

Ed. 37721
1984

శ్రీరస్తు.

Tul. 1013

శ్రీయోగీశ్వరాయనమః.

శ్రీమదఖిలనిగమా వైమణిమయసౌధ విహరణశీల నిజశక్తి
వైభవ సముదభ్యుచ్ఛయైర్దశభువన రత్నాదక్షతార్క్ష్య
వాహానాంశానజ్ఞాత శ్రీవేదవ్యాసప్రణీతమ్
బ్రాహ్మీద్యస్తోదశమహాపురాణాన్తర్గతమ్.

ప త ఖ్నో డ శ సే ఘ్యో క మ్.

శ్రీ మ త్పు ష్ట రా ణ మ్.

నివృత్తి-చీరాస్వామిశాస్త్రిణా

లేఖక ప్రమాదజనితదోషరహితంయథాతథా

సంశోధితమ్.

అధ్యపకరణదమత్యైపురాణసారసప్రహసహితమ్.

శ్రీమదస్తోదశమహాపురాణోద్ధారకేభిరువాన్జీతేన

పువ్వాడ - వేంకటరాయార్యేణ

స్వీయ

చర్తమానతరణ్ణిణీముద్రాక్షరశాలాయాం

ధాతృ సంవత్సర ఫాల్గుణమాసి ముద్రితమ్

సకలజనమనోగ్లాసకరంవిజయతేతరామ్.

౧౮౭౭సం॥ఫిబ్రవరి౧౫తేది.

Copy- Right & Right of Translation are reserved.

శ్రీ ర మ్మ.

అవతరణిక.

శ్రీసత్యజ్ఞానానందాది స్వరూపుండును, జగజ్జన్మస్థేమభంగాది కారణీభూతుండును, సకలపురుషార్థసిద్ధి హేతుభూత సన్మార్గ నిరోధక దుష్టదైత్య కంటకోద్ధాటన చాతురీధురీణుండును, సకలచరాచరాత్మక ప్రపంచ నిర్మాణచతుర చతుర్ముఖ జన్మనికేతనీభూత నాభీకమలుండును, నిజశక్తి విలాస వైభవస్వీ కృతాపరిచ్ఛిన్న మత్యస్వరూపుండును, సగు శ్రీమన్నారాయణమూర్తి పరిపూర్ణ కృపారసావిష్టుండై భువనజన మన్మోహ సకరంబగు బ్రహ్మద్వైతదశ మహాపురాణంబులలో బది యాటవదియగు నిష్పరాణమును వైవస్వతమనువుకునుజదేశించుటచేది దిమాత్యంబనిబఱంగె.

౧—ఇందు జగత్సృష్టి, పితృవంశాను క్రమణిక, శ్రాద్ధకల్పము, సోమోత్పత్తి, సూర్యచంద్రవంశ వివరణములు, అష్టాదశపురాణముల వివరణము, శ్రీయాయోగము, నవగ్రహస్వరూపములు, పితృపిండమాహాత్మ్యము, ప్రవరలవివరణము, ఉభయతోముఖిగోదానము, రాజధర్మములు, స్వపాషను కీర్తనామలు, వాస్తువిద్యయు, దేవతాప్రతిమాలక్షణాదులు, యోగశమహాదానములు, వైస్వరాజశార్తవీర్యయయా తివజ్రాంగచరిత్రలు, ప్రయాగాద్యనేక ష్రేత్రనదీ మాహాత్మ్యములు, త్రిపురదహనము, పార్వతీపరమేశ్వరులవివాహము, కుమారోత్పత్తి, తారకవిజయము, నృసింహప్రాదుర్భావము, పద్మోద్భవమాహాత్మ్యము, అంధకాసురవధయు, సావిత్రిపాఖ్యానము, వామనచరిత్రము, క్షీరసాగరమథనము, దేవాసురయుద్ధము, ఈ మొదలగు నానావిధధర్మంబులు, చిత్రవిచిత్రోపాఖ్యానంబులు గలిగియున్నయవి. కావున సుధాధారానివ్యంధమాధురీణునింబగు నిష్పరాణవతన శ్రవణాదులచే మనుజులు సకల కురితంబులంద్రోచి ధర్మాదిసానావిధ పురుషార్థములను బొందెదరు.

౨—ఇష్టపూరాణంబును కాళీఘట్ట నాగరప్రతితోడను, దొరతనముపారి సర్వకళాకాలలోని ప్రతితోడను, ప్రళయజిత్పురనివాసియగు నివృత్తిరాస్వామిశాస్త్రులవారిప్రతితోడను కాశీనాగయ్యగారిప్రతితోడను, సంప్రతించి లేఖక జనితప్రమాదదోషంబులను వారింది ముద్రాక్షరాంకితము జేయంబడినది.

3 — బ్రహ్మరాణము సంస్కృతభాషచే నుండుటవలన సకలజనులకు సుబోధమగునటుల ప్రథమభాగములో గొంతవట్టుకు టిమ్మరాజు లక్ష్మణరాయనివారిచేతను, పిదపనాచేతను రచియింపబడిన నాంధ్రవచన సారసంగ్రహము నందుతో జేర్చియున్నాడను.

౪ — ప్రథమతః కూర్మపురాణావతరణికాయందు దెలిపినమాడ్కి కార్తవీర్యార్జుండేయ మాత్యపురాణములను ముద్రించి నాడ, పిదపవత్సపురాణము ముద్రించెదనని మార్కండేయ పురాణావతరణికాయందు గమపరిచి యుంటినిగాని, దాకిని బ్రహ్మాండపురాణమునకును, ప్రశ్యాంతరములు దొరకకుండుటచే బ్రుత్వమునాగరము తెలుగు లిపులతోనుండెడి అగ్ని పురాణమును ముద్రించుట కుపక్రమించినాడగాన ఓప్రముగానే చందాదారులకు సంచికలను బంపుచున్నాడను.

౫ — ఈలోకంబునఁజెడి మానవులు లోకహితంబులగు కార్యములయందు బ్రవర్తించుట ధర్మముగావున కులాపార మతాచారాభ్యునేక ధర్మములను సాంగోపాంగముగ దెలిపెడియష్టాదశ మహాపురాణంబులు జీర్ణములగుచుండుటను యోచించివాటిని ముద్రాక్షరాంకితములు జేయుటవరమధర్మమని సుగుణసంపత్తులుగల పుణ్యపురుషులు కొందఱు నన్ను ప్రేరేపించినందున నేనిక్కార్యంబు నందు బూనుకొనినాడు.

విజ్ఞాపనము.

మతాభిమాన ప్రవిష్టులగు సుధీజనులారా ! కూర్మపురాణావతరణికలోనే గనుపరచినప్రకారము బ్రాహ్మపార్వ వైవాగ్నేయవైంగ వారాహస్కాందగారు డ బ్రహ్మాండపురాణములను వ్రాయించియుండినను, ప్రశ్యాంతరములేక వాటిని ఓప్రముగ ముద్రాక్షరాంకితములు జేయుట కనుకూలించకుండుటచే లోకోపకారచింతగల సుజనులు తమతమ ప్రదేశములయందు విచారించి లభించెడిపురాణములను క్రయమునకుగాని లేక వాటికి పుత్రికలనుగాని వ్రాయించి నాకుబంపెడిపక్షమునకు అందుకు తగులుబడియయ్యెడి మూల్యమును ముందుగానే బంపుచున్నాడను గాన నట్టియుపకారచింతగల పురుషుల విఖిలేములను వీక్షించుటకు సదానిరీక్షింపుచున్నాడను.

౧౮౭౭ సం॥

ఫిబ్రవరి ౧౫ లేది.

పువ్వాడ-వేంకటరావు.

శ్రీ మత్సృపురాణ విషయసూచికా.

పుటసంఖ్య.

- ౧ శ్రీమత్సృపురాణపారంభః. *
- ౨ మత్సృపురాణకథనమ్. *
- ౩ మనవే మత్సృపురాణకథనమ్. *
- ౪ నైరత్యము. ... *
- ౫ బ్రహ్మసృష్టిః. ... *
- ౬ స్రష్టృకృతమానసప్రజాదిసృష్టిః. *
- ౭ సరస్వతీమోహద్భ్రష్టాణాంపంచముఖోత్పత్తిః. ... *
- ౮ మత్సృపురాణవివిధానము. ... *
- ౯ వామదేవకృతజరామరణరహితజనసృష్టిః. ... *
- ౧౦ స్వామిమృత్యువసుసంతతిః. *
- ౧౧ దక్షసృష్ట్యాదివివరణమ్. *
- ౧౨ వసుసంతతిః. ... *
- ౧౩ కశ్యపసంతతిః. ... *
- ౧౪ దిత్యైవసంతతిః. ... *
- ౧౫ దిత్యైవసంతతిః. ... *
- ౧౬ శత్రుజననభియోభివృద్ధికృతదిగ్భ్రష్టాదీనామ్. ... *
- ౧౭ విరిజ్యకృతపురుషాజ్ఞాభిషేకాదిః. *
- ౧౮ మత్సృపురాణవివరణమ్. ... *

పుటసంఖ్య.

- ౧౯ బ్రాహ్మణకృతవేదమథనమ్. *
- ౨౦ పృథ్వీకృతధర్మదోహనమ్. *
- ౨౧ సూర్యవంశానువర్ణనమ్. *
- ౨౨ త్వష్టృకృతసూర్యతేజశ్శాతనమ్. *
- ౨౩ సూర్యవంశస్యేవమథనమ్. ... *
- ౨౪ ఇత్యాద్యేవమథనము. ... *
- ౨౫ పితృవంశానువర్ణనమ్. *
- ౨౬ దక్షాదుదేవత్రాస్త్రీయోజనాదుః. ... *
- ౨౭ పితృవంశీయాచోదోహనమ్. *
- ౨౮ దానవాదిపితృగణాః. ... *
- ౨౯ ద్విజాదిపితృగణాః. ... *
- ౩౦ శ్రాద్ధదేయాదేయవస్తువివరణమ్. *
- ౩౧ పార్వణత్రాద్ధేయోజ్యోత్సవాణాః. *
- ౩౨ పార్వణత్రాద్ధేయోజ్యోత్సవాణాః. *
- ౩౩ శ్రాద్ధముత్సవాదివిధిః. *
- ౩౪ పితృవంశీయాచోదోహనమ్. ... *
- ౩౫ సాధారణశ్రాద్ధకాలనిర్ణయః. *
- ౩౬ సాధారణశ్రాద్ధవిశేషాద్యుత్సవాదివిధిః. ... *

పుటసంఖ్య.

- 3౬ సాధారణశ్రాద్ధేదేయమాంసభేదాః
 ,, శ్రాద్ధేఽభిశ్రవణాదివిధిః. *
 ౩౭ ఆభ్యుదయకశ్రాద్ధసర్వయః. *
 ౩౮ బ్రాహ్మణాదీనామాశౌచసర్వయప
 కోద్దిష్టాదివిధిశ్చ. ... *
 ౩౯ ద్విజాదికృతశ్రాద్ధేనపిశృణ్యప్రివిష
 యః. ... *
 ౪౦ కాశికదాయాదకృతశ్రాద్ధాత్తేహం
 విష్ణులోకప్రాప్తిః. ... *
 ౪౧ కాశికదాయాదానాం మృగాదిజ
 న్నాన్తరప్రాప్తిః. ... *
 ,, కీటమిధునసంవాదః. ... *
 ౪౨ చక్రవాకచతుష్టయస్య బ్రాహ్మణ
 జన్మప్రాప్తిః. ... *
 ,, బ్రహ్మదత్తసన్నతిసంక్లాపః. *
 ౪౩ బ్రహ్మదత్తస్యప్రభాతే వృధద్విజద
 ర్శనమ్. ... *
 ౪౪ పితృశ్చప్రికరగయాదితీర్థకథనమ్. *
 ౪౫ శ్రాద్ధకాలసర్వయః. ... *
 ౪౬ చంద్రవంశవర్ణన ప్రారంభశ్చంద్రో
 త్పత్తిశ్చ. ... *
 ,, చంద్రకృతరాజసూయయాగః. *
 ౪౭ చంద్రకృతతారాపహరణమ్. *
 ,, పినాకిసోమయోగ్యుధమ్. *
 ౫౦ బుధోత్పత్తిః. ... *
 ౫౧ పురురవచరితమ్. ... *
 ౫౨ చంద్రవంశ్యరజిచరితమ్. *
 ,, చంద్రవంశ్యయయాతిచరిత్రార
 మ్భుః. ... *
 ౫౪ దేవప్రార్థనయాకచక్రతశుక్రసమీ
 పగమనమ్. ... *

పుటసంఖ్య.

- ,, కచక్రతశుక్రశుక్రమా. *
 ౫౫ కచోజ్జీవనవిషయక శుక్రదేవయానీ
 సంవాదః. ... *
 ౫౬ ఉదరస్థకచశుక్రసంవాదః. *
 ,, సురాయాశుక్రదత్తశాపః. *
 ౫౭ కచదేవయానీసంవాదః... *
 ౫౮ శర్మిస్తాదేవయానోర్విరోధ కార
 ãమ్. ... *
 ,, యయాతికృతకూపస్థ దేవయాన్య
 ధరణమ్. ... *
 ౬౦ శుక్రదేవయానీసంవాదః. *
 ,, శుక్రవృషవర్షసంవాదః. *
 ౬౧ శర్మిస్తాయాదాసీత్వప్రాప్తికథన
 మ్. ... *
 ౬౨ దేవయానీవనవిహారః. *
 ,, యయాతిదేవయానీసంవాదః. *
 ౬౩ శుక్రాభ్యనుజ్ఞాతస్య యయాతేదే
 వయానీపరిగ్రహః. ... *
 ౬౪ శర్మిస్తాయయాతోస్యసంవాదః. *
 ౬౫ శర్మిస్తాదేవయానోః పుత్రవిషయ
 కసంక్లాపః. ... *
 ౬౬ యయాతేశ్శుక్రదత్తశాపః. *
 ౬౭ పుత్రైస్సహయయాతేర్జ్వరాప్రదా
 ననిమిత్తకసంవాదః. *
 ౬౮ యయాతిపారసంవాదః. *
 ౭౦ యయాతేర్వానప్రథమర్కస్వీకారః
 ,, శక్రయయాతిసంవాదః. *
 ౭౧ యయాత్యుష్ణకసంవాదః. *
 ౭౨ అష్టకాయయయాత్యుపదిష్టగృహ
 స్థాదిధర్మాః. ... *
 ౮౦ యదువంశానువర్ణనమ్. *

పుటసభ్యుః

౮౦ శార్థవీర్యాదునచరితమ్. ... ౧౦౮ అగ్నివంశవర్ణనమ్. ...
 ౮౧ అష్టనంప్రతిద్విజరూపసూర్యగమ ... ౧౦౯ కర్మయోగః. ...
 ౮౨ క్రోష్టునస్తతిః. ... ౧౧౦ పురాణసభ్యునుక్రమణికా. ...
 ౮౩ న్యమస్తకోపాఖ్యానమ్. ... ౧౧౧ సత్తత్రపురుషవ్రతమ్. ...
 ౮౪ చంద్రీవంశాస్త్రతమూరవంశః. ... ౧౧౨ ఆదిత్యశయనవ్రతమ్. ...
 ౮౫ కృష్ణవంశానువర్ణనమ్. ... ౧౧౩ కృష్ణాష్టమీవ్రతమ్. ...
 ౯౦ దేవాసురయుద్ధప్రస్తావః. ... ౧౧౪ రోహిణీచంద్రీశయనవ్రతమ్. ...
 ౯౧ శుక్రదానవసంవాదః. ... ౧౧౫ తటాకాదిప్రతిస్థావిధిః. ...
 „ శుక్రకృతతపః. [జ్ఞేవనంచ. ౧౩౦ ఆరామప్రతిస్థావిధిః. ...
 ౯౩ భృగుదత్తవిష్ణుశాపభృగుభార్యో ౧౩౧ సాభాగ్యశయనవ్రతమ్. ...
 ౯౪ శుక్రంప్రతిత్సప్రేరితజయన్త్యాగ ౧౩౨ అగ్నిమారుతయోరిష్ట్రీదత్తశాపః. ...
 మనమ్. ... „ అగస్త్యోత్పత్తిః. ...
 ౯౫ శుక్రకృతమహేశ్వరస్తుతిః. ... ౧౩౩ అనంతతృతీయావ్రతమ్. ...
 ౯౬ శుక్రజయస్త్రీసల్లాపః ద్రాక్షభ్యాసః. ౧౩౪ రసకల్యాణతృతీయావ్రతమ్. ...
 „ దైత్యానాం కపటవేషగురుకృతవి ౧౩౫ ఆద్రాస్తృతీయావ్రతమ్. ...
 ౯౭ పునశ్శుక్రంప్రతిదానవాగమనమ్. ౧౩౬ అత్యంతతృతీయావ్రతమ్. ...
 ౯౮ విష్ణోర్భృగుశాపనిమిత్తకథర్వాద్య „ సారస్వతవ్రతమ్. ...
 వతారాః. ... ౧౩౭ గ్రహాణస్నానవిధిః. ...
 ౧౦౦ కలిధర్మాః. ... ౧౩౮ సప్తమీస్నానవ్రతమ్. ...
 ౧౦౧ తుర్యసుప్రభృతీనాంసంతతికథనమ్. ౧౩౯ కల్యాణభీషుద్వాదశీవ్రతమ్. ...
 ౧౦౨ దీర్ఘతమసఉత్పత్త్యాదికథనమ్. ... ౧౪౦ అనంతశయనవ్రతమ్. [ప్రాప్తిః
 ౧౦౩ జలిభార్యాయాందీర్ఘతమసస్సంతా ౧౪౧ కృష్ణశాపాస్తృతీయాంవేశ్యాత్వ
 నోత్పత్తిః. ... ౧౪౨ అశుశ్యశయనవ్రతమ్. ...
 ౧౦౪ అగ్గవంశః. ... ౧౪౩ అక్టారకవ్రతమ్. ...
 ౧౦౫ పూరువంశః. ... „ అక్టారకోత్పత్తిః. ...
 ౧౦౬ భరద్వాజోత్పత్తిస్తప్తవ్రతీత్వ. ౧౪౪ అక్టారకపూజాక్రమః. ...
 ౧౦౭ అజామిథవంశవర్ణనమ్. ... ౧౪౫ శుక్రగురుపూజావిధిః. ...
 „ దివోదాససంతతిః. ... ౧౪౬ కల్యాణసప్తమీవ్రతమ్. ...
 ౧౦౮ నైద్యవంశః. ... ౧౪౭ విశోకసప్తమీవ్రతమ్. ...
 ౧౦౯ శస్త్రవంశః. ... „ ఫలసప్తమీవ్రతమ్. ...
 ౧౧౦ భవిష్యద్రాజకథనమ్. ... ౧౪౮ శర-రాఫలసప్తమీవ్రతమ్. ...

పుటసభ్యుః

౮౦ శార్థవీర్యాదునచరితమ్. ... ౧౦౮ అగ్నివంశవర్ణనమ్. ...
 ౮౧ అష్టనంప్రతిద్విజరూపసూర్యగమ ... ౧౦౯ కర్మయోగః. ...
 ౮౨ క్రోష్టునస్తతిః. ... ౧౧౦ పురాణసభ్యునుక్రమణికా. ...
 ౮౩ న్యమస్తకోపాఖ్యానమ్. ... ౧౧౧ సత్తత్రపురుషవ్రతమ్. ...
 ౮౪ చంద్రీవంశాస్త్రతమూరవంశః. ... ౧౧౨ ఆదిత్యశయనవ్రతమ్. ...
 ౮౫ కృష్ణవంశానువర్ణనమ్. ... ౧౧౩ కృష్ణాష్టమీవ్రతమ్. ...
 ౯౦ దేవాసురయుద్ధప్రస్తావః. ... ౧౧౪ రోహిణీచంద్రీశయనవ్రతమ్. ...
 ౯౧ శుక్రదానవసంవాదః. ... ౧౧౫ తటాకాదిప్రతిస్థావిధిః. ...
 „ శుక్రకృతతపః. [జ్ఞేవనంచ. ౧౩౦ ఆరామప్రతిస్థావిధిః. ...
 ౯౩ భృగుదత్తవిష్ణుశాపభృగుభార్యో ౧౩౧ సాభాగ్యశయనవ్రతమ్. ...
 ౯౪ శుక్రంప్రతిత్సప్రేరితజయన్త్యాగ ౧౩౨ అగ్నిమారుతయోరిష్ట్రీదత్తశాపః. ...
 మనమ్. ... „ అగస్త్యోత్పత్తిః. ...
 ౯౫ శుక్రకృతమహేశ్వరస్తుతిః. ... ౧౩౩ అనంతతృతీయావ్రతమ్. ...
 ౯౬ శుక్రజయస్త్రీసల్లాపః ద్రాక్షభ్యాసః. ౧౩౪ రసకల్యాణతృతీయావ్రతమ్. ...
 „ దైత్యానాం కపటవేషగురుకృతవి ౧౩౫ ఆద్రాస్తృతీయావ్రతమ్. ...
 ౯౭ పునశ్శుక్రంప్రతిదానవాగమనమ్. ౧౩౬ అత్యంతతృతీయావ్రతమ్. ...
 ౯౮ విష్ణోర్భృగుశాపనిమిత్తకథర్వాద్య „ సారస్వతవ్రతమ్. ...
 వతారాః. ... ౧౩౭ గ్రహాణస్నానవిధిః. ...
 ౧౦౦ కలిధర్మాః. ... ౧౩౮ సప్తమీస్నానవ్రతమ్. ...
 ౧౦౧ తుర్యసుప్రభృతీనాంసంతతికథనమ్. ౧౩౯ కల్యాణభీషుద్వాదశీవ్రతమ్. ...
 ౧౦౨ దీర్ఘతమసఉత్పత్త్యాదికథనమ్. ... ౧౪౦ అనంతశయనవ్రతమ్. [ప్రాప్తిః
 ౧౦౩ జలిభార్యాయాందీర్ఘతమసస్సంతా ౧౪౧ కృష్ణశాపాస్తృతీయాంవేశ్యాత్వ
 నోత్పత్తిః. ... ౧౪౨ అశుశ్యశయనవ్రతమ్. ...
 ౧౦౪ అగ్గవంశః. ... ౧౪౩ అక్టారకవ్రతమ్. ...
 ౧౦౫ పూరువంశః. ... „ అక్టారకోత్పత్తిః. ...
 ౧౦౬ భరద్వాజోత్పత్తిస్తప్తవ్రతీత్వ. ౧౪౪ అక్టారకపూజాక్రమః. ...
 ౧౦౭ అజామిథవంశవర్ణనమ్. ... ౧౪౫ శుక్రగురుపూజావిధిః. ...
 „ దివోదాససంతతిః. ... ౧౪౬ కల్యాణసప్తమీవ్రతమ్. ...
 ౧౦౮ నైద్యవంశః. ... ౧౪౭ విశోకసప్తమీవ్రతమ్. ...
 ౧౦౯ శస్త్రవంశః. ... „ ఫలసప్తమీవ్రతమ్. ...
 ౧౧౦ భవిష్యద్రాజకథనమ్. ... ౧౪౮ శర-రాఫలసప్తమీవ్రతమ్. ...

పుటసభ్యుః.	పుటసభ్యుః
౧౫౯ కమలస్సప్తమీవ్రతమ్.	౧౫౯ పుష్పవాహనోపాఖ్యానమ్.
౧౬౦ మద్దారసప్తమీవ్రతమ్.	౧౫౮ వ్రచేతఃకథితపుష్పవాహన పూర్వ
” శుభసప్తమీవ్రతమ్.	చరితమ్.
౧౬౧ విశోకద్వాదశీవ్రతమ్.	౧౫౯ దేవవ్రతాదివ్రతషష్టికథనమ్.
౧౬౨ గుడభేన్వాదిదానాని.	౧౫౮ స్నానవిధిః.
౧౬౩ ధాన్యాదిపర్వతదానాని.	౧౫౯ ప్రయాగమాహాత్మ్యప్రారవృత్తిః...
౧౬౪ లవణపర్వతదానమ్.	౧౫౯ ధర్మజంప్రతిమారూఢేయాగమనం
౧౬౫ గుడపర్వతదానమ్.	౨౦౩ యమునాస్నానమాహాత్మ్యమ్...
౧౬౬ సువర్ణపర్వతదానమ్.	౨౦౪ భూగోళవర్ణనప్రారవృత్తిః.
” తిలపర్వతదానమ్.	౨౦౯ ద్వీపాదిపరిమాణకథనమ్.
” కారాసపర్వతదానమ్.	౨౧౦ భారతవర్షవర్ణనమ్.
౧౬౯ ఘృతపర్వతదానమ్.	౨౧౩ గంగాదిపదీపర్ణనమ్.
” రత్నపర్వతదానమ్.	౨౧౪ కురుపాశ్చాలాదిదేశాః.
౧౭౦ రౌప్యపర్వతదానమ్.	౨౧౫ కిమ్బురుషాదివర్ణనమ్.
౧౭౧ శరకాపర్వతదానమ్.	౨౧౬ పురురవపూర్వచరితమ్.
” ధర్మమూర్త్యుపాఖ్యానమ్. విధిః.	౨౧౭ ఇరావతీవర్ణనమ్.
౧౭౨ గ్రహయజ్ఞవిధావయిత హేమామ.	౨౧౮ హిమవత్పర్వతవర్ణనమ్.
౧౭౩ నవగ్రహావాహనాదిః.	౨౧౯ హిమవత్పర్వతవృక్షాదివర్ణనమ్....
౧౭౪ కలశస్థాపనాదిః.	౨౨౩ పురురవ సోమత్రాశ్రమగమనమ్.
” నవగ్రహాదీనాం హేమామమంత్రాః.	౨౨౪ గన్ధర్వైస్సుహాపురపానాంనానావి
౧౭౫ యజమానాభిషేకమంత్రాః.	ధక్రీడావిహారవర్ణనమ్.
౧౭౬ కపిలాదిధేనుదానమంత్రాః.	౨౨౭ కైలాసాదిపర్వతవర్ణనమ్.
౧౭౭ లక్ష హేమామవిధిః.	౨౨౮ గణ్ధోత్పత్తిః.
౧౭౮ కోటి హేమామవిధిః.	౨౩౧ శాకద్వీపవర్ణనమ్.
౧౭౯ వశ్యౌభిచారాది హేమామః.	౨౩౩ కుశద్వీపవర్ణనమ్.
౧౮౦ నవగ్రహస్మరణావకథనమ్.	౨౩౪ క్రౌశ్చద్వీపవర్ణనమ్.
౧౮౧ శివచతుర్దశీవ్రతమ్.	” శాల్మలద్వీపవర్ణనమ్.
౧౮౩ ఫలత్యాగవ్రతమ్.	౨౩౫ గోమేధద్వీపవర్ణనమ్.
౧౮౪ ఆదిత్యవారసక్తవ్రతమ్.	౨౩౬ పుష్కరద్వీపవర్ణనమ్.
౧౮౫ సకాగ్రస్త్వద్వాపనవ్రతమ్.	౨౩౭ వృథివ్యాదిమహాభూతవివరణమ్...
౧౮౬ విభూతద్వాదశీవ్రతమ్.	౨౩౮ భిగోళప్రారవృత్తిః.

పుటసంఖ్య.

౨౩౯ భూపరిమాణమ్. ...
 ,, సూర్యసంఖ్యారకథనమ్. ...
 ౨౪౨ కాలవిభాగాదికథనమ్. ...
 ౨౪౪ భువనసంఖ్యారకథనమ్. ...
 ,, మేఘమణ్డలకథనమ్. ...
 ౨౪౫ సూర్యరథపరిమాణాదికథనమ్. ...
 ౨౪౬ వసంతాదివృత్తుమసూర్యగణభేద
 కథనమ్. ...
 ౨౪౮ చంద్రమణ్డలపరిమాణాదికథనమ్. *
 ౨౪౯ బుధాదిగ్రహరథాశ్వకథనమ్. ...
 ౨౫౧ అగ్నిసూర్యయోఃపరస్పరతేజోను
 ప్రవేశకథనమ్. [తనకథనమ్.
 ౨౫౨ చంద్రాద్రీనాంసూర్యకేరణాప్యాయ
 ౨౫౩ సూర్యాద్యుత్పత్తికథనమ్. ...
 ,, సూర్యాదిమణ్డలపరిమాణకథనమ్.
 ౨౫౪ త్రిపురాసురోపాఖ్యానపారమ్భః*
 ,, మయాదీనాంవరప్రదానార్థంబ్రహ్మ
 విర్భావః. ...
 ౨౫౬ త్రిపురనిర్మాణకథనమ్. [ప్రవేశః.
 ౨౫౮ మయకృతత్రిపురేదైత్యధానవాది
 ౨౫౯ లోభాదీనాంత్రిపురప్రవేశః. ...
 ,, దానవానాంమయజ్ఞాపితయామిని
 రృప్తమప్రస్వపానః. ...
 ౨౬౦ త్తైత్తిపురజనానామధర్మప్రవృత్తిః.
 ,, బ్రహ్మాదర్శనార్థమాదిత్యాదిదేవ
 తానాంసత్యలోకగమనమ్. ...
 ౨౬౧ ఈశ్వరదర్శనార్థంబ్రహ్మాదిదేవతా
 నాంకైలాసగమనమ్. ...
 ,, బ్రహ్మాదిదేవకృతమహాదేవస్తుతిః. *
 ౨౬౩ ఈశ్వరారోహణయోగ్యరథనిర్మా
 ణమ్. ...

పుటసంఖ్య.

౨౬౪ త్రిపురసంహారార్థమీశ్వరప్రస్థానం
 ౨౬౫ నారదస్యత్రిపురగమనమ్. ...
 ,, నారదంప్రతిమయకృతోత్పాతనిమి
 త్ప్రవేశః. ...
 ౨౬౬ మయకృతోత్పాతికప్రశ్నానాం
 నారదకృతప్రత్యుత్తరమ్. ...
 ,, నారదస్యత్రిపురాదీశ్వరంప్రతిప్ర
 త్యాగమనమ్. ...
 ౨౬౭ దేవదానవయోధ్యుద్ధమ్. ...
 ౨౭౦ దేవవినిర్జితమయస్యత్రిపురప్రవేశః.
 ౨౭౧ మయకృతమాయామృతవాపీనిర్మా
 ణమ్. [వాపీపానమ్.
 ౨౭౩ వృషభాపివిష్ణుకృతమాయామృత
 ౨౭౪ దేవపరాజితమయదానవానాందై
 న్యకథనమ్. [ప్రవేశః.
 ౨౭౫ త్రిపురైస్సహదానవానాంపాగర
 ౨౭౮ నల్లికేశ్వరతారకాక్షయుద్ధమ్. ...
 ౨౭౯ చంద్రోదయాదివర్ణనమ్. ...
 ౨౮౨ నల్లికేశ్వరవిద్యుచ్ఛాలినోరుద్ధమ్. ...
 ౨౮౩ ఈశ్వరేశేకేషుణాత్రిపురదాహః. .
 ౨౮౫ అమావాస్యకాలనిర్ణయవిశేషకృతపి
 తృతృప్త్యాదినిర్ణయశ్చ. [నిర్ణయశ్చ.
 ౨౮౮ శ్రాద్ధభోక్తృపితృనిర్ణయస్తద్గతిని
 ౨౮౯ నిమేషాదివిషయసంవత్సరాక్షరాలని
 ర్ణయః. ...
 ౨౯౦ కృతయుగాదిపరిమాణమ్. ...
 ౨౯౧ మన్వంతరపరిమాణనిర్ణయః. ...
 ,, త్రేతాయుగధర్మః. ...
 ౨౯౩ త్రేతాయుగేయజ్ఞప్రవృత్తికథనమ్.
 ,, ఋషీణామింద్రియచయజ్ఞవిషయక
 వివాదః. ...

పుటసభ్యం.

౨౯౫ ద్వాపరయుగధర్మః.

౨౯౬ కలియుగధర్మః.

౨౯౭ కలిసంధితదంశధర్మః.

౩౦౦ దేవాసురయుక్షగర్భర్ష మనుష్యుది

పరిమాణోత్పేదకథనమ్.

.. సాధ్యాచారధర్మః.

౩౦౧ ధర్మాదిలక్షణమ్.

.. శ్రౌతస్మార్తధర్మవిభాగ శిష్టాచార

.. తపఃప్రభృతీనాంలక్షణమ్.

౩౦౨ మహదాదివిష్ణుత్తిః.

౩౦౩ ఋష్యుదిలక్షణమ్.

౩౦౪ మత్త్యద్రష్ట్యుషిపరిగణనమ్.

౩౦౫ తారకాసురపథకథాప్రారంభః.

.. వష్టిసభ్యుకదక్షకన్యానాం ధర్మ

దిభ్యోదానాదికథనమ్.

౩౦౬ దిత్వామేకోన పశ్చాత్తత్తురుదుత్ప

.. కశ్యపంప్రతిదితేపుత్రాస్తర ప్రా

ర్థనా.

.. వజ్రాజ్యోత్పత్తిః.

౩౦౭ వరాజీసహితవజ్రాగ్రస్యతపోవనగ

.. నానాహాపేణిశ్చైవ క్రౌంత వరాజీ

భీషణమ్.

౩౦౮ పుత్రార్థంవజ్రాగ్రకృతతపఃకథనమ్.

౩౦౯ తారకాసురోత్పత్తిః.

౩౧౦ తపఃకరణార్థం తారకస్య పారి

యాత్రవర్వతగమనమ్.

.. తారకాసురవరప్రదానాయ బ్రహ్మ

౩౧౧ అమరవిజయాయతారకకృత యుద్ధ

సన్నాహః.

౩౧౨ తారకయుద్ధసన్నాహవిజ్ఞాపనాయ

వాయోరిష్టసభాప్రవేశః.

పుటసభ్యం.

.. ఇన్ద్రస్యబృహస్పతికృతసామాద్య

పాయవ్యవస్థా.

౩౧౩ తారకవిజయాయ ఇన్ద్రక్రికృతయుద్ధ

౩౧౪ దేవదానవయోర్యుద్ధప్రారంభః.

౩౧౫ యమగ్రసనాసురయోర్యుద్ధమ్.

౩౧౬ కుబేరజమ్భాసురయుద్ధమ్.

౩౧౭ కుబేరజమ్భాసురయుద్ధమ్.

.. నిర్మతకుజమ్భయుద్ధమ్.

౩౧౮ అశ్వినీదేవతయోఃకాలనేమేశ్వయు

ద్ధమ్.

౩౧౯ దేవాసురసంజరంప్రతివిష్టోరాగమన

౩౨౦ విష్టోఃకాలనేమిప్రభృతీనాంచయుద్ధం

౩౨౧ విష్ణుమథనానురాదియుద్ధమ్.

౩౨౨ సురైస్సహగజాసురయుద్ధమ్.

౩౨౩ సురైస్సహగమినామకాసురయుద్ధం

.. దేవైర్విజమ్భాసురయుద్ధమ్.

౩౨౪ సురైస్సహతారకాసురయుద్ధమ్.

౩౨౫ తారకపరాజిత విష్ణ్వదిదేవానాం

బ్రహ్మలోకగమనమ్.

౩౨౬ బ్రహ్మకృతతారక పరాజితవిష్ణ్వ

దిదేవావస్థాప్రశ్నః.

.. బ్రహ్మణంప్రతిదేవకృతస్వీయావస్థా

౩౨౭ దేవకార్యార్థంవిభావరీ ముద్దిశ్యబ్ర

హ్మణః.

౩౨౮ బ్రహ్మజ్ఞప్రతిభావర్యాహిమాచల

.. మేనకాయాంపార్వత్యుత్పత్తిః.

౩౨౯ నారదస్యేన్ద్రగ్రాంకగమనమ్.

.. నారదస్యహిమాచలగమనమ్.

౩౩౦ నారదహిమంతోః పార్వతీషయ

కసంవాదః.

.. యోగసంవాదశ్చ.

౩౩౧ ఇన్ద్రస్మారిత మదనసమాగ మప్ర

పుటసభ్యుః.

338 ఈశ్వర మోహనార్థం రతి మధు
భ్యాంసాకం మదనస్యహిమగిరిగ
మనమ్. భస్మీకరణమ్.

339 ధూర్జటిఫాలస్త నేత్రవహ్ని నామదన
" రతీదేవకృతశివస్తుతిః. ...

340 రతీహిమవత్సంవాదః సంవాదః.

341 పార్వతీహిమవతోస్త పోవిషయక

342 హిమవద్గిరౌ పార్వతీతపశ్చరణమ్.

" దేవేంద్ర ప్రేరితస ప్తర్ణిణాం పార్వ
తీతపోవనగమనంతస్సంవాదశ్చ.

343 సప్తర్ణిణాంశజరతపోవనగమనం.

344 ఈశ్వరవివాహాధ్యమనాయస
ప్తర్ణిణాంహిమాచలగమనమ్...

345 పార్వతీవివాహార్థం హిమవద్గిరౌ
గృహాలజరణాదినిర్ణాణమ్. ...

" గర్భమాదాపరస్యతేవివాహార్థమీశ్వ
రాలజరణమ్. ...

346 స్వవివాహార్థ మీశ్వరస్యబ్రహ్మవి
ష్ణోదిదేవతైస్తహహిమాచలగమ
నమ్. ...

347 పురప్రవేశసమయేఈశ్వరాదికమా
లోక్యపారనారీణామన్యోన్యసగ్లాపః

348 పార్వతీపరమేశ్వరయోర్వివాహ
మహిమాత్సవః. ...

" వివాహానంతరంపార్వత్యా సహ
శ్వరస్యమన్దగిరిగమనమ్. ...

349 గజానమోన్మత్తిః. ...

" బృహస్పతిప్రముఖదేవానాందేవ్యా
సహపుత్రవిషయకసంవాదః. ...

350 పార్వతీపరమేశ్వరయోరక్షత్రీడా
వర్ణనమ్. ...

పుటసభ్యుః.

353 స్వపుత్రీకృతవీరకస్యప్రహరణజైన్య
హసభ్యాచరవిషయక దేవీకృతహి
తోపదేశాది. ...

354 సాయజ్కాలవర్ణనమ్. ...

355 పార్వతీశరీర కాళిమావిషయకపర
మేశ్వరకృతపరిహాసః. ...

356 పార్వత్యాఃశౌరిత్వప్రాప్త్యర్థంత
పోవనగమనమ్. ...

357 పార్వతీయాపధారిణః ఆడినామ
కాసురస్యఈశ్వరా నైపురప్రవేశః

358 వీరకృతశౌరిస్తుతిః. ...

359 పార్వతీశ్వరయోస్సమృద్ధా కాళే
శుకరూపిణోగ్నైరైపురప్రవేశః.

" కుమారోన్మత్తిః. ...

360 అమరకృతకుమారస్తుతిః. ...

361 కుమారతారకాసురయుద్ధమ్. ...

362 హిరణ్యకశిపూపాఖ్యానపారవ్యుః

363 హిరణ్యకశిపోర్వర ప్రదానాయదే
వైస్తహబ్రహ్మవిర్భావః. ...

364 హిరణ్యకశిపుబాధితామరాణాంవి
ష్ణులోకగమనమ్. భావర్ణనంచ.

" నృసింహావతారఃహిరణ్యకశిపోస్స

365 ప్రహ్లాదకృత నృసింహమహిమానువ
ర్ణనమ్. ...

366 నృసింహాలూపరిహిరణ్యకశిప్వాది
శృతనానాశస్త్రాస్త్రైర్వర్ణనమ్...

367 హిరణ్యకశిపోర్వి నాశసమయేనానా
విధోత్పాతప్రాదుర్భావః. ...

368 హిరణ్యకశిపువధానంతరంబ్రహ్మేది
దేవకృతనృసింహస్తుతిః. ...

పుటసభ్యుః.

౩౮౬ మనుకృతసారాయణనాభివద్వద్ధు

వాదిప్రశ్నాః: ...

౩౮౭ యుగపరిమాణాదికథనమ్. ...

౩౮౮ దైనందినప్రళయానువర్ణనమ్. ...

౩౯౦ సారాయణవక్త్రాన్వారణ్డేయవి

ర్గముఃపునఃప్రవేశశ్చ. ...

౩౯౧ సారాయణమార్గణ్డేయసంవాదః

౩౯౩ సారాయణనాభివద్వావిర్భావః. .

౩౯౪ వధుక్తైటభాసురోష్పత్తిః. ...

౩౯౫ చతుర్ముఖమధుక్తైటభాసంవాదః. .

౩౯౬ బ్రహ్మకృతస్వాయముఖ మన్వాది

స్పృష్టిః. ...

౩౯౭ బ్రహ్మకృతవేదాదిస్పృష్టిః. ...

౩౯౯ విష్ణుమహిమానువర్ణనమ్. ...

౪౦౧ విష్ణుప్రతిజ్ఞానస్తరం దైత్యదానవా

దికృతయద్ధోద్యోగః. ...

౪౦౩ తారకామయ యుద్ధాధం దేవకృత

సేనాసన్నాహః. ...

౪౦౫ దేవాసురయుద్ధమ్. ...

౪౦౬ ఇష్టాయీవరుణోపదిష్టబడబాసలో

త్పృష్టిస్తన్నాయావృత్తాస్తశ్చ. ...

౪౦౭ విష్ణువిజయాం కాలసేమినో నా

రాయణాన్వికగమసంత యోస్సం

వాదశ్చ. ...

౪౦౮ విష్ణునాసాకం కాలసేమినోయద్ధం

౪౦౯ కాలసేమివధానస్తరంబ్రహ్మదికృత

విష్ణుస్తుతిః. ...

౪౧౦ ఈశ్వరకృతఅష్టకాసురవధః. ...

„ అష్టకాసురశరీరోత్పన్నరక్తపానా

ర్ధమీశ్వరకృతమాతృగణస్పృష్టిః. ...

౪౧౧ శబ్ద-రకృతసరసింహస్తుతిః. ...

పుటసభ్యుః

౪౨౧ వారాణసీమాహాన్యప్రారవ్భః*

౪౨౨ దేవ్యాసహదేవదేవస్య ఉద్యానగ

మనంతద్వర్ణనం. ...

౪౨౫ దేవ్యాసహదేవదేవస్య యక్షవర

ప్రదానాయతస్సమీపగమనమ్. ...

౪౨౬ ససత్కుమారాయస్థేశ్వరోపదిష్ట

అవిముక్తమాహాన్య్యమ్. ...

౪౩౨ ఈశ్వరకృతబ్రహ్మపృథ్విమ శిరశ్చే

దనకథనమ్. ...

౪౩౯ నర్మదామాహాన్యప్రారవ్భః. .

౪౪౨ జ్ఞానేశ్వరతీర్థమహిమాఈశ్వరకృ

తబాణాసురత్రిపురదాహశ్చప్రాః.

౪౪౩ అనాపమ్యాయై నారదోక్తదానవిశే

౪౪౭ బాణాసురకృతశివస్తుతిః. ...

౪౪౯ కావేరీసగ్ధమాహాత్మ్యమ్. ...

౪౫౬ శుక్తతీర్థమాహాన్య్యమ్. ...

౪౫౮ దేశాశ్వమేధతీర్థమాహాన్య్యమ్. ...

౪౫౯ భృగుకృతశివస్తుతిః. ...

౪౬౪ గోత్రప్రవరాదిర్గయప్రారవ్భః. .

„ భృగుగోత్రప్రవరవివరణమ్. ...

౪౬౬ అగ్నిరోగోత్రప్రవరవివరణమ్. ...

౪౬౮ అత్రిగోత్రప్రవరవివరణమ్. ...

౪౬౯ విశ్వమిత్రగోత్రప్రవరవివరణమ్. .

౪౭౦ కశ్యపగోత్రప్రవరవివరణమ్. ...

౪౭౧ వసిష్ఠగోత్రప్రవరవివరణమ్. ...

౪౭౨ వసిష్ఠమిచరిత్రమ్. ...

౪౭౩ అగస్త్యగోత్రప్రవరవివరణమ్. ...

౪౭౪ ధర్మనామకముషివంశవివరణమ్.

౪౭౫ పితృగాథా. ...

౪౭౬ ఉభయతోముఖగోదానమ్. ...

„ కృష్ణాజినదానమ్. ...

పుటసభ్యుః.

ర౨౮ వృషోత్సర్గవృషభలక్షణమ్. ...

ర౨౯ సావిత్రిపాఖ్యానప్రారంభః.

ర౩౦ సావిత్రి స్త్రీసత్యవతోక్తవననింద
వర్ణనమ్.

ర౩౩ సత్యవతోప్రాణహరణార్థం సావి
త్ర్యాస్థిమత్యేయమాగమనమ్.

.. సావిత్రియమసంవాదః.

ర౩౭ సత్యవతుహితసావిత్రియాస్సాన్విత
మగమనమ్.

ర౩౮ రాజభర్తాః.

ర౩౯ దూతాదిలక్షణమ్.

.. లేఖకలక్షణమ్.

.. భనాభ్యుదయిలక్షణమ్.

ర౪౦ హస్తీశిక్షాదిలక్షణమ్.

.. రాజ్ఞోపన్దిభిస్సహమన్త్రీణాక్రమః

.. రాజ్ఞోపద్యోగహణవిధిః.

ర౪౧ రాజ్ఞోపసంహారలక్షణవిధిః ప్రేషః.

.. రాజ్ఞోపసంహిత అన్నభోజనాదిని

ర౪౨ రాజ్ఞోపసంహిత ర్మ సుయోగ్యపురు
షనియోగక్రమః.

.. రాజ్ఞోపసంహితయోగక్రమః.

ర౪౩ రాజ్ఞోపసంహితానువర్తనక్రమః.

ర౪౪ విరక్తరక్తలక్షణమ్.

ర౪౫ రాజ్ఞోపసంహితదేశావస్థానమ్.

.. దుర్గనిర్మాణక్రమః.

ర౪౬ దుర్గేతయుధాదిసంస్కారాః.

.. దుర్గేతసంస్కారావృత్తయః.

ర౪౭ విషనిర్మరణోపాయాః ప్రేషః.

౦౦ రాజ్ఞోపసంహితాన్నభోజనాదిని

౦౧ విషనిర్మరణాదిపరిక్షణోపాయాః.

౦౨ రాజ్ఞోపసంహితపుత్రశిక్షాక్రమః.

పుటసభ్యుః.

.. రాజ్ఞోపసంహితయకర్మాణి. [దిక్రమః

.. రాజ్ఞోపసంహితాన్వితసాన్వితసంహితా

౦౩ దైవపురుషకారయోగప్రారంభవి

చారః.

.. సామోపాయవిచారః.

౦౪ దైవోపాయవిచారః.

౦౫ దానోపాయవిచారః.

.. దణ్డోపాయవిచారః. [వృత్తా.

౦౬ రాజ్ఞోపసంహితోపాయస్యావశ్యకర్త

౦౭ స్త్రీయోగదాదణ్డాః.

౦౮ అకార్యకారిబ్రాహ్మణాదీనాంప్రా

యశ్చిత్తరూపదణ్డవిధిః. [దణ్డవిధిః

౦౯ అగమ్యగమనేప్రాయశ్చిత్తరూప

.. పశితసంసర్గేప్రాయశ్చిత్తరూపద

.. దణ్డవిధిఃపుటసభ్యుః.

౧౦ దివ్యాన్తరిక్షభోమోత్పతశాన్తిః

౧౧ అద్భుతానాంఫలంతచ్ఛాన్తిశ్చ.

౧౨ దేవతార్చనాకారోపశాన్తిః.

౧౩ అగ్నివైకృతశాన్తిః.

.. పుత్రోత్పతశాన్తిః. [శ్చ.

౧౪ అతివృష్ట్యదుష్టతాన్తచ్ఛాన్తి

౧౫ నద్యాదివైకృతశాన్తిః.

.. ప్రసవోత్పతశాన్తిః.

.. ఉపసారవైకృతశాన్తిః.

౧౬ మృగపక్షివైకృతశాన్తిః. [ప్రేషః.

౧౭ ప్రాసాదపతనాది దుర్నిమిత్తశా

.. గ్రహయజ్ఞవిధిః.

౧౮ కోటిహోమవిధిః.

౧౯ రాజ్ఞోపసంహితాకాలవిధిః.

౨౦ అవయవస్పృశసమిత్తకశుభాశుభ

విచారః.

పుటసంఖ్య:

„ దుస్స్వప్నసుస్వప్నకథనంతత్పలం

చ.

౫౩౧ శుభాశుభశకునవిచారః.

౫౩౨ వామనచరిత్రప్రారమ్భః.

„ వామనావతారవిషయక శౌనకా
ద్జనసంవాదః.

౫౩౩ అదితకృత వాసుదేవస్తతిః.

౫౩౪ అదిత్యైవిష్ణుదత్తవరలాభః. [మా.

౫౩౫ బలింప్రతిప్రస్లోదోపదిష్టవిష్ణుమహి

౫౩౬ బలికృతవిష్ణ్వక్షేపః. [నిష్టా.

„ వైకుంఠాక్షేపకబలింప్రతిప్రస్లోదకృత

౫౩౭ లింగపితృప్రస్లోదంప్రతిబలికృతానునయః

„ వామనమూర్త్యవతారః.

౫౩౮ బ్రహ్మకృతవామనమూర్తిస్తతిః.

౫౩౯ వామనమూర్తేర్బలియజ్ఞవాటగమ
నమ్. [లిశుక్రసంవాదః.

„ వామనమూర్తినమాగమనమయేబ

౫౪౦ బలికృతవామనపూజాది.

„ వామనేనసర్వదేవ మయస్వరూ
పప్రదర్శనమ్. [గమనమ్.

౫౪౧ త్రివిక్రమనియోగాద్యలేః పాతాళ

౫౪౨ వరాహావతారచరిత్రప్రారమ్భః. ..

౫౪౫ భూదేవీకృతవిష్ణుస్తతిః.

౫౪౬ వరాహవాత్సత్తిః.

౫౪౮ అమృతమథనకథాప్రారమ్భః.

౫౪౯ బ్రహ్మాదిదేవకృత అమృత మథనో
ద్యోగః.

౫౫౦ బలిప్రభృతీనాం విష్ణులోకగమనమ్.

„ దేవదానవకృతవిష్ణుస్తతిః.

౫౫౧ మథనసమయోజితాం శుక్రభృతీనా
ముత్పత్తిః.

పుటసంఖ్య:

„ కాలకూటవిహితృత్తిః.

౫౫౩ కాలకూటవిదభీత విష్ణ్వాది దేవతా
నాంశబ్ద-రాలయగమనమ్.

„ దేవదానవకృతశబ్దరస్తతిః. [నమ్.

౫౫౫ కాలకూటభక్షణార్థమీశ్వరాగమ

„ ధన్వంతరిప్రభృతీనాముత్పత్తిః.

౫౫౬ విష్ణుకృతరాహుశిరశ్చేదనమ్.

„ సురాసురయుద్ధమ్.

౫౫౭ వాస్తవోస్త్రప్రారమ్భః.

„ వాస్తవాత్పత్తిః.

౫౫౮ గృహాదినిర్మాణకాలనిర్ణయమ్.

„ గృహాదినిర్మాణార్థంభూపరీక్ష. [జా

౫౫౯ వాస్తుకర్మణ్యైకాశీతిపదే దేవపు

౫౬౦ చతుశ్శాలనిర్మాణక్రమః.

౫౬౧ రాజభవనాదినిర్మాణక్రమః.

„ బ్రాహ్మణాదిగృహనిర్మాణక్రమః.

౫౬౨ స్తమ్భమానవినిర్ణయః.

౫౬౩ ద్వారవినిర్ణయ స్త్రవేధనిషేధశ్శ

„ గృహావేశోదకధనమ్. [దికధనమ్

౫౬౪ గృహనిర్మాణార్థందార్యాహరణ

౫౬౬ క్రియాయోగవిధిః.

„ విష్ణుప్రతిమాలక్షణమ్. ..

౫౬౯ శుశ్వరప్రతిమాలక్షణమ్. ..

౫౭౦ అర్ధసారీశ్వరప్రతిమాలక్షణమ్. ..

„ ఉమామహేశ్వరప్రతిమాలక్షణమ్

„ శివనారాయణప్రతిమాలక్షణమ్.

౫౭౨ మహావరాహప్రతిమాలక్షణమ్. ..

„ నారసింహప్రతిమాలక్షణమ్. ..

„ త్రివిక్రమప్రతిమాలక్షణమ్. ..

„ బ్రహ్మప్రతిమాలక్షణమ్.

౫౭౩ కార్తికేయప్రతిమాలక్షణమ్. ..

పుటసంఖ్య.	పుటసంఖ్య.
౫౭౩ వినాయకప్రతిమాలక్షణమ్. ...	౫౮౯ ప్రాసాదవిధినిర్ణయః...
,, కాత్యాయనీప్రతిమాలక్షణమ్. ...	౫౯౨ మణ్డపలక్షణమ్. ...
,, ఇంద్రప్రతిమాలక్షణమ్. ...	౫౯౩ భవిష్యద్రాజానుకీర్తనప్రారంభః.
౫౭౪ సూర్యప్రతిమాలక్షణమ్. ...	౬౦౦ పోషశమహాదానానుకీర్తనప్రారంభః.
,, వహ్నిప్రతిమాలక్షణమ్. ...	వృషభః. ...
,, యమప్రతిమాలక్షణమ్. ...	౬౦౧ తులాపురుషదానవిధానమ్. ...
,, నిర్భతిప్రతిమాలక్షణమ్. ...	౬౦౪ హిరణ్యగర్భదానవిధానమ్. ...
౫౭౫ వరుణ ప్రతిమాలక్షణం వాయుప్రతిమాలక్షణంచ. ...	౬౦౫ బ్రహ్మాంజలిదానవిధానమ్. ...
,, కుబేరప్రతిమాలక్షణమ్. ...	౬౦౬ కల్పపాదపప్రదానవిధానమ్. ...
,, ఈశాన ప్రతిమాలక్షణం సప్తమాత్యంబలక్షణంచ. ...	౬౦౭ గోసహస్రప్రదానవిధానమ్. ...
౫౭౬ లక్ష్మీదేవీప్రతిమాలక్షణమ్. ...	౬౦౮ కనకకామధేనుదానవిధానమ్. ...
,, యక్షిణీప్రతిమాలక్షణం యేత్రపాలకప్రతిమాలక్షణంచ. ...	౬౦౯ హిరణ్యశ్వదానవిధానమ్. ...
,, మన్మథప్రతిమాలక్షణమ్. ...	,, హిరణ్యశ్వరథదానవిధానమ్. ...
౫౭౭ పిండికాలక్షణమ్. ...	౬౧౦ హేమహస్తీరథదానవిధానమ్. ...
౫౭౮ లింగలక్షణమ్. ...	౬౧౧ పంచుల్కాలకదానవిధానమ్. ...
౫౭౯ దేవతాప్రతిష్ఠావిధిః కుంభమణ్డపవేదీనాంలక్షణంచ. ...	౬౧౨ ధరాదానవిధానమ్. ...
౫౮౦ నేత్రోన్మీలనవిధిః. ...	౬౧౩ విశ్వచక్రదానవిధానమ్. ...
౫౮౧ మూర్తిపలక్షణమ్. ...	౬౧౪ కనకకల్పలతికాదానవిధానమ్. ...
,, అధివాసనవిధిః. ...	,, సప్తసాగరదానవిధానమ్. ...
౫౮౨ దేవస్నానవిధిః. ...	౬౧౫ రత్నధేనుదానవిధానమ్. ...
౫౮౩ వాస్తుశాస్త్రం. ...	౬౧౬ హహాభూతాశుభదానవిధానమ్. ...
	౬౧౭ కల్పనామానుకీర్తనమ్. ...
	,, అధివాసనవిధిః. ...
	౬౧౮ ఏతత్పురాణవిషయానుక్రమణికా.
	౬౧౯ ఏతత్పురాణపఠసంఘతశ్రుతిః. ...
	,, శ్రీమద్భృగురాణసమస్తమ్. ...

శ్రీరస్తు.

శ్రీమత్సృపురాణమ్.

స్తో || శుక్లావర్ణరథరంవిష్ణుంశశివర్ణంచతుర్భుజమ్ ।

ప్రసన్నవదనంధ్యాయేత్సర్వవిఘ్నావశాంతయే || ౧ ||

యస్యాజ్ఞయాజగత్ప్రహ్లాదిభిః పాలకోహరిః । సంహర్తాకాలరుద్రాభ్యో
నమస్తస్తైపినాకీనే || ౨ || నారాయణంనమస్కృత్యనరంచైవనరోత్తమమ్ । దేవీం
సరస్వతీంవ్యాసంతతోజయముదీరయేత్ || ౩ || అజోపియః క్రియాయోగాన్నారా
యణితీప్తుతః । త్రిగుణాయత్రివేదాయనమస్తస్తైస్సయమ్భవే || ౪ || దిక్కా
ద్యౌనవద్భిన్నానస్తద్విన్నాత్రమూర్తయే । స్వానుభూత్యైకమానాయనమశ్నవై
నుతేజసే || ౫ || * సూతమేకాంతమాసీనంచైమిశారణ్యవాసినః మునయోద్ధిష్టన
తాస్తేప్రచుద్భివ్యసంహితామ్ || ౬ || ప్రవృత్తాసుపురాణానాంధర్మ్యానులలితా
సచ । కథానుశౌనకాద్యాస్తమభినన్ద్యముహుర్దుహుః || ౭ || కథితానిపురాణాని
యాన్యస్తాకంత్యయానఘ । తాన్యేవామృతకల్పానిత్రోతుమిచ్ఛామహేపునః || ౮ ||
ధంససర్వభగవాన్తస్యరూపిత్యమాశ్రితమ్ । భైరవత్వంభవస్యాపిపురారిత్వంనిగ
్యతే || ౯ || † కుతోహేతోఃకపాలిత్వంజగామసప్తషధ్వజః । ఏతత్సర్వంసమాచ
్యసూతవిస్తరతఃక్రమాత్ || ౧౦ || త్వద్వాక్యస్యామృతస్యైవనత్వప్రీతిహజాయతే ||

గాతః || పుణ్యంపవిత్రమాయుష్యమిదాసీంశృణుతద్విజాః || ౧౧ || మాత్స్యంపురా
మఖిలంయజ్ఞగాదగదాధరః । పురారాజామనుర్మామచీర్ణవాన్సరమంతపః || ౧౨ ||
త్రైలింగాజ్యంసమారోప్యక్షమావాదవినన్దనః । మలయస్త్రైకదేశేతుసర్వాత్మ
ణసంయుతః || ౧౩ || సమదుఃఖసుఖంచైవప్రాప్తవాన్యోగముత్తమమ్ । బభూ
వరదశ్చస్యవదాయుతశతేకతే || ౧౪ || వరంవృణోష్యేత్సువాచప్రీతాత్మాకమ
సనః । ఏవముక్తోబ్రహ్మద్రాజాప్రణమ్యచపితామహమ్ || ౧౫ || ఏకమేవాహమి
చ్ఛమిత్వత్తోవరమనుత్తమమ్ । భూతగ్రామస్యసర్వస్యథౌవరస్యచరస్యచ || ౧౬ ||
వేయంరక్షణాయాలంప్రళయేసముపస్థితే । ఏవమస్త్రీవిశ్వాత్తాతత్రైవివాన్త

శ్రీ మ త్స పు రాణే.

— శ్రీ మత్సావతారకథనమ్. శ్రీ —

రథీయత || ౧౭ || పుష్పవృష్టిశ్చమహాతిభాత్పాతః సురార్చితా । కదాచిదాశ్రమే
తస్యకుర్వతఃపితృతర్పణమ్ || ౧౮ || పపాతః పాణోరుపరిశఫరీశబలసంయుతా । దృ
ష్టౌతద్భువరీహుపంసదయోయంమహీపతిః || ౧౯ || రక్షణాయాకరోన్మన్యసంసత
ప్రిన్కురకోదతే । అహూరాత్రేణవైకేనమోడశాఙ్గుళివిస్తృతః || ౨౦ || కోభవా
న్మనుముద్వీత్యపాహిపాహీతిచాబ్రవీత్ । సతమాదాయమణికేప్రాహిణోజ్జలచా
రిణమ్ || ౨౧ || తత్రాపివైకరాత్రేణహస్తత్రయమవర్ధత । పునఃప్రాహుర్దనాదేన
సహస్రకిరణాన్మజమ్ || ౨౨ || సమత్యుఃపాహిపాహీతిత్వామహంశరణంగతః । త
తస్సుకూపేతంసుత్యుంప్రాహిణోద్రవినన్దనః || ౨౩ || యదానమాతిచక్రస్థతదామ
త్యుస్సరోవరే । ఓస్తస్సపుగుతామాగాత్సునర్యోజనసన్నితామ్ || ౨౪ || తత్రాప్య
హపునర్దీనఃపాహిపాహీతితంస్తవమ్ । తతస్సమనునాఓప్తోగజ్ఞాయామభ్యవర్ధత || ౨౫ ||
యదాతామఖిలాంశస్త్యుర్దదాఢోప్రాక్షిపన్నుప । తదాసముద్రమఖిలంవ్యాప్యసౌ
సముపస్థితః || ౨౬ || తదాప్రాహమనుర్భీతః † కోఽసిత్వమనురేశ్వరః । అథవావాసు
దేవస్త్యమన్యధేదృక్కథంభవేత్ || ౨౭ || యోజనాయుతవింశత్యాకస్యతుల్యం
భవేద్ద్యుః । జాతస్త్యంమధ్యరూపేణమాంభేదయసికేశవ || ౨౮ || హృషీకేశ
జగన్నాథజగద్ధామనమోస్తుతే । ఏవముక్తస్సభగవాన్మన్యరూపీజనార్దనః || ౨౯ ||
పాధుసాధ్వితిహూవాచసత్యంజ్ఞాతంత్వయాఽనఘ । అచిరేణైవకాలేనమేదిసిమేది
నీపతే || ౩౦ || భవిష్యతిజలేమగ్నాసశైలవనకాననా । నారీయంసర్వదేవానాం
నికాయేనవినిర్మితా || ౩౧ || మయాజీవనికాయస్యరక్షణార్థంమహీపతే । స్వేదాణ్ణ
జోద్భిదాయేచయేచజీవాజరాయజాః || ౩౨ || అస్యాంసిధాయసర్వాంస్తాననన్ధాత్వా
హిసువ్రత । యుగాన్తవాతాభిహతాయదాచలతనార్చ్యుప || ౩౩ || శృణ్వేఽస్మి
న్మమరాజేన్ద్రసింధేహిత్వంచమాన్యథా । తతోలయాన్తేసర్వస్యథావరస్యచరస్య
చ || ౩౪ || ప్రజాపతిస్త్యంభవితాజగతఃపృథివీపతే । ఏవంకృతేయుగస్యాదౌసర్వ
జ్జోభగవాన్మహిః || ౩౫ || మన్యస్తరాధిపశ్చౌపిదేవపూజ్యోభవిష్యసి || ౩౫ || *

ఇతిశ్రీమత్స పురాణే మత్స్యమనుసంవాదే మత్సావతార

కథనంనామ ప్రథమోఽధ్యాయః.

— శ్రీ మనవేమత్స్యరూపకేశవోక్తావాన్తరప్రళయః. శ్రీ —

సూతః || ఏవముక్తోమనుస్తేనప్రచ్ఛాసురసూదనమ్ । కియద్భిర్భగవాన్స్త
తైర్భవిష్యత్సుతరక్షయః || ౧ || సత్త్వానిచకథంనాథరక్షిష్యేషుభుసూదన । తస్య

ದ್ವಿ ತಿ ಮೊ ಧ್ಯ ಯಃ.

యాసహపునర్యోగంకథంవాభవితామమ ॥ ౧ ॥ శ్రీమత్సృజః ॥ అక్షరభృత్యనా
వృష్టిర్భవిష్యతిమహీతలే । యావద్భజతంసాగ్రందుర్భిక్షం * మరణావహమ్ ॥ ౩ ॥
తతోఽల్పసత్త్వక్షయదారత్వయస్సప్తదారుణాః । సప్తసప్తేర్భవిష్యన్తిప్రతప్తాక్షార
వర్షిణః ॥ ౪ ॥ ఔర్వాసలాపివికృతంగమిష్యతియగతయే । దృష్ట్యాగ్నిశ్చాపిపా
తాళాశ్చజగత్తణమఖోర్ధతః ॥ ౫ ॥ భవస్యాపిలలాటోఽథతృతీయసయనానలః । త్రి
జగన్నిర్దహకాఽహోభంసయష్యతిమహీతలే ॥ ౬ ॥ ఏవంధర్మమహీసర్వాయదాస్యా
యోగార్హసన్నిధా । ఆకాశంసూర్యసప్తప్రభవిష్యతిపరస్తప ॥ ౭ ॥ తతస్సదేవస
క్షత్రంజగద్యాస్యతిసంక్షయమ్ । సంవర్తోభీమనాదశ్చంద్రోఽశ్వేద్యోవలహకః ॥ ౮ ॥
విద్యుత్సతాః శ్శోణస్తసప్తేతేలయవారిదాః । అగ్నిప్రస్వేదసమ్భూతాఃస్థావయ
ష్యన్తిమేదిశీమ్ ॥ ౯ ॥ సముద్రాఽహోభమేష్యన్తిసప్తకేసవ్యవస్థితాః । ఏతేచైకా
ర్థవంసర్వంకరిష్యన్తిజగత్త్రయమ్ ॥ ౧౦ ॥ దేవనావమహాంగృహ్యసత్వంబీజా
దిసజ్జయన్తా । ఆరోఘ్యరక్షయోగేనమత్సృప్త్యత్రేనసప్తవ్రత ॥ ౧౧ ॥ సంయమ్యనాపం
మచ్ఛృణ్వేమత్సృభావాభిరక్షితః । ఏకస్మాన్ధ్యసదేవేషుదగ్ధేష్యపిపరస్తప ॥ ౧౨ ॥
సోమసూర్యావహంబ్రహ్మచతుర్లోకసమన్వితః । నర్మదాచనదీపుణ్యామారజ్జేయో
మహాస్పతిః ॥ ౧౩ ॥ భవోవేదోపురాణానివిద్యాభిన్నహితోధ్యువః । త్వయాసా
ర్థవిదంసర్వంస్థాస్యత్యన్తరసంక్షయే ॥ ౧౪ ॥ ఏవమేకార్థవేజాతేచాతుషేఽన్త
రసంక్షయే । వేదాన్పాస్వర్త్రయమ్యామిత్యత్సద్ధాదామహీతలే ॥ ౧౫ ॥ సూతః ॥
ఏవముక్త్యాభగగవాంస్తత్రైవాన్తరధీయత । మమరప్యస్థితోయోగంవాసుదేవప్ర
సాదజమ్ ॥ ౧౬ ॥ అభ్యసన్యావదాభూతసమ్మవఃపూర్వసూచితః । కాలేయథో
త్తేసజ్జాతేవాసుదేవముఖోర్ధతే ॥ ౧౭ ॥ శృణ్వేప్రాచుర్వభూవాభమత్యైకాపీజనా
ర్దనః । అనన్తోరజ్జరూపేణమునేపార్శ్వముపాగమతే ॥ ౧౮ ॥ భూతానిసర్వా
ణ్యాకృప్యయోగేనారోఘ్యధర్మవితే । భుజగరజ్జ్యామత్యస్యశృణ్వేనావమయోజ
యతే ॥ ౧౯ ॥ ఉపశృణ్వంస్థితస్తస్యప్రశోపత్యజనార్దనమ్ । ఆభూతసమ్మవేతస్మిన్సతి
తేయోగశాయినా ॥ ౨౦ ॥ పృష్టేనమనునాపూర్వంపురాణంమత్యైకాపిణా ।
తదిదానీంప్రవత్యైమిశ్యణుద్వమృషిసత్తమాః ॥ ౨౧ ॥ యద్భవద్భిఃపురాపుష్టస్సృ
ష్ట్యాదికమహంద్విజాః । తత్రైవైకార్థవేతస్మిన్మనుఃప్రవచ్ఛకేశవమ్ ॥ ౨౨ ॥ మనుః ॥
ఉత్పత్తింప్రళయంచైవపంశమస్మన్తరాజిచ । వంశానుచరితంచైవభువనస్యచవిస్త
రమ్ ॥ ౨౩ ॥ దానధర్మంచవివిధంశ్రాద్ధకల్పంచశాశ్వతమ్ । వర్ణాశ్రమవిభాగంచత
రేష్టపూర్తసంజ్ఞతమ్ ॥ ౨౪ ॥ దేవతానాంప్రత్యక్షాదిసర్వంవ్యాహర్తమర్తుసి ॥

* నిర్లనావహమ్.

† శ్లోషమాపనాస్పష్టతేన.

శ్రీ మ త్స పు రాణే

మత్స్యః ॥ మహాప్రళయకాలేతుపతదాసీ త్తమోమయమ్ ॥౨౫॥ ప్రసుప్తమివచాత
రగ్రామప్రజ్ఞాతమలక్షణమ్ । అవిజ్ఞేయమవిజ్ఞాతంజగత్సంస్కృతచరిష్ణుచ॥౨౬॥ తత
స్సుయముఖురవ్యక్తఃప్రభుఃపుణ్యకర్మణామ్ । వ్యజ్ఞయన్నేవతచ్ఛిలంప్రాదురా
సీ త్తమోమదుః ॥ ౨౭ ॥ అతీద్రియఃపరోవ్యక్తాదస్త్రామీసనాతనః । నారాయ
ణశ్చిత్రఖ్యాతస్సుపవస్సుయముద్భభౌ ॥ ౨౮ ॥ స్వశరీరమభిధ్యాయన్నిస్సృతురఖిలం

— శ్రిబ్రహ్మణ్డస్మష్టిః:౬ —

జగత్ । అపవససంస్థాదాతాసువీర్యమపాస్మజత్ ॥ ౨౯ ॥ తదేవాణ్డంసమభవ
ద్ధేమరూపంపరంమహత్ । సంవత్సరసహస్రంతదసూర్యంతమసావృతమ్ ॥ ౩౦ ॥
ప్రవిశ్యాన్తర్మహాతేజాస్సుయమేవాత్మసహస్రవమ్ । ప్రహయమాత్స్యమవ్యక్తంవిష్ణు
త్వమగమత్సునః ॥ ౩౧ ॥ తదన్తర్మగవానేవసూర్యస్సమభవత్సునః । ఆదిత్యశ్చ
దిభూతత్వాద్భ్రువన్మేఘవరత్వతః ॥ ౩౨ ॥ దివ్యంతదాసమభవత్తదణ్డంశకలద్వ
యమ్ । సచాకరోద్దిశస్సర్వామభ్యేవ్యోమచశాశ్వతమ్ ॥ ౩౩ ॥ జరాయుమేత్యసంజ్ఞా
తాశ్చైలాస్తస్యాభవంస్తదాయదుల్బంచాభవన్మేఘఃప్రోతాంసిసరితస్తథా ॥ ౩౪ ॥

సప్తసర్వేసముద్రాశ్చనానారత్నసమన్వితాః । నద్యోధనాడ్యస్సజ్జాతాస్సోక్రితాం
సిసరితస్తథా ॥ ౩౫ ॥ సప్తసర్వేసముద్రాశ్చతేపిచాన్తర్జలార్థభావః । లవణేతు
సురాద్యాశ్చనానారత్నసమన్వితాః ॥ ౩౬ ॥ సిస్సృతురభవద్దేవఃప్రజాపతిరీద్రవః ।
యత్రేజస్తత్రైవస్యైవమారాణ్డస్సమజాయత ॥ ౩౭ ॥ వృతేన్ద్రేజాయతేయస్మాన్ద్య
రాణ్డస్తేనసస్మృతః । రజోగుణమయంయత్రద్రావంతస్యహవత్సనః ॥ ౩౮ ॥

చతుర్ముఖస్సగవానభూగ్లోకపితామహః । యేనస్సప్తంజగత్సర్వంసదేవాసురమా
నుషమ్ ॥ ౩౯ ॥ తమవేహిరజోరూపంమహత్తత్వముదాహృతమ్ ॥ ౪౦ ॥ *

శ్రితీశ్రీమత్స పు రాణే మత్స్యమనుసంవాదేమత్స్యప్రోక్తావాన్తరప్ర
ళయాది కథనంనామద్వితీయోఽధ్యాయః.

మనుః ॥ చతుర్ముఖత్వమగమతగ్నాగ్లోకపితామహః । కథంచలోకాన
సృజన్మృగిహ్మేత్రిహ్మపిదాంవరః ॥ ౧ ॥ మత్స్యః ॥ తవశ్చచారప్రథమమసురాణాం
పితామహః । ఆవిరూప్తాస్తతోవేదాస్సాగ్లోపాగ్గవదక్రమాః ॥ ౨ ॥ పురాణంధ
ర్మశాస్త్రాణిప్రథమంబ్రహ్మణాస్మృతమ్ । నిత్యశబ్దమయంపుణ్యంశతకోటిప్రవిస్తర
మ్ ॥ ౩ ॥ అనన్తరంతువక్త్రేభ్యోవేదాస్తస్యవినిస్సృతాః । మీమాంసాన్యాయవి

— శ్రిస్రప్తకృతమానసప్రజాదిస్మష్టిః:౬ —

ద్యాశ్చప్రమాణాష్టకసంయుతాః ॥ ౪ ॥ వేదాభ్యాసరతస్యాస్యప్రజాకామస్యమా
నసాత్ । మనసఃపూర్వస్సప్తావైజాతాస్తేనైవమానసాః ॥ ౫ ॥ మరీచిరభవత్పూ

శృ తి యో ధ్యా యః

ర్వంతతోఽతిర్భగవాన్మహిః । అగ్నిరాశ్చభవశ్చశ్చక్షులస్త్యస్తదనస్తరమ్ ॥ ౬ ॥
 తతఃపులహనామావైతతఃకతురజాయత । ప్రచేతాశ్చతతఃపుత్రోఽసిస్థశ్చభవ
 త్సునః ॥ ౭ ॥ పుత్రోభృగురభూత్తత్రనారదోఽపివిరాదభూత్ । దశైతాన్తా
 నసాన్పుత్రాన్జీవపుత్రాన్సీజీవనత్ ॥ ౮ ॥ తత్పుత్రాన్సఖవత్సౌమిహ్యత్సహీనా
 న్సృజాపతే । అఙ్గుస్తార్దక్షిణార్దక్షఃప్రజాపతిరజాయత ॥ ౯ ॥ ధర్మస్తునాభిదే
 శాత్తుహృదయాతుగసుమాయుధః । భూమిధ్యాదభవతోగ్రహోలోభశ్చాధరస
 మ్భవః ॥ ౧౦ ॥ బుధ్ధేర్వృషసుభవదహకార్-రాదభూత్సునః । ప్రమోదశ్చాభ
 వతగ్ధాత్పుత్యుర్లోచనయోర్నృప ॥ ౧౧ ॥ ఏతేనవసుతారాజన్-న్యాచదశమీ
 పునః । అగ్నిజాగ్నివిఖ్యాతాదశామీబ్రహ్మణస్సతాః ॥ ౧౨ ॥ మనుః ॥ బుధ్ధేర్వృ
 షాహువ్యహకార్-రాత్సవోఽభూదితికీర్తితమ్ । అహకార్-రసుతఃకోవాబుద్ధిర్నా
 మకిముచ్యతే ॥ ౧౩ ॥ మత్స్యః ॥ సత్వంరజస్తమశ్చైవగుణత్రయముదాహృతమ్ ।
 సమావస్థితరేతేహంప్రకృతిఃపరికీర్తితా ॥ ౧౪ ॥ కేచిత్ప్రధానమిత్యాహురవ్య
 క్తమపరేజగుః । ఏతైరేవసమంస్సృష్టంకరోతివికరోతిచ ॥ ౧౫ ॥ గుణేభ్యఃకృమభ్య
 మాణేభ్యస్త్రయోదేవావిజజ్జిరే । ఏకామూర్తిస్త్రయోభాగాద్భిన్నావిష్ణుమ
 హేశ్వరాః ॥ ౧౬ ॥ అవికారాశ్చప్రధానాత్తుమహత్తత్వంప్రజాయతే । మహాని
 తియతఃఖ్యాతిర్లోకానాంజాయతేసదా ॥ ౧౭ ॥ అహకార్-రస్సమహతోజాయ
 తేమానవర్ధనః । ఇన్ద్రియాణితతఃపశ్చవత్సేబుద్ధివశానితు ॥ ౧౮ ॥ ప్రాదుర్భవ
 త్ప్రహాన్యానితథాకర్మవశానితు । శ్రోత్రంతృప్తృక్షుషీజిహ్వనాసికాచయథాకమ
 మ్ ॥ ౧౯ ॥ పాయూపస్థంహస్తపాదంవాక్చేతీన్ద్రియసజ్జగ్రహః । శబ్దస్పర్శశ్చ
 రూపంచరసోగన్ధశ్చపశ్చనుః ॥ ౨౦ ॥ ఉత్పన్నానస్తమాదానగతివాచశ్చయాఃక్రి
 యాః । మనఏకాదశంపైహంకర్మబుద్ధిగుణాన్వితమ్ ॥ ౨౧ ॥ ఇన్ద్రియావయవా
 స్సూక్ష్మాన్యాయుగ్ధాన్విమనీషిణః । శయన్త్రియస్సాత్తన్నాత్రాశ్శరీరం తేనతత్ప్రృత
 మ్ ॥ ౨౨ ॥ శరీరయోగాజ్జీవశ్చశరీరంరక్షతేమధః । మనస్సృష్టంవిమతుతేనోద్య
 మానంసిస్సృక్షయా ॥ ౨౩ ॥ ఆకాశంశబ్దతన్నాత్రాదభూత్పశ్చగుణాన్వితమ్ । ఆకా
 శవిక్రతేర్వాయుశ్శబ్దస్పర్శగుణోఽభవత్ ॥ ౨౪ ॥ వాయోశ్చస్పర్శతన్నాత్రాత్రేజ
 ఆవిరభూత్తతః । త్రిగుణంచవికారేణతచ్ఛబ్దస్పర్శరూపవత్ ॥ ౨౫ ॥ తేజోవికారా
 ధభవత్తతఃపశ్చతుర్గుణమ్ । రసతన్నాత్రసమ్భూతంశబ్దస్పర్శరసాత్మకమ్ ॥ ౨౬ ॥
 *భూమిస్తగన్ధతన్నాత్రాదభూత్పశ్చగుణాతతఃప్రాయోగన్ధగుణాసాతుబుద్ధిరేహం
 గరీయసీ ॥ ౨౭ ॥ ఏభిన్నమాదితంభుజ్జేగ్రపూరుషఃపశ్చవింశతః । ఈశ్వరోవాచ

* రూపంగన్ధగుణాత్మకపరమయోగవీయసీ.

శ్రీ మ త్స ఘ రా ణే.

కశ్చాపిజలాత్కాకభ్యతేబుధైః || ౨౮ || ఏవంషష్ఠింశకంప్రోక్తంశారీరమిహమాన
వమ్ | సాక్ష్యంసంఖ్యాత్మకత్వాచ్చకపిలాదిభిరుచ్యతే || ౨౯ || ఏతత్తత్త్వాత్మకం
కృత్వాజగద్దేవానజీజనత్ | సావిత్రింలోకసృష్ట్యర్థంహృదికృత్వాసమాప్తితః || ౩౦ ||
తతస్తాంజపతస్తస్యభూత్వాదేహమకల్మషమ్ | శ్రీరూపమకరోద్ధర్మసర్ధంపురుష

శ్రీ సరస్వతీమోహాన్వృన్ముణిఃపంచముఖోత్పత్తిః ||

రూపవత్ || ౩౧ || శతరూపాచసంఖ్యతాసావిత్రిచనిగద్యతే | సరస్వత్యభగా
యత్రీబ్రహ్మణంచపరస్తవః || ౩౨ || తతస్సృజేహసమ్భూతామాత్మజామిత్యకల్పయ
త్ | సలస్తేవ్యధితస్తత్రకామజ్ఞానాద్గోవిభుః || ౩౩ || అహలూరూపమహలూ
రూపమతిచాహప్రజాపతిః | తతోవసిస్తప్రముఖాభగినిమితిమక్రతుః || ౩౪ || బ్రహ్మ
సకేందింద్యశేతన్ముఖాలోకనాదృతః | అహలూరూపమహలూరూపమతిప్రాహపునః
పునః || ౩౫ || తతఃప్రణామసక్తాంతుపురస్తాదవలోకయత్ | అథప్రదక్షిణంచక్రే
సామితుర్వరవల్లినీ || ౩౬ || పుత్రే శ్రిభోలజ్జితస్యాస్యతద్ద్రాపాలోకనేచ్ఛయా |
అవిరూఢతమథోవక్త్రేంద్రక్షిణంచాణ్డవత్ || ౩౭ || ఏష్టయస్సురదోష్టంచపా
శ్చాత్యముదగాత్రతఃచతుర్థమభవత్పశ్చాత్కామంకామశరాతురమ్ || ౩౮ || తతోఽ
స్యదభవత్తస్యకామానుగతయాతదా | ఉత్పతన్త్యాస్తదాకాశమాలోక్యచకురూ
హలాత్ || ౩౯ || సృష్ట్యర్థంయత్కృతం తేనతపఃపరమదారుణమ్ | తస్సర్వంనాశమ
గమత్స్యసుతోవగమేచ్ఛయా || ౪౦ || శతతోద్ధ్వవక్త్రేనుభవత్పంచమంతస్యధీమ
తః | అవిరూఢంచతత్రైవితద్వక్త్రేనుపరంప్రభోః || ౪౧ || సతతానబ్రవిద్య
వక్త్రేవ్యగ్రానాత్మనిసన్మవాన్ | ప్రజాసృజధ్వంసమ్భూతాస్సదేవాసురమాను
షాః || ౪౨ || ఏవముక్తాస్తతస్సర్వేసస్యజుర్వివిధాఃప్రజాః | గతేషుతేషుసృష్ట్యర్థం
ప్రణమ్రువదనామిమామ్ || ౪౩ || ఉపయోమేసవిశ్వాత్కాశతరూపామనిన్రితామ్ |
సబభూవతయాసాధ్యమతికామాతురోవిభుః || ౪౪ || సలజ్ఞాంచకమేదేవఃకమలో
దరమన్దిరే | యావదబ్రుతందిన్ద్రంయథాఽన్యఃప్రాకృతోజనః || ౪౫ || కాలేనమహతా
తస్యతద్వత్పుత్రోఽభవత్తునుః | స్వాయమ్భువఇతిఖ్యతస్సవిరాడితినన్మృతమ్ || ౪౬ ||
తద్రూపగుణసామాన్యాదగిపూరుషఉచ్యతే | వైరాజాయత్రతేజాతాప్రభవస్సుంశిత
ప్రతాః || ౪౭ || స్వాయమ్భువాసుహాభాగాస్సస్తసప్తతథాపరేస్వారోవిమద్యా
స్సర్వేతేబ్రహ్మతుల్యస్వరూపిణః || ౪౮ || ఉత్తమప్రముఖాస్తద్వదేతేహంసస్త
మోఽధునా || ౪౯ ||

* * * * *

ఇతిశ్రీమత్స ఘ రా ణేమత్స ఘ నునంవాదేబ్రహ్మణోవేదా
చ్యుతేష్టత్తిర్నామతృతీయోఽధ్యాయః.

* తతఃపునస్సమధవత్పంచం

మనుః॥ అహలూకప్రతరంచైతదగ్గజాగమనంప్రభో । కథమద్వేష్యమగమ
తగర్తృణాకేనపవ్యజః ॥ ౧ ॥ పరస్పరంచసమ్మన్సగోత్రాణామభూతగ్రహమ్ । వై
వాహికస్తత్సతానాంధిహ్యేతత్సంశయమ్ ॥ ౨ ॥ మత్స్యః॥ దివ్యామయాదిస్స
ప్తిస్తరజోనుణసముద్భవా । అతీద్వియేద్విగ్రియాతీతాహ్యతీద్విగ్రియశరీరకా ॥ ౩ ॥
దివ్యతేజోమయీరూపదివ్యజ్ఞానసముద్భవా । నమర్త్యైరస్తతశ్చక్ర్యావేదితుంమాం
సచతుషా ॥ ౪ ॥ యథాభుజక్తాత్సర్వేషామకారోపశ్యపక్షిణామ్ । విస్తర్తిమా
గ్గదివ్యానాంవేదాపవనమానవాః ॥ ౫ ॥ కార్యాకార్యేషదేవానాంశుభాశుభఫ
లేనభో । యస్మాత్తస్మాత్తురాజేష్టశ్రద్ధాచారోన్యథాంశుభః ॥ ౬ ॥ అయంచసర్వ
విద్యానామధిష్ఠాతాచతుర్ముఖః । గాయత్రీబ్రహ్మణస్తతహ్యగజాతానిగద్యతే ॥ ౭ ॥
అమూర్తిమూర్తిమద్యాపిమిథునంతత్ప్రవక్షుతే । విరిజ్జీర్ణగవాన్యత్రతత్రదేవీనరన్య
తీ ॥ ౮ ॥ భారతీయత్రయతైస్త్రితత్రతత్రప్రజాపతిః । యథారవేశ్వరహితాఛాయా
నోద్యశ్యతేక్యచిత్ ॥ ౯ ॥ గాయత్రీబ్రహ్మణఃపార్శ్వంతత్రైవినవిముఞ్చతి । వేద
రాశిస్త్పృతోబ్రహ్మసామితీతమధిష్ఠితా ॥ ౧౦ ॥ తస్మాన్నకశ్చిద్దోషస్సాన్యతస్సవిత్రిగ

—త్రిమన్మథాయవిరిజ్జీదస్తతాపస్తత్పరీహరశ్చత్రి—

మనాద్విభోః । తయావిహృజ్జానయతఃప్రజాపతిరభూత్పురా ॥ ౧౧ ॥ స్వసుతో
షగమాద్భ్రష్టశశాపసుమాయుధమ్ । యన్తమాపీహభవతామనస్సంతోభితం
శరైః ॥ ౧౨ ॥ తతస్తస్మాంకామణోపేనరుద్రోభస్త్రికరివ్యతి । తతఃప్రసాదయామా
నకామదేవశ్చతుర్ముఖమ్ ॥ ౧౩ ॥ † సమామకారణాచ్ఛపుంత్యమిహాప్యసీమానద ।
అహమేవవిధస్సృష్టస్త్యయైవచతురానన ॥ ౧౪ ॥ ఇద్విగ్రియతోభజనకస్సర్వేషామే
వదేహినామ్ । స్త్రీపుంసోరభిచారేణమయాసర్వత్రసర్వదా ॥ ౧౫ ॥ క్షోభ్యంమ
నఃప్రయత్నేనత్యయాప్రోక్షంపురాప్రభో । కురుప్రసాదంభగవత్స్వైశరీరాప్తయే
పునః ॥ ౧౬ ॥ బ్రహ్మ ॥ వైవస్వతేస్తరేప్రాప్తేయాదవాన్యయసమ్మవః । రామో
నామనదామర్త్యమశ్చత్వబలమాశ్రితః ॥ ౧౭ ॥ అవతీర్ణపురధ్వంసీద్వారకామధి
వత్యతి । తద్భ్రాతుస్తతస్సమోభూత్వాతదాపుత్రైత్వమేష్యసి ॥ ౧౮ ॥ ఏవంశరీ
రమాసాద్యభుక్త్వాభోగానశేషతః । తతోభరతవంశాస్తేభూత్వావశ్చనృపాన్త
జః ॥ ౧౯ ॥ విద్యాధరాధిపత్యంచయావదాభూతసమ్మవమ్ । స్వయోనింధర్మతః
ప్రాప్యఃకమత్సానూప్యంగమిష్యసి ॥ ౨౦ ॥ ఏవంశాపప్రసాదాభ్యాంముదితఃకుసుమా
యుధః । శోకప్రమోదాభిహతస్సజగమయథాగతమ్ ॥ ౨౧ ॥ ఋషయః ॥ దే
హోస్తయథతిప్రోక్తోయద్వంశేకామసమ్మవః । కథంచదగ్ధోరుద్రేణకిమగ్ధంకుసుమా

* తస్మాత్స్వదేహమచిరాక్రద్రోభస్త్రికరివ్యతి. † సమామకారణాచ్ఛపుం. ‡ మత్సరుషం.

యుధః॥ ౨౨ ॥ భరతస్యాసుతస్యాస్యకాచస్పష్టిఃపురాభవత్ । ఎతత్సర్వంసమా
చక్ష్యములతస్సర్వధాహినః॥ ౨౩ ॥ సూతః ॥ యాసాదేహోద్ధసమ్భూతాగాయ
త్రీబ్రహ్మవాదినీ । జనసుమనోదేవీశతరూపాజతేన్ద్రియా ॥ ౨౪ ॥ రతిర్ననస్తపో
వృద్ధిరౌహూదిక్పస్తమస్తథా । తతస్తృశతరూపాయాసప్తావత్యంవ్యజీజనత్ ॥ ౨౫ ॥
యేమరీచ్యాదయఃపుత్రామానసాస్తస్యధీమతః । తేహమయమభూల్లోకస్సర్వవిద్యా

— శ్రీవామదేవకృతజరామరణరహితజనస్సృష్టిః ౬ —

త్వకఃపురా ॥ ౨౬ ॥ తతోఽస్సజన్మామదేవంత్రీశులవరధారిణమ్ । సనతుకమారం
చవిభిఃపూర్వేహమపిపూర్వజమ్ ॥ ౨౭ ॥ వామదేవోపిభగవానస్సజన్మృఖితోద్వి
జాత్ । క్షుత్రియానస్సజన్మాౌహూర్విట్పూర్విద్రానూరుపాదయోః॥ ౨౮ ॥ విద్యతో
శనిమేఘంశ్చరోహితేన్ద్రిమాంపిచ । ఇన్ద్రాణాంచససన్ద్భావౌపర్జస్యంచతతఃపర
మ్ ॥ ౨౯ ॥ తతసానృత్యకణాశితస్త్రిణేత్రాదస్సజత్సునః । కోటితశ్చతురాశీతింజరా
మరణవర్జితాత్ ॥ ౩౦ ॥ వామదేవోఽస్సజద్దేవాన్ప్రహ్లాణానివారితః । నైవవి
ధాభవేస్సృష్టిర్జరామరణవర్జితాత్ ॥ ౩౧ ॥ శుభాశుభాత్మికాయాతునైవస్సృష్టిఃప్ర
శస్యతే । ఏవంససర్వకల్పాదౌస్సృష్టిస్థాణురథోఽభవత్ ॥ ౩౨ ॥ స్వామ్యమ్భువో
మనుధీమాంస్తపస్తప్తావృతదుస్తరమ్ । పత్నీమవాపతుష్టాత్సాహ్యసంతానామనామ

— శ్రీస్వామ్యమ్భువమనునస్తతిః ౬ —

తః ॥ ౩౩ ॥ ప్రియవ్రతోత్తానపాదౌమనుస్తస్యామజీజనత్ । ధర్మస్యకన్యాంచతు
రాంసూన్యతాంనామభామినీమ్ ॥ ౩౪ ॥ ఉత్తానపాదస్తనయామాపవన్దరగామినీమ్ ।
అయంపతిరయంమత్తఃకీర్తిమాన్ధృవమేవచ ॥ ౩౫ ॥ ఉత్తానపాదోజనయత్సూన్య
తాయాంప్రజాపతిః । ధువోవర్షసహస్రాశీకృత్వాదివృతపఃపురా ॥ ౩౬ ॥ దివ్య
రూపంతతస్సానసమకస్తాద్భవ్మాణోభువః । ఏనంతుపురతఃకృత్వాధువంసప్తర్షయ
స్సీతాః ॥ ౩౭ ॥ ధన్యానామమనోకన్యాధృవాచ్ఛిష్టిమజీజనత్ । అగ్నికన్యాతుసు
చ్ఛాయాశేష్టేరాధస్తవైసుతాత్ ॥ ౩౮ ॥ రిపుంరిపుజ్జయంవృతంవృకలంవృకతేజసమ్ ।
చాతుషంబ్రహ్మదౌహిత్ర్యంవైరిణ్యాంసరిపుజ్జయః ॥ ౩౯ ॥ విరణస్యాత్తజాయాం
తునడ్వలాయాంచచాతుషః । జనయామాసతనయాన్దశశూరానకల్పమాత్ ॥ ౪౦ ॥
ఉరుఃపురుశృతమ్యమ్నస్తపస్సేసత్యవాక్సపిః । అగ్నిహోమోఽతిరాత్రశ్చసుదృష్టిరప
రాజితః ॥ ౪౧ ॥ అభిమన్యుశ్చేదశమోనడ్వలాయాంసచాతుషః । ఉరుశ్చజన
యత్కుత్రాన్మృషాగ్నాంధామసూత్రతాత్ ॥ ౪౨ ॥ అజ్ఞంసుమనసంస్వాతింక్ర
తుమక్లిరసంశిబిమ్ । పితృకన్యాసునిర్భావైవేనమక్ణాదజీజనత్ ॥ ౪౩ ॥ వేనమన్యా
యినంప్రజామమన్థస్తత్రారాదభూత్ । పృథుర్నమమహాతేజాస్సపుత్రాద్వాప
జీజనత్ ॥ ౪౪ ॥ అస్తథానంహవిధానంశిఖిణ్డీన్యామజీజనత్ । హవిధానష్టడాగ్నే

యాంధిమణాన్వనయత్తుతా ॥ ౪౫ ॥ ప్రాచీనబర్హిషంశుక్రంగయంకృష్ణంప్రజాజి
నా । ప్రాచీనబర్హిర్భగవాన్మహాత్మాఽసీత్ప్రజాపతిః ॥ ౪౬ ॥ హవిర్ధానాఃప్రజా
స్తేనబహువస్సుమ్మృగైర్జితాః । సువణ్ణాశ్వామహాభాగాదశభక్తమతాఃప్రభా ॥ ౪౭ ॥
సర్వేప్రాచేతసానామధనుర్వేదస్యపారగాః । అత్రైవోపచితావృతౌబభుర్లోకేన
మన్తతః ॥ ౪౮ ॥ దేవాదేశార్థవ్యవహారాహ్యసహద్రవిసద్దనసోమకన్యాభవత్పత్నీ
మానసానామవిశ్రుతా ॥ ౪౯ ॥ * తేభ్యస్తుదక్షమేకంసామత్రైమగ్న్యమజీజనత్ ।
దత్తౌదనస్తరంకృష్ణానామధాంశ్వనమన్తతః ॥ ౫౦ ॥ అజీజనత్సోమకన్యాఽనన్తాంభ
ద్రవతీంతథా । సోమాంశస్యచతస్యాపిదక్షస్యామితకోటయః ॥ ౫౧ ॥ తాసాంతు
విస్తరంసత్యైల్లోకేయావత్ప్రతిష్ఠితమ్ । ద్విపాదాశ్చాభవన్గోచితేచిన్త్యహుపదా
జనాః ॥ ౫౨ ॥ † ఉలాముఖాశ్శబ్దకర్ణాఃకర్మపావరణాస్తథా । క్రివ్యాభూగ్ని
నాస్తథాకేచితేచిన్తిక్తాననాస్తథా ॥ ౫౩ ॥ శ్వసూకరముఖాఃకేచితేచిదుష్ట
ముఖాస్తథా । జనయామాసధర్మాత్మాన్నేచ్ఛాన్తస్యరావనేకశః ॥ ౫౪ ॥ సృ
ష్ట్యచమానసాన్దక్షస్త్రియఃప్రీత్యామజీజనత్ । దేవాసురమనుష్యాదితాభ్యస్సర్వ
మభూజ్జగత్ ॥ ౫౫ ॥ * * * * *

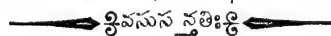
ఇతిశ్రీమన్యపురాణే మన్వేమనుసంవాదే బ్రహ్మణస్త్వపుత్రీకమనాది
కథనంనామ చతుర్థోఽధ్యాయః.

— శ్రిదక్షస్రప్రేదివివరణమ్ —

ఋషయః ॥ దేవానాందానవానాంచగన్ధర్వోరగరక్షసామ్ । ఉత్పత్తివి
సృరేణాథసూతబ్రూహియథావిధి ॥ ౧ ॥ సూతః ॥ సజ్జల్పద్వర్షనాన్సర్వార్థాత్సా
ర్వేహంసృష్టిరుచ్యతే । దత్తౌత్వాప్రీతసామార్ధ్వంసృష్టిర్మైథునసమ్భవా ॥ ౨ ॥
ప్రజాస్సృజేత్యథాదిప్రఃపూర్వందక్షస్త్వయమ్భువా । యక్షైవచససద్జాతౌతక్షైవ
శుణుతద్విజాః ॥ ౩ ॥ యథాతుస్యజతస్తస్యదేవర్షిగణవన్నగాః । తేవృద్ధిమగమ
గోకాస్తథామేకునయోగతః ॥ ౪ ॥ దక్షఃపుత్రైఃసహసాగ్నిషణ్ణాశ్చద్వాపృజీజనత్ ।
తాన్స్తద్వప్రేమహాభాగాన్నిసృతూర్విధాఃప్రజాః ॥ ౫ ॥ నారదఃప్రాహహర్యతౌ
క్షుపుత్రాన్తనమస్థితా ॥ భూమేఃప్రమాణంతజ్ఞాత్వాఅతఃపర్ధ్వంసహసతః ॥ ౬ ॥
తస్మిన్ప్రీతివేశేషేణకురుద్వమృషినత్తమాః । తేతుతద్వచసంశ్రుత్వాప్రయయన్స
స్థితాశమ్ ॥ ౭ ॥ అద్యాపినవర్తతేనముద్రాదివసిద్ధవః । హర్యతౌదిమనస్తే
శుపునర్దక్షఃప్రజాపతిః ॥ ౮ ॥ వైరిణ్యామేవపుత్రాగ్నింసహస్రమస్యజత్ప్రభుః । శ

* తతస్తు. † పలిముఖాశ్శబ్దకర్ణాః. క్రి అశ్వముత్ముఖాః.

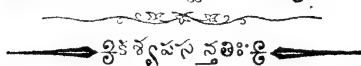
బలానామ తేవిప్రాస్యమేతాస్సృష్టి హేతవః॥౯॥ నారదోఽనుగతఃపశ్చాన్నపునఃపూ
ర్వవత్పుతాః । భువఃప్రమాణంసర్వత్రజ్ఞాత్వాభాక్త్యాన్మనఃపునః ॥ ౧౦ ॥ ఆగ
త్యచాకశస్సృష్టించకరిష్యథవిశేషతః । తేపితేనైవమాగ్నేణజన్తుర్భూక్త్యాన్యథాపు
రా॥ ౧౧ ॥ తతఃప్రభృతినభాక్తిఃకనీయాన్దార్గవృచ్ఛతి । అన్వప్యదుఃఖమాపో
తితేనతాంపరివర్జయేత్ ॥ ౧౨ ॥ తతస్తేష్యపినష్టేషువష్టింకన్యాఃప్రజాపతః । వైరి
ణ్యంజనయామాసదక్షఃప్రాచేతసస్తథా॥౧౩॥ ప్రాదాశ్చదశధర్మాయకాశ్యపాయ
త్రయోదశ । సప్తవింశతిసోమాయచతస్రోఽరిష్టనేమయే॥౧౪॥ ద్వేచైవభృగువుత్త్రా
యద్వేకృశాశ్వాయధీమతేద్వేచైవాగ్నిరసేతద్వత్తాసాంనామావిస్తరాత్॥౧౫॥
శృణుధ్వందేవమాతృణాంప్రజావిస్తరమాదితః । మరుత్వతీవసన్ద్వామీరేవాభాను
రరున్ధతీ ॥ ౧౬ ॥ సజ్కల్పాచముహూర్తాచసాధ్యావైవిశ్వభామినీ । ధర్మపత్న్యస్స
మాఖ్యాతాస్తాసాంపుత్రాన్నిబోధత ॥ ౧౭ ॥ విశ్వస్థైవాస్త్రవిశ్వాచసాధ్యాసా
ధ్యానజీజ్ఞతః । మరుత్వత్యాంమరుత్వన్తోవిసోస్తువసవస్తథా॥౧౮॥ భానోస్తుభానవ
స్తద్వస్తుహూర్తాయాంముహూర్తకమ్ । రేవాయాంఘోషనామానోనాగవీధ్యా
స్తజామిజాః ॥ ౧౯ ॥ పృథివీతలసముఖతమరున్ధత్యామజాయత । సజ్కల్పాయాం

తుసజ్కల్పావసుసృష్టింనిబోధత ॥ ౨౦ ॥ జ్యోతిష్కస్త్రుతేదేవావ్యాపకాసర్వ
తోదితమ్ । వసవస్తేసమాఖ్యాతాస్తేషాంసర్గంనిబోధత॥ ౨౧ ॥ ఆపోధృవశ్చసోమ
శ్చధరశ్చైవానిలోఽనలః । ప్రత్యూషశ్చప్రభాసశ్చవసవోఽహోప్రక్షీరితాః ॥ ౨౨ ॥
ఆపస్యపుత్త్రాశ్చత్వారశ్చన్తోవైదన్తవివచ । సామ్యోపిమణివక్త్రశ్చయజ్ఞరతౌ
ధికారిణః ॥ ౨౩ ॥ ధృవస్యకాశఃపుత్రస్త్రువర్చాసోనమాదజాయత । ధరస్య
మారుతస్యపిధర్మపుత్త్రావుభౌత్పుతౌ ॥ ౨౪ ॥ కల్పానీనస్తతఃప్రాణోరమ
ణ్యశిరోపివ । తతశ్చహవ్యవాహస్యపుత్రత్రయమభూన్నుప ॥ ౨౫ ॥ శా
ఖస్త్రప్రథమస్తేషాంవిశాఖస్తతతఃపరమ్ । ఆపత్యంకృత్తికానాంతుకార్తికేయస్తత
స్త్పుతః ॥ ౨౬ ॥ ప్రత్యూషస్యవిభుఃపుత్రఃపిష్టామ్రస్యదేవలః । విశ్వకర్మ
ప్రభాసస్యపుత్రఃశిల్పిప్రజాపతః ॥ ౨౭ ॥ ప్రాసాదభవనోద్యానప్రతిమాభూషణాది
షు । అగారారామహాపేషుస్త్పుతసోఽమరవర్గకః ॥ ౨౮ ॥ అజైకపాదహిర్బుధో
విరూపాక్షోఽభరైవతః । హర్యశ్వాబహురూపశ్చప్రబకశ్చసురేశ్వరః ॥ ౨౯ ॥ సా
విశ్రశ్చజయస్తశ్చపినాకీచావరాజతః । ఏతేరుద్రాస్సమాఖ్యాతావీకాదశగణేశ్వ
రాః॥౩౦॥కోటయశ్చతురాశీతిస్తత్పాస్త్రాశ్చాక్షుయాస్త్పుతాః । దిక్షుసర్వాసుయే

రక్షాం ప్రకుర్వన్తి గణేశ్వరాః ॥ ౩౧ ॥ పుత్రాః పుత్రాః స్త్రీతాశ్చైతే పురాణాగర్భ
సంఘవాః ॥ ౩౧౪ ॥ * * * * *

ఇతి శ్రీమత్సృపురాణే మత్స్యమనుసంవాదే దక్షస్య
ప్రీతికథనం నామ షడ్చమోఽధ్యాయః.

సూతః ॥ కశ్యపస్య ప్రవత్యోమి వత్సీ భ్యః పుత్రైః పాత్రైః కమ్! అదితిశ్చ దితిశ్చై
వ అరిష్టాసురసాదనుః ॥ ౧ ॥ సురభిర్విసతా తద్వత్తామ్రాక్రోధవశా ఇథా! కద్రూర్వి
శ్వామునిస్తద్వత్తాసు పుత్రాన్నిబోధత ॥ ౨ ॥ తుషితా నామయేదేవాశ్చ తుషసా
స్తరేమనః ॥ వైవస్వతేఽస్తరేచైతే ఆదిత్యాద్వాదశస్త్రుతాః ॥ ౩ ॥ ఇన్ద్రోధా
తాభగస్త్యస్తామిత్రోఽధవరుణోయమః ॥ వివస్వాస్త్యవితాపూషా అశుమాన్తిష్ఠు
రేవచ ॥ ౪ ॥ ఏతే సహస్రగిరణా ఆదిత్యాద్వాదశస్త్రుతాః ॥ మారీచాత్రశ్యపాత్పా
ప్రా పుత్రాః సదతిరుత్తమా ॥ ౫ ॥ కృశాశ్వస్య ఋషేః పుత్రాః దేవప్రహరణాస్త్రు
తాః ॥ ఏతే దేవగణా విప్రాః ప్రతిమన్వస్తరాదిమ ॥ ౬ ॥ ఉత్పద్వస్తే ప్రలీయస్తే క
ల్పేపి లేవహి! దితిః పుత్రైర్వయం లేభేశశ్యపాదితసత్కుశ్రమ్ ॥ ౭ ॥ హిరణ్యకశిపుశ్చై
వ హిరణ్యాక్షస్తతైవచ ॥ హిరణ్యకశిపోస్తద్వజ్జాతం పుత్రైః చతుష్టయమ్ ॥ ౮ ॥ ప్ర
హ్లాదశ్చ ప్యసహ్లాదస్సంహ్లాదోహ్లాదఏవచ ॥ ప్రహ్లాదపుత్రా ఆయుష్మాన్నిఖిరార్చహు
లఏవచ ॥ ౯ ॥ విరోచనశ్చ తుర్ధవసబలిం పుత్రీమాస్తవా ॥ బలేః పుత్రైశ్చ తంత్రాన్వసీ
ద్బాణోజ్యేష్ఠస్తతోద్విజాః ॥ ౧౦ ॥ ధృతరాష్ట్రస్తథా సూర్యచన్ద్రీమర్యోధనాదయః ॥
శకున్భూనాభోగుర్వక్షఃకుమ్భీక్షీబోపభీషణః ॥ ౧౧ ॥ ఏతే సుతాస్సు బహవో బాణో
జ్యేష్ఠోగుణాధికః ॥ బాణస్సహస్రబాహుశ్చ సర్వాస్త్రగుణసంయుతః ॥ ౧౨ ॥
తపసాతోషితోయస్య పురేవసతిశూలభృత్ ॥ మహాకాలత్పమగమత్సమోఽభూచ్ఛ
పినాకినః ॥ ౧౩ ॥ హిరణ్యాక్షస్య పుత్రోభూధధురశ్శకునిస్తథా ॥ భూతసన్తాపనశ్చై
వ మహానాభస్తతైవచ ॥ ౧౪ ॥ ఏతే భ్యః పుత్రైః పాత్రాణాం కోటయస్సప్తసప్తతిః ॥
మహాబలామహాకాయానానారూపామహాజనః ॥ ౧౫ ॥ దనుః పుత్రైశ్చ తంతేభేశ
శ్యపాద్భులదర్పితమ్ ॥ విప్రదిత్తిః ప్రధానోఽభూదేహం మధ్యేమహాబలః ॥ ౧౬ ॥
ద్విమూర్ధాశకునిశ్చైవ తథాశమ్బరతస్తథా ॥ మరీచిర్ముఖశ్చైవ ఇరోగర్గతరస్త
థా ॥ ౧౭ ॥ విద్రావణశ్చ ఫేనశ్చ కేతువీర్యశ్శత్రుహదః ॥ ఇన్ద్రజితృజితృజితృజితృజితృ
నాభస్తథామయః ॥ ౧౮ ॥ ఏకవక్త్రోమహాబాహురజాక్షస్తారకస్తథా ॥ అసిలో
మావిలోమాచరిపుర్బాణోమహాసురః ॥ ౧౯ ॥ స్వర్భాసుర్వృషపర్వాచపవమా

ద్యాదనోస్తుతాః । స్వర్గానోస్తున్రజాకన్యాశనీచైవపులోమజా ॥ ౨౦ ॥ ఉప
 ధాచమయస్యాపితథామన్దోదరీకువనాః । శర్మిష్ఠానస్తరీచైవ చంద్రాగ్రవపుషపర్వ
 ణః ॥ ౨౧ ॥ పులోమాకాలకాచైవవైశ్వానరమతాహితా । బహ్వపత్యేనహాస
 త్యేమారీచస్యపరిగ్రహా ॥ ౨౨ ॥ తయోష్ఠస్థిసహస్రాణిదానవానామభూస్యదా ।
 పాలోమానాగలకేయాంశ్చమారీచోఽజనయత్సునః ॥ ౨౩ ॥ అవధ్యాయేనరా
 తాంవైహిరణ్యపురవాసినః । చతుర్ముఖాల్లబ్ధవరాహతావిజయేనతే ॥ ౨౪ ॥ విప్ర
 చిత్తీస్సింహికాయాంహైంహికేయమజీజనత్ । హిరణ్యశశిపోర్యేవైభాగినేయాస్త్రు
 యోదశః ॥ ౨౫ ॥ వశశ్శేల్వశ్చరాజేస్త్రోగ్రిబలోవాతాపిరేవచ । ఇల్వలోనముచిశ్చై
 వసనస్త్యోఽశ్వాజ్జనస్తథా ॥ ౨౬ ॥ నరకఃకాలనాభశ్చసరమాభస్తతైవచఅల్పవీర్యశ్చ
 విఖ్యాతాదనువంశస్యవర్ధనాః ॥ ౨౭ ॥ సంహ్లాదస్యతుచైశ్యస్యనివాతకవచాస్సుతాః ।
 అదస్తస్సర్వదేవానాంగర్భరోగరక్షసామ్ ॥ ౨౮ ॥ యేహతాబలమాశ్రిత్యఅర్జునేన
 రణాజరే । పటగన్యాజనయామాసతామ్రానామానిమేశుణు ॥ ౨౯ ॥ శుకీశ్యేనీద
 భాసీచమగ్నీవాగ్మధ్వికాశుచిః । శుకీశుకానులూకాంశ్చజనయామాసధర్మతః ॥ ౩౦ ॥
 శ్యేనంశ్యేనీతథాభాసీమరరానవ్యజీజనత్ । గృధ్రీగృధ్రానికాపోతాంశ్చపారావ
 తవిహగ్నమా ॥ ౩౧ ॥ హంససారసకారణ్ణిష్టవాస్సువిరజీజనత్ । అజాంశ్చమేహో
 ప్తగిరాన్సుగ్రీవాచావ్యజీజనత్ ॥ ౩౨ ॥ ఏవతామ్రాన్వయఃప్రోక్షోవిసతాయా
 నిబోధత । గరుడఃపతతాంనాథఅరుణశ్చపతత్రీణామ్ ॥ ౩౩ ॥ సాదామనీతథాకన్యా
 యేయంసభసివిశ్రుతా । సమ్మూళిత్యజటాయుశ్చఅరుణస్యసతావృభౌ ॥ ౩౪ ॥ స
 మ్మాతిపుత్రాగ్రిహ్వశ్వశ్రీఘ్రిగశ్చాతివిస్తృతాః । జటాయుఃకర్ణికారశ్చశ్రీఘ్రిగమీ
 చవిశ్రుతాః ॥ ౩౫ ॥ సారిసోరజ్ఞపాలశ్చఅరుణశ్చాపితత్పుతః । తేహమనస్తవభవశ్చ
 క్షిణాంపుత్తగిపాత్తగిమ్ ॥ ౩౬ ॥ సురసాయాస్సహస్రంతుసర్పాణామభవత్పురా ।
 సహస్రశిరసాంకద్రూస్సహస్రంనృపనువ్రత ॥ ౩౭ ॥ వ్రధానాస్తేషువిఖ్యాతాస్తద్వైం
 శతిరరిష్టమాః । శేషవాసుకికారోగ్రిటశ్చైరావతకన్పళాః ॥ ౩౮ ॥ ధనజ్ఞయమ
 హానీలపద్మావతరతక్షకాః । ఏలాపుత్తగినుహావత్సగృతరాష్ట్రగ్రివలాహకాః ॥ ౩౯ ॥
 శక్తిపాలమహాశక్తిపుష్పదంష్ట్రగిశుభాననాః । శక్తిరోమాచనహమోవామనఃపా
 నినిస్తథా ॥ ౪౦ ॥ కపిలోదుర్ముఖోవాపితజ్జలిరితిస్తృతాః । ఏహమనస్తమభ
 వత్పురాణాంపుత్తగిపాత్తగిమ్ ॥ ౪౧ ॥ ప్రాయశోయత్పురాదగ్ధంజనమేజయమన్విరే ।
 రక్షోగణంక్రోధవశాసాత్సమానమజీజనత్ ॥ ౪౨ ॥ దంష్ట్రీణాంకాయుతంతేహంభీ
 మోక్షయహనీనయత్ । రుద్రాణాంచగణంతద్వర్గోమహిష్యోవరాజ్ఞనాః ॥ ౪౩ ॥
 సురభిర్జనయామాసకశ్యపాస్సప్తపతేపురా । మునిర్మునినాంమహాలాంగణమప్సరసాం

తథా ॥ ౪౪ ॥ తథాకిన్నరగన్ధర్వాసరిప్రాజనయన్యహూత్ ॥ తృణవృక్షలతాగుల్మమి
రాసర్వమజీజనత్ ॥ ౪౫ ॥ విశ్వాశుయక్షరక్షోంసిజనయామాసకోటిశః ॥ ఏతేక
శ్యపదాయాదాశ్యతశోధసహస్రశః ॥ ౪౬ ॥ ఏషమన్వస్తైతేరాజన్తస్యసాన్వీరోచి
షేన్యతః ॥ తతస్త్యేకోనవజ్ఞాశన్త్యరుతఃశ్యపోఽదితే ॥ ౪౭ ॥ జనయామాస

ధర్మజ్ఞాన్తస్వాసమరవల్లభా ॥ ౪౮ ॥ * * * *

ఇతిశ్రీమన్యపురాణే మన్వమనుసంవాదేమన్వస్త్రోత్ర
కశ్యపసత్త్రికథనంనామ షష్ఠోధ్యాయః.

ఋషయః॥దితేపుత్రాగ్నిధంజాతామరుతోదేవన్లభాః ॥ దేవైర్లన్త్యశ్చసా
వత్సృకస్తాత్సభ్యమనుజ్ఞమమ్ ॥ ౧ ॥ సూతః ॥ పురాదేవాసురేయైర్ధేమాతేషు
హరిణాశరైః ॥ పుత్రగ్రీవాతేగ్రిమశోకార్ద్రాగత్వాభూలోకముత్తమమ్ ॥౨॥ శమ
న్తవజ్ఞకేతీధేనరస్యత్యాస్తతేశుభే ॥ భన్తురాధనపరాతపఠోగ్రంవచారహా ॥ ౩ ॥
సాదితిద్దేవస్తాగ్రీసవృషిరూపేణసువ్రతా ॥ ఫలాహారాతపస్తేపేకృచ్ఛగ్రీవాద్వాయ
ణాదిభిః ॥ ౪ ॥ యావద్వర్షశతంసాగ్రంజ్వరశోకభయములా ॥ తతస్సాతపసాత

— ఇదిశ్రీమన్యపురాణే మన్వదనద్వాదశీవ్రతస్యసూచకమ్ ॥

ప్రావసిస్తాదీనపుచ్ఛత ॥ ౫ ॥ కథయన్తభవన్తోమేపుత్రగ్రిశోకపినాశనమ్ ॥ వ్రతంసా
భాగ్యఫలదమహూకేపరవ్రత ॥ ౬ ॥ ఊచుర్వసిన్తప్రముఖామదనద్వాదశీవ్రతమ్ ॥
యస్యవ్రథావాదభవత్సుతశోకపివర్జితా ॥ ౭ ॥ ఋషయః ॥ శ్రోతుమిచ్ఛాసుహృ
సూతమదనద్వాదశీవ్రతమ్ ॥ సుతానేకోనవజ్ఞాశన్త్యేనలేభేపున్దితిః ॥ ౮ ॥ యద్వ
సిస్తాదిభిఃపూర్వందిత్యైకథితపూర్వకమ్ ॥ విస్తరేణవ్రత్యైమిమన్యకాశాన్నిబోధ
త ॥ ౯ ॥ వైత్రమానేసితేవత్యేద్వాదశ్యోన్యయతవ్రతః ॥ స్థావయేదవ్రణంకుష్ఠం
సితతజ్జులపూరితమ్ ॥ ౧౦ ॥ నానాఫలయతంతత్సదిక్షుఖణ్డసహస్రతమ్ ॥ సితవ
స్త్రయ్యగచ్ఛన్నంసితవద్రవచర్చితమ్ ॥ ౧౧ ॥ నానాభక్త్యసమోపేతంసహిరణ్యం
తుశక్తీతః ॥ తామ్రపాత్రంగుడోపేతంతస్యోపరినివేతయేత్ ॥ ౧౨ ॥ తస్మాదుపరికా
మంతుకదళీదళసంస్థితమ్ ॥ కుర్యాచ్ఛక్తిమయోపేతాంరతింతస్యచవామతిః ॥౧౩॥
గన్ధంఘావంచదీపంచవైవేద్యంచైవకారయేత్ ॥ తదభావేతదామర్యాతామకేశ
వయోర్వపుః ॥ ౧౪ ॥ కామనామానూహరేగ్భవ్యంసాపయేన్యస్థవారిణా ॥ శుక్లపు
ష్పాక్షతతిత్తైరర్చయేత్తథుసూదనమ్ ॥ ౧౫ ॥ కామాయపాదాసమ్పూజ్యజ్ఞేసౌ
భాగ్యదాయక ॥ ఊహస్త్రాయేతిపునర్నన్యధాయేతివైకటిమ్ ॥ ౧౬ ॥ స్వచ్ఛి
దరాయేత్సుదరంబాహూపజ్ఞశరాయవై ॥ * హృదయంసర్వభూతాయలినక్షాయే

* పుకూదరాయేత్సుదరం.

తురోహరేః || ౧౭ || ముఖంపన్నముఖాయేతిప్రసూనధనుషేభృతా | నమస్సర్వాత్మ
నేహాభిమర్శయేదితికేశవమ్ || ౧౮ || తతఃప్రభాతేతంతువ్యంబ్రాహ్మణాయనివేద
యేత్ | బ్రాహ్మణానోఽభయేత్సత్సత్స్వయంచాలవణవ్రతః || ౧౯ || భుక్త్వాతు
దక్షిణాందద్యాదిదంనుస్త్రీముదీరయేత్ | ప్రియతామత్రభగవాన్కామరూపీషణా
ర్జునః || ౨౦ || హృదయేసర్వభూతానాంయతనమైభిధీయతే | ఉదయేసవితుస్సాన్నినం
కృత్వాదానంవిధీయతే || ౨౧ || అనేనవిధినాసర్వంమాసిమాసిసమాచరేత్ | ఉపవాస్య
త్రయోదశ్యామర్చయేద్విష్ణుమవ్యయమ్ || ౨౨ || ఫలమేకంచసమ్ప్రీత్యద్వాదశ్యాం
భూతలేశయేత్ | తతస్త్రయోదశేమాసిఘ్నతథేసుసమన్వితమ్ || ౨౩ || శయ్యాం
దద్యాదనక్షాయసర్వోపసౌరసంయుతమ్ | కాఞ్చనంకామదేవంచశుక్లాంగంచ
పయస్సిసీమ్ || ౨౪ || వస్త్రైర్ద్రిజంసపత్నీకంపూజ్యభక్త్యావిభూషణైః | శయ్యా
గవాదికందద్యాన్ప్రియతామిత్యుదీరయత్ || ౨౫ || హిరణ్యమంశుద్వైస్సతతిలైఃకు

ర్యాతామాయకీర్తయత్ | గవ్యేనసర్పిషాదద్యాత్ప్రాయసేనచధర్మవిత || ౨౬ ||
విప్రేభ్యోభ్యోజనంకుర్యాద్విత్తశాత్యవివర్జితః | ఇత్యుదక్షాంస్తతోదద్యాత్పుష్పమా
లాశ్చశక్తిః || ౨౭ || యఃకుర్యాద్విధినాననేనమదన * ద్వాదశీవ్రతమ్ | సర్వ
పాతకస్మిన్క్లోషాప్సోపహరిసాత్త్వతామ్ || ౨౮ || ఇహలోకే + వరామృతాన్
త్రైవిభాగ్యంశేవవశుతే | యస్మిన్సంస్తృతోవిష్ణురాసద్వాత్మామహేశ్వరః || ౨౯ ||

సుభార్గంకామరూపేభ్యస్త్రేదగ్ధజమీశ్వరమ్ | పతచ్ఛ్చుత్వాచకారేదందితిసర్వ
మశేషతః || ౩౦ || కాశ్యపోవ్రతమాహాత్మ్యాదాగత్యవరయాముదా | చకారచ
క్రౌంచభూయోనూపయావనశాలినీమ్ || ౩౧ || వరేణ్యవరయామాససాచవప్రేప
రంవరమ్ | పుత్రశక్రవధాగ్ధాయసమర్థమమితౌజసమ్ || ౩౨ || వరయామిమహా
త్మానంసర్వామర్గమూదనమ్ | ఉవాచకశ్యపోవాక్యమిద్రహ్నారమూర్జితమ్ || ౩౩ ||
ప్రదిశామ్యహమేతేనకించైతత్ప్రియతాంశుభే | ఆపస్తమ్బఃకరోత్విష్టింప్రతియా
మ్యద్యసువ్రతే || ౩౪ || విధాన్యామితతోగర్భమముంశక్రగమూదనమ్ | ఆపస్తమ్బ
స్తతశ్చక్రేపుత్రేన్ద్రిష్టింద్రపితౄణాధి కామ్ || ౩౫ || ఇద్రహ్నారమూర్జితమహావచసవి
స్తరమ్ | తేవైశ్చయ్యుయుధైర్దైత్యావిమఖాశ్చైవదానవాః || ౩౬ || దిత్యాంగర్భమ

—> ఇదివైకాశ్యపప్రక్షగర్భిణీధర్మాః <—

ధాయుజ్జగత్కాశ్యపఃప్రాహతాంపునః | త్వయాయతోవిధాతవ్యస్తస్మిన్శేఫేవరా
ననే || ౩౭ || సంవత్సరశతంత్వేకమస్మిన్నేవతపోధనే | సన్ధ్యాయాంచైవభోక్త

వ్యంగ్యగ్నివరవర్ణిని ॥ ౩౮ ॥ సప్తాతవ్యంగ్య ప్రవ్యంగ్యమూలేషుసర్వదాః ఉప
సూరేషునవసేస్తుసలోలూఖలాదిషు ॥ ౩౯ ॥ జలంసచావగాహేచ్ఛమాన్యాగా
రంచవర్జయేత్ ॥ వర్షి కేషునతిష్ఠేతసచోద్విగ్నమనాభవేత్ ॥ ౪౦ ॥ విలిఖేన్ననఖైర్భూ
మిమక్తా రేణసభస్తనా ॥ సతయ్యాసుసమావిష్టేద్దావ్యయామంచవివర్జయేత్ ॥ ౪౧ ॥
సతుషాక్లారభస్మాస్థికపాలేషుసమావిశేత్ ॥ వర్జయేత్కలహంలోకే గాత్రభగ్నంత
తైవచ ॥ ౪౨ ॥ నముక్తకేశాతిష్ఠేతనాశుచిస్సాన్యత్రదావన ॥ సతయ్యాతోత్తర
శిరాసచాపరశిరాఃక్వచిత్ ॥ ౪౩ ॥ నవస్త్రహీనాసోద్విగ్నానచాద్విచరణాసతీ ॥
నామజ్జల్మాంవదేద్దాచంసచహాస్యాధికాభవేత్ ॥ ౪౪ ॥ కుర్యాచ్ఛగురుశుత్రూ
మాంసత్యమాజ్జల్మతత్పరా ॥ సర్వౌషధీభిరుష్టేనవారిణాస్సానమాచరేత్ ॥ ౪౫ ॥
కృతరత్నైసుభూషాచవాస్తుపూజసతత్పరా ॥ తిష్ఠేత్ప్రసన్నవదనాభక్తప్రియహితే
రతా ॥ ౪౬ ॥ దానశీలాత్పతీయాపార్యత్యానక్తమాచరేత్ ॥ ఇతివృత్తాభ
వేన్నారీవిశేషేణతుగర్భిణీ ॥ ౪౭ ॥ యస్తుతస్యాభవేత్పుత్రశీలాయుర్వృద్ధిసం
యుతః ॥ అన్యధాగర్భవతనమవాప్నోతిసంశయః ॥ ౪౮ ॥ తథాత్వమనయావృ
త్యాగర్భేత్వంయతన్నమాచర ॥ స్వస్త్యస్తుతేగమిస్యామితభేత్పుక్తస్తయాపు
నః ॥ ౪౯ ॥ పశ్యతాంసర్వభూతానాంతత్రైవాస్తరథీయత ॥ తతస్సాన్యశ్యహాకే

— శ్రిత్రుజనసభియాఇష్టస్త్రితదితిగర్భః ప్రేదనమ్. శ్రి —

సవిధినాసమతిష్ఠత ॥ ౫౦ ॥ బలభిశ్చతభేష్టోపిదితేపార్శ్వముపాగతః ॥ విహా
యదేవసదనంతాంశుత్రూమాపరస్థితః ॥ ౫౧ ॥ దితేశ్చిన్త్రీంతతఃప్రేపురభవత్పాక
శాసనః ॥ విశితోభవదవ్యగ్రఃప్రశాస్తవదనోబహిః ॥ ౫౨ ॥ అజామమసరస్త్రస్వా
మాశ్చనాశుభమాచరక ॥ తతోవర్షశతాస్తేసానూనేతుదివస్త్రైర్భిః ॥ ౫౩ ॥ మే
నేకృతార్థమాత్మానంప్రీత్యావిస్త్రితమాసనా ॥ అకృత్యాపాదయోశ్చౌచంశయానా
ముక్తమార్గజా ॥ ౫౪ ॥ సద్రాభరసమాక్రాంతాదిచాపరవశాక్వచిత్ ॥ తతస్తదస్త
రంలబ్ధ్యాప్రవిశ్యాస్తశ్శచీవతః ॥ ౫౫ ॥ వజ్రేణసప్తభాచక్రేతంగర్భంత్రదశాధిపః ॥
తతస్సప్తమతాజాతామమారాస్సూర్యవర్చసః ॥ ౫౬ ॥ రుదస్తస్సప్తతేబాలాఃపి
ద్ధాదానవారిణా ॥ భూయోపిరుదమానాంస్తానేక్తకంసప్తవాపునః ॥ ౫౭ ॥ చిచ్ఛే
దవృత్త్రహస్తావైపునస్తమదరస్థితః ॥ ఏవమేకోసపజ్ఞాశచ్ఛృత్వాతేరుదితాభృశ
మ్ ॥ ౫౮ ॥ ఇష్టోగ్నివారయామాసమారుదధ్వంపునఃపునః ॥ తతశ్చచిస్తయామాసకి
మేతదివృత్త్రహా ॥ ౫౯ ॥ ధర్మస్యకస్యమాహాత్మ్యాత్పునస్సజ్జీవితాస్త్రమ్ ॥ విది
త్వాధ్యానయోగేనమదనద్వాదశీఫలమ్ ॥ ౬౦ ॥ నూనమేతత్పరిణతమత్రవాక్యస్థ
పూజనాత్ ॥ వజ్రేణనిహతాస్సద్వ్యోసనినాశమహాపునయః ॥ ౬౧ ॥ ఏకోఽప్యనేక
తామాపయస్సాదురగోహ్యయమ్ ॥ అపధ్యాహ్యభవన్నేతేతస్సాక్షేవాభవన్తి

గతేఽస్తరేచాతుషనామధేయేవైవస్వతాభ్యేచపునఃప్రవృత్తే । ప్రజాపతిస్సోఽస్య
చరాచరస్యబిభూవసూర్యాస్వయవంశచిన్తః ॥ ౧౩ ॥ * * *

ఇతిశ్రీమత్స్వపురాణే మత్స్యమనుసంవాదే విరిభ్యైకృతపృథు
రాజ్యాభిషేకాదికథనం నామాష్టమోఽధ్యాయః

— శ్రీమన్వస్తరవివరణమ్ శ్రి —

సూతః ॥ ఏవంశ్రుత్వామనుఃప్రాహపునరేవజనాగ్రనమ్ । పూర్వేషాంచరి
తంబ్రూహిషనూనాంమధుసూదన ॥ ౧ ॥ మత్స్యః ॥ మన్వస్తరాణిసర్వాణిమనూ
నాంచరితంచయత్ । ప్రమాణంచైవకాలస్యతమత్పత్తింసమాసతః ॥ ౨ ॥ ఏకచిత్తః
ప్రశాంతాత్మాశ్రుంబుమార్తాణ్ణస్థన । యామానామపురాదేవాహ్యసన్తాన్వయస్సు
వేఽస్తరే ॥ ౩ ॥ పూర్వేచఋషయస్సర్వేయేమరీచ్యాదయస్త్పతాః । ఆగ్ని
ధృశ్వాతిబాహుశ్చపుత్తస్త్రివనపవచ ॥ ౪ ॥ జ్యోతిష్కాద్వ్యతిమాహవ్యోమే
ధామేధాతిధిర్వసుః । స్వాయమ్భువన్వైవమనోర్దైతేవంశవర్ధనాః ॥ ౫ ॥ ప్రతిస
ర్గమమీకృత్వాజగ్నుస్తేపరమంపదమ్ । ఏతత్సన్వయస్సువంత్రోక్తంస్వార్థోవిషమ
తఃపరమ్ ॥ ౬ ॥ స్వార్థోవిషస్యతనయాశ్చత్వార్థోదేవవర్ధనః । నభోనభస్యః* ప్ర
భృతిర్భురతఃక్రీడివర్ధనాః ॥ ౭ ॥ దత్తోనిశ్చ్యవనస్సన్భుఃప్రాణఃకాశ్యపపవచ । ఊర్వో
బృహస్పతిశ్చైవసప్తసప్తర్షయోఽభవత్ ॥ ౮ ॥ తతోదేవాస్తుతుషితాస్త్పతా
స్సవ్యరోచిషేఽస్తరే । హవీన్ద్రస్సుకృతోమూర్తిరాహోజ్యోతిరయస్త్పయః ॥ ౯ ॥ వసి
ష్ఠస్యసతాస్సప్తయేప్రజాపతయస్తదా । ద్వితీయమేతతగ్రథితంమన్వస్తరమతఃపర
మ్ ॥ ౧౦ ॥ తృతీయంతుప్రవక్ష్యామితథామన్వస్తరంశుభమ్ । మనుర్నామోత్తమో
యత్రదశపుత్రానీజీజనత్ ॥ ౧౧ ॥ ఇషస్సహస్యఃకర్ణశ్చశుచిశ్శుక్లస్తతైవచ । మ
ధుశ్చమాధవశ్చైవనభసోభనభస్తథా ॥ ౧౨ ॥ సహఃసీయానేతేమాముదారఃక్రీ
డివర్ధనః । భానవస్త్రదేవాస్సుయాజ్ఞాస్సప్తర్షయస్త్పతాః ॥ ౧౩ ॥ † కాకరజ్జిః
కురణ్డిశ్చదాఖ్యఃఖణ్డఃప్రవాహణః । మితశ్చసంమితశ్చైవసప్తతేయోగవర్ధనాః ॥ ౧౪ ॥
మన్వస్తరంచతుర్థంతుతామసంనామవిశుక్రమ్ । ‡ కవిఃప్రభుస్తథాచాగ్నిరశ్వఃకపి
లపవచ ॥ ౧౫ ॥ § తత్తేవజన్యధీమన్తేమునయస్సప్తతామసే । సాధ్యదేవగణా

* ప్రభృతిర్భూతనః

† కాకరజ్జిశ్చబుధిశ్చసఖ్యఃప్రవాహస్త్పతః

‡ కావ్యః

§ ఆహస్యహస్యనామానా

యత్రకథితాస్తామసేఽన్తరే || ౧౬ || అకల్మషస్తథాధన్వితపోబలతపోధనా । త
 పోతతిస్తవస్యశ్చమతపాశ్చపరస్తవః || ౧౭ || తపోమ్యతిస్తవోనాథస్సర్వేసన్ధాగ్రము
 విత్తమాః । తామసస్యసతాస్సర్వేదశశవంశవివర్ధనాః || ౧౮ || వజ్రముస్యమనో
 స్తద్వదైవతస్యాన్తరంశ్రుణుదేవబాహుస్సుబాహుశ్చపర్జ్వస్సోనసపోముఖః || ౧౯ ||
 హిరణ్యరోమాసప్తాతస్సప్తైతేఽఋషయస్సృతాః । దేవాశ్చభూతరజసస్తథావ్రకృ
 తయస్సృతాః || ౨౦ || అరుణస్తద్వదర్కచగృతీమాకాహవ్యవస్సృజితః । * యుక్తోనిరు
 త్సుకస్సత్వోనిమేషోఽన్తఃపకాశకః || ౨౧ || ధర్మవీర్యబలోపేతాదృశైతేరైవతాన్త
 జాః । చాతుషస్యాఽన్తరేదేవా లేఖానావఃపరిశ్రుతాః || ౨౨ || పసవోఽథప్రవాచాఽ
 ధపారిసూవాదివాకసః । చాతుషస్యాఽన్తరేప్రోక్తాదేవానాంపంచభ్యయోనయః || ౨౩ ||
 భృగుస్సుధామావిరజాస్సహిష్ణుర్నాదవచ । వివస్వానత్రినామాచసస్తసస్తవ
 యోఽపరే || ౨౪ || ఊరుప్రభృతయస్తద్వచ్ఛాతుషస్యసతాదశ । ప్రోక్తాస్త్వాయ
 వ్భువే + పంశేయేమయాపూర్వమేవతు || ౨౫ || అన్తరంచాతుషస్త్వైవత్తయాతేపరి
 కీర్తితమ్ । సప్రమంచప్రవత్యోమియజ్ఞేవస్వతముచ్యతే || ౨౬ || అత్రైవపసిత్తశ్శ
 కాశ్యసోగౌతమస్తథా । భరద్వాజస్తథాయోగీవిశ్వమిత్రఃప్రతాపవాకా || ౨౭ ||
 జమదగ్నిశ్చసప్తైతేసామ్మిత్రంయేమహర్షయః । సాధ్యావిశ్వచరుద్రాశ్చమరుతో
 వసవోశ్వసా || ౨౮ || ఆదిత్యాశ్చమరాస్తద్వశ్చప్రదేవగణాస్సృతాః । ఇత్యై
 శుప్రముఖాశ్చౌపితస్యపుత్రాస్సృతాభువి || ౨౯ || మన్వన్తరేషుసర్వేషుసప్తసప్త
 మహర్షయః । కృత్యాధర్మస్యసంస్థానంప్రయాన్తివరమంపదమ్ || ౩౦ || సావగ్నేస్తు
 ప్రవత్యోమిమనోర్థావితథాఽన్తరమ్ । అశ్వత్థామాశరద్వాంశ్చకాశికోగాలవస్త
 థా || ౩౧ || శతానన్దఃకాశ్యపశ్చరామశ్చఋషయస్సృతాః । † ధృతిర్వరీయాన్వ
 వసస్సువర్ణోవిష్ణురేవచ || ౩౨ || చరిష్ణురిజ్యస్సుమతిభృహత్క్షత్త్రీశ్వవీర్యవాకా । భావినో
 దశసావర్ణేర్షనోఃపుత్రాగ్రిప్రకీర్తితాః || ౩౩ || రోచ్యాదయస్తథాఽన్యేపిమనవస్స
 మ్నగ్రికీర్తితాః । రుచేఃప్రజాపతేఃపుత్రోగ్రోచ్యోనామభవిష్యతి || ౩౪ || మనుర్భూ
 తేసుతస్తద్వదృష్ట్యోనామభవిష్యతి । తతస్తుమేరుసావర్ణిగ్భగ్మసూనుర్మునుస్సృ
 తః || ౩౫ || త్రేతుశ్చఋతుధామాచవిష్వశ్చేనోమనుస్తథా । అతీతానాగతాన్తై
 వేమనవస్సప్రకీర్తితాః || ౩౬ || పూషణోయుగసాహస్రమేభిధ్ధ్యాతానరాధిప ।
 సజీగ్రితంసర్వమిదమమృతాతుప్పథివీవతే || ౩౭ || సేవసేవన్తరేసర్వమిదము
 త్పాద్యసచరాచరమ్ । కల్వాపసానేతేసర్వేముచ్యన్తేబ్రహ్మణాసహ || ౩౮ ||

* అన్తా. † జేమ. ‡ భృగుర్వరేణ్యశ్చవసస్సుప్తైర్ధృతిరేవచ.

ఏతేయగసహస్రాదైవశక్యవిపులసంపునః । బ్రహ్మద్యావిష్ణుసాయజ్యంయాన్తీయాన్
స్యన్తివైద్విజాః ॥ ౩౯ ॥ * * * * *

ఇతిశ్రీమత్స్వపురాణే మత్స్యమనుసంవాదచతుర్దశ
మన్వంతరానుకీర్తనంనామ నవమోఽధ్యాయః.

ఋషయః ॥ బహుభిర్ధరణీభుక్తాభూపావైశ్శూక్రియతేపురా । పాద్ధివాఃప్య
ధివీయోగాత్పృథివీకస్యయోగతః ॥ ౧ ॥ కిమర్థంచకృతాసంజ్ఞాభూమేకింపరిభాషి
తా । శాంతీయంచవిభ్యాతాసూతకస్తాన్స్యగ్రీవీహినః ॥ ౨ ॥ సూతః ॥ వంశేనాన్వయ

— శ్రీబాహ్మణకృతదేవమథనమః—

వృషవేత్వాసీదజ్ఞోనామప్రజాపతిః । పృథ్వీశ్చదుహితాతేనపరిణేతాతుదుర్ముఖా ॥ ౩ ॥
సునీధానామతస్యాభూద్యేనోనామసుతఃపురా । అధర్మకరతఃకామీబలవాన్యసుధా
ధిమః ॥ ౪ ॥ లోకేప్యథర్మకృజ్ఞతఃపరభార్యపహరకః । మమస్థుర్బ్రహ్మణాస్త
స్యబలాద్యేహమకల్మషః ॥ ౫ ॥ తతాగ్రాయాన్త్యభ్యమానాత్తునిష్ఠేషుత్వేచ్ఛజాతయః ॥

శరీరేమాతురంశేన్యస్థాజ్ఞానసమప్రభాః ॥ ౬ ॥ పితురగ్దస్యచాంశేనధార్మికోధర్మకా
రకః । ఉత్పన్నోదక్షిణాద్ధస్తాగ్నిధనుః * కవచీశరీ ॥ ౭ ॥ దివ్యతేజోమయవపుసురత్న
కనకాగ్రదః । పృథురోమాభవత్తస్మాత్తతఃపుథురజాయత ॥ ౮ ॥ సవిపైరీరభిషిక్త
స్సప్తవక్తృత్వాఽతదుమరమ్ । విష్ణోర్వరేణసర్వస్యప్రభుత్వమగమత్ప్రభుః ॥ ౯ ॥
నిస్సాన్విధ్యాయవటాగ్రంనిర్ధనంపీత్యభూతలమ్ । దధృమైచ్ఛత్తతఃకోపాచ్ఛరేణా
మితవిక్రమః ॥ ౧౦ ॥ తతోగోయాసమాప్తాయభూఃపలాయతుమైచ్ఛత । పృథతోఽ
సుగతస్తస్యాఃపృథుర్దీప్తశరాసనః ॥ ౧౧ ॥ తతస్థితైర్వకదేశేతుకింకరోమీతసాబ్రవీ
త్ । పృథుప్యవదద్వాక్యమీషితందేహిసువ్రతే ॥ ౧౨ ॥ సర్వస్యజగత్తేషుగ్రంథా

— శ్రీపృథ్వాదికృతధరణీదోహనమః—

వరస్యచరస్యచ । తథేతచ్ఛాబ్రవీమ్ముమించుదోహచనరాధిప ॥ ౧౩ ॥ స్వకేపాశౌ
పుథుర్వశ్యంకృత్వాస్థాయిష్యవంశనుమ్ । తదన్వమభవద్ధృఢంప్రజాజీవన్తియేన
వై ॥ ౧౪ ॥ ఋషిభిర్ద్రవ్యమానాయాంవత్ససోమస్తథాఽభవత్ । దోధాబ్రహ్మస్య
కరభూత్వాగ్రంవేదాస్తపోరసః ॥ ౧౫ ॥ దేవైశ్చవసుధామగ్ధాదోగ్ధామైత్రస్తథాఽ
భవత్ । ఇన్ద్రోవశ్యస్సమభవత్త్రిరమూర్త్యసూరంబలమ్ ॥ ౧౬ ॥ దేవానాంకాశ్చ
సంపాత్రంపితౄణాంరాజతంతథా । అన్తకశ్చాఽభవద్దోగ్ధాయమోవశ్యస్సన్విధార
ః ॥ ౧౭ ॥ ప్రవాళపాత్రంనాగానాంతక్షకోవత్సకోఽభవత్ । పిషంక్షీరంతతోదోగ్ధా

ధృతరాష్ట్రోభవత్పునః॥ ౧౮ ॥ అనురైరపిదుగ్ధేయమాయసేశత్రుపీడనమ్ । పాత్రే
 మాయాంతథావత్యఃప్రాహ్లాదిశ్చపిరోచనః॥ ౧౯ ॥ దోగ్ధా * విమూఢస్తత్రాసీన్యా
 యాయేనప్రవర్తితా । యత్యైశ్చవసుధాదుగ్ధాపురాన్తగ్ధానమీపుభిః ॥ ౨౦ ॥ కృ
 త్వావైశ్రవణంవశ్యమామపాత్రేమహివతే । ప్రేతరక్షోగజైర్దుగ్ధాధరారుధిరముల్బ
 ణమ్॥ ౨౧ ॥ రౌప్యనాభోభవద్దోగ్ధాసుమాలీవశ్శువతు । గన్ధర్వైశ్చపునర్దుగ్ధా
 వసుధాసాప్సరోగజైః ॥ ౨౨ ॥ వశ్యంచిత్రరథంకృత్వాగ్ధాన్పత్నీదళితథా । దో
 గ్ధావసురుచిరాన్మగుగనవేదస్యపారగః ॥ ౨౩ ॥ గిరిభిర్వసుధాదుగ్ధారత్నాని
 పసిధానిచ । ఔషధానిచదివ్యానిదోగ్ధామేరుర్మహాబలః॥ ౨౪ ॥ వత్సౌర్భూద్ధిమవాం
 స్తత్రపాత్రంశైలమయంపునః । వృక్షైశ్చవసుధాదుగ్ధాక్షీరంభిన్నప్రరోహణమ్॥ ౨౫ ॥
 పలాశపాత్రేదోగ్ధాతుసాలఃపుష్పలతాటులః । ప్లక్ష్యోఽభవత్తతోవశ్యస్సర్వవృక్షవనా
 భిః॥ ౨౬ ॥ ఏవమవైశ్చవసుధాతథాదుగ్ధాయకేపీతమ్ । ఆయుగ్ధనంచసౌఖ్యం
 చపుకౌరాజ్యంప్రశాసతి ॥ ౨౭ ॥ నదరిద్రస్తథాకశ్చిన్నరోవై నచపాపకృత్ । నో
 వసర్గోఽనవైరోక్షిఃపుకౌరాజ్యంప్రశాసతి॥ ౨౮ ॥ నిత్యంప్రమదితాలోకాదుఃఖశో
 కవివర్జితాః । ధనుర్బొట్టాచవైలేనాగ్నిత్యన్యసహహాబలః ॥ ౨౯ ॥ భూమ
 ణ్ణిలంసమంచక్రేలోకానాంహితకాన్యయా । నగరగ్రామదుగ్ధాణిచచాయుధధరాన
 రాః॥ ౩౦ ॥ కృపుత్రాగ్ధిభిర్మయఃఖంచనశ్చౌశాస్త్రస్యచాదరః । నానీతిమస్తఃపురుషాః
 పుకౌరాజ్యంప్రశాసతి॥ ౩౧ ॥ కథితానిచపాత్రాణిత్తత్త్వరంచమయాతవ । యేషాం
 యేనరుచిస్తత్రస్తేభ్యోదేయంవిజానతా ॥ ౩౨ ॥ యజ్ఞత్రాగ్ధేషుసర్వేషుమయాతు
 భ్యంనివేదితమ్ । దుహితృత్వంగతాయస్తాత్పృథోఃపృథ్వీతతోమహీ ॥ ౩౩ ॥ త
 దానురాగయోగాచ్చపృథీవీశ్రుతాబుధైః ॥ ౩౩౪ ॥ * * *

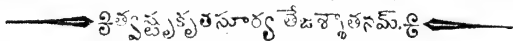
ఇతిశ్రీమత్స పురాణేనత్స పురాణమసంవాదే పృథ్వాది
 క్షతధరణీదోహసంనామదశ మోఽధ్యాయః

— శ్రీసూర్యవంశోనువర్ణనమ్ —

యువయః॥ ఆదిత్యవంశహఖిలంవదనూతయథాక్రమమ్ । సోమవంశంచతత్త్వ
 జ్ఞయథావద్వత్సుమర్హసి ॥ ౧ ॥ సూతః ॥ వివస్వాగృశ్యపాత్రూర్వమదిత్యామ
 భవత్పురా । తస్యపత్నీత్రయమభూన్యంజ్ఞారాజ్ఞేప్రభాతథా ॥ ౨ ॥ రేవతస్యసతా
 రాజ్ఞేరైవతంసుమవేనుజమ్ । ప్రభాప్రభాతంసుమవేత్వాష్ట్రీసంజ్ఞాతథామనుమ్॥ ౩ ॥
 యమశ్చయమునావైవయమలౌతౌబభూవతుః । తతస్తేజోమయంరూపమసహస్రీ
 వివస్వతః ॥ ౪ ॥ నారీమత్యాదయామానస్వశరీరాదన్యతామ్ । త్వాష్ట్రీసంజ్ఞా

* ద్విమూర్తాత్రాసీన్యా. † సచార్ద్రభూత్పుకౌ. ‡ కయాలిశయఃఖంబ.

పరూపేణనామ్నాఘాయేతిభామిన్||౧౮|| కింకరోమితిపురతస్సుంస్థితాతామభావతః | ఘాయేత్సంభజభర్తారంమదీయంచపరాక్రమే || ౧౯ || అపత్యానిమదీయానిమాతృసేన్సహేనపాలయ | తథేత్సుక్త్యాచసాదేవమగార్థగ్న్యాయస్సద్రత || ౨౦ || కావయామాసదేవోపసంజ్ఞేయమితిచాదరాత్ | జనయామాససావస్థింసుమంమానుషరూపిణమ్ || ౨౧ || సవన్తత్వాచ్చసావన్తోమనోత్వైవస్వతస్యతు | తతశ్శనించతపతీంఽష్టింఽవైవక్రమేణతు || ౨౨ || ఘాయాయాంజనయామాససంజ్ఞేయమితిభాసగూరః | ఘాయాస్వపుత్రేన్రిత్యధికంసేహంచక్రేమనాతనా || ౨౩ || పూర్వోమనుస్తతఃతౌస్తవ్యమశ్చక్రోధమూర్ఛితః | సన్తర్జయామాసతదాపాదముద్యన్యదక్షిణమ్ || ౨౪ || శశాపవయసుఁఘాయాభక్త్యుత్త్రేమిసంజ్ఞయైః | పాదోయమేకోభవతిఃపూయశోణితపిస్రవః || ౨౫ || నివేదయామాసపితుర్యమశ్శృవమమర్షితః | నిమగ్న-రణమహంశవృత్తిమాత్రాదేవసరోవయా || ౨౬ || బాలభావాన్మయాతద్వచుద్యతశ్చరణస్సకృత్ | మనునావార్తమాణాపిమమశాపమదాద్విభో || ౨౭ || ప్రాయేణమాలానాస్సాకమసమసేహతోయతః | దేవోప్యాహయమంభూయఃకింకరోమిసుహామతే || ౨౮ || మాధ్యోతగ్రశ్చనమఃభిస్యాదధవాకర్మసన్తతః | అనివార్యోభవస్యాపికాకథాన్యేషుజన్మమ్ || ౨౯ || కర్తారంకర్మపాకస్తుసక్రమీన్మతుయవ్యతి | క్లేదంచరుధిరంఽవైవపుంసోఽయమవసేవ్యతి || ౩౦ || ఏవముక్తస్తవస్త్రేపేయసుస్త్రప్రసవహాయశాః | గోకర్ణతీర్థేవైరాగాన్మృతమూలోనిరాశనః || ౩౧ || ఆరాధయన్మహాదేవంవద్మాణామయితాయుతమ్ | పరంప్రదాన్మహాదేవస్సప్తప్రశ్నూలభృత్తదా || ౩౨ || వప్రేసలోకపాలత్వంపితృలోకస్యపాలనమ్ | ధర్మాధర్మాత్మకీస్యాపిజగతస్తుపరీక్షణమ్ || ౩౩ || ఏవంసలోకపాలత్వమగమచ్ఛూలపాణినా | పితౄణామాధిపత్యంచధర్మాధర్మస్యచానఘ || ౩౪ || ఏవస్యానభక్తీత్యైశ్చస్సంజ్ఞాయాఃకర్మచేష్టితమ్ | త్వ

ఘోస్సమీవమగమదాచచతేసరోవవా || ౩౫ || తమువాచతతత్త్వప్రాసాన్వపూర్వంతదావచః | తదాన్సహక్రీభగవంస్తేజస్త్రీవంతమోనుదమ్ || ౩౬ || బడబారూపమాఘాయేత్సత్వకాశాదిహగతా | నివారితామయాసాచత్వగ్భయేనదివాకర || ౩౭ || యస్మాదపిజ్ఞాతమనామత్వకాశంత్యమాగతా | తస్మాద్మదీయంభవనంప్రవేష్టుంసత్వమర్హసి || ౩౮ || ఏవముక్తాజగామాశుమేరుదేశవగన్ధితా | బడబారూపమాఘాయభూతలేసన్నగ్రీష్టితా || ౩౯ || తస్మాత్ప్రసాదంపరుమేయద్యనుగ్రహభాగమామ్ | అపసేమ్యమితేలేజఃకృత్వాయస్త్రేదివాకర || ౪౦ || రూపంతవకరిమ్యమిలోకానన్దకరంప్రభో | తథేత్సుక్త్యస్మరపిణాభిమాకృత్వాదివాకరమ్ || ౪౧ ||

* తజ్ఞాత్వాసంజ్ఞాయాః.

§ మత్వకాశంసమాగతా.

పుష్కరకారతలేనస్పృశంవిష్ణోఃత్రకల్పయత్ । ప్రామలంబాపిరుద్రస్యవజ్రమిన్ద్రస్య
వాధికమ్ ॥ ౨౯ ॥ దైత్యదానవసంహంతృస్సహస్రకరణాత్మకమ్ । రూపంచాత్రమం
చక్రేత్పూర్వోలేజోహృతంమహత్ ॥ ౩౦ ॥ నశశాకాభసన్ద్రష్టుంయదారూపం
రవేళునః । అద్యాపిచతఃపాదానకశ్చిత్కారయేద్రవేః ॥ ౩౧ ॥ యఃకరోతిసపా
పిన్యగతివాప్నోతినిన్దితామ్ । కుష్ఠరోగసువాప్నోతిలోకేఽప్తిస్థుఃఖసంయుతః ॥ ౩౨ ॥
తస్మాన్నధర్మకామాగ్రీవిలేమ్వయతనేషుచ । నకశ్చిత్కారయేత్పాదౌదేవదేవస్యధీ
మతః ॥ ౩౩ ॥ తతస్సభగవాన్సత్త్వాభూలోకమమరాధిపః । కామయామాసకామా
ర్తోముఖమేవదివాకరః ॥ ౩౪ ॥ అశ్వరూపేణనుమాతాలేజసాచసమావృతః । సంజ్ఞాచ
నససాతోభవంగమద్భయపీడితా ॥ ౩౫ ॥ నాసాపుటాభ్యామున్నృప్తఃపరోఽయమితి
శబ్దయా । తస్యరేతస్సక్రివాజ్జాతావశ్చినావితసమ్మృతమ్ ॥ ౩౬ ॥ దసాగ్రదప్రో
ష్టసజ్జాతౌనాసత్యేనాసికాంగతౌ । జ్ఞాత్వావిదూర్జితందేవంగస్తోషమగమత్పర
మ్ ॥ ౩౭ ॥ ఏమానేనాగమత్సన్ద్రంపత్నాన్సహముదాన్వితః । సావర్ణోపిమనుర్మే
రావద్యాప్యాస్తేతపోధనః ॥ ౩౮ ॥ శనిస్తపోబలాదాయాన్ద్రహసామ్యంతతఃపునః ।
యమునాతపతీదైవపునర్నద్యౌబహునతుః ॥ ౩౯ ॥ పిష్టిర్హోరాత్రికాతద్వతాగల
త్పేనవ్యవస్థితా । మనోర్వైపస్యతస్యాభద్రశఘ్నాగ్రిమహాబలాః ॥ ౪౦ ॥ ఇశస్త్రప్ర
థమస్తేహంశుత్తేగ్రిమనుజాయతః । ఇత్వాసింహతనాభశ్చఅరిష్టోధృష్టపదః ॥ ౪౧ ॥
నరివ్యవ్తతరూశశ్చశర్యాతిశ్వసుహాబలః । పుషదశ్చైర్భూతాభాగస్సర్వేతేదివ్యమా
నుషాః ॥ ౪౨ ॥ అభిషిచ్యమనుఘ్నత్తేగ్రిమిళంజ్యేష్ఠంసథార్మికః । జగముతపసేభూ
యోహిమవచ్ఛిభరంపరమ్ ॥ ౪౩ ॥ అభదగ్గయసిధ్యర్థమిళిప్తాయాన్మహీమిమా

— శ్రీమార్యచంశ్యస్యేశస్యశరవణేస్త్రీరూపసా స్తిః ॥ —

మ్ । భాగినుస్త్రీపానసర్వాశిత్కృత్యభృతస్సచ్చగ్రిసాధయత్ ॥ ౪౪ ॥ జగమోపవ
నేశమృగైశ్చకృష్టఃప్రతాపివాక్ । కల్పద్రుమలతాకీర్ణంనామ్నూశరవణంమహ
త్ ॥ ౪౫ ॥ రవంతేతత్రదేవేశస్సోమసోమార్థశేఖరః । ఉమయాసహితస్తత్రపురా
శరవణేకృతః ॥ ౪౬ ॥ పున్నాసుసత్వంయత్కీర్ణిదాగమవ్యతినోవనే । స్త్రీత్వ
మేవ్యతితత్సర్వందశయోజనమన్తలే ॥ ౪౭ ॥ అజ్ఞాతసమయోరాజావృతశ్వర
వణేపురా । స్త్రీత్వమాపవితన్నేనబదబాశ్చైర్భవత్తదా ॥ ౪౮ ॥ పురుషత్వేకృతం
సర్వంస్త్రీరూపేవిన్ద్యతంనృప । ఇళేతిసాభవన్నారీపీనోన్నతఘనస్త్రీ ॥ ౪౯ ॥
ఉన్నతశ్రోణిజఘనావర్జుప్రతాయితేక్షణా । పూర్ణేష్టువదనాతస్త్రివిలాసోన్లసితే
క్షణా ॥ ౫౦ ॥ ఘ్రాలోన్నతాయతభుజానీలకుంభితమూర్ధజా । తనులోమానుదశ
నామృదుగమ్భీరభాషిణీ ॥ ౫౧ ॥ శ్యామాగౌరేణవర్జేనహంసచారణగామినీ । కా

మరూపసహోపేతాతమతాత్రసంఖ్యాబ్యుక్తా ॥ ౫౨ ॥ భగవదానావనేతప్రీన్విస్త
యామాసభామినీ । కోమేపితావాభాతావాకామేమాతాభవేదహ ॥ ౫౩ ॥
కస్యభద్ధురహందతాకీన్యగ్నస్థస్యభూతతే । సావిస్తయస్త్రీదన్యతేసోమపుత్రే గ్రి
చాన్యనా ॥ ౫౪ ॥ ఇథారూపసమాక్షిప్తోమసావరవర్ణిన్మ్ । బుధస్తుకామయామా
సతాంవనేకావపీడితః ॥ ౫౫ ॥ పిశిష్టాకారవాన్తస్థస్థకమణ్డలుపుస్తకః । వేణుద
ణ్డకృతానేకపవిత్రకగణోన్మవ ॥ ౫౬ ॥ ద్విజరూపశిఖిబహ్మనిగదనుక్తిమణ్డలే ।
బహుభిశ్చన్వితోధతేసమిత్సుప్తకశోదతైః ॥ ౫౭ ॥ కిల్యాన్యవ్యవనేతప్రీన్విస్త
హోవసతామిథోమ్ । బహిర్వనస్యాన్తరితఃకిలసాదవసణ్డలే ॥ ౫౮ ॥ ససహ్య
మమకస్తాన్యసోపాలస్థమిదంవన్ ॥ ౫౯ ॥ త్యక్త్వాగ్నిపాహుతశుశ్రూషాంక్ష్విగతా
మద్దిరాన్తిమ ॥ ౬౦ ॥ ఇయంపిహారవేథాతేగమితాతవసాన్యగ్రిమ్ । పహ్యహి
పృథులశ్రోణినాయాతాకేసహేతునా ॥ ౬౧ ॥ ఇయంసాయస్తేవేథాపిహారస్యా
తివర్తతే । కృతోష్టవలేవనంపుమైరలజుగరుగృహంహమ ॥ ౬౨ ॥ సాత్వబ్రహ్మిన్య
తాహంసర్వమేతత్తపోధనాత్రానంతవశీలంచకులంచవదమేదనఘ ॥ ౬౩ ॥ బుధః
ప్రవాచతాంతస్మిమిథాంవైవరన్ద్రిమ్ । అహంచకామకోనామబహువిద్యో
బుధస్త్పతః ॥ ౬౪ ॥ కేజన్యసంసలేజాతఃపితామేబ్రాహ్మణాధిపః । ఇతిసాతస్యవచ
నాన్ప్రీష్టాబుధమద్దిరమ్ ॥ ౬౫ ॥ *రమ్భాన్తస్థస్థసమాకీన్యంధివ్య + ముక్తాపిన్త్రితమ్ ।
ఇథాకృతార్థమాన్తానంమేనేతన్యవసస్థితా ॥ ౬౬ ॥ అపహాగేమాపహూ
రూపమపహూధనమపహూసలమ్ । మమచాన్యపురాభద్ధురపహూబావన్యము
త్తమ్ ॥ ౬౭ ॥ రేమేవసాతేససమతకాలమిథాతతః । సర్వభోగమయేగేహేయథే
న్ప్రభవనేతథా ॥ ౬౮ ॥ * * * * *

ఇతిశ్రీమత్సృపురాశీమత్సృపనుసంవాదేసూర్యవంశవర్ణనం

నామైకాదశోధ్యాయః.

— ఇథాన్వేషణార్థమిత్వాకుప్రభృతీనాంశరవణగవనమ్. ౬ —

సూతః ॥ అధ్యాపస్తోరాజాసంఖ్యాతరస్తస్యమానవాః । ఇత్వాకుప్రము
ఖాజన్తస్తథాశరవణాన్తిక్ ॥ ౧ ॥ తతస్త్రిదన్యశుస్సర్వేబదబామగ్రతస్థినతామ్ ।
రత్నవల్యాణకిరణదీప్తకాయావసుస్తమామ్ ॥ ౨ ॥ పల్యాణప్రత్యభిజ్ఞానాన్ప్రద్యేతే
చిన్తయంగతాః । అయంచస్త్రీపథోనామవాజీతస్యహమోత్తమః ॥ ౩ ॥ అగమన్య
కబారూపముత్తమంకేసహేతునా । తత్తస్తుమైత్రావరుణింప్రముష్టేపురోధసమ్ ॥ ౪ ॥

కిమిత్తేతదభూచ్చిక్రంవదయోగవిదాంవర । వసిష్ఠోప్యబ్రవీత్సర్వంపుష్టాతజ్ఞానచ
త్రుషా ॥ ౫ ॥ సమయశ్శమ్ముదయతాకృతశ్శరవణేపురా । యిపుమాన్సృవిశేద
త్రసనారీత్వమవాప్యతి ॥ ౬ ॥ అయమశ్వోపినారీత్వమగద్రాజ్ఞానహౌవతు ।
పునఃపురుషతామేతియథాఽసౌధనదోషమః ॥ ౭ ॥ తత్తేవయత్నఃకర్తవ్యలకారాధ్యాభ
పినాకినమ్తతస్తేమానవాజన్మర్యత్రదేవోమహేశ్వరః ॥ ౮ ॥ తుష్టాపుర్వివిక్షేస్తస్తేగ్రిః

పార్వతీపరమేశ్వరౌతానూచతురలభ్యోయంసమయఃకింతుసాన్మృతమ్ ॥ ౯ ॥ ఇ
త్యైకోరశ్వమేధేనయస్ఫలంస్యాత్తదాఽవయోః । దత్వాఽకిమ్మురుషోవీరస్సభవిష్య
త్యసంశయః ॥ ౧౦ ॥ తథేత్యుక్త్యతతస్తేనుజన్మత్వైవస్యతాత్మజాః । ఇత్యైకోరశ్వ
మేధేనఇథాకిమ్మురుషోఽభవత్ ॥ ౧౧ ॥ మానమేకంపుమాన్స్వీరస్త్రిచమాసమభూత్పు
నః । బుధస్సభవనే*పిన్మిథాగర్భధరాభవత్ ॥ ౧౨ ॥ అజీజనత్పుత్త్రీమేకమనేకగు
ణసంయుతమ్ । బుధఉత్పాద్యతంపుత్త్రీంస్వర్గమేవాగమత్తతః ॥ ౧౩ ॥ ఇళస్యనామాత్

— తిస్తీరూపిణఇళస్యవిలోత్పత్తిః ౯ —

ద్వర్షమిథావృతమభూత్తదాస్పోమార్గవంశజోరాజావిలోభూద్వంశవర్ధనః ॥ ౧౪ ॥
ఏవంపురూరవాఃపుంసోరభవద్వంశవర్ధనః । ఇత్యైకోరర్గవంశ్యస్యతత్తేవోక్తస్త
పోధనాః ॥ ౧౫ ॥ ఇథాకిమ్మురుషత్వేచనుజ్యన్నాఇతిచోచ్యతే । పునఃపుత్త్రీత్రయ
మభూత్పుత్యన్నస్యాపరాజితమ్ ॥ ౧౬ ॥ ఉత్కల-లోఽభగయస్తద్వర్ధితాశ్వోఽభవీ
ర్యవా ॥ ఉత్కల-లస్యోత్కల-లానామగయస్యతుగయామతా ॥ ౧౭ ॥ హరితాశ్వస్య
దిక్పూర్వావిశ్రుతాకురుభిస్సహ । ప్రతిసానేఽభిషిచ్యాభసపురూరవసంయుతమ్ ॥ ౧౮ ॥
జగామేళోవ్రతంభోక్తుందివ్యవర్షఫలాశసమ్ । ఇత్యైకురస్యదాయాదోమధ్యదే
శమవాప్నుయాత్ ॥ ౧౯ ॥ సరిప్యస్తస్యపుత్త్రోఽభూచ్ఛుభోనామమహాబలః । నాభా
గస్యాస్మరీవస్యకృష్టస్యతుసుతత్రయమ్ ॥ ౨౦ ॥ కృష్టోక్తురథోఽరణ్యోకృష్టపుత్త్రీ
స్తుదైర్యవా ॥ ఆనర్తోనామశర్యాతేస్తత్ర-న్యాచైవదారికా ॥ ౨౧ ॥ ఆనర్తస్యాఽ
భవత్పుత్త్రోరోచమానఃప్రతాపవా ॥ ఆనర్తోనామదేశోఽభూన్నగరీచకుశధ్రవీ ॥ ౨౨ ॥
రోచమానస్యరేవోభూద్రేవాదైవితపవచ । కసుద్మాంశ్చాపరోనామ్నాజ్యేష్ఠఃపు
త్త్రీశతస్య ॥ ౨౩ ॥ రేవతీతస్యసాకన్యాభార్యారామస్యవిశ్రుతా । కరూశస్యతుకా
యాశాబహవఃప్రథితాభవి ॥ ౨౪ ॥ పృథుశ్చగోవధాచ్ఛాద్రోగురుశాపాదజాయత ।
ఇత్యైకువంశంవత్యైమిశ్రుణుధ్యవృషినత్తమాః ॥ ౨౫ ॥ ఇత్యైకోఃకుక్షీనామాఽ
భవికుక్షీర్నామదేవరాట్ । జ్యేష్ఠఃపుత్త్రీశతస్యాస్త్రివశ్చవతత్పుతాః ॥ ౨౬ ॥
మేరోరుత్తరతస్తేతుజాతాఃపార్థివనత్తమాః । చతుర్దశోత్తరంచాశుశతమన్యంతదా

భవత్ || ౨౭ || మేరోద్గతిణతోయేవై రాజానస్సమ్మక్కిరితాః | జ్యేష్ఠః కకుత్స్థసా
 మాభూత్తత్పుత్రశ్చ సుయోధనః || ౨౮ || తస్యపుత్రః పృథుర్నామపిశ్వశాఖిః పృథోస్స
 తః ఇష్టస్తస్యచపుత్రోభూద్వ్యవనాశ్వస్తతోభవత్ || ౨౯ || త్రావస్తస్యమహాతే
 జావశ్చకస్తత్పుత్రోభవత్ | స్మృతాయేభవత్రావాగౌడదేశేద్విజౌత్తమాః || ౩౦ ||
 వత్సాద్విహక్షశ్చైభూతులదస్తత్పుత్రోభవత్ | దుస్థమారత్వమగమద్దుష్టో
 ర్నాశేనయిపురా || ౩౧ || తస్యపుత్రోప్రయోజాతాదృఢాశ్వోద్దణ్డవచ | కపి
 లాశ్వశ్చఃఖ్యాతోదౌస్థమారిః ప్రతాపవా || ౩౨ || దృఢాశ్వస్యప్రమాదస్తుహర్య
 శ్వస్తస్యచాత్మజః | హర్యశ్వస్యకమోభూత్సంహతాశ్వస్తతోభవత్ || ౩౩ ||
 అకృతాశ్వోరణాశ్వశ్చసంహతాశ్వస్తతాపుభౌ | యవనాశ్వోరణాశ్వత్తమాధా
 తాతత్పుత్రోభవత్ || ౩౪ || మాధ్వాతుః పురుకుతోభూద్ధర్మకేతుశ్చపార్థివః | ముచు
 కుస్తశ్చ * విఖ్యాతశ్చక్రవర్తీ ప్రతాపవా || ౩౫ || పురుకుత్యస్యపుత్రోభూద్వసుదో
 నర్మదావతిః | సముఖ్యుస్తస్యపుత్రోభూత్ప్రీతనావతతోభవత్ || ౩౬ || త్రి
 ధన్వనస్సుతోజాతసైయారుణశ్చతిష్ఠతః | తస్యసత్యవతోనామతస్సైత్యత్వర
 థస్త్వతః || ౩౭ || తస్యపుత్రోహరిశ్చద్వోహరిశ్చద్వైస్యలోహితః | లోహితా
 చ్చవృకోజాతోవృకాద్వాసురజాయత || ౩౮ || సగరస్తస్యపుత్రోభూత్రాజాపర
 మధాక్షికః | ద్వేభార్యేసగరస్యాపిప్రభాభానుమతీతథా || ౩౯ || తాభ్యామా రాధితః
 † పూర్వవారోద్వైపుత్రీకావ్యయా | ఔర్వస్తుప్తస్తయోః ప్రాగాద్యభేదం వరము
 త్రమమ్ || ౪౦ || ఏకాపత్నిసహస్రంతునుచిమేకంతథాభవరా | జగృహేవేదకర్తారంప్ర
 భాకిగృహ్లోతుతాన్యమూ || ౪౧ || ఏకంభానుమతీపుత్రోమనృజద్వానసమజ్ఞసమ్ |
 ఏకాపత్నిసహస్రంతునుచివేసారవిప్రభా || ౪౨ || భస్మస్తః పృథివీందద్ధావిష్ణునాయేన
 మార్గణే | అసమజ్ఞస్యతనయోహ్యంతుమాన్నామవిశ్రుతః || ౪౩ || తస్యపుత్రోద్దివస్తు
 దివీపాత్తుభగీరథః | యేనభాగిరథీగక్తాశవస్తప్త్యాభవతారితా || ౪౪ || భగీరథస్యత
 నయోనాభాగితీవిశ్రుతః | నాభాగస్యాస్మగ్రిహేభూత్సన్ధిద్విపస్తతోభవత్ || ౪౫ ||
 తస్యాయుతాయఃపుత్రోభూత్రుతువర్ణస్తతోభవత్ | తస్యకల్కవచాదస్తుసర్వక
 ల్పస్తతోభవత్ || ౪౬ || తస్యనరణ్యఃపుత్రోభూద్విష్ణుస్తస్యమతోభవత్ | వి
 ష్ణుపుత్రోపుభౌజాతావనమిత్రరఘూన్యపా || ౪౭ || అనమిత్రవనమగార్భవతాను
 కృతేన్ద్రవ | రఘోరభూద్దివీవస్తుదివీపాదజకస్తథా || ౪౮ || దీర్ఘబాహురజా
 జ్ఞాతస్త్యజపాలస్తతోభవత్ | తతోదశరథోరాజాతస్యపుత్రీవతుప్తయమ్ || ౪౯ ||
 నారాయణాంశజాస్సర్వేరామస్తేష్వగజోభవత్ | రావణాన్తకరస్తద్వద్రఘూ
 కాంచంశవర్ణనః || ౫౦ || వాల్మీకిస్తస్యచరితంచక్రేభార్గవసత్తమః | తస్యపుత్రో

* విఖ్యాతశ్చక్రవర్త.

† పూర్వవారోద్వై.

§ గృహ్య.

శ్రీ మత్స్య పురాణే.

కుశలవావిత్వాకుకులవర్ధనా ॥ ౫౧ ॥ అతిథిస్తుకుశజ్జేనిపథస్తస్యచాత్మజః । న
శస్త్రనిపథాత్తస్మాన్నభస్తస్మాదజాయత ॥ ౫౨ ॥ నభసఃపుణ్డరికోభూత్త్రేనుధన్వా
తతస్త్రితః । తస్యపుత్రోగ్రీభవద్విరోదేవానీకఃప్రతాపవాన్ ॥ ౫౩ ॥ అహినగస్త
స్యసుతస్సహస్రాశ్వస్తతఃపరః । తతశ్చవ్రాగ్నిలోకస్తుతారావీడస్తతోభవత్ ॥ ౫౪ ॥
తస్యాత్మజశ్చవ్రాగ్నిరథానుచిత్రస్తతోభవత్ । శ్రుతాయురభవత్తస్మాద్ధ్వారతే
యోనిపాతితః ॥ ౫౫ ॥ సభోద్వావేవవిఖ్యాతావంశేకశ్యపస్సహవే । వీరసేనసు
తస్తద్వనైషధశ్చవరోమతః ॥ ౫౬ ॥ ఏవంవివస్వతోవంశేరాజానోభూరిదక్ష
ణాః । ఇత్యౌకువంశప్రభవాః । సాధాన్యేనవక్ష్యంతితాః ॥ ౫౭ ॥ * * *

ఇతిశ్రీమత్స్య పురాణే మత్స్యమనుసంవాదే సూర్య
వంశవర్ణనంనామద్వాదశోధ్యాయః.

విపితృవంశానువర్ణనమ్ ౬

మనుః ॥ భగవన్స్సోమమిచ్ఛామిపితౄణాంవంశముత్తమమ్ । రవేశ్చక్రా
ద్ధదేవత్వంసోమస్యచవిశేషతః ॥ ౧ ॥ మత్స్యః ॥ అహం తేకథయిష్యామిపితౄణాం
వంశముత్తమమ్ । స్వగ్రేపితౄగణాస్సప్రత్రయస్తేహామూర్తయః ॥ ౨ ॥ మూర్తి
మన్తార్థవత్సారస్సర్వేహామమితాజనః । అమూర్తయఃపితౄగణావైరాజస్యప్రజాప
తేః ॥ ౩ ॥ యజన్తియాదేవగణావైరాజాఇవిశ్రుతాః । దివతేయోగవిభక్తిస్తాః । ప్రా
ప్తుంలోకాన్తనూతనాన్ ॥ ౪ ॥ పునర్భక్తింబాహుస్తేబ్రహ్మవాది
నః । సమ్నాస్యతాంప్రతిభూయోయోగంసాంభ్యమనుత్తమమ్ ॥ ౫ ॥ సిద్ధింప్ర
యాన్తియోగేనపునరావృత్తిదుష్టభామ్ । యోగినామేవదేయానితస్మాచ్ఛ్రద్ధా
నిదాతృభిః ॥ ౬ ॥ ఏతేహంమానసికన్యావత్సహిమవతోమతా । మైనాకస్తస్యదా
యాదః । క్రౌంచస్తస్యసుతోభవత్ ॥ ౭ ॥ క్రౌంచద్వివస్త్రితోయేనవతుర్థోఽమృతసం
జ్జతః । మేనాతుసుమవేదిసగీకన్యాయోగవతీప్రతః ॥ ౮ ॥ ఉమైకపద్మాదపద్మాచ
తీప్రవ్రతపరాయణాః । రుద్రస్యైకాభ్యగోత్సైకాజైగిషవ్యస్యచాపరా ॥ ౯ ॥ దత్తా
హిమవతాబాలాస్సర్వలోకతపోధికాః ॥ ఋషయః ॥ కన్యాద్ధాతౄణాంకీప్రార్థనం
దదాహంత్వానమాత్మనా ॥ ౧౦ ॥ హిమనద్దుహితాతద్వతగ్రధంజాతామహీతతే ।
శక్తిరస్యకృతాపజ్ఞాకథంవైబ్రహ్మసూనునా ॥ ౧౧ ॥ దక్షేణలోకజనసీనుత
విప్రతతోవద ॥ సూతః ॥ దక్షస్యయజ్ఞేవితేతేనభూతవరదక్షిణే ॥ ౧౨ ॥ † సమాగతే
షుదేవేషుప్రోవాచపితరంసత్రీకిమర్థంతాతభర్తా మేయజ్ఞేఽస్మిన్ననిమన్త్రితః ॥ ౧౩ ॥
అయోగ్యతాతామాహదక్షోయజ్ఞేషుశూలభృత్ । ఉపసంహరికోరుద్రస్తేనామజ్జత

భాగ్యమ్ ॥ ౧౪ ॥ చుకోపాఖసతీదేహంత్యత్వ్యామీతితదుద్భవమ్ । దశానాం
త్వంచభవితాపిల్వాణామేకపుత్త్రకః ॥ ౧౫ ॥ త్వత్కృతేత్వశ్వమేభశ్వరుద్రాద్వైసా
శమేవ్యతి । ఇత్సుక్త్వాయోగమాస్థాయస్వదేహబాధ్యవతేజసా ॥ ౧౬ ॥ నిర్వహంతీ
తదాన్యైశ్చనంసదేవాసురకీన్నరైః । కింకేమేతదిప్రోక్తోగ్ధర్వగణగుహ్యకైః ॥ ౧౭ ॥
ఉపగమ్యాబ్రవీద్దక్షఃప్రణివత్సాధుఃఖతః । త్వమస్యజగతోమాతాజగత్సౌభాగ్యదే
వతా ॥ ౧౮ ॥ దుహితృత్వంతాదేవిమమానుగ్రహకామ్యయా । నత్వయారహి
తంకించిద్బ్రహ్మజ్ఞైఃస్థితచరాచరమ్ ॥ ౧౯ ॥ ప్రసాదంకురుధర్మజ్ఞేమామాంత్యక్రమి
హర్షసి । ప్రాహదేవియథారబ్ధంతతాగర్వంమేనసంతయమ్ ॥ ౨౦ ॥ కింత్యవశ్యమ
హంమన్యేహతోయజ్ఞశ్చమాలినా । ప్రసాద్యలోకస్సప్త్యథంతపఃకార్యంమమాన్తి
కే ॥ ౨౧ ॥ ప్రజాపతిస్త్యంభవితాదశానాంమగ్ధశ్చద్రవః । మదంశేనాగ్ధనాషప్తిర్భవి
ష్యద్ద్యజాద్రవ ॥ ౨౨ ॥ మత్సన్నిహౌతపఃకుర్వన్నాస్యస్యసేయోగముత్తమమ్ ।
ఏవముక్తోబ్రవీద్దక్షఃకేమకేమమయాఽనఘే ॥ ౨౩ ॥ తీర్థేషుచత్వంద్రప్రవ్యాస్తోతవ్యా
క్తైశ్చనామభిః ॥ దేవీ ॥ సర్వదాసర్వభూతేషుద్రప్రవ్యాసర్వతోభువి ॥ ౨౪ ॥ సప్త
లోకేషుయతిగచ్ఛిద్రహితంననుయాహితత్ । తథాపియేషుస్థానేషుద్రప్రవ్యాసిద్ధిమీ

— ఆద్యాయోదేవీప్రోక్తస్త్వీయాస్తోత్రశతస్థానానితి —

పుభిః ॥ ౨౫ ॥ స్మృతవ్యాభూతికామైర్వాతానివత్సౌమితత్త్వచః । వారాణస్యాం
విశాలాక్షీనైమిశేలిగ్ధధారిణీ ॥ ౨౬ ॥ ప్రయాగేలితాదేవీకాముకాగ్ధమాదనే ।
మానసేమముదానామవిశ్వవిశ్వేశ్వరేవిదుః ॥ ౨౭ ॥ మానామవిశ్వకాయాంతు
ఇచ్ఛాయాంనుదనోత్కటాః । గోమదైగోమతీనామమద్రారేకామచారిణీ ॥ ౨౮ ॥
మదోత్కటాచిత్రరథేజయస్త్రీహస్తినాపురే । కన్యాకుబ్జేతథాగారిరమ్భామలయప
ర్వతే ॥ ౨౯ ॥ నద్వాహినువతఃపృష్ఠేగోకణ్ఠేభద్రకణ్ఠికా । స్థాణేశ్వరేభవానీతివిల్వ
కేవిల్వపత్రికా ॥ ౩౦ ॥ శ్రీశైలేమాధిపీనామభద్రాభద్రేశ్వరేతథా । జయావరా
హశైలేతుకన్యకాకమలాలయే ॥ ౩౧ ॥ పుష్కరేపురుషహితేలికేదారేమార్గదా
యినీ । రుద్రకోట్యాంతురుద్రాణీకాళీకాళజ్జరేగౌరా ॥ ౩౨ ॥ మహాలిక్లేతుకపిలా
మకుటేమకుటేశ్వరీ । సాలగ్రామేనుహదేవీశివలిక్లేశివప్రియా ॥ ౩౩ ॥ మాయా
పుర్యాంకుమారీతుసన్తతాలిలేతథా । ఉత్పలాతేసహస్రాక్షీహిరణ్యాక్షీమ
హిరణ్యలే ॥ ౩౪ ॥ గయాయాంమగ్ధళానామవిపులాపురుషోత్తమే । విపాశా
యామమేఘాక్షీపాటలాపుష్కరివర్ధనే ॥ ౩౫ ॥ నారాయణీసుపార్వేశ్వతుత్రికాటే
భద్రసుందరీ । విపులేవిపులానామకల్యాణీమలయాచలే ॥ ౩౬ ॥ కోట్యక్షీకోటికీర్థ
తుసుగన్ధామాగధేవనే । కుబ్జాన్రుకేత్రసన్ధ్యానుగక్టాద్వారేరతిప్రియా ॥ ౩౭ ॥ శివ
కుణ్ఠేసున్దరాచనద్వినీదేవికాతతీరుక్మినీద్వారవత్సాంతురాధాబ్రుద్రావనేవనే ॥ ౩౮ ॥
దేవీకేమధురాయాంతుపాతాలేపరమేశ్వరీ । చిత్రకూటేతథాసీతావిధ్యేవిధ్యుని

వాసిని ॥ ౩౯ ॥ సహ్యాద్రావేకపీరాతుహరిశ్చస్త్రేమచన్దిక్రికా । రమణారామ
 తీర్థేతుయమునాయాంమృగావతీ ॥ ౪౦ ॥ కరపీరేమహాలక్ష్మీరుమాదేవీవినాయకే ।
 ఆరోగ్యావైద్యనాభేతుమహాకారేమహేశ్వరీ ॥ ౪౧ ॥ అభయాశుక్లతీర్థేతుస్తృతి
 ర్వావిన్ధ్యకన్దరే ॥ మాణ్డ్యేమాణ్డ్యకీనామస్వాహమాహేశ్వరేపురే ॥ ౪౨ ॥ ఛాగ
 లాణ్డ్యప్రవర్ణాచచణ్డికాఽమరకన్తితే ॥ సోమేశ్వరేవరారోహప్రభాసేపుషకరావ
 తీ ॥ ౪౩ ॥ దేవమాతాసరస్వత్యాంపారావారతతేమరా । మహాలయేమహాభా
 గావయోష్ఠేపిన్ద్రధావతీ ॥ ౪౪ ॥ సింహికాకృతశోచేతుకార్తికేయే * యశస్క
 రీ ॥ ఉత్పలావర్తకేలోలానుభద్రాసిన్ధుసగ్ధమే ॥ ౪౫ ॥ మాతాసిన్ధవనేలక్ష్మీరన
 క్తాభరతాశ్రమే ॥ జాలన్ధరేపిశ్వముఖతారాకిన్ధపర్వతే ॥ ౪౬ ॥ దేవదారువ
 నేపుష్టిర్దేధాకాన్తీరమణ్డ్యతే ॥ ఉమాదేవీహిమాద్రాతువస్తేమస్త్రీశ్వరీతథా ॥ ౪౭ ॥
 కపాలమోచనేశుద్ధిర్మాతాకాయావరోహణే ॥ శభద్రావైర్భస్మిరామభ్యుపేషిణ్డ
 రకేతథా ॥ ౪౮ ॥ కలాతుచన్ద్రీభాగాయామచ్ఛోదేశులధారిణీ ॥ వైణాయా
 మమృతానామబదర్యామూర్వశీతథా ॥ ౪౯ ॥ ఓషధీహోదరకరౌమశశన్విపేకుశో
 దకీ ॥ మత్తథాహేమహాశేతుకుముదేసత్యవాదిని ॥ ౫౦ ॥ అశ్వధేవన్దనీయాశువి
 ధిర్వైశ్రవణాలయే ॥ గాయత్రీవేదవదనేపార్వతీశివసన్నిధౌ ॥ ౫౧ ॥ దేవలోకే
 తథేద్వాగ్రీబ్రహ్మజ్ఞేతుసరస్వతీ ॥ సూర్యవిష్ణేప్రభానామమాతృగాణాంవైష్ణవీత
 థా ॥ ౫౨ ॥ అరున్ధతీసతీనాంతురామానుచతిలోత్తమా ॥ చిత్రేబ్రహ్మకలానామశ
 క్తిస్సర్వశరీరామ్ ॥ ౫౩ ॥ పరదుర్దేశతఃప్రొక్తంనామాప్తశతముత్తమమ్ ॥ అష్టో
 త్తరంచతిథానాంశతమేతదుదాహృతమ్ ॥ ౫౪ ॥ యస్మరేచ్ఛుగ్రిణయాద్వాపిస
 ర్వపాపైఃసముచ్యతే ॥ పశుతీర్థేషుయిక్యత్వాస్నానంపశ్యతిమాంసరః ॥ ౫౫ ॥
 సర్వపాపవిగర్హ్యక్షింకల్పంశివపురేవసేత్ ॥ యస్తృణున్నరమఃకాలంసయత్యేతేషు
 మానసః ॥ ౫౬ ॥ సహిత్యాబ్రహ్మసదసంపదమభ్యేతిశోభరమ్ ॥ మన్నామాప్త
 శతంయస్త్రావయేచ్ఛివసన్నిధౌ ॥ ౫౭ ॥ తృతీయాయామథాప్తమ్యాంబుసుపు
 త్రోభివేన్నరః ॥ గోదానేత్రార్ధదానేవాఅహన్యహనివాపునః ॥ ౫౮ ॥ దేవతా
 ర్వాచిధౌవిద్వాస్తవస్త్రిహ్మధిగచ్ఛతి ॥ సూతః ॥ పవంపదస్త్రీసాత్రత్రేదదాహోక్తా
 సమాత్మనా ॥ ౫౯ ॥ స్వాయచ్ఛువోపికాలేనదక్షఃప్రాచేతసోఽభవత్ ॥ పార్వతీ
 చాభవద్దేవీశివదేవార్ధధారిణీ ॥ ౬౦ ॥ మేనాగర్భసముత్పన్నాభుక్తిముక్తిఫలప్ర
 దా ॥ అరున్ధతీజవన్ద్యేతదవాప్తాయోగముత్తమమ్ ॥ ౬౧ ॥ పురురవాశ్చరాజ్ని
 ఙ్గోకాన్డసగత్పరాకా ॥ యయాతిఃపుత్రిలాభంచదనలాభంచభార్గవః ॥ ౬౨ ॥

తథాన్యేదేవదైత్యాశ్చబ్రాహ్మణాఃకుత్రియాస్తథా । వైశ్యాశ్చుద్రాశ్చబహువస్త్తు
త్యాసిద్ధియథేషితమ్ ॥ ౬౩ ॥ యత్రైశ్చన్దిభిరంతిష్ఠేత్సుబ్రహ్మణ్యతేదేవసన్నిధౌ ।
సతతశోకోదౌర్గత్యంకదాచిదపిజాయతే ॥ ౬౪ ॥ * * *
ఇతిశ్రీమత్సృపురాణేషుత్సృమనుసంవాదేగౌరీనామాష్టోత్త
రశతకథనంనామత్రయోదశోఽధ్యాయః.

—ఉపిశ్చవంశీయాచ్యోతోపాఖ్యానమ్.౨—

సూరిః॥లోకాస్సౌమపథానామయత్రమారీచసప్తనాః । వర్తస్తేదేవపితరోయా
దేవాభావయన్త్యుత్తమ్ ॥ ౧ ॥ అగ్నిష్వాహైశ్చాభ్యాతాయజ్ఞానోయత్రసంస్థి
తాః । అచ్యోదానామతేహంతుమానసీసన్యకాసరిత్ ॥ ౨ ॥ అచ్యోదంనామచసరః
పశ్యభిర్నిర్మితంపురా । అభసత్రతపశ్చత్రేదిన్యంపర్వసహస్రమ్ ॥ ౩ ॥ ఆచన్మఃపి
తరస్తుప్తాఃకిలదాస్యామతేవరమ్ । దివ్యరూపధరాస్సర్వేదివ్యమాల్యానులేపనాః ॥ ౪ ॥
సర్వేయువానోబలిసఃసుమాయుధసన్నిభాః । తస్యభ్యేమావన్తీనామపితరంచీ
క్యసాక్షినా ॥ ౫ ॥ వ్రవేవరాధీశీసగ్గంకుసుమాయుధపీఠతా । యోగభ్రష్టాకు
సాతేనవ్యభిచారేణభామినీ ॥ ౬ ॥ ధరామస్పృశతీపూర్వంపపాతాధభవస్సలే ।
ఘోరాచమావసుర్యస్తాదిచ్చాంచక్రేనతాంవ్రతి ॥ ౭ ॥ వైర్యేణతస్యసాలోకేఅ
హువాన్యేతివిశ్రుతా । పిన్దూణాంచల్లభాతస్తాన్తత్రస్యాక్షయకారకా ॥ ౮ ॥ అ
చ్యోదాఽధోముఖీదీనాలజ్జితాతపసఃకుయాత్ । సాపితవోన్వాగ్రిధయామాసపునరా
శ్మసమృద్ధయే ॥ ౯ ॥ విలజ్జమానాపివృభిరిదముక్తాఃపస్వినీ । భవివృద్ధమాలోక్య
దేవకార్యంచతేతదా ॥ ౧౦ ॥ ఇదమూచుర్మహాభాగాఃప్రసాదాచ్యుభయాగారా ।
విదివ్యశరీరేణయతిగర్భితగ్రియతేబుధైః ॥ ౧౧ ॥ తేవైవతస్మాద్దళంభు
భ్యతేవరవర్జినీ । సద్యఃఫలదైకస్థానిదేవత్వేప్రేత్యమానుషే ॥ ౧౨ ॥ తస్మాత్త్వం
గ్రీహసాప్రాప్యసేప్రేత్యతస్థలమ్ । అష్టావింశేభవిత్రీత్వంన్యాపరే*మీనయో
జా ॥ ౧౩ ॥ వ్యతిక్రమ్యవిశ్రాంతాంత్యంకప్రంకులమవాప్యసి । తస్మాద్రాజ్ఞోవ
శీకన్యాత్వమవశ్యంభవవ్యసి ॥ ౧౪ ॥ కన్యాభూత్యైవలలోకాన్వాప్యనుసంప్రాప్య
దుర్లభాత్ । పరాశరస్యపీర్యేణసుతమేకమవాప్యసి ॥ ౧౫ ॥ ద్విపేతుబదరీ
హయేబాదరాయణమచ్యుతమ్ । సవేదమేకంబహుభావిభజివ్యతితేనుతః ॥ ౧౬ ॥
పరవస్యాత్తదౌద్వాతుసముద్రాంశస్యశస్త్రనో । వివిత్రవీర్యతనయస్తదాచిత్రాక్ష
శీన్యపః ॥ ౧౭ ॥ ఇమావుత్పాద్యతనయాకుత్రియావస్యధీమతః । ప్రాప్తవద్యప్త
యాపాపీత్యలోకేభవివ్యసి ॥ ౧౮ ॥ నామూసత్యవతీలోకేపితృలోకేతథాఽప్య

కా| ఆయురారోగ్యదానిత్యంసర్వకామఫలప్రదా||౧౯|| భవిష్యసివరేలోకేనదీత్యం
చగమిష్యసిపుణ్యతోయాసరిచ్చేగ్రీహలోకేవ్యచోద్ధవసంజ్ఞితా||౨౦|| ఇత్యుక్త్వాసగ
ణస్తేషాంతతైరివాస్తరధీయత|సావ్యవాపసుచారిత్రఫలంయతః|ధితంపురా||౨౧|| *

ఇతిశ్రీమత్స్యపురాణే మత్స్యమనుసంవాదే పితృసంభీయాచోద్ధవో
పాఖ్యానపర్వసంసామచతుర్దశోఽధ్యాయః.

శ్రిదానవాదిపితృగణాః ౬

సూతః || విభాగీజానామతోఽన్యేతుదివిసన్దినువర్చసః | లోకేబర్హిషదోయ
త్రపితరస్సన్దినువ్రతాః || ౧ || యత్రబర్హేణయక్తానివిమానానిసహస్రకః | సదృ
శ్చవిద్విషోయత్రతిష్ఠన్దిఫలదాయనః || ౨ || తత్రాభ్యుదయశాలాసుమోదస్తేత్రా
ర్థదాయనః | యాస్తానవాసురగణాగన్ధర్వాపురసాంగణాః || ౩ || యక్షరక్షోగణా
శ్చైవయజన్దివిదేవతాః | పులస్త్యపుత్రాగ్రీశ్వతస్తపోయోగ* బలాన్వితాః || ౪ ||
మహాత్మానోమహాభాగాభక్తానామభయప్రదాః | పతేషాం† పీఠరీకన్యామానసీదివి
విశ్రుతా || ౫ || యోగినీయోగమాతాచరపశ్చత్రేనుదారుణమ్ | ప్రసన్నాభగ
వాంస్తస్యావరంప్రదేవసాహరేః || ౬ || యోగవస్తంసురూపంచభర్తారంవిజితేన్ద్రి
యమ్ | దేహిదేవప్రసన్నస్త్యంయదిమేవదతాంవర||౭|| ఉవాచదేవోభవితావ్యాస
పుత్రోయిదాశుకః|భవతీతస్యభార్యాత్వంయోగాచార్యస్యమవ్రతే ||౮|| భవిష్యతి
చతేకన్యాకృత్రిమామూచయోగిని | పాఞ్చాలాధిపతేర్దేయానూనుషస్యత్వయా
తదా || ౯ || జననీబ్రహ్మదత్తస్యయోగసిద్ధాదయస్సుతాః | కృష్ణోగౌరఃప్రభుశ్శమ్భు
ర్భవిష్యన్దిచతేనుతాః || ౧౦ || మహాత్మానోమహాభాగాగమిష్యన్దిపరంపరమ్ |

శ్రిద్విజాదిపితృగణగణనమ్ ౬

తానుత్పాద్యపునర్యోగాశ్చసరామోక్షమేష్యసి|| ౧౧ || సూతః || అమూర్తిమస్తః
పితరోవసిష్ఠస్యమకాలినః | నామ్నాశుమానసాస్సద్వేసర్వేతేభర్తృమూర్తయః||౧౨||
జ్యోతిర్భాసిషులోకేషుయేవసన్దివఃపరమ్ | విరాజమానాఃక్రీడన్దియత్రతేత్రా
ర్థదాయనః || ౧౩ || సర్వకామసమృద్ధేషువిమానేష్వభివాదకాః | కింపునఃత్రాధ
దావిప్రాభక్తేమస్తఃక్రియాన్వితాః || ౧౪ || గౌర్వామకన్యాతేషాంతుమానసీదివి
రాజతే | శుక్రస్యదయతాపత్నిసాధ్యానాంకీర్తిపర్ధనీ || ౧౫ || మరీచిగర్భానా
మ్నాతులోకేమాగ్రాణ్ణమాణ్ణతే | పితర్యయత్రతిష్ఠన్దిపావస్త్యన్దోగరస్సుతాః || ౧౬ ||
తీర్థత్రాధప్రదాయాన్దియేవక్షత్త్రియసత్తమాః | రాజ్ఞాంతుపితరస్తేవైస్వర్గ
మోక్షఫలప్రదాః|| ౧౭ || పతేషాంమానసీకన్యాయశోదాలోకవిశ్రుతా | పత్నీపా

శుమతస్యేష్టాన్నహవజ్ఞానసస్యతు ॥౧౮॥ జననీచదివీవస్యభగీరథపితామహీ॥లో
కాఃకామదుహూనామకామభోగఫలప్రదాః॥౧౯॥యేస్యధానామపితరోయత్రతీవ్ర
ద్వితేనుతాః॥అజ్యపానామలోకేషుస్వస్యప్రజాపతేః॥౨౦॥ పులహస్యచదాయా
దావైశ్యస్తాన్యావయత్రిచ । యత్ర్రాధ్యతస్సర్వేపశ్యన్తియగవన్తతాః ॥ ౨౧ ॥
మాతృభాక్తృపితృష్వస్యసఖసన్సద్ధిబాన్ధవాః । అవిజన్మాయుతైర్దుష్టాననుభూతా
న్సహస్రతః ॥ ౨౨ ॥ ఏతేహంమానసీకన్యావిరజానామవిశ్రుతా । యాపత్నీసహ
పస్యాసీద్దయాతేర్జననీతథా ॥ ౨౩ ॥ ఏకాప్తకాభవత్పశ్చచ్ఛ్రీహ్మలోకం॥తాస
తీ । త్రయపతేగణాఃప్రాక్తాచతుర్థంతువదన్మహమ్॥౨౪॥లోకాస్తుమానసానామా
బ్రహ్మణఃపురింసంస్థితాః । ఏతేహంమానసీకన్యాధర్మదానామవిశ్రుతా ॥ ౨౫ ॥ సో
మపానామపితరోయత్రతీవ్రద్విశాశ్వతాః । ధర్మమూర్తిధరాస్సర్వేపరతోబ్రహ్మణస్థి
తాః ॥ ౨౬ ॥ ఉత్పన్నాస్సృగయోతేతుబ్రహ్మత్వంప్రాప్యయోగినః । కృత్వాస్స
ప్ర్యాదికంసర్వంమానసేసామృతంసంస్థితాః॥౨౭॥ స్మదానామతేహంతుకన్యాతోయ
వహాసరిత్ । భూతానియాపావయంతిక్షణాపథగామినీ ॥౨౮॥ తేభ్యస్సర్వేతుమ
నవఃప్రజాపతేషుగర్భితాః । జ్ఞాత్వాశ్చాగ్నిధానకుర్వీతధర్మభావేనసర్వదా ॥ ౨౯॥
*తేభ్యపవనుప్రాప్తాప్రసాదాద్యోగ్యసంవృతః । విశ్వాణామాదిసర్వేతుశ్రాద్ధమేవ

— శ్రీకృష్ణదేవరాయవస్తువివరణమ్. ౩ —

వినితమ్ ॥ ౩౦ ॥ సర్వేపాంశాశతోపాత్రంపితృస్త్రిణాతిసర్వదా । న త్రంస్వధా
పురోధాయపితౄనుద్దిశ్యసర్వదా ॥ ౩౧ ॥ అగ్నిష్వాత్తయమాభ్యాంతుకార్యమా
ప్రాయనంబుడైః । అగ్నిభావేపివిప్రస్యపాణావధజలేపివా ॥ ౩౨ ॥ అజాకర్ణేస్వ
కర్ణేవాగోస్థేపాథశివాన్రితేపితౄణాముత్తమంస్థానండుక్షిణాదిక్పశ్యతే ॥ ౩౩ ॥
ప్రాచీనావీతముదకంతిలాస్యవ్యాధ్యమేవచ । దర్భమాంసంచపాతీనంగోక్షీరంమ
ధురోరసః ॥ ౩౪ ॥ శ్రీభక్తవాధ్ధామిషంపైవమధుశ్యామాకశాలయః । యవనీ
వారముర్గేయుగుడపుష్పపుతానిచ ॥ ౩౫ ॥ వల్లభాన్ప్రశస్తాన్పితౄణామేవసర్వ
దా । గ్రాహ్యణ్యేతాన్పితౄమిత్రాద్భేవద్ద్యానియానిచ ॥ ౩౬ ॥ మసూరచణిష్పా
వరాజమాషకుశ్మకాః । పర్శుబిల్వార్కదున్దురపారిభాద్రకరూపికాః ॥ ౩౭ ॥ న
దేయాఃపితౄకార్యేషుపయశ్చాజాపికంతథా । కోద్రవోద్ధాలకరకపిష్ఠమధుకాత
సీ ॥ ౩౮ ॥ ఏతాన్యపినదేయాన్పితృభ్యశ్శ్రియమిచ్ఛతా । పితౄస్త్రిణాతియో
భోక్తాతేపునఃప్రీణయన్రితమ్ ॥ ౩౯ ॥ ఇచ్ఛన్రితరప్తప్రింస్వగ్రూరోగ్యంప్రజాఃఫల
మ్ । దేవకార్యాదపిపునఃపితౄకార్యంవిశిష్యతే ॥ ౪౦ ॥ దేవతానాంపితౄణాంతుపూర్వ
మాప్రాయనంస్త్యుతమ్ । శీఘ్రీపసాదాస్త్యక్రోధాఃప్రశాంతాస్సరసాహృదః ॥ ౪౧ ॥

* సర్వంపాత్రేభ్యోపేనాస్తిచ్యుక్త్యుక్తమేవమన్యతే. † పాత్రజుభవానాజితాన్యతే.

శ్రీ భాగ్యలక్ష్మీ హరిమయం శ్రేష్ఠ.

శాస్త్రాన్తానశ్శౌచపరాస్సతతంప్రియవాదినః । భక్తానురక్తాస్సుఖదాఃపితరఃపూర్వదేవతాః ॥ ౪౨ ॥ మాఃశ్చతామాధిపత్యేత్రాధదేవోరవిస్మృతః । పతన్యస్సర్వమాఖ్యాతంపిశ్యవంశానుకీర్తనమ్ ॥ ౪౩ ॥ పుణ్యంపవిత్రమాయుష్యంకీర్తనీయంసదాస్మభిః ॥ ౪౩౪ ॥ * * * * *

శ్రీమత్స్య పురాణే మత్స్యమను సంవాదే ద్విజాదిపితృగణ గణసంనామ పంచదశోఽధ్యాయః.

మువయః॥ శ్రుత్వైతస్సర్వమఖిలంమనుఃపత్రచ్చకేశవమ్ । త్రాధకాలంచవిధంత్రాధభేదంతతైవచ ॥ ౧ ॥ త్రాధేషుభోజనీయాయేయేచవజ్జ్యాద్విజాతయః । కష్టిన్యాసరభాగేవాపితృభ్యశ్చాధిమారభేత్ ॥ ౨ ॥ కష్టిస్తత్తంకథంయాతిత్రాధంచమధుసూదన । విధినాకేనకర్తవ్యంకథంప్రీణాతతత్పితౄణామ్ ॥ ౩ ॥ మత్స్యః । కుర్యాదహరహశ్చాధిమన్నాద్యేనోదకేనవా । పయోమూలఫలైర్వాపిపితృభ్యః ప్రీతిమాహరేత్ ॥ ౪ ॥ నిత్యంవైమిక్రికంకామ్యంతివిధంత్రాధముచ్యతే । నిత్యంతావస్థిపితౄణులఘ్యవాహనవర్జితమ్ ॥ ౫ ॥ అదైవతంవిజానీయాత్పరణం

— శ్రీపార్వణత్రాధేవర్ణ్యబ్రాహ్మణాః ౬ —

పర్వసుస్తృతమ్ । పార్వణంతివిధంప్రొక్తంశ్రుణుతావన్మహీపతే ॥ ౬ ॥ పార్వణేయేనియోజ్యాప్రతాన్సుగ్రీణుష్యనరాధిప । పశ్యాద్విస్సృతకత్వైవత్రిసుపర్ణక్షుజ్జపిత్ ॥ ౭ ॥ శ్రోత్రియశ్శ్రోత్రియసుతోవిధివాక్యవిశారదః । సర్వజ్ఞోవేదవిస్మృతీజ్ఞాతవంశకులాస్వరిః ॥౮॥ పురాణవేత్తాధర్మజ్ఞస్సాన్విధ్యాయజపతత్సరః । శివభక్తః పితృపరస్సూర్యభక్తోఽథవైష్ణవః ॥ ౯ ॥ బ్రహ్మణ్యోయోగవిచ్ఛాన్తోయుజ్జోతాత్మాసుశీలవాక్ । భోజయేచ్ఛాపిదోహిత్రంయత్పితృభ్యశురంగురుమ్ ॥ ౧౦ ॥ విత్పతింమాతులంబస్థున్పత్నిగాచార్యసోమపాక్ । యశ్చవ్యాకురుతేవాచంయశ్చమీమాంసతేఽధ్వరమ్ ॥౧౧॥ సామస్వరవిధిశ్చవజ్జీవావనపావనాః । సామగోబ్రహ్మచారిచదేవభక్తోఽథబ్రహ్మపిత్ ॥ ౧౨ ॥ యత్రైతేభిజ్ఞతేత్రాధేతదేవపరమార్థవత్ ।

— శ్రీపార్వణత్రాధేవర్ణ్యబ్రాహ్మణాః ౬ —

పతేయోజ్యాఃప్రయత్నేనవర్జనీయాఃబోధమ్ ॥ ౧౩ ॥ పతితప్తస్సతఃక్షీణఃపిశునవ్యక్తిరోగిణః । ఉనభిశ్యావదస్త్రస్తుకుణ్డగోశకపాశకాః ॥౧౪॥ పరివిత్తిర్నియత్రాత్మామత్తోన్మత్తశ్చదారుణః । బైడాలబకవృత్తిశ్చదమ్భీదేవలకాదయః ॥౧౫॥ కృతఘ్నానాన్కర్తవ్యస్తేచ్ఛదేశనివాసినః । తిశబుగబర్బరోధాన్ధ్రగీనగ్రవిడకాజగణాః ॥ ౧౬ ॥ వర్ణయేల్లిగీనస్సర్వాన్చాన్ధికాలేషుధర్మపిత్ । సర్వేతేత్రాధికాలేషుత్యాఖ్యాతే

శ్రీశ్రాద్ధనిమన్త్రాదివిధిః

బ్రహ్మవాదిభిః ॥ ౧౭ ॥ పూర్వేమ్యురపరేమ్యుర్వావినితాత్మానిమన్త్రయేత్ । నిమన్త్రితాస్తుపితరఉపత్తిన్మితాన్విజాన్ ॥ ౧౮ ॥ వాయురూపాశ్చగచ్ఛన్వితథాసీనానుపాసతే । దక్షిణంజానుమాలభ్యశ్చంసుయాఽత్రనిమన్త్రితః ॥ ౧౯ ॥ ఏవంనిమన్త్ర్యనియమంత్రావయేత్పితృభక్తిమాన్ । అక్రోధనైశ్శౌచవరైస్సుతతంబ్రహ్మవాదిభిః ॥ ౨౦ ॥ భవితవ్యంభవద్భిస్తుమయాచత్రాద్ధశానిణా । పితృయజ్ఞంతునిర్వర్త్యపార్వణస్యతుయోగ్నిమాన్ ॥ ౨౧ ॥ పితౄన్వాహార్యకంకుర్యాచ్చాగ్నిధమస్తుతయేతథా । గోమయేనానులిప్తేతుదక్షిణాప్రవణావనా ॥ ౨౨ ॥ శ్రాద్ధంసమారభేన్నృత్యాగోష్ఠీవాజలసన్నిధౌ । అగ్నిమాన్నిర్వపేత్పితృస్యంచరుంహసమముష్టిభిః ॥ ౨౩ ॥ భవితవ్యంభవద్భిశ్చసావధానైఃపరద్రవ । పితృభ్యోనిర్వసామీతినర్వందక్షిణతోన్యసేత్ ॥ ౨౪ ॥ అభిఘార్యతతఃకుర్యాన్నిర్వాపత్రయఃకుగ్గః । తేవితస్త్రాయతాకార్యాశ్చతురగ్గులవిస్తృతాః ॥ ౨౫ ॥ దర్శిత్రయంప్రకుర్వితథాదిరంజతాన్వితమ్ । రత్నమూత్రంపరిశ్లక్ష్యంహస్తాగ్రాకారముద్రిమమ్ ॥ ౨౬ ॥ ఉదపాత్రంచకాంస్యంతుమేక్షణంతుసమితుగ్రాహన్ । తిలపాత్రాణినద్వాసోగద్ధహాపానులేపనమ్ ॥ ౨౭ ॥ ఆహారేదపసవ్యంతుసర్వందక్షిణతశ్చలైః । ఏవమాసాద్యతస్సిర్వంభవసస్యాగ్రతోభువి ॥ ౨౮ ॥ గోమూత్రేణతులిప్తాయాంగోమయేనతుహణ్డలమ్ । అక్షతాభిస్సఫుష్పాభిస్సమభ్యర్చ్యావసవ్యవత్ ॥ ౨౯ ॥ విప్రాణాంతోశయేత్పదావభివన్ద్యపునఃపునః । ఆసనేమావక్లప్తేమదర్భవత్పువిధానతః ॥ ౩౦ ॥ ఉపస్థుష్టోదకాన్వప్రానువవేశ్యానుమన్త్రయేత్ । ద్వాదైవేపితృకార్యేతీనైకైకముభయత్రవా ॥ ౩౧ ॥ భోజయేదీశ్వరోపీహసకుర్యాద్విస్తరంబుధః । దేవపూర్వంయోజ్యాభవిప్రాసన్ధ్యాదినాబుధైః ॥ ౩౨ ॥ అగ్నికుర్యాదనుజ్ఞాతోవిప్తైర్విప్రాయథావిధిస్సృగృహ్యాత్ప్రవిధానేనకాంస్యేకృత్యాదరుంతతః ॥ ౩౩ ॥ అగ్నిహోమయమాభ్యాంతుకుర్యాదాప్యాయనంబుధః । దక్షిణాగ్నప్రణీలేచయంపకాగ్నిర్ద్విజోత్తమః ॥ ౩౪ ॥ యజ్ఞోపవీతనిర్వృత్యతతఃపర్యుత్తణాదికమ్ । ప్రాచీనావీతినాకార్యమేతత్సర్వంవిజానత ॥ ౩౫ ॥ షడైవతస్మాద్ధవిశ్వేమాత్పితౄన్సృత్యాతథోదకమ్ । దద్యాదుదకపాత్రంతుసలిలంసవ్యపాణినా ॥ ౩౬ ॥ కృత్వాఽపసవ్యందత్వైతద్దర్భయుక్తోవిమన్తరః । విధాయలేఖాయత్నేననిర్వపేదవసేజనమ్ ॥ ౩౭ ॥ దక్షిణాభిముఖఃకుర్యా

శ్రీపిణ్డప్రదానాదివిధిః

తూరేదర్శింవిధాయవై । నిధాయపిణ్డమేకైకంసర్వాన్దర్శిపరిక్రమాత్ ॥ ౩౮ ॥ నిసయేదభద్రేమనామగోత్రానుకీర్తనైః । తేమదర్భేమన్వంహస్తంనిమ్యజ్యా

శ్రీ మ త్స య రా తే.

నేపథాగినామ్ || ౩౯ || తతైవచతతఃకుర్యాత్సునఃప్రత్యవనేజనమ్ | పిష్టానేతాన్న
 మసృగ్యగన్ధకూపార్హణాదిభిః || ౪౦ || ఏవమావాహ్యతత్సర్వంవేదమన్తైర్య
 భోదితైః | ఏకాగ్రేహ్యేకఏవస్యాన్నిర్వాపోదర్శితాతథా || ౪౧ || తతఃకృత్వా
 సర్వైర్దయాత్తత్పత్నీభ్యఃకుశాన్సుగః | తద్వత్పిష్టాదికంకుర్యాదావాహనవిసర్జన
 మ్ || ౪౨ || తతోగృహీత్యాపిష్టేభ్యోమాత్రాస్సర్వాఃక్రమేణతు | తానేవవిప్రాస్ప
 థమంప్రాశయేద్యత్సతోనరః || ౪౩ || యస్మాదగ్నోభృతాన్మాత్రాస్థుత్యయన్దిద్విజాత
 యః | అన్వాహార్యకమిత్యక్తంతస్సేదన్నంసభాత్యయేత్ || ౪౪ || పూర్వందత్వాతు
 తద్ధస్తేసవిత్రంతిలోదకమ్ | తప్సిష్టాగ్రంప్రయత్నేత్తుతతైమామస్త్యితిబ్రువన్ || ౪౫ ||
 వర్ణయన్భోజయేదన్నమన్తంపూతంచసర్వదా | వర్ణయేత్తుత్వరాంక్రోధంస్తర
 న్నారాయణంహరిమ్ || ౪౬ || తృప్తాన్జ్ఞాత్వాతతఃకుర్యాద్వికిరంసర్వమన్తికే | సో
 దకంచాన్నముద్భృత్యసలిలంప్రక్షిపేద్భువమ్ || ౪౭ || అచాన్తేమపునర్దయాజ్జలపుష్పా
 తుతోదకమ్ | స్వస్తివాచనిక్షంసర్వంపిణ్డోపరిసమాచరేత్ || ౪౮ || దేవాద్యంతం
 ప్రకుర్వీతత్రాధనాశోఽస్యధాభవేత్ | విసృజ్యవిప్రాస్పగ్రితస్తేహంకృత్యాప్రద
 ట్టిణామ్ || ౪౯ || దక్షిణాందిశమాతాక్షాన్విశ్వాన్యాదేతమానవః | దాతారోసూఽ
 భివర్ధంతాంవేదసంత్రోరేవనః || ౫౦ || త్రైద్వాచనోమావ్యగమాగ్ధ్యముదేయంచనోస్త్వి
 తి | అన్నంచనోబహుభువేదతథీంశ్చలభేమహి || ౫౧ || యాదితారశ్చసస్మయమా
 చయాదిష్టకంచన | ఏతచ్ఛసతతంప్రోక్తమన్వాహార్యంతుపార్వణమ్ || ౫౨ || య
 కేష్టసంతుయేతద్వదన్యత్రాపిగద్యతే | పిష్టాంస్తుగోజవిప్రేభ్యోదయాదగ్నోజ
 తేపివా || ౫౩ || విప్రాగ్రతోవావికిరేష్టయోరప్యథమాఽశయేత్ | పత్నీతుమధ్య
 మంపిణ్డంప్రాశయేద్విసయాన్వితా || ౫౪ || అథత్తపితరోగర్భంకుమారంపుష్క
 రసృజమ్ | యథేహపురుషోసదిత్యన్నంసంతానవర్ధనమ్ || ౫౫ || తావన్నిర్వాపణం
 విద్యాద్యావద్విప్రావిసర్జితాః | వైశ్వదేవంతతఃకుర్యాన్నిర్వృతేపితృకర్మణి || ౫౬ ||
 తైష్టినసూతతత్కాన్తోభుజ్జీతపితృసేవితమ్ | పునరోభోజనమధ్యానంయానమాయాస
 మైఘనమ్ || ౫౭ || త్రాధకృచ్ఛాచ్ఛిభుక్తైవసర్వమేతద్వివర్ణయేత్ | స్వాధ్యా
 యంకలహంవైరందివాసుప్తంచసర్వదా || ౫౮ || అనేనవిధినాత్రాధంసరస్త్యజ్ఞే
 విగర్వపేత్ | కన్యాకున్యావృషాఢేఽరేకృష్ణవత్సేతుసర్వశః || ౫౯ || యత్రయత్రప్ర
 దాతవ్యంసపిణ్డికరణాత్కమత్రానేనవిధానేనదేయమగ్నిమతాసదా || ౬౦ || *

ఇతిశ్రీమత్సయరాతే మత్స్యమనుసంవాదే త్రాధకర్మే
 యమస్త్రాది కథనంనామ పోదశోధ్యాయః.

— శ్రీసాధారణశ్రాద్ధకాలనిర్ణయః ౩ —

సూతః ॥ అతఃపరంప్రవక్ష్యామివిష్ణునాయదుదీరితమ్ । శ్రాద్ధంసాధారణం
నామభక్తిముక్తిఫలప్రదమ్ ॥ ౧ ॥ అయనేపిషువేయ్యుక్తేసామాన్యేచారానజగ్రామే ।
అమావాస్యాష్టకావైవక్యప్లవతుదత్తశీ ॥ ౨ ॥ ఆర్ధామఖారోహణీషుద్రవ్యబ్రా
హ్మణసన్నిధౌ । గజచ్ఛాయావృతీపాతేషివైదృతివాసరే ॥ ౩ ॥ వైశాఖస్యతృ
తీయాయాంనవమ్యాంకార్తికస్యతు । పశ్చిదశ్యాంతుమాఖస్యనభస్యేవత్రయోద
శీ ॥ ౪ ॥ యుగాదయస్ఫుటాహ్యేతేదత్తస్యాశ్చయకారకాః । తథామన్వస్తరాదౌచ
దేయంత్రాద్ధంవిజానత ॥ ౫ ॥ ఆశ్వయుక్కుక్షనవమీద్వాదశీకార్తికేతథా । తృతీయా
వైత్రమానస్యతథాభాద్రపదస్యచ ॥ ౬ ॥ అమావాస్యఫాల్గునస్యపౌషవైకాదశీ
తథా । ఆషాఢస్యాపిదశమీమాఖమాసస్యసప్తమీ ॥ ౭ ॥ శ్రావణేచాప్రమీకుష్టాత
థాషాఢేదఫుల్గమా । కార్తికీఫాల్గునీవైత్రైవ్యేషీపశ్చిదశీతథా ॥ ౮ ॥ మన్వస్త
రాదయవైతాదత్తస్యాశ్చయకారకాః । యస్మాన్మన్వస్తరాదౌధమావదివా
కరః ॥ ౯ ॥ మాఖమాసస్యసప్తమ్యామథసారథసప్తమీ ॥ పానీయమవ్యత్రతలైర్వి
మిత్రందద్యాత్పితృభ్యఃప్రయతోమనుష్యః ॥ ౧౦ ॥ శ్రాద్ధంకృతంతేనసమాప్యహస్త్రిం
రహస్యమేతత్పితరోవదన్తి ॥ వైశాఖముపరాగేషురథోత్సవమహాలయే ॥ ౧౧ ॥
తీర్థాయతనగోష్ఠేషుద్విపాద్యానగృహేషుచ । వివిక్తేషుపలిప్తేషుశ్రాద్ధందేయంవి
జానత ॥ ౧౨ ॥ విప్రాన్పూర్వే౭వరేచాహేషిసీతాత్మానమస్త్రీయేత్ ॥ శీలవ్రత

— శ్రీసాధారణశ్రాద్ధవిశేషదేవాద్యర్పావిధిః ౩ —

గుణోపేతాన్వయోరూపసమన్వితా ॥ ౧౩ ॥ ద్వాదశేపితృకార్యేత్రైవైకైకము
భయత్రవా । భోజయేత్సుసమృద్ధోపినప్రసజ్యేతవిస్తరే ॥ ౧౪ ॥ విశ్వాదేవాన్వైః
పుష్పైరభ్యర్చన్వసనపూర్వకమ్ । పూరయేత్పాత్రయుక్తంతుష్టాప్యదగ్ధవవిత్రక
మ్ ॥ ౧౫ ॥ శనోదేవీత్యపఃక్షిప్త్యావహోసీతియవానపి । గంధపుష్పైశ్చసమృజ్యవిశ్వే
దేవంప్రతిస్యసేత్ ॥ ౧౬ ॥ విశ్వేదేవాసంభ్రాత్యాభ్యామాహవ్యాచికేరేద్యవా ॥ గంధపు
ష్పైరలబక్రత్యయాదివేత్యర్ఘ్యముత్పజేత్ ॥ ౧౭ ॥ అభ్యర్చ్యతాభ్యాముత్పత్తఃపి
త్యయజ్ఞంసమారభేత్ । దర్శనసానికృత్వాదౌత్రీణిపాత్రాణిపూరయేత్ ॥ ౧౮ ॥
సపవిత్రాణికృత్వాదౌశనోదేవీత్యపఃక్షిపేత్ । లిలాసీతితిలాస్త్రిప్త్యాగంధపుష్ప
దికంపునః ॥ ౧౯ ॥ పాత్రంవనస్పృశిషాయంతథాపర్ణమయంపునః । జలజంచా
పికుర్వీతతథాసాగరసంస్థాపమ్ ॥ ౨౦ ॥ సౌవర్ణంరాజతంవాపిపితౌణాంపాత్ర
ముచ్యతే । రజతస్యకథావాపిదర్శనందాసమేవచ ॥ ౨౧ ॥ రాజతైర్భాజస్తరేషా
మథవారాజతాన్వితైః । వార్యపిత్రధ్యాయాదత్తమశ్చయాయోపకల్పతే ॥ ౨౨ ॥
తథార్ఘ్యపాత్రేపిణ్డేపిత్యూణాంరాజతంమతమ్ । శివనేత్రోద్భవంయస్మాన్తతస్త

త్విత్సవల్లభమ్ ॥ ౨౩ ॥ అమృతశంకద్యత్సేనదేవకార్యేషువర్జయేత్ । ఏవంపాత్రా
 శిసజల్మ్యయథాలాభంవిమత్సరః ॥ ౨౪ ॥ యాదివ్యేలిపితర్వామగోత్రేద్ధర్మ
 కరోన్యసేత్ । పితౄనావాహయిష్యామి*తథేత్యుక్తస్తత్రైపునః ॥ ౨౫ ॥ ఉతస్త
 స్త్వాతథాయంతుఃకుచాప్యవాహయేత్పితౄణామ్ । యాదివ్యేత్యేర్మ్యముస్సృజ్య
 దద్యాద్దధాదికంశతః ॥ ౨౬ ॥ వస్తోత్తరందేవపూర్వంగతాన్వసంత్రవణాదితః ।
 పితృపాత్రేనిధాయాథశేషముత్తరతోన్యసేత్ ॥ ౨౭ ॥ పితృభ్యస్సానమసీతినిధా
 యపరిషేచయేత్ । తత్రాపిపూర్వవత్కుర్యాదగ్నికార్యంవిమత్సరః ॥ ౨౮ ॥ ఉత్తా
 భ్యానుపిహస్తాభ్యామాహృత్యపరిషేచయేత్ । వ్రతాన్తదిత్తస్సలిలందర్శపాణిరశే
 షతః ॥ ౨౯ ॥ గుణైస్తురూపశాకాద్యంనానాభక్ష్యైస్తత్రైవచ । అన్నంతుస్సావదు

— శ్రీనాథారణ్యగ్రాంథేదేయమాంసభేదాః ౨ —

వస్త్రీరంగోఘృతశరీరాన్వితమ్ ॥ ౩౦ ॥ మాంసంప్రీణాదివైసర్వాన్విగృహీత్యా
 హాకేశవః । ద్వౌమాంసామత్యమాంసేనత్రిన్వాసాహరిణేనతు ॥ ౩౧ ॥ శ్చే
 రభేక్రిణాథచతురశ్శాతుస్తేనాథపఞ్చకమ్ । షణ్మాసాంఛాగమాంసేనతృప్త్యన్విపితర
 స్తథా ॥ ౩౨ ॥ సప్తహాసప్తమాంసేనత్రష్టావైణేయజేనతు । పృవతస్సృతుమాంసే
 నత్రప్రీర్వాసానవైనతు ॥ ౩౩ ॥ దశమాసాంస్తుతృప్త్యన్వివరాహామహిమామిషైః
 శశకుర్మకయోర్మాంసంమాసానేకాదవైవతు ॥ ౩౪ ॥ సంవత్సరంతుగజేనవయ
 సాపాయసేనతు । రౌరవేణతుతృప్త్యన్విమాసాన్వఞ్చదవైవతు ॥ ౩౫ ॥ వాగ్ధాన్యా
 నస్యమాంసేనతృప్తిర్ద్వాదశవాద్వికీ । కాలశాకేనవాఽనర్త్యంఞ్చమాంసేనవైవ
 తు ॥ ౩౬ ॥ యతిగంభిర్నధునామిశ్రంగోక్షీరఘృతసాయసమ్ । దత్తవతుయమి

— శ్రీగ్రాంథేఅభివ్రవణాదివిధిః ౨ —

త్యాహుఃపితరఃపూర్వదేవతాః ॥ ౩౭ ॥ స్వాధ్యాయంత్రావయేత్పితౄపురాణా
 న్యఖిలానిచ । బ్రహ్మపిష్ట్యరూరుద్రాణాంస్తవానిపివిధానిచ ॥ ౩౮ ॥ ఇద్వాగ్నిసో
 మసూక్తానిపావమానాశీతీతః । బృహద్రథస్తరంతద్వజ్జ్యేష్ఠసామసరౌహిణ
 మ్ ॥ ౩౯ ॥ తథైవశాన్వికాధ్యాయంహోబ్రాహ్మణమేవచ । షణ్ణలబ్రాహ్మణంతద్వ
 త్ప్రీతికారిచయత్సునః ॥ ౪౦ ॥ పిఠౌరామాత్సనశ్చౌపితౄస్సర్వసంముదీరయేత్ ।
 భుక్తవత్సుతతస్తేషుభోజనోపాన్వికేన్యస ॥ ౪౧ ॥ సార్వవల్లికమన్నాద్యంకనీయాం
 సావధారణాత్ । సముస్సృజేచ్ఛుక్తవతామగ్రతోవికరేచ్ఛుపి ॥ ౪౨ ॥ అగ్నిదగ్ధా
 న్తుయేజీవాయేవ్యదధానితులేషుమ । భూమాదత్రేనశ్రుప్యన్తుప్తాయాన్తువరాంగతి
 మ్ ॥ ౪౩ ॥ ఏషాంసమాతానపితానబంధుర్నగోత్రశుద్ధిర్నతథాగతేషు । నతృప్తయే
 న్నంభువిదత్తమేతత్ప్రయాన్తులోకాయసుఖాయతద్వత్ ॥ ౪౪ ॥ అసంస్కృతప్ర

మీతానాంత్యాగినాంకులయోషితామ్ । ఉచ్ఛిష్టభాగభేయస్యదర్శేషువికిరేచ్ఛ
యః॥ ౪౫ ॥ తృప్తాన్జాత్వోదకంబద్యాసకృద్విప్రకిరేతదా । ఉపలిప్తేషుహీమృషే
గోశకృన్ముతాచరిణా ॥ ౪౬ ॥ నిధాయదర్శాన్విధివస్తక్షితాగ్రాన్మయిత్నతః ।
సర్వవర్జేనచాన్నేనపిష్టాంస్తుపిత్వయజ్ఞవత్ ॥ ౪౭ ॥ అవనేజనపూర్ణంతునామగో
త్రేణమానవః । గర్భధూపాదికందద్యాత్యత్వాప్రత్యవనేజనమ్ ॥ ౪౮ ॥ కృత్వాప
సవ్యంసవ్యేనప్రణీపత్యప్రదక్షిణమ్పితృమానీశనాత్కార్యంవిధివస్తృష్టపాణినా॥ ౪౯ ॥
దీపప్రజ్వలనంతద్వత్కుర్యాత్పుష్పార్చనంబుధః । అథాచాన్తేషుచాచమ్యదద్యాదా
వస్సకృత్సకృత్ ॥ ౫౦ ॥ తథాపుష్పాత్తతఃపశ్చదక్షయోదకమేవచ । సులిలంనా
మగోత్రేణదద్యాచ్చక్త్యాచదక్షిణామ్ ॥ ౫౧ ॥ గోభూహిరణ్యవాసాంసభివ్యాస
తయనానిచ । దద్యాద్యదీప్తంపిప్రాణామాత్మనఃపితృరేవచ ॥ ౫౨ ॥ పితృశాశ్వేన
రహితఃపితృభ్యఃప్రీతిమాహరేత్తతస్త్వగౌవాచక్షకంపశ్వేదేవేష్యభోదకమ్॥ ౫౩ ॥
దత్వాశీఃప్రతిగృహ్ణేయాద్విజేభ్యఃప్రాజ్ఞుభోబుధః । ప్రీతానఃపితరస్సుప్తసత్త్విత్యు
క్తైఃపునర్ద్వితైః ॥ ౫౪ ॥ గోత్రంతథావర్గతాంస్తథేత్యుక్తశ్చతైఃపునః । దాతారో
నోభివర్ధవ్యామితీచైవముదీగయన్ ॥ ౫౫ ॥ ఏతాన్సత్త్వాశిషస్సుప్తసత్త్విత్యుక్తైశ్చ
తైఃపునః । స్వప్రీతావచక్షకంసర్వాన్విష్టానుగృహ్యేత్సత్త్వైః ॥ ౫౬ ॥ ఉచ్ఛేషణంతుత
త్త్వేషేద్యావద్విప్రావిసన్జితాః । తతోగృహబలింకుర్యాదతిథ్యర్చనైవస్థనః ॥ ౫౭ ॥
ఉచ్ఛేషణంభూమిగతమజిహ్వస్యాశతస్యచ । దానవగ్రస్యతస్త్వైవ్యంభాగభేయంప్ర
చక్షతే ॥ ౫౮ ॥ పితృభిర్నిర్మితంపూర్వమేతదాప్యాయనంతదా । అపుత్రాగ్రీణం
సపుత్రాగ్రీణంస్త్రీగ్రీణామపినరాధివ ॥ ౫౯ ॥ తత్రహాగ్రతస్సిత్యావరగృహ్యాద
పాత్రకమ్ । వాజేవాజేశ్శనిజపమగ్రశాగ్రేణవిసర్జయేత్ ॥ ౬౦ ॥ బహిఃప్రదక్షిణం
కుర్యాత్పదాస్త్రమృష్టౌత్పనువ్రజేత్ । బన్ధవర్తేణసహితఃపుత్రగ్రీభార్యాసమన్వి
తః ॥ ౬౧ ॥ నిర్వృత్త్యప్రణీపత్యాశప్రపూజ్యాగ్నంసమస్త్రీవత్ । వైశ్వదేవంప్ర
కుర్వీతనైత్యకంబలిమేవచ ॥ ౬౨ ॥ తతస్తువైశ్వదేవాన్నేనగోత్రసుతబాధివః । భు
జ్జేతాతిథినయన్ కృన్సర్వంసిత్యనమేవితమ్ ॥ ౬౩ ॥ ఏతచ్ఛానుషతోపేకుర్యాన్నశ్వే
షుపర్వసు । శ్రాద్ధంసాధారణంనామసర్వకామఫలప్రదమ్ ॥ ౬౪ ॥ భార్యావిరహీ
తోపేతత్ప్రవీనాసస్థోపితక్రీమాన్ । సూద్రోవ్యమన్త్రీమగ్రాన్సర్వాదనేనవిధినాబు

—→ త్రిభ్యుదయికశాన్ధాన్ధయిఃశ్రి —→

ధః ॥ ౬౫ ॥ తృతీయమాభ్యుదయికంవృద్ధిశ్రాద్ధంతమవ్యతే । ఉన్నవానస్తసమ్భురే
యజ్ఞోద్వాహాదిమర్గచే ॥ ౬౬ ॥ మారరిఃప్రథమంపూజ్యాఃపితరస్తదనస్తరమ్ ।
తతోమాతామహరాజస్త్వేదేవాస్తతైవచ ॥ ౬౭ ॥ ప్రదక్షిణోపచారేణదధ్యక్ష
తఫలోదకైః । ప్రాజ్ఞుభోనర్వపేష్టిష్టామూర్వయాచకుతైర్యతాన్ ॥ ౬౮ ॥ సమ్మ

న్నమిత్యభ్యుదయేప్రియతామిత్యుదీరయేత్ । యగ్నాద్విజాతయఃపూజ్యావస్త్రాకా
ర్తస్పరాదిభిః ॥ ౬౯ ॥ తిలాగ్ధేతుయవైఃకార్యంనాస్తీశబ్దానుపూర్వకమ్ । మగ్ధశ్వా
నిసంస్వాణిపాతయేద్విజపుగ్దవాత్ ॥ ౭౦ ॥ ఏవంశూద్రోపిసామాన్యంవృద్ధిశ్రో
ద్ధేపిసర్వదా । సమసాగ్రాదిమస్త్రేణికుర్యాత్తత్త్వంవిసాబుధః ॥ ౭౧ ॥ దానప్ర
దానంశూద్రస్యతత్కాహభగవాన్ప్రభుః । దానేనసర్వకామాప్తిస్తస్యసజ్జాయతే
యతః ॥ ౭౨ ॥ * * * * *

ఇతిశ్రీమత్స పురాణే మత్స్యమనుసంవాదే శ్రాద్ధకల్పపా
ధారణశ్రాద్ధాదివిధిర్నామ సప్తదశోధ్యాయః.

— శ్రీబ్రాహ్మణాదీనామాశౌచనిర్ణయఏకోద్దిష్టేదిధిశ్చక్రి —

సూతః ॥ ఏకోద్దిష్టమథోపయ్యేయదుక్తంచక్రపాణినా । మృతేపుత్రైర్వధా
కార్యమాశౌచంచపితర్వది ॥ ౧ ॥ దశాహంశావమాశౌచంబ్రాహ్మణేషుపిధీయతే
క్షత్రియేషుద్వాదశాహంపతోవైశ్యేషుచైవహి ॥ ౨ ॥ శూద్రేషుమాసమాశౌ
చంసపిణ్డేషుపిధీయతే । నైశంచాకృతమాదస్యత్రరాత్రంపరతస్త్రితమ్ ॥ ౩ ॥ జన
నేష్యేవమేవంతుసర్వవర్ణేషుసర్వదా । అష్టిసంఖ్యాయనాదూర్ధ్వమగ్ధస్పర్శోవిధీ
యతే ॥ ౪ ॥ ప్రేతాయపిణ్డదానంశుద్వాదశాహంసమాచరేత్ । పాశేయంతస్య
తత్ప్రొక్తంయతఃపీఠికంసుహత్ ॥ ౫ ॥ తస్మాత్ప్రేతిపురంప్రేతోద్వాదశాహే
నధీయతే । గృహపుత్రకీశత్రాదిద్వాదశాహంప్రవశ్యతి ॥ ౬ ॥ తస్మాన్నిధేయమా
కాశేదశరాత్రంపయస్తథా । తస్యతాపాపశౌచస్త్వర్గమధ్వశ్రమవినాశనమ్ ॥ ౭ ॥
ఏకాదశాహేవిప్రాణాంద్విజానేకాదశైవతు । క్షత్రాదిసూతకంతత్తుభోజయేదయుతే
ద్విజాః ॥ ౮ ॥ ద్వితీయేహ్నిపునస్తద్వదేకోద్దిష్టంసమాచరేత్ । నావాహనాగ్నోక
రణేదేవహీనంవిధానతః ॥ ౯ ॥ ఏకంపవిత్రమేకార్ధ్యమేకపిణ్డోవిధీయతే । ఉపతి
ష్టతామిదండేయంవశ్యాదేయంతిలోదకమ్ ॥ ౧౦ ॥ స్పదితంవికీరేబ్రూయాద్విసగ్ధేచా
భిరమృతమ్ । శేషాఃపూర్వవదశ్రాపికార్యావేదవిధీవిదుః ॥ ౧౧ ॥ అనేనవిధినా
సర్వమనుమాసంసమాచరేత్ । సూతకాస్తేద్వితీయేఽహ్నిశ్చయ్యాందవ్యాద్విచక్షు
ణః ॥ ౧౨ ॥ కాఞ్చనంపురుషంతద్వస్థులవస్త్రుసమన్వితమ్ । సమ్వాజ్యద్విజదామ్న
త్యంనానాభరణభూషణైః ॥ ౧౩ ॥ పుషోత్సర్గంప్రకుర్వీతదేయావకవిలాశుభా ।
ఉదకుమ్భశ్చదాతవ్యోభక్త్యభోజ్యసమన్వితః ॥ ౧౪ ॥ యావదబ్దంపరశ్రేష్ఠస్థుతి
లోదకపూర్వకమ్ । తతస్సుంవత్సరేపూర్ణేసపిణ్డీకరణంభవేత్ ॥ ౧౫ ॥ సపిణ్డీక
రణాదూర్ధ్వంప్రేతేషాంపూర్వభాగ్భవేత్ । పుషోత్సర్గంసుతఃకుర్యాత్ప్రితోవైప్రాదశే
హని ॥ ౧౬ ॥ అథవాపుణ్యకాలేకువిధినావృషముత్సృజేత్ । పుషోత్సర్గంసుతోమా

తుఃకుర్యాదేకాదశేహని ॥ ౧౭ ॥ సహజానుంవిధిపచ్చైవపితర్యపిచజీవతి । వృద్ధి
పూర్వేషుయోగ్యశ్చగృహస్థశ్చభవేత్తతః ॥ ౧౮ ॥ సపిండీకరణశ్రాద్ధందేవపూర్వం
నియోజయేత్ । పిన్యానేవాశయేత్తత్రస్థుభక్త్యైతంవిధిశేత్ ॥ ౧౯ ॥ గన్ధోదకతిలై
ర్భుక్తంకుర్యాత్పాత్రచతుష్టయమ్ । అన్యైర్ధంపిశ్యపాత్రేషుప్రేతపాత్రంప్రసేవయే
త్ ॥ ౨౦ ॥ తద్వత్సజుల్బృచతురఃష్టిణాష్టిణైఃప్రదస్తథా । యేసమానాశ్చిదన్వా
భ్యామాద్యంతువిభజేత్త్రిభా ॥ ౨౧ ॥ చతుర్థస్యపునఃకార్యంనకదావిడతోభవే
త్ । తతఃపితృత్వమాపన్నస్వరతఃపుష్టిమాగతః ॥ ౨౨ ॥ అగ్నిష్వాత్తాదివధ్యధ్వం
ప్రాప్నోత్యమృతమ్ । సపిండీకరణాదాధ్వంతస్తైతస్సాన్నదీయతే ॥ ౨౩ ॥

పిత్రాదిష్వేదదాతవ్యంతస్త్విజ్ఞోయేషుసంస్థితః । తతఃప్రభృతినాన్తాన్త్రాపుసరానా
దివర్తసు ॥ ౨౪ ॥ త్రివిణ్ణమాచరేచ్ఛాన్తమేకోద్దిష్టంపుతాహః । పకోద్దిష్టంపరిత్య
జ్యన్ముతాహేన్యత్సమాచరేత్ ॥ ౨౫ ॥ తథేవపితృహాసస్యాన్తాత్మభాన్త్రవిసా
శకః । మృతాహేపార్వణంకుర్యన్నఘోఘోయాతిమానవః ॥ ౨౬ ॥ సప్తరేతుకులా
భావఃప్రేతేషుతుయతోభవేత్ । ప్రతిసంవత్సరంతస్యాదేకోద్దిష్టంసమాచరేత్ ॥ ౨౭ ॥
యావదబ్బంచయోదద్యాదుదకున్యంపిహన్తరః । ప్రేతాయాంసమాన్యక్తస్సోన్య
మేదఫలంభేత్ ॥ ౨౮ ॥ అనుశ్రాద్ధంయదాకుర్యాద్దివిజ్ఞాన్త్రాద్ధదస్తథా । తేనా
గ్నోకరణంకుర్యాద్విజ్ఞాన్తేవైవనిర్వపేత్ ॥ ౨౯ ॥ త్రభిస్సపిండీకరణానాన్తక్త్రై
తయంపితా । యదాప్రాప్యతికాలేనతదాముచ్యేతభన్తనాత్ ॥ ౩౦ ॥ ముక్తోఫలా
పభోగిత్వంప్రాప్నోతికుశమార్జనాత్ । లేపభాజశ్చతుర్థాద్యాఃపిత్రాద్యాఃపిణ్ణభాగ
నః ॥ ౩౧ ॥ పిణ్ణదస్సప్రమస్తేహంసాపిణ్ణ్యంసాప్రపారుషమ్ ॥ ౩౨ ॥ * * *

ఇతితీమత్స్యపురాణే మత్స్యమనుసంవాదేశ్రాద్ధకర్తృసపిండీకరణాది

శ్రాద్ధవిధిర్నమాష్టాదశోఽధ్యాయః.

— శ్రీవిజ్ఞానికృతశ్రాద్ధేనపిశ్యుత్తుప్రివచయః ౨ —

మువచయః ॥ కథంకవ్యానిదత్తానిహవ్యానిచజనైరిహ । గచ్ఛన్విపితృలోక
స్థాన్పాప్రిహఃకోత్రగన్యతే ॥ ౧ ॥ యదిసుర్లోవ్యదిజోభుక్షేగ్రహాయతేయదిచాన
తే । శుభాశుభాత్కంపితదత్తంతద్భుజ్యతేకథమ్ ॥ ౨ ॥ సూతః ॥ వసూన్వద
న్విచపితృనుగ్రహశ్చైవపితామహాః । ప్రపితామహంస్తథాదిత్యనిత్యేపంచైదికీ
శుతిః ॥ ౩ ॥ నామగోత్రేపితృణాంతుప్రాపకంహవ్యకవ్యయోః । శ్రాద్ధస్యను
భాన్త్రైర్భావణపయోజ్యాశ్చభక్తితః ॥ ౪ ॥ అగ్నిష్వాత్తాదయస్తేహమాధిపత్యే
వృద్ధితాః । నామగోత్రంకాలదేశాభవాన్తరగతాసః ॥ ౫ ॥ ప్రాణినఃప్రీయ
వ్యతేతదావారత్యమాగతాః । దేవోయదిపితాజాతశ్శుభకర్తృనుయోగతః ॥ ౬ ॥

తస్యాన్నమహ్యతంభూత్వాదివ్యత్వేవనుగచ్ఛతి । దైత్యత్వేభోగరూపేణవశుత్వే
చత్యభాంభవేత్ ॥ ౭ ॥ శ్రాద్ధాన్నంవామరుపేణసర్వత్వేపుష్పతిష్ఠతి । పానంభ
వతియత్నత్వేశుద్ధిశ్రేపితథామివమ్ ॥ ౮ ॥ దనుజత్వేతథామాయాప్రేతత్వేరుధి
రోదకమ్ । మనుష్యత్వేన్నపానానినానాభోగరంభవేత్ ॥ ౯ ॥ రతిశక్తిస్త్రి

యఃకాన్తిరస్థిజ్యంభోజనశక్తితా । దానశక్తిస్సపిభవరూపమారోగ్యమేవచ॥౧౦॥
శ్రాద్ధపుష్పమిదంప్రాక్తంఫలంబ్రహ్మసమాగమః । అయుఃపుష్టాద్ధనంవిద్యాంస్వ
ర్గంమోక్షంసుఖాచ ॥ ౧౧ ॥ రాజ్యంవైవప్రయచ్ఛన్తిసీతాపిత్యగణాన్పృథామ్ ।
శ్రూయతేచపరంమోక్షంప్రాప్తాఃకాశికసూనవః ॥ ౧౨ ॥ పశ్చాభిర్జన్మసమృద్ధైర్
తావిష్టోఃపరంపదమ్ ॥ ౧౩ ॥ * * * * *

ఇతిశ్రీమత్స్య పురాణే మత్స్యమనుసంవాదే శార్దూలవృద్ధిజాదిపద్యైః
శ్రాద్ధఫలానుభవకథనం నామైకోనవంశతతమోఽధ్యాయః.

— శ్రీకాశికదాయవృత్తశ్రాద్ధాత్మేషాంవిష్ణులోకప్రాప్తిః—

ఋషయః । తథంకాశికదాయాదాఃప్రాప్తాస్తేయోగముత్తమమ్ । పశ్చాభి
ర్జన్మసమృద్ధైకథంకర్తుమయోఽభవత్ ॥ ౧ ॥ సూతః । కాశికోనామధర్మశ్లాకు
రుత్యేతేనహస్యపిః । నామతఃకర్తువత్సస్యనుతాస్సప్తనిబోధత ॥ ౨ ॥ ఖస్యవః
క్రోధనోహింసామిధునకవిరేవచ । వాగ్రుప్తపిత్వవర్తీచగర్గశిష్యాస్తదాఽభవత్ ॥ ౩ ॥
పితరువరతేలేషామభూష్టర్భిక్షముల్బణమ్ । అనావృష్టిశృమహతీసర్వలోకభయ
జగరీ ॥ ౪ ॥ గర్గాదేశాద్వనేవోగ్నిచరణస్తేతపోధనాః । భద్ర్యాఃకపిలామే
తాంవయంయత్ప్రీడితాభ్యశమ్ ॥ ౫ ॥ ఇతిచిత్తయతాంపాపమఘంప్రాహతదానుజః ।
యద్యవశ్యమియంవర్త్యాశ్రాద్ధరూపేణయోజ్యతామ్ ॥ ౬ ॥ శ్రాద్ధేయోజ్యమా
నేయంపాపంవశ్యతీసూధుక్రిమ్ ॥ తతఃసర్వన్నమజ్ఞాతఃపితృవర్తీతదానుజః ॥ ౭ ॥
చక్రేసమాహితశ్శ్రాద్ధముపయుజ్యచతాంపునః । ద్వాదశేవభూజితరాక్యత్వాపిత్రే
త్రణ్యప్యనుక్రమాత్ ॥ ౮ ॥ రత్నైకమతిథింశృత్వాశ్రాద్ధకన్యయమేవతు । చకా
రమత్త్రీవచ్ఛాద్ధంస్మరన్పితృపరాయణః ॥ ౯ ॥ వినాగాంవశ్యవకోపిగురవేతు
నివేదితః । వ్యాఘ్రేగిణిహతాభేనుర్వతోస్సయంప్రతిశృన్యాతామ్ ॥ ౧౦ ॥ ఏవం
సాభక్షితాభేనుస్సప్తభిస్తైస్తపోధనైః । వైదికంబలమాశ్రిత్యక్రూరకర్మణినిర్భ
యాః ॥ ౧౧ ॥ తతఃకాలాచ్చకృష్టాస్తేవ్యాధాదాశపురేఽభవత్ । జాతిస్మరత్వంప్రా
ప్తాస్తేపితృభావేనభావితాః ॥ ౧౨ ॥ యత్యురంత్రూరకర్మాపిశ్రాద్ధరూపేణతై
స్తదా । తేనతేభవనేజాతావ్యాధానాంక్రూరకర్మణామ్ ॥ ౧౩ ॥ సిన్ధూణాంవైవ

మాహాప్రజ్ఞాతాజాతీస్తరాస్తుతే । తేనవైరాగ్యయోగేనప్రసాదానశనంపు
నః ॥౧౮॥ జాతీస్తరాస్తుతజాతాహృగాఃకాశజ్జలేగిరౌ । నీలకణ్ఠస్యపురతఃపితృభా

— శ్రికాశికదాయానాంసంపూర్ణదిజన్మాస్తరప్రాప్తిః—

బానుభావితాః ॥ ౧౫ ॥ తత్రాపిజ్ఞానస్తరాగ్యత్వాగ్రానుత్పజ్యభర్తృతః । లోకై
రవేత్త్యమాణాస్తేతీర్థతోఽనశనేవతు ॥ ౧౬ ॥ మానసేచక్రవాకాస్తేసజ్జాతాస్స
స్తయోగినః । నామతఃకిర్మతస్సర్వాస్సృగ్రివిధ్వంద్విజనస్తమాః ॥ ౧౭ ॥ సుమనాః
కుముదశృంగ్ధిద్ధిదదర్శినునేత్రకః । అనేత్రకద్వంశుమాంశ్యైవసప్తైతేయోగపార
గాః ॥ ౧౮ ॥ యోగభగ్నిస్త్రయస్తేహంబభూవుత్కల్పచేతనాః । దృష్ట్వావిభా
జనామానముద్యానేస్త్రీభిరన్వితమ్ ॥ ౧౯ ॥ క్షీతస్తంబవిభైర్భావైర్నహంబలపరా
క్రమమ్ । పాశ్చాలాస్సయినమ్నాతంప్రభూతిబలవాహనమ్ ॥ ౨౦ ॥ రాజ్యకా
మోభవత్వేకస్తేహంసుధ్యేజతోకసామ్ । ఏన్యవిద్వద్యోవిప్రశ్చార్ధకృత్పిశృవస్స
లః ॥ ౨౧ ॥ అవరోహన్ద్రిశోద్దృష్ట్వాప్రభూతిబలవాహనా । మన్ద్రిత్వేచక్రతుశ్చే
చ్ఛానుస్మిత్త్యైద్విజోత్తమాః ॥ ౨౨ ॥ శిష్టధ్యేయేతునిమామాస్తేబభూవున్ద్వి
జోత్తమాః । విభాగిశుశ్చౌస్త్యేకోభూద్భృహ్మచక్రభిత్సృతః ॥ ౨౩ ॥ మన్ద్రిపు
త్త్రాశిభోభాచక్రద్వరీకనుచాలకాబ్రహ్మచక్రభిష్క్వస్సస్వరోహితవిశ్వితా ॥ ౨౪ ॥
పాశ్చాలరాజోవిప్రకస్తస్సర్వశాస్త్రోపకారకః । యోగవిత్సర్వజన్మానాయతవేత్తా
భవత్తదా ॥ ౨౫ ॥ తస్యరాజ్ఞోభవచ్ఛాన్యదేవసాన్యజ్ఞశాశుభా । సన్నతిర్నా
మవిఖ్యాతాకపిలాయాభవత్పురా ॥ ౨౬ ॥ పిశ్యకార్యేనియుక్తత్యాదభవచ్ఛ్చ
హ్మవాదిన్ । తయాచకారసహితస్సరాజ్యంగాజనన్వనః ॥ ౨౭ ॥ కదాచిదుద్యా

— శ్రికీటమిథునసంనామః—

నగతస్తయాసహసపార్థివః । దవగ్నకీటమిథునమన్యకలహంబుమ్ ॥ ౨౮ ॥ పిపీలి
కామనునయస్కరితఃకీటకాముకః । పశ్యబాణాభిశస్తాస్సన్యగ్ధమవాచహా ॥ ౨౯ ॥
నత్వయాసప్యశీలోతేకామసేవిష్యత్యేవితే । మధ్యేయేమాతిజఘనాబృహద్వత్కో
రుగామినీ ॥ ౩౦ ॥ సువర్ణవర్ణాసుత్రోణీవిధ్వైదారుహసిన్ । సులక్షనేత్రరదనా
గుడశర్కరవస్సలా ॥ ౩౧ ॥ భోక్త్యసేవయిభవత్వేషాస్సాస్మాతేతథామయి ।
ప్రోషితేసతిహితాత్వంకృద్ధేవిభయచచ్ఛలా ॥ ౩౨ ॥ కింధంపదకల్యాణిసరోవపద
నాస్థితా । సాతమాహసకోసాతుకీమాలపసిమాలవత ॥ ౩౩ ॥ త్వయామోదకచూ
ర్ణంతుమాంపిహాయాభిలప్యతా ॥ ప్రహస్తేనన్యతక్రాన్తేచినేన్యస్యాస్సమర్పితమ్ ॥ ౩౪ ॥
పిపీలికః ॥ త్వత్సాదృశ్యాన్తయూదత్తమన్యస్యావరవర్ణిని । తేదేమపరాధంమేక్షస్తు
మర్హసిభామిని ॥ ౩౫ ॥ నైతదేవంకరిష్యామిపునఃకన్యాపీహసుప్రతే । స్పృశామిపా
దౌసత్యేననసిదప్రణతస్యమే ॥ ౩౬ ॥ సూతః ॥ భృతేద్యచనంశుత్వాసాప్రసన్నా

శ్రీ మ త్స య రాణే.

భవత్తతః|ఆత్మనమర్పయామాసమోహనాయపీలికా||౩||బ్రహ్మదత్తోఽప్యశేషం
తద్జ్ఞాత్వాపిస్త్యయమాగమత్|సర్వసత్వరుతజ్ఞత్వాప్రిభావాచ్చక్రపాణినః||౩౮||

ఇతిశ్రీమత్సయరాణే మత్సయనుసంవాదేఖస్యపాదికృతత్రాద్ధ
ఫలానుభవకథనంనామపింతితమోఽధ్యాయః.

శ్రివక్రవాకచతుష్టయస్యబ్రాహ్మణజన్మప్రాప్తిః

ముషయః || కథంసత్వరుతజ్ఞోభూద్భ్రష్టాదత్తోధరాతలే | తేచాభవన్-
స్యకులేచక్రవాకచతుష్టయమ్ || ౧ || సూతః || తస్మిన్నేవపురేజాతాతేతుచక్రా-
హ్మయాస్తదా | వృద్ధివిజస్యదాయాదాపిపాజాత్సర్వాద్విజాః || ౨ || ధృతిమాం
స్తత్త్వదర్శిచవిద్యాచణ్డస్తథోత్సుకః | నామతఃకర్మభక్త్యైతేసునరిత్రస్యతేసుతాః || ౩ ||
తపసేబుద్ధిరభవత్తదాతేహంద్విజన్మనామ్ | యాస్యామఃపరమాంసిద్ధిమిర్యాయుస్తే
ద్విజోత్తమాః || ౪ || తతస్తద్వచనంశ్రుత్వాసుదరిద్రోఽహతహః | ఉవాచదీన
యావాచాకిమేతదిపుత్త్రికాః || ౫ || అధర్మకామాన్యధివన్ధితాతానభ్యుచోదయత్ |
వృద్ధంపితరముశ్యజ్యదరిద్రంవనవాసినః || ౬ || కోనుధర్మేత్రభవిరామర్త్యఃకాం
గతమేహి | ఉచస్తేకల్పితావృత్తిస్తవతాతవదస్యమే || ౭ || వృత్తమేతత్పురో
రాజ్యస్మతేదాస్యతిపుష్కలమ్ | ధనంగ్రాహసహసాస్త్రివభాతేవతతస్తదా || ౮ ||
యేవిప్రముఖ్యాంకురుజాన్తలేషువ్యాధాస్తధాదాశపురేమృగాశ్చ | కాశజ్జరేసప్త
చచక్రవాకాయేమావసేతేషయసుత్రసిద్ధాః || ౯ || ఇమ్యక్తాప్వితరంజన్మస్తేవనం
తపసేపునః | వృద్ధోపిరాజభవనంజగామాత్కార్థసిద్ధయే || ౧౦ || అణుశూనా
నవిభాగ్విజఃపాశ్చాలాధివతిఃపురా | పుత్రాన్ధీదేవదేవేశంహరింనారాయణంప్రభు
మ్ || ౧౧ || ఆరాధయామాసవిభుంతీవ్రతపరాయణః | తతఃకాలేనమహతా
తుష్టస్తస్యజనార్దనః || ౧౨ || వరంవృణోష్వభద్రంతేహృదయేదేసితంపుష్ప | ఏవముక్త
స్తుదేవేనవవేవరమనుత్తమమ్ || ౧౩ || ఘత్త్రిమేదేహిదేవేశమహాబలవరాక్రమమ్ |
పారగంసర్వతాస్త్రిణాంధార్మికంయోగినాంవరమ్ || ౧౪ || సర్వసత్వరుతజ్ఞంమే
దేహియోగినమాత్మజమ్ | ఏవమస్త్రీతివిశ్వైత్తాతమాహవరమేశ్వరః || ౧౫ ||
పశ్యతాంసర్వదేవానాంతత్రైవివ్రదధీయత | తతస్సతస్యపుత్రోభూద్భ్రష్టాద
త్తఃప్రతాపవాన్ || ౧౬ || సర్వసత్వానుకమ్పివసర్వసత్వబలాధికః | సర్వసత్వ

శ్రిబ్రహ్మదత్తసన్నతసన్ధాపః

రుతజ్ఞశ్చసర్వసత్వేశ్వరేశ్వరః || ౧౭ || అహంద్యేన*యోగాత్కాసపీలికరా
గతః | యత్రతతీ-టమిథునంరమమాణమనస్థితమ్ || ౧౮ || తతస్ససన్నతిర్బ్రహ్మ

తంహసన్తంసువిస్మితా । కిమప్యాశభ్యమనసాతమపుచ్చన్నరేశ్వరమ్ ॥ ౧౯ ॥
సన్నతిః ॥ అకస్మాదతిహాసస్తేకిమగ్ధ మభవన్నుప । హాస్యహేతుంసజానామియద
కాలేశ్వతంత్యయా ॥ ౨౦ ॥ సూతః ॥ అవదద్రాజపుత్రోపిసపివీలకభాషితమ్ ।
రాగాదేవసమున్నన్నమేకద్ధాస్యంవరాననే ॥ ౨౧ ॥ సచాన్యతాగరణంకిజ్ఞిద్ధాస్య
హేతోస్సుపిస్మితేనచామన్యతద్దేవీవైపీలికమిదంవచః ॥ ౨౨ ॥ అహమేవాపహసి
తానజీవిష్యేస్యయాధునా । కథంపివీలకాలాపంకుర్ద్యోవేత్తినరేశ్వర ॥ ౨౩ ॥ త్వ
యాహమేవహికథంహసి తాకిమతఃపరమ్ । తతోసిరుత్తరోరాజాజిజ్ఞాసుస్తత్పురో

—> బ్రహ్మదత్తస్యప్రభాతేవృద్ధిజవగ్నమృతి <—

హరేః ॥ ౨౪ ॥ అస్థాయీయంకుంతస్థానస్తరాగ్రముకల్మషః । స్వప్నేప్రాహమృ
షీశేషఃప్రభాతేవర్వటన్మురి ॥ ౨౫ ॥ వృద్ధద్విజోయస్త్యద్వాక్యంసర్వంజ్ఞాన్యత్య
శేవతః । ఇత్యుక్తాస్తద్దధేవిన్జ్ఞఃప్రభాతేఽథన్మపఃపురాత్ ॥ ౨౬ ॥ నిర్గుచ్ఛత్త్వై
సహితస్సభార్యోవృద్ధఃప్రతః । తతస్తంవృద్ధమాయాన్తంసన్మవస్సన్తదర్మహ ॥ ౨౭ ॥
బ్రాహ్మణః ॥ యేపిసముఖ్యాఃసరుజాగ్రలేషువ్యాధాస్తభాదాశపురేన్యూగాశ్చ । కా
శ్శక్యరేసప్తచక్రవాకాయేమానసేతేవయివాత్రసిద్ధాః ॥ ౨౮ ॥ సూతః ॥ ఇత్యా
కర్ణ్యవచస్తాభ్యాంసతయావశుచంతతః । జాతిన్సరత్యమగమత్తైవమన్త్రివరాపు
భా ॥ ౨౯ ॥ కామకాస్త్రప్రణేతాచవాభాస్యశ్చసవాలకః । పజ్ఞాలాఇశదేశేషు
విశ్రుతస్సర్వశాస్త్రపితే ॥ ౩౦ ॥ కర్ణికోపిశుద్ధాత్మావైశ్యశాస్త్రప్రవర్తకః । ఖా
త్యాజాతిన్సరోశోకాన్మతరావగ్రతస్తదా ॥ ౩౧ ॥ హావయం * యోగవిభక్తిహా
గతాకర్మబద్ధనాః । ఏవంవిలప్యబహుశస్త్రయస్తేయోగపారగాః ॥ ౩౨ ॥ విత్త
యాచ్ఛాన్ధిమాహాత్మ్యమభినన్ద్యపునఃపునః । తతస్తస్మైధనందత్వాప్రభూతగ్రా
మసంయుతమ్ ॥ ౩౩ ॥ పిన్మజ్యబాహ్మణంతంచపృథంధనముదాన్వితమ్ । అత్మీయం
న్యపతేషుత్త్రస్థిన్యవతణసంయుతమ్ ॥ ౩౪ ॥ ఐష్వర్యేనాభిధానంతురాజారాజ్యేభ్య
షేచయత్ । మానసేమిళితాస్సర్వేతతస్తేయోగనాంవరాః ॥ ౩౫ ॥ బ్రహ్మదత్తా
దయస్తస్మిన్మృత్యుభక్త్యవిమన్సరాః । సన్నతిశ్చవదర్శ్యప్రేమయైతత్తిలకారిత
మ్ ॥ ౩౬ ॥ రాజన్యోగఫలంసర్వంయదేతదభిలష్యతే । తథేతిప్రాహరాజాతుపునస్తా
మభినన్దయత్ ॥ ౩౭ ॥ త్వత్ప్రసాదాదిదంసర్వంవయైతత్త్వాప్యతేఫలమ్ । తతస్తే
యోగమాస్థాయీసర్వపవమానోమయమ్ ॥ ౩౮ ॥ బ్రహ్మరీషేణపరమంపదమాపు
స్తపోబలాత్ । ఏవమాయుధ్ధనంవిద్యాంస్వర్గంమోక్షంసుఖానచ ॥ ౩౯ ॥ ప్రయ
చ్ఛత్తిసుతానాన్జ్యోన్మణాంప్రీతాఃపితామహాః । యఇదంపిన్మమాహాత్మ్యంబ్రహ్మ

* యోగవిభక్తిహాగతాః.

దత్తస్యచద్విజాః ॥ ౪౦ ॥ ద్వజేభ్యశ్చ సయేద్యోవాశ్రుణోత్యభవతేతవా | కల్ప
కోటిశతంసాగ్రంబ్రహ్మలోకేమహీయతే ॥ ౪౧ ॥ * * *

ఇతిశ్రీమత్సరపురాణే మత్స్యమనుసంవాదే శ్రాద్ధకల్పేపితృమాహా

శ్చాభ్యుత్పాదీనాంజన్మాన్తశ్చైతన్మలోకప్రాప్తి

కథనం నామైకవింశతీతమోఽధ్యాయః.

ఋషయః ॥ కష్టినాగలేవతచ్ఛాస్త్రమనస్తఫలదంభవేత్ | కష్టినాస్తసర
భాగేతుశ్రాద్ధకృచ్ఛసమాచరేత్ ॥ ౧ ॥ సూతః॥అపరాక్షేతుసమ్ప్రాప్తేహ్యభిజ
ద్రాహిణోదయే | యతిఃశ్శిర్షీద్వీయతేతత్రతదక్షయముదాహృతమ్ ॥ ౨ ॥ తీర్థానియా
నశస్త్రానిపిత్వాణాంవల్లభానచ | నామతస్తానివత్సామిసజ్జేపేణద్విజోస్తమాః ॥ ౩ ॥

— శ్రీపితృత్రు పితరగయాదితీర్థకథనమ్. ౧ —

పితృతీర్థంగయానామసర్వతీర్థవరంశుభమ్ | తత్రాస్తేదేవదేవేశస్త్వయమేవపితా
మహాః ॥ ౪ ॥ తత్రైమిపితృభిర్గీతాగాధాభాగమభీప్నుభిః | ఏష్టవ్యాబహవఃపు
త్రాయద్యేకోపగయాంప్రజేత్ ॥ ౫ ॥ యజేతవాశ్వమేధేననీలంవాపుషముఘృ
జేత్ | తథావారాణసపుణ్యాపిత్వాణాంవల్లభానదా ॥ ౬ ॥ తత్రావిముక్తసాన్ని
భ్యంభుక్తిముక్తిఫలప్రదమ్ | పిత్వాణాంవల్లభంతస్వత్పుణ్యంచవిమలేశ్వరమ్ ॥ ౭ ॥ పి
తృతీర్థంప్రయాగంతుసర్వకామఫలప్రదమ్ | వటేశ్వరంతుసుభాగంసర్వకామఫలప్రద
మ్ ॥ ౮ ॥ వటేశ్వరస్తుభాగవాన్మౌనవేససమన్వితః | యోగద్రాశ్రయస్తద్వత్స
దావసతికేశవః ॥ ౯ ॥ దశాశ్వమేధికంపుణ్యంగజ్ఞాద్వారంతత్రైవచ|నవ్వాథలితా
తద్వత్తీర్థంమాయాపురంశుభమ్ ॥ ౧౦ ॥ తీర్థంబ్రహ్మసరస్తద్వచ్ఛత్రుసలిలేహ
దః | తీర్థంతునైమిశంనామసర్వతీర్థఫలప్రదమ్ ॥ ౧౧ ॥ గజ్ఞోద్భేదంతుగోమత్యాం
యత్రోద్భూతస్సనాతనః | తథాయజ్ఞవరాహస్తుదేవదేవశ్చశూలభృత్ ॥ ౧౨ ॥
యత్రతతాగజ్ఞునంద్వారమష్టదశభుజోహరః | నేమిస్తుహరిచక్రస్యశీర్ణాయత్రాభ
వత్పురా ॥ ౧౩ ॥ తదేవనైమిశారణ్యంసర్వతీర్థనిషేధితమ్ | దేవదేవస్యత్రాపి
వారాహస్యదదర్శనమ్ ॥ ౧౪ ॥ యఃప్రయాశిసపూతాన్తానారాయణవదంప్రజే
త్ | కృతశౌచంమహారణ్యంసర్వపాపహూదనమ్ ॥ ౧౫ ॥ యత్రాస్తేనరసింహస్తు
స్వయమేవజనార్దనః | తీర్థమితుమతీనామపిత్వాణాంవల్లభంశుదా ॥ ౧౬ ॥ సజ్జ
మేయత్రపితృనిగ్జాయాఃపితరస్సదా | కురుత్యేత్రంమహాపుణ్యంసర్వతీర్థసమన్వ
ితమ్ ॥ ౧౭ ॥ తథాచసరయాఃపుణ్యాసర్వదేవనమస్కృతా | ఇరావతీనదీతద్వత్పి
తృతీర్థాధివాసినీ ॥ ౧౮ ॥ యమునాదేవికాకాలీచన్ద్రభాగాద్భవద్వతీ | నదీవేణు
మతీపుణ్యాపారావేతవతీతథా ॥ ౧౯ ॥ పిత్వాణాంవల్లభాహ్యేతాశ్చ్రద్ధేకోటి

గుణామతాః । జమ్బూమార్గం మహాపుణ్యం యత్ర మార్గో హిలత్వతే ॥ ౨౦ ॥ అద్వై
విపిశ్యతీర్థం తస్యైవ కామఫలప్రదమ్ సీలకుణ్డమిభ్యా తంపిశ్యతీర్థం ద్విజౌ త్రమాః ॥ ౨౧ ॥
తథా భద్రసరః పుణ్యం సరోమానసమేవచ । మన్దాకినీ తథా చోద్ధాపిపాశాధసర
స్వతీ ॥ ౨౨ ॥ పూర్వం మిత్రపదంతద్వైత్వద్వనాథం మహాఫలమ్ । శివానందీనుహ
కాలంతథా కాశజ్జరం శుభమ్ ॥ ౨౩ ॥ సంశోభ్యేదం ఘోభ్యేదం గజ్జోభ్యేదం మ
హాఫలమ్ । భద్రాస్పదం పిష్టుపదం సర్వదా ద్వారమేవచ ॥ ౨౪ ॥ గయాపిణ్డప్రదానే
ససమాన్యాపమర్మహర్షయః । పర్యాపిశ్యతీర్థానీ సర్వపాపహరాణిచ ॥ ౨౫ ॥
స్త్రుతాదపిలోకానాం కిముక్తాద్ధృతాం నృణామ్ । ఓహారం పిశ్యతీర్థంచ కావేరికప
లోదకమ్ ॥ ౨౬ ॥ సత్పుదశ్శ్రద్ధావేగాయా ప్రత్యైవామరకణ్డమ్ । కురుతే త్రాచపు
తగుణంతస్మిన్నానాదికం భవేత్ ॥ ౨౭ ॥ శుక్లతీర్థంచ విభాతంతీర్థం సోమేశ్వరం
పరమ్ । సర్వవ్యాధిహరం పుణ్యం తతోటి ఫలాఫిమ్ ॥ ౨౮ ॥ బ్రాహ్మదానే తథా బ్ర
హ్మన్నాస్యధ్యాయం జలసన్నిధౌ । కాయావరోహణం నామ తథా చ త్కణ్డతీర్థమ్ ॥ ౨౯ ॥
గోమతీచారుణాతన్వతీర్థమాశనం పరమ్ । భైరవం భృగుశుక్లంచ శారీరీర్థమనుత్త
మమ్ ॥ ౩౦ ॥ తీర్థం వై నాయకం నామ వస్త్రే శ్వరమతః పరమ్ । తథాపావహరం నామ
పుణ్యచతపతీనది ॥ ౩౧ ॥ భూతిదాచపయోస్థీచపయోస్థీసర్జనుస్తథా మహామౌఖిః
పాటలాచనాగతీర్థమనన్దికా ॥ ౩౨ ॥ తథా వేణునదీపుణ్యమహాశాలంతే వైచ
మహారుద్రం మహావిల్వందశాన్తాచనదీశుభా ॥ ౩౩ ॥ శతరుద్రాశతావ్యుచతథా విశ్వ
వదంపరమ్ । అక్టారవాహికాతన్వన్నదాతా శోణపుష్పరా ॥ ౩౪ ॥ కాళికాచనదీపు
ణ్యవితస్తాచనదీతథా । పర్యాపిశ్యతీర్థానీ శస్యస్తేషానదానయోః ॥ ౩౫ ॥ బ్రా
హ్మమేతేషు యద్వత్తంతదనస్తఫలప్రదమ్ । ద్రోణీవటనదీధారా సరిద్వీరనదీతథా ॥ ౩౬ ॥
గోకర్ణం గజకర్ణంచ తథా చ పురుషోత్తమమ్ । ద్వారంచ కర్ణద్వారంచ కృష్ణతీర్థం సర
స్వతీ ॥ ౩౭ ॥ నదీమణిమలీనామ తథాచగిరికర్ణికా । భూతపాపంతథా తీర్థం సము
ద్రోదక్షిణస్తథా ॥ ౩౮ ॥ పర్యాపిశ్యతీర్థానీ బ్రాహ్మమానస్త్యుచశ్చుతే । తీర్థం మేఖ
లకం నామ స్వయమేవ జనార్దనః ॥ ౩౯ ॥ యత్ర శార్ఙ్గధరోష్ణుర్మేఖలాయామవస్థి
తః । తథా మన్వోదరీతీర్థం తీర్థంచ శనదీతథా ॥ ౪౦ ॥ తథా చామరనాథంచ మహీశా
లనదీతథా । చిత్రమాటంచ మరోగటంతథా జన్మేశ్వరం మహత్ ॥ ౪౧ ॥ అ
ద్వైసంత్రపురం వై సనోభేశ్వరమతః పరమ్ । శ్రీలైలంశాజ్యరంతీర్థం నారసింహమతః
పరమ్ ॥ ౪౨ ॥ మహేష్వరంచ తథా పుణ్యంతథా శ్రీశంకరసంజ్ఞితమ్ । పతేవ్య
పిదదచ్చార్ధమానస్తఫలమశ్చుతే ॥ ౪౩ ॥ దర్శనాదపి వై తాని సన్యపాపహరా
ణివై । తుక్తభద్రానదీపుణ్యాని సద్వ్యాతీర్థముత్తమమ్ ॥ ౪౪ ॥ పతతీర్థం మహా
పుణ్యంతథా భీమనదీసరిత్ । భీమేశ్వరం కృష్ణవేణికావేరివజ్జులూనది ॥ ౪౫ ॥

శ్రీమద్భుపరాజ్

నదిగోదావరీపుణ్యత్రిస్థూతీర్థము త్తమమ్ । తీర్థంత్రైయన్యకంనామసర్వతీర్థస
 మస్మత్తమమ్ ॥ ౪౬ ॥ యత్రాస్తేభగవానీశస్సయిమేవతిలోచనః । త్రాధమేతే
 షుతీర్థేషుదత్తంకోటిగుణంభవేత్ ॥ ౪౭ ॥ స్తరణాదపిపాపానశ్యన్త్యాశుతథా
 ద్విజాః । శ్రీవర్ణాచనదిపుణ్యదానతీర్థమనుత్తమమ్ ॥ ౪౮ ॥ తథావంతనదిధారాశి
 వాధారాతత్తవచ । భావతీర్థంచవిఖ్యాతంపశ్చతీర్థంచశాశ్వతమ్ ॥ ౪౯ ॥ పుణ్యం
 రామేశ్వరంతద్వదేలాపురమలమ్మరమ్ । అబ్ధభూతిచవిఖ్యాతమాపాణ్డరమలమ్మ
 కమ్ ॥ ౫౦ ॥ నామ్నానోశేశ్వరంతద్వదేశాన్రక్షమతఃపరమ్ । గోవర్ధనంహరిశ్చన్ద్ర
 సరఃపుణ్యంప్రభూదకమ్ ॥ ౫౧ ॥ సహస్రాక్షంహిరణ్యాక్షంతథాచకదగినిది ।
 రామచిత్రాజితాచైవతథాసామిత్రసర్జనమ్ ॥ ౫౨ ॥ ఇన్ద్రకీలంమోహనాదంతథా
 చప్రియమాలకమ్ । పతాన్యపినదాత్రాద్ధప్రతస్తాన్యధికానతు ॥ ౫౩ ॥ పతేషుస
 ర్వదేవానాంసాన్నిధ్యంవిదితంయతః । దానంచైతేషుసర్వేషుభవేతోఽటిప్పితా
 ధికమ్ ॥ ౫౪ ॥ బాహుదాచనదిపుణ్యతథాస్థివనంశుభమ్ । తీర్థంపాశువతంనామ
 నదివర్వతికాతథా ॥ ౫౫ ॥ త్రాధమేతేషుసర్వేషుదత్తంకోటిశతోత్తరమ్ । తత్తవ
 పితృతీర్థంతుయత్రగోదావరీనది ॥ ౫౬ ॥ యతాచిత్తసహస్రేణసర్వాన్తరజలావ
 హాః । జామదగ్న్యస్యతీర్థంతుక్రమాదాయురనుత్తమమ్ ॥ ౫౭ ॥ ప్రతీతస్యభయా
 ద్భిన్నాయత్రగోదావరీనది । తత్తీర్థంహవ్యక్తవ్యానామపురోయగనంజ్ఞితమ్ ॥ ౫౮ ॥
 త్రాధాగ్నికార్యదానేషుతథాకోటిశతాధికమ్ । తథాసహస్రలిక్తంచరాఘవేశ్వ
 రముత్తమమ్ ॥ ౫౯ ॥ ఇన్ద్రసింహానదిపుణ్యయత్రేన్ద్రీఃపతితఃపురా । సహత్యనము
 చింశక్రస్తవసాస్పర్శమాస్తవాత్ ॥ ౬౦ ॥ తత్రదత్తంనైశ్శార్దూలసన్దఫలదంభ
 వేత్ । తీర్థంతుపుష్కరంనామసాలగ్రామంతత్తవచ ॥ ౬౧ ॥ శోణపాదశ్చవిఖ్యా
 తోయత్రవైశ్వానరాలయమ్ । తీర్థంసారస్వతంనామసామితీర్థంతత్తేవచ ॥ ౬౨ ॥
 మలదస్యనదిపుణ్యకాశికేచల్లికాతథా । విదర్భాచతథాచైరాపయోష్ఠీప్రాఙ్ముఖా
 పురా ॥ ౬౩ ॥ కావేరీచోత్తరాకార్యాతథాజాలన్దరోగిః । పతేషుత్రాధతీర్థేషుత్రా
 ధమానన్ద్యమశ్నుతే ॥ ౬౪ ॥ లోహదన్తంతథాతీర్థంచిత్రకుటస్తత్తేవచ । విద్య
 యోగేశ్వరంగక్ష్మాతథానద్యాస్తటంశుభమ్ ॥ ౬౫ ॥ కుష్మాన్ద్రకంతుతత్తీర్థమూర్వ
 శీపురినంతథా । సంసారమోచనంతీర్థంతత్తవఽమోచనమ్ ॥ ౬౬ ॥ పతేషుపిచ
 తీర్థేషుత్రాధమానన్ద్యమశ్నుతే । అన్ద్రహాసంతథాతీర్థంగౌతమేశ్వరమేవచ ॥ ౬౭ ॥
 తథాపసిష్ఠతీర్థంతుహరీతంతుతతఃపరమ్ । బ్రహ్మినర్తంకుశావర్తంహయతీర్థంతత్తేవ
 చ ॥ ౬౮ ॥ పిఠ్ఠారకంచవిఖ్యాతంశక్త్యాధారంతత్తేవచ । ఘటేశ్వరంచల్వకంచనీల
 వర్వతమేవచ ॥ ౬౯ ॥ సుగ్రీవంధరణీతీర్థంరామతీర్థంతత్తేవచ । అశ్వతీర్థంచవిఖ్యా
 తమానన్ద్యంత్రాధదానయోః ॥ ౭౦ ॥ తీర్థంవేదశిరోనామతత్తేవోద్యవతీనది । తీర్థం
 చవసుదంనామఛాగలాన్తంతత్తేవచ ॥ ౭౧ ॥ పషుత్రాద్ధప్రదాతారఃప్రయానివర

మంపదమ్ । తథాచబదితీర్థంగణతీర్థంతతైవచ ॥ ౭౨ ॥ జయస్తంవిజయంచైవశు
క్రతీర్థంతతైవచ । శ్రీపతేశ్చతథాతీర్థంతీర్థంరైవశకంతథా ॥ ౭౩ ॥ తతైవశారదా
తీర్థంభద్రకాళేశ్వరంతథా । వైకుణ్ఠతీర్థంచవరంభీమేశ్వరమథాపివా ॥ ౭౪ ॥ ఏషు
శ్రాద్ధప్రదాతారఃప్రయాన్తిపరమాంగతమ్ । తీర్థంమాత్యగృహంనామకరవీరంతతైవ
చ ॥ ౭౫ ॥ జలేశ్వరంచవిఖ్యాతంశౌరీశేఖరమేవచ । అమటిశస్యతీర్థంతుకర్షమాలం
తతైవచ ॥ ౭౬ ॥ దణ్డిముణ్డికరంతద్వత్పుణ్డికపురంతథా । సప్తగోదావరంతీర్థం
సర్వతీర్థేశ్వరేశ్వరమ్ ॥ ౭౭ ॥ తత్రశ్రాద్ధంప్రదాతవ్యమనస్తలమీపుభిః । ఏష
తూర్దేశతఃప్రోక్షస్తీర్థానాంసర్గమోమయా ॥ ౭౮ ॥ వాగీశోపినశక్నోతిగదితుం
కిముమానవః । సత్యంతీర్థందయాతీర్థంతీర్థమిద్రియగ్రహమ్ ॥ ౭౯ ॥ వణ్ణాశ్రమా
శాంగేహేపితీర్థంసమముదాపృతమ్ । ఏషుతీర్థేషుయచ్ఛాన్తింతతోఽటిగుణమివ్య
తే ॥ ౮౦ ॥ యస్మాత్తస్మాత్ప్రియత్నేనతీర్థశ్రాద్ధంసమాచరేత్ । ప్రాతఃకాలే

— శ్రీశ్రాద్ధకాల నిర్ణయః —

ముహూర్తాంప్రీన్ముర్వాక్షేతావదేవశు ॥ ౮౧ ॥ మధ్యాహ్నప్రీముహూర్త
స్సాన్యదపరాహ్ణాస్తతఃపరమ్ । సాయాహ్నప్రీముహూర్తస్సాన్యచ్ఛాన్తింతత్రసకార
యేత్ ॥ ౮౨ ॥ రాత్రీసేనామసామలారాగ్నితాసర్వకర్మసు । అహ్నాముహూ
ర్తావిఖ్యాతాదశపఞ్చచసర్వదా ॥ ౮౩ ॥ తత్రాప్తమోముహూర్తాయస్సకాలఃకుత
పస్త్యతః । మధ్యాహ్నసర్వదాయస్మాత్తస్మిన్భవతిభాస్కరః ॥ ౮౪ ॥ తస్మాదనస్త
ఫలదస్తదారమ్భాన్భవిష్యతి । మధ్యాహ్నఃఖర్గపాత్రంతతుతథానేపాలకన్పళః ॥ ౮౫ ॥
దీపాదర్శాస్తీలాగావోదాహిత్రచ్ఛాప్తచస్త్యతః । పాపంకున్త్రితమిత్యాహుస్తస్య
సంతాపకారిణః ॥ ౮౬ ॥ అష్టావేతేయతస్తస్మాత్కుతపాశ్చితివిశ్రుతాః । ఊర్ధ్వం
ముహూర్తాకుతపాద్యస్తమూర్తవతుప్రయమ్ ॥ ౮౭ ॥ ముహూర్తపఞ్చకంచై
తాస్యధాభవనమివ్యతే । విష్ణోద్దేహనముద్యాతాఃకుశాఃకృష్ణాస్తీలాస్తథా ॥ ౮౮ ॥
శ్రాద్ధస్యలక్షణాయేతత్పాప్రీహుర్వివదేవతాః । తిలోదకాజ్జలిస్తేయోజలస్థైర్ధ
వాసిభిః ॥ ౮౯ ॥ సదగ్భవాస్తేవైశేనశ్రాద్ధసేవనమివ్యతే । పుణ్యంపవిత్రమాయు
వ్యంసర్వపాపవినాశనమ్ ॥ ౯౦ ॥ పురానుశ్చేన్యనకథితంతీర్థశ్రాద్ధానుకీర్తనమ్ ।
శ్రుతోతియఃపరేద్వాప్రీమాన్స్త్యజ్ఞాయతేనరః ॥ ౯౧ ॥ శ్రాద్ధకాలేవకర్షవ్యంతథా
తీర్థనివాసిభిః । సర్వపాపాపశాస్త్యతీర్థమలక్ష్మీనాశనంపరమ్ ॥ ౯౨ ॥ ఇదంపవిత్రం
యశస్సానిదానమిదంసుహాపహరంచపుంసామ్ । బ్రహ్మరగరుదైగ్రభిపూజ

శ్రీ మత్స పురాణే.

తంవత్రాధస్యమాహాన్యముశ్చైతజ్ఞాః ॥ ౯౩ ॥

* *

ఇతిశ్రీమత్స పురాణే మన్వంతరునామచేత్రాధకత్వేపితృప్రతికర
తీర్థకాలకథనంనామద్వావింశతతమోఽధ్యాయః.

— శ్రిచన్ద్రవంశనర్మనపారవృత్తద్వైపత్తిశ్చక్రి —

ఋషయః ॥ సోమఃపితౄణామధిపఃకథంతోస్త్రవిశారద । తద్వంశ్యాయే
చరాజానోబభూవుఃకీర్తివర్ధనాః ॥ ౧ ॥ సూతః ॥ ఆదిష్టోబ్రహ్మణాపూర్వమత్త్రి
స్సర్వకౌపురా । అనుత్తమంనామతపస్సుప్త్యర్థంతప్రవాన్సుభిః ॥ ౨ ॥ యదా
నన్దకరంబ్రహ్మజగత్కేశనాశనమ్ । బ్రహ్మవిష్ణ్వరూరుద్రాణామభ్యుత్తరమతీర్ధి
యమ్ ॥ ౩ ॥ శాస్త్రకృచ్ఛాన్దమనసాంతదత్తినయినస్థితమ్ । మహాన్దంపసోవిప్రాః
పరమానన్దకారకమ్ ॥ ౪ ॥ కస్తూచమావతిస్సార్ధముమయాతదధిష్ఠితమ్ । తద్బ్రహ్మ
చాప్తమాంశేనతస్మాత్సోమోభవచ్ఛిషః ॥ ౫ ॥ అథసుప్రావనేతాభ్యాంతత్రేజశ్చా
మ్బుసంఘవమ్ । దీపయన్యశ్వమభిలంజ్యోత్సన్నయాసచరాచరమ్ ॥ ౬ ॥ తద్విశో
జగృహుర్ధామస్త్రీకూపేణసుతేచ్ఛయా । గర్భోభూత్సౌదరేతాసామాస్థితశ్చా
యుతత్రయమ్ ॥ ౭ ॥ ఆశాన్దంముముచుర్గర్భమశక్తాధారణేతతః । సమానాయా
థతంగర్భమేకీకృత్యచతుర్ముఖః ॥ ౮ ॥ యువానమంబోష్ఠ్రిహ్మసర్వాయుధధరం
రమ్ । సృష్టనైకసహస్రాశ్వేదేవశక్తిమయేన్రభుః ॥ ౯ ॥ ఆరోఽప్యలోకమనయ
దాత్మనస్సపితామహః । తతోబ్రహ్మన్విభిఃప్రోక్తమస్తత్సామీభవత్వయమ్ ॥ ౧౦ ॥
ఋషిభిర్దేవగర్భైర్వైరోషధీభిస్తక్షైవచ । తుష్టపునోస్సమదేవత్యైర్సృహ్మద్యామ
త్త్రినన్దగ్రహైః ॥ ౧౧ ॥ స్త్రాయమానస్యతస్యాభూదధికోధామసంజ్ఞయః । తేజో
వితానాదభవన్మువిదివ్యాపధీగణః ॥ ౧౨ ॥ తద్విప్రీరధికాతస్మాద్రాత్రాభవతిసర్వ
దా । తదోషధీశసోమోభూద్విజేశశ్చనిగద్యతే ॥ ౧౩ ॥ వేదధామరసశ్చా
పియదిదంచన్ద్రమణ్డలమ్ । క్షీయతేవర్ధితంచైవశుక్లేకృష్ణేచసర్వదా ॥ ౧౪ ॥
వింశతశ్చతథాసప్తమక్షఃప్రాచేతసోదదౌ । యావలావణ్యసంయుక్తాస్తస్మైకన్యాస్సు
వర్చసః ॥ ౧౫ ॥ తతఃపన్కసహస్రాణాంసహస్రాణిదత్తైవతు । తపశ్చచారసీతాం
శుర్విష్ణుధ్యానైకతత్పరః ॥ ౧౬ ॥ తత్తత్తుప్తప్రభగవాంస్తస్మైనారాయణోహరిః ।

— శ్రిచన్ద్రకృతరాజనూయయాగఃశ్రి —

వరంపృణీవ్యచోవాచవరమాత్మాజనార్దనః ॥ ౧౭ ॥ తతఃప్రాప్యవరంసోమశ్శక్రలోకేవ
జామ్యహమ్ । ప్రత్యక్షమేవభోక్తారోభవన్తుమహమబ్ధిరే ॥ ౧౮ ॥ రాజనూయే
సురగణాబ్రువృద్ధ్యాస్సన్తుమేషిజ్ఞాః । రతుఃపాలభ్యోవోష్టకమాస్తాంశూలధరో
హరిః ॥ ౧౯ ॥ తథేత్యక్తస్సమాజగ్న్యారాజనూయేతుపిష్టనా । హేమాత్రద్వర్యా

గురుభ్యగూహ్యుద్ధాతాఽభూచ్చతున్నః॥౨౦॥ బ్రహ్మత్వమగమత్తస్య ఉపద్రష్టాహరి
స్వయమ్ । నదస్యాస్సనకాద్యాస్తురాజసూయవిభాత్ప్రతాః॥౨౧॥ చమసాధ్యర్వవ
ప్రత్రవిశ్వేదేవాదశైవతు॥త్రైలోక్యందక్షిణాతేనఽయుతిగ్భ్యఃప్రతిపాదితమ్ ॥ ౨౨॥
తతస్సమాప్తేఽవభృథేతద్రూపాలోకనేపువః॥ కామబాణాభిరప్తాజ్ఞానవదేవ్యఃప్రపేది
రే॥ ౨౩ ॥ లక్ష్మీర్నారాయణంత్యక్త్వాసినీనాలీచకర్దమమ్ । ద్యుతిర్విభావసుంతద్వ
త్సుప్తిధాతారమవ్యయమ్ ॥ ౨౪ ॥ ప్రభాప్రభాకరంత్యక్త్వాహహిత్తుత్తంకుహూ
వతిమ్ । కీర్తిర్దయస్తంభార్దారంవసుర్వారిచకశ్యవమ్ ॥ ౨౫ ॥ ధృతిస్త్యక్త్వావతిందే
వీసోమమేవాభజంస్తదా । స్వకీయాత్సవసోమోపికామయామాసతాస్తదా ॥ ౨౬॥
ఏవంక్యతాపచారస్యతాసాంభర్తృగణస్తదా । నశశాకాపచారాయశామైశ్వస్త్రిది
భిఃపునః॥ ౨౭॥ తథాప్యరాజతవిభుర్దశభావయద్విశః । సోమఃప్రాప్యభదుమ్పా
ప్యమైశ్వర్యస్సపిత్రత్రాతమ్ ॥ ౨౮ ॥ సురలోకైకనాథత్వమాప్తస్సతపసాతదా ।

— శ్రిచన్ద్రశ్శతతారావహరణమ్. శ్రి —

కదాచిదుద్యానగతామపశ్యదనేకపుష్పాభరణోపశోభామ్॥౨౯॥ బృహన్నిరవ్భుస్త
నభారనమాంపుష్పవతంసామతిదుర్మదాగ్నీమ్ । భార్యాంవతాందేవగురోగన్ద్రబా
ణాభిరామాయతచారునేత్రామ్ ॥ ౩౦ ॥ తారాంసతారాధిపతిస్సురార్ద్రఃకేశేషుజ

గ్రాహవిక్తభూమా । సాపిస్తారాగ్ధాసహతేనరేమేతద్రూపకాన్వ్యాహృతమానసే
వ ॥ ౩౧ ॥ చిరంపిహృత్యాథజగామతారాంపథర్షహీత్వాస్వగృహంతతోపి ।
నత్యప్తిరాసీన్స్వగృహేపితస్యతారానురక్తస్యనుభాగమేషు ॥ ౩౨ ॥ బృహస్పతి
స్తద్విరహోగ్నిదగ్ధస్తద్ధానవృష్టేకమనాబభూవ । శశాకశాంసచదాతుమస్తైసమ

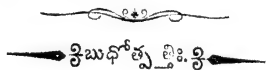
స్త్రోస్త్రాగ్నివిమైశ్చతస్యై ॥ ౩౩ ॥ తస్యాపకర్తుంవివిధైరుపాయైర్నైవాపచా
రైరపివాగధీశః ॥ సయాచయామాసతతస్తుదైన్యాత్సోమంస్వభార్యాధమనగ్ధత
ప్తః॥౩౪॥ సయాచ్యమానోపిదదౌసతారాంబృహస్పతేస్తత్పుఖపాశబద్ధః । మహే
శ్వరేణాథవతుర్ముఖేనసాద్యైర్దుర్బుస్సుహలోకపాలైః॥౩౫॥ దదౌయదాతాంస

— శ్రిపినాకిసోమయోగ్యుద్ధమ్. శ్రి —

కథశ్చిదిస్తుస్తదాశివఃక్రోధపరోబభూవ । యోవానుదేవఃప్రథితఃపుథివ్యామనేకము
ద్రార్పితపాదపద్మః॥౩౬॥ తతస్సశిష్యోగిరిశఃపినాకిబృహస్పతిస్నేహరసానుబద్ధః । ధ
నుర్వహీత్వాజయదంపురారిగ్జగామభూతేశ్వరసిద్ధజుష్టః॥౩౭॥ యుద్ధాయసోమేనవి
శేతదీస్తస్తృతీయనేత్రానలభీషువక్త్రః । సహౌవజన్ముస్సగణేశకోట్యావింశచ్ఛతుష్ట
ష్టిరథాశ్వయుక్తాః ॥ ౩౮ ॥ యత్యేశ్వరఃకోటిశతైరనేత్రైర్ముతోన్మదాశ్చ్యుప్తనసం
ఘితానామ్ । వైతాశయత్యైరగకిన్నరాణాంపద్మేనచైకేనతథార్బుదేన॥ ౩౯॥ లత్యై
ప్రిభిద్వాదశశీరథానాంసోమోష్యగాత్తత్రవివృద్ధమన్యః । నత్యత్రదైత్యాసుర

నైస్యయ్యక్తశ్చనైశ్చరాక్షారకవృద్ధతేజాః ॥ ౪౦ ॥ జగన్మయుంసప్తతథైవలో
కాశ్చలచ్చలద్వీపసముద్రగర్భాః । ససోమమేవాభ్యగమత్సినాకీగృహీతదిప్తాస్త్ర
విశాలవహ్నిః ॥ ౪౧ ॥ అథాభవద్భీషణభీమసేననైస్యస్యతస్మాపిమహాహవో
సా । అశేషసత్వతయత్సృష్టిపథస్తీత్యాయథాస్త్రజ్వలనైకదూషః ॥ ౪౨ ॥
శస్త్రైస్తథాన్యోన్యమశేషనైస్యంతుయోగమత్తత్త్వణముగ్రతీత్యైః । పతన్తిశస్త్రై
శితథాబలానిస్వర్ణమిపాతాశతలందహన్తి ॥ ౪౩ ॥ రుద్రఃకోపాద్యున్నశీర్షంము
మోచసోమోపిసోమాస్త్రమమోఘవీర్యమ్ । తయోర్నిపాతేనచదివ్యభూమ్యా
రథాస్తరితుస్యచభీతిరాసీత్ ॥ ౪౪ ॥ తతస్తుయధ్దేజగతఃక్షయాయప్రస్థమానేచపి
తామపహాపి । అన్తఃప్రవిశ్యాథకథంకథజ్ఞిన్నివారయామాసమస్తైస్సవైవ ॥ ౪౫ ॥
అకారణంకింతుయత్సృజానాంసోమత్వయాపీదమకార్యకార్యమ్ । యస్తాత్పరస్త్రీ
హరణాయసోమత్వయాకృతంయద్ధమదంభీషణమ్ ॥ ౪౬ ॥ పాపగహస్త్యంభవి
తాజనేషుశాస్త్రోవ్యలంనూనమభీషిణంతేభార్యామిమావర్షయవాక్యతేస్త్యంశవా
వమామోస్తిపరస్వహారే ॥ ౪౭ ॥ సూతః ॥ తథేతిహోవాచహిమాంశుమాలీయు
ద్ధాదప్తకామదతఃప్రశాంతః । బృహస్పతిస్తామపిగృహ్యతారాంహృష్టోజగామస్వగృ
హంసరుద్రః ॥ ౪౮ ॥ * * * * *

ఇతిశ్రీమత్సృపురాణే మత్సృమనుసంవాదే చంద్రవంశానువర్ణనే
చంద్రోత్పత్త్యాదికథనంనామత్రయోవింశతితమోఽధ్యాయః.

సూతః ॥ తతస్సంవసరస్యాజ్జేద్వాదశాదిత్యసన్నిభః । దివ్యపీతావృరధరో
దివ్యాభరణభూషణః ॥ ౧ ॥ తారోదరాద్వినిష్కాస్త్రోద్వాదశాదిత్యసన్నిభః ।
సర్వాథశాస్త్రవిధీమాస్తస్యశాస్త్రప్రవర్తకః ॥ ౨ ॥ నామయద్రాజపుత్రోన్యం
విత్తసంగజవైద్యకమ్ । రాజ్యసోగస్యపుత్రత్వాత్తస్యపుత్రోబుధస్సృతః ॥ ౩ ॥
జాతమాత్రస్సతేజాంసినస్యాణ్యేవాజయద్భవీ । బ్రహ్మద్వాస్త్రత్రచాజన్మదేవదేవ
భిస్సహ ॥ ౪ ॥ బృహస్పతిగృహేసర్వేజాతకర్తృసోద్యతాః । అప్యచ్ఛంప్రేసురా
స్తారాంశేనజాతఃకుమారకః ॥ ౫ ॥ తతస్సనిలజ్జితాతేహంశోభిద్దవదత్తదా । పునః
పునస్తదాపృష్టాలజ్జయన్తీవరాక్షసా ॥ ౬ ॥ సోమస్యేతిచిరాదాహతతోగృహ్లాద్వి
ధుస్సుతమ్ । బుధఇత్యేకరోన్నామప్రాదాద్రాజ్యంచభూతతే ॥ ౭ ॥ అభీషేకంత
ళోక్పత్నాయువానమకరోద్విభుః । గ్రహసామ్యంప్రదాయాథబ్రహ్మబ్రహ్మద్విసం
యతః ॥ ౮ ॥ పశ్యతాంసర్వలోకానాంతతైస్త్రివాస్తరధీయత । ఇలాదరేతుభక్తిః

— శ్రీపురుషవచరితమ్. శ్రీ —

స్థంబుధఃపుత్రః సజ్జనః ॥ ౯ ॥ అశ్వమేధశతంసాగ్రమకరోద్యస్వతేజసా పు
 రూరవాగ్నిభ్యాతస్సర్వలోకనమస్కృతః ॥ ౧౦ ॥ హిమవచ్ఛిఖరేరమ్యసమారా
 ధ్యజనార్దనమ్ । లోతైశ్వర్యసుగాద్రాజాశ్చ సప్తద్వీపాధిపస్తథా ॥ ౧౧ ॥ కేశీశ్రభ్య
 తయోదైత్యాకోటిశోయేనఘాతితాః । ఉర్వశీయస్యపత్నీత్వమగమద్రూపమోహి
 తా ॥ ౧౨ ॥ సప్తద్వీపావసుమతీసశైలవనకాననా । ధర్మేణపాలితా తేనసర్వలోక
 హితైషిణా ॥ ౧౩ ॥ చామరగ్రాహిణీ కీర్తిస్సదాచైవాజ్ఞవాహికా । విష్ణువ్రసాదా
 ద్దేవేంద్రోదదావధానంతదా ॥ ౧౪ ॥ ధర్మార్థకామాన్తర్మేణసమమేవాభ్యపాలయ
 త్ । ధర్మార్థకామాస్తంధ్రఘమాజన్ముఃకాతుకాత్పురా ॥ ౧౫ ॥ జిజ్ఞాసవస్తచ్చరితం
 కథంపశ్యేతిసస్మయమ్ । భక్త్యాచత్రేతతప్తేహమర్హ్యపాద్యాదికంస్యపః ॥ ౧౬ ॥ ఆ
 సునత్రయమానీయదివ్యంకనకభూషణమ్ । నివేశ్యాథాకరోత్పూజామీవద్ధర్మేధికాం
 పునః ॥ ౧౭ ॥ జన్మతుప్తేతుకామాధానతికోపస్యపంవ్రతి । అర్థశ్యాపమదాత్తస్మై
 లోభాత్త్వనాశమేవ్యసి ॥ ౧౮ ॥ కామోప్యాహతహోన్మాదోభవితాగ్రహదనే
 కుమారవనమాశ్రిత్యవియోగాదుర్వశీభవాత్ ॥ ౧౯ ॥ ధర్మోప్యాహచిరాయుస్త్యం
 ధార్మికశృభవివ్యసి । సప్తతప్తవరాజేంద్రీయవచ్చద్రాగ్రతారకమ్ ॥ ౨౦ ॥
 శతశోనృద్ధిమాయాతుననాశంభువియాస్యతి । ఇత్యుక్తాస్తద్గతుస్సర్వేరాజారా
 జ్యంతదాన్యభూత్ ॥ ౨౧ ॥ అహస్యహనిదేవేంద్రఘ్రియాయాతీనరాజరాట్ । క
 నాచిదారుహ్యార్థంబక్షిణావృరచారిణమ్ ॥ ౨౨ ॥ సార్థమర్మేణసోపశ్యేన్నయమా
 నామథాన్యురే । కేశినాదానవేంద్రేణచిత్రలేఖామభోర్వశీమ్ ॥ ౨౩ ॥ తంవిన్దిత్య
 సమరేదధాబాధస్సృపాణినా । బుధపుత్రే స్రీవాయవ్యసుస్త్రంముక్తాయశోర్ధి
 నా ॥ ౨౪ ॥ తథాశక్రోపసమరేయేనవజీవిన్దితః । మిత్రత్వమగమదేవైరదాదిన్ద్రా
 యచోర్వశీమ్ ॥ ౨౫ ॥ తతఃపశ్యతిమిత్రత్వినుగమశ్చాకశాసనః । నర్వలోకాతిశా
 యిత్వంబలమూర్జయశశ్శ్రీయమ్ ॥ ౨౬ ॥ ప్రాదాన్యజీతునస్త్రుప్తోగేయతాంభ
 రతేనచ । సాపురూరుపసప్రీత్యైగయస్తీచరితంమహత్ ॥ ౨౭ ॥ లక్ష్మీస్సవ్యంవరం
 నామభరతేనప్రవర్తితమ్ । మేనకామూర్వశీంరమ్భాన్యత్యతేతదాదదిశత్ ॥ ౨౮ ॥
 ననర్తసలయంత్రలక్ష్మీరూపేణచోర్వశీ । సాపురుషసంపృప్త్యాన్యత్యస్తీకామపీ
 డితా ॥ ౨౯ ॥ విష్ణుతాభినయంసర్వంతత్పురాభరతోదితమ్ । శశాపభరతఃక్రో
 ధాద్వియోగాదస్యభూతలే ॥ ౩౦ ॥ పశ్యపశ్చాశదద్భానలతాసూత్యైభవివ్యసి ।
 పురుషవాఃపిశాచత్వంతత్రైవానుభవివ్యతి ॥ ౩౧ ॥ తతస్తమూర్వశీగత్వాభర్తార
 మకరోచ్ఛిరమ్ । శాపాస్తేభరతస్యాకడుర్వశీబుధసూసుతః ॥ ౩౨ ॥ అజినత్యుతా

నస్తానామతస్తాన్నిబోధత | ఆయుర్ద్యుధాయరత్నాయుర్ధనాయుశ్చధృతిగృహితి || ౩౩ ||
 శుచిర్విరశ్యతాయుశ్చసర్వేదివ్యబలౌజసః | ఆయుషోసహుషఃపుత్రోవృద్ధశర్కార

—ఉచన్త్రీవంశ్యరజిచరితమ్.౩—

తైవచ || ౩౪ || రజీరిసోవిపాప్తాచవీరాఃపశ్యనుహరిధాః | రజేపుత్రీశతంజ
 జ్జేరాజేయాభితివిశుతాః || ౩౫ || రజిరారాధయామాసనారాయణమకల్మషమ్ |
 తపసాతోషితోవిష్ణుగర్వరంప్రాదాన్మహిపతే || ౩౬ || దేవాసురమనుష్యాణామ
 భూస్సవిజయూతదా | అథతైవాసురంయుర్ధవభూద్వర్షతతత్రయమ్ || ౩౭ || ప్రహ్లో
 దశక్రయోర్భీమంసకశ్చిద్విజయీతయోః | తతోదేవాసురైఃపుష్టఃప్రాహదేవశ్చతు
 ర్ముఖః || ౩౮ || అసయోర్విజయీకస్సాన్యద్రజిన్దేతేతసోబ్రవీత్ | జయాయుప్రార్థి
 తోరాజాసహాయస్త్యంభవస్తసః || ౩౯ || దైత్యైఃప్రాహయదస్సామీవోభవామి
 తతస్త్యలమ్ | నాసురైఃప్రతిపన్నంతత్ప్రతిపన్నంసైస్తదా || ౪౦ || సామీభవ
 త్తమస్తాకంసక్తామేనాశయద్విషః | తతోవినాశితాసుర్యేయేఽవధ్యావశ్రపాణి
 నా || ౪౧ || పుత్రీత్వమగమత్తుస్తస్త్యేన్ద్రాకర్మణాఃకథాఃప్రేక్ష్యైవాయితదారా
 జ్యంజగామతపసేరజిః || ౪౨ || రజిపుత్రీస్తదాచ్ఛిన్నంబలాదన్ద్రీస్యవైభవమ్ |
 యజ్ఞభాగంతురాజ్యంచతతోగుణబలాన్వితైః || ౪౩ || రాజ్యోద్భృష్టప్రథాశక్రోరజి
 పుత్రైర్నిపీడితః | ప్రాహవాచస్పతింహిసఃపీడితోప్తిరజేన్సుతైః || ౪౪ || నయజ్ఞ
 భాగోరాజ్యంచరాజేయానాంబృహస్పతే | రాజ్యలాభాయమేయత్సంవిధస్సద్విష
 కాధిష || ౪౫ || తతోబృహస్పతిశ్శక్రమకరోద్బలదర్పితమ్ | గ్రహశాన్తింవిధానే
 నపాప్త్యేనేచకర్మణా || ౪౬ || సగత్వామోహయామాసరజిపుత్రోన్మృహస్పతిః |
 యేనాధర్మంసమాస్థాయవేదబాహ్యంసవేదవీత్ || ౪౭ || వేదమార్గపరిభక్తిష్టాం
 శ్చకారధిషణాధిషః | వేదబాహ్యస్పరిజ్ఞాయహేతువాదసమన్వితాః || ౪౮ || జఘా
 నశక్రోఽథరణేసర్వాన్ధర్మబహిష్కృతాః | నహుషస్యప్రవర్త్యోమిపుత్రోన్ద్రన్ద్రై

—ఉచన్త్రీవంశ్యయయాతిచరిత్రారహస్యః.౩—

వధార్తికాః || ౪౯ || యతిర్యయాతిస్సంయాతిరుద్భవఃపాశ్చిరేవచ | సంయాతిర్మే
 ఘసంయాతిస్సప్తైతేవంశవర్ధనాః || ౫౦ || యతిఃకుమారభావేపయోగీవైఖానసోఽ
 భవత్ | యయాతిరకరోద్రాజ్యంధర్మైశ్శరణస్తదా || ౫౧ || శర్మిస్తాతస్యభార్య
 భూద్దుహితావృషపర్వణః | భార్గవస్యోత్తజాతద్వదేవయానీచసువ్రతా || ౫౨ ||
 యయాతేఃపశ్యదాయాదాస్తాన్వివర్త్యోమినామతః | దేవయానీయదుంపుత్రీం
 తుర్వసుంచాప్యజేజనత్ || ౫౩ || తథాద్రుహ్యమనుంపూరుంశర్మిస్తాజనయత్పుత్రాః |
 యదుఃపూరుశ్చభవతపమాంచైవంశవర్ధనా || ౫౪ || యయాతిర్నాహుషశ్చాస్మిద్రా
 జాసత్యసరాక్రమః | పాలయామానవమహీమీదేవవిదైర్మృతైః || ౫౫ || అతిభ

త్వాపిశ్చానర్చ్యదేవాంశ్చపయతస్సుదా । అథాఽస్మజన్మగ్రహస్పర్శాయయాతిరప
రాజతః ॥ ౫౬ ॥ సహశ్వతీస్సుమారాజాప్రజాధర్మేణపాలయన్ । రామర్చజ
న్మహాఘోరాంనాహుమోయావనాశీమి ॥ ౫౭ ॥ జరాభిభూతఃపుష్కాన్తస్సరాజా
వపనబ్రహ్మీత్ । యదుంపూరుంతుర్వసుంచద్రహ్యంచానుంచపాథివి ॥ ౫౮ ॥ యా
వసేనచవఃకామాన్యవాయువతభిస్సుహ ౧ విహన్తుహహమిహ్నామిసాహ్యంకురుతపు
ష్కాకాః ॥ ౫౯ ॥ తంపుష్కాదేవయానేయఃపూర్వజోయదురద్రవీత్ । కింసాహ్యం
భవతఃకార్యమన్నాభిర్యోవసేనతు ॥ ౬౦ ॥ యయాతిరబ్రహ్మీత్పుష్కాన్తామేప్రతి
గృహ్యతామ్ । యావసేనత్వదీయేనచరేయంవివయానహమ్ ॥ ౬౧ ॥ యజతోదీర్ఘ
సత్రైర్మేశాపాచ్ఛేదనసామనే । కామార్థిపరణామోద్యతప్రహంతేనపుష్క
కాః ॥ ౬౨ ॥ తాంస్వతేనశరీరేణజరామేకఃప్రశాన్తువః । అహంతన్వాభినవయా
యువాకామానవాపున్యయామ్ ॥ ౬౩ ॥ సతేతస్యప్రత్యగృహ్యన్యప్రభృతయోజ
రామ్ । చత్వారస్తాస్తస్సరాజన్విరశపచ్ఛేదనశ్శుగ్రీమ్ ॥ ౬౪ ॥ తపఃబ్రహ్మీత్తతఃపూరుః
కనీయాన్తస్సజ్యపిక్రమః । రాజన్యహీత్వాభినవయావసంతస్వంసుఖిచర ॥ ౬౫ ॥ అ
హంజరాంతవాదాయరాజ్యేస్థాస్యామితేజ్జయా । ఏవముక్తిస్సరాజన్విస్తపోవీర్యస
మాశ్రయాత్ ॥ ౬౬ ॥ సజ్ఞానయామోసజరాంతదాపుత్యైగ్రహాశ్శక్తిః । పారవేణా
ధవయసారాజాయావసమాస్థితః ॥ ౬౭ ॥ యాయాతేనప్రవయసారాజ్యంపూ
రురకారయత్ । తతోవర్షసహసాన్తేయయాతిరపరాజతః ॥ ౬౮ ॥ అత్యుత్తమ
కామానాంపూరుంపుష్కగ్రీమువాచహ । త్వయాదాయాదవానన్మిత్యమేవంశక
రస్సుతః ॥ ౬౯ ॥ పారవోవంశఇత్యేషఖ్యాతింలాకేగమిష్యతి । తతస్సన్మవశాద్దూ
లఃపూరుంరాజ్యేభిషిచ్యచ ॥ ౭౦ ॥ కాలేనమహాలాపశ్చాత్కాలభర్తృముపేయివాన్ ।
పూరువంశంప్రవత్సోమిశ్రుణుభ్యమృషిసత్తమాః ॥ ౭౧ ॥ యత్రతేభారతాజాతాభ
తారన్వయవర్ధనాః ॥ ౭౨ ॥ * * * * *

ఇతిశ్రీమత్సృపురాణే మత్స్యమనుసంవాదే చష్టవంశానువర్ణనే

యయాతిచరితే బుధాద్యుత్పత్తికథనంనామ

చతుర్వింశతితమోఽధ్యాయః.

ముషయః ॥ కిమర్థంపారవోవంశశ్చేత్రిత్యంప్రాపభూతతే । శ్రేష్ఠస్యాపి
యదోర్వంశఃకిమర్థంహీయతేశ్రియా ॥ ౧ ॥ అన్యస్త్రియాతేశ్చరీతంసూతవిస్తర
తోవద । యస్మాత్పుణ్యతమాయుష్యమభినన్వయంసురైరపి ॥ ౨ ॥ సూతః ॥ ఏతదే
వపురాపుష్కశ్చతానీకేనశౌనకః । పుణ్యంపవిత్రమాయుష్యంయయాతిచరితంమహ
త్ ॥ ౩ ॥ శతానీకః ॥ యయాతిఃపూర్వకోఽస్మాకమష్టమోయఃప్రజావతేఃకథం

సశుక్తనయాం లేభేవరమహాపిణీమ్ ॥౪॥ ఏతదిచ్ఛాన్యహం శ్రోతుం విస్తరేణ తపో
ధన । ఆనుపూర్వాన్యచ్చ మే శంసపురోర్వంశధరాన్మృపామ్ ॥ ౫ ॥ శౌనకః ॥ య
యాతిరాసీద్రాజర్షిర్దేవరాజసమద్యుతిః । తంశుక్రవృషపర్వాణోపవా తేవైయథా
పురా ॥ ౬ ॥ తత్తేహంసమ్మసిత్యైమిపృచ్ఛతోరాజసత్తమ్ । దేవయాన్యాశ్చ
సంయోగంయయా తేర్షాహుషస్యచ ॥ ౭ ॥ సురాణామసురాణాంచసమజాయ
తవైయథః । ఐశ్వర్యాదధనమ్మరగైర్హ్యేన పరాచరే ॥ ౮ ॥ జగీషయాతతో
దేవాః ప్రవరాడ్గిరసంమునిమ్ । పారోహిత్యేచయజ్ఞాధేకావ్యంతుశససంవరే ॥ ౯ ॥
బ్రాహ్మణౌతావుభాన్యన్యవోన్యస్థస్థిసౌభ్యశమ్ । తత్రదేవానిజఘ్నూర్యబైన
వాన్యధిసర్గతామ్ ॥ ౧౦ ॥ తాన్మనగ్జీవయామాసకావ్యోవిద్యాబలాశ్రయాత్ ।
తతస్తేపునరుథౌయయోధయాఞ్చక్రీరేసురామ్ ॥ ౧౧ ॥ ఆనురాన్యైనిజఘ్నూర్యన్మన్
రాన్మనరమూర్ధని । సతాన్మజ్జీవయామాసబృహస్పతిరుదారధిః ॥ ౧౨ ॥ నవివే
దసతాంవిద్యాంయాంకావ్యోవేదపీఠ్యవామ్ । సజ్జీవీతతోదేవీవిషాదమగమత్పర
మ్ ॥ ౧౩ ॥ అథదేవాభయోద్విగ్నాఃకావ్యామశసన్స్తతః । ఊచుఃకచముపాగ

— ౬౬ దేవప్రార్థనయాకచకృతశుక్రసమీపగమనమ్ శ్రి —

వ్యజ్యేష్ఠంపుత్త్రైంబృహస్పతేః ॥ ౧౪ ॥ భజమానాన్భుజస్వాస్సానుగుసాహాయ్య
ముత్తమమ్ । యాఽసౌవిద్యానివసతిబ్రాహ్మణేఽమితతేజసి ॥ ౧౫ ॥ శుక్రేతామా
హరక్షిప్రంభాగభాజోభవిష్యసి । పృషపగ్వణస్సమీపేతుశకోవ్యద్రఘంత్యయాద్వి
జః ॥ ౧౬ ॥ రయేన్మదానవాంస్తత్రనచరక్ష్యదానవామ్ । తేమారాధయితుంశ
క్తోనాన్యఃపూర్వతమోమునే ॥ ౧౭ ॥ దేవయానీంచయితాంసుతాంతస్యమహా
త్మనః । తామారాధయితుంశక్తోనాన్యఃశ్చిదృతేత్వయా ॥ ౧౮ ॥ శీలమాధుగ్యదా
క్షిణ్యైరాచారేణదమేనచ । దేవయాన్యాంచతుష్టాయాంవిద్యాంసమ్ప్రప్యసి
ధునిమ్ ॥ ౧౯ ॥ తథేత్యుక్తఃకచఃప్రాయాన్బృహస్పతేనుతస్తదాతదాభిపూజితో
దేవైస్సమీపంవృషపరణః ॥ ౨౦ ॥ సగత్వాత్వరితోరాజన్దేవైస్సముజితకచః ।
అనురేష్టశ్చురేశుక్రందృష్టావాక్యమువాచహమ్ ॥ ౨౧ ॥ కచః ॥ ఋషేరగ్గిరసఃపాన్త్రీం
పుత్త్రైంసాతౌన్మృహస్పతేః । నామాన్మచభితిభ్యాతంశివ్యంగృష్ణోతుమాంభవా
న్ ॥ ౨౨ ॥ బ్రహ్మచర్యంచరిష్యామితతోహంపరమంగురౌ । అనుమన్యస్సమాంబ
హ్మన్మహాప్రవరివత్సరామ్ ॥ ౨౩ ॥ శుక్రః ॥ కచమస్వాగతం తేఽస్తుప్రతిగృష్ణోమితేవ
చః । అర్చయిష్యేఽహమర్చ్యంత్యామర్చితస్త్రైంబృహస్పతిః ॥ ౨౪ ॥ శౌనకః ॥

— ౬౭ కచకృతశుక్రశుశ్రూషా శ్రి —

కచస్తతంతథేత్యుక్త్యాప్రతిజగ్రాహతద్వైతమ్ । ఆదిష్టంకవిపుత్త్రైశ్శుక్రేణోశస
సాస్వయమ్ ॥ ౨౫ ॥ ప్రతస్యప్రతకాలంసయథోక్తంవైగృహీతవామ్ । ఆరాధయ

స్మృతాధ్యాయదేవయానీంచభారత ॥ ౨౬ ॥ నిశ్యమారాధయిష్యంస్తాయవా
యాపనగోచరామ్ । గాయన్నుత్యైశ్చవాద్యైశ్చదేవయానీమతోపయత్ ॥ ౨౭ ॥
సంశీలయన్దేవయానీంకన్యాంసమాప్రిప్తయావనామ్ । పుష్పైఃపులైఃప్రేషణైశ్చతో
పయామాసభారత ॥ ౨౮ ॥ దేవయాన్యపితంబిప్రంనియమప్రతధారిణమ్ । లలనా
దేహసంసౌరంరహఃప్రీత్యాఽవదత్తదా ॥ ౨౯ ॥ పఞ్చవర్షతాన్వేవంకచస్యచరతో
వ్రతమ్ । తత్రతీవ్రతతంబుద్ధాదానవాస్తంతదాకచమ్ ॥ ౩౦ ॥ గారక్షస్తంవనే
దృష్ట్యేరహస్యేకమన్నాతాః । జహ్నుర్భృహస్పతేన్ద్రేష్యావిద్యారత్యార్థమేవచ ॥ ౩౧ ॥
హత్యాసాలాప్యకేభ్యశ్చప్రాయచ్చంఢైలశఃకృణమ్ । తతోగావోనివృత్తాస్తాఅగో
పాస్సుంపివేశన్ ॥ ౩౨ ॥ తాదృష్ట్యేహరితాగాస్త్రుకచేనాభ్యాగతేవనాత్ । ఉవాచ
వచసంకాలేదేవయాన్యథభాగ్దవమ్ ॥ ౩౩ ॥ దేవయానీఃపలుతంవైవాగ్నిహూతంతే
సూర్యశ్చస్త్రజ్ఞతఃప్రభో । అగోపాశ్చాగతాగావఃకచస్త్రైవనదృశ్యతే ॥ ౩౪ ॥
వ్యక్తంహతోఽమృతోవాపికచస్తాతథవివృతః । తంవినానచజీవామివచస్సన్యంబ్రవీమ
తే ॥ ౩౫ ॥ శుక్రః । అయమేహితశబ్దోఽయంఘృతంసజ్జీవయామితమ్ । తతస్సజ్జీవీనిం
విద్యాంప్రయుక్త్యావ్యకచమాహ్వయత్ ॥ ౩౬ ॥ అనూతాఃప్రాచుర్యవత్రాచోదృ
ప్తస్సవిద్యయా । సపునదేవయాన్వోక్తఃపుష్పహరేయదృచ్ఛయా ॥ ౩౭ ॥ వనంయ

— శ్రికచోజ్జీవనవిషయః శుక్రదేవయానీసంవాదః ॥ ౩ —

యాకచోవిప్రాఃపతన్యస్మాచశాశ్వతమ్ । తతోద్వితీయంతంహత్యాపునఃకృత్యాచ
మార్గవత్ ॥ ౩౮ ॥ ప్రాయచ్చన్బాగ్నిహూతాద్వైవసురాయామసుగాస్తదా । దేవ
యాన్యథభూయోపిపితరంవాక్యమబ్రవీత్ ॥ ౩౯ ॥ పుష్పహరప్రేషణకృతఃచస్తా
తనదృశ్యతే । బృహస్పతేర్మృతఃపుత్రోగతఃప్రేతగతింకచః ॥ ౪౦ ॥ శుక్రః ॥ విద్య
యాజీవితోఽప్యేషపునస్తేకరవాణిమ్ । మైవంశుచోమారుదదేవయానిసత్వాదృశీమ
ర్ద్యమనువ్రజోచేత్ ॥ ౪౧ ॥ యస్యాస్త్రవబ్రహ్మగణాశ్చసేన్ద్రాగ్రీన్ద్రాశ్చదేవావ
సహశ్వినాః । సురద్విషస్త్రైవజగత్తుసర్వముపస్థితామస్త్రవసఃప్రభావత్ ॥ ౪౨ ॥
త్రత్యోఽసౌజీవయతుంద్విజాతిస్సజ్జీవతోమియితేనైవభూయః ॥ దేవయానీ ॥
యస్యాగ్నిరావృద్ధతమఃపితామహూబృహస్పతిశ్చాపిపితాతపోనిధిః ॥ ౪౩ ॥ సబ్ర
హ్మచారీచతపోధనశ్చసదోద్భూతఃకర్మసుదైవదక్షః । కచస్యమార్గంప్రతిపత్త్యేన
గోత్యైప్రియోహిమేతాతకచోఽభిరూపః ॥ ౪౪ ॥ శౌనకః ॥ సత్వేవముక్తోదే
వయాన్యామహర్షి సురమృణవ్యాజహరాథకావ్యః । అసంశయంమామసురాద్వి
క్షన్తియేమేశిష్యంతర్గతామూదయన్తి ॥ ౪౫ ॥ అబ్రాహ్మణంకర్తృమిచ్ఛన్తిహమే
సభిర్యథాప్రవృతదానవైర్హి । తత్రగర్హణోవ్యస్యభవేదిహాన్తఃకంబ్రహ్మహత్యానద
హేదపీన్ద్రమ్ ॥ ౪౬ ॥ సతేనహూతోవిద్యయాచోపహూతశ్చవైర్వాచంజతరే
హ్యజహర । తమబ్రవీత్సేనశ్రాహూపయాతోమమోదరేత్థస్సిబ్రూహివిప్ర ॥ ౪౭ ॥

— శ్రిఉదరస్థక చశుక్రసంవాదః శ్రి —

కచః॥ భవత్ప్రసాదాన్నజనోతిమాంస్త్పృతిస్సుక్ష్మంస్త్వరేయంయచ్ఛయథాచవృత్తమ్ ।
 నన్వేవసస్యాత్తవసఃక్షయోమేతతఃక్షేతంఘోరితరంసహామి ॥ ౮౮ ॥ అనురైస్సురా
 యాంభవతోన్మదత్తోహత్యాదధ్వాచూర్ణయిత్వాచకావ్యబ్రాహ్మీంమాయాంత్యా
 సురీత్వస్యమాయాశ్చయిస్థితేకథమేవాతివర్తతే ॥ ౮౯ ॥ శుక్రః ॥ కింతేపియంకర
 వాణ్యద్యవత్సేవధేనయత్రేనమేజీవితంస్యాత్ । నాస్యత్రకుత్సేర్జమభేదనేనదృశ్యే
 త్కాచోహన్యతోదేవయాని ॥ ౯౦ ॥ దేవయాని ॥ ద్వైమాంసశోకాగ్నికల్పాదహే
 తాంకచస్యనాశస్తవవాభిఘాతః । కచస్యనాశేనునాస్తిధర్మస్తవోపభూతేజీవి
 తుంనాస్తిశక్తా ॥ ౯౧ ॥ శుక్రః ॥ సుసంధిరూపోసిబృహస్పతేస్సుతయత్త్వాంభ
 క్తంభజతేదేవయాని । విద్యామిమామాపుహిజీవీంశ్చంపచేదిన్త్రైకికచరూపీత్వమ
 ద్య ॥ ౯౨ ॥ నవర్తతేపునర్జీవస్సశ్చిదన్యోనుమోచరాత్ । బ్రాహ్మణంవర్జయత్త్వై
 కంతస్మాద్విద్యానువాపుషి ॥ ౯౩ ॥ పుత్రిశ్రీమాత్వాభావయిత్వామనుత్సంత
 స్మాద్దేహోత్తపక్ష్మోన్దిరస్తు । సనువాచక్షుర్వాధర్మవతామపేత్సోనురోస్సకా
 శాత్వాస్యవిద్యాంసపిద్యః ॥ ౯౪ ॥ భిత్వాకుక్షింశ్చివక్రమేవివ్రంకచోభిరూపోద
 ష్టిణంబ్రాహ్మణస్య । ప్రాతేయాద్రేశ్శుక్లముద్భిద్యశ్చక్రంరాత్ర్యాగమేపార్శ్వమాస్యా
 మివేష్టః ॥ ౯౫ ॥ దృష్ట్వాచతంపతితంబ్రహ్మరాశింసంస్థాపయామాసతితఃచోపి
 విద్యాంసిద్ధాంతామవాప్యభివాద్యతితఃకచస్తంగురుమిశ్శువాచ ॥ ౯౬ ॥ కచః॥ వ్రత
 స్యదాతారమనుత్తమస్యేధింధీనాంచపరంపరాణామ్ । యేనాద్రయస్తేగురుమ

— శ్రిసురాయాశుక్రదత్తశాపః శ్రి —

ర్జునీయంపాపాన్లోకాస్తేనజన్త్యప్రతిష్ఠా ॥ ౯౭ ॥ శౌనకః ॥ సురాపానాద్వం
 చనాంప్రాపయిత్వాసంజ్ఞానాశంచేతసశ్చపిఘోరమ్ । దృష్ట్వాకచంచాపితథాభి
 రూపంపీతంతథాసురయామోహితేన ॥ ౯౮ ॥ సమన్యరుద్ధాయమహానుభావస్త
 దోశనావిప్రహితంచీకీర్తుః । కావ్యస్వయంవాక్యమిదంజగదనురాపానాత్ప్రశ్న
 సజ్జాతశజః ॥ ౯౯ ॥ శుక్రః ॥ యోబ్రాహ్మణోద్యప్రభృతీహకశ్చిన్నోహత్సురాం
 పాస్యతిమద్బుద్ధిః । అపేతథర్మాబ్రహ్మహవైషసస్యాదస్మిన్లోకేగర్హితస్సావృతే
 చ ॥ ౧౦౦ ॥ మయాచేమాంపిప్రధర్మోక్తసీమాంమర్యాదాంవస్థాప్యతాంసర్వలో
 కే । సమ్రోవిప్రాశ్శుశ్రువాంసోగురూణాందేవలోకాశ్చివశృణ్వస్తుసర్వే ॥ ౧౦౧ ॥
 శౌనకః ॥ ఇతీదముక్త్యాసమహానుభావస్తపోనిధీనాంధిరప్రమేయః । తావ్రానవాం
 త్వైవపిమూఢబుద్ధీనిదంసమాచూయవచోభ్యవాచ ॥ ౧౦౨ ॥ శుక్రః ॥ ఆచక్షేవోదా
 నవాబాలిశాస్త్రశిష్యఃకచోవన్యతిమత్సమీపే । సజ్జీవీంప్రాప్యవిద్యామమాయా

తుల్యప్రభావోబ్రాహ్మణోబ్రహ్మణూతః ॥ ౬౩ ॥ శౌనకః ॥ గురోఽముషేన్సకా
శేచదశవర్షశతానిచ | అనుజ్ఞాతః చోగస్తమయేవత్రిదశాలయమ్ ॥ ౬౪ ॥ * *

ఇతిశ్రీమత్స్వపురాణే మత్స్యమనుసంవాదాన్తర్గతశౌనకశతానిక
సంవాదే చంద్రవింశానువర్ణనే యయాతిచరితేకవపుత్రా
న్తకథనం నామపఞ్చవింశతితమోఽధ్యాయః.

— శ్రికచదేవయానీసంవాదః-౬ —

శౌనకః ॥ సమాప్తంతతుదంతం తం విస్మయంతగురుణాతతః । ప్రస్థితంత్రిదశా
వాసం దేవయాన్యప్రవీణిదమ్ ॥ ౧ ॥ దేవయానీ ॥ యుషేర్గర్జిరసఃపాత్రీవృత్తే
నాభిజనేనచ । భాజిసేవిద్యయాచైవతపసాచదమేనచ ॥ ౨ ॥ యుషిర్యథాజ్ఞీరా
మాన్యఃపితుర్నమమహాయశాః । తథామాన్యశ్చపూజ్యశ్చమమభూయోబృహస్ప
తిః ॥ ౩ ॥ ఏవంజ్ఞాత్వావిజానీహియద్భ్రమిమితపోధన । వ్రతస్థనియమోపేతయ
థావర్తాన్యహంత్యయి ॥ ౪ ॥ ససమాప్తంతవిద్యోమాంభక్తాంనత్యక్తుమర్హసిగృ
హణపాణింవిధివన్తమమస్త్రీపురస్కృతమ్ ॥ ౫ ॥ కచః ॥ పూజ్యోమాన్యశ్చభ
గవాన్యథామమపితాతప । తథాత్వమనవద్యాజ్ఞీపూజనీయోత్తమాశుచి ॥ ౬ ॥ అత్త
ప్రాణైఃప్రియతమాభార్తవస్యమహాత్మనః । త్వంభద్రేధర్మతఃపూజ్యాగురుపుత్రీస
దామమ ॥ ౭ ॥ గురుర్నిత్యంపూజ్యతమోమాన్యశ్శుక్రఃపితాతప । దేవయానితథై
వత్వంనైవంమాంవత్తుమర్హసి ॥ ౮ ॥ దేవయానీ ॥ గురుపుత్రీస్యపుత్రోమేనతు
త్వమసిమేపితుః | తస్మాన్మాన్యశ్చపూజ్యశ్చమమాపిత్వంద్విజోత్తమ ॥ ౯ ॥ అనురైర్న
న్యమానేచకచత్వయపునఃపునః | తదాప్రభృతియావృత్తిస్తాంత్వంవేత్సినవేత్సిమే ॥ ౧౦ ॥
సౌహార్దేచానురాగేచవేథమేభక్తిముత్తమామ్ | సమామర్హసిధర్మజ్ఞత్వత్తుంశక్తాం
మనోరమామ్ ॥ ౧౧ ॥ కచః ॥ అతియోజ్యేనియోగేమాంఽయంత్వసిశుభప్రతే
ప్రసేదమభూత్త్రుహ్యంత్వంగురోద్గురుతరేశుభే ॥ ౧౨ ॥ యత్రోపితంవిశాలాక్షిత్వ
యాచన్ద్రగ్రభాననే । తత్రాహముపితోభద్రేకుఠౌకావ్యస్యభామిని ॥ ౧౩ ॥ భగినీధ
ర్మతోమేత్వంమైవంవోచశ్శుభాననే । సుభేనాధ్యుపితోభద్రేసమన్యర్విద్యతేమ
మ ॥ ౧౪ ॥ ఆప్నచ్ఛేత్వాంగమిష్యామిశివమస్తుచమేపథి । అవిరోధేనధర్మస్యకర్తవ్యో
న్యకథాన్తరే ॥ ౧౫ ॥ అప్రమతోఽథితాత్మమారాధయగురుంమమ ॥ దేవయానీ ॥
నుదిమాంధర్మకామార్గంప్రత్యాభ్యాస్యసిధర్మతః ॥ ౧౬ ॥ తతఃకచనతేవిద్యాసిద్ధి
మేమాగమిష్యతి ॥ కచః ॥ గురుపుత్రీతికృత్యాహంప్రత్యాచక్షేనదోషతః ॥ ౧౭ ॥
గురుణాచాభ్యనుజ్ఞాతాకామమేవంశ్రయస్యమామ్ । ఆర్షంధర్మంబృవాణోహిదేవ
యానియథాత్వయా ॥ ౧౮ ॥ శబ్దోనాన్వోఽస్మిశావన్యకామతోపినధర్మతః । తస్మా

శ్రీ మ త్స పు రాణే.

ద్భువత్యాయఃకామోనతథాసభవివ్యతి || ౧౯ || ఋషిపుత్రోగ్రీవశేశ్చిత్తరాదాపా
శింగ్యహీవ్యతి । ఫలివ్యతిసమేవిద్యాత్వద్వమశ్చేతితత్తథా || ౨౦ || అధ్యాపయిష్య
మిచయంతస్యవిద్యాఫలివ్యతి || శౌనకః || ఏవముక్తాస్తప్రపశ్రేష్ఠదేవయానికచస్త
దా || ౨౧ || త్రిదశేశాలయంశీఘ్రింజగామద్విజపుష్టవాః । తదాగమమభిప్రేత్యదే
వాస్సేన్ద్రపురోగమాః || ౨౨ || బృహస్పతేశ్వసదసీకచమాహున్ముదాన్వితాః ||
దేవాః || యత్త్వమన్మద్ధితంకర్మకృతవాన్మహదద్భుతమ్ || ౨౩ || సతేజసాప్రణసితా
భాగభాక్త్వంభవివ్యసి || ౨౩౪ || * * * * *

ఇతిశ్రీమత్సప్తపురాణే మత్స్యమనుసంవాదా న్నర్గత శౌనక శతానీక
సంవాదే చస్త్రవంశౌనువర్ణనేయయాశిచరితేదేవయానిక
చసంవాదోనామషడ్వింశతిత మోఽధ్యాయః.

— శ్రీశర్మిస్తాదేవయాన్యోర్విరోధకారణమ్. శ్రి —

శౌనకః || కృతవిద్యేక చేప్రాప్తేహృప్తరూపాదివాకనః । కచాదధీత్యతావి
ద్యాంకృతాద్ధాభరతర్షభ || ౧ || సర్వపవసమాగవ్యశతత్రేతుమధాబృహత్ || కాల
స్స్యాద్విక్రమస్యాద్యజహిత్రూసుర్వర || ౨ || ఏవముక్తస్తసహితైస్త్రివిదైర్దే
వరాత్తదా । తథేత్యక్తస్సుసంక్రద్ధసోఽవశ్యద్విజనేస్త్రియః || ౩ || క్షీడస్తీనాం
తుకన్యానాంవనేతైత్రరథోపమే । వాయుభూతస్సవస్తాగ్రీసర్వాణ్యేవాహ్యమిత్రయ
త్ || ౪ || తతోజలాత్యముత్పేతుస్తాఃకన్యాస్సహితాస్తదా । వస్తాగ్రీజగ్ముహస్సాన్వి
యథానాన్యదనేకశః || ౫ || తత్రవాసోదేవయాన్యాశ్శర్మిస్తాజగ్మహేతదా । వ్యతి
క్రమమజానన్రీదుహితావృషపర్వణః || ౬ || తతస్తయోర్విరోధసూత్రవిరోధస్సమజా
యత । దేవయాన్యాశ్చరాజేన్ద్రశర్మిస్తాయాశ్చతత్సూత్రే || ౭ || దేవయానీ ||
యస్సాన్ద్యస్తోసిమేవస్త్రుంశిష్యాభూతాన్మమమాసురి । నముదాచారహీనాయానతే
శ్రేయోభావివ్యతి || ౮ || శర్మిస్తా || ఆసినంచశయానంచపితాతేపితరంమమ । స్తౌ
తిప్రచృతిచాభీక్ష్యంభీచస్థస్థువితితవత్ || ౯ || యాచతస్తస్వించదుహితాస్తవతఃప్రతి
గృణ్ణతః । సుతాహంస్తాయమానస్యదదతోసతుగృణ్ణతః || ౧౦ || అనాయుధాసా
యథాయాంకింతస్యంకువ్యసిభిరుకి । లక్షణంప్రతియోద్ధారంసచత్వాంగణయావ్య
హమ్ || ౧౧ || శౌనకః || సవిత్స్వయాందేవయానీంతాంసక్తాంచవాససి । శర్మిస్తా
ప్రాక్షిపర్మాపేతతస్సప్రపురమావ్రజత్ || ౧౨ || హతేయమితివిజ్ఞాయతశర్మిస్తాపా

— శ్రియయాతికృతకూపస్థదేవయాన్యధరణమ్. శ్రి —

పశశ్చయా । అసమ్మేత్క్యగతాతస్మాతోగ్రిధవేగవరాయణా || ౧౩ || చేతవ్యందేశమ
భ్యాగాద్యయాతిర్నహుమాత్మజః । త్రాన్తయగ్యశ్శాన్తహయోమృగలిపుఃపిపా
సితః || ౧౪ || నాహుషిఃప్రేత్యమాణోధసనిపానేగతోదకే । దదర్శకన్యాంతాం

తత్రదీప్తామగ్నశిఖామివ ॥ ౧౫ ॥ తామపృచ్ఛత్సతతైర్వికన్యామమవగ్నినీమ్ । సా
త్వయిత్యానరశ్రేష్ఠసామూపరమవల్లనా ॥ ౧౬ ॥ కాత్వంచారుముఖశ్యామా
నుమృష్టమణిమణ్డలా । దీప్తాధ్యాయసిచాత్యథంస్తాచ్ఛోచసించాతురా ॥ ౧౭ ॥ కథం
చపతితాహ్యస్త్రిస్తూపేవీరుత్యైతావృతే । దుహితాచైవకన్యత్వంపదసర్వంసుమ
ధ్యమే ॥ ౧౮ ॥ దేవయానీ ॥ యోసాదేవైర్హతాన్వైత్యానుథాపయతివిద్యయా ।

తస్యశుక్రస్యకన్యాహంసమాంనూనంసమస్యతే ॥ ౧౯ ॥ ఏషమేదక్షిణోరాజన్వా
ణీస్తామ్రనఖాణ్డళిః । సమధర్మగృహీత్వామాంతులీనస్తస్త్వంహిమేమతః ॥ ౨౦ ॥ జా
నామిత్యాంచశంసన్తివీర్యవన్తంయశస్విరమ్ । తస్మాన్నాంపతితాంకూపాదస్తాదు
ద్ధర్తుమర్హసి ॥ ౨౧ ॥ శౌనకః ॥ జాతామథబాహ్మణీంస్త్రీంవిజ్ఞాయనమామ
త్తజః । గృహీత్వాదక్షిణేపాణాభుజ్జహరతతోఽవటాత్ ॥ ౨౨ ॥ ఉద్భృత్యచైనాం
తరసాతస్మాత్కూపాన్నరాధిపః । ఆమన్త్రయిత్యాసుశ్రోణీంయయాతిస్సపురం
యయా ॥ ౨౩ ॥ దేవయానీ ॥ త్వరితంచూర్ణికేగచ్ఛసర్వమావత్సవేపితుః । నేదా
నీంతుప్రవేద్యోసునగరంపుషపర్వణః ॥ ౨౪ ॥ శౌనకః ॥ సాత్వపీత్వరితంగత్వా
చూర్ణికాఽసురమగ్నిరమ్ । పృష్ట్యాకావ్యమువాచేదంకమ్మమానావిచేతనా ॥ ౨౫ ॥
ఆచచక్షేనుహాభాగాదేవయానీవనేహతా । శర్మిష్ఠయామహాప్రాజ్ఞదుహిత్రావృష
పర్వణః ॥ ౨౬ ॥ శ్రుత్వాదుహితరంకావ్యస్తదాశర్మిష్ఠయాహతామ్ । త్వరయా
నిర్యయాదుఃఖాన్మార్గమాణశ్చతాంవనే ॥ ౨౭ ॥ బాహుభ్యాంసమ్పరివృజ్యదుఃఖ
తోవాక్యమబ్రవీత్ । ఆత్మదోషేర్మియచ్ఛనిసర్వేదుఃఖంసుఖంజనాః ॥ ౨౮ ॥ మ
న్యేదుశ్చరితంతేఽస్తితస్యేయంనిషక్రూతఃకృతా ॥ దేవయానీ ॥ నిషక్రూతిర్వాస్తు
మావాస్తుశృణుష్వావహితోమను ॥ ౨౯ ॥ శర్మిష్ఠయాయదుక్తాస్త్రిదుహిత్రావృషప
ర్వణః । సగ్యంకిలేతిచప్రాహహేహ్యనామస్మినచాధికా ॥ ౩౦ ॥ వచనంతీక్ష్ణవరువం
క్రోధరక్షేక్షణాభృశమ్ । స్తువతోదుహితానిత్వంయావతఃప్రతిగృహ్ణతః ॥ ౩౧ ॥
సుతాహంస్త్రాయమాసస్యదదతోఽప్రతిగృహ్ణతః । ఇతిమామాహశర్మిష్ఠాదుహితా
వృషపర్వణః ॥ ౩౨ ॥ క్రోధసంరక్తనయనాదర్పపూర్ణాననాతతః । యద్యహంస్తు
వితస్తాతదుహితాప్రతిగృహ్ణతః ॥ ౩౩ ॥ ప్రసాదయిష్యేశర్మిష్ఠామిత్యుక్తశ్చాబ్రవీ
త్పితా ॥ శుక్రః ॥ స్తువతోదుహితాసత్వంభద్రేనప్రతిగృహ్ణతః ॥ ౩౪ ॥ అతస్తస్త్వం
స్త్రాయమాసస్యదుహితాదేవయాన్యసి । వృషపర్వతైవతద్వేదశక్రోరాజాచనామా
మః ॥ ౩౫ ॥ అచిన్త్యంబ్రహ్మనిర్విష్ట్యమైశ్వరంహిబలంమమ ॥ ౩౫౪ ॥ * * *

ఇతిశ్రీమద్విపురాణేమత్సృమసుసంవాదాంతర్గత శౌనకశతాధిక
సంవాదే చన్ద్రవంశానువర్ణనేయయాతిచరితేదేవయానీ
శర్మిష్ఠావిరోధాదికథనంనామ సప్తవింశతితమోఽధ్యాయః

శ్రీశుక్రదేవయానీసంవాదః ౩

శుక్రః ॥ యః పరేషాం సరోనిత్యమతివాదాం స్తితితతి । దేవయానివిజానీహి
 తేన సర్వమిదం జితమ్ ॥ ౧ ॥ యస్సు ముత్పతితం క్రోధం నిగృహ్య తేన యం యథా సయ
 వైత్యుచ్యతే సద్భిర్హయోరశ్చిహ్యసజ్జతే ॥ ౨ ॥ యస్సు ముత్పతితం క్రోధం నియచ్ఛ
 తిచధర్మతః । దేవయానివిజానీహి తేన సర్వమిదం జితమ్ ॥ ౩ ॥ యస్సు ముత్పతితం
 కోపం క్షమయైవ నిరస్యతి । యథోరగస్త్యచంజీర్ణాం సవైపురుష ఉచ్యతే ॥ ౪ ॥ య
 శ్చ భావయతే ధర్మం యోగతిమాత్రం తితితతి । యశ్చ తప్తసతపతిభ్యశంసోర్ధస్య భాజన
 మ్ ॥ ౫ ॥ యోయజేదశ్యమేధేన మాసిమాసి శతం సమాః । యస్తర్మయతి చాన్నేన
 తయోరక్రోధనోవరః ॥ ౬ ॥ యః పుమారాః కుమార్యశ్చ వైరం కుర్యురచేతసః ।
 న తత్పాశ్చిప్తకుర్వీతమిదుస్తేన బలాబలమ్ ॥ ౭ ॥ దేవయానీ ॥ వేదాహంతాతబా
 లాపికార్యాణాం కుగతిం యతః । క్రోధే చైవాతివాదే వా వేదచాపి బలాబలే ॥ ౮ ॥
 శిష్యస్యాశిష్యవృత్తేర్నినత్తుస్తవ్యం బుభూషతా । అసన్మత్క్రిష్ణవృత్తేషు వాసోమమ
 సరోచతే ॥ ౯ ॥ పుంసోయేనాభి నస్తన్వివృత్తేనాభిజనేనచ । న తేషు నివసేత్పాశ్చ
 శ్చేక్రియాన్థీపాపబుద్ధిషు ॥ ౧౦ ॥ యే త్వేన మభిజానన్వివృత్తేనాభిజనేనచ । తేషు
 సాధుషు నస్తవ్యం సవానశ్చేన్వఉచ్యతే ॥ ౧౧ ॥ తస్మేషు ధాత్రిమృదయమగ్నికా
 మగ్నివారణమ్ । వాద్దురుక్తం మహాఘోరం దుహితుర్వృషపవర్షణః ॥ ౧౨ ॥ న తస్మా
 ద్దుష్టవచనం న్యేలోకేషు త్రివృషి । యస్సు సత్సత్కీర్తియం దీప్తాంహీనశ్రీః పర్య
 పాసతే ॥ ౧౩ ॥ * * * * *

ఇతి శ్రీమత్స పురాణే శ్రీమత్స పునుసంవాదాంతర్గత శౌనకశ్చ

తానీకసంవాదే చన్ద్రవంశానువర్ణనాయయాతివరి

తే శుక్రదేవయానీసంవాదకథనం నామాష్టా

వింశతితమోఽధ్యాయః.

శ్రీశుక్రవృషవర్షసంవాదః ౩

శౌనకః ॥ తతః కావ్యోభ్యుశ్చేక్రిష్టస్సు మమ్యురుషగమ్యహా । వృషవర్షాణమూ
 సేనమిత్యువాచ త్వరాన్వితః ॥ ౧ ॥ నాధర్మశ్చ రితోరాజస్తన్యః ఫలతికారివ । శనై
 రావర్త్యమానస్తమూలాన్యపినికృంతతి ॥ ౨ ॥ యోహితాత్మని పుత్రేషు నచేత్పశ్య
 తినస్తృషు । పాపమాచరితంకర్మత్రివర్గమతివర్తతే ॥ ౩ ॥ ఫలత్యేవ ధ్రువం పాపం
 గురుభ్యుక్తమివోదరే । యదాఘాతయతా విప్రం చ మాజ్ఞిరసంతదా ॥ ౪ ॥ అపాప
 శీలంధర్మజ్ఞం శుశ్రూషుం మద్భృహేరతమ్ । వధాదవర్షతస్తస్య వధాచ్ఛదుహితుర్మ

మ ॥ ౫ ॥ వృషపర్వనిబోధత్వంత్యత్యాయమిత్వాంసభాన్ధవమ్ । స్థాతుంత్యద్విషయే
రాజన్నశత్యమిత్వయాసమా ॥ ౬ ॥ అద్వైతమాభిజానాసిదైత్యమిత్థ్యాప్రలాపి
నమ్ । యతస్త్యమాత్మసోదిష్ఠాందుహితాంసముపేక్షసే ॥ ౭ ॥ వృషపర్వా ॥
స్వధర్మమమృషావాదంత్యయిజానామిభార్గవ । త్వయినత్యంచధర్మంచతత్ప్రసీద
తునోభవాత్ ॥ ౮ ॥ యద్యస్మానపహాయత్వమితోయాస్యసిభార్గవ । సముద్రంస
మ్ప్రవిశ్యామనాన్యదస్తవరాయణమ్ ॥ ౯ ॥ శుక్రః ॥ సముద్రంప్రవిశద్ధ్వంచాదిశో
వాప్రజతాసురాః । దుహితుర్నాపియంత్రోతుంశక్తోహందయితాహిమే ॥ ౧౦ ॥
ప్రసాద్యతాందేవయానీజీవితంచ్యత్రమేస్థితమ్ । యోగక్షేమకరస్తేహంత్తస్త్రిస్య
వబృహస్పతిః ॥ ౧౧ ॥ వృషపర్వా ॥ యత్రిజ్ఞోచ్చాసురేద్వాగ్జ్ఞాంబద్ధతేవసుభార్గ
వ । భువిహస్త్రివాశ్వంచతస్యత్వంచమచేశ్వరః ॥ ౧౨ ॥ శుక్రః ॥ యత్రిజ్ఞోద
స్త్రిదవిణందైత్యేద్వాగ్జ్ఞాంమహాసురాః । తస్యశ్వరోస్త్రియదితేదేవయానీప్రసాద్య
తామ్ ॥ ౧౩ ॥ శౌనకః ॥ తతస్తుత్పరితశ్శుక్రస్సరాజ్ఞాసమమాయయా । ఉవా

— శ్రీశర్మిస్తాయాదాసీత్ప్రప్రప్తికథనమ్ ॥ —

చచైనాంసుభగేప్రతిపన్నంచచస్తవ ॥ ౧౪ ॥ దేవయానీ । యదిత్వమీతితాతరా
జ్ఞోవిత్తస్యభార్గవ । నాభిజానామితత్తేహంరాజావదతుమాంస్వయమ్ ॥ ౧౫ ॥ వృ
షపర్వా ॥ యంకామమభిజానాసిదేవయానీశుచిస్త్రితే । తత్తేహంసమ్ప్రవిత్వాయమి
యద్యపిస్యాతుదుర్గభమ్ ॥ ౧౬ ॥ దేవయానీ । దాసీకన్యాసహసేగోశర్మిస్తామ
భికామయే । అనుయాస్యతుమాంతత్రయత్రదాస్యతిమేపితా ॥ ౧౭ ॥ వృషపర్వా ॥
ఉత్తిష్టధాత్రికచ్ఛత్వంశర్మిస్తాంశీఘ్రిమానయ । యంచకామయేతేకామందేవయా
నీకరోతుతమ్ ॥ ౧౮ ॥ శౌనకః ॥ తతోధాత్రితత్రతాత్వాశర్మిస్తామిదమబ్రవీత్ । ఉత్తిష్ట
భద్రేశర్మిస్తేజ్ఞాతీనాంసుఖమావహా ॥ ౧౯ ॥ త్యజత్రబ్రాహ్మణశ్శిష్యాద్దేవయాన్యాప్ర
చోదితః । యంసాకామయేతేకామంసకార్యోత్రత్వయానఘే ॥ ౨౦ ॥ దాసీత్వ
మభిజానాసిదేవయాన్యాస్సుశోభనే ॥ శర్మిస్తా ॥ యంచకామయేతేకామంకర
వాణ్యహమద్యతామ్ ॥ ౨౧ ॥ మాగాన్తన్యవశంశుక్రోదేవయానీవమత్ర్యతే ॥ శౌ
నకః ॥ తతఃకన్యాసహస్రేణవృతాశిబికయాతదా ॥ ౨౨ ॥ పితుర్నిదేశాత్పరితాని
శ్చక్రామపురోత్తమాత్ ॥ శర్మిస్తా ॥ అహంకన్యాసహస్రేణదాసీభిఃపరివారితా ॥ ౨౩ ॥
అనుత్వాంతత్రయాస్యామియత్రదాస్యతితేపితా ॥ దేవయానీ । స్తవతోదుహితా
నాహంయూచతఃప్రతిగృహ్లాతః ॥ ౨౪ ॥ స్తూయమానస్యదుహితాకథందాసీభివివృసి ॥
ర్మిస్తా ॥ యేనకేనచిదార్తానాంజ్ఞాతీనాంసుఖమావహేత్ ॥ ౨౫ ॥ అనుయాస్యాన్య
నాంతత్రయత్రదాస్యతితేపితా ॥ శౌనకః ॥ ప్రతిశ్రుతేదాసభావేదుహితావృషప
ర్వణః ॥ ౨౬ ॥ దేవయానీన్యవశ్రేణపితరంవాక్యమబ్రవీత్ । ప్రవిశ్యామిపురంతా
తప్యాప్తోస్త్రిద్విజనత్తమ్ ॥ ౨౭ ॥ అమోఘంతవవిజ్ఞానమస్తేవిద్యాబలంచతే । పవ

ముక్తాద్విజశ్రేష్ఠోదుహిత్రాసుమహాయశః ॥ ౨౮ ॥ ప్రవివేశపురేహృష్టఃపూజితస్స
ర్వదానవైః ॥ ౨౮౫ ॥ * * * * *

ఇతిశ్రీమత్స పు రాణే మత్స యమసంవాదాద్వర్త శౌనక
శతానీకసంవాదేచర్షివంశానువర్తనే యయాతిచ
రితేశరిస్తాయాఃదేవయానీదాసీత్ప్రపాత్తికథనం
నామైకోనత్రంశతితమోఽధ్యాయః

— ధీ దేవయానీ వనవిహారః—

శౌనకః ॥ అథద్విష్ణోణకాలేనతస్మిన్నేవస్మిన్సోద్రమః|వనంతదేవనిర్వాతాక్రీడా
ర్థంచరవర్ణిణీ ॥ ౧ ॥ తేనదాసీసహస్రేణసార్ధంశర్త్తిస్తయాతదా | తమేవదేశంస
మ్మాప్రిప్తాయథాకామంచచారసా ॥ ౨ ॥ తాభిస్సఖిస్సహితాసర్వాభిన్నుదితా
భృశమ్ | క్రీడన్త్యోభిరతాస్సర్వాఃపిబన్త్యోహధుమాధవే ॥ ౩ ॥ ఖాదన్త్యోఽవిధాన్తు
త్యౌన్విదశః స్త్యోఫలానిచ | పునశ్చనాహుషోరాజామృగలిపుగృధృచ్ఛయా ॥ ౪ ॥
తమేవదేశసమ్మాప్రిప్తజలలిపుస్సకర్షితః | దదర్శదేవయానీంచశర్త్తిస్తాంతాశ్చయో
షితః ॥ ౫ ॥ పిబన్త్యోలలమానాశ్చుదవ్యాభరణభూషితాః | ఉపవిష్టాంచదదృశేదే
వయానీంశుచిన్త్రితామ్ ॥ ౬ ॥ రాషేణాప్రతిమాంతాసాంస్త్రీణాంమధ్యేవరాజ్ఞనామ్ |

— ధీయయాతి దేవయానీ సంవాదః—

శర్త్తిస్తయాసేవ్యమౌనాంపాదసంవాహనాదిభిః ॥ ౭ ॥ యయాతిః ॥ ద్వాభ్యాంకన్యాస
హసాభ్యాంద్వైకన్యేపరివారితే | గోత్రేచనాహనీవైవద్వయోఃపుచ్ఛామ్యహంయ
తః ॥ ౮ ॥ దేవయానీ ॥ అభ్యాస్యాన్యమమోదస్త్వవచనంమేనరాధిప | శుక్రోనా
మాసురగురుస్సుతాంజానీహితస్యమామ్ ॥ ౯ ॥ ఇయంచమేసఖిదాసీయత్రాహం
తత్రగామిణీ | దుహితాదానవేష్టస్యశర్త్తిస్తావృషవర్ణిణః ॥ ౧౦ ॥ యయాతిః ॥
కథంచతేసఖిదాసీకన్యేయంచరవర్ణిణీ | అసురేష్టస్మతానుభూతిఃపరంకౌతూహ
లంహితమ్ ॥ ౧౧ ॥ దేవయానీ ॥ సర్వపనరవ్యాఘ్రవిధానమనువర్తతే | విధిసా
విహితంమత్తామాపిచిత్రంయథాన్యప ॥ ౧౨ ॥ రాజవద్రూపవేషస్త్రేఖాస్త్రీం *
వాచాంబిభర్షిచ | కింనామాత్మంకుతశ్చాసీకస్యపుత్రస్యేవ ॥ ౧౩ ॥ య
యాతిః ॥ బ్రహ్మచర్యేణకృత్స్నోమేవేదశ్శ్రుతిపథంగతః | రాజాహంరాజపుత్ర
శ్చయయాతిరివిమిశ్రుతః ॥ ౧౪ ॥ దేవయానీ ॥ కేనాప్యర్థేనస్యతేఇమంచేశంసమా
గతః | జిఘ్రేతుర్వాదిజంకిశ్చేదధవామృగలిష్సయా ॥ ౧౫ ॥ యయాతిః ॥ మృగ
లిపురహంభద్రేపానీయార్థమిహంగతః | బహుధాప్యనుయోన్తితదనుజ్ఞాతుమ

ర్వసి ॥ ౧౬ ॥ దేవయానీ ॥ ద్వాభ్యాంకన్యాసహసాభ్యాంకన్యాశక్తిస్థయా
సహత్వదధీనాస్మిభద్రం తేనభాభర్తాచమేభవ ॥ ౧౭ ॥ యయాతిః ॥ న్యాదేశసనిభద్రం
తేనత్వామర్తోఽస్మిభామిని ॥ అవైవాహ్యశ్చరాజానోదేవయానీతుస్తవ ॥ ౧౮ ॥
దేవయానీ ॥ సంస్రుప్తంబ్రహ్మణాత్మత్రంత్రంచబ్రహ్మసంస్థితమ్ ॥ యిషిశ్చయి
షిపుత్రే శిశ్పనాహుమాద్యభజస్వమామ్ ॥ ౧౯ ॥ యయాతిః ॥ ఏకదేహియాన్యవా
వణ్ణాశ్చత్వారోపివరానసేపుగర్ధ్వాఃపుగర్ధ్వాచాస్తేషాంవైబ్రాహ్మణోవరః ॥ ౨౦ ॥
దేవయానీ ॥ పాణిగ్రహియానాహుమాయంనపుష్కస్సేవితఃపురా ॥ త్వంపాణిమగ్ర
హీరగ్రేవ్యణోమిత్యావహంతతః ॥ ౨౧ ॥ కథంతుమేమనస్యన్యాపాణిమన్యఃపుమా
న్మమశేత్ ॥ గృహీతమృషిపుత్రే శిశ్పస్థయంవాప్యృషితాత్వయా ॥ ౨౨ ॥ యయాతిః ॥
క్రుద్ధాదాశీవిమాతృర్వాజ్ఞ్వలనాశ్చర్వతోమఖాత్ ॥ దురాధర్షతరోవిప్రఃపురుషే
ణవిజానతా ॥ ౨౩ ॥ దేవయానీ ॥ కథమాసీవిమాతృర్వాజ్ఞ్వలనాశ్చర్వతోమఖాత్ ॥
దురాధర్షతరోర్విప్రశత్యధేపురుషర్షభ ॥ ౨౪ ॥ యయాతిః ॥ దశేదాశీవిప్రస్తే
కంశస్తే శ్రేణేకశ్చవధ్యతే ॥ హవివిప్రస్సరాష్ట్రాగ్రీపురాణ్యపిచకోపతః ॥ ౨౫ ॥
దురాధర్షతరోవిప్రస్తస్యాద్భిరుమతోమమ ॥ అతోదత్తాంహిపితృత్వంభద్రేనవివ

— శ్రీశుక్రాభ్యుపజ్ఞాతస్వయయాతే దేవయానీపరిగ్రహః శ్రి —

హామ్యహమ్ ॥ ౨౬ ॥ దేవయానీ ॥ దత్తాంపహసీపితృత్వంహంహిరాజస్త్వ
తోమయామాయాచతోభయంనాస్తిదత్తాంచద్రతిగృహ్లాతః ॥ ౨౭ ॥ శౌనకః ॥ త్వరితం
దేవయాన్యాథప్రేషితాపితురాశ్రమమ్ ॥ సర్వంనివేదయామాసథాత్రీతస్థై
థాశ్రుతమ్ ॥ ౨౮ ॥ శ్రుత్వేవవసరాజానందరూపమాసభాగ్దశః ॥ దృష్టేవ
కూగతంవిప్రంయయాతిఃపుద్గివీపతిః ॥ ౨౯ ॥ వవదైబ్రాహ్మణంకావ్యంప్రాజ్ఞలిఃప్ర
తిస్థితః ॥ తంచాథాభ్యవదత్కావ్యస్సామూపరమవల్లనా ॥ ౩౦ ॥ దేవయానీ ॥
రాజాయంనాహుషస్తాతమగ్రేమేపాణిమగ్రహీత్ ॥ సమస్తేదేహిమామస్తైలోకే
శాన్యంపతింవృణే ॥ ౩౧ ॥ శుక్రః ॥ వృతోఽనయావతిర్విరసుతయాత్వంమమేచ్ఛయా ॥
హాణేమాంసుయాదత్తాంమహిషీంసహుమాచ్ఛజ ॥ ౩౨ ॥ యయాతిః ॥ అధ
ష్ఠీనస్సశేదేవంపాపంమాన్యాచ్ఛభార్గవ ॥ వర్ణసజ్జరజోబ్రహ్మన్నితిత్వాంప్రా
ణోమ్యహమ్ ॥ ౩౩ ॥ శుక్రః ॥ అధర్మాత్త్వాంచమోత్యౌమివరంవరయచేషితమ్ ॥
స్సీన్వివాహేమాగ్నానిరహంపాపంతుదామితే ॥ ౩౪ ॥ వహస్వభార్యాంధర్మేణదే
యానీంశుచిస్థితామ్ ॥ అనయాసహసమ్ప్రీతిమతులాంత్యమవాప్నుహి ॥ ౩౫ ॥
మంచాపితుమారీతేశ్చస్థావార్షపర్వణీ ॥ సమ్ముజ్యాసతతంరాజన్నచైనాంశయ

నేహ్యయ ॥ ౩౬ ॥ శౌనకః ॥ ఏవముక్తయయాతిస్తుశుక్రేదత్వాప్రదక్షిణమ్ । జగముస్స
పురంహృష్టసోననుజ్ఞాతోమహాత్మనా ॥ ౩౭ ॥ * * *

ఇతిశ్రీమత్స పురాణే మత్స యనునంవాదా న్తర్గత శౌనకశతాధిక
సంవాదే చష్ట గ్రంథానువర్ణనే యయాతిచరితే యయాతికృత
దేవయానీగ్రహణంనామత్రిం శతితమోఽధ్యాయః.

శౌనకః ॥ యయాతిస్స పురంప్రాప్యమహేష్ట గ్రీపురసన్నిభమ్ । ప్రవిశ్యా
ప్రపురంతత్రదేవయానీన్యవేళయేత్ ॥ ౧ ॥ దేవయాన్యాశ్చ సుమతేసుతాంతాం
వృషపర్వణః । అశోకవనికాభ్యాశేగృహంకృత్వాన్యవేళయేత్ ॥ ౨ ॥ వృతాండా
సీసహస్రేణశర్మిస్తామాసురాయణీమ్ । వాసోభిరన్నపానైశ్చ సంవిభజ్యసుసంప్రతా
మ్ ॥ ౩ ॥ దేవయాన్యాతుసహితస్సన్యపోనహుషాత్మజః । విజహరబహునబ్జాదైవప
న్నుదితోభృశమ్ ॥ ౪ ॥ ఋతుకాలేతుసమ్నాగ్రీష్టేదేవయానీవరాక్షసాః । లేభేగర్భం
ప్రథమతఃకుమారంచవృజాయత ॥ ౫ ॥ గతేవర్షసహస్రేతుశర్మిస్తావార్షపర్వణీదద
ర్మయావసప్రాప్తావృతుంసాకమలేక్షణా ॥ ౬ ॥ చింతయామాసధర్మజ్ఞాత్వౌతప్రా
ప్తేతుభామినీ । ఋతుకాలశ్చసమ్నాగ్రీష్టేనచకశ్చిన్నతిర్వృతః ॥ ౭ ॥ కింప్రాప్తం
కీఞ్చకర్తవ్యంకథంకృత్వాకృతంభవేత్ । దేవయానీయయాతింసాప్రతాసమ్నాగ్రీ
ప్తయావనా ॥ ౮ ॥ యథాతయావృతోభర్తా తథైవాహంవృణోమితమ్ ।
రాజ్ఞాపుత్రగ్రీవందేయమితిమేనశ్చితామతిః ॥ ౯ ॥ యదిదానీంసధర్మాత్కారహేహ

— శ్రీశర్మిస్తాయయాతోస్సంవాదః ౨ —

మేదర్శనంప్రజేత్ ॥ శౌనకః ॥ అథనిమగ్నిమ్యరాజాసాతస్మిన్నాగ్రేయదృచ్ఛ
యా ॥ ౧౦ ॥ అశోకవనికాభ్యాశేశర్మిస్తాసహితస్సితః । తమేకంరంహసంధృష్ట్యా
శర్మిస్తాచారుహాసినీ ॥ ౧౧ ॥ ప్రతిగమ్యాజ్జలింకృత్వా రాజానంవాక్యమబ్రవీత్ ।
శర్మిస్తాసోమసేన్ద్రగ్రీన్యదిష్టేశ్చయమస్యవరుణస్యప ॥ ౧౨ ॥ తవవానాహుషశ్చహే
కస్త్రియంద్రస్తుమర్తతి । యాపాభిజనశీలాంహితస్వంరాజన్వేన్దిమాంసదా ॥ ౧౩ ॥
సాత్వాంయాచేభికామార్తాఋతుందేహినరాధిప ॥ యయాతిః ॥ వేద్మిత్యాంశీల
ష్పన్నాందైత్యకన్యామనితామ్ ॥ ౧౪ ॥ యావంతుతేనపశ్యామిసూచ్యగ్రమపిన్ద్ర
తమ్ । మమాబ్రవీత్తదాశుక్రోదేవయానీంయదావహమ్ ॥ ౧౫ ॥ నేయమాహ్వయ
తవ్యాతేతయనేవార్షపర్వణీ ॥ శర్మిస్తా ॥ ననర్తయుక్తంచవనంహినస్తినస్త్రీపురా
జన్నదివాహకాలే ॥ ౧౬ ॥ ప్రాణాత్యయేసర్వధనాపహారేపశ్చాన్యతాన్యాహుర
పాతకాః । పృష్టాస్త్రసాత్యేప్రపదన్తియేన్యధాభవన్మిథ్యావచనానరేష్ట్రీ ॥ ౧౭ ॥
ఏకార్థతాయాంతుసమాహితాయాంమిథ్యావదన్తంహ్యన్మతంహినస్త్రీయయాతిః ॥

గోజాప్రమాణంభూతానాంసవిసశ్యేచ్ఛమావదత్ ॥ ౧౮ ॥ అర్థకృచ్ఛస్సనుప్రా
ప్యనమిథ్యావస్తుముత్సహే ॥ శర్మిస్తా ॥ సమావేతావతారాజన్వతిస్సఖ్యాశ్చయఃప
తిః॥౧౯॥ సమంవివాహమిత్యాహుస్సఖ్యామేసీపతిర్వతః ॥ యయాతిః ॥ దాతవ్యం
యాదమానస్యభిమేవతమాహితమ్ ॥ ౨౦ ॥ త్వంచయాచసీకామంమాంబ్రూ
హీకింకరవాణితే॥శర్మిస్తా ॥ అధర్మాత్పాహిమాంరాజన్వర్తంచప్రతిపాదయ ॥ ౨౧॥
త్వత్తోఽపశ్యవతీలోకేచరేయంధర్మముద్దహమ్ ॥ త్రయసీవాధనారాజస్సార్థదా
సస్తథాసుతః ॥ ౨౨ ॥ యంతేసహధిగచ్ఛత్రియస్యైతేతస్యతద్దనమ్ ॥ దేవయా
స్యాభుజివ్యోస్త్రీవశ్యోచతవభార్గవీ ॥ ౨౩ ॥ సాచాహంతుత్వయా రాజస్సరణీయా
భజన్వమామ్ ॥ శౌనకః ॥ ఏవముక్తస్తయా రాజాతథ్యమిత్యభిజన్జివాత్ ॥ ౨౪॥ పూ
తయామానశర్మిస్తాంధర్మంచప్రతిపాదయత్ ॥ ససమాగమ్యశర్మిస్తాయథాకామ
కువాప్యచ ॥ ౨౫ ॥ అన్యోన్యంచాపిసమ్మాజ్యజగ్ముస్తాయథాగతమ్ ॥ తస్మి
న్సమాగమేనుభూశ్యశర్మిస్తావాద్ధవర్వణీ ॥ ౨౬ ॥ లేభేగర్భంప్రథమతస్తస్మాచ్ఛస్త
సస్తమాత్ ॥ ప్రజజ్ఞేచతతఃకాలేరాజనాగ్రీవలోచనా ॥ ౨౭ ॥ కుమారందేవగ
ర్భాభమాదిత్యసహవర్చసమ్ ॥ ౨౮ ॥ * * * *

ఇతిశ్రీమత్స్వపురాణేశౌనకశతావళి సంవాదే చంద్రావంతౌ

నువర్ణనేయయాతిచరితేశర్మిస్తాయయాతిసంవాదో

నామైకత్రింశోఽధ్యాయః.

— శ్రీశర్మిస్తాదేవయాన్యోపుత్త్రవిషయకసల్లాపః శ్రీ —

శౌనకః ॥ శ్రుత్వాకుమారంజాతంతుదేవయానీశుచిస్త్రితా ॥ చిన్తయామాస
గర్భాశర్మిస్తాంప్రతిభారతం ॥ తతోభిగమ్యశర్మిస్తాందేవయాన్యబ్రవీదిదమ్ ॥ దేవ
యానీకిమిదంపుజిసంసభూక్యతంతేకామలుబ్ధయా ॥ ౧॥ శర్మిస్తా ॥ ఋషిఃకశ్చి
హాగత్యధర్మాత్పావేదపారగః ॥ సమయానువరఃకామంప్రాద్ధితోధర్మసంహితమ్ ॥ ౩॥
నాహమన్యాయతఃకాహమాచరామిశుచిస్త్రితే ॥ తస్మాన్యషేర్తమాపత్యమితిసత్యం
బ్రవీమి తే ॥ ౪ ॥ దేవయానీ ॥ శోభనంభీరుసత్యంచేదధసంజ్ఞాయతేద్విజః ॥ గో
దానామాభిజనతశ్శ్రీమతిమచ్ఛాసుతంద్విజమ్ ॥ ౫ ॥ శర్మిస్తా ॥ ఓజసాతేజసాచై
దీప్యమానంరంబియథా ॥ తందృష్ట్యేమమసహృష్టుంశక్తిరాసీచ్చుచిస్త్రితే ॥ ౬॥
దేవయానీ ॥ యద్యేతదేవంశర్మిష్టేననుమ్యర్చిర్ద్యతేమమ ॥ అపత్యంయదితేలబ్ధం
వ్యవృత్తంశ్రేష్ఠాత్మవైద్విజాత్ ॥ ౭ ॥ శౌనకః ॥ అన్యోన్యమేవముక్తాచసమ్మహాస్యచ
తమిధః ॥ జగామభార్గవీవేత్తతథ్యమిత్యభిజానతి ॥ ౮ ॥ యయాతిర్దేవయాన్యాం
సపుత్రావజనయన్పుత్ర ॥ యమంచతుర్వసుంచైవశక్రవిష్ణూఇవాపరా ॥ ౯ ॥ తస్మా
వతు రాజక్షేశ్మర్మిస్తావాద్ధవర్వణీ ॥ ద్రుహ్యం చానుంచపూరుంచత్రీనుమారానజి

జనత్ || ౧౦ || తతఃకాతేతుకస్త్రిదేవయానీశుచిస్త్రితా । యయాతీసహితారాజన్త
 గామరహితంవసమ్ || ౧౧ || దదర్శచతదాతత్రకుమారాదేవకూపిణః | క్షీడమానాన్సు
 శీన్సుధ్వాన్విస్త్రితాచేదమబ్రవీత్ || ౧౨ || దేవయానీ || కస్యైతేదారకారాజదేవపుత్రో
 పమాశ్శుభాః | వర్షసారూపతశ్చైవదృశ్యస్తేసద్గుణాస్తవ || ౧౩ || శౌనకః || ఏవందృష్టౌ
 తురాజానంకుమారాన్వర్షపుచ్ఛత | కింనామధేయంగోత్రంవఃపుత్రౌకాకస్యపణ్డ
 తాః || ౧౪ || విబ్రూతమేయధాతథ్యంశ్రోతుమిచ్ఛామితత్త్వహమ్ | తేదర్శయన్పు
 దేశేన్యాతమేవస్యపసత్తమమ్ || ౧౫ || శర్మిస్తాంమాతరంఘోషైవతస్యామాచుశ్చదా
 రకాః || శౌనకః || అత్యుక్తాస్సహితాస్తేతురాజానముపచక్రముః || ౧౬ || నాభ్యస
 ద్దతానాజాదేవయాన్యాస్తదాన్తికే | క్రస్తస్తేతుశర్మిస్తాపభ్యయార్బాలకాస్త
 దా || ౧౭ || శ్రుత్వాతుతేహంబాలానాంసవీడత్యవపాధివః | దృష్ట్వాతుతేహంబా
 లానాంప్రత్యయంపాధివంప్రతి || ౧౮ || బుద్ధ్వాచతత్త్వతోదేవీశర్మిస్తామిదమబ్రవీ
 త్ || దేవయానీ || మదగ్నినాసతీకస్తాదకాన్తీర్విప్రియంమమ || ౧౯ || త్వమేవాసు
 రధర్మంతమాస్థితానవిభేషిమామ్ || శర్మిస్తా || యదుక్తవృషిరిత్యేవంతస్యత్యంఛా
 రుహాసినీ || ౨౦ || న్యాయతోధర్మతశ్చైవచరస్త్రీనవిభేమతే | యదిత్వయావృతో
 భర్తావృతపవమయాతదా || ౨౧ || సఖిభర్తాహిధర్మేభభర్తాభవతిశోభనే । పూ
 జ్యాసిమమమాన్యాచజ్యేస్తాచబ్రాహ్మణీహ్యసి || ౨౨ || త్వత్తోహిమేపూజ్యతమోరాజ
 ర్విఃకింవేథతత్ || శౌనకః || శ్రుత్వాతస్యాస్తతద్వాక్యందేవయాన్యబ్రవీదిదమ్ || ౨౩ ||
 రాజన్నాద్యేహవత్స్యామివిప్రియంమేత్వయాకృతమ్ | సహసాపుష్కలితాంశ్యా
 మాందృష్టౌతాంసాశ్రులోచనామ్ || ౨౪ || తూర్జంసకాశంకావ్యస్యప్రస్థితాంవ్య
 థితస్తదా | అనువవాజసమ్భ్రాంతిపుస్తతస్సాన్వయిన్నృపః || ౨౫ || న్యవర్తతస
 సాచైవక్రోధసంరక్తలోచనా | అవిబ్రూవస్త్రీకిఞ్చిత్సారాజానంసాశ్రులోచనా || ౨౬ ||
 అచిరాదేవసమ్భ్రాంతాకావ్యస్యోశనసోఽన్తికమ్ | సాతుదృష్టైవపితరమభివాద్యా
 గ్రతస్త్రితా || ౨౭ || అనన్తరంయయాతిస్తుపూజయామాసభార్గవమ్ || దేవయానీ ||
 అధర్మేణజితోధర్మఃప్రవృత్తమధరోత్తరమ్ || ౨౮ || శర్మిస్తయానివృత్తాన్మిదుమిత్రా
 వృషపర్వణః | త్రయోస్యాంజనితాపుత్రౌరాజ్ఞాతేనయయాతి నా || ౨౯ || దుర్భ
 గాయామమద్వాతుపుత్రౌగ్రీతాతబ్రవీమతే | ధర్మజ్ఞఃకలితేభ్యాతపపరాజాభృగూద్వ

— ఆయయాతేశ్శుక్రదత్తశాపః ౩ —

హ || ౩౦ || అతిక్రాంతశ్చమర్యాదాంకావ్యైతతగ్రయామితే || శుక్రః || ధర్మజ్ఞస్తస్యం
 మహారాజయోదధర్మమకృధాఃప్రియమ్ || ౩౧ || తస్మాజ్జరాత్వామచిరాధర్మయ
 వ్యతిమానద || యయాతీః || యుతుంచైయాచమనాయాభగవత్సగ్యచేతసా || ౩౨ ||

మహితుద్దానవేదస్త్రిస్యధర్మమేతత్కృతంమయా । ఋతుంవైయాచమానాయా
నదదాతిపుమాన్స్వతః॥ ౩౩ ॥ భూగ్రిహేతువ్యతేబ్రహ్మస్తనీచేహబ్రహ్మవాదిభిః ।
ఋతుకానూంప్రియాంయస్తుగమ్యాంరహసియాదితః॥ ౩౪ ॥ సోమైతిహిసథర్మేషు
భూగ్రిహేతువ్యతేబ్రహ్మైః । ఇత్యేతానిసమిక్ష్యహంకారణానిభృగూద్వహ॥ ౩౫ ॥
అధర్మభయసంవిగ్నశ్శర్మిస్తాముపజన్మివాన్ ॥ శుక్రః ॥ నన్యహంప్రత్యవేత్త్యస్తేమ
దధీనోసిపార్థివః॥ ౩౬ ॥ ధర్మలోపేవతేత్యేవమిథ్యాచరసిపార్థివ । మిథ్యాచర
సిధర్మంత్యంచార్యవానసిపార్థివ ॥ ౩౭ ॥ శౌనకః॥ క్రుద్ధేవోశనసాశస్త్రాయయా
తిర్వాముషస్తదా । పూర్వంవయఃపరిత్యజ్యజరాంసద్యోన్యపద్యత॥ ౩౮ ॥ యయా
తిః ॥ అత్యస్తాయావనేతస్యాందేవయాన్యాంభృగూద్వహ । ప్రపాదంకురుమేబ్రహ్మస్త
రేయంనవిశేతమామ్ ॥ ౩౯ ॥ శుక్రః ॥ నాహంవృధావదామ్యేతజ్జరాగప్రాప్తోసిపా
ర్థివ । జరాంత్యేతాంత్యమన్యస్తైసజాగ్రిమయయిఇచ్ఛతి ॥ ౪౦ ॥ యయాతిః॥

రాజ్యభాకుభవేద్యహ్మన్పుణ్యభాక్కిర్తిభాక్తధా । యోమేదద్యాద్వయఃపు
స్త్రీస్తద్భవాననువన్యతామ్ ॥ ౪౧ ॥ శుక్రః ॥ సజాగ్రిమయిష్యసిజరాయ
కేష్టంనముపాస్తజ । మామనుధ్యాయభావేననపపాపమవాప్యసి ॥ ౪౨ ॥ వ
యోదాస్యతితేపుత్రోగ్రియస్పరాజాభవిష్యతి । ఆయుష్మాన్కిర్తిమాంత్యైవబహ్వా
పత్యస్తతైవచ ॥ ౪౩ ॥ * * * * *

ఇతిశ్రీమన్యపురాణేశౌనకతానీకసంవాదే చన్ద్రవింశాశువర్ణనాయయా
తచరితేయయాతేర్జరప్రాప్తికథనంనామ ద్వాత్రింశోధ్యాయః.

— శిశుత్రైస్సహయయాతేర్జరప్రదానమిక్షకసంవాదఃశ్రి —

శౌనకః ॥ జరాంప్రాప్తయయాతిస్తుస్యపురంప్రాప్తయైవహి । పుత్రగ్రి
జ్యేష్ఠంవరిష్ఠంచయమమిత్యబ్రవీద్యచః ॥ ౧ ॥ యయాతిః ॥ జరావలీచమాంపుత్ర
పలితానిచపర్యుగః । కావ్యసోశనసశ్శాపాన్నచత్యస్తోస్త్రియావనే ॥ ౨ ॥ త్వంయ
దోప్రతిపద్యస్వపాప్తానంజరయాసహ । యావనేత్యదీయేనచరేయంవిషయానహ
మ్ ॥ ౩ ॥ పూర్ణేవర్షసహస్రేతుపునస్తేయావసంత్యహమ్ । దత్వాస్యంప్రతిపత్స్యా
మిపాప్తానంజరయాసహ ॥ ౪ ॥ యదుః ॥ జరాయాంబహవోదోషాఃపానభోజనకా
రితాః । తస్మాజ్జరాంసతేరాజన్తగ్రిహిష్యఇతిమేమతిః ॥ ౫ ॥ సతతశ్శ్రుధరోదీనోజర
యాశిథిలీకృతః । వలీసన్నతగాత్రస్తుదుర్దర్శదుగ్ధలఃకృశః ॥ ౬ ॥ అశక్తఃకార్యకర
ణేపరిభూతస్సయావనైః । సహయాపజీపభిత్వైవతజ్జరాంనాభికామయే॥ ౭ ॥ సన్నితే
బహవఃపుత్రాగ్రిమత్తఃప్రియతరాశ్రవ । జరాంగృహీతుంధర్మజ్ఞపుత్రగ్రిమన్యంబ్రవీహి
వై॥౮॥యయాతిః॥యస్త్యంమేహృదయాజ్ఞాతోస్త్వంవయోనప్రయచ్ఛసి । తస్మాద

శ్రీ మ త్స య రా తే.

రాజ్యభాక్తాతప్రజాతపభవిష్యతి॥౯॥యయాతి॥ తుర్వసోప్రతిపద్యస్వపాప్తానంజర
యాసహ॥యావనేనచరేయంవైవిషయాంస్తవపుత్త్రక॥౧౦॥పూర్ణేవద్దసహస్రేత
పునర్దాస్యామియావనమ్తతైవప్రతిఫత్యామిపాప్తానంజరయాసహ॥౧౧॥తుర్వ
సుః॥నకామయేజరాంతాతకామభోగప్రణాశీనమ్ । బలరూపాస్తకరిణీంబుద్ధిప్రాణ
నాశీనమ్॥౧౨॥యయాతి॥యస్తస్వంమేహృదయాజ్ఞాతోవయస్సస్వంప్రయచ్ఛసి
తస్మాత్ప్రజాసముచ్ఛేదంతుర్వసోతవయాస్యతి ॥౧౩॥సజ్జిగ్ణాచారధర్మేవ
ప్రతిహామేషుపుత్త్రకపిశితాశిషుచాస్త్యేషునూనంరాజాభవిష్యసి ॥౧౪॥గుర
దారప్రసక్తేషుతర్కగ్యోగతేషుచ॥మేచ్ఛేషుపశుధర్మేషుపాపేషుప్రసవిష్యసి॥౧౫॥
శౌనకః॥ఏవంతుతుర్వసుంశప్తాయయాతిసతమాత్మజమ్తర్కిస్తాయాసుతంజ్యేష్ఠ
ద్రుహ్యంపదసమబ్రవీత్ ॥౧౬॥యయాతి॥ద్రుహ్యాయత్వంప్రతిపద్యస్వవర్ణరూప
నాశీనమ్ । జరాంవర్షసహస్రంమేయావనంసప్సయిచ్ఛతి ॥౧౭॥పూర్ణే
ర్షసహస్రేతుతేద్రదాస్యామియావనమ్ । స్వంచాదాస్యామిభూయోపిపాప్తాన
జరయాసహ ॥౧౮॥ద్రుహ్యః॥నరాజ్యంసరిభంనాశ్వంజ్యోభుజ్జేనచస్త్రీయ
నోరాగచ్ఛస్యభవతిసజరాంతేనకామయే ॥౧౯॥యయాతి॥యస్తస్వంమేహృ
యాజ్ఞాతోవయస్సస్వంప్రయచ్ఛసితస్మాత్ప్రజాసముచ్ఛేదంతుర్వసోతవయాస్య
తేకవ్రవీత్ ॥౨౦॥ఉషుపష్టవసంతారోయత్రసత్యంభవిష్యతి । ఆరాజ్యభాగభ
ష్టత్వంతత్రప్రాప్యసిసాన్వయః ॥౨౧॥యయాతి॥అనోత్పంప్రతిపద్యస్వప
ప్తానంజరయాసహ । ఏవంవర్షసహస్రంతుచరేయంయావనేనతే ॥౨౨॥అను
జ్యేష్ఠశ్శిశురివాదత్రేకాలేన్నమశువిర్యథా । నజాహూతిచకాలేగ్నితాంజరా
నాభికామయే ॥౨౩॥యయాతి॥యస్తస్వంమేహృదయాజ్ఞాతోవయస్సస్వం
ప్రయచ్ఛసి । జరాదోషస్త్యయోక్తోయస్తస్మాత్స్వంప్రతిపద్యస్యసే ॥౨౪॥ప్రజా
యావనంప్రాప్తావినశిశ్యస్త్యవోతవ । ఆగ్నిప్రసన్ననమనాస్తస్వంచాప్యేవంభ
వ్యసి ॥౨౫॥యయాతి॥పురోత్పంప్రయఃపుత్త్రస్తస్వంవరియాన్భవిష్యసి
జరావలీచమేతాతపవితానిచవర్యశుః ॥౨౬॥కావ్యస్యోశనసశ్శాపాన్నచత్వరి
స్త్రీయావనే । పూరోత్పంప్రతిపద్యస్వపాప్తానంజరయాసహ ॥౨౭॥కిష్కిరా
లంచరేయంవైవిషయాన్స్వయసాతవ । పూర్ణేవద్దసహస్రేవైప్రతిదాస్యామియావ
మ్ ॥౨౮॥స్వంవైవప్రతిపద్యస్యామిపాప్తానంజరయాసహ ॥శౌనకః॥ఏవముక్త
ప్రత్యువాచపూరుషితరమజ్ఞసా ॥౨౯॥యదాథ్మత్వంమహారాజతత్కరిష్యామి
వచః । ప్రతిపత్యామితేరాజన్వాప్తానంజరయాసహ ॥౩౦॥గృహాణయావనం
మత్తత్పరకామానధేహితా॥జరయావహంప్రతిచ్ఛన్వయయోరూపధరస్తవ॥౩౧॥
యావనంభవతేదత్యాచరిష్యామియథేచ్ఛయా॥యయాతి॥పురోప్రీతోస్త్యతేవత్య

రాంమేతాండదామితే || ౩౨ || సర్వకామసమృద్ధాస్తేప్రజారాజ్యంభవిష్యతి || ౩౨౫ ||

ఇతిశ్రీమత్సృపురాణే శౌనకశతానీకసంవాదే ఐదశ్యవంశానువర్ణనే

యయాతిచరితేయయాతిపుత్రసంవాదోనామత్ర

యస్త్రింశోధ్యాయః.

శౌనకః || ఏవముక్తస్సురాజ్జన్మికావ్యంస్తృత్వానుహవ్రతమ్ । సజాగ్రీమ
యామాసజరాంతదాపుత్రేనుహవ్రతమ్ ॥ ౧ ॥ పౌరవేణాధవయసాయయాతిర్న
హుహత్సజః । ప్రీతియుక్తోనరశ్రేష్ఠశ్చచారపషయాస్త్రియా ॥ ౨ ॥ యథాకామం
యథోత్సాహంయథాప్రీతీంయథాసుఖమ్ । ధన్యామరుద్ధంరాజేన్ద్రాయథార్హతిసప
వహి ॥ ౩ ॥ దేవాద్దేవార్హణైర్వజ్జైర్వృద్ధైరపితామహాః । దీనాననుగ్రహైరిష్టై
కామైశ్చద్విజనత్రమా ॥ ౪ ॥ అతథీనన్నపానైశ్చవిశశ్చప్రతిపాలనైః । ఆన్య
శంస్యేనశూద్రాంశ్చదస్యాన్నిగ్రహణేనచ ॥ ౫ ॥ ధర్మేణచప్రజాస్సుర్వాయథావద
నురజ్జయ ॥ యయాతిఃపాలయామాససాక్షాదస్త్రీశ్చివావరః ॥ ౬ ॥ సరాజా
సింహవిక్రాంతోయువాపషయగోచరః । అవిరోధేనధర్మస్యచచారసుఖముత్తమమ్ ॥ ౭ ॥
ససమ్ప్రాప్యసుఖంకామాత్మప్తఃఖన్నశ్చపాథివః । కాలంవర్షసహస్రంతుసన్తా
రమనుజాధివః ॥ ౮ ॥ పరిచిన్త్యసకాలజ్ఞఃకాలాకాంక్షీచవీర్యవా ॥ పూర్ణంను
త్వాసతంకాలంపూరుంపుత్రీమువాచహ ॥ ౯ ॥ నజాతుకామఃకామానామపభోగే
నశావ్యతి । హవిషాకృష్ణవర్షేవభూయపవాభివర్ధతే ॥ ౧౦ ॥ యత్పుథివ్యాంప్రీహియవం
హిరణ్యంపశవస్త్రియః । * ఏకస్యాపిసవర్యాప్తంతస్మాత్తలస్థాంపరిత్యజేత్ ॥ ౧౧ ॥

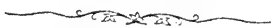
యథాసుఖంయథోత్సాహంయథాకామమరిష్టమ్ । సవితావిషయాఃపుత్రీయావ
నేనమయాతవ ॥ ౧౨ ॥ పూరోప్రీతోస్త్రీభద్రంతేగృహణేదంస్వయావనమ్ । రా
జ్యంచైవగృహణేదంత్వంహిమేప్రియకృత్సుతః ॥ ౧౩ ॥ శౌనకః । ప్రతిపేదేజరాం
రాజాయయాతిర్నాహుషస్తదా । యావన్ప్రతిపేదేచపూరుస్స్వంపునరాత్స
జః ॥ ౧౪ ॥ రాజ్యేభిషేక్తుకామంతంపూరుంపుత్రీంకీసియసమ్ । బ్రాహ్మణప్రము

— ధ్రియయాతిపౌరసంవాదఃత్రి —

భావద్ధౌత్తదంవచనశబ్దవ్రువ ॥ ౧౫ ॥ ప్రకృతయః || కథంశుక్తస్యదోహిత్రందేవయాన్యా
స్సుతంప్రభో । జ్యేష్ఠంయదుమతిక్రమ్యరాజ్యంపూరోప్రదాస్యసి ॥ ౧౬ ॥ జ్యేష్ఠోయ
దుస్తవసుతస్తుగ్నసుస్తదనన్తరః । శర్మిస్తాయాస్సుతోద్రుహ్యుస్తథానుఃపూరురేవ

చ ॥ ౧౭ ॥ కథంజ్యేష్ఠమతిక్రమ్యకనీయానాజ్యమర్హతావతత్సమోద్భవయామస్తావం
 భర్తంత్యమనుపాలయ ॥ ౧౮ ॥ యయాతిః ॥ బ్రాహ్మణప్రముఖావగ్ధాస్సర్వేశ్వణ్య
 స్తుమేవచః । జ్యేష్ఠంప్రతియథారాజ్యంనదేయంమేకభజ్జ్ను ॥ ౧౯ ॥ మమజ్యేష్ఠేన
 యదునానియోగోనానుపాలితః । ప్రతిహాలఃపితరుశ్చస్వసనపుత్రస్త్రిస్సతాంమతః ॥ ౨౦ ॥
 మాతాపిత్రోర్వచనశ్రుద్ధితఃపథ్యశ్చయస్సతః । సపుత్రస్త్రిపుత్రస్త్రివర్యశ్చవర్తతేపి
 తృమాత్పమ ॥ ౨౧ ॥ యదునాహమవజ్ఞాతస్తథాశుర్వసునాపిచ । ద్రుహ్యునాచాను
 నాచైవమయ్యవజ్ఞాకృతాభ్యతమ్ ॥ ౨౨ ॥ పూరుణామేకృతంవాక్యంమూనితంచవి
 శేషతః । కనీయాన్యమదాయాదోజరాయేనధృతానుమ ॥ ౨౩ ॥ మమకామస్సచ
 కృతఃపూరుణాపుత్రీకూపితా । శుక్రేణచవరోదత్తఃకావ్యేనోశనసాన్వయమ్ ॥ ౨౪ ॥
 పుత్రోన్యస్త్యనువర్తేతసరాజాపృథివీవతః । భవన్తఃప్రతిజానస్తుపూయారాజ్యేభి
 షిచ్యతామ్ ॥ ౨౫ ॥ ప్రకృతయః ॥ యఃపుత్రోగ్రుణసమన్వన్నమాతాపిత్రోర్హిత
 స్సదా । సర్వశోర్హతికల్యాణంకనీయానపిసప్రభుః ॥ ౨౬ ॥ అర్హఃపూరురిదం
 రాజ్యంయఃప్రియఃప్రియకృత్తవ । వరదానేనశుక్రస్యనశక్యంవత్తుముత్తరమ్ ॥ ౨౭ ॥
 శౌనకః ॥ పారజానపవైస్తప్తైరిత్యుక్తోనానుషస్తదా । అభిషిచ్యతతఃపూరుంగా
 జ్యేష్ఠంసుతమాత్మజమ్ ॥ ౨౮ ॥ దత్వాచపూరవేరాజ్యంవనవాసాయదీక్షితః । పురా
 త్సనిర్యయారాజాబ్రాహ్మణైస్తావనైస్సహ ॥ ౨౯ ॥ యదోస్తుయాదవాజాతాస్తర్వ
 సోర్వవనాస్సతాః । ద్రుహ్యుస్సతావైభోజాస్తలనోస్తుస్లేచ్ఛజాతయః ॥ ౩౦ ॥
 పూరోస్తుపారవోవంశోయత్రజాతోసిపార్థివ । ఇదంవర్షసహస్రంయోరాజ్యంకార
 యతుంవశీ ॥ ౩౧ ॥ * * * * *

ఇతిశ్రీమద్భక్త పురాణే శౌనకశతానీకసంవాదే చస్త్రీయంశానువర్ణనే
 యయాతిచరితే చతుస్త్రిశోఽధ్యాయః.

శౌనకః ॥ ఏవంసనానుషోరాజాయయాతిఃపుత్రీమీషితమ్ । రాజ్యేభి
 షిచ్యముదితోవానప్రథోఽభవన్మునిః ॥ ౧ ॥ ఉపిత్వావనవాసంసబ్రాహ్మణైస్సహసం
 శితః । ఫలమూలాశనోదాన్తోయయాతిస్వరితోగతః ॥ ౨ ॥ సగతస్సుఖవాసంచస్య
 వసన్ముదితస్సుఖమ్ । కాలస్యనాతిమహతశ్శక్రేణవినిపాతితః ॥ ౩ ॥ స్యవతత్సత్త్విమ్య
 తస్సన్గోదప్రాప్తోమేదిసీతలమ్ । స్థితలసీదస్తరియేసతదేతిశ్రుతంమయా ॥ ౪ ॥ తత
 ఏవంపునశ్చాపిగతస్సర్వమితిశ్రుతిః । రాజ్ఞావసుమతాసార్థహస్తకేనచవీర్యవా ॥ ౫ ॥
 ప్రతర్దనేవశివినాసమేత్యకిలంసది । శతానీకః ॥ కర్మణాకేనసదివంపునఃప్రాప్తోమ
 హీవతిః ॥ ౬ ॥ కథమిదేనైభగవన్నాతితోమేదిసీతతే । సర్వమేతదశేషిణితో
 తుమిచ్చామితత్త్వతః ॥ ౭ ॥ కథ్యమానంత్యయావిచదేవ్నిగణసన్నిధౌ । దేవరా

జనమోహ్యసీద్యయాతిఃపృథివీవతిః ॥ ౮ ॥ వర్ధనఃకలవంశస్యవిభావసుసమద్యుతిః ।
* తస్యవిస్తీర్ణవంశస్యసత్యకీర్త్యహాన్తనః ॥ ౯ ॥ చరితంశ్రోతుమిచ్ఛామిదివచేహ

— శ్రియయాతేర్వానప్రథగర్వస్వీకారః ॥ ౧౦ ॥ —

చనర్వశః ॥ శౌనకః ॥ హస్తతేకథయిష్యామియయాతేరుత్తమాంకథామ్ ॥ ౧౦ ॥
దివచేహచపుణ్యాథాంసర్వపాపప్రమోచనీమ్ । యయాతిర్వాహుషోరాజాపూ
రుంపుత్రక్రింకసియసమ్ ॥ ౧౧ ॥ రాజ్యేభిషిచ్యముదితఃప్రవ్రాజవనంతదా । అన్యైషు
సవినిత్యివ్యుత్తాన్రీన్యమపురోగమా ॥ ౧౨ ॥ ఫలమూలాశనోరాజావనేఽసౌన్యవ
సచ్చిరమ్ । సంశితాజ్ఞాజితక్రోధస్తర్పయన్విశృణ్వేవతాః ॥ ౧౩ ॥ అగ్నించవిధివజ్ఞ
హ్వనానప్రవృత్తిధానతః । అతీగ్నిన్పజయన్నిత్యంవన్యేనహవిషావిభుః ॥ ౧౪ ॥ శిలో
ఞ్చవృత్తిమాథాయశేమాన్మృతభోజనః । పూర్ణంసహస్రంవహ్నామేవంపృత్తిర
భూన్మృతః ॥ ౧౫ ॥ అమృభక్షుస్సమాసాంస్త్రీనాసీన్నియతమాన్యనాః । తతశ్చ
వాయుభక్షోఽభూత్సంవత్సరమతద్విరతిః ॥ ౧౬ ॥ సజ్జ్వాగ్నిమధ్యేవతపస్తేషేసంవ
త్సరంపునః । ఏకపాదస్థితోవాసీన్ష్వాసాననలాశనః ॥ ౧౭ ॥ పుణ్యకీర్తిస్తతస్త్విర్గం
జగామావృత్యరోదసి ॥ ౧౮ ॥ * * * * *

అతిశ్రీమస్యపురాణే శౌనకశతానీకసంవాదే చన్ద్రవం

శాసువర్ణనేయయాతిచరితేవఞ్చిత్రంశోఽధ్యాయః

— శ్రిశత్రయయాతీసంవాదః ॥ ౧౯ ॥ —

శౌనకః ॥ స్వర్గతస్తుసరాజేన్ద్రోనివసద్దేవసత్త్వని । పూజితస్త్రిదశైస్సాన్యై
ర్మరుద్భిర్వసుభిస్తకా ॥ ౧ ॥ దేవలోకాన్పగ్మలోకంసంభృతమృణ్యకృర్వశీ । అవ
సత్పృథివీపాలోద్ధిష్టుకాలమితీత్రుతిః ॥ ౨ ॥ సకదాచిన్నపశ్రేష్ఠోయయాతిశ్శక్రమా
గమత్ । కథాస్తేతత్రశత్రేణపుష్టస్సపృథివీవతిః ॥ ౩ ॥ శత్రుః ॥ యదాపూరుస్తవయాపేణ
రాజన్జరాంగృహీత్వాప్రచచారలోకే । తదాసరాజ్యంసంహృదాయైవతస్త్యయా
కిముక్తఃకథయేహసత్యమ్ ॥ ౪ ॥ యయాతిః ॥ గజాయమసయోర్మధ్యేకృత్సీయం
విషయస్తవ । మధ్యేపృథివ్యాస్త్యంరాజాభాగ్నిరోన్వాధిపాస్తవ ॥ ౫ ॥ తేతేధిపాన్య
ష్టతమాస్తీతిత్వతోథాతితియశ్చాతితిరోర్విశేష్ఠః । అమానుషేభ్యోమానువత్సప్రధా
నోవిద్వాంస్తతైవావిమషఃప్రధానః ॥ ౬ ॥ ఆశ్రుశ్యమానోనాక్రోశేత్సన్యరేవంతితి
త్యతే । ఆక్రోష్టారంనిర్దహతిసుకృతంచాన్యవిస్తేతి ॥ ౭ ॥ నారుస్తుదస్యాన్మన్మశంసవాది
నహీనతఃపరమప్యాదదిత । యయాన్యవాచాపరిఉద్విజేతనతాంవదేమశతీంపాపలో

తస్యావిర్జ్వవంశస్య

కృష్ణమ్ ॥ ౮ ॥ అరుస్తుదంపనుపంతీశ్శవాచంవాకగ్రాజ్జైర్వితుదస్తంకసుమ్యమ్ ।
 విద్యాదలక్ష్మీకతమంజనానాంముఖేఃబద్ధాంనిర్మలంపహస్తమ్ ॥ ౯ ॥ సద్భిఃపు
 రస్తాదభిపూజితసాన్యసన్నిధిస్తథాపుష్పతోనద్భితసాన్యత్ ॥ సదాసతావతివాదం
 తితిత్యేశ్చతాంవృత్తీంచాదదీతార్యవృత్తిః ॥ ౧౦ ॥ వాక్యానికావచనాన్నిష్పవృత్తితై
 రాహతశ్శీచతిరాత్ర్యహాని । పరస్యనామర్కసునిష్పతన్వితాస్తజ్జీతోనావస్మజేష్ట
 రేషు ॥ ౧౧ ॥ నాస్తీదృశంసంవనసంక్రిషులోకేషుకీర్షిన । యథావైశ్రీచభూతే
 షుదానంచమధురాచవాక్ ॥ ౧౨ ॥ * తస్మాత్సన్వస్తంసదావాచ్యంగవదేస్పరుషం
 క్వచిత్ ॥ పూజ్యాస్త్రముజయేదన్యాన్మాభిశాపకదాచన ॥ ౧౩ ॥
 ఇంద్రీయత్స్యపురాణే శౌనకశాస్త్రానిక సంవాదే చప్తమం
 శానువన్దనే యయాతిచరితే పటిగ్రిహోధ్యాయః

—————— క్రియయాత్యజ్ఞకసంవాదః ౨ ——————

ఇన్ద్రమ్ ॥ సర్వాణికర్మాణిసమాప్యరాజన్యహాన్విరిత్యజ్యవనంగతోసి । పృ
 ఛామితత్త్వాంకముపస్యపుష్టైకోన్యస్తుల్యస్తపసాతేయయాతే ॥ ౧ ॥ యయాతిః ॥
 నాహందేవనుమప్యేషునగన్ధర్వసహస్విషు । ఆత్మనస్తపసాతుల్యంకశ్చిన్నశ్చామి
 వాసవ ॥ ౨ ॥ ఇన్ద్రమ్ ॥ యదావనుంఘాసన్యశశ్శేగ్రియసశ్శపాపీయసశ్చాపిదత
 ప్రభావః । తస్మాల్లోకాహ్యస్తవస్తవవేమేతీణేపుణ్యేపతితోన్యద్యరాజ ॥ ౩ ॥
 యయాతిః ॥ సుర్విగన్ధర్వసరావమానాస్త్రయంగతామేయదిశక్రలోకాః । ఇచ్ఛే
 యంతత్సురలోకాద్విహీనాస్సతాంవభ్యేసతతుందేవరాజ ॥ ౪ ॥ ఇన్ద్రమ్ ॥ సతాం
 సకాశేపతితోసిరాజంశ్చ్యుతశఃప్రస్థితాయత్రలభాసిభూయః । ఏవంపిదత్వాతుపున
 ర్యయాతేనతేవమాన్యాస్సుశ్శాశ్శేగ్రియసశ్శ ॥ ౫ ॥ శౌనకః ॥ తతఃప్రహాయాసుర
 రాజజుష్టాత్సుశ్శాస్త్రాణాంకాశ్చాశ్శ్యమానంయయాతిమ్ । సమేక్రిత్యరాజగ్నివరోఽప్తక
 స్తమువాచవైధర్మసిదానగోస్తా ॥ ౬ ॥ అప్తకః ॥ కస్త్యంయువావాసవతుల్యదూ
 పస్యతేజసాదీప్యమానోయథాగ్నిః । పతస్యదీద్ధాన్యుధరాధకాగాఢాఢేచరా
 శాంప్రహోయథారూః ॥ ౭ ॥ దృష్టౌచత్వాంస్వగ్నివథాత్మతస్తంవైశ్శాసరారూ
 ద్యులిపప్రమేయమ్ । కిన్నుస్విదేతత్పతతీతిసర్వేవితరగయస్తఃపరిమోహితాస్త్రమ్ ॥ ౮ ॥
 దృష్టౌచత్వాగ్నిపైతందేవమాన్యేనుత్వారూపిష్ఠుప్రవిషుప్రభావమ్ । ప్రత్యగ్గతాస్త్యాం
 వయమేవసర్వేతత్త్వంపాతేతవజిజ్ఞాసమానాః ॥ ౯ ॥ నవాపిత్యాంధ్యస్థనఃప్రహు
 మగ్రేనచక్ర్యసంస్తాన్పుచ్చసిదేవయంత్యః । తత్త్వాంపుచ్ఛామిస్పృహణీయరూపంక
 స్మత్సంవాకింనిమిత్తంత్యమానాః ॥ ౧౦ ॥ భయంతుతేవ్యేషుపిదాదమోహా

త్యకాశుదేవేంద్రసమానకూపః త్వాం వర్తమానం హి సతాంసకాశేనాలంప్రసోఘంబ
లహంపితక్రిః॥౧౧॥ సంత్యప్రతిష్ఠాదిసుఖమ్యతానాంజయన్తిదేవామరరాజకల్ప । తేన
క్లతాస్సవరజ్జమేశాఃప్రతిష్ఠితస్త్యంసదృశేమసత్సు॥౧౨॥ ప్రభురగ్నిఃప్రతపనేభా
మిరావపనేభుః । ప్రభుస్సూర్యఃప్రకాశేచస్సతాంచాభ్యాగతఃప్రభుః ॥ ౧౩॥

ఇతిశ్రీమద్విశ్వపురాణే శౌనకశతానీక సంవాదే చంద్రవం
శానువర్ణనేయయాచరితేన ప్రతింశోఽధ్యాయః.

— ధ్రియయాశ్చప్రకసంవాదః-౬ —

యయాతిః ॥ అహాయంయయాచరితమపస్యపుత్త్రోపూరోఽపితాసర్వభూ
తావమానాత్ । ప్రభుఃసితస్సురసిద్ధిల్లోకాస్సురిచ్చ్యతఃప్రవతావ్యబుభుభుః ॥ ౧॥
అహంహిపూర్వోవయసాభవత్స్యజ్జేనాభివాదంభవతాంసప్రయుజ్ఞే । యోవిద్య
యాతపసాజన్మనావృద్ధస్సపూజ్యోభవోద్విజానామ్ ॥ ౨॥ అప్తకః॥ అవాన్ స్త్యంప
యసాస్త్రిప్రవృద్ధఇతిరౌజన్మభ్యుధికంకథజ్ఞిత । యోజైవిద్వాన్వయసాసమ్మిప్య
ద్దస్సపవపూజ్యోభవోద్విజానామ్ ॥ ౩॥ యయాతిః ॥ ప్రతికూలంకర్తృణాంపాపమా
హుస్తన్వర్తినాంప్రాపణోపాపలోకః । సంతోసతాంనామవర్తన్తిచైతన్యధాజై
మానుమకూలాస్తథాసత్ ॥ ౪॥ అభూద్వనంమేవపులంమహేష్టమిశేష్టమానోనాధిగ
న్తాతదస్త్రిషవంప్రధాన్యాత్మహితేనిష్ఠోయోవర్తతేసవిజానాతిజీవమ్ ॥ ౫॥ నానాభా
వాబహవోజీవలోకేదేవాధీనాస్తప్రచేష్టపితారాః । తత్తత్ప్రాప్యనహిహస్యేతథ
రోదిష్టంబలీయఇతిమత్వాత్మబుద్ధ్యా ॥ ౬॥ సుఖంహిజన్తుర్యదిహపిదుఃఖంరైవాధి
నంవిష్టతేనాన్యశక్త్యాతస్మాద్దిష్టంబలవన్త్యన్యమానోనసంజ్ఞరేన్నాపిహృష్యేత్కదా
చిత్ ॥ ౭॥ దుఃఖేనముహ్యేతస్సంభేనహర్షేణమేనవత్తేనసదైవధీరః । తస్మాద్దిష్టంబల
వన్త్యన్యమానోనసంజ్ఞరేన్నాపిహయేత్కదాచిత్ ॥ ౮॥ భయేనముహ్యేతస్యకాహం
కదాచిత్సన్తాపమేషనసోనాస్తికిజ్ఞిత । ధాతాయధామాంవిదధాతిలోకేభువంత
ధాహంభవితీమత్వా ॥ ౯॥ సంస్పృహజాజరజాణ్ణజోద్విజాస్సురిగృహాఃక్రిమయో
యథాపునుత్సాన్యః । తథాశ్చేనస్త్యంకాష్టంచసర్వందిష్టక్షయేన్నాప్రకృతింభజ
స్తే ॥ ౧౦॥ అనిత్యతాంసుఖదుఃఖస్యబుద్ధ్యాకన్యాసిన్తాపమప్తకాహంభజేయమ్ ।
కింకుర్యాన్వైకిజ్ఞాకృత్వాసతప్యేత్తస్మాత్సన్తాపంవర్జయాన్యప్రమత్తః ॥ ౧౧॥ శౌన
కః ॥ ఏవంబ్రువాణంస్తవతింయయాతిమధాప్తకీపునరేవాస్యపుచ్ఛత్ । మాతామ
హంసర్వగుణోపపన్నంయత్రస్థితంస్వర్గలోకేయథావ ॥ ౧౨॥ అప్తకః ॥ యేయే
లోకాఃపాధివేంద్రీయధానాస్త్యయాభుక్తాయంతకాలంయథావతస్తేరాజన్మా
హిసర్వంయథావత్త్రైత్రజ్జవద్భూషనేత్వంహిధర్మమ్ ॥ ౧౩॥ యయాతిః ॥ రాజా

హమాసంభవిసార్వభౌమస్తతోలోకాన్తహతాంసశ్చరన్వై । తత్రావసంవర్షసహ
 స్రమాత్రంతతోలోకంపరమస్త్యభ్యుపేతః ॥౧౪॥ తతోపురింపురుహవాతస్యరమ్యాం
 సహస్రద్వారాంశతయోజనాన్తామ్ । తత్రావసంవర్షసహస్రమాత్రంతతోలోకం
 పరమస్త్యభ్యుపేతః ॥ ౧౫ ॥ తతోదివ్యహజరప్రాప్యలోకంప్రజాపతేర్లోకపతేర్గు
 రావమ్ । తత్రావసంవర్షసహస్రమాత్రంతతోలోకంపరమస్త్యభ్యుపేతః ॥ ౧౬ ॥
 దేవస్యదేవస్యనివేశనేచవిజ్యలోకానవసంయథేష్టమ్ । సమ్మూజ్యమానస్త్రిదశై
 న్నుస్మస్తైస్త్యుప్రభావమ్యుతీరీశ్వరాణామ్ ॥ ౧౭ ॥ తథావసంవర్షనేకామరూపీసంవ
 త్సరాణామయంతంతానామ్ । సహాపురోభిర్విచరన్మన్యగధాన్మశ్యన్నగాన్మస్మి
 తాంశ్చైరురూపాః ॥ ౧౮ ॥ తత్రస్థితంమాందేవసుభేషయన్ క్తంకాతేఽతీమహతి
 తతోఽతిమాత్రమ్ । మాతోదేవానామబ్రహ్మదైవైర్హోవ్యుప్తైఃప్రితేనస్వ
 రేణ ॥ ౧౯ ॥ ఏతావన్మేవిదితంరాజసింహతతోభ్రష్టోహంనన్దనాత్మీణుభ్యః । వా
 చోశ్రౌషంచాన్తరియేనురాణాంపానుక్రోశశ్శౌచతాంమానవేష్టమ్ ॥ ౨౦ ॥ అహయా
 కష్టంక్షీణపుణ్యోయయాఃపతత్యసౌపుణ్యకృత్సుణ్యతీర్తిః । * తానబ్రువంపాత్యమా
 నస్తతోహంసతామధ్యేనివతేయంబ్రువన్తు ॥ ౨౧ ॥ తైరాఖ్యాతాభవతాంయజ్ఞ
 భూమిస్సమీత్యచేమాంత్వరితముపాగతోస్త్వి । హవిర్గర్భధర్మితాయజ్ఞభూమిర్భూమా
 పాక్షంప్రతిగృహ్యవతితః ॥ ౨౨ ॥ * * * * *

ఇతిశ్రీమత్స పు రాణే శౌనకశతానీకసంవాదే చన్ద్రవింశానువర్ణనే
 యయాతిచరితేయయాత్యప్తకనంవాదోనామాప్తత్రింశోఽధ్యాయః.

అప్తకః ॥ యదావసన్నన్దనేకామరూపీసంవత్సరాణామయంతంతానామ్ ।
 కింకారణంకార్తయుగప్రధానహితాచతస్వంపసుధామన్దవద్యః ॥ ౧ ॥ యయా
 తిః ॥ జ్ఞాతిస్సుహృత్స్వజనోవాయథేహక్షీణేవిశ్రేమానవైస్త్వజ్యతేహి । తథా
 చతత్రక్షీణుభ్యంమనువ్యంత్యజన్దినద్యస్సేశ్వరాదేవసన్త్యాః ॥ ౨ ॥ అప్తకః ॥
 కథంతత్రక్షీణపుణ్యభవన్ద్రుసంముహ్యతేతత్రమనోతిమాత్రమ్ । కింవావిశిష్టః కస్య
 ధామోపయాన్దితద్వైబ్రూహియేత్రవిత్త్వంమతోమే ॥ ౩ ॥ యయాతిః ॥ ఇమంభూమం
 నరకంతేపతన్దిలాలప్యమానానరదేవసర్వే । తేకజగ్మామాయుః † విధాతనార్థంక్షీ
 తావిపుద్ధింబహుధావ్రజన్తి ॥ ౪ ॥ తస్మాదేతద్వర్జనీయంనరేణదుష్టంలోకేగర్హణీ
 యంచకర్తు । అఖ్యాతంతేపాద్ధివసరస్యమేవభూయశ్చైదానీంవదతేక్షింవదామి ॥ ౫ ॥
 అప్తకః ॥ యథాతుతాన్వతుదన్దేవయాంసితథాగృహ్ధ్యాశ్శ్రితికణ్ఠాఃపతక్తాః । కథం
 భవన్దికథంమాభవన్దినభౌమమన్యంనరకంశృణోమి ॥ ౬ ॥ యయాతిః ॥ ఊర్ధ్వందే

* సానాక్ష్యవం. † బలాశనాథం.

హోతృక్షణాబ్జహ్మమాణాద్వ్యక్తంపుభివ్యామనుసజ్జరన్తి । ఇమంభౌమంసరకం
 తేపత ని నావేక్ష నేవర్షపూగానసేకా ॥ ౭ ॥ వష్టింసమాసాణిపత నివోమ్ని త
 థాఽశీతింపరిసంవత్సరాణి । తాన్వైత్తుద నేవతతఃప్రపాతంభీమాభూభౌరాక్షసా
 స్తీక్ష్యదంష్ట్రాః ॥ ౮ ॥ అప్తకః ॥ యదేతాంస్తేసమృత స్తస్మద నిభీమాకారారాక్షసా
 స్తీక్ష్యదంష్ట్రాః । కథంభవ నికథంమాభవ నికథమ్భూతాగర్భభూతాభవన్తి ॥ ౯ ॥
 యయాతిః ॥ అస్మగ్గేతఃపుష్పఫలానుపుక్తమన్వేతిసద్యఃపురుషేణసృష్టమ్ । తతైత
 స్యరజఃపద్యతేవైసగర్భభూతస్సముపైతితత ॥ ౧౦ ॥ వసస్పతీంశ్చోషధీన్వైవిశన్తి
 హ్యహోవాయంపుభివీచాన్తరిక్షమ్ । చతుష్పదంద్విపదంచాపిసర్వమేవంభూతా
 గర్భభూతాభవన్తి ॥ ౧౧ ॥ అప్తకః ॥ అన్యద్వపుర్విదధాతీహగర్భముతాపెలాస్మి
 తేనకామేనయాతి । ఆపద్యమానోనరయోనిమేతామాచక్షుమేసంశయంపుచచ్ఛ
 తస్త్యమ్ ॥ ౧౨ ॥ శరీరభేదాదిసముచ్చయ్యాంశ్చచక్షుశ్చోక్తేలభతేకేసం
 జ్ఞామ్ । ఏతత్త్వంససర్వమాచక్షుప్తప్తఃక్షేత్రజ్ఞంత్యాంతాతమన్యామసర్వే ॥ ౧౩ ॥
 యయాతిః ॥ వాయుస్సముత్కర్షత్తిగర్భయోనిమృతారేతఃపుష్పఫలానుపుక్తమ్ । సత
 త్రతన్తాత్రకృతాధికారఃక్రమేణసంవర్ధయతీహగర్భమ్ ॥ ౧౪ ॥ సజాయమానోవిగృహీ
 తగాత్రస్సుంజ్ఞామభిష్టాయతతోమనుష్యః । సశ్శోత్రాభ్యాంవేదయతీహశబ్దంసర్వం
 రూపంవశ్యతీచక్షుషాతు ॥ ౧౫ ॥ ఘ్రాణేనగన్ధంజిహ్వయాధోరసంచత్సచాస్మ
 ర్మంససనావేదభావమ్ । ఇత్యప్తకేహూపచితంపివిద్ధిమహాత్మనఃపాణభృతశ్శరీ
 రే ॥ ౧౬ ॥ అప్తకః ॥ యస్సంస్థితఃపురుషోదహ్యతేవానిశ్యతేవాపిశ్శుప్త్యతే
 చ । అభావభూతస్సవినాశమేత్యకథమాత్మానంచేతయి తేపరస్తాత్ ॥ ౧౭ ॥ యయా
 తిః ॥ హిత్యాసోనూన్తస్త్వంప్రవన్తిప్రసత్వాపురోధాయసుకృతందుష్కృతంచ । అన్యం
 యోగంపుణ్యపాపానుసారంహిత్యాదేహంవిశతేరాజసింహ ॥ ౧౮ ॥ పుణ్యాంయో
 నింపుణ్యకృతోవిశన్తిపాపాంయోనింపాపకృతోవ్రజన్తి । కీటాఃపతక్తాశ్చభవన్తిపా
 పానమేవివత్కైప్రేమహానుభావ ॥ ౧౯ ॥ చతుష్పదాద్విపదాష్టత్పదాశ్చతథాభూ
 తాగర్భభూతాభవన్తి । ఆభ్యాతమేతన్నిభులేనసర్వంభూయన్తుకింపుచచ్ఛసీరాజసిం
 హ ॥ ౨౦ ॥ అప్తకః ॥ కింస్విత్యుత్సాలభతేతాతలోకాన్తర్వశ్శేష్టిసాంస్తవసావిద్య
 యాచితస్తేపుష్పశృంగంససర్వంయథావచ్ఛుభాన్లోకాన్యేనగచ్ఛేత్కామేణ ॥ ౨౧ ॥ య
 యాతిః ॥ తపశ్చదానంచత మోదమశ్చపీరాక్షవంసర్వభూతామకమా ॥ స్వగ్రస్య
 లోకస్యవదన్తిసమోద్వారాణిసప్తైవమహాన్తిపుంసామ్ ॥ ౨౨ ॥ నశ్యన్తిమానేనత
 మోభిభూతాఃపుంసస్సదైవేతివదన్తిసన్తః । అధీయమానఃపణ్డితంమన్యమానోయో
 విద్యయామాన్తియశేపరస్య ॥ ౨౩ ॥ తస్యాస్తవస్తవభవన్తిలోకానచాస్యతద్భ్రష్మాథ
 లందదాతిచత్వారికర్మాభ్యయజురాణిభయంప్రయచ్ఛన్త్యయథాకృతాని ॥ ౨౪ ॥
 మానాగ్నిహూత్రముతమానమానంమానేనాధీనముతమానయజ్ఞః । నమానమా

నోమదుమాదవీతనసన్తాపంప్రాపుయ్యాచ్చావమానాత్ || ౨౫ || సన్తప్తశఃపూజయ
 స్త్రీహలాశేనాసాధవసానుభుద్ధింలభన్తే । ఇతిదద్యామితియజఇత్యధీయతిప్రత
 మ్ || ౨౬ || ఇత్యేతాభయాన్యామాస్తానివజ్ఞానినిగ్యతఃయేచాశ్రయంమానయన్తే
 పురాణంపశ్యిషిణోమానసమార్గరుద్ధమ్ || ౨౭ || తస్మైశ్రేయస్సేన్ద్రసంహపమేత్యపరాం
 శ్రాద్ధింప్రాపుయ్యాత్ప్రేత్యచేహ || ౨౮ || * * * *

ఇతిశ్రీమత్స పురాణే శౌనకశతానీకసంవాదేచన్త్రైవింశతానువర్ణ సేయయా
 తివరితేషకోనవత్సారింశోఽధ్యాయః.

అష్టకాయయయాశ్చుపదిష్టగృహస్థాదిధర్మాః శ్రి

అష్టకః || చరన్త్రైవింశతికథమేతిధర్మానాం ధంభితుకథమాచార్యకర్తావాన
 ద్రస్థఃప్రస్థితేనన్నివిష్టోబహూనస్మిన్తస్మిన్ప్రవేదయన్తి || ౧ || యయాతిః || ఆహూ
 తాధ్యాయాగురుకర్తవ్యచోద్యఃపూర్వోష్ఠాయాచరమేవోపకాయా । వృదుద్దా
 మోభృతిమానసమత్తసాన్విధ్యాయశీలస్సర్ధ్యతిబ్రహ్మచారి || ౨ || ధర్మాగమంప్రా
 ప్యధనంయజేతదద్యాన్సదైవాతఃకనీశ్శేజయేచ్ఛ । అనాదదానశ్చపతైరదత్తంప్రేహ
 గృహస్థోపనిషత్పురాణే || ౩ || స్వవీర్యజీవీవృజినాన్సప్తవ్రోధాతాపరేభ్యోనపరో
 పతాపి । తాదృశ్చునిసిద్ధిముపైతిమఖ్యాంచరన్తరణ్యేనయతాహరకేషః || ౪ || అశి
 బ్బజీవీగుణవాన్తైవనిత్యంజితేష్ట్రీయస్సర్వతోవిద్రయక్రః । అనోకశాయాలఘులిప్స
 మానశ్చరన్తేశానేకచరస్సభీతుః || ౫ || రాత్రాయయయాచాభిహితాశ్చలోకాభవన్తి
 కామాభిజితాస్సుఖాశ్చ । తామేవరాత్రింద్రయతేతవిద్వానరణ్యసంస్థాభవతుంయతా
 త్ప || ౬ || దత్తైవపూర్వాదైవచాపరాన్తృజ్ఞాతేనధాత్వానపశ్చైత్రవింతమ్ । అరణ్యవాసీ
 సుకృతందధాతిమక్త్యాత్వరణ్యేస్వశరీరధాతూః || ౭ || అష్టకఃకటిస్విదేవమునయఃక
 తిమానానిచాపుత । భవన్రీతితదాత్మ్యశ్రోతుమిచ్ఛానహేవయమ్ || ౮ || య
 యాతిః || అరణ్యేవసతోయస్యగ్రామోభవతిపుస్తతః । గ్రామేవావసతోఽరణ్యం
 సమునిసాన్విన్నరాధిప || ౯ || అష్టకః || కథశ్చ్యవ్వసతోరణ్యేగ్రామోభవతిపుస్తతః ।
 గ్రామేవావసతోరణ్యంకథంభవతిపుస్తతః || ౧౦ || యయాతిః || నగ్రామ్యానుపయ
 జ్ఞేతయశ్చారణ్యోమునిర్భవేత్ । తథాస్యవసతోరణ్యేగ్రామోభవతిపుస్తతః || ౧౧ ||
 అనగ్నరనికేతశ్చాప్యగోత్రచరణోమునిః । కాపీనాచ్ఛాదనంయావత్తాపదిచ్ఛేచ్ఛచీ
 వరమ్ || ౧౨ || యావత్ప్రాణాభిసద్ధానంతావదిచ్ఛేచ్ఛభోజనమ్ । తథాస్యవస
 తోగ్రామేఽరణ్యంభవతిపుస్తతః || ౧౩ || యస్తుకామాన్సరిత్యజ్యత్యక్తకర్తాజితేష్ట్రీ
 యః । ఆతిష్ఠేచ్ఛమునిర్మోసంసలోకేసిద్ధిమాపుయ్యాత్ || ౧౪ || ధౌతదన్తకృత్త
 నఖంసదాసాన్తరములజ్యౌతమ్ । అసిరంసితకర్తృస్థంకస్తంసార్చితమర్హతి || ౧౫ ||

తపసాకర్మితః తామసః క్షీణమాంసాస్థిశోణితః । సచలోకమిమం జిత్వా లోకం విజయ
తేఽపరమ్ ॥ ౧౬ ॥ యదాభావః సర్వస్వోద్వేగముః క్షయః సమాప్తః । అథ లోకమిమం
జిత్వా కంఠా విజయ తేపరమ్ ॥ ౧౭ ॥ ఆస్యేన తు యదాహరణం వత్సృగయ తేము
నః । అథాస్యలోకః సూర్యో యస్సోన్మృతత్వా యకల్పతే ॥ ౧౮ ॥ * *

ఇతి శ్రీమన్మృపురాణే శౌనకశతాక్షిః సంచాడే చంద్రవంశాను వద్ధనే
యయాతి చరితే గృహస్థాద్యాశ్రమధర్మ విచారోనామ
చత్వారింశోఽధ్యాయః

అప్తకః ॥ కళరస్త్యే తయోః పూర్వం డేవానామేతసామ్యతామ్ । ఉభయో
ద్ధావతో రాజస్తూర్యాచస్త్రీని సోరివ ॥ ౧ ॥ యయాతిః ॥ అగ్రతేతం గృహస్థేషు
కామవృత్తేషు సంయతిః । గ్రాహపవనస్థితుస్తయోః పూర్వతరంగతః ॥ ౨ ॥
అప్రాప్య దిర్ఘమాయుశ్చ యః సాప్తాపి కృతంచరేత్ । తప్యేయదిత్యత్యతాచరే
తోన్యతతప్తపః ॥ ౩ ॥ యదైవస్థశంసంతదపక్యమాహుర్యస్సేవతేఽధర్మమనర్థబు
ద్ధిః । అథోప్యశశుతతైవరాజంస్తదార్జవంసంసమాధిస్తదార్యమ్ ॥ ౪ ॥ అప్తకః ॥
కేనాద్యహాతః ప్రహితోసిరాజన్యవాస్రగ్నీదర్శనీయస్సవర్జాః । కుత ఆగతః కతమ
స్యాందిశేష్యముతామహాస్విత్వాస్థివంఘానమస్తే ॥ ౫ ॥ యయాతిః ॥ ఇమం లో
కం నరకం క్షీణపుణ్యః ప్రవిప్రక్రద్ధస్వంగనాద్యప్రశీర్ణః । ఉత్త్యాహంః ప్రపతిష్యాన్య
నస్తరంతరప్రమాంబుష్టాణో లోకపాయే ॥ ౬ ॥ సరాంసకాశేతువృతః ప్రపాతస్తే
సగ్ధతాగుణవస్తప్తసర్వే । శత్రావృల్భోహివరోహదైవవతేవ్యతాభామితలనరే
ష్ట ॥ ౭ ॥ అప్తకః ॥ పృచ్ఛామి త్వం మాప్రపతప్రపాతేయదిమేలోకాః పాథి
వాస్సన్తిమేఽత్ర । యద్యస్తరితేయదివాదివిస్థితాః తే త్రజ్ఞంత్యాంతస్యధర్మస్యను
న్యే ॥ ౮ ॥ యయాతిః ॥ యావత్పృథివ్యాంఽపి తంగవాశ్వంసహరణ్యైః పశుభిః
పక్షిభిశ్చ । తావల్లోకాదివిలేసంస్థితావైతథాపి జాలోహినరేష్టసింహా ॥ ౯ ॥ అ
ప్తకః ॥ తాంస్తేదదామి మాప్రపతప్రపాతేయేమేలోకాదివరాజేష్టసిన్తి । యేచా
స్తరితేయదివాదివిశ్రితాస్తానాక్రమక్షీప్రమమిత్రసింహా ॥ ౧౦ ॥ యయాతిః ॥ నా
ష్టద్విగోబ్రాహ్మణోబ్రహ్మవిచ్ఛత్రితగ్రహేవర్తతేరాజమన్య । యథాప్రదేయంసత
తందివజేభ్యస్తథాఽదదంపూర్వమహంసరేష్ట ॥ ౧౧ ॥ నాబ్రాహ్మణః కృపణోజాతు
జీవేద్యాచాపి స్యాద్భ్రష్టాక్షివీరపత్నీ । సహంయదైవాకృతపూర్వంచరేయంవి
విత్సమానః కిముతత్రసాధు ॥ ౧౨ ॥ ప్రశర్దనః ॥ పృచ్ఛామి త్వం స్పృహణీయరూప
ప్రతర్దనోహంయదిమేసన్తిలోకాః । యద్యస్తరితేయదివాదివిశ్రితాః తే త్రజ్ఞంత్యాం
తస్యధర్మస్యనున్యే ॥ ౧౩ ॥ యయాతిః ॥ సన్తిలోకాబహవస్సేనరేష్టాఽప్యేకై
కస్సప్తసప్తాప్యహసి । మధుమృతోఽమృతపృక్షావిశోకాస్తేనాస్తవప్రప్రతిపాలయ

న్తి || ౧౪ || ప్రతర్దనః || తాంస్తేదదామిమాప్రపతప్రపాతేయేమేలోకాస్తవతేవై
భవన్తు | యద్యన్తరితేయదివాదివిశ్రేతాస్తానాక్రమక్షీప్రమపేతమోహ || ౧౫ ||
యయాతిః || నతుల్యతేజాస్సకృతంకామయేతయోగతేమంపాధివపాధివస్ఫుః |
దేవాదేజాద్విపదంప్రాప్యవిద్వాంశ్చరేన్నృశంసంహినజాతురాజా || ౧౬ || ధర్మ్యం
మార్గంచేతయానోయశస్యంకుర్యాత్తపోధర్మమవేత్త్యమాణః | నమద్విఘోధర్మబుద్ధి
స్సుచైవకుర్యాదేవంకృపణంమాంయథాథే || ౧౭ || కుర్యామపూర్వంసకృతంయదా
వైర్వివిత్సమానఃకిముతతసాధు | బ్రువాణమేపంసృపతంయయాతంసృపాత్తమో
వసుమానబ్రవీత్తమ్ || ౧౮ || * * * * *

ఇతిశ్రీమత్సృపురాణే శౌనకశతాసకపంచాదేవస్త్రీసంకానువర్ణనీ

యయాతివరితే యయాత్యష్టకాదిసంవాదోనామైక

చత్వారింశోఽధ్యాయః.

వసుమాన్ || పృచ్ఛామ్యహంవసుమానౌషదశ్విర్యద్యస్తీలోకోదివిమాహ్యంన
రేష్టగ్రియద్యన్తరితేప్రథితోమహాత్మతేత్రజ్ఞంతాన్వంతస్యధర్మస్యమనే || ౧ || య
యాతిః || యద్యన్తరితేవృధివీదిశశ్చయత్రేజసాతపతేభానుమాంశ్చ | లోకాస్తా
వన్తోదివిసంస్థితావైతేనాస్తవస్తఃప్రతిపాలయన్తి || ౨ || వసుమాన్ || తాంస్తేద
దామిమాప్రపతప్రపాతేయేమేలోకాస్తవతేవైభవన్తు | త్రీణీమైవతాన్ప్రణతేనా
పిరాజస్త్రిగ్రహస్తేయదిసమ్యక్సమిప్తుః || ౩ || యయాతిః || నమిథ్యాహంవిక్ర
యంచైత్తరామివృధాగృహీతంశిశుకాచ్ఛజరామానః | కుర్యాన్నచైవాకృతపూర్వ
మవైర్వివిత్సమానోవసుమన్నసాధు || ౪ || వసుమాన్ || తాన్వాన్వీకోకాన్ప్రతి
పద్యస్వరాజన్తయాదత్తాన్యదిసేప్తక్రయస్తే | నాహంతాన్వైప్రణిగ్నానరేష్టగ్రిసర్వే
లోకాస్తావకావైభవన్తు || ౫ || శివీః || పృచ్ఛామిత్వాంశీవిరోశినరోహంమహాపిలోకా
యదిసన్దితాత | యద్యన్తరితేయదివాదివిశ్రేతాఃతేత్రజ్ఞంతాన్వంతస్యధర్మస్యమ
నే || ౬ || యయాతిః || యత్త్వంచాహృదయేవాపివిద్యన్మరిపుమానాన్వానమంఘాన
రేష్టగ్రితేనాత్యన్తందివిలోకాశ్చిత్తాస్తేవిద్యుదూపాస్సుప్రవన్తోమహాస్తః || ౭ ||
శివీః || తాన్ప్రస్వంలోకాన్ప్రసవద్యస్వరాజన్తయాదత్తాన్యదిసేప్తఃక్రయస్తే | నచా
హంతాన్ప్రతిపత్వేద్యదత్తాయస్త్రితత్వానానుశోచన్తీగీరాః || ౮ || య
యాతిః || యథాత్యమిన్ద్రప్రతిమప్రభావస్తేచాప్యనన్తానరదేవలోకాః | తథాద్య
లోకేనరమేన్ద్రదత్తేతస్మాద్భిజేనాభినన్దామివాచమ్ || ౯ || అష్టకః || నచేదేకైకశో
రాజ్లోకాన్మరిప్రతివన్దసి | సర్వంప్రదాయభవతేగన్తారోనరకంవయమ్ || ౧౦ ||
యయాతిః || యదహ్లోహంతద్దదధ్వంసస్తస్సత్వాదిదర్శనః | అహంతునాభిగృహ్లా

మయిత్రాణంసహయాపురా || ౧౧ || అష్టకః || అవిష్కమాసస్యశుమేయదుక్తంసతత
 థాస్తీహాసరేష్టసింహా । అస్యప్రదానస్యయదేవయ్యుక్తంతత్తస్థలంతేభవితవ్యంభ
 వివ్యమ్ || ౧౨ || కన్యైతేప్రతిదృశ్యనేరథాఃపశ్చహిరణ్మయః । యేనారుహ్య
 నరాలోకానభివాఞ్చన్తిశాశ్వతాః || ౧౩ || యయాతిః || భవతాంసుమతైవైతే
 రథాభాన్తిహిరణ్మయః । ఉచ్యైస్సస్త్రీప్రకాశస్తేజ్జ్వలన్తేఽగ్నిశిఖాభవ || ౧౪ ||
 ఆరుహ్యైతేషుగస్తవ్యంభవద్భిశ్చనుయాప్తక || అష్టకః || అతిష్ఠన్వరథంరాజన్విక్రమ
 స్సవిహాయసా || ౧౫ || వయసుష్యత్రయాస్యమోయదాకాలోభవివ్యతి || యయా
 తిః || సర్వైరిదాసింగస్తవ్యంసహస్వర్గజితోనయమ్ || ౧౬ || ఏవనోవిరజాఃపథా
 దృశ్యతేదేవసత్తనః || శౌనకః || తేఽధిరుహ్యరథంసర్వప్రయాతాన్వసలేన్రుపాః || ౧౭ ||
 అక్రామన్దేవంభాభిర్ధర్మైశాపృత్యరోదసి || అష్టకః || అహంసున్యేపూర్వమేకోభి
 గన్తాసఖాచేష్టస్సర్వధామేమహత్త్వా || ౧౮ || కన్తాదేవంశివిరౌశీనరోయంఏకో
 త్యగత్సర్వవేగేనవాహాః || యయాతిః || అనదాదేవయానాయయావద్విత్తమత
 ద్విగతః || ౧౯ || ఉశీనరస్యపుత్రోయంతస్మాచ్ఛేన్యోహివశ్శిభిః । దానందమస్సత్య
 మథోహ్యహింసాహిన్యీన్రితిత్రాసతతమాన్యశంస్యమ్ || ౨౦ || రాజన్నేతాన్యప్ర
 మేయాణిరాజ్ఞశిబాన్ధితాన్యప్రతిమేసుబుద్ధ్యా । ఏవంవృత్తంహీనిషేథోవిభర్తిత
 స్మాద్భివిరగన్తారణేన || ౨౧ || శౌనకః || అథాప్తకఃపునరేవాన్యపుష్పన్తామ
 హంకాతుకాద్విక్రమ్ । పృచ్ఛామిత్వాంస్తవతేబ్రూహిసత్యంతుతశ్చకశ్చాసిసు
 తశ్చకస్య || ౨౨ || కృతంత్యయాయధినతస్యకద్రాలోకేత్వదన్యోబ్రాహ్మణఃకుత్రి
 యోవా || యయాతిః || యయాతిరస్మిన్మనుషస్యపుత్రస్త్రిపూరోపితాసార్వభౌమ
 స్త్విహంసమ్ || ౨౩ || గుహ్యంసుప్తంమామకేభ్యోబ్రవీమిమాతామచూహాం
 భవతాంప్రకాశమ్ । సర్వామిమాంపుథివీంనిజ్జిగాయప్రథేబధ్యాహ్యదదంబ్రాహ్మణే
 భ్యః || ౨౪ || మేధ్యానశ్శానేకశతాన్స్తూరాపాంస్తదాదిషంపుణ్యభాజోభవన్తి ।
 అదామహంపుథివీంబ్రాహ్మణేభ్యఃపూర్ణామిమామఖిలాంసర్వరత్నైః || ౨౫ || గోభి
 సుసబ్దైశ్చధవైశ్చముఖైస్తత్రాసగ్భశ్శతస్త్రైర్బుధాః । సత్యేనమేద్యైశ్చవసుధరా
 చతశైవచాగ్నిర్జ్వలతేమానుషేషు || ౨౬ || సమేవృధావ్యాహృతమేవచాక్యంసత్యం
 హిసస్త్రప్రతిపూజయన్తి । సాధ్వష్టకప్రబ్రవీమిహసత్యంప్రతర్దనంచౌషదశ్వింతతై
 వ || ౨౭ || సర్వేచదేవామునయశ్చలోకాస్సత్యేనపూజ్యాశ్చిమేమనోగతమ్ । యో
 నస్సయంస్వర్గజితాయథావృత్తంనివేదయేత్ || ౨౮ || అనుసూయర్ద్విజాగ్రే
 భ్యస్సభజేన్నస్సలోకతామ్ || శౌనకః || రాజన్మహాత్మాసయయాతిరేవంస్వైర్దౌ
 హితైస్త్రిస్తరితోమిత్రసాహః || ౨౯ || త్యక్త్వామహీంపరమోదారకర్మాస్సర్గంగ
 తఃకర్మభిర్వాప్యపృథ్వీమ్ । ఏవంసర్వవిస్తరతోయథావదాఖ్యాతంతేచరితంనా

హువస్య ॥ ౩౦ ॥ పంశోయమస్యప్రథితఃకారవేయయస్మిన్జాతస్తస్వంమనుజే
దైక్రతుః ॥ ౩౦౪ ॥ * * * * *

ఇతిశ్రీమత్స్యపురాణే శౌనకశతానీకసంవాదే చంద్రవంశానువర్ణనే
యయాతిచరితంనామ ద్విచత్వారింశోఽధ్యాయః.

యయాతిచరితంనామ ప్రథమః

— యయాతిచరితంనామ వర్ణనమ్. ౩ —

సూతః ॥ ఇత్యేతచ్ఛ్రీకాద్రాజాశతానీకశతస్యతు । పిన్మితఃపరయాప్రీ
త్యాపూర్ణచంద్రశ్రివాబభా ॥ ౧ ॥ పూజయామాసన్మపతీర్విధివచ్చాధశౌనకమ్ । రత్నై
ర్గోభిషువదైశ్చవాసోభిష్విపైస్తైస్తథా ॥ ౨ ॥ ప్రతిగృహ్యతతస్సర్వంయద్రాజ్ఞాప్రహీ
తంధనమ్ । దత్వాచబ్రాహ్మణేభ్యశ్చశౌనకోఽస్తరధీయత ॥ ౩ ॥ ఋషయః ॥ య
యాతేర్వంశమిచ్ఛామశ్శ్రీకుంపిస్తరతోఽనఘ । యదుప్రభృతిభిఃపుత్రైర్గృథాలో
కేప్రతిస్థితః ॥ ౪ ॥ సూతః ॥ యదోర్వంశంప్రవత్సృమిజ్యేష్ఠస్తోత్రమతేజసః । వి
స్తరేణానుపూర్వాప్యచ్చగదతోమేభోధత ॥ ౫ ॥ యదోఃపుత్రాభిభావుర్నిపఞ్చ
దేవమతోపమాః । మహారథామహేష్వాసానామతస్తాన్నిబోధత ॥ ౬ ॥ సహస్రజి
దఘోజ్యేష్ఠఃక్రోష్టర్నిలాఃకలఘుః । సహస్రజేస్తుదాయాదశ్శతజిన్నానుపాధి
వః ॥ ౭ ॥ శతజేరపిదాయాదాస్త్రయఃపరవశీర్తయః । హైహయశ్చహయశ్చైవత
థావేణుహయశ్చయః ॥ ౮ ॥ హైహయస్యనుదాయాదోధర్మనేత్రఃప్రతిశ్రుతః ।
ధర్మనేత్రస్యకున్త్రిస్తుసంహతస్తస్యచాత్మజః ॥ ౯ ॥ సంహతస్యచదాయాదోమహిమా
నానుపాధివః । ఆసీన్మహిమతఃపుత్రోగ్రీభద్రశ్రేణ్యఃసతాపవా ॥ ౧౦ ॥ వారా
ణస్యామఖాద్రాజాప్రథితఃపూర్వమేవతు । భద్రశ్రేణ్యస్యపుత్రోగ్రీభాఘర్తమోనా
నుపాధివః ॥ ౧౧ ॥ దుర్దమస్యమతాభీనుత్యనకోనాహవీర్యవా ॥ కనకస్యతుదా
యాదాశ్చత్వారిలోకపినుతాః ॥ ౧౨ ॥ కృతవీర్యఃకృతాగ్నిశ్చకృతధర్మాతక్షవచ ।

— ఇతికార్తవీర్యాశ్చనచరితమ్ ౩ —

కృతజాశ్చచతుర్థోభూత్యైవవీర్యాశ్చస్తోఽర్జునః ॥ ౧౩ ॥ జాతఃకరసహస్రేణస
ప్రద్విపేశ్వరోవృషః । వద్వాయుశంతవస్తేపేమశ్చరంపుధివీవః ॥ ౧౪ ॥ దత్తమా
రాధయామాసకార్తవీర్యోఽతీసన్భవమ్ । తస్మైస్తతావరాస్తేనచత్వారింపురుషోత్త
మః ॥ ౧౫ ॥ పూర్వంబాహుసహస్రంతుసవప్రేరాజసత్తమః । అధర్మంచరమాణ
స్యసద్భిశ్చాపినివారణమ్ ॥ ౧౬ ॥ యుద్ధేనపుధివీంజిత్యాధర్మేజైవానుమాలనమ్ ।
సక్తోమేవర్తమాసస్యపథశ్చైవాధికార్థవేత్ ॥ ౧౭ ॥ తేనేయంపుధివీసర్వాసప్త

దీప్తపాసపర్వతా । సప్తదధిపరిక్షిప్తాఽథాతేణవిధినాజితా ॥ ౧౮ ॥ యుద్ధేబాహు
సహస్రంవై ఇచ్చత స్తస్యధీనుతః । రక్షేద్ధ్వజైశ్చ సంజజ్ఞేత్తేవమనుశుశ్రుమః ॥ ౧౯ ॥
దశయజ్ఞసహస్రాణి కాజ్ఞాం ద్వీపేషువైతనా । నిరగ్రథానివృత్తానిశ్రూయ నేతస్యధీ
మతః ॥ ౨౦ ॥ సర్వేయజ్ఞాస్సావభృథా స్తస్యాసహస్పరిదక్షిణాః । సర్వేకాజ్ఞానయూ
పాస్తేసర్వేకాజ్ఞానవేదికాః ॥ ౨౧ ॥ సర్వజేవైస్సునంప్రాప్తైర్విమూనైస్సైన్వరల
జ్జాతః । గన్ధర్వైరపురోభిశ్చనిత్యమేవోపశోభితః ॥ ౨౨ ॥ యస్యయజ్ఞేజగౌగా
ధాంగధర్వోనారదస్తథా । కార్తవీర్యస్యరాజక్షత్రిమానంఽగీత్యుసః ॥ ౨౩ ॥
సమానంకార్తవీర్యస్యగతింయాస్యప్రిత్యత్రియాః । యజ్ఞేద్గానైస్తపోభిశ్చపిత్రమేణ
శ్రుతేనచ ॥ ౨౪ ॥ సహిసప్తమద్వీపేషుఖడ్గీచక్రీశరాసః । రథీద్వీపాన్యనుచరన్యో
గీవశ్యతితస్మాదాకా ॥ ౨౫ ॥ పశ్చాత్సీతసహస్రాణివద్దాణాంసనరాధిపః । సర్వరత్నై
స్సుసమ్మూర్ణశ్చక్రవర్తీబభూవహా ॥ ౨౬ ॥ సవపశుపాలోఽభూత్ప్రపాలస్స
వహి । సవపవృప్త్యపర్జన్యోయోగిత్యాదన్యమోభవత్ ॥ ౨౭ ॥ యోసాబాహు
సహస్రేణజ్యాభూతికరిస్ససః । భాతరత్నైసహస్రేణశరదేనేవభాసురః ॥ ౨౮ ॥
ఏషనాగమనుష్యాణాంమాహిష్మత్యాంఘ్రహద్యుతిః । కరోగ్రీటకమతంజిత్యాపురంత
త్రనివేశయత్ ॥ ౨౯ ॥ ఏషవేంగసముద్రస్యప్రావృటాగ్రభేదజేతవై । క్షీణివము
ఖోద్భిన్నప్రతిస్తోతోమహీవతిః ॥ ౩౦ ॥ లలనాఃక్షీడితాస్తేనప్రతిప్రగ్ధామమాలికాః ।
యస్యభృకుటిసన్తాగ్రిసాచ్చజ్జితాభ్యేతినర్కదా ॥ ౩౧ ॥ ఏకోభుజసహస్రేణజగ్రా
హసమహార్ణవమ్ । కరోత్వాపృత్తవేగాంతునర్కదాంప్రావృడుద్ధతమ్ ॥ ౩౨ ॥
తస్యబాహుసహస్రేణతోభ్యమానేమహాదధౌ । భవన్త్యావీననిశ్చేప్తాఃపాతాశస్థామ
హనురాః ॥ ౩౩ ॥ ధౌలీకృత్యనుహావీచినక్రమీననుహాతిమిమ్ । మారుతావర్ధఫేనాఘ
మావర్తాక్షీప్తమస్సుహమ్ ॥ ౩౪ ॥ కరోత్వాలోడయన్మేవదోస్సుహస్రేణసాగ
రమ్ । మన్దరతోభచకితాహ్యమృతోత్పాదశజ్జితాః ॥ ౩౫ ॥ తదాతిచలమూర్ధా
నోభవద్విజమశులారగాః । సాయాహ్నోకదళీఖణ్డానివాసస్తిమితాశ్చవ ॥ ౩౬ ॥
ఏషబద్ధ్యాధనుజ్ఞాన్యాయముద్ధితఃపశ్చాభిశ్చరైః । లజ్జాయాంమోహయిత్వాతుబల
వాన్రావణంబలాత్ ॥ ౩౭ ॥ నిర్జిత్యబద్ధావతిరయంమాహిష్మత్యాంబలన్ధచ । తతో
గత్వాపులస్త్యప్రుతిజ్ఞసంసప్న్వగ్రసాదయత్ ॥ ౩౮ ॥ మమోచరక్షఃపాలస్త్యంపు
లస్త్యేనేహసాద్వితః । తస్యబాహుసహస్రస్యబభూవుద్భూతలస్సనాః ॥ ౩౯ ॥ య
గాన్తారగ్రసహస్రస్యఅస్థితాహ్యశనేరివ । అశులూచిత్రంవిధేరీర్యంభార్గవో
యంయదాచ్ఛిసత్ ॥ ౪౦ ॥ తద్వైస్సహస్రగ్రీవాహునాంహైమతాలవనంయథా ।
యద్భిగ్ధవస్తుసజుగ్రధోహ్యజ్ఞసంశస్తవాన్సృభుః ॥ ౪౧ ॥ యస్మాద్వనంప్రదగ్ధం
వైపిశ్రుతంమమహౌహయ । తస్మాత్తేదుమగ్రంకర్తృకృతమన్యోహరివ్యతి ॥ ౪౨ ॥

అర్జునో నామకాస్త్రేయస్సచరాజాభవిష్యతి । ఛిత్వాబాహుసహస్రం తే ప్రమధ్యతర
సాబిలి ॥ ౪౩ ॥ తవస్వీద్రాహ్మణకశ్చిత్వాంవధిపృతిభాగ్గవః । తస్యరామస్తదాత్వా
సిన్ధుత్వశాపేనధీమతః ॥ ౪౪ ॥ వరశ్చైవంతురాజవీస్సయిమేవవృతఃపురా ।

తస్యపుత్రశ్రీతంతావసీతేచతత్రవహరథాః ॥ ౪౫ ॥ కృతాస్త్రాబలిసత్కూరాధ
ర్వాత్వానోమహాబలాః । శూరశేనశ్చశూరశ్చపృష్ఠిఃకృష్ణస్త్రేవచ ॥ ౪౬ ॥ జయ
ధ్వజశ్చవైకరాతవస్తేశ్వవిశామ్నతే । జయధ్వజస్యపుత్రశ్రీస్త్రుతాలజ్ఞోమహాబ
లః ॥ ౪౭ ॥ తస్యపుత్రశ్రీతాన్యేవతాలజ్ఞాఇతిశ్రుతాః । తేహంపశ్యకులాభ్యాతా
హైహయానాంమహాత్మనామ్ ॥ ౪౮ ॥ వీతహూత్రాశ్చసార్యాతాభోజాశ్చ
వస్త్రయస్తథా । తున్ద్రీకేశశ్చవిక్రాంతాస్తాలజ్ఞాస్త్రేవచ ॥ ౪౯ ॥ వీతహూ
త్రసుతశ్చపితనాన్ద్రోనామవీర్యవాన్ । దుర్జయస్తస్యపుత్రశ్రీస్త్రుబహువామిత్రకర్మ
నః ॥ ౫౦ ॥ సద్భావేనమహారాజఃప్రజాధర్మైఃపాలయన్ । కార్తవీర్యోఽర్జునోనా
మరాజాబాహుసహస్రవాన్ ॥ ౫౧ ॥ యేనసాగరపర్యవ్తాధమశాన్తిలామహియ
స్తస్యకీర్తయేన్నామకల్యణకథాయమానవః ॥ ౫౨ ॥ నతస్యవీత్రనాశస్సాన్యన్నప్రపంచ
లభతేపునః । కార్తవీర్యస్యయోజన్తకథాయదిహాధీమతః ॥ ౫౩ ॥ యథావత్స్వ
ప్రభూతాత్మాస్వర్గలోకేమహియతే ॥ ౫౩౪ ॥ * * * *

ఇతిశ్రీమత్స్యపురాణే చన్ద్రీవంశానువర్ణనే కార్తవీర్యార్జునమహి
మానువర్ణనంనామత్రిచత్వారింశోఽధ్యాయః.

—౧౬ అర్జునప్రతిద్విజరూపసూర్యగమనమ్.౧౬—

ఋషిమయః ॥ కిమర్థంతద్వనందగంభార్గవస్యమహాత్మనః । కార్తవీర్యేణవి
క్రమ్యసూతప్రవదపృచ్ఛతామ్ ॥ ౧ ॥ రక్షితాసతురాజ్నిఃప్రజానామిహిశ్శుక్రితమ్
సకథంరక్షితాభూత్వాప్రాదహత్తత్రప్రవనమ్ ॥ ౨ ॥ సూతః ॥ ఆదిత్యోద్విజరూ
పేణకార్తవీర్యముపస్థితః । తృప్తిమేకాంప్రయచ్ఛస్యఆదిత్యోహంసరేశ్వర ॥ ౩ ॥ కార్
తవీర్యః ॥ భగవన్మేగనతేతృప్తిర్భవిత్రేవైదివాకరః । కీన్యశంభోజనందద్మిశ్రుత్వాతువి
దధామ్యహమ్ ॥ ౪ ॥ ఆదిత్యః ॥ స్థావరందేహిమేసర్వమాహారందజతాంవర । తే
నతృప్తిభవేయంవైసామేతృప్తిహిపార్థివ ॥ ౫ ॥ కార్తవీర్యః ॥ నశక్యాస్సానవరా
స్సర్వేతేజసాచలలేనచ । నిర్ధుంతవతాంక్రేష్టత్వామేవప్రణమామ్యహమ్ ॥ ౬ ॥
ఆదిత్యః ॥ తుష్టస్తేహంశరాదధ్ధమక్షయాయస్తస్వతోముఖాన్ । యేప్రక్షిప్తాజ్వలివ్య
క్రిమమతేజస్సునన్వితాః ॥ ౭ ॥ ఆవిష్టామమతేజోభిశ్శోషయిష్యన్తిస్థావరాన్ । శు
పాశస్ఫుటికరిష్యామితేనతృప్తిర్నరాధివ ॥ ౮ ॥ సూతః ॥ తరశ్శరాంస్తదాదిత్యస్త్య
ర్జునాయప్రయచ్ఛత । తతోదదాహసమ్నాప్రక్షాణ్ధావరాస్త్యర్వమేవచ ॥ ౯ ॥ తథా

గ్రామాశ్రమాంశ్చైవ ఘోషాణి నగరాణి చ । తపోవనానిరమ్యాణి వనాన్యపవనాని
చ ॥ ౧౦ ॥ ఏవం సర్వం సమదహ తత్తస్మిన్ రాష్ట్రవక్షిణః । నిర్వృతౌ నిస్తౌ శాఖామిః
కృతా ఘోరేణ తేజసా ॥ ౧౧ ॥ ఏతస్మిన్ నైవ కాలేతు * భార్గవో జలమాస్థితః । దశ
వర్ష సహసాగ్నితత్రాస్తే సమహాన్యపిః ॥ ౧౨ ॥ పూర్ణేన తే మహాతేజా ఉదతిస్త త్త
పోధనః । సోఽపశ్యదాశ్రమం దగ్ధమస్తు సేన మహామునిః ॥ ౧౩ ॥ క్రోధాచ్చ శాపరాజ

— శ్రీకృష్ణ సంతతిః ౩ —

ద్వింశీ ర్నితం వోయథా మయా । క్రోధో శ్చక్రిశ్చ హరా జేస్త్ర సంశము త్తమ పూరుష
మ్ ॥ ౧౪ ॥ యస్యాన్వయేఽథ సముద్భుతో విష్ణుర్వృష్టి కులోద్భవః । క్రోధో రేవాభవత్పు
త్రోన్వృజనీవాన్మహారథః ॥ ౧౫ ॥ వృజినీవ తత్తపుత్రోన్వృజా తస్య హివానామ
మహాబలః । స్వాహాపుత్రోన్వృజ వద్రాజా ఉవక్షో వద్రా తాం వరః ॥ ౧౬ ॥ తతః ప్రసూతి
మిచ్చనై వ ఉషజ్జన్మో గ్రమాత్మనః । చిత్రచిత్ర రథశ్చాస్య పుత్ర గిర్మభిరన్వితః ॥ ౧౭ ॥
అథ చైత్ర రథిర్విరోజజ్జేవిపులదక్షిణః । శశివిస్మరితః పృథ్వీ వర్తీ బభూవహ ॥ ౧౮ ॥
అత్రామవంశస్థోకోయంగీత స్త్వస్త్రిన్సురాభవత్ । శశిబన్దోస్తు పుత్రాశ్రాంతానా
మభవచ్ఛతమ్ ॥ ౧౯ ॥ కీమతాంచాభిమాపాణాం భూరిద్రవిణ తేజసామ్ । తేషా
మతిప్రధానానాం పృథుసత్త్వోన్వయహాబలః ॥ ౨౦ ॥ పృథుత్రేవాః పృథుయశాః పృథుధ
ర్మాపృథుజ్ఞయః । పృథుకీర్తిః పృథుమనారాజానశ్శశివిద్వహః ॥ ౨౧ ॥ శంసన్ద్రిచపు
రాణజ్ఞాః పృథుసత్త్వమను త్తనమ్ । అనన్తరం సుయజ్ఞశ్చ పృథ్వీ స్యుతనయోభవత్ ॥ ౨౨ ॥
ఉశనాతు సుయజ్ఞస్య యోరక్షస్పృథివీమమామ్ । ఆజహా రాశ్వమేధానాం శతముత్త
మధార్మికః ॥ ౨౩ ॥ తితియరభవత్పుత్రో శనశ్శత్రుతాపనః । మరుత్తస్తస్య త
నయోరాజన్ద్రిణామను త్తనః ॥ ౨౪ ॥ ఆసీన్నరుత్తతనయో వీరః కన్యశ్చ బ్రిషః । పు
త్రోన్మరుక్తకవచో విద్వాన్గావ్యశ్చ బర్హిషః ॥ ౨౫ ॥ నిహత్యురుక్తకవచః పరాన్మవ
చధారిణః । ధన్వివోవిచైర్వాజైరవాద్యపృథివీమమామ్ ॥ ౨౬ ॥ అశ్వమేధేదదౌ
రాజన్యాత్ప్రాణేభ్యస్తుజక్షిణామ్ । యజ్ఞే సురుక్తకవచః చాచిత్రరవీరహా ॥ ౨౭ ॥
జిజ్ఞరేషణ్పుత్రాన్మమహావీర్యాధనుర్భుతః । రుక్మేషుః పృథురుక్తశ్చ బ్యామేఘుః
పరిఘాహరిః ॥ ౨౮ ॥ పరిఘంచహరించైవ విదేహీస్థాపయత్ప్రతా । రుక్మేషురభవ
ద్రాజాపృథురుక్తస్తదాశ్రయః ॥ ౨౯ ॥ తేభ్యః ప్రవాజితో రాజా బ్యామేఘాధయదా
శ్రమే । ప్రశాన్తశ్చాశ్రమస్థశ్చ బ్రాహ్మణేనావబోధితః ॥ ౩౦ ॥ జగముధనురాదా
యదేశమన్యం ద్వజీరధి । సర్వదాం నృపవకాకీకేవలం వృత్తికామతః ॥ ౩౧ ॥ ఋగ్
వస్తంగిరింగత్వా భుక్తమన్వైరుపావిశత్ । బ్యామేఘస్యాభవద్ధూర్యాశ్చైవ్యాపరి
ణతాసతీ ॥ ౩౨ ॥ అపుత్రోన్వయవద్రాజాభార్యామన్యాంసనిష్ఠత । తస్యాసీద్విజ

యో యథేతత్రకన్యామవాప్యసః || ౩౩ || భార్యతూవాచసన్త్రాసాత్సేషాకన్యా

సులోచనా । భార్యార్థేతుసమానీతాకథయన్వేతిలవ్వుటా || ౩౪ || నాహంప్రసూ
తాపుత్రే శిశునాన్యావత్సభవత్తవ । న్నుషాసన్బుధకస్తేనకతమేనసుతేనతే || ౩౫ ||
భార్యమువాచసత్రాసంస్మషేయంతేనువిశ్రుతా । ఏవముక్తాబ్రవీదేనంకస్యచేయం
స్మషేతిచ || ౩౬ || జ్యౌమేఘః || యంశ్వంజనివ్యసేపుత్రగ్రితస్యభార్యభవవ్యతిత
స్తాన్సతవసోగ్రేణకన్యాయాంసవ్యగ్రిమాయతే || ౩౭ || పుత్రగ్రివిదర్భంసుభగాతై
బ్యాపరిణతాసతీ । రాజపుత్రైచవిద్వాంసాస్సుషాయాంత్రథతైశికా || ౩౮ || లో
మపాదంతృతీయంతుపుత్రగ్రివరవధార్తికమ్ । తస్యాంవిదర్భజనయచ్చూరాన్రణ
విశారదా || ౩౯ || లోమపాదాత్మజఃపుత్రోజ్ఞాతస్తస్యచలత్తజః । కైశికస్యవి
ధిపుత్రప్రస్తాచ్చైబ్యాన్యపాస్సృతాః || ౪౦ || ధృవోవిదర్భపుత్రగ్రికున్దిప్ర
స్యాత్తజోభవత్ । కున్దేర్వృచస్సుతోజజ్జేరణధృష్టఃపతాపవా || ౪౧ || ధృష్టస్య
పుత్రోధగ్ధాత్పానివృత్తిఃపరివీరహా । పరితోనృపతేపుత్రోగ్రామూసతువిహార
థః || ౪౨ || దశార్హపుత్రోగ్రహ్యమస్తువ్యోమాజ్జేమూతఉచ్యతే । జీమూతపుత్రో
విమలస్తస్యభీమరథస్త్పృతః || ౪౩ || సుతోభీమరథస్యాసీత్సుత్రతోనపరిథఃకిలతస్యవా
సీద్దృఢరథశృకునిస్తస్యచాత్మజః || ౪౪ || తస్మాత్సగరవృఃకారమౌఘదేవరాఘోబ
భూవహా । దేవతృత్రోభవద్రాజాదేవరాతాన్మహాయశాః || ౪౫ || దేవిగర్భసమో
జజ్జేదేవనత్రుత్రనదనః । మధుర్నామమహాలేజాఃమహోపురుషసుస్తథా || ౪౬ || ఆ
సీత్పురుషసోపుత్రగ్రిపురుద్వాన్పురుషోద్రవః । జన్మర్షజేహవేదర్భాన్యంభద్రసేన్యాం
పురుధృజః || ౪౭ || విత్స్వేకీచాభవద్భార్యాయతస్తస్యామజాయత । సాత్వతస్స
త్వసంయుక్తసాత్వతాఙ్కీర్తివర్ధనః || ౪౮ || ఇమాంవిస్మప్తింపిజ్ఞాయజ్ఞామేఘస్య
మహాత్మనః । ప్రజావాసేతసాయుజ్యంరాజ్ఞసోమస్యధీమణిః || ౪౯ || సాత్వతా
త్వత్వసన్వన్నాతోగన్ల్యానుషువేనుతా || భాగినంభజమానంతుదివ్యందేవావృథం
నృపమ్ || ౫౦ || అధికంచమహాభోజంవృష్టించయదనర్షవమ్ । లేహంసగ్ధాశ్చచత్వా
రోవిస్తరేణైవతాన్ముగ్ధిమ్ || ౫౧ || భజమానస్యస్మజ్జయ్యాంబాహ్యకాయాంచబాహ్య
కాఃస్మజ్జయస్యసుతేద్యేతుబాహ్యకాస్త్రుతదాభవత్ || ౫౨ || తస్యభార్యేభాగిన్యాద్యే
సుషువాతేబహూన్పుతా || నిమించకృమిలంచైవధృష్టింపరపురజ్జాయమ్ || ౫౩ || తేబా
హ్యకాయాంస్మజ్జయ్యాంభజమానాద్విజ్జిరే । జజ్జేదేవావృథోరాజాబన్ధానాంవి
త్రవర్ధనః || ౫౪ || అపుత్రగ్రాచభవద్రాజాచచారపరమంతపఃపుత్రగ్రిస్సర్వగుణోపేతో
మమభూయాదితిస్మృతా || ౫౫ || సంయోజ్యనుస్త్రీమేవాద్యంవర్ణరాజమనుస్మృత
త్సగ్ధోపస్థిర్యనాత్తస్యచకారప్రియమాపగా || ౫౬ || కల్యాణత్వాన్మరవతేస్తస్మ

సానిష్ఠాగోత్రమా । చిత్తయాథపరితాత్పజగామాథవిశ్చయమ్ ॥ ౫౭ ॥ నాథిగ
 చ్చాన్యహం నారీంయస్యామేవంవిధస్సుతః । జాయేతతస్మాదన్యాహంభవాన్యథస
 హప్రజా ॥ ౫౮ ॥ అథభూత్వాకుమారీసానిభృతీవరమంవపుః । జ్ఞాపయామాసరా
 జానంతామియేషమహావ్రతః ॥ ౫౯ ॥ అథసానవమేమాసిసుష్టువేసరితాంవరా ।
 పుత్త్రీంసర్వగుణోపేతంబభుందేవాప్యథాన్మృపాత్ ॥ ౬౦ ॥ అనువంశేపురాణ
 జ్ఞాగాయతీపరిశ్రుతాః । గుణాద్దేవాప్యథస్యాథకీర్తయంతోనుహంత్యనః ॥ ౬౧ ॥
 యతైవశృణుమోదూరాత్రవశ్యానుస్తథాన్మృతకాత్ । బభ్రుశ్చేస్త్రోమనుష్యాణాం
 దేవైర్దేవాప్యథస్సుతః ॥ ౬౨ ॥ షష్టిశ్చవత్సపురుషసహస్రాణిచసంయతీమ్ । పతే
 వ్యుత్తత్యంసమ్మృప్తాబభ్రోదేవాప్యథాన్మృపాత్ ॥ ౬౩ ॥ యజ్ఞదానపఠర్విరో
 బ్రహ్మణ్యస్సర్వధరతః । యావనాన్మృనుహంతేజాశ్శుశ్రీతవిశ్వధరస్తథా ॥ ౬౪ ॥ సుర
 నాభస్యమహితాసుమవేచతురస్సుతాః । కుకురంభజమానంచనాన్మృతవృశబ్హి
 షమ్ ॥ ౬౫ ॥ కుకురస్యమతోపృష్ఠిఃపృష్ఠేస్త్రుతనయోధృతిః । కపాతరోమాతస్యా
 థతైత్తిరిస్తస్యచాత్మజః ॥ ౬౬ ॥ తస్యాసీత్తురగేపుత్త్రస్సృభావిద్వానలంకిల । భ్వా
 యతేతస్యనామాన్మృతనోదరదన్తుభిః ॥ ౬౭ ॥ తస్మిన్మృతితతేయజ్ఞేఅభిజాతఃపు
 నర్వసుః । అశ్వమేధంతుపుత్త్రస్థిమాజహరనరోత్తమః ॥ ౬౮ ॥ తస్యమధ్యేఽతిరాత్రస్య
 సభ్యమధ్యాస్నిముక్తితః । తత్రవిద్వాన్మృత్యుజ్ఞోయజ్ఞాదేవపునర్వసుః ॥ ౬౯ ॥ తస్యా
 త్రైపుత్త్రీమిధునంబభూవావన్మృతలంకిల । ఆహుకశ్చైహుకీనైవభ్యాతామతిమతాంవ
 రౌ ॥ ౭౦ ॥ ద్రుహంచోదాహరన్యతస్మిన్కావ్రతిమమాహుకమ్ । సావనంనామకన్దాణాం
 సద్వజానాంచయాధినామ్ ॥ ౭౧ ॥ రథానామథమోమాణాంసహస్రాణిచనైవతు । నాస
 త్యవాదీనాతేజానాయజ్ఞానాసహస్రతః ॥ ౭౨ ॥ నాశుచిర్నావ్యవిద్వాన్వియోభో
 జేష్యభ్యజాయత । ఆహుకస్యభృతీంప్రాప్తోఽత్యేతాన్వైతచుచ్యతే ॥ ౭౩ ॥ ఆహు
 కశ్చైష్యవన్దీమస్వసారంచాహుకీందదౌ । ఆహుకాతాగ్రశ్యమహితాద్వృత్తైస్స
 మవేసతి ॥ ౭౪ ॥ దేవకంచోగ్రసేనంచదేవగన్ధసమావృథా । దేవకస్యసుతావీరా
 జజ్ఞిరేత్రిదశోపమాః ॥ ౭౫ ॥ దేవవాసుపదేశ్చసుదేవోదేవరక్షితః । తేహంస్వ
 సారస్సప్తాసన్వసుదేవాయతాదదౌ ॥ ౭౬ ॥ దేవకీశుతదేవీచయశోదాచయశో
 ధరా । శ్రీదేవీసత్యదేవీచయతావీచేతీసప్తమీ ॥ ౭౭ ॥ నవోగ్రసేనస్యసుతాఃకంస
 ప్రేహంతుపూర్వజః । న్యగ్రోధశ్చసునామాచకజగత్కుటుంబశ్చభూయసః ॥ ౭౮ ॥
 సుతంతూరాప్త్రీపాలశ్చశుద్ధముష్టిస్సముష్టితః । తేహంస్వసారిఃపశ్చాన్మృతసంసాకం
 సవతితథా ॥ ౭౯ ॥ సుతంతూరాప్త్రీపాలీచకకూరచేతివరాగ్నా । ఉగ్రసేనస్స
 హపత్యోవాగ్భ్యాతాఃకుకురోద్భవాః ॥ ౮౦ ॥ భజమానస్యపుత్రోగ్రధమభ్యోవిదూ
 రథః । రాజావైదేవశూరశ్చవిదూరథమతోభవత్ ॥ ౮౧ ॥ రాజాధిదేవస్యసుతౌ
 జ్ఞాతేదేవసమ్మితౌ । నియమవ్రతప్రధానాతాశోణాశ్చకేతవాహనౌ ॥ ౮౨ ॥

శ్రీ మత్స్య పురాణే.

శోణాశ్వస్యసూతాపబ్బసూరారణవిశారదాః । శమీచగదశర్కాచక్రకృతశ్శకశత్రు
జిత ॥ ౮౩ ॥ శమీపుత్రగ్రీవతిత్రుత్రాపరితృప్తస్యచాత్మజః । పరితృప్తసుతోభోజో
హృదికస్తస్యచాత్మజః ॥ ౮౪ ॥ హృదికస్యాభవత్పుత్రాద్విదశభీనువరాక్షమాః ।
కృతవర్షాగ్రజప్రేహంశతథన్వాచమధ్యమః ॥ ౮౫ ॥ దేవాహిచైపునాభశ్చభీమణ
శ్చమహాబలః । అజాతోవనజాతశ్చకనీయకకరమృకా ॥ ౮౬ ॥ దేవాహ్నస్యసుతో
విద్యావజ్ఞేకమృశబ్ద్రిమః । అసహజ్ఞాస్సుతస్తస్యతమోజాస్తస్యచాత్మజః ॥ ౮౭ ॥
అజాతపుత్రస్యసుతోప్రజాయతమమాయకః । తమోజపుత్రావిక్రాంతాస్త్రా
యాఃపరమకీర్తయః ॥ ౮౮ ॥ సుదంష్ట్రశ్చసనాభశ్చకృష్ణశ్శత్రుమకమృత । అప్తకా
నామిమంవంశంకీర్తయన్చినశ్యశః ॥ ౮౯ ॥ అత్కనోవిపులంవంశంప్రజావానా
పుత్రేనరః ॥ ౯౦ ॥ * * * * *

ఇతిశ్రీమత్స్య పురాణే చంద్రకంశానువర్ణనే సహస్రబ్రతుః శ్రిష్ట
వంశకథనంనామ చతుశ్చత్వారింశోఽధ్యాయః.

సూతః ॥ గాధారీనైవమాద్రీచపృష్ఠిభా ర్యేబభూవతుః । గధారీజనయామా
నసుమిత్రంనద్దవర్ధనమ్ ॥ ౧ ॥ మాద్రీయథాయుతంపుత్రంసతోవై దేవమీధువమ్ ।
అనమిత్రగిరించైవపశ్చాత్తకృతలతాః ॥ ౨ ॥ అనమిత్రసుతోసహోనిఘ్నస్యా

— శ్రిష్టసు వ్రకోహేభ్యానమ్ శ్రి —

పితుద్వాసుతా । ప్రసేనశ్చనుహవీర్యశ్శక్తీసేనశ్చతాపుభా ॥ ౩ ॥ స్యనువ్రకోంప్రసే
నశ్చమణిరత్నమనుత్రమమ్ । పృథివ్యాంసర్వరత్నానాంరాజాచాసావభూత్సనీః ॥ ౪ ॥
హృదికృత్వాతుబహుశోవర్జితమమాంప్రజాయతే । గోవిష్టోనచతంలేభశ్కోశ్చిన్ద
హరతమ్ ॥ ౫ ॥ కదాచిచ్ఛగయాంయాతాఃప్రసేనస్తేనభూషితః । జయశబ్దంసశు
త్రావబిలశబ్దేనపూరితమ్ ॥ ౬ ॥ తతఃప్రవిశ్యసబిలంప్రసేనోఽముక్షుతృక్షుత । ప్ర
సేనంచరదాముక్షుఃముక్షుఃచాపిప్రసేనజిత ॥ ౭ ॥ హర్షాముక్షుఃప్రసేనంతు
తతస్తంమణిమాదదా । అదృష్టస్యహతస్తేనహ్యప్రర్పిలమగాదితః ॥ ౮ ॥ ప్రసేనం
తుహతంజ్ఞాత్వాగోవిష్టఃపరిశఙ్కితః । గోవిష్టేనహతోవ్యక్తంప్రసేనోమహాణికార
ణాత్ ॥ ౯ ॥ గోవిష్టస్యగతోఽరణ్యంమణిరత్నైసభూషితమ్ । తందృష్ట్వాసగృతస్తేన
గోవిష్టఃప్రత్యువాచహా ॥ ౧౦ ॥ హస్తిచైనందురాచారశత్రుభూతంహిపృష్ఠిఘా । అ
థదీర్ఘేణకాలేనమృగయానిర్గతఃప్రభుః ॥ ౧౧ ॥ యదృచ్ఛయాచగోవిష్టోబిలస్యా
భ్యాశమాగతఃతందృష్ట్వాసుమహాశబ్దంసచక్రేముక్షురాధ్యశీ ॥ ౧౨ ॥ శబ్దంశ్రుత్వాతు
గోవిష్టఃఖడ్గపాణిఃప్రవిశ్యచ । అపశ్యజ్ఞాహ్వానస్తంతుముక్షురాజంమహాబలమ్ ॥ ౧౩ ॥
తతస్తాగ్ధంహృషీకేశోబిభృగ్నాత్రంమహాబలమ్ । జాహ్నువస్తంతుజగ్రాహక్రోధసం
రక్తహృదసః ॥ ౧౪ ॥ దృష్ట్వాచైనంతదాముక్షుఃకర్కశరైర్వృష్టవైప్రభుమ్ । తత

స్తుప్తస్తుభగవాన్సరేణైనమరోచయత్ || ౧౫ || చక్రప్రహరేణఽభోత్పత్తోహం
మరణంవృతేకన్యాప్రాధామ్యమనుతాభరూరంత్యామవాపుయత్ || ౧౬ || యో
యంమణిఃప్రసేనంతుమాత్వాప్రాప్తోమయాఽభో | తతస్సజావృషస్తప్తంమణిం
ప్రాదాచ్ఛవిష్ణవే || ౧౭ || తతస్తుజావృషస్తంతుమాత్వాచక్రేణసప్రభుః | కృత
కర్మామహాబాహుశ్చకన్యాంమణిమాహరత్ || ౧౮ || దదౌసత్రాజితాయైసంసర్వ
సాత్వతసంసది | తేనమిథ్యాప్రవాదేనపిముక్తస్సతథావిభుః || ౧౯ || తతస్తుయా
దవాస్సర్వేవాసుదేవంతదాఽబువత్ | అస్మాకంమనసిత్యాసీత్ప్రసేనస్తుత్వయా
హతిః || ౨౦ || కేకయోసాదదౌభార్యాదశపుత్రాన్యితస్సతా | సముచ్ఛన్నస్స
తాసుభూస్సర్వలోకేషువిశ్రుతా || ౨౧ || ఖ్యాతమత్యామహాసత్యాభక్తకారా
తుపూర్వజా | అథసాబ్రువతీతస్మాన్మృతకారానుపూర్వజా || ౨౨ || సుషువేసాకుమా
ర్యాంతువృథాంకుమలలోచనాన్ | సత్యభామావరాస్త్రీణాంవతీనీవద్యథవ్రతా || ౨౩ ||
తథావద్మవతీవైవతాశ్చకృష్ణాయతాందదౌ | అనమిత్రాన్ధిక్షణ్ణేకస్థాద్వృష్టినద్ద
నాత్ || ౨౪ || సత్యవాంస్తవ్యపుత్రీస్ససాత్యకేస్తస్యచాత్మజః | సత్యవాన్యయు
ధానశ్చసితేనశ్చవ్రతాపవాత్ || ౨౫ || అసన్తోయుయుధానస్యధునిస్తస్యాన్మజోభ
వత్ | ధునేరసన్వరఃపుత్రీశ్చితశైనాఃప్రకీర్తితాః || ౨౬ || అనమిత్రాన్సయో
హ్యేవవ్యాఖ్యాతోవృష్టివంశజః | అనమిత్రసమోయజ్ఞేభృథ్వాన్యంవీరీయుధాజ
తః || ౨౭ || అన్యేతుతనయావీరాఽయుషభఃక్షత్రపవచ | యుషభఃకాశిరాజస్య
సుతాంభార్యామవిదత్ || ౨౮ || జయస్తస్యజయన్త్యాంశుపుత్రాస్ససుభవంస్తరిః |
సదాయజ్వాతిదక్షిణః | రత్నకన్యాంచత్రైస్సత్రాజిత్రాసామవాప్తవాత్ || ౩౦ || పుత్రా
నుత్పాదయత్రస్యామేకాదశమహాబలాత్ | ఉపలభ్యంసదాలవృష్ణముత్యలంచార్య
మేవచ || ౩౧ || సితేతరంసదావత్సంశత్రుఘ్నంచారుమేవచ | సుధర్మంధర్మదుగ్ధర్మాచ
ధమానింతథైవచ || ౩౨ || ధర్మభృద్ధార్మిధర్మాణంవృష్టిమానంతథైవచ | సర్వేచ
ప్రతిహూతారోరత్నాయాంజన్మిరేసుతాః || ౩౩ || అనూరాదుగ్రసేనాయాం
సుతాద్వాకులనద్దనా | దేవవాసుదేవస్తుజన్మాతేదేవసన్మతా || ౩౪ || అశ్వ
న్యాంచతతఃపుత్రాఃపుభుర్విపుభురేవచ | అశ్వథామాసుబాహుశ్చసుపార్శ్వశ్చగవే
పణః || ౩౫ || భృష్ణుర్మేమిస్సువన్మశ్చధర్మోద్ధాతిరేవచ | అభూమిర్భవమభూమిశ్చ
శర్మిస్తోత్రేణస్తథా || ౩౬ || ఇమాంమిత్రాభిశప్రియాంవేదకృష్ణాదహాహితామ్ |
ససమిత్రాభిశాపేనఅభిశాపేన్తికేనచత్ || ౩౭ || * * *

ఇతిశ్రీమత్సృపురాణేచంద్రవంశానువర్ణనేవృష్టివంశకథనంనామ

పశ్చిమత్యారింశోధ్యాయః

శ్రీ మత్సరూప రాజే.

— శ్లోకస్త్రానంతాస్తర్గతమారవంతః ౩ —

సూతః ॥ ప్రేక్షాకిసుమ వేమూరంఖ్యాతమన్యుతమీళమ్ । పారిష్యాంజజ్ఞ రే
 కూరాద్భజాయాంపురుషదశ ॥ ౧ ॥ వసుదేవోమహాబాహుఃపూర్వమానకదు
 స్తుభిః దేవభాగస్తతోజజ్ఞేతతోదేవశ్రవాఃపునః ॥ ౨ ॥ అనావృష్టిశ్శుభ్రైవనస్సత్వై
 వసమజ్ఞయః । శ్యామసామీకసంయూపాఃపావనస్యవర్గానాః ॥ ౩ ॥ శ్రుతకీర్తిః
 పృథావైవశ్రుతదేవీశ్రుతశ్రవా । రాజాధిదేవీచత్రావస్తౌతావీరమాతరః ॥ ౪ ॥
 కృతస్యచశ్రుతాదేవీసుగ్రహంసుమ వేసుగమ్ । కైకేయామ్భుకీర్తిప్రజజ్ఞేసోద
 రితాన్నృపాః ॥ ౫ ॥ శ్రుతశ్రవాపితైద్యంతుసునీధంసమవస్థుః । బహ్నిషాద్ధర్మశారీ
 రస్సమ్మభూవారివద్దనః ॥ ౬ ॥ అభసభ్యేపివృద్ధస్యకున్దిభోదేవృథాండదౌ । ఏవం
 కున్దీసమాఖ్యాతావసుదేవస్యసాపుథా ॥ ౭ ॥ వసుదేవేనసాదృతాపాణ్డోర్భార్యా
 హ్యసన్నితా । పాణ్డోరధేనసాజజ్ఞేదేవపుత్రాన్మహారథాః ॥ ౮ ॥ ధర్మాద్యధిష్ఠి
 రోజజ్ఞేవాయోజజ్ఞేవృకోధరః । ఇన్ద్రార్ధనజ్ఞయైవశక్రతుల్యపరాక్రమః ॥ ౯ ॥
 మాద్రవత్యాంచజనితావశ్యేభ్యామితీశుశ్రుమః । నకులస్సహదేవశ్చరూపశీలగుణాన్వ
 తా ॥ ౧౦ ॥ రోహిణీసారిపీతైవఖ్యాతమానాకచుస్తుభేః । లేభేద్యేన్ద్రంసుతంరామం
 సారణంచరణపియమ్ ॥ ౧౧ ॥ దుర్దమంచదమంశుభ్రంపిణ్డకంచమహాహుమమ్ ।
 చిత్రాతేత్రేకునార్యాశ్చరోహిణ్యాంజజ్ఞరేతయా ॥ ౧౨ ॥ దేవక్యాంజజ్ఞరేశౌరి
 స్సుపేణకీర్తిమానపి । ఉదానీభద్రసేనశ్చబిరుపిదానస్తతైవచ ॥ ౧౩ ॥ పృథోభ
 ద్రవిదేహశ్శకంసస్సర్వానపాతయత్ । ప్రథమావాప్యనావాస్యావృక్షేకభవి
 వ్యతి ॥ ౧౪ ॥ తస్యాంజజ్ఞేమహాబాహుఃపూర్వంకృష్ణఃప్రజాపతిః । అనుజాత్యభవ
 త్రాస్తాసుభద్రాకలభాపిణీ ॥ ౧౫ ॥ దేవక్యాస్సుమహాతేజాజజ్ఞేకూరాభవత్సభా ।
 సహదేవస్తుతామ్రాయాంజజ్ఞేశౌరికులోద్వహః ॥ ౧౬ ॥ ఉపాసంగస్థరంభోభంతన
 యందేవరక్షితమ్ । ఏకాంశంచనుభగంకంసస్తానభ్యభూతయత్ ॥ ౧౭ ॥ విజయం
 రోదమానంచవద్ధమానంచదేవలమ్ । లేసర్వేమహాత్మానఉపదేవ్యాఃప్రజజ్ఞరే ॥ ౧౮ ॥
 లగావహుమహాత్మాచవృకదేవ్యావ్యజాయత్ । వృకదేవ్యాస్సన్వయంజజ్ఞేనద్దకో
 నామనామతః ॥ ౧౯ ॥ సప్తకందేవకీపుత్రస్త్రిమదనాసుమ వేసుతమ్ । గవేషణంమహా
 భాగంసక్తామేకపరాజితమ్ ॥ ౨౦ ॥ శ్రద్ధాదేవ్యావిహారేతువసేచరతాపురా ।
 వైశ్యాయామదదాచ్ఛారిఃపుత్రస్త్రికాశలమగ్రమ్ ॥ ౨౧ ॥ సుతౌద్వాపథరాజా
 నాశౌరేరాస్తాంపరిగ్రహే । ముణ్డశ్చకపిలత్వైవసుదేవాన్గజోబలీ ॥ ౨౨ ॥ జరానా
 మనిషాదోభూత్ప్రీతమస్సధనుర్ధరః । సాభద్రశ్చభవశ్చైవమహాసత్వాభూవతుః ॥ ౨౩ ॥
 దేవభాగసుతశ్చాపినామౌసాపుర్ణసస్త్రితః । పణ్డీతంప్రథమంప్రాహుదేవశ్రవస

మ త్తమమ్ ॥ ౨౪ ॥ ఐత్వాకీపు త్త్రీసులభదనావృష్టేర్యశస్వినీ । నిధూతశత్రుశ్చ
త్రుష్నుశ్చార్ధస్తస్మాదజాయత ॥ ౨౫ ॥ * గణ్ధూషాయామపత్యాయాంకృష్టప్రప్తస్సు
తాదదా । జాన్మనత్యాస్సుతావేతాద్వాచసత్కృతలక్షణా ॥ ౨౬ ॥ చారుధేష్ట
శ్చసాన్మశ్చవీర్యవస్తైమహాబలా । తద్విగ్రహలశ్చతద్విశ్వనన్దనస్యసూతాపుభా ॥ ౨౭ ॥
శమీకపుత్రాగ్రీష్టత్వారోవిక్రాంతాస్త్రీమహాబలాః । పరజశ్చధనుశ్చైవశ్యామశ్చ
సృజాయస్తథా ॥ ౨౮ ॥ అనపతోభవచ్ఛామసృజాయస్తవసంయయా । జన్మసృ
మానభోజత్వంరాజ్విత్వమచామైయః ॥ ౨౯ ॥ కృష్టస్యజన్మాభ్యుదయంయః
కీర్తయశ్చనిత్యశః । శ్రుణోతిమానవోనిత్యంసర్వపాపైఃప్రముచ్యతే ॥ ౩౦ ॥ *

ఇతిశ్రీమన్మృపురాణేచన్ద్రీవంశానువర్ణనశూరవంశాదికథనంనామ

పట్టత్వారింశోఽధ్యాయః.

— శ్రీకృష్ణవంశానువర్ణనమ్. ౨ —

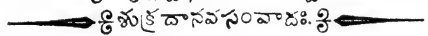
నూతః ॥ అథదేవోమహాదేవఃపూర్వకృష్ణఃప్రజాపతిః । విహారార్థంసదే
వేశోమానుషేష్విహజాయతే ॥ ౧ ॥ దేవక్యాంవసుదేవేనతపసాపుష్కరేక్షణః ।
చతుర్బాసుస్త్రసజ్ఞాతోదివ్యరూపాజ్జ్వలశ్శ్రియా ॥ ౨ ॥ శ్రీవత్సలక్షణందేవందృ
ష్టాదివైశ్చల్యక్షణైః । ఉవాచవసుదేవస్తయూవంసంహరవైప్రభా ॥ ౩ ॥ భీతోఽ
హందేవకంసస్యతతస్తేన్రతస్యగ్రీమీమతే । మమపుత్రాగ్రీహతాస్తేనజ్యేష్ఠాస్తేభీమవిక్ర
మ ॥ ౪ ॥ వసుదేవవశ్యుగ్రీత్వారూపంసంహరదమ్యతః । అనుజ్ఞావ్యతశ్చైరింస
న్దగోవగృహేనయత్ ॥ ౫ ॥ దత్తేనసన్దగోవస్యరత్యతామితిచాబ్రవీత్ । అత
స్తుసర్వకల్యాణంయాదవానాంభవిష్యతి ॥ ౬ ॥ అయంతుగర్భేదేవక్యాజాతఃకంసం
హనిష్యతి ॥ ఋషయః ॥ కపివవసుదేవస్తుదేవకీవయశస్వినీ ॥ ౭ ॥ నన్దగోవశ్చకస్తే
షయశోదాచమహావ్రతా । యోవిష్ణుంజనయామాసయంచతాతేత్యభావత ॥ ౮ ॥
యాగర్భంజనయామాసయాచైనంచాభ్యవర్ధయత్ ॥ నూతః ॥ పురుషకశ్యపస్తాస్వినీద
దితిస్త్రీచయాస్తృతా ॥ ౯ ॥ బ్రహ్మణఃకశ్యపస్యాంశఃపుథివ్యాస్త్యదితిస్తథా ।
అథకామాన్తహాబాహుర్దేవక్యాస్సమపూజయత్ ॥ ౧౦ ॥ యేతయాకాంక్షితానిత్య
మజాతస్యనుహంత్యః । సోవతీర్ణోమహీందేవఃప్రవిష్టోమానుషీంతమమ్ ॥ ౧౧ ॥ మో
హయన్తసర్వభూతానియోగాత్కామోగమాయయా । నష్టేధర్మేతథాయజ్ఞేవిష్ణు
ర్వృష్టికులేప్రభుః ॥ ౧౨ ॥ కర్తుంధర్మస్యసంస్థానమసురాణాంప్రణాశనమ్ । దుక్కిణో
సత్యభామాచసత్యానాగ్నిజతీతథా ॥ ౧౩ ॥ సుధామాచతథావైబ్యాగాధారిలక్ష
ణాతథా । మిత్రవిద్రాచకాళిన్ద్రీదవాజాన్మనతీతథా ॥ ౧౪ ॥ సుసీమాచతథామాద్రీ

కౌసల్యావిజయాతథా । పవమాదీనిదేవీనాంసహస్రాణితుషోదశ ॥ ౧౫ ॥ రుక్మిణీజ
నయామాసపుత్రగిరణవిశారదమ్ । చారుధేష్ఠంమహాశూరంప్రమ్యమ్నంచమహాబ
లమ్ ॥ ౧౬ ॥ సుచారుంభద్రచారుంచమధేష్ఠంభద్రమేవచ । పరశుశ్చురుగుప్తశ్చ
చారుభద్రస్సుచారుకః ॥ ౧౭ ॥ చారుహాసఃకనిష్ఠశ్చకన్యాచారుమతీతథా । జజ్ఞిరే
సత్యభామాయాంభానుర్భుగ్రిమరవీతుణః ॥ ౧౮ ॥ రోహితోద్దిప్తిమాంశ్చైవతామ్ర
వక్త్రోజలన్దరః । చతస్రోజజ్ఞిరేతేహంస్వసారస్తుయవీయసః ॥ ౧౯ ॥ జామ్యవత్యా
స్సుతోజ్జ్ఞేసామ్యస్సుమితశోభనః । మిత్రవాన్మిత్రవిద్వత్సమిత్రవిద్వాపరాధనా ॥ ౨౦ ॥
మిత్రబాహుస్సునీతశ్చనాగ్నిజిత్యాఃప్రజాహిసా । పవమాదీపుత్రాగ్నిశాంసహస్రాణి
నిబోధత ॥ ౨౧ ॥ అశీతించసహస్రాణివాసుదేవమతాస్తథా । లక్షమేకంతథాప్రో
క్తంపుత్రాగ్నిశాంతుద్విజోత్తమాః ॥ ౨౨ ॥ ఉపసగ్ధమ్యనుమతౌవజ్రస్సుఃప్రప్రవచ ।
భూరాద్ధ్రోసేనోభూరిశ్చగ్వేషణమతాపుభౌ ॥ ౨౩ ॥ ప్రమ్యమ్నస్యతుగాయాదోవై
దర్యాంబుద్ధిసప్తమః । అగ్రుద్ధోరణేరుద్ధోయజ్ఞశ్చమృగకేతనః ॥ ౨౪ ॥ కార్కాష్
శ్వతసయాసామ్యాదేభేపుత్రాగ్నిస్తరస్వినః । సత్యప్రకృతయోదేవాఃపశ్చాపీరావ్రకి
ర్రితాః ॥ ౨౫ ॥ తీస్రఃకోట్యఃప్రవీరాణాంయాదవానాంమహాత్మనామ్ । పప్తిశ్శత
సహస్రాణివీర్యవన్తోమహాబలాః ॥ ౨౬ ॥ దేవాంశాస్సర్వపేహఉత్పన్నాస్తేసు
హాజనః । దేవానురేహతాయేచఅసురాయేవహాబలాః ॥ ౨౭ ॥ ఇహిహాశ్చ
న్నానునుష్యేషుభాధస్తేసర్వమానవాః । తేహమతాదనాగ్ధాయఉత్పన్నోయా
దవేకులే ॥ ౨౮ ॥ కులానాంశతమేకంచయాదవానాంమహాత్మనామ్ । సర్వమేత
త్కులంయావద్ధర్ధతేవైష్ఠవేకులే ॥ ౨౯ ॥ విష్ణుప్రేహంప్రణేతాచప్రభుత్వేవవ్యవ
స్థితః । నిదేశస్థాయనస్తస్యకథ్యస్తేసర్వయాదవాః ॥ ౩౦ ॥ ఋషయః ॥ సప్త
ర్షయఃకుబేరశ్చయతోమాణిహరస్తథా । శాలాకిర్నారదశ్చైవసిద్ధోధన్వత్రిస్త
థా ॥ ౩౧ ॥ ఆదిదేవస్తథావిష్ణురేభిరైవసప్తవైవతైః । కిమర్థంసజ్జికాభూతాస్తృ
తాస్సుమ్భూతయఃకలి ॥ ౩౨ ॥ భవిష్యాతతదైవాన్యేప్రాచుర్భావామహాత్మనః । బ్ర
హ్మత్రత్రేమశాస్త్రేషుకిమర్థమిహజాయత ॥ ౩౩ ॥ యదగ్ధమిహసమ్భూతోవిష్ణుర్వృ
ష్ణిన్ధకోత్తమః । పునఃపునర్మనుష్యేమతస్మిన్ప్రబూహిపుష్పతామ్ ॥ ౩౪ ॥ సూ
తః ॥ నృసృచివ్యాంతనుంవిష్ణుర్నానుషేష్యిహజాయతే । యుగేతత్రపరావృత్రేకా
లేప్రతిధిలేవిభుః ॥ ౩౫ ॥ దేవాసురవిమర్దేషుజాయతేవారిశ్వరః । హిరణ్యకశిపా
నిత్యంత్రైలోక్యంప్రాక్పశ్రాసతి ॥ ౩౬ ॥ బలినాగ్నితేచైవపురాలోకత్రయేక్ర
మాత్ । సభ్యమాసీపురమకందేవానామనురైస్సహ ॥ ౩౭ ॥ యుగాభ్యాద
శసమ్భుద్ధాహ్యసీదత్యాకులంజగత్ । నిదేశస్థాయనశ్చపితయోద్దేవాస్సుమామృ
థా ॥ ౩౮ ॥ బలిర్విమద్భూయతగాసన్నవృద్ధస్తుదారుణః । దేవానామనురాణాం
చఘోరక్షయకరోమహా ॥ ౩౯ ॥ ధర్తుంధర్మవ్యవస్థానంజాయతేమానుషేష్యిహ ।

— విదేవాసురయధ్వప్రస్తావః—

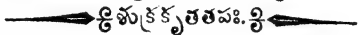
భృగోశ్శాపనిమిత్రంతుదేవాసురకృతేతదా ॥ ౪౦ ॥ ఋషయః ॥ కథందేవాసుర
కృతేవ్యాహరంప్రాప్తవాంస్తతః । దేవాసురంయథావృత్తంతన్నఃప్రబ్రూహిపుష్ప
తామ్ ॥ ౪౧ ॥ సూతః ॥ తేహందాయనిమిత్రంతైస్సక్తామిస్తునుదారుణః । వారా
హాద్యాదశద్వౌచఖణ్డాహ్యరాన్తరేత్సృతాః ॥ ౪౨ ॥ నామతస్తుసమాసేనశ్రుణు
తైహంవివక్షతామ్ । ప్రథమోనారసింహస్తుద్వితీయశ్చౌపివామనః ॥ ౪౩ ॥ తృతీయ
స్తువరాహశ్చచతుర్థోఽన్యతమః ॥ సక్తామఃపశ్చమశ్చైవసంజ్ఞాతస్తారకామ
యః ॥ ౪౪ ॥ షష్ఠోహ్యసీద్ధకాశ్యస్తుసప్తమస్తైశ్చరస్తథా । అథకారోఽష్టమస్తే
హంసమోవృత్తశ్రీఘాతకః ॥ ౪౫ ॥ ధాతశ్చైవదశమఃప్రోక్తస్తతోహాలాహలస్త్వ
తః । ప్రథితోద్వాదశస్తేహంఘోరఃకోలాహలస్తథా ॥ ౪౬ ॥ హిరణ్యకశిపుర్వైత్యో
నరసింహేనసూచితః । వామనేనబలీబధస్తైశ్రిలోక్యక్రమణేపురా ॥ ౪౭ ॥ హిరణ్యా
క్షోహతోద్వద్వైవ్రతివాదేతుదైవతైః । దంష్ట్రయాతువరాహేణసముద్రస్తుద్విధా
కృతః ॥ ౪౮ ॥ ప్రహ్లాదోఽర్జుతోయద్దేతద్దేవేనామృతమథనే । విరోచనస్తుప్రాహ్లా
దిర్నిత్యమిదంప్రభోద్యతః ॥ ౪౯ ॥ ఇష్టేన్ద్రైవచవిక్రవ్యసహతస్తారకామయే । అస
కృద్దసుచేవేషుఅససాదఃవిరోచనః ॥ ౫౦ ॥ సహతాదానవాసుర్వైతైశ్రిలోక్యేత్య
వృణేతు । అసురాశ్చపిశాచాశ్చదానవాశ్చౌపకేవధే ॥ ౫౧ ॥ హతాదేవము
ప్రైశ్చీదేపితృభిశ్చైవసంస్వతః । సంస్కోదానవైర్ధ్రతోఘోరోహాలాహలోహతః ॥ ౫౨ ॥
తదావిష్ణుసహయేనమహేష్ఠేన్ద్రానన్దితః । తతోఽధ్వజోమహేష్ఠేన్ద్రామాయాచ్ఛ
న్నస్తుయోగవితే ॥ ౫౩ ॥ ధ్వజోలక్ష్మణమావిశ్యవిప్రదిత్తిస్సహానుజః । దైత్యాశ్చ
దానవాశ్చైవసంయుతాఃకృష్ణసంయుతాః ॥ ౫౪ ॥ జయకోలాహలేసర్వాదేవైః
పరివృతాస్తథా । యజ్ఞస్యావభుక్రిధేజిత్వాఽణ్డమరేతదైవతైః ॥ ౫౫ ॥ ఏతేదేవా
సురావృతాస్సక్తామాద్యాదశైవతు । దేవాసురక్షయకరాఃప్రజానాంచహితాయ
వై ॥ ౫౬ ॥ హిరణ్యకశిపురాజావద్వాణామర్చుదంబిభో । ద్విసప్తతిస్తథాఽబ్రాహ్మ
ణయుతాన్యధికానితు ॥ ౫౭ ॥ అశీతిచసహస్రాణితైశ్రిలోక్యైశ్వర్యతాంగతః ।
పర్యాయేణతురాజాభూచ్ఛలిర్వద్దాయుతంపునః ॥ ౫౮ ॥ షష్టిర్వర్షసహస్రాణినియు
తానిచవింతతః । బలేరాజ్యాధికారస్తుయావతాగ్లంబభూవహ ॥ ౫౯ ॥ తావతాగ్
లంతుప్రహ్లాదోఽపృతోహ్యసురైస్సహ । ఇన్ద్రాన్త్రుపతేవిజ్ఞేయాఅసురాణాంమహా
జనః ॥ ౬౦ ॥ దైత్యసంస్థమిదంసర్వమాసీద్దశయుగంపునః । తైశ్రిలోక్యమిదమివ్య
గ్రంమహేష్ఠేన్ద్రానుపాల్యతే ॥ ౬౧ ॥ అసమ్మన్నమిదంసర్వమాసీద్దశయుగంపునః ।
ప్రహ్లాదస్యహృతేతస్మిన్తైశ్రిలోక్యేకాలపర్యయే ॥ ౬౨ ॥ పర్యాయేణతుసమ్పూర్తి
తైశ్రిలోక్యంపాకశాసనే । తతోఽసురాన్పరిత్యజ్యశుక్రోదేవాగ్గచ్ఛత ॥ ౬౩ ॥

యజ్ఞేదేవానగతాంతరిక్షాః కావ్యమాహ్వయన్ । కింత్వనోమిషతాంరాజ్యంత్యక్తా
 వ్యయజ్ఞంపునర్గతః ॥ ౬౮ ॥ స్థాతుంనశమ్నమోహ్యత్రప్రవిశామోరసాతలమ్ ।
 ఏవముక్తోబ్రవీక్షేత్యాగ్నిషణ్ణాన్తాన్త్యయన్తిరా ॥ ౬౯ ॥ మాభీర్విదారయిష్యామి
 తేజసాస్వేనవోసురాః । మన్తాశ్చైవధయశ్చైవరసాశ్చసుఖవప్సరమ్ ॥ ౭౦ ॥ కృ
 త్నానిమయితిప్రతిపాదస్తేహంసురేశ్వరైః । తత్సర్వంవఃప్రదాస్యామియుష్మదర్థే
 భృతంసుయా ॥ ౭౧ ॥ తతోదేవాస్తుతాద్వప్త్యాప్యతానాగ్ర్యేనధీమతా । సమ
 త్త్రయీ విదేవావై సంవిగాన్తుజిష్ణుతయా ॥ ౭౨ ॥ కావ్యోహ్యసదృశంసర్వంవ్యా
 వర్తయతి నోబలాత్ । సాధుగచ్ఛామహేరూర్ణంయావన్నాధ్యాపయన్తివై ॥ ౭౩ ॥
 ప్రసవ్యాహత్యాశిష్యాంస్తుపాతాశంప్రాపయామహే । తతోదేవాస్తుసంరబ్ధాదా
 నవానుపసృత్యచ ॥ ౭౪ ॥ తతస్తేవధ్యమానాస్తుకావ్యమేవాభిచుక్రువుః । తతఃకా
 వ్యస్తుతాద్వప్త్యాతూర్ణందేవైరభిచుక్రుతాః ॥ ౭౫ ॥ రథౌంకావ్యేనసంహృత్యదేవా
 స్తేఽథాసురాద్దితాః । కావ్యందృష్ట్యాస్థితందేవాన్విశజాగ్రస్సురాస్త్వహవా ॥ ౭౬ ॥

శ్రీ శుక్ర దానవ సంవాదః ౩

తతఃకావ్యోనుచిన్త్యాభిప్రాయానోపచనంహితమ్ । తానువాచతతఃకావ్యఃపూర్వస్స
 త్తమనుత్సరన్ ॥ ౭౭ ॥ తైర్లోక్యంవోహృతంసర్వంవానునేనక్రభిఃక్రమైః । బలి
 ర్బధోహతోశమోహ్యసహతశ్చహింసనః ॥ ౭౮ ॥ మహాసురాద్వాదతచనక్తామేషు
 సురైర్హతాః । తైస్తైరుచాయైర్భూయిష్ఠంహతావఃప్రధానతః ॥ ౭౯ ॥ కింభిచ్చి
 ప్రాసూయాంయంవోయుద్ధంనాస్తీతిమేమతః । నీతయోవోవిధాతవ్యాడపాస్యాఃకా
 లవర్యయమ్ ॥ ౮౦ ॥ యాస్యామోధమహాదేవప్రాధ్నితంవిజయాపహమ్ । అప్రతీ
 పాస్తతోమన్తాద్దేవాత్పాస్యమహేశ్వరాత్ ॥ ౮౧ ॥ యుద్ధామహేభునర్దేవాం
 ప్రతఃప్రాప్యథవైజయమ్ । తతస్తేకృతసంవాదాదేవాదీంశ్చతిథాసురాః ॥ ౮౨ ॥ న్య
 స్తతస్తాన్రిషయంసర్వేసౌన్నాహరవర్జినః । వయంతపశ్చరిష్యామస్సంవృతావలగ్న
 వైర్వనే ॥ ౮౩ ॥ ప్రహ్లాదస్యపచక్ష్మత్వాసంత్యాభివ్యాహృతంతు తత్ । తతోదే
 వాన్యవర్తస్తవిజ్వరాముదితాశ్చతే ॥ ౮౪ ॥ న్యస్తతస్తేన్మనిర్వృతాస్తదా
 దేవాసురాస్తథా । తతస్తానబ్రవీతావ్యఃకింభిత్కాగ్రముపాస్యథ ॥ ౮౫ ॥
 నిరుత్కుతాస్తపోయుక్తాఃకాలంకార్యార్థసాధకమ్ । పితుర్మమాశ్రమస్థావై సన్నగ్రితీ
 త్యుతదానవాః ॥ ౮౬ ॥ తత్సంవిశ్యాసురానాగ్ర్యోమహాదేవమపద్యత ॥ శుక్రః ॥

శ్రీ శుక్ర కృతపః ౩

మన్తాశ్చిచ్ఛావ్యహందేవయేనసత్తిబృహస్పతౌ ॥ ౮౭ ॥ పరాభవాయదేవానా
 మసురాణాంజయాయచ । ఏవముక్తోబ్రవీక్షేవోవ్రతంత్యంచరభార్గవ ॥ ౮౮ ॥ పూ

* ద్వాదశశ్శు.

జ్ఞేవర్షసహస్రేశ్రుతకథామమవాక్చిరాః । యదివశ్యసిభద్రం తేతతోమన్తాసహ
 ప్యసిం ॥ ౮౫ ॥ తథేతిసమనుజ్ఞాప్యశుక్రమృభృగునన్దనః । ప్రాదాసంస్పృశ్యదేవస్యబా
 ధమిత్యబ్రవీద్యచః ॥ ౮౬ ॥ ప్రతంచరావ్యహం దేవత్వయాదిష్టోద్యవైప్రభా । తతో
 మస్మద్రోదేవేనకుంజధారోహ్యధామకృత్ ॥ ౮౭ ॥ తదాతస్మిన్ద తేశుకేమ్యసురా
 నాంహితాయవై । మన్తార్థంతస్యవసతిబ్రహ్మచర్యంమహేశ్వరే ॥ ౮౮ ॥ తంబు
 ధ్యాసీతిపూర్వంతురాజ్యేన్యస్తంతదాసురైః । అస్తింశ్చిద్రేతదామగ్నాజ్జేవాస్తేసమ
 భిద్రుతాః ॥ ౮౯ ॥ ధన్వసూన్త్రాయీధాస్యర్వేబృహస్పతిపురస్సరాః । దృష్ట్వా
 సురగణాదేవాఃప్రగృహితాయుధామునే ॥ ౯౦ ॥ ఉత్పేతుస్సుహసాతేవైసన్ద్ర
 స్తాంస్తాన్యచోబువన్ ॥ న్యస్తశస్త్రేభిర్యేదతైచార్యేవృత్తమాస్థితే ॥ ౯౧ ॥ దత్వా
 భయంనోహ్యభయంసమ్మన్తానోజిఘాంసయా । అనాచార్యావయందేవాన్యక్త
 శాస్త్రాన్యాయస్థితాః ॥ ౯౨ ॥ ఏరకృష్ణాజినధరాఃపిన్ద్రాయాఃపరిగ్రహః । రణేవి
 జేతుందేవాశ్చనరయ్యోమఃకథంబున ॥ ౯౩ ॥ ఆయుర్జ్ఞేనప్రవశ్యామశ్శరణంకావ్యమా
 తరమ్ । ప్రవద్యన్తతతోభీతాస్తేభ్యోదదాదభయంతుసా ॥ ౯౪ ॥ నభేత్తవ్యంనభేత్త
 వ్యంభయంత్యజతదానవాః । మత్సంధిధౌవర్తతాయోనభీర్భవీతుమన్వత్ ॥ ౯౫ ॥
 తథాచాభ్యుపపన్నాన్స్తాన్ప్రప్త్యాదేవానథాసురాః । అభిజఘ్నుఃపసహ్యోతేనవి
 చార్యబలాబలమ్ ॥ ౯౬ ॥ తతస్తాన్యధ్యమానాంప్రదేవైర్దృష్ట్వాన్మరాన్స్తథా ।
 దేవీకృద్ధాబ్రవీదేవాన్మరేన్త్రాన్యఃకరోమ్యహమ్ ॥ ౯౭ ॥ సంత్యగ్యసర్వసమ్భారాన్ద్ర
 బాహ్యచరాన్స్తథా । తాన్ప్రస్థయిద్యోగబలాద్యోగయంతైతపోదనాః ॥ ౯౮ ॥
 తతస్తేప్రమ్మితందృష్ట్వాత్వగ్రిందేవాప్రమూకవత్ । ప్రాన్ద్రస్యన్తతతోభీతాత్వగ్రి
 దృష్ట్వావశీకృతాః ॥ ౯౯ ॥ గతేషుసరస్థేషుశక్రంవిష్ణురభాషత । మాంశ్వం
 ప్రవిశేభద్రంతేవధిష్యేతాంసురోద్రుమ్ ॥ ౧౦౦ ॥ ఏవముక్తిస్తతోవిష్ణుంప్రవివేశపుర
 న్దరః । విష్ణునారక్షితందృష్ట్వాదేవీకృద్ధావచోబ్రవీత్ ॥ ౧౦౧ ॥ ఏవత్వాంవిష్ణునా
 సార్థందహమిహఘనస్థలాత్ । మిషతాంసర్వభూతానాందృశ్యన్తవైతపోబల
 మ్ ॥ ౧౦౨ ॥ తథాభిభూతాతేదేవాత్వగ్రిష్ణుబభూవతుః । కథంసూచ్యావసన్ద్ర
 సావిష్ణురిన్ద్రగుభాషత ॥ ౧౦౩ ॥ ఇద్రోగ్రిబవీజ్జహిహ్యేనాంయూపన్నాదహేప్ర
 భా । విశేషాదభిభూతోస్త్యిత్వత్తోహమపిమాచిరిమ్ ॥ ౧౦౪ ॥ తతస్మిమీత్యోష్ణుస్త్వం
 స్త్రీసధాతగ్రాహ్యమాస్థితః । అభిధ్యాయతతిశ్చక్రమాపసురైరణోద్రుమ్ ॥ ౧౦౫ ॥
 తతస్తత్సరయాయుక్తశ్చిక్రమికోరిభయ్యాన్వతః । జ్ఞాత్వావిష్ణుస్తతస్తస్యాఃకృతం
 దేవ్యాశ్చిక్షీత్ ॥ ౧౦౬ ॥ కృద్ధస్త్వమస్త్రుమాదాయశిరిశ్చిచ్ఛేదవైభయాత్ ।

— శిభృగుదత్తవిష్ణుశాపోభృగుభార్యోజ్జేవనంచక్రి —

తందృష్ట్వాస్త్రీసధంఘారంమక్రోధభృగురిశ్వరః ॥ ౧౦౭ ॥ తతోదభిశప్తోభృగు
 నావిష్ణుర్భూర్భూవధేతదా । యస్మాత్తేజానతోధర్మమవధ్యాస్త్రీసమాదితా ॥ ౧౦౮ ॥

తస్మాత్త్వంసప్తకృత్సహిమానుషేమాపవస్యతే తతస్తేనాభిశాపేనసప్తేదత్తేపు
నఃపునః || ౧౦౯ || లోకస్యవహితాథాయజాయతేమానుషేష్యహ|అనువ్యాహృ
త్యవిష్టుంచతదాదాయశిరోముఖే|| ౧౧౦|| సమానీయతతఃకాయమసౌగృహ్యేదమ
బ్రవీత్ | ఏషత్వాంవిష్టునాదేవిహతాంసన్ధారయామ్యహమ్ || ౧౧౧ | యదికృ
త్సేనుయాధర్మోజ్ఞాయతేచరితోపివా| తేనసత్వేనజీవన్మయదిసన్యంబ్రవీమ్యహ
మ్||౧౧౨||తతస్తాంప్రాత్యశాన్తాభిరద్భిర్జీవేతిసోఽబ్రవీత్|తతోభివ్యాహృతేతస్యదేవీ
సజ్జీవితాతదా||౧౧౩||తతస్తాంసర్వభూతానిదృష్ట్వాసుప్తాభితామివ | సాధుసాధ్యితి
చక్రుస్తేవచసాసర్వతోదిశమ్|| ౧౧౪||ఏవంప్రత్యాహృతాతేనదేవీసాభ్యుగుణాతదా|
మిషతాండేవతానాంచతదచ్ఛతమివాభవత్ || ౧౧౫ || అనమ్భాగ్రిస్తేనభ్యుగుణాప
త్నీసజ్జీవితాపునః | దృష్ట్వాచేష్టోగ్రిసలభతశర్మకావ్యభయాత్పునః|| ౧౧౬ || ప్రజాగ

— శ్రిమతంప్రతిభక్త్యగ్రిపేరితజయన్త్యాగమనమ్ శ్రి —

రేతతశ్చేష్టోగ్రిజయన్తీమిదమబ్రవీత్ | సజ్జీవ్యహఘవాన్వాక్యంస్వాంకన్యాంపా
కశాసనః||౧౧౭ || ఏషకావ్యోప్యమిత్రాయవ్రతంచరతిదారుణమ్| తేనాహంవ్యాకు
లఃపుత్రికృతోమతిమతాభ్యశమ్||౧౧౮|| గచ్ఛసంశ్రావయన్వైసంత్రమాపనయన్వై
శ్శుగ్రితేః | తైస్తైర్న సోనుకూలైశ్చక్షుషచాచైరతస్త్రితా || ౧౧౯ || కావ్యమా
రాధయన్వైసంయథాశుష్యేత్సునద్విజః | గచ్ఛత్సంతస్యదత్వాశుప్తయత్నంకురు
మత్కృతే || ౧౨౦ || ఏవముక్తాజయన్తీసావచస్సద్భువ్యవైపితుః | అగచ్ఛద్భుత్ర
ఘోరంసతపతరభ్యతిష్ఠతి|| ౧౨౧|| తందృష్ట్వాసుపిబన్తంసాకణఘామమవాన్ముఖమ్|
యత్యేణపాత్యమానంచమణ్ణధారణయాతనామ్||౧౨౨||దృష్ట్వాచతంపాత్యమానందే
వీకావ్యమవస్థితా | స్వస్వరూపధరందృష్ట్వావపుషావృత్రిమాస్థితా || ౧౨౩|| ఏత్రా
యథోక్తంవాక్యంసాకావ్యేకృతవతీతథా | శీర్షితైర్వానుకూలాభిస్తువన్తీవల్లభా

షిణీ||౧౨౪||గాత్రసంవాహనైఃకాలేనేవమానాత్వచన్ముఖైః|వ్రతచర్యానుకూలాభి
రువాసభములాస్రమాః || ౧౨౫ || పూర్ణేఘామవ్రతేరప్తిన్వోరేవన్ సహసగ్రికే|
వరేణఘనయామాసకావ్యంప్రీతోభవస్తదా || ౧౨౬ || మహేశ్వరః || ఏతద్వగ్రితం
త్వయై కేనచీర్ణంనాన్యేన కేనచిత్|తస్మాత్త్వైతపసాబుధ్యాశుతేనచబలేనచ||౧౨౭||
తేజసాచనురాన్తస్సర్వాంస్త్యమేకోఽభిభవస్యసి | * యథాభిలషితంబ్రహ్మ్యోద్య
తేభ్యసునస్తన || ౧౨౮ || వ్రతపత్న్యుసితత్సర్వంనానువాచ్యంశుకన్యదిత్ | సర్వా
భిభావితేనిత్యంభవిష్యసిద్ధిజోత్తమ || ౧౨౯ || ఏతాదత్తావరాంస్తస్మిభార్గ

వాయభవఃపునః | ప్రజేశత్సంధనేశత్వమవధ్యత్వంచవైదహా|| ౧౩౦ || ఏతాన్సజ్జ్వా
వరానాగ్ర్యస్సుష్మగ్రిహృష్టతనూరుహః | హద్వాత్సగ్రికుర్బభాతస్సదివ్యస్తోత్రమ

* యచ్చశిష్యపః.

శ్రీశుక్రకృతమహేశ్వరస్తుతిః శ్రి

హేశ్వరే॥ ౧౩౧॥ తథాతిర్యక్తైశ్చైవ తుష్టువేనీలలోహితమ్॥ శుక్రః॥ సమోస్తుతితీక
 ణ్ణాయకనిస్థాయసువర్చసే॥ ౧౩౨॥ లేలిహానాయకావ్యాయశ్చరాధానసంపలే।
 కపద్ధినేకరాళాయహర్యక్షవరదాయచ॥ ౧౩౩॥ సంస్తుతాయస్తుతాద్ధాయదేవ
 దేవాయరంహసే॥ ఉష్ణీషిణేసువక్త్రాయసహస్రాత్యాయమీధుసే॥ ౧౩౪॥ వసురేతా
 యరుద్రాయతపసే॥ కృత్తివాససే॥ ప్రహస్యాయవృక్షకేళాయసేనాన్యేరోహి
 తాయచ॥ ౧౩౫॥ కపయేరాజవృత్తాయతక్షకక్రీడనాయచ॥ సహస్రబాహవే
 చైవసహస్రనయనాయచ॥ ౧౩౬॥ సహస్రశిరసేనైవబహురూపాయవేదసే॥
 హరాయబహురూపాయశ్వేతాయపురుషాయచ॥ ౧౩౭॥ గీర్ణాయమనోజ్ఞాయ
 చిత్తినేనుక్షతాయచ॥ సస్త్రప్తాయసుహస్తాయధన్వనేభార్గవాయచ॥ ౧౩౮॥ నిమ
 జ్జిణేవతారాయస్యసాత్యాయక్షపణాయచ॥ తామ్రాయనైవభీమాయఉగ్రాయచ
 శివాయచ॥ ౧౩౯॥ మహాదేవాయశర్వాయవిరూపాయశివాయచ॥ హిరణ్య
 యవిశిష్టాయజ్యేష్ఠాయసుధ్యమాయచ॥ ౧౪౦॥ బభ్రువేవపితృణ్యాయపిత్తశాయా
 రుణాయచ॥ పినాకినే॥ చేషుమతేచిత్రాయరోహితాయచ॥ ౧౪౧॥ దుష్టభా
 యైకపాదాయఅజయేబుద్ధిదాయచ॥ వృగవ్యాధాయసర్వాయస్థానవేభీషణాయ
 చ॥ ౧౪౨॥ బహునేత్రాయపథ్యాయసునేత్రాయేశ్వరాయచ॥ కపాలినేకవీరా
 యమృత్యవేత్ర్యవృకాయచ॥ ౧౪౩॥ వాస్తోష్ఠితేపినాకాయముక్తయేకేవలా
 యచ॥ ఆరణ్యాయగృహస్థాయయతయేబ్రహ్మచారిణే॥ ౧౪౪॥ సాక్ష్యాయనైవ
 యోగాయవ్యాధినేదీక్షితాయచ॥ అస్త్యాయశర్వాయభవ్యేశాయశమా
 యచ॥ ౧౪౫॥ రోహితేచేకితానాయబ్రహ్మిస్థాయమహర్షయే॥ చతుష్పదాయమే
 ధ్యాయరక్షిణేశీఘ్రాయచ॥ ౧౪౬॥ శిఖిణేనేకరాళాయదంష్ట్రీణేవిశ్వవేదసే॥
 భాస్కరాయప్రదీప్తాయదీప్తాయచసుమేధసే॥ ౧౪౭॥ క్షూరాయవికృతాయైవ
 భీభత్సాయశివాయచ॥ సామ్యాయనైవపుణ్యాయధార్మికాయశుభాయచ॥ ౧౪౮॥
 అపథ్యాయామృతాయైవనిత్యాయశాశ్వతాయచ॥ వ్యావృత్తాయయవిష్టాయభర
 తాయచరక్షసే॥ ౧౪౯॥ త్రైమ్యాయసహమానాయసత్యాయచముతాయచ॥
 శ్మికాట్యాయరాసభాయైవశూలినేదివ్యచతుసే॥ ౧౫౦॥ సోమపాయాజ్యపాయైవ
 ధూమపాయోష్ఠపాయచ॥ శుచయేపరిధానాయసద్యోజాతాయమృత్యవే॥ ౧౫౧॥
 పిశితాశాయశర్వాయమేఘాయవిద్యుతాయచ॥ వ్యావృత్తాయవరిష్టాయభరణా
 యచరక్షసే॥ ౧౫౨॥ త్రిపురఘ్నాయఽదిప్తాయచక్రాయరోమశాయచ॥ తిగ్న

* వత్సరాయవసస్వతే. † చిత్ర. ‡ ఉపాయముక్త. § పయేయ. ¶ వసుమతే.

+ అనాహితాయ. * కర్తృచరాసవేదైవ. ÷ తిగ్నాయ.

శ్రీ మత్సృపురాణే

యథాయదత్రాయసమిద్ధాయపులస్తయే || ౧౫౩ || రోచమానాయవజ్ఞాయస్థితాయ
 ఋషభాయచ | ప్రతి నేయజ్ఞమానాయశుచయేచోద్వ్యరేతసే || ౧౫౪ || అసుర
 ఘ్నైశ్చఘ్నఘ్నాయవృత్త్యఘ్నైశ్చాస్తకాయచ | కృతానవేప్రశాంతాయవహ్నయేకిం
 శిలాయచ || ౧౫౫ || రక్షోఘ్నాయపశుఘ్నాయవిఘ్నాయశ్వసితాయచ | అనాహ
 తాయసర్వాయవ్యాపితేతాపనాయచ || ౧౫౬ || అనాశ్రితాయదేవాయసమిత్య
 ధిష్ఠితాయచ | కృష్ణాయచజయంతాయలోకానామీశ్వరాయచ || ౧౫౭ || హిరణ్య
 బావవేన్ద్రవపాశాయచసమాయచ | సుకన్యాయసుసన్యాయశ్చశానాయసుచతు
 షే || ౧౫౮ || క్షీప్రేషవేసుధన్వాయప్రథమాయశివాయచ | కపిలాయపితృక్లాయ
 మహాదేవాయధీసుతే || ౧౫౯ || మహాకామాయదీప్తాయరోచనాయసహాయచ |
 దృఢధన్వనేకవచినేరథినేచవరూధినే || ౧౬౦ || భృగునాథాయశుక్రాయగహ్వరే
 స్థాయవేధసే | అమోఘాయప్రశాంతాయఅమృతాయవృషాయచ || ౧౬౧ || సమో
 మ్మశుభ్యంభగవత్సహితేకృత్తివానసే | పశూనాంపతయేతుభ్యంభూతానాంపతయే
 నమః || ౧౬౨ || ప్రణవ్యఋగ్యజుస్సామేస్సాహాయచస్వధాయచ | వషటూగరాత్మ
 నేనైవతుభ్యంభగధాత్మినేనమః || ౧౬౩ || స్రష్టేధాతేతథాకర్తేహర్తేచకృపణా
 యచ | భూతభవ్యభవిష్యాయతుభ్యంకర్తృత్మినేనమః || ౧౬౪ || వసవేనైవసాధ్వా
 యదుద్రాదిత్యాశ్వినాయచనిర్గుణాయగుణజ్ఞాయవ్యాకృతాయకృతాయచ || ౧౬౫ ||
 స్వయమ్మృషేప్రజానైవఅపూర్వప్రథమాయచ | ప్రజానాంపతయేనైవతుభ్యంబ్రహ్మ
 త్వినేనమః || ౧౬౬ || ఆత్మేశాయాత్మనశ్చాయసర్వస్యాతిశయానాయచ | సర్వభూతా
 త్మభూతాయతుభ్యంభూతాత్మినేనమః || ౧౬౭ || నిర్గుణాయగుణజ్ఞాయవ్యాకృతా
 యాకృతాయచ | విరూపాక్షాయమిత్రాయతుభ్యంసాఖ్యాత్మినేనమః || ౧౬౮ ||
 పృథివ్యైచాన్తరిత్రాయదివ్యాయచమహాయచ | జనస్తపాయసత్యాయతుభ్యం
 లోకాత్మినేనమః || ౧౬౯ || అవ్యక్తాయమహాంతాయభూతాదేర్నిర్నియాయచ | ఆ
 త్మజ్ఞాయవిశిష్టాయతుభ్యంసర్వాత్మినేనమః || ౧౭౦ || నిత్యాయచాత్మలిక్తాయసూక్ష్మా
 యచేతనాయచ | బుద్ధాయవిభవేనైవతుభ్యంమోక్షాత్మినేనమః || ౧౭౧ || నమ
 స్తేతిమహాకేమనమస్తేవరతస్త్రిమృ | సత్యాద్యైమమహస్త్యైమచతుమచనమో
 మ్మతే || ౧౭౨ || నానుస్తోత్రేమయాహ్యస్త్యస్యదపివ్యాహృతంభవేత్ | మధ్య
 క్తథితిబ్రహ్మణ్యతస్సర్వంక్షుప్తమర్హసి || ౧౭౩ || సూతః || ఏవమాభాష్యచేవేశమీ
 శ్వరంసీలలోహితమ్ | బహ్వతిప్రణతస్తస్మిప్రాజ్ఞిర్యాగ్యతోఽభవత్ || ౧౭౪ ||
 కావ్యస్యగాత్రంసంస్కృత్యహస్తేనప్రీతిమాన్భవః | నికామందర్శనందత్వాతతైరివా
 న్తరథీయత || ౧౭౫ || తతస్సోఽన్తర్హితేతస్త్రిణదేవేనానుచరేతదా | తిష్ఠన్తీంపా
 ర్యతోద్భవ్యోజయన్తీమిదమబ్రవీత్ || ౧౭౬ || శుక్రః || కస్యత్వంసుభగే కావాయఃభుతే

— శ్రీ శుక్రజయస్తోత్రాపః శ్రి —

మయిదుఃఖితా । మహతాతపసాయుక్తంకిమర్థంమాంజుగోపసి ॥ ౧౭౭ ॥ అనయాసం
స్థితాభక్త్యాప్రశ్రయేణమనఃపాసేహసజైవసుశ్రోణీప్రీతోస్త్రివరవర్ణిని ॥ ౧౭౮ ॥
కిమిచ్ఛసివరారోహకస్తేకామస్సువృద్ధ్యతామ్ । తత్రేసమ్పదయామ్యద్యయద్యపి
స్యాత్సుదుర్లభమ్ ॥ ౧౭౯ ॥ ఏవముక్తాబ్రవీదేనంతపసాజ్ఞాతుమర్హసి । చిక్కితంహి
మేబ్రహ్మస్తంహివేదయథాతథమ్ ॥ ౧౮౦ ॥ ఏవముక్తాబ్రవీదేనాంధృష్ట్యాదివ్యేన
చతుషా । నుయాసహత్వంసుశ్రోణీదశవద్వాణిభామిని ॥ ౧౮౧ ॥ సర్వభూతైర
దృశ్యత్యంసస్మయోగమిహేచ్ఛసి । దేవిశ్చివరశ్యామేవరాస్తేవామలోచ
నే ॥ ౧౮౨ ॥ ఏవంవృణోమికామంతాన్యదిచేద్వల్లభాపిణి । ఏవంభవతుగచ్ఛా
వోగేహంమేసుతీకాశిని ॥ ౧౮౩ ॥ తతస్సుగృహమాగత్యజయన్త్యాపాణిముద్వహత్ ।
తయాసమభవద్దేవ్యాదశవద్వాణిభాగవః ॥ ౧౮౪ ॥ అదృశ్యస్సర్వభూతానాంమా
యయాసంపుతఃప్రభుః । కృతార్థమాగతంజ్ఞాత్వాకావ్యంసర్వేదితేస్సుతాః ॥ ౧౮౫ ॥
అభిజన్తుర్వహంతస్యముదితాస్తేదిదృతుః । గతాయదాసపశ్యన్తిమాయయాసం
పుతంసురుమ్ ॥ ౧౮౬ ॥ లతుణంతస్యతద్బుధాప్రతిజన్తుర్యథాగతమ్ । బృహస్ప
తిస్తుసంరుద్ధంకావ్యంజ్ఞాత్వావరేణతమ్ ॥ ౧౮౭ ॥ ప్రీత్యర్థందశవద్వాణిజయన్త్యాపిత

— శ్రి దై త్యానాంకపటవేషగురుకృతవిద్యాభ్యాసః శ్రి —

కావ్యయా । గురుప్రదస్తరంలబ్ధ్వాదైత్యానామిష్ట్రీచోదితః ॥ ౧౮౮ ॥ కావ్యస్య
రూపమాస్థాయఅనురాగస్తముపాహ్వయత్ । తతస్తానాగతాస్తప్రప్తృబృహస్పతిరు
వాచహ ॥ ౧౮౯ ॥ స్వాగతంమమయాజ్యానాంప్రాప్తోహంవోహితాయవై । అహం
వోఽధ్యాపయిష్యామివిద్యాప్రాప్తాయామయా ॥ ౧౯౦ ॥ తతస్తేహృష్టమనసోవి
ద్యార్థముపపేదిరే । పూర్ణేకావ్యాత్తతస్తస్మిన్మమయేదశవాన్నికే ॥ ౧౯౧ ॥ సమ
యాస్తేదేవయానీతతోష్ణన్నాశ్చిత్రుతిః । బుద్ధించక్రేతతస్సోవైయాజ్యానాంప్ర
త్యవేక్షణే ॥ ౧౯౨ ॥ దేవిగచ్ఛామ్యహంద్రప్థుంమమయాజ్యాన్ముచిన్మితే । విభ్రా
స్తప్రేక్షణేసాగ్ని + త్రివర్ణాయతలోచనే ॥ ౧౯౩ ॥ ఏవముక్తాబ్రవీదేనంభజభక్తా
న్మహావ్రత । ఏవధర్మస్సతాంబ్రహ్మన్నధర్మంలోపయామితే ॥ ౧౯౪ ॥ తతోగ
త్యాసురాస్తప్రప్తృదేవాచార్యేణధీమతా । వశ్చితానాకవ్యయాపేణతతఃకావ్యో
బ్రవీత్తుతా ॥ ౧౯౫ ॥ కావ్యంమాంవోవిజానీధ్యమయమాగ్నిరసోవిభుః । వశ్చితాన్
తయాయంతేసర్వేశ్రుణుతదాసవాః ॥ ౧౯౬ ॥ శ్రుత్వాతథాబ్రువాణంతంసమ్భ్రా
న్తాస్తేతదాభవత్ । ప్రేక్షన్తస్తాపుభౌతత్రస్థిరాసీనాశుచిన్మితా ॥ ౧౯౭ ॥ సమ్భ్ర
మూథాస్తతస్సర్వేప్రభుభ్యస్తనకిళ్ళున । అబ్రవీత్సమ్భ్రమూఢేషుకావ్యస్తానసురాం
స్తదా ॥ ౧౯౮ ॥ ఆచార్యోవోహ్యహంకావ్యోదేవాచార్యయమగ్నిరాః । అనుగ

శ్రీ మత్స్య పురాణం.

చ్ఛస్త్రమౌదైత్యస్త్యజతైసంబ్రహ్మస్మిత్ ॥ ౧౯౯ ॥ ఇత్యుక్తాహుసరాస్తేనతా
 వుభాసమవేక్ష్యచ । యథాపురావిశేషంతునజానన్మృభయోస్తయోః ॥ ౨౦౦ ॥
 బ్రహ్మస్మిరువాచైనానసమ్భాస్తస్తపోభసః । కావ్యోవోహంశురుద్వైత్యామర్శా
 పోయంబ్రహ్మస్మితిః ॥ ౨౦౧ ॥ సమ్మోహయతిరూపేణమామకేనైవవోఽనురాః । శ్రు
 త్వాతస్యవచస్తేవైసమేత్యోమర్షచోధృవమ్ ॥ ౨౦౨ ॥ అయంనోదశవద్వాణిస
 తతంశాస్త్రైవైప్రభుః । ఏవవైశురురస్మాకమస్తరేపురయంద్విజః ॥ ౨౦౩ ॥ తతస్తే
 దానవాస్సర్వేప్రణివత్సాభివాద్యచ । వచనంజగృహుస్తస్యచిరాభ్యాసేనమోహి
 తాః ॥ ౨౦౪ ॥ ఊచుస్తమసురాస్సర్వేక్రోధాత్సర క్తలోచనాః । అయంగురుర్య
 తోఽస్మాకంజగత్సంనాసిసేగురుః ॥ ౨౦౫ ॥ భార్గవోవాక్తిరోవాపిభగవానేవ
 నోగురుః । స్థితావయంధిదేశేఽన్యసాధుత్వంగచ్ఛమాచిరమ్ ॥ ౨౦౬ ॥ ఏవమక్రైఽ
 సురాస్సర్వేప్రాపద్యవ్రబ్రహ్మస్మిత్ । యదానప్రతిపద్యస్తకావ్యేవోక్తంహమాధిత
 మ్ ॥ ౨౦౭ ॥ చుకోవభార్గవస్తేమామవలేపేణతేనతు । బోధితామాయాయాస్తాస్మ
 మాంభజతదానవాః ॥ ౨౦౮ ॥ తస్మాత్ప్రస్తప్తసంజ్ఞావైపరాభవమవాప్యభ । ఇ
 తివ్యాహృత్యతానావ్యోజగామాధయథాగతమ్ ॥ ౨౦౯ ॥ శస్త్రాంస్తానసురా
 జ్ఞాత్వాకావ్యేనసంబ్రహ్మస్మితిఃకృతార్థస్తతదాహృత్యస్త్విరూపంప్రత్యవద్యత ॥ ౨౧౦ ॥
 బుధ్యాహతాసురాజ్ఞాత్వాతత్త్రివాస్తరధీయత । తతఃప్రసప్తేతస్మిన్ప్రవిథావా

— శ్రీపునశ్శుక్రప్రతిదానవాగవనమ్ ౬ —

దానవాఽభవత్ ॥ ౨౧౧ ॥ అహుధిగ్వభి తాస్తేనపరస్పరమథాఽబ్రువత్ ॥ వృత్తతోభి
 ముఖాశ్చైవతాడితాక్తిరసేనతు ॥ ౨౧౨ ॥ వజ్ఞితాస్తాధునాతేనస్వకృత్యేనతుమా
 యయా । తతస్తుపరిశుష్యోస్తేతమేవత్వరితాయయః ॥ ౨౧౩ ॥ ప్రహ్లాదమగ్రతఃకృ
 త్వాకావ్యస్యామపదంపునః । తతఃకావ్యంసమాసాద్యతేఽవతస్థురవాఙ్ముఖాః ॥ ౨౧౪ ॥
 ఆగతాస్తసపునర్బుష్ట్యాకావ్యోయాజ్యానువాచహ । మయాసమ్భాధితాస్సర్వేయ
 స్తాన్మాంసానినస్తత ॥ ౨౧౫ ॥ తతస్తేనావమానేనగతాయాయంపరాభవమ్ । ఏవం
 బ్రువాణంశుక్రంతుబాష్పసన్నిధిలోచనాః ॥ ౨౧౬ ॥ ప్రహ్లాదస్తంతవోవాచమాన్తాం
 స్త్వంత్యజభార్గవ । స్వాశ్రయాన్మజమానాంశ్చభక్తాంశ్చభజభార్గవ ॥ ౨౧౭ ॥ త్వ
 య్యద్యప్తవయంతేనదేవాచార్యేణమోహితాః । భక్తాన్సార్వసైవైహాతుంతపోదీ
 ఘ్నేణచతుషా ॥ ౨౧౮ ॥ యదిన్స్తస్త్వంశురుషేప్రసాదంభృగునస్తన । అవజ్ఞాతా
 స్త్వయాహృద్యప్రవిశామోరసాతలమ్ ॥ ౨౧౯ ॥ జ్ఞాత్వాకావ్యోయథాతత్వం
 కారుణ్యదనుకవృయా । ఏవంప్రత్యనుసీతోవైతతఃకోపంనియన్యసః ॥ ౨౨౦ ॥

శుక్రః ॥ ఉవాచైనంసభేతవ్యంనగస్తవ్యంరసాతలమ్ । అవశ్యంభాషివోవ్యథాః
 ప్రాప్తావో*మమచగ్రతః ॥ ౨౦ ॥ సశక్యమన్యథాకర్తుందిష్టంహిబలవత్తరమ్
 సంజ్ఞాప్రసజ్ఞావోయాజ్ఞాఃకాలేనప్రతిపత్స్యథ ॥ ౨౧ ॥ దేవేర్జితానకుత్రాపిపాతా
 శంప్రతిపత్స్యథ । ప్రాప్తఃపర్యయకాలోవశ్యతిబ్రహ్మభ్యభావత ॥ ౨౨ ॥ మత్ప్రసా
 దాచ్చత్రేలోక్యంభుక్తంయస్మాభియాగ్నితమ్ । యుగాభ్యాదశసమ్పూర్ణాదేవానాక్ర
 మ్యమూర్ధని ॥ ౨౩ ॥ ఏతావదేవవఃకాలంబ్రహ్మరాజ్యంప్రభావత । రాజ్యంసావ
 గ్నికేతుభ్యంపునఃకిలభవిష్యతి ॥ ౨౪ ॥ లోకానామీశ్వరోభావ్యస్తవపాత్రీపున
 ర్భువిః । ఏవంకిలమిధఃప్రోక్షఃపాత్రీప్రేపిష్ఠునాస్వయమ్ ॥ ౨౫ ॥ తదాహతేషు
 లోకేషుతాస్తాస్తస్యాభవనిల । యస్మాత్ప్రప్తయశ్చాస్య సకాశాదభిసద్ధి
 తాః ॥ ౨౬ ॥ తస్మాదనేనప్రీతేనకృత్సుందత్తంస్వయమ్భువా । దేవరాజ్యేబలిర్భా
 వ్యతిమామీశ్వరోబ్రవీత్ ॥ ౨౭ ॥ తస్మాదదృశ్యేభూతానాంకాలాపేక్షసతిష్ఠతి
 ప్రీతేనచామరత్వంపద త్తంతుభ్యంస్వయమ్భువా ॥ ౨౮ ॥ తస్మాద్నిరుత్సుకస్త్యం
 వై పర్యాయసహితోఽనురైః । సహిశక్యంమయాతుభ్యంపురస్తాద్విప్రభాషితు
 మ్ ॥ ౨౯ ॥ బ్రహ్మణాప్రతిషిద్ధోహంభవిష్యజ్ఞానతాపుభౌ । ఇమాతుశేష్యోద్వౌమ
 హ్యంసన్మతౌవైబృహస్పతే ॥ ౩౦ ॥ దైవతైస్సహసంయక్తానురాన్వైవారియవ్య
 థ । ఇత్కుక్తాహ్యనురాన్వైర్వేకావ్యేనాక్షీప్తకర్మణా ॥ ౩౧ ॥ హృష్టాస్తభాయయుస్స
 ర్వేప్రహ్లాదేనసహసురాః । అవశ్యంభావ్యమర్థంతుశ్రుత్వాశుక్రేణభాషితమ్ ॥ ౩౨ ॥
 సకృదాశంసమానాస్త్రభయంశుక్రేణభాషితమ్ । దశంతాసన్యథాస్సర్వేతతోదే
 వాస్తనమాహ్వయ ॥ ౩౩ ॥ దేవాస్తభానురాద్వప్తౌసన్జ్ఞామేనముపస్థితాః ।
 సర్వేసమ్భుత్రసమ్భురాదేవాస్తాస్తనయోధయ ॥ ౩౪ ॥ దైవానురేతత
 స్తస్మిన్సర్వమానేశతంసమాః । అజయన్మనురాదేవాంస్తతోదేవాస్త్యమస్త్ర
 య ॥ ౩౫ ॥ యజ్ఞేనోపాసయామోద్యుతతోదేవ్యామహేఽనురా ॥ తతస్స
 మ్భుత్త్రీయదేవాశ్శణ్డామరౌగ్రతుతాపుభౌ ॥ ౩౬ ॥ యజ్ఞేనోపాహ్వయిష్యామస్త్యక్ష
 తానురాద్విజాః । తతోగ్రహౌగృహీష్యామస్సహజితాతుదానవా ॥ ౩౭ ॥
 ఏవంకృత్వాభిసన్ధానంశణ్డామరౌగ్రసురానగుః । తతోదేవాజయంప్రాప్తాదానవా
 శ్చపరాజయమ్ ॥ ౩౮ ॥ శణ్డామరౌగ్రపరిత్యక్తాదానవాహ్యబలాస్తదా । ఏవం
 దైత్యాపురాకావ్య + కోపేనాభిమాతాస్తథా ॥ ౩౯ ॥ దేవైర్దైత్యాఃపరాభూతాశ్శ
 ణ్డామరౌగ్రపుపాశ్రితాః । కావ్యకోపాభిభూతాస్తేలనాధారాశ్చసర్వతః ॥ ౪౦ ॥
 నిరస్యమానాదేవైశ్చవివిశుస్తేరసాతలమ్ । ఏవంరుద్యతేర్దేవేర్జితాఃకృచ్ఛేగ్రిహ

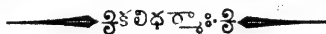
—> వివిష్టోగ్భుగుశాపనిమిత్తకథర్కాద్యవతారాః ౨ <—

నవాః ॥ ౪౧ ॥ తతఃప్రభృతిశాపేనభృగునైమిత్తీకేనచ । జజ్ఞేపునఃపునర్విష్ణుర్ధత్తే

శ్రీ మ త్సు పు రా ణే.

ప్రశిఖిలేత్రభుః || ౨౪౩ || మర్కన్ధర్మవ్యవస్థానమనురాణాంబిబర్హణమ్ | ప్రహ్లాదస్య
తునిధేశేనస్థాస్యస్త్ర్యమరాశ్చయే || ౨౪౪ || మనువ్యవధ్యాంస్తాస్త్రస్యాస్మిగ్మభి
వ్యాహరశ్చ గ్రీభః | ధర్మోనారాయణస్యాంశౌత్సమ్భుతశ్చక్షుషేతస్తరే || ౨౪౫ ||
యజ్ఞంవైవర్తయామాసుద్దేవావైవస్వతేతస్తరే | ప్రాదుర్భూవేతతస్త్ర్యబ్రహ్మ
ప్యాసీత్పురోహితః || ౨౪౬ || యుగాభ్యాయాంచతుర్థాయామాపన్నేవ్యసురేషు
వై | హిరణ్యాక్షవధాధ్యాయహిరణ్యకశిపోస్తథా || ౨౪౭ || ద్వితీయేనారసింహః
ఖ్యే * రుద్రోప్యాసీత్పురోహితః | బలిసంస్థేషులోకేషుత్రేతాయాంసప్తమంప్ర
తి || ౨౪౮ || తృతీయంచామనస్యాధేధర్మేణతుపురోధనా | ఏతాస్త్రస్మిన్పుతా.

స్త్ర్యదివ్యాస్సమ్భూతయశ్శుభాః || ౨౪౯ || మానుషాస్సప్తయేనేతుకాపజాస్తాన్ని
బోధత | త్రేతాయుగేఽథప్రథమేదత్తాత్రేయోబభూవహ || ౨౫౦ || సప్తేధర్మే
చతుర్థోసామారణ్యేయఃపురోహితః | పశ్చిమఃపశ్చిదశ్యంచత్రేతాయాంసప్త
భూవహ || ౨౫౧ || మాధ్వాతాచక్రవర్తితుతస్యదైభ్యఃపురోహితః | ఏకోనవిత
త్రేతాయాంసర్వక్షత్రాస్త్రకృద్విభుః || ౨౫౨ || జామాదగ్న్యస్త్రకాపస్తోవిశ్వా
మిత్రపురస్సరః | చతుర్వింశేయుగేరామోవసిస్థేనపురోధనా || ౨౫౩ || సప్తమోరా
వణస్యార్థజ్ఞేదశరథాత్మజః | అష్టమోద్వాపరేవిష్ణురష్ట్రవింశేపరాశరాత్ || ౨౫౪ ||
వేదవ్యాసస్తథాజ్ఞేజాతూకర్మపురస్సరః | కర్తృంధర్మవ్యవస్థానమనురాణాంబి
బర్హణమ్ || ౨౫౫ || బుద్ధోనవమకోజ్ఞేతవసాపుష్కరేక్షణః | దేవక్యాంవసుదేవేన
దైవపాయనపురస్సరః || ౨౫౬ || తస్మిన్నేవయుగేక్షీణేసన్ధ్యాశిష్టేభవవ్యతి | క
లిర్విష్ణుస్థుయశానామపారాశర్యపురస్సరః || ౨౫౭ || దశమోభాషసమ్భూతో
యాజ్ఞవల్క్యఃపురోహితః | సర్వాంశ్చభూతాస్సమితాన్వాషణ్ణాంవైచవసర్వ
తః || ౨౫౮ || ప్రగృహీతాయురైర్విప్రైర్వృతశ్శతసహస్రశః | నిశ్శేషాన్వాహర
రాజ్ఞస్తతదాచాన్తంకరివ్యతి || ౨౫౯ || బ్రహ్మద్విషస్సవత్సంస్తుసంహృత్యైవతతః
ప్రభుః | పశ్చిమింశేస్థితఃకలిశ్చరితార్థస్సపైకః || ౨౬౦ || శూద్రాస్తస్సంశోధ
యిత్యాతుసముద్రాదేవవైస్వయమ్ | ప్రవృత్తచక్రోబలవాస్త్రసంహారంతుకరివ్య
తి || ౨౬౧ || ఉత్పాటయిత్యావృషలాన్ప్రియశస్త్రాసధార్మికాః | తతస్తైద్దాన
వైఃకలిశ్చరితార్థస్సపైకః || ౨౬౨ || ప్రజాస్సంశోధయిత్యాతుసముద్రాదైశయి
వ్యతి | అకస్మాతోపనానోన్యహాన్యస్తీహమోహితాః || ౨౬౩ || క్షపయిత్యాత
తోఽన్యోన్యంభావితార్థేనచోదితాః | తతఃకలౌవ్యతీతేతుసదేవోదరధీయతి || ౨౬౪ ||

వికలిధర్మాః వి

సృషేష్యధప్రణస్తేషుప్రజానాంస్సగ్రహేత్తదా | రక్షణేతునివృత్తేతుహత్వాచాన్యో

* భద్రోప్యాసీత్పురోహితః.

అష్టచత్వారింశోధ్యాయః.

స్వమాహవే ॥ ౧౬౫ ॥ పరస్పరంచహత్వాతుసరాక్రందాస్సమఃఖతాః । పురాణే
హిత్యాగ్రామాంశ్చతుల్యత్యేనిష్పరిగ్రహాః ॥ ౧౬౬ ॥ ప్రణవోశ్రమధర్మాధానష్టవ
ష్టాశ్రమాస్తథా । అట్టశూలాజనపదాశ్శివశూలాశ్చతుష్పథాః ॥ ౧౬౭ ॥ ప్రమాదాః
కేశశూలిన్యోభవిష్యన్తికతాయుగే । హస్త్విదేహాయుషశ్చైవభవిష్యన్తివనౌక
సః ॥ ౧౬౮ ॥ నదీవర్షతసేవిన్యోమూలపత్రఫలాశనాః । వీరవర్షాజనధరాస్సజర
రంఘోరమాశ్రితాః ॥ ౧౬౯ ॥ ఉన్నన్నవాదాస్సల్పస్వాబుద్ధివాదాల్పకాశిప్
జాః । ఏవంకష్టమనుప్రాప్తాఃకతౌసజరకేతథా ॥ ౧౭౦ ॥ తదాతుయంగమిష్యన్తి
సార్ధంకలియుగేజనాః । ధీణేకలియుగేతస్మిన్స్తతఃకృతమవర్తత ॥ ౧౭౧ ॥ ఇత్యే
తత్కథితంసన్యాగ్దేవాసురవిచేష్టితమ్ । యదువంశప్రసజ్జేనసమాసాద్యైష్ట్యవంయ
శః ॥ ౧౭౨ ॥ తుర్వసోస్తుప్రవత్యౌమిపూరోద్ద్రిహ్యారనోస్తథా ॥ ౧౭౩ ॥ * *

ఇతిశ్రీమద్విపురాణే చంద్రవంశానుబంధే నయదువంశేకృష్ణజన్మాది
కథనంనామసప్తచత్వారింశోధ్యాయః.

— శ్రితుర్వసుప్రభృతీనాంసప్తతీకథనమ్ శ్రి —

సూతః ॥ తుర్వసోస్తుసతోగర్గోగోభానుస్తస్యచాత్మజః । గోభానోస్తుసతోధీర
ప్తిశ్శరిశ్చపరాజితః ॥ ౧ ॥ కరన్ధమస్తుత్రీశరేరసస్తస్యచాత్మజః । దుష్యన్తఃపా
రవశ్చాసీత్తస్యపుత్రోహ్యకల్మషః ॥ ౨ ॥ ఏవంయయాతిశాపేనజరాసజ్జగ్రామ
తఃపురా । తుర్వసోపారవంవంశంప్రవివేశపురాకిల ॥ ౩ ॥ దుష్యన్తస్యకుదాయా
దోవయాధోనామపార్థివః । వయాథాత్తుతథాజీరశ్చత్వారస్తస్యచాత్మజాః ॥ ౪ ॥
పాణ్డ్యశ్చకేరశ్చైవచోళఃఖల్లుస్తతైవచ । తేహంజనపదాస్సీసృతాఃపాణ్డ్యాశ్చోళా
స్సుకేరతాః ॥ ౫ ॥ ద్రిహ్యారస్తతనయశ్శూరోబభువీసీతుస్తతైవచ । సేతుపు
త్రోస్తుభద్రశ్చగార్ధారస్తస్యచాత్మజః ॥ ౬ ॥ భూయితేయస్యనామ్నాసౌగంధా
రోవిషయోమహా ॥ గార్ధారదేశజాస్తత్రతురగావాజినాంవరాః ॥ ౭ ॥ గార్ధా
రపుత్రోభర్తృస్తస్మృతస్తస్యాత్మజోఽభవత్ । ఘృతాత్తువిద్రుమోజ్జ్ఞేప్రచేతాస్తస్య
చాత్మజః ॥ ౮ ॥ ప్రచేతసంపుత్రగీతంరాజానస్సర్వఏవతే । మేచ్ఛరాజ్యాధిపా
స్సర్వేఉదీచీందిశమాశ్రితాః ॥ ౯ ॥ అనోవైచమతావీరాస్త్రయఃపరమకీర్తయః ।
సఖానరశ్చాతుషశ్చపరమేష్టిస్తతైవచ ॥ ౧౦ ॥ సఖానరస్యపుత్రోస్తువిద్వావోగ
లాహలోన్మషః । కోలాహలస్యధర్మాత్మాసజ్జయోనామవిశ్రుతః ॥ ౧౧ ॥ సజ్జయ
స్యాభవత్పుత్రోవీరోరాజాపురజ్జయః । జనమేజయోమహారాజాపురజ్జయసతో
భవత్ ॥ ౧౨ ॥ జనమేజయస్యరాజర్థేర్మహాశాలోభవత్పుత్రః । ఆనీదన్త్రీసమో
రాజాప్రతిష్ఠితయశోబభౌ ॥ ౧౩ ॥ మహామనాస్సతస్తస్యమహాశాలస్యధార్మికః ।

సప్తద్విపేశ్వరోజ్జ్ఞేచక్రవర్తిమహామనాః॥ ౧౮॥ మహామనాస్తుత్వాపుత్రాగ్రీవనయా
మానవిశ్రుతా । ఉశీనరశ్చధర్మజ్ఞైస్తితిత్వైవతాపుభా॥ ౧౯॥ ఉశీనరస్యవత్స
స్తుపశ్చురాజ్నిసమ్భవాః । భృశానరాకృశీదర్శాయాచదేవీద్యవద్వతి॥ ౧౯॥ ఉశీ
నరాత్పుత్రాస్తాసుజ్ఞైరేచకులౌద్వహాః । తపసోస్తేచమహతోజాతావృద్ధస్యధార్మ
కాః॥ ౧౯॥ భృశాయాంచభృశఃపుత్రోగ్రీవరాయానరపవచ । కృశ్యాంకృశీస్తుదర్శా
యాన్సువ్రతోనామవిశ్రుతః॥ ౧౯॥ దృవద్వత్వాస్సుతశ్చాపిశివిరాశీనరోస్యపః । శివేస్తు
శిఖయఃపుత్రాగ్రీవత్వారోలోకవిశ్రుతాః॥ ౧౯॥ పృథుదృఢశ్చసౌవీరఃకేకయోభద్రక
స్తథా । తేషాంజనపదాస్సీపుతాఃకేకయాభద్రకాస్తథా॥ ౨౦॥ సౌవీరాశ్చైవపా
రాశ్చభృగవఃకేకయాస్తథా । సౌవీరస్యసుతోఽన్యృష్టృకృశేస్తుకృశళాస్సుతాః॥ ౨౦॥
నరాయానరరాష్ట్రీస్తుతితిత్వోస్తనయాన్సుగ్రీబుతితితునరభవద్రాజాపూర్వస్యాంది
శివిశ్రుతః॥ ౨౦॥ పృవద్రథస్సుతస్తస్యతస్య * ఫేనోభవత్సుతః । † ఫేనస్యసుతపాజ
జ్ఞేనుతపస్తనయోబలిః॥ ౨౩॥ జాతోమనుష్యయోన్యాంతుక్షితేవంశేవజేచ్ఛయా
మహాయోగీశుసఖిర్బుధ్ధోయోవిష్ణునాపురా॥ ౨౪॥ పుత్రాగ్రీవత్వాదయామాన
యేత్రజాన్పశ్చపార్థివాః । అజ్ఞంసజ్జనయామాసవజ్ఞంసుంహకమేవచ॥ ౨౫॥
పుణ్డ్రగ్రింకలిగ్గంచతథాత్రిలిగ్గంతుత్రముచ్యతే । బాలేయాబాహ్మణాశ్చైవతస్యవం
శకరాఃప్రభాః॥ ౨౬॥ బలయేబ్రహ్మణాదతోవరఃప్రీతేనధీమతే । మహాయోగీ
త్యమాయుశ్చకల్పస్యపరిమాణకమ్॥ ౨౭॥ సక్రాగ్రేమేచావ్యజేయత్వంధర్మేనుతిమ
నుత్తమామ్ । త్రైలోక్యదర్శనంనైవప్రాధాన్యంప్రసవేతదా॥ ౨౮॥ జయంవాఽ
ప్రతిమంయుధ్ధేధర్మేతత్త్వాధ్ధదర్శనమ్ । చతురోన్యతాన్వగ్ధాన్వవైస్థాపయితాప్ర
భుః॥ ౨౯॥ తేషాంవంశధరాఃపశ్చఅజ్ఞవక్తాస్సుసుంహకాః । పుణ్డ్రగ్రింకలిక్లాశ్చత

— ఇదిర్లతమసఉత్పత్త్యాదికథనమ్ ఇ —

థాఅజ్ఞస్యచణబోధత॥ ౩౦॥ ఋషయః॥ కథంబలేస్సుతాఃపశ్చజాతాస్తస్యమ
హాత్మనఃకీంనామ్నీషుహిషీతస్యజనితాతమోముఖః॥ ౩౧॥ కథంచోత్పదితాస్తే
నతన్నఃప్రబలౌహిపుచ్ఛతామ్ । మాహాత్మ్యంచప్రభావంచనిఖలేనవదస్సనః॥ ౩౨॥
సూతః॥ ఉచభ్యోఽగ్గిరసఃపుత్రగ్రిభ్యాతలసిద్ధపిఃపురా । పత్నీవైమమతానామ
బభూవాస్యమహాత్మనః॥ ౩౩॥ ఉచత్యస్యయవీయానైవైభ్రాతృపత్నీమకామయ
త్ । తస్యచానీదవరజఃపురోధాయోదివౌకసామ్॥ ౩౪॥ బృహస్పతిగ్భ్రహ్మతేజా
మమతామేత్యకామతః । ఉవాచమమతాతంతుదేవరంవరవర్ణినీ॥ ౩౫॥ అన్త
ర్వత్పృష్టితేభాగ్నిర్జ్వలస్యచవిరమ్యతామ్ । అయంతుమేమహాగర్భఃకుప్యేత్రప
బృహస్పతే॥ ౩౬॥ ఔచభ్యోభాగ్నిజస్యస్తేషదగ్గంవేదముద్గిరః । అమోఘరేతా
ప్త్యంచాపినమాంయభితుమన్వసి॥ ౩౭॥ అస్మిన్నేవంశతేకాలేయథావామన్యసేధ

వాః పవముక్తస్తయాసమ్యగ్భిన్నతేజాబృహస్పతిః ॥ ౩౮ ॥ కామాత్మనోమహాత్మా
పిససకామమవారయత్ ॥ సమ్యగ్భూవాభధర్మాత్పాతయాసార్థమకామయా ॥ ౩౯ ॥
ఉత్పృజంతతుతద్రేతోగర్భస్థసోభ్యభావత ॥ భోతాతకష్టమేతద్విద్వయోరాస్త్రీ
హసంస్థితః ॥ ౪౦ ॥ అమోఘరేతాస్త్యంచాపిపూర్వంచామమహాగతః ॥ శశోప
తంతతఃకృద్ధవమమక్రోబృహస్పతిః ॥ ౪౧ ॥ పుత్ర్యింజ్యేష్ఠస్యవైభాగ్రితుర్గర్భస్థంకా
మవాస్యపిః ॥ యస్మాత్ప్రమీద్యుశేకాలేసర్వభూతహితేష్టతే ॥ ౪౨ ॥ మామేవము
క్తవాంస్తస్మాత్తమోద్గర్భంప్రవేశ్యతి ॥ తతోద్గర్భతమానామశాపాద్యపిరజాయ
త ॥ ౪౩ ॥ ఉత్పన్నోయోబృహత్కర్తృర్బృహస్పతిరివావరః ॥ ఉద్వారేతాస్త్రసోస్థ
భవసన్వైభాగ్రితురాశ్రమే ॥ ౪౪ ॥ గోధర్మీంసౌరభేయాంస్త్రీపుత్రభీంగతవాం
స్తుసః ॥ తస్యభాగ్రితాపితృవ్యవైచకారభరణంతదా ॥ ౪౫ ॥ తస్మిన్నవసతస్తస్య
యథాచాగమ్యగోవువః ॥ యజ్ఞార్థమాహూతంబహ్నిశ్చభాదసురభీనుతః ॥ ౪౬ ॥ జగ్రా
హతంద్గర్భతమాశ్చ్యుక్తయోస్తంచతుష్పదమ్ ॥ తేనాసౌనిగృహీతస్తునచచాలవదాన్య
దమ్ ॥ ౪౭ ॥ తతోబ్రవీద్బృహస్పంవైముఞ్చమాంబలినాంవర ॥ నమయాసాదిత
స్తాదృబలవాంశ్చవనేక్యచిత్ ॥ ౪౮ ॥ భవతోత్రసమంచాపినహిమేబలమక్షయమ్
ముఞ్చతాతేతిచపునఃప్రీతస్తేహంవరంవృణు ॥ ౪౯ ॥ ఏవముక్తోబ్రవీదేనంజీవశత్యం
క్వయాస్యసి ॥ ఏవత్వాంసవిమోక్ష్యోమిపునస్త్యాహచతుష్పదః ॥ ౫౦ ॥ ఋషభః
నాస్మాకంవిద్యతేతాతపాతకంస్త్రీయమేవవా ॥ భక్ష్యోభక్ష్యంతథాచైవపేయాపే
యంతతైవచ ॥ ౫౧ ॥ ద్విపదాంబహవోహ్యేతేధర్మానైతేగవాంస్తృతాః ॥ కా
ర్యాకార్యంసవైచిత్వ్యంగమ్యాగమ్యంతతైవచ ॥ ౫౨ ॥ సూతః ॥ గవాంధర్మంసవై
శ్రుత్వాసమ్భృన్తస్తువిసర్జితః ॥ భక్ష్యాన్నపానదానాత్తుగోపతింతంప్రసాదయ
త్ ॥ ౫౩ ॥ ప్రసాదితేగతేతస్మిన్గోధర్మోభక్తితశ్శుక్రః ॥ మనసైవసమాదధ్యోతన్ని
ష్ఠస్తృతరాయణః ॥ ౫౪ ॥ తతోయవీయసఃపత్నీంకౌతమస్యభ్యవద్యత ॥ తస్యేవ
లేపంమత్వాతుసోసహ్యతీవనక్షమః ॥ ౫౫ ॥ గోధర్మంతువరంమత్వాస్తుపాంతా
మభ్యవద్యత ॥ నిర్భర్తన్యతాంతథామూర్ధ్నాబాహుభ్యాంసహృగృహ్యవ ॥ ౫౬ ॥
భావ్యమర్ధంతుతంజ్ఞాత్వామహాత్మాతామువాచహ ॥ విపర్యయంతుతంబుధ్వామా
హాత్మ్యేత్తమువాచసా ॥ ౫౭ ॥ విపర్యయంతుతంలబ్ధ్వాఅనష్టస్సగివర్తసేగమ్యా
గమ్యంసజానీషేగోధర్మాత్పాగ్రిధ్యస్తున్నమామ్ ॥ ౫౮ ॥ దుర్వృత్తత్వాత్త్యజా
మ్యద్యగచ్ఛవానేకర్తృణా ॥ కాష్ఠేసమూహేప్రక్షిప్యగజ్ఞాన్భుసేసముత్సృజత్ ॥ ౫౯ ॥
యస్మాత్ప్రమాంప్రబుద్ధస్సభర్తవ్యోదురనుష్ఠితః ॥ తమాహ్యమానంవేగేనసోఽత

— శ్రిబలిభార్యాయాంద్గర్భతమసస్పదానోత్పత్తిః శ్రి —

సోభ్యాశమాగతః ॥ ౬౦ ॥ జగ్రాహతంసధర్మాత్పాబలిర్వైరోచనిస్తథా ॥ అన్తః
పురేజగోపైసంభక్ష్యభోజ్యైశ్చృతర్షయ ॥ ౬౧ ॥ ప్రీతశ్చైవసంవరేణాభవన్తయా

మాసవైబలిమ్ । తస్మాచ్ఛసవరంవద్రేపుత్తాగ్ధమసురోత్తమః ॥ ౬౨ ॥ సన్తా
నార్థంమహాభాగభార్యాయాంమమమానద । పుత్తాగ్ధగ్ధతత్సజ్జానుతాపదయితు
మర్హసి ॥ ౬౩ ॥ ఏవముక్తస్యదేవర్షిస్తథాస్త్విత్వస్త్రివాస్త్రీభుః । తతస్సరాజా
స్వాంభార్యాంసుధేష్టాంనామప్రాహిణోత్ ॥ ౬౪ ॥ అన్ధంపున్ధంచతంజ్ఞాత్వానసా
దేవీజగముహ । శూద్రీంధాత్రేయికాంతస్సాఅన్ధాయప్రాహిణోత్తదా ॥ ౬౫ ॥
తస్యాంకక్షీంచశాన్దీంచశూద్రయోన్యాన్పుషిర్వశీ । జనయామాసధగ్ధత్తాశూ
ద్రానత్యేవమాదికా ॥ ౬౬ ॥ ఉవాచతంబలిరాజాద్యుష్కక్షీవదాదికా । అథ
తాన్పుషిధర్మజ్ఞానీశ్వరాన్పుష్కవాదినః ॥ ౬౭ ॥ శుద్ధాస్త్రిశ్యక్షధర్మశ్శుద్ధిమ
ద్బుద్ధిసంయుతా ॥ మమైవమితీహేమావాచతందీర్ఘతమసంబలిః ॥ ౬౮ ॥ నేత్యు
వాచతతస్తంవైమమైవమితీచాబ్రవీత్ । ఉత్పన్నాశూద్రయోనాతుసతేయేతేఽసు
రోత్తమ ॥ ౬౯ ॥ అన్ధంపున్ధంచమాంజ్ఞాత్వాసుధేష్టామహిషీతవ । ప్రాహిణోదే
వమానాన్తేశూద్రాంధాత్రేయికాంస్సవ ॥ ౭౦ ॥ తతఃప్రసాదయామాసబలిస్తమ
షిసత్తమమ్ । బలిస్సుధేష్టాంతాందేవీంభర్తస్యామాసదానవః ॥ ౭౧ ॥ పునశ్చై
నామలజ్జృత్వబిరువయేప్రత్యపాదయత్ । తాంసదీర్ఘతమాదేవీమలజ్జృతవతీం
తదా ॥ ౭౨ ॥ దర్శాలవణమిత్రేణఅభ్యక్తంశుభుకేనచ । లిహమామజసుభునీ
త్వాపాదతలమస్తకమ్ ॥ ౭౩ ॥ తతస్త్యంప్రాప్యసేదేవిపుత్తాగ్ధైవ్యస
సేష్ఠితా ॥ తస్యసాతద్యహోదేవీసర్వంకృతవతీతదా ॥ ౭౪ ॥ తస్యసాఽపానమాసా
ద్యదేవీపరిహరత్తదా । తామువాచతతస్సోధయతేపరిహృతంశుభే ॥ ౭౫ ॥ విసాఽ
పానంకుమారంతుజనయిష్యసిపూర్వజమ్ ॥ సుధేష్టా ॥ నార్హసిత్వంమహాభాగపు
త్త్రీంమేదాతుమీదృశమ్ ॥ ౭౬ ॥ తోషితస్తయథాశక్తీప్రసాదంకురుమేప్రభో ॥
దీర్ఘతమాః ॥ తవాపచారాద్దేవ్యేషనాన్యథాభవితాశుభే ॥ ౭౭ ॥ దేవ్యఽపానంవి
నాజాతేపుత్త్రీస్తేదాస్యతేఫలమ్ । తస్యాపానంవిసావైవయోగ్యేభావీభవవ్య
తి ॥ ౭౮ ॥ తస్యాదీర్ఘతమాజ్ఞేమకుటోస్తృప్త్యేదమబ్రవీత్ । ప్రాశితందధియద్యక్రేమ
మాన్యస్థంశుచిప్తితే ॥ ౭౯ ॥ తేనతేపూరితోగర్భఃపార్ణమాస్యామివోమరాట్ ।
భవవ్యన్తికుమారాస్తేవజ్ఞుదేవమతోపమాః ॥ ౮౦ ॥ తేజస్వినఃపరాక్రాంతాయజ్ఞా
నోధార్మికాశ్చతేనూతః ॥ అక్లాదగ్ధస్సుధేష్టాయాజ్యేష్టపుత్రోవ్యజాయత ॥ ౮౧ ॥
వర్షప్రధాకలిగ్ధస్తపుణ్డీస్సుంహస్తభైవచ । అక్లాదయస్తవజ్ఞైరేటలైపుత్తాస్త
యేత్రజాః ॥ ౮౨ ॥ ఇత్యేతేదీర్ఘతమసానుతాదత్తాస్తథాబలః । ప్రతిష్ఠామగతా
స్తస్యప్రాప్యన్యంకారణంయతః ॥ ౮౩ ॥ తతోమానుసయోన్యాంసజనయామాస
వైప్రజాః । తతస్తుదీర్ఘతమసంఘరభిర్వాక్యనుబ్రవీత్ ॥ ౮౪ ॥ విచార్యయస్మాక్తో
ధర్మంత్యాంప్రమాణీకృతంప్రభో । భక్త్యాప్రవద్యయోస్మాకంతేనప్రీతాస్తిచాన
ఘ ॥ ౮౫ ॥ తస్మాత్తుభ్యంతమోదీర్ఘమాఘ్రియాపనయామ్యహమ్ । బార్హ

స్పృత్యంతువిధివత్పాత్మయైష్ఠిత్వతిత్వయి॥ ౮౬॥ జరామృత్యుత్కంఠమశ్చైవమాప్రూ-
యాపనుదామితే । సద్యస్తాప్యమాగ్రహత్రేతుహ్యతేతమసివైమునే॥౮౭॥ ఆయా-
ప్యాన్యపుషాచైవచతుష్టాంశ్చతతోభవత్ । గవాహ్యతేతమసివై గోతమస్తుతతో-
భవత్ ॥ ౮౮ ॥ కక్షీవానపిగత్వాసౌసహపిత్రాగిరివజమ్ । దృష్ట్వాపీతుస్సమీపే-
వై ఉపాతిష్ఠచ్చిరంతపః ॥ ౮౯ ॥ తతఃకాలేనమహతాతపసాభావిత్తునః । విధూ-
య* శూద్రాంతుతనుంబ్రాహ్మణ్యంప్రాప్తవాన్సగ్రీభుః॥౯౦॥ తతోబ్రవీష్ఠితాతంవై-
పుత్రగ్రీవానస్త్వహంత్యయాంసన్నిత్యేణతుధర్మజ్ఞకృతార్థోహంయశస్వినా॥౯౧॥
ముక్త్వాత్మానమసావేవప్రాప్తవాన్సగ్రీహ్మణఃతయమ్ । బ్రాహ్మణ్యంప్రాప్యకక్షీవా-
న్సహస్రమస్మజస్సుతా॥౯౨॥ మాశ్వాణ్ణాగౌతమాస్తేవై సుతాఃకక్షీవతస్స్పృతాః ।
ఇత్యేషదర్శ్యతమసోబలేర్వైరోచనస్యచ॥ ౯౩ ॥ సమాగమోవశకథిత్సన్తతిశ్చోభ-
యోస్తథా । బలిస్తానభివాద్యాహపజ్ఞపుత్రాగ్రీనకల్మషా॥ ౯౪ ॥ కృతార్థస్తే-
పిథర్మాత్సాయోగమాయావృతస్త్వయమ్ । అదృశ్యస్సర్వభూతానాంకాలావేక్షీస-

—అర్చనంశః—

వైప్రభుః ॥ ౯౫॥ తత్రాగ్రస్యనుదాయాదోరాజాసీద్దధివాహనః । దధివాహనపుత్ర-
స్తురాజాదధిరథస్త్పృతః ॥ ౯౬॥ ఆసీద్దధిరథావత్యంవిద్యాధర్మరథోన్మపః । సహి-
ధర్మరథశ్రీమాదేవవిష్ణుపదేగిరా॥ ౯౭ ॥ సోమశ్శక్రేణవై రాజ్ఞాసహప్రీతోమహా-
త్మనా । సమోధర్మరథస్యాపిపుత్రగ్నిత్రరథఃకిల॥ ౯౮॥ తస్యచైత్రరథఃపుత్రగ్రీస్త-
స్తాద్దశరథఃకిల । రోమపాదఇతిభ్యాతోయస్యశాన్తాసుతాభవత్ ॥ ౯౯॥ అథదాశ-
రథిర్విరశ్చతురక్షోమహాయశః । ఋశ్యశృగ్ధ్రసాదేనజజ్ఞేస్వకులవర్ధనః॥౧౦౦॥ చ-
తురగ్ధ్రస్యపుత్రగ్రీస్తపుధులాతుఇతిస్తృతః । వృధులాతుసుతశ్చపిచమ్పానామబభూ-
వహ॥ ౧౦౧ ॥ చమ్పస్యతుపురీచమ్పాపూర్వంయమావలీభవత్ । పూర్వభద్రప్రసా-
దేనహర్యశ్లోస్యసుతోభవత్ ॥౧౦౨॥ జజ్ఞేవిభాణ్ణాకాచ్చాస్యవరణశ్శత్రువారణః ।
అవతారయామాసమహీంసువైగ్రీర్వాహనముత్తమమ్॥౧౦౩॥ హర్యగ్ధ్రస్యతుదాయా-
దోజాతోభద్రరథఃకిల । అథభద్రరథస్యాసీద్ధృహతుర్దృజనేశ్వరః ॥ ౧౦౪ ॥ బృ-
హద్భానుస్సుతస్తస్యతస్మాజ్జజ్ఞేభిహన్తనాః । బృహన్తనాస్తురాజేన్ద్రోజినయామాస-
వై సుతమ్॥౧౦౫॥ నామ్నాజయద్రథంవీరంయస్తాజ్ఞాతోబృహద్రథః । ఆసీద్బృహద్రథ-
స్యాపివిశ్వజిజ్ఞానమేజయః॥౧౦౬॥ దాయాదస్తస్యచాశ్లోవైయస్తాతగ్ధోభవన్మృ-
షః । కర్ణస్యవృషసేనస్తువృషసేనిస్తదాత్మజః ॥ ౧౦౭॥ ఏతేఽక్రౌతగ్రీమశస్సర్వేరా-
జానఃకీర్తితామయాంవిస్తరేణానుపూర్వాచ్చపూరోశ్చత్రుణుతద్విజాః ॥ ౧౦౮॥
ఋషషయః ॥ సూతాత్మజఃకథంకర్ణఃకథమగ్ధస్యచాత్మజః । ఏతదిచ్చామహేత్రోతు

మత్సవకుళలోహ్యసి || ౧౦౯ || సూతః || బృహద్భానోస్సుతోజ్జ్ఞేనామ్నూరాజా
బృహత్సనాః | తస్యపత్నీద్యయంహ్యసీచైద్యస్యతనయేశుభే || ౧౧౦ || యశోదేవీ
చసత్యావతయోర్వంశమమంశ్రుణు | జయద్రథంతురాజానంయశోదేవీవ్యజీజన్
త్ || ౧౧౧ || సాబృహత్సనసస్సత్యావిజయంనామవిశ్రుతమ్ | విజయస్యబృహత్స
త్తస్త్రిస్తస్యపుత్రోబృహద్రథః || ౧౧౨ || బృహద్రథస్యపుత్రస్త్రిస్తస్యకర్షామహా
మనాః | సత్యకర్షసుతశ్చాపిసూతస్తవ్వితిరథస్త్పుతః || ౧౧౩ || యఃకర్ణంప్రతిజగ్రాహతే
నకర్ణస్తుసూతజః | పితద్యస్సర్వమాఖ్యాతంయతగర్ణంప్రతిచోదితమ్ || ౧౧౪ || *

ఇతిశ్రీమత్సవ రాణి చస్త్రీమంశానువర్ణనేతుర్వస్వాదిసంతతికథ
నంనామాప్తచత్వారింశోఽధ్యాయః.

— శ్రీపూరువంశః ౩ —

సూతః || పూరోఃపుత్రోమహాతేజారాజాసీజ్జనమేజయః | ప్రాచీన్వతస్సుత
స్తస్యయఃప్రాచీమకరోద్దిశమ్ || ౧ || ప్రాచీన్వతసుతశ్చాపిమనస్యశ్చతతోభవత్ |
రాజావాతాయుధోనామమనస్యోరభవత్సుతః || ౨ || * దాయాదస్తస్యచాప్యాసీచ్చ
బుగర్షామమహీపతిః | † శజోగర్భహువిధఃపుత్రస్త్రిస్తమాతిస్తస్యచాత్మజః || ౩ ||
‡ సమ్నాతేస్తుహ్యహంవాదిర్భద్రాశ్వస్తస్యచాత్మజః | భద్రాశ్వస్యఘృతాచ్యంతుద
శాపురసీసూనవః || ౪ || ఋషేపుశ్చవిలేపుశ్చకృతేపుశ్చతకైవచ | ఘృతేపుశ్చవి
చేపుశ్చస్థణ్డీలేపుర్బలేపుచ || ౫ || ధర్మేపుస్సస్తలేపుశ్చపుణ్యేపుశ్చేతివైదశ | ఋషే
ర్జ్వలనానామఖార్యావైతక్షకాత్మజా || ౬ || తస్యాంసజ్జనయామాసలన్తినారం
మహీపతిః | అన్తినారోమనస్వీన్యాంపుత్రాన్జ్ఞేవరాన్పుభా || ౭ || అంశుంనర
పతింవీరంత్రిహనుంచాపిధార్మికమ్ | శరీకన్యాతృతీయాచమన్దాతుర్జనశీశుభా || ౮ ||
అసీత్పుత్రీరజసతీకన్యాంపుత్రాన్జీజీజన్త్ | బ్రహ్మవాదపరీతాంస్తుఉపదానాంతథా
పిచ || ౯ || ఉపదానామతాన్లేభేతతురస్తునిజాత్మజా | రువ్యస్తమథమవ్యస్తంప్రవీర
మనఘంతథా || ౧౦ || చక్రవర్తితతోజ్జ్ఞేదువ్యవ్రాతృమితజ్జయః | శకుస్తథాయాం
భరతోయస్యనామ్నూతుభారతాః || ౧౧ || దువ్యస్తంప్రతిరాజానంవాగువాచాశ
రీరిణీ | మాతాభస్తాన్ప్రితుఃపుత్రోయేనజాతస్సపవనః || ౧౨ || భరస్సపుత్రస్త్రి
దువ్యస్తసత్యమాహాశకుస్తథా | రేతోధాస్తాన్ప్రియలేపుత్రస్త్రిఃపరేతంచయమత్తయా
త్ || ౧౩ || త్వంచాస్యధాతాగర్భస్యనావమంఘాశ్శకుస్తథామ్ | భరతస్యవిసమ్మేషు
తనయేషుపురాశీల || ౧౪ || పుత్రాన్రాంమాతృకోపేనయుగపత్నంతుయఃకృతః |
తతోమరుద్ధిరాసీయపుత్రస్త్రిస్తతుబృహస్పతే || ౧౫ || సకాగ్మితోభరద్వా

* దాయాదస్తస్యచాప్యాసీచ్చస్తుర్షామ. † ఉన్మూర్షహువిధః. ‡ సంయాతేస్తు.

శ్రీభరద్వాజోత్పత్తిస్తవస్తవతిశ్శ్చతి

జోమరుద్ధిర్భరతస్యః || ఋషయః || భరతస్యభరద్వాజఃపుత్రార్థంమారుతైః
 భమ్ || ౧౬ || సజ్కామితోమహాతేజాస్తస్మాద్భూహియథాతథమ్ || సూతః ||
 పత్యామాసన్నస్తత్త్వయాముచక్యేసంస్థితేభవి || ౧౭ || భాగ్యుర్భార్యాంసదృ
 ప్త్యాతుబృహస్పతిరువాచతామ్ | ఉపతస్యస్యలబ్ధత్వమైథునాయచమేశుభే || ౧౮ ||
 పినయోనోపదేష్టవ్యస్తవయామేవరవర్ణిని | ఏవముక్తాబ్రవీదేనమస్తర్వత్పితృహంప్ర
 భో || ౧౯ || గర్భఃపరిణతశ్చాయంబ్రహ్మవ్యాహరతేగౌ | అమోఘరేతాస్తవం
 చాపిధర్మంవైవవిగర్హితమ్ || ౨౦ || ఏవముక్తాబ్రవీదేనాంస్వయమేవబృహస్పతిః |
 నోపద్రష్టవ్యోవినయస్తవయామేవరవర్ణిని || ౨౧ || కర్షమాణఃప్రసహ్యైనాంమైథు
 నాయోపచక్రమే | తతోబృహస్పతింగర్భధర్షమాణఉవాచహ || ౨౨ || సన్నివిష్టోహ్య
 హంపూర్వమహతావద్బృహస్పతే | అమోఘరేతాస్తవంతాతనావకాశభవాద్వ
 యోః || ౨౩ || ఏవముక్తస్సగర్భేణమపితిఃప్రత్యువాచహ | బృహస్పతిః | యస్మాత్త్వమీ
 దృశేకాలేనర్వభూతహితేసతి || ౨౪ || ప్రతిషేధసియస్మాత్త్వంతమోద్గర్హంప్రవే
 త్యతి | తతఃకామంసన్నివృత్యతస్యానద్దంబృహస్పతిః || ౨౫ || తదేతస్తవపత్యుమాని
 వృత్తంశిశురోభవత్ | సద్యోజాతంతుమారంతుదృష్ట్యాతంమమతాబ్రవీత్ || ౨౬ ||
 గమిష్యామిగృహంస్వంవైభరవైసంబృహస్పతే | ఏవముక్తా*గతాయాంతుపిత్రా
 త్యాగీకృతోప్యసా || ౨౭ || మాతాపితృభ్యాంత్యక్తంతుదృష్ట్యాతంమరుతశ్శిశుమ్ |
 జగృహుస్తేభరద్వాజంమరుతఃకృపయాన్వితాః || ౨౮ || తస్మిన్నాగ్రేతుభరతోఽ
 హుభిఃక్రతుభిర్నిభః | కావ్యవైమిత్తికైర్యజ్ఞైరయజత్పుత్రైరిపుయా || ౨౯ || యత
 స్సయజమానస్తపుత్రీంసాసాదయస్ప్రభుః | తతఃక్రతుంమరుతోమంపుత్రార్థంస
 ముపాహరత్ || ౩౦ || తేనతేమరుతస్తస్యమరుతోమేనతుష్టుభుః | ఉపనిన్యర్భ
 రద్వాజంపుత్రార్థంభరతాయవై || ౩౧ || దాయాదోగ్గిరససూనోరౌరసస్తృబృహ
 స్పతేః | సజ్కామితోభరద్వాజోమరుద్ధిర్భరతంప్రతి || ౩౨ || భరతస్తభరద్వా
 జంపుత్రీప్రాప్త్యతతోబ్రవీత్ | ఆదాయత్వాంహితాథాయకృతాథోఽహంత్య
 యావిభో || ౩౩ || పూర్వంతువితథేతస్మిన్నాగ్రేవైపుత్రీజన్మనితతస్తవితథోనా
 మభరద్వాజోన్మహాభవత్ || ౩౪ || తస్మాదేవభరద్వాజాద్భూత్ప్రాణాఃక్షత్రియా
 భువి | ద్వాయముష్యాయథకాలీనాస్త్పితాస్తుద్వివిధాహితే || ౩౫ || తతోజాతేప్య
 వితథేభరతోపి + వనంయయా | భరద్వాజాభిధంపుత్రీమభిషిచ్యవతంస్యపః || ౩౬ ||
 దాయాదోఽవితథస్యాభూద్భవమమ్యర్కహాయశాః | మహాభూతోపమాఃపుత్రీ

శ్చ త్వారోభవమస్యః॥౩౭॥ బృహత్త్రోమహావీర్యోనరోగర్హశ్చవీర్యవాక్ । నర
స్యసజ్జాతిఃపుత్రోస్తస్యపుత్రోమహాయశాః॥౩౮॥ గర్హశ్చరద్విడవశ్చసాజ్జాతే
స్తాపుభాస్తృతా । గర్హస్యచైవదాయాదశ్శివిర్విద్వాన్మహావహ ॥ ౩౯ ॥ స్మృతా
శ్చైవ్యాస్తతోగర్హ్యాఃక్షత్రోపేతాద్విజాతయః । ఆహార్యతనయైవధీమానాసీత్త
రతుకుః ॥ ౪౦ ॥ తస్యభార్యావిశాలాతుసుషువేపుత్రక్రతయమ్ । త్రూషణం
పుమరంచైవకవించైవమహాయశాః ॥ ౪౧ ॥ తరతుకుసుతాహ్యేతేసర్వేబ్రాహ్మ
ణతాంగతాః । కావ్యానాంతుసుతాహ్యేతేత్రయఃప్రోక్తామహద్వయః ॥ ౪౨॥ గర్హ
స్యసజ్జాతయఃకావ్యాఃక్షత్రోపేతాద్విజాతయః । సంవృతాగ్గీరసఃపుత్రైఃబృహ
త్తత్రశ్చవత్సవే ॥ ౪౩ ॥ బృహత్తత్రస్యదాయాదోహస్తీనానుభూవహా । యేనే
దంగర్హితంపూర్వంపురంతుగజసాహ్వయమ్ ॥ ౪౪ ॥ హస్తివశ్చపిదాయాదాస్త్ర
యఃవరసుకీర్తయః । అజామీఢోవ్యుమీఢశ్చపురుమీఢస్తతైవచ॥ ౪౫ ॥ అజామీఢస్య
భార్యాస్తతసగ్గీరస్యాఃకులాద్వహః । నీలిసీఘామిన్దైవకేశీన్దైవవిశ్రుతాః॥ ౪౬॥
సతానుజనయామాసపుత్రాన్వైదేవవర్చసః । తపసోదైనుమహతోజాతావృద్ధస్య
ధార్మికాః ॥ ౪౭ ॥ భరద్వాజప్రసాదేనవిస్తరంతేషుమేశ్రుణు । అజామీఢస్యకే
శీన్యాంకణ్యస్సుమభవతి॥ ౪౮ ॥ మేధాతథిస్తుతస్తస్యతస్మత్కణ్డాయనాద్వి
జాః । అజామీఢస్యఘామిన్యాంబృహద్వానభవన్మృషః ॥ ౪౯ ॥ బృహస్పతిహద్వ
తఃపుత్రోబృహతశ్చబృహత్సనాః । బృహత్సనుతశ్చపిబృహద్ధమరిన్స్తృపిన్॥ ౫౦ ॥
బృహద్ధనోద్భుహదిమఃపుత్రోస్తస్యజయద్రథః । అశ్వజిత్తేనయస్తస్యసేనజిత్తస్య
చాత్మజః ॥ ౫౧ ॥ అథసేనజతఃపుత్రాశ్చత్వారోలాకపిశ్రుతాః । రుచిరాశ్వశ్చ
కావ్యశ్చరాజాదృఢరథస్తథా ॥ ౫౨ ॥ నన్మశ్చైవస్త్రోరాజాయస్యతేపరివర్తకాః ।
రుచిరాశ్వస్యదాయాదశ్చపురుషోహవహాయశాః ॥ ౫౩ ॥ పృథుసేనస్యపారస్తుపా
రాస్తీపోధజజ్ఞివాక్ । నీవస్త్ర్యోకశతంచాసీత్పుత్రాగ్రాహమమితోబసామ్॥ ౫౪ ॥ నీపా
థితినమాఖ్యాతారాజానస్సర్వపవతే । తేహంవంశకరశ్శ్రీమూన్దీపానాఢీర్దివద్ధ
నః ॥ ౫౫ ॥ * కాశ్యపస్సహరోనామసచేత్తసమరోభవత్ । సహరస్య + చరోభా
నుస్సుదత్తృతతేత్రయః ॥ ౫౬ ॥ పుత్రాస్సగర్హణోపేతాఃపారపుత్రైఃగ్రిష్ణభుక్ష్మ
వః । పృథోస్తుసువ్రతోనామసువ్రతేనేహకర్తృణా ॥ ౫౭ ॥ జజ్ఞేసర్వగుణోపేతోవి
భాజస్తస్యచాత్మజః । విభాజస్యతుదాయాదస్త్యణుహూనామవీర్యవాక్॥ ౫౮ ॥
బభూవశుకజామాతా కృత్వాభగ్తామహాయశాః । అణుహస్యతుదాయాదోబ్ర
హ్మదత్తోమహీపతిః ॥ ౫౯ ॥ యుగదత్తస్సుతస్తస్యవిష్వజ్జేనోమహాయశాః । వి
భ్రాజపునరాజాతస్సుకృతేనేహకర్తృణా ॥ ౬౦ ॥ విష్వజ్జేనస్యపుత్రోస్తుడుదజ్జే

నోబభూవహ । పాల్యాయ స్తస్యపు త్త్రిస్తుతస్యాసీజ్జనమేజయః ॥ ౬౧ ॥ ఉగ్రా
 యుధనతస్యాధోసర్వేసీపాఃప్రణాశితాః ॥ ౬౨ ॥ కిమర్థం తేన తేసీపాస్సర్వేవై సప్సృణాశితాః ॥
 సూతః ॥ ఉగ్రాయుధసూన్యవంశ్యస్తపస్తేపేపరాక్రమే ॥ ౬౩ ॥ ఘోబభూతోబ్జ
 సాహస్రం తంభేజేజనమేజయః । తస్యరాజ్యంప్రతిశ్రుత్యసీపానాంజగ్నివాన్సృ
 భుః ॥ ౬౪ ॥ ఉవాచసాస్త్రవివిధంజఘ్నుత్ప్రేహ్యుభావపి హన్యమానాగతా
 నోచేద్యస్సాద్ధీతోస్సమేవచ ॥ ౬౫ ॥ శరణాగతక్షిత్తోర్థంతస్మాదేవశయామివః ।
 యదిమే సితపస్త్రప్రసర్వాన్తకకరోయమః ॥ ౬౬ ॥ తతస్త్యాకృప్యమాణాస్త్రయ
 మేనపురతస్తథా । కృపయావరయావిస్తోజనమేజయమూదివాన్ ॥ ౬౭ ॥ అజానతా
 నిమాన్స్విరాంత్రస్యేరక్షితుమర్హసిజనమేజయః ॥ పరేహంయోదురాచారోభవితా
 రోస్యకీజరారాః ॥ ౬౮ ॥ తథేశ్యక్తస్తతోరాజాయమేనయుయుధేచిరమ్ । వ్యాధి
 భిర్మరతైఃపామైర్యమేనసహతాన్బాలాత్ ॥ ౬౯ ॥ విజిగ్యమనయేప్రాదాత్తద
 ద్భృతమివాభవత్ । యమస్తుప్తస్తతస్తస్మైక్షానందదావరమ్ ॥ ౭౦ ॥ సర్వే
 యథోచితంస్తృత్యాజన్తుస్తేకృష్ణవన్యయమ్ । ఏమాంతుచరిశంకృహ్యహన్యతేనావ
 మృత్యుభిః ॥ ౭౧ ॥ ఇహాల్లఃకేవరేహైవసుఖమత్మయమశ్నుతే । అజామీథస్యనీలి
 న్యాంవిద్వాన్జ్ఞేయవీనరః ॥ ౭౨ ॥ ధృతిమాన్స్తస్యపు త్త్రిస్తుతస్యసగ్యధృతిస్తృ
 తః । అథసత్యధృతేపుత్రోద్భృథనేమిఃప్రతాపవాన్ ॥ ౭౩ ॥ దృఢనేమేస్సుతశ్చా
 పిసుధర్మానామపాధివః । ఆసీత్సుధర్మతనయస్సర్వభావఃప్రతాపవాన్ ॥ ౭౪ ॥
 సర్వాభామేతివిఖ్యాతఃపుధివ్యామేః రాడ్భలీ । తస్యాన్యవాయేహహతీహహాపారవ
 న్దనః ॥ ౭౫ ॥ మహాపారవపుత్రోద్భురాజారుక్మరథస్త్రుతః । అథరుక్మరథస్యాపి
 సుపార్యోన్మామపాధివః ॥ ౭౬ ॥ సుపార్శ్వతనయశ్చాపిసుమతిర్నామధార్మికః ।
 సుమతేరపిధర్మాత్పారాజాసన్నతిమానపి ॥ ౭౭ ॥ తస్యాపిసన్నతిమతఃకృతోనామ
 సుతోమహాన్ । హిరణ్యనాభిసశ్శివ్యఃకౌసల్యస్యహహాత్మనః ॥ ౭౮ ॥ చతుర్వింశతీధా
 యేనప్రోక్తాస్తాస్సామసంహితాః । సుతాస్తేప్రాచ్యసామానఃకార్తిర్నామేహసామ
 గః ॥ ౭౯ ॥ కౌర్తేరుగ్రాయుధస్యాసామహాపారవన్దనః । విజితోయేనవిక్రవ్యవృ
 వస్తస్యవితామహః ॥ ౮౦ ॥ నీలోనామమహారాజాపాశ్చాల్లాధిపతీర్భలీ । ఉగ్రా
 యుధస్యదాయాదఃక్షేమ్యోనామమహాయశాః ॥ ౮౧ ॥ క్షేమ్యాత్సునీధస్సంజ్ఞజ్ఞే
 సునీధస్యనృపజ్ఞయః । నృపజ్ఞయాశ్చపిరథాఇత్యేతేపారవాస్త్రుతాః ॥ ౮౨ ॥ *

ఇతిశ్రీమద్విపురాణే చన్ద్రవంశానువన్దనే పూరువంశ

కథనం నామైకోన పజ్ఞానో ధ్యా యః.

అజామీధవంశవర్ణనమ్.

సూరిః॥ అజామీధస్యనీలన్యంనీలస్సమభవత్పుతః । నీలస్యతపసోగ్రేణసుశా
న్విరుదపద్యత ॥ ౧ ॥ పురజిచ్చసుశాన్తేస్తుపుభుశ్చపురజిత్పుతః । భద్రాశ్వఃపుభు
దాయాభదోద్రాశ్వతనయాస్సగ్రిమ ॥ ౨ ॥ ముగ్ధలశ్చజయశ్చైవవారాహశ్చపుభు
స్తథా । యవీయానతివిక్రాన్తకపిలశ్చైవపశ్చమః ॥ ౩ ॥ పశ్చాన్సాంచైవపశ్చాల్లా
స్తేషాంజనపదాస్సృతాఃపశ్చాన్సాంరక్షిణోహ్యేతేదేశానాంమితసమ్మితమ్ ॥ ౪ ॥

ముగ్ధలస్యాపిమాగ్ధల్యాఃక్షత్రోషేతాద్విజాతయః । పతేహ్యజ్జిరసఃపతేసంస్థితాః
కణ్యముగ్ధలాః ॥ ౫ ॥ ముగ్ధలస్యమతోజజ్ఞేబ్రహ్మిష్ఠస్సమహాయశాః । ఇన్ద్రసిన్హ
నాహ్వయస్తస్యవభ్యాశ్వస్తస్యచాత్మజః ॥ ౬ ॥ వభ్యాశ్వాన్విభునంజజ్ఞేషేనకా
యామితశ్రుతిః । దివోదానస్తురాజద్విరహల్యాచయశస్సిన్ధి ॥ ౭ ॥ శరద్వతస్తు
దాయాదమహల్యాసమ్మగ్రసూయత । శతానన్దమృషిశ్రేష్ఠంతస్యాపిమహాత
పాః ॥ ౮ ॥ తస్యసత్యకృతిర్నామధనుర్వేదస్యపారగః । అసీత్యత్యధృతేశ్శుక్లమ
మోఘంధాన్వికస్యతు ॥ ౯ ॥ సుగంధంరేతసత్యకృతేర్దృష్టేవాపురనంజ
లే । మిభునంతత్రసజ్జజ్ఞేతస్మిన్దనిరసిసంశ్రితమ్ ॥ ౧౦ ॥ తతస్సరసితస్మిన్ప్రకృమ
మాణంమహీపతిః । దృష్టేజగ్రాహకృపయాశస్తస్సర్వగయాగతః ॥ ౧౧ ॥ పతే
శరద్వతఃపుత్రాగ్దేవభ్యాగౌతమాఃపతే । అతడౌర్ధ్వంప్రవత్యౌమిదివోదానస్యవై

డివివోదానసంతతిః.

ప్రజాః ॥ ౧౨ ॥ దివోదానస్యదాయాదోధర్మమిత్రాయతీర్త్వపః । మైత్రాయణ
వరసోపిమైత్రేయస్తుతశ్చస్తృతః ॥ ౧౩ ॥ పతేవంశకృతోదయోక్షత్రభేదాస్తుభా
గ్గవాః । రాజావైత్యవరోనామమైత్రేయస్యమతస్సృతః ॥ ౧౪ ॥ అథచైతవరా

ద్విద్వాన్తుదానస్తస్యచాత్మజః । అజామీధాత్మనజ్ఞాతఃక్షిణేవంశేతుసోమకః ॥ ౧౫ ॥
సోమకస్యమతోజస్తుర్జతేతస్మిన్పుతంవిభా । పుత్రాగ్రణామాజమీధస్యసోమకస్యమ
హత్తనః ॥ ౧౬ ॥ మహిషీత్వాజమీధస్యధూమిసీపుత్రగృధ్రిగ్రిన్ । పుత్రాగ్రభావే
తపస్తప్తాశతవద్వాణిదుశ్చరమ్ ॥ ౧౭ ॥ హుత్వాగ్నింవిధివన్యకృషివిత్రకృతభో
జనా । అగ్నిపెహూత్రకుశేష్యేవసుష్మాపమమహావ్రతా ॥ ౧౮ ॥ తస్యాంవిధూ
తపాపాయామాజమీధస్సమేధివాన్ । క్షత్రంసజ్జనయామాసధూమవర్ణంశతా
గ్రజమ్ ॥ ౧౯ ॥ ఋషిస్సంవరణోజజ్ఞేకురుస్సంవరణాత్తతః । యఃప్రయాగమతి
క్రమ్యకురుక్షేత్రమకల్పయత్ ॥ ౨౦ ॥ కృత్యైవతుమహారాజోవద్వాణిసుబహు
స్యథా । కృష్యమాణస్తతశ్శక్రోతతస్తస్మైవరందకా ॥ ౨౧ ॥ పుణ్యంచరమణీయంచకు

* కథావృత్తే.

రుక్షేత్రంచతస్త్వతమ్|తస్యాన్వ వాయస్సమహాన్వస్యనామ్నాతుకారవాః|| ౨౨||
 కురోస్తుదయతాఃపుత్రాన్సుధన్వాజఘ్నరేవచ | పరిక్షిచ్చమహాతేజాఃప్రజనశ్చాపి
 మర్దనః|| ౨౩|| సుధన్వనస్తుదాయాదఃపుత్రోవతిమతాంవరః | చ్యవనస్తస్యపుత్ర
 స్తురాజాదర్భార్థతత్సవితే || ౨౪|| త్యాగశీలఃక్రిమిర్నామశుష్టేయజ్ఞాన్వహతపః|
 క్రిమేఃపుత్రోమహావీర్యఃఖ్యాతశ్చన్ద్రీసమోవిభుః || ౨౫ || వైద్యోపరిచరోవీరోవసు

— శ్రివైద్యవంశః శ్రి —

ర్నామాస్తరిక్షః | వైద్యోపరిచరాజ్జజ్ఞేగిరికాసప్తవైసుతాః|| ౨౬ || మహారథో
 మగధరాష్ట్రశ్రుతోయోబృహద్రథః | పుత్రత్రవాఃకుశశ్చైవచతుర్థోహరివాహ
 నః|| ౨౭ || పశ్చిమశ్చయజుశ్చైవమత్యుక్తాలస్తనప్తమః | బృహద్రథస్యదాయా
 దఃకుశాగ్రోనామవీర్యవాః|| ౨౮ || కుశాగ్రస్యాత్మజశ్చైవపృథ్వీనామవిశ్రుతః|
 పృథ్వీస్యతుదాయాదఃపుష్పవాన్నామపార్థివః|| ౨౯|| పుష్పఃపుష్పవతశ్చైవసరాజా
 సత్యభృతిస్త్పతః | సుధన్వాతస్యదాయాదస్తస్మాత్సర్వశ్చజ్ఞివాః|| ౩౦|| సర్వ

స్యభువనఃపుత్రస్తస్మాజ్జేబృహద్రథః | ద్వేత్సస్యశకలేకాలేజరయాసద్ధితశ్చ
 సః|| ౩౧ || జరయాసద్ధితోయస్సాజ్జరాసద్ధస్తనస్తృతః | జేతాససర్వక్షత్రస్య
 జరాసద్ధోమహాబలః|| ౩౨ || జరాసద్ధస్యపుత్రస్త్రీస్తుసహదేవఃప్రతాపవాః | సహ
 దేవాత్మజశ్చ్రీమామ్రోసుమతిత్సుమహాయశాః|| ౩౩|| శృతత్రవాస్త్రీవిమదోమాగధాః
 పరిక్షీర్తితాః | యజుస్త్యజనయత్పుత్రస్సరథంనామపార్థివమ్|| ౩౪ || సరథస్య
 తుదాయాదోవీరోరాజావిహారథః|విహారథసుతశ్చాపిసార్వభౌమశ్చిత్పతః|| ౩౫||
 *సార్వభౌమాజ్జయతేనోరజతస్తస్యచాత్మజః | †రజతస్యమహాభామస్త్యయతా
 యుస్తతోఽభవత్|| ౩౬|| అక్రోధనోయతాయోశ్చతస్మాద్దేవాతిథిస్త్పతః | దేవాతి

థేస్తుదాయాదోదక్షుపబభూవహ || ౩౭ || దక్షాజ్జజ్ఞేభీమసేనోదిలిపస్తస్యచాత్మ
 జః | దిలిపస్యప్రదీపస్తతస్యపుత్రాస్త్రీయస్త్పతాః|| ౩౮ || దేవాపిశ్చస్తనశ్చై
 వబాహ్నికశ్చేతితేతథా| బాహ్నికస్యచదాయాదాస్తప్తబాహ్నిశ్చరాస్తృతాః|| ౩౯||

దేవాపిస్తుహ్యభిధ్యాతఃప్రజాభిరభవన్తుః || ఋషయః || ప్రజాభిస్సుకిమర్థంవైఆ
 భిధ్యాతోస్యపాత్మజః || ౪౦ || కోదోషోరాజపుత్రస్యప్రజాభిస్సుముదాహృతః ||
 సూతః || కిలాసీరాజపుత్రస్త్రీకుష్ఠితంనాభ్యపూజయత్ || ౪౧ || కార్యేవై
 తత్రదేవానాంక్షత్రంప్రతిద్విజోత్తమాః | భవిష్యంకీర్తయిష్యామి శస్త్రనోస్తునిబో
 ధత్|| ౪౨|| శస్త్రనుస్త్యభవద్రాజావిద్వాంసోవైమహాభిషక్|ఇమంహోదాహరస్త్య
 త్రశ్లోకంప్రతిమహాభిషక్|| ౪౩ || యంయంకరేణస్థితఃతిజీర్ణంరోగిణమేవవా | పు

శ్రిశస్తనవంశఃశ్రి

సద్యవాచభవతితస్మాత్తంశస్తనవంశః ॥ ౪౪ ॥ ఏతదర్థంశస్తనత్వంప్రజాభిరహా
 ర్తితమ్ । తత్తేవృణోసృభార్యార్థంశస్తనజ్ఞాన్తవీంస్సపః ॥ ౪౫ ॥ తస్యాందేవప్ర
 తంనామకుమారంజనయద్విభుః । కాలీవిచిత్రవీర్యంతుదాశీయాజనయత్సుతమ్ ॥ ౪౬ ॥
 శస్తనోర్దయితంపుత్త్రంశాన్తాన్తానమకల్మషమ్ । కృష్ణదైవపాయనశ్చైవతేత్రేవై
 చిత్రవీర్యకే ॥ ౪౭ ॥ ధృతగాష్ట్రంచపాణ్ణుంచవిమరంచాప్యజీవనత్ । ధృతరాష్ట్ర
 ప్రుగాధార్యంపుత్త్రాణాంజనయద్భుతమ్ ॥ ౪౮ ॥ తేహంచుర్యోధనోజ్యేష్ఠస్సర్వక్షత్ర
 స్యసప్రభుః । మాద్రీరాజ్ఞఃపుత్రానైవపాణ్ణోర్భార్యేబభూవతుః ॥ ౪౯ ॥ దేవదత్తాస్సు
 తాఃపశ్చపాణ్డోరధేనుజజ్ఞిరే । ధర్మమృధిష్ఠిరోజజ్ఞేనాతాజ్ఞాతోవృకోదరిః ॥ ౫౦ ॥
 ఇంద్రాద్ధనజ్ఞయశ్చైవశక్రశుభ్రపరాక్రమః । విభాత్యోవై సుతమాద్రీసుమవేద్విజ
 సత్తమాః ॥ ౫౧ ॥ నమలంసహదేవంచమాద్ర్యశ్విభ్యామసూయత । పశ్యేవపాణ్డ
 వేభ్యప్రద్రావద్యాంజజ్ఞేనుతాః ॥ ౫౨ ॥ ద్రావద్యుజనయజ్యేష్ఠప్రవతివిధ్యంయధి
 ష్ఠిరాత్ । శృతసేనంభీమసేనాద్భుతకీర్తింధనజ్ఞయాత్ ॥ ౫౩ ॥ చతుర్థంతుతవ
 ద్దాణంకులాత్సమ్మసూధుతసహదేవాద్భుతానీకక్రౌఠదేయాఃప్రకీర్తితాః ॥ ౫౪ ॥
 తేభ్యఃపరేపాణ్డవేయాష్టదేవాన్యేవహరథాః । హైహిమ్యౌభీమసేనస్యపుత్రోజ
 జ్ఞేమటూత్సవః ॥ ౫౫ ॥ సుభద్రాయాంతథాపాథాదభిమన్యరజాయత । యా
 ధేయందేవకీచైవపుత్త్రంలేభేయధిష్ఠిరాత్ ॥ ౫౬ ॥ కాశ్యజలధరాభీమాజ్జజ్ఞేవై
 సర్వగంసుతమ్ । సుహిమాత్రంలనయంమాద్రీసహదేవాత్ససూయత ॥ ౫౭ ॥ క
 రేణుమత్యాంచైద్యాయాంనిరమిత్రస్తునాకులిః । అభినవ్యోఃపరిక్షిస్తుపుత్త్రోఃపరపు
 రజ్జయః ॥ ౫౮ ॥ జనమేజయఃపరిక్షిత్తేపుత్త్రోఃపరమధార్మికః । బ్రహ్మణంకార
 యామాసమఖేవాజసనేయకమ్ ॥ ౫౯ ॥ సవైశమ్నాయనేనైవశస్త్రఃకీలమహ్ని
 తా । సఫాస్యతీహదుర్బుధేతవైవవచనంభువి ॥ ౬౦ ॥ యావత్సాస్యజిలోకేత్వంతా
 వదేవప్రవత్యతి । క్షత్రస్యవిజయంజ్ఞాత్వాతతఃప్రభృహిసర్వతః ॥ ౬౧ ॥ అభిగమ్య
 ధీతశ్చైవంస్యపంచజనమేజయమ్ । తతఃప్రభృతకౌపేనక్షత్రయస్యతుయాజనః ॥ ౬౨ ॥
 క్షత్రస్యయాజనోకేచిచ్ఛాపాస్త్రస్యమహాత్మనః । పాణ్డమాసేనహవిషాక్షుజేతస్త్రి
 స్సృజీపతిమ్ ॥ ౬౩ ॥ సవైశమ్నాయనేనైవప్రవిశన్వారితస్తతః । పరిక్షితస్సుత
 సోవైపారవోజనమేజయః ॥ ౬౪ ॥ ద్విరశ్వమేధమాహృత్యమహావాజసనేయ
 కః । ప్రవర్తయత్వాతత్సర్వమృషిర్వాజసనేయకమ్ ॥ ౬౫ ॥ వివాదేబ్రహ్మణాసార్థ
 మభిశబ్దోవనయయా । జనమేజయాద్భుతానీకస్తస్మాజ్జజ్ఞేనువీర్యవా ॥ ౬౬ ॥
 తతస్తవైశతానీకంపుత్త్రంరాజ్యేభ్యమేచయత్ । అథాశ్వమేధేనతతశ్చతానీ
 కస్యవీర్యవా ॥ ౬౭ ॥ జజ్ఞేధిసీమకృష్ణాఖ్యసాన్వృతంయోమహాయశాః ।

తస్మాత్సాసతిరాజ్యంతుయస్మాభిరిదమాహృతమ్ ॥ ౬౮ ॥ దుష్కరందీర్ఘ సత్రంతై
త్రణివదాణిపుష్కరే । వర్షద్వయంతురుత్కేతేవృషద్వత్యాంద్విజోత్తమాః ॥ ౬౯ ॥

— శ్రిభవిష్యద్రాజ కథనమ్ ౬ —

ఋషయః ॥ * భవిష్యచ్ఛ్రీతుమిచ్ఛామోయోజాతోరోమహద్దణ । పురాకిలయ
దేతద్వైవ్యతీతంకీర్తితంత్యయా ॥ ౭౦ ॥ ఏషువైష్ణాస్యతిక్షుత్రముత్పత్స్యస్తేన్మ
పాశ్చయే । తేహమాయుఃప్రమాణంచనామతశ్చైవతాన్మృపాః ॥ ౭౧ ॥ కాలంయుగ
ప్రమాణంచయుగదోహన్యగక్షయమ్ । సుఖదుఃఖంయుగప్యాస్యధర్మాధర్మవిచేష్టిత
మ్ ॥ ౭౨ ॥ ఏతత్సర్వంప్రసక్త్యాపృష్టతాంబూహినఃప్రభో ॥ సూతః ॥ యథా
మేకీర్తితంపూర్వంవ్యాసేనాగ్నిష్టకర్మణా ॥ ౭౩ ॥ భావ్యంకలియుగంచైవతథామ
న్వస్తరాణిచ । అనాగతానిసర్వాణిబ్రువతోమేనిబోధత ॥ ౭౪ ॥ అతఃసర్వం
ప్రవత్యోమిభావిమోయేనృపాస్తథా । ఇత్యైకోరన్యయేచైవపారవేచాన్వయేచ
యే ॥ ౭౫ ॥ ఏషుసంప్లాస్యతేతద్వద్వత్కత్వోమకులంత్పృతమ్ । తాన్మృత్యానిగీర్త
యిష్యామిభవిష్యేకథితాన్మృపాః ॥ ౭౬ ॥ తేభ్యోఽపరేయేష్యస్యేవఉత్పత్స్యస్తే
న్మపాఃపునః । క్షత్రియాఃపారవాత్సుద్రాస్తథాస్యేతుబహిశ్చరాః ॥ ౭౭ ॥ అద్భా
పాద్భాగైకలిక్లాశ్చమూలికాయవనాస్తథా । కైవర్తాభీరశబరాయేచాస్యేషేచ్ఛబా
తయః ॥ ౭౮ ॥ పర్యాయతఃప్రవత్యోమినామతశ్చైవతాన్మృపాః । అగ్నీనుకృ
ష్టోయశ్చైవప్రాంత్రథమంవర్తతేన్మపః ॥ ౭౯ ॥ తస్యాన్వవాయేవత్యోమిభావిష్యానుగ
తాన్మృపాః । అగ్నీనుకృష్టపుత్రస్త్రిపుత్రవిచతుర్భువితాన్మపః ॥ ౮౦ ॥ గజయా
తుహ్యతేతస్మిన్నగరేనాగసాహ్వయే । † త్యక్త్వావిచతుర్నగరంకాసుమబ్యసం
తునివత్సృతి ॥ ౮౧ ॥ భూరిశ్రేష్ఠస్సుతస్తస్యతతశ్చిత్రరథస్తృతఃభవిష్యాప్తేసుతాస్త

స్యమహాబలపరాక్రమాః ॥ ౮౨ ॥ శువిద్రథశ్చిత్రరథాద్వృష్టిమాంశ్చశువిద్రథాత్ ।
వృష్టిమతస్సుషేణశ్చభవిష్యతిపునర్నృపః ॥ ౮౩ ॥ తస్మాత్సుషేణాభ్యవతానుగీధో
నామపార్థివః । నృపాతునీధాభ్యవితాః నృచతుస్సుమహాయశాః ॥ ౮౪ ॥ నృచతు
ష్టస్త్రదాయాదోభవితాశ్చైవసుఖిలవః । సుఖిలవసుతశ్చపిభావీరాజాపరిష్లవః ॥ ౮౫ ॥
పరిష్లవసుతశ్చపిభవితాసుతపాన్మపః । మేధావీతస్యదాయాదోభవిష్యతినృపస్య
తు ॥ ౮౬ ॥ మేధావినస్సుతశ్చపిభవిష్యతిపురజ్జయః । కురుభావ్యస్సుతస్తస్యనిర్జ
మస్తస్యచాత్మజః ॥ ౮౭ ॥ బృహద్రథోనిర్జమాదైవసుధామోబృహద్రథాత్ । వ
సుధామాచ్ఛతానీకోభవిష్యేదయనస్తతః ॥ ౮౮ ॥ భవిష్యేదయనాద్విరోరాజా
భావీమహీనరః । మహీనరాత్మజశ్చైవదణ్డపాణిర్భవిష్యతి ॥ ౮౯ ॥ దణ్డపాణేర్ని
రామిత్రోనిరామిత్రాత్తుత్కేనుకః । అన్యోనువంశశ్లోకోయంగీతోవిప్రైఃపురాత

* భవిష్యంత్రీతుమిచ్ఛామప్రజానాం । † నృపకోభవితా । ‡ నృచకోగరంత్యక్త్వా । § నృచక్రస్సు ।

నైః ॥ ౯౦ ॥ బ్రహ్మకుతస్య యోగిర్వంశో దేవర్షి సత్కృతః । క్షేమకంప్రా
వ్యరాజానం సంస్థాస్య తిసక్తైః తా ॥ ౯౧ ॥ ఇత్యేవ పారవోపశోయథావదిహీర్తి
తః । ధీమతః పాణ్డుపుత్రస్య అర్జునస్య మహాత్మనః ॥ ౯౨ ॥ * *

ఇతి శ్రీ మధ్య పురాణే చంద్రవంశానువర్ణనే పూరుషం

శాసుకీర్తనం నామ పంచాశోఽధ్యాయః

* చంద్రవంశ స్థుమాస్తః *

— శ్రీ అగ్ని వంశ వర్ణనమ్ ౩ —

ముషయః ॥ యే భూయాసుర్ద్విజాతీనామగ్నయస్సుతసర్వదా । తానిదా
నీంసమాచక్షుతద్వంశంచానుపూర్వశః ॥ ౧ ॥ సూతః ॥ యోసావగ్నభిమానీతు
ప్త్యుతస్సాన్వయస్సువేదస్తరే । బ్రహ్మణోమానసఃపుత్రస్తస్మాత్సాన్వయోప్యభీజన
త్ ॥ ౨ ॥ పావకంపవమానంచ శుదిమగ్నేశ్వయేత్ప్రతాః । నిర్మథ్యః పవమానోగ్ని
ర్వైద్యతః పావకస్త్పతః ॥ ౩ ॥ శుచిరగ్నిస్త్పతసోస్సనాఖ్యావైవలేత్రయః ।
పవమానాన్మజోహ్యగ్నిర్వైద్యవాహస్సుఉచ్యతే ॥ ౪ ॥ పావకీస్సహరక్షస్త్రకవ్య
వాహస్సుతశ్శుచేః । దేవానాం హవ్యవాహూగ్నిః ప్రథమం * బ్రాహ్మణస్త్పతః ॥ ౫ ॥
సహరక్షః పురాణాంతుత్రయాణాంతేత్రయోగ్నయః । పతేహంపుత్రస్త్రిపాత్తా
ణాంచత్వారింశన్నవైవతథ ॥ ౬ ॥ వత్సోమినామతస్తాన్వైద్యప్రవిభాగేనతస్పృథక్ ।
పావకిర్లాకికోహ్యగ్నిః ప్రథమం బ్రాహ్మణస్త్పతః ॥ ౭ ॥ బ్రహ్మార్చనాగ్నిస్తత్పు
త్రస్త్రిభరతోనామవిశ్రుతః । వైశ్వానరోహ్యవ్యసుతోపహసూర్యవంశహరసమ్ ॥ ౮ ॥
అమృతార్థేమహానేత్రనవధితః పుషకరోదధిః । యోధర్యాలోకికోహ్యగ్నిర్దక్షిణా
గ్నిస్సవైత్పతః ॥ ౯ ॥ భృగోఃప్రజాతోవచనార్దక్షిణాధర్వణస్తథా । తస్మాత్సౌలో
కికోహ్యగ్నిః పావ్యసోధర్వణస్తథా ॥ ౧౦ ॥ అభయః పవమానస్తనిర్మథ్యోసౌస
ఉచ్యతే । సచవైగార్హపత్యోగ్నిః ప్రథమం బ్రాహ్మణస్త్పతః ॥ ౧౧ ॥ తతస్సఖ్యా
వసఖ్యాచశంసన్యాస్తసుతాపుథా । తతర్షోదశసద్యస్త్రచక్మేహవ్యవాహనః ॥ ౧౨ ॥
యః ఖల్వాహవానీయోగ్నిరభిమానీద్విజస్త్పతః । కావేరింకృష్ణవేణీంచనర్మదాం
యమునాంతథా ॥ ౧౩ ॥ గోదావరించితస్తాంచచంద్రస్త్రిభాగామిరావతీమ్ । విపా
శాంశాశీకించైవతద్రూంసరయూంతథా ॥ ౧౪ ॥ సీతాంమనస్వినించైవహ్రదీనీం

స్తావనీతథా । తానుమేదశధాత్వానంప్రవిభజ్యవృథకృష్ణం ॥ ౧౫ ॥ తథాతు
విహరంతాసుధిష్ట్యైశ్చ సువృణావహా । స్వాభిచారాత్ప్రత్యేధిష్ట్యస్తామృతాన్నా
ప్రధిష్టియాః ॥ ౧౬ ॥ ధిష్ట్యైశ్చ మజ్జై రేతస్సాత్తతస్తేధిష్టియాస్సృతాః । ఇత్యే
తేవై నదీపుత్రాధిష్ట్యైశ్చ భ్యుపపేదిరే ॥ ౧౭ ॥ తేహంవిహరణీయాశ్చ ఉపస్థేయాశ్చ
తాభ్యుక్తిః । విభుఃప్రవాహణోఽగ్నిధ్రస్తత్రస్థాధిష్టియాఃపరే ॥ ౧౮ ॥ విహరన్తియ
ధాస్థానంపుణ్యాహేనముపక్రమే । అత్రధిష్ట్యాహవానామగ్నినాంశ్రుణుతక్ర
మమ్ ॥ ౧౯ ॥ వానవోగ్నికృతానుర్యోద్వితీయో నైరవేదికః । సమాదగ్నిముఖా
హ్యేనానుపతిష్ఠన్తితాద్విజాః ॥ ౨౦ ॥ వర్జన్యఃపవమానస్తత్యతీయసోనుదిశ్యతే ।
* పావకాగ్నిస్సమూహ్యప్రఉత్తరసోగ్నిరుచ్యతే ॥ ౨౧ ॥ హవ్యసూదోహ్యసంస్పృష్ట
శ్యామిత్రస్సవిభావ్యతే । ఋతుధామాసువర్జ్యోతీరాద్రవర్యస్సఉచ్యతే ॥ ౨౨ ॥
బ్రహ్మజ్యోతిస్సవధామాబ్రహ్మస్థానేసఉచ్యతే । అజైకపాదుపస్థేయస్సవైశాన్య
స్సఖియకః ॥ ౨౩ ॥ † అగ్నేశ్యోహ్యహిర్ముఖోఽబహిరస్త్రస్సదక్షిణఃపుత్రాహ్యేతే
తుస్సర్యస్సఉపస్థేయాద్విజోత్తమాః ॥ ౨౪ ॥ తతోవిహరణీయాంప్రవత్యోహ్యస్తో
తుతత్తుతాః । హవాత్రీయస్సయతోహ్యగ్నిర్బర్హిషోహవ్యవాహనః ॥ ౨౫ ॥ ప్రశాస్త్ర
గ్నిఃప్రచేతాప్రద్వితీయశ్శంసదాయకః । తతోహ్యగ్నిర్విశ్వదేవఃబ్రాహ్మణాచ్ఛం
సిరుచ్యతే ॥ ౨౬ ॥ ‡ అపాంయోనిస్సృతశ్చాసీతోఽతుర్నామవిభావ్యతేధిష్ట్యైశ్చ
రణాహ్యేతేసోమేనేజ్యస్తవైద్విజాః ॥ ౨౭ ॥ తతోయఃపావకోనామాఅధ్వర్యో
ర్గర్భఉచ్యతే । అగ్నిసోనవభృథోజ్జేయోవరుణేనసహేజ్యతే ॥ ౨౮ ॥ హృదయస్తత్సు
తోహ్యగ్నిర్జతరేఽసాన్యణాంపచన్ । మన్యుమాజ్ఞాతరస్యోగ్నేదేవపాగ్నిసుతస్సృ
తః ॥ ౨౯ ॥ పరస్పరోఽథితోహ్యగ్నిస్సితోభూతానిర్దహేత్ । అగ్నిర్మన్యుమతఃపు
త్రోఽఘోరస్సంవర్తకస్సృతః ॥ ౩౦ ॥ పిబన్నగ్నిస్సవసతిసముద్రేబడబాముఖే
సముద్రవాసినఃపుత్రస్సహరతోవిభావ్యతే ॥ ౩౧ ॥ సహరతుస్సృతః శ్చ టామోగే
హేవ్యావనతేపుణామ్ । క్రవ్యాదాగ్నిస్సృతస్తస్యపురుషానత్తివైమృతాః ॥ ౩౨ ॥
ఏతేతుపావకస్యోగ్నేర్ద్విజైపుత్రాఃప్రకీర్తితాః । తతోముఖ్యస్త్రసావీర్యాగ్నధర్మై
ర్వసురాహృతః ॥ ౩౩ ॥ మధితోయస్త్రరణ్యాంతుసోగ్నిర్గర్హిసమన్తతే । ఆయు
ర్నామాతుభగవాన్సకౌయత్రవ్రణీయతే ॥ ౩౪ ॥ ఆయుషోమహిషః ॥ పుత్రస్సంహి
తాగ్నిస్తతత్తుతః । + పాకాయజ్ఞేష్యభీమానీహుతంహవ్యంభునక్తియః ॥ ౩౫ ॥

* పావకోస్యముఖ్యస్సాగ్ని ఉత్తరసోగ్నిరుచ్యతే.

† అత్తగ్నేశ్య.

‡ అపాంయోనిస్సృతశ్చాసీతత్తా.

§ కామగృహేసశ్చరతే.

॥ పుత్రోదవానాగ్నిస్తు.

+ సర్వస్మాదేవలోకాచ్ఛమరంహవ్యంబిభక్తియః.

పుత్రోఽస్య సహసో హ్యగ్నిరదభుతస్సమహాయశాః । అద్భుతస్య సుతోవీరోదేవాంశః
 స్తమహాత్మనృతః ॥ ౩౬ ॥ వీరస్యాగ్నిస్సుతః కణ్ఠః కణ్ఠస్యాగ్నిస్సుతః కవిః । ప్రా
 యశ్చిత్రేవ భీమానీహుతం హవ్యం భునక్తియః ॥ ౩౭ ॥ వివిధాగ్నిసుతో హ్యగ్నిరోహస్య
 గ్నేస్తస్య సుతాష్టకమ్ । కామాధిష్ఠేవ భీమానీరత్నోహాప్రతికృచ్ఛయః ॥ ౩౮ ॥
 సురభిర్వసుమర్యాదో * హర్యశ్వత్సైవ రుక్మవాన్ । † ప్రవర్గ్యోక్షమహం
 త్వైవ ఇన్ద్రాగ్నిష్ఠాచక్రకీర్తితాః ॥ ౩౯ ॥ శుభ్యగ్నేస్తప్రజాహ్యేహాగ్నియశ్చ వ
 తుర్దశ । ఇత్యేతే హ్యగ్నియః ప్రాక్తాప్రణీతాయేహిచాధ్వరే ॥ ౪౦ ॥ సమన్వితాని
 సర్వేయేయా మైస్సహసురోత్తమైః । స్వామ్యవృషేనైస్తరేపూర్వమగ్నియస్తేనభిమా
 నినః ॥ ౪౧ ॥ ఏతేవిహరణీయేషుచేతనాచేతనేషుహిహ । స్థానాభిమానినోగ్నిషుప్రా
 గాసాహవ్యవాహనాః ॥ ౪౨ ॥ కామ్యనైమిత్తికేయజ్ఞేపేతకర్మస్యవస్థితాః ।
 పూర్వమస్యైస్తరేనతీతేమదైర్భ్యామైశ్చైస్తే సహ ॥ ౪౩ ॥ ఏతేదేవగణైస్తాన్తంప్ర
 థమస్యాస్తరేసునోః । ఇత్యేతాయోనయోహవ్యక్తాస్థానాభ్యాజాతవేదసామ్ ॥ ౪౪ ॥
 తేనైవతుప్రసంఖ్యాతాస్సమృతం నోగతేషుహిహ । మన్యస్తరేషుసర్వేషులక్షణం
 జాతవేదసామ్ ॥ ౪౫ ॥ స్వారోచిషాదిషుజ్ఞేయంసావర్ణ్యస్తేషుసప్తమ్ । మన్యస్త
 రేషుసర్వేషునానాయాపప్రయోజనైః ॥ ౪౬ ॥ వర్తస్తేవర్తమానైశ్చయోమైర్దేవై
 స్సహగ్నియః । అనాగతైస్సైస్తాన్తంవర్తస్తేనాగతాగ్నియః ॥ ౪౭ ॥ ఇత్యేవ
 నివయోగ్నినాంమయాప్రోక్తాయథాక్రమమ్ । ఏస్తరేణాసుపూర్వాచ్చకిమన్యచోఽ
 తుమిచ్ఛథ ॥ ౪౮ ॥ * * * * *

ఇతి శ్రీమత్స పురాణే అగ్నివంశవర్ణనం నామైకపఞ్చాశోఽధ్యాయః.

— శ్లోకర్మయోగః శ్లో —

ఋషయః ॥ ఇదానీంప్రాహయద్విష్ణుః పుష్టః పరమముత్తమమ్ । త్వమిదా
 సీంసమాచక్ష్యథర్మాధర్మస్యవిస్తరమ్ ॥ ౧ ॥ ఏవమేకాగ్లావేతస్మిన్తత్సృయమావీజనా
 ర్జనః । విస్తారమాదిసర్గస్యప్రతిసర్గస్యచాఖిలమ్ ॥ ౨ ॥ కథయామాసవిశ్వత్సామ
 నవేసూర్యనూనవే । కర్మయోగంవసాంభ్యం చయథావద్విస్తరాన్వితమ్ ॥ ౩ ॥ శ్రో
 తుమిచ్ఛామహే సూతకర్మయోగస్యలక్షణమ్ । యస్మాదపదితం లోకేనకీర్త్యైత్రవసు
 ప్రతర ॥ సూతః ॥ కర్మయోగంప్రవత్సోమియథావచ్ఛ్రుతిభాషితమ్ । జ్ఞానయోగ
 సహసాగ్నికర్మయోగః ప్రశస్యతే ॥ ౪ ॥ కర్మయోగోద్భవంజ్ఞానంతస్మాత్తత్సరమం
 పదమ్ । కర్మజ్ఞానోద్భవంబ్రహ్మనవజ్ఞానమకర్మణః ॥ ౫ ॥ తస్మాత్కర్మణీయకృత్వా
 తత్త్వమాహోతితాశ్చరమ్ । వేదోభిలోధర్మములమాచారైశ్చైవతద్విదామ్ ॥ ౬ ॥

* సహస్యవృషేన.

† వరేణ్యోక్షమహంతైవ.

అష్టావాన్మగుణాస్తస్మిన్సృగ్ధానత్వేనసంస్థితాః । దయాసర్వేషుభూతేషుతాత్మిర
 ప్యాతురస్యతు ॥ ౮ ॥ అనసూయాతథాలోకేశౌచమస్తగ్భహిద్విజాః । అనాయా
 సస్త్రికాయేషుమగ్ధత్వాచారసేవనమ్ ॥ ౯ ॥ నవద్రవ్యేష్వకార్యణ్యమగ్ధేషాపాగ్ని
 తేషుచ । తథాఽస్పృహవరద్రవ్యేవరస్త్రీమృదసర్వదా ॥ ౧౦ ॥ అష్టావాన్మగుణాః
 ప్రోక్తాఃపురాణస్యతుకోవిదైః । అయమేవక్రియాయోగోజ్ఞానయోగస్యసాధకః ॥ ౧౧ ॥
 కర్మయోగంవిశాక్షానంకస్యవిసేషాదృశ్యతే । శ్రుతిస్తృత్యుదితంధర్మముపతిష్ఠేత్సృ
 యత్నతః ॥ ౧౨ ॥ దేవతానాంపితృణాంచమమహ్యణాంచసర్వదా । * కుర్యాద
 హరహర్యజ్ఞేద్రేవర్షిగణతర్పణమ్ ॥ ౧౩ ॥ స్యాద్ధ్యాయేనార్చయేత్ దృష్టికాబాలామైద్రే
 వాన్యథావిధి । పిశ్చాన్సృగ్ధేనదన్నగ్నౌభూతాఃబలికర్మణా ॥ ౧౪ ॥ పశ్చైవతేపహి
 తాయజ్ఞాఃపశ్చసూనాపనుస్తయే । ఖణ్డిసీపేషిణీమస్తీజలకమ్మృప్రమాక్షసి ॥ ౧౫ ॥
 పశ్చసూనాగృహస్థస్యతేనస్వర్గంసగచ్ఛతి । తత్సావనాశనాయాలంపశ్చయజ్ఞాః
 ప్రకీర్తితాః ॥ ౧౬ ॥ ద్వివింశతితథాచాప్తాయేసంసారాఃపక్షీర్తితాః । తద్యక్తోపిన
 మోక్షాయయస్త్యాత్మగుణవర్జితః ॥ ౧౭ ॥ తస్మాదాత్మగుణోపేతత్కుట్రికకర్మసమా
 చరేత్ । గోబ్రాహ్మణానాంవిలేనసర్వథాభద్రమాచరేత్ ॥ ౧౮ ॥ గోభూహిర
 ణ్యవాసోభిర్గంధమాల్వాదితేనచ । పూజయేద్భృహ్మవిష్ణువైర్గురుద్రవస్త్యాత్మకంశివ
 మ్ ॥ ౧౯ ॥ వ్రతోపవాసైర్విధివచ్ఛృద్ధయాచవిమత్సరః । యోసావతీర్జ్వియశ్శాస్త్ర
 సూక్ష్మోవ్యక్తస్సనాథకః ॥ ౨౦ ॥ వాసుదేవోజగత్సూతిస్తస్యసమ్భూతయోహ్య
 మీ । బ్రహ్మవిష్ణుశ్చభగవాన్సార్వభౌమృషపహసః ॥ ౨౧ ॥ అష్టాచపసపస్తద్యదే
 కాదశగణాధిపాః । † ద్వాదశైవతథాదిత్యాఃపితరోమూతరస్తథా ॥ ౨౨ ॥ ఇమా
 విభూతయఃప్రోక్తాశ్చరావరమన్వితాః । బ్రహ్మద్యాత్మతురోమూలమవ్యక్తాధిపతే
 స్త్వతాః ॥ ౨౩ ॥ బ్రహ్మణాచాథసూర్యేణవిష్ణునాథశివేనవా । అభేదాత్సూజ
 తేనస్యాత్మజితంసవరాచరమ్ ॥ ౨౪ ॥ బ్రహ్మదీనాంపరంధామత్రయాణామపి
 సంస్థితమ్ । దేవమూర్తిరతఃపూషాపూజనీయఃప్రయత్నతః ॥ ౨౫ ॥ తస్మాదగ్నిద్వి
 జముఖంకృత్యానమ్భూజయేదిమా ॥ దానైర్వ్యక్తోపవాసైశ్చజపహలూమాది
 నానరః ॥ ౨౬ ॥ ఇతిక్రియాయోగపరాయణస్యవేదాస్తశాస్త్రస్తృతివశేనస్యః
 వికర్మభీతస్యసదానకిజ్ఞిదప్రాప్యమస్తేహపరేవలోకే ॥ ౨౭ ॥ * *

ఇతిశ్రీమత్సృపురాణే శ్రీమత్సృమనుసంవాదే కర్మయోగకథనంనామ

ద్వీపభాష్యశోధ్యాయః.

— శ్రీపురాణసంఖ్యానుక్రమణికాశ్రి —

మువయః ॥ పురాణసంఖ్యామాచక్ష్యసూతవిస్తరతఃక్రమాత్ । దానవ్ర
తమశేషంచయథావదనుపూర్వశః ॥ ౧ ॥ సూతః ॥ ఇదమేవపురాణేష్టిన్మురాణ
పురుషస్తథా । యదుక్తవాస్త్యవిశ్వాత్పామనవేతన్నిబోధత ॥ ౨ ॥ శ్రీమత్స్యః ॥ పు
రాణంసర్వశాస్త్రాణాంప్రథమంబ్రహ్మణాన్మృతమ్ । అనన్తరంచవక్షేభిశ్చోవేదా
స్తస్యవిగర్హతః ॥ ౩ ॥ పురాణమేకమేవాసీత్తదాకల్పాన్తరేఽనఘ । త్రివర్గసాధ
నంపుణ్యంశతకోటిప్రవిస్తరమ్ ॥ ౪ ॥ నిర్దగ్ధేషుచలోకేషువాజిరూపేణవైమయా ।
అక్లానిచతురోవేదాఃపురాణస్యాయవిస్తరః ॥ ౫ ॥ మీమాంసాధర్మశాస్త్రంచప
రిగృహ్యత్ససాత్కృతమ్ । మత్స్యరూపేణతుపునఃకల్పాదాపుదకార్ణవే ॥ ౬ ॥
అశేషమేతత్కాశితముదకాన్తర్గతేనచ । శ్రుత్వాజగదచమునిన్పుత్రిదేవాంశ్చతుర్ము
ఖః ॥ ౭ ॥ ప్రవృత్తిస్సర్వశాస్త్రాణాంపురాణస్యాభవత్తతః । కాలేనాగ్రహణందృష్ట్యై
పురాణస్యతతోస్థవ ॥ ౮ ॥ వ్యాసరూపమహంకృత్వాసంహరామియ్యగేయగే ।
చతుర్లక్షప్రమాణేనద్వాపరేద్వాపరేసదా ॥ ౯ ॥ తదష్టాదశధాకృత్వాభూలోకే
ష్టిన్పుత్రికాశ్యతే । అద్యపిదేవలోకేష్టికశతకోటిప్రవిస్తరమ్ ॥ ౧౦ ॥ తదధ్యోత్రచ
తుర్లక్షంసంక్షేపేణనివేశితమ్ । పురాణానిదశాష్టౌచసాష్ఠ్యైతంతదిహిర్యతే ॥ ౧౧ ॥
నామతస్మాదవత్యౌమిశ్రుణుభవ్యమిసత్తమాః । బ్రహ్మణాఽభిహితంపూర్వాయావ
న్మాత్రంమరీచయే ॥ ౧౨ ॥ బ్రాహ్మంతర్దశసాహస్రంపురాణంపరికీర్తితమ్ । లిఖ
త్వాతచ్చయోదద్యాజ్జలధేనుసహస్వితమ్ ॥ ౧౩ ॥ వైశాఖేపార్ణమాస్యాంచబ్రహ్మ
లోకేమహీయతే । ఏతదేవయదాపర్వగుభూస్థిరమయంజగత్ ॥ ౧౪ ॥ తద్వృత్తా
న్తాత్రయంబ్రహ్మపార్వమితుచ్యతేబుధైః । పార్వంతుపఞ్చపక్షౌశత్యహసాగ్రిణిగ
ద్యతే ॥ ౧౫ ॥ తత్పురాణంచయోదద్యాత్సవర్ణకమలాన్వితమ్ । జ్యేష్ఠమాసేతి
లైర్యుక్తంసోశ్వమేధఫలంభభేత్ ॥ ౧౬ ॥ వారాహకల్పవృత్తాన్తమధికృత్యపరా
శరః । యత్రాహధర్మానఖిలాన్స్తదుక్తంవైష్ణవంవిదుః ॥ ౧౭ ॥ * త్రయోవింశతి
సాహస్రంతత్పురాణంవిదుర్ముఖాః । తదాహాధేతుయోదద్యాన్మృతధేనుసమన్వితమ్ ॥ ౧౮ ॥
పార్ణమాస్యాంవిశుద్ధాత్పాసవదంయాతివైష్ణవమ్ । శ్వేతకల్పప్రస
జ్నేనధర్మాన్వాయురిహాబవీత్ ॥ ౧౯ ॥ యదేతద్వాయవీయంస్యాద్రుద్రమాహత్మ్యసం
యుతమ్ । † ద్వాదశైవసహస్రాణిపురాణంతదిహివాచ్యతే ॥ ౨౦ ॥ శ్రావణ్యాం
శ్రావణేమాసిగుడధేనుసమన్వితమ్ । యోదద్యాన్తధిసంయుక్తంబ్రాహ్మణాయకుటు
మ్బినే ॥ ౨౧ ॥ శివలోకేనపూతాత్పాకల్పమేకంవసేన్నరః । యత్రాధికృత్యగాయ
త్రీవర్ణ్యతేధర్మవిస్తరః ॥ ౨౨ ॥ వృత్రాసురవధోపేతంతద్భాగవతమచ్యతే ।

{ * విష్ణ్వశ్యమష్టసాహస్రంతత్పురాణంవిదుర్ముఖాః । } † చతుర్వింశతిసాహస్రంపురాణం.
{ * చతుర్వింశతిసాహస్రం }

సారస్వతస్యకల్పస్యకథాయాన్యుర్నరాధిపః ॥ ౨౩ ॥ తద్వృత్తాన్వోద్భవంతోకేతద్భు
గవతమువ్యతే । లిఖత్యాతచ్చయోదద్యాధేమసింహసమన్వితమ్ ॥ ౨౪ ॥ పార్థ
మాస్యాంప్రోత్థపద్యాంసయాతిపరమంపదమ్ । అష్టదశసహస్రాణిపురాణంతత్ప్ర
తితమ్ ॥ ౨౫ ॥ యత్రాహనారదోధర్మస్సహతూల్పత్రయాంప్రిహ । పశ్య
వింశత్సహస్రాణినారదీయంతదువ్యతే ॥ ౨౬ ॥ ఆశ్వయుజ్యాంపశ్యుదశ్యోయోద
ద్యాధేమసింహుతమ్ । పరాంసిద్ధిమవాప్నోతిపునరావృత్తిదుగ్ధభామ్ ॥ ౨౭ ॥ యత్రా
ధిక్పత్యకశస్థిర్నర్మధర్మవిచారణమ్ । వ్యాఖ్యాతంస్యాజైమినయేపక్షిభిర్ధర్మచారి
భిః ॥ ౨౮ ॥ మార్కణ్డేయేనకథితంతత్సర్వంవిస్తరేణతు । పురాణంవసాహస్రంమా
ర్కణ్డేయమిహేవాచ్యతే ॥ ౨౯ ॥ తత్ప్రయచ్ఛేన్లిఖత్యాస్సావగ్లకరిసంయుతమ్ ।
కార్తిక్యాంపార్థవీరకస్యత్రోత్పలభాగ్భవేత్ ॥ ౩౦ ॥ యత్రదీశానకల్పస్యవృత్తాన్త
మధిక్పత్యచ । వసిష్ఠాయాగ్నినాప్రోక్షమాగ్నేయంతస్ప్రిహతే ॥ ౩౧ ॥ లిఖ
త్యాతచ్చయోదద్యాధేమవత్సహమన్వితమ్ । మార్గశీర్వాంవిధానేనతలధేమయు
గంతథా ॥ ౩౨ ॥ తద్వహేదశసాహస్రంసర్వక్రతుఫలప్రదమ్ । యఃప్రదద్యాన్నర
సోధస్సర్గలోకేమహీయతే ॥ ౩౩ ॥ యత్రాధిక్పత్యమాహాత్మ్యమూదిత్యస్యచతు
ర్ముఖః । అఘోరకల్పవృత్తాన్తప్రసక్తేనజగత్ప్రీతమ్ ॥ ౩౪ ॥ మనవేకథయామానభూ
తగ్రామస్యలక్షణమ్ । చతుర్దశసహస్రాణితథాపశ్యతతానిచ ॥ ౩౫ ॥ భవిష్యచరి
తప్రాయంభవిష్యంతదిహేవాచ్యతే । తత్సేవమాసయోదద్యాత్వోర్థమాస్యాంవి
మత్సరః ॥ ౩౬ ॥ * గుడధేమసమాయుక్తమగ్నిష్టోమఫలంభేత్ । రాథస్తర
స్యకల్పస్యవృత్తాన్తమధిక్పత్య ॥ ౩౭ ॥ సావర్ణినానారదాయకృష్ణమాహాత్మ్య
ముత్తమమ్ । యత్రబ్రహ్మవరాహస్యచరితంవర్ణ్యతేముహుః ॥ ౩౮ ॥ తదష్టదశ
సాహస్రింబ్రహ్మకైవర్తమువ్యతే । యోదద్యాన్మాఘమాసేతుబ్రాహ్మణాయకు
టుమ్పినే ॥ ౩౯ ॥ పార్థమాస్యాంసభవనంబ్రహ్మలోకేమహీయతే । యత్రాగ్నిలి
జ్జమధ్యస్థఃపాహదేవోమహేశ్వరః ॥ ౪౦ ॥ యత్రదీశానకల్పస్యవృత్తాన్తమధిక్పత్య
చకల్పితంబైజమిత్యుక్తంపురాణంబ్రహ్మణాస్పయమ్ ॥ ౪౧ ॥ తదేకాదశసాహస్రం
ఫాల్గున్యాంయఃప్రదావయేత్ । తలధేమసమాయుక్తంసయాతివసాత్కతామ్ ॥ ౪౨ ॥
అర్ధనారీశ్వరందేవంకృత్యాదేయంతుతత్ఫలమ్ । మహావరాహస్యపునర్మాహాత్మ్య
మధిక్పత్యచ ॥ ౪౩ ॥ విష్ణునాభిహితంక్షౌద్రైతద్వారామిహేవాచ్యతే । మానవ
స్యప్రసక్తేనకల్పస్యమునిసత్తమాః ॥ ౪౪ ॥ చతుర్వింశత్సహస్రాణితత్పురాణమి
హేవాచ్యతే । కాశ్చనంగుడంకృత్యాతలధేమసమన్వితమ్ ॥ ౪౫ ॥ దద్యాదై
త్ర్యాంపార్థమాస్యాంబ్రహ్మణాయకుటుమ్పినే । వరాహస్యప్రసాదేనపదమా

హృత్విష్ణవమ్॥౪౬॥ యత్రమాహేశ్వరాద్ధర్మానధిక్త్యచవజ్జుభః । కల్పేతత్పు
రుషేవృత్తచరితైరువబృంహితమ్ ॥ ౪౭ ॥ సాన్ద్రానామపురాణంతన్నిర్మమేసత
యోదశమ్ । సహస్రాణాంశతంబైకమితమర్ద్రేషువర్ణ్యతే ॥ ౪౮ ॥ పరిభిక్యచ
యోదద్యాధేమశూలసమన్వితమ్ । సత్రైవంపదమాహ్నితఃసరోవిశ్చిన్నబద్ధనః॥ ౪౯ ॥
బ్రహ్మత్రయమహాత్మ్యసాధిక్త్యచతుర్ముఖః । త్రివర్గమభ్యధాతృచ్ఛవామనంతత్ప
క్తిరీతమ్ ॥ ౫౦ ॥ † చతుర్దశసహస్రాణిమూర్తకల్పానుగంశివమ్ । యచ్ఛతద్వి
షువేదద్యాదైష్ట్యవంయాశ్చిసౌపదమ్ ॥ ౫౧ ॥ యత్రధగ్నార్థకామాహంమోక్ష
స్యచరసాతతే । మాహాత్మ్యంకథయామాసకూర్మరూపేజనార్దనః ॥ ౫౨ ॥ ఇన్ద్ర
ద్యుమ్నప్రవక్షేనమనభ్యశ్చక్రసన్నిధౌ । ‡ కూర్మంతుషటసహస్రాణిలక్ష్మీకల్పానువజ్జి
తమ్ ॥ ౫౩ ॥ యోదద్యాదయనేకార్తంహేమకూర్మసమన్వితమ్ । గోసహస్ర
ప్రదానస్యఫలంసమస్మిన్నుయాన్నరః ॥ ౫౪ ॥ శ్రుతీనాంయత్రకల్పాదౌప్రపు
త్యర్థంజనార్దనః । మత్స్యరూపేణనునవేనరసింహూపవర్ణనమ్ ॥ ౫౫ ॥ అధిక్య
త్యాబ్రవీత్సప్తకల్పపుత్రంమనీశ్వరాః । తన్మాత్స్యమితజానీధ్వంసహస్రాణిదతుర్ద
శ ॥ ౫౬ ॥ § యుగాదాహేమమత్స్యేనధేన్వాచైవసమన్వితమ్ । అలఙ్కృతాయ
విప్రాయకాంస్యపాత్రంసకల్పకమ్ ॥ ౫౭ ॥ యోదద్యాన్మృధివీలేనదత్తాభవతిసా
కిల । యదాచగారుడకల్పేవిశ్వాణ్డాగరుడోద్భవమ్ ॥ ౫౮ ॥ అధిక్యత్యాబ్రవీద్విష్ణు
గారుడంతదిహూచ్యతే । తదష్టాదశచైకంచసహస్రాణిహవర్ణ్యతే ॥ ౫౯ ॥ ¶
సౌవర్ణహంససంయుక్తంయోదదాతిపుమాహ । సిద్ధింసలభతేమఖ్యాంశేవలోకే
చసంస్థితమ్ ॥ ౬౦ ॥ బ్రహ్మబ్రహ్మణ్ణమాహాత్మ్యసాధిక్యత్యాబ్రవీత్సునః । తచ్ఛ
ద్వాదశసాహస్రంబ్రహ్మణ్డవిద్యతాధికమ్ ॥ ౬౧ ॥ భవిష్యాణాంచకల్పానాంశ్రూ
యతేయత్రవిస్తరః । తద్వ్రహ్మణ్డపురాణంచబ్రహ్మణాసముదాహృతమ్ ॥ ౬౨ ॥
యోదద్యాత్తద్వ్యతిహతేబౌద్ధాయస్వర్ణసంయుతమ్ । రాజసూయసహస్రస్యఫ
లమాహ్నిమానవః॥౬౩॥ (యత్రనక్షీశ్వరస్సాతౌదృషిభిఃపుష్పవాన్పురా । సృష్టిసం
హారకర్తారమీశ్వరంయత్రహోక్తవాన్ ॥ దేవాసురాణాంసంక్లామంపురాణంశైవ
సంజ్ఞితమ్ । చతుర్వింశతీసాహస్రంపురాణంతస్మిక్తిర్వ్యతే ॥ మాఘమాసేదతుర్ద
శ్యాంకృష్ణవత్సేజనేశ్వర । శివప్రతాయదాతవ్యంతస్మిలేపాదిభోజనైః । మన్వ
స్తరశతంసాగ్రంరుద్రలోకేమహీయతే) । చతుర్లక్షమిదంప్రోక్తంవ్యాసేనాద్భుత
కర్మణా ॥ మత్పితృర్ముషపిత్రాచమయాత్సుభ్యంసవేదితమ్ । ఇదంలోకహితార్థాయ
సంక్షిప్తంపరమగ్నిణా ॥ ౬౪ ॥ ఇదమద్యాపిదేవేషుశతకోటిప్రవిస్తరమ్ । ఉపభేదా

* ఉపరాగేగతేరషా.

† పురాణందశసాహస్రం.

‡ సప్తదశసహస్రాణిలక్ష్మీ.

§ విమతే.

¶ సౌవర్ణహంససంయుక్తంవిమవేనరః.

స్మృత్యామిలోకేయేనమృతిస్థితాః ॥ ౬౫ ॥ పాశ్చేపురాణేయతోక్తం
రసింహులపవర్ణనమ్ । తచ్చాప్తదశసాహస్రంనారసింహమిహావ్యతే ॥ ౬౬ ॥
నన్దాపురాణంతతోక్తంసంఖ్యానమితీల్యతే । నన్దాయయత్రమాహాత్మ్యంకా
కేయేనపర్ణ్యతే ॥ ౬౭ ॥ యత్రసామృంపురస్కృత్యభివ్యోపకథాత్మకమ్ । ప్రోవ్య
తేతత్సునగ్లోకేసామృమేవశుచిత్రతాః ॥ ౬౮ ॥ ఏవమాదిత్యసంజ్ఞంచతత్రైవిపరిగ
ద్యతే । అష్టాదశేభ్యస్తప్తభక్తురాణంయత్రదృశ్యతే ॥ ౬౯ ॥ విజానీధ్వంద్వజలే
స్థానదేతేభ్యోవినిర్మితమ్ । పంచాంగ్గానిపురాణస్యవ్యాఖ్యానమితరత్నృతమ్ ॥ ౭౦ ॥

సర్గశ్చప్రతినర్గశ్చవంశమన్వంతరాశిచ । వంశానుచరితంచేతిపురాణంపఞ్చలక్షణ
మ్ ॥ ౭౧ ॥ బ్రహ్మవిష్ణ్వీరుద్రాణాంమాహాత్మ్యంభువనస్యచ । సంహారంచప్ర
దృశ్యేతపురాణేపఞ్చవర్ణకే ॥ ౭౨ ॥ ధర్మశాస్త్రధర్మకామశ్చమోక్షశ్చపరికీర్త్యతే ।
సర్వేష్యవిపురాణేషుతద్విరుద్ధేషుయస్మిలమ్ ॥ ౭౩ ॥ సాత్వికేషుచకప్తేషుమాహా
త్మ్యవిషధికంహరేః । రాజసేషుచమాహాత్మ్యవిషధికంబ్రహ్మణోవిదుః ॥ ౭౪ ॥ త
ద్విదగ్నేషుమాహాత్మ్యంతామసేషుశివస్యచ । సజ్జీర్ణేషుసరస్వత్యాఃపితౄణాం
చనిగద్యతే ॥ ౭౫ ॥ ఇమమష్టాదశానాంచపురాణానామనుక్రమమ్ । యఃపఠేద్ధవ్య
కవ్యేషుసయాతిభవనంహరేః ॥ ౭౬ ॥ అష్టాదశపురాణానికృత్వాసత్యవతీసుతః ।
భారతాఖ్యానమతులంచక్రేతమపబృంహితమ్ ॥ ౭౭ ॥ లత్యైతైకేనతతోక్తంవ
ధార్థపరిబృంహితమ్ । వాల్మీకినాచయతోక్తంరామోపాఖ్యానముత్తమమ్ ॥ ౭౮ ॥
బ్రహ్మణాభిహితంతచ్చశతకోటిప్రవిస్తరమ్ । అహృత్యనారదశ్చైవతేనవాల్మీకయే
షునః ॥ ౭౯ ॥ వాల్మీకినాచలోకేతుధర్మకామార్థసాధనమ్ । ఏవంసపాదాఃపఞ్చై
తేలత్యామర్త్యేప్రకీర్తితాః ॥ ౮౦ ॥ పురాతనస్వీదర్శస్యపురాణంతద్విదుర్భుధాః ।
ధన్యంయశస్యమామృత్యంపురాణానామనుక్రమమ్ ॥ ౮౧ ॥ యఃపఠేచ్ఛుగ్వియూ
ద్యాపిసోపియాతిపరాంగతిమ్ । ఇదంపవిత్రంయశసాంనిదానమిదంపితౄణామపివ
ల్లభంస్యాత్ ॥ ౮౨ ॥ ఇదంచదేవేష్యమృతాయనిత్యమిదంమహారోగహరంహిపుం
సామ్ ॥ ౮౩ ॥ * * * * *

ఇతిశ్రీమత్సృపురాణే మన్యుననుసంవాదే పురాణసంఖ్యానుక్రమ
ణికాకధనంనామ త్రిపంచాంగో ధ్యా యః.

— శ్రినక్షత్రపురుషవ్రతమ్. ౬ —

సూతః ॥ అతఃపరంప్రవత్యౌమిదానధర్మానశేషతః । వ్రతోపవాససంయు
క్తాన్యథామత్సృద్వితాన్తనోః ॥ ౧ ॥ మహాదేవస్యసంవాదంనారదస్యవధీమతః ।
యథావృత్తంప్రవత్యౌమిధర్మకామార్థసాధనమ్ ॥ ౨ ॥ కైలాసశిఖరాసీనమపుచ్ఛ

నారదఃపురా । త్రిమాలినమనశ్శారిముమాక్షార్థధరంహరమ్ ॥ ౩ ॥ నారదః ॥ భ
గవద్దేవదేవేశబ్రహ్మవిష్ణివైష్ణవనాయక । శ్రీమదారోగ్యకూపాయుర్భగ్యసౌభా
గ్యసంపదా ॥ ౪ ॥ సంయుక్తస్తవవిష్ణోర్వాపుమాభ్యుక్తిఃకథంభాతే ॥ నారీవావి
ధవాసర్వాసుఖసౌభాగ్యసంయుతా ॥ ౫ ॥ క్రమాస్తుక్తీప్రదంబేవకింభీద్వైత్రమి
హివాచ్యతామ్ ॥ శ్రీశుశ్రవః ॥ సమ్యక్పుష్టంత్యయాబ్రహ్మన్తస్వలోకహి
తావహమ్ ॥ ౬ ॥ ప్రతమప్యత్రయచ్చాస్యత్తద్వైతంత్రుణునారద । నక్షత్రపురుషం
నామవ్రతంసారాయణార్చనమ్ ॥ ౭ ॥ పాదాదికుర్యాద్విధివద్విష్ణునామాఃకీర్తయ ॥
* ప్రతిమాంచాసుదేవస్యమూలద్వాదిప్రపూజయేత్ ॥ ౮ ॥ ధైత్రమాసంసమాసాద్యకృ
త్యాబ్రాహ్మణవాచనమ్ ॥ సితపత్యేచపిథితస్సీమోమూలేనసంయుతః ॥ ౯ ॥ మూ
లేనమోవిశ్వధరాయపాదౌగుల్ఫావనన్తాయచరోహిణీషు । జట్టేతుపూజ్యేవరదా
యచైవద్వేజానునీచాశ్వికుమారబుర్యు ॥ ౧౦ ॥ పూర్వోత్తరాషాఢయుగేతథో
హనమశ్వియాయేత్యభిపూజనీయమ్ ॥ పూర్వోత్తరాఫల్గుణయుక్తకేవమేద్రంసమః
పద్భిశరాయపూజ్యమ్ ॥ ౧౧ ॥ కటింసమశ్శార్దూధరాయవిష్ణోస్సముజయేన్నారద
కృత్తికాసు । తథార్పయేద్భాద్రపదద్వయేచపార్శ్వేనమఃకేశిణీమూదనాయ ॥ ౧౨ ॥
కుక్షిద్వయంనారదరేవతీషు దామోదరాయేత్యభిపూజనీయమ్ ॥ తథానురాధాసు
చమాధవాయ సమస్తథోరస్థలమేవపూజ్యమ్ ॥ ౧౩ ॥ పుస్తంధనిష్ఠాసుడపూజనీయ
మఘాఘవిధ్వంసకరాయతద్వత్ ॥ శ్రీశభచక్రాసిగదాధరాయనమోవిశ్వానుభు
జాశ్వపూజ్యాః ॥ ౧౪ ॥ హస్తేపిహస్తాన్తథుసూదనస్యనమోఽభిపూజ్యాన్తథుకై
టభారేః । పునర్వసావజ్జులిపర్వభాగాస్సామ్నాన్తథిశాయనమోఽభిపూజ్యాః ॥ ౧౫ ॥
భుజజ్ఞనక్షత్రదిసేనఖానసమ్నాజయేన్తత్స్వశరీరిణశ్చ । కూర్మస్యపాదౌశరణంప్ర
జామి జ్యేష్ఠాసుకణ్ఠేహారిరశ్వనీయః ॥ ౧౬ ॥ శ్రోత్రేవరాహాయనమోభిపూజ్యే
జనార్దనస్యశ్రవణేనసహ్యక్ ॥ పుష్పేముఖందానవసూదనాయ నమోస్యసింహాయ
చపూజనీయమ్ ॥ ౧౭ ॥ నమోనమఃకారణవామనాయ స్వాతీషుచన్తాగ్రమథార్ప
నీయమ్ ॥ ఆస్యంహరేర్భార్గవనన్దనాయసమ్నాజనీయంద్విజవారుడేతు ॥ ౧౮ ॥
నమోస్తురామాయమఘానునాసా సమ్నాజనీయారఘనన్దనస్య । మృగోత్తమాశ్లే
నయసేఽభిపూజ్యే నమోస్తులేరామవిఘ్నాన్తితాత్ ॥ ౧౯ ॥ బుద్ధాయశాన్తాయ
నమోలలాటం చిత్రాసుసమ్నాజ్యతమంమురారేః । శిరోభిపూజ్యంభరణీషువిష్ణో
ర్నమోస్తువిశ్వేశ్వరకలిగూరూప ॥ ౨౦ ॥ ఆర్ద్రాసుకేశాఃపురుషోత్తమస్య సమ్నా
జనీయాహరయేనమస్తే ॥ ఉపాషిలేనర్మదిసేమభక్త్యా సమ్నాజనీయాద్విజప

క్షవాస్యః ॥ ౨౧ ॥ పూర్ణేవ తేనర్వగుణాన్వితాయ వాగ్రూపశీలాయ వసామగ్గా
య । హేమీంవిశాలాయతఖాపయదణ్డాంముక్తాఫలేస్త్రైః పలవజజ్జస్టామ్ ॥ ౨౨ ॥
గుడస్యపూర్ణేకలశేవిష్టాసుర్పాంహారేర్వస్త్రావాసహైవ । శయ్యాంతభోపసగ
రభాజనాదియక్తాంప్రదద్యాద్విజపుక్షవాయ ॥ ౨౩ ॥ యద్యచ్ఛ్రియంకించిదిహ
స్యదేయంతత్తద్విజాయాత్మహితాయసర్వమ్ । మనోరథాన్నస్సఫలానుగరుష్య
హిరణ్యగర్భామ్యతరుద్రహుపి ॥ ౨౪ ॥ సలక్ష్మీకంసభార్యాయకాఞ్చనంపురుషో
త్తమమ్ । శయ్యాంచదద్యాత్మనేగ్రాగ్నిభేదపవర్జితమ్ ॥ ౨౫ ॥ యథాసవిష్టు
భక్తానాంవృజినంజాయతేక్వచిత్ । తథాసురూపమారోగ్యమర్హ్యందద్యాచ్చకేశ
వే ॥ ౨౬ ॥ యథాసలక్ష్మ్యశయనంతపశూన్యంజనార్దన । శయ్యామమాప్యశూన్యా
తుక్పష్టజన్మజన్మని ॥ ౨౭ ॥ ఏవంనివేద్యతత్సర్వంసప్తగ్రీమాన్యనులేపనమ్ । నక్ష
త్రపురుషజ్ఞాయవిప్రాయాథవిసర్జయేత్ ॥ ౨౮ ॥ భుజ్జీతాతైలలవణంసర్వత్తైః పృథుపా
వణమ్ । భోజనంచయథాశక్త్యావిత్తశాత్యవివర్జితః ॥ ౨౯ ॥ ఇతినక్షత్రపురుషమ
వాప్యవిధిపశ్యయమ్ । సర్వానాగ్రమానవాహ్నోతివిష్టులోకేమహీయతే ॥ ౩౦ ॥ బ్ర
హ్మహత్యాదికంకిఞ్చిద్యదత్రాముత్రవాక్యతమ్ । ఆత్మనావాధపితృభిస్తసర్వంనాశ
మాపున్నయాత్ ॥ ౩౧ ॥ ఇతిపథతిశుణోతివాక్యభక్త్యాపురుషపరోత్రతమజ్ఞనాచకు
ర్యాత్ । కలికలుపవిదారణంమురారేస్సకలవిభూతిఫలప్రదంచపుంసామ్ ॥ ౩౨ ॥ *

ఇతిశ్రీమత్సృపురాణే మత్స్యనునుసంవాదాద్వర్ణితేశ్వరనారదసంవా
దేనక్షత్రపురుషవ్రతకథనంనామ చతుఃపఞ్చాశోఽధ్యాయః.

విఆదిత్యశయనవ్రతమ్.౬

నారదః ॥ ఉపవాసేష్యశక్తస్యతదేవఫలమిచ్ఛతః । అనాయాసేనరోగా
ద్యాకిమిష్టంవ్రతముచ్యతామ్ ॥ ౧ ॥ శ్రీకృత్వరః ॥ ఉపవాసేష్యశక్తానాంనక్త
భోజనమిచ్ఛతే । యస్మిన్సత్తేతదవ్యస్తీశ్రూయతాంవైవ్రతంపహత్ ॥ ౨ ॥ ఆ
దిత్యశయనంనామయథావచ్ఛజగ్రార్చనమ్ । యేషునక్షత్రయోగేషుపురాణజ్ఞాః
ప్రవక్షుతే ॥ ౩ ॥ యదాహస్తేనసప్తమ్యామాదిత్యస్యదింభవేత్ । సూర్యస్యవా
రేసజ్కాగ్నిస్థిస్థిసాగ్నైర్వకామదా ॥ ౪ ॥ ఉమామహేశ్వరస్యార్చామర్చయే
త్సూర్యనామభిః । సూర్యార్చాంశివలింగంచనగృహేపూజయేదతః ॥ ౫ ॥ త్విషాం
పతేశ్శివస్యాపినభేదోద్యత్యతేక్వచిత్ । యస్మాత్తస్మాత్కన్యశ్రేష్ఠగ్రహేశంతుసమ
ర్చయేత్ ॥ ౬ ॥ హస్తేచసూర్యాయనమోస్తుపాదావరాగ్రాయచిత్రాసుచగుల్ఫదే
శమ్ । స్వాతిపూజ్యేపురుషోత్తమాయథాత్రేవిశాఖాసుచజానుదేశమ్ ॥ ౭ ॥ తథా
నురాధాసునమోభిపూజ్య మూరుద్వయంచైవసహస్రభావోః । జ్యేష్ఠాస్సనక్ష

శ్రీ మత్సరూప రాణే

యనమోస్తుగుహ్య మిద్రాగ్రియసోమాయకటంచమూలే ॥ ౮ ॥ పూర్వోత్తరాషాఢ
యశేచనాభింత్యాష్టేన్రిమస్సప్తతురణ్ణమాయ । తీర్థాంశవేచత్రవణేచకుక్షింపు
స్థంధనిష్ఠాసువికర్తనాయ ॥ ౯ ॥ వత్సస్థులంధ్వాన్తవిసాశనాయజలాధిపక్షేప్రతిపూజ
నీయమ్ । పూర్వోత్తరాభాద్రపదద్వయేచబాహునమశ్చణ్డకరాయపూజ్యో ॥ ౧౦ ॥
సామ్నామధీశాయకరద్వయంచ సమ్నాజనీయంద్విజరేవతీమ్ । నభానిపూజ్యానిత
థాశ్విసీమనమోస్తుసప్తాశ్వధురధరాయ ॥ ౧౧ ॥ కరోరథామేభరణీమకణ్డం
దివాకరాయేత్యభిపూజనీయమ్ । గ్రివాగ్నిముత్యేపరమమ్మజేశంసమ్నాజయేన్నా
రదరోహిణీమ్ ॥ ౧౨ ॥ మృగోత్తమాజ్ఞేదశనాఃపురారేస్సమ్నాజనీయారవయేన
మస్తే । నమస్సవితేతిచశాశురేచ నాపాభిపూజ్యాభవునర్వసౌచ ॥ ౧౩ ॥ లలా
టమమ్భురుహవల్లభాయపుష్పేలకాయేత్రశరీరధారిణే । సార్వేభమాంఁవిబుధ
ప్రియాయమఘానుకణ్ఠావితిగోగణేశ ॥ ౧౪ ॥ పూర్వాసుగోబ్రాహ్మణనన్దనాయ
నేత్రాణిసమ్నాజ్యతమానిశ మృణ్మి । అథోత్తరాఫల్గునివైభవౌచచిశ్వేత్వరాయేతి
చపూజనీయా ॥ ౧౫ ॥ నమోస్తుపాశాశుశపర్శశూలకపాలభక్తేషుధనుర్ధరా
య । గజాసురానగ్గపురాన్దకాదివిసాశమూలాయనమశ్శివాయ ॥ ౧౬ ॥ ఇత్యాది
శస్త్రాగ్నిపూజయిత్వావిశ్వేత్వరాయేతిరోభిపూజ్యమ్ । భోక్తవ్యమత్రైమమత్రై
లశాకమమాంసమత్యైరమభుక్తిశేషమ్ ॥ ౧౭ ॥ ఇత్యేవంద్విజనక్తాకృత్యాదద్యా
త్తునర్వశీ । శాలేయతణ్డలప్రథమామవ్బరమయేఘృతమ్ ॥ ౧౮ ॥ సంఘావృపా
త్రేవిప్రాయససీరణ్యంసేవదయేత్ । సప్తమేవస్త్రీయుక్తుంచపార్వతేత్వధికంభ
వేత్ ॥ ౧౯ ॥ చతుర్దశేతుసమ్నాగ్రిప్రేపారణేనారదాబ్ధికే । బ్రాహ్మణాన్సోమయే
ద్భక్త్యాగుడక్షీరఘృతాదిభిః ॥ ౨౦ ॥ కృత్వాకథాజ్ఞానంపర్శమస్తవత్రంసకర్ణి
కమ్ । శుద్ధమష్టాజ్ఞాశంతేచ్ఛపర్శరాగదళాన్వతమ్ ॥ ౨౧ ॥ శయ్యాంచలత్తశాంకృ
త్యావిరుద్ధగ్రధివర్జితమ్ । సోపధానవితానాంచస్వాస్తీగ్ధవ్యజనాశ్రయామ్ ॥ ౨౨ ॥
పాదుకోపానహచ్చత్రచామరాసనదర్పణైః । భూషణైరపిసంయుక్తాంఫలవస్త్రాగ్ని
లేపనైః ॥ ౨౩ ॥ తప్తీన్నిధాయతత్పర్శమలజ్యోత్స్నగణాన్వతమ్ । కపిలాంచ
స్త్రుసంయుక్తాంసుశీలాంచవయస్వినీమ్ ॥ ౨౪ ॥ హేమశృంగీంరౌప్యఘరాంసవత్సం
కాంస్యదోహినీమ్ । దద్యాన్మదైగ్నిపూర్వాన్జ్యోతిభిజ్ఞాన్నిభిలబ్ధయేత్ ॥ ౨౫ ॥
యత్రేవాదిత్యశయనమశూన్యంతవసర్వదా । కాన్త్యాధృత్యాశ్రయారత్యాతథా
మేనస్తువృద్ధయః ॥ ౨౬ ॥ యథానదేవాశ్చేగ్రియాంసంతృదన్యమనఘంవిదుఃతథా
మాముద్ధరాశేషదుఃఖసంసారసాగరాత్ ॥ ౨౭ ॥ తతఃప్రదక్షిణీకృత్యప్రణవ్యచవి
సర్జయేత్ । శయ్యాగవాదితత్సర్వంద్విజస్యభవనంసయేత్ ॥ ౨౮ ॥ నైతద్విశీలా
యననాస్తికాయకుతర్కదుష్టాయపినిష్ఠకాయ । ప్రకాశనీయంవ్రతవిష్టుమాశేర్య

శ్వాపినిదామధికావిధతైః ॥ ౨౯ ॥ భక్తాయదానాయచగుహ్యమేతదాభ్యయమా
నద్దకరంశివస్య । ఇదంమహాపాతకహృన్నరాణామప్యత్యయం నేదవివోపదన్తి ॥ ౩౦ ॥
నబన్ధుపుత్రైర్నబలైర్వియ్యుక్తఃపత్నిభిరానద్దకరస్సురాణామ్ । నాశ్యేతిరోగంనచ
శోచ్యదుఃఖంయాచాథనాశికురుతేఽతిభక్త్యా ॥ ౩౧ ॥ ఇదంపసిష్ఠేనపురాఽర్హ్యం నేవ
కృతంకుచేరేణపురన్దరేణ । యతీర్తనాదప్యఖిలానినాశమాయాన్రిపాపానినసంశ
యోత్ర ॥ ౩౨ ॥ ఇతిపఠతిశ్రుణోతివాయుఇథ్థంరపితయనంపురుహపాతవల్లభస్సౌమ్యః ।
అపినరకగతాన్నిత్యంనశేషానపిదివమానయతీమాయఃకరోతి ॥ ౩౩ ॥ * *

ఇతిశ్రీమత్పుపురాణే మత్స్యమనుసంవాదాద్దర్శితేశ్వర నారదసం
వాదే ఆదిత్యశయనవ్రత కథనంనామపఞ్చపఞ్చాశోఽధ్యాయః.

శ్రీకృష్ణాష్టమీవ్రతస్మిన్.

ఈశ్వరః ॥ కృష్ణాష్టమీమతోవయ్యేనస్వపాపప్రణాశకమ్ । శాస్త్రస్తుక్తిశ్చ
భవతియథాపుంసాంవిశేషతః ॥ ౧ ॥ శబరంమార్గశిరసితమృంపాపేభిపూజయే
త్ । మాఘేమహేశ్వరందేవంమహాదేవంచఘ్రినే ॥ ౨ ॥ ఘోణంపైత్రేశివంత
ద్వదైశాభేవ్యర్చయేన్నరః । జ్యేష్ఠేపశుపతిఃపూజ్యఃపూజ్యగ్రహర్చయేత్ ॥ ౩ ॥
పూజయేచ్ఛాన్రిణేశర్చ్యంనభస్మేత్యగ్భుకంతథా । హరమాశ్వయుజేమాసితకేశా
నంచకార్తికే ॥ ౪ ॥ కృష్ణాష్టమీమసర్వాసుః శత్రవ్యసమ్పాదయేద్భిషత్ । గోభూ
హిరణ్యవాసోభిశ్చివభక్త్యాశ్చయోషితః ॥ ౫ ॥ గోమూత్రంగోఘృతంక్షీరంతిలాన్యథ
మశోదకమ్ । గోశృంగోదకరీషారావిల్వపత్రదధీనిచ ॥ ౬ ॥ పఞ్చగవ్యంచసమ్పాజ్య
శబరంపూజయేన్నశి । అశ్వస్థంచపటంపైవోమహ్వరంక్షుతమ్వచ ॥ ౭ ॥ పాలా
శంజమృవృతంచవిదుష్టంతంమహర్షయః । మార్గశీర్వాదిమాసాభ్యాంద్వాభ్యాంద్వా
భ్యామనుక్రమాత్ ॥ ౮ ॥ ఏకైకందద్దవనంవృత్తేష్యేతేమభిక్షయేత్ । దద్యాన్నమా
ప్రేదధ్యన్నంవితానధ్వజామరమ్ ॥ ౯ ॥ దేవాయదద్యాన్దక్షాంశ్చకృష్ణాంగంకృష్ణ
వాససీ । † ద్విజానాంతామ్రకుమ్భాంశ్చపఞ్చరత్నసమన్వితా ॥ ౧౦ ॥
గావఃకృష్ణాసువర్ణాశ్చవాసాంసివిధానిచ । అశక్తస్తుపునర్దద్యాద్దామేకామతిభ
క్తేతః ॥ ౧౧ ॥ విత్తశార్యంసమర్పితమర్చ్యదోషమవాపుయాత్ । కృష్ణాష్టమీము
పాక్షైవ్యవసంప్రకల్పశతత్రయమ్ ॥ ౧౨ ॥ పుమాన్సముజ్జితోదేవైశ్చివలోకేమ
హీయతే ॥ ౧౩ ॥ * * * * *

ఇతిశ్రీమత్పుపురాణే మత్స్యమనుసంవాదాద్దర్శితేశ్వర నారదసం
వాదే కృష్ణాష్టమీవ్రతకథనంనామ పట్టభాషాశోఽధ్యాయః.

— రోహిణీ చంద్ర గ్రహము ప్రథమోద్ధి —

నారదః || దీప్తాయురారోగ్యకులాభివృద్ధి యుక్తఃపుమాన్తస్సర్వగుణాన్విత
స్సాన్యత్ | ముహుర్ముహుర్జన్మనియేనసమ్యగ్వ్రీతంసమాచక్ష్యతేదస్తుమా శే || ౧ ||
శుశ్రవః || త్వయాసమ్యగిదంపుష్టమముత్రాక్షయకారకమ్ | రహస్యంతవవ
త్యైమియత్పురాణవిదోవిదుః || ౨ || రోహిణీచంద్ర గ్రహసంనామప్రథమహిహిత
మమ్ | తస్మిన్నాగ్రాయణస్యార్చనమర్చయేదిస్తునామభిః || ౩ || యదాసోమది
నే * శుక్లాభవేత్పుష్కదశీకృచిత | అథవాబ్రహ్మనక్షత్రంపార్శ్వమాస్యాంప్రజాయ
తే || ౪ || తదాస్మానంసరఃపర్యాప్తృష్ణవ్యేనసర్వపైః | ఆప్యాయస్వేతివజపేద్వి
ద్యానస్తతతంపునః || ౫ || శూద్రోపిపరయాభక్త్యాపాపశ్చాలాపవర్జితః | సోమా
యవరదాయాభవిష్టవేచనమోనమః || ౬ || కృతజప్యస్త్వభవనమాగత్యమధుసూ
దనమ్ | పూజయేత్సలపుష్పైశ్చసోమనామాశీర్తయత్ || ౭ || సోమాయశా
న్తాయనమోస్తుపాదావనస్తథామేతివజానుజ్ఞే | ఊరుద్వయంచాపిజలాదరాయ
సముద్భవయేత్ప్రేక్షనస్థబద్ధోః || ౮ || నమోనమఃకామసుఖప్రదాయ కటిశ్శకాటా
యసదార్చనీయా | తథోదరంచాప్యవృత్తోదరాయ నాభిశ్శకాటాయనమోర్చనీ
యః || ౯ || నమోస్తుచంద్రాయముఖంప్రపూజ్యం దంతాద్విజానామధిపాయపూజ్యః ||
ఆస్యంసమశ్చంద్రమసేతిపూజ్యమోస్తా † కుముద్బద్ధవస్త్రియాయ || ౧౦ || నాసాంచ
నాథాయతదోపధీనా మానందేవిజాయపునర్భువౌచ | నేతద్వయంపద్మవిభజ్ఞానా
య ఇదీవరశ్యానుకరాయశౌరేః || ౧౧ || నమస్సుమస్తాధ్వరవర్జితాయ కర్ణద్వయం
దైత్యేనఘాదనాయ | లలాటమిందోరుదధిప్రియాయ కేశాస్సుఖమాధిపతేభిపూ
జ్యః || ౧౨ || శిరశ్శకాటాయనమోమురాశేర్విశ్వేశ్వరాయేతివఃకిరీటమ్ | పత్మప్రి
యేరోహిణీవామలత్మీసౌభాగ్యసౌభాగ్యవృతచారుకాయే || ౧౩ || దేవీంసుసమ్పూజ్య
సుగంధపుష్పైవైవేద్యకూపాదిభిర్స్తుపత్తిమ్ | సుప్త్యాచక్షుమాపునరుద్ధితేనస్మా
త్వాచవిప్రాయహవిష్యయుక్తః || ౧౪ || దేయఃప్రభాతేసహిరణ్యవారికుమ్భాను
నఃపాపవినాశనాయ | సమ్పూజ్యగోమూత్రమమాంసమన్నమత్యౌరమస్తావధివిం
శతించ || ౧౫ || గ్రాసాన్తయస్సర్పియతాను పోష్యథుక్తేతిహాసంశ్రుణుయా
న్ముహూర్తమ్ | కదమ్బనీలోత్పలశేతకాని జాతీనరోజంశతప్రత్రకంచ || ౧౬ || అ
క్షూనకజ్జాన్యథసీన్ధవారం పుష్పంపునర్పారదమల్లికాయాః | శుక్లంచవిష్ణోఃకరవీర
పుష్పం శ్రీచక్ష్మకంచంద్ర గ్రహసంప్రదేయమ్ || ౧౭ || త్రావణాదిమసర్వేషుక్రమాదే
తాసంసర్వదా | యస్మిన్వాసేవ్రతాదిసాన్యత్రత్తుమైవరర్చయేద్ధర్మమ్ || ౧౮ || ఏవం
సంవత్సరయావదపోష్యవిధిపన్నరః | వ్రతాన్దేశయనందద్యాద్ధర్మణోపసూరా
స్యతమ్ || ౧౯ || రోహిణీచంద్ర గ్రహిధునంకారయిత్యాతుకాశ్చానమ్ | చంద్ర గ్రహదం

* యుక్తా.

† శుకమోద.

లంకుర్యాద్రోహిణీం చతురక్షుశామ్ ॥ ౨౦ ॥ ముక్తాఫలాష్టకయంతం శతనేత్రపటావ్య
తమ్ । క్షీరకుమ్భోపరిపుణః కాంస్యపాత్రాత్ తాన్వితమ్ ॥ ౨౧ ॥ సువస్త్రే హి
మణంచైవ తథా శభ్యం చ భోజనమ్ । దద్యాన్మస్త్రే నిఘ్నాన్వాన్వాన్వా శాలీకులసంయు
తమ్ ॥ ౨౨ ॥ శ్వేతామధసువర్ణాన్వాన్వారౌఘ్నఖురసమన్వితమ్ । సవస్త్రభాజనాం
ధేనుందద్యాన్మస్త్రే నిఘ్నోభనామ్ ॥ ౨౩ ॥ భూవణైర్ద్విజదమ్మత్యమలజ్జ్వల్యగు
ణాన్వితమ్ । చంద్రియం విప్రయాపేణ సభార్య ఇతి కల్పయేత్ ॥ ౨౪ ॥ యథానరో
హిణీకృష్ణకయ్యాం సప్త్యజ్యగచ్ఛతి । సోమయావస్య తేతద్వస్త్రమాభేదోస్తు భూతి
భిః ॥ ౨౫ ॥ యథాత్వమేవ సర్వేషాం పరమానన్దమూర్తిః । భుక్తిర్ముక్తిస్తథాభ
క్తిస్త్యయదన్తాస్త్రిస్తుమేదృథా ॥ ౨౬ ॥ ఇతి సంసారభీతస్య ముక్తికామస్య చానఘ ।
రూపారోగ్యాదుషామేతద్విధాయకమనుత్తమమ్ ॥ ౨౭ ॥ ఇదమేవ పితౄణాం చ స
ర్వదా వల్లభం మనః । త్రైలోక్యాధిపతీర్భూత్వా సప్తకల్పశతత్రయమ్ ॥ ౨౮ ॥ చ
స్త్రైలోకమవాప్నోతి విద్యాన్యూత్వా విముచ్యతే । నారీవారోహిణీచస్త్రయనం
యాసమాచరేత్ ॥ ౨౯ ॥ సాపితశ్చలమాప్నోతి పునరావృత్తిదుర్గమమ్ । ఇతి వత
తిశ్రుణోతి వాయుఇథం మధుమధునార్చనమిస్తుక్తిర్తనః ॥ ౩౦ ॥ మతిమపి చదదాతి సో
పితౌరేభ్యవనగతః పరీపూజ్యతే మరౌఘైః ॥ ౩౦౪ ॥ * * *

ఇతి శ్రీమన్మృత్యుపురాణే మత్స్యమను సంవాదాంతర్గతే

శ్వరనారదసంవాదే రోహిణీచస్త్రయనవ్రత

కథనం నామ సప్తపంచాంగశాస్త్రాధ్యాయః.

— ఇతి టాకాదిప్రతిష్ఠావిధిః ౬ —

సూతః ॥ జలాశయగతం విష్ణుమువాచ రవి నందనః । టాకాకారామకూపేషు
వాపీషునలీసిషుచ ॥ ౧ ॥ విధిం పృచ్ఛామి దేవేశ దేవతాయతనేషుచ । కేశత్రచర్త్వి
జోనాథవేదీవాక్ దృశీభవేత్ ॥ ౨ ॥ దక్షిణాబలయః కాలస్సానమాచార్యపవచ । ద్ర
వ్యాణికానితాని సర్వమాచక్షుత శ్చోతః ॥ ౩ ॥ శ్రీమతస్యః । శ్రుణురాజన్తహా
హూతటాకాదిషుయోవిధిః । పురాణేష్వితిహాసోఽయం వత్స తేవదతాంవర ॥ ౪ ॥
ప్రాప్యవతుంశుభంశుక్లం నాతీతేచోత్తరాయణే । పుణ్యేఽహ్నిప్రకథితేకృత్వాబ్రా
హ్మణవాచనమ్ ॥ ౫ ॥ ప్రాగుదక్ష్యవణేదేశే టాకస్య సమీపతః । చతుర్థస్తాం
శుభాంవేదించతురత్రాంచతుర్ముఖామ్ ॥ ౬ ॥ తథాపోడశహస్తశ్చవణ్ణవశ్చచతుర్ము
ఖః । వేద్యాశ్వపరితోగర్తారత్విమాత్రాస్సమేఖలాః ॥ ౭ ॥ సవసప్తాధవాపజ్ఞా
నాతిరక్తాన్వపాత్తజ । వితస్తీమాశయోపిన్యాత్సవస్తాజ్ఞాశచిస్తృతా ॥ ౮ ॥ గ
ర్తాశ్చతస్రశ్చస్తాస్యస్త్రిపర్వోద్భిశ్రమేఖలాః । సర్వతస్సర్వవర్ణాస్యః పతాకాఽన్య

జనంయుతాః ॥ ౯ ॥ అశ్వశ్లోదున్మరస్థకువటశాభాకృతానితు । మణ్డపస్యప్రతిదిశం
 ద్వారాణ్యేతానికారయేత్ ॥ ౧౦ ॥ శుభాస్సృతాప్తః పునాతారోద్వారపాలాస్తథా
 ప్రవై । అష్టాతుజాపకాః కార్యాబ్రాహ్మణావేదపారగాః ॥ ౧౧ ॥ సర్వలక్షణసము
 ణ్ణోమస్త్రవిద్విజితేంద్రియః । కులశీలసమాయుక్తస్సాపకస్సాన్యద్విజోత్తమః ॥ ౧౨ ॥
 ప్రతిగ్రహేషుకలశయజ్ఞోపకరణానిచ । వ్యజనంచామశేకుభ్రేతామ్రపాత్రంసువిస్త
 రమ్ ॥ ౧౩ ॥ తతస్త్యనేఃవణ్డాస్యర్బలయఃప్రతివైవతమ్ । ఆచార్యఃప్రక్షిపేద్యా
 మావనుమస్త్రంవిచక్షణః ॥ ౧౪ ॥ త్యరత్నిమాత్రయాపస్సాన్యస్త్రీరపుక్షవినిర్మితః ।
 యజమానప్రమాణోవాసంస్థాప్యోభూతిమిచ్ఛతా ॥ ౧౫ ॥ హేమాలజ్గరిణఃకా
 ర్యాఃపఞ్చవింశతిర్ముత్త్యజః । కుణ్డలానిచహైమానికేయూరకటకానిచ ॥ ౧౬ ॥ త
 థాజ్జులిపిత్రాణివాసాంసివివిధానిచ । దక్షిణాశ్చసమాస్సర్వాఆచార్యేద్విగుణం
 స్తృతమ్ ॥ ౧౭ ॥ దద్యాచ్ఛయనసంయుక్తమాత్మనశ్చాపియత్ప్రియమ్ । సావ
 ర్ణాకూర్తనుకరారాజితామత్యుడుణ్డభా ॥ ౧౮ ॥ తాన్మాకుళీరమణ్డూకావాయస
 శ్శింశుమారకః । ఏవమాసాద్యతెత్సర్వమాదావేవవిశాస్వతే ॥ ౧౯ ॥ శుక్లమాల్యాహ్మ
 రధరశ్శుక్లగడ్డానులేపనః । సర్వాపధ్యుదకస్నాతస్సాన్యపితోవేదపుణ్యవైః ॥ ౨౦ ॥
 యజమానస్సపత్నీకఃపుత్రప్రిపాత్ప్రిసమాన్వితః । పశ్చిమద్వారమాశ్రిత్యప్రవిశేద్ద్యా
 గమణ్డవమ్ ॥ ౨౧ ॥ తతోవర్ణశ్చభేదభేదానిస్సనేనచ । రజసామణ్డలంకుర్యా
 త్పఞ్చవర్ణేనతస్త్యపితే ॥ ౨౨ ॥ హేమశారంతతశ్చక్రంపర్శ్యగన్ధంచతుర్ముఖమ్ । చతు
 రత్రంచపరితోవృత్రంసుధ్యేసుశోభనమ్ ॥ ౨౩ ॥ వేద్యాంచపరితఃకృత్యాగ్రహా
 లోకపతీంస్తతః । విశ్వసేత్తస్త్రీతస్సర్వాస్త్రితిదిక్షువిచక్షణః ॥ ౨౪ ॥ కూర్మా
 దీప్తాపయేత్తద్యేవారుణంమస్త్రీమాశ్రితః । బ్రహ్మణంచశివంవిష్ణుంతత్రైవి
 ఘాపయేద్బుధః ॥ ౨౫ ॥ వినాయకంచవిశ్వస్యకమలామమ్బికాంతథా । శాస్త్ర్య
 గ్ధంసర్వలోకానాంభూతగ్రామంస్యసేత్తతః ॥ ౨౬ ॥ పుష్పాక్షురఫలైర్యుక్తమే
 వంకృత్యాఽధిపాససా । కుమ్భాంశ్చరత్నగర్భాంస్తాన్వారిణాపరిపూరితా ॥ ౨౭ ॥
 వస్త్రాద్విభిరలజ్జల్యద్వారపాలాస్తనమస్తతః । జపధ్వమితతాన్బూరియాదాచా
 ర్యస్త్యధిపూజయేత్ ॥ ౨౮ ॥ బహ్వృచౌపూర్వతస్సాన్యపాదక్షిణేనయజ్విదౌ ।
 సామశాపశ్చిమేతద్దుత్తరేణలిధర్వణౌ ॥ ౨౯ ॥ ఉదమ్భుభోదక్షిణతోయజమాన
 ఉపావిశేత్ । యజధ్వమితతాన్బూరియాద్యాజకాన్బునరేవతు ॥ ౩౦ ॥ ఉత్కృ
 ప్రమస్త్రీజప్యేనతిష్ఠద్వమితజాపకాః । ఏవమాదిశ్యతాస్త్రస్సర్వాన్మర్యయ్యోగ్గంస
 మర్చయేత్ ॥ ౩౧ ॥ జపయూద్యారుణైర్మస్త్రీరాజ్యంచసమధస్తథా । ఋత్వి
 స్థిత్రైవపూతవ్యంవారుణైరేవసర్వతః ॥ ౩౨ ॥ గ్రహేభ్యోవిధిపథ్యుత్సాతకే
 ద్ద్రావ్యేశ్వరాయచ । మరుద్భ్యోలోకపాలేభ్యోఽధిపద్విశ్వకర్తణే ॥ ౩౩ ॥

రాత్రిసూక్తంచరౌద్రంచపావమానసుమగ్నశమ్ । జపేరన్నెరుషంసూక్తంపూర్వ
 తోబుద్ధ్యచాపృథక్ ॥ ౩౪ ॥ శాక్తంరౌద్రంచసాన్యంచకూర్కాన్తంజాతవేదసమ్ ।
 సారంసూక్తంజపేరంప్రేదక్షిణేతుయజుర్విదః ॥ ౩౫ ॥ వైరాజంపారుషంసూక్తం
 సావర్ణంరుద్రసంహితామ్ । శ్రైత్యంచవజ్జునిధనంగాయత్రంజ్యేష్ఠసామచ ॥ ౩౬ ॥
 వామదేవ్యంబృహత్సామరౌరవంచరథస్తరమ్ । గవాంవ్రతంవికర్ణంచరత్తోఽఘ్నంవ
 యనంతథా ॥ ౩౭ ॥ గాయేరస్తాసూగారాజస్త్వశ్చిమద్వారమాశ్రితాః । ఆభ
 ర్వణాశ్చోత్తరతత్కృత్తికంపాష్టికంతథా ॥ ౩౮ ॥ జపేరన్నసాదేవమాశ్రితావరు
 ణంప్రభుమ్ । పూర్వేచ్ఛవ్యరభితో * మన్తైరేవంకృత్యాధివాసనమ్ ॥ ౩౯ ॥ గజాశ్చ
 రథవల్మీకాన్యగ్నసూత్రాదగోమలాత్ । వృద్ధమాదాయకుమ్మేషుప్రక్షిపేచ్ఛత్వరాత్త
 థా ॥ ౪౦ ॥ రోచనాయవసిద్ధాథాస్తద్ధాన్తగ్గులుమేవచ । స్పృశనంతస్యకర్తవ్యంప
 జ్జగవ్యసమన్వితమ్ ॥ ౪౧ ॥ ప్రత్యేకంతుమహామన్తైరేవంకృత్యావిధానతః ।
 ఏవంక్షిపతిబాహ్యశ్చైర్విధియక్తేనకర్తృణా ॥ ౪౨ ॥ తతఃప్రభాతేవిమలేనజ్ఞాతేఽథశతం
 గవామ్ । బ్రాహ్మణేభ్యఃప్రదాతవ్యమప్తపత్రిశ్చవాపునః ॥ ౪౩ ॥ వజ్జాశ్చదధమ
 త్త్రింశత్పజ్జవింతిరేవచ । తతస్సాంవత్సరప్రాక్షేతుభేలగ్నేసుశోభనే ॥ ౪౪ ॥
 వేదశబ్దస్సగార్థైర్వాద్యైశ్చవివిధైఃపునః । కనకాలంకృతాంకృత్యాజలేగా
 మవతారయేత్ ॥ ౪౫ ॥ సామగాయచసాదేయాబ్రాహ్మణాయవిశాంపతే । పా
 త్రిమాదాయసావర్ణాంపజ్జరత్నసమన్వితామ్ ॥ ౪౬ ॥ తత్రాక్షిప్యమకరమత్స్యగ్నిం
 శ్రేచ్ఛవసర్వతః । ధృతాంచతుర్భిర్విప్రైర్దైర్వేదవేదాజ్ఞాపారగైః ॥ ౪౭ ॥ మహాన
 దీజలోపేతాందధ్యక్షతసమన్వితామ్ । ఉత్తరాభిముఖైర్మృతాంజలమధ్యేఽవతార
 యేత్ ॥ ౪౮ ॥ ఆధర్వణేనసామూచపునర్భామేతత్రైవచ । ఆహోహిష్ఠేతిమన్తై
 రక్షిప్త్వాఽగత్యచమన్తవమ్ ॥ ౪౯ ॥ పూజయిత్వానదస్తత్రబలిందద్యాన్యమస్తతః ।
 పునర్దిసానిహూతవ్యందత్వారిమునిస్తమాః ॥ ౫౦ ॥ చతుర్థేకర్తృకర్తవ్యందేయా
 తత్రాపితక్షేతః । దక్షిణారాజశ్రోణులవరుణస్యతమూపణమ్ ॥ ౫౧ ॥ కృత్యాతుయ
 జ్జపాత్రాణియజ్ఞోపకరణానిచ । ఋత్విగ్భ్యస్త్రాసమందత్వామన్తవంవిభజేత్సు
 నః ॥ ౫౨ ॥ హూమపాత్రీంచశయాంచస్థాపకాయనివేదయేత్ । తతస్సహస్రంవిప్రా
 ణామధవాప్తశతంతథా ॥ ౫౩ ॥ భోజనీయంయథాశక్తిపజ్జాశ్చద్యాధవింతతిః ।
 ఏవమేవపురాణేషుతటాకవిధిరుచ్యతే ॥ ౫౪ ॥ కూపవాపీషుసర్వాసుతథాపుషు-రి
 ణేషుచ । ఏషుఏవవిధిర్ద్రృష్టఃప్రతిష్ఠాసుతత్రైవచ ॥ ౫౫ ॥ మన్తైరేవమేషసాన్యత్ప్ర
 సాదోద్యానభూమిషు । అయంత్యతక్తావర్థేనవిధిర్ద్రృష్టస్యయమ్భువా ॥ ౫౬ ॥ ఆ

తేష్యేకాగ్నివతుర్యాద్విత్తశాత్యాదృతేనృణామ్ | ప్రావృటాగ్లేష్ఠినంతోయ
మగ్నిజ్యోమసమస్తృతమ్ || ౫౭ || శరతాగ్లేష్ఠినంతృన్యజ్ఞేదుష్కృతఫలదాయకమ్ |
వాజపేయాతిరాత్రాభ్యాంహేమస్తేశిశేష్ఠితమ్ || ౫౮ || అశ్వమేధసమప్రాహు
ర్వసన్తసమయేష్ఠితమ్ | గ్రీష్మప్యవస్థితంతోయంరాజసూయాద్విశిష్యతే || ౫౯ ||
ఏతాన్తహారాజవిశేషధర్మానగరోతియోత్యథవిశుద్ధబుద్ధిః | సయాతరుద్రాలయ
మాశుపూతః కల్పిననేకాద్వివిమోదతేవ || ౬౦ || అనేకలోకాన్తస్సహజ్జనా
దీన్ముక్త్యావరార్థద్వయమగ్రాభిః | సహౌవవిష్ణోఃపరమంపవం యఃప్రాప్నోతితద్యో
గఫలసభూయః || ౬౧ || * * * * *

ఇతిశ్రీమత్స్య పురాణే మత్స్యమనుసంవాదాత్తత్త్వరనారదసంవాదే
తటాక విధికథనంనామాప్తపజ్ఞాశోఽధ్యాయః.

శ్రీ ఆరామప్రతిష్ఠావిధిః శ్లో

ఋషయః || పాదపానాంవిధింసూతయథావద్విస్తరాద్వద 1 విధినాశో
నకర్తవ్యంపాదపాద్యావసంబుధైః || ౧ || యేవలోకాన్స్తృతాస్తేహంతానిదానిం
వదస్యసః | యథులంబభతేప్రేత్యనభూమినతటాకిషు || ౨ || తస్యర్వంశ్రోతుమిచ్ఛా
మోవక్తుమర్హసినువ్రత || సూతః || పాదపానాంవిధింవత్స్యేతదైవోద్యానభూమి
షు || ౩ || తటాకవిధివత్సర్వమాసాద్యజగదీశ్వర | ఋష్యజ్జుష్టలసమ్భూరానాచా
ర్యంస్థాపయేచ్చభిః || ౪ || బ్రాహ్మణాన్ముజయేత్తద్వధేహవస్తామిలవలైః | సర్వా
వధ్యుదతైస్సిత్యావలపాస్తవిభూషితాః || ౫ || వృత్రాన్తావైరలబ్ధాశ్చవృ
సోభిర్వేష్టయేత్తతః | సూచ్యాసౌవర్ణయాకార్యంసర్వేహంకర్ణవేధనమ్ || ౬ ||
అజ్ఞానంచైవదాతవ్యంతద్వధేమశలాకయా | ఫలానిసప్తచాప్తేవాకలభాతానికార
యేత్ || ౭ || ప్రత్యేకంసర్వవృత్రాణాంసప్తధాన్యధివాసయేత్ | సప్తధాన్యే
స్థితాన్సృత్యావస్తగ్రీగధానలవలైః || ౮ || ధూపామధూపితాన్సేత్రిష్టాంస్తాన్స
పాతైరీరధిష్ఠితాః | కుమ్భాన్సర్వేషువృతేషుస్థాపయిత్వానరేశ్వర || ౯ || సహి
రణ్యానశేహంస్తాన్సృత్యావలినివేదనమ్ | యథాస్యంలాకపాలానామిన్ద్రాదీనాంవి
ధానతః || ౧౦ || వసస్సతేష్టవిధివద్దోమఃకార్యోద్విజాతిభిః | తతశ్శుక్లావృధ
రాంసౌవర్ణకృతశేఖరామ్ || ౧౧ || సకాంస్యదోహాంస్సర్వశృక్లాధ్యాంచనుశీలి
నీమ్ | పయస్సినీంపుత్రమధ్యాదుభృజేర్ద్రాముదజ్ముఖమ్ || ౧౨ || తతోఽభిషేకమస్తే
ణవాద్యవగ్రశీతలైః | ఋగ్యజుస్సామమస్తైశ్చవారుడైరభితప్తథా || ౧౩ ||
తైరేమమైశ్చస్మిన్పనంకుర్యర్చాహ్వాణపుణ్ణవాః | సౌవత్శుక్లావృధరోయజమా
నోఽభిపూజయేత్ || ౧౪ || గోభిర్విభవతస్సర్వాన్సృత్విజస్తాన్సమహితః | హేమసూ

తైస్సకటకైరణ్ణులీమైఃపవిత్రతైః ॥ ౧౫ ॥ వాసోభిశ్చయస్సీయోశ్చతథోపసుర
హమకైః ॥ ఓ రేణభోజనందద్యాద్యావద్దినచతుష్టయమ్ ॥ ౧౬ ॥ జూహుశ్చసర్వమైః
కార్యోయవైఃకృష్ణశ్చిలైరపి ॥ పాలాశసమిధశ్చస్తాశ్చతుర్థేఽహ్నితథోత్సవః ॥ ౧౭ ॥
దక్షిణాచపునస్తేభ్యోదేయాతత్రస్వశక్తితః ॥ యద్వదిష్టతమంకించిత్రేతద్దద్యాదమ్
స్మరః ॥ ౧౮ ॥ ఆచార్యేద్విగుణందత్వాప్రణిపత్యక్షమాపయేత్ ॥ అనేనవిధినాయస్త
తుర్యాద్వత్సోత్సవంబుధః ॥ ౧౯ ॥ సర్వానామానవాహ్నోతిపదంచానన్త్యమశ్ను
తే ॥ యత్రైచ్ఛమపిరాజేన్ద్రప్రభుశంసంస్థాపయేన్నరః ॥ ౨౦ ॥ సోపిస్సగ్నేపసేద్రా
జః * యావద్దిశితత్రయమ్ ॥ భూతాన్భూవ్యాంశ్చమనుజస్తారయేత్రుమసమ్మ
తాః ॥ ౨౧ ॥ పరమాంసిద్ధిమాహ్నోతిపునరావృత్తిదుర్లభామ్ ॥ యథదంశ్యబుయా
న్నిత్యంబ్రావయేద్వాపిమానవః ॥ ౨౨ ॥ సోపిసముజ్జితోదేవైర్బ్రహ్మలోకేమ
హీయతే ॥ ౨౩ ॥ * * * * *

ఇతిశ్రీమన్యపురాణే మన్యమనుసంవాదే వృతూరోపణ
మాహాన్యకథనం నామైకోనపప్తితమోఽధ్యాయః.

— శ్రీసాభాగ్యశయనవతమ్ ॥ —

శ్రీమన్యః ॥ తథైవాన్యశ్చగ్రివత్సామిసర్వకామఫలప్రదమ్ ॥ సాభాగ్యశయ
నం నామయత్పురాణవిదోవిదుః ॥ ౧ ॥ పురాదగ్ధేషులోకేషుభూర్భువస్స్వర్గహోది
ము ॥ సాభాగ్యంసర్వభూతానామేకస్థమభవత్తదా ॥ ౨ ॥ తచ్చవైకుణ్ఠమాస్థాయ
విష్ణోర్వక్షుస్థులేఫితమ్ ॥ తతఃకాలేనమహతాపునస్సన్దవిధాన్మవ ॥ ౩ ॥ అహఞ్కా
రావృతేలోకేప్రధానపురుషాత్మకే ॥ స్పృగ్ధాయాంచప్రవృత్తాయాంకమలాసనకృష్ణ
యోః ॥ ౪ ॥ లిక్ష్ణాకారాసముద్భూతావహ్నిజ్వాలాఽతిభీషణా ॥ తస్యోతితప్తస్య
హరేర్వక్షుసప్తద్వినిస్సృతమ్ ॥ ౫ ॥ యద్వక్షుస్థులమాత్రిత్యవిష్ణోస్తేసాభాగ్యమాస్థితమ్ ॥
రసభూతంసతద్యావదాహ్నోతిపసుధాతలమ్ ॥ ౬ ॥ ఉత్త్రిప్తమన్తరితౌత్తద్బ్రహ్మ
పుత్రేగ్రిణధీమతా ॥ దక్షేణవీతిమాత్రంతురూపలావణ్యకారకమ్ ॥ ౭ ॥ బలంశేజో
మహజ్ఞాతందక్షస్యపరమేష్ఠినః ॥ శేషంయదపతద్భూమివప్తధాతదజాయత ॥ ౮ ॥
తతస్త్రోవపథయోజాతాస్సప్తసాభాగ్యదాయకాః ॥ ఇక్షువస్తపరాజశ్చనిష్కవోజా
తిధాన్యమ్ ॥ ౯ ॥ వికారవచ్చగోక్షీరంకుసుమ్యకుసుమంతిథా ॥ అవణంచాప్తమం
చాత్రసాభాగ్యాప్తకముచ్చతే ॥ ౧౦ ॥ పీతంయద్బ్రహ్మపుత్రేగ్రిణయోగజ్ఞానవిదా
పురా ॥ దుహితాసాభవత్తస్యయాసతీత్యభిధీయతే ॥ ౧౧ ॥ లోకానతీత్యలావణ్యా

బలితాతేనచోద్యతే । తైర్లోక్యసుద్ధరీమేనాముపయేమేపినాకభృత్ ॥ ౧౨ ॥
 సాసాభాగ్యమయాదేవీభుక్తిముక్తిఫలప్రదా । తామారాధ్యపుమాన్భుక్త్యానారీవా
 కింనవద్ధతి ॥ ౧౩ ॥ మనుః॥ కథమారాధనంతస్యాజగద్ధాత్ర్యజనార్దన । యద్విధా
 నంజగన్నాథతత్సర్వంత్యంవదస్వమే ॥ ౧౪ ॥ శ్రీమత్స్యః॥ వసన్తమాసమాసాద్యసృతి
 యాయాంజనప్రియ । శుక్లపక్షస్యపూర్వాష్టమితైస్సంసమావరేత్ ॥ ౧౫ ॥
 తప్తిన్నహఃసాదేవీకిలవిశ్వాత్సనాసతీ । పాణిగ్రహణితైర్నైర్గుమాధావరవర్జి
 నీ ॥ ౧౬ ॥ తయానహేవదేవేశంతృతీయాయామధార్చయేత్ । ఫలైర్నానావి
 దైపుష్పైర్హువనైవేద్యసంయుతైః ॥ ౧౭ ॥ ప్రతిమాంపఞ్చగవ్యేనతథాగర్భోద
 కేనచ । స్నాపయిత్వాత్వయేద్ధారించన్త్రీశేఖరసంయుతామ్ ॥ ౧౮ ॥ సమోస్తు
 పాటలాదైవపాదోదేవ్యాశ్శివస్యచ । శివాయేతిచనక్షీర్త్యజయాయెగుల్ఫయో
 ద్విజ ॥ ౧౯ ॥ ద్ర్యుప్సకాయేతిరుద్రస్యభవానైవ్యజ్ఞయోర్భుగమ్ । శివంభద్రేశ్వ
 రాయేతిపిజయాయైచిజాననీ ॥ ౨౦ ॥ సుశీర్త్యహరికేశాయితథోదావరదేనహః ।
 శుకానాయాత్మకటింశజగ్రాయేతిశజగ్రమ్ ॥ ౨౧ ॥ కక్షిద్వయంచకాళినైవ్యశూ
 లినంతులపాణయే । మక్త్రాయైసమస్తభ్యముదరంచాభిపూజయేత్ ॥ ౨౨ ॥ స
 ర్వాత్మనేనమస్తభ్యమీశానైవ్యచతురద్యయమ్ । శివంవేదాత్మనేతద్వద్రుద్రాదైవ్య
 కణ్ఠమర్చయేత్ ॥ ౨౩ ॥ శ్రీపురఘ్నాయపిశ్వేశనస్తాయైకరద్యయమ్ । త్రిలోచ
 నాయేతిపారంభాహూకాలానలప్రియే ॥ ౨౪ ॥ సాభాగ్యభవనాయేతిభూమత్యాస
 మర్చయేత్ । స్వాహాస్యధాదైవముఖమీశ్వరాయేతిశూలిసమ్ ॥ ౨౫ ॥ అశోకమధు
 వాసినైవ్యపూజ్యావోష్ఠావిభూతదా । ఘోణవేలిహరంతద్వదాస్యంచన్త్రీముఖప్రి
 యే ॥ ౨౬ ॥ సమార్ధనారీశహరమఖిలాక్షితనాసికామ్ । సహస్రగ్రాయలోకేశం
 లలితేతిపునర్భువనా ॥ ౨౭ ॥ శర్వాయపురహస్తారంవాసనైవ్యతులధాలకా । స
 మశ్రీక్రిణ్ణనాథాయశివంకేశాన్స్తభాగ్చయేత్ ॥ ౨౮ ॥ భీమాగ్రనమరూపిదైవ్యశి
 రస్సర్వాత్మనేనహః । శివమభ్యర్చ్యపిఠపత్సభాగ్యాప్తకమగ్రతః ॥ ౨౯ ॥ ప్థావ
 యేర్ఘ్రుగోమృచమసున్నక్షీరజీర్కా । తవరాజేరులవణంసమన్నకమధాప్త
 కమ్ ॥ ౩౦ ॥ దత్తంసాభాగ్యకృత్యస్తోత్రాభాగ్యాప్తకమిత్యుత । ఏవంకేద్యతస్స
 ర్వమగ్రతశ్శివయోస్తతః ॥ ౩౧ ॥ నైత్రేశ్వర్గోదకంప్రాశ్యస్వపేర్భూమావరిష్టనః ।
 పునఃపథాతేతురథాకృతస్సానజవశ్శుచిః ॥ ౩౨ ॥ సమూజ్యద్విజదామృత్యుమా
 ల్యవస్త్రవిభూషణైః । సాభాగ్యాప్తకసంయుక్తంసువర్ణప్రతిమాద్యయమ్ ॥ ౩౩ ॥
 ప్రియతామత్రలితాబ్రాహ్మణాయనివేదయేత్ । ఏవంసంవత్సరంయావత్ప్రతీయా
 యాంసదామునే ॥ ౩౪ ॥ ప్రాశనేదానమస్త్రీదవిశేషంకన్నబోధమే । గో
 శృంగోదకమాద్యేస్యాద్యైశాభగోమయంపునః ॥ ౩౫ ॥ జ్యేష్ఠేమదూరపుష్పంచ

బిల్వపత్రంశుచౌత్పుతమ్ । క్రావణేదగ్ధసమ్మశ్రిత్యంసభస్యేతుకుశోదకమ్ ॥ ౩౬ ॥
 శ్రీరమాశ్వయుజేమాసికార్తికేష్వషదాజ్యకమ్ । మార్గోత్తమాశ్లేగోమూత్రంపౌ
 షేసమ్మగ్రియేఘ్నుతమ్ ॥ ౩౭ ॥ మాఘేకృష్ణతిలాంస్తద్వష్పజ్ఞగవ్యంచఖాల్మ
 నే । లలితావిజయాభద్రాభవాస్థికుముదాశివా ॥ ౩౮ ॥ వాసుదేవీతథాశారీమగ్ధ
 భాకమలాసతీ । ఉమాచదానకాలేతుప్రియతామితీర్తయేత్ ॥ ౩౯ ॥ మల్లికా
 శోకకమలకదమ్బోష్పలమల్లికామ్ । కుబ్జకంకరపీరంచబాణసమ్మనకుజుగ్రహమ్ ॥ ౪౦ ॥
 సింధువారంచసర్వేషుమాసేషుక్రమశస్త్రుతమ్ । జపాకుసుమ్భకుసుమంమాలతీతప
 త్రకమ్ ॥ ౪౧ ॥ యథాలాభంవ్రతస్తానికరపీరంచసర్వదా । ఏవంసంవత్సరంయా
 వమపోష్యదిధివన్నరః ॥ ౪౨ ॥ స్త్రీకుమారీపుమాన్వాపిశివంచాభ్యర్చ్యభక్తిః ।
 వ్రతాన్త్రైశయనందద్యాస్సరోష్ఠిపసూరసంయుతమ్ ॥ ౪౩ ॥ ఉమామహేశ్వరంహై
 మంవృషభంచగవాసహ । ఫాపయిత్యాభశయేనైబాహ్మణాయశేషయేత్ ॥ ౪౪ ॥
 అన్యస్యపియథాశక్తిమిభునాన్యస్యరాదిభిః । ధాన్యాలజ్జారగోదానైరభ్యర్చ్య
 వినిమన్త్రితమ్ ॥ ౪౫ ॥ విత్తశాశ్వేనరహితఃప్రాజయేద్గతపిస్త్రయః । ఏవంకరోతి
 యస్సన్యక్సాభాగ్యశయనవ్రతమ్ ॥ ౪౬ ॥ సర్వానాగ్రమానవాహ్నితివదంచానన్ద్య
 మశ్చుతేఽఫలవైక్యస్య* సాత్వాగమేతతుగర్వస్తనమాచరేత్ ॥ ౪౭ ॥ యతఃకీ
 ర్తిమవాహ్నితివ్రతమాసంసరాధిప । శాభాగ్యరోగ్యకూపాయుర్వస్త్రైజ్జార
 భూషణైః ॥ ౪౮ ॥ నవియక్తోభవేద్రాజ్యాద్వద్దాగ్ధుదశతత్రయమ్ । యస్తద్వాద
 శవత్సాణిశాభాగ్యశయనవ్రతమ్ ॥ ౪౯ ॥ కరోతీసప్తచాష్టేవాత్రీకణ్డభవనేషురైః ।
 పూజ్యమానోవాసేన్యన్యగ్యావతగ్లాంబయితంసరః ॥ ౫౦ ॥ సారీవాహరుతేయత్ర
 కుమారీవానరేశ్వర । సాపితశ్శలమాహ్నితిదేవ్యనుగ్రహాలితా ॥ ౫౧ ॥ శృణు
 యాదపియత్రైతత్పుద్గద్యాదధవామహిమ్ । సోపివిద్యాధరోధూత్వాన్వర్గలోకేచి
 రంవసేత్ ॥ ౫౨ ॥ ఇదమిహమదనేనపూర్వమిష్టంతథృతినాకృతపీర్వసూనునాచ ।
 కృతమథవరుణేనస్థినానైవ్యైకిముజననాథతదదృఢంతంహమాత్సితమ్ ॥ ౫౩ ॥ *

ఇతిశ్రీమత్సృపురాణే మత్స్యమనుసంవాదాన్తర్గతేశ్వర
 నారదసంవాదే శాభాగ్యశయనవ్రతకథనం
 నామషష్ఠితమోఽధ్యాయః.

నారదః ॥ భూద్గోకోథభువద్గోకస్త్వద్గోకోథమహర్జనః । తపస్సత్యంచసత్తై
 తేదేవలోకాఃప్రకీర్తితాః ॥ ౧ ॥ పర్యాయేణతుసర్వేషామాధిపత్యంకథంభవేత్ ।
 ఇహలోకేశుభంబూషమాయురారోగ్యమేవచ ॥ ౨ ॥ త్విచ్చవిపులానాథకథంస్యాత్సు

— శ్రీ అగ్నిమారుతయోగిస్తోత్ర శాపః ౩ —

కనూదన । పత్యేభగవత్సర్వం యథావద్వక్తుమర్హసి ॥ ౩ ॥ ఈశ్వరః పురాహు
తాశనస్సంధం మారుతేన మహితలే । ఆదిప్రుః పురుహూతేన వినాశాయ సురద్విహ
మ్ ॥ ౪ ॥ నిర్దోషతతేన దానవేషు సహస్రశః ॥ తారకః కపిమలాత్పశ్యకాలదంష్ట్రః
పరావసుః ॥ ౫ ॥ ఓరోచనశ్చ సక్రామాదవయాతాస్తహధన । అస్తస్సుముద్రమా
ః శ్యేస్సన్నివేశమకుర్వత ॥ ౬ ॥ అశక్తా ఇతి లేప్యగ్నిమారుతాభ్యాముపేక్షితాః
తతః ప్రభృతివైదేవాన్మనుష్యాస్తనభుజక్తమా ॥ ౭ ॥ సమీద్యచ మనీస్తస్సర్వాస్మి
విశద్విపునర్జలమ్ । ఏవం యుగసహస్రాణి దానవాః పశ్యంతవ ॥ ౮ ॥ జలమర్గతా
బ్రహ్మస్థివయ్యజగత్త్రయమ్ । తతః పునరభోషన్నిమారుతావమరాధిపః ॥ ౯ ॥
ఆదిదేశాదిరాదెమ్మనిధిరేవ ఓరోహ్యతామ్ । యస్మాదస్తద్విహం నైవ శరణం వరుణా
లయః ॥ ౧౦ ॥ తస్మాద్భవద్భ్యామత్యైవ శోషమేష ప్రణీయతామ్ । తావూచ
తుస్తతశ్చక్రముభాతౌ బలనూదనమ్ ॥ ౧౧ ॥ అథర్కపషచేష్టస్సాగరస్య విశో
షణమ్ । యస్మాజ్జీవనికాయస్య మహతస్సంతుయోభవేత్ ॥ ౧౨ ॥ తస్మాన్నపావం
భూయిష్టముత్సహేతాం పురస్తర । యస్య యోజనమాతేపజీవకోటిశ్చ తానై ॥ ౧౩ ॥
నివస్త్విసురక్రేష్ట సకథం నాశమర్హతి । ఏవముక్తస్సురేష్టస్త్రికోపాశ్చంరక్తలోచ
నః ॥ ౧౪ ॥ ఉవాచేదం వచోరోహదుద్వమన్మవపాకమ్ । నభర్త్యగర్వసంయోగం
ప్రాప్నువస్త్యమరాకృతిత్ ॥ ౧౫ ॥ భవతోస్తుపి శేషేణ మాహత్యేనావతిష్ఠతోః ।
మదాజ్ఞాలబ్ధసంయస్తాన్మారుతేన సహన్వితః ॥ ౧౬ ॥ మునిశ్రాణానహింసాదిపరిగృ
హ్యసకింకృతమ్ । ధర్మార్థశాస్త్రగ్రహితం శత్రుం ప్రతిపిభావసో ॥ ౧౭ ॥ తస్మాదేకే
న పుషామునూపేణ నూనుషే । మారుతేన సహం లోకేతవజన్మభవిష్యతి ॥ ౧౮ ॥
యదాచ మానుషత్వేనామగజ్ఞాపశోషితః । భవిష్యత్సృగధిష్ఠాహ్నోతదాదేవత్వ
మాప్నోసి ॥ ౧౯ ॥ ఇత్యస్త్రీశాపాన్పఠితౌ తత్త్వణాత్మనుహితలే । అనాస్తావేక
దేహేన కుష్ఠజన్మతపోధన ॥ ౨౦ ॥ మిత్రానరుణయోగ్విర్యాన్వసిష్ఠస్యానుజోఽభ

— శ్రీ అగ్నిస్తోత్ర స్తోత్రః ౩ —

వత్ ॥ అగస్త్య ఇత్యగ్రతపాస్సుహృభూవపునర్మునః ॥ ౨౧ ॥ నారదః ॥ సమూభతస్స
కథంభాతావసిష్ఠస్యాభవన్మునీనిభంచ మిత్రావరుణౌపితరౌతస్యతాస్తృతా ॥ ౨౨ ॥
జన్మమృదభూచ్చాస్యకథంచాపురనూదన । ఏతదాచక్యభగవన్యథావద్విబుధో
త్తమ ॥ ౨౩ ॥ ఈశ్వరః ॥ పురాపురాణపురుషః కదాచిగ్గర్భమాదనే । భూత్వాధ
ర్మసుతో విష్ణుశ్చ చారవిపులతపః ॥ ౨౪ ॥ తపసా తస్యభీతేన ఘ్నార్థం పీషితాపు
భా । శక్రేణ మాధవానక్లాపప్రహ్లోగణసంయతా ॥ ౨౫ ॥ యదానగీతవాద్యేన నా

జ్ఞానాదినాహరిః || నకామమాధవాభ్యాంచ * విషయాన్మృతిచక్రమ్ || ౨౬ ||
 తదాకామమధుస్త్రిణాంవిషాదమగమగ్గణః | సంతోభాయతతస్తేషాంస్వోరుదేశాన్న
 రాగజః || ౨౭ || సారముత్యాదయామాసతైర్లోక్యజనమోహినిమ్ | సంతముఖా
 స్తుతథాదేవాస్తతైవచసురాపుభౌ || ౨౮ || అపసరోభిస్సమత్సంహితేవాంస్తానబ్ర
 వీధరిః | ఉర్వశీతపనామ్నయంతోకేభ్యాతంగమివ్యతి || ౨౯ || తతఃకామయమా
 సేనమిత్రేణాహాయదోర్వశీః | ఉక్తామాంరమయస్వేతిబాధమన్యబ్రవీచ్ఛసా || ౩౦ ||
 గచ్ఛస్త్రీపాస్తరేతస్త్రిస్తోకమీవరేక్షణా | పరుణేనవృత్తావశ్యాద్వరుణంనాన్వను
 స్యత || ౩౧ || మిత్రేణాహంవృత్తాపూర్వవద్యభార్యానతేనభో | ఉవాచపరు
 ణశ్చిత్తంమయినన్యస్యగమ్యతామ్ || ౩౨ || గతాయాంబాధమత్యక్త్వామిత్ర
 శ్యాపమదాత్తగా | గచ్ఛస్వంమానుషేలోకేభజసోమసుతాత్మజమ్ || ౩౩ || భ
 జస్వేతియతోవేశ్యాధర్మపవత్యయాకృతః | జలమమ్భేతతోవీర్యంమిత్రేణపరుణేన
 చ || ౩౪ || ప్రక్షిప్తమధసజ్ఞాతాద్వావేవముసేనతైమా | నిమిర్మానుసృపఃపూ
 ర్వస్త్రీభిర్జ్యౌతమదీవ్యత || ౩౫ || తదస్తరేజగామాధవసోబ్రహ్మణస్సృతః | తస్య
 పూజామకుర్వంస్తుశశాపసమునిర్మవమ్ || ౩౬ || విదేహస్సన్మువస్వేతితప్తస్తేనా
 ప్యసామునిః | అన్యోస్యశాపాచ్ఛతయోర్విశరీరవిచేతసోః || ౩౭ || జగ్ముశ్శా
 పనాశాంబ్రహ్మణంపన్నసన్మువమ్ | అథబ్రహ్మసమాదేశాల్లోచనేవ్యవసన్ని
 మిః || ౩౮ || నిమేషాన్యశ్చలోకానాంతద్విక్రమాయనారద | వసేస్తోవ్యభవత్స్త్రికా
 జలమమ్భేతుపూర్వవత్ || ౩౯ || తతశ్శ్వేతశ్చతుర్భుజాస్సాక్షసూతకమణ్డలుః |
 అగస్త్యశ్చితిశాన్తాన్తాబభూవముషిసత్తమః || ౪౦ || మలయప్రేతకేశేతు + వై
 భానసవిధానతః | సభార్యస్సంవృతోవివైస్త్రపశ్చక్రేసుచుమరీన్ || ౪౧ || తతఃకా
 లేనమహతాః తారకాద్విషిడితమ్ జగద్వీత్యుసకోపేనపీతవాన్వరుణాలయమ్ || ౪౨ ||
 విధ్యవృద్ధిక్షయకృతఃన్యత్యురనోవిధాయచ | కాలమాటంవృధాచక్రేశ్వతకేతోర్మ
 తృప్తికృత్ || ౪౩ || తతోస్యవరదాస్సర్వేభభూవుశ్శరీరరాదయః | బ్రహ్మవిష్ణుశ్చ
 భగవాన్వరదానాయజగ్ముతుః || ౪౪ || వరంవృణోష్వభద్రంతేయదభీష్టంభజేన్న
 నే || అగస్త్యః || యావద్భ్రమ్యసహస్రాణాంపఞ్చవింశతికోటయః || ౪౫ || వైమా
 నికోభవిష్యామిదక్షిణాచలవర్తని | మద్విమానోదయేమర్యాద్యఃకశ్చిత్పుజనంమ
 మ || ౪౬ || ససప్తలోకాధిపతిఃపర్యాయేణభవిష్యతి || ఈశ్వరః || ఏవమస్త్రీతితే
 ప్యుక్త్వాజన్మదేవాయథాగతమ్ || ౪౭ || తస్మాద్భ్రమ్యప్రదాతవ్యోహ్యగస్త్యస్యనదా
 బుధైః || నారదః || కథమర్హ్యప్రదానంతుకర్తవ్యంతస్యవైప్రభో || ౪౮ || విధానం
 యదగస్త్యస్యపూజనంతద్వదస్వమే || ఈశ్వరః || ప్రత్యూషసమయేవిద్వాను-

* విషయాన్మృతిచక్రమః.

† వైశ్వానరవిధానవత్

‡ కాలకాది.

ర్యాదస్యోదయేనతి || ౪౯ || స్నానంశుక్లతిలైస్తద్వచ్చుక్షమాల్యావృరోగృహీ ।
 స్థాపయేదవణంకుష్మంమాల్యవస్త్రవిభూషితమ్ || ౫౦ || పశ్చిరత్నసమాయుక్తం
 ఘృతపాత్రేణసంయుతమ్ | అజ్ఞుప్తమాత్రంపురుషంతథైవసౌవర్ణమత్యాయతబాహు
 దణ్డమ్ || ౫౧ || చతుర్ముజంకుష్మముఖేనధాయధాన్యానిరత్నౌన్మృరసంయుతాని
 సకాంస్యపాత్రాత్తుతశుక్తియుక్తమ్స్త్రీణదద్యాద్ద్విజపుగ్ధవాయ || ౫౨ || ఉత్తి
 ప్యలమ్బోదరదీర్ఘబాహురసన్యచేతా*యముదఙ్ముఖస్సృ|| శ్వేతాంచదద్యాద్ద్యుచిత
 క్షీరస్తిరోప్యాంఖునైస్త్రేముముఖంసవత్సామ్ || ౫౩ || ధేనుంతతఃక్షీరవతీంప్రణ
 వ్యసవశ్శుభ్రాభరణాంద్విజాయ । † ఆసప్తరాత్రాదుదయేర్ఘ్యమస్యదాతవ్యమే
 తత్సకలంరేణ || ౫౪ || యావత్సమాస్మత్తదశాధవాన్యరథోర్ధ్వమప్యత్రవదన్తి
 కేచిత్ || కాశపుష్పప్రతీకాశహ్యాగ్నిమారుతసన్భవ || ౫౫ || మిత్రావరుణయోఃపు
 త్రీకుష్మయోనేనమోస్తుతే | ప్రత్యజ్ఞంచ ‡ ఫలత్యాగమేవంకుర్వన్నముహ్యతి || ౫౬ ||
 హిమంకుర్యాత్తతఃపశ్చద్వర్జయేత్సనసాఫలమ్ | అనేనవిధనాయస్త్రపుమాన్యస్యం
 నివేదయేత్ || ౫౭ || ఇమంలోకమవాప్నోతిరూపారోగ్యసమన్వితః | ద్వితీయేనభు
 వన్లోకంస్వర్లోకంచతతఃపరమ్ || ౫౮ || సప్తలోకానవాప్నోతిసప్తార్ధాన్యఃప్రయచ్ఛతి |
 ఇతిపఠత్యేణోతివాయుతద్వసుయుగళాఙ్గాభవస్యసమ్మృదానమ్ || ౫౯ || మతిమ
 పిచదదాతిసోపివిష్ణోర్భవనగతఃపరిపూజ్యతేమరౌఘైః || ౬౦ || * *

ఇతిశ్రీమత్సృపురాణే మత్సృమను సంవాదాంతర్గతేశ్వరనారదసంవాదే
 అగస్త్యోవృత్తితర్పుణాదికథనంనామైకపక్షతమోఽధ్యాయః.

— శ్రీలనన్తవృతీయావ్రతమ్.౩ —

మనుః || సౌభాగ్యారోగ్యఫలదమముత్రాక్షయకారకమ్ । భుక్తిముక్తిప్ర
 దందేవతన్నేబ్రూహిజనాద్దన || ౧ || శ్రీమత్సృః || యదుమాయాఃపురాదేవతా
 చాన్తకసూదనః । కైలాసశిఖరాసీనోదేవ్యావృష్టస్తదాశీల || ౨ || కథానసమ్మృ
 వృత్తానుధర్మ్యాసులలితాసుచ । తదిదానీంప్రవత్యౌమిభుక్తిముక్తిఫలప్రదమ్ || ౩ ||
 ఈశ్వరః || శృణుష్యావహితాదేవితథైవానస్తప్యగ్యకృత్ । నరాణామథనారీణా
 మారాధనమనుత్తమమ్ || ౪ || సభాస్యేవాథవైశాఖమాఘేవామార్గశీర్షకే । శు
 క్లపక్షతృతీయాయాంసౌతస్సన్దారసర్వపైః || ౫ || గోరోచనాంచగోమూత్రంకృష్ట
 గోశక్తృతంతథా । దధిచన్దనసమ్మిశ్రంబలాఠేతిలకంస్యసేత్ || ౬ || సౌభాగ్యారో
 గ్యకృత్తస్మాత్తస్మదాలలితాప్రియమ్ । ప్రతిపక్షంతృతీయానుదధానఃపీతవాససి || ౭ ||

ధారయేదధరక్తనిసారీచేత్పతిసంయుతా । విధవావాత్సరత్ననికుమారీశుక్లవాస
 సి ॥ ౮ ॥ దేవీంచపశ్చగవ్యేనతతఃక్షీరేణకేవలమ్ । స్నాపయేత్పథునా * తద్వత్సు
 ప్పగన్ధోదకేనతు ॥ ౯ ॥ పూజయేచ్ఛుక్లపుష్పైస్తుఫలైర్నానావిధైరపి । ధాన్యకై
 ర్జీరలవణైర్బుడక్షీరఘృతాన్వితైః ॥ ౧౦ ॥ శుక్లాక్షతతీలైర్నాన్వితతోదేవీసమర్చ
 యేత్ । పాదాద్యభ్యర్చనంకుర్యాత్ప్రతిపక్షంవరాననే ॥ ౧౧ ॥ వరదాయైసమః
 పాదాతథాగుల్ఫాన్వితైఃసమః । అశోకాయైసమోజఙ్ఘ్రీపార్వత్యైజానునీతథా ॥ ౧౨ ॥
 ఊరూమగ్ధశకారిణ్యైవామదేవ్యైతథాకటిమ్ । పద్మీందరాద్యైజతరమురఃకామత్రై
 యైసమః ॥ ౧౩ ॥ కిరౌసౌభాగ్యదాయైవైబాపహారముఖపియే । ముఖందర్ప
 ణవాసిన్యైస్సరదాయైస్థితంసమః ॥ ౧౪ ॥ కౌర్యైసమస్తథానాసామతులాయైచ
 లోచనే । తుష్ట్యైలలాటఫలకంకాత్యాయైస్సమశ్శిరః ॥ ౧౫ ॥ సమోగౌర్యై
 సమోధృత్యైసమఃకాల్యైసమశ్శ్రియే । రమ్భాయైలలితాయైచవాసుదేవ్యైసమో
 సమః ॥ ౧౬ ॥ ఏవంసమ్నాజ్యపిండివదగ్రతఃపత్నమాలిఖేత్ । పత్రైర్ద్వాదశభిర్య
 క్తంకుఙ్కురమేనసకర్ణిక్వమ్ ॥ ౧౭ ॥ పూర్వేతువిన్యసేద్దారీమవగ్ధాంచతతఃపరే । భ
 వానీందక్షిణేతద్వద్రుద్రాణీంచతతఃపరే ॥ ౧౮ ॥ విన్యసేత్పశ్చిమేసామ్యాంతథా
 మదనవాసినిమ్ । వాయవ్యేపాటలాముగ్రాముత్తరేణతథాప్యమామ్ ॥ ౧౯ ॥ సా
 ధ్యాయంత్యాంశుభాంసామ్యాంసుజ్వలాంకుముదాంతేమ్ । రుద్రంచమధ్యేసంస్థాప్య
 లలితాంకర్ణికోపరి ॥ ౨౦ ॥ కుసుమైరక్షతైర్వాపినమసాగ్రేణవిన్యసేత్ । గీతమ
 గ్ధశనిర్దోషంకారయిత్యాసువాసినిః ॥ ౨౧ ॥ పూజయేద్రక్తవాసోభీరక్తమాల్యా
 నులేపనైః । సిన్ధూరంస్నానమాగ్ధంచతాసాంశిరసిదాపయేత్ ॥ ౨౨ ॥ సిన్ధూరం
 కుఙ్కురమస్నానముపదిప్తంయతస్తతః । తథోపదేష్టారమపిపూజయేద్యశ్శతోగురు
 మ్ ॥ ౨౩ ॥ సమ్నాజ్యతేగురుర్యత్రసర్వాస్తస్యఫలాఃక్రియాః । సభస్యేపూజయే
 ద్దారీమత్పులైరసితైస్సుదా ॥ ౨౪ ॥ ఆశ్వినేబిభుజీవైశ్చకార్తికేశతపత్రకైః । జాతీ
 ఘృష్పైర్గార్గశీర్దేహిషేషీతైఃకురణ్ణకైః ॥ ౨౫ ॥ కువ్వకుఙ్కురమపుష్పైశ్చమాఘేదే
 వీంసమర్చయేత్ । సిన్ధువారేణజాత్యావాఫాల్గునేపూజయేదుమామ్ ॥ ౨౬ ॥ నై
 త్రేతుమగ్నికాశోక్తైర్వైశాఖేగన్ధపాటలైః । జ్యేష్ఠేకమలమగ్ధారైరాషాఢేవజపా
 మ్ముజైః ॥ ౨౭ ॥ కదమ్యైరథమాలత్యాశ్రావణేపూజయేత్సుదా । గోమూత్రంగోమ
 యంక్షీరందధిసర్పికుశోదకమ్ ॥ ౨౮ ॥ బిల్వపత్రార్కపుష్పంచయవాగోశ్శుక్లవా
 రిచ । పశ్చిగవ్యంచబిల్వంచప్రాశయేత్క్రమశస్సుదా ॥ ౨౯ ॥ ఏతద్భద్రపదాద్యం
 తుప్రాశనంక్రమశస్త్పఠేమ్ । ప్రతిపక్షంచమిగుసంత్యతీయాయాంవరాననే ॥ ౩౦ ॥ భో
 జయిత్యార్చయేద్ధక్త్యావస్త్రమాల్యానులేపనైః । పుంసఃపీతావ్వరందద్యాశ్శ్రియః

కాసువృషవాససీ॥౩౧॥ గోపావజాజీలవణమిత్యుదజ్ఞం గుహ్యాత్మమ్ | నార్యాదద్యాభు
లంపుంసస్సువర్ణోష్టులసంయుతమ్ ॥ ౩౨ ॥ యథానదేవిదేవస్తాంపరిత్యజ్యేహగచ్ఛతి |
తథామాముద్ధరాశేషమఃఖిసంసారసాగరాత్ ॥ ౩౩ ॥ కుముదావిమలానన్దాభవాసీవ
సుధాశివా | లలితాకమలగౌరీసతీరమ్భాచపార్వతీ ॥ ౩౪ ॥ నభస్యాదిమమాసేషు
ప్రియతామిత్యుదీరయేత్ | ఇతాస్తేశయనందద్యాత్సువర్ణకమలాన్యతిమ్ ॥ ౩౫ ॥
మిథునానిచతుర్వింశద్వాదశాభసమర్చయేత్ | అష్టాషడ్వాప్యభునరమమాసంస
మర్చయేత్ ॥ ౩౬ ॥ పూర్వందత్వాఽథగురవేశేషానభ్యర్చయేత్తతః | ఉక్తానస్తత్య
తీయైహసదానస్తఫలప్రదా ॥ ౩౭ ॥ సర్వపాపహరాదేవిసాఖాగ్యారోగ్యవర్ధనీ |
నమ్రేనావిష్టశాశ్యేనకదాచిదపిలక్ష్మయేత్ ॥ ౩౮ ॥ నరోవాయదివానారీవిష్టశా
త్యాభుతవ్యధః | గర్భిణీసూతికానక్తంకుమారీవాధరోగిణీ ॥ ౩౯ ॥ యదాశు
ద్ధాతదాతేనకారయేత్క్రమశస్సదా | ఇమామనస్తఫలదాయస్త్రుతీయాంసమాచ
రేత్ ॥ ౪౦ ॥ కల్పకోటిశతంసాగ్రంశేవలోకేమహీయతే | విష్టహి నోపిమర్శితవర్ష
త్రయముషోషణమ్ ॥ ౪౧ ॥ పుష్పైర్నవైర్విధానైశ్చసోపితశ్శిలమాపుష్యాత్ |
నారీవాకురుతేయాతుకుమారీవిధవాతథా ॥ ౪౨ ॥ సాపితశ్శిలమాప్నోతిగౌర్యను
గ్రహలాలితా | ఇతివతతిశృణోతివాయశ్శింగిరితనయా * వ్రతముగ్రలోకసం
స్థమ్ ॥ ౪౩ ॥ మతిమపివదదాతిసోపిదేవైరమరవభూజనకిన్నైశ్చపూజ్యః ॥ ౪౩ ॥ *

ఇతిశ్రీమత్స్యపురాణే మత్స్యమనుసంవాదే అనస్త్రుతీయావ్రతకథ
సంనామద్విషష్టితమోఽధ్యాయః.

— శ్రీరసకల్యాణతృతీయావ్రతమధ్య —

ఈశ్వరః ॥ అథాన్యామపివత్స్యామితృతీయాంపాపనాశసీమ్ | రసకల్యా
ణసీమేతాంపురాకల్పవిదోవిమః ॥ ౧ ॥ మాఘమాసేతుసమ్మాగ్రిష్టేతృతీయాంశుక్ల
వక్షకే | ప్రాతర్గ్రవ్యేనపయసాతిలైస్సన్నంసమాచరేత్ ॥ ౨ ॥ స్నానయేన్నృధు
నాదేవీతతైవేతురసేనచ | గన్ధాదకేనతుపునఃపూజయేత్కుంజుమేనవై ॥ ౩ ॥ ద
క్షిణాక్షానిసమ్మాభ్యుతతోవామానిపూజయేత్ | లలితాయైసమోదేవ్యాఃపాదంగు
ల్ఫంచపూజయేత్ ॥ ౪ ॥ జక్ష్మాంజానుంతభేశానైతతైవోరుంశ్రయేనమః | మదా
లసాయేతుకటిమపగ్ణాయైతథోదరమ్ ॥ ౫ ॥ స్తనంబుదనవాసినైవ్యప్రమదాయైచక
న్దరమ్ | తథాభుజాగ్రంమాధవైక్రమలాయైశుచిన్వితే ॥ ౬ ॥ భూరిలలాటంచరుద్రా
జ్యేష్ఠజగ్రాయైతథాఽలకాః | మకుటంచిన్ద్రవాసినైవ్యపునఃకార్యైతథాలకాః ॥ ౭ ॥
మదనాయైలలాటంతుమోహనాయైపునర్భువమ్ | నేత్రంచద్వారీధధారిణ్యైతుప్త్యై

చవదనంపునః ॥ ౮ ॥ ఉత్పత్తివైన్యనమఃకర్ణమవృతాయై నమఃస్మనమ్ । అభయాయై
 వామబాహుంవిశోకాయై నమఃకరమ్ ॥ ౯ ॥ హృదయంమన్తధప్రామేపాటలామైత
 ఛోదరమ్కటింసురతవాసివైర్యరథోరుంత్ర్యన్కుకప్రియే ॥ ౧౦ ॥ జానుజ్జ్వేనమోగౌర్యై
 గాయత్ర్యైగుల్ఫమర్చయేత్ । ధరాధరామైపాదంతువిశోకాయై నమఃశ్శిరః ॥ ౧౧ ॥
 నమోభవాన్వైకామిన్వైవాసుదేవ్యైజగద్భిన్యై । ఆనన్దదాయై నన్దాయై సుభ
 ద్రాయై నమోనమః ॥ ౧౨ ॥ ఏవంసమూజ్యపిధిపద్మిజదామృత్యవర్చయేత్ । భో
 జయిత్వాన్నపానేనమధురేణవిమన్సరః ॥ ౧౩ ॥ సలక్షకంవారికుమ్భంశుక్లామ్బర
 యుగద్వయమ్దత్వాసువర్ణకమలంగద్వమాలైర్యరథార్చయేత్ ॥ ౧౪ ॥ ప్రియతామత్ర
 కుముదాగృహ్నియాల్లవణప్రణమ్ । అనేనవిధినాదేవీంమాసిమాసిసమర్చయేత్ ॥ ౧౫ ॥
 లవణంవర్ణయేన్మాఘేఫాల్లునేతుగుడంపునః । తవరాజంతథాచైత్రేవర్ణ్యంతుమధుమా
 ధవే ॥ ౧౬ ॥ హసకంజ్యేష్ఠమాసేతుతథామధేతుజీరకమ్ । క్రావణేవర్ణయేత్తీరం
 దధిభాద్రపదేతథా ॥ ౧౭ ॥ ఘృతమాశ్వయుజేతద్వదూర్జేవర్ణ్యవవల్లికా । ధాన్యకం
 మార్గశీర్షేతుపాషేవర్ణ్యతుశరీరా ॥ ౧౮ ॥ వ్రతాన్దేకరకంపూర్ణంమాసేమాసే
 తుదావయేత్ । దద్యాద్వికాలవేళాయాంభత్యపాత్రేణసంయుతాః ॥ ౧౯ ॥ ల
 ఙ్కుకాశ్యోకవర్తీశ్చసంయువామధపూరితాః । ఘాటికాఘృతపూరాంశ్చపిష్టాపూ
 పాశ్చమణ్డకా ॥ ౨౦ ॥ క్షీరంశాకంచదధ్యన్నమిణ్డుర్యోశోకవర్జితః । మాఘాది
 క్రమశోదద్యాదేతానికరకోపరి ॥ ౨౧ ॥ కుముదామాలతీశారీరమృగభద్రాజయాశి
 వా । ఉమారతీసతీతద్వన్మగ్ధలారతిలాలసా ॥ ౨౨ ॥ క్రమాన్మాఘాదిసర్వత్రప్రియ
 తామితీర్తయేత్ । సర్వత్రపఞ్చగవ్యంచస్రాశనంసముదాహృతమ్ ॥ ౨౩ ॥ ఉప
 వాసేభవేన్ద్యమశక్తోనక్తిమవ్యతే । పునన్మాఘేతుసమ్నాప్తేశరీరాంకరకో
 పరి ॥ ౨౪ ॥ కృత్వాతుకాఞ్చనీంశారీంపఞ్చరత్నసమన్వితమ్ । హేమమగ్ధుష్ఠమా
 త్రాంపసాక్షసూత్రకమణ్డలుమ్ ॥ ౨౫ ॥ చతుర్ముజామిష్టయతాంసితనేత్రపటావృ
 తామ్ । తద్వద్దోమిథునంశుక్లంసువర్ణాఢ్యంసితామ్పరమ్ ॥ ౨౬ ॥ సవస్త్రుభాజనం
 దద్యాఘ్వానీప్రియతామితి । అనేనవిధినాయస్తరసకల్యాణినిప్రతమ్ ॥ ౨౭ ॥ కు
 ర్యాత్ససర్వపాషేభ్యస్తక్షణాదేవముచ్యతే । నవార్చ్యదసహస్రంతునమఃఖిజాయ
 తేనరః ॥ ౨౮ ॥ అగ్నిష్టోమసహస్రేణయశ్చలంతదవాపున్యాత్ । నారీవామరు
 తేయాతుకుమారివావరాననే ॥ ౨౯ ॥ విధవావావరాకీవాసాపితశ్శలభాగ్ని । సా
 భాగ్యరోగ్యసమ్నాన్మశారీలోకేమహీయతే ॥ ౩౦ ॥ ఇతివతతియత్తత్తంయశ్శృణో
 తిప్రసక్తాత్సకలకలుషముక్తిపార్వతీలోకమేతి । మతిమపిచనరాణాంయోదదాతి
 ప్రియార్థంవిబుధపతిజనానాంనాయకస్సాన్విదమోఘః ॥ ౩౧ ॥

ఇతిశ్రీమత్పుపురాణే మన్మథమనుసంవాదే రసకల్యాణిని

తృతీయావ్రత కథనం నామత్రైవిక్షితమోఢ్యాయః.

అక్షరార్థానంతరమునామకము.

శుక్లవర్ణః తథా వాన్యోప్రవత్సోమిత్వతీయాంపావనాశనీమి నామ్నాల్లోకే
 తువిఖ్యాతామార్ద్రానన్దకరీమహా ॥ ౧ ॥ యదాశుక్లవర్ణతీయాయామహాభర్తృంభవేత్స్వ
 చిత్రబ్రహ్మర్తుమశ్మత్తుంవాహస్తోమూలర్తుమేవచ ॥ ౨ ॥ దర్శ్యగర్భోదక్షస్సాన్దనంత
 దాసమ్యక్సమావరేత్ శుక్లమాల్యాన్బరధరశుక్లగర్ధానులేవనః ॥ ౩ ॥ భవానీమర్చ
 యేద్భక్త్యాశుక్లపుష్పైస్సుగర్భిభిః మహాదేవేనసహితామపవిష్టాంమహాసనే ॥ ౪ ॥ వా
 మదేవైస్సమఃపాదోశభగరాయనమోహరమ్ ॥ జఙ్ఘశోకవిరాశివైస్సనన్దాయన
 మఃప్రభోః ॥ ౫ ॥ రహస్యమైపూజయేదూరూశివాయచపినాకీనః ॥ ఆనన్దినైస్త్రికటిందేవ్యా
 శ్శూలిసంశూలపాణయే ॥ ౬ ॥ మాధవైస్త్రిదకటింనాభిమథశ్మోగ్ధవాయవై ।
 స్తనావానన్దకారిన్ద్రైశ్చరస్యేష్టుమాళయే ॥ ౭ ॥ ఉత్తాన్తైస్త్రిసమఃకణ్డంజీలక
 ణ్డాయవైహరమ్ ॥ కరాపుష్పలధారిన్ద్రైభద్రాయజగతాంపతే ॥ ౮ ॥ బాహుచ
 వరిరమ్భైస్త్రిస్సత్తరీలాయవైహరమ్ ॥ దేవ్యాముఖంవిలాసిన్ద్రైస్సప్తశాయపునర్వి
 భోః ॥ ౯ ॥ ప్రితంచస్తరలీలాయైవిశ్వవక్త్రాయవైఃఖమ్ ॥ సేత్రేషదనవాసిన్ద్రై
 విశ్వధామేతిశూలిసమ్ ॥ ౧౦ ॥ భృషాన్సత్తప్రియాయైచతాన్ద్రవేశాయశూలిసమ్ ॥
 దేవ్యాలలాటమిన్ద్రైస్త్రిహవ్యవాహాయవైఃఖోః ॥ ౧౧ ॥ స్వాహాయైమకుటందే
 వ్యావిభోర్గర్భాధరాయవై ॥ విశ్వకాయావిశ్వముఖావిశ్వపాదకరాశివౌ ॥ ౧౨ ॥
 ప్రసన్నవదనావస్తేపార్వతీవరమేశ్వరౌ ॥ ఏవంసమ్నాభ్యుపధివదగ్రతశ్చివయోఃపు
 నః ॥ ౧౩ ॥ పద్మోత్పలానిరజసానానావర్ణానికారయేత్ ॥ శక్తచక్రేసకలకేస్వస్తి
 కామృతశామరాః ॥ ౧౪ ॥ యావన్తఃపాంసవస్త్రరజసఃపతాభువి ॥ తావద్వ
 ర్షసహస్రాణిశివలోకేమహీయతే ॥ ౧౫ ॥ చత్వారిఘృతపాత్రాణిసహిరణ్యానిశ
 క్తితః ॥ దత్వాద్విజాయకరకముదకాన్నసమన్వితమ్ ॥ ౧౬ ॥ ప్రతిపక్షంచతుర్వా
 సంయావదేవంసమర్చయేత్ ॥ తతస్తచతురోమాసాన్సూర్యవత్కరకోపరి ॥ ౧౭ ॥
 చత్వారిసత్తపాత్రాణితిలపాత్రాణ్యనన్తరమ్ ॥ గర్భోదకంపుష్పవారిచన్దనంకుబూ
 మోదకమ్ ॥ ౧౮ ॥ దుగ్ధంమధుఘృతంచైవగోశృంగోదకమేవచ ॥ పుష్పేదకంతథా
 వారికృష్ణచూర్ణసహస్వితమ్ ॥ ౧౯ ॥ ఉగ్రీరసలిలంతద్వ్యవచూర్ణోదకంతతః ॥ తిలో
 దకంచసమ్ప్రీశ్యవసేన్ద్రాగ్నిరారిదిషు ॥ ౨౦ ॥ మాసేషుపక్షద్వితయంప్రాశనంస
 ముదాహృతమ్ ॥ సర్వత్రశుక్లపక్షాణిప్రశస్తానిసదార్పణే ॥ ౨౧ ॥ దానకాలేచ
 సర్వత్రమస్త్రీమేతదుదీరయేత్ ॥ గౌరీమేప్రియతామద్యుఅఘనాశాయమగ్ధౌ ॥ ౨౨ ॥
 శాఖాగ్నియాస్త్రులితాభవానీసర్వసిద్ధయే ॥ సంవత్సరాన్తేతవణంకుసువృంకుబూ
 మంతథా ॥ ౨౩ ॥ చన్దనంసేత్రపట్టంచసహిరణ్యామ్బుజేనచ ॥ ఉమామహేశ్వరంహౌ
 మంతద్వదిత్యుఫలైర్వృతమ్ ॥ ౨౪ ॥ స్వాస్త్రరావరణాంశయ్యాంసోపధానాని
 వేదయేత్ ॥ సపత్నీకాయవిప్రాయగౌరీమేప్రియతామితే ॥ ౨౫ ॥ ఆగ్నిానన్దకరీనా

మత్సరీయాపాపనాశనీ । యాముపోష్యనరోయాతిశమోష్ణాస్తత్పరమంపదమ్ ॥ ౨౬ ॥
 భూలోకేపరానందప్రాప్తోతిధనసంపదమ్ । ఆయురారోగ్యసంత్యాగవక్త్రవిహ్వ
 కమాపుష్యాత్ ॥ ౨౭ ॥ యథిదంశ్యణుయాన్విత్యంత్రావయేద్వాపిమానసః । సా
 రీవాకురుతేయాతుకుమారీవిధవాపివా ॥ ౨౮ ॥ సాపితత్ఫలమాపోతదేవ్యనుగ్రహ
 లాలితా । ప్రతిపక్షముపోష్యైవంమస్తార్జునవిధానవిత్ ॥ ౨౯ ॥ రుద్రాణీలోకమాపో
 తిపునరావృత్తిదగ్ధభమ్ । శక్రలోకేనగన్ధర్వైస్వేపూజ్యతేబ్రాహ్మతత్రయమ్ ॥ ౩౦ ॥

ఇతిశ్రీమత్సృపురాణే మత్స్యమనుసంవాదేఅక్షయీతత్పరీయా
 వ్రతకథనంనామ చతుష్షష్ఠితమోఽధ్యాయః

— శ్రీఅక్షయతృతీయావ్రతమ్ శ్రీ —

శుశ్రవః ॥ అథాన్యానుపివక్ష్యామిత్పరీయాంసర్వకామదామ్ । యస్యాం
 దత్తంహుతంజప్తంసర్వంభవతిచాక్షయమ్ ॥ ౧ ॥ వైశాఖశుక్లపక్షేతుత్పరీయా
 యాముపోషితః । అక్షయంఫలమాప్నోతిసర్వస్యసుకృతస్యచ ॥ ౨ ॥ సాతథాబ్రహ్మ
 ణోపేతావిశేషేణతుపూజితా । తత్రదత్తంహుతంజప్తంసర్వమక్షయముచ్యతే ॥ ౩ ॥
 అక్షయాసంతతిస్తుస్యాత్రస్యాంసుకృతమక్షయమ్ । అక్షయైఃపూజ్యతేవిష్ణుస్తేనసా
 ప్యక్షయాస్తృతా ॥ ౪ ॥ అక్షతైస్తునరస్సాంతోవిష్ణోర్దత్వాతథాక్షతాః । విప్రే
 ఘదత్వాతానేవతథాసక్తత్సుసంస్కృతాః ॥ ౫ ॥ తథాన్నభుక్తుహోభాగఫలమక్షయ
 మశ్నుతే । ఏకామప్యక్తవత్సృత్యాత్పరీయాంవిధివన్నరః ॥ ౬ ॥ ఏతామనుత్ప
 రీయాయాంసర్వాసాంతుఫలంభేత్ । తృతీయాయాంసమభ్యర్చ్యసోపవాసోజ
 నాగ్దనమ్ ॥ ౭ ॥ రాజసూయఫలంప్రాప్యతిమగ్ర్యాంచవిన్దతి ॥ ౮ ॥

ఇతిశ్రీమత్సృపురాణే మత్స్యమనుసంవాదేఅక్షయీతృతీయా
 వ్రత కథనంనామ పంచషష్ఠితమోఽధ్యాయః

— శ్రీసారస్వతవ్రతమ్ శ్రీ —

మనుః ॥ అథనాభారతీకేనవ్రతేనమధుసూదన । తత్రైవజ్ఞానసాభాగ్యమతి
 విద్యాసుకాశలమ్ ॥ ౧ ॥ అభేదశ్చేదపిదమృత్యోర్ధృథాబ్ధిజనస్యచ । ఆయుష్యం
 విపులంపుంసాంత్యేకథయమాధవ ॥ ౨ ॥ శ్రీమత్సృగ్ ॥ సమ్యక్ప్రప్తంత్వయారాజ
 జ్ఞానసారస్వతంవ్రతమ్ । యస్యసజ్జీర్తనాదేవసాతువ్యతిసరస్వతీ ॥ ౩ ॥ యో
 యద్భక్తఃపుమానుగ్రాహ్యదేతద్వ్రతమనుత్తమమ్ । తద్వాసరాదౌసముఖ్యవిధా
 నేనసమారభేత్ ॥ ౪ ॥ అథవాఽదిత్యవారేగ్రహతారాలేనచ । పాయసంభో
 జయద్విప్రానుగ్రాహ్యబ్రాహ్మణవాచనమ్ ॥ ౫ ॥ శుక్లవస్త్రాశీదత్వాతుసహిరణ్య

శక్తితః । గాయత్రీంపూజయేద్భక్త్యాశుక్లమాల్యానులేపనైః ॥ ౬ ॥ యథానడే
 భగవాన్ప్రసక్తిలోకపితామహః । త్వాంపరిత్యజ్యసంతిష్ఠే త్తస్మాద్భవవరప్ర
 దా ॥ ౭ ॥ వేదశాస్త్రాణిసంస్కారాణిసృత్వాగీతాదికంచయత్ । త్వదధీనంయథాదేవి
 తథామేనస్తసిద్ధయః ॥ ౮ ॥ లక్ష్మీరేఖాపరాపుష్టిర్గౌరీతుష్టిఃప్రభామతిఃపితాభిఃపాం
 హిచాష్టాభిస్తసుభిర్నాంసరస్వతి ॥ ౯ ॥ ఏవంసమ్పూజ్యగాయత్రీంవీణాక్షమణిధా
 రిణీమ్ । శుక్లపుష్పాక్షతైర్భక్త్యాసకమణ్ణులుపుస్తకామ్ ॥ ౧౦ ॥ మాసప్రతేనభుజ్జీత
 సాయంప్రాతర్భద్రవితే । పశ్యమ్యాంప్రతపతుంచపూజయేచ్ఛసువాసినీమ్ ॥ ౧౧ ॥
 తత్రేవతణ్ణులపథంఘృతపాత్రేణసంయుతమ్ । కీరందద్యాద్ధిరణ్యంచగాయత్రీప్రియ
 తామితీ ॥ ౧౨ ॥ సద్భాయాంచతథామాసమేతత్కుర్వన్తనూచరేత్ । నాస్తరాభోజ
 సంకుర్యాద్భావన్తాసాస్త్రయోదశ ॥ ౧౩ ॥ సమాప్తేతుప్రతేదద్యాద్భుజనంశుక్లత
 ణ్ణులైఃపూర్ణంసప్త్రయ్యుద్వంచగాంచవిప్రాయశోభనామ్ ॥ ౧౪ ॥ దేవ్యావితాసఖ
 ణ్ణంచసితసేత్రపటావృతామ్ । చంద్రసంవస్త్రయ్యుద్వంచదగ్ధస్నకరకంపుసః ॥ ౧౫ ॥ త
 తోపదేష్టారమపిభక్త్యాసమ్పూజయేద్దురుమ్ । విత్తశాత్యేనపహితోవస్త్రమాల్యాను
 లేపనైః ॥ ౧౬ ॥ అనేనవిధినాయస్తుకుర్యాత్సారస్వతంవ్రతమ్ । విద్యావాసగ్ధసం
 యుక్తోరక్తకణ్ణశ్శబ్దాయతే ॥ ౧౭ ॥ సరస్వత్యాఃప్రసాదేనబ్రహ్మలోకేమహీయతే ।
 నారీవాకురుతేయాశుసాపితృభులభాగినీ ॥ ౧౮ ॥ బ్రహ్మలోకేవసేద్రాజన్యావత్య
 ల్పాయతత్రయమ్ । సారస్వతంవ్రతంయస్తుశృణుయాదపియఃపరేత్ ॥ ౧౯ ॥ వి
 ద్యాధరపురేసోపివసేత్యల్పాయతత్రయమ్ ॥ ౧౯౪ ॥ * * *

ఇతిశ్రీమత్సృపురాణే మత్సృమనుసంవాదే సారస్వత
 వ్రత కథనంనామ షట్షష్ఠి తమోఽధ్యాయః

శ్రీగ్రహణస్సంపిధిః

మనుః ॥ చంద్రాదిత్యోపరాగేషుయత్సానమభిధీయతే । తదహంశ్రోతుమి
 చ్ఛామిద్రవ్యమన్త్రవిధానతః ॥ ౧ ॥ శ్రీమత్సృః ॥ యస్యరాశింసమాక్రమ్యభవేద్గ్రీ
 హణ * సంపాదః । తత్రసానంప్రవత్స్యామిమన్త్రైషధివిధానతః ॥ ౨ ॥ చంద్రోపరాగేస
 మ్నాప్తేభ్యత్వాబ్రాహ్మణవాచసమ్ । సమ్పూజ్యచతురోవిప్రాభ్యుక్లమాల్యానులే
 పనైః ॥ ౩ ॥ పూర్వమేవోపరాగస్యసమాసాద్యోపధిగణమ్ । స్థాపయేచ్ఛతురఃకు
 మ్భసప్రణామైగరాదివ ॥ ౪ ॥ రథాశ్వగజవల్క్లీకసగ్ధమద్రాదగోకులాత్ । రాజ
 ద్వారవ్రదేశోచ్చస్పదమానీయగ్నిపేత్ ॥ ౫ ॥ పశ్చిగవ్యంచకుష్మేషుశుద్ధముక్తా

ఫలానివ । రోచనాంపద్మశఙ్ఖోచపశ్చురత్నసమన్వితౌ ॥ ౬ ॥ స్ఫుటికంచన్దనంశ్వే
తంతీర్థవారిససర్వపమ్ । గజదన్తంసకుముదంతభైవోశీరగున్దులు ॥ ౭ ॥ ఏతన్న
ర్వంవినితీప్యకుమ్మేష్వావాహయేత్సురా ॥ సర్వేసముద్రాస్ఫురితప్రీధానిజలదాన
దాః ॥ ౮ ॥ ఆయాన్తయజమానస్యదురితక్షయకారకాః । యోసాపజ్రధరోదేవ
ఆదిత్యానాంప్రభుర్మతః ॥ ౯ ॥ సహస్రనయనశ్చేష్టోగ్రహపీడాంవ్యపోహతు । ము
ఖంయస్సర్వదేవానాంసప్తార్చిరమితద్యుతిః ॥ ౧౦ ॥ చష్టోపరాగ* సమ్మాతాం
గ్రహపీడాంవ్యపోహతు । యఃకర్తృసాక్షీభూతానాంధర్మేమహిషవాహనః ॥ ౧౧ ॥
యమశ్చష్టోపరాగోథపీడామత్రవ్యపోహతు । రత్నోగణాధిపస్సాక్షాత్పరీశయాన
లసన్నిభః ॥ ౧౨ ॥ ఖడ్గహస్తోతిభీమశ్చ† గ్రహపీడాంవ్యపోహతు । ఖడ్గపాశధరోదేవ
స్సనామకరవాహనః ॥ ౧౩ ॥ సజలాధిపతీశ్చన్ద్రగ్రహపీడాంవ్యపోహతు । ప్రాణ
హాపేణయోలోకాన్పాతికృష్టమృగప్రియః ॥ ౧౪ ॥ వాయుశ్చష్టోపరాగోథాం
గ్రహపీడాంవ్యపోహతు । యోసానిధిపతిర్దేవఃఖడ్గశూలగదాధరః ॥ ౧౫ ॥ చష్టో
పరాగసమ్మాతాంగ్రహపీడాంవ్యపోహతు । యోసానిష్ఠధరోదేవఃపినాకీవృషవా
హనః ॥ ౧౬ ॥ చష్టోపరాగపాపానిశీఘ్రంనాశయశ్చజగర । త్రైలోక్యేయానిభూ
తానిస్థావరాణీచరాణీచ ॥ ౧౭ ॥ బ్రహ్మవిష్ణ్వరూప్యంతైతానిపాపంహరన్తుమే ।
ఏవమామన్త్రిత్రైకుమ్మైభిషిక్తోగుణాన్వితైః ॥ ౧౮ ॥ ఋగ్యజుస్సమన్త్రై
శ్చశుక్లమాల్యానులేపనైః । పూజయేద్వస్త్రగోదావైర్బాహ్యజానిష్ఠదేవ
తా ॥ ౧౯ ॥ ఏతానేవతతోమన్త్రానాలిఖ్యకనకాన్వితా ॥ స్థాపయేయశ్చ
త్రైకుమ్మైభ్యజమానంద్విజోత్తమాః ॥ ౨౦ ॥ వస్త్రీఖడ్గేభవాపట్టేహేమరత్న
సమన్వితా ॥ యజమానస్యశిరసినిదభ్యుచ్ఛేద్విజోత్తమాః ॥ ౨౧ ॥ తతోతి
వాహయేద్వేలాముపరాగానుగామినీమ్ । ప్రాజ్ఞుఖిపూజయిత్వాతుసమస్యనిష్ఠ
దేవతాః ॥ ౨౨ ॥ చన్ద్రగ్రహేవినిర్వృత్తేకృతగోదానమగ్ధళః । కృతస్నానాయత
ద్వస్త్రగ్రాహ్యజానిష్ఠవేదయేత్ ॥ ౨౩ ॥ అనేనవిధినాయస్త్రగ్రహణస్నానమా
చరేత్ । సతస్యగ్రహపీడాస్యాన్నచబంధుజనక్షయః ॥ ౨౪ ॥ పరమాంఽశుద్ధిమా
ప్రోతిక్షేమమారోగ్యముత్తమమ్ । సూర్యగ్రహేసూర్యనామసదామన్త్రేముక్తిర్త
యేత్ ॥ ౨౫ ॥ అధికంపద్మరాగంచకపిలాంచమశోభనమ్ । ప్రయచ్ఛేద్విత్తసమృ
న్నశ్చన్ద్రసూర్యోపరాగయోః ॥ ౨౬ ॥ యజ్ఞదంశ్యణుయానిశ్చ్యంత్రావయేద్వా
సమాహితః । సర్వపాపవిన్ముక్తశ్శివలోకేమహీయతే ॥ ౨౭ ॥ * *

ఇతిశ్రీమధ్వపురాణే మధ్వమునుసంవాదే చన్ద్రసూర్యోప

రాగస్నానవిధికథనంనామ సప్తపక్షితమోక్షాధ్యాయః.

శ్రి సప్తమీ స్కంధ ప్రథమః

నారదః ॥ కిముద్వేగాద్భుతేకృత్యమలక్ష్మీః కేనహస్యతే । మృతవత్సాభిషే
 కాదికార్యేషుచకిమివ్యతే ॥ ౧ ॥ ఈశ్వరః ॥ పురాకృత్యానిపాపానిఫలప్ర్యప్తిం ప్రపాద
 నః ॥ గదుఃఖాదిరూపేణతతైవేష్టవధేనచ ॥ ౨ ॥ తద్విశాశంవత్సౌమిసదాకల్యా
 ణకారకమ్ । సప్తమీ స్కంధసంనామజనపీఠావినాశనమ్ ॥ ౩ ॥ బాలానాంమరణం
 యత్రక్షీరపానాంప్రదృశ్యతే । తద్వద్వృద్ధసరాణాంచయావనేచాపివర్తతామ్ ॥ ౪ ॥
 శాస్త్రయేతత్రవత్సౌమిమృతవత్సానికేచయత్ । ఏతదేవాద్భుతోద్వేగవిత్తభ్రామవి
 నాశనమ్ ॥ ౫ ॥ భవిష్యతిచవారాహేయత్రకత్వేతపోధన । వైవస్వతంచతత్రాపి
 యత్రావ్రరమనుత్తమమ్ ॥ ౬ ॥ భవిష్యతిచతత్రాపివత్సవింశతిమంతథా । కృతం
 నామయుగంతత్రహైహయాన్వయవర్ధనః ॥ ౭ ॥ భవితాన్యపతిర్విరఃకృతవీర్యఃప్ర
 తాపవా ॥ ససప్తద్విపమఖిలంపాలయిష్యతిమణ్డలమ్ ॥ ౮ ॥ యావద్వర్షసహ
 స్రానిసప్తసప్తతినారద । జాతమాత్రంతుతత్రాపియావత్ప్రత్యైతంతథా ॥ ౯ ॥
 చ్యవనస్యతుశాపేనవిశాశముపయాస్యతి । సహస్రబాహుశ్చతతోభవితాతస్యవై
 సుతః ॥ ౧౦ ॥ సంయుతశ్శభచక్రాదిచక్రవర్తిత్వలక్షణైః । కృతవీర్యస్తదాగత్యస
 హస్రైశుంధివాకరమ్ ॥ ౧౧ ॥ ఉపవాసప్రత్యైర్దివ్యైర్వేదసూక్తైశ్చనారద । పు
 త్రస్యజీవనాయాలమేతత్సామనవాప్యతి ॥ ౧౨ ॥ కృతవీర్యేణైవప్రప్తృధంవ
 త్కృతిభాసురః । అశేషదుఃఖశమనంకలికల్మషనాశనమ్ ॥ ౧౩ ॥ సూర్యః ॥ అలం
 క్షేకేనమహతాపుత్రస్త్రిప్తవరాధిప । భవిష్యతిచిరంజీవీస్తుకల్మషనాశనమ్ ॥ ౧౪ ॥
 సప్తమీ స్కంధసంవత్సౌమిసర్వలోకహితాయవై । జాతస్యమృతవత్సయాఃసప్తమేమా
 సినారద ॥ ౧౫ ॥ అథవాశుక్లసప్తమ్యామేతత్సర్వంప్రశామ్యతి । గ్రహతారాబలం
 లభ్యాకృత్యాబ్రహ్మణవాచనమ్ ॥ ౧౬ ॥ బాలస్యజన్మక్షత్రతిథిదేవాన్యజేచ్ఛధః ।
 తద్వద్వృద్ధసరాణాంచకృత్యంస్యాదితరేషుచ ॥ ౧౭ ॥ గోమయేనానులిప్తాయాం
 భూమావేకాగ్రవత్తదా । తణ్ణులైరక్తశాలీయైశ్చహుగోక్షీరసంయుతైః ॥ ౧౮ ॥
 నిర్వపేత్సూర్యరుద్రాభ్యాంవత్సన్త్రాభ్యాంవిధానతః । కీర్తయేత్సూర్యదైవత్యంస
 ప్రార్చిత్వపుత్రాహుతీః ॥ ౧౯ ॥ జహుయాత్సూర్యసూక్తేనతద్వక్రుద్రాయనార
 ద । జూతాతవ్యాస్పదిచస్తత్రతథైవారగపలాశయోః ॥ ౨౦ ॥ యవకృష్ణతీలైర్హో
 మఃకర్తవ్యోఽష్టశతంపునః । వ్యాహృతీభిరథాజ్యేనతథైవాష్టశతంపునః ॥ ౨౧ ॥
 హుత్వాసామంచకర్తవ్యంమర్గశౌక్లీనధీమతా । విషేణవేదవిమహావిధివర్గభూ
 ణినా ॥ ౨౨ ॥ స్థాపయత్వాదగ్రచతురఃకుమ్భానోకజేషుశోభనా ॥ పశ్చిమశ్చపు
 నర్మజ్యేంద్రధృతుతనమన్వతమ్ ॥ ౨౩ ॥ స్థాపయేదవ్రణంకుమ్భంసప్తార్చేనాభిమన్త్రి
 తమ్ । సారభ్యేణాథతోయేనపూర్ణాన్నలవసంయుతా ॥ ౨౪ ॥ సర్వాన్సర్వో
 పధియుతాశ్శోత్తమాన్సర్వఫలాయుతా ॥ పశ్చిరత్రైశ్చసంయుక్తాన్వాసోభిః

పరివేష్టితాః॥౨౫॥ గజాశ్వరథవల్మీకసంక్లమప్రాదగోకులాత్ | సంశుద్ధమృదమాదా
యసర్వేవ్యథనిధావయేత్ ॥ ౨౬॥ చత్రవ్యథచకుష్మేషువజ్రముంచాపిమధ్యమమ్ |
వేష్టయేద్వస్త్రీయుక్షేనసాగాన్త్రాస్త్రీసుదిరయేత్ ॥ ౨౭ ॥ సప్తభిశ్చాథనారిభిర
వ్యక్తాక్తాభిరేవచ | పూజితాభిర్యథాశక్త్యామాల్యవస్త్రవిభూషణైః ॥ ౨౮॥ సవి
ప్రాభిశ్చక్త్రవ్యంమృతవత్సాభిషేచనమ్ | దీప్తాయరస్తుబాలోఽయంజీవవత్సాచ
భామిని ॥ ౨౯ ॥ ఆదిత్యశ్చస్త్రీమాసార్ధంగ్రహనక్షత్రమణ్డలైః | శక్తశ్చలోకపా
లాశ్చబ్రహ్మవిష్ణుర్మహేశ్వరః ॥ ౩౦ ॥ ఏతేచాన్యేచదేవౌఘాస్సదాపాస్తుకుమా
రకమ్ | మాత్రాశనిర్మాహుతభుజ్శ్చచబాలగ్రహఃకృత్విత్ ॥ ౩౧ ॥ పీఠాంకు
ర్వస్తుమామాతుర్జనకస్యజనస్యచై | తతశ్శుక్లాస్పరధరఃకుమారఃపరిసంయుతః॥ ౩౨॥
వర్మజంపూజయేద్భక్త్యానందస్యాంశ్చగురుస్తునః | కాశ్చానీంచతతఃకృష్ణతలపాత్రో
పరిష్ఠితమ్ ॥ ౩౩ ॥ ప్రతమాంధర్వరాజస్యగురవేతునివేదయేత్ | వస్త్రీకాశ్చ
సరత్పాక్షైర్భుక్తైస్సమృతపాయసైః॥ ౩౪ ॥ పూజయేద్భాగ్నిష్కాణాంస్తద్వద్విత్తశా
త్యవివర్జితః | భుక్త్యాచగురుణాదైవ్యముచ్చార్యాధర్మసంతతిః ॥ ౩౫ ॥ దీప్తాయ
రస్తుబాలోయంయావద్వర్షశతంసమాః | యత్ప్రజ్ఞేదస్యచురితంక్షీప్తంతద్భజబా
నతే ॥ ౩౬ ॥ బ్రహ్మరుద్రోవసుస్సూర్యోవిష్ణుర్దేవోహుతాశనః | రక్షస్తుసర్వదుఃఖే
భ్యోవరదాస్సస్తుసర్వదా ॥ ౩౭ ॥ ఏవమాదినివాక్యానవదస్తంపూజయేద్గురుమ్ |
శక్తితఃకపిలాందద్యాస్సశివత్యవిసర్జయేత్ ॥ ౩౮ ॥ చరుంచపుత్రీసహితాప్ర
ణమ్యరవిశజగ్రా | హుతశేషంతదాశ్మీయాదాదిత్యాయనమోస్త్వీతి ॥ ౩౯ ॥
ఇదమేవాచ్యుతోద్వేగచుస్సృషేషుచశస్యతే | కర్తుర్జన్మాదిక్షుత్తాణాండేవాస్త్ర
ముపజయేత్తదా॥ ౪౦ ॥ శాస్త్ర్యధంశుక్లసప్తమ్యామేవంకుర్వన్నసీదతి | సచా
నేనవిధానేనదీప్తాయురభవన్నృపః ॥ ౪౧ ॥ సంవత్సరాణాంప్రయుతంశశాసపుష్ప
వీమిమామ్ | పుణ్యంపవిత్రమాయుష్యంసప్తమీస్సృపసంరవే॥ ౪౨ ॥ కథయిత్వాద్వి
జశ్రేష్ఠంతత్రైవాస్తరధీయత | ఆరోగ్యంభాసగ్రాదిచ్ఛేర్ద్రీవ్యమిచ్ఛేద్ధుతాశ
నాత్ ॥ ౪౩ ॥ ఈశ్వరాష్టానమన్విచ్ఛేర్దగతిమిచ్ఛేజ్జనార్దనాత్ | ఏతన్నహాపాతక
నాశసంస్యాదవ్యక్తయంవేదవిదోవదన్తి ॥ ౪౪ ॥ శృణోతియశ్చైవసమస్యచేతాస్త
స్యాపిసద్ధింమునయోవదన్తి ॥ ౪౫ ॥ * * * *

ఇతిశ్రీమత్సృపురాణే మన్యుమనుసంవాదే సప్తమీస్సృప
నవతకథనం నామాష్టపష్టితమోఽధ్యాయః.

—క్రికల్యాణభీమద్వాదశీవ్రతమ్.౩—

మనుః ॥ కథమారోగ్యమైశ్వర్యమనస్తమమరేశ్వర | స్వత్సేవతవసాదేవభా

శ్రీ మత్స్య పురాణే.

వేన్మేక్షుస్సదాన్యణామ్ || ౧ || కిమజ్ఞాతం మహాదేవత్వమ్ సాదాదధోక్షజ | అ
 బ్ధికేనాపితపసామహాఫలమిహూచ్యతామ్ || ౨ || శ్రీమత్స్యః || పురారాధన్త
 రేక త్వేపరివృష్టోమహాత్మనా | మందరస్థోమహాదేవః పినాకీబ్రహ్మణాస్వయమ్ || ౩ ||
 ఇతివృష్టస్సవిశ్వాత్మాబ్రహ్మణాలాకభావనః | ఉమావతిరువాచేదం మనసః ప్రీతికార
 కమ్ || ౪ || యశ్చరః || అన్నద్రాధన్తరాత్రుల్పత్త్రయోవింశతిమేయథా | వారా
 హుభవితాకల్పస్తస్యమన్వన్తరేశుభే || ౫ || వైవస్వతాభ్యేనజ్ఞాతేనప్తమేన
 ప్రలోకకృత్ | ద్వాపరాఖ్యంయుగంతచ్ఛన్తమింత్రమంయదా || ౬ || తస్యా
 ప్రేమమహాతేజావాసుదేవోజనార్దనః | భారావతరణాథాయత్రిభావిష్ణుర్భువివ్య
 తి || ౭ || ద్వైపాయనోమునిస్తద్వద్రాహిణేయోధాకేశవః | కంసారిః కేసీమధనః
 కేశవః క్లేశనాశనః || ౮ || పురీద్వారవతీనామసాష్పృతంయామకస్థలీ | దివ్యాను
 భావనంయుక్తాసానివాసాయశార్ఙ్గిణః || ౯ || త్వష్టామమాజ్ఞయాబ్రహ్మనూరివ్యతి
 జగత్పతేః | తస్యాంకదాచిదాసీనస్సభాయాంచామితద్యుతిః || ౧౦ || భాగ్యాభి
 ర్స్వస్తిభిర్భూయోమసృష్టిరివదక్షిణైః | కురుభిర్దేవగన్ధర్వైస్సహితః కైటభార్ద
 నః || ౧౧ || ప్రవృత్తేషుపురాణేషుధర్మసంవాదిసిమచ | కథాస్తేభిమసేనేపరిపృ
 ష్టః ప్రతాపవాక్ || ౧౨ || త్వయాపృష్టస్యధర్మస్యరహస్యస్యాస్యభేదకృత్ | భవి
 తాసతదాబ్రహ్మనూర్తావైవృకోదరః || ౧౩ || ప్రవర్తకోఽస్యధర్మస్యపాణ్డుసూ
 నుర్మహాబలః | యస్యతీర్థోవృణోనామజతరేహవ్యవాహనః || ౧౪ || మయాదత్తేస్స
 ధర్మాత్మాతేనచాసావృకోదరః | మతిమాద్రానశీలశ్చనాగాయతబలోమహా || ౧౫ ||
 భవిష్యత్యజరస్సౌత్కృన్దస్యఇవమూర్తిమాక్ | ధార్మికస్యావ్యతక్తస్యతీవ్రాగ్ని
 త్యామహాపణే || ౧౬ || ఇదంవ్రతమశేషాణాంవ్రతానామధికంయతః | కథయిష్య
 తివిశ్వాత్మావాసుదేవోజగద్గురుః || ౧౭ || అశేషయజ్ఞఫలదమశేషామిహాశనమ్ |
 అశేషదుఃఖశమనమశేషామరపూజితమ్ || ౧౮ || పవిత్రాణాంపవిత్రంయత్సర్వభౌ
 నాంచమర్తకమ్ | భవిష్యాణాంభవిష్యంచపురాణానాంపురాతనమ్ || ౧౯ || వాసు
 దేవః || యద్యుష్టమీచతుర్దశోద్వాదశీష్వపిభారత | అన్యేష్వపిదినక్రేమనశక్తస్తస్య
 ముహూషితుమ్ || ౨౦ || తతఃపుణ్యామిమాంభీమతిధింపాపప్రణాశనీమ్ | ఉహోప్యవి
 ధినాఽనేనగచ్ఛేద్విష్ణోఃపరంపదమ్ || ౨౧ || మాఘమాసస్యదశమీయదాశుక్లాభవేత్త
 దా | ఘృతేనాభ్యజ్ఞసంకృత్యాతితైస్సన్నిహంసమాచరేత్ || ౨౨ || తతైవవిష్ణుమ
 భ్యర్చ్యసమోనారాయణేతిచ | కృష్ణస్యపాదాసమ్ముఖ్యశిరస్సర్వాత్మనేనమః || ౨౩ ||
 వైకుణ్ఠాయేతివైకృణ్మరశ్శ్రీవశ్యధారిణే | శశ్చినేచక్రేణేతద్వర్గదినేపరదాయచ || ౨౪ ||
 సర్వంనారాయణస్త్వేవంసమ్ముఖ్యావాహయేత్క్రిమాత్ | దామోదరాయేత్యు
 దరంమేధ్రంపశ్చశరాయవై || ౨౫ || ఊర్వాసాభాగ్యనాథాయజానునీభూతధారి

ణే । నమోఽతులాయవైజ్ఞేపాదావిశ్వసృజేనమః ॥ ౨౬ ॥ నమోదేవై నమశ్చ
 ద్వై నమోలక్ష్మ్యై నమశ్చ ॥ ౨౭ ॥ నమఃపుష్ట్యై నమస్తుష్ట్యై నమోఽశ్వత్థ్యై నమోన
 మః ॥ ౨౮ ॥ నమోవిహగ్నాధాయవాయువేగాయపక్షిణే । విషప్రమథనాయేతిగరు
 డంచాభిపూజయేత్ ॥ ౨౯ ॥ ఏవంసముష్కజ్యగోవిష్ణుమూపతివినాయకాః । గన్ధమా
 త్ర్యైస్తథాధూపైర్గృత్యైర్నానావిదైరపి ॥ ౩౦ ॥ గవ్యేనపయసాసిద్ధాంకృతసరామథ
 వాగ్యతః । సర్పిషాసహభుక్త్వాతాంగత్వాశతపదంబుధః ॥ ౩౧ ॥ న్యగ్రోధంద
 స్తకాంతంస్యాదథవాభాదిరంబుధః । గృహీత్వాధావయేద్దంతానాచాస్తంప్రాగుదఙ్ము
 ఖః ॥ ౩౨ ॥ బ్రూయాత్సయస్తనీంకృత్వాసన్ధ్యామస్తమితేరవా । నమోనారాయణా
 యేతిత్వామహంశరణంగతః ॥ ౩౩ ॥ ఏకాదశ్యంనిరాహారస్సమ్యగభ్యర్చ్య కేశవమ్ ।
 రాత్రించనకలాంస్థిత్యాస్నానంచపయసాతతః ॥ ౩౪ ॥ సర్పిషావాపిహవసంహు
 త్యాబ్రాహ్మణపుంగవైఃసహైవపుణ్డరీకాక్షద్వాదశ్యాంక్షీరభోజనమ్ ॥ ౩౫ ॥ కరి
 ష్యమియతాత్మాఽహంనిర్విఘ్నంతురుమేవ్రతమ్ । ఏవముక్త్యాస్వపేక్ష్యమావతి
 హాసకథాంపునః ॥ ౩౬ ॥ శ్రుత్వాప్రభాతేసజ్జాతేనదీంగత్వావిశాంవతే । స్నా
 నంకృత్వామృదాతద్వత్పావణ్ణానపివర్జయేత్ ॥ ౩౭ ॥ ఉపాస్యసన్ధ్యాంవిధివత్కృ
 త్యాచపితృతర్పణమ్ । ప్రణమ్యచహృషీకేశంమమలంవారూపీశ్వరమ్ ॥ ౩౮ ॥
 గృహస్యపురతశ్శక్త్యానుజ్ఞపంకారయేచ్ఛుధః । దశహస్తమథాష్టావతత్రతుర్యద్వి
 శాంవతే ॥ ౩౯ ॥ చతుర్థస్తాంశుభాంశుర్యాద్వేదీమరిసిమూదన । చతుర్థస్త
 ప్రమాణంచవిస్మయేత్తత్రతోరణమ్ ॥ ౪౦ ॥ ప్రలబ్ధ్యైకలశంతత్రమాషమాత్రేణసం
 యుతమ్ । ఛిద్రేణజలసముద్గర్జమధఃకృష్ణాజినేష్ఠతః ॥ ౪౧ ॥ తస్యధారాంచతీర
 సాధారయేత్సకలాంనిశామ్ । ధారాభిర్బహుభిర్ముఖిరీఫలంవేదవిదోవిదుః ॥ ౪౨ ॥
 యస్తాత్తస్మాత్సుగరుశ్రేష్ఠధారాధార్యామృతక్షితిః । తత్రైవవజ్ఞోశ్శిరసిక్షీరధారాం
 ప్రదాపయేత్ ॥ ౪౩ ॥ అరత్నిమాత్రంకుణ్డంచకృత్వాతత్తుత్రిమేఖలమ్ । యో
 నిచక్రంతుతత్కృత్వాబ్రాహ్మణైర్భవసర్పిషీ ॥ ౪౪ ॥ తిలాశ్వపిష్ఠుడైవత్రైర్మ
 ధైరీకేశాగ్నివజ్జిదా । కృత్వాచవైష్ణవంసమ్యక్కురుంగోక్షీరసంయుతమ్ ॥ ౪౫ ॥
 మాషమాత్రప్రమాణంతుధారామాజ్యస్యపాతయేత్ । జలకుమ్భాత్ప్రహావీరస్థాపయి
 త్వాత్రయోదశ ॥ ౪౬ ॥ భక్త్యైర్నానావిదైర్మతాన్వినితవస్త్రైరలజ్జాతాకాయు
 క్తేనాదున్నరైఃపత్రైఃపఞ్చరత్నసమన్వితా ॥ ౪౭ ॥ చతుర్భిర్బహ్వైఃపైవోమ
 స్తత్రకార్యోహ్యుదఙ్ముఖైః । రుద్రజాపశ్చతుర్భిశ్చయజుర్వేదపరాయణైః ॥ ౪౮ ॥
 వైష్ణవానిచసామానిచతురస్సమవేదినః । అరిష్టవర్గసహితా నభిరఃపరిపాతయే
 త్ ॥ ౪౯ ॥ ఏవంద్వాదశతాన్నిప్రాస్వస్త్రీమాల్యానులేపవైఃపూజయేదఙ్గరీయైశ్చ
 కటకైర్దేవుభూషణైః ॥ ౫౦ ॥ వాసోభిశ్చయినైశ్చవిత్తశాత్రవవిద్జితః । ఏవం

కుపాఽతి నేయాచగీతమక్లశసస్త్వవైః ॥ ౫౦ ॥ ఉపాధ్యాయస్యచతతోద్విగుణః
సర్వమేవతత్ । తతఃప్రభా లేమిలనముత్థాయత్రయోదశః ॥ ౫౧ ॥ గావోదద్యా
తుగురశ్శేషసావర్ణశృంగసంయుతాః । పయస్విన్యశ్శీలవత్యఃకాంస్యదోహసహస్య
తాః ॥ ౫౨ ॥ రావ్యఖురాసవస్త్రాశ్చచందనేనాభిషేదితాః । తాశ్చలేహంతతాః
ద్యాగ్భక్త్యభోజ్యసమన్వితాః ॥ ౫౩ ॥ కృత్వాచబాహ్మణాస్తస్మాన్మృతాః
పరమయాయుతఃభుక్త్వాతామరలవణమాత్మనాచవిసర్జయేత్ ॥ ౫౪ ॥ అనుగవ్యః
దాన్యప్రాపుత్యగ్రిభార్యాసమన్వితః । ప్రియతామత్రదేవేశఃకేశవఃక్షేత్రనాశనః॥ ౫౫ ॥
శివస్యహృదయంవిష్ణుర్విష్ణోశ్చహృదయంశివః । యథాఽన్తరంసపశ్యామితథామేస్య
స్తిరాయుషి ॥ ౫౬ ॥ ఏవముచ్చార్యతామగ్రమాన్మౌనావశ్యశయనానిచ । వాసాః
సిన్ధవసర్వేహంగృహాణి పాపయేద్యుగః ॥ ౫౭ ॥ అభావేబహుశయ్యానామేకామః
మసంస్కృతామ్ । శయ్యాం దద్యాద్విజాతీనాంసర్వోపస్కరసంయుతామ్ ॥ ౫౮ ॥
తిహసపురాణానివాచయత్వాతిహావయేత్ । తద్దినంద్విశజాన్మూలయథచ్ఛేద్విపు
లాంశ్రియమ్ ॥ ౫౯ ॥ తస్మాత్సత్త్వంసమావన్యభీమసేనవిమత్సరః । కురువ్రతమిదం
వ్యశేషహేద్దహ్యంసయేరితమ్ ॥ ౬౦ ॥ త్వయాకృతమిదంపరత్వన్నామాజగంభః
వ్యతి । సాభీనుద్వాదశీహ్యేషాసర్వపాపప్రణాశకీ ॥ ౬౧ ॥ యాభుకల్యాణిసినామ
పురాకల్పేషుపత్యతే । త్వమాదికర్తాభవసాకరేస్తస్మాత్పేషహపీరపరప్రదానే ॥ ౬౨ ॥
యస్మాత్సర్వనిర్మతనమవ్యశేషంవిసప్తసాపస్త్రీవశాధిసస్సృజత్ । కృత్వాచయా
మపురసామధీశావేశ్యాకృతానవ్యభవాన్తరేషు ॥ ౬౩ ॥ అభీరకన్యాతుకుతూ
హలేననైవోర్వశీసస్మృతినాకృష్టే । జాతాథసావైశ్యకులోద్భవాపిపులోమక
న్యాపురుహూతపత్నీ ॥ ౬౪ ॥ తత్రాపితస్యాఃపరిచారికేయంమమప్రియాసమ్మ
తినత్యభామా । సాతఃపురావజ్జలమేషతద్వత్తేజోమయంవేదశరీరమాప ॥ ౬౫ ॥
అస్యాంచకల్యాణతిథౌపవస్వాస్తనహస్త్రిధారేణసహస్త్రిశ్చిః । ఇదమేవకృతంమ
హేన్ద్రమిమైర్వర్తసుభిదేవసురారికోటిభిశ్చ ॥ ౬౬ ॥ ఫలమన్యసశక్యతేభవక్తుం
యదిజిహ్వాయుతకోటయోముఖేన్యః । కలికలుషవిదారిణీమనన్తామితకథయివ్యతి
యాదవేన్ద్రసూనుః ॥ ౬౭ ॥ అపినరకతాన్మృత్యానశేహనలముద్ధస్తమిహౌవయః
కరోతి । యథిదమనుశృణోతిచాతిభక్త్యాపరిపతతపాపరోపకారహేతోః ॥ ౬౮ ॥
తిథిమహాసకలాథదాంసరేన్ద్రస్త్రిచచతురాససామ్యతాముపైతి । కల్యాణిసినామ
పురాజ్ఞగర్భాద్యాద్వాదశీమాఘదినేభిపూజ్యా ॥ ౬౯ ॥ సాపాణ్డుపుత్రేగ్రికృ
తాభిపివ్యశ్యనస్తప్రణాన్ ౭నఘభీనుపూర్వా ॥ ౭౦ ॥ * * *

ఇతిశ్రీమత్స్యపురాణే మత్స్యనునుసంవాదే కల్యాణభీనుద్వాదశీ

వ్రత కథనం నామైకోనస్తతితమోదధ్యాయః.

అనన్తశయనవ్రతమ్. ౨౨

బ్రహ్మే || వగ్దాశ్రమాణాం ప్రభవః పురాణేషు మయా శ్రుతః | సదాచారాశ్చ
భగవదధర్మశాస్త్రవినిశ్చయాః || ౧ || పుణ్యస్త్రిణాం సదాచారం శ్రోతుమిచ్ఛామి
తత్త్వతః | పతివ్రతానాం దేవేశచరితం పరికిర్తయ || ౨ || ఈశ్వరః || యస్మిన్నేవ
యగైబ్రహ్మన్తనూప్రాణిచయోదత | వాసుదేవస్య భార్యాణాం భవిష్యన్త్యమ్భుజో
ద్భవ || ౩ || తాభిర్వసన్తసమయోకోకిలాభిసులాకులే | పుష్పితోపవనోత్పల్లక్ష్మీరస
రసస్తపే || ౪ || నిర్భరాపానగోష్ఠేషు ప్రసక్తాభిరలజ్మతః | కురజ్జనయన్శ్రీమా
న్మాలతీకృతశేఖరః || ౫ || గచ్ఛన్తమీపమాన్దేణసావ్యః పరపురజ్జయః | సాత్రా
తాన్తర్పణపేణసర్వాభరణభూషితః || ౬ || అనన్తశరతస్తాభిసాభిలాషాభిరీతః |
ప్రవృద్ధోమన్తధస్తాసాంభవిష్యతియదాత్మని || ౭ || తదాఽవేక్ష్యజగన్మధస్సర్వతో
జ్ఞానచతుషా | శాపం వక్ష్యతి తాస్సర్వావోహరిష్యన్దిదస్సవః || ౮ || హస్తీరోతుం

తికృష్టశాపాత్తత్పత్నీనాం వేశ్యాశ్చ ప్రాప్తిః ౨౩

యతః కామాత్ప్రమీద్యగ్నిచక్ష్టేతమ్ | తస్మిన్సాదాదితోదేవభిషం వక్ష్యతి శార్దూభృ
త్ || ౯ || తాభిశ్చాపాభితస్తాభిర్భగవాన్భూతభావనః | ఉత్తారభూతందాసీత్త్వం
సమదాద్వాప్సిన్మణిఃప్రియమ్ || ౧౦ || ఉపదేక్ష్యత్యథాత్మానంభావికర్తృణికారకమ్ |
భవతీనాం మునిర్ద్రాల్భ్యయద్వైరితం కథయిష్యతి || ౧౧ || తదేవోత్తరణాయాలం
దాసీత్వేపిభవిష్యతి ఇత్యుక్త్వా తాః పరిత్యజ్య * గతోఽన్తర్ధానమీశ్వరః || ౧౨ || తతః కా
లేనమహతాభారావతరణేకృతే | నివృత్తేమాసలేతద్వతే-శవేపిదవంగతే || ౧౩ ||
శూన్యేయదుకులేసర్వేచోరైరపిజితేఽస్థనేహృతాసుకృష్టపత్నీమదాసభోగ్యాసు
చార్చుదైః || ౧౪ || తిష్ఠత్సుదుఃఖదౌర్భాగ్యసన్తస్తాసుచతుర్ముఖ | ఆగమిష్యతియో
గాత్పాదాల్భ్యనామమహతపాః || ౧౫ || తాస్తమర్హైశ్చ సముజ్జ్వలప్రణిపత్య పు
నఃపునః | లాలిష్యమానాబహుశోబాష్పపర్యాకులేక్షణాః || ౧౬ || స్మరన్తోవివిధానోభి
గాఢవిషమాల్యాసులేపనాః | భక్తారంజకతామీశమనస్తవపరాజితమ్ || ౧౭ || ది
వ్యాసుభావాంచపురీంనానారత్నగృహణిచ | ద్వారకావాసినస్సర్వాదేవభూతా
సుమారకాః || ౧౮ || ప్రశ్నమేతత-రిష్యత్రిమునేరభిముఖంస్థితాః || స్త్రియః ||
దమ్యభిర్భగవన్తసర్వాః పరిభుక్తావయంబలాత్ || ౧౯ || స్వధర్మచ్యవనేఽస్మాకమస్మి
న్నశ్శృరణంభవాన్ | ఆదిష్టానిపురాబ్రహ్మనే-శవేనవధీమతా || ౨౦ || కస్మాదీశేనసం
యోగంప్రాప్యవేశ్యాత్వమాగతాః | వేశ్యానామపియోధర్మస్తన్నోబ్రూహితపో
ధన || ౨౧ || కథయిష్యతి తత్తాసాం యద్ద్రాల్భ్యశ్చక్రితాననః || దాల్భ్యః || జలక్రీడా
విహారేషుపురాసరసిమానసే || ౨౨ || భవతీనాం సగర్వాణాం నారదోభ్యాశమాగ

* గతేద్వారపతిశ్చరే.

మత్ . పుతాశనసుతాస్సర్వాభవన్యోఽపురసఃపురా || ౨౩ || అప్రణమ్యా
 వలేషేనపరివృష్టస్థయోగవిత . కథంనారాయణోఽస్మాకంభర్తాస్వాదిత్యుపావ
 ణమ్ || ౨౪ || తస్మాద్వృత్తప్రదానంచశాపశ్చాయమభూత్పురా . శయ్యాద్వయ
 ప్రదానేనమధుమాధవమాసయోః || ౨౫ || సువర్ణోపస్మరాస్సర్వాఃప్రదేయాశ్చ
 క్షపత్తయోః . భర్తానారాయణోమానంభవిష్యత్సృజన్మని || ౨౬ || యదకృత్వా
 ప్రణామంమేరూపసౌభాగ్యమభ్యరాత్ . పరిపృష్టోస్తేనాశువియోగోవోభవిష్య
 తి || ౨౭ || చోరైరపహ్యతాస్సర్వావేశ్యాన్వంసమవాప్యథ . ఏవంనారదశా
 పేనకేశవస్యచగ్ధీమతః || ౨౮ || వేశ్యాన్వమాగతాస్సర్వాభవన్వయఃకామమోహి
 తాః . ఇదానీమపియద్యత్యైతచ్ఛృణుధ్వంపరాజ్ఞనాః || ౨౯ || పురాదైవాసురే
 యుద్ధేషాతేషుశతశస్సరైః . దాసవాసురదైత్యేషురాక్షసేషుతతస్తరః || ౩౦ ||
 తేషాంనారీసహస్రాణిశతశోభసహస్రశః . పరిణీతానియానిస్యర్థలాభ్యుక్తానియా
 నితు || ౩౧ || తానిసర్వాణిదేవేశఃప్రోవాచవదతాంవరః . వేశ్యాధర్మేణవర్తన్వ
 మధునాన్యవన్ద్రితే || ౩౨ || భక్తిమత్సోవరారోహస్తథాదేమలేషుచ . రాజాన
 స్స్విమినస్త్రభ్యంసూతకంచాపితన్మమమ్ || ౩౩ || భవిష్యతిచసౌభాగ్యంసర్వాసా
 మపిశక్తితః . యఃకశ్చిచ్ఛుల్లమాదాయగృహమేష్యతివైసదా || ౩౪ || అచ్ఛన్న్
 వైవోపచార్యస్థితదాన్యత్రదామ్నికాత్ . దేవతానాంచవిప్రాణాంపుణ్యేఽహ్నిసము
 వస్థితే || ౩౫ || గోభూహిరణ్యధాన్యానిప్రదేయానిచశక్తితః . బ్రాహ్మణేభ్యోవరా
 రోహఃకార్యాణివిధానిచ || ౩౬ || యచ్ఛాన్యచ్ఛవ్రతంసహ్యగుపదేత్యోవ్యహం
 తతః . అపిచారేణసర్వాభిరమస్త్రేయంచతత్పనః || ౩౭ || సంసారోత్తారణా
 యాలంపితద్వేషవిదోవిదుః . యదాసూర్యదినేహస్తఃపుష్యోవాళపునర్వసూ || ౩౮ ||
 భవేత్సర్వాపథిస్నానంసహ్యజ్ఞానీసమాచరేత్ . తదాపచ్ఛశరస్యాపిసన్నిధానత్వ
 మేష్యతి || ౩౯ || అర్చయేత్పుణ్డరీకాక్షుననజ్ఞస్యాసుకీర్తనైః . కామాయపాదాస
 మ్నూజ్యజ్ఞస్తేమోహకారిణే || ౪౦ || మేఘంనగ్నగ్నభయేకటింప్రీతిమతేనమః . నా
 భింసౌఖ్యసముద్రాయవాసనాయతథోదరమ్ || ౪౧ || హృదయంహృదయేశాయస్త
 నావానస్తకారిణే . ఉత్కణ్ఠాయచవైకణ్ఠమాస్యమాహ్లాదకారిణే || ౪౨ || వామాక్షం
 పుష్పచాపాయపుష్పబాణాయదక్షిణమ్ . నమోఽనక్షాయవైమాళింవిలోలాయేతి
 మూర్ధజా || ౪౩ || సర్వాన్మనేశీరస్తద్వదేవదేవస్యపూజయేత్ . నమశ్శివాయశౌ
 న్ద్రాయపాశౌఙ్గశధరాయచ || ౪౪ || గదిసేపితవస్త్రీయశక్భచక్రధరాయచ | న
 మోనారాయణాయేతికామదేవాన్మనేనమః || ౪౫ || నమశ్చంద్రేనమఃప్రీత్యైవ
 మోరత్యైవనమోనమః . నమఃపుష్కైవనమస్తుప్త్యైవనమస్సర్వాధ్యసమ్మదే || ౪౬ || ఏ
 వంసమ్నూజ్యగోవిందమనక్షాత్సామీశ్వరమ్ | గర్భైర్నాన్ద్రేస్తథాధూపైరైవేద్యై

శైవకామిని॥ ౪౭ ॥ తతఃపరమాయధర్మజ్ఞంబ్రాహ్మణంవేదపారగమ్ । అవ్యక్తావ
యవంపూజ్యగర్భధూపార్చనాదిభిః ॥ ౪౮ ॥ శాలేయంతణ్ణులప్రస్థంఘృతపాత్రేణ
సంయుతమ్ । తస్మైవిప్రాయసాదద్యాన్మన్మధఃప్రియతామితి॥౪౯॥ యథేష్టహారభు
క్తేతుతమేవద్విజసత్తమమ్ । రత్యర్థంకామదేవోయమితిచ త్రేనధార్యతామ్॥ ౫౦ ॥
యద్యదిచ్చతివిప్రేన్ద్రస్తత్తతుర్-ర్యాద్విలాసినీ । సర్వభావేనచాత్మానమగ్నయేత్సి
తభాషిణీ॥౫౧॥ ఏవమాదిత్యవారేణసదాతద్వత్సమాచరేత్ । తణ్ణులప్రస్థదానంచ
యావన్నాసాస్త్రయోదశ॥౫౨॥ తతస్త్రయోదశేమాసేనమ్నాగ్రీప్తేతస్యభామినీ ।
విప్రస్యోపస్మరైర్మృతాంశయ్యాండద్యాద్విలక్షణామ్ ॥ ౫౩॥ సోపధానకవిశ్రామాం
స్వాస్తరావరణాంశుభామ్ । ప్రదిపానానహచ్చత్రపాదుకాసనసంయుతామ్॥౫౪॥
సపత్నీకమలజ్జ్యోత్యహేమసూత్రాజ్ఞురీయతైః । సూక్ష్మవస్త్రైస్సృకటకైర్ధూపమా
ల్యానులేపనైః ॥ ౫౫ ॥ కామదేవంసపత్నీకంగుడకుమ్భాపరిస్థితమ్ । తామ్రపా
త్రాసనగతంహేమసూత్రపటావృతమ్ ॥ ౫౬ ॥ సకాంస్యభాజనోపేతమితుదణ్ణస
మస్యతమ్ । దద్యాదనేనమస్త్రేణతథై కాంగాంపయస్వినమ్॥ ౫౭ ॥ యథాస్తరం
నపశ్యామికామశేవయోస్సుదా । తథైవసర్వకామాప్తైరవిష్టోసదామమ॥౫౮॥
యథానకామినీదేహోత్పరియాతితవశేషవ । తథామమాపిదేవేశ్వరీరేషుకురుప్ర
భో ॥ ౫౯ ॥ తథాచకాశ్చానందేవంప్రతిగృహ్యద్విజ్ఞోత్తమః । *కోఽదాతామో
దదాతీతివైదికంమస్త్రమిచ్చరేత్ ॥ ౬౦ ॥ అనన్తఃప్రతిగృహ్యంతిఅనన్తోవైదదాతి
చ । అనన్తస్తారకోభాభ్యామనన్తాయనమోనమః ॥ ౬౧ ॥ తతఃప్రదక్షిణీకృత్యవిస్మ
జ్యద్విజపుష్కవాక్రాయ్యాగవాదికంసర్వంబ్రాహ్మణస్యగృహాంనయేత్ ॥ ౬౨ ॥ త
తఃప్రభృతియోఽన్యోవైరత్యర్థంగృహమాగతః । సమాన్యశ్చోపచారేణసంమూజ్యో
భవేత్తదా ॥ ౬౩ ॥ ఏవంప్రయోదశంయావన్నాసమేకంద్విజ్ఞోత్తమమ్ । తర్ప
యేతయథాకల్పంప్రోషితేన్యస్సమర్చయేత్ ॥ ౬౪ ॥ తదనుజ్ఞయాచవస్తవ్యం
యావదబ్దాగమోభవేత్ । ఆత్మనోపితథావిఘ్నోగర్భసూతకరాజః ॥ ౬౫ ॥
దైవోవామానుషోవాస్యాదుపరాగేణపాతతః । సాశర్కరాంప్రపశ్చుచాప్రసక్థ్యోస
మాపయేత్ ॥ ౬౬ ॥ తథాపిచద్విజందేవంయథాశక్త్యాసమర్చయేత్ । పతద్ధిక
ధితంసమ్యగ్భవతీనాంవిశేషతః ॥ ౬౭ ॥ స్పృధర్తోయంయతోభావోవేశ్యానామిహ
సర్వదా । పురుషాతేనయత్ప్రిక్షందానవేషుపురామయా॥ ౬౮ ॥ తదిదంసా
మ్పూత్రంసర్వంభవతీష్వనుయుజ్యతే । సర్వపాపప్రశమనమనస్తఫలదాయకమ్॥౬౯॥
కల్యాణినీనాంకథితంతతుర్గుధ్వంపరాజ్ఞనాః । కరోతియాశేషమభిణ్ణమేతత్స-

ల్యాణినీమాధవలోకసంస్థా ॥ ౭౦ ॥ సాపూజితాదేవగణైరశేషై రానన్దకృష్ణాన
ముప్రైతివిష్టాః ॥ శ్రీమత్స్యః ॥ తపోధనససేవ్యభిధాయచైత దనన్దదానవ్రతమన్దనానా
మ్ ॥ ౭౧ ॥ స్వప్థానమేవ్యంను ప్రజ్యపితాసువ్రతంచరివ్యన్తచ దేవయానే ॥ ౭౧ ॥

ఇతిశ్రీమత్స్యపురాణే మత్స్యమనుసంవాదే అనన్ద
శయనవ్రతకథనంనామ సప్తతితమోఽధ్యాయః.

శ్రీఅశూన్యశయనవ్రతమ్-౬

బ్రహ్మ ॥ భగవన్పురుషస్యేహస్తిగ్రియాశ్చవిరహాదికమ్ ॥ రోగవ్యాధిభయం
దుఃఖంసభవేద్యేనతద్వద ॥ ౧ ॥ ఈశ్వరః ॥ శ్రావణస్యద్వితీయాయాంశుక్లాయాం
మధుసూదనః ॥ క్షీరాన్ద్రవేసలక్ష్మీకస్సదావసతిశేషః ॥ ౨ ॥ తస్యాంసమ్నూజ్యగో
విన్దంసర్వానామాన్తస్మశ్శుతే ॥ గోభూహిరణ్యదానానిసప్తకల్పశతాయుత
మ్ ॥ ౩ ॥ అశూన్యశయనంనామద్వితీయాసాప్రకీర్తితా ॥ తస్యాంసమ్నూజయేద్విష్ణు
మేభిర్మన్తైర్విధానతః ॥ ౪ ॥ శ్రీవత్సధారిణీకాన్తశ్రీవాసశ్రీపతేఽవ్యయ ॥ గా
ర్హస్థ్యంమాప్రణాశంమేయాతుధర్మాన్ధకామద ॥ ౫ ॥ అగ్నయోమాప్రణశ్యన్తు
దేవతాఃపురుషోత్తమ ॥ పితరోమాప్రణశ్యన్తుమాన్తదావప్యశేదనమ్ ॥ ౬ ॥ లత్యైవ్య
వియుజ్యసేదేవనకదాదిద్యధాభవాన్ ॥ తథాకశత్రసన్పృథ్నోదేవమామేవియుజ్య
తామ్ ॥ ౭ ॥ లత్యైవ్యసశూన్యంవరదయథాతేశయనంసదా ॥ శయ్యామమాప్య
శూన్యాతుతదైవమధుసూదన ॥ ౮ ॥ గీతవాదిత్రైగ్లోషందేవదేవస్యకారయేత్ ॥
ఘట్టాభవేదశక్తస్యసర్వవాక్యమయీయతః ॥ ౯ ॥ ఏవంసమ్నూజ్యగోవిన్దమశ్నీ
యన్తైలవర్జితమ్ ॥ సక్తిమత్యైరలవణంయావద్యామచతుష్టయమ్ ॥ ౧౦ ॥ తతఃప్ర
భాతేసన్జ్ఞాతేలక్ష్మీపతసమన్వతామ్ ॥ దీపాన్నభాజనైర్మక్తాంశయాంధద్యాద్వి
లక్షణామ్ ॥ ౧౧ ॥ పాచుకోపానహచ్చత్రచామరాససంయుతామ్ ॥ అభిష్టోపసూ
రైర్ముక్తాంశుక్లమాల్యానులేపనామ్ ॥ ౧౨ ॥ సోపధానకవిశ్రామాంఫలైర్నావి
దైర్వతామ్ ॥ తదాభరణగన్దైశ్చయథాశక్త్యాసమన్వతామ్ ॥ ౧౩ ॥ అవ్యక్తాన్జ్ఞా
యవిప్రాయశ్రోత్రియాయకుటుమ్బి నేదాతవ్యావేదమిదుషే * సర్వక్రతుకృతేక్వచి
త్ ॥ ౧౪ ॥ తతోపవేశ్యదావప్యేనులజ్జాన్యోవిధానతః ॥ పత్నోస్తుభాజనంద
ద్యాశ్చక్షుభోజ్యసమన్వతమ్ ॥ ౧౫ ॥ బ్రాహ్మణస్యాపిసావర్ణిముపసూరసమన్వ
తామ్ ॥ ప్రతిమాందేవదేవస్యచదద్యాద్దక్షిణాన్వతామ్ ॥ ౧౬ ॥ ఏవంయన్తపుమా
నుర్యదశూన్యశయనంహరేః ॥ విత్తశాత్యేనరిహితోనారాయణవరాయణః ॥ ౧౭ ॥
సతస్యపత్నోవిరహాకదాదిదపిజాయతే ॥ నారీవావిధవాబ్రహ్మన్యావచ్చన్తా

రూ-తారకమ్॥ ౧౮॥ నవిరూపంసశోకార్థందామృత్యుంజాయతేక్వచిత్ । నపు త్త్రైవిశు
రత్నానితయంయోన్విపితామహ॥ ౧౯॥ సప్తకల్పనమాస్రాజినప్తకల్పతానిచ
కుర్వన్నశూన్యశయనవిష్ణులోకేమహీయతే ॥ ౨౦॥ * * *

ఇతిశ్రీమత్సృపురాణే అశూన్యశయనద్వితీయావ్రతకథనం

నామైకసప్తతమోధ్యాయః.

— విఅక్టారకవ్రతమ్ ౬ —

ఈశ్వరః॥ శృణుచాన్యస్థవివ్యంయద్రూపసమ్మత్ప్రదాయకమ్ । భవిష్యతి
యుగేబ్రహ్మహ్వాపరావైపితామహ ॥ ౧ ॥ పిషులాదేనకథితంయుగిష్ఠిరపురో
మహత్ । తపస్తంనైమికారణ్యేపిషులారంమహామునిమ్ ॥ ౨ ॥ అభిగమ్యతథా
వైసంప్రశ్నమేతత్కరిష్యతి । యుగిష్ఠిరోధర్మసూనుర్ధన్వయుక్తంతపోనిధిమ్ ॥ ౩ ॥
యుగిష్ఠిరః ॥ కథమారోగ్యమైశ్వర్యమపిధర్మేమతిస్తథా । అవ్యగతాశివేభక్తిర్వి
ష్ణోవాపిభవేత్కథమ్ ॥ ౪ ॥ ఈశ్వరః॥ తస్యోత్తరమిదంబ్రహ్మన్విషులాదస్యధీమతః ।
శృణువ్యయద్వత్కృతినధర్మపుత్రాన్యథాత్మికః ॥ ౫ ॥ పిషులాదః ॥ సాధుపుష్టంతస్వ
యాభద్రశ్చనానీకథయామితే । అక్టారవ్రతమిత్యేతస్సర్వంపత్యౌమితేనృప ॥ ౬ ॥
అత్రాపుష్పదాహరస్త్రీమమితిహాసంపురాతనమ్ । ఓరోచనస్యసంవాదంభార్గవస్యవ
ధీమతః ॥ ౭ ॥ ప్రహ్లాదస్యమతంవృష్ట్యాద్వ్యభిప్రవృత్తకృతింకృతీ । రూపేణాద్రతిమం
కాన్త్యాప్రహాసస్థృగునస్తనః ॥ ౮ ॥ సాధుసాధుమహాబాహువిరోచనశివంతవ ।
తత్తదాహస్తితంవృష్ట్యాప్రవచ్చసురసూచనః ॥ ౯ ॥ బ్రహ్మనిఃమర్థమేతత్తేహాస్య
మాకస్తికంకృతమ్ । సాధుసాధితిచోక్త్యామాంసర్వంచైతద్వదస్వమే ॥ ౧౦ ॥ తమే
వంవాదినంశుక్రడవాచవచతాంవరః । పిన్నయాద్వ్యతమాహాత్మ్యాదేతద్ధాన్యంకృ
తంమయా ॥ ౧౧ ॥ పురాదత్తవినాశాయకుపితస్యత్రిశూలినః । అపతక్షిమవక్త్రే

— విఅక్టారకోత్పత్తిః ౬ —

స్యస్యేదవిష్టుల్లలాటజః ॥ ౧౨ ॥ భిత్వాససప్తపాతాశంకర్షహస్తప్రసాగరాత్ ।
అనేకవక్త్రస్యనోజ్వలజ్వలనభీషణః ॥ ౧౩ ॥ వీరభద్రఇతిఖ్యాతః* కరపాదాయు
తాయుధః । కృత్వాసౌయజ్ఞమథనంపునర్హుతలమూశ్రితః ॥ ౧౪ ॥ త్రిజగన్నిర్దహ
న్మూయశ్శివేనవినివారితః । కృతంత్వయావీరభద్రదత్తయజ్ఞవినాశనమ్ ॥ ౧౫ ॥ ఇదా
నీమలమేతేనలోకదాహేనకర్మణా । శాన్తివ్రదాతాసర్వేషాంగ్రహాణాంమధ్యగో
భవ ॥ ౧౬ ॥ ప్రక్షిప్యతేజనాంపూజాంకరిష్యన్వివరాన్మమ । అక్టారకఇతిఖ్యాతిం
గమిష్యసిధరాత్మజ ॥ ౧౭ ॥ దేవలోకేద్వితీయంతుతపగూఢంభవిష్యతి । యేచత్వాం

* కరపాదాయుతావృతః.

పూజయివ్యవృత్తివతుధ్యాంతుదినేనరాః॥ ౧౮॥ యావమారోగ్యమైశ్వర్యంలేష్యనస్తం
భవిష్యతి । ఏవముక్తస్తదాతాత్మినుగమతామరూపభృత్ ॥ ౧౯॥ సజ్జాతస్తస్మాత్
బ్రాహ్మణ్యహత్వమగమత్సునఃసకదాచిద్భవాంస్తస్యపూజారాధికముత్తమమ్॥ ౨౦॥
దృష్టవాక్యైర్యుమాణంచతూద్రత్యేనవ్యసంధితః । తేనన్వాయాపవాదాతస్సురశత్రు
కులోద్వహ ॥ ౨౧॥ వివిధాచరుదృష్టాతాయస్మాత్తవపరూరగా । రోచనశ్చతి
ప్రాహుస్తస్మాత్త్వాందేవమానవాః॥ ౨౨॥ తూద్రేణక్రియమాణస్యవతస్యతవదర్శ
నాత్ । యద్యశీంరూపనన్వృత్తింధృష్ట్యావిస్త్రితవానహమ్ ॥ ౨౩॥ సాధుసాధ్య
తేనేనోక్తచుహూమాహాత్మ్యముత్తమమ్ । పశ్యతోపిభవేద్రూపమైశ్వర్యంకిము
కుర్వతః ॥ ౨౪॥ యస్మాచ్ఛృభాక్త్యాభరణేసుతస్యవిబుధ్యమానేనగవాదిదానమ్ ।
ఆలంకితంతేనసురాగిగర్భసముత్పతరేహతవదైన్యజాత ॥ ౨౫॥ పిష్పలాదః ॥ అథ
తద్వచనంశ్రుత్వాభాగ్దవస్యనహాత్మనఃప్రహ్లాదనన్దనోధీరఃపునఃపప్రచ్ఛసీతః॥ ౨౬॥
విరోచనః ॥ భగవంస్తద్వగ్రంసహ్యకోఽగ్రీకుమిచ్ఛామితత్త్వతః । దీయమానంతుత
ద్దానంమయాదృష్టంభవాన్తతే ॥ ౨౭॥ మాహాత్మ్యంచపథానంచయథావద్వక్తు

— శ్రీ అగ్రారక పూజా ప్రసంగః —

మర్హసిశ్చితద్వచనంశ్రుత్వాప్రప్రవాచవిస్తరాత్ ॥ ౨౮॥ శుక్రః ॥ చతుర్థశ్చక్రా
రకదినంయదాభవతిదానవన్యదాస్మానంతదాకుర్యాత్పృచ్ఛగాగవిభూషితః॥ ౨౯॥
అగ్నిర్ముద్గాదిహేమస్త్రంజపంస్తావకుడబ్జుఖః । తూద్రస్తూష్ణీంసరస్సౌహమాస్తే
భోగవిష్ణుతః ॥ ౩౦॥ అథాస్తమితఆదిత్యేగోపయేనానులేపయేత్ । ప్రాగ్గణం
పుష్పమాలాద్యైరక్షతాభిస్సమస్తతః॥ ౩౧॥ అభ్యర్చ్యాభిలిఖేత్పృష్ఠంపశుమేనా
ప్రవత్రకమ్ । కుసుమసాగ్ర్యభావేతురక్తచంద్రసమిప్యతే ॥ ౩౨॥ చత్వారఃకరకాః
కార్యాభిక్షుభోజ్యసహస్వితాః । తన్ములైరక్తశాలీయైః పద్మరాజైశ్చసంయు
తాః॥ ౩౩॥ దక్షిణోరేషుతాన్మృత్వాఫలానివిధానిచ । గర్జమాల్పాదికంసర్వం
తత్రైవవినివేదయేత్ ॥ ౩౪॥ సువర్ణశృంగీంపిలామథార్చ్యరూప్యైఃఖిలైఃకాంస్య
దోహంసవత్సామ్ । ధురన్ధరాంతవతీంచసామ్యాండాస్యామిదీస్తావృర సంయు
తాంచ ॥ ౩౫॥ అష్టస్థమాత్రంపురుషంసురూపంసౌవర్ణమహ్యాయతబాహుదణ్డమ్ ।
చతుర్ముఖంహేమమయంసుతాన్రూపాత్రేగుడసోఽపరిధాన్యాయత్రే ॥ ౩౬॥ సామస్య
రజ్జాయజతేన్ద్రియాంపాత్రాయశీలాన్వయసంయుతాయ । దాతవ్యమేతస్యక
లంబిజాయకుటుమ్బినేకించదామ్భికాయ॥ ౩౭॥ భూమిపుష్కరిమహాభాగస్వేదో
ర్భవపినాకినః । రూపార్థీత్వాంప్రపన్నోష్టిగృహాశార్థ్యంసమోస్తుతే ॥ ౩౮॥
మస్త్రేణానేనదత్వాన్యగ్రంరక్తచంద్రసవారిణా । తతోఽర్చయేద్వైవరంతన్నమాలాగ్
న్పూరాదిభిః ॥ ౩౯॥ దద్యాన్మస్త్రేణశేవైవభామంగోమిథునాన్వతమ్ । శయాన్
చభక్తితోదద్యాన్సర్వోపసూరసంయుతమ్ ॥ ౪౦॥ యద్యదిష్టతమంతాశేయచ్ఛా

స్వద్వయితంగృహే । త త్తద్గుణవతేదేయంతదేవాక్షయమిచ్ఛతా ॥ ౪౧ ॥ ప్రదక్షిణం
తతఃకృత్వావిస్మజేద్ద్విజపుష్పవమ్ । న క్తమత్యారలవణమశ్నీయాద్భృతసంయుత
మ్ ॥ ౪౨ ॥ భక్త్యా యస్త్రిపుమానుర్యాదేవమక్షారకాష్టకమ్ । చతురోవాధవాతస్య
యత్సృణ్యంతద్వదామితే ॥ ౪౩ ॥ రూపసౌభాగ్యసంపన్నోపునర్జన్మన్మజిత్మని । విష్ణోవా
పిశివేభక్తస్సప్రదీపాధిపాభవేత్ ॥ ౪౪ ॥ సప్తకల్పసహస్రాణిరుద్రలోకేమహీ
యతే । తస్మాద్ద్వమపిదైత్యేన్ద్రవ్రతమేతత్సమాచర ॥ ౪౫ ॥ పిప్పలాదః ॥
ఇత్యేవముక్త్యాభ్యుగ్రున్మనోపిజగామదైత్యశ్చచకారసర్వమ్ । త్వంచాపిరాజనుగ
రుసర్వమేత ద్యతోక్షయంవేదవిదోవదన్తి ॥ ౪౬ ॥ శుశ్రవః ॥ తథేతసమ్ముఖ్య
సపిప్పలాదం వాక్యంచకారాద్భుతవీర్యకర్మా । శృణోతియత్రైవమనన్యచేతాస్త
స్యాపిసిద్ధింభగవాన్విధతే ॥ ౪౭ ॥ * * * * *

ఇతిశ్రీమత్స్వపురాణే పిప్పలాదయుధిష్ఠిరసంవాదే అక్షా
రకప్రత కథనంనామ ద్వి సప్త తి త మో ధ్యాయః.

— శ్రిశుక్రగురుపూజావిధిః ౬ —

పిప్పలాదః ॥ అథాతశ్చృణుభూపాలప్రతిశుక్రప్రశాన్తయే । యాతారమ్భే
వసానేచతథాశుక్రదయేష్విహ ॥ ౧ ॥ రాజతేవాపిసావణ్ణేకాంస్యపాతేఽథవా
పునః । శుక్లపుష్పాంబరయతేసితగంజులపూరితే ॥ ౨ ॥ విధాయరాజతంశుక్రంశు
చిముక్తాశ్చలాన్యతమ్ । మస్త్రేణానేనతస్సర్వంసామగాయనివేదయేత్ ॥ ౩ ॥ నమ
స్తేసర్వలోకేశనమస్తేభ్యుగ్రున్మన । కవేసర్వాథసిద్ధిర్థంగృహాణార్ఘ్యంసమోస్తు
తే ॥ ౪ ॥ ఏవమస్యోదయేకుర్యాద్యాత్రాదిమచభారతి । సర్వకామానవాప్నోతివిష్ణు
లోకేమహీయతే ॥ ౫ ॥ యావచ్చుక్రస్యనకృతాపూజాసోమాలితైశ్శుభైః । వటు
క్షైఃపూరికాభిశ్చఅపూవైశ్చణైరపి ॥ ౬ ॥ తావన్నవాన్నంనాశ్నీయాన్నీభిః
కామార్థసిద్ధయే । తద్వద్వాచస్మతేఃపూజాంప్రవత్యైమియుధిష్ఠిర ॥ ౭ ॥ సువర్ణ
పాత్రేసావర్ణమమరేశపురోహితమ్ । వీతవస్త్రాంబరయితంకృత్వాస్నానంసర్వ
ప్రతి ॥ ౮ ॥ పలాశాశ్వత్థభక్షేనపఖ్యగవ్యజలేనచ । వీతావృత్తాగ్రవసనోఘృతహేమా
మంతుకారయేత్ ॥ ౯ ॥ ప్రణవ్యచగవాసార్థంబ్రాహ్మణాయనివేదయేత్ । నమ
స్తేవచసాంనాథవాక్పతేఽథబృహస్పతే ॥ ౧౦ ॥ క్రూరగ్రహైఃపీడితానామవనాయ
నమోనమః । సజాగ్రవావస్యకాన్దేయయాత్రాస్వభ్యుదయేషుచ ॥ ౧౧ ॥ కుర్వ
స్మహస్మతేఃపూజాంసర్వానాగమాన్సమశ్నుతే ॥ ౧౧౫ ॥ * *

ఇతిశ్రీమత్స్వపురాణే పిప్పలాదయుధిష్ఠిరసంవాదే గురుశుక్ర
పూజావిధిర్నామ త్రి సప్త తి త మో ధ్యాయః.

శ్రీ మత్స పురాణే

శ్రికల్యాణసప్తమీవ్రతమ్-౩

బ్రహ్మ॥ భగవద్రుఃభుంసారసాగరోద్ధారకారకమ్ । కింబిద్వ్యుత్తంసమా
చక్షుస్సద్గారోగ్యఫలప్రదమ్ ॥ ౧ ॥ ఈశ్వరః॥ సారథర్వాన్ప్రవత్యైవి నామాక్షల్యా
ణసప్తమీ । విశోకసప్తమీతద్వత్ఫలాధ్యాపావనాశః॥ ౨ ॥ శరకారాసప్తమీపుణ్యా
తథాకవలసప్తమీ । మద్వారసప్తమీతద్వత్సప్తమీశుభసప్తమీ ॥ ౩ ॥ సర్వాఽస
ప్తఫలాఃప్రోక్తాస్సర్వాదేవర్షిపూజితాః । విధానమాసాంవత్యైమియథావదనుపూ
ర్వశః॥ ౪ ॥ యదాతుశుక్లసప్తమ్యామాదిత్యస్యదినంభవేత్ । సాతుకల్యాణీనీనా
మవిజయాభువికథ్యతే ॥ ౫ ॥ ప్రాతర్గవ్యేనపయసాస్నానమాస్యాంసమాచరేత్ ।
తతశ్చక్షావ్యురఃపర్వమక్షతాభిఃప్రకల్పయేత్ ॥ ౬ ॥ ప్రాబ్లుభోఽష్టదశేమధ్యేతద్వ
ద్వృత్తాంచకర్ణికామ్ । పుష్పాక్షతాభిర్దేవేశంవిస్యసేన్మగ్నతఃక్రమాత్ ॥ ౭ ॥ పూ
ర్వేణతపనాయేతిమార్తాంతాయేతివైతతః । యామ్యేదివాకరాయేతివిధాత్రేతచనై
ర్వతే ॥ ౮ ॥ పశ్చిమేవరుణాయేతిభాస్కరాయేతిచానలే । సౌమ్యేవిక్రమాయేతి
రవయేచాష్టమేదశే ॥ ౯ ॥ ఆదావస్తేచమధ్యేవనమోస్తుపరమాత్మనే । మన్తైరే
భిస్సమభ్యర్చ్యనమస్కారావదీపితైః ॥ ౧౦ ॥ శుక్లవస్త్రైఃఫలైర్భక్ష్యైర్భూషణా
ల్యానులేపనైః । స్థణ్ణిలేపూజయేద్భక్త్యాగుడేనలవణేనచ ॥ ౧౧ ॥ తతోవ్యాహృతిమ
స్త్రేణవిస్మజ్యద్విజపుద్గవాః । శక్త్యాతంపూజయేద్భక్త్యాగుడక్షీరఘృతాదిభిః॥౧౨॥
తిలపాత్రంహిరణ్యంచబ్రాహ్మణాయనివేదయేత్ । ఏవంనియమకృత్సుప్తాప్రాతరు
త్థాయమానవః ॥ ౧౩ ॥ కృతస్నానజపోవిస్త్రైస్సహౌపమ్యుతపాయసమ్ । భుక్త్వా
చవేదవిమషేజైదాలవ్రతవర్జితమ్ ॥ ౧౪ ॥ ఘృతపాత్రంసకనకసోదకున్కుంభవేద
యేత్ । ప్రియతామత్రభగవాన్పురమాత్మాదివాకరః ॥ ౧౫ ॥ అనేనవిధినాసర్వం
మాసిమాసిసమాచరేత్ । తతస్త్రయోదశేమాసిగాశ్చదధ్యాత్త్రయోదశః ॥ ౧౬ ॥
వస్త్రాలంకారసంయుక్తాసువస్త్రాస్యాఃపయస్విణిః । ఏకామవిప్రదధ్యాద్వావిత్తహీ
మోపిమత్సరః ॥ ౧౭ ॥ నవిత్తశాత్యంకుర్వీతపితృమోహాన్మతస్యధః । అనేనవిధినా
యస్తుకుర్యాత్కల్యాణసప్తమీమ్ ॥ ౧౮ ॥ సర్వపాపవిన్ముక్తస్సుగ్యలూకేహహీ
యతే । ఆయురారోగ్యమైశ్వర్యహనప్రమహలాయతే ॥ ౧౯ ॥ సర్వపాపహరాని
త్యంసర్వదైవతపూజితా । సర్వదుష్టోపశమనీసదాకల్యాణసప్తమీ ॥ ౨౦ ॥ ఇమా
మనప్రఫలదాయస్తకల్యాణసప్తమీమ్ । శృణోతిపతతేచేహసోపిపాపైఃప్రముచ్య
తే ॥ ౨౧ ॥

ఇతిశ్రీమత్స పురాణే కల్యాణసప్తమీవ్రతధనంనామ
చతుస్సప్తశితమోఽధ్యాయః.

— శ్రివిశోకసప్తమీవతమ్. ౨ —

ఈశ్వరః ॥ విశోకసప్తమీంతద్వద్వత్సౌమిమునిపుణ్యవ । యాముపోష్యసర
శ్యోకంనకదావిదిహాశ్శుతే ॥ ౧ ॥ మాభేశుకతైస్సాన్సత్వాపజ్ఞమ్యాంశుకవత్తు
తః । కృతాహరఃకృసరయాదస్తథావనపూర్వః ॥ ౨ ॥ ఉపవాసవ్రతంకృత్యా
బ్రహ్మచారీభవేన్నిశి । తతఃప్రభాతేవోథా యితృతస్సానజపశ్శుచిః ॥ ౩ ॥ కృ
త్యాతుకాజ్ఞానంపద్మనుర్యామేతిచపూజయేత్ । కరవీరేణరక్తేనరక్తవస్త్రీయు
గేనచ ॥ ౪ ॥ యథావిశోకంభువనంత్యయిచాదిత్యసర్వదా । తథావిశోకతామేస్యా
త్తద్వద్భక్తిఃప్రతిజన్తసి ॥ ౫ ॥ ఏవంసమ్నూజ్యపశ్యంత్యుశక్త్యాసమ్నూజయేద్విజాఢ ।
సుప్త్యాసమ్నూశ్యగోమూత్రముథ్థాయకృతనైశ్యః ॥ ౬ ॥ సమ్నూజ్యవిప్రాన
స్నేసగుడపాత్రసమన్వితమితద్వస్త్రీయుగ్మంపద్మంచబ్రాహ్మణాయనివేదయేత్ ॥ ౭ ॥
అతైలవణంభుక్త్యాసప్తమ్యాంమానసంయుతః । తతఃపురాణతవణంక్తవ్యంభూతి
మిచ్ఛతా ॥ ౮ ॥ అనేనవిధినాసర్వముభయోరపిపత్తుయోః । కుర్యాద్భావత్పున
ర్వాఘేశుకపక్షస్యసప్తమీమ్ ॥ ౯ ॥ వ్రతాన్తేకలశందద్యాశ్శువర్ణకమలాన్వితమ్ ।
శయ్యాంసోపసగ్రాందద్యాత్కపిలాంచపయస్సిసీమ్ ॥ ౧౦ ॥ అనేనవిధినాయస్తవి
త్తశాశ్వవివర్జితః । విశోకసప్తమీంకుర్యాశ్శయాలిపరమాంగతిమ్ ॥ ౧౧ ॥ యావ
జ్జన్తసహస్రాణాంసాగ్రంకోటిశతంభవేత్ । తావన్నశోకమవృతంసుఖంప్రాప్తో
తిమానవః ॥ ౧౨ ॥ యంయంప్రాగ్ధయతేకామంతంతంప్రాప్తోతిపుష్కలమ్ । నిహా
వఃకురుతేయస్త్రుసరంబ్రహ్మగచ్ఛతి ॥ ౧౩ ॥ యఃపరేచ్ఛన్మయాద్యాపివిశో
కాఖ్యాంచసప్తమీమ్ । సోపీన్ద్రిలోకమాప్నోతిసమఃఖిజాయతేక్వచిత్ ॥ ౧౪ ॥ *

ఇతిశ్రీమన్మృతరాణి విశోకసప్తమీవ్రతకథనంనామ
సప్తసప్తతితమోధ్యాయః.

— శ్రిఫలసప్తమీవ్రతమ్. ౩ —

ఈశ్వరః ॥ అన్యాపిప్రవత్సౌమినామ్నూతుఫలసప్తమీమ్ । యాముపో
ష్యసరఃపాపాద్విముక్తస్సర్వభాగ్భవేత్ ॥ ౧ ॥ మార్గశీర్దేమానిశుభేపజ్ఞమ్యాంశు
తవ్రతః । పక్షీముపోష్యకమలంకారయిత్వాశుకాజ్ఞానమ్ ॥ ౨ ॥ శరీరాసంయు
తందద్యాద్భాస్మాణాయకుటుమ్బినే । రూపంచకాజ్ఞానంకృత్యాపలనైశ్యశ్యధర్మ
విత ॥ ౩ ॥ దద్యాద్వికాలవేథాయాంభానుర్వేప్రియతామితి । శక్త్యాచవిప్రాస్తన
మ్నూజ్యసప్తమ్యాంక్షీరభోజనమ్ ॥ ౪ ॥ కృత్యాకుర్యాత్ఫలత్యాగంయావతాకృ
ష్టసప్తమీ । తామపుషోవ్యధిపదనేనైవక్రమేణతు ॥ ౫ ॥ తద్వద్ధేనుఫలందత్వా
సువర్ణకమలాన్వితమ్ । శరీరాపాత్రసంయుక్తవస్త్రీమాల్యసమన్వితమ్ ॥ ౬ ॥
సంవత్సరమనేనైవవిధిమోభయసప్తమీ । ఉపోష్యదద్యాత్కమశసూనిరమన్త్రాసు

దీరయేత్ || ౭ || భామరగో-రవిగ్న్రిహ్మసూర్యశక్తోహరిశ్శివః || శ్రీమాన్విభావసు
ప్రస్థాఅరుణఃప్రియతామి || ౮ || ప్రతిమానంచనప్రమ్యామేతైకంనామకీర్తయే
త్ || ప్రతిపక్షంఫలత్యాగమేతస్సర్వంసమాచరేత్ || ౯ || ప్రతాప్తేవిప్రమిథునంపూజ
యేద్వస్త్రీభూషణైః || శరీర-రాకలశందద్యాధేనపత్నీఫలాన్వితమ్ || ౧౦ || యథా
నవిఫలాఃకామాస్త్యన్యక్తానాంసదారవే || తథాఽనన్యఫలావాప్తిర్భవేజ్జన్మనిజన్మ
ని || ౧౧ || ఇమామనన్తఫలదాయుర్యాశ్శుభలసప్తమీమ్ || సర్వపాపవిశుద్ధాత్మా
సూర్యలోకేమహీయతే || ౧౨ || సురాపానాదికంకించద్యద్రాముద్రవాక్పితమ్
తత్సర్వంనాశమాయాతియమేర్యాగ్నిలసప్తమీమ్ || ౧౩ || కుర్యాదస్సప్తమీమేషాం
సతతంసద్గవర్జితః || భూతభవ్యాంశ్చపురుషాన్స్తారయేదేశవింశతమ్ || ౧౪ || య
శ్శృణోతిపరేద్వాపిసోపికల్యాణభాగ్భవేత్ || ౧౫ || * * *

ఇతిశ్రీమద్భక్త పురాణే ఫలసప్తమీవ్రత కథనం

నామ షట్సప్తతమోఽధ్యాయః.

— శ్రీశరీర-రాఫలసప్తమీవ్రతమ్-శ్రి —

ఈశ్వరః || శరీర-రాసప్తమీవ్రత్యేతద్విత్కల్పపనాశనమ్ || ఆయురారోగ్య
మైశ్వర్యంయథాఽనన్తప్రజాయతే || ౧ || మాఘశుక్లసితపక్షేషుసప్తమ్యాంనియతవ్ర
తః || ప్రాతస్సాన్వత్పాతైశ్శుక్లైశ్శుక్లమాల్యానులేపనైః || ౨ || స్థనీలేపన్మమాలి
ఖ్యమంజుమేనసకణ్ణకమ్ || తస్మిన్ననుస్థువిత్రేతిగర్ధంపుష్పంనివేదయేత్ || ౩ ||
స్థాపయేదుదకుమ్భంచశరీర-రాపాత్రసంయుతమ్ || శుక్లైర్వస్త్రైరలఙ్కృతశుక్ల
మాల్యానులేపనైః || ౪ || సువర్ణాశ్వసమాయుక్తంహస్త్రేణానేనపూజయేత్ || విశ్వ
దేవమయోయస్మాత్త్వంవేదేషుచపత్యతే || ౫ || త్వమేపసర్వంచేవేశజగదేతచ్చ
రాచరమ్ || పఞ్చగవ్యంతతఃపీత్యాస్త్వపేతౌత్పార్వతఃక్షితౌ || ౬ || సారంసూక్తం
స్తరన్నాస్త్రేపురాణశ్రవణేనతు || అపహారాత్రేగతేపశ్చాదప్రమ్యాంకృతవైత్య
కః || ౭ || తత్సర్వంచేదమిమషేవ్రాహ్మణాయనివేదయేత్ || భోజయేచ్చక్షితోవిప్రా
ఞ్చరీర-రాఘృతపాయనైః || ౮ || భుజ్జీతాతైలలవణంస్వయమప్యకవాగ్యతః || ఆ
నేనవిధినాసర్వంమాసిమాసిసమాచరేత్ || ౯ || సంవత్సరాస్త్రేశయనంశరీర-రాకల
శాన్వితమ్ || సర్వోపస్కరసంయుక్తంతతైకాంగంపయస్వినీమ్ || ౧౦ || గృహంచశక్తి
మాదద్యాశ్చమస్త్రీపసూ-రాన్వితమ్ || సహస్రేణాథనమాణాంకృత్వాదద్యాచ్చతే
నవా || ౧౧ || దశభిర్యాత్రభిర్యాపిసేషుజ్జైకేనశక్తితః || సువర్ణాశ్వఃప్రదాతవ్యః
పూర్వవద్వివ్రవాచనమ్ || ౧౨ || నవత్రశాత్యంకుర్వితమర్కదోహస్తమిమశ్చుతే

అమృతంపిబతోవక్త్రాగ్రిత్యుర్యస్యాన్మృతబిన్దవః । నిపేతుర్వేధగాయాంవైశాలిము
 డ్గేక్షువస్త్పృతాః ॥ ౧౩ ॥ శరీరాపరతస్తస్మాదిత్యుసారోమృతాత్తవా ॥ ఇష్టో
 రవేరతఃపుణ్యాశరీరాహవ్యకవ్యయోః ॥ ౧౪ ॥ శరీరాసప్తమీచేయంవాజిమేధ
 ఫలప్రదా ॥ సర్వదుఃఖప్రశమనీపుష్కరిపాష్ట్రీపవర్ధిని ॥ ౧౫ ॥ యఃకుర్యాత్పరయా
 భక్త్యాసవరంబ్రహ్మగచ్ఛతి । కల్పమేకంవసేన్స్వర్గేతతోయాతిపరాంగతిమ్ ॥ ౧౬ ॥
 ఇదమనఘశృణోతియస్మిరేద్వాపరిపతతీహసురేష్వరస్యలోకేమతిషపిచదదాతినోపి
 దేవైరమరవధూజనమాలయాభిభూజ్యః ॥ ౧౭ ॥ * * *

ఇతిశ్రీమత్సృపురాణే శరీరాసప్తమీవ్రతకథనంనామ
 సప్తసప్తతితమోధ్యాయః.

—>త్రికమలసప్తమీవ్రతమ్.శ్రి<—

శుశ్రవః ॥ అతఃపరంప్రవత్సృమితద్వజ్జనుమలసప్తమీమ్ । యస్యాస్సజ్జీ-
 ర్తనాదేవతువ్యతీహదివాకరః ॥ ౧ ॥ వసన్తామలసప్తమ్యాంసాతస్సన్దోరసద్వైః ।
 తిలపాత్రేచసావర్ణ్యనిధాయకమలంశుభమ్ ॥ ౨ ॥ వస్త్రీయ్యుగ్మయంత్యత్వాగధ
 పుష్పైస్సమర్చయేత్ । ననుఃకమలహస్తాయనమస్తేపిత్వధారిణే ॥ ౩ ॥ దివాకరన
 మస్తుభ్యంప్రభాకరనమోస్తుతే । తతోవికాలచేఢాయాముదకున్ఘసమన్వితమ్ ॥ ౪ ॥
 విప్రాయుదద్యాసముజ్యవస్త్రీమాల్యవిభూషణైః । శక్తిశ్చేత్రపిలాందద్వాదల
 జ్యృత్సవిధానతః ॥ ౫ ॥ అపహారాత్రేగతేవశ్చాదప్తమ్యాంభోజయేద్ద్విజా ॥
 యథాశక్త్యాభిభుజ్జీతసప్తమ్యాంతైలవర్జితమ్ ॥ ౬ ॥ అనేనపి నాశుశసప్తమ్యాం
 మాసిమాసిచ । సర్వంసమాచరేచ్ఛక్త్యాపిత్రశాత్యవివర్జితః ॥ ౭ ॥ వ్రతాన్తేశయ
 నందద్వాత్సువర్ణకమలాన్వితమ్ । గాంచదద్వాస్సృశక్త్యాచసువణాంచమయస్సిని
 మ్ ॥ ౮ ॥ భాజనానసనపాదీదద్వాదిష్టానుపసూరా ॥ అనేనపి నాయత్సుకుర్యా
 త్కమలసప్తమీమ్ ॥ ౯ ॥ లక్ష్మీసునన్దానుభ్యేతిసూర్యలోకేచమోదతే । కల్పేకల్పే
 తథాలోకాన్సప్తగత్వాపుష్కన్పృథక్ ॥ ౧౦ ॥ అస్సరోభిఃపరివృతస్తతోయాతి
 పరాంగతిమ్పితద్వృతంయశ్చృణుయాత్సమగ్రంపతేచ్ఛక్త్యాభిభుజితందదాతి ॥ ౧౧ ॥
 సోమ్యత్రలక్ష్మీసుచలామవాప్యగర్భవిద్వాధరలోకభాక్నాత్ ॥ ౧౨ ॥ *

ఇతిశ్రీమత్సృపురాణే కమలసప్తమీవ్రతకథనంనామాష్ట
 సప్తతితమోధ్యాయః.

శ్రీ మత్సృపురాణే.

శ్రీమద్వారసప్రమీవ్రతమ్.౩

శ్లోకములు ॥ అథాత్మసన్నుతివత్సామిసర్వపాపవిశాసనమ్ । సర్వకామ ప్రదాంపుణ్యాంనామ్నామద్వారసప్రమీమ్ ॥ ౧ ॥ మాఘస్యామలపత్యేతుపశ్చాన్యాయం లఘుభుజ్జరః । దత్తకాస్తంతనఃకృత్వావస్తామముపసేన్నరః ॥ ౨ ॥ విప్రాన్తస్సమ్నాఘ జయిత్వాతు మద్వారంప్రాశయేన్నిశి । తతఃప్రభాతడిఢాయ కృతస్నానఃపునర్ద్వి చా ॥ ౩ ॥ భోజయేచ్ఛక్తితఃకృత్వామద్వారకుసుమాప్తమ్ । సావర్ణంపురుషంత ద్వశ్చక్షుహస్తంసుశోభనమ్ ॥ ౪ ॥ పద్మంకృష్ణతలైఃకృత్వాతామ్రపాత్రేఽప్తపత్రక మ్ । హేమమద్వారకుసుమైర్హృస్కరామేతిపూర్వతః ॥ ౫ ॥ నమస్కారేణతద్వచ్చ సూర్యాయేశ్వనలేదర్శి దక్షిణేతద్వదరాగయతధార్యష్టేతివైర్యతే ॥ ౬ ॥ పశ్చిమేవేద ధామేతివాయవ్యాంచణ్ణభానవే । పూర్వేత్యుత్తరతఃపూజ్యమానస్తాయేత్యతఃపర మ్ ॥ ౭ ॥ కర్ణికాయాంచపురుషంఘాప్యసర్వాత్మనేతివ । శుక్లవస్త్రైస్సమావేప్ర్యభ త్యమాల్యఫలాదిభిః ॥ ౮ ॥ ఏవమభ్యర్చ్యతశ్చర్వంచద్యాద్యేదపదేపునః । భుజ్జే తాతైలవణంచాగ్యతఃప్రాఙ్ముఖోగృహీ ॥ ౯ ॥ అనేనవిధినాసర్వసప్రమాదం మాసిమాసిచ । కుగ్యాసంవస్సరంయావద్విత్తశాత్యవివర్జితః ॥ ౧౦ ॥ ఏవమేతద్వ తాన్తేతువిధాయకలశోపరి । గోభిర్విభవతస్సార్థందాతవ్యంభూతిమిచ్ఛతా ॥ ౧౧ ॥ నమోమద్వారనాథాయమద్వారభవనాయచ । త్వంరవేతారయస్సాస్సాస్సాత్సంసార సాగరాత్ ॥ ౧౨ ॥ అనేనవిధినాయస్తకుగ్యాత్మద్వారసప్రమీమ్ । విపాష్టాససు భీనుర్వశ్యక్రేణదివిమోదతే ॥ ౧౩ ॥ ఇమావఘాఘుషలభీవణధాన్తదీపికామ్ । గచ్ఛన్సృగృహ్యసంసారశర్వర్యాంసప్తలేన్నరః ॥ ౧౪ ॥ మద్వారసప్రమీమేతామి ప్పితాస్థఫలద్రదామ్ । యఃపతేచ్ఛృణుయాద్వాసిసేపిపాపైఃప్రముచ్యతే ॥ ౧౫ ॥ *

ఇతిశ్రీమత్సృపురాణే మద్వారసప్రమీవ్రత కథనం
నామైకోనాశీతమోఽధ్యాయః.

శ్రీశుభసప్రమీవ్రతమ్.౩

శ్లోకములు ॥ అథాన్యమపివత్సామిశోభనాంశుభసప్రమీమ్ । యాముపో వ్యసరోభోగాస్సాన్ప్రదుఃఖాత్సృముచ్యతే ॥ ౧ ॥ పుణ్యేచాశ్వయుజేమాసికృతస్నా నజపశ్శుచిః । వాచయిత్వాతత్విప్రానారభేచ్ఛుభసప్రమీమ్ ॥ ౨ ॥ కపిలాంపూజ యేద్భక్త్యాగర్థమాల్యసులేపనైః । నమామిసూర్యసమ్నాతా మశేషభువనాల యామ్ ॥ ౩ ॥ త్వామహంశుభకల్యాణశరీరాంసర్వసిద్ధయే । అభకృత్వాతిలప్ర స్థంతామ్రపాత్రేణసంయుతమ్ ॥ ౪ ॥ కాశ్చానంపుషభంకుర్యాద్వస్త్రమాల్యగుడాన్వ తమ్ । ఫలైర్నాపిదైర్భక్త్యైర్గుత్పాపాయసంయుతైః ॥ ౫ ॥ దద్యాద్వికాల

వేదా యామర్యమాప్రియతామితి | పఞ్చగవ్యంతు సమ్ప్రాశ్యస్య పేన్నామావమత్స
రః || ౬ || తతఃప్రభా తేనజ్ఞా తేభక్త్యాస స్రవయేద్విజాః | అనేనవిధినాదద్యాన్మా
సిమాసి సదానరః || ౭ || వాససీవ్యవభం హైమంతద్వ్యో చస్తనంభవేత్ | సంవత్స
రాస్తేశయనమిత్యుదద్ధిగు దాన్వితమ్ || ౮ || సోపధానకవిక్రామభాజనాననసంయు
తం | తామ్రపాత్రేతిలప్రస్థంసౌవర్ణ్యవృషభంతథా || ౯ || దద్యాద్వేదవిదేసర్వం
* వివస్వాన్ప్రియతామితి | అనేనవిధినావిద్వాన్మర్యాద్యశ్శుభాసప్తమీమ్ || ౧౦ ||
తస్యశ్రీర్విమలాకీర్తిర్భవేజ్జన్మజన్మని | అపురోగణగర్భైః పూజ్యమానస్సురాల
యే || ౧౧ || వసేన్ద్రణాధిపాభూత్వా యావదాభూతసమ్ప్లువమ్ | కల్పదావవతీర్ణ
స్త్రసప్తద్విపాధిపాభవేత్ || ౧౨ || బ్రహ్మహత్యానహస్రస్యభూణహత్యాశత
స్యచ | నాశాయాలమిమాంపుణ్యాంపత్యతేశుభాసప్తమీమ్ || ౧౩ || ఇమాంపతేద్యశ్శు
ణుయాన్మహూర్తంపశ్యేన్నైస్త్వాదపిదీయమానమ్ | సోప్యత్రసర్వాఘవిముక్త
దేహఃప్రాప్తోతివిద్యాధరనాయకత్వమ్ || ౧౪ || యావత్సమాస్సుప్తనరకఃకర్మోతియ
స్సుప్తమీస్సుప్తవిధానయ్యుక్తాః | ససప్తలోకాధిపతిఃక్రమేణభూత్వావదంయాతిపరం
మురారేః || ౧౫ || * * * * *

ఇతిశ్రీమత్సృపురాణే శుభాసప్తమీవ్రత కథనం నామాశీతత మోధ్యా యః.

— శ్రీవిశోక ద్వాదశీవ్రతమ్ శ్లో —

మనుః || కిమభీష్టవియోగశోక సహృదలముద్ధర్మముపోషణవ్రతంచ | విభవో
ర్భవకారిభూత లేఽస్మిన్భవభూతేరపిసూదనంచపుంసః || ౧ || శ్రీమత్సృః || పరిపృష్ట
మిదంజగత్ప్రియంయద్విబుధానామపిదుర్లభం + మహచ్ఛ | తవభక్తిమత స్తథా
పివత్స్యేవ్రతమిదైస్సరమానవేషుగుహ్యమ్ || ౨ || పుణ్యమాశ్వయుజేమాసివిశోక
ద్వాదశీవ్రతమ్ | దశమ్యాంలఘుభుగ్విద్యానారభేన్నియమేనతు || ౩ || ఉదఙ్ముఖః
ప్రాఙ్ముఖోవాదస్తథావనపూర్వకమ్ | ఏకాదశ్యాంనిరాహారస్సమభ్యర్చ్యచకేశ
వమ్ || ౪ || శ్రియంచాభ్యర్చ్యవిధివదోభ్యజ్యమేవపరేహని | ఏవంనియమకృత్సు
ప్రాప్తపాతరుత్థాయమానవః || ౫ || స్నానంసర్వావధైఃకుర్యాత్పృష్ఠగవ్యజలేనచ |
శుక్లమాల్యాన్మృతస్తద్వత్పూజయేచ్ఛ్రీశముత్పలైః || ౬ || విశోకాయనమఃపాదా
జ్ఞేయవరదాయవై | శ్రీశాయజానునీతద్వదూరూచజలశాయినే || ౭ || కస్తర్వా
యనమోగుహ్యంమాధవాయనమఃకటిమ్ | దామోదరాయేత్యుదరంపార్శ్వేతువి
పులాయవై || ౮ || నాభించపద్మనాభాయహృదయంమస్తభాయవై | శ్రీధరాయ
నమోవత్సఃకరోమధుధిదేనమః || ౯ || చక్రిణేనామబాహుంచదక్షిణం౧౬నేనమః |

వైకుంఠాయనమఃకణ్డమాస్యంయజ్ఞముఖాయవై ॥ ౧౦ ॥ నాసామశోకనిధయేవాసు
దేవాయచాక్షిణీ । లలాటంవామనాయేతిహరియేతిపునర్భువో ॥ ౧౧ ॥ అలకాన్మా
ధవాయేతికిరీటంవిత్పదామిణే । సహస్సర్వాన్మనేతద్వద్భిరభ్యభిపూజయేత్ ॥ ౧౨ ॥
ఏవంసమ్నాభ్యగోవిన్దంధూపమాల్యానులేపనైః । తతస్తువజ్రపంక్తృత్వాఘ్నజీలంకా
రయేన్ముదా ॥ ౧౩ ॥ చతురశ్రంసమన్తాచ్ఛారత్విమాత్రముదక్ష్వవమ్ । సూక్ష్మంహృ
ద్యంచపరితోపప్రత్రయసమావృతమ్ ॥ ౧౪ ॥ త్ర్యంబులోఽచ్ఛ్రితవిస్తారస్తద్విస్తారే
ద్విరజ్జుళమ్ । స్థణ్ణిలస్యోపరిష్టాత్తుభిర్విరష్టాజ్జుళాభవేత్ ॥ ౧౫ ॥ నదివాలుకయా
శూర్పేలత్ప్రైవ్యఃప్రతికృతంస్యనేత్ । స్థణ్ణితేశూర్పమారోప్యలక్ష్మీమిత్యర్చయేద్భు
ధః ॥ ౧౬ ॥ నమోదేవైస్సనమశ్చాద్వైస్సనమోలత్ప్రైస్సనమశ్చిన్ద్రైస్సనమఃపుష్ప్తైస్సనమ
స్తుప్తైస్సనమస్తుప్తైస్సనమోనమః ॥ ౧౭ ॥ విశోకమఃఖనాశాయైవిశోకావరదా
స్తుమో । విశోకాచాస్తుసన్తత్యైవిశోకాసర్వసిద్ధయే ॥ ౧౮ ॥ తతశ్చున్దామృతై
శూర్పంవేప్త్యసమ్నాజయేత్ఫలైఃఖిత్వైర్నానావిధైస్తద్వత్సవర్ణకలశేనచ ॥ ౧౯ ॥
రజనీమచసర్వానువిపేక్షర్షోదకంపునః । తతస్తుగీతన్యత్వాదికారయేత్సకలాంభికా
మ్ ॥ ౨౦ ॥ యామత్రయేవ్యతీతేతుభతఉద్ధాయమానవః । అభిగమ్యచవిప్రాణాం
మిథునానిసమర్చయేత్ ॥ ౨౧ ॥ శక్తితస్త్రిజైవైకంవావస్త్రమాల్యానులేపనైః ।
శయనానిచపూజ్యానినమోస్తుజలశయినే ॥ ౨౨ ॥ తతస్తుగీతవాద్యాస్తేరాత్రా
జాగరణేకృతే । ప్రభాతేచజలస్నానంకృత్వాదమృత్యుమర్చయేత్ ॥ ౨౩ ॥ భోజ
నంచయథాశక్త్యావిత్తకార్యవివర్జితః । భుక్త్వాశ్రుత్వాపురాణానితద్దినంచాతివా
హయేత్ ॥ ౨౪ ॥ అనేనవిధినాసర్వంమాసిమాసిసమాచరేత్ । వ్రతాస్తేశయసంద
ద్యాద్గుడభేనుసమన్వితమ్ ॥ ౨౫ ॥ సోపధానకవిక్రొమస్సాస్తరావరణంశుభమ్ ।
యథానలక్ష్మీర్దేవేశత్వాంపరిత్యజ్యగచ్ఛతి ॥ ౨౬ ॥ తథాసురూపమారోగ్యమశో
కశ్చాస్తుమేసదా । యథాదేవేనరహితానలక్ష్మీర్జ్ఞాయతేకృద్విత్ ॥ ౨౭ ॥ తథా
విశోకతామేత్ప్రభక్తిరగ్రాహచకేశవే । మన్ద్రేణానేనశయసంగుడభేనుసమన్విత
మ్ ॥ ౨౮ ॥ శూర్పంచలత్ప్రైస్సహితందాతవ్యంభూతిమిచ్ఛతా । ఉత్పలంకరవీ
రంచబాణమన్తాసకుజుగ్రమమ్ ॥ ౨౯ ॥ కేతకీసింధువారంచమల్లికాగన్ధపాటలమ్ ।

—గుడభేన్వాదిదానాని—

కదమ్బంకుజుగ్రమంచాపితస్తాన్యేతానిసర్వదా ॥ ౩౦ ॥ మనుః ॥ గుడభేనువిధానం
చసమాచక్షుజగత్పతే । కింరూపంకేనమన్ద్రేణదాతవ్యంతదిహివాచ్యతామ్ ॥ ౩౧ ॥
శ్రీమత్స్యః ॥ గుడభేనువిధానస్యయద్రూపమిహయత్ఫలమ్ । తదిదానీంప్రవత్సోమి
సర్వపాపవిनाశనమ్ ॥ ౩౨ ॥ కృష్ణాజినంచతుర్హస్తంప్రాగ్గీవంవిన్యసేద్భువిగోమ

యేనానువిస్తాయాందర్భానాస్తీర్వసర్వతః॥ ౩౩॥ లక్ష్మణకాశనంతద్వద్వత్సస్యత
రికల్పయేత్ । ప్రాజ్ఞుభింకల్పయేద్ధేనుముదగాస్యస్వపత్నకామ్॥ ౩౪॥ ఉత్తమా
గుడధేనుస్సృష్టదాభారచతుష్టయమ్ । వత్సంభారేణసర్వీతభారాభ్యాంమధ్యమా
స్తృతా॥ ౩౫॥ అర్థభారేణపత్నస్సృష్టతనిష్ఠాభారేణతుచతుర్థాంశేనపత్నస్సృ
ష్టహీవిస్తానుసారతః॥ ౩౬॥ ధేనువత్సస్యసేదేవంసితమాల్యాన్బరావృతా ।
శుక్తికణ్ఠావతుపాదాసితముక్తాఫలేక్షణా॥ ౩౭॥ సితసూత్రసిరాజాతాసితకమ్ప
శకమ్పరౌ । తామ్రముస్తకపృష్ఠాతాసితచామరరౌమకా॥ ౩౮॥ పద్మమృగ్భూయ
గోపేతానవనీతస్తనాన్వతౌ । తౌమపుచ్ఛాకాంస్యవోహావన్ద్రిసింకతారకా॥ ౩౯॥
సువర్ణశృంగాభరణౌరాజితాఖురసంయుతౌ । నానాఫలసమాయక్తాఘ్రిణగర్జరజ్జ
కా॥ ౪౦॥ ఇత్యేవంచయిత్వాత్థూపదీపైరధార్పయేత్ । యాలక్ష్మీస్సర్వ
భూతానాంయాచదేవేష్వవస్థితా॥ ౪౧॥ ధేనురూపేణసాదేవీమమ * పాపం
వ్యసోహతు । దేహస్థాయాచరుద్రాణీశజగత్సర్వయాస్రియా॥ ౪౨॥ ధేనురూ
పేణసాదేవీమమపాపంవ్యసోహతు । విష్ణోర్వక్షుసియాలక్ష్మీస్సాన్వహాయాచవిభా
వసోః॥ ౪౩॥ చన్ద్రాగ్రముతతారాణామనురూపాచయారిమా । చతుర్ముఖస్య
యాలక్ష్మీర్యాలక్ష్మీర్ధనదస్యచ॥ ౪౪॥ యాలక్ష్మీర్దోకపాలానాంసాధేనుర్వరదా
స్తుమే । స్వధాయాపితృముఖ్యానాంస్వాహాయజ్ఞభుజాంతథా॥ ౪౫॥ ధేనురూ
పేణసాదేవీమమపాపంవ్యసోహతు । సర్వపాపహరేదేవీతత్త్వంశాన్తిప్రయచ్ఛ
మే॥ ౪౬॥ ఏవమామన్తస్త్రితాంధేనుంబ్రాహ్మణాయనివేదయేత్ । విధానమే
వంధేనూనాంసర్వాసామిహపత్యతే॥ ౪౭॥ యాస్త్రపాపవినాశిన్యఃపత్యన్తే † దశధే
నవః । తాసాంస్వరూపంవత్సేమినామానిచనరాధిప॥ ౪౮॥ ప్రథమాగుడధేను
స్సాన్యస్థుతధేనుస్తకాపరా । తిలధేనుస్తృతీయాతుచతుర్థీజలసంజ్ఞితా॥ ౪౯॥ ప
ఞ్చమీరసధేనుస్సృష్టక్షీధాన్యాహ్వయాంతథా । సప్తమీశరగరాధేనురష్టమీలవణ
స్యచ॥ ౫౦॥ రత్నధేనుశృవమమితశమీస్యాన్వరూపతః । కుమ్భాన్యూద్రవధేనూ
నామితరాసాంతురాశయః॥ ౫౧॥ సువర్ణధేనుంచాప్యత్రకేవిదిచ్ఛన్తిమానవాః ।
నవనీతేనతైలేనతథాఽన్యేపిమహర్షయః॥ ౫౨॥ ఏతదేవవిధానంస్యాత్తపివోపసూ
రాస్మృతాః । మన్తావాహనసంయుక్తాస్సదావర్వణివర్వణి॥ ౫౩॥ యథా
శ్రద్ధంప్రదాతవ్యాభక్తిముక్తిఫలప్రదాః । గుడధేనుప్రసక్తేనసత్త్వాస్తావన్నయోది
తాః॥ ౫౪॥ అనేకయజ్ఞఫలదాస్సర్వపాపహరాశ్శుభాః । వ్రతానాముత్తమంయ
స్తాద్విశోకద్వాదశీవ్రతమ్॥ ౫౫॥ తదగ్గత్యేనచైవాత్రగుడధేనుఃప్రశస్యతే । అ
యనేపిమవేపుణ్యేవృతీపాతేదధవాపునః॥ ౫౬॥ గుడధేన్వాదయోదేయాసోనవ

రాగాదిపర్వసు । విశోకద్వాదశీపుణ్యాసర్వపాపహరాశుభా ॥ ౫౬ ॥ యాముహ
వ్యసరోయాతితద్విష్ణోఃపరమంపదమ్ । ఇహలోకేచసాభాగ్యమాయురారోగ్యమేవ
చ ॥ ౫౭ ॥ వైష్ణవంపదమాహ్నిమరణేప్తరణార్థరే । నవార్బుదసహస్రాణిద
శ్చకాష్టాచధర్మవిత్ ॥ ౫౮ ॥ సహోగ్రదుఃఖదాగ్త్యంతస్యసజ్జాయతేనృప । నారీవా
కురుతేయాతువిశోకద్వాదశీవ్రతమ్ ॥ ౬౦ ॥ సృత్తగీతపరానిత్యంసాపితత్పలమా
పున్నయాత్ । తప్తదగ్రేహరేర్నిత్యమనస్తగీతవాదనమ్ ॥ ౬౧ ॥ కర్తవ్యంభూతి
కామేనభక్త్యాతుపరయాముదా । ఇతిపఠతియిత్థంసర్వదాయస్త్రసవ్యక్తుఘముర
నరకారేర్చనంసాధువశ్యేత్ ॥ ౬౨ ॥ మతిమపిచనరాణాంయోదదాతీష్ట్రలోకే
వసతిసవిబుధౌఘైఃపూజ్యతేకల్పమేకమ్ ॥ ౬౩ ॥ * * *

ఇతిశ్రీమత్స్యపురాణే మత్స్యమనుసంవాదే విశోకద్వాదశీవ్రత
గుడధేన్వాదిదానకథనం నామైకాశీతమోఽధ్యాయః.

— విధాన్యాదిపర్వతదానానితి —

నారదః ॥ భగవత్త్రోతుమిచ్ఛామిదానమాహాత్మ్యముత్తమమ్ । యదక్ష
యంపరేలోకేదేవర్షిగణసేవితమ్ ॥ ౧ ॥ శుశ్రవః ॥ మేరోఃప్రదానంవత్యౌమిదశ
ధామునిసత్తమ । యత్పురీదానాన్నరోలోకానాహ్నిమరపూజితా ॥ ౨ ॥
పురాణేషుచవేదేషుయజ్ఞేష్వాయతనేషుచ । నతస్థలవధీతేషుకృతేష్విహయదశ్శు
తే ॥ ౩ ॥ తస్మాద్విధానంవత్యౌమిపర్వతానామనుక్రమాత్ । ప్రథమోధాన్యశై
లస్సన్యస్తిత్వీయోలవణాచలః ॥ ౪ ॥ గుడాచలస్తృతీయస్తవతుర్థోహేమపర్వ
తః । పశ్చిమస్తలశైలస్సన్యస్తిప్తఃకార్వాసపర్వతః ॥ ౫ ॥ సప్తమోఘృతశైలశ్చర
త్నశైలస్తకాఽప్తమః । రాజతోనవమస్తద్వదశమశ్వరగరాచలః ॥ ౬ ॥ వత్యౌవి
ధానమేతేషాం యథావదనుపూర్వశః । అయినేషువేపుణ్యే వ్యతీపాతేదిగత
యే ॥ ౭ ॥ శుక్లపక్షతృతీయాయాముపరాగేశశిక్షయే । వివాహబాన్ధవయజ్ఞే
షుద్వాదశ్యామథవాపునః ॥ ౮ ॥ శుక్లాయాంపశ్చుదశ్యాంవాపుణ్యక్షేవావిధానతః ।
తీర్థేవాయతనేవావిగోష్ఠేవాప్రాశ్నణేవనే ॥ ౯ ॥ ధాన్యశైలాదయోదేయాయథా
శాస్త్రంవిధానతా । మణ్డపంకారయేద్భక్త్యాచతురశ్రముదజ్ఞుః ॥ ౧౦ ॥ ప్రా
గుడస్త్రివణేదేశేప్రాజ్ఞుఃపాపధానతః । గోమయేనానులిప్తాయాంభూమావా
స్తీర్యవైకుళా ॥ ౧౧ ॥ తన్మధ్యేపర్వతంకుర్యాద్విషువృష్ణపర్వతాన్యతమ్ । ధా
న్యద్రోణసహస్రేణభవేద్దిరిఃపూర్తమః ॥ ౧౨ ॥ పశ్చిశతైర్నద్యమస్సన్యతగ్రాని
తస్సన్యస్తిభిశ్శతైః । మేరుర్మహాప్రీహిమయశ్చమధ్యేసువర్ణశృంగత్రయసంయుత

స్సాన్యత్ ॥ ౧౩ ॥ పూర్వేణముక్తాఫలవజ్రయ్యుక్తోయామ్యేనగోమేధికపుష్కరాన్తైః ॥ వ
శ్చాచ్యుగారుత్తతనీలరత్నైః సాన్యేనవైడూర్యసరోజరాన్తైః ॥ ౧౪ ॥ శ్రీఖడ్గః శ్చైర
భిరఃప్రవాతైర్లతాన్వితశ్చక్రిశీలాతలస్సాన్యత్ ॥ బ్రహ్మచవిష్ణుర్భువామృతారిద్దివా
కరోష్యత్రహిరణ్మయస్సాన్యత్ ॥ ౧౫ ॥ మూర్ధన్యవస్థానమవత్సరేణ * కార్యంత్యనేకై
స్సురసింధనక్షైః చత్వారిశృక్లాణిచరాజతానితస్పృభాగేష్వపిరాజతస్సాన్యత్ ॥ ౧౬ ॥
తథేయదణ్డావృతకన్దరప్రఘృతోదకప్రస్రవణశ్చదియు ॥ శుక్లావృరాణ్యమృతరావ
లిస్సాన్యత్పూర్వేణపీతాచదక్షిణేన ॥ ౧౭ ॥ వాసాంసితశ్చాదభకర్షురాణిరక్తాని
వైవోత్తరతోయదాళిః ॥ రౌప్యాన్తహేన్ద్రవముఖానధాష్టేనంస్థావ్యంకాధిపతీ
స్సూర్రమేణ ॥ ౧౮ ॥ నానాఫలాళిశ్చసమస్తతస్సాన్యత్సహారంమూర్ధ్వవలెపనంచ ॥ ౧
తానమసోవ్యపరిపఞ్చవర్ణమహ్నానపుష్పభరణాన్వితంచ ॥ ౧౯ ॥ ఇన్ధ్రంబివేశ్యామర
వైలమగ్ర్యంమేరోహ్యపిష్యహ్మగీస్సూర్రమేణ ॥ తురీయభాగేనచతుర్దిశంతైః సంస్థాప
యేత్పుష్పవిలేపనాధ్యమ్ ॥ ౨౦ ॥ పూర్వేణమన్దరమనేకఫలైశ్చయ్యుక్తంయ్యుక్తంక
ణైఃకనకరుద్రకదవృద్ధిహమ్ ॥ కామేనకాఞ్చనమయేనవిరాజమానమాకారయేతుగ్ర
సువచస్త్రువిలేపనాధ్యమ్ ॥ ౨౧ ॥ క్షీరారుణోదసరసాచవనేనచైవంరౌప్యేనశు
క్తిఘటిలేనవిరాజమానమ్ ॥ యామ్యేచగన్ధమదనోత్రనివేశనీయోగోధూమసఞ్చ
యమయఃకలభౌతజమ్బ్వ ॥ ౨౨ ॥ హైమేనయతువతినాఘృతమానసేనవస్త్రైశ్చ
రాజతవనేనసుసంయుతస్సాన్యత్ ॥ పశ్చాత్తిలాచలమనేకసుగన్ధపుష్పైస్సాన్యవర్ణపిష
లహిరణ్మయహంసంయుక్తమ్ ॥ ౨౩ ॥ ఆకారయేద్రజతపుష్పవనేనతద్వద్వస్త్రైశ్చ
తందధిసితోదసరస్తథాగ్రే ॥ సంస్థావ్యతంబిపులశైలమథోత్తరేణశైలంసుపార్శ్వ
మపి + కాన్యమయంసువప్రమ్ ॥ ౨౪ ॥ పుష్పైశ్చహేమవలపాదపశేఖరాస్తమాకా
రయేతగ్రానకధేనువిరాజమానమ్ ॥ మాక్షికభద్రసరసాచవనేనతద్వద్రౌప్యేనభాస్వ
రవతాచవనంవిధాయ ॥ ౨౫ ॥ హూమశ్చతుర్ధిరథవేదపురాణవిద్భిద్వైరగిద్వచరి
తాకృతిభిద్విజేన్ద్రైః ॥ పూర్వేణహస్తమితమత్రవిధాయకుణ్డంకార్యస్తైలైర్యవఘ్ను
లేనసమితుగ్రైశ్చ ॥ ౨౬ ॥ రాత్రౌచజాగరమనుద్ధతతుర్యనానైరావాహనంచక
థయామిశిలోచ్చయానామ్ ॥ త్వంసర్వదేవగణధామసకేమిరుద్ధహస్తద్వహేష్వమర
పర్వతనాశయాశు ॥ ౨౭ ॥ యేషువిధిద్వ్యకురుశాన్తిమనుత్తమాంసస్సమ్నూజితఃపర
మభక్తిమతామయాహి ॥ గన్ధమేవభగవానీశోబ్రహ్మవిష్ణుర్దివాకరః ॥ ౨౮ ॥ మూ
ర్తామూర్తంపరంబీజమతఃపాహిసనాతన ॥ యస్తాన్తద్వంలౌకపాలానాంవిశ్వ
మూర్తైశ్చమన్దిరమ్ ॥ ౨౯ ॥ రుద్రాదిశ్యవసూనాంచతస్మాచ్ఛాన్తింప్రయచ్ఛమే ॥

యస్మాదశుభ్యమమరైర్నాగీభిశ్చశిరస్తవ॥౩౦॥తస్మాన్నాముద్ధదాశేవదుఃఖనంసా
 ససాగరాత్ । ఏవమభ్యర్చ్యతంమేరుంమందరంచాపిపూజయేత్ ॥ ౩౧ ॥ యస్మా
 చ్చైత్రరథేనత్వంభద్రాశ్వవరపేణచశోభాసేమందరక్షిప్రమతస్తుప్తికరోభవ ॥ ౩౨ ॥
 యథాచూడామణిర్జమ్బుద్వీపేత్వంగధమాదన । గధగ్వవనశోభావానతఃకీర్తిర్బ్ర
 థాస్తుమే॥౩౩॥యస్మాత్త్వంకేతుమాలేనవైభాజీనవనేనచ । హిరణ్మయశ్వ
 భగిరాస్తస్మాత్పత్తిర్బ్రథాస్తుమే॥ ౩౪ ॥ ఉత్తరేతురుభిరస్మాత్సావిత్రేణవనేనచ ।
 సుపార్శ్వరాజసేనిత్యమతస్త్రిరతుయాస్తుమే ॥ ౩౫ ॥ ఏవమామన్వ్రితాస్తన
 ర్వాస్మిభాతేమితేషుః । స్నాత్వాతుగురవేదద్యాన్మధ్యమంపర్వతోత్తమ
 మ్ ॥ ౩౬ ॥ విష్కాన్భువర్వతాదద్యాన్మధ్యగ్భ్యఃక్రమశోమునే । గావోదేయా
 శ్వతుర్వింశదధవాదశనారద॥౩౭॥ శక్తితస్మప్రచాప్తోవాపభృద్దద్యాదశక్తిమాన్ ।
 ఏకాంచగురవేదద్యాత్కపిలాంచపయస్సిగిమ్ ॥ ౩౮ ॥ పర్వతానాంచసర్వేసామే
 వఏవవిధిస్త్పితః । తపవపూజనేమన్త్రాస్తపవోపసూరాస్త్పితాః ॥ ౩౯ ॥ క
 హాణాంలోకపాలానాంబ్రహ్మాదీనాంచనాకినామ్ । స్వమస్త్రైజైవసర్వేషుహిమా
 మశ్మైలేషువర్తతే ॥ ౪౦ ॥ ఉపవాసీభవేన్నిత్యమశక్తోనక్తిమిష్యతే । విధానంస
 ర్వశైలానాంక్రమశశ్శృణునారద॥ ౪౧ ॥ దానకాలేషుయేమన్త్రాఃపర్వతేషుచయ
 స్థిలమ్ । అన్నంబ్రహ్మయతఃపోక్తమన్నంప్రాణాఃప్రకీర్తితాః ॥ ౪౨ ॥ అన్నాద్భ
 వన్త్రిభూతానిజగదన్నేనవర్తతే । అన్నమేవయతోలక్ష్మీరగ్నమేవజనార్దనః ॥ ౪౩ ॥
 ధాన్యపర్వతహాపేణపాహితస్మాన్నగోత్తమ । అనేనవిధినాయస్తదద్యాద్ధాన్యమ
 యంగిరిమ్ ॥ ౪౪ ॥ మన్వస్తరశతంసాగ్రంజేవలోకేవహీయతే । అప్సరోగణగన్ధ
 ర్వైరాక్షిణ్యైశ్చవిరాజితమ్ ॥ ౪౫ ॥ విహాసేనదివఃపుష్పమాయాతియుషిసేవితమ్ ।
 కర్తృతుయేరాజరాజ్యమాప్నోతీహసంశయః॥ ౪౬ ॥ * * *

ఇతి శ్రీమత్స పురాణే శుశ్వరనారదసంవాదే ధాన్యపర్వతదాన
 మాహత్యైకధనంనామద్వ్యశీతత మోఽధ్యాయః.

— విలవణపర్వతదానమక్తి —

శుశ్వరః॥అథాతస్మన్నప్రవత్యౌమిలవణాచలముత్తమమ్ । యస్మిన్సాదా
 న్నరోలోకానాప్నోతిశివసంయుతాన్ ॥ ౧ ॥ ఉత్తమష్టోడశద్రోణైఃకర్తవ్యోలవణా
 చలః । మధ్యమస్సన్వితదధేనచతుర్ధిరధమస్త్పితః ॥ ౨ ॥ విత్తహీనోయథాశ
 త్యైద్రోణాద్ధూర్ధ్వంతుకారయేత్ । చతుర్థాంశేనవిష్కాన్భువర్వతాన్కారయేత్పు

భక్తః ॥ ౩ ॥ విధానం పూర్వవతుః స్యాద్ధ్యవత్సదీనాం చ సర్వదా । * తద్వద్ధేమతమా
స్తస్యార్థాలోకపాలాన్నివేశయేత్ ॥ ౪ ॥ సరాంసివనవృత్తాదింస్తద్వదత్రాపికార
యేత్ । కుర్యాజ్జాగరణం రాత్రోదానమన్త్రాన్నిబోధయేత్ ॥ ౫ ॥ సౌభాగ్యరససముఖ
తోయతోఽయం లవణోరసః । తదాన్యకత్వేన చ మాంపాహిత్యం పర్వతోత్తమః ॥ ౬ ॥
యస్మాదన్యరసాస్సర్వేనోత్కటాలవణం వినా । ప్రియంచ శివయోర్నిత్యంతస్మాచ్ఛాచ్ఛ
న్వివరోభవ ॥ ౭ ॥ విష్ణుదేహసముద్భూతం యస్మాదారోగ్యవర్ధనమ్ । తస్మాత్స
ర్వతయాపేణ పాహిసంసారసాగరాత్ ॥ ౮ ॥ అనేన విధినాయస్తదద్యాల్లివణవ
ర్వతమ్ । ఉమాలోకేన సేతకల్పంతతోయాతి పరాంగతిమ్ ॥ ౯ ॥ * *

ఇతి శ్రీమత్స్వపురాణే లవణపర్వతదానమాహాశ్మ్య

కథనం నామ త్రిశీతితమోఽధ్యాయః.

— శ్రిగుడపర్వతదానమ్. ౪ —

శుశ్రవః ॥ అతః పరం ప్రవత్సోమిగుడపర్వతమ్ త్రమమ్ । యత్ప్రదానా
న్నరస్సర్వగమోఽతిసురపూజితమ్ ॥ ౧ ॥ ఉత్తమోదశభిర్భారైర్మధ్యమః పంచ
భిర్మతః । త్రిభిర్భారైః కన్యకాస్సన్యత్ర దధేనాల్పవిత్తవాక్ ॥ ౨ ॥ తద్వదావాహ
నం పూజ్య హేమవృక్షసురార్చనమ్ । వివరశ్శపర్వతాంస్తద్వదసరాంసివనదేవ
తాః ॥ ౩ ॥ ఔచామంజూగరణంచైవ లోకపాలాధివాసనమ్ । ధాన్యపర్వతవతుః
ర్యాదిమంమన్త్రముదీరయేత్ ॥ ౪ ॥ యథాదేవేషు విశ్వాత్మాప్రవరోఽయం జ
నార్దనః । సామవేదస్తువేదానాం మహాదేవస్తుయోగినామ్ ॥ ౫ ॥ ప్రణవస్సర్వమ
న్త్రాణాం నారీణాం పార్వతీయథా । తథారసానాం ప్రవరస్సదైవే తురసోమతః ॥ ౬ ॥
మమ తస్మాన్నరాం లక్ష్మీం ప్రయచ్ఛ గుడపర్వతః । యస్మాత్సేన భాగ్యదాయాత్వం + భ్రా
తాత్వం గుడపర్వత ॥ ౭ ॥ నివాసశ్చాపి + పార్వత్యాస్తస్మాత్త్వం పాహిసర్వ
దా । అనేన విధినాయస్తదద్యాల్లివణవర్ధనమ్ ॥ ౮ ॥ పూజ్యమానస్సుగంధరైర్వైరో
రిలోకేమహీయతే । తతః కల్పతాదైతు సప్తద్విపాధిపోభవేత్ ॥ ౯ ॥ ఆయురా
రోగ్యసమృద్ధశ్శతభిశ్చ పరాజితః ॥ ౧౦ ॥

ఇతి శ్రీమత్స్వపురాణే గుడపర్వతదానమాహాశ్మ్య

కథనం నామ చతురశీతితమోఽధ్యాయః.

* తద్వద్ధేమయోస్తస్యార్థాః । † త్రాతాత్మా । ‡ పార్వత్యాస్తస్మాచ్ఛాచ్ఛన్వింప్రయచ్ఛమే.

— శ్రీ సువర్ణ వర్ష తదానమః శ్రి —

ఈశ్వరః ॥ అథపాపహరం ప్రత్యేసువర్ణాచలము త్తమమ్ । యస్యప్రసాదా
 భువనం వైరిజ్ఞానాయాతిమానవః ॥ ౧ ॥ ఉత్తమః పలసాహస్రం మధ్యమః పంచభిశ్చ
 తైః । తదర్థేనాథమస్తద్వదల్పవిత్తోపిత క్షితిః ॥ ౨ ॥ దద్యాదేకపలాదూర్ధ్వం య
 థాశక్త్యా విమశ్శరః । థాన్యపర్వతవశ్చుర్వం విదధ్యాన్మనః పుగ్ధవ ॥ ౩ ॥ విమలశ్చైలాం
 ప్రద్యచ్ఛ్రుయిత్వీశ్వరః ప్రతిపాదయేత్ । నమస్తే బ్రహ్మవిద్యాయ * బ్రహ్మగర్భాయ
 తేనమః ॥ ౪ ॥ యస్మాదనస్తఫలదస్తస్మాత్పాహిశిలోచ్చయ । యస్మాదగ్నేరపత్యంత్యం
 యస్మాదల్పంజగత్పతే ॥ ౫ ॥ హేమపర్వతరూపేణ తస్మాత్పాహినగోత్తమ । ఆనే
 నవిధి నాయస్తదద్యాత్సానకపర్వతమ్ ॥ ౬ ॥ సయాతి పరమం బ్రహ్మలోకమానస్తా
 రకమ్ । తత్రకల్పశతంతిష్ఠే దైత్యాయాతిపరాంగతిమ్ ॥ ౭ ॥ * *

ఇతి శ్రీ మత్స్య పురాణే కనకపర్వతదాన మాహాత్మ్య
 కథనం నామ పంచాశతీతమోఽధ్యాయః.

— శ్రీ తిలపర్వత దానమః శ్రి —

ఈశ్వరః ॥ అతః పరం ప్రవత్సోమితి లంఘనానః । తస్మిన్ దానపరోయా
 తివిష్ణులోకమను త్తమమ్ ॥ ౧ ॥ ఉత్తమోదశభిర్ద్రోణైర్మధ్యమః పంచభిశ్చ
 భిః కనిష్ఠో విశ్వేశ్వరీతి లైలః పక్షీర్నితః ॥ ౨ ॥ పూర్వపచ్చాపరాస్తనర్వాన్విష్కృతాభి
 తోగిరికా । దానమస్త్రాం ప్రవత్సోమియథావస్థునిపుగ్ధవ ॥ ౩ ॥ యస్మాన్మధువ
 థేవిష్ణోద్దేహదధవముగ్ధవాః । తలాః కుశాశ్చ మాపాశ్చ తస్మాచ్ఛ్రున్లోభవన్విహ ॥ ౪ ॥
 హవ్యకవ్యేషు యాస్మాచ్ఛ్రుతిలాపవాభిరక్షణమ్ । భవాదుద్ధరతైలేన్ద్రీతిలాచలవ
 మోస్తుతే ॥ ౫ ॥ ఇత్యామస్త్ర్యచయోదద్యాత్తిలాచలమను త్తమమ్ । సవైష్ణ
 వపదం యాతి పునరావృత్తిమర్హమ్ ॥ ౬ ॥ దీర్ఘమాయురవాపోక్షితస్త్రీవత్సంఘ
 మానవః । పితృభిర్దేవగన్ధర్వైః పూజ్యమామోదివం ప్రజేత్ ॥ ౭ ॥ * *

ఇతి శ్రీ మత్స్య పురాణే తిలపర్వతదానమాహాత్మ్య కథనం
 నామ షడశీతమోఽధ్యాయః.

— శ్రీ కార్పాసపర్వత దానమః శ్రి —

ఈశ్వరః ॥ కార్పాసపర్వతస్తద్వద్వింశద్భూరైరిహూత్తమః । దశభిర్
 ద్యమః ప్రోక్షకనిష్ఠపంచభిస్సృతః ॥ ౧ ॥ థారేణోల్పథనోదద్యాద్విత్తశాత్యవన్దితః ।

ధాన్యపర్వతపర్వతమాసాద్యమునపుడవ || ౨ || ప్రభాతాయాంతుశర్వర్యాందద్యా
దిదముదిరయేత్ | త్వమేవావరణంయస్మాల్లోకానామిహసర్వదా || ౩ || కార్వా
సాద్రేసమస్తుభ్యంమమాఘంత్యమతోనుద | ఇతికార్వాసశైలేష్ట్రంయోదద్యాభ్య
ర్వసన్నిధౌ || ౪ || దుద్రలోకేవసేత్కల్పంతతోగాజాభవేదిహ || ౪౪ || *

ఇతిశ్రీమత్పుపురాణే కార్వాసాద్రిదానమాహాత్మ్య
కథనంనామ సప్తాశీతితమోఽధ్యాయః.

— శ్రీఘృతపర్వతదానమ్. ౩ —

శుశ్రవః || అథాతస్సున్నప్రత్యౌమిఘృతాచలమనుత్తమమ్ | తేజోమయం
ఘృతందివ్యంమహాపాతకనాశనమ్ || ౧ || వింశత్యాఘృతకుమ్భానాముత్తమస్సన్న్య
ఘృతాచలః | దశభిర్వద్యమఃప్రోక్షస్త్యధమఃషష్ఠాభిస్త్పృతః || ౨ || అల్పవిత్తోపికుర్వీ
తద్వాభ్యామిహవిధానతః | విమృష్ణపర్వతాంస్తద్వచ్చతుర్భాగేనకల్పయేత్ || ౩ ||
శాలితణ్డలపాత్రాణిమమ్భోవరినివేదయేత్ | కారయేత్సంహతానుచ్ఛాన్యథాశో
భంవిధానతః || ౪ || వేష్టయేచ్ఛుక్లవాసోభిరితుదణ్డఫలాదిభిః | ధాన్యపర్వతపత్న
ర్వంవిధానమిహవత్సతే || ౫ || అధివాససపూర్వంతుతద్వద్ధోమంసురార్చనమ్ |
ప్రభాతాయాంతుశర్వర్యాంగురవేతన్నివేదయేత్ || ౬ || విమృష్ణపర్వతాంస్తద్వ
దృత్విశ్శుశ్శాన్తమానసః | సంయోగాద్ధృతముత్పన్నంయస్మాదవృతతేజసః || ౭ ||
తస్మాద్ధృతార్చిర్విశ్వాత్మాపియతామత్రశఙ్కరః | యస్మాత్తేజోమయంబ్రహ్మ
ఘృతేతద్వద్యవస్థితమ్ || ౮ || ఘృతరూపేణతస్మాత్త్వేంద్రంపాహినఃపర్వతాఽనిశమ్ |
అనేనవిధినాయప్రదద్యాద్ధృతమయంగిరిమ్ || ౯ || మహాపాతకయుక్తోపిలోకమాప్నో
తిశాఙ్కరమ్ | హంససారసయుక్తోనకిశ్కిణీజాలమాలినా || ౧౦ || విమానేనాప్సరో
భిచ్ఛసేధవిద్యాధరైర్వృతః | విహరేత్పితృభిస్సార్ధంయావదాభూతసప్లవమ్ || ౧౧ || *

ఇతిశ్రీమత్పుపురాణే ఘృతాచలదానమాహాత్మ్యకథనం
నామాష్టాశీతితమోఽధ్యాయః.

— శ్రీరత్నపర్వతదానమ్. ౪ —

శుశ్రవః || అతఃపరంప్రత్యౌమిరత్నాచలమనుత్తమమ్ | యత్ప్రదానా
న్నరోయాతివిష్ణులోకమనుత్తమమ్ || ౧ || ముక్తాపలసహస్రేణపర్వతస్సన్న్యదను
త్తమః | మధ్యమఃషష్ఠాశతికస్త్రిశతేనాధమస్త్పృతః || ౨ || చతుర్థాంశేనవిమృ
ష్ణపర్వతాన్యస్సుమంతః | పూర్వేణవజ్రగోమేదైర్దక్షిణేనేన్ద్రసిలకైః || ౩ || పువ్య

రాగయుతఃకార్యోవిద్వద్భిర్గణమాదనః । వై దూర్యవిదుమైవశ్చాత్సన్నిశ్రోవిపులా
చలః॥ ౮॥ పద్మరాగైస్ససావన్తైరుత్తరేణాపివిన్యసేత్ । ధాన్యపర్వతపత్నర్వంశువ్రా
ర్చనవిధిస్సుతః ॥ ౯ ॥ తద్వదావాహనంతుర్యాద్వృత్తాద్దేవాంశ్చ కాఞ్చనాః ।
పూజయేత్సుప్తసూపాద్యైఃప్రథాతేగతమత్సరః ॥ ౧౦ ॥ పూర్వవస్తురుబిరుద్ధి
గ్భ్యుత్తమంమస్త్రీముదిరయేత్ । యథాదేవగణాస్సర్వేసర్వరత్నేష్వపథితాః ॥ ౧౧ ॥
సవరత్నమయోనిత్యమతఃపాహినుమాచల । యస్తాదన్నప్రదానేనవృష్టింప్రకురుతే
హరిః ॥ ౧౨ ॥ సదారత్నప్రదానేనతస్మాన్నఃపాహిపర్వత । అనేనవిధినాయత్తుద
ద్యాద్రత్నమయంగిరిమ్ ॥ ౧౩ ॥ సయాతివైష్ణవం లోకమమరేశ్వరపూజితమ్ । యా
వతాల్బృశతంసాగ్రంవసేత్సిహనరాధిప ॥ ౧౪ ॥ రూపారోగ్యగుణోపేతస్సప్తద్వి
పాధిపోభవేత్ । బ్రహ్మహత్యాదికంకిందిద్యదత్రాముత్రవాకృతమ్ ॥ ౧౫ ॥ తత్సర్వం
నాశమాయాతిగిరిర్వజ్రహతోయథా॥౧౬॥ * * * *

ఇతిశ్రీమత్స్యపురాణే రత్నాచలదానమాహాత్మ్య

కథనంనామైకోన నవతితమోఽధ్యాయః.

శ్రీరొప్పపర్వతదానమ్.శ్లో

ఈశ్వరః ॥ అతఃపరంప్రవత్యౌమిరొప్పశైలమనుజ్జమమ్ । యస్పృదానా
న్నరోయాతిసోమలోకంద్విజోజ్జమః॥౧॥దశభిఃపలసాహస్రైరుత్తమోరజతాచలః ।
పఞ్చభిర్నభ్యనుఃప్రోక్తస్తదధేనాధమస్సుతః ॥ ౨ ॥ అశ్తోవింశతేహార్ధసంకారయే
ద్భక్తితస్సదా । విష్ణుఃపూర్వతాంస్తద్వత్తురీయాంశేనకల్పయేత్ ॥౩॥ పూర్వవద్రా
జతానుగ్ర్యాన్తద్దరాద్విధిధానతః । కలభౌతమయాంస్తద్వల్లొకేశానాగరయేద్భు
ధః॥ ౪ ॥ బ్రహ్మవిష్ణుర్గర్వతాగ్రోన్నితమౌత్తహిరణ్మయః । రాజతస్సన్యదతోన్యే
హంసర్వస్త్రిన్నిహకాఞ్చనమ్॥౫॥ శేషంచపూర్వవతుగ్ర్యాద్దోమజాగరణాదికమ్ । ద
ద్యాత్తతఃప్రథాతేతుగురవేరజతాచలమ్ ॥ ౬ ॥ విష్ణుఃపూర్వశైలాన్సృష్టిగ్భ్యఃపూజ్య
వస్త్రీవిభూషణైః । ఇమంమస్త్రీంపతేద్దద్యాద్రగ్భుపాణిర్విమత్సరః॥౭॥ పితౄణాం
వల్లభంయస్తాద్విష్ణోర్వాశశరస్యచ । పాహిరాజతతస్మాత్త్వంశోకేసంసారసాగ
రాత్ ॥ ౮ ॥ ఇథోనివేద్యయోదద్యాద్రజతాచలముజ్జమమ్ । గవామయుతసాహస్ర
ఫలమాప్నోతిమానవః॥౯॥ సోమలోకేనగన్ధర్వైఃకిన్నరాప్సరసాంగణైఃపూజ్యమా
నోవసేద్విద్యాన్యవదాభూతసన్మువమ్॥౧౦॥ * * * *

ఇతిశ్రీమత్స్యపురాణే రజతాచల దానమాహాత్మ్య

కథనంనామ నవతితమోఽధ్యాయః.

— శిశురగ్రాహర్యతదానమ్. ౬ —

ఈశ్వరః ॥ అథాతస్మిన్ప్రవక్ష్యామిశిశురగ్రాహర్యతదానమ్ ॥ యస్యప్ర
దానాద్విష్ణుర్గరుద్రాస్త్రవ్యవస్థానర్పదా ॥ ౧ ॥ అష్టభిశ్శిశురగ్రాహరైరుత్తమస్సాస్య
స్తవోచలః ॥ చతుర్భిర్మధ్యమఃప్రాక్తౌభారాభ్యామధమస్త్పతః ॥ ౨ ॥ భారేణచార్ధభారే
ణకుర్యాద్యస్సల్పవిత్తవా ॥ విమగ్నహృదయతానుగ్రాహ్యత్తురీయాంశేనమానవః ॥ ౩ ॥
ధాన్యపర్వతవత్సర్వమాపాద్యామరసంయుతమ్ ॥ మేరోరుపరితద్వచ్చస్థాప్యంహేమత
రుత్రయమ్ ॥ ౪ ॥ మద్దారఃపారిజాతశ్చౌతీయఃకల్పపాదవః ॥ ఏవంవృక్షత్రయంమూ
ర్ధ్వసర్వేష్వపినివేశయేత్ ॥ ౫ ॥ హరిచన్దనమద్దారౌపూర్వపశ్చిమభాగయోః ॥
నివేశ్యౌసర్వశైలేషువిశేషాచ్చరగ్రాహరే ॥ ౬ ॥ మన్దరేకామదేవస్త్రప్రత్యగ్స్వక్త్ర
స్పదాభవేత్ ॥ గన్ధమాదనమధ్యేతుధనదస్సాగ్రదుదజ్జుభిః ॥ ౭ ॥ ప్రాజ్ఞుభోహేమ
మూర్తిస్తుహంసస్సాగ్రద్విపులాచలే ॥ హైమీనుపార్యేవసురభిర్దక్షిణాభిముఖభవే
త్ ॥ ౮ ॥ ధాన్యపర్వతవత్సర్వమావాహనముఖాదికమ్ ॥ కృత్వా౭భగురవేదద్యాస్త
ధ్యమంపర్వతోత్తమమ్ ॥ ౯ ॥ ఋత్విగ్భ్యశ్చతురశ్శైలానిమాన్తన్త్రానుదీరయేత్ ॥

సౌభాగ్యావృతసారోయంపరమశ్శిశురగ్రాహర్యః ॥ ౧౦ ॥ తస్మాదానస్తకారీత్వంభవ
తైతేన్ద్రసర్వదా ॥ అన్యతంపితౄతాంయేతునాపేతుర్భువిశేకరాః ॥ ౧౧ ॥ దేవానాం
తత్సముఖోయంపాహినశ్శిశురగ్రాహర్యః ॥ మనోభవధనుర్మధ్యాదుమ్భుతశ్శిశురగ్రా
హర్యః ॥ ౧౨ ॥ తన్మయోసిమహాశైలపాహినసంసారసాగరాత్ ॥ యోదద్యాచ్చ
రగ్రాహర్యశైలమనేనవిధినానరః ॥ ౧౩ ॥ సర్వపాపవిన్ముక్తస్సయాతి * శివమద్ధిరమ్
చన్ద్రితారాగ్రసజ్జాశమధిరుహ్యోనుజీవిభిః ॥ ౧౪ ॥ సహౌవయానమాతీష్ఠేత్స
తువిష్ణుప్రభోదివి ॥ తతఃకల్పతాన్దేతుసప్రద్యౌపాధిభోభవేత్ ॥ ౧౫ ॥ ఆయురా
రోగ్యసంపన్నోయావజ్జన్తాయుత్రయమ్ ॥ భోజనంశక్తితోదద్యాత్సర్వశైలేష్వమ
శ్శరః ॥ ౧౬ ॥ సర్వత్రాత్రోరలవణమగ్నేయాత్తదనుజ్ఞయా ॥ పర్వతోవసగ్రాన్తస్స

— శిశురగ్రాహర్యతదానమ్. ౬ —

ర్వాన్ప్రాప్తయేద్భూమిన్మూలయమ్ ॥ ౧౭ ॥ ఆసీత్పురాబృహతగ్రాహ్యేధర్మమూ
ర్తిర్నరాధిపః ॥ సుహృచ్చక్రస్యనిహతాయేనదైత్యాన్సహస్రశః ॥ ౧౮ ॥ సోమసూర్యా
దయోయస్యతేజసావిగతప్రభాః ॥ భవన్తిశతశోయేనశత్రవశ్చపరాజితాః ॥ ౧౯ ॥ య
దృచ్ఛానూపధారిచమనుష్యేష్వపరాజితః ॥ తస్యభానుమతీనామభార్యాత్రైలోక్య
సున్దరీ ॥ ౨౦ ॥ లక్ష్మీరివస్వరూపేణనిర్జితామరసున్దరీ ॥ రాజ్యస్తస్యాగ్రమహిషీప్రా
ణేభ్యోపిగరియసీ ॥ ౨౧ ॥ నారీదశసహస్రాణాంమధ్యేగ్రీరివజాయతే ॥ నృపకోటి

సహస్రేణకదాచిన్నవ్రముచ్యతే ॥ ౨౨ ॥ కదాచిదాస్థానగతఃపత్రచ్చస్మపురోధ
సమ్ । విస్తయేనాన్వితోరాజావసిత్తమృషిసత్తమమ్ ॥ ౨౩ ॥ భగవన్సార్వణాకేన
మమలక్ష్మీరమత్తమా । కస్త్యాచ్చవిపులంతేజోమచ్ఛరీరేనదోత్తమమ్ ॥ ౨౪ ॥ వసి
త్తః ॥ పురావీలావతీనామవేశ్యశివపరాయణా । తయాదత్తశ్చతుర్దశ్యాంగురవేలవ
ణాచలః ॥ ౨౫ ॥ హేమవృక్షామరైస్సాన్ధ్యంభావద్విధిపూర్వకమ్ । శూద్రస్సువ
ర్ణకారశ్చనామ్నాసాన్ధ్యోభవత్తదా ॥ ౨౬ ॥ భృత్యోలీలావతీగేహేతేనహైమావి
నిర్మితాః । తరవోఽమరముఖ్యాశ్చశ్రద్ధాయైతేనపాధివ ॥ ౨౭ ॥ అతిరూపేణస
హస్వానుమయిత్యావినాభృతిమ్ । ధర్మకార్యమితిజ్ఞాత్వాసగృహ్లాతికథంచన ॥ ౨౮ ॥
ఉల్లాసితాశ్చతప్తత్స్యసౌవర్ణామరపాదపాః । లీలావతీగిరేపార్శ్వేపరిచర్యా
చపాధివ ॥ ౨౯ ॥ కృతాతాభ్యామశాశ్యేనద్విజశుశ్రూషణాదినా । సాచలీలావతీవే
శ్యాకాలేనమహాతాతథా ॥ ౩౦ ॥ సర్వపాపవినిర్ముక్తజగముశివమర్దిరమ్ । యో
సౌనువర్ణకారోపదిద్రోవ్యతీసత్యవాన్ ॥ ౩౧ ॥ సమూల్యమాదాద్యేశ్యాతస్సభ
వానిహసాస్పృశిత్వమ్ । సప్తద్వీపపతిర్జాతస్సూర్యాయుతసమప్రభః ॥ ౩౨ ॥ భార్యా
సువర్ణకారస్యతరవోహేమనిర్మితాః । సహ్యసుల్లాసితాభక్త్యాసేయంభానుమతీత
వ ॥ ౩౩ ॥ ఉల్లాసనాదుత్కటరూపమస్యాస్సజ్ఞాతమప్తస్త్రిమదాధిపత్యమ్ । య
స్త్యాత్కృతంతత్పరిచారకర్మఅనుద్ధతాభ్యాంలవణాచలస్య ॥ ౩౪ ॥ తస్త్యాచ్చలోకే
వ్యపరాజితత్వమారోగ్యసాభాగ్యయతాచలక్ష్మీః । తస్త్యాచ్చసప్తత్రవిధానపూ
ర్వం ధాన్యాచలాదీన్దశధాకురుష్వ ॥ ౩౫ ॥ తథేతీసమ్భూజ్యసధర్మమూర్తిపాదౌ
వసిత్తస్యదదౌచసర్వాన్ । ధాన్యాచలాదీన్విధివత్పురారేన్దోకంగతోసౌసురపూజ్య
మానః ॥ ౩౬ ॥ పశ్యేత్తుభక్త్యావిదిదియమానం స్పృశేదభోయఃపురుషోదరిత్రః ।
శృణోతిభక్త్యాధమమిందదాతికల్పవస్త్రపిదవంప్రయాతి ॥ ౩౭ ॥ దుఃఖస్యప్రశమ
మునైతి+ పూజ్యమానైశ్చైలేన్ద్రైర్భవభయభేదనైర్మనుష్యః । యఃకుర్యాదితిము
నిపుణవేహభక్త్యాశాస్త్రాత్మాసకలగిన్ద్రీసమ్ప్రదానమ్ ॥ ౩౮ ॥ * *

ఇతిశ్రీమత్స్యపురాణే శుశ్వరనారదసంవాదేశ్వరరాచల
దానమాహాత్మ్యకథనంనామైకనవతితమోఽధ్యాయః.

— శ్రీగ్రహయజ్ఞవిధావయతహోమమవిధిః —

సూతః ॥ వైశమ్పాయనమాసీనమపుచ్ఛచ్ఛానకఃపురా । సర్వకామాస్త
యేనిత్యంకథంశాన్తికపాష్టికమ్ ॥ ౧ ॥ వైశమ్పాయనః ॥ శ్రీకామశ్శాన్తికామో

వాగ్రహయజ్ఞంసమాచరేత్ । వృద్ధ్యాయఃపుష్టికామోవారతైవాభివేరన్మనః॥౨॥
యేనగ్రహవిధానేసతప్తేగదతశ్శృణు । సర్వశాస్త్రాణ్యనుక్రమ్య * సంక్షిప్తంగ్రంథ
విస్తరమ్ ॥ ౩ ॥ గ్రహశాస్త్రంప్రవక్ష్యామిపురాణశ్రుతిచోదితమ్ । పుణ్యేహిహి
ప్రకథితేకృత్వాబ్రాహ్మణవాచనమ్॥౪॥ గ్రహస్త్రిపాదీదేవాంశ్చస్థాప్యహూమం
సమాచరేత్ । గ్రహయజ్ఞస్త్రిధాప్రోక్షతఃపురాణశ్రుతికోవిదైః॥౫॥ ప్రథమోఽ
యుతహూమస్సాన్యల్లక్ష్యహూమస్తతఃపరమ్ । తృతీయఃకోటిహూమస్సాన్యశ్చ
ర్వకామఫలప్రదః॥౬॥ అయుతేనాపలుతీనాంచనగ్రహవిధిస్త్పతః । తావత్తస్య
విధింవక్ష్యేపురాణశ్రుతిభాషితమ్ ॥ ౭ ॥ గృహస్యోత్తరపూర్వేణవజ్రపంకారయే
ద్యుధః । † రుద్రాయతనభూమావాచతురగ్రముదక్లవమ్ ॥ ౮ ॥ దశహస్తమథా
హోవాహస్తంకుర్యాద్విధానతః । తస్యద్వారాణిచత్వారికర్తవ్యానిచదక్షిణే॥౯॥
గర్తస్యోత్తరపూర్వేణవితస్త్రిద్వయవిస్తృతమ్ । వప్రద్వయయుతాంవేదివితస్త్య
చ్చాయసన్నితమ్ ॥ ౧౦ ॥ సంస్థాపనాయదేవానాంచతురగ్రాముదక్లవామ్ ।
అగ్నిప్రణయనంకృత్యాతస్యామావాహయేత్సురా॥౧౧॥ దేవతానాంతతస్సాప్యవిం

—>త్రినవగ్రహవాహనాదిః<—

శతింద్వాదశాధికామ్ । సూర్యస్సోమోభూమిసుతోబుధోజీవస్సితోరగ్రజః॥౧౨॥ రా
హుఃకేతురితిప్రోక్తాగ్రహలోకహితావహః । మధ్యేతుభాస్కరంవిద్యాచ్చశినం
పూర్వదక్షిణే ॥ ౧౩ ॥ దక్షిణేలోహితంవిద్యాచ్చధంపూర్వోత్తరేణతు । ఉత్తరే
ణగురుంవిద్యాత్పూర్వేణైవతుభార్గవమ్ ॥ ౧౪ ॥ పశ్చిమేతుశనింవిద్యాద్రాహుంప
శ్చినుదక్షిణే । పశ్చిమోత్తరతఃకేతుంస్థాపయేచ్ఛుక్లత్క్షులైః ॥ ౧౫ ॥ భాస్కర
స్యేత్వరంవిద్యాదుమాంచశశినస్తథా । సూర్యవక్ట్రారికస్యాపిబుధస్యాపితథాహ
రిమ్ ॥ ౧౬ ॥ బ్రహ్మణంచగురోర్విద్యాచ్చుక్లస్యాపితవీపతమ్ । శనైశ్చరస్యతు
యమంరాహుఃకాలంతథైవచ ॥ ౧౭ ॥ కేతూనాంవిశ్రగుస్తంతుసర్వేషామధి
దేవతాః । అగ్నిరావఃక్షితిర్విష్ణురిచ్ఛ్రీవిచ్ఛ్రీచదేవతా ॥ ౧౮ ॥ ప్రజాపతిశ్చసర్వా
శ్చబ్రహ్మప్రత్యధిదేవతాః । వినాయకంతథాదుగ్ధాంవాయుమాకాశమేవచ ॥ ౧౯॥
ఆవాహయేద్వ్యావృత్తిధిస్తతైవాశ్వికుమారకాస్తావయేద్రక్తిమాదిశ్చవక్ట్రారికస
మన్వితమ్ ॥ ౨౦ ॥ సోమశుక్రాతథాశ్వేతౌబుధజీవాచపిశ్చలౌ । మత్తరాహుత
థాకృష్ణాధూనుంకేతుగణంవిదుః ॥ ౨౧ ॥ గ్రహవర్ణానిదేయానవాసాంసికుసుమా
నిచ । ధూపమాత్రోత్రసురభిరుపయుజ్యశ్చైర్మలః॥ ౨౨ ॥ ప్రత్యేకంప్రావయేత్ప్రా
జ్ఞఃఫలంపుష్పసంస్వితమ్ । గుడోదనంరవేంద్రద్యాత్రోనూయఘృతపాయసమ్॥౨౩॥

అక్షరకాయసంయావంబుభావక్షీరపిష్టకమ్ | దధ్యన్నంగురవేదద్యామ్నుక్రాయతు
ఘృతోదనమ్ || ౨౮ || శనైశ్చరాయకృసరంమామంసంచరామావే | చిత్రో
దనంచకేతుభ్యస్సర్వాస్థత్యైస్తథార్పయేత్ || ౨౯ || ప్రాగుత్తరేణతస్మాత్తుదధ్యత్

— శ్రికలశస్థావనాదిః శ్రి —

తవిభూషితమ్ | చూతపల్లవసంభవస్త్రయ్యుగాన్వితమ్ || ౩౦ || పశ్చరత్నస
మాయుక్తం పశ్చపూగయంతతథా | స్థాపయేదప్రణంకుస్ఫుంపరుణంతత్రవిన్న
సేత్ || ౩౧ || గజ్జాద్యాస్ఫురితస్సర్వాస్సముద్రాశ్చసరాంసేషాః | గజాశ్వరథవల్మీక
సగ్ధమహ్రాదగోకులాత్ || ౩౨ || మృదమానీయవిపేక్షసర్వావధిసమన్వితమ్ |
స్నానార్థంవిన్నయేత్తత్రయజమానస్యధర్మవత్ || ౩౩ || సర్వేస్సముద్రాస్ఫురితస్త్రీ
గ్ధానిజలదానదాః | ఆయాస్త్రయజమానస్యదురితక్షయకారకాః || ౩౪ || ఏవమా
వాహయేదేతానమరాన్మనసైశ్చ | హేమామంసమారభేత్సర్విద్యవప్రీహితలాది
నా || ౩౫ || అరకఃపలాశఃఖదిరఃఅపామార్గోధవిషులః | ఉచుష్పరశ్మమీమారవా
కుశాశ్చసమిధఃక్రమాత్ || ౩౬ || ఏతైకప్యాప్తశతమష్టావింశతిరేవవా | హేమార
వ్యామధునస్మిన్సర్వాంధర్వాచైవసమన్వితాః || ౩౭ || ప్రాదేశమాత్రాలభిఖాఅశా
ఖాఅపలాశినిః | సమిధఃకల్పయేత్సాన్మిధ్యకర్మసుసర్వదా || ౩౮ || దేవానా
మపిసర్వేపాముపాంశుపరమార్థవత్ | స్వేనస్వేనైవమస్త్రేణహేమారవ్యాస్సమి
ధఃపృథక్ || ౩౯ || హేమారవ్యంఛమృతంత్యక్రచరుభక్ష్యైదికంపునః | మస్త్రైర్ద
శాపూతీర్హుత్వాహేమారవ్యాహృతభిస్స్పృతః || ౪౦ || ఉదబ్దుఖాఃప్రాబ్దుఖా
వాకుర్యుర్బాహ్మణపుత్రవాః | మస్త్రైవస్త్రైకర్తవ్యాశ్చరణఃప్రతిదైవతమ్ || ౪౧ ||

— శ్రినవగ్రహదీనాం హేమామమస్త్రాః శ్రి —

హుత్వాపశ్చచ్చరుంసమ్యక్తతోహేమామంసమాచరేత్ | అకృష్టేనేతిసూర్యా
యహేమామఃకార్యోద్విజన్తనా || ౪౨ || ఆప్యాయస్వేతిసోమాయమస్త్రేణజహు
యాత్మసః | అగ్నిర్వాగ్దేవభామాయమస్త్రేణజహుయాత్మతః || ౪౩ || * ఉచ్చుధ్యస్వే
తిమస్త్రోయముక్తసోమసుతాయవై | బృహస్పతేఽతియదధ్యమస్త్రేణేతిగురోర్మ
తమ్ || ౪౪ || † శుక్రస్త్రేఅస్యదితిశుక్రస్యాపినిగద్యతే | శనైశ్చరాయచపునశ్చన్నోదేవీ
తిహవయేత్ || ౪౫ || ‡ కయూనశ్చైత్రఅభువదితిరాహేమారుదాహృతమ్ | కేతుంకృ
ణ్విన్నితిబ్రూయాత్తేనానామపిశాస్త్రయే || ౪౬ || ఆహోరాత్రేతిరుద్రస్యబలింహేమా
మంసమారభేత్ | ఆహోహిష్టేత్యుమాయాస్త్రసోమేతిస్వామినస్తథా || ౪౭ || విష్ణోరి
దంవిష్ణురితిత్వామిచ్ఛేతిస్వయమ్ముపః | ఇన్ద్రమిద్ధరివహతఇతిద్వాయంపరికీర్తిత
మ్ || ౪౮ || తథాయమస్యచాయంగారితిహేమామఃపక్షీర్తితః | కాలస్యబ్రహ్మజ్ఞానమితి

మన్త్రీప్రశస్యతే ॥ ౪౫ ॥ చిత్రగుప్తస్యరాజానమితీదవిదోవిదుః । అగ్నింకూ
తంవృణీనుహతివహ్నిరుదాహృతః ॥ ౪౬ ॥ ఉదుత్తమంవరుణమిత్యపాంమన్త్రీః
ప్రశస్యతే । భూమేఽపృథివ్యన్తరిక్షమితీదేహుపత్యతే ॥ ౪౭ ॥ సహస్రశీర్షాపురు
షతివిష్టోరుదాహృతమ్ । ఇన్ద్రాయేన్ద్రీమరుత్సతిశక్రస్యతస్యతే ॥ ౪౮ ॥ ఉత్తా
నపణ్డేసుభగతిశచ్యాసమాదరేత్ । ప్రజాపతేఃపునర్హోమఃప్రజాపత్యతిస్త్పతః ॥ ౪౯ ॥
* నమోఅస్తుసర్వేభ్యతిసర్వాణాంమన్త్రీకవ్యతే । ఏషబ్రహ్మయఃఋత్విజతి
తిబ్రహ్మభ్యుదాహృతః ॥ ౫౦ ॥ వినాయకస్యచానూనమితీమన్త్రీబుధైస్త్పతః ।
జాతవేదసేసునవాహతిదుగ్ధాయామన్త్రీకవ్యతే ॥ ౫౧ ॥ ప్రాణానాంగ్రధిర
సీతిప్రాణస్యపరికీర్తితః । ఆదిప్రసన్నస్యతేరేతసఆకాశస్యఉదాహృతః ॥ ౫౨ ॥
ఏవామృతామృతాహృతిఅశ్వినోమన్త్రీకవ్యతే । పూర్ణాహుతించమూర్ధానందివ
తిభ్యభిపాతయేత్ ॥ ౫౩ ॥ అథాభిషేకమన్త్రీణవాద్యమగ్లశీతతైః । పూర్ణకుష్మే

— శ్రియజమానాభిషేకమన్త్రీః—

నతేనైవశూలమాస్తేపాగుదఙ్ముఖైః ॥ ౫౪ ॥ అవ్యక్తావయవైర్వహ్నికాహేమ
సగ్నిదామభూషితైః । యజమానస్యకర్తవ్యంచతుర్భిస్సువనంద్విజైః ॥ ౫౫ ॥ స
రాస్త్యామభిషిచ్ఛుప్తబ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరాః । వాసుదేవోజగన్నాథస్తథాసజ్జ
ర్షణోవిభుః ॥ ౫౬ ॥ ప్రద్యుమ్నశ్చైవరుద్ధశ్చభవస్తువిజయాయతే । ఆఖిల్లలోఽగ్ని
ర్భగవాన్యమోవైనిర్భుతిస్తథా ॥ ౫౭ ॥ వరుణఃపవనశ్చైవధనాధ్యక్షస్తథాశివః ।
బ్రహ్మణాసహితాస్సర్వేదిశ్చలాఃపాస్తుతేనదా ॥ ౫౮ ॥ కీర్తిర్లక్ష్మీర్భృతిర్వేదాపు
ష్టిశ్చగ్నిర్దాక్రియామతిః । బుద్ధిర్జ్ఞానపుష్కాన్తిస్తప్తికాన్తిశ్చమాతరః ॥ ౫౯ ॥ ఏతా
స్త్యామభిషిచ్ఛుప్తధర్మవత్స్వస్థుమాగతాః । ఆదిత్యశ్చన్ద్రమాభౌమఃబుధజీవసేతా
రౌజాః ॥ ౬౦ ॥ గ్రహస్త్యామభిషిచ్ఛుప్తరాహుఃకేతుశ్చతర్పితాః । దేవదాన
వగర్ధర్వాయక్షరాక్షసపన్నగః ॥ ౬౧ ॥ ఋషయోమునయోగావోదేవమాత
రపవన । దేవపత్నీర్విద్రుమానాగాదైత్యాశ్చైవరసాంగణాః ॥ ౬౨ ॥ అస్త్రాణి
సర్వశస్త్రాణిరౌజానోవాహనానిచ । ఔషధానిచరత్నానికాలస్యావయవాశ్చ
యే ॥ ౬౩ ॥ సరితసాగరాస్సర్వేత్థానిజలదానదాః । ఏతాస్త్యామభిషిచ్ఛుప్తసర్వ
కామార్థసిద్ధయే ॥ ౬౪ ॥ తతశ్శుక్లావృధరశ్శుక్లమాల్యానులేపనః । సర్వాష
డైస్సర్వగర్భేసాన్నిపితోద్విజపుణ్డవైః ॥ ౬౫ ॥ యజమానస్సవత్సకఋత్విజస్తుసమా
హితః । దక్షిణాభిఃప్రయత్నేనపూజయేద్గతవిస్తయః ॥ ౬౬ ॥ సూర్యాయకపిలాం
ధేనుంశంఖంసోమాయదావయేత్ । భౌమాయరక్తవృషభంసోమపుత్రాయకాఞ్చ
నమ్ ॥ ౬౭ ॥ గురవేపీతవాసాంసిశుక్రాయాశ్వంతుదావయేత్ । కృష్ణాయకృష్ణకౌ

* నమోఅస్తుసర్వేభ్యతిసర్వాణాంమన్త్రీకవ్యతే.

దేయాశుభలక్షణసంయుతా ॥ ౬౮ ॥ ఆయుసంరాహవేదద్యాతేతుభ్యశ్చాగ
ముత్తమమ్ । సువర్ణేనసమాకార్యాయజమానేనదక్షిణాః ॥ ౬౯ ॥ సర్వేషామ
భవాగావోదాతవ్యాహేమభూమితాః । సువర్ణమథవాదద్యాన్దురుర్వాయేనతుష్య
తి ॥ ౭౦ ॥ స్వమస్త్రేజైవదాతవ్యాస్సర్వాస్సర్వత్రదక్షిణాః । కపిలేసర్వధేనానాం

—> ధృకపిలాదిధేనుదానమన్తాః ౬౯ <—

పూజనీయాసిరోహితీ ॥ ౭౧ ॥ సర్వతీర్థమయీయస్మాదతశ్చాన్తిప్రయచ్ఛమే ।
పుణ్యత్వంశభృపుణ్యానాంమృతానాంచమృతైః ॥ ౭౨ ॥ విష్ణునావిధృతోనిత్య
మతశ్చాన్తిప్రయచ్ఛమే । ధర్మత్వంవృషరూపేణజగదానందకారక ॥ ౭౩ ॥ అష్ట
మూర్తేగిష్టానమతశ్చాన్తిప్రయచ్ఛమే । హిరణ్యగర్భగర్భస్థంహేమబీజవిభావ
సాః ॥ ౭౪ ॥ అనస్తపుణ్యఫలదమతశ్చాన్తిప్రయచ్ఛమే । పీతవస్త్రయుగంయస్మా
ద్వాసుదేవస్యవల్లభమ్ ॥ ౭౫ ॥ ప్రదానాత్తస్యమేషష్టోరతశ్చాన్తిప్రయచ్ఛమే ।
విష్ణోత్వమశ్వరూపేణయస్మాదమృతసమృపః ॥ ౭౬ ॥ ఇన్ద్రాగ్నిరూపానంసిత్య
మతశ్చాన్తిప్రయచ్ఛమే । యస్మాత్త్వంపుణీవీసర్వాదేనుఃకేశవసన్నిభా ॥ ౭౭ ॥
సర్వపాపహరాత్యమతశ్చాన్తిప్రయచ్ఛమే । గవామశ్లేషుతిష్ఠత్రిభువనానివతు
ర్గత ॥ ౭౮ ॥ యస్మాత్త్వస్మాద్వివంమేస్యాదతశ్చాన్తిప్రయచ్ఛమే । యస్మాదాయ
సకన్తాశితవాధీనానిసర్వదా ॥ ౭౯ ॥ లాగ్నలాగ్నాయుధాదీతస్మాచ్ఛాన్తిం
ప్రయచ్ఛమే । యస్మాత్త్వంసర్వయజ్ఞానామృతేనవ్యవస్థితః ॥ ౮౦ ॥ యానం
విభావసోర్నిత్యమతశ్చాన్తిప్రయచ్ఛమే । యస్మాదశూన్యంయనంకేశవస్యశివ
స్యవ ॥ ౮౧ ॥ తస్మాత్సమాప్యశూన్యంస్యాద్దానాజన్మనిజన్మని । యథాసర్వేషుర
త్తేషుసర్వేదేవావ్యవస్థితాః ॥ ౮౨ ॥ తథాశాన్తిప్రయచ్ఛస్త్రుతృదానేనమేసురాః ।
యథాభూమిప్రదానస్యః తాంనాన్తన్తియోదశీమ్ ॥ ౮౩ ॥ దానాన్యన్యానిమేశాన్తిర్భూ
మిదానాద్భవత్వమా ॥ * ఏవంసమ్నూజయేద్భక్త్యావిత్తశాత్రవివర్జితః ॥ ౮౪ ॥
వస్త్రాగ్నిజ్వాలరతౌద్యైర్మూల్యగర్భాసులేపదైః । అనేనపిధానియస్తుగహయజ్ఞం
సమాచరేత్ ॥ ౮౫ ॥ సర్వాన్యామానవాహౌత్సప్రేత్యస్మగ్రేమహీయతే । యస్తు
పీఠాకరోనిత్యంబువిత్తస్యవాగహః ॥ ౮౬ ॥ తంచయత్సేనసమ్నూజ్యశేషాసప్యర్ప
యేన్ద్రోహః ॥ గ్రహాగావోసరేన్ద్రాశ్చబ్రహ్మణాశ్చపిశేషతః ॥ ౮౭ ॥ పూజితాః
పూజయన్త్యేతేర్థదాన్త్యేనమానితాః । తస్మాన్నదక్షిణాహీనంకర్తవ్యంభూతిమిచ్ఛ
తా ॥ ౮౮ ॥ సమ్నూర్ణయాదక్షిణయాయస్మాదేకోపిత్యవృత్తి । సదైవాయుత
హూమోయంనవగ్రహమభేష్ఠితః ॥ ౮౯ ॥ ఏవాహూన్యవయజ్ఞేషుప్రతిష్ఠాదిషుక
ర్తుసు । నిర్విఘ్నార్థంమునశ్రేష్ఠతథోద్వేగాద్భులేషుచ ॥ ౯౦ ॥ కథితోఽయత

— శ్రిలక్ష్మణ హరిమహిమః —

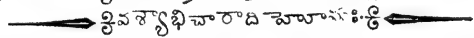
హరిమో2యంలక్ష్మణ హరిమహతశ్శృణు||వైశమ్పాయనః||సర్వకామాప్తయేయ
స్సాల్లక్ష్మణ హరిమహవిదుర్భుధాః||౯౧||పితౄణాంవల్లభంసాక్షాద్భుక్తిముత్తీఫలప్ర
దమ్|గ్రహతారాబలంభాష్టకృత్వాబ్రాహ్మణవాచనమ్||౯౨||శృహస్యోత్తరపూర్వే
ణమణ్డపంకారయేచ్ఛధః|రుద్రాయతనభూమావాచతురశ్రముదమ్ముఖమ్||౯౩||దశ
హస్తమథాష్టేవాహస్తాసురార్యాద్విధానతః|ప్రాగుదక్ష్ప్రవణాంభూమింకారయే
ద్యత్సతోనరః ||౯౪||పాగుత్తరంసమాసాద్యప్రదేశేమణ్డపస్యతు|శోభనం
కారయేతు|ణ్డంయథావల్లక్ష్మణాస్వితమ్||౯౫||నవగ్రహమఘేమణ్డంహస్తమాత్రం
ప్రశస్యతే|చతురశ్రంసమంకుర్యాద్యోనివక్త్రింసమేఖలమ్||౯౬||చతురజ్ఞు
శవిస్తారామేఖలాతద్వదుచ్ఛ్రితా|పాగుదక్ష్ప్రవణాకార్యాసర్వతస్సగువిస్తృ
తా||౯౭||శాస్త్ర్యగ్ధంసర్వలోకానాంనవగ్రహమఘస్త్యతః|మానహీనాధికంకుణ్డ
మనేకభయదంభవేత్||౯౮||యస్మాత్సత్సత్ససమ్పూర్ణంశౌచికుణ్డంవిధీయతే|
అస్మాద్దశగుణఃప్రోక్ష్యేత్|హరిమహస్త్వయమ్మువా||౯౯||అపహతీభిఃప్రయ
త్నేనదక్షిణాభిస్తతైవచ|ద్విహస్తపిస్త్యతంతద్వచ్చతుర్హస్తాయతంపునః||౧౦౦||
లక్ష్మణ హరిమేభవేతు|ణ్డంయోనివక్త్రింసమేఖలమ్|తస్యైవోత్తరపూర్వేణ
వితస్తీత్రయసమ్మితమ్||౧౦౧||ప్రాగుదక్ష్ప్రవణంతద్వచ్చతురశ్రంసమస్తతః|
విషువ్భుస్యోచ్ఛ్రితఃప్రోక్ష్యగ్ధిలంవిశ్వకర్షణా||౧౦౨||సంప్రాపనాయదేవానాం
వప్రత్రయసమావృతమ్|ద్విరజ్ఞులోచ్ఛ్రితోవప్రప్రహస్సుముదాహృతః||౧౦౩||
అజ్ఞులోచ్ఛ్రియసంయుక్తంవప్రద్వయసాధోపరి|త్ర్యంజుశస్త్రస్యపిస్తారస్సర్వేషాం
కథ్యతేబుధైః||౧౦౪||దశజ్ఞులోచ్ఛ్రితాభిత్తిస్సగ్ధిలస్యతథోపరి|తస్మి
న్నావాహయేద్దేవాన్మర్వవత్సువృతణ్డైః||౧౦౫||అదిత్యాభిముఖాస్సర్వా
స్సగ్ధిప్రత్యధిదేవతాః|స్థావనీయామునిశ్రేష్ఠాస్త్రరేణవరాజ్ఞుభాః||౧౦౬||
గరుత్మానధికస్త్రత్రసమ్ముఖ్యశ్శిరియమిచ్ఛతా|సామధ్వనిశరీరస్త్యంవాహనంప
రమేష్ఠినః||౧౦౭||విషపాపహరోనిత్యమతశ్శాన్తిప్రయచ్ఛమే|పూర్వవతుర్
మృమామస్త్ర్యతద్వద్ధోమంసమాచరేత్||౧౦౮||సహస్రాణాంశతంపమత్వా
సమిత్సఖ్యేదికంపునః|ఘృతకుమ్భంపసోధారాంపాతయేదనలోపరి||౧౦౯||ఔ
దుమ్బకీమథార్ద్రాగ్రించయుజ్జ్వంకోబరవర్జితామ్|బాహుమాత్రాంస్యచంకృత్యాస్య
సేత్సమృద్ధయోపరి||౧౧౦||ఘృతధారాంతస్సమ్యగగ్నోరుపరిపాతయేత్|
శ్రావయేత్సాక్షమాగ్నేయంవైష్ణవంరుద్రమైష్ఠవమ్||౧౧౧||మహావైశ్వానరంసామ
జ్యేష్ఠసామచపాతయేత్|సాక్షనంచయజమానస్యపూర్వవస్త్వప్తినాచనమ్||౧౧౨||

జాతవ్యాయజమానేనపూర్వవద్దక్షిణాపుథక్ | కామగోధవిహీనేనఋత్విగ్భృత్సా
 నైతేతసా || ౧౦౩ || నవగ్రహమఘేవిప్రాశ్చత్వారోవేదవాదినః | అథవాఋత్విజా
 శాస్త్రాద్వావేషశ్రుతికోవిదా || ౧౦౪ || కార్యావయవతఃపూజామేదవప్రసజ్యేతవిస్త
 రమ్ | తద్వద్వాదతవాప్తేవాలక్షణపూజామేతుఋత్విజః || ౧౦౫ || కర్తవ్యాశ్చ
 క్రితస్తద్వచ్చతురోవావిమన్యరాః | నవగ్రహమఘేసర్వలక్షణపూజామేదగోస్తర
 మ్ || ౧౦౬ || భక్త్యాదన్యాన్మునిశ్రేష్ఠభూషణాన్యపితక్రితః | సువస్త్రాగ్రీచస్త్రా
 మానికటకానిచశక్రితః || ౧౦౭ || కణ్ఠాజ్ఞులీయచిత్రాణికణ్ఠసూత్రాణికక్రిమాన్ |
 నకుర్యాద్దక్షిణాహీనంవిస్త్రతఃత్యేనమానవః || ౧౦౮ || అదదల్లోభమోహాన్తుకులక్ష
 యమవాపున్నయాత్ | అన్నదానంయథాశక్త్యాదతవ్యంభూతిమిచ్ఛతా || ౧౦౯ ||
 అన్నహీనఃకృతోయస్తాద్భుత్ఫలదోభవేత్ | అన్నహీనోదహేద్రాప్తంమస్త్ర
 హీనస్తఋత్విజః || ౧౧౦ || యజమానమదక్షిణ్యేనాస్త్రీయజ్ఞసమోరిపుః | అ
 తినాల్పధనకుర్యాల్లక్షణపూజాంసరఃకన్వచిత్ || ౧౧౧ || తస్మాత్ప్రీతాకరోనత్యం
 యపవభవతిగ్రహః | తమేవపూజయేద్భక్త్యాత్వోవాత్రీన్వాయథావిధి || ౧౧౨ ||
 ఏకమభ్యర్చయేద్భక్త్యాబ్రాహ్మణంవేదపారగమ్ | దక్షిణాభిఃప్రయత్నేనబహూన
 వ్యల్పవిస్త్రవాన్ || ౧౧౩ || లక్షణపూజాస్తకర్తవ్యోయథావిస్తంభవేద్భహే |
 యతస్సర్వానవాప్నోతిసర్వాన్కామాన్విధానతః || ౧౧౪ || పూజ్యతేజవఃకేచవ
 స్పాదిత్యమరుద్దక్షైః | యావత్సల్పశతాన్యస్తావధమోక్షమవాపున్నయాత్ || ౧౧౫ ||
 సకామోయస్త్రీసుంతుర్యాల్లక్షణపూజామంయథావిధి | సర్వాన్కామానవాప్నో
 తివదమానస్త్రీసుంతుతే || ౧౧౬ || పుష్కాగ్రీధీలభతేపుష్కాగ్రీధనాగ్రీధతేధనమ్ | భా
 ర్యాగ్రీధోభనాంభార్యాంకుమారీశోభనంపతిమ్ || ౧౧౭ || భక్తిప్రరాజ్యస్తథా
 రాజ్యంశ్రీకామశ్చియమాపున్నయాత్ | యంయంకామయతేకామంసప్రేభవతిపు
 మ్గలః || ౧౧౮ || నిమగ్నమఃకురుతేయస్త్రసవరంబ్రహ్మగచ్ఛతి | తస్మాచ్ఛతగుణః

— శ్రీకోటిపూజావిధిః—

ప్రాక్షఃకోటిపూజామస్త్వయమ్భవా || ౧౧౯ || అహుతీభిఃప్రయత్నేనదక్షిణా
 భిఃఫలనేన | పూర్వవద్గ్రీహదేవానామావాహనవిస్త్రనమ్ || ౧౨౦ || పూజామ
 మస్త్రాగ్రీప్రవోక్తాసన్నిదేదానేతతైవచ | కుండనల్లపవేదినాంవిశేషోఽయంభోధ
 మ్ || ౧౨౧ || కోటిపూజామస్త్వత్తుష్టంతవతురతంసమస్తతః | యోనివక్రద్వ
 యోపేతంతదప్యాసమస్త్రీమేఖలమ్ || ౧౨౨ || ద్వ్యణుశౌభ్యద్భిరితాకార్యా
 ప్రథమామేఖలాబుధైః | త్ర్యణుశౌభ్యద్భిరితాతద్వద్వితియావరిక్రితా || ౧౨౩ ||
 ఉచ్చ్రీయేవిస్తరేనైవశృతియావతురణుశౌ | ద్వ్యణుశశ్చైవపాస్తారఃపూర్వమేవ
 ప్రశస్యతే || ౧౨౪ || వితస్తిమాత్రాయోనస్సన్విత్ప్రప్తాంజులవిస్త్రతా | కూర్మ
 పుష్కాన్నతామధ్యేపార్శ్వయోశ్చాన్వలోద్భిరితా || ౧౨౫ || గజాన్యసద్యశేత

ద్వదాయతాద్భిద్రసంయుతా । పతస్సర్వేషుకుణ్డేషుయోనిలక్షణమువ్యతే॥౧౩౬॥
 మేఖలఃపరిసర్వత్రఅశ్వశ్శదశసన్నిభమ్ । వేదిశ్వకోటిఃపూమేస్యాద్విత్తస్తీనాం
 చతుష్టయమ్ ॥ ౧౩౭ ॥ చతురశ్రంసమన్తాత్తుత్తిభిర్వస్తైస్సమానతః । వనమానం
 చపూర్వోక్తంవేదీనాంచతథోచ్చయః ॥ ౧౩౮ ॥ తథాపేడతహస్తస్సాన్యస్త్రజ్ఞ
 పశ్యచతుర్ముఖః । పూర్వద్వారేచసంస్థాప్యబహ్మచంవేదపారగమ్॥౧౩౯॥యజు
 ర్విదంతథాయామ్యేపశ్యమేసానువేదనమ్ । అభ్యువేదనంతద్వదుత్తరేస్థాపయేద్భు
 ధః॥౧౪౦ ॥ అష్టావహామికాఃకార్యావేదవేదాగ్ధవేదినః । ఏవంద్వాదశతాన్విప్రా
 న్నస్త్రీమాల్యానులేపనైః ॥ ౧౪౧ ॥ పూర్వపర్వుజయేద్భక్త్యాసర్వాభరణభూష
 నైః । రాత్రిసూక్తంచరాద్రంచపావమానంసుమన్తశమ్ ॥ ౧౪౨ ॥ పూర్వతోబహ్మ
 చశ్శాన్తింపఠన్నాస్త్రఉదఙ్ముఖః । శాక్రంరౌద్రంచసామ్యంచకూర్మాన్జ్ఞంశాన్తిమే
 వచ॥౧౪౩॥ పాతయేద్దక్షిణద్వారియజుర్వేదినముత్తమమ్ । సౌపన్యవధవైరాజమా
 గ్నేయంరౌద్రసంహితామ్॥౧౪౪॥ జ్యేష్ఠసామతథాశాన్తింశర్వోగఃపశ్యమేవరేత్ ।
 శాన్తిసూక్తంచఘృతంచతథాసంవరణంశుభమ్ ॥ ౧౪౫॥పౌష్టికంసమహారాజము
 త్తరేణావృథర్వవిత్ । పశ్యభిస్సప్తభిర్వాపిఃపూమఃకార్యోథపూర్వవత్ ॥ ౧౪౬॥
 స్నానేనానేచనున్త్రాస్సస్యప్రవమునిసత్తన । వసోధారావిధానంచలక్షణపూమా
 ద్విశిష్యతే॥౧౪౭॥ అనేనవిధినాయస్త్రకోటిఃపూమానంసమాచరేత్ । సర్వాన్గా
 మానవాపౌష్టితతోవిష్ణుపదంప్రజేత్ ॥ ౧౪౮ ॥ యఃపఠేత్తేషుయోద్వాపిగ్రహయ
 జ్ఞాత్రయంనరః । సర్వపాపవిశుద్ధాత్ప్రావదమిద్ద్రస్యగచ్ఛతి॥ ౧౪౯ ॥ అశ్వమేధసహ
 సాగ్రిశివశచాష్టాచధర్వవిత్ । కృత్వాయశ్శలమాపౌష్టికోటిఃపూమాత్తదశ్శు
 తే॥౧౫౦ ॥ బ్రహ్మహత్యాసహసాగ్రిశిశూగ్రిహత్యాసర్పదాన్యపి । కోటిఃపూమే

శ్రివశ్యాభిచారాదిపూమాఃశ్రి

నసశ్యన్తియథావచ్ఛివభాషితమ్ ॥ ౧౫౧ ॥ వశ్యకర్మాభిచారాదితత్వేచోచ్ఛాటనా
 దిశమ్ । నవగ్రహానుశుక్యత్వాతతఃకామ్యంసమాచరేత్ ॥ ౧౫౨ ॥ అన్యథాఫల
 దంపుంసాంసకామ్యంజాయతేశ్వదిత్ । తస్మాదయుతఃపూమాన్సవిధానంపూర్వ
 వచ్ఛరేత్ ॥ ౧౫౩ ॥ వృత్తంచోచ్ఛాటనేచాపితథాచవశ్యకర్తృణి । త్రమేఖలం
 చైకివక్త్రంత్రిరత్నివిస్తరేణతు ॥ ౧౫౪ ॥ పలాశసమిధశస్త్రాపధుగోరోచ
 నాన్యితాః । చక్షునాగుణాతద్వజుగమేనాభిషేదితాః ॥ ౧౫౫ ॥ హవ
 యేత్తథుసర్పిర్భాగ్యంబిల్వాజికమలానిచ । సహసాగ్రిశివతైవోత్తాస్సర్వకైవస్యయ
 మ్భునా ॥ ౧౫౬ ॥ వశ్యకర్తృణిబిల్వానాంపద్మానాంఘోషధర్వవిత్ । సుమిత్రాన్యన
 ఆపరమధయత్తిహవయేత్ ॥ ౧౫౭ ॥ నచాత్రస్థాపనంకార్యంసచకుమ్భాభిషేచనమ్ ।
 స్నానంసర్వాపదైఃకృత్వాశుశ్రుప్తామ్భువ్యోగృహీ ॥ ౧౫౮ ॥ కణ్ఠనూత్రైస్సక
 టకైరజ్జులీయైఃపవిత్రకైఃసూక్త్యవస్త్రాగ్రిశిదేయానిశుక్లాగావస్సకాఙ్ఘ్రినాః॥ ౧౫౯॥

అవశ్యానివశంకుర్యాత్సర్వశత్రుబలాన్యపి । అమిత్రాణ్యపిమిత్రాణి హేమామాదేవం
భవన్తిహి ॥ ౧౬౦ ॥ విద్యేషేణాభిచారేచక్రకోణంకుణ్డమివ్యతే । ద్విమేఖలంద్రో
ణముఖంహస్తమాత్రంతుసర్వతః ॥ ౧౬౧ ॥ హేమామంకుర్యస్తతోవిప్రారక్తమా
ల్యానులేపనాః । నివీతాలోహితోష్ణీమలోహితాన్బరధారిణః ॥ ౧౬౨ ॥ నరవా
హనయక్తాస్సృగ్ధృపాసుసుసగ్నిభాః । సమిధోవాసుహస్తేనశ్యేనాస్థిలవసంయు
తాః ॥ ౧౬౩ ॥ హూతవ్యాముక్తకేతైస్తుర్యాయద్ధిరశివంరిపోః । దుర్మిత్యాస్త
ప్తైసస్తతథాహుంభడితచ ॥ ౧౬౪ ॥ శ్యేనాభిచారమద్రేణితురంసప్రాభిసు
ప్త్రితమ్ । ప్రతిరూపంరిపోఃకృత్వాతురేణపరికర్తయేత్ ॥ ౧౬౫ ॥ ద్వేష్యరూపస్యశ
కలాంస్తతైవాగ్నోవిగ్నిపేత్ । గ్రహాయజ్ఞవిధానంతుసహోవాభిచరన్మరిః ॥ ౧౬౬ ॥
విద్యేషిణంతథాకుర్వన్తైర్నరదేవంసమాచరేత్ । ఇహైవఫలదంపుంసామేతన్నాము
త్రశోభనమ్ ॥ ౧౬౭ ॥ తస్మాచ్ఛాన్తికమేవాత్రకర్తవ్యంభూతిమిచ్ఛతా । గ్రహాయ
జ్ఞత్రయంకుర్యాద్విత్తశాశ్వేనవర్జితః ॥ ౧౬౮ ॥ సజ్జ్యోఃపదమాహ్నితిపునరావృత్తి
దుర్లభమ్ । యథిదంశ్యుణయాన్నిత్యం * త్రావయేద్వాసమాహితః ॥ ౧౬౯ ॥ సతిస్య
గ్రహపీడాప్యాన్నచబద్ధజనతుయః । గ్రహాయజ్ఞత్రయంగేహలిఖనంయస్యోష్ఠ
తి ॥ ౧౭౦ ॥ పీడానచైవబాలానాంసరోగోనచబద్ధనమ్ । ఆశేషయజ్ఞఫలదమశేషాఘువి
నాశనమ్ ॥ ౧౭౧ ॥ కోటిహేమామంవిదుఃప్రాజ్ఞాఃభుక్తిముక్తిఫలప్రదమ్ । అశ్వమే
ధఫలంప్రాహుగ్లతు హేమామంద్విజోత్తమాః ॥ ౧౭౨ ॥ ద్వాదశాహసమస్తవృన్న
వగ్రహముఘస్త్పృతః । ఇలికథితమిదానీముత్సవానస్తపేతుస్సకలకలుపహారిదేవయ
జ్ఞాభిషేకః ॥ ౧౭౩ ॥ పరివతలియథిథంయశ్శుణోతిప్రసక్తాదభిభవతిసశత్రూనాయు
రారోగ్యయుక్తః ॥ ౧౭౩౪ ॥ * * * * *

ఇతిశ్రీమత్సృ పురాణే వైశమ్పాయనశౌనస సంవాదే గ్రహ
యజ్ఞశాన్తి విధానయతహేమామాది కథనం
నామద్వినవతితమోఽధ్యాయః.

— శ్రినవగ్రహస్వరూపకథనమ్.౬ —

ఈశ్వరః ॥ పద్మాసంపత్తకరంపద్మగర్భసహద్యుతిః । సప్తాశ్వస్సప్తరజ్జుశ్చ
ద్విభుజస్సవితారణః ॥ ౧ ॥ శ్వేతశ్వేత్వాహ్బరధరశ్వేత్వాశ్వశ్వేతభూపణః । గదా
పాణిద్విబాహుశ్చక్తవ్యోవరదశ్వశీ ॥ ౨ ॥ రక్తమాల్యాహ్బరధరశ్వక్తిహులస
వన్వితః । చతుర్భుజోమేషగమోవరదస్సన్యధరానుతః ॥ ౩ ॥ పీతమాల్యాహ్బరధ

రఃకర్ణికారదళమృతిః । ఖడ్గచర్మగదాపాణిసింహస్థోవరదోబుధః ॥ ౪ ॥ దేవదైత్య
గురూతద్వత్ప్రీతశ్చేతోచతుర్ముజౌ । దణ్డినావరదౌకార్యసాక్షసూరికమణ్ణిలూ ॥ ౫ ॥
ఇష్టస్థిలమృతిస్ఫూలీవరదోగృధ్రవాహనః । పాసభాణాసనధరఃకర్తవ్యోరగ్రసుత
స్సుదా ॥ ౬ ॥ సదాకరాళఃఖడ్గీచచర్మశూలధరస్తథా । స్థిలసింహోసనస్థశ్చరాహు
రత్రప్రశస్యతే ॥ ౭ ॥ ధూమాద్విబాహవస్థిర్వేగదసోవికృతాసనాః । గృధ్రాగ్రస
నగతానిత్యంకేతవోన్మవరప్రదాః ॥ ౮ ॥ సర్వేకీర్తిసఃకార్యాగ్రహలోకహితావ
హాః । ద్వ్యజ్ఞురేమోద్భృతాస్సర్వేతమష్టోత్తరాశ్శుభాః ॥ ౯ ॥ * *

ఇతిశ్రీమద్వ్యపురాణే సవగ్రహస్వరూపకథనంనామ
త్రినవతిత మోధ్యాయః.

—త్రిశివచతుర్దశీవ్రతమ్.త్రి—

నారదః ॥ భగవన్భూతభవ్యేతథాన్యవషియన్స్వగ్రహమ్ । భుక్తిముక్తిఫ
లాయాలంతత్పునర్వత్తుమర్హసి ॥ ౧ ॥ శుశ్రవః ॥ ఏవముక్తోబ్రవీచ్ఛమృత్యురయం
వాఙ్మయపారగః । మత్సమస్తవసాబ్రహ్మన్పురాణశ్రుతివిస్తరే ॥ ౨ ॥ ధర్మీయంవృ
షరూపేణనన్దిర్నామగణాగ్రణీః । ధర్మాన్నాహేశ్వరాన్మత్స్యత్యతఃప్రభృతినార
ద ॥ ౩ ॥ శ్రీమత్స్యుః ॥ ఇత్యుక్త్వాదేవదేవేశస్తత్రైవాస్తరథీయత । నారదోపిచ
శుశ్రూషురప్యచ్ఛన్నస్త్రికేశ్వరమ్ ॥ ౪ ॥ అదిష్టప్త్యంశివేనేహవదమాహేశ్వర
వ్రతమ్ ॥ నస్త్రీకేశ్వరః ॥ శృణుమావసహితోబ్రహ్మన్స్యత్యేమాహేశ్వరంవ్రతమ్ ॥ ౫ ॥
త్రిషులోకేషువిఖ్యాతంనాన్నాశీవచతుర్దశీమ్ । మార్గశీర్దేత్రయోదశ్యాంసితాయా
మేకభోజనః ॥ ౬ ॥ ప్రాగ్దయేదేవదేవేశంత్వామహంశరణంగతః । చతుర్దశ్యాం
నిరాహారస్సమభ్యర్చ్యమహేశ్వరమ్ ॥ ౭ ॥ సోవద్ధంవృషభందర్పాభ్యాయోమీతి
పరేఽహని । ఏవంనియమకృత్సుప్త్యాప్రాతరుద్ధాయమానవః ॥ ౮ ॥ కృతస్నానజపఃప
శ్చాదుమయాసహితంశివమ్ । పూజయేత్సామత్రైశ్చైర్దగ్ధమాల్యానులేపనైః ॥ ౯ ॥

పాదాసమగ్నివాయేతిరసస్సర్వాత్మనేననః । లలాటంశుక్రనేత్రాయనేత్రాణిహర
యేననః ॥ ౧౦ ॥ ముఖమింద్రముఖాయేశీకణ్ఠాయేశికణ్ఠమ్ । సద్యోజాతాయక
ర్ణాతువామదేనాయవైభవజౌ ॥ ౧౧ ॥ అగ్రహారహృదయాయేతిహృదయంపరిపూజ
యేత్ । స్తనౌతత్పురమాయేతితథేశానాయహోదరమ్ ॥ ౧౨ ॥ పార్శ్వేచానస్తథ
ర్మాయజ్ఞానరూపాయవైకటిమ్ । ఊహాచానస్తదైరాగ్యసింహాయేతివ్రహ్మజయే
త్ ॥ ౧౩ ॥ అనస్త్రైశ్వర్యనాథాయజానుసీత్సర్వయేవృధః । ప్రధానాయనమో
జ్ఞస్థేనల్ఫావ్యోమాత్మనేననః ॥ ౧౪ ॥ నమఃపరమరూపాయపుష్తమభ్యర్చయేన్నరః ।
వ్యోమకేశాత్మరూపాయకేశాన్సుప్తింపినాకథ్యత్ ॥ ౧౫ ॥ పుష్ట్యేనమస్తథాత

త్యైపార్వతీంచాపిపూజయేత్ । తతస్తువృషభంహైమంహేమకుమ్భసమన్వితమ్ ॥ ౧౬ ॥ శుక్లమాల్యాన్వరయుతంపంచభురత్నసమన్వితమ్ । భద్రైర్నానావిదైర్యుక్తంగురవేపినివేదయేత్ ॥ ౧౭ ॥ ప్రియతాండవదేవోత్రసద్యోజాతఃపినాకభృత్ । బ్రహ్మశాస్త్రాన్భుక్త్యభోజైశ్చత్యర్యయేన్భుక్తితత్పుదః ॥ ౧౮ ॥ పుష్పదాజ్యంచసమ్మృశ్యస్వపేన్భూమావుదఙ్ముఖః । పంచదశ్యంతితఃపూజ్యచిప్రాన్భుజ్జీతవాగ్యతః ॥ ౧౯ ॥ తద్వత్కృష్ణచతుర్దశ్యామేతస్సన్నిధింసమాచరేత్ । చతుర్దశీమసర్వాసుకుర్యాత్పూర్వందగ్ధనమ్ ॥ ౨౦ ॥ యేతుమాసాపిశేషాస్తుతాక్షబోధక్రమాదిహ । మార్గశీర్షాదిమాసేషుక్రమాదేవముదీరయేత్ ॥ ౨౧ ॥ శజరాయనమస్తేస్తునమస్తేగరికన్ధర । త్రిష్పకాయనమస్తేస్తుమహేశ్వరతతఃపరిమ్ ॥ ౨౨ ॥ నమస్తేప్రమహాదేవస్థాణవేచతతఃపరిమ్ । నమఃపశుపతేనాథనమస్తేశన్మువేళునః ॥ ౨౩ ॥ నమస్తేపరమానందనమస్సోమార్ధకారిణే । నమోభవాయభీమాయత్యావహంశరణంకతః ॥ ౨౪ ॥ గోమూత్రంగోమయంత్రీరంబధిసంభీతుశోదకమ్ । పంచగవ్యంతథాచిల్వంకరుప్పరంవాగరుంయవాః ॥ ౨౫ ॥ తిలాశ్చకృష్ణాపిధివత్ప్రశనంక్రమశస్త్రుతమ్ । ప్రతిమాసంచతుర్దశ్యామేతైకంసాశనంస్తుతమ్ ॥ ౨౬ ॥ షడ్వారేచ్ఛాలతీభిశ్చతథాబద్ధాకతైరవైః । సింధువాతైరిశోదైశ్చమర్చితాభిశ్చపాటవైః ॥ ౨౭ ॥ అరీపుష్పైఃకదంబైశ్చతపత్రైస్తథోత్పలైః । ఏతైకేనచతుర్దశ్యామర్చయేత్సర్వతీవతిమ్ ॥ ౨౮ ॥ పునశ్చకాంతికేమాసేసమ్మృష్టేప్రాథమేద్విజాతా । అనైర్నానావిదైర్భద్రైర్వస్త్రమాల్యవిభూషణైః ॥ ౨౯ ॥ కృత్వాసీలవృహోన్మర్గంశ్రుత్యుక్తవిధినానరః । ఉమాసుహేశ్వరంహైమంవృషభంచగవాసహ ॥ ౩౦ ॥ ముక్తాఫలాప్తకయుతంసితనేత్రపటాచృతామ్ । సర్వోపసరసంయుక్తాంశయ్యాందద్యాతుశోభనామ్ ॥ ౩౧ ॥ తామ్రపాత్రోపరిపునశ్శ్చలితస్థులసంయుతమ్ । స్థావ్యఃప్రాయశాస్త్రాయవేదవ్రతధరాయచ ॥ ౩౨ ॥ అవ్యక్తాయచసౌమ్యాయసదాకల్యాణకారిణే । జ్యేష్ఠసానువిదేదేయంనచకున్ద్రానేకమ్ ॥ ౩౩ ॥ సపత్నికాయసమ్భూజ్యవస్త్రమాల్యవిభూషణైః । గుణజ్ఞేత్రోక్రియేదద్యాదాచార్యేనస్త్యవేదిని ॥ ౩౪ ॥ గురౌసతిగురోర్దేయంతదభావేద్విజాతయే । సమస్తశాస్త్రంకుర్వీతకుర్వన్తోషమవాపుయాత్ ॥ ౩౫ ॥ అనేనవిధినాయస్త్రకుర్యాద్భవచతుర్దశీమ్ । సోశ్వమేధసహస్రస్యఫలమాప్నోతిమానవః ॥ ౩౬ ॥ బ్రహ్మహత్యాదికంకించద్యదత్రాముత్రవాక్యతమ్ । పిగ్భృగ్భిక్ష్వాభిక్ష్వాభిక్ష్వాపితత్సర్వంనాశమాపుయాత్ ॥ ౩౭ ॥ దీప్తాయారోగ్యకులాభివృద్ధిగ్రాహియాముత్రచతుర్భుజత్వమ్ । గాణాధిపత్యందివికల్పకోటితామ్రపితౄవదమేళితమృగైః ॥ ౩౮ ॥ నల్బహస్పతిరప్యనైవసామ్యోఫలమిదోపిపితామహాపితస్తుమ్ । నచసిద్ధగణాప్యలంసచాహంయదిజిహ్వాయతకో

టయోపివత్త్రే ॥ ౩౯ ॥ భవత్యమరవల్లభస్సరతియఃపతే ద్వాలిఃఖ్వానోత్పపి
విమగ్నరస్సకలపాపఃర్హోచసీమ్ । ఇమాంచతుర్దశీమమరకామినీకోటయస్త్వవత్త్రే
మనిద్దితంకిముసమావరేద్యస్సదా ॥ ౪౦ ॥ యావాథనారీకురుతేతిభక్త్యా భర్తా
రమాప్సఃస్థాతాన్తరూన్యా । సాపిప్రసాదాన్మరమేశ్వరస్యపరంపదంయాతిపి
నాకపాణేః ॥ ౪౧ ॥ * * * * *

ఇతిశ్రీమత్సృపురాణే నర్మకేశ్వర నారదసంవాదే శివచతుర్దశీ
వ్రతకథనంనామ చతుర్నవతీతమోఽధ్యాయః.

స్తిఫలత్యాగవ్రతమ్.

నర్మకేశ్వరః ॥ తథాసర్వఫలత్యాగమాహాత్మ్యైశ్వర్యణనారద । యదక్ష
యంపరంలోకేసర్వకామఫలప్రదమ్ ॥ ౧ ॥ మార్గశ్చేత్తేషుభేమాసేత్పతీయాయాం
మునేవ్రతమ్ । ద్వాదశ్యావధవాఽప్రమాన్యచతుర్దశ్యావధాపివా ॥ ౨ ॥ ఆరభేచ్ఛు
క్షపక్షస్యకృత్యాబ్రాహ్మణాచనమ్ । అన్యేష్వపిచమాసేషుపుణ్యేషుమనిసత్తే
షమ్ ॥ ౩ ॥ సదక్షిణంపాయసేనభక్తితఃపూజయేద్ద్విజాః । అష్టాదశానాంధాన్యానా
మన్యత్రఫలమూలకమ్ ॥ ౪ ॥ వర్జయేదేకవర్షంతుపినైవౌషధకారణమ్ । సవృషం
కాఖ్యసంకుద్రంధర్మరాజంచకారయేత్ ॥ ౫ ॥ మాన్యైర్జ్ఞంమాతులుక్లంచవార్తాకం
పనసంతథా । అమ్రామ్రాతకపిఞ్గానికలిగ్గవధవారుకమ్ ॥ ౬ ॥ శ్రీఫలాశ్వభదరంజమ్బీ
రంకదళీఫలమ్ । కర్దమందాడిమంశక్త్యాకలభౌతామోడశ ॥ ౭ ॥ మూలకామలకంజ
మ్బూశ్చిత్రిణీకరమర్దకమ్ । తకోగ్రైలూకజమ్బీరకరీకుటజంశమ్ ॥ ౮ ॥ ఉడువ్బు
రంనాళికేరంద్రాక్షాఫబృహతీద్వయమ్ । రౌప్యనికారయేద్ధృత్యాఫలానీమానిమో
డశ ॥ ౯ ॥ తామ్రంతాళఫలంకుర్యాదగస్త్రీఫలమేవచ । పిన్దీతకాశ్మగృఫలంతథాసూ
రణకన్దమ్ ॥ ౧౦ ॥ రక్తాబుకాకన్దకంచతేతకాన్లుకచిచ్ఛటమ్ । చిత్రవల్లీఫలంత
ద్వతూగటతాల్మలికాఫలమ్ ॥ ౧౧ ॥ యామ్యనిష్పావమధుకవత్సేద్గుదపటలోకమ్ ॥
తామ్రామోడశైతానికారయేచ్ఛక్తితోసరః ॥ ౧౨ ॥ ఉడువ్బువృషయంకృత్యాధా
న్యోపరిసవస్త్రకమ్తతశ్చకారయేచ్ఛయ్యోపరిసవాసనమ్ ॥ ౧౩ ॥ * తామ్ర
పాత్రద్వయోపేతంయమరుద్రప్రసాద్యతమ్ । ధేన్వాసహౌవశాన్తాయవిప్రాయా
థకుటుమ్బినే ॥ ౧౪ ॥ సవత్సీకాయసమ్భూజ్యపుణ్యేఽహ్నివినివేదయేత్ । యథాఫ
లేషుసర్వేషువనస్త్వనరకోటయః ॥ ౧౫ ॥ తథాసర్వఫలత్యాగవ్రతాద్భక్తిశ్శివేఽ
స్తుమే । యథాశివశ్చధర్మశ్చసదానస్తఫలప్రదౌ ॥ ౧౬ ॥ తద్వ్యక్తఫలదానేనతాస్యా

తాంఘలదాసదా । యథాఫలాన్యనన్తానిశివభక్తేషుసర్వదా ॥ ౧౭ ॥ తథాఽనస్త
 ఫలావాప్తిరస్తుమేజన్మజన్మని । యథాభేదంపశ్యమిశివవిష్ణ్వరూపద్వితా ॥ ౧౮ ॥
 తథానుమాన్త్రవిశ్వాత్పాశేజగత్సజగత్సదా । ఇతిదత్వాతుతత్సర్వమలజగ్రత్స
 విభూషణైః ॥ ౧౯ ॥ శక్తశ్చేచ్ఛయనందద్వాన్మర్యోపపరసంయుతమ్ । అశక్తస్తు
 ఫలాన్వేషయతోక్తానివిధానతః ॥ ౨౦ ॥ తథోదయస్థానంయక్తంశివభక్త్యైసకాఞ్చ
 నా । విప్రాయదత్వాభుజ్జీతవాగ్యతఃఫలవర్జితమ్ ॥ ౨౧ ॥ అన్యాసపియథాశక్త్యా
 భోజయేద్ద్విజపుణ్ణవా ॥ ఏతద్భాగవతానాంచతైవవైష్ణవయోగినామ్ ॥ ౨౨ ॥ శు
 భాంసర్వఫలత్వాగవతంవేదవిదోపయః । నారీభిశ్చయథాశక్త్యాకర్తవ్యంమునిపుణ్ణ
 వః ॥ ౨౩ ॥ ఏతస్మాన్నవరంకించిదిహులాలోకేవగత్రచ । వ్రతముష్టిముక్తశ్రేష్ఠయదనస్తఫల
 వ్రదమ్ ॥ ౨౪ ॥ సువర్ణరూప్యతామ్రేషుయావస్తేపరమాణవః । భవత్తిపూజ్య
 మానేషుఫలేషుమునినస్తనః ॥ ౨౫ ॥ తావద్భాగవతసాగ్రీణగుడలోకేమహీయతే । ఏత
 త్సమస్తకలుషాపహరంసరాణాంసర్జితేననాయకానుజేషుభసర్వదాసాస్యత్ ॥ ౨౬ ॥
 జన్మాన్తరేష్వపినపుత్రప్రియోగయఃఖిమాప్నోతిధామచపురస్తరచేవజుష్టమ్ । యో
 వాశ్యతోతపురుషోల్పధనీపతేద్వాదేవాలయేషుభవనేష్వపిధాన్వికాణామ్ ॥ ౨౭ ॥ పా
 మ్రివిముక్తవపురత్రపదంమురాచేరానద్దృష్టవముస్త్రైలిఖస్యసోపి ॥ ౨౮ ॥ *

ఇతిశ్రీమత్స పురాణే ఘట్యాగవత మాహాత్మ్యకథనం
 నామపఞ్చనవతిత మోఽధ్యాయః.

— శ్రీ ఆదిత్య వారనస్తనతమ్ శ్రీ —

నారదః ॥ యదారోగ్యకరంపుంసాయదనస్తఫలవ్రదమ్ । యచ్ఛాన్తయేచ
 మత్స్యానాంపదనస్తీతదన్యక్రియమ్ ॥ ౧ ॥ నస్త్యేతేష్వరః ॥ యస్తద్విశ్వాత్పాశోధామప
 రంబ్రహ్మససాతనమ్ । సూర్యాగ్నిచంద్రహాపేణతస్త్రిభాజగతిస్థితమ్ ॥ ౨ ॥ తదా
 రాధ్యపుమాన్విచ్రఃప్రాప్నోతికుశలంసదా । తస్మాదాదిత్యవాచేషుసదానక్షాశనోభ
 వేత్ ॥ ౩ ॥ యదిహస్తేనసంయుక్తమాదిత్యస్పృహనంభవేత్ । తదాశనిదిసేమర్యా
 దేశభుక్తంవిమత్సరః ॥ ౪ ॥ నక్తమాదిత్యవాచేభోజయిత్వాన్విజోత్తమా ॥ ప
 త్రైద్వాదశభిర్యుక్తంరక్తచక్షుషహజమ్ ॥ ౫ ॥ విశ్వాస్సేన్యసేత్సూర్యంనమసాగ్ర
 రేణపూర్వతః । దివాకరంశథాగ్నేయంఽనస్త్యస్తంశతతేజసమ్ ॥ ౬ ॥ భగంతువై
 ర్యతేదేవంపరుణంపశ్యమేదధే । మాహేత్స్యైవతేదన్వదాదిత్యంచతథోత్తరే ॥ ౭ ॥
 తాన్తమీశానభాగేతుసమసాగ్రేణవిన్నయసేత్ । కన్దికాపూర్వపత్రేతునూర్యస్య
 తురగాన్న్యసేత్ ॥ ౮ ॥ దక్షిణేయమనామానంమాన్తాన్జంపశ్యమేదధే । ఉ
 స్తరేణరవిందేవంకన్దికాయాంతుభాస్కరమ్ ॥ ౯ ॥ రక్తపుష్పదళాన్న్యసేత్

సతిలారుణచస్తనమ్ । తస్మిన్పద్మేశతోదద్యాదిమంమస్త్రముదీరయేత్ ॥ ౧౦ ॥ కా
లాత్మాసర్వభూతాత్మావేదాత్మాసర్వతోముఖః । యస్మాద్గీష్ఠస్త్రిహపస్త్యం
మస్తేప్రాద్దివాకర ॥ ౧౧ ॥ అగ్నిమీశేనమస్తభ్యమిషేతోజ్జేతిథాసూరమ్ । అ
గ్నాతయాహివరదనమస్తేజ్యోతిషాంవతే ॥ ౧౨ ॥ అర్హ్యం దత్వా విస్మయ్యాకళితై
లవివర్జితః । భుజ్జీశవస్సరాస్తేశుకాజ్ఞునంకమలోస్తనమ్ ॥ ౧౩ ॥ పురుషంచయథా
శక్త్యాకుర్వీతద్విభుజంతథా । సువర్ణశృంగీంకపిలావనఘ్నూంరౌప్యాంఖురైః కాంస్య
దోహంసవత్సమ్ ॥ ౧౪ ॥ పూర్ణేగుడస్యోపరితామ్రపాత్రేనిధాయపత్నంపురుషంచద
ద్యాత్ । సమూజ్యశయాస్సర్వధూసమాత్మైర్విజంచరత్తైరథవాపితజైః ॥ ౧౫ ॥

ప్రత్యేషయిత్వాపురుషంచపత్నందద్యాదనేకప్రతదానకాయ । అన్యథాపాయజితే
స్త్రియాయ పుటుమ్బునేదేయమనుధతాయ ॥ ౧౬ ॥ సమోనమఃపాపవినాశనాయవి
శ్వాస్త్యనేసప్తతుర్జమాయ । సామగ్యజుద్ధావనిభేవిధాత్రేభవాద్విపోతాయజగ
త్పవిత్ర ॥ ౧౭ ॥ ఇత్యనేనపిధిసానమాచరేదద్భుమేకమిహయస్తుమానవః । సోఽధిరో
హతివిసప్తకల్పవస్సుగ్యధామసకలామగావృతః ॥ ౧౮ ॥ కర్మసంక్షయమవాప్య
భూవతిశక్యేకదుఃఖభయరోగపద్భుతః । సోభవేచ్ఛవనసప్తసంయుతోధర్మమూర్తిరమి
తాయుగాస్త్యవాక్ ॥ ౧౯ ॥ యాచభర్తృగురుదేవతస్సరావేదకర్తురిహసక్తమా
చరేత్ । సాపిలోకమమరౌఘప్రాజతంయతిసారదపదంసంశయః ॥ ౨౦ ॥ యః
పతేనభనరశ్శృణోశివాపర్యమాసమథవానుమోదతే । సోపితక్రభవనేదివాకనైః
పూజ్యతేఽబ్జశతకోటిపస్త్రమ్ ॥ ౨౧ ॥ * * * * *

ఇతిశ్రీమద్విపురాణే ఆదిత్యవారసత్సప్తతమాహాస్మ్య కథ

సంనామ పణ్ణవతితమోఽధ్యాయః.

— శ్రిసర్వోన్మయిద్యాపనవ్రతమః ౬ —

నన్దికేశ్వరః ॥ అథాతస్మన్మృసిత్యోమిసర్వోన్మయిద్యాపనంపరమ్ । య
దక్షయంపరేలోకేసర్వకామఫలప్రదమ్ ॥ ౧ ॥ విషువేవాయనేహపిసర్వోన్మయిద
తమాచరేత్ । పూర్వేచ్ఛురేకభక్తేనదస్తథావనపూర్వకమ్ ॥ ౨ ॥ సర్వోన్మయివా
సరేప్రాప్తేతిలెస్సానంసమాచరేత్ । రవిసర్వోన్మయిభూమావాచస్తనేనాప్తవ్ర
తమ్ ॥ ౩ ॥ పత్నంసకన్తికంకుర్యాత్తస్మిన్నావాపాయేద్రవమ్ । కాన్తికాయాంస్యసే
తూర్వమాదిత్యంపూర్వతస్తతః ॥ ౪ ॥ నమస్సుప్తాగ్నిషేయామ్యేఽగ్నిష్ఠమృజ్యుజ్జలా
యచ । తతస్సప్రితేవారుణ్యేమారుతేశవనాయవై ॥ ౫ ॥ మార్తాంధ్రముత్తరేవిష్ణు
మైశాన్యాంవిన్నయసేత్తతః । గర్భమాంబుఫలైర్భుక్త్యైస్సృజ్జితేపూజయేత్తతః ॥ ౬ ॥

ద్విజాయసోదకున్ముంతుఘృతపాత్రంహిరణ్మయమ్ । కమలంచయథాశక్త్యాకార
యిత్యానివేదయేత్ ॥ ౭ ॥ చంద్రనోదకపుష్పైశ్చదేవాయార్ఘ్యంస్యసేచ్ఛుపివిశ్వా
యవిశ్వరూపాయవిశ్వధామేస్త్వయిమ్యువే ॥ ౮ ॥ సమోనస్తాయథాత్రేచయజు
హంపతయేనహః । అనేనవిధినాసర్వంమాసిమాసిసమావరేత్ ॥ ౯ ॥ సంవత్సరాస్తే
ఘృతపాయసేనసప్తర్షిపష్పిందివిజపుష్కవాంశ్చకుమ్భాన్మునద్వాగశః కేనుయంతా
స్తనరత్నహైరణ్మయపర్వయంతా ॥ ౧౦ ॥ పయస్విసేశ్వీలవతీశ్చదద్యాధేమాగ్రశ్చ
కౌశ్మణ్డులైశ్చరౌప్యః । గాస్సప్తవజ్రాభసకాంస్యదోహమాల్పాన్పురాచాచతు
రోఽప్యశక్తః ॥ ౧౧ ॥ దౌగ్ధశ్చయంతఃపిలూమతైకాంనివేదయేద్వాగ్రహ్మణపుష్కవా
య । హైమించదద్యాత్పుష్కవిమశేషమాకార్యరౌప్యమగ్రవాపితామ్రమ్ ॥ ౧౨ ॥
పైష్టిశశక్తిప్రతలైర్విధాయసావర్ణ్య * సూర్యేణసమంప్రదద్యాత్ । సమిత్తశాశ్వం
పురుషోఽత్రకుర్యాత్సురస్వస్థోయాతినసంతయోత్ర ॥ ౧౩ ॥ యావన్మహేన్ద్రప్ర
ముఖాచలేస్త్రాః పృథ్వీచసప్తాభ్యంతాచయావత్ । తావత్సగధర్షణజైరశేషైశ్చ
ముఖ్యైశ్చతేనారదనాకపుష్టే ॥ ౧౪ ॥ తతఃప్రకర్తుశ్చయమాప్యసప్తద్విపాధిపస్సవి
తుగ్రాలీలయంతః । సృష్టేన్ముఖేఽవ్యగ్రవపుస్సభార్యః ప్రభూతపుష్కాగ్రస్వయః + వన్ది
తాఙ్ఘ్రి ॥ ౧౫ ॥ ఇతివతతశ్చణోతవాధభక్త్యాఽధిసంభలంరవిసంభగ్రమేషు
ణ్యమ్ । మతిమపిచదదానోపదేవైరమరవతేర్భవనేభిపూజ్యతేచ ॥ ౧౬ ॥ *

ఇతిశ్రీమత్సృపురాణే సజ్జగత్ప్రసిద్ధిద్యావప్రతకథనంనామ
సప్తనవతితమోఽధ్యాయః.

విభూతిద్వాదశీవతమ్.

సద్విశేషరః ॥ అధాన్యదపివత్యోమిష్టోర్వత్రమనుత్తమమ్ । విభూతిద్వా
దశీనామసర్వామరసమస్ఫుతా ॥ ౧ ॥ శాస్త్రీకేవైరవైశాఖేమాగ్రశ్చేదేదకపా
ల్లునే । ఆహాభేచదశమ్యంతుశుక్లాయాంలఘుభుజ్జరః ॥ ౨ ॥ కృత్వాసాయస్త
సంస్థాన్యంగృహ్నేయానియమంసరః । ఏకాదశ్యాంసరాహారస్సమభ్యర్చ్యజనార్ద
నమ్ ॥ ౩ ॥ ద్వాదశ్యాంద్విజసంయుక్తఃకరిష్యేభోజనంవిభో । తదపిఘ్నంహమై
వాప్తుంసఫలంవధుసూదన ॥ ౪ ॥ సమోనారాయణాయేతవాచ్యంచస్త్వపతాగ్ని
తతఃప్రభూతఉత్థాయ + కృతస్సానరజపశ్శుచిః ॥ ౫ ॥ పూజయేత్సుబ్ధిరీకాక్షంగద్ధమా
ల్యానులేపనైః । విభూతయేనహఃపాదావిశోకాయచజాసుసి ॥ ౬ ॥ సమశ్శివా
యేర్మూరూచవిశ్వమూర్తేనహఃకటిమ్ । కస్తర్పాయనమోమేధ్రమాదిత్యాయన
హఃకరో ॥ ౭ ॥ దామోదరాయేర్మృదరమాదిదేవాయచస్తనా । మాధవాయేశ్వ

రోవిష్ణోఃకణ్ఠంవైకుణ్ఠి నేనమః ॥ ౮ ॥ శ్రీధరాయముఖంకేశానేశవాయేతినారదః
 పృథ్వశార్ద్రధరాయేత్రవణేధనదాయవై ॥ ౯ ॥ స్వనామూశభవక్రాసిగదాజలజ
 పాణయే । శిరస్సర్వాత్మనేబ్రహ్మన్నవశత్యభిపూజయేత్ ॥ ౧౦ ॥ మత్స్య
 ముప్పలసంయుక్తంహౌమంకృత్వాతుశక్తితః । ఉదకుమ్భసమాయుక్తమగ్రతస్సా
 పయేద్విభోః ॥ ౧౧ ॥ గుడపాత్రంతితైర్మ్యుక్తంపీతవస్త్రాభివేష్టితమ్ । కృత్వా
 జాగరణంకుర్యాదితిహాసకథాదినా ॥ ౧౨ ॥ ప్రభాతాయాంతుశరస్వర్యాంబ్రాహ్మణా
 యకుటుమ్బినేనకాశ్చనోష్ఠలంబేవంసోదకుమ్భంనివేదయేత్ ॥ ౧౩ ॥ యథానముచ్య
 సేవిష్ణోసదాసర్వవిభూతిభిః । తథామాముర్ధగాశేషదుఃఖసంసారకర్మమాత్ ॥ ౧౪ ॥
 దశావతారరూపాణిసతిమాసంక్రమాన్మనేదక్షాత్రేయంతథావ్యాసముత్పలేనసమ
 నివృతమ్ ॥ ౧౫ ॥ దద్యాదేవంసమాయావత్పృథ్వానభివర్జయేత్ । సమాప్యైవంయథాశ
 త్వాద్వాదశద్వాదశీర్షర ॥ ౧౬ ॥ సంవత్సరావైలవణపర్వతేనసమనివృతమ్ । శయాం
 దద్యాత్మనఃశ్రేష్ఠగురవేధేసుసంయుతమ్ ॥ ౧౭ ॥ గ్రామంచశక్తిమాన్ద్యాక్షేత్రంచభ
 వనాన్యశమ్ । గురుంసమ్నాజ్ఞపిధివద్వస్త్రాంబరభూషణైః ॥ ౧౮ ॥ అన్యాసపీఠ
 థాశత్వాభోజయత్వాద్విజౌత్తమామ్ । తర్పయేద్వస్త్రాగోదానైరత్నాదిధనసభ్య
 యైః ॥ ౧౯ ॥ అల్పపితౄయథాశత్వాస్తేకంస్తోకంసమాచరేత్ । యశ్చాప్యతీవసస్స
 సౌన్యిర్ధృతీమాన్మాధవంప్రతి ॥ ౨౦ ॥ పుష్కార్పసపథానేనసమర్వాద్యత్సరత్రయమ్ । అనే
 నవిధినాయుష్టువిభూతిద్వాదశీర్షతమ్ ॥ ౨౧ ॥ కుర్యాత్సావనిర్ముక్తపిశ్యణాంతా
 రయేచ్ఛతమ్ । జప్తనాంశతసాహస్రంసపవఫలభాగ్భవేత్ ॥ ౨౨ ॥ సవాచ్యాధి
 ర్భవేత్తీస్యనదారిద్ర్యంసంబద్ధనమ్ । వైష్ణవోవాథలైవోవాభవేజ్జన్మజన్మని ॥ ౨౩ ॥
 యావద్యగసహస్రాణాంశతమష్టోత్తరంభవేత్ । తావత్స్వర్గేవసేద్భృహన్నుభవ

— పుష్కరవాహనోపాఖ్యానమ్. ౬ —

తత్పునసంభవేత్ ॥ ౨౪ ॥ పురారాథస్తరేకత్వేరాజాఽసీత్పుష్కరవాహనః । నామ్నా
 లోకేషువిఖ్యాతస్తేషసామూర్యసన్నిభః ॥ ౨౫ ॥ తపసాతస్యతుష్టేనచతుర్వక్త్రేణ
 నారదః । కమలంకాశ్చనందంతంయథాకామగమంమునే ॥ ౨౬ ॥ లోకైస్సమస్తైర్మ
 గరవాసిభిస్సుహితోన్మపః । ద్విపానిసురలోకాంశ్చయభేష్టంప్యచరన్మదా ॥ ౨౭ ॥
 కల్పదౌస్తప్తమేద్విపేతస్యపుష్కరవాసినా । లోకేనపూజితంయస్తాత్పుష్కర
 ద్విపముచ్యతే ॥ ౨౮ ॥ తదేవబ్రహ్మణాదంతంయానమస్యయతోమ్బజమ్ । పుష్ప
 వాహనమిత్యాహుస్తస్మాత్తందేవదానవాః ॥ ౨౯ ॥ ససావ్యమసాప్తిజగత్త్రయే
 పిబ్రవ్యేచ్ఛుజన్మస్యతుతస్యరాజ్ఞః । తపోమథావాదగతస్యపత్నీనారీసహస్రైరిభివ
 స్త్యమానా ॥ ౩౦ ॥ నామ్నాచలావణ్యవతీభూవసాపార్వతీవేష్టతమాభవస్య ।
 తస్యాసుతానామయతంబభూవధర్మాత్తనామగ్ర్యధనుర్ధరాణామ్ ॥ ౩౧ ॥ తథా

త్వజాంస్తామథవీర్యరాజాముహున్మహుర్విష్ణుయమాససాద । సోభ్యాగతంవీర్యమునిప్రవీరంప్రచేతసంవాక్యమిదంబభాషే ॥ ౩౨ ॥ పుష్పవాహనః ॥ కస్తాద్విభూతిరచలాఽనరమర్త్యపూజ్యాజాయాచయాపవిజితామరసుద్వరీయమ్ । భార్యామమ్బుతపసాపరితోషితేనత్రాతథామృజగృహమునివర్ణితమ్ ॥ ౩౩ ॥ యస్తాత్ప్రవిష్టమపికోటిశతంసృపాణాంసామాత్యకుజ్జరరథౌఘశనావృతానామ్ । వీలత్యతేక్వగతమస్మరమధ్యత్సస్తారాగజైరివపుతఃపరితస్సురద్భిః ॥ ౩౪ ॥ తస్మాత్తమస్యజననీజతరోష్ణవేనధర్మాదికంక్యతమశేషఫలాప్రేహతు । స్వామిస్త్రయాఽథతనయైరథవాఽనయాపిసద్భార్యయాతదఖిలంకథయప్రచేతాః ॥ ౩౫ ॥ ప్రచేతాః ॥

— శ్రీవచేతకథిత పుష్పవాహనపూర్వచరితమ్ ౬ —

ప్రభవాద్వరితంసమీత్యపుణ్యంపుణివీవతేఃప్రసభవిభూతిహేతుప్రతిమ్ । జన్మాఽభవత్తవతులుభికులేపిరాజజాతోభవాననుదినంకిలపాపకారి ॥ ౩౬ ॥ వపురవ్యభూత్తవపురావసుపాక్తసద్ధివర్గస్థితత్వభయతాపకరంప్రజానామ్ । నచతేసుహృజ్జనగణస్సృతబద్ధువర్గోనచతేపితానజననీచతదా ॥ ౩౭ ॥ అభినన్మతావరమభీష్టతమాచపత్నీవిముఖాతుపర్వతచరావృభవత్ । ఆసీదనావృష్టిరతీవర్రాదాకదాచిదావారసమిత్తమస్మత్ ॥ ౩౮ ॥ యుష్మడితేనభవతాతుయదానకించిదాసాదితంధాన్యఫలాదికంచ । తదాతుద్భుప్తంమహాచమృజాభ్యంసరోవరింపజగపరితరోధః ॥ ౩౯ ॥ వద్మాన్యథాదాయితతోబహూఽగణిపురంవైదిశనామధేయమ్ । తన్మూల్యలాభాయపురంసమస్తంభ్రాన్తంత్రయాశేషమహస్తదాసీత్ ॥ ౪౦ ॥ త్రేతానకత్పిత్రామలేషుజాతఃక్షాన్తఃపరంయుత్పరిపీడితశ్చ । ఉపకన్తస్త్రమేకస్త్వేనభార్యోభవనాక్తజే ॥ ౪౧ ॥ అథనృజశశ్చిత్సన్వయారత్రామహాఘ్నుత్రిః । సభార్యస్త్రగతవాన్యత్రాసీత్సృశధ్వసః ॥ ౪౨ ॥ తత్రమణ్డపమధ్యస్థాఽష్టోంర్వావలాకితా । వేశ్యానగ్రవతీనామవిభూతిద్వాదశీవ్రతమ్ ॥ ౪౩ ॥ సమాప్యమాఘమాసస్యద్వాదశ్యౌంలపణాచలమ్ । నివేదయన్రీసరవేశయాన్యోహాపస్కరాన్వతామ్ ॥ ౪౪ ॥ అలక్ష్మణ్యహృషీకేశంసౌవర్ణామరపాదపాఢా । తాంచదృష్ట్యతతస్తాభ్యామిదంచపరిచిత్తితమ్ ॥ ౪౫ ॥ కిమేభిఃకమఃకార్యంపరంఽష్టైరలక్ష్మణైః । ఇతిభక్తిస్తదాజాతాదమత్యస్యనరేశ్వర ॥ ౪౬ ॥ తత్రసంస్థాత్సనుభ్యర్చ్యశేషంలవణాచలే । శయాన్యంచపుష్పప్రకరైఃపూజయత్ప్రాచందర్శితః ॥ ౪౭ ॥ అథానగ్రవతీశుష్టాతాభ్యాంధేనుశతత్రయమ్ । దీయతామాదదేశోభకలథాతపలత్రయమ్ ॥ ౪౮ ॥ సగృహీతంతతస్తాభ్యాంమహాత్మత్వావలహ్ననాత్ । అనగ్రవత్యాచపునస్తాభ్యామన్నంచతుర్విధమ్ ॥ ౪౯ ॥ ఆనీయవ్యాహృతంచాత్రభుజ్యతామితభూవతే । తాభ్యాంతదాతభేత్యక్తంభోక్ష్యోవశ్యోష్టరాననే ॥ ౫౦ ॥ ప్రసక్తాదుపవాసేన * గతారాత్రిశ్శుభావహాజన్మప్రభృ

* గతారాత్రిస్తదావయాః.

తిపాపిస్తావావాండేవిశుభవ్రతే ॥ ౫౧ ॥ తత్ప్రసక్తా త్తయోర్న ద్యేభర్త లేశ స్తతోన
 ఘా ఇతిజాగరణంతాభ్యాంతత్ప్రసక్తాదమస్తితమ్ ॥ ౫౨ ॥ ప్రభాతేశుతయాదత్రాశ
 య్యానలవణావలా ॥ గ్రామాశ్చగురవేభక్త్యావిప్రేభ్యోద్వాదతైవతు ॥ ౫౩ ॥
 వస్త్రాంజూరసంయుక్తాగావశ్పకనకాన్వితాః ॥ భోజనంచసుమ్నాన్మిత్రదీనాన్దక్షుప
 జైస్సమమ్ ॥ ౫౪ ॥ తద్వల్లుభక్తదమస్యంపూజయిత్వావిస్మరితమ్ ॥ సభవాన్సుభ
 ణోజాతస్సపత్నీకోజనేశ్వర ॥ ౫౫ ॥ పుష్కరప్రభవాత్తస్మాతేశవస్యచపూజ
 నాత్ ॥ వినస్తాశేషపాపస్యతవపుష్కరమన్దీరమ్ ॥ ౫౬ ॥ తస్యవ్రతస్యమాహాత్మ్యా
 దత్వేనతపసాన్యప ॥ అదాతామగమంయూనింలోకనాథశ్చతుర్ముఖః ॥ ౫౭ ॥ సస్త్ర
 ప్తప్రవరాజేష్టబ్రహ్మరూపీదగర్జనః ॥ సావ్యనక్రపతీవేశ్యకామదేవస్యసామ్న
 తమ్ ॥ ౫౮ ॥ పత్నీనపత్నీసజ్జాతాసాస్యాత్ప్రీతిరితసుక్రితా ॥ లోకేష్వనస్తజనని
 సకలామరపూజితా ॥ ౫౯ ॥ తస్మాదున్మృజ్యరాజేష్టపుష్కరంత్వంమహితలే ॥
 గక్తాతటంసమాసాశ్చవిభూతిద్వాదశీవ్రతమ్ ॥ ౬౦ ॥ కురురాజేష్టసిర్వాణమవ
 త్యంసమవాప్సుసి ॥ నన్దికేశ్వరః ॥ ఇత్యుక్త్వాసముగర్భిహ్మతత్రైవాన్తరధి
 యత ॥ ౬౧ ॥ రాజాయథోక్తంచపునరకరోత్సుప్తవాహునిః ॥ ఇమామాచరతోబ్ర
 హ్మన్మఖణ్డఫలభాగ్యవేత్ ॥ ౬౨ ॥ యథాకథంచితా లేనద్వాదతద్వాదశీన్రునే ॥
 కర్తవ్యాభక్తీతోదయావిప్రేభ్యోదక్షిణాంబి ॥ ౬౩ ॥ విగ్రహస్థనకుర్వితభక్త్యా
 తువ్యతేశవః ॥ ఇతికలుషవిదారణంసరాణామపిపతతీహస్యణోపవాధభక్త్యా ॥ ౬౪ ॥
 మతిమపిచదదాతీదేవలోకేవసతి * సరోమసమావప్సగాణి ॥ ౬౫ ॥ * *

ఇతిశ్రీమత్సప్తపురాణే విభూతిద్వాదశీవ్రత మాహాత్మ్య

కథనంనామాప్త నవతిత మోధ్యాయః

— శ్రిదేవవ్రతాదివ్రతపట్టికథనమ్ శ్రి —

నన్దికేశ్వరః ॥ అథాతస్సుస్మృతయ్యమివ్రతపట్టికథనమ్ త్తమామ్ ॥ రుద్రేణా
 భిహితాందివ్యాంసుహాపాపప్రణాశనీమ్ ॥ ౧ ॥ సక్తమబ్జంచరిత్వాశుగవాసార్థం
 కుటుమ్బినే ॥ హైమవక్రంత్రిశూలంచదద్యాద్విప్రాయవాసనీమ్ ॥ ౨ ॥ శివోరుద్రో
 హహస్తీతిశివలోకేమహీయతే ॥ ఏతద్దేవవ్రతంనామసుహాపాతికనాశనమ్ ॥ ౩ ॥
 యస్త్యేకంత్వేకభక్తేనసంక్షిప్తేధివృషాద్వితామ్ ॥ ధేనుంతిలమయ్యాండద్యాశుపదం
 యాతిశౌజరమ్ ॥ ౪ ॥ ఏతద్రుద్రవ్రతంనామపాపశోకవినాశనమ్ ॥ యస్త్రేలోత్పలం
 హైమంశర్కరాపాత్రసంయుతమ్ ॥ ౫ ॥ ఏకాన్తరితనక్తాశేసమాన్దేవృషసంయు
 తమ్ ॥ సదైష్ట్యవపదంయాలిలీలావ్రతమిదంస్తృతమ్ ॥ ౬ ॥ ఆషాఢాదిచతుర్మాస

మధ్యస్థం వర్జయేన్నరః । భోజనోపసకరందద్యాన్యయాతిభవనంహరేః ॥ ౭ ॥
 జనప్రీతికరంస్యాణాంప్రీతివ్రతమిహివాచ్యతే । వర్జయిత్వానన్యథాయస్తదధిక్షీరఘృ
 తైశ్చవమ్ ॥ ౮ ॥ దద్యాద్విస్త్రాన్జిహ్వాన్యూణిరసపాత్రేణసంయుతమ్ । సమ్ముజ్య
 విప్రమిథునంశరీమేప్రియదామితి ॥ ౯ ॥ ఏతద్గౌరీవతంనామశుభామోహవిపాశ
 నమ్ । పుష్పదౌచత్రయోదశ్యంకృత్యానక్తమధోపునః ॥ ౧౦ ॥ అశోకంకాఞ్చ
 సంకృత్యాశ్చక్షుయుక్తందశాశ్చవమ్ । విపాయవస్త్రసంయుక్తంవద్యమహిపీయ
 తామితి ॥ ౧౧ ॥ కల్పంవిష్ణుపదేష్ఠిత్యావిశోకస్సన్యత్యునరరః । ఏతత్కామవ్రతం
 నామసదాశోకవిపాశనమ్ ॥ ౧౨ ॥ ఆహాధాదౌచత్రాద్యేకువర్జయేన్నభిక్ష్వస్తనమ్ ।
 వారాకంచపశుగ్నాసంహాసస్మిన్సదాన్వితమ్ ॥ ౧౩ ॥ కౌర్మికృత్తత్పునర్జైసం
 బ్రాహ్మణాయనివేదయేత్ । సరుద్రలోకమాహ్నితీవవ్రతమిదంస్తృతమ్ ॥ ౧౪ ॥
 వర్జయేద్యస్తపుష్పాణిహేమస్తేశరీరావృతే । పుష్పవ్రయంశుభాన్యన్యాయాకృత్యాశ
 త్యాశకాఞ్చనమ్ ॥ ౧౫ ॥ దద్యాద్త్రికాలవేళాయాంప్రియేతాంశివశేషా । ద
 త్యాపరంపదంయాతిసామ్యవ్రతమిదంస్తృతమ్ ॥ ౧౬ ॥ ఘ్నినాదితృతీయాయాం
 లవణంయస్తవర్జయేత్ । సమాప్తీశయనందద్యాన్యహంబోపసకర్యానిమ్ ॥ ౧౭ ॥
 సమ్ముజ్యవిప్రమిథునంభవాసీప్రియదామితి । శరీరలోకేవసేత్యులంసోభాగ్యవ్రత
 ముచ్యతే ॥ ౧౮ ॥ సద్భామానందకృత్యాసమాప్తేఘృతేనాశ్చవమ్ । వస్త్రయుగ్మం
 తిలాన్లుణ్డాంబ్రాహ్మణాయనివేదయేత్ ॥ ౧౯ ॥ లోకంసారస్వతంయాతిపునర
 పృథ్విరుగ్గభమ్ । ఏతద్సారస్వతంనామరూపవిద్యావ్రదాయకమ్ ॥ ౨౦ ॥ లక్ష్మీమ
 భ్యోర్పవిత్రామ్యాముపవాసీభవేన్నరః । సమాప్తేహేమకలశేదద్యాద్ధేమసమన్వ
 తమ్ ॥ ౨౧ ॥ సవచంవైష్ణవంయాతిలక్ష్మీవాన్వజమ్ ॥ † ఏతత్సామ్యవ్రతంనామ
 దుఃఖశోకవిపాశనమ్ ॥ ౨౨ ॥ కృత్వానులేపనంశమ్భూరగ్రతఃశేతవస్యవా । యా
 వదబ్జంపునర్దద్యాద్ధేనుంజలఘటాన్వితమ్ ॥ ౨౩ ॥ జన్మాయుతంసగాజాస్యాత్తతశ్చ
 వపురంవ్రజేత్ । ఏతచ్ఛుద్ధివ్రతంనామశుభాపాపవిపాశనమ్ ॥ ౨౪ ॥ అశ్వధంభా
 సూరంగక్షాంవ్రణమ్యేకత్రైవాగ్యశః । ఏకభక్తంనరకంర్యాదబ్జమేకంవిపాశనమ్ ॥ ౨౫ ॥
 వ్రతాన్వైవిప్రమిథునంపూజ్యంభేనుత్రయాన్వితమ్ । వృషంహిరణ్మయందద్యాత్సోశ్వ
 మేధఫలంభేత్ ॥ ౨౬ ॥ ఏతత్కృత్రివ్రతంనామభూమిక్రీధవప్రదమ్ । ఘృతేనన్న
 పనంకృత్యాశమ్భూర్వాశేతవస్యవా ॥ ౨౭ ॥ అక్షతాభిస్సపుష్పాభిక్త్యాగోమ
 యమణ్డలమ్ । సమాప్తేహేమకమలంతిలభేనుసమన్వితమ్ ॥ ౨౮ ॥ శుద్ధమష్టాణ్ణ
 శందద్యాచ్ఛిసలోకేమహీయతే । సామగాయంతశ్చైతత్కామభుగ్నైరిము
 చ్యతే ॥ ౨౯ ॥ సవమ్యామేకభక్తంతుకృత్యాకన్యాంచశక్తితః । భోజయిత్వాసమం

* భవాసీలోకదాయకమ్.

† ఏతత్సమ్యక్సత్త్వంనామ.

దద్యాద్ధేమకంబుకవాససీ॥౩౦॥ * హేమవిప్రాయచపునర్దద్యాద్ధివపురంబ్రజేత్ ।
జన్మాద్భదంసుయాపీస్యాచ్చతుభిశ్చపరాజితః ॥ ౩౧ ॥ ఏతద్విదవ్రతంనామనారి
కాంచనుభవదమ్ । ఏతత్సమాచరేద్భువనప్రభుత్వాపయోవ్రతమ్॥౩౨॥ సమాప్తే
త్రాధ్యక్షదద్యాద్భువనప్రభుత్వయస్మిన్ః । వాసాంసీచపితౄణానిజలంఘ్నయ్యుతాసః॥౩౩॥
సయాతివైష్ణవంల్వకంపితౌణాంతారయేచ్ఛతమ్ । కల్పాన్తేరాజరాజస్యాస్మి
త్యువ్రతమిదంస్మృతమ్ ॥ ౩౪ ॥ వైత్రాదిచతురోమాసాన్జలంబదన్యాదయాచితమ్ ।
వ్రతాన్తేమణికందద్యాదన్నవస్త్రసమన్వితమ్ ॥ ౩౫ ॥ తిలపానంహిరణ్యంచబ్ర
హ్మలోకేమహీయతే । కల్పాన్తేనమియానమానస్తవ్రతముచ్యతే ॥ ౩౬ ॥ పశ్చా
న్మతేనస్పృశనంకృత్వాసంవత్సరంపభాః । వ్రతాన్తేతుపునర్దద్యాద్ధేమంపశ్చాన్మ
తైర్యుతమ్ ॥ ౩౭ ॥ విప్రాయదద్యాచ్ఛుభంపనపదంయాతితాదృశమ్ । రాజా
భవతికల్పాన్తేపరాజ్యవ్రతమిదంస్మృతమ్ ॥ ౩౮॥ వర్జయత్వాపుమాన్తాంసమద్రాన్తే
గోవ్రదోభవేత్ । తద్దద్యాద్ధేమగందద్యాత్సోశ్వమేధఫలంబభేత్ ॥ ౩౯ ॥ ఆహిం
సావ్రతమిత్తుక్తంకల్పాన్తేనృపతిర్భవేత్ । బ్రహ్మలోకమవాప్నోతిపునరాపృచ్ఛిమ
గ్నభవమ్ ॥ ౪౦ ॥ మాఘమాస్యపసిస్నానంకృత్వాదమ్పత్యమర్చయేత్ । భోజయ
త్వాయథాశక్తిమాల్నివస్త్రవిఘావజైః ॥ ౪౧ ॥ సూర్యలోకేవసేతగల్పంసూ
ర్యవ్రతమిదంస్మృతమ్ । ఆషాఢాదిచతుర్మాస్యాంప్రాతస్నానయాభవేనర్జః ॥ ౪౨ ॥
ఏతేషుభోజనందద్యాత్కార్య్యాంగోవ్రదోభవేత్ । సవైష్ణవపదంయాతివిష్ణువ
్రతమనంస్మృతమ్ ॥ ౪౩ ॥ సత్యమేవార్చనంపిష్టోకల్పాన్తేరాజరాజ్యవేత్ । అయ
నాదయనంయావద్వర్జయేత్సువస్మిన్ ॥ ౪౪ ॥ తదవైపుష్పదామానిఘృతభేన్వా
సహేవతు । దత్వాశివపదంయాతివిప్రాయఘృతవాయసమ్ ॥ ౪౫ ॥ ఏతద్విదవ్ర
తంనామనారికార్యఫలవ్రదమ్ । సద్వ్యాదీపవద్యోస్తుసమాన్తైలంపవర్జయేత్ ॥ ౪౬॥
సమాన్తేవాపిదద్యాచ్ఛచక్రతూలేచకాఞ్చనే । వస్త్రీయుక్తంపవిప్రాయతేజస్విస
భవేదిహ ॥ ౪౭ ॥ రుద్రలోకమవాప్నోతిదీపవ్రతమిదంస్మృతమ్ । కార్తికేకృత్తికా
దాయఃప్రాశ్యగోమూత్రయావకమ్ ॥ ౪౮ ॥ నక్తంచరేదబ్ధిమేకమద్రాన్తేగోవ్రదోభ
వేత్ । శూరిలోకేవసేతగల్పంతితోరాజాభవేదిహ ॥ ౪౯ ॥ ఏతద్వారివ్రతంనామ
సదాకల్యాణకారకమ్ । వర్జయేద్వైప్రమాసేతుయస్త్రగధానులేపనమ్॥౫౦॥ శుక్తిం
గర్దభృతందత్వావిప్రాయశ్వేతవాససీ । వారుణంపదమాప్నోతిదీపవ్రతమిదంస్మృ
తమ్॥ ౫౧ ॥ వైశాఖేపుష్పలవణం † వర్జయేష్టుటగోవ్రదః । భుక్త్వావిష్ణుపడేకల్పం
స్థిత్యారాజాభవేదిహ ॥ ౫౨॥ ‡ ఏతత్కర్తివ్రతంనామకార్తికేస్థిఫలవ్రదమ్ । బ్రహ్మ
ణ్డంకాఞ్చనంకృత్వాతలరాశిసమన్వితమ్॥ ౫౩ ॥ త్ర్యహంతిలవ్రదోభూత్వావహ్నిం

* హేమంహింజంబవిప్రాయదత్వాఃప. † పృలి. ‡ పర్వయత్వాతుగోవ్రదః ‡ ఏతత్కర్తి.

సప్తవ్యవద్విజాణా । సమూహ్యవిప్రమిథునంమాల్యవస్త్ర విభూషణైః ॥ ౫౪ ॥ శ్రీ
 క్రితస్త్రిపలాదూర్ధ్వంపిశ్వాత్పాప్రియతామితి । పుణ్యేఽహిదద్యాత్సవరంబ్రహ్మ
 యాత్యపునస్థపమ్ ॥ ౫౫ ॥ పతస్త్రిహ్నవ్రతంనామనిర్వాణపదాయకమ్ । యశో
 భయముఖందద్యాత్పృథ్వాతకనకాన్నితామ్ ॥ ౫౬ ॥ దినంపయోవ్రతేతిష్ఠేత్సయా
 తివరమంపదమ్ । పతద్వైసువ్రతంనామపునరావృత్తిదుర్లభమ్ ॥ ౫౭ ॥ త్ర్యహంప
 యోవ్రతేష్ఠిత్యాకాఞ్చనంకల్పపాదపమ్ । పలాదూర్ధ్వంయథాశక్త్యాగణ్డవైశోచ
 పసంయుతమ్ ॥ ౫౮ ॥ దత్వాబ్రహ్మపదంయాతకల్పవ్రతమిదంస్తృతమ్ । మాసో
 పవాసీయోదద్యాద్దేవంవిప్రాయశోభనామ్ ॥ ౫౯ ॥ సవైష్ణవంపదంయాతీభీసు
 వ్రతమిదంస్తృతమ్ । * దద్యాద్వింశస్పలాదూర్ధ్వంపహింకృత్యాథకాఞ్చనమ్ ॥ ౬౦ ॥
 దినంపయోవ్రతస్త్రిష్ఠేచుద్రలోకేపహియతే । † ధరావ్రతమిదంప్రోక్తంసప్తకల్పశ
 తానుగమ్ ॥ ౬౧ ॥ మాఘమాస్యకృతైతేవాగుడధేనువ్రదోభవేత్ । గుడవ్రతస్తృ
 తీయాయాంకౌరీలోకేపహియతే ॥ ౬౨ ॥ హహావ్రమిదంనామసరసానన్దకార
 కమ్ । పతోపవాసీయోదద్యాద్విప్రాయకపిలాద్వయమ్ ॥ ౬౩ ॥ సబ్రహ్మలోక
 మాహౌతిదేవాసురసుపూజితః । కల్పాక్షేసచరాజాస్యాస్త్రిభావ్రతమిదంస్తృత
 మ్ ॥ ౬౪ ॥ వశ్రురంత్వేకభక్తాశీనభక్త్యజలకున్కుదః । శివలోకేవసేత్రాల్పంపా
 ప్తివ్రతమిదంస్తృతమ్ ॥ ౬౫ ॥ నక్తాశీత్వప్రమీషుస్యాద్వత్సరాన్దేషుకేసుదః । పా
 రవ్రతపదంయాతసుగతివ్రతమచ్యుతే ॥ ౬౬ ॥ విప్రాయేధనదోయ్యువహ్నాదిచతురః
 పుమాన్ । ఘృతధేనుపదోఽస్తేచసవరంబ్రహ్మచ్ఛుచి ॥ ౬౭ ॥ వైశ్యానరవ్రతం
 నామసర్వపాపప్రాణనమ్ । ఏకాదశ్యాంతునక్తాశీయశ్చక్రంవిశేషదయేత్ ॥ ౬౮ ॥
 సమావైష్ణవంహైమంసవిష్ణోపదమాపునయోత్ । పతత్రాష్ట్రవ్రతంనామకల్ప
 వ్రేరాజ్యలాభకృత్ ॥ ౬౯ ॥ సాయసాశీసమావ్రేతుదత్వాఽప్రాయగోయుగమ్ ।
 లక్ష్మీలోకేవసేత్రాల్పమేతిద్దేవీవ్రతంస్తృతమ్ ॥ ౭౦ ॥ సప్తమ్యాంసక్తభుగ్దద్యా
 త్సమావ్రేగాంపయస్విసీమ్ । సూర్యలోకమవాహ్నితిభానువ్రతమిదంస్తృతమ్ ॥ ౭౧ ॥
 చతుర్థ్యాంసక్తభుగ్దద్యాత్సమావ్రేహేమవారణమ్ । వ్రతంవైనాయకంనామశివలోక
 ఫలప్రదమ్ ॥ ౭౨ ॥ హహాఫలానియస్త్రిక్త్యాచతుర్కాసంద్విజాతయే । హైమానికార్తి
 కేదద్యాన్తోయుగేనసమంసరః ॥ ౭౩ ॥ పతత్రాల్పవ్రతంనామవిష్ణులోకఫలప్రదమ్ ।
 యశోచపవాసీసప్తమ్యాంహేమవ్రేహేమవజ్రజమ్ ॥ ౭౪ ॥ గాంధైవశక్తితోదద్యా
 త్సమావ్రేఘటసంయుతామ్ । పతత్రాస్సరవ్రతంనామసూర్యలోకఫలప్రదమ్ ॥ ౭౫ ॥ ద్వాద
 శద్యాదశీగృస్తుసమాహ్నిపోషణంద్విజః । గోవస్త్రుకాఞ్చనైర్విప్రహ్నాజయేచ్ఛ
 క్తితోసరః ॥ ౭౬ ॥ పరంపదమవాహ్నితివిష్ణువ్రతమిదంస్తృతమ్ । కాక్తిక్యాం
 యోపుషోశ్చర్గంకృత్యానక్తంసమాచరేత్ ॥ ౭౭ ॥ వైవంపదమవాహ్నితివృషవ్రత

మిదంస్త్రుతమ్ | కృచ్ఛాన్తేగోప్రదఃకుర్యాద్భజనంశక్తితఃపదమ్ || ౭౮ || విప్రా
 శాంశౌజరంయాతిప్రాజాపత్యమిదంవ్రతమ్ | చతుర్దశ్యాంతునక్తాశీసమాన్తేగోధన
 ప్రదః || ౭౯ || శ్రేవంపదమవాపోతిత్రైయిన్యకమిదంవ్రతమ్ | సప్తరాత్రోషి
 తోదద్యాన్యత్రకుస్థుంద్విజాతయే || ౮౦ || ఘృతవ్రతమిదంప్రాహుర్భుక్త్యులో
 కఫలప్రదమ్ | కుశశాయాసమాందద్యాధేనుమస్తేవయస్సిసీమ్ || ౮౧ || శక్రలోకే
 వసేతల్బమిదమిన్ద్రవ్రతంస్త్రుతమ్ | అన్నిపక్వమశ్నాతితృతీయాయాంతుయో
 నరః || ౮౨ || గాందత్యాశివమభ్యేతిపునరాప్యక్షిదుర్గభమ్ | బృహదానన్దకృత్పుం
 సాంశివవ్రతమిదంస్త్రుతమ్ || ౮౩ || హైమంపలన్యాయాదూర్ధ్వంరథమశ్వయుగా
 నివ్రతమ్ | దత్వాకృతోవవాసస్సాన్యదివికల్పశతంవసేత్ || ౮౪ || తదస్తేరాజరాజ
 సాన్యనశ్వవ్రతమిదంస్త్రుతమ్ | తద్వధేనురథందద్యాత్కరిభ్యాంసంయుతంనరః || ౮౫ ||
 సత్యలోకేవసేతల్బసమాప్రమథభూవతిః | భవేమపోషితోభూత్వాకరివ్రతమి
 దంస్త్రుతమ్ || ౮౬ || * సులమాసంపరిత్యక్త్వాసమాన్తేగోప్రదోభవేత్ | యత్యాధి
 పత్యమాపోతిసిన్ధుఃఖవ్రతముచ్యతే || ౮౭ || సశిక్యత్వాజలేవాసంప్రభాతేగోప్రదో
 భవేత్ | వారుణంలోకమాపోతివరుణవ్రతముచ్యతే || ౮౮ || చాన్ద్రాయణంచయః
 కుర్యాధేనువన్త్రంసేవేదయేత్ | చన్ద్రవ్రతమిదంప్రాక్తంచన్ద్రులోకఫలప్రదమ్ || ౮౯ ||
 జ్యేష్ఠేపశ్యతపాసాన్యంహేనుధేనుప్రదోదివమ్ | యాత్యష్టమీచతుర్దశీర్బుద్రద్ర
 తమిదంస్త్రుతమ్ || ౯౦ || † సకృత్కరశతంకుర్యాన్యత్రీయాయాంశివాలయే | సమాస్తే
 ధేనుదోయాతిభవాన్వివ్రతముచ్యతే || ౯౧ || మాఘేనిశ్యాద్ద్రవాసాసాన్యసప్తమ్యాం
 గోప్రదోభవేత్ | దివికల్పముషిత్యేహరాజాస్యాత్సావకవ్రతమ్ || ౯౨ || త్రి
 రాత్రోహేషితోదద్యాత్ఫల్గున్యాంభవనంశుభమ్ | ఆదిత్యలోకమాపోతిధామవ్ర
 తమిదంస్త్రుతమ్ || ౯౩ || త్రిసంధ్యంపూజ్యదమ్సత్యమువహసేవిభూవజైః | అస్తే
 చసమవాపోతిమోక్షమిన్ద్రవ్రతాదిహ || ౯౪ || దత్వాసితద్వితీయాయామిన్దో
 ర్గవణభాజనమ్ | సమాన్తేగోప్రదోయాతివిప్రాయశివమగ్నిరమ్ || ౯౫ || కల్మాన్తేరాజ్య
 లాభసాన్యతోనీమవ్రతమిదంస్త్రుతమ్ | ప్రతిపత్నేకభక్తాశీసమాప్తేకపిలాప్రదః || ౯౬ ||
 వైశ్వానరపదంయాతిశిఖివ్రతమిదంస్త్రుతమ్ | దశమ్యామేకభక్తాశీసమాప్తేదశధే
 నుదః || ౯౭ || దిశశ్చకాశ్చనీర్దద్యాన్బున్ద్యాధిపతిర్భవేత్ | బ్రహ్మణమచ్యుతం
 శమ్భుంసమభ్యర్చ్యద్విజోత్తమః || ౯౮ || ఏతద్విప్రవ్రతంనామమహాపాతకనాశ
 నమ్ | యఃసతేచ్ఛుణయాద్వాపివ్రతపక్షిమనుత్తమామ్ || ౯౯ || మన్వన్తరశ
 తంసోపిగర్ధరాధిపతిర్భవేత్ | వష్టివ్రతంనారదపుణ్యమేతత్తపోదితంపిశ్వజనీనవ

స్వమ్॥౧౦౦॥శ్రోతుంయదిచ్ఛాతమదీరయస్సవిప్రేమకింవాకథనీయమస్తే॥౧౦౦౪॥

అతిశ్రీమత్సృపురాణే నర్మకేశ్వర నారదసంవాదే వష్టివ్రత
కథనంనామైకోస శతతమోఽధ్యాయః.

— శ్లోసానవిధిః శ్లో —

నర్మకేశ్వరః ॥ నైర్మల్యంభావశుద్ధిశ్చవిరాసానసంవిద్యతే । తస్మాన్మహో
విశుద్ధ్యర్థంసానమాదావిధీయతే ॥ ౧ ॥ అనుద్భృతైరుద్భృతైర్వాజలైస్సానం
విధీయతే । తీర్థంప్రకల్పయేద్విద్వాన్ములమస్త్రేణమస్త్రీతమ్ ॥ ౨ ॥ సమోనారా
యణాయేతిమూలమస్త్రముదాహృతమ్ । దగ్ధపాణిప్రవిధినాత్యాచాస్త్రఃప్రయత
శ్శుచిః ॥ ౩ ॥ చతుర్వస్త్రసమాయుక్తంచతురశ్రంసమస్తతః । ప్రకల్ప్యవాహయే
గ్గక్తామేభిర్వస్త్రైఃపుకృష్టృథక్ ॥ ౪ ॥ విష్ణుపాదప్రసూతాసినైష్టవీఽష్టుదేవతా ।
పాహినస్త్రైఃససప్తస్వాదాజన్మనరణాన్దికాత్ ॥ ౫ ॥ తస్మిన్కోట్యోర్ధ్వకోటిచత
ర్థానాంవాయురబ్రవీత్ । దివిభూమ్యుత్తరిత్యేచలాలితేనన్దిజాహువి ॥ ౬ ॥ సన్ని
త్యేవతన్ముహూదేవేషునలీనీతచ । దత్తాపుశ్శీవవిహగావిశ్వకామాశివప్రదా ॥ ౭ ॥
విద్యాధరాసుప్రసన్నాతథాలోకప్రసాదినీ । త్యేమ్యాచజాహుపీచాకతథాశాన్త్రిప్ర
దాయినీ ॥ ౮ ॥ ఏతానిపుణ్యనామానిసానకాలేప్రకీర్తయేత్ । భవేత్సన్నిహితాత
త్రక్షత్తాత్రిపథగామినీ ॥ ౯ ॥ సప్తవారాభిజప్తేనకరసముుటయోబిత్ । మూర్ధ్నికు
ర్యాజ్జలంభాయస్త్రీచతుఃపశ్చసప్తవా ॥ ౧౦ ॥ సానంకుర్యాత్ప్రదాతద్వదా
మస్త్ర్యానువిధానతః । అశ్వక్రాస్త్రేరథక్రాస్త్రేఽష్టక్రాస్త్రేవమన్ధరే ॥ ౧౧ ॥ మృత్తికే
హనమేపాపంయస్తయాదుష్కృతంకృతమ్ । ఉద్ధృతాసివరాహేణకృష్టేనశతబా
హునా ॥ ౧౨ ॥ సమస్తేసర్వలోకానాంప్రభావారిణిసుప్రతే । ఏవంసాన్త్వాతతః
పశ్చాదాచమ్యాధవిధానతః ॥ ౧౩ ॥ ఉద్ధాయవాససీశున్దేశుద్ధేచపరిధాయవై ।
తతస్తతర్పణంకుర్యాత్త్రైలోక్యాప్యాయనాయవై ॥ ౧౪ ॥ దేవాయతౌస్తథానా
గాగధర్వాపురసస్సురాః । కూరాస్సుర్యాసుపగ్నాశ్చతరవోజగ్ముఖాః ॥ ౧౫ ॥
విద్యాధరాజలధరాస్త్రైవాకాశగామినః । నరాధారాశ్చయేజీవాయేచధర్మరతా
స్తథా ॥ ౧౬ ॥ తేహమాప్యాయనాయతత్త్రియతేజలతర్పణమ్ । కృత్యోపవీతం
దేవేషునవీతభవేత్తతః ॥ ౧౭ ॥ మనుష్యాంస్తర్పయేత్పితౄబ్రహ్మపుత్రాన్మహీం
స్తథా । సనకశ్చసనద్వశ్చశృతీయశ్చసనాతనః ॥ ౧౮ ॥ కపిలశ్చసురిశ్చైవవోధుః
పశ్చుభిశ్చాస్తథా । సర్వేతేత్యస్త్రీమాయాస్త్రమద్ధత్రేనామ్బునాసదా ॥ ౧౯ ॥ మరీ
చిమత్యౌగ్గిరసంపులస్త్యంపులహంక్రతుమ్ । ప్రచేతసంపసిష్టంచభృగుంనారదమే
వచ ॥ ౨౦ ॥ దేవాన్సృష్టాముషీస్త్రాన్సానస్తర్పయేదక్షతోబుధైః । అపసవ్యం

తతఃకృత్వాసవ్యంజాన్వాచ్యభూతలే || ౨౧ || అగ్నిష్వాత్తాస్తథాసామ్యహవిష్క
 న్నస్తథోష్కపాః | సుకాలినోబర్హిషదస్తథాచైవాజ్యపాఃపునః || ౨౨ || సస్తర్వ్యచ
 పితౄన్సృక్త్వాసృతిలోదకకాఞ్చవైః | యమాయధర్మరాజాయమృత్యవేచాస్తకాయ
 చ || ౨౩ || వైవస్వతాయకాలాయసర్వభూతక్షయాయచ | ఔదుమ్బరాయద
 ధ్నాయనీలాయపరమేష్ఠినే || ౨౪ || వృకోదరాయచిత్రాయచిత్రగుప్తాయవైనమః |
 దగ్ధపాణిప్రవిధినాపితౄన్సస్తర్వయే తతః || ౨౫ || పితౄదీన్నామగోత్రేణత
 థామాతామహానపి | సస్తర్వ్యవిధివద్ధక్త్యాభిమంతుస్త్రీముదీరయేత్ || ౨౬ ||
 యేబాధవాబాధవాయేయేన్యజన్మనిబాధవాః | లేతృప్రమఖిలాయాస్తుయశ్చమ
 త్తోమ్బువాఞ్శుతి || ౨౭ || తతఃఆచమ్యవిధివదాలిభేత్పక్షమగ్రతః | అక్షతాభిసృ
 ప్వాభిసృతిలారుణచన్దనమ్ || ౨౮ || అర్ఘ్యంధత్వాప్రయత్నేనసూర్యనామానికీర్త
 యేత్ | నమస్తేవిష్ణురూపాయనమోవిష్ణుముఖాయవై || ౨౯ || సహస్రరశ్మయే
 తుభ్యంప్రభాకరనమోస్తుతే | నమస్తేశివసర్వేశనమస్తేభక్తవత్సల || ౩౦ ||
 జగత్స్వామిన్నమస్తేస్తుసద్యోజాతేనధూమిత | నమస్తేసర్వలోకేశజగత్సుప్తవి
 బోధక || ౩౧ || సుకృతండుష్కృతంచాపిసర్వంపశ్యసిసర్వదా | సత్యదేవనమస్తే
 స్తుప్రసీదనముఖాస్సర || ౩౨ || దివాకరనమస్తేస్తుప్రభాకరనమోస్తుతే | ఏవం
 సూర్యంసమస్కృత్వాత్రికృత్వాచప్రదక్షిణమ్ || ౩౩ || ద్విజంగంకాఞ్చనంస్పృ
 ష్టాతతోవిష్ణుగృహంప్రజేత్ || ౩౩౪ || * * *

ఇతిశ్రీమత్సృపురాణే నర్మకేశ్వర నారదసంవాదే
 స్నానవిధిర్నామ శతత మోధ్యా యః

— శ్రిప్రయాగమాహాత్మ్య ప్రచారమ్ :- శ్రి —

నర్మకేశ్వరః || అతఃపరంప్రవక్ష్యామిప్రయాగసోప్యవర్ణనమ్ | మారగజ్ఞేయే
 నకథితంయత్పురాపాణ్ణసూనవే || ౧ || భారతేతుయథాప్యత్రేపాస్తరాజ్యేపుథా
 సుతే | ఏతన్నిన్నస్తరేరాజామస్త్రీపుత్రోగ్రియుధిష్ఠిరః || ౨ || భాగ్యశోకేనసస్తప్త
 శ్చిస్తయానఃపునఃపునః | ఆసీత్సుయోధనోరాజాఏకాదశచమూహతి || ౩ || అస్మా
 న్సన్తాప్యబహుశస్సర్వేతేనధనంగతాః | వాసుదేవంసమాశ్రిత్యపఞ్చశేషాస్తుపా
 ణ్ణవాః || ౪ || హత్వాభిక్షుంచద్రోణంచర్ణంచైవమహాబలమ్ | సుయోధనంచరా
 జానంపుష్కభాగ్రిత్యసహస్వితమ్ || ౫ || రాజానోనిహతాస్సర్వేయచావ్యేశూర
 మానసః | కింనోరాజ్యేనగోవిందకింభోగైర్నీవితేనవా || ౬ || ధిక్రప్తమితసశ్చిస్త్య
 రాజావైక్లబ్ధమాగతః | సశ్చేష్టోధనరుత్సాహఃకిఞ్చిష్టిస్తన్మధోముఖః || ౭ || లబ్ధ
 సంజ్ఞోయథారాజాచిస్తయస్సపునఃపునః | కామేగతిర్నియోగోవాణయమస్తీర్థ
 మేవవా || ౮ || యేనాహమాశుముచ్యేయమహాపాతకశ్చిహేత్ | యత్రస్థిత్వా

యధిష్ఠిరః ॥ భగవద్భక్తిశుచిమిహపురాకల్పేయధాస్థితమ్ । కథంత్ర
యాగగమనంసరాణాంత్రాక్షీర్తితమ్ ॥ ౧ ॥ మృతానాంకాగతిస్తత్రస్మాతానాం
చైవకింఘలమ్ । వసంతాంచప్రయాగేతుబ్రూహిలేహంతుకాగతిః ॥ ౨ ॥ ఏతన్నస్సర్వ
మాఖ్యాహిపరంకాశూహలంహిమే ॥ మార్గజ్ఞేయః ॥ బ్రహ్మణాదేవముఖ్యేనయ
చ్ఛ్రేష్ఠంతత్రయశ్శులమ్ ॥ ౩ ॥ పురాణుషీణాంవిప్రాణాంకథ్యమానంమయాశ్రు
తమ్ । కథయామిమహారాజయథేష్టంయచ్చతేఘలమ్ ॥ ౪ ॥ ఆప్రయాగాశ్చక్రిస్తా
నాద్యష్టరంవాసుకేర్హిదాత్ । కన్వళాశ్వతరానాగౌనాగశ్వబహుమూలకః ॥ ౫ ॥
ఏతత్ప్రజాపతేఃక్షేత్రంప్రేక్షులూకేషుపశ్రుతమ్ । తత్రస్మాతాదపంయ్యాన్రియేమృ
తానపునగ్భవాః ॥ ౬ ॥ తత్రబ్రహ్మదయోదేవారత్రాయర్వత్త్రిసర్వదా । అన్యే
చబహవస్తీర్థాస్సర్వపాపహరాశ్శుభాః ॥ ౭ ॥ నాశక్యంకథిశుంరాజన్యహువర్షశ
త్రైరపి । సంక్షేపేణప్రవత్యోమిప్రయాగస్యానుకీర్తనమ్ ॥ ౮ ॥ వష్టిర్థసుస్సహస్రా
ణీయాంతురక్షన్రిజాహ్నవీమ్ । యమునాంరక్షతీసదాసవితాసప్తవాహనః ॥ ౯ ॥
ప్రయాగంతువిశేషేణస్వయంరక్షతీవాసవః । మణ్డలంరక్షతీవారిద్రేవాశ్శిష్టాస్సహ
వ్రతః ॥ ౧౦ ॥ తంవలంరక్షతీశివశ్శూలపాణిర్మహేశ్వరః । స్నానంరక్షత్త్రివై
దేవాస్సర్వపాపహరంశుభమ్ ॥ ౧౧ ॥ అథక్షేణావృత్తీణాకోనైవగచ్ఛతితిష్ఠద
మ్ । స్వల్పంమహద్వాయత్వాపంయదాతస్యాంసరాధిప ॥ ౧౨ ॥ ప్రయాగంత్తుర
తఃపుంసస్సర్వపాపాసంక్షయమ్ । దన్యనాత్తస్యతీర్థస్యనామసఖీర్తనాదపి ॥ ౧౩ ॥
మృత్తికాలేపనాచ్చాపిసరిఃపాపాస్ప్రముచ్యతే । వజ్రపుష్కణిరాజ్యేష్టలేహంమ
ధ్యేతుజాహ్నవీమ్ ॥ ౧౪ ॥ ప్రయాగస్యప్రవేశాన్తుపాపంశశ్యతేతస్త్వణాత్ । యోజనా
నాంసహస్రేషుగజ్జాయస్సరతేసరః ॥ ౧౫ ॥ అపిదుష్కృతకర్మాసౌభాతేపర
మాంగతమ్ । కీర్తనాన్తుచ్యతేపాపాద్దప్తజ్జ్వాదాణిపశ్యతి ॥ ౧౬ ॥ అవగాహ్య
చపీత్వాతుపునాత్యాసప్తసంకులమ్ । సన్యవాదిజితక్రోధోహ్యహింసాపరమస్థి
తః ॥ ౧౭ ॥ ధగ్మానుసారితత్త్వజ్ఞోగోబ్రాహ్మణహితేరతః । గజ్జాయమునయోర్మ
ధ్యేస్మాతోముచ్యేతకిల్బిపాత్ ॥ ౧౮ ॥ మనసావిన్రితానాగ్రహంస్తాంశ్చప్రాప్నోతి
సర్వదా । తతోగత్వాప్రయాగంతుసర్వదేవాభిరక్షితమ్ ॥ ౧౯ ॥ బ్రహ్మచారివసే
న్మాసంపిన్యాదేవాంశ్చతర్పయత్ । ఈషితాన్లభతేకామాన్యత్రయత్రాభిజాయ
తే ॥ ౨౦ ॥ తపసస్సుతాదేవీప్రేక్షులూకేషుపశ్రుతా । సమాగతామహాభాగయ
మునాయత్రనిమ్నగా ॥ ౨౧ ॥ తత్రసన్నిహతోనత్యంసాత్రాజ్ఞేవోమహేశ్వరః । దు

ప్రాప్తం మానుషైః పుణ్యం ప్రయాగే తు యుగిష్ఠిర ॥ ౨౨ ॥ దేవదానవగన్ధర్వాః
వయస్సిన్ధుచారణాః । తమవస్పృశ్య రాజేన్ద్రస్వర్గలోకేనుహీయతే ॥ ౨౩ ॥ *

ఇతి శ్రీ మత్స్య పురాణే మార్కండేయ యుగిష్ఠిరసంవాదే ప్ర
యాగమాహాత్యే ద్యుప్తరశతతమోఽధ్యాయః.

మార్కండేయః ॥ శృణు గాజస్త్రివత్యౌ మిమాహాత్మ్యం పునరేవ తు । య
చ్చుత్త్వా సర్వపాపేభ్యో ముచ్యతే నాత్ర సంశయః ॥ ౧ ॥ ఆర్తానాం చ దరిద్రాణాం
నిశ్చితం వ్యవసాయి నామ్ । స్థానముక్తం ప్రయాగం తు నాభ్యేయం హికదాచన ॥ ౨ ॥
వ్యాధితో యది వాదినః తు ధ్రోవాపిభవేన్నరః । గర్జాయమునమాసాద్యయస్తుప్రా
ణాన్మరిశ్యజేత్ ॥ ౩ ॥ దీప్తకాశ్చ నవణ్ణాభైర్విమానైస్సూర్యసన్నిభైః । గన్ధర్వా
పురసాం మధ్యేన్ద్రే మోదతీమానవః ॥ ౪ ॥ ఈప్సితాన్విన్దతే కామాన్సనన్తి ఋషి
పుక్లవాః । సర్వరత్నమయైర్నివైర్వారానాద్యజసమాకులైః ॥ ౫ ॥ వరాక్షసాస
మాక్షిణైర్హృదతే శుభలక్షణైః । గీతవాదిత్రస్థోఽపైః ప్రసప్తః ప్రతిబుధ్యతే ॥ ౬ ॥

యావన్నస్మరతే చక్షుతావన్న్యగ్నేనుహీయతే । తతస్త్వగ్నాన్మరిభృష్టః క్షీణకర్మా
దివిచ్యుతః ॥ ౭ ॥ హిరణ్యరత్నసముష్ణే సమృద్ధే జాయతేనుతే । తదేవస్మరతే తీర్థం
స్మరణాత్తత్ర గచ్ఛతి ॥ ౮ ॥ దేశస్థో యది వారిణ్యేపి దేశే వాభవాయుహే । ప్రయాగం
స్మరమాణోపి యస్తుప్రాణాన్మరిశ్యజేత్ ॥ ౯ ॥ బ్రహ్మలోకమవాప్నోతి వర్తన్తి ము
నిపుక్లవాః । సర్వకామఫలావృతౌనుహీయత్ర హిరణ్మయా ॥ ౧౦ ॥ ఋషయో
మనయస్సిన్ధూప్రత్రలోకే స గచ్ఛతి । స్త్రీసమాప్రాప్య తేరమ్యే మన్వాకిన్యాస్తే పశు
భే ॥ ౧౧ ॥ మోదతే ఋషిభిస్సార్థం సుకృతే నేహ కిర్తనాన్ నిధిచారణగన్ధర్వైః పూజ్య
తే దివివైవలైః ॥ ౧౨ ॥ తతస్త్వగ్నాన్మరిభృష్టో జమ్బూద్వీపపతిర్భవేత్ । తతస్సు
భాణకర్మాణి చ ప్రయాగం పునః పునః ॥ ౧౩ ॥ గుణవాన్విన్దతే సమస్తా భవతీమానసం
శయః । కర్తృణామనసా వాచాసత్యేథత్తేనృపథతః ॥ ౧౪ ॥ గర్జాయమునయోర్మ
ధ్యేయస్తుగాంసమగ్రియచ్ఛతేనువర్ణనాణి ముక్తాశ్చ యది వాన్యన్విగ్రీష్ఠితమ్ ॥ ౧౫ ॥
స్వకార్యే పరకార్యే వా దేవతాభ్యర్చనేపి వా । సఫలం తస్య తీర్థం తు యథోక్తఫలమ
శుభతే ॥ ౧౬ ॥ ఏవంతీర్థే సగృహ్ణీయాత్పుణ్యే హ్యయతనేషుచ । నిమిత్తేషు వసర్వే
మతిప్రముఖోభవేద్ద్విజః ॥ ౧౭ ॥ కపిలాంపాటలాం వణ్ణేయమథేనుప్రయచ్ఛతి । స్వర్ణ
శృంగీరౌ పృథురాం * కాంస్యదోహం పయస్సిగ్ధీమ్ ॥ ౧౮ ॥ ప్రయాగే శ్రోత్రియం శ్రాద్ధే
భోజయిత్యాంధావిధి । శుక్లాః పురధరంశాన్దంధర్మజ్ఞం వేదపారగమ్ ॥ ౧౯ ॥ భోగా
స్తస్య ప్రదాతవ్యా గర్జాయమునసగ్ధమే । వాసాంసేవ మహాగ్నానిరత్నాని వివిధాని

చ॥ ౨౦ ॥ యావద్రోమాణితస్యాగోస్సప్రిగాత్రేషుసత్తమ । తావద్వర్షహససా
ణిస్వర్గలోకేమహీయతే ॥ ౨౧ ॥ యత్రాపాలభతేజన్తసాగోస్తత్రాభిజాయతే ।
నవపశ్యతితంఘోరంనరకంతేనకర్మణా ॥ ౨౨ ॥ ఉత్తరాద్వక్రకుమాన్వాప్యమోదతే
కాలమతుయమ్ । గవాశతసహస్రేభ్యోదద్యాదేకాంపయస్సినీమ్ ॥ ౨౩ ॥ పుత్త్ర
దారాంప్రభాభ్యత్యానోరేకావ్రతితారయేత్ । తస్మాత్సర్వేషుదానేషుగోదానం
తువిశిష్యతే ॥ ౨౪ ॥ దుర్గమేవిమమేఘోరేమహాపాతకసమూలే । గౌరేవరక్షాం
కురుతేతస్మాద్యేయాద్విజాతయే ॥ ౨౫ ॥

ఇతి శ్రీమత్సంకరాచార్యేనామోద్ధృతః పంచాంగ
మాహాత్మ్యే తుల్యజరశతతమోదభ్యాముః.

[illegible]

ససతుః మారసహితాస్తథావై పరమర్షయః ॥ ౧౭ ॥ అగ్నిగ్రహముఖాన్వైవత్యథా
బ్రహ్మర్షయోవరే । యత్రానాగాస్సుపజ్ఞాశ్చసద్ధాశ్చక్రచరాశ్చయే ॥౧౮॥ సరితస్స
గరాశ్శైలాస్తథాపద్మాధరాశ్చయే । హరిశ్చభగవానాస్తే ప్రజాపతిపురస్సగః ॥౧౯॥

గర్భాయమునయోర్మధ్యంపుథివ్యాజఘనంస్తృణమ్ । ప్రయాగంరాజభక్షులత్రిమ
లోకేషుః శ్రుణమ్ ॥ ౨౦ ॥ తనిఃపుణ్యతమంనాస్త్రీతిమలోకేషుభారత । శ్రవణాత్త
స్యతీర్థస్యనామసజ్జీర్తనాదపి ॥ ౨౧ ॥ మృత్తీకాలఘ్ననాద్వాపినరఃపాపాఘ్రియ
చ్యతే । తత్రాభిషేకంయఃకుగ్యాత్మకరస్థేదివాకరే ॥ ౨౨ ॥ సతుల్యఫలమాహ్నతి
రాజసూయాశ్చ మేధయోః । నవేదవచనాతీతంసలోకవచనాత్తథా ॥ ౨౩ ॥ మతి
రుత్కృతశణేయాతీప్రయాగగవనంప్రతి । కోటితీర్థసహస్రాణిపప్తికోట్యస్తథాప
గాః ॥ ౨౪ ॥ తేహంసాన్నిధ్యవత్త్రైవసతతంకురున్దన । యాగతిరోగ్రియక్రిస్య
సత్వస్థస్యనామిణిః ॥ ౨౫ ॥ సాగతిస్త్యజనఃపాణాన్దక్షాయమునసక్తమే । నతేజీ
వద్విలోకేస్త్యగ్రియత్రయస్థిర ॥ ౨౬ ॥ యేప్రయాగంసమన్మృప్తాస్త్రీతిమలో
కేషువిశుభమ్ । పవన్పుష్పాశ్చయత్తీర్థంప్రయాగంపరమంపజమ్ ॥ ౨౭ ॥ ముచ్యతే
సర్వపాపేభ్యశ్చశాబ్దః । ఇంద్రాహుతా । శివపృథ్వాశ్వనిరౌనాగౌయమునాదక్షిణేత
తే ॥౨౮॥ తత్రసాన్దత్వాచివీత్వాచముచ్యతేసర్వపారిదైః । తత్రతాత్వాచసంస్థానం
మహాదేవస్యధీనతః ॥ ౨౯ ॥ నరస్తాగ్రియతేషూగ్యాత్మకాతీతాద్దేశావరాణాం । కృ
త్యాభిషేకంకురునస్సోత్సవమేధఫలంలభేత్ ॥ ౩౦ ॥ స్మర్తృలోకహవాహ్నతియావదా
భూతసమ్మత్ ॥ పూర్విభాగేతుగర్భాయాస్త్రీతిమలోకేషుభారత ॥ ౩౧ ॥ కూ
మరైవతుసాముద్రంప్రతిష్ఠానంకురుశుభమ్ । బ్రహ్మచారిజితక్రోధస్త్రీరాత్రంయ
దిత్యతీతి ॥ ౩౨ ॥ సర్వపాపమశుద్ధాత్మాసోశ్చమేధఫలంలభేత్ । ఉత్తరేణప్రతిష్ఠా
నాద్భాగీరథ్యాస్త్రుపూర్వతః ॥ ౩౩ ॥ హంసప్రపఞ్చసంనామతీర్థంత్రైలోక్యపశుత
మ్ । అశ్వమేధఫలంతత్రసానమాత్రేణభారత ॥ ౩౪ ॥ యావచ్ఛస్త్రీశ్చసూగ్యశ్చ
తావత్స్వర్గేనుహితే । ఉగ్వశీపులినేగమ్యేబపులేహంసపాణ్డరే ॥ ౩౫ ॥ పరి
త్యజతీయఃపాణాఞ్చృణుశ్చస్యాపియథలమ్ । పక్షిర్నర్వసహసాగ్రిశివష్టిగ్వర్వశ
తానిచ ॥ ౩౬ ॥ వసతేపిశ్శుభిన్నార్ధంసూర్యలోకేనగాధిప । ఉగ్వశీంశుసదాప
శ్యేద్దేవలోకేనగాధిప ॥ ౩౭ ॥ పూజ్యతేనతంతత్రయమిగధగ్నకిన్నతైః । తతస్సృగ్దప
రిభ్రీష్టఃక్షీణకన్యూదివిమృగః ॥ ౩౮ ॥ ఉగ్వశీసద్యశీనాంతుకన్యానాంలభతేశరమ్ ।
పుథివ్యానాసముదాయాంమహాభోగపతిర్భవేత్ ॥ ౩౯ ॥ ధనధాన్యసమాయుక్తోహ్య
సౌభవశాన్త్యశః । గవామశ్వసహస్రాణాంబహునాంతుపతిర్భవేత్ ॥ ౪౦ ॥ ముఖ్యే
నారిసహస్రాణాంబహ్వీనాంచపతిర్భవేత్ । దశగ్రామసహస్రాణాంభోక్తాభపతిరి
త్యశః ॥ ౪౧ ॥ కాశ్యేనూపురశబ్రెత్యనుప్రోసానతిబుద్ధ్యతే । భుక్త్వాతుభోగాన్విశు

లాంస్తతీర్థంలభతేపునః ॥ ౪౨ ॥ శుక్లాశ్చరధరోనిత్యంనిత్యంయతేద్రియః ।
 ఏకకోలంతుభుజ్జామోమాసంశమోర్ధతిగ్భవేత్ ॥ ౪౩ ॥ సువర్ణాలభ్యతానాంతునా
 రీణాంలభతేశంపి । సభుక్త్యాపిపులాన్యోగాంస్తతీర్థంలభతేపునః ॥ ౪౪ ॥ అథ
 సన్ధ్యావతేరమ్యేబ్రహ్మచారిజతేద్రియః । ఉపాసితశుచిసన్ధ్యాంబ్రహ్మలోకమవా
 ప్నుయాత్ ॥ ౪౫ ॥ కోటితీర్థంసమాసాద్యయస్తుప్రాణాన్నిత్యజేత్ । కోటిర్వ
 ర్షసహస్రాణాంస్వర్గలోకేమహీయతే ॥ ౪౬ ॥ తతస్సద్గ్రామీరిభ్యఃక్షీణకర్మా
 దివశ్శుభః । సువర్ణవణిమిత్రాధ్యేకులేజాయేగరూపవా ॥ ౪౭ ॥ తతోభోగవతీం
 గత్వావాసుకేరుణ్యరేణు । దశాశ్వమేధికంనామతీర్థంతత్రావరంభవేత్ ॥ ౪౮ ॥
 కృతాభిషేకస్తునరసోశ్వమేగభలంభేత్ । ధనాఢ్యోరూపవాదయోదాతాభవ
 తిధార్మికః ॥ ౪౯ ॥ చతుర్వేదేమయశ్శుభ్యంసత్యవాదిమయత్ఫలమ్ । అహింసా
 యాంతుయోధర్మోగమనాదేవశశ్చలమ్ ॥ ౫౦ ॥ కురుక్షేత్రసమాగక్తాయత్రకత్రావ
 గాహితా । తస్మాద్దశగుణాసాహికాశీద్వాయత్రసద్గతా ॥ ౫౧ ॥ యత్రగక్తామహా
 భాగాబహుతీర్థాతపోధనా । సిద్ధక్షేత్రంతమధయంనాత్రకార్యాచిచారణా ॥ ౫౨ ॥
 క్షితౌతారయతేమత్త్యాన్నాగాంస్తారయతేహ్యధః । దివితారయతేదేవాంస్తేనతివధ
 గాస్తృతా ॥ ౫౩ ॥ యావదస్థీగక్తాయాంతిష్ఠ్యైయస్యదేహినః । తావద్వర్షస
 హసాగ్రోస్వర్గలోకేమహీయతే ॥ ౫౪ ॥ తీర్థానాంతుపరంతీర్థంసదీనాముత్తమా
 సదీ । మోక్షదాసర్వభూతానాంమహాపాతకినామపి ॥ ౫౫ ॥ సర్వత్రసులభాగ
 క్తాత్రిమిషానేషుదుర్లభా । గక్తాద్వారేప్రయాగేవగక్తాసాగరసద్గమే ॥ ౫౬ ॥
 తత్రసాత్వాదివాయూన్దియేచ్ఛతాస్తేఽపునగ్భవాః । సప్తేసామేవభూతానాంపా
 పోపహతచేతసామ్ ॥ ౫౭ ॥ గతిమన్యేషమాణానాంనాస్తిగక్తాసమాగతిః । పఃత్రా
 ణాంపవిత్రంచమగ్ధానాంచమగ్ధశమ్ ॥ ౫౮ ॥ మహేశ్వరశరోభగ్నిష్ఠాసర్వపాపహ
 రాశుభా ॥ ౫౮౪ ॥ * * * * *

ఇతిశ్రీమత్స్వపురాణే మారుండేయయుగిష్ఠిర సంవాదే ప్రయాగ
 మాహాశ్లేష్మ చతురుస్తర శతతమోఽధ్యాయః.

మారుండేయః ॥ శృణురాజస్త్రియాగస్యమాహాశ్లేష్మంపునరేవచ । య
 చ్ఛ్చత్వాసర్వపాపేభ్యోముచ్యతేనాత్రసంశయః ॥ ౧ ॥ మానసంనామతీర్థం
 తుగక్తాయాఉత్తరేతే । త్రరాత్రోపాపితస్సాన్త్యా సర్వానామానవాపు
 యాత్ ॥ ౨ ॥ ఏతత్ఫలమవాప్నోతితతీర్థంలభతేపునః । అకామోవాసకా
 మోవాగక్తాంప్రాప్యవిముచ్యతే ॥ ౩ ॥ వృతస్తులభతేస్వర్గంనరకంచసవశ్యతి ।
 అపురోగణసజ్జితేస్సుప్తేసాప్రతిబుద్ధ్యతే ॥ ౪ ॥ హంససారసయక్షేనవిమానేన

సగచ్ఛతి । బహువర్ష సహస్రాణాం రాజేన్ద్ర విభిజ్ఞతే ॥ ౫ ॥ తతస్త్వగ్ధాశ్చ
రిభిర్విష్ణోః కీణకర్మాదివస్తుభిః । సువర్ణ మణిముక్తాఢ్యేజాయతే మహితేకులే ॥ ౬ ॥
వష్టితీర్థ సహస్రాణి సప్తకోటిశతానిచ । మాఘమాసే గమిష్యన్త్రిగ్దాయమునస
గ్గమే ॥ ౭ ॥ గవాంశత సహస్రస్య సహస్రస్తోత్రస్య యత్ఫలమ్ । ప్రయాగే మాఘ
మాసే శుక్రహస్తాస్స తస్య తత్ఫలమ్ ॥ ౮ ॥ గర్జాయమునయోర్మధ్యే కాష్ఠాగ్నిం
యస్తు సాధయేత్ । అవ్యక్తాఙ్గో హ్యరోగస్తపశ్చేన్ద్రియసహస్వతః ॥ ౯ ॥ యావ
న్ద్విరోమహాపాణితస్య గాత్రేషు దేహినః । తావద్వర్ష సహస్రాణి స్వర్గలోకే మహీ
యతే ॥ ౧౦ ॥ తతస్త్వగ్ధాత్పరిభ్రాజిష్టోజమ్బుద్విపపత్య వేత్ । సభుక్త్వా
విపులావస్థాం స్తతీర్థం లభతేపునః ॥ ౧౧ ॥ జలప్రవేశం యః కుర్యాత్సగ్గమేలోక
విశుతే । రాముగ్రస్తోయథాసోమోవిముక్తస్సర్వపాతకైః ॥ ౧౨ ॥ సోమలోకమ
వాపోక్షిసోమేనసహమోదతే । వష్టివర్ష సహస్రాణి వష్టివర్షశతానిచ ॥ ౧౩ ॥
స్వర్గే చ శత్రులోకే స్పృశ్నస్మిగ్ధవస్థానీపితే । పరిభ్రాజిష్టరాజేన్ద్ర సమృద్ధేజాయతే
కులే ॥ ౧౪ ॥ అథ శ్చ రాస్తుయోజ్వాలా మూర్ధ్ని పాదః పిబేన్నరః । శతవర్ష స
హస్రాణి స్వర్గలోకే మహీయతే ॥ ౧౫ ॥ పరిభ్రాజిష్టరాజేన్ద్రాగ్నిహోహా
త్రీభవేన్నరః । భుక్త్వా సుఖభోగాన్విపులాం స్తతీర్థం లభతేపునః ॥ ౧౬ ॥ యస్సు
దేహం ద్విధా కృత్వా శశునేభ్యః ప్రయచ్ఛతి । విహగైరుపభుక్తస్య శ్రుణుతస్యాపియ
త్ఫలమ్ ॥ ౧౭ ॥ శతవర్ష సహస్రాణి సోమలోకే మహీయతే । తతస్త్వగ్ధాత్పరి
భ్రాజిష్టో రాజాభవతి ధార్మికః ॥ ౧౮ ॥ సుణవానూప్రసవ మ్నోభవతి ప్రేయదర్శనః ।
భుక్త్వా సుఖభోగాన్విపులాం స్తతీర్థం లభతేపునః ॥ ౧౯ ॥ యామునే చోక్త రేకూలే
ప్రయాగస్య తుదక్షిణే । బుధప్రమోదనం నానా తీర్థం శుభరమంస్త్రుగమ్ ॥ ౨౦ ॥
ఏకరాత్రోషితస్సాన్తాన్త్యయిజైస్సు రైవ్యే ప్రముచ్యతే । సూర్యలోకమవాపోక్షతవ్యా
నృణాం చ సదాభవేత్ ॥ ౨౧ ॥ * * * * *

ఇతి శ్రీ మత్స పు రాణే మార్కండేయ యుధిష్ఠిర సంవాదే ప్రయాగమా
హాత్యే పశ్చోత్తర శతతమోఽధ్యాయః.

యుధిష్ఠిరః ॥ ఏతచ్ఛ్రుత్వా ప్రయాగస్య యత్త్యయాపరికిర్తితమ్ । విశు
ద్ధం మేద్యహృదయం ప్రయాగస్య తుకీర్తనాత్ ॥ ౧ ॥ అనాశక ఫలం బ్రూహి భగవం
స్తత్రకిన్తృశమ్ । కంచలోకమవాపోక్షితి శుద్ధస్సర్వకీర్ణమైః ॥ ౨ ॥ మార్కండేయః ॥
శృణు రాజస్త్రియాగస్య త్వనాశక ఫలం విభో । ప్రాప్నోతి పురుషోధి మాఘ శ్చంద్రాధానో
జితేన్ద్రియః ॥ ౩ ॥ అహీనాఙ్గో హ్యరోగశ్చ పశ్చేన్ద్రియ సహస్వతః । అశ్వమేధ
ఫలంతస్య గచ్ఛతస్తు పదేవదే ॥ ౪ ॥ కులాని తారయే ద్రాక్షాదశపూర్వాదశపరాః ।

ముచ్యతే సర్వపాపేభ్యస్తగచ్ఛేత్సరమంపదమ్ ॥ ౫ ॥ యుధిష్ఠిరః ॥ మహాభాగ్యం
హి భర్తృస్య యోగ్యం విజిసి మే ప్రభో! అల్పేనైవ ప్రయత్నైః సర్వమార్గాభ్యానవాపున్న
యాత్ ॥ ౬ ॥ అశ్వమేనైవ బహుభిః ప్రాప్య తే సాక్ష్యతేగపి! ఇహంత్యం సంశయం
బ్రూహి వరం కామూహలం హి మే ॥ ౭ ॥ మార్కణ్డేయః ॥ శృణు గాన్ధమాన్యహ్యం
మహాపాపప్రణాశనమ్ । పన్నగర్థేణ యతోష్ఠిక్తిన్యపీతాం సన్నిహౌపురా ॥ ౮ ॥
పశ్చాయోజనపిస్తీర్ణం ప్రయాగస్య తు మణ్డలమ్ । ప్రవేశో యస్య తద్భూమా సోశ్వమే
ధః పదేవ దే ॥ ౯ ॥ వృతీతాన్మురుమాన్తస్సప్తభువ్యంశ్వచతుర్దశ । సరస్తారయ తేన
ర్వాన్యస్తప్రప్రాణాన్మరిశ్య జేత్ ॥ ౧౦ ॥ ఏవంజ్ఞాత్వా తు గాజేన్ద్రసదాశ్రద్ధాపరో
భవ । అశ్రద్ధాధానాః పురుషాః పాపోపహతజేతనః ॥ ౧౧ ॥ సప్రాపున్నస్త్రితం ఘోనం
ప్రయాగం దేవరక్షితమ్ ॥ యుధిష్ఠిరః ॥ సేహాన్యాన్సన్యోభాద్యాన్యేతు కామవ
శంకతాః ॥ ౧౨ ॥ కథంకీర్తనం తేహంకీర్తనం పుణ్యమవాపున్నయః । విక్రయస్సర్వ
భాన్డానాం కార్యాకాన్యసంజానతః ॥ ౧౩ ॥ ప్రయాగే కాగతిస్తస్య తన్నే బ్రూహి మ
హామతే ॥ మార్కణ్డేయః ॥ శృణు గాన్ధమాన్యహ్యం సంస్యం పాపప్రణాశనమ్ ॥ ౧౪ ॥
మానమేకం సగస్సాన్యాయాన్ప్రియాగే నియతేన్ద్రియః । ముచ్యతే సర్వపాపేభ్యోయ
థాదిప్తంస్య యమ్మువా ॥ ౧౫ ॥ శుచిస్తుప్రయతోభూత్వాఽహింసా శ్రీర్ధయాన్వితః ।
ముచ్యతే సర్వపాపేభ్యస్తగచ్ఛేత్సరమంపదమ్ ॥ ౧౬ ॥ విస్మయపాతకానాంతు
ప్రయాగే శృణు యస్మిన్ ॥ ప్రకాలమేవ సాన్యాతతహం బైతు మాచరేత్ ॥ ౧౭ ॥ త్రి
భిగ్నానైః ప్రముచ్యేత సప్రయాగే నాశ్రనంశయః । అజ్ఞానేన తత్సర్వం తీర్థయాత్రాది
కంభవేత్ ॥ ౧౮ ॥ సర్వకామసమృద్ధ్యున్వర్గణ్యేకేహ హియతే । ఘోనంచలభతే
నత్యంధనభాన్యసమాకులమ్ ॥ ౧౯ ॥ ఏవంజ్ఞానేన సముచ్ఛస్సదాభవతుభోభవాత్ ।
తారితాః పితరస్తేన సరకాన్ప్రితామహాః ॥ ౨౦ ॥ ధగ్మసుసారిధిశ్చత్వయాపు
ష్టః పునః పునః । త్వష్ట్రీయాన్ధం మయాదోక్తం గుహ్యమేతస్మినాతనమ్ ॥ ౨౧ ॥ యుధిష్ఠి
రః ॥ అన్యమేన ఫలం జన్మహ్యన్యమే తారితంకులమ్ । ప్రీతోస్త్యమగృహీతోస్త్విదర్శనాదే
వతే మనే ॥ ౨౨ ॥ త్వద్గృహాత్తుధగ్మత్వన్యక్తేహం సర్వకిన్హిప్తైః । ఇదానిం వేద
చాత్మానంభగవత్పాపాకిన్హిచమ్ ॥ ౨౩ ॥ మార్కణ్డేయః ॥ దిష్ట్యా తే సఫలం జన్మ
దిప్త్యా తే తారితంకులమ్ । కీర్తనాద్వర్ధతే పుణ్యం శ్రుత్వా పాపం ప్రణశ్యతి ॥ ౨౪ ॥

— శ్రిరుమునాస్సానమాహాన్యమే శ్రి —

యుధిష్ఠిరః ॥ సాన్నేన నమునాయాంతుకింఫలం వై మహామనే । ఏతన్నే సర్వమా
ఖ్యాహియథాన్యప్తంయథాశ్రుగమ్ ॥ ౨౫ ॥ మార్కణ్డేయః ॥ తపసస్య సతాదేవీత్రి
మూలోకేష్టుశ్రుతా । సమాఖ్యాతా మహాపుణ్యాయమునాతత్ర నిహృగా ॥ ౨౬ ॥
యేనైవ సస్మృతా గ్జ్ఞాతేనైవ యమునాగతా । యోజనానాం సహస్రీణి కీర్తనాత్వా
పనాశనీ ॥ ౨౭ ॥ తత్రస్సాత్వాచపీత్వాచయమునాయాం యుధిష్ఠిర । కీర్తనాల్ల

భలేపుణ్యం దృష్ట్వా భద్రాణివశ్యతి || ౨౮ || అవగాహ్య చపీత్వా వాపునాత్వా సప్త
మంతులమ్ | తస్యాంస్నానఫలా దేవసయాతివరమాంగళమ్ || ౨౯ || అగ్నితీర్థమితి
ఖ్యాతం యమునాదక్షిణేతలే | పశ్చిమేధర్మరాజస్య తీర్థంచమరకం స్మృతమ్ || ౩౦ ||
తత్రస్నాత్వా దివంయాన్వియేన్మృతాస్తేఽపునగ్భవః | ఏవం తీర్థాని సర్వాణి యము
నాదక్షిణేతలే || ౩౧ || ఉత్తరేణ వప్త్యోమి అదిత్యస్య మహాత్మనః | తీర్థం నిర్జన్యం
నామయత్ర దేవాస్స వాసవాః || ౩౨ || ఉపాసతే సదా సద్భ్యాం నిత్యం కాలే యుధిష్ఠి
ర | దేవాస్సైవ త్ర తీర్థం యేచాన్యే విబుధాజనాః || ౩౩ || సదా దానపరోధూత్వా
కురుతీర్థాభిషేచనమ్ | అన్యే చ బహవ స్తీర్థాస్సర్వ పాపహరాస్త్యుతాః || ౩౪ || తేషు
స్నాత్వా దివంయాన్వియేన్మృతాస్తేఽపునగ్భవమ్ | గణ్ధాచయమునాపైవ ఉభేతుల్య
ఫలేష్టతే || ౩౫ || కేవలం జ్యేష్ఠభావేన గణ్ధాసర్వత్ర పూజ్యతే | ఏవం కురుష్వ
కాస్తేయి సర్వతీర్థాభిషేచనమ్ || ౩౬ || యావజ్జీవకృతం పాపంత త్త్రణాదేవస్య తి
య ఇదం కల్యణ్మయపతలే చ శృణోతి చ || ౩౭ || ముచ్యతే సర్వ పాపేభ్య స్సర్వర్థలో
కం సగచ్ఛతి || ౩౮ || * * * * *

ఇతి శ్రీమత్స్య పురాణే మార్కండేయ యుధిష్ఠిరసంవాదే ప్రయాగ
మాహాత్మ్యే పశుక్షరశతతమోద్ధ్యాయః.

యుధిష్ఠిరః || శ్రుతం హి బ్రహ్మణా ప్రోక్తం పురాణం పుణ్యకీర్తనమ్ | తీర్థానాం
తు సహస్రాణి శతాని యుతాని చ || ౧ || సర్వే పుణ్యాని పుత్రాశ్చ గోశ్చ పరమాస్త్యు
తా | పృథివ్యాం నైమిశపుణ్యమస్తరియే చ పుష్కరమ్ || ౨ || త్రయాణాం హి లో
కానాం కురుతే ప్రాంఘిష్యతే | సర్వాణి తాని సన్త్యజ్యైకమేకం ప్రశంససి || ౩ ||
ప్రయాగే శుత్యయా ప్రోక్తమత్ర ధ్యేయమనుజ్ఞమమ్ | గతించవరమాం దివ్యభోగాంశ్చై
వయభేషితాః || ౪ || కింధ్యేన ల్పయోగేన బహుధర్మాన్ సగ్రంససి | ఏతన్యే సంత
యం బ్రూహియథాదృష్టం యథాశ్రుమ్ || ౫ || మార్కండేయః || అత్ర ధ్యేయం నవక్త
వ్యం ప్రత్యక్షమపి యద్భవేత్ | సుస్మృతైర్దధానస్య పాపాపమాతచేతసః || ౬ || అత్ర ద్దధా
నోహ్య శుద్ధిర్వర్తత్యస్త్యక్తమగ్భవతి | ఏతే పానకే సస్మయే తే నేవం భాషితం వయా || ౭ ||
శృణు ప్రయాగమాహాత్మ్యం యథాదృష్టం యథాశ్రుతిమ్ | ప్రత్యక్షంచ పరోక్షంచయ
థాతథ్యం భవిష్యతి || ౮ || నవైవాన్యేషు దృష్టంచయథాదృష్టం యథాశ్రుతిమ్ | శాస్త్రం
కృత్వా ప్రమాణంచ యుజ్యతే యోగమాత్మనా || ౯ || క్లిశ్యతే చాపరస్తత్ర నైవయో
గమవాప్నుయాత్ | జన్మాన్తరసమాప్రసేభ్యోయోగం లభ్యతీమనవః || ౧౦ || య
థాయోగసమాప్రసేభ్యోయోగం లభ్యతీమనవైః | యస్తు సర్వాణి త్వాని బ్రాహ్మణే

భ్యుఃప్రయచ్ఛతి ॥ ౧౧ ॥ తేనదానేనదత్తేనయోగోలభ్యేతమానవైః । ప్రయాగేతు
మృతస్యేదంసర్వంభవతినాస్యథా ॥ ౧౨ ॥ ప్రయాగహేతువత్ప్రాయశ్చక్రధానస్య
భారత । యథాసర్వేషుభూతేషుసర్వత్రైవిచదృశ్యతే ॥ ౧౩ ॥ బ్రహ్మనైవాస్తి
యత్యింద్రియబ్రాహ్మణిబోధ్యతే । ఏవంసర్వేషులోకేషుబ్రహ్మసర్వత్రపూజ్య
తే ॥ ౧౪ ॥ తథాసర్వేషుతీర్థేషుప్రయాగఃపూజ్యతేబుధైః । పూజ్యతేతీర్థరాజ
శ్చసత్యమేవయుధిష్ఠిర ॥ ౧౫ ॥ బ్రహ్మపిన్దోరీతేనన్యంప్రయాగంతీర్థముత్తమమ్ ।
తీర్థరాజనుప్రాప్యనచాన్యత్యింద్రియదర్శతి ॥ ౧౬ ॥ కోహిదేవత్వమాసాద్యమాను
వత్త్వంబిక్ష్యతి । అనేనైవప్రమాదేనఃజ్ఞాస్యసియుధిష్ఠిర ॥ ౧౭ ॥ యథాపుణ్యత
మంనాస్తితత్రైవకథితంమయా ॥ యుధిష్ఠిరః ॥ శ్రువాంహియత్త్వయాప్రోక్తంపిన్ది
తోహంపునఃపునః ॥ ౧౮ ॥ కథంయోగేనతత్ప్రప్తంస్వర్గవాసంతుకర్మణా ।
దాతావైలభతేభోగానభంధైకర్మణఃఫలమ్ ॥ ౧౯ ॥ తానకర్మాణిప్యచ్ఛామిపున
ర్వైప్రాప్యతేమహీ ॥ మారూఢ్యేయః ॥ శృణురాజస్మిప్రత్యాయుయథోక్తకరణీం
మహిమ్ ॥ ౨౦ ॥ గామగ్నింద్రాహ్మణంశాస్త్రంకాశ్చనంశలిలంస్త్రియః । మా
తరంపితరంప్రవయేన్ద్రునినరాధమాః ॥ ౨౧ ॥ సతేహమూర్ధ్వగమనమిప్రాహప్ర
జాపతిఏవంయోగస్యసమ్ప్రాప్తిస్థానంపరమదుర్లభమ్ ॥ ౨౨ ॥ పశన్దినరకేఘ్నా
రేయేనరాఃపాపకర్మిణఃపాస్త్యశ్వంగామసంధ్యాపంచణిమృతాదికాశ్చనమ్ ॥ ౨౩ ॥
పరోక్షంహరతేయస్తదానంనైవప్రయచ్ఛతి । సతేగచ్ఛన్తివైస్వర్గందాతారోయత్ర
భోగినః ॥ ౨౪ ॥ అనేకకర్మణాయుక్తఃసచ్యతేనరకేఘ్నః ॥ మారూఢ్యేయః ॥ శృ
ణురాజత్సహోప్రాజ్ఞయథోక్తాచారలక్షణమ్ ॥ ౨౫ ॥ వివిధానిచరత్సాగ్రాహ్యము
క్తాశ్చకాశ్చనమ్ । పరోపకారతోయస్తస్మాదానంసంపదయచ్ఛతి ॥ ౨౬ ॥ సవైగచ్ఛ
తిచస్వర్గంసమభంవరమాంగుళమ్ । తస్మాన్సర్వప్రయతేననరేయోన్యాయాన్జిగంధ
నమ్ ॥ ౨౭ ॥ ఏవంస్వర్గావపర్తౌవాశుభాశుభతేనః । అన్యాయాన్జిగవితేననరకం
యాతిదారుణమ్ ॥ ౨౮ ॥ యోగ్యస్యస్యస్యత్సారత్సాప్రయచ్ఛనరోయది । ర
త్నాదివస్యశత్యుభయంహృతాన్యోగ్యఫలంలభేత్ ॥ ౨౯ ॥ ఏకస్త్వంసమాసేనకథి
తంరాజసత్తమ । పృచ్ఛమాంయచ్ఛన్తివ్యంత్యుత్సంకథయామి ॥ ౩౦ ॥ యుధి
ష్ఠిరః ॥ అథతీర్థంహ్యనుసరనేనవాకన్తిశామనే । తీర్థయాత్రాఫలంహర్యోలభ
తేతద్వచస్యమే ॥ ౩౧ ॥ మారూఢ్యేయః ॥ శృణురాజస్మిప్రత్యాయుత్తీర్థయాత్రావి
ధిక్రమమ్ । ప్రతిగ్రహదుపావృత్తస్సస్త్వోయేనకేనచిత్ ॥ ౩౨ ॥ అపాజ్గరవిము
క్తాత్మాసతీర్థఫలమశ్నుతే । అకోపనశ్చరాజేష్టసన్యవాదిదృఢవ్రతః ॥ ౩౩ ॥ ఆత్మో
పమశ్చభూతేషుసతీర్థఫలమశ్నుతే । ఏవంయోగంవదర్శంచదాతారంచయుధిష్ఠి
ర ॥ ౩౪ ॥ యచ్ఛసత్యమసత్యంచాస్తిసాస్తీశియశ్చలమ్ । కరున్తంతుప్రవత్సా

శ్రీ మధ్వ పురాణే.

మయిభాహస్వయవజ్జజః || ౩౫ ||

*

*

*

*

ఇతిశ్రీమధ్వపురాణే మార్కణ్డేయయుగిష్ఠిరసంవాదే ప్రయాగ
మాహాత్మ్యే సప్తోత్తర శతతమోఽధ్యాయః.

మార్కణ్డేయః || శృణు రాజస్త్రియాగస్యమాహాత్మ్యంపునరేవతు | నైమిశంపు
ష్కరంనైవగోత్రంసంస్థసాగరమ్ || ౧ || గయాపైత్రధమాకంచగక్టాసాగరమేవ
చ | ఏతేచాన్యేచబహవోయేచపుణ్యాశ్శిలోచ్ఛయాః || ౨ || దశతీర్థసహస్రాణి
త్రంశతోఽట్యస్తథాపరే | ప్రయాగేసంస్థితాన్తత్యమేవమాహుర్జునిపీఠాః || ౩ ||
త్రీణిచాథాగ్నికుండ్రానియేషాంకుభ్యేచజాహ్నువీ | ప్రయాగాదభినిష్క్రాంతాసర్వదే
వసహస్రపుత్రా || ౪ || తపనస్యసుతాదేవీత్రీమణిలోకేవమిత్రుతా | యమునాగక్ట
యాసార్థంసక్తతాలోకపావనీ || ౫ || గక్టాయమునయోరగ్ధ్యేవృథివ్యాజఘనం
స్తృతమ్ | ప్రయాగంరాజశాస్త్రాలకథాంనార్హన్తిమోఽశీమ్ || ౬ || తిస్త్రికోట్యర్థ
కోటిపతీర్థానాంవసుగవ్రువీత | దిఃభువ్యంతరిక్షేవతస్సర్వంజాహ్నువీగఠమ్ || ౭ ||
ప్రయాగసహస్త్రినాకహ్నుతాశ్వజరాప్రయా | భోగితంపుత్రస్త్రిమావేదిరేమాప్ర
జాపతే || ౮ || తత్రివేదాశ్వయజ్ఞాశ్చమూర్ధ్నినుమోయుగిష్ఠిర | ప్రజాపతిముపాస
న్దేముపయశ్చతపోధనాః || ౯ || యశస్తేత్రతుభిదేవాప్తథావక్రధరాస్థపాః | తతః
పుణ్యతపంసాన్త్రీమణిలోకేషుభారత || ౧౦ || ప్రభావస్సర్వతీర్థేభ్యఃప్రభవత్యధి
కంబిభో | యద్రగక్టామహాభాగాసదేశస్తత్రపావనః || ౧౧ || సిద్ధక్షేత్రంచవిజ్ఞే
యంగక్టాతీరసహస్త్రిణమ్ | ఇరంసస్యంవిజానీయాత్పాథూనామాశ్చజస్యచ || ౧౨ ||
సుహృదశ్చపితౄషేషేణశిష్యస్యానుమాతస్యచ | ఇరంధస్యమిదంస్వర్గమిదంసేవ్యమి
దంసుఖమ్ || ౧౩ || ఇదంపుణ్యమిదంకీర్త్యంపావనంధర్మముత్తమమ్ | మహర్షీణా
మిదంగుహ్యాంసర్వపాపప్రణాశనమ్ || ౧౪ || అధీశ్వరద్విజోపేతగ్నిర్మలంస్వ
ర్గమాపున్నయాత్ | యస్త్యిమంశృణుయాన్నిత్యంతీర్థంపుణ్యంసదాశుచిః || ౧౫ || జా
తిస్సర్వత్వంబభూతేనాకప్యస్తేచమోదతే | ప్రాప్యనైతానిధానిసద్భిశ్చిహ్నానుదర్శి
భిః || ౧౬ || సాహితీర్థేషుకారవ్యసచవక్రగతిన్భవేత్ | త్వయాదపసమ్యక్పుష్టే
నకథితానిమయాఃభో || ౧౭ || తారితాఃపితరస్సర్వేతక్షైవవపితామహాః | ప్ర
యాగస్యతుసర్వేతేకథాంనార్హన్తిమోఽశీమ్ || ౧౮ || ఏవంజ్ఞానంచయోగంచతీ
ర్థంచైవయుగిష్ఠిర | బహుజ్ఞేశేనయుజ్యన్తేనతేషామితరాగతిః || ౧౯ || త్రికాలంచ
జపఃజ్ఞానంసర్వర్థలోకంగమవ్యతి || ౨౦ ||

*

*

*

*

ఇతిశ్రీమధ్వపురాణే మార్కణ్డేయ యుగిష్ఠిరసంవాదే ప్రయాగ
మాహాత్మ్యే అష్టోత్తర శతతమోఽధ్యాయః.

యుధిష్ఠిరః॥కథంస్వర్గమిదంప్రొక్తంప్రయాగస్యహహమునే । ఏతస్మైసర్వ
మాఖ్యాహియథాహిమమతారయేత్ ॥ ౧ ॥ మారగజ్జేయః ॥ శృణురాజన్యహాబా
హూప్రొక్తంసర్వమిదంజగత్ । బ్రహ్మవిష్ణుస్తథాసోమోదేవతాఃప్రభురవ్యయః
॥ ౨ ॥ బ్రహ్మస్మజ్జఘాతానస్థావరంజగదమంచయత్ । తాన్యేతానరేలోకేష్టు
స్సంవర్ధతేవ్రజాః ॥ ౩ ॥ కల్పావేతస్యనగ్రంహిరుద్రస్సంహరతేజగత్ । తదాహర
తిచాప్యేతన్నకదావిద్విసశ్యతి ॥ ౪ ॥ యశ్చైవస్త్వఘాతానాంయఃపశ్యతిసపశ్యతి
అత్రయేత్వపశ్యన్తితేయాన్విపరమాంగతిమ్ ॥ ౫ ॥ యుధిష్ఠిరః॥ఆఖ్యాహిమేయ
థాతత్త్వంయథైవాతస్థతేశ్రుతిః । కేనవాకారణేనైవశస్త్రేలోకసత్తమాః ॥ ౬ ॥
మారగజ్జేయః ॥ ప్రయాగేయేనపశ్యతిబ్రహ్మవిష్ణుర్మహేశ్వరః । కారణంతస్మైవ
త్యోమిశృణుత్వంతచ్యుధిష్ఠిర ॥ ౭ ॥ వశ్చయోజనపిస్తీర్థంప్రయాగస్యకుమణ్డల
మ్ । తస్య నిరక్షణాథాయపావకర్మనివారణాత్ ॥ ౮ ॥ యస్తీర్థహ్వస్వకంపా
పంసరకంచనపశ్యతి । ఏవంబ్రహ్మచక్షుశ్చప్రయాగేశ్వరీమేశ్వరః ॥ ౯ ॥ ఉత్తరేణ
ప్రతిష్ఠానాచ్ఛర్మనాబ్రహ్మశేష్ఠతి । మహేశ్వరోపహోఘాత్పాయావదాభూతసమృ
పమ్ ॥ ౧౦ ॥ యేచాన్యేబహవశ్చైవతస్త్వనివయధిష్ఠిర । స్వరాజ్యంకురురాజే
న్ద్రభ్రాతృభిస్సుహితోఽనఘ ॥ ౧౧ ॥ * * * *

ఇతిశ్రీమత్స్వపురాణే మారగజ్జేయయుధిష్ఠిరసంవాదే ప్రయాగమా
హాత్మ్యేనవోత్తర శతత మోధ్యా యః.

నర్జికేశ్వరః ॥ భ్రాతృభిస్సుహితస్సర్వైర్ద్రౌపద్యానహభార్యయా । ప్రయా
గంసహనుప్రాప్యస్నాత్వాసకృతవైశ్యకః ॥ ౧ ॥ బ్రాహ్మణేభ్యోననుస్మృత్వాగు
రుదేవాన్స తర్పయ । వాసుదేవోపితైస్త్రివక్షణేనాభ్యగమత్తదా ॥ ౨ ॥ పాణ్డ
వైస్సుహితైస్సర్వైఃపూజ్యమానస్సమాధవః । కృణ్వేత్సహితైస్సర్వైర్భగవీశ్చ
ద్యుధిష్ఠిరమ్ ॥ ౩ ॥ ఏతస్మిన్నవ్రతేనైవమారగజ్జేయోనుహమనః । తతస్సప్తీతి
చోక్త్యాచక్షుణాదాత్రననుభ్యగాత్ ॥ ౪ ॥ యుధిష్ఠిరోపహర్తాత్తాభ్రాతృభిస్సుహ
సోవసత్ । మహాదానంతతోదత్వాధర్మసూసుర్యుధిష్ఠిరః ॥ ౫ ॥ యస్తీర్థనంకల్య
ఉణ్ఠాయమాహాత్మ్యంపతతేనరః । ముచ్యతేసర్వపాపేభ్యోగుర్రలోకంసగచ్ఛతి ॥ ౬ ॥
వాసుదేవః ॥ మనువాక్యంచక్రవ్యంభ్యయాస్నేహోద్యుగ్ధిర । నిత్యంయజన్వజు
హ్వస్వప్రయాగేవిగతజ్వరః ॥ ౭ ॥ ప్రయాగంప్రకృతవైనిత్యంతస్మాత్కురుయుధిష్ఠి
ర । స్వయంప్రాప్యసిరాజేన్ద్రస్వర్గలోకంసంసంశయః ॥ ౮ ॥ ప్రయాగమనుగచ్ఛే
ద్వాపసతేవాపియోనరః । సర్వపాపపముక్తాత్పాగుర్రలోకేమహియతే ॥ ౯ ॥ ఋ
షిభిఃకీర్తవఃప్రోక్తాదేవైశ్చపియథాక్రమమ్ । సహిశక్యాదరితేణయజ్ఞాకర్తంను
హిపతే ॥ ౧౦ ॥ బహుపకరణాయజ్ఞానానానమ్భారవిప్తరాః । ప్రాప్యవైపాధివైరే

చసమృతైర్వాసరైఃకృతైః ॥ ౧౦ ॥ యోదరితైః గిరిపివిభిశ్చకృతైః ప్రాప్తం యుధిష్ఠిర ।
 తుల్యోయజ్ఞః ఫలైః పుణ్యైః సన్నిభోధవదామితే ॥ ౧౧ ॥ ఋషీణాం ఘరమంగుహ్య
 మిదం రాజస్థి సత్తమ । తీర్థానుగమనం పుణ్యం యజ్ఞేభ్యోపిపిశిష్యతే ॥ ౧౨ ॥ దశతీర్థ
 సహస్రస్రిశ్చింతితోఽట్యస్తథాపరాః । మాఘమాసే గమిష్యత్తిగ్ధా యాంభరత
 ర్షభా ॥ ౧౩ ॥ స్వస్థోధవమహారాజభక్త్యై రాజ్యమకణ్డకమ్ । పునర్ద్వైత్యసిరాజే
 ద్వైయజమానోవిశేషతః ॥ ౧౪ ॥ నర్మికేశ్వరః ॥ ఇత్యుక్త్యా సమహాభాగో మార
 జ్ఞేయో నహతపాః । యథిష్ఠిరస్యస్మవతే స్తత్రైవా నైరధీయత ॥ ౧౫ ॥ పునస్తత్ర
 సమాప్తావ్యగాత్రాశిసగణోన్మయః । యథోక్తేనపరాంధర్వ్యహమాగతః ॥ ౧౬ ॥
 తదా ద్వాపిపిదేవదేవప్రయాగాభియభోభవ । అభిషేకం కురుర్యాద్యకృతకృత్యోభ
 విప్యతి ॥ ౧౭ ॥ సూతః ॥ ఏవముక్త్యా కనద్వితైవా నైరధీయత । నారదోవైజ
 గామాథప్రయాగాభియభుస్తథా ॥ ౧౮ ॥ * * * *

ఇతి శ్రీమద్భక్త పురాణే నర్మికేశ్వర నారద సంవాదే ప్రయాగ మాహా
 ద్వైపరిసహస్థిర్నామ దశోత్తరశతతమోఽధ్యాయః.

* ఇతి ప్రయాగ మాహాద్వైమ్. *

— శ్రీ భూగోళ వర్ణన ప్రారంభః —

మువయః ॥ కథం మత్స్యేనకథితోభవనస్యతువిస్తరః । మనవేతస్యమాచక్ష్య
 యాథాతథ్యేనసూతజ ॥ ౧ ॥ సూతః ॥ కథితం మత్స్యేనాపేణిష్ఠునాన్తలంభ
 వః । సాధిద్విపాదిభూగోళం మనవేభానుమానవే ॥ ౨ ॥ తస్యర్వమిహవత్సామిశృ
 ణుర్వంశం నిపుణాః । దేవేశ్వరంచవిశ్వేశం విష్ణుంచైకారణాత్మకమ్ ॥ ౩ ॥ వక్తు
 కామోధభూగోళం ప్రాహప్రాజ్ఞావీరిగ్రతః ॥ మనుః ॥ భగవభ్యోభితుమిచ్ఛామివి
 స్తరాన్తణ్డలంభవః ॥ ౪ ॥ విస్తారతః కియత్స్వీక్రంతతిద్విపాస్ససాగరాః । కథం
 మేరుస్థితస్తత్రపటన్తేబ్రూహి కేశవ ॥ ౫ ॥ శ్రీమద్భక్తః ॥ శృణు సర్వం ప్రవత్సా
 మివిస్తరాన్తణ్డలంభవః । సప్తద్విపాస్తనముద్రాంశ్చయాథాతథ్యేనతేమనో ॥ ౬ ॥
 పశ్చాత్తతోఽటివిస్తారం యోజనానాంధరాతలమ్ । తత్రసప్తసముద్రైః స్పృశ్యతద్వి
 పైస్సమావృతమ్ ॥ ౭ ॥ లవణేషు సురాసర్విర్వధిక్షీరజలార్ణవైః । జమ్బూషక్షశ్శా
 ల్మలిశ్చకుశః క్రౌంచస్త్రవశ్చమః ॥ ౮ ॥ శౌకః పుష్కరనామా సౌద్ధిసుజైవరివే
 ష్టితః ॥ ౯ ॥ * * * *

ఇతి శ్రీమద్భక్త పురాణే మత్స్యేన సంవాదే భూగోళే ఏకాదశో
 త్తరశతతమోఽధ్యాయః.

శ్రీద్వీపాదిపరిమాణకథనమ్.౨

ఋషయః ॥ కఠిన్దీపాస్సుముద్రాశ్చవర్వతాఃకతిచప్రభో । కియన్తిచైవవ
 వ్రాణితేషునీకృత్యకాస్సృతాః ॥ ౧ ॥ మహాభూతప్రమాణంచలోకాలోకస్తతైవచ ।
 పర్యయఃపరిమాణంచగతిశ్చస్త్రిరగ్రయోస్తథా ॥ ౨ ॥ పతద్భూప్రహిచనస్సర్వవిస్త
 రేణయథాగ్ధతః । త్వద్వక్త్రాదేవసకలంశ్రోతుమిచ్ఛామహేవయమ్ ॥ ౩ ॥ సూతః ॥
 ద్వీపభేదసమాస్మాజితథాఖణ్డశతాఃచ । నశక్యతేక్రమేణైవవస్తుంవై సకలంజగత్ ॥ ౪ ॥
 సప్తైవసన్నస్రివత్సామివస్తాద్విశ్వగ్రహైస్సహ । తేహంమనుష్యాస్తరేణప్రమా
 ణానిప్రవక్ష్యతే ॥ ౫ ॥ అచిన్త్యాఃఖలుయేభావాస్తాంస్తుతరేణసాధయేత్ । ప్రకృ
 తిభ్యఃపరంయచ్చతదచిన్త్యస్యకారణమ్ ॥ ౬ ॥ సప్తవర్షంప్రవత్సామిజమ్బూద్వీపం
 యథావిధమ్ । విస్తారంవజ్జలంయస్యయోజనైస్తస్మిన్బోధతమ్ ॥ ౭ ॥ యోజనానాం
 సహస్మాజితేతద్ద్వీపస్యవిస్తరమ్ । నానాజనపదాకీర్ణంపురైశ్చవివిధైశ్శుభైః ॥ ౮ ॥
 సింధుచారణసంకీర్ణంపర్వతైరుపశోభితమ్ । సర్వభూతుపిన్ద్రైశ్చైశ్శిలాజాలలనన్ద
 తైః ॥ ౯ ॥ పర్వతప్రభావాభిశ్చనదీభిస్తుసమస్తతః । ప్రాగాయతామహావర్షాష్టదిమేవ
 ర్షపర్వతాః ॥ ౧౦ ॥ అవగాహ్యేత్యభయశ్చస్సుమద్రాపూర్వపశ్చిమా । హిమప్రా
 యశ్చహిమవాహేమకూటశ్చహేమవాహ ॥ ౧౧ ॥ పర్వతస్సుముఖశ్చౌపిషధః
 పర్వతోమహాహ ॥ చాతుర్వర్ణస్ససావణ్ణోమేరుశోష్ణస్థాయస్త్పతః ॥ ౧౨ ॥ చతు
 ర్వింశత్యహస్రాణివిస్తీర్ణస్సచతుర్ద్విశమ్ । వృక్షాశ్చతప్రమాణశ్చచతురశ్రసమాహి
 తః ॥ ౧౩ ॥ నానావర్ణైస్సనుఃపార్శ్వేప్రజాపతిగణాన్వితః । నాభిబద్ధససమ్భూతో
 బ్రహ్మణోవ్యక్తజన్మనః ॥ ౧౪ ॥ పూర్వతశ్చేవపర్వసాన్యదితవర్ణాఃప్రకీర్తితాః ।
 నీలశ్చవైడూర్యమయశ్చేవతేపీతాహింజయః ॥ ౧౫ ॥ మయూరబర్హవర్ణస్తుశాతకు
 వృషమయస్తథా । పతేపర్వతరాజానసింధుచారణసేవితాః ॥ ౧౬ ॥ తేహమస్తేవవి
 మ్మమోష్ణానవసాహస్రఉచ్యతే । మధ్యేతిథిలౌప్యతంనామమహామేరోస్సమస్తతః ॥ ౧౭ ॥
 చతుర్వింశత్యహస్రాణివిస్తీర్ణంయోజనైస్సమమ్ । మధ్యేతస్యమహామేరుర్విధూమ
 ఇవపావకః ॥ ౧౮ ॥ వేద్యధండక్షిణేమేరురుత్తరార్ధస్తథోత్తరే । వర్షాణియానిస
 ప్రాత్రతేహంవైసప్తపర్వతాః ॥ ౧౯ ॥ ద్వాద్వాసహస్రవిస్తీర్ణయోజనైర్దక్షిణోత్త
 రమ్ । జమ్బూద్వీపస్యవిస్తారస్తేహమాయాహఉచ్యతే ॥ ౨౦ ॥ నీలశ్చపిషధశ్చైవ
 వతాభ్యాంహీనాశ్చయేవరే । శ్వేతశ్చహేమకూటశ్చహిమవాఙ్మృగైవాంశ్చ
 యః ॥ ౨౧ ॥ జమ్బూద్వీపప్రమాణేనఋషభఃపరికీర్తితః । తస్మాద్ద్వాదశభాగేన
 హేమకూటోపిహీయతే ॥ ౨౨ ॥ హిమపశ్చిమభాగేనతస్మాదేవప్రహీయతే । ఆ
 స్తాశీతసహస్రాణిహేమకూటోమహాగరిః ॥ ౨౩ ॥ అశీతిన్ద్విమవాఙ్మృగలయతః

పూర్వవశ్చిమే । ద్విపస్యవజ్జలీభావాద్ధ్రాసవృద్ధిఃప్రకీర్త్యతే ॥ ౨౪ ॥ వహ్నిణాం
 పర్వతానాంవయథాభేదంతథోత్తరమ్ । తేహంమధ్యేజనపదాస్తానవహ్నిణీనప్ర
 వై ॥ ౨౫ ॥ ప్రతాపవిమమైస్తైస్తుపర్వతైరావృతానితు । సప్తతానినదీభేదైరగమ్యా
 నిపగన్వరమ్ ॥ ౨౬ ॥ వసన్తితేషుసత్త్వానిభూతజాతానిసర్వతః । ఇమంహైమవ
 తంవర్షంభారతంనామవిశ్రుతమ్ ॥ ౨౭ ॥ రమ్యకాదపరంశ్వేతంవిశ్రుతంశక్తిరణ్య
 కమ్ । హిరణ్యకాత్మరంవర్షంశృంగవన్తంతున్నృతమ్ ॥ ౨౮ ॥ తథాస్యంస్వేతిప
 జ్ఞేయేద్వేవద్దేదక్షిణోత్తరే । దిద్ధాణితస్యవత్సారిమధ్యమంతదిశావృతమ్ ॥ ౨౯ ॥
 పూర్వతోనిమధస్వేదంవేద్యధందక్షిణంస్తృతమ్ । పరంచేలావృతంపశ్చాద్వేద్యధం
 తుతమత్తరమ్ ॥ ౩౦ ॥ ఉదగాయతోమహాఙ్ఘ్రాలోమాల్యవాన్నామపర్వతః । ద్వా
 త్రింశతాసహస్రేణప్రతీచ్యాంసమహారిః ॥ ౩౧ ॥ మాల్యవాన్వైసహస్రైకాసీ
 లపకథావధి । ద్వాత్రింశత్యేవమపుక్తఃపూర్వతోగన్ధమాదనః ॥ ౩౨ ॥ విపులశ్చసు
 పార్వశ్చసర్వరత్నవిభూషితౌ । పరివజ్జలతోమధ్యేమేరుఃకనకపర్వతః ॥ ౩౩ ॥ చా
 తుర్వర్ధస్సపార్వశ్చతురత్రసమన్వితః । నానావర్ణసమస్తేషుపూర్వాన్వేశ్వేతఉచ్య
 తే ॥ ౩౪ ॥ పీతంతుదక్షిణేతస్యభృగౌరకాన్వితంపరమ్ । తస్యచోత్తరతోరక్తశ్వే
 తవర్ణసమన్వితః ॥ ౩౫ ॥ భూమేర్మధ్యస్థితోమేరుశ్చతురాశీతిరుచ్ఛితః । యోజ
 నానాంసహస్రాగ్రిణిసావర్ణ్యోరత్నసానుమాన్ ॥ ౩౬ ॥ తద్వచ్చుహాదకథస్తారస్తావిం
 శతిరుచ్ఛితః । విస్తరాత్త్రిగుణశ్చస్యపరిణాహస్సుమన్వితః ॥ ౩౭ ॥ సపర్వతోమహా
 దివ్యోదివ్యోపధిసమన్వితః । భువనైరావృతస్సర్వైర్జ్వాతకూపపరిష్కృతైః ॥ ౩౮ ॥
 తత్రదేవకాస్సుర్వేగన్ధర్వాసురరాక్షసాః । శైలరాజేప్రమోదస్తేసర్వతోపురస
 స్తథా ॥ ౩౯ ॥ సతుమేరుఃపరివృతోభువనైర్భూతభావనైః । యస్యేమేవతురోదే
 శానానాపార్శ్వేషుసంస్థితాః ॥ ౪౦ ॥ భద్రాశ్వోభారతశ్చైవకేతుమాలశ్చపశ్చే
 మే । ఉత్తరాశ్చైవకురవఃపృథుణ్యాప్రతిశ్రయాః ॥ ౪౧ ॥ విమ్రాష్ణుతర్వతాస్తద్వ
 న్మధ్యరోగన్ధమాదనఃవిపులశ్చసుపార్వశ్చసర్వరత్నవిభూషితాః ॥ ౪౨ ॥ అరుణోమా
 నసంచైవసితోదంభద్రసంజ్ఞితమ్ । తేహంచోపరిచత్వారిసరాంసిచవనానిచ ॥ ౪౩ ॥
 తథాభద్రకదమ్బస్తుమన్దరేగన్ధమాదనే । జమ్బూష్పత్యౌతథాశ్వస్థోశృపులేవావటఃపర
 మ్ ॥ ౪౪ ॥ గన్ధమాదనపార్శ్వేతుపశ్చిమేవరమన్తపః । ద్వావింశస్తసహస్రాగ్రియో
 జనైస్సర్వతస్సుమః ॥ ౪౫ ॥ తత్రతేశుభకర్మాణఃకేతుమాలాభృతిశ్రుతాః । తత్రకా
 లానరాస్సుర్వేమహాసత్త్వామహాబలాః ॥ ౪౬ ॥ స్త్రియశ్చోత్పలవణ్ణాభాస్సుర్వా
 స్తాఃప్రియదర్శనాః । తత్రదివ్యోమహాపుత్రఃపనసంపత్రభాసురః ॥ ౪౭ ॥ తస్యపీత్వా
 ఫలరసంజీవస్త్రిహిసమాయుతమ్ । మాల్యవతశ్చపార్శ్వేతుపూర్వేపార్వాపరా
 ద్వికాః ॥ ౪౮ ॥ ద్వాత్రింశత్త్రిసహస్రాగ్రియోజనానాంతమచ్యతే । భద్రా
 శ్వప్రత్రవిజ్ఞేయోనిత్యంముదితమానసః ॥ ౪౯ ॥ భద్రసాలవసంతత్రకాలానుశ్చమ

హాద్రుమః । తత్రతేపురుషశ్చేతామహూతాహామహాబలాః ॥ ౫౦ ॥ ప్రి
యకుముదవద్ధాభాసువర్ణఃప్రియదర్శనాః । చంద్రప్రభాశ్చంద్రప్రభాఃపూర్ణచంద్ర
నిభాననాః ॥ ౫౧ ॥ చంద్రశీతలగాత్రాశ్చంద్రీయశోచ్చలగర్భికాః । దశవర్షసహ
స్రాణితేమామూయరనామయమ్ ॥ ౫౨ ॥ కాలామ్రురసహనాత్సుసర్వేచస్థిరజీ
వనాః ॥ సూతః ॥ ఇత్యుక్తవాన్మపీన్యహక్తవద్దానితునిసర్గణః ॥ ౫౩ ॥ సర్వంమ
యాసుగ్రహకంభూయఃకింవర్ణయామివఃపితచ్చుత్వావచస్తేతుఋషయస్సంశిత
వ్రతాః ॥ ౫౪ ॥ జాతకాయాహలాస్సర్వేవ్రత్యూచస్తంముదాన్వితాఃఋషయః ॥
పూర్వావరోసమాఖ్యాతాద్వాతుదేశోమహామతే ॥ ౫౫ ॥ ఉత్తరాణాంచవద్దాణాం
వర్షతానాంచసంస్థితమ్ । ఆఖ్యాహివోయథాతత్త్వంయేచవర్షతవాసినః ॥ ౫౬ ॥
ఏవముక్తస్తుఋషిభిస్తేభ్యస్తాభ్యాతవాన్పునః ॥ సూతః ॥ శ్వేనుభవం * మునయస్స
ర్వేపూర్వంవోక్తానివైమయా ॥ ౫౭ ॥ దక్షిణేనతునిలస్యనివధస్యోత్తరేణతు । వర్షం
చరన్యకంనామయత్రజీవన్తివైవ్రజాః ॥ ౫౮ ॥ జాతివ్రథానామిమలాజాయస్తేతత్ర
మానవాః । శుక్లాభిజనసమన్వాన్సర్వేతేప్రియదర్శనాః ॥ ౫౯ ॥ తత్రాపివమ
హస్యత్యోన్యగోగోరాజతేమహా ॥ తస్యపీత్యాఫలరసంపిబమోవర్తయన్తి
వై ॥ ౬౦ ॥ దశవర్షసహస్రాణిదశవర్షశతానిచ । జీవన్తితేమహాభాగాసదాహృ
ప్తానరోత్తమాః ॥ ౬౧ ॥ ఉత్తరేణతుశ్వేతస్యశృంగపార్శ్వస్యదక్షిణే । వర్షంహిర
ణ్యకంనామతత్రహైరణ్యకానిచ ॥ ౬౨ ॥ మహాబలామహాసత్త్వాన్యంముదితమా
నసాః । శుక్లాభిజనసమన్వాన్సర్వేతేప్రియదర్శనాః ॥ ౬౩ ॥ ఏకాదశసహస్రాణి
వద్దాణాంచనరోత్తమాః । ఆయుఃప్రమాణంజీవన్తిశతాదశవత్పుత్రా ॥ ౬౪ ॥ తస్మిన్స
వేనుహావృతో + హ్యశ్వథఃపత్రశాఖవా ॥ తస్యపీత్యాఫలరసంజీవస్తేతత్రమాన
వాః ॥ ౬౫ ॥ శృంగసాహస్యశృంగాణిరమ్యాణిచమహాన్తివై । ఏకంమణిమయం
తత్రద్వితీయంతత్రకాఞ్చనమ్ ॥ ౬౬ ॥ సర్వరత్నమయంత్యేకంభవనైరుపశోభితమ్ ।
ఉత్తరేచాస్యశృంగస్యసముద్రంశస్యదక్షిణే ॥ ౬౭ ॥ కురవస్తత్రత్వద్వర్షంపుణ్యంసిద్ధిని
పేపితమ్ । తత్రవృత్యూహధురసాదివ్యావృతజలాపగాః ॥ ౬౮ ॥ వృత్యూశ్చతేప్రసూ
యస్తేఫలాన్యాభరణానిచ । సర్వకామప్రదాతారఃకేచిద్వృత్యూహనోరమాః ॥ ౬౯ ॥
వస్త్రాణిచప్రసూయస్తేసర్వభాగ్యైశ్చప్రదస్తా ॥ అపరేక్షీరిణోనామవృత్యూస్త
త్రమనోరమాః ॥ ౭౦ ॥ భోజనంతేప్రయచ్ఛన్తిషడ్రసంచామృతోపమమ్ । సర్వామ
ణిమయాభూమిసూక్ష్మకాఞ్చనవాలుకా ॥ ౭౧ ॥ సర్వత్రశుభసంస్పృశ్యానిమృజా
నిరుజాశుభా । దేవలోకాచ్చుతాస్తత్రశుభాజాయన్తిమానవాః ॥ ౭౨ ॥ శుక్లా
భిజనసమన్వాన్సర్వేచస్థిరయావనాః । మిథునానిప్రసూయస్తేస్త్రీయశ్చాప్సరసా

పమాః ॥ ౭౩ ॥ తేహం తేక్షీరిణాంక్షీరంపిబద్ధిహ్యహ్యతోపహమ్ । సమంవజాయ
తేయగ్నంసమంచైవాభివర్ధతే ॥ ౭౪ ॥ సమేవైశీలయాపేదసమంచైవమియ
ద్రితే । పత్రకహమరక్తాశ్చచక్రవాకాశ్చవధ్వివమ్ ॥ ౭౫ ॥ అనామయావిశోకాశ్చ
నిత్యంముదితమానసాః । దశవర్ష సహస్రాణిశతానిదశవశ్చచ ॥ ౭౬ ॥ జీవన్రితే
మహాసత్వానచాన్యాస్తీప్రివర్ధతే ॥ సూతః ॥ ఏవమేవనిసర్గోవైవద్వాణాంభార
తాదినామ్ ॥ ౭౭ ॥ దృష్టపరమతత్త్వజ్ఞైరుభ్యయికింకథయామివః । వ్యాప్యతేత్వేవ
మృషయస్సూతపుత్రేణాధీనుతా ॥ ౭౮ ॥ ఉత్తరశ్రవణేభూయఃపప్రచ్ఛస్సూతన
దైవమ్ ॥ ౭౯ ॥ * * * * *

ఇతిశ్రీమత్సృపురాణే భూగోళేద్వీపాది వర్ణనం

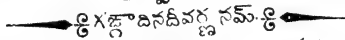
నాను ద్వాదశోత్తర శతతమోఽధ్యాయః.

— శ్రీ భారతవర్ష వర్ణనమ్-౬ —

ఋషయః ॥ యదిదంభారతంవర్షంయస్మిన్వైవాన్వయమ్భూవాదయః । చతు
ర్దశైతేమనఃప్రజాస్తత్రసంసృజ్జీరే ॥ ౧ ॥ ఏతద్వేదితుమిచ్ఛామస్త్రోనిగద్యసత్త
మః । ఏతచ్ఛ్రుతిత్వాఋషీణాంతుప్రాబ్రవీద్రోహవార్షణిః ॥ ౨ ॥ పాగాణికస్తథాసూ
తోఋషీణాంభావితాత్మనామ్బుద్ధ్యాపిచార్యబహుధావిన్యశ్యవపునఃపునః ॥ ౩ ॥
తద్వ్యాప్యతేతుసమ్భూయస్సుఉవాచముదాస్యతః । అద్యవఃకథముహ్యమివదైస్తే
వ్భారతేప్రజాః ॥ ౪ ॥ ఇదంతమధ్యమంవర్షంశుభాశుభఫలాదయమ్ । దక్షిణస్య
సముద్రస్యహిమాహ్వాస్యాపిచోత్తరమ్ ॥ ౫ ॥ వర్షంతద్భారతంనామయత్రేమాభా
రతేప్రజాః । భరణాత్ప్రజానాంవైసనుభారతముచ్యతే ॥ ౬ ॥ నిరుక్తవచనాచై
వవర్షంతద్భారతంప్రృతమ్ । ఏతస్యైర్దశశ్చమోక్షశ్చవధ్యవశ్చఇతిప్రృతః ॥ ౭ ॥
సఖిల్వన్యత్రమద్యైవాంభూమిఃకర్మవికౌస్తృతా । భారతస్యాస్యవర్షస్యనవభేదా
న్నిబోధత ॥ ౮ ॥ ఇన్ద్రద్విపకశేరుశ్చతామ్రవర్ణోగభస్తిమాః । నాగద్విపస్తథా
సామ్యోగధర్మస్త్యధవారుణః ॥ ౯ ॥ * అయంశునవమస్తేహంద్విపస్సాగరసంపృతః ।
యోజనానాంసహస్రేంతుద్విపోయందక్షిణోత్తరః ॥ ౧౦ ॥ ఆయతస్త్యావమారీ
భ్యోగక్టాయాఃప్రభవోఽవధిః । తిర్యగూర్ధ్వంతువిస్తీర్ణోసహస్రాణిశనవైవతు ॥ ౧౧ ॥
ద్విపోమ్యుపనిష్టోయం క్షేచ్ఛైరద్రేమ సర్వశః । యవనాశ్చకిరాతాశ్చతథాస్తే
పూర్వపశ్చిమే ॥ ౧౨ ॥ బ్రాహ్మణాఃకుత్రియావైశ్యసంధ్యేతుగ్రాశ్చభాగశః ।
ఇజ్ఞాయుధవణిజ్యాభిర్వర్తయన్తోవ్యవస్థితాః ॥ ౧౩ ॥ తేహంసంవ్యవహారోయంవర్ష

లేచవరస్థరమ్ | భర్తార్థకామసంయుక్తోవగ్ధానాంచస్వకర్మసు || ౧౮ || సజ్జలప్ర
చ్యమానాత్మత్రమాణాంయథావిధి | ఇహస్వగ్ధాపవగ్ధార్థంప్రవృత్తిరితిమానుషీ || ౧౯ ||
యస్త్యయంనవమోద్విపస్తిర్యగ్ధాగ్రహఃప్రకీర్తితః | యపనంజయేత్సృష్టంసస
మాగ్ధిశీర్ష్యతే || ౧౯ || అయంలోకస్తువై సప్రాజన్తరితుంవిరాట్పుణః | స్వరా

జసాస్త్రతోలోకఃపునర్యత్యుమివిస్తరమ్ || ౧౯ || సప్తేమేష్టిస్తహవద్వేవిస్త్ర
తాఃకులవర్వతాః | మహేష్టోనులయస్సహ్యశ్మక్తిమాన్యతానపి || ౧౮ || విధ్య
శ్చపారియాత్రశ్చసప్తేతేకులవర్వతాః | తేసాంసహస్రశ్చన్యేపర్వతాస్త్రసమీ
పతః || ౧౯ || అభిజ్ఞాతాఃపర్వవస్తోపిపులాశ్చిత్రసానవః | అన్యేతేభ్యఃపతిజ్ఞాతా
హస్త్వాస్వల్పావజీవినః || ౨౦ || తైర్విమిత్రాజనపరాతర్యాష్టేచ్ఛాశ్చసర్వతఃపి

బహువిధానద్యోగక్లాంసిస్థంసరస్వతీమ్ || ౨౦ || శతద్రూంచస్త్రీభాగాంచయ
మునాంసరయానపి | శరావతీంవితస్తాంచవిపాపాందేవికాంక్షమామ్ || ౨౧ ||
గోమతీంధూతపాపాంచబాహుదాంచనృపద్వతీమ్ | కాశీకించనృతీయాంతునిశ్చ
రింగణ్ణకీంతథా || ౨౨ || బహులోహిత్యైత్యేతాహిమపత్నాదసస్సృతాః | వేదస్త్ర
తింవేత్రవతీంవితస్తాంసిస్థమేవచ || ౨౩ || వగ్ధాసాంసర్వదాంచైవకాజేరింహహతీం
తథా | వారాంచస్త్రీవతీంయూపాంవిదుషాంవేణుజీవికామ్ || ౨౪ || శిప్రావ
స్త్రీంకాస్త్రీంచపారియాత్రాస్త్రసస్సృతాః | శోణంహహానదంవైవనద్ధినింసుకృశాం
క్యకామ్ || ౨౫ || మద్దాశీనిందేవగ్ధాంచిత్రమాటాంతతైవచ | తమసాంపిప్పలాం
శోణాంకరతోయాంధిభామిభామ్ || ౨౬ || చిత్రోపలాంవిశాలాంచహధురాంబ
హువాహినిమ్ | ముక్తింమద్దాశీనింలజ్జాంహకుటోద్భేదికామపి || ౨౭ || ఋతువ
తఃప్రసూతాస్తానద్యోగనలజలాశ్శుభాః | తాపీంపయోష్టింగర్విధ్యాంశీప్రాంచవృష
భాంసదీమ్ || ౨౮ || వేణీంచైతరణీంచైవశివమాలాంసుముద్వతీమ్ | తోయాంచై
వమహాగౌరిందుర్గమాంతుశిలాంతథా || ౨౯ || విధ్యపాదప్రసూతాస్త్రసర్వాశ్శీ
తజలాశ్శుభాః | గోదావరీభీనురధీకృష్ణవేణీచవజ్జుళా || ౩౦ || తుగ్ధభద్రానుప్ర
యోగాబాహ్యకావేరిరేవచ | దక్షిణాపథనద్యస్త్రసహ్యపాదాద్విసస్సృతాః || ౩౧ ||
కృతమాలాతామ్రపల్లీపుష్పజాహ్మ్యపులాహిః | కులయప్రస్థతానద్యస్సర్వాశ్శీతజలా
శ్శుభాః || ౩౨ || విషమాసర్వకుల్యాచభితుజాత్రదివాచలా | తానవస్థితకామూలీశ
రాఠీవిమలాతథా || ౩౩ || మహేష్టోత్తనయాస్సర్వాఃప్రఖ్యాతాశ్శుభగామినీః | కాశికా
సుకుమారీచమన్దగామన్దవాహిని || ౩౪ || కృపాలాశినివైవశక్తిహస్తవర్తతోద్భవాః |
సర్వాఃపుణ్యజలాఃపుణ్యాస్సమద్రాశ్చసముద్రగాః || ౩౫ || ఏతాఃపుణ్యజలానద్యోమ
హేష్టోత్తనయాశ్శుభాః | విశ్వస్వమాతరస్సర్వాసర్వపాపహరాశ్శుభాః || ౩౬ ||

శ్రీమరుపాళ్ళాలాదిదేశాః ౬

తాసాంనద్యపనద్యశ్చతశోధసహస్రశః తాస్త్విమేమరుపాళ్ళాలాసాన్పాశ్చైవ
 వసజాగలాః ॥ ౩౮ ॥ తూరసేనాథకామ్యజాతాస్త్వివసబద్ధగాః మత్స్యః
 కిరాతాఃకుల్యాశ్చకాశీకున్తకోసలాః ॥ ౩౯ ॥ అవన్తాశ్చనులిక్తాశ్చమూకాశ్చైవ
 వృత్తైస్సుహా మధ్యదేశ్యాజనపదాఃప్రాయశఃపరికీర్తితాః ॥ ౪౦ ॥ ధన్యస్సదేశోమన్త
 వ్యాయతగోదావరీనదీ పృథివ్యానుపితృత్సాంసప్రదేశోమనోరమః ॥ ౪౧ ॥
 యత్రగోవర్ధనానామనగరీచవిన్దితా రామప్రియార్థంసుగ్రీవముత్తైర్దివ్యాస్తభోమ
 ధీః ॥ ౪౨ ॥ భరద్వాజేనమునినాయస్త్రియాధేవతారితా తస్మాత్సప్రవరోదే
 శోతేనజజ్ఞేమనోరమః ॥ ౪౩ ॥ బాస్లికారాజభాన్యాశ్చఅభీరాకాలతోయకాః ప
 రాధ్వాశ్చైవశూద్రాశ్చపల్లవాశ్చపఖణ్డితాః ॥ ౪౪ ॥ గాధ్ధారాయనాశ్చైవసింధు
 సావీరమద్రకాః శశావనాణాఃకళిక్తాశ్చపారదావరోమూర్తికాః ॥ ౪౫ ॥ రామ
 తాఃకర్ణికారాశ్చతేకయాదశనాసికాః క్షత్రీయోపనివేశాశ్చవైశ్యాశ్చాద్రజనా
 అపి ॥ ౪౬ ॥ ఆత్రేయాశ్చభరద్వాజాఃప్రథలాస్సరమేరకాః లవ్భకాస్సలబాణా
 శ్చపైరికాస్సహజాగతైః ॥ ౪౭ ॥ ఏతేదేశాఉదీచ్యాస్తుపాచ్యాదేశానిబోధతః అ
 క్లావక్లామణ్డవకాత్యన్తర్దిరబహిర్దిరాః ॥ ౪౮ ॥ తతఃప్లవన్దమాతగ్గయమకామలవర్ణకాః
 సాకుల్యాత్తరాప్రవిజయాభార్గవగేయమాశవాః ॥ ౪౯ ॥ ప్రాగ్ద్యోతిమాశ్చపుష్కరా
 శ్చవిదేహాస్తామ్రలిప్తగాఃసాశ్చైవమాగధగోనక్షాఃప్రాచ్యాంజనపదాస్త్రితాః ॥ ౫౦ ॥
 తేహంపరేజనపదాదక్షిణాపథవాసిनః పాణ్డ్యాశ్చకేరళాశ్చైవచోళాఃకుల్యాస్త
 కైవచ ॥ ౫౧ ॥ సేతుకామూషికాశ్చైవకుంభాచారవాసికాః నవరాష్ట్రా
 మాహిషకాఃకళిక్తాశ్చైవసర్వశః ॥ ౫౨ ॥ కావేర్యాశ్చమహాశ్రీకాకేరళాశ్చాస్సవ
 రాస్తథా పులిందావిధ్యభూతాశ్చమూషకాదణ్డితైస్సుహా ॥ ౫౩ ॥ కులపాశ్చనిరా
 భాశ్చరూపసాస్తారైస్సుహా సననాస్తథాతరుణికాయేవసర్వాకరాస్తథా ॥ ౫౪ ॥
 వాసిక్యాశ్చైవయేచాన్వేయేనైవాన్తరనర్మదాః భారుకస్థాసమాహేయాస్సుహ
 సారస్వతైస్సుహా ॥ ౫౫ ॥ కాశ్మీరాశ్చైవసారాష్ట్రోఅనన్తాహ్యర్పురైస్సుహా ఇత్యే
 తేఅవరాన్తాస్త్రపుణితేవిధ్యవాసినః ॥ ౫౬ ॥ మలకాశ్చకరూపాశ్చమేలకాశ్చేల
 తైస్సుహా ఆద్రాశ్చపీఠశాన్తాశ్చభోజాఃకీర్తితైస్సుహా ॥ ౫౭ ॥ గోసహ్యాకో
 సలాశ్చైవత్రైపురావైదికాస్తథా తుసురాశ్చమురాశ్చైవపడుమానైరతైస్సు
 హా ॥ ౫౮ ॥ ఉత్తరాశ్చదశాశ్చైవకామ్యజామాగతైస్సుహా కౌసలాఃకోస
 లాశ్చైవకైపురావేదికాస్తథా ॥ ౫౯ ॥ మర్తరామూర్ధరాశ్చైవతావన్తహబ
 లైస్సుహా అన్తపాస్త్రుణ్డికారాశ్చపీఠాచూత్రాహ్యవన్తయః ॥ ౬౦ ॥ ఏతేజ
 నాపదాఃఖ్యాతాఃవిధ్యప్యప్ననివాసిनః అతోదేశాస్త్రివక్ష్యామివర్వతాశ్రయిశ్చ

యే || ౬౦ || నీహారాహిమవగ్ధాశ్చకున్తోదాతుశలావహః | కర్ణప్రావరణాశ్చాపిడి
 ణ్ణాదర్వాస్పమద్రకాః || ౬౧ || త్రిగర్తామణ్ణలాశ్చైవకీరాతాశ్చామరైస్సహ || సూ
 తః || చత్వారిభారతేవర్షేయగానిమునయోఽబ్రువన్ || ౬౨ || కృతంత్రేతాద్వాపరం
 చకలిశ్చేతవతుర్భుగమ్ | తేసాంస్వరూపంవత్సోమిహ్యపరిష్టాత్తుకృత్సృజః || ౬౩ ||
 పుతచ్చుత్వాశుబ్ధుషయఉత్తరంపునరేవతే | శుశ్రూషవోముదాయక్రాహ్యబ్రు
 వన్క్రిమహర్షణిమ్ || ౬౪ || ఋషయః || జమ్బూద్వీపస్యవిస్తారంతథాన్యేషాంద్వి
 జోత్తమ | ద్వీపానాంవాసిసాంతేసాంవృతౌతాంప్రబవీహినః || ౬౫ || యచ్చకి

————— క్రికిమ్మురుషాద్వర్షవర్ణనమ్. —————

మ్మురుషంవర్షంహరివర్షంతథైవచ | ఆదత్త్వైయథాతత్త్వంకీరితంభారతంత్వ
 యా || ౬౬ || పృష్ఠశ్చైవతథాపిప్రైర్యథాపృష్ఠంపిశేషతః | ఉవాచద్విఃపురాణాయ
 థాచైవనరోత్తమ || ౬౭ || సూతః || శుశ్రూషాయదివోవిప్రాస్తచ్చుగ్రింధ్యమతన్త్రి
 తాః | జమ్బూషణ్ణకిమ్మురుషేసుమహాన్నస్తమోపహః || ౬౮ || దశవర్షసహస్రాణిస్థి
 తికిమ్మురుషేస్తృతః | జాయతేమానవాస్తతః * నిర్వృప్తకకప్రభాః || ౬౯ || వర్షే
 కిమ్మురుషేపుణ్యేవృతోమధువహస్త్పృతః | తస్యకిమ్మురుషాస్సర్వేపిబమోరసముత్త
 మమ్ || ౭౦ || అనామయాహ్యశోకాశ్చనిత్యంముదితమ్మానసాః | సువర్ణవర్ణాశ్చ
 నరాస్త్రియశ్చాప్సరసోపహాః || ౭౧ || పరంకిమ్మురుషాద్వర్షంహరివర్షంప్రవత్తుతే |
 నరారాజతసజ్జాశాజాయతేతత్రమానవాః || ౭౨ || దేవలోకమృతాస్సర్వేదే
 వకూపాశ్చసర్వశః | హరివర్షేనరాస్సర్వేభిష్టాత్మిరురసంశుభమ్ || ౭౩ || నజరాబా
 ధతేతత్రపతేజీవన్తివైచిరమ్ | ఏకాదశసహస్రాణితేమామాయఃప్రకీర్తితమ్ || ౭౪ ||
 మధ్యమంయన్తయాప్రోక్షంనామ్నావర్షమిళావృతమ్ | నతత్రసూర్యస్తపతితేనజీ
 ర్యన్తిమానవాః || ౭౫ || సచస్త్రీసూర్యానక్షత్రంసతత్రవనానలే | పక్షప్రభాఃప
 ర్షువన్ణాఃపక్షపత్రాభేక్షణాః || ౭౬ || పక్షగధానువన్ణాశ్చజాయతేతత్రమానవాః |
 జమ్బూఫలరసాహరమశ్నన్తస్తేసుగన్ధినః || ౭౭ || దశవత్సరసహస్రాణివహ్నాణాం
 తేనరోత్తమాః | ఆయుఃప్రమాణంజీవన్తివర్షేయేతుభిళావృతే || ౭౮ || తస్యజమ్బూఫ
 లరసంసేదీభూత్వాప్రసగ్నతి | మేరుప్రదక్షిణంకృత్వాజమ్బూమూలంగతాపునః || ౭౯ ||
 తంపిన్త్రిసదాతుష్టాజమ్బూరసమిళావృతే | జమ్బూఫలరసంపీత్వానజరాబాధతే
 చతా || ౮౦ || సతుధానక్లమశ్చాపినమృత్యుర్నవవైజరా | తత్రజామ్బూన
 దంనామకనకందేవభూషణమ్ || ౮౧ || ఇన్ద్రగోపప్రతీకాశంజాయతేవాస్వయం
 చయతే | సర్వేషాంవర్షవృతౌతాంశుభఃఫలరసస్తునః || ౮౨ || సున్నతుకా
 శ్చనంశుభంజాయతేదేవభూషణమ్ | తేషాంమూత్రంపురీషంవాదిత్వస్తాసుచస

ర్వదా ॥ ౮౮ ॥ ఈశ్వరానుగ్రహభూమిస్తేహంతుగ్రసలేతుతాః । రతుఃపిశాచ
యతూశ్చసర్వేహేమయతాస్తుతే ॥ ౮౯ ॥ హేమకూటేతుగ్రస్తావిజ్ఞేయాస్సా
పురోగణాఃసర్వేనాగానిషేవస్తేశేషవాసుకితతుకాః॥౯౦॥ హహమేరౌత్రయస్త్రిం
శతగ్రహస్తేచాజ్ఞయాసురాః । నీలవైడూర్యయుక్తేఽస్త్రిన్సదా బ్రహ్మర్షయోఽవ
సః॥ ౯౧ ॥ దైత్యానాందానవానాంచశ్వేదఃపర్వతఉచ్యతే । శృంగవాన్పర్వతశ్చే
స్తఃపుణిచ్యోఃప్రతీసంభారః ॥ ౯౨ ॥ ఇత్యేతానిమయోక్తానవద్వాణీభారతే । భూ
తైరపినిపిష్టానిగతిమన్విధృవాణిచ ॥ ౯౩ ॥ తేహంవృద్ధిన్బహువిధాదృశ్యలేదేవమా
నుషైః । అశక్యావరసంఖ్యాతుంశ్రద్ధేయావైమయోదితాః॥౯౪॥ * *

ఇతిశ్రీమత్స్య పురాణే భూగోళే భారతాదక్షిణ వర్ణనం నామ
త్రయోదశోద్ధరశతతమోఽధ్యాయః.

— శ్రీపురూరవపూర్వచరితమ్ ౬ —

మనుః ॥ చరితంబుధపుత్త్రస్త్రిస్యజనార్దనమయాశ్రుతమ్ । త్రిధాత్రాధ్ధవిధిఃపు
ణ్యస్సర్వపాపప్రణాశనః ॥ ౧ ॥ విహలంధైవసర్వేహంఫలముచ్చైస్తథాశ్రుతమ్ ।
కృష్ణాజినప్రదానంచవృషోత్సర్గంతథైవచ ॥ ౨ ॥ శ్రుత్వాహుపంశరేస్త్రస్యబుధపు
త్త్రస్త్రిస్యమాధవ । కాయూహలంసమున్నంతశన్మమాచక్షుప్పచ్చతః॥ ౩ ॥ కేనకర్మ
విపాకేనసతుర జాపురూరవాః । అవాపతాద్యశంకూపంగతిశ్చవరమోత్తమా ॥ ౪॥
దేవాంస్త్రిభువనశ్రేష్ఠాన్దన్ధర్వాంశ్చమనోరమాః । ఉర్వశీసంజ్ఞమంత్యక్తాసర్వ
భావేనతంబ్రవమ్ ॥ ౫ ॥ శ్రీమత్స్యః ॥ శృణుకర్మవిపాకేనయేనరాజాపురూరవాః ।
అవాపతాద్యశంకూపంసౌభాగ్యమపిచోద్దయమ్ ॥ ౬ ॥ అతీతేజన్మనపురాయోయం
రాజాపురూరవాః ॥ నుద్రదేశేమహేష్వాసోభూమిపశ్చాత్ముషేఽన్తరే ॥ ౭ ॥ పూ
ర్వంసర్వైర్వర్షపగుణైరుగ్రక్తేపరపురజ్జయః । నృపోసాధనవాఃజాతఃకేవలంరూ
పవర్జితః॥౮॥ ఋషయఃపురూరవానాద్రవఃకర్మణాకేనపార్థివః । బభూవకర్మణాకే
నరూపవాంశ్చైవభూతతే ॥ ౯ ॥ సూతః ॥ ద్విజగ్రామేద్విజగ్రేష్ఠానామ్మైవా
సీతుపురూరవాః । నద్యాఃకూలేమహారాజపూర్వజత్వేపార్థివః ॥ ౧౦ ॥ సతు
మద్రవతీరాజాయస్తునామ్నాపురూరవాః । తస్మిన్దత్తవ్యసావిప్రాఃద్వాదశీషుస
సదానఘ ॥ ౧౧ ॥ ఉపోవ్యపూజయామాసరాజ్యకామోజనార్దనమ్ । ద్వాదశీషు
చకారాసాస్మానమభ్యజ్ఞపూర్వకమ్ ॥ ౧౨ ॥ ఉపవాసఫలాత్ప్రప్తంరాజ్యంమ
ద్రేవ్యకణ్డకమ్ । ఉపోషితస్సదాభ్యక్తోద్రూపహీనోవ్యజాయత ॥ ౧౩ ॥ ఉపో
'షితైర్వైరైస్తస్మాత్సన్మనమభ్యజ్ఞపూర్వకమ్ । వర్జనీయంప్రయత్యేనరూపఘ్నంత
పురంస్రవ ॥ ౧౪ ॥ పతత్రేకథితంతస్థయద్వృత్తంపూర్వజత్వని । మద్రేశ్వరత్వే

చరితంశ్చౌతస్యమహిపతేః ॥ ౧౫ ॥ తస్యరాజగుణైస్సర్వైస్సముపేతస్యభూపతేః
జనానురాగోనైవాసీద్రూపహీనస్యతస్యవై ॥ ౧౬ ॥ రూపకామస్సమద్రేశస్తవసే
కృతనిశ్చయః । రాజ్యంమద్భిగతంకృత్వాజగామహిమవర్జితమ్ ॥ ౧౭ ॥ వ్యవ
సాయద్వితీయప్రవద్యామేవమహాయశాః । ద్రష్టుంసతీర్థసదనంవర్జితస్యాస్యమ
స్తకే ॥ ౧౮ ॥ ఉగ్రంతవస్తప్తమిచ్ఛూరాజావైసపురూరవాః । ఇరావతీవిఖ్యా
తామవశ్యత్సుమనోహరామ్ ॥ ౧౯ ॥ తుహినగిరిభవాంమహిమగ్రవేగాంతుహిన
గభస్తినమానశీతలామ్ । తుహినసదృశవర్ణకాంతాంతుహినయశాస్ఫురితందర్శ
రాజా ॥ ౨౦ ॥ * * * * *

ఇతిశ్రీమన్మయపురాణే భూగోళే పురూరవసఃహిమవర్జయనం
నామ చతుర్దశో తరశతమోధ్యాయః

❖ ఇతిరావతీవర్ణనమ్ ❖

సూతః ॥ సదదర్శనదీరమ్యాంపుణ్యాంహైమవతింశుభామ్ । గన్ధర్వగణస
జ్జీర్ణాంనిత్యంశత్రసంపీవితామ్ ॥ ౧ ॥ సురేభమదసంసిక్తవరగన్ధసమన్వితామ్ ।
మధ్యేనశత్రచాపాభాంతస్త్రిమహిసర్వదా ॥ ౨ ॥ తవస్వీశరణోపేతాంమహా
బ్రాహ్మణసేవితామ్ । దదర్శతపస్వియాభాంమహారాజఃపురూరవాః ॥ ౩ ॥ అచ్ఛా
చ్ఛనుతపాసీయాంయయారాజాపురూరవాః । పాణ్డుహంసావలిచ్ఛతాంకాశచా
మరవీజితామ్ ॥ ౪ ॥ స్వాభిషేకార్థమిచ్ఛంతీంవశ్యస్మితింవరాంయయా । పుణ్యాంసుశీ
తలాంహృద్యాంమనసఃప్రీతివర్ధనీమ్ ॥ ౫ ॥ తుయ్యవృద్ధియతాంసామ్యాంసోమమూర్తి
మివాపరామ్ । సుశీతశీఘ్రపాసీయాంద్విజసజ్జునోపేవితామ్ ॥ ౬ ॥ సుతాంహిమవత
శ్చేష్టాంశుకద్విపవిరాజితామ్ । అమృతస్వాదుసలిలాంసారనైరుపశోభితామ్ ॥ ౭ ॥
స్వగ్రాహణశ్చేష్టీణీంసర్వకల్మషనాశినీమ్ । అగ్ర్యాంసముద్రమహిషీంమహా
ర్షిగణసేవితామ్ ॥ ౮ ॥ సర్వలోకస్యచౌత్సుక్యకారిణీంసుమనోహరామ్ । గోమ
లాకులతీరాంచరమ్యాంజైవాలవర్జితామ్ ॥ ౯ ॥ హంససారససంఘస్థాంజలజైరు
పశోభితామ్ । ఆవర్తనాభిగమ్భిరాంద్విపోరుజఘనస్థలీమ్ ॥ ౧౦ ॥ నీలనిరజనేత్రా
న్తాముత్ఫుల్లకమలానరామ్ । హిమాభాసేనపసనాంచక్రవాకస్తనీంశుభామ్ ॥ ౧౧ ॥
బలకవజ్జీరదశనాంచలన్మత్స్యావలిభ్రువమ్ । స్వజలోద్భవమాతర్జ్వరమృకుష్మ
పయోధరామ్ ॥ ౧౨ ॥ హంసనూపురసంయుక్తాంమృణాళవలయావళిమ్ । తస్యాం
రూపమదోన్మత్తాగన్ధర్వానగతాస్తథా ॥ ౧౩ ॥ మధ్యాహ్నసమయేరాజస్రీ
జన్త్యపురసాంగణాః । తామపురోవినిర్ముక్తాంపహస్తీంసుమనావళిమ్ ॥ ౧౪ ॥ స్వ
తీరద్రుమసమ్భూతనానాగన్ధసగన్ధినీమ్ । తరగ్దశతసజ్జాన్తసూర్యమణ్ణలదుర్ద

శామ్ ॥ ౧౫ ॥ సురేభజనితాఘాతవప్రద్యయవిభూషితామ్ । శక్రేణజుష్టసలిలాం
 దేవస్త్రీకుచచన్ద్రవైః ॥ ౧౬ ॥ సంయుతంసలిలంయస్యాంకట్టదైరుపసేవితమ్ ।
 తస్యాస్త్రీరభవాపుతౌస్సుగద్ధికనుమాన్వితాః ॥ ౧౭ ॥ మరద్వాకృష్టసమ్భృతై
 భృమిరనస్వరితాకులాః । తస్యాస్త్రీరేరతింయాన్వినదాకామవశంకతాః ॥ ౧౮ ॥
 తపోధనాస్సుమునయస్సుహదేవాస్సుహాపురాః । లభన్తేయత్రసిక్తాక్షాదేవేభ్యఃప్రీత
 మానసాః ॥ ౧౯ ॥ స్త్రీయత్రనాకిబహుళాఃపద్మేన్దుప్రతిమానసాః । యావిభర్తిన
 దాతోయందేవసజ్జైర్హిషేవితమ్ ॥ ౨౦ ॥ * పలీనంమృగబృన్దైశ్చవ్యాధసజ్జైరపీడి
 తమ్ । సతామరసపానీయంసతారగగనామలమ్ ॥ ౨౧ ॥ తదాపశ్యన్యయా రాజా
 సతామీషితకర్మదామ్ । యాచతీరభవైఃకాశైఃపులైశ్చద్వాగ్నిశుసన్నిభైః ॥ ౨౨ ॥
 రాజలేవిభృతాకాశైరవైస్త్రిరమహాద్రుమైః । యాసదావిపిదైర్విప్రైర్దేవైశ్చ
 వినిషేవ్యతే ॥ ౨౩ ॥ యాచసదానకలాఘవినాశంభక్తజనస్యకరోత్యచిరేణ ।
 యానుగతాసరితాంహికదమైర్వ్యానుగతాసతతంహిమనీరైః ॥ ౨౪ ॥ యాచసు
 తానివపాతిమనుష్యాన్యాచయుతాసతతంహిమృగౌఘైః । యాచసురాసురసిద్ధమ
 హర్షీన్నాతినదామిహిరోదకమిత్రా ॥ ౨౫ ॥ యుక్తాచకేసరిగజైఃకరిబృన్దయా
 నాసన్తానయుక్తసలిలాపినువర్ణవన్దా । సూర్యాంశుతాపపరివృద్ధజలాహిమాంశుతు
 ల్యామ్బుకాచసహసాదదృశేన్మహేణ ॥ ౨౬ ॥ * * *

ఇతిశ్రీమత్స పురాణే భూగోళే పురూరవవరితేభరావతీనదీవర్ణనం
 నామపంచదశోత్తరశతతమోఽధ్యాయః.

శ్రీహిమవత్సర్వతవర్ణనమ్-౬

నూతః । ఆలోకయన్నదీరమ్యాంతస్సమీరగతక్లమః । సగచ్ఛన్నేవదదృశేహి
 మవన్తంమహాగిరమ్ ॥ ౧ ॥ ఖముల్లిఖద్భిర్భూభిర్యుతంశృజైస్తుపాణ్డరైః । పక్షి
 కామధనజ్ఞానైర్ముషీణాంసిద్ధిదంశుభమ్ ॥ ౨ ॥ నదీప్రపాతసజ్జాతమహాశబ్దంస
 మన్తతః । అసంశ్రితాన్యశబ్దంతుశీతతోయమనోహరమ్ ॥ ౩ ॥ దేవదారువనై
 ర్నిలైఃకృతకృశ్యస్సమద్రరాట్ । మేఘాత్తరీయకంశైలందదర్శనసరాధిపః ॥ ౪ ॥
 శ్వేతమేఘకృత్కాష్ఠీషంబద్వాగ్నిమకుటంక్వచిత్ । హిమానులిప్తసర్వాజ్ఞంక్వచి
 ద్ధాతువిచిత్రతమ్ ॥ ౫ ॥ చన్దనేనానులిప్తాగ్ందశపజ్ఞాన్కుశంయథా । శీతపదంని
 దాఘపిశిలావివమసజ్జుటమ్ ॥ ౬ ॥ సాలక్తకైరప్సరసాంముద్రితంచరణైఃక్వచిత్ ।
 ఆపానభూమిగళితైర్గర్భర్వాప్సరసాంక్వచిత్ ॥ ౭ ॥ స్ఫుటస్సూర్యాంశుభిఃకాపి

* పులైశ్చగగనజైశ్చవ్యాసుబృన్దై.

క్వచిచ్ఛితసమాప్తమ్ । దరిముఖైః క్వచిచ్ఛిమైః పిబంతంసలిలం మహత్ ॥ ౮ ॥ క్వ
చిద్విద్యాధరగజైః క్షీణద్విరుపశోభితమ్ । ఉపగీతంతథామైః కిన్నరాణాంగజైః
క్వచిత్ ॥ ౯ ॥ పుష్పైః సువ్రాసకాదినాం దివ్యైః ప్రముపశోభితమ్ । భుక్తోఽష్టితాభిర్వా
లాభిః కుసుమానాంతథా క్వచిత్ ॥ ౧౦ ॥ మృదితాభిః సుమాక్షిర్ణంగస్థర్వాణాం మనోర
మమ్ । నిరుద్ధపవనైర్దేశైర్మిలశౌడ్వలమణ్డితైః ॥ ౧౧ ॥ క్వచిచ్ఛకుసుమైర్భుక్తమ
త్యస్తరుచిరంశుభమ్ । మృగైస్తథానుచరితంద్విభిశ్చ మహాద్భుతమ్ ॥ ౧౨ ॥ య
త్రసింహానినాదేనత్రస్తానాంభైరవంరవమ్ । దృశ్యతేనఽన్యత్రాంతంగజానామాకు
లంకులమ్ ॥ ౧౩ ॥ తపద్భిస్తాపనైర్యస్యకుంజుదేశోప్యలఙ్కృతైః । రత్నైర్వ్యసృసము
త్పన్నైర్వైక్రిలోక్యం చాప్యలఙ్కృతమ్ ॥ ౧౪ ॥ అహీనశరణం నిత్యమహీనజనసే
వితమ్ । అహీనః పశ్యతిగిరిమహీనమథసమ్పదా ॥ ౧౫ ॥ అత్యేనతపసాయత్రసిద్ధిం
ప్రాప్యన్తి తావసాః । యస్యదర్శనమాత్రేణస్పర్శకల్పమనాశనమ్ ॥ ౧౬ ॥ మహాప్ర
పాతసమ్మతసదిభిర్వేగితామ్బుభిః । వాయునీతైస్సదాత్మప్రీత్యతదేశం క్వచిత్కృ
చిత్ ॥ ౧౭ ॥ అనమ్బజలదైశ్చల్యజైః క్వచిద్ధసితముచ్ఛ్రితైః । నిత్యాచరతాపవిషమై
రగమ్యైర్నసాపృతమ్ ॥ ౧౮ ॥ దేవదారుమహావృక్షస్తతఃకాఙ్గనిరస్తతైః । వంశై
శ్చస్తమ్భసాకారపాదపైరుపశోభితమ్ ॥ ౧౯ ॥ సింహానునాదితగుహాం మహాశృంగా
గ్రనిర్గతమ్ । శబ్దలభ్యామమ్బువివమంహిమసంరుద్ధకర్షణమ్ ॥ ౨౦ ॥ దృష్ట్యతుతాం చా
రునితస్పృభూమిం మహానుభావస్సతుమద్రరాజః । బభామి తత్రైవస్య పఃప్రదేశం స్వ
వాసయోగ్యం వసమాససాద ॥ ౨౧ ॥ * * * *

ఇతి శ్రీమత్సృపురాణే భూగోళే పురూరవచరితే హిమవత్పర్వత

వర్ణనం నామ షోడశోత్తరశతతమోఽధ్యాయః.

శ్రీహిమవత్పర్వతవృక్షాదివర్ణనమ్. ౨౨

సూతః ॥ తస్మైవవర్షతేష్ట్రస్యప్రదేశం సుమ సౌహరమ్ । అగమ్యం మా
నుషైరన్యైర్దైవయోగాదుపాగతః ॥ ౧ ॥ ఇరావతీసరిచ్ఛేష్టాయస్మాద్దేశాద్వి
నిర్గతా । మేఘశ్యామంచతందేశం ద్రుమవృక్షైరనేకశః ॥ ౨ ॥ సాలైస్తాలైస్తమా
లైశ్చకర్ణికారైః సుశాల్మలైః । న్యగ్రోదైశ్చతథాశ్వత్థైశ్శిరీషైశ్శింశుపాద్రుమైః ॥ ౩ ॥
శ్లేష్మాతకైరామలకైర్హరితకవిభితకైః । భూజైః సుముఙ్గాకైర్బాజైర్వృక్షైః సుప్తచ్ఛ
దైరపి ॥ ౪ ॥ మహానిమ్బైస్తథానిమ్బైర్నిర్మణీభిర్నిరుద్రుమైః । దేవదారుమహావృ
క్షైస్తథాకాలేయకద్రుమైః ॥ ౫ ॥ పర్వతైశ్చపదైర్బిల్వైః కపిఠైర్కచర్షణైః । వా

తామృష్టకాక్షీరైశ్వకస్తైస్తథాద్ధనైః ॥ ౬ ॥ హస్తీకస్తైస్సుమనస్తైకోవిదారైస్సు
పుష్పితైః । ప్రాచీనామలక్ష్మ్యపిమధూతైస్సవరాటతైః ॥ ౭ ॥ కర్ణూరైర్నాచి
కైరైశ్చపియాశ్వామ్రాత్రకద్రుమైః । తన్దుమాలైర్ధవైశ్చవైః కాశ్మీరైఃపర్ణిభి
స్తథా ॥ ౮ ॥ జాతీఫలైఃపూగఫలైఃకట్టలైస్ఫుల్లకీఫలైః । మద్వారైఃకోవిదారైశ్చకిం
శుకైఃకుసుమాంశుకైః ॥ ౯ ॥ పలాశైశ్శల్మలీభేదైర్వేతస్తైర్జలవేతనైః । రక్తా
రక్తైశ్చపారశ్చైర్నిఃకృభిస్సుపియఞ్చుభిః ॥ ౧౦ ॥ * రక్తాశోకైస్తథాశోకైఃకురుకైర్భు
విరూఢకైః । ముచుకుస్తైస్తథాకుస్తైఃకోటరూపసరూపకైః ॥ ౧౧ ॥ కిఞ్గరాతైఃకి
రాతైశ్చకేతకైర్వనకేతకైః । శోభాజ్జవైరజ్జవైశ్చశుకలిజ్జనచోశకైః ॥ ౧౨ ॥
సపద్మాకైశ్చశయనైద్దుమశ్రేష్ఠైస్తథాసనైః । మవ్యధస్యశరాకారైస్సహకారైర్
నోశమైః ॥ ౧౩ ॥ పీతయాధికవల్మీకైశ్చేతయాధికయాతథా । జాత్యాచవృక
జాత్యాచతువృకైశ్చసతువృకైః ॥ ౧౪ ॥ మోచైశ్చోచైశ్చలికుచైస్థిలవిల్వకు
సుమ్మకైః । తథాచశుమ్మచరణైర్వరుణైఃకామవల్లభైః ॥ ౧౫ ॥ పుష్పకులైశ్చ
వకులైఃపారిభద్రపారిద్రకైః । ధారాకదమైఃకుటజైఃకదమైర్నిరీకుటజైః ॥ ౧౬ ॥
ఆక్రాంతమూర్ధకకుభైఃకకుభైఃకమనీయకైః । కర్మస్థుబదరైర్నిష్పైర్నిష్పైరీవమదో
ద్ధతైః ॥ ౧౭ ॥ రక్తైఃపాలీవనైర్వృక్షైర్దాడిమైశ్చవృకద్రుమైః । బఢాకైశ్చసబఢా
కైః కుఞ్జకానాంతుజాతిభిః ॥ ౧౮ ॥ కుసుమైఃపాటలాభిశ్చవల్లికాకరవీరకైః ।
కురువక్త్రైఃకువజ్జీరైర్జమ్బుభిర్మృదుజమ్బుభిః ॥ ౧౯ ॥ బీజపూరైస్సకర్పూరై
ర్దురుభిశ్చగరుద్రుమైః । బిమ్రైశ్చప్రతిబిమ్రైశ్చసనానకవితానకైః ॥ ౨౦ ॥ తథా
† తుఫలవృక్షైశ్చహిన్దాలఫలఙ్గిరైః । తృణశూనైఃకరీషైశ్చశాకైశ్చవదనైస్త
థా ॥ ౨౧ ॥ పీలుభిధాతకీభిశ్చవిరివిల్వసవాలుకైః । తిన్దిగిణీకైస్తథాలోద్భైర్వి
డజైఃక్షీరికాద్రుమైః ॥ ౨౨ ॥ అశ్వశకైస్తథాశ్లోలైస్తథాచమధుకద్రుమైః । భిన్నా
తకైరిద్ధివనైర్వల్మీకైస్సింధువారకైః ॥ ౨౩ ॥ నాగకేసరవృక్షైశ్చమకేసరమనోర
మైః । కరమదైఃకాసమదైరరిష్టకవరిష్టకైః ॥ ౨౪ ॥ రుద్రాక్షైద్ద్రాక్షసమ్భూతై
స్సరిమ్రైఃపుత్త్రీజీవకైఃతకోలైర్దావకైశ్చపిత్వద్భుమైఃపారివేతనైః ॥ ౨౫ ॥ ప్ర
తానైఃపిప్పలీనాంచనాగవల్లీభిరుత్తమైః । మరీచానాంతథాగుత్తైఃపత్తశ్చవనమా
లికైః ॥ ౨౬ ॥ మృద్వికామణ్డలైర్ముఖైరతిముక్తకమణ్డలైః । వకులైర్వక్రకీనాంచ
ప్రతానైస్సఫలైశ్చుభైః ॥ ౨౭ ॥ కూళ్ళాన్డానాంప్రతానైశ్చవటోలాలాబువల్లి

కైః చిరజ్ఞస్యప్రతానైశ్చపటప్రైఃకరవేల్లకైః ॥ ౨౮ ॥ కారోఽటకవితానైశ్చవారాకైర్భూతాఫలైః । రాజమాహతసేషణ్డైశ్చకైశ్చ వివిధైస్తథా ॥ ౨౯ ॥ కర్ణైర్విదార్యాచతథాకరోఽపైస్సాన్వయసంయుతైః । సభిదారివిష్ణుసారాజతువత్స్వస్తివధితైః ॥ ౩౦ ॥ సునిష్ఠావకవృక్షైశ్చగవితువకవాస్త్రకైః । సువర్చలాభిస్సర్వాభిస్సర్వపాభిస్తక్తైవచ ॥ ౩౧ ॥ కాకోలీక్షీరకాకోలీవృక్షైశ్చసుఖనోహరైః । కాసమదైస్తథాపాలైస్తథాకట్ఫలచక్రకైః ॥ ౩౨ ॥ తథాక్షీరికశాకైశ్చకాలశాకేనవైతథా । శిమ్బిధావ్యైస్తథాధావ్యైస్సర్వైర్విరింపశేషతః ॥ ౩౩ ॥ ఓషధీభిర్విచిత్రాభిర్దీప్యమానాభిరేవచ । ఆయుష్షద్భిస్ససాభిర్నాభిశ్చనరాధిప ॥ ౩౪ ॥ జరామృత్యుభయఘ్నాభిఃకున్ధయఘ్నాభిరేవచ । సాభాగ్యజనీభిశ్చలతాభిశ్చవ్యవేకశః ॥ ౩౫ ॥ తత్రవేణులతాభిశ్చతథాకీచకవేణుభిః । కాశైశ్చశాబరకాశైశ్చకాశగుల్మైస్తక్తైవచ ॥ ౩౬ ॥ కుశగుల్మైస్తథారమ్యైస్సత్పేక్షోర్మనోరమైః । కారాసప్రమసంజ్ఞేనదుర్లభేనశుభేనచ ॥ ౩౭ ॥ తథాచకదళిషణ్డైర్నోహరిభిరున్తమైః । తథామరకతద్రప్థవదేనైశ్శాడ్యలాన్వితైః ॥ ౩౮ ॥ హరితుష్పసమాయుక్తైఃకుంభుమన్యచభాగశః । భృగ్వరాజజటామాంసిగ్రధితైస్తమురాగదైః ॥ ౩౯ ॥ స్వర్ణపుష్పాయథాధామిర్నానాపుష్పైస్తథాపరైః । జమ్బీరికాభూత్యైస్తస్ఫురంతేకకుభైస్తథా ॥ ౪౦ ॥ శృంగిబేరాజమోదాభిఃకుహైశ్చప్రియాంశుకైః । జలజైశ్చతథావన్తైర్నానావన్తైస్సగ్ధిభిః ॥ ౪౧ ॥ ఉదయాదిత్యసంజాతైఃపూర్ణచంద్రసిద్ధైస్తథా । తపనీయసవన్తైశ్చలతసీపుష్పసన్నిభైః ॥ ౪౨ ॥ శుకపత్రసిద్ధైశ్చవైస్సలపాలైశ్చభాగశః । వజ్రపవన్తైస్సమాక్షిణైర్బహువన్తైస్తక్తైవచ ॥ ౪౩ ॥ ద్రవ్యదృప్త్యాహితముదైఃకుసుమైశ్చనన్దసిద్ధిభైః । తథావహ్నిశిఖాకారైర్జవక్రోత్పలైశ్చుభైః ॥ ౪౪ ॥ నీలోత్పలైస్సకర్పైరైర్నజ్జాతకశేరుకైః । శృంగోటకస్యగాలైశ్చభరతైశ్చఫలోత్పలైః ॥ ౪౫ ॥ జలజైస్థలజైర్నూలైఃఫలైఃపుష్పైర్విశేషతః । వివిధైశ్చైవసీవైర్మణ్యభోజ్యైర్నరాధిప ॥ ౪౬ ॥ సతథాన్యంసతత్స్వల్పంసతచ్ఛాకంసతత్ఫలమ్ । సతమ్నూలంసతతల్పంసతత్పుష్పంసరాధిప ॥ ౪౭ ॥ నాకలోద్భవంనిత్యంసరలోద్భవంచయత్ । అనూహ్యేవనోద్ధంచయత్రయత్రాస్తిపార్థివః ॥ ౪౮ ॥ సదాపుష్పఫలంసర్వమజర్యమృతయోగతః । మద్రేశ్వరస్సదదృశేతపసోద్ధోషయోగతః ॥ ౪౯ ॥ దదృశేచతథాతత్రనానారూపపత్రిణిః । మయూరాశ్శిరపత్రాంశ్చకాకకటాంశ్చకోకిలాక ॥ ౫౦ ॥ బకానాదమృకాహంసామోయష్టికఃకజ్జరీటకాక । కుకు

టానాశ్చకూటాంశ్చఖట్యాక్షాన్లుభక్తింస్తథా॥ ౫౧ ॥ గౌతేడకాంస్తథాకుమ్భా
 ధార్తరాష్ట్రాభ్యుకాన్లుకా ॥ ధాతుకాంశ్చక్రవాకాంశ్చకటుకాన్లుబిభాద్య
 భా ॥ ౫౨ ॥ పుత్రీపియామోహపృష్ఠాన్లోచర్మగిరవర్తకా ॥ పారావతాంశ్చ
 కమలాభానికాజీవజీవకా ॥ ౫౩ ॥ లావనర్తకవర్తాంశ్చరక్తవత్సప్రభద్రకా ॥
 తామ్రమాదాన్సన్విర్ణమాదానుగుకుటానాశ్చకుబ్జకా ॥ ౫౪ ॥ కపిజ్జలానగ
 లవికాంస్తథాకుమ్భమచూడకా ॥ భృగ్రరాజాసారపాదాభున్లిక్ష్ణాపిల్లమా
 నవా ॥ ౫౫ ॥ మజ్జులీతకదార్యూహాన్వ్యాధాన్వ్యాత్రాన్సనక్షకా ॥ భార
 ద్వాజాంస్తథాచామన్సుపద్మానజ్జలీయకా ॥ ౫౬ ॥ భౌమపుత్రాన్సదాజ్వా
 లాక్షున్సద్ధాన్భజనాన్దికా ॥ ఏతాంశ్చన్యాంశ్చబహుశఃపక్షిసంక్లృప్తనోహ
 రా ॥ ౫౭ ॥ శ్యాపదాన్వివిధాకారాన్ప్రగంత్వైవమహామృగా ॥ వ్యాఘ్రా
 నేసరిణస్సింహాద్వీపినశ్వరభాన్స్పృకా ॥ ౫౮ ॥ ఋతూంస్తరతూంశ్చమృగాన్లో
 లాక్షులాలాంశ్చవానరా ॥ శశకాన్శశకాన్సంశాన్వాన్ధారాన్వాయువేగినః ॥ ౫౯ ॥
 మూషికాన్సకులానాగంశ్చిచ్ఛివనోడవకాలకా ॥ తథామత్రాంశ్చమాతక్లాన్తో
 మహిష్యశనాన్స్పృకా ॥ ౬౦ ॥ చామరాన్సన్మరాన్సైవచతథాగౌరముఖాం
 స్తథా ॥ ఉరభాన్శ్చతథామేషాన్తానిరజ్జనభకుక్కుటా ॥ ౬౧ ॥ తరతూన్స
 త్కాన్సృతూత్కపకాన్సగుకురాన్స్పృగా ॥ నీలాన్స్పృగాన్సర్కటకాన్సహానీలాం
 శ్చరావకా ॥ ౬౨ ॥ శ్వకంష్ట్రానిమశరభాన్కోరకారకసంఖ్యరా ॥ కరాళా
 న్సృతమాలాంశ్చకాలపుచ్చాన్సన్తోరణా ॥ ౬౩ ॥ ఉష్ట్రాన్ఫణ్దాన్సరాహంశ్చతుర
 జ్వరగర్దభా ॥ ఏతాన్సన్విష్యమదేశోవిరుద్ధాంశ్చపరస్పరమ్ ॥ ౬౪ ॥ అవిరుద్ధాం
 శ్చతేతస్మిన్నిర్వృతింపరమాంయయా ॥ తదాత్రమంపరంపుణ్యంసతుమదేశ్వరో
 నృపః ॥ ౬౫ ॥ తత్ప్రభావాత్ప్రభాయుక్తంస్థావరైర్జగమైస్తథా ॥ హింసహింసచా
 న్యోన్యంహింసకామైవరస్పరమ్ ॥ ౬౬ ॥ క్రవ్యాదాఃపాణినస్త్రతసర్వేక్షీరఫలాశినః
 నిర్మితంతచ్చతద్వదైచాత్రిణాతుమహాశ్చనా ॥ ౬౭ ॥ శిలాయాంనిమ్నదేశేచావసత్త
 త్రస్వయంస్రుపః ॥ పయఃక్షురన్తేదివ్యమమృతస్వాదుసన్నిభమ్ ॥ ౬౮ ॥ క్వచిద్ద్రామ్య
 మహిష్యశ్చక్వచిద్ద్రావశ్చసర్వశః ॥ గోక్షీరేణవసముష్ణదధ్నాచాన్యత్రవాట
 పు ॥ ౬౯ ॥ సోపశ్యత్పరమాంప్రీతిమవాపసమధాధిపః ॥ సరాంసితరద్రవిద్యానినద్య
 శ్చవిమలోదకాః ॥ ౭౦ ॥ ప్రణాలికాన్యశోష్యాణిశీతలానిచభాగశః ॥ కన్దరాణిచ
 శ్రైలస్యసుసేవ్యానిపదేపదే ॥ ౭౧ ॥ హిమపాతోసతత్రాస్తేసమన్తాత్పృథ్వియోజ
 నమ్ ॥ ఉపత్యకాసుశ్రైలస్యశిఖరేషునవిద్యతే ॥ ౭౨ ॥ తత్రాస్తీరాజచ్ఛిఖరంపర్వ
 తేన్ద్రస్యపాణ్డరమ్ ॥ హిమపానంసమాదాయఘనాఃపర్వస్త్రిసంహతాః ॥ ౭౩ ॥
 తత్రాస్తీచావరంశ్చక్లంపదాత్యయఘనావృతమ్ ॥ నిత్యమేవాభివర్షన్తిశిలాభిశ్చ
 ఖరంపరమ్ ॥ ౭౪ ॥ తత్పరంసమనోహారియత్రకామహరోహరః ॥ సురముఖ్యోప

యోగిత్వాచ్ఛాఖనస్సఫలాస్సదా ॥ ౭౫ ॥ సదోపగీతభ్రమరాస్సరస్త్రీసేవిత్వా
స్సురాః । సర్వపాపక్షయకరంశైలస్యైవమనోహరమ్ ॥ ౭౬ ॥ వానరైఃక్రిడమా
నాశ్చదేశేదేశేనరాధిప । హిమపుష్పకృతాస్త్రతపూర్ణవిష్ణుసమద్రభాః ॥ ౭౭ ॥ త
మాశ్రమంసమన్తాచ్ఛహిమసంరుద్ధకన్దరైః । శైలవాతైఃపరివృతమగమ్యంమనుజైస్స
దా ॥ ౭౮ ॥ పూర్వారాధితభాగ్యోసాహహారాజఃపురూరవాః । తమాశ్రమమను
ప్రాప్తౌదేవదేవప్రసాదతః ॥ ౭౯ ॥ తమాశ్రమంశ్రమహరంసుగన్ధంపమనోరమమ్ ।
సుపుష్పితైఃసుమశశ్తైరలబ్యతంకృతంస్వయంరుచిరమథాత్రిణాశుభమ్ ॥ ౮౦ ॥
సుయోగదంమునివరసేవితంమమాచ్ఛుభావహంసతుదదృశేథమద్రరాట్ ॥౮౦౪॥ *

ఇతిశ్రీమత్స్వపురాణే భూగోరేపురూరవచరితే హిమవతివృత్తౌ

దివర్ణనంనామ సప్తదశోత్తర శతతమోఽధ్యాయః

— విపురూరవసోఽత్రాశ్రమగమనమ్. ౬ —

సూతః ॥ తత్రాయతేమహాశృజ్జేమహావర్దేమహాహిమే । తృతీయంతుతయో
ర్మధ్యేశృజమత్యస్తముచ్చితమ్ ॥ ౧ ॥ సత్యాతపోత్తప్తజిలంతథాపితమవర్జితమ్ ।
తస్యాశ్రమాద్వృక్షమణ్డేదేశభాగేతువశ్యమే ॥ ౨ ॥ జాతీలతాపరిక్షిప్తవివరంచా
రుదర్శనమ్ । దృష్ట్వైవకాతుకాభిష్టస్తంపవేశమహీపతిః ॥ ౩ ॥ తమసాచాభినిర్వి
ష్టనల్పమాత్రంమహీపతిః । నల్పమాత్రమతిక్రమ్యప్రభాభరణోజ్జ్వలమ్ ॥ ౪ ॥
సముచ్చితమథాత్యస్తగమ్భీరపరివర్తులమ్ । నత్రనసూర్యస్తవతినవిరాజతివస్త్ర
మాః ॥ ౫ ॥ తథాపిదివసాకారప్రకాశంతమహర్నిశమ్ । క్రోశాధికపరీణాహసర
సాచవిరాజితమ్ ॥ ౬ ॥ సమన్తాస్సరసస్తస్యశైలలగ్నాతువేదికా । సావన్తేరాజ
తైర్యుత్తైర్విద్యుమైత్వైవశోభితా ॥ ౭ ॥ నానామాణిక్యమమైస్సుప్రభాభర
ణోజ్జ్వలైః । తస్మిన్సరసిపద్మానిపత్నరాగచ్ఛదానిచ ॥ ౮ ॥ వజ్రకేసరయుక్తాని
సుగంధీనతథావృతా । పత్తైర్మృతకైర్మితైర్వైదూర్యైశ్చమహీపతే ॥ ౯ ॥ కర్ణికా
శృతథాతేహంజాతతూపాశ్చపార్థివ । తస్మిన్సరసిభూమిర్యాససాపజ్జగదసమాకు
లా ॥ ౧౦ ॥ నానారత్నైరుపదితాజలజానాంసమాశ్రయా । కపర్దకానాంశు
క్రీనాంశక్తానాంచమహీపతే ॥ ౧౧ ॥ మకరాణాంచమత్యస్యనాంజలజానాంచక
చ్ఛపైః । తత్రమరకతఖణ్డానిపరాణిచసమాస్రజః ॥ ౧౨ ॥ పద్మరాగేన్ద్రానీలానిమ
హానీలానిపార్థివ । పుష్పరాగాణిరమ్యాణితథాకారోఽటకానిచ ॥ ౧౩ ॥ తుబుక
స్యచఖణ్డానితథావిష్టుమణేరపి । రాజావర్తకముఖ్యానిరుధిరాక్షుస్యచావృథ ॥ ౧౪ ॥
సూర్యేభుకాస్తయోత్తైవపీల్వైర్వారతలస్యచ । జ్యోతీరసస్యరమ్యస్యసమకస్య

భూభాగశః ॥ ౧౫ ॥ పురోరగబలాత్తాంస్పాటికస్యతతైవవ | గోమేధవిత్తకానాం
 చధూళీమరకతస్యవ ॥ ౧౬ ॥ వైడూర్యసాగర్ధికయోస్తథారాజమణేర్నృప | ఖ
 జ్జ్వస్యచైవమృక్తస్యతథాబ్రహ్మమణేరపి ॥ ౧౭ ॥ ముక్తాఫలానాంశుద్ధానాంతాదా
 విగ్రహధారిణామ్సుఖోష్ణంచైవతత్తోయంస్నానాచ్ఛీతవిదాశనమ్ ॥ ౧౮ ॥ వైడూ
 ర్యసుశిలామధ్యేసరస్తత్రోపశోభితమ్ | ప్రమాణేవతథాభూతేద్వేచరాజగధమశ్మ
 తే ॥ ౧౯ ॥ చతురశ్రంతథారమ్యంధిత్వంతచతథాత్రిణా | బిలద్వారిసమోద్దేశేత
 త్రచాపిహిరణ్మయే ॥ ౨౦ ॥ ప్రదేశస్సతురాజేన్ద్రద్వీపేతస్మిన్మనోహరే | తథాపు
 మ్మరణీరమ్యాతస్మినాశ్చిచ్ఛిలాతలే ॥ ౨౧ ॥ సుశీతామలపానీయాజలజైశ్చవిరా
 జితా | ఆకాశప్రతిమారాజంశ్చతురత్రామనోహరా ॥ ౨౨ ॥ తస్యాస్తదుదకంస్నా
 మలఘుశీతంసుగర్భిత | నతుమణితతథాకణ్ఠంకుక్షింనాపూరయత్సపి ॥ ౨౩ ॥ తృప్తిం
 విధత్తేపరమాంశరీరేచమహత్సుఖమ్ | మధ్యేవతస్యాశ్చక్రతఃప్రాసాదస్తవసాత్రి
 ణా ॥ ౨౪ ॥ రుక్మసేతుప్రదేశశ్చసర్వరత్నమయశ్శుభః | శతౌజ్జ్వలశ్చైవజ్వలశః
 ప్రాసాదోరాజతోహిసః ॥ ౨౫ ॥ రత్నవైడూర్యసోపానోవిద్రుమామలసాలకః |
 ఇన్ద్రస్థిలమహావక్రోజాతరూపవిభూషితః ॥ ౨౬ ॥ పద్మరాగమహాస్తమ్భస్తథామర
 కదేవికః | రత్నాంశుజాలస్ఫురితోరమ్యోద్భవప్రేమనోహరః ॥ ౨౭ ॥ ప్రాసాదేతత్రభగ
 వాదేవదేవోజనార్దనః | * భోగిభోగావళీనుప్తస్సర్వాలజ్జ్వలభూషితః ॥ ౨౮ ॥
 జానురాకుభ్యంతైచ్చవదేవదేవస్యచక్రేణః | ఫణీన్ద్రస్థినివిష్టోష్ఠిన్ద్రీయతీయశ్చనరాధి
 పః ॥ ౨౯ ॥ లఙ్కైవమాసక్తదృష్టేన్ద్రశేవభోగప్రశాయినః | ఫణీన్ద్రస్థోగవిన్నయస్తజా
 హుదణ్డోపశోభితః ॥ ౩౦ ॥ అద్భుతపృథ్వినన్ద్రస్తదేవశీర్షోదరంశుభమ్ | ఏకశ్చాదే
 వదేవస్యద్వితీయస్సుప్రసారితః ॥ ౩౧ ॥ సమాకుభ్యంతజానుస్థమణిబద్ధసుశోభితః |
 కిచ్ఛినాకుభ్యంతైచ్చవనాభిదేశేతథాస్థితః ॥ ౩౨ ॥ తృతీయత్పరస్తస్యచతుర్థంతు
 తథాశ్శబ్దం | ఆత్తనన్తానకుసుమహూణదేశానువర్తనమ్ ॥ ౩౩ ॥ లఙ్కైవసంవా
 హ్యమానాస్థిన్ద్రప్రవృత్తత్రైకరైః | సన్తానమాల్యమకుటహరకేయూరభూషిత
 మ్ ॥ ౩౪ ॥ భూషితంచతథాదేవమగ్నదైరఙ్గులీయకైః | ఫణీన్ద్రస్థినిన్ద్రస్తచారుర
 త్నశిఖోజ్జ్వలమ్ ॥ ౩౫ ॥ జ్ఞానామవ్యగమ్యంతంప్రతిష్ఠితమథాత్రిణా | సిద్ధాభిప్రా
 జ్యంసతతంసతతంకుసుమాన్వితమ్ ॥ ౩౬ ॥ దివ్యగద్దానలిప్తాగ్నదివ్యఘోషేనధూ
 పితమ్ | సరస్వైస్సఫలైర్నృపైస్సద్దైరుపహృతైస్సదా ॥ ౩౭ ॥ శోభితోత్తమపా
 ర్శ్వంతంజేవముత్పలశీర్షకమ్ | తతస్సమ్ముఖముద్వీత్యవవద్యేసనరాధిపః ॥ ౩౮ ॥
 జానుభ్యాంశిరసాచైవగత్వాభూమితలంతనా | నామ్నాసహసేగితథాతుష్టావ
 మధుసూదనమ్ ॥ ౩౯ ॥ ప్రదక్షిణమధోవక్రేసరూఢాయపునఃపునః | రవ్యమాయ

తనంబుప్రొత్తత్రోవానాత్రమేపునః ॥ ౪౦ ॥ జలాద్భహిష్టుహంకాంచితాశ్రిత్యను
 మ్మనోహరామ్ । తపశ్చకారతత్రైవిపూజయన్మధుసూదనమ్ ॥ ౪౧ ॥ నానావిదై
 స్తథాపుష్పైఃఫలమూలైఃసుగంధైః । నిత్యంత్రిపవణస్నాయావహ్నిపూజాపరా
 యణః ॥ ౪౨ ॥ దైవవాపీజలైఃకుర్వన్సతతంప్రాణధారణమ్ । సర్వాహరపరిత్యా
 గంకృత్వానమనుజేశ్వరః ॥ ౪౩ ॥ అనాశ్రితగుహశాయీకాలంసయతిపార్థివః ॥
 త్యక్తాహరక్రియశ్చాప్తికేవలంనియతోన్మయః ॥ ౪౪ ॥ సతస్యన్తానిమాయాతిశీరం
 చతదబ్ధుతమ్ । ధ్రువంసరాజాతపసిప్రసక్తస్సముజ్జయన్దేవవరంసదైవమ్ ॥ ౪౫ ॥
 తత్రాశ్రమేకాలమువాసకించిత్సర్వర్థోపమేదుఃఖమువిద్రమానః ॥ ౪౫౪ ॥ * *

ఇతిశ్రీమత్యుపురాణే భూగోళే పురూరవవరితే పురూరవసానైత్రాయ
 శ్రమగమనాదికథనంనామాష్టాదశోత్తరశతతమోఽధ్యాయః

— శ్రీగర్భరైస్సహస్పరసాంనానావిధక్రీడావిహారవర్ణనమ్ ౪౬ —

సూతః ॥ తత్రాశ్రమపదేరమ్యేన్యత్తాహరపరిచ్ఛగః । క్రీడావిహారంగర్భరైః
 పశ్యన్సప్రసాంసహమ్ ॥ ౧ ॥ కృత్వాపుష్పేచ్ఛయంసురీష్వంగ్రథయత్వాతథానజమ్ ।
 అగ్రంపేద్యదేవాయగర్భర్యేభ్యస్తథాదదా ॥ ౨ ॥ పుష్పేచ్ఛయప్రసక్తానాంక్రీడన్తీ
 నాంయథానుజమ్ । వేశ్యేనాంపిమథాకారాన్పశ్యన్మపిసపశ్యతి ॥ ౩ ॥ కాచిత్పుష్పే
 చ్ఛయేసక్తాలతాజాలేనవేష్టితా । నస్యేయజనసస్త్యక్తాకాన్తేనాపిసముజ్జితా ॥ ౪ ॥
 కాచిత్కమలగద్ధాధానిశ్శృంపవనాహతైః । మధుమైరాకులముఖికాన్తేనపరిమో
 ఙ్గితా ॥ ౫ ॥ వకరస్త్వసమాక్రాన్తనయనాకాచిదగ్ధనా । కాన్తనిశ్శృంపవాతేనని
 రజసికృతేక్షణా ॥ ౬ ॥ కాచిదుచ్ఛీయపుష్పిణిదదాకాన్తస్యభామినీ । కాన్తస
 స్త్రిధితైఃపుష్పైరరాజకృతశేఖరామ్ ॥ ౭ ॥ ఉచ్ఛీయస్త్వయమున్ద్ర్యధరమణ్యాహితశే
 ఖరమ్ । కృతశృత్యనివాత్మానంమేనేనుచ్ఛవర్ధనమ్ ॥ ౮ ॥ అన్యస్త్రిన్మనోమేకుజ్జేవి
 శేషకుసుమాలతాః । కాచిదేవంరహహానీత్వారణశేనరిరంసునామ్ ॥ ౯ ॥ కాన్తస
 ద్దానితలతాకుసుమానివిదిన్వతి । సర్వాభ్యఃకాచిదాత్మానంమేనేసర్వగుణాధికా
 మ్ ॥ ౧౦ ॥ కాచిత్పశ్యతిభూపాలంసగీషుపుథకృత్కక । క్రీడమానాసగర్భరైరస
 మానామకామినీమ్ ॥ ౧౧ ॥ కాచిచ్ఛాతాడయతాగ్రస్తముదకేనశుచిన్వితా । తాడ్య
 మానాఽథకాన్తేనప్రీతింకాచిదుపాయయామ్ ॥ ౧౨ ॥ కాన్తేనతాడయామాసజాతస్వే
 దావరాజనా । అదృశ్యతవరారోహస్తాస్సన్యత్యత్పయోధరామ్ ॥ ౧౩ ॥ కాన్తానుతా
 డితాకృష్టకేశపాశనిధనా । కేశకులముచితభాతిమధుమైరపపద్మినీమ్ ॥ ౧౪ ॥ స్వద
 యుస్సదృశైఃపుష్పైఃసుజ్ఞానేనసగీషవనే । భర్త్రాకాచిచ్ఛాతాప్రకాన్తేనాన్యవ్య
 యత్తుతః ॥ ౧౫ ॥ సాత్తాశీతాపదేశేనకాచిత్ప్రహజ్జనాభృశమ్ । రమణాలిగ్ధనం

చక్రేమమోఖిలపితంబిరమ్ || ౧౬ || జలార్ధవసనంసూక్ష్మమగ్నినంశుచిహ్నితా |
 ధారయన్తిజనంచక్రేకాచి త్తత్రనమస్తథమ్ || ౧౭ || కంచమూల్యగుణైఃకాచితాగ్రాన్తే
 నాత్మవృతామ్మసి | అన్యస్త్రిధ్రావపతితంరవణంప్రాహుసచ్చిరమ్ || ౧౮ || కాచి
 ల్లిగ్నసభిదత్తజానుదేశేఖాన్తరే | సమ్భాన్త్రక్రాన్తరమణాకాచిద్వృష్టాహతంబి
 రమ్ || ౧౯ || కాచిద్వృష్టికృతాచిత్యాకేశానస్తోపకారిణీ | శిలాతలగతాత్రధృష్టాకా
 మార్థవతుమా || ౨౦ || కృతమూల్యంబిలుతితంసజాగ్రన్తంబకుడుగ్రహమ్ | రత్న
 కాఞ్చనకాన్తాభమభవత్సరోదకమ్ || ౨౧ || సుస్నాతదేవగద్ధర్వదేవరామాగణే
 నచ | పూజ్యమానంచదృశ్యేతత్రదేవంజనార్దనమ్ || ౨౨ || క్వచిచ్ఛదన్యశేరాజాల
 తాగృహగతస్త్రియః | మణ్డయన్త్యస్త్విగాత్రాణికాన్తసస్త్వస్తమానసాః || ౨౩ ||

కాచిదాదర్శనవ్యగ్రకరాదూతీమఖోదగమ్ | శృణ్వతికాన్తవచసమధికాన్తమథా
 బభౌ || ౨౪ || కాచిశ్శ్వరితాదూత్యాభూషణానాంపర్యయమ్ | కుర్వాణానై
 వబుబుధేమన్తధావిష్టచేతసా || ౨౫ || వాయుతున్నాతిసుగభిఃసుమాకరమన్జితే |
 క్వచిచ్ఛిబమ్యోదదృశ్యేప్రదేశేనీలకాద్వలే || ౨౬ || పాయయామాసరవణంపయః
 కాచిద్వరాగ్రానా | కాచిప్పిపావరారోహకాన్తపాణిసమర్పితమ్ || ౨౭ || కా
 చిత్స్వనేత్రచపలనీలోగ్నలయితంపయః | పీత్యాప్రపవర్ధరవణంక్వగతేతేమమోత్స
 లే || ౨౮ || త్వయైవపీతానూనంవైశ్రమ్యక్తారవణేనసా | తథావిధిత్వాముద్ధత్వా
 దృభూవప్రీడితాచిరమ్ || ౨౯ || కాచితాగ్రాన్తాగ్నితంసుగూఃకాన్తపీతావశేషితమ్ |
 సవిశేషరసాపానంపపామన్తదవర్ధనమ్ || ౩౦ || ఆపానగోష్ఠీమణథాతానాంసన
 రపుష్టవః | శుక్రావవిధంగీతంతస్త్రిస్వరపిమితేతమ్ || ౩౧ || ప్రదోషసమయే
 తాశ్చదేవదేవంజనార్దనమ్ | రాజన్తద్దోషవృత్త్యన్త్యోనానావాద్యపురస్ఫురాః || ౩౨ ||
 యామమాత్రేగతేరాత్రావినిర్గత్యగుహాముఖాత్ | ఆవసన్తియతాఃకాన్తైస్తత్తద్వి
 రచితాంగుహామ్ || ౩౩ || నానాగ్ధాన్తతలలాంనానాగ్ధమగ్నిధీమ్ | నానాచిచిత్ర
 శయనాంకుసుమోత్కరవన్జితామ్ || ౩౪ || ఏవమపురసాంపశ్యన్త్రిగ్ధితానాంపర్యతే |
 తపస్తేపేమహారాజఃకేశవార్నితమానసః || ౩౫ || తమూచుర్మపతింకత్వాగధ
 ర్వాపురసాంకణాః | రాజన్తన్న్విరోపమందేశమమంప్రాప్తోస్ఫురిద్దమ || ౩౬ || వ
 యంహితేప్రదాస్యామోమనస్సకాంక్షితాన్వరాః | తానాదాయగృహంగచ్ఛతి
 స్థేహయదివాపునః || ౩౭ || పునారవాః | అమోఘదగ్ధనాస్సర్వాభవత్తత్సమి
 తాజనః | వరంబితరతాదేతస్త్రిసాదంషధుసూదనః || ౩౮ || ఏవమప్త్విత్య
 ధోక్తైస్తైస్సుకురుజాపురూరవాః | తత్రోవాససుఖిమాసంపూజయానోజనార్దన
 మ్ || ౩౯ || ప్రియవపసదైవాసీద్దన్ధర్వాపురసాంస్థవః | తుతుమస్సజ్జనారాజ్ఞప్ర
 స్యాతాశ్యేనకర్మణా || ౪౦ || మానస్యమధ్యేనస్థపఃప్రవిష్టస్తమాత్రమంతనహస్ర

చిత్రమ్ । ఉవాసమాసంప్రియకృష్ణమగ్రంశీతోష్ణభేదైర్నృపఫాల్గునస్య ॥ ౪౧ ॥
 ఫాల్గునామలవతౌ నైరాజాస్య ప్నీపురూరవాః । శస్త్రైవదేవదేవస్యశుక్రావగది
 తంశుభమ్ ॥ ౪౨ ॥ రాత్ర్యామస్యామతీతాయామత్రణాత్వంసమేవస్య ॥ తేన
 రాజన్యనూగవ్యక్తకృత్యణ్యభవిష్యసి ॥ ౪౩ ॥ స్వప్నమేవంసరాజన్విర్ద్వప్వోదే
 వేన్ద్రీకృమః । ప్రత్యూషకాలేఽథనత్సతప్రామోజితేన్ద్రియః ॥ ౪౪ ॥ కృతకృత్యో
 లవసతామమర్చయిత్వాజనార్దనమ్ । తత్రాన్తరేన్ద్రరాగత్యతస్థౌచాత్రణియాజ్వ
 లన్ ॥ ౪౫ ॥ స్వప్నంతుదేవస్యతిథాన్యవేదయతృగ్నికః । తతశ్శుక్రావచనం
 దేవతానాంసమీరితమ్ ॥ ౪౬ ॥ ఏవమేవమహీపాలనాత్రకార్యావిచారణా । ఏవం
 ప్రసాదంసమ్పూర్ణీదేవదేవాజ్ఞనార్దనాత్ ॥ ౪౭ ॥ కృతదేవార్చనోరాజాతథా
 హుతహుతాశశః । సర్వానామనవాపాశువరదాననకేశవాత్ ॥ ౪౮ ॥ *

ఇతిశ్రీమద్విపురాణే భూగోళపురూరవసోవరలాభోనామైకో

నవింశత్యుత్తర శతతమోధ్యాయః

— శ్రీకైలాసాడవర్చితవర్ణనమ్. ౯ —

నూతః ॥ తస్యాశ్రమస్యోత్తరతస్మిన్పురారిపిషేవితః । నానారత్నమయై
 శ్చృజ్జైకల్పమ్రుమవిభూషితైః ॥ ౧ ॥ మధ్యేహిమవతఃప్యస్థేకైలాసోనామవర్చితః ।
 తస్మిన్ద్వినసరిశ్రీమానుగభేరస్సహగుహ్యతైః ॥ ౨ ॥ అభ్యరోనుగతోరాజామోదతేవ్యా
 లకాధిపః । కైలాసపాదసముద్భవంపుణ్యంశీతజలంశుభమ్ ॥ ౩ ॥ మద్వారకుసుమరజః
 పూరితం దేవసంయుతమ్ । తస్మాన్ప్రభవతేదివ్యానదిగుహ్లాకినీశుభా ॥ ౪ ॥ దివ్యంచచ
 న్దనవసంతస్యాస్తీరేమహమ్నుభమ్ । ప్రాగుత్తరేణకైలాసందివ్యసౌగధికంగిరిమ్ ॥ ౫ ॥
 సర్వధాతుమయందివ్యంసువేలంపర్వతంప్రతి । చన్ద్రప్రభోనామగిరిస్సముద్రోదక
 సన్నిభః ॥ ౬ ॥ తత్సమీపేనరోదివ్యగుచ్ఛిదంనామపిశుతమ్ । తస్మాత్ప్రవహతే
 దివ్యానదీత్వచ్ఛిదకాశుభా ॥ ౭ ॥ తస్యాస్తీరేవందివ్యంసుహచ్చైత్రరథంశుభమ్ ।
 తస్మిన్ద్విరౌపవసతిమాణిభద్రస్సహనేగః ॥ ౮ ॥ యక్షసేనాపతిః కూరైర్గుహ్యకైః
 పరివారితః । పుణ్యాగుహ్లాకినీనామనదీత్వచ్ఛిదకాశుభా ॥ ౯ ॥ మహీమణ్డలమధ్యే
 తుప్రవిష్టోచసుహవాదధిమ్ । కైలాసదక్షిణాప్రాచ్యాంశివంసంసర్వౌషధింగిరిమ్ ॥ ౧౦ ॥
 మనశ్శీలామయందివ్యంశబలంపర్వతంప్రతి । లోహితోహేమశృంగమగిరిస్సూర్యప్ర
 భోమహాన్ ॥ ౧౧ ॥ తస్యపాదేమహద్దివ్యంలోహితంసుమహాశురః । తస్మాన్ప్రవ
 హతేలోకేలోహిత్యశ్వనదోమహాన్ ॥ ౧౨ ॥ దేవారణ్యమశోకంచతస్యశీరేమహ
 ద్దనమ్ । తస్మిన్ద్విరౌపవసతియతోమాణిధరోవశీ ॥ ౧౩ ॥ సౌమ్యైస్సగర్భాన్తైశ్చై
 వగుహ్యకైఃపరివారితః । కైలాసాత్పశ్చిమేదేశేకకుద్మానుదితోగిరిః ॥ ౧౪ ॥ కకుర్చ

తదరుద్రస్యహుస్త్వత్తిస్త్రికకున్దతః | తదజ్ఞనంత్రైకమదంత్రై లంత్రైకమదంత్రై || ౧౫ ||
 తస్యపాదేమహద్వివ్యంమానసంసిద్ధసేవితమ్ | తస్మాత్ప్రభవతేపుణ్యాసరయూ
 ద్లోకపావనీ || ౧౬ || తస్యాస్త్రీరేవనందివ్యంత్రైభాజంనామవిశ్రుతమ్ | కుజేరాను
 చరస్తస్మిన్ప్రహేతితనయోవశీ || ౧౭ || * బ్రహ్మయోగినివనతిరాకుసోఽనస్తవి
 క్రమః | తైలాసాష్టశ్చిమాకాయాందివ్యస్సర్వోషధిరిః || ౧౮ || అరుణఃపర్వత
 శ్రేష్ఠోరుక్తధాతువిభూషితః | భవస్యదయితశ్చీమాస్సర్వతోహేమసన్నిభః || ౧౯ ||
 శతకుమ్భుమయైర్దివ్యైశ్శిలాజాలైస్సమాచితః | శతసఖ్యైస్తాపనీయైశ్చజైర్దివవి
 వోల్లిఖా || ౨౦ || ముజ్జవాన్తుసహద్వివ్యోదుర్గతైలోమహేమాచ్ఛ్రితః | తస్మిన్
 రోషనతిగిరిశోధూమలోహితః || ౨౧ || తస్యపాదాష్టప్రభవతీతైలోదంనామవై
 సరః | తస్మాత్ప్రభవతేపుణ్యానదీతైలోదకాశుభా || ౨౨ || సాదత్తశీతయోర్మ
 ధ్యేప్రవిష్టాపశ్చిమోదధిమ్ | అన్తుత్తరేణతైలాసంశివస్సర్వోషధిరిః || ౨౩ || గౌ
 రస్తుపర్వతశ్రేష్ఠోహరిసాలవనంప్రతి | హిరణ్యశృంగస్సుమహాకాడివ్యోషధిమయోగి
 రిః || ౨౪ || తస్యపాదేమహద్వివ్యంసరఃకాచ్ఛనవాలుకమ్ | తవ్యంవిస్ససరోనామ

— శ్రిగణ్ధోత్పత్తిః —

యత్రరాజాభగీరథః || ౨౫ || గణ్ధాగ్ధీసతురాజర్షిరువాసబహులాస్సమాః | దివం
 యాస్యన్తిమేపూర్వేగణ్ధతోయాభృతాస్థితాః || ౨౬ || తత్రప్రవథగాదేవీప్రథమం
 తుప్రతిష్ఠితా | సోమపాదాష్ట్రీనూతాసాసప్తధాప్రవిభజ్యతే || ౨౭ || యూపా
 మణిమయాప్రత్రచితయశ్చహిరణ్మయాః | తత్రేష్ట్యక్రతుభిస్సద్ధాశ్శక్రస్సురగణైస్స
 హ || ౨౮ || దివ్యచ్ఛాయాపథప్రతనత్త్రాణ్యనుమణ్డలమ్ | దృశ్యస్తేభాసురా
 త్రాదేవీప్రవథగాతుసా || ౨౯ || అన్తరిక్షందివంవైవస్థావయిత్యాభుభంగతా | భ
 వోత్తమాజ్ఞేపతితాసంరుద్ధాయోగమాయయా || ౩౦ || తస్యాధోవిస్తవఃకేవిత్కు
 ధాయాఃపతితాభువి | కృతంతుతైర్బిప్సుసరస్త్యతోవిస్ససరస్సుతమ్ || ౩౧ || తత
 ప్రస్యానిరుద్ధాయాభవేనసహసారుషా | జ్ఞాత్వాతుతస్యాభిప్రాయంతూరందేవ్యా
 శ్చిక్షీర్షితమ్ || ౩౨ || భిత్వావిశామపాతాశంసోగ్రీహసాగృహ్యశఙ్కరమ్ | అథాప
 లేపంసజ్ఞాత్వాతస్యాఃతూరంతుశఙ్కరః || ౩౩ || తిరోభావయితుంబుద్ధిరాసీదజ్ఞే
 మతాంసదీమ్ | ఏతస్మిన్నేవకాలేతుదృష్టౌరాజానమగ్రతః || ౩౪ || ధమసీసన్తతం
 షీణంతుధావ్యాకులితేన్ద్రియమ్ | అనేనతోషితశ్చాహంనజ్యర్థంపూర్వమేవ
 తు || ౩౫ || బుద్ధ్యాస్యవరదానంతుతతఃకోపన్యయచ్ఛత | బ్రహ్మణోవచనంస్తృ
 త్వాయదుక్తంధారయన్నదీమ్ || ౩౬ || తతోవిసర్జయామాససంరుద్ధాంస్సేవతే
 జసా | నదిభగీరథస్యాన్తేతవసోగ్రేణతోషితా || ౩౭ || తతోవిసర్జయామాససప్త

సోతాంసగజ్జయా । త్రిణిప్రాచీమభిముఖంప్రతిచీంతిన్యత్రైవతు ॥ ౩౮ ॥ సోతాం
 సిత్రపథాయాస్తుప్రత్యవద్యస్తసప్తధానభినీహోదిశితప్రస్థావనీచైవప్రాగ్గతాః ॥ ౩౯ ॥
 సీతాచతుశ్చసంస్థశ్చతీస్రశ్చైవప్రతిచిగాః । సప్తవ్యసుగతాతాసాందక్షిణేతుభగీ
 రథమ్ ॥ ౪౦ ॥ తస్మాద్భాగీరథీసావైప్రవిష్టాదక్షిణోదధిమ్ । సప్తచైతాఃపావయ
 త్రివర్షంతుహిమసాహ్వయమ్ ॥ ౪౧ ॥ సీతాచతుశ్చసంస్థశ్చతీస్రశ్చైవసుశోభనాః ।
 తాదేశాన్వావయత్రిస్త్రక్షేచ్ఛప్రాయాంశ్వసర్వశః ॥ ౪౨ ॥ సశైలానుకురా
 నధ్రాస్పర్శరానృపనాన్రికాః । పులహసాశ్చకులుణ్ణాశ్చఅజ్ఞలోక్యాధరాశ్చయే ॥ ౪౩ ॥
 హిమవత్తంద్విధాకృత్యాప్రవిష్టాఃపశ్చిమోదధిమ్ । అష్టాత్రైంశ్చమరుంత్రైచవకా
 లకాంత్రైచశూలికాః ॥ ౪౪ ॥ ఖరానావర్తకాఞ్చాఘాన్పల్లివాదరదాఞ్చకాః ।
 ఏతాఃజనపదాంత్రైచప్రస్థావయన్త్యదధింగతాః ॥ ౪౫ ॥ దరదానుకురటాం
 త్రైచవగాధారానారసానుకురూః । శివపారాన్ద్రోమకురూశాలీయాంత్రైచవలేజ
 సా ॥ ౪౬ ॥ సైన్ధవారట్టకామౌఘజానుపథాస్థీమగౌరికాః । శునోముఖాను
 ప్రముఖాన్విస్థరేతాన్నిమేవతే ॥ ౪౭ ॥ గర్ధరాన్విన్నరాన్యత్రైంస్తథావిద్యా
 ధరోద్రమాః । కలాపాన్ద్రోమకాంత్రైచవతథాకిమ్పురుషార్దవాః ॥ ౪౮ ॥ కిరా
 తాంశ్చపులిన్ద్రాంశ్చకురువైష్ణభారతానపి । పాఞ్చాలానాశికాన్మత్స్యాన్మగ
 ధాన్కాంత్రైచైవచ ॥ ౪౯ ॥ బ్రహ్మచరీరాంశ్చవజ్రాంశ్చతామ్రలిప్తాంత్రైచైవచ ।
 ఏతాన్జనపదాన్సప్తగర్జాపావయతేశుభా ॥ ౫౦ ॥ తతస్తుస్థావనీవిధ్యేప్రవి
 ష్టాదక్షిణోదధిమ్ । తతస్తుస్థోదిశిపుణ్యాప్రాచీమభిముఖాయయా ॥ ౫౧ ॥ స్థావయ
 న్నవకాంత్రైచనపాదానపిసర్వశః । నీవరాన్మృషికాంత్రైచవతథానీలముఖానపి ॥ ౫౨ ॥
 కళిన్దదాతికాంత్రైచకుశికాన్తన్వర్గభూమికాః । ప్రీహణ్ణైస్సముద్గస్యపాదో
 ద్భూతాంశ్వసర్వశః ॥ ౫౩ ॥ తతస్తునద్దినీచాపిప్రాచీమేవదిశంయయా । కుపథా
 న్నావయత్తీసాన్ద్రోమ్యముసరఃప్రతి ॥ ౫౪ ॥ యథాత్వేయథాదేశాంత్రైచత్రశ
 చురపదానపి । మధ్యేనక్షానకతరానోప్రప్రావరణానపి ॥ ౫౫ ॥ ఇన్ద్రద్విపసము
 ద్రాన్మేఘవిష్టాలేవణోదధిమ్తతస్తుస్థావనీప్రాయాత్ప్రచీమాశాంజవేనతు ॥ ౫౬ ॥
 తోమరాన్వావయత్రిస్త్రహంసమాగ్ధాన్సముహకాః । పూర్వాదేశాంశ్వసేవ
 త్తీభిత్యాసాభహుధాగిరిమ్ ॥ ౫౭ ॥ కర్ణప్రావరణాన్సప్తగతాసాచముఖానపి ।
 సత్త్వాసపర్వతమర్కాన్తత్త్వావిద్యాధరాన్యయా ॥ ౫౮ ॥ శమీమణ్డలగోష్ఠంతుసాప్ర
 విష్టామహాతీరః । తాసాంనద్యుపనద్యశ్చత్రశశోభసహసగీః ॥ ౫౯ ॥ ఉపగచ్ఛ
 త్రితాంనద్యోయతోవర్షతివాసవః । తీరేవసోకసారాయావనంసురభినామత
 త్ ॥ ౬౦ ॥ హిరణ్యశృంగోవనతివిద్యాన్కావేరకోవశీ । యజ్ఞాదపేతస్సనుహానమి

తాజాన్మువిక్రమః ॥ ౬౧ ॥ తత్రచానైఃపరివృతోవిద్యధిర్గుర్మురాక్షసైః । కుజో
రానుచరాహ్యోతేచత్వారస్తభమాతృతాః ॥ ౬౨ ॥ ఏవమేవతువిజ్ఞేయాసిద్ధిఃపర్వ
తవాసినామ్ । పరస్పరేణాపిగుణాఃధర్మతఃకామతోర్ధతః ॥ ౬౩ ॥ హేమకుటస్యపృష్ఠే
తుసర్పాణాంతుసరస్వతమ్ । సరస్వతిప్రభవతితస్మాజ్జ్యోతిష్కృతహృదాత్ ॥ ౬౪ ॥

అవగాధాన్ముభయతస్సముద్రాపూర్వపశ్చిమా । సరోవిష్ణుపదంనామనిషధేపర్వతో
త్తమే ॥ ౬౫ ॥ తస్మాద్వయంప్రభవతిగాధారిచకులాచతే । మేరోఃపార్శ్వస్త్రిభవ
తిప్రదశ్చక్ష్రప్రభోమహాః ॥ ౬౬ ॥ జమ్బూవైచనదీపుణ్యాతస్మాజ్జామ్బూనదం
స్త్రితమ్ । వయోదన్తప్రదోసీలస్సుశుభఃపుణ్డరికవాః ॥ ౬౭ ॥ పుణ్డరికవయోదాశ్చత
స్మాద్వైస్సస్మృసూయతే । పరంతుశీతశైలస్యస్త్రితముత్తరమానగమ్ ॥ ౬౮ ॥ జ్యో
తస్నిచామృతకాంతాచతస్మాద్వైస్సస్మృసూయతే । ప్రాదాఃకురుమవిఖ్యాతాఃప
ర్వమీనకులాకులాః ॥ ౬౯ ॥ నామ్నాతువైజయానామద్వాదశోదధిసన్నిభాః । తేభ్య
శ్చాన్తిశ్చస్థావద్యేనద్యేసస్మృసూయతః ॥ ౭౦ ॥ కిమ్మరుహద్యానియాన్యహ్మ
తేషుదేవోనవర్తతి । ఉద్భిజ్జాన్ముదకాన్యత్రప్రభవన్తిసరిద్వరాః ॥ ౭౧ ॥ ఋషభో
బాలకశ్చైవవజ్రోమైనాకఏవచ । వినిష్టాఃప్రతిదిశంసమ్నగాలవణాన్ఘసే ॥ ౭౨ ॥
చక్ష్రీకాస్తప్రథాద్రోణోసుమహంశ్చశిలోచ్చయః । ఉదగాయతాఉదీచ్యంతేవ్యా
వగాధామహేందధిమ్ ॥ ౭౩ ॥ చక్రేరుధికరశ్చైవతథానారదపర్వతః । ప్రతి
చ్యమాగతాస్తేవైప్రవిష్టాలవణోదధిమ్ ॥ ౭౪ ॥ జీమూతోద్రావణశ్చైవమైనాక
శ్చైవపర్వతః । ఆయతాస్తేమహాశైలాస్సముద్రందక్షిణంప్రతి ॥ ౭౫ ॥ వజ్రమైనా
కయోర్మధ్యేవిదిశందక్షిణాపథే । తత్రసంవర్తకోనామసోగ్నివేదితజ్జలమ్ ॥ ౭౬ ॥
అగ్నిస్సముద్రావాసస్తృబోర్వస్సుబడబాముఖః । ఇత్యేతేపర్వతావిష్టాశ్చత్వారోల
వణోదధిమ్ ॥ ౭౭ ॥ భిద్యమానేషుపతేషుపురాశక్తస్యవైభయాత్ । తేషాంతు
దృశ్యతేచక్ష్రస్సృగేషుస్థేసమాకృతః ॥ ౭౮ ॥ తేభారతస్యశర్వస్యసహాయేనప్రకీర్తి
తాః । మహంసితత్రదృశ్యజైచక్ష్రానాన్యత్రచోదితః ॥ ౭౯ ॥ ఉత్తరోత్తరమేతే
షాంవర్తముద్దిశ్యతేనదైః । ఆరోగ్యాయఃప్రమాణానాంధర్మతఃకామతోర్ధతః ॥ ౮౦ ॥
సమర్పితానిభూతానితేషుధత్తైగుణాగతః । వసన్తినానాజాతీనితేషువత్తేషుతాని
వై ॥ ౮౧ ॥ ఇత్యేవంధారయద్విశ్వంపుష్పింజగదంధితాః ॥ ౮౧ ॥ * * *

ఇతిశ్రీమత్సృపురాణే భూగోళే తైలాసాదిపర్వతకథనం

నామ వింశత్యుత్తర శతతమోఽధ్యాయః.

శాకద్విపవర్ణనమ్. ౨

సూతః ॥ శాకద్విపస్యవత్సౌమియథావదహనిశ్చయః । కన్యమానంబోధ
 భ్యంశాకద్విపంద్విజోత్తమాః ॥ ౧ ॥ జమ్బూద్విపస్యవిస్తారాద్విగుణస్తస్యవిస్తరః ।
 విస్తారాద్విగుణశ్చాపిపరిణాహస్యమస్తతః ॥ ౨ ॥ క్షీరోదధిపరిక్షిప్తోద్విపోయం
 ద్విగుణేనతు । తత్రపుణ్యాజనపదాశ్చిరాచ్ఛమియతేజనాః ॥ ౩ ॥ కుతపవతుడుగ్నిశ్శం
 ఊమాతేజోయుతేషిహ । తత్రాపివర్వతాశ్శుభ్రాస్సప్తైవమణిభూషితాః ॥ ౪ ॥
 శాకద్విపాదిమజ్జేయంసప్తసప్తసమాశ్రితాః । ఋజ్జాయతాఃప్రతిదిశంసివిష్టా
 వర్షవర్వతాః ॥ ౫ ॥ రత్నాకరాద్విసామానసానవస్త్రోమహాబలాః । సమో
 దితాఃప్రతిదిశంద్విపవిస్తరమానతః ॥ ౬ ॥ ఉభయత్రావగధాశ్చలవణక్షీరసాగరౌ ।
 శాకద్విపేతువత్సౌమిస్తదివ్యావృహాచలా ॥ ౭ ॥ దేవర్షిగర్భరయితాఃప్రభ
 మోమేరురుచ్యతే । ప్రాగాయతస్త్రసావర్ణ ఉదయోనామవర్వతః ॥ ౮ ॥ తత్ర
 మేఘాస్త్రవృష్ణధంప్రభవన్తినహస్రశః । తస్యావరేణసుమహాజ్వలధారోమహాగ
 రిః ॥ ౯ ॥ సైవచన్ద్రస్త్రిమాఖ్యాతస్సర్వౌపధిసమన్వితః । తస్మాద్విశ్వముపాదత్తే
 వాసవఃపరమంజలమ్ ॥ ౧౦ ॥ నారదోనామసప్రోక్ష్యుర్జ్యోతిషహాచలః । త
 త్రాపివసముత్సన్నాపూర్వంనారదవర్వతౌ ॥ ౧౧ ॥ తస్యావరేణసుమహాజ్ఞాభ్య
 మోనామమహాగరిః । అతశ్శ్యామత్వమాపన్నాప్రిజాఃసూర్యమిమాంకిల ॥ ౧౨ ॥
 సపవదుస్థభిర్నామశ్యామఃపర్వతసత్తమాః । శబ్దవృత్తుఃపురాతన్ప్రేక్ష్యదస్థభిస్తాడి
 తస్మైరైః ॥ ౧౩ ॥ రత్నమాలాన్తరమయశ్శబ్దలశ్చైవస్తరాశ్శత్రుతే । తస్యావరేణ
 రజతోమహానస్తగిరిస్త్పతః ॥ ౧౪ ॥ సపవామృతశ్శత్రుర్దేవైశ్చత్రావృతంపు
 రా । సస్ఫుతంచవృతంపైవమాతురక్లేగిరుత్సతా ॥ ౧౫ ॥ తస్యావరేణామృతేయ
 స్సుమనాశ్చైవసస్త్పతః । హిరణ్యాత్మవరాహేణతస్మిన్జైచిత్రేమాదితః ॥ ౧౬ ॥
 ఆమృతేయాత్పరేవ్యస్సర్వౌపధిసంపేషితః । విభాజిస్త్రసమాఖ్యాతస్ఫుటితైస్త్రస
 మాదితః ॥ ౧౭ ॥ యస్మాద్విభాజితేత్విడ్భిర్విభాజస్తేష్వవైస్త్రుతః । సపవతేశ
 వేతుర్జ్యోతోవాయుఃప్రవాతతే ॥ ౧౮ ॥ తేహంవద్దాణివత్సౌమిపర్వతానాంద్వి
 జోత్తమాః । శృణుభ్యంనామితస్తానియథావదనుపూర్వశః ॥ ౧౯ ॥ ద్విసామాన్యే
 వవద్దాణియథైవగిరయస్తథా । ఉదయస్యోగయంపర్వంజలధారేతివిశ్రుతమ్ ॥ ౨౦ ॥
 నామ్నాగతభయంనామపర్వంతత్యగ్రిధనుస్త్రుతమ్ । ద్వితీయంజలధారస్యసుకు
 మారమిస్త్పతమ్ ॥ ౨౧ ॥ తదేవశైశిరంనామపర్వంసవ్పరిక్షీర్తితమ్ । రైవతస్య
 చకామారంతదేవచనుబోదయమ్ ॥ ౨౨ ॥ శ్యామపర్వతపర్వంతదగ్నిచకమిదంస్త్రు
 తమ్ । ఆనన్దకమితప్రోక్షంతదేవమునిభిశ్శుభమ్ ॥ ౨౩ ॥ అస్తస్యాపిశుభంపర్వంవి

జ్ఞేయంకుసుమోత్తరమ్ । తదేవశివమిత్యక్తంవర్షంసోమకసంజ్ఞితమ్॥౨౮॥ అమ్బ
కేయస్యమైనాకంక్షేమకంచైవతస్మృతమ్ । కైశోరపర్వతస్యాపిమహాద్రుమమితి
స్మృతమ్ ॥ ౨౯ ॥ తదేవధృవమిత్యక్తంవర్షంవిభాజనంజ్ఞికమ్ । ద్వీపస్యపరిణా
హాచ్ఛాహస్వద్విర్లుప్తమేవచ॥ ౩౦ ॥ జమ్బూద్వీపేనసంఖ్యతస్తస్యమధ్యేవనస్థితిః ।
శాకోనామమహావృక్షః ప్రజాస్తస్యసహానుగాః ॥ ౩౧ ॥ ఏతేషుదేవగర్భరాష్ట్రాన్ని
ధాశ్చసహచారజైః । హిమార్చిసమత్వేనదృశ్యమానాశ్చైవైస్సహ ॥ ౩౨ ॥ తత్ర
పుణ్యాజనపదాశ్చాతుర్వర్ణసమన్వితాః । తేషునద్యశ్చైవైవప్రతివర్షంసముద్ర
గాః ॥ ౩౩ ॥ ద్వీపాన్మన్వైవతాస్సర్వాగక్తానప్రవిధాన్స్తృతా । ప్రథమాసుకు
మారీతిగక్తాశివజలాశుభా ॥ ౩౪ ॥ అనుతప్తాచనామ్నోహనదీనసంధీర్జితా । సు
కుమారీతపస్సిద్ధాద్వీతీయానామతస్సతీ ॥ ౩౫ ॥ మద్దాచపావనీయైవతృతీయాపరికీ
ర్జితా । శివీకాచచతుర్థీస్యాత్రివిధాచపునస్త్వతా ॥ ౩౬ ॥ ఇత్యుత్పన్నామీజ్ఞే
యాతతైవచపునఃకుహూః । వైశ్యకాచామృతాచైవమక్ష్మీసమ్మరికీర్జితా ॥ ౩౭ ॥
సుకృతాచగభస్తేజసప్రవీపరికీర్జితా । ఏతాస్సుప్తమహాభాగాఃప్రతివర్షంశివోద
తాః ॥ ౩౮ ॥ పావయన్విజనంసర్వంశాకద్వీపనివాసినమ్ । అభిగచ్ఛన్తితాశ్చాన్యా
నదానన్యస్సరాంసచ ॥ ౩౯ ॥ బహూదకపరిస్రావాద్యతోవర్షతివాసనః । తాసాంతు
నామధేయానిపరిమాణంతతైవచ ॥ ౪౦ ॥ నశక్యంపరిసంఖ్యాతుంపుణ్యాస్తాస్స
రిమన్తమాః । తాఃపిబన్విమహాహృష్టాగదీర్జనపదాస్తృతే ॥ ౪౧ ॥ ఏతేషాంత
నయాఃప్రోక్తాఃప్రమోదాశ్చపివైశివాః । ఆనద్వాశ్చసుఖాశ్చైవ క్షేమకాశ్చస
దైస్సహ ॥ ౪౨ ॥ వన్ధాశ్రమాచారయంతాదేశాస్తేనప్రవిశుతాః । ఆరోగ్యాబలి
నశ్చైవసర్వేమరణవర్జితాః ॥ ౪౩ ॥ అవసర్పిణీనతేష్వతితతైవోన్మిర్పిణీపు
నః । నతత్రాస్తియుగంసప్తాచతుర్ముగకృతాక్వచిత్ ॥ ౪౪ ॥ త్రేతాయుగం
మఃకాలస్తథాతత్రప్రవర్తతే । శాకద్వీపాదిషుజ్ఞేయంపంచస్వేతేషుసర్వతః॥౪౫॥
దేశస్యతువిభాగేనకాలసాన్స్విభాజికస్మృతః । నతేషుసంఖ్యారకశ్చిద్వర్షాత్రమకృ
తఃక్వచిత్ ॥ ౪౬ ॥ ధర్మస్యచాన్యధాచారాదేకాన్తసుఖనఃప్రజాః । నతేషుమా
యాలోభోవాత్కర్మ్యసూయాభయంకుతః ॥ ౪౭ ॥ విపద్భయోనతేష్వస్తినదజ్ఞో
నచదాజ్ఞికాః । స్వధర్మేణచధర్మజ్ఞాప్రేరక్షన్వివరస్పరమ్ ॥ ౪౮ ॥ పరిమణ్ణలప్తసు
మహాద్వీపశ్చకుశసంజ్ఞితః । నదీజలైఃప్రతిచ్ఛన్నస్సర్వతశ్చాభిసన్నిభైః॥ ౪౯ ॥
సర్వధాతువిద్రేక్ష్మమణిద్రుమవిభూషితైః । అన్యైవ్యవవిధాకారైరమౌజనప
దైస్తథా ॥ ౫౦ ॥ పృథ్విఃపుష్పఫలాపేతైస్సర్వతోధనధాన్యవాక్ । నిత్యంపుష్ప

— కుశద్వీపవర్ణనమ్. ౩ —

సమా యుక్తస్సర్వరత్నసమన్వితః ॥ ౪౭ ॥ ఆవృతఃపశుభిన్నరైర్వైద్యగ్రామ్యారణ్యైశ్చ
 సర్వశః । ఆనుపూర్వాభ్యుత్సూహ సేనకుశద్వీపంబోధత ॥ ౪౮ ॥ అభ్యుత్తీయంవత్స
 మికుశద్వీపస్యకృత్సృశః । కుశద్వీపేసురామృగభిస్సర్వతఃపరివారితః ॥ ౪౯ ॥ శాక
 ద్వీపస్యవిస్తారాద్ద్విగుణేనసమన్వితః । తత్రాపివర్షతాస్సప్రవిజ్ఞేయారత్నయోన
 యః ॥ ౫౦ ॥ రత్నాకరాస్తథానద్యస్తేషాంనామానిమేశ్వణు । ద్విగామానశ్చతే
 సర్వేశాకద్వీపేయథాతథా ॥ ౫౧ ॥ ప్రథమసూర్యసంకాశఃకామదోనామపర్వ
 తః । విక్రమోచ్చయితృక్తస్సపవచమహీధరః ॥ ౫౨ ॥ సర్వధాతుమయైశ్చ
 జ్వాలాజాలసమన్వితైః । ద్వితీయఃపర్వతస్త్రతడన్నతోనామవిశ్రుతః ॥ ౫౩ ॥ హే
 మపర్వతాభ్యుక్తస్సపవచమహీధరః । హరితాశమయైశ్చజ్వలైర్ద్వీపమావృత్యసర్వ
 శః ॥ ౫౪ ॥ బలాహకస్తృతీయస్త్రుకాలాజ్ఞానమయోగిరిః । ద్యుతిమాన్నామతఃప్రో
 క్తస్సపవచమహీధరః ॥ ౫౫ ॥ చతుర్థఃపర్వతోద్రోణోయత్రోషణ్యోమహాగిరా ।
 విశల్యకరణీచైవమృతసజ్జీవనీతథా ॥ ౫౬ ॥ పుష్పవాన్నామసప్రోక్తఃపర్వతస్సుమ
 హాన్వితః । కజ్రాస్త్రువజ్ఞునుస్తేషాంపర్వతోనామసారవా ॥ ౫౭ ॥ కుశేశయిత
 ప్రోక్తస్సచపుణీధరస్సృతః । దివ్యపుష్పఫలోపేతోదివ్యవీరుత్సమన్వితః ॥ ౫౮ ॥
 వత్సప్రపర్వతస్త్రతమహిషోమేఘసన్నిభః । సపవతుపునఃప్రోక్తోహరిత్యభివిశ్రు
 తః ॥ ౫౯ ॥ తస్మిన్సోగ్నిర్నివసతిమహిషోనామయోఽపుజః । కకుత్స్థాస్సర్వతస్త్ర
 త్రతన్నామ్నాసహభావ్యతే ॥ ౬౦ ॥ సపవమస్తరోజ్ఞేయస్సర్వధాతుసమన్వితః ।
 మన్దాత్యేవయోధాతురపాంమధ్యేప్రకాశతే ॥ ౬౧ ॥ అపాంవిదారణాచ్చైవ
 మన్దరస్సగద్యతే । తత్రరత్నాన్యనేకానిస్వయంరతుతివాసవః ॥ ౬౨ ॥ ప్రజాపతి
 రుపాదాయప్రజాభ్యోహ్యారదాత్స్వయమ్ । తేషామస్తరవిషకమృగద్విగుణస్సవిభా
 గశః ॥ ౬౩ ॥ ఇత్యేతాఃపర్వతాస్త్రతకుశద్వీపేప్రభాషితాః । తేషాంవద్వాణివత్స
 మిసప్తైవచవిభాగశః ॥ ౬౪ ॥ కామస్యకామదంవర్షమున్నతంచైవతత్సృతమ్ । ఉ
 న్నతస్సరిజ్ఞేయంవర్షంల్లహితసంజ్ఞితమ్ ॥ ౬౫ ॥ వేణుమణ్ణలకంచేతితదేవపరి
 శబ్ద్యతే । బలాహకస్యజీమూతంతత్రథాకారమిత్యపి ॥ ౬౬ ॥ ద్రోణస్యపారికంనామ
 లింపుకంచతదేవహి । కజ్రాస్యాపిమరుర్నామతిమచైవతత్సృతమ్ ॥ ౬౭ ॥ మా
 హిషంమహిషస్యాపిపునశ్చాపిప్రభాకరమ్ । కకుత్స్థతస్త్రతద్వర్షంకపిలంనామవిశ్రు
 తమ్ ॥ ౬౮ ॥ ఏతాన్యవసనిష్టానస్తప్తస్తప్తపృథక్పృథక్ । వద్వాణిపర్వతాచ్చైవస
 దీప్తేషుబోధత ॥ ౬౯ ॥ తత్రాపినద్యస్తప్తైవనతివర్షంహితాస్సృతాఃద్విగామవ

త్యస్తాస్సర్వాస్సర్వాః*పుణ్యజలాస్త్పతాః॥౨౦॥ ఘాతపాపానదీసాహియోజ్యై
వపునస్త్పతా । సీతాద్వితీయాచై వేహసాచై వహినిశాస్త్పతా॥౨౧॥ తృతీయాతువి
తృణాహ్వపవిత్రానైవచస్త్పతా । చతుర్థీహ్లాదనీత్యక్తాచస్త్రీమాభివస్త్పతా॥౨౨॥
విద్యుచ్ఛపశ్చమీప్రోక్తాశుక్లాచైవనిగద్యతే । షడ్జాషష్ఠీతువిజ్ఞేయాపునస్సపవిభా
వరీ॥ ౨౩ ॥ మహతీసప్తమీప్రోక్తాపునస్సపథుతిస్త్పతా । అన్యాస్తాభ్యఃపరిష్కాతాశ్చ
తతోభసహస్రశః ॥ ౨౪ ॥ అనుగచ్ఛన్తితానద్యోయతోవర్షతివానవః । ఇత్యేషస
న్నివేశోయంకుశద్వీపస్యవర్ణితః ॥ ౨౫ ॥ శాకద్వీపస్యవిస్తారఃప్రోక్తశ్చైవననాత
నః । శాకద్వీపస్యముద్రేణపుతఃక్షీరోరకనః ॥ ౨౬ ॥ సర్వతప్తమహాకోద్వీపశ్చ
స్త్రీవస్థరీవేష్టితః । విస్తారాన్దక్షిణాచ్యైవక్షీరోరాద్వీగుణస్త్పతః ॥ ౨౭ ॥ అ

— శ్రీకృష్ణద్వీపవర్ణనమ్.౩—

తఃపరంప్రవత్యౌమికృష్ణద్వీపంయథాతథమ్ । కుశద్వీపస్యవిస్తారాద్వీగుణస్తస్య
విస్తరః ॥ ౨౮ ॥ పుత్రోదకసముద్రోసౌశ్రాష్ణద్వీపేనుసంవృతః । చక్రనేమి
క్రమేణైవవృతోపుత్రేనసర్వశః ॥ ౨౯ ॥ తస్మాక్ద్వీపేనరాశ్శ్రేష్ఠాఃకృష్ణప్రభ
మోగిరిః । కృష్ణాశ్శురఃపానకాభ్యఃపావకాదణ్ణకారకః ॥ ౩౦ ॥ అణ్ణకారాత్ప
రశ్చాపిదేవవాన్మానుషవర్మతః । దేవాస్త్రస్యపరేచాపిదేవకోటిస్తథోచ్యతే॥౩౧॥
దేవవత్సర్వతాచ్ఛాపిగోపస్త్రోనానుషవర్మతః । గోవిష్టాశ్శురతశ్చాపిపుణ్డరీకోమహాగ
రిః॥ ౩౨ ॥ ఏవంరత్నమయాస్సప్తకృష్ణద్వీపేతువర్మతాః । పరస్పరస్యద్వీగుణం
విమగ్నమ్భవర్షవర్మతాః॥ ౩౩ ॥ వద్మాణితస్యవత్యౌమినామతస్తాన్నిబోధత । కృ
ష్ణస్యకుశలోదేశఃపావకస్యతుచానుగః ॥ ౩౪ ॥ తతోమగాత్పరశోచ్యస్త్రైవ
యోదేశఉచ్యతే । ఉష్ణాశ్శురఃపావనకఃపావనాదణ్ణకారకః ॥ ౩౫ ॥ అణ్ణకారకదే
శాత్తుముగిదేశస్తతఃపరమ్ । మునిదేశాత్పరోవాపిప్రోచ్యతేచస్త్రీనిస్సవః॥ ౩౬ ॥
రక్తాస్తరగ్గనారజైర్బహుభిస్సప్రియఙ్గుళిః । సిద్ధచారణసజ్జిగ్తోదేవప్రాయశ్శుచిస్త్ప
తః ॥ ౩౭ ॥ స్త్పతాస్తత్రైవసద్యస్తుప్రతివర్షంకతాశ్శుభాః । శౌరీమముద్వతీచైవ
సన్ధ్యారాత్త్రినో + రమా॥ ౩౮ ॥ ఖ్యాతీశ్చపుణ్డరీకాచగ్జానస్తపథాస్తృతా । తా
సాంసహస్రశ్చన్యాయద్యోయాస్తస్సమీపగాః ॥ ౩౯ ॥ అభిగచ్ఛన్తితానద్యో
బహులస్సబహుదశాః । తేషాంసగ్గోదేశోనామానుపూర్వేణసర్వశః॥ ౪౦ ॥
సశక్యోవిస్తరాద్వత్పమాసాంవర్షశనైరపి । నోపసర్గఃప్రజానాంతుసంహరోయశ్చ

— శ్రీశౌల్లభద్వీపవర్ణనమ్.౪—

తేషువై॥ ౪౧ ॥ అతఃపర్వంతువత్యౌమిశౌల్లభస్యనిబోధత । శౌల్లభోద్వీగుణో

ద్వీపఃకాశ్చద్వీపస్యచిస్తరాత్ ॥ ౯౨ ॥ పరివార్యసముద్రంచదధిపజ్ఞోదకంస్థితః ।
తత్రపుణ్యాజనపదాశ్చిరాచ్ఛమియతేజనః ॥ ౯౩ ॥ కుతపవహిదుర్నితంతుమాతేజో
యుతాహితే । ప్రథమస్సగ్ధ్యసకాశస్సుమనానామవస్యతః ॥ ౯౪ ॥ పీతస్తుమ
ధ్యమస్తత్రతాతకున్ధమయోగిరిః । నామ్నాసర్వముఖోనామసర్వోపధిసమన్వ
తః ॥ ౯౫ ॥ ద్వితీయశ్చైవసావన్తోశ్చద్రపతాజిరోగిరిః । సనామ్నాలోహితోనా
మదివ్యోగిరివరోమహా ॥ ౯౬ ॥ సునునాఃకుశలోదేశస్సుఖోదరగ్రస్సుఖోదయః ।
రోహితారగ్రస్తృతీయస్తరోహితోనామవిశ్రుతః ॥ ౯౭ ॥ సవరత్నాన్యనేకానన్వ
యంరక్షతాసవః । ప్రజాపతిరుపాదాయప్రసన్నోవ్యదదన్వయమ్ ॥ ౯౮ ॥ సత
త్రసద్యోవర్షంవాశీతోష్ణంవాన్యదప్రియమ్ । వర్ణాశ్రమాణాంవాగ్రావాత్రిషుద్విపే
షువిద్వితే ॥ ౯౯ ॥ నదీతూనచదజ్ఞోస్త్రీశ్చేద్వ్యాసూయాభయంతథా । ఉద్భిదాన్య
దకాన్యత్రగిరిప్రసవణానిచ ॥ ౧౦౦ ॥ భోజనంపక్షసంతత్రతేహంస్వయముపస్థి
తమ్ । అథమోత్తమోనతేష్వస్థినలోభోనపరిగ్రహః ॥ ౧౦౧ ॥ అశోకాబలవస్తశ్చ
పకాస్త్రసుఖానప్రజాః । తింశద్వర్షసహస్రాణిమానసీంసిద్ధిమాశ్రితాః ॥ ౧౦౨ ॥
సుఖమాయుశ్చరూపంచధర్మైశ్చర్యంతథైవచ । శాల్మలాదిషువిజ్ఞేయంద్విపేషుత్రి
షుసర్వతః ॥ ౧౦౩ ॥ వ్యాఖ్యాతంచాల్మలాడినాంద్విపానాంతుపిధిస్తథా ॥ ౧౦౩౪ ॥

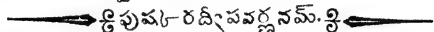
ఇతిశ్రీమద్విష్ణురాజే భూగోళే శాంద్విపాదివర్ణనం

నామైకవింశత్యుత్తరశతతమోధ్యాయః

— శ్రీగోమేధద్వీపవర్ణనమ్. ౩ —

సూతః ॥ పరిమణ్ణతేనగద్వీపశ్చప్రపత్సరిచేష్టితః । సురోదేనసముద్రేణద్వి
గుణేనసమన్వతః ॥ ౧ ॥ * గోమేధపంతువత్సృమివశద్వీపంద్విజోత్తమాః । సురో
దకసముద్రశ్చగోమేధేనసమాప్యతః ॥ ౨ ॥ శాల్మలస్యతువిస్తారాద్విగుణస్తస్య
చిస్తరః । తస్మాద్ద్వీపేతువిజ్ఞేయావర్షతోద్వోసమాహితౌ ॥ ౩ ॥ ప్రథమస్సుమనా
నామజాత్యజ్ఞానమయోగిరిః । ద్వితీయఃకుముదోనామసర్వోపధిసమన్వతః ॥ ౪ ॥
శాతకున్ధమయశ్చీమాన్వజ్ఞేయస్సుమహూచ్ఛ్రిగః । సముదేతురసోదేనవృ
తోగోమేధఃశుభః ॥ ౫ ॥ పశ్యేనతుసముద్రేణసురోద్భిదగుణేనతు । ధాతకీకు
ముదశ్చైవసహస్యపుత్త్రీసువిశ్రుతౌ ॥ ౬ ॥ సోమశృంగప్రథమంతేహంధాతకీఖణ్ణము
చ్యతే । ధాతకేస్తస్యతంతిద్వైప్రథమంప్రథమస్యతు ॥ ౭ ॥ గోమేధంయస్త్పృతింవ
ర్షంనామ్నాసర్వసుఖంతుతత్ । కుముదస్యద్వితీయస్యద్వితీయంకుముదంతుతత్ ॥ ౮ ॥

పతాద్యాపర్వతాజ్ఞేయావృత్తాసర్వసముచ్చితా | పూర్వద్విపస్యతస్యైవసుమనాః
పర్వతస్థితః || ౯ || ప్రాగాయతైస్సపాదైస్తుతసముద్రాదిస్థితః | పశ్చాదైవసుమ
దశ్యాపివమేవస్థితస్తుతైః || ౧౦ || పతైఃపర్వతపాదైస్తుసదేశోవైద్విధాకృతః | ద్విప
స్యదక్షిణార్ధేతుధాతకీఖణ్ణముచ్యతే || ౧౧ || కుముదంతూతైరేతస్యద్వితీయంపర్వ
ముత్తమమ్ | పతాజనపదాద్యాతుగోమేధస్యతువిశ్రుతా || ౧౨ || ద్విపేనపుష్కర

రేణాసావృతశ్చేతురసోదకః | సముద్రేణమహాభాగోగోమేధద్విగుణేనతు || ౧౩ || పు
ష్కరేపర్వతశ్చిమాంశ్చిత్రసాసుర్నహాగః | కూటైశ్చితైర్మణిమయైశ్చిలాజాల
సముద్గతైః || ౧౪ || ద్విపస్యతస్యపూర్వాధేవిశ్రసాసుస్థితోమహాః | దరిమణ్ణుల
సాహస్రవిస్తీర్ణఃపఞ్చవింశతిః || ౧౫ || ఊర్ధ్వంపైవచతుర్వింశద్యోజనానాంమహా
చలః | ద్విపస్యాధేపరిక్షిప్తఃపశ్చిమోమాససోగః || ౧౬ || స్త్రుతోవేలాసమీపే
తునవశ్చద్రిశ్వదీతః | యోజనానాంసహస్రాణి హ్యూర్ధ్వంపఞ్చశమచ్చి
తః || ౧౭ || తస్యపుత్రోమహావీరఃపశ్చిమాధేతురక్షితా | పూర్వాధేపర్వత
స్యాపిద్విధాదేశస్తుసస్త్రితః || ౧౮ || స్వాదూదకేనోదధినాపుష్కరఃపరివారితః |
విస్తరాన్మణ్ణులాప్యైవగోమేధద్విగుణేనతు || ౧౯ || దశపర్వసహస్రాణి తేషుజీవన్తి
వైప్రజాః | విపర్యయోనతేవస్థిపతత్స్విభావికంస్త్రుతమ్ || ౨౦ || ఆరోగ్యం
సుఖబాహుళ్యంమాససీంసద్ధిమాశ్రితాః | సుఖమాయుశ్చరూపంచక్రిషుద్విపేమస
ర్వశః || ౨౧ || అథమోద్ధిమానతేష్వాస్తాంతుల్యాస్తేహపశీలతః | నతత్రవధ్యవధ
కానేర్ష్యాసూయాభయంనచ || ౨౨ || నలోభోనచదర్శోవానలౌల్యంనచవిగ్రహః |
సత్యాన్యతేనతేష్వాస్తాంధర్మాధర్మైతతైవచ || ౨౩ || వన్ధాశ్రమాణాంవాతావాపా
శుపాల్యంచనికాన్యపిః | త్రయావిద్యాదణ్డనీతిశ్శుశ్రూషాదణ్డపవచ || ౨౪ || నతత్ర
వర్షంసద్యోవాశీతోష్ణంనైవవిద్యతే | ఉష్ణిజ్ఞాన్యుదకాసన్యుర్గిరిప్రసవణానిచ || ౨౫ ||
తుల్యోత్తరకుదాణాంతుకాలస్తత్రతుసర్వదా | సర్వతస్సుఖకాలాసౌజరాక్షేవవివ
ర్జితః || ౨౬ || సర్గస్తుధాతకీఖణ్డేమహావీరేతతైవచ | పతేద్విపాసముదైస్త్రుస
ప్రసప్తభిరావృతాః || ౨౭ || ద్విపస్యానవరోయస్త్రుసముద్రస్తత్సముత్తవై | పవంద్వి
పసముద్రాణాంవృద్ధిర్జ్ఞేయాపరిస్పరమ్ || ౨౮ || అపాంపైవసముద్రాకాత్సముద్రభితివి
శ్రుతః | సరిద్విసన్ధ్యోవర్షేమప్రజాయత్రచతుర్విధాః || ౨౯ || ఋషిరీత్యేవరమణో
వర్జితంతేనతేషుచ | ఉదయతీన్దౌచపూర్ణేవసముద్రఃపూర్వతేనదా || ౩౦ || ప్ర
క్షీయమాణేబహురేక్షీయతేతనుతేవవై | ఆపూర్వమాణేహ్యుదధిరాత్మనైవాభి
పూర్వతే || ౩౧ || తతోవైక్షీయమాణస్యస్వాత్మనైవచతక్షయః | ఉదయాభి

క్షుసంయోగాత్మస్థిత్యాపోయథాస్వయమ్ ॥ ౩౨ ॥ తథాసతిసముద్రోపివర్ధతే
హ్యుదయేఽపిః । అన్యోస్యసౌతిరిక్తాస్తావర్ధంత్యాపోహ్రాప నిచ ॥ ౩౩ ॥ ఉదయాస్తమ
యేష్యిన్దోఃపక్షయోశ్శుక్లకృష్ణయోః । క్షయోవృద్ధిస్సముద్రస్యసోమవృద్ధిక్షయా
తథా ॥ ౩౪ ॥ దశోత్తరాణిపక్ష్యాహురణ్ణుళానాంశతానితు । అపాంపృద్ధిక్షయో
దృష్టస్సముద్రాణాంచవర్వసు ॥ ౩౫ ॥ ద్విరావృత్తాత్పుతోద్విపఃపదభావుదధిస్త్వి
తః । ఉద్గిగ్ధత్వాచ్చగిరయఃపర్వతత్వాచ్చపర్వతాః ॥ ౩౬ ॥ శాకద్విపేషువైశా
కఃపర్వతస్తేనచోచ్యతే । కుశద్విపేషుశస్త్రమౌనుధ్యేజనపదస్యతు ॥ ౩౭ ॥ కా
శ్చిద్విపేగిరిఃకాశ్చిప్తస్యనామానడచ్యతే । శాల్మలశ్యాల్మలద్విపేపూజ్యతేనమ
హాద్రుమః ॥ ౩౮ ॥ గోమేధశేతుగోమేధఃపర్వతస్తేనచోచ్యతే । న్యగ్రోధఃపుష్క
రద్విపేపుష్కరస్తేనసస్త్వితః ॥ ౩౯ ॥ పూజ్యతేత్రమహాదేవోబ్రహ్మణోవ్యక్తజ
న్తనః । తస్మిన్తనసతిత్వస్థాసాద్యైస్సద్గఃప్రజాపతిః ॥ ౪౦ ॥ తత్రదేవాఉపాసంతేత్ర
యస్త్రింశత్సహస్రీభిః । సతత్రపూజ్యతేదేవోదేవచేవోద్దమశ్చనః ॥ ౪౧ ॥ జమ్బూ
ద్విపేప్రవర్తంతేరాత్ననిసుబహూస్త్వపి । ద్విపేషుతేషుసర్వేషుప్రజానాంక్రమశస్త్ర
వై ॥ ౪౨ ॥ ఆర్యవాన్స్పృహ్యచర్యేణసత్కేనచదశమేనచ । ఆర్యగృహ్యయఃప్రమాణా
భ్యాంద్విగుణంద్విగుణంతతః ॥ ౪౩ ॥ ద్విపేషుశాల్మలాద్యేషుయదుక్తంవర్షతేతు
తత్ । గోపాయస్తేప్రజాస్తతనజరామృత్యుపీడితాః ॥ ౪౪ ॥ భోజనంచాద్రయతేన
సదాస్వయముపస్థితమ్ । మద్రసంతుమహావీర్యంతత్రతేభుజ్జతేజనాః ॥ ౪౫ ॥ పరే
ణపుష్కరస్యాథావృత్త్యావస్థితోమహీమ్ । స్వానూదకస్సముద్రస్తుసహనాస్మిరివే
ష్టితః ॥ ౪౬ ॥ స్వానూదకస్యపరతశ్చైలోస్తీపరిషణ్ణులః । ప్రకాశశ్చాపకాశశ్చ
లోకాలోకస్పృశ్యతే ॥ ౪౭ ॥ ఆలోకస్తస్యచార్యావ్యసరాలోకస్తతస్తతః । లో

— శ్రీపుష్పివాగిమహాభూతవివరణమ్. ౨ —

కవిస్తారమాశ్రంతుపృథ్వ్యర్థమునకావృతమ్ ॥ ౪౮ ॥ ప్రవిచ్ఛిన్నంసహనాత్తుడిదతేనా
వృతంమహత్ । భూమేర్దశగుణాహ్యేవస్సమన్తాన్సావయన్తహీమ్ ॥ ౪౯ ॥ అద్యోగ
దశగుణాచ్ఛిగ్నిఃసర్వతోధారయన్మయః । అగ్నేర్దశగుణోవాయుధారయన్జ్యోతి
రావృతః ॥ ౫౦ ॥ తిర్యక్సమణ్ణులోవాయుర్భూతాన్యావేప్యధారయత్ । తథాపి
దండశాకాశంచాతోహ్లాతానిధారయత్ ॥ ౫౧ ॥ సమరోసుతికాకారోబద్ధేర్దశగు
ణోనభః । భూతానీకందశగుణోమహాభూతానిధారయత్ ॥ ౫౨ ॥ మహంస్తతో
హ్యసత్తేనఅవ్యక్తేనతుధార్యతే । ఏవంపరమృరోత్పన్నాధార్యతేచపరస్పరమ్ ॥ ౫౩ ॥
అథారాధేయభావేనవికారాస్తేవికారిణా । పృథ్వీదయోవికారాస్తేవిచిన్మిన్నాః

పరస్పరమ్ ॥ ౫౮ ॥ పరస్పరాధికాశ్చైవపరివిష్టాఃపరస్పరమ్ | యస్మాన్సృష్టిష్టాస్తే
 న్యాయంతస్మాన్నిరతరంగతాః ॥ ౫౯ ॥ అథత్రేవ్యావశిష్టాస్తువిశేషాన్యోన్యవేశ
 నాత్ | పృథ్వీదయస్తువాయ్యంతాఃపరిచ్ఛిన్నాస్తుతత్రవై ॥ ౬౦ ॥ భూతే
 భ్యఃపరతప్రేభ్యోఅలోకస్సర్వతస్సుః | తథావ్యలోకఆకాశేపరిచ్ఛిన్నానిసర్వ
 శః ॥ ౬౧ ॥ పాత్రేమహతిపాత్రాణాంయథైవాన్తర్గతానిచ | భవన్త్యన్యోన్యహీ
 నానిపరస్పరసమాశ్రయాత్ ॥ ౬౨ ॥ యథావ్యలోకఆకాశేతథాత్వన్తర్గతా
 మతా | కృతస్సన్యన్యానిసత్త్వానిఅన్యోన్యస్యాధికానితు ॥ ౬౩ ॥ యావదేతాని
 భూతానితావదుత్పత్తిరుచ్యతే | జన్మానామిహసంసారే భూతేష్వన్తర్గతంతు
 వై ॥ ౬౪ ॥ ప్రత్యాఖ్యాయేహభూతానితావదుత్పత్తిరుచ్యతే | తస్మాదేవిమితేర్థే
 దాస్త్వతాఃకార్యత్వకాస్తువై ॥ ౬౫ ॥ తేకారణాత్కాశ్చైవతత్రైవమహదాయః |
 ఇత్యేషసన్నివేశోవైపుథివ్యాక్రాన్తభాగశః ॥ ౬౬ ॥ సప్రదీపసముద్రాయాయా
 థాతకేనవైసుయా | విస్తారాజ్జగత్తైవయథామానేనచైవహి ॥ ౬౭ ॥ విశ్వ
 రూపప్రధానస్యపరిణామైకదేశికమ్ | ఏతావత్సన్నివేశోయంమయానమ్యకృ
 భాషితః ॥ ౬౮ ॥ ఏతావదేవశ్రోతవ్యంసన్నివేశస్తువాధిప | అతఃపర్థ్వీప్రవత్యో
 మిసూర్యావన్తస్త్రిమసార్గతమ్ ॥ ౬౯ ॥ * * * *

ఇతిశ్రీమత్స్య పురాణే భూగోళే గోమేధాదిద్విపవర్ణనం

నాను ద్వావింశత్యక్షర శతతమోఒధ్యాయః.

ఇతిభూగోళమ్.

— విభగోళ ప్రారంభః. ౬ —

సూతః||సూర్యావన్తస్త్రిమసావేతాభ్యమన్తాయావదేవతు|సప్రదీపసముద్రా
 ణాంభూతానాంభూతిమన్తః ॥ ౧ ॥ విస్తరాద్ధంపుథివ్యాస్తుభవేదన్యత్రబాహ్యతః|ప
 ర్యాసపరిమాణాచ్చచంద్రామిత్యోచభాగశః ॥ ౨ ॥ పర్యాసపరిమాణాభ్యాంబుచైస్తు
 ల్యుండినేష్టతమ్ | అవిమహతియోలోకాన్యస్తాతుర్ర్యాస్పరిక్రమః ॥ ౩ ॥ అ
 యనాత్మప్రకాశేనఅవనాశ్చరవిస్ఫుటః | భూయోభూయఃప్రవత్యోమిప్రమాణంచ
 జ్వ్రసూర్యయోః ॥ ౪ ॥ సప్రదీపసముద్రాయాంభ్యమణంచన్ద్రసూర్యయోః | మ
 హత్తన్త్యాస్తహశజ్యోయిష్టిన్నుద్ధోనిపాత్యతే ॥ ౫ ॥ అస్యభారతవర్షస్యవిమగ్నావృ
 త్తల్యతస్త్పతః | మణ్డలంభాసూరస్యాభయోజనైస్తన్నిబోధత ॥ ౬ ॥ నవయో
 జనసాహస్రవిస్తారోమణ్డలస్యతు | విస్తారాత్త్రిగుణశ్చవిపరిణాహూర్గమణ్డ

తే || ౨ || విమలమృగములైవభాసరాద్వినుణశ్శరీ । అతఃపుథివ్యావత్యా
మప్రమాణంయోజనైఃపునః || ౧౮ || సప్తద్వీపసముద్రాయావిస్తారోమణ్ణులస్యతు । ఇ
త్యేతదిహసంఖ్యాతంపురాణేపరిమాణతః || ౧౯ || తద్వత్యామప్రసక్త్యాతంయావద్వి
రభిమాణిః । అభిమానోహ్యతీతాయేతుల్యాస్తేసామ్ప్రతేషిహ || ౧౦ || దే
వాదేవైరతీతాప్రకూపైర్నానభిరేవచ । తస్మాద్దిసామ్ప్రతేజైవైర్వత్యామివసు
ధాతలమ్ || ౧౧ || దివ్యశ్చసన్నివేశోవైసామ్ప్రతేరేవప్రసన్నతః । తత్కార్యకోటివి

— విభూపరిమాణమ్.౬ —

స్తారాపుథివీకృత్యస్తరస్మృతా || ౧౨ || తస్మాత్సప్తద్వీపమాణేనమేరోచ్చైవోత్తరో
త్తరమ్పుథివ్యామపిస్తారాద్యోజనానాంతువైపునః || ౧౩ || భూమేర్వ్యవస్థాప్రతిదిశం
కోటిరేకాతుసాస్తృతా । తథాశతసహస్రాణాంమేకోనసవతింపునః || ౧౪ || ప
శ్చాశచ్ఛసహస్రాణిపుథివ్యాద్ధస్యవిస్తరిఃపుథివ్యావిస్తరంకృత్సుంయోజనైస్తన్ని
బోధత || ౧౫ || తిస్రఃకోట్యుత్పివిస్తారాస్సఖ్యాతాసాచతుర్దిశమ్ । తథాశతస
హస్రాణామేకోనాతీరుచ్యతే || ౧౬ || సప్తద్వీపసముద్రాయాఃపుథివ్యాస్స
తువిస్తరః । విస్తరాత్త్రినుణంవైవపుథివ్యాత్తస్యమణ్ణులమ్ || ౧౭ || గణితంయో
జనానాంతుకోట్యుస్తేకాదశస్తృతాః । తథాశతసహస్రాణిసప్తవింశాధికాణి || ౧౮ ||
ఇత్యేతద్వైప్రసక్త్యాతంపుథివ్యస్తరమణ్ణులమ్ । తారకాసన్నివేశస్యదివియావత్తుమ
మణ్ణులమ్ || ౧౯ || పర్యాయసన్నివేశస్యభూమేర్యవత్తుమణ్ణులమ్ । పర్యాయపరి
మాణాభ్యాంభూమేస్తుల్యందివంస్తృతమ్ || ౨౦ || మేరోఃప్రాచ్యాందిశాయాంతుమా
నసోత్తరమూర్ధని । వన్వోకసారామాహేన్ద్రిపురీహేనపరిమృతా || ౨౧ || ధ
క్షిణేసపునర్దేరోమానసస్త్రివపుషతః । వైవస్వతోనివసతియమస్సంయమసౌపు
రే || ౨౨ || ప్రతీచ్యాంచపునర్దేరోద్ధానసస్త్రివమూర్ధని । సుఖానామపురీరమ్యా
వరుణస్యాపిషిమతః || ౨౩ || దిశ్యుత్తరాయాంమేరోత్తమాసస్త్రివమూర్ధని । తు
ల్యామహేన్ద్రిపుర్యాప్తసోమస్యాపిషిభావరి || ౨౪ || మానసస్త్రిస్తరేవృష్టిలోక
పాలాశ్చతుర్దిశమ్ । ఘృతాధర్మవ్యవస్థార్థంధర్మసంరక్షణాయచ || ౨౫ || లోకపా

— విసూర్యసంఖ్యారకభనమ్.౬ —

లోపరిష్టాత్తసర్వతోదక్షిణాయచ । కాశ్యాగతస్యసూర్యస్యగతింశస్యనిబోధత || ౨౬ ||
దక్షిణోపక్రమేసూర్యోక్షిప్తేమరివగచ్ఛతి । జ్యోతిమంచక్రమాదాయసతతంపరిగ
చ్ఛతి || ౨౭ || మధ్యతిశ్యమరావత్యాంయదాభవతిభాసరః । వైవస్వతేసంయ
మనేఉద్యంస్తత్రప్రవృత్యతే || ౨౮ || సుఖాయామగ్ధరాత్త్రింతువిభాయామస్త
మేతిచ । వైవస్వతేసంయమనేసుధ్యాహేతురవిర్యదా || ౨౯ || సుఖాయామగ్ధవారు
ణ్యాముత్తిష్ఠన్సతువృత్యతేవిభాయామగ్ధరాత్తంతుమాహేన్ద్రిమస్తమేతిచ || ౩౦ ||

సుఖాయామథవారుణ్యాంసుధ్యాహ్నాచార్యమాయదా । విభాయాంసోమపుర్యాం
తుఉత్తిష్ఠతివిభావసుః ॥ ౩౦ ॥ రాత్ర్యర్థమమరావత్యామస్తమేతియమస్యచ । సో
మపుర్యాంవిభాయాంతుమధ్యాహ్నాచార్యమాయదా ॥ ౩౧ ॥ మాహేద్వాగ్నిమమ
రావత్యాముద్భవ్యతిదవాకరః । అర్ధరాత్రంసంయమనేవారుణ్యామస్తమేతిచ ॥ ౩౨ ॥
సశీఘ్రమేవపర్యేతిభాస్కరోల్లాతచక్రవత్ । భగ్నిమత్స్వభగ్నిమమాణాఃఖుతా
ణిచలతేరవిః ॥ ౩౩ ॥ ఏవంచత్యుపాశ్చేషుదక్షిణాద్వేషుసర్పతి । ఉదయాస్తమ
యేవాసాపుత్తిష్ఠతిపునఃపునః ॥ ౩౪ ॥ పూర్వాష్టాచాపరాష్టావద్వాతుదేవాలయా
తునః । తపత్యేకంచమధ్యాహ్నమధ్యాహ్నతాభిరేవచ ॥ ౩౫ ॥ ఉదితోవర్ధమానా
భిర్త్వధ్యాహ్నాశ్చపతేరవిః । అతఃపరంహసన్తీభిర్గోభిరస్తంసగచ్ఛతి ॥ ౩౬ ॥ ఉదయా
స్తమయాభ్యాంతున్నతేఘూర్వాపరేతువై । యద్వత్పురస్తాత్పతితద్వత్పుష్టే
తుపార్శ్వయోః ॥ ౩౭ ॥ యత్రోదయస్తుదృశ్యేతతేషాంసఉదయస్పుతః । ప్రణా
శంగచ్ఛతేయత్రతేషామస్తస్పఉవ్యతే ॥ ౩౮ ॥ సర్వేషాంతూత్తరేమేదుర్లోకాలో
కస్తుదక్షిణే । విదూరభావాదరూప్యభూమేర్లోకాగతస్యచ ॥ ౩౯ ॥ ఘ్రియస్తేర
త్తయోయస్మాత్తేనరాత్కృన్ధ్యతే । ఉద్ధ్వంతతసహస్రాంతుస్పితస్తత్రప్రవృత్త్య
తే ॥ ౪౦ ॥ ఏవంపుషురమధ్యేనయదాభవతిభాస్కరః । త్రింశద్భాగంచమేదిన్యాం
ముహూర్తేనసగచ్ఛతి ॥ ౪౧ ॥ యోజనానాంసహస్రస్యతిమాంసశ్శ్యాంసబోధత ।
ఉద్ధ్వంతతసహస్రాణామేకత్రింశచ్ఛసాస్తృతా ॥ ౪౨ ॥ పక్ష్యాశ్చచ్చసహస్రాణిత
థాన్యాన్యధికానిచ । మాహూర్తికీగతిర్వైషామూర్యస్యతువిధియతే ॥ ౪౩ ॥ ఏతే
సక్రమయోగేనయదాకాస్థాంతుదక్షిణామ్ । పరిగచ్ఛతసూర్యోసామాసంకాస్తముద్గ
నే ॥ ౪౪ ॥ మధ్యేనపుషురప్యాకభగ్నిమతేదక్షిణాయనే । మానసోత్తరమేరోస్తు
అస్తరంత్రగుణంతుతత్ ॥ ౪౫ ॥ సర్వతోదక్షిణాయాంతుకాస్థాయాంతేన్నిబోధత ।
నవకోట్యఃప్రస్థ్యాతాయోజనైఃపరిమణ్ణులమ్ ॥ ౪౬ ॥ తథాశతసహస్రాణితత్వా
రింశచ్ఛపశ్చుచ । అమూర్తాత్తాత్పత్యస్యగతిరేషావిధియతే ॥ ౪౭ ॥ దక్షిణాద్వ
నివృత్తోల్లాసావిషువస్థోయదారవిః । క్షిరోదస్యసముద్రస్యోత్తరతోపిదిశశ్చర ॥ ౪౮ ॥
మణ్ణులంపిషువేచాపియోజనైస్తన్నిబోధత । తిస్రఃకోట్యస్తుసమూర్ణంపిషువస్థాపి
మణ్ణులమ్ ॥ ౪౯ ॥ తథాశతసహస్రాణిత్ర్యైకాధికాపునః । శ్రావణేచోత్తరేకా
స్థాంచిత్రభానుర్యదాభవేత్ ॥ ౫౦ ॥ గోమేధకస్యద్విపస్యఉత్తరాంచదిశంచర ॥
ఉత్తరాయాఃప్రమాణేతుకస్థాయామణ్ణులస్యతు ॥ ౫౧ ॥ దక్షిణోత్తరమధ్యానితా
నివిద్వాన్యథాక్రమమ్ । స్థానంజరధ్నువంమధ్యేతతైరావతముత్తమమ్ ॥ ౫౨ ॥ వైశ్వా
నరందక్షిణతోనిర్దిష్టమహతస్త్యుతః । సాగవీఘ్నస్తరావీధరజవీధ్యాస్తుదక్షిణే ॥ ౫౩ ॥
ఉభేషిమాథమూలంతుఅజవీధ్యాదయస్త్రయః । అభిజిత్సర్వతస్సాస్వతీనాగవీధ్యత్త

రాశ్రుయః॥ ౫౫॥ అస్పిసీకృత్తికాయామ్యానాగవీధిస్త్రయస్త్పతా । రోహిణ్యా
 ద్ద్రాగ్యుగశిరానాగవీధిరిత్స్పతా ॥ ౫౬॥ పుష్యత్రేషాపునర్వస్వోర్విధిశ్చైరావ
 తీత్స్పతా । తిస్రస్తువీధయోహ్యేతాడస్తరోమార్గఉచ్యతే ॥ ౫౭॥ పూర్వ
 ఉత్తరఖలున్యోర్మధ్యవై వార్షభాభవేత్ । పూర్వోత్తరాప్రోష్ఠపడేగోవీధీరేవతి
 స్త్పతా ॥ ౫౮॥ శ్రవణంచశ్రవిష్ఠాదవారుణంవాజరద్గవమ్ । ఏతాస్తువీధయస్తత్ర
 మధ్యమోమార్గఉచ్యతే ॥ ౫౯॥ హస్తాచిత్రాతథాస్వాతీనాగవీధిరిత్స్పతా
 విశాఖాస్తైత్రమైష్ఠ్యంచమృగవీధిరిహూచ్యతే ॥ ౬౦॥ మూలపుర్వోత్తరాహాథావీ
 ధిరైశ్వానరీత్స్పతా । స్త్పతాస్తీస్రస్తువీధ్యస్తామార్గేనైదక్షిణేపునః ॥ ౬౧॥
 కాఠ్యయోరస్తరంత్వేతద్వక్ష్యతేయోజనైఃపునఃఏతచ్చుత * సహస్రాణామేకవింశ
 త్యవైత్స్పతమ్ ॥ ౬౨॥ శతానామీదాన్యానిత్రయస్త్రింశచ్చయోజనైః । కాఠ్యయో
 రస్తరంపైతద్యోజనానాంప్రకీర్తితమ్ ॥ ౬౩॥ కాఠ్యయోద్దేఖయోత్పైవలయనేదక్షి
 ñోత్తరే । తద్వత్సౌమిప్రసక్త్యామయోజనైస్తన్నిబోధత ॥ ౬౪॥ ఏకైకమస్తరం
 తద్వదుక్తాన్యేతానస్తథిః । సహస్రైరివియక్తాతతోన్యైఃషష్ఠ్యవింశతిః ॥ ౬౫॥
 లేఖయోఃకాఠ్యయోత్పైవబాహ్యభ్యస్తరయోశ్చర్పర । ఆభ్యస్తరంసహస్రేతిమణ్డ
 లానుత్తరాయణే ॥ ౬౬॥ బాహ్యతోదక్షిణేనైవసతతంసూర్యమణ్డలమ్ । చరన్మ
 శ్వాదుదీచ్యాంతుఅతీతంమణ్డలంశశమ్ ॥ ౬౭॥ తరణిర్దక్షిణేతావచ్చ్రమతేమణ్డ
 లానితు । ప్రమాణంమణ్డలస్యాపియోజనానాంబోధత ॥ ౬౮॥ యోజనానాంస
 హస్రాణిదశవాస్తేతత్స్పృతః । అధికాన్యప్రపజ్వాశద్యోజనానితువైపునః ॥ ౬౯॥
 విమలమౌఘమణ్డలస్యైవతీర్థకృతువిధీయతే । అహస్తుచరతోనాభేస్సూర్యోవైమణ్డ
 లక్రమాత్ ॥ ౭౦॥ కులాలచక్రవర్తస్తోయథాచక్రోరివిస్తథా । దక్షిణేచక్రవత్సూ
 ర్యస్తథాశీఘ్రంనివర్తతే ॥ ౭౧॥ తస్మాన్ప్రకృప్తాంభూమింతుకాలేనాల్పేనగచ్ఛతి ।
 సూర్యోద్వాదశభిశ్శీఘ్రంముహూర్తైర్దక్షిణాయనే ॥ ౭౨॥ త్రయోదశాధ్యమృతా
 ణాంమధ్యేచాపరమణ్డలమ్ । ముహూర్తైస్తానియుత్యాణినవచాస్తాదశైశ్చర్పర ॥ ౭౩॥
 కులాలచక్రమధ్యస్థోయథామన్తంప్రసర్వతి । ఉద్యానేతథాసూర్యస్సర్వతేమన్తవిక్ర
 మః ॥ ౭౪॥ తస్మాద్దీప్తేణకాలేనభూమింసోల్పంప్రసర్వతి । సూర్యోద్వాదశభిశ్శీ
 ఘ్రంముహూర్తైర్దక్షిణాయనే ॥ ౭౫॥ సూర్యోష్ఠాదశభిరహూర్తముహూర్తైరుద
 గాయనే । త్రయోదశానాంమధ్యేతుకాస్తానాంచరతేరః ॥ ౭౬॥ ముహూర్తైస్తానియు
 త్యాణిరాత్రోద్వాదశభిశ్చర్పర । తతోమన్తతరంతాభ్యాంచక్రంతుభ్రమతేతతః ॥ ౭౭॥
 మృత్పిణ్డౌచవమధ్యస్థభ్రమతేసాధ్రువస్తథా । ముహూర్తైస్త్రింశతాతావదహూ

రాత్రంధ్రువోభ్రమః ॥ ౭౮ ॥ ఉభయోఃకాంతయోర్మధ్యేభ్రమతేషణ్ణలానితు,
ఉత్తరక్రమణాత్తస్యదివామన్దగతిస్తతః ॥ ౭౯ ॥ తస్యైవతుపునర్నక్తంశీఘ్రానూ
ర్యస్యవైగతిః । దక్షిణక్రమణేచాపిదివాశీఘ్రంవిధీయతే ॥ ౮౦ ॥ గతిస్సూర్యస్య
వైసక్తంమద్దాచాపిపునస్స్థితా । ఏవంగతివశేషేణవిభజనాత్ర్యహానితు ॥ ౮౧ ॥

అథవీధ్యాం దక్షిణాయాం లోకాలోకస్య చోత్తరే । లోకసంతానతోహ్యేనవైశ్వా
నరపథాద్భహిః ॥ ౮౨ ॥ పుష్కప్తాయాంతుప్రభాసారీపుషరాన్తనన్వైవర్తతే । పా
ర్శ్వేభ్యోబాహ్యతస్తావల్లోకాలోకస్సవర్వతః ॥ ౮౩ ॥ యోజనానాంసహస్రాణిద
శోర్ధ్వంచోచ్చితోగతిః । ప్రకాశశ్చప్రకాశశ్చవర్వతఃపరిమణ్ణలమ్ ॥ ౮౪ ॥ సక్ష
త్రచంద్రీసూర్యాశ్చగ్రహస్తారాగణైస్సహ । ఆభ్యంతరేప్రకాశస్తేలోకాలోకస్య
వైగతిః ॥ ౮౫ ॥ ఏతావానేవలోకస్తునిరాలోకస్తతఃపరమ్ । లోకఆలోకనేధా
తుర్నిరాలోకస్త్వలోకతః ॥ ౮౬ ॥ లోకాలోకాశ్చసన్ధత్యేయస్మాత్సూర్యఃపరిభ్ర

— శ్రికాలవిభాగాదికథనమ్ —

మః । తస్మాత్సన్ధ్యేతితామాహుషామృష్యోర్యథాన్తరమ్ ॥ ౮౭ ॥ ఉషారాత్రి
స్థుతావిషేయ్యమాచాపిదంస్తృతమ్ । త్రింశతకలాముహూర్తస్తుఅహస్తేద
శపఞ్చవ ॥ ౮౮ ॥ హ్రీసోమృద్ధిరహర్భాగైర్దివసానామఘోభువి । సన్ధ్యాముహూ
ర్తమాత్రాయాహ్రసవృద్ధీతుతేస్తృతే ॥ ౮౯ ॥ తేభావభృత్యథాదిత్యోత్రిముహూ
ర్తావిదుర్బధాః । ప్రాతఃకాలమఘోవిప్రాభాగశ్చాహుస్సపఞ్చమః ॥ ౯౦ ॥ తస్మా
త్సమకాలోహిముహూర్తాస్సజ్జతాస్త్రయః । మధ్యాహ్నోత్రిముహూర్తాశ్చతస్మా
తాకాలాదనన్తరమ్ ॥ ౯౧ ॥ తస్మాన్మధ్యద్దినాతాకాలాదవరాహ్ణాశ్చిత్స్మతః । త్ర
యవీవముహూర్తాస్తుసన్ధ్యాకాలాస్తృతాబుధైః ॥ ౯౨ ॥ అపరాహ్ణేవ్యతీతేతుకా
లస్సాయంతరుచ్యతే । దశపఞ్చముహూర్తాహూర్ముహూర్తాస్త్రయవీవచ ॥ ౯౩ ॥
దశపఞ్చముహూర్తావైఅహస్తవిషువంస్తృతమ్ । వర్ధత్యహూనాత్రభూతోఅయ
నేదక్షిణోత్తరే ॥ ౯౪ ॥ అహస్తుగ్రసతేరాత్రింరాత్రిస్తుగ్రసతేత్వహః । శరద్వ
సన్తయోర్మధ్యేవిషువంతువిధీయతే ॥ ౯౫ ॥ ఆలోకతస్మత్లోకాలోకాలో
కఉచ్యతే । లోకపాలాస్థితాస్తస్యలోకాలోకస్యమధ్యతః ॥ ౯౬ ॥ చత్వారస్తేమ
హత్త్వానస్తిపన్త్యాభూతసప్లవమ్ । సుధామన్వైవవైరాజకర్దమశ్చప్రజాపతిః ॥ ౯౭ ॥
హిరణ్యరోమావర్జస్యఃకేతుమాన్రాజసత్తమః । నిర్వజ్జ్యోనరభీమానీనిర్మమోనిష్ఠరి
గ్రహః ॥ ౯౮ ॥ లోకస్యమధ్యేతాఃపాలాస్థితాస్తేవేదతుద్విశమ్ । ఉత్తరంయద

X స్త్యస్యశృణం దేవనిషేచితమ్ || ౯౯ || పితృయానస్సృతః పథావైశ్వానరపథాద్భుహిః ||

తత్రాసంస్తేపజాకామాఽఽఽపయోహ్యగ్నిహోతాః || ౧౦౦ || లోకస్యసవ్తా
నకరాః పిశ్యయానేపథిస్థితాః | భూతారవృక్షకృతంకర్మవ్యశిషశ్చవిశామ్నతే || ౧౦౧ ||
ఆరవృక్షేలోకకామాస్తేషాంపథాస్తదక్షిణః | చరన్తితేవరంధర్మంఘాపయన్తియగే
యగే || ౧౦౨ || * సతతంతపసాచైవచోదనాభిశితేనచ | ఇచ్ఛాద్వేషకృతశ్చైవ
మైథునోపగతాశ్చవై || ౧౦౩ || తథాకావకృతేనైవసేవనాద్విషయస్యచ | జాయ
మానాస్త్రపుర్యేచపశ్యమానాంఽపేషుతే || ౧౦౪ || పశ్యమాన్తైవపుర్యేషాం
జాయన్తేనిధనేషుచ | ఏవమావర్తమానాస్తేవర్తన్త్యాభూతసమ్మవమ్ || ౧౦౫ ||

అస్తాశీతసహస్రాణిఽఽఽపిశాంఽఽఽహమేధినామ్ | సమితుర్గక్షిణంమార్గమాశ్రిత్యా
భూతసమ్మవమ్ || ౧౦౬ || క్రియావతాంప్రసజ్యేషాయేత్తశానాభేజిరే | లోకసం
వ్యవహారార్థంభూతానాంప్రకృతేనచ || ౧౦౭ || ఇచ్ఛాద్వేషకృతాశ్చైవమైథునో
పక్రమాద్భవై | తథాకావకృతేనేహసేవనాద్విషయస్యచ || ౧౦౮ || ఇత్యేతైః
కారణైస్సిద్ధాశ్చశానాభేజిరే | ప్రజైషిణస్సప్తర్షయోద్వాపరేషీహజజ్జి
రే || ౧౦౯ || సన్తతింతేజునప్సన్తేరస్మాన్మృత్యుర్జితమైతైః | అస్తాశీతసహస్రాణి
తేషామపూర్వార్థరేతసామ్ || ౧౧౦ || ఉదక్యంధాతువర్యస్తమాశ్రితాభూతసమ్మ
వాత్ | తేషాంప్రయోగాల్లోకస్యమిధునస్యచవర్ధనాత్ || ౧౧౧ || ఇచ్ఛాద్వేష
నివృత్త్యాచనూత్యారవృక్షవిసర్జనాత్ | ఇత్యేతైఃకారణైశ్శుద్ధేస్తేమృతత్త్వంచభేజి
రే || ౧౧౨ || ఆభూతసమ్మవస్థానమమృతత్వంచభావ్యతే | త్రైలోక్యస్థితకాలో
హినపునర్మార్గామినామ్ || ౧౧౩ || భూమిహత్యాశ్చమేధాచపాపపుణ్యనిభావ
రమ్ | ఆభూతసమ్మవాస్తేతుసంక్షయచోర్ధ్వరేతసామ్ || ౧౧౪ || ఉద్ధావస్తరమృ
షీభిస్తుక్రుహోయత్రతుసంస్థితః | ఏతద్విష్ణుపదందవ్యంతృతీయంవ్యోమిభాసూర
మ్ || ౧౧౫ || యత్రగత్యానశోచన్తితద్విష్ణోఃపరమంపదమ్ | ధర్మేక్రువస్యతీష్ఠన్తి
యేతులోకస్యకాక్షిణః || ౧౧౬ || * * * * *

ఇతిశ్రీమద్వేదపురాణే ఖగోలేనూర్యసజ్జ్పరాదికథనంనామత్రయో
వింశత్యుత్తర శతతమోధ్యాయః.

* సన్తత్యంతపసాచైవమర్యాచాభిష్కృతేనచ.

— శ్రిభువనశ్చారకధనమ్ —

ఏతాంశుత్వాకథాందివామబ్రువమోమహర్షణిమ్ । సూర్యాచస్త్ర
 వసోశ్చరంఽహంజాంచైవసర్వశః ॥ ౧ ॥ ఋషయః ॥ భ్రమన్తికథమేతాని
 జ్యోతీంషిరవివణ్ణైః । అవ్యూహేనైవసర్వాణితతైవాసభగరాణితుమ్ ॥ ౨ ॥ కశ్యభా
 మయితేతానిభగ్రమన్తియదివాకథమ్ । ఏతద్వేదితుమిచ్ఛామస్తన్నోనిగదసత్తమ్ ॥ ౩ ॥
 భూతసమ్మోహనంహ్యేతద్భూగ్రహి నోవదతాంవర ॥ సూతః ॥ భూతసమ్మోహ
 నంహ్యేతద్భూగ్రహితోమేనిబోధతి ॥ ౪ ॥ ప్రత్యక్షమపిదృశ్యస్త్రిసమ్మోహయతివైప్రజాః ।
 యోసౌచతుర్దశశ్చేషుశేంశుమారోవ్యవస్థితః ॥ ౫ ॥ ఉత్తానపాదపుత్త్రీసౌమే
 ధీభూతోఽఘోషిపి । వైవభగ్రమన్త్రీనుయతిచత్వారివిత్యోగహైస్సుహ ॥ ౬ ॥
 భ్రమన్తమనువర్త్యన్తిక్షత్రాణితుచక్రవత్ । ధ్రువస్యహనసావద్రోభగ్రహితోజ్యోతి
 హంగణాః ॥ ౭ ॥ వాతాశికవాయోపాశ్చేన్ద్రువస్యపరిసర్వః । తేహంభేదశ్చయోగశ్చ
 కాలాచారాస్తతైవచ ॥ ౮ ॥ అస్తోదయాస్తథోత్పాతాలయనేదక్షిణోత్తరే । విమ
 వన్ద్రహవణ్ణశ్చసర్వమేకధ్రువేరితమ్ ॥ ౯ ॥ జీమూతానామతేమేఘాయదేభ్యో

— శ్రిమేఘపణ్డకలకధనమ్ —

జీవసన్ఘవః । ద్వితీయమావహూవాయుత్తేఘాస్తేవ్యభిసంఁక్రితాః ॥ ౧౦ ॥ ఇతో
 యోజనమాత్రేవఅధ్యర్థార్థకృతాలపి । వృష్టిసర్గస్సుదాతేహంధారాసారాఃప్రక్షి
 తాః ॥ ౧౧ ॥ పుష్కరావర్తకానామయేమేఘపక్షిసన్ఘవాః । శక్తేణవత్సృజ్ఞా
 వైపర్వతాంనాంఘహౌజనామ్ ॥ ౧౨ ॥ కామగానాంసమృద్ధానాంభూతానాంహిత
 మిచ్ఛతామ్ । పుష్కరానామతేమేఘబృంహన్తస్తోయధారిణః ॥ ౧౩ ॥ పుష్క
 రావర్తకానామకారణేనేహశబ్దితాః । నానాయావధరాశ్చైవమహాఘోరస్సనాశ్చ
 తే ॥ ౧౪ ॥ కల్పనైవృష్టికర్తారంకల్పన్తాగ్నియామకాః । వాయ్వాధారావహన్తి
 స్త్రసంయుక్తాకల్పసాధకాః ॥ ౧౫ ॥ యాన్యస్యాణ్ణస్యభిన్నస్యప్రాకృతస్యాభవం
 స్తథా । యస్మిన్ద్రువస్త్రిసముత్పన్నశ్చతుర్వక్త్రీస్త్రిస్త్రియంప్రభుః ॥ ౧౬ ॥ తాన్యేవా
 ణ్డకపాలానిసర్వేమేఘాఃప్రక్షితితాః । తేహమాప్యాయసంధామస్సుర్వేమామపిశేష
 తః ॥ ౧౭ ॥ తేహంశ్రేష్ఠశ్చపర్జన్యశ్చత్వారిశ్చైవచదగ్గజాః । గజానాంపర్వతానాం
 చమేఘానాంభోగిభిన్నహ ॥ ౧౮ ॥ కులమేకంద్విధాభూతంయోనిరేకాజలంస్త్వ
 తమ్ । పర్జన్యశ్చైవవద్దాసుహేనుస్తేశీతసన్ఘవః ॥ ౧౯ ॥ తుషారవర్షంవర్షన్తివృ
 ధ్గాహ్యత్రవివృద్ధయే । పత్యంపరివహూవానామవాయుస్తేహంపరాయణమ్ ॥ ౨౦ ॥
 యోసౌవిభక్తిభగవాన్దక్షామాకాశగోచరామ్ । దివ్యావృతజలంపుణ్యాంత్రప
 థస్యోపరిస్సతామ్ ॥ ౨౧ ॥ తస్యనివృత్తితంతోయందగ్గజాఃపురుభిఃకరైః । శీకరా
 స్త్రసన్ద్రుమృచ్ఛన్తినిహరిత్యితిసంస్మృతః ॥ ౨౨ ॥ దక్షిణేనగిరియోసౌహేమకూట
 ఇతిస్మృతః । ఉదగ్గమవతశ్చైవమన్తరఃప్రాచ్యదక్షిణే ॥ ౨౩ ॥ పుష్కరానామ్నా

సమాఖ్యాతం నగరంత్రవైప్రతమ్ తస్మిన్నవర్తతే వర్షంతస్తుపారసముద్భవమ్ ॥ ౨౪ ॥
 తతోహిమవతే వాయుర్హిమవస్త్రసముద్భవః । ఆనయత్వాన్యవేగేనసంజ్ఞమానోమహా
 గిరిమ్ ॥ ౨౫ ॥ హిమవస్తమతక్రవ్యవృష్టిశేషంతతఃపరమ్ । ఇహాభ్యేతతఃపశ్యాద
 పరాతువిపృథయే ॥ ౨౬ ॥ మేఘాశ్చప్యాయనంచైవసర్వమేతద్భ్రాజీర్ణమ్ । సూర్య
 పవతువృష్టిసాంప్రప్తాసముపదిశ్యతే ॥ ౨౭ ॥ ఎర్షంఘర్షంహిమంతాశ్చసంధ్యేచైవత
 థాదినమ్ । శుభాశుభఫలానీహభివాన్సిర్వంత్రవర్తతే ॥ ౨౮ ॥ ధృవేణాధ్యితశ్చై
 వసూర్యాయంసప్స్రివర్షతి । సర్వభూతశరీరేషుఆపోహ్యసుసమాశ్రయాః ॥ ౨౯ ॥
 దహ్యామానేషుతేష్యవంజగమథావరేషుద । ధూమభూతాస్తృతాహ్యపోహాగ్ని
 మస్తీహసర్వశః ॥ ౩౦ ॥ తేనసాసాణిజాయంతేస్థానభ్య్ర్మనుపాంస్తృతమ్ । తే
 జోభిస్సర్వభూతేభ్యోహ్యదత్రేరత్నిభిర్జలమ్ ॥ ౩౧ ॥ సముద్రాద్వాయునాయోగా
 ద్వహన్త్యాపోగభస్తయః । తతస్త్యవశాతాగ్లేవరివర్తంబివాశః ॥ ౩౨ ॥ నయ
 త్యపోగమేఘభ్యోశుక్షాశుక్షైస్తరిత్నిభిః । అభ్య్ర్మిస్థాఃప్రవతన్త్యాపోవాయునాసముదీ
 రితాః ॥ ౩౩ ॥ తతోవర్షతమత్తాసాన్సర్వభూతపిపృథయే । వాయుస్యంస్త్రాతంచై
 వవిద్యతస్త్యగ్నిజాస్త్పృతాః ॥ ౩౪ ॥ మేహనాచ్యమిహేద్ధాతోద్ద్యేఘత్సంయజ్జయ
 త్రిద । నభ్య్ర్శ్యంతేతతోహ్యవస్తస్తాదభ్యాగిన్తేన్ధితః ॥ ౩౫ ॥ అష్టాసౌవృష్టిసగ్గస్య
 ధృవేణాధ్యితోరవిః । ధృవేణాధ్యితోవాయుర్వృష్టింసంహరతేఘనః ॥ ౩౬ ॥
 భేనసస్పృతసూర్యేణచరన్తేయిక్షువన్జలమ్ । చారస్యాన్తేవేత్వయీరూంధుగ్రీవేణ

—త్రిసూర్యరథపరిమాణాదికథనమ్—

సూర్యధిష్ఠితాః ॥ ౩౭ ॥ తతస్సూర్యరథస్యాపిసన్నివేశంసచక్షతే । స్థితేనై
 కేనచక్రేణపఞ్చారేణాత్రినాభినా ॥ ౩౮ ॥ హిరణ్మయేనాణమనాఅష్టచక్రైః । నేమినా
 చక్రేణభాస్యజాసూర్యస్యస్త్వనేనససర్వినా ॥ ౩౯ ॥ దశయోజనసాహస్రోవి
 స్తారాయావఉద్యతే । ద్విగుణశ్చరథోపస్థాదీమదణ్డఃప్రమాణతః ॥ ౪౦ ॥ సతస్య
 బ్రహ్మణాస్పృష్టరథోహ్యర్థవశేనకు । అన్యఃకాఞ్చనోదివైద్యుర్వక్త్రస్కాశీమృతైర్న
 యైః ॥ ౪౧ ॥ ఛన్దోభిర్వాజిరూప్రైస్సైర్యథాచక్రవవస్థితమ్ । వారుణస్థరథస్యేహ
 లక్షణైస్సదృశంతుతత ॥ ౪౨ ॥ తేనాసాసర్పతేవ్యోమిభాస్కరోమదివందివి ।
 రథాక్షానితుసూర్యస్యపత్యక్షానిరథవ్యతు ॥ ౪౩ ॥ సంవత్సరస్యావయవైఃకన్వితా
 నియథాక్రవామ్ । అరానేహ్యస్త్రసూర్యస్యపకచక్రంతువైస్పృతమ్ ॥ ౪౪ ॥ అరాస్సంవత్స
 రాపఞ్చనేమయస్త్యుతవస్తృతాః । రాత్రర్వరూథాధర్మశ్చద్విజడోద్ధ్వంసము
 చ్ఛ్రితః ॥ ౪౫ ॥ యుగాతుకోటితేతస్యఅర్థకామావుభౌస్తృతా । తస్యకాలాస్త్యు
 తాఘోణాదస్తపక్షిక్షణాభువి ॥ ౪౬ ॥ నిమేషశ్చానుకషోస్యక్షమాచాస్యకలాస్త్యు

తా । సప్తాశ్వకూపాశ్శబ్దాంసివహస్తే వాయురంహసః ॥ ౪౭ ॥ గాయత్రీచైవ త్రి
 మ్భుజపక్షత్యనుష్ఠాబేవచ । పక్షిశ్చబృహతీచైవ ఉష్ణి గేవతుసప్తమః ॥ ౪౮ ॥ అక్షమ
 యోజనస్తద్ధుగ్ధివేచాక్షస్సహర్షితః । సహచక్రోభ్యనుత్యక్షస్సహాత్తోభ్యనుతిధు
 వః ॥ ౪౯ ॥ అక్షస్సుహౌవచక్రేవభ్యనుతేసాధుగ్ధివేరతః । ఏవమర్థవశాత్తస్యసన్ని
 వేశోరథస్యతు ॥ ౫౦ ॥ తథాసంయోగభావేనసిద్ధిరైవభాస్కరోరథః । తేనాసా
 తరణిర్దేవోసభాసస్సస్వతేదివమ్ ॥ ౫౧ ॥ యుగాక్షకోటితేతస్యరక్షితేస్యద్దనస్యతు ।
 ధుగ్ధివేచగృహీతోశారత్కినాభ్యనుతేరవిః ॥ ౫౨ ॥ వజ్రలానిభ్యనున్తిస్యఃభేవరస్య
 రథస్యతు । కులాలచక్రవద్భానంమణ్డలంసర్వతోదితి ॥ ౫౩ ॥ యుగాక్షకోటితేతస్య
 వాతోర్విస్యద్దనస్యతు । సజాగ్రానుతేక్రమవతోమణ్డలేనర్వతోదిశమ్ ॥ ౫౪ ॥
 భ్యనుతస్తస్యరత్నీకంమణ్డలేమాత్రరాయణే । వద్ధతేదక్షిణేవ్యభ్యభ్యనుతేమణ్డలా
 నితు ॥ ౫౫ ॥ యుగాక్షకోటిసంస్థాన్దేదిరత్కినస్యద్దనస్యతు । ధుగ్ధివేచగృహీతౌతౌ
 తపంతావథతేరవిమ్ ॥ ౫౬ ॥ ఆకృష్టేతేసమాయాతౌధుగ్ధివేచసంస్థాస్థితౌ । త
 థాసోభ్యస్తరేసూర్యోభ్యనున్తేమణ్డలానితు ॥ ౫౭ ॥ * అశీతిమణ్డలతంతకాష్ఠయో
 రుభయోన్తరమ్ । ధుగ్ధివేచముచ్యమానేపురారత్కియుగేనతు ॥ ౫౮ ॥ తత్రైవబాహ్యత
 స్సూర్యోభ్యనున్తేమణ్డలానితు ఉద్వేప్తయన్తైవేగేనమణ్డలానితుగచ్ఛతి ॥ ౫౯ ॥ *

ఇతి శ్రీమత్స పురాణే ఖగోళే ధుగ్ధివసంభారాది కథనం నామ
 చతుర్వింశత్యుత్తరశతత మోఽధ్యాయః.

— వివసంతాదివృక్షముసూర్యగణభేదకథనమ్ ౨ —

సూతః ॥ సరభోధిష్ఠితోదేవైర్వాసేమాసేయధాక్రమమ్ । తతోవహత్యధా
 దిత్యోలముభిర్వపిభిస్సహ ॥ ౧ ॥ గన్ధర్వైర్వరపురోభిశ్చసర్పగ్రామణీరాక్షసైః । ఏ
 తేవసన్ద్రివైసూర్యేమాసాద్వాద్వాక్రమేణతు ॥ ౨ ॥ ధాతార్యమాపులస్త్యశ్చపులహ
 శ్చప్రజాపతీః । ఉరగోవాసుకీశ్చైవసకణాదశ్చతాపుభా ॥ ౩ ॥ తుమ్బురుర్నా
 రదశ్చైవగన్ధర్వోగాయకేశ్వరౌ । కృతస్థలాపురాశ్చైవయోమకాపుజ్జీకస్థలా ॥ ౪ ॥
 గ్రామణీరథగృహస్త్వరపురభౌజాశ్చైవతాపుభా । రక్షోహేతిఃప్రహేతిశ్చయోతుధా
 నాపుభాస్తృతౌ ॥ ౫ ॥ వాధుమాధవయోహేయగణావసంతిభాస్కరే । వసీర్షీ
 ష్మేతుద్వామాసామిత్రశ్చవరుణశ్చవై ॥ ౬ ॥ ఋషిరత్రివ్రసంతశ్చనాశాతక్షకరవృ
 కౌ । మేనకానహజన్యావగన్ధర్వోచమాహాహుమా ॥ ౭ ॥ రథస్తరశ్చగ్రామణ్యో
 రథకృచ్చైవతాపుభా । పారుషోయోధనశ్చైవయోతుధానాచతౌస్తృతౌ ॥ ౮ ॥
 ఏతేవసన్ద్రివైసూర్యేమాసయోశ్శుచిశుక్లయోః । ఏతేవసన్ద్రివైవసన్ద్రివై

* అశీతమణ్డలతంత.

దేవతాః ॥ ౯ ॥ ఇన్ద్రశ్చైవవివస్వాంశ్చఅగ్నిరాభ్యుగ్రేవచ । ఏలాపుత్రీస్త
 థాసర్వశృభృపాలశ్చపన్నగః ॥ ౧౦ ॥ విశ్వావసూగ్రసేనాచప్రాతశ్చైవరథస్యహ ।
 ప్రస్థోచాచా* పురాశ్చైవానుష్ఠోచాచైవతేడభే ॥ ౧౧ ॥ యాతుధానాస్తథాహేతి
 ర్వాసుశ్చైవతతావుభౌ । నభోనభస్యయోరేతేవసద్విరుదివాకరే ॥ ౧౨ ॥
 మాసాద్వాదేవతాసుర్యేవసద్విచశరదృతౌ । పర్జన్యశ్చైవపూషాచభారద్వాజ
 శ్చగౌతమః ॥ ౧౩ ॥ చిత్రసేనశ్చగర్భర్వస్తథాచసురుచిశ్చయః । విశ్వాచీచఘృతా
 చీచడభేతేపుణ్యుటణే ॥ ౧౪ ॥ నాగశ్చైవరావతశ్చాపివిశ్రుతశ్చధనశ్చయః ॥ సేనజి
 చ్చసుషేణశ్చసేనాగ్రాహణీతథా ॥ ౧౫ ॥ పారావారౌచద్వావేతౌయాతుధా
 నావుభౌస్తృతౌ । వసన్త్యేతేవవైసూర్యేమాసయోస్త్విషడిర్జయోః ॥ ౧౬ ॥
 హైమద్వికాచద్వామాసానివద్విదివాకరే । హంసోభగశ్చద్వావేతౌకశ్యపశ్చక్రతు
 శ్చవై ॥ ౧౭ ॥ భుజగ్శ్చమహాపర్జస్సర్వకర్కోటకస్తథా । చిత్రసేనశ్చగర్భర్వో
 ఘూణ్ణాయశ్చైవమానినౌ ॥ ౧౮ ॥ అపరారాఘార్వచిత్రశ్చగార్భర్వీహార్వశీతథా ।
 తార్క్ష్యశ్చాపిప్తనేమిశ్చసేనాగ్రాహణీతతౌ ॥ ౧౯ ॥ సహజైవసహస్యేచవస
 త్యేతేదివాకరే । విమ్యసేవర్షశ్చతావుగ్రాయాతుధానావుభౌస్తృతౌ ॥ ౨౦ ॥
 తతశ్శిరయోశ్చాపిమాసయోర్నివసద్వితే । త్వష్టాచైవతథావిష్ణుర్జనుదగ్నిసృకాశి
 కః ॥ ౨౧ ॥ కాద్రవేయాతథానాగౌకన్బళాశ్చతరావుభౌ । గర్భర్వోద్ధృతరాష్ట్రీశ్చ
 సూర్యవర్చాశ్చతావుభౌ ॥ ౨౨ ॥ తిలోత్తమాపురాశ్చైవదేవీరమ్భామహోరమా ।
 గ్రాహణీరుజిశ్చైవసత్యజిచ్చమహాయశాః ॥ ౨౩ ॥ బ్రహ్మార్కపేతశ్చవైరతో
 యతోపేతశ్చవైతథా । ఇత్యేతేవసద్విస్తద్వాద్వామాసాదివాకరే ॥ ౨౪ ॥ స్థానానీ
 మానోహ్యేతేగణాద్వాదశసత్తమాః । సూర్యమాప్యాయయన్త్యేతేతేజసాతేజ
 ఉత్తమమ్ ॥ ౨౫ ॥ గ్రధితైస్తైర్వచోభిశ్చస్తువధిన్విముషయోరపిమ్ । గర్భర్వాపురస
 శ్చైవగీతనృతైరుపాసతే ॥ ౨౬ ॥ విద్యాగ్రాహణీనోయతూఃకుర్వన్తిస్త్యేశసగ్ధ
 హమ్ । సర్వాస్సర్వన్తివైసూర్యంయాతుధానగణాఅపి ॥ ౨౭ ॥ వాలఖిల్యాస్తు
 యాన్తిస్తపరివార్యోదయాద్రపిమ్ । ఏతేమామేవదేవానాంయథావీర్యంయథావ
 యః ॥ ౨౮ ॥ యథాయోగంయథాధర్మంయథాతత్త్వంయథాబలమ్ । తథాతప
 త్యశాసూర్యస్తేమాంవృద్ధిస్తుతేజసామ్ ॥ ౨౯ ॥ భూతానామశుభంసర్వంవ్యపోహ
 యతితేజసా । మానవానాంశుభంహ్యేతద్ధ్రియన్తేమరితంతుయత్ ॥ ౩౦ ॥ మరితం
 శుభచారాణామవమాన్తికన్దితకృతమ్ । ఏతేభ్యమన్తిసూర్యేణసహైతేసానునా
 దివి ॥ ౩౧ ॥ తపస్తశ్చజయస్తశ్చహోదయస్తశ్చవైప్రజాః । గోపయన్తిస్తభూతాని
 ఇహతేహ్యనుకమ్పయా ॥ ౩౨ ॥ స్థానాభిమానామేతత్సాన్తంమన్యస్తరేమవై ।

* ప్రస్థాచస్త్యపురాశ్చైవానుష్ఠాచచైవతదేవతాః.

అతీతానాగతానాంచవర్తనైసామృతంచయే || ౩౩ || ఏవంవసంతివైసూర్యేనప్త
కాస్తుచతుర్దశః । చతుర్దశసువర్తనైగణామన్యప్తరేషిహ || ౩౪ || గ్రీష్మేహిమేచ
వర్తాసుముఞ్చమానాయథాక్రమమ్ । ఘర్మంచహిమతోయంచయథాక్రమమహర్ని
శమ్ || ౩౫ || గచ్ఛత్యసావతవశాన్మరివృత్తరశ్మిదేవాన్నిత్యంశ్చమనుజాంశ్చ
సతర్పయన్వై । శుశ్లేచపూర్ణాన్తననుక్రమేణకళాతుయేనైవపునఃపిబన్తి || ౩౬ ||
సోమేనయచ్ఛాన్యతనుస్యస్మప్తంకృష్ణతుయేరశ్మిమరతీతంతత్ । సర్వేన్యతంత
త్పితరఃపిబన్తిదేవాశ్చసామ్యాశ్చతైవకామ్యాః || ౩౭ || సూర్యేణగోభిర్ద్వివివ
ర్ధితాభిఃపునశ్శతైరేవసముచ్చితాభిః । పుష్టాభివృష్ట్యాభిరహవధాభిర్నర్త్యం
స్తథాన్నేనసమేదయన్తి || ౩౮ || అన్యతేనస్మప్తైరర్థమాసంసురాణాంమాంసంసు
ధాభిస్సృధయాపిత్వాణామ్ । అన్నేనజీవన్యనశంసుమన్యాసూర్యస్వయంతర్థిభి
భర్తిగోభిః || ౩౯ || ఇత్యేవఏకచక్రేణసూర్యస్తార్థాన్ప్రవర్తతే । తత్రతైరక్రమైర
తైస్సస్పృతేనాదిసతుయే || ౪౦ || హరిర్మరిభృన్న్యాయితేతురగ్దమైఃపిబన్త్యసాగో
హరిభిస్సహస్రథా । పునఃప్రయచ్ఛత్యథతాశ్చయోహరిస్సమూహ్యామానోహరిభి
ప్తరగ్దమైః || ౪౧ || అహూరాత్రంరథేనాసావేకచక్రేణవైభ్రజన్ || ౪౨ || సప్తద్వివ
సముద్రాంతుసప్తభిస్సప్తభిర్న్యతమ్ || ౪౩ || ఛన్దోరూపైస్తుతైర్వైర్యతశ్చక్రందివ
స్ఫుటిః । కామరూపైస్సుకృద్యుక్తైఃకామగైస్తైర్మనోజవైః || ౪౪ || హరితైరవ్యయైఃపిష్టై
రిశ్వరైర్బ్రహ్మవాదిభిః । వాహ్యతేనవర్తరంచైవనన్తలందివసంక్రమాత్ || ౪౫ ||
కల్పదౌసప్సృయైశ్చైవహవ్రాత్యభూతసప్తమ్ । అపృతోవాలఖత్యైశ్చభ్రా
మతేరాత్రహానిమ్ || ౪౬ || గ్రథితైస్సవచోభిశ్చస్తూయమానోమహర్నిభిః । సే
వ్యతేగీతన్తైర్వైశ్చగర్వాపురసాంగణైః || ౪౭ || పతజ్జైఃపతగైరతైస్సర్భాగ్మ్య

— శివస్త్రీనన్తలపరిమాణాదికథనమ్. ౨ —

మాణోదివస్ఫుటిః । పీథ్యానయాపిచరతేనకుత్రాణితథాశశే || ౪౮ || హాసపు
ద్ధితతైవాస్యరత్నయస్సూర్యవశ్యృతాః । త్రిచక్రభయతోశ్వశ్చవిజ్ఞేయశశినోర
థః || ౪౯ || అపాంగర్భాశ్చముత్పన్నోరథసాశ్వససారథిః । సుతారైస్తైస్త్రిభిశ్చ
త్రైయ్యుక్తశ్శుక్లైర్న్యాయాత్తమైః || ౫౦ || దశభిసానరైస్తైర్వైర్యరసజ్జైస్తైర్మనోజవైః ।
సకృద్యుక్తరథేరశ్మిర్వహన్త్యశ్వాయుగతుయత్ || ౫౧ || సప్సృష్టితేరథేతస్మిన్
శ్వేతచక్రాశ్వవాంశ్చతై । అశ్వాస్తమేకవర్ణాశ్చవహన్తేశ్చవర్చసః || ౫౨ ||
అజశ్చతమఖత్యైవవృషోవాజీనరోహయః । అశ్శశ్చసప్తధాతుశ్చహంసోవామౌ
వృగస్తథా || ౫౩ || ఇత్యేతేనామభిస్సరైర్వర్తతచన్త్రహయోత్తమాఃపతేచన్త్రసు
సందేవంచహన్త్యశ్వాయుగతుయమ్ || ౫౪ || దేవైఃపరివృతసోమఃపితృభిశ్చైవగచ్ఛతి ।

సోమశృశుక్లవత్సాదాభాసూరేపరతఃస్థితే ॥ ౫౪ ॥ ఆపూర్యతేవరోభాగసోమస్య
తులహఃక్రమాత్ । తతఃపిత్తక్షయంసోమంయగవద్యావ్యప్యతేరవిః ॥ ౫౫ ॥ పీతంపశ్య
దశాహంతరశ్చివై కేసభాసూరః । ఆపూరయం ప్రదేవేమంభాగంభాగవహఃక్రమా
త్ ॥ ౫౬ ॥ సుషుమ్నాపూర్యమాణస్యశుక్లేవర్ధన్వితాఃకలాః । తస్మాద్ధృసన్వితై
కృష్ణేశుక్లేహ్యవ్యాయున్విత ॥ ౫౭ ॥ ఇత్యేవంసూర్యవీర్యేణచప్రీత్యావ్య
యితంపశుః । పాణ్డమాస్యాప్రదృశ్యేసశుక్లేసమ్మూర్ణవణ్ణుః ॥ ౫౮ ॥ ఏవమా
వ్యాయితసోమశుక్లవత్సాదాభాసూరేపరతఃక్రమాత్ । తతోద్వితీయాప్రభృతిబహుళస్యచతు
ర్దశీమ్ ॥ ౫౯ ॥ అసాంసారమయస్యేన్ద్రోరమృతాత్వాత్కస్యతుపిబత్ప్రమృగుయం
దేవామధుసోమ్యంతథామృతమ్ ॥ ౬౦ ॥ సమ్భృగంవర్ధమానేచఅమృతంసూర్యతేజ
సా । భత్యోర్ధమాగతంసోమంపాణ్డమాస్యముపాసతే ॥ ౬౧ ॥ ఏకరాత్రంసురైసా
ర్ధంపితృభిగృహిభిశ్చవై । సోమస్యశుక్లవత్సాదాభాసూరభిమఖస్యతు ॥ ౬౨ ॥
ప్రక్షీయకేవరోభాగఃపీయమానేకలాక్రమాత్ । త్రయస్త్రింశచ్చత్రైసార్ధంత్రయ
స్త్రింశస్తతైవచ ॥ ౬౩ ॥ త్రయస్త్రింశగుహాస్రాణిదేవాసోమంపిబన్వితై । ఇత్యే
వంపీయమానస్యకృష్ణేవర్ధన్వితాఃకలాః ॥ ౬౪ ॥ క్షీయైవతతఃకృష్ణేశుక్లేహ్య
వ్యాయున్విత ॥ ఏవందిగ్రకమాత్ప్రీతేదేవైరపినిశాకరే ॥ ౬౫ ॥ పీత్యార్ధమాసంగచ్చ
న్వితమావాస్యాంసురాశ్చ తేపితరశ్చపిశ్మన్వితమావాస్యాంనిశాకరమ్ ॥ ౬౬ ॥ తతః
పశ్యద్దశేభాగేశ్చిచ్ఛేషేనిశాకరే । తతోవరాష్టేపితరోఽఘసేదీవసేపునః ॥ ౬౭ ॥ పి
బన్విద్విశ్శలంకాలంశిష్టాస్తస్యకలాప్తయాఃపినిభిప్రంభమావాస్యాంగభప్రీభ్యస్త
థామృతమ్ ॥ ౬౮ ॥ అర్ధమాసంమాప్తాతుపీత్వాగచ్ఛన్వితేచ్యుగమ్ । సామ్యాబర్హిచ
దశైవపరిగ్మిష్టాత్వాత్సయేస్తృతాః ॥ ౬౯ ॥ కవాశ్చైవతతఃప్రోక్తాఃపితరస్సర్వఏవ
తే । సంవత్సరాస్త్రైకావ్యాఃపశ్యాభాయేద్విజాఃస్తృతాః ॥ ౭౦ ॥ సోమ్యాస్తత
స్త్రయోజ్ఞేయాసోమ్యాబర్హిచదస్తథా । అగ్నిష్వాస్త్రైవపిశ్మన్తోపమ
ద్విజాః ॥ ౭౧ ॥ పితృభిఃపీయమానాయాంపశ్యద్దశ్యంతువైకలాః । యావన్న
క్షీయతేతస్యభాగఃపశ్యదశస్త్రసః ॥ ౭౨ ॥ అమావాస్యాంతథాతస్యతస్తరాపూర్య
తేవరః । వృద్ధిక్షయావైవత్సాదాపాడశ్యాంశశేనస్త్పతా ॥ ౭౩ ॥ + ఏవంసూ
ర్యసముదేశాక్షయవృద్ధినిశాకరే । తారాగ్రహణాంవత్సౌమిస్యర్భావోమరథం
పునః ॥ ౭౪ ॥ యఃప్రయాతిసుశుభిప్రసోమపుస్త్రీస్యవైరథః । యక్రోహయైఃపిత

[illegible]

శ్రీః ఆప్తభిర్వాతరంహనైః॥౭౫॥ శ్వేతఃపిశ్చస్సరక్షోనీలశ్చామోపిలోహితః॥

శ్వేతశృంగులతలైవచిత్రవద్ధా ప్రతైవచ ॥ ౭౬ ॥ అష్టభిస్తైర్మహాభాగైరుత్తమైర్వా
తరంహస్తైః । తతోభామరథశ్చాపి అష్టాక్షః కాశ్చాపసస్త్మతః ॥ ౭౭ ॥ అష్టభిరోహితై

రత్నైస్సగ్ధజైరగ్నిసమృష్టవైః । సర్వతేవైకుమారోసామృజావక్రాతివక్రః ॥ ౭౮ ॥

తతస్తాప్తజిరసోవిద్వాడేవాచార్యౌబృహస్పతిః । గౌరాశ్వేనతురాక్ష్యేణస్యద్దనేన
విసర్జ్య ॥ ౭౯ ॥ యుక్తేనాష్టభిరత్వైస్సగ్ధజైరగ్నిసమృష్టవైః । అబ్జంవసతియో

రాశౌసదిశంతేనగచ్ఛతి ॥ ౮౦ ॥ యుక్తేనాష్టభిరత్వైస్సగ్ధజైరగ్నిసమృష్టవైః ।

రథేనక్షిప్రవేగేనభార్గవస్తేనగచ్ఛతి ॥ ౮౧ ॥ తతశ్చవైశ్చర్యేష్యత్వైస్సృజతైర్వాతరంహ
స్తైః । కాన్ధాయినంసమాదుహ్యస్యద్దనంయాత్యసౌశ్రవైః ॥ ౮౨ ॥ స్వరాభాసోస్తుతతోష్టా

శ్వాఃకృష్ణావైవాతరంహస్తః । రథంతమోమయంతస్యవహన్తస్సుముదభ్యేతాః ॥ ౮౩ ॥

అదిత్యమేతసోమంచతమస్సర్వేముపర్వసు । తతఃకేతుమతశ్చాశ్వా అష్టాక్షావాతరం

హస్తః ॥ ౮౪ ॥ పలాంధరామవద్ధాభాఃకేతోరశ్వాస్సుదారుణాః । ఏతేవాహగ్రహా

ణాంవైమయాప్రాక్తారత్నైస్సుహ ॥ ౮౫ ॥ సర్వేభుగ్రీవనిబద్ధాస్తేనిబద్ధావాతరశ్శిఖిః ।

ఏతేవైభ్రీనుమాణాస్తేయథాయోగంవహన్తితే ॥ ౮౬ ॥ వాయవాభిరదృశ్యాభిః

ప్రబద్ధావాతరశ్శిఖిః । పరిభ్రీనున్తితన్మద్ధాశ్చద్వీసూర్యగ్రహాదివి ॥ ౮౭ ॥ యా

వస్త్రహనుపర్యేణిభుగ్రీవంతేజ్యోతిహంగణాః । యథానన్యదకేనాస్తుఉదకేనసమూ

హ్యతే ॥ ౮౮ ॥ తథాదేవగృహాణిస్యూరూహ్యవైవాతరంహస్తా । తస్మాద్భవత్ర

దృశ్యస్తేవ్యోమిదేవగృహాదివి ॥ ౮౯ ॥ యావత్సత్వైచపతారాస్సుస్తావ

త్యశ్చమరీచయః । సర్వాభుగ్రీవనిబద్ధాస్తాభ్రీనున్త్యోభ్రామయన్తితమ్ ॥ ౯౦ ॥

తథాభ్రీనున్తిజ్యోతింషివాతానిద్ధానిసర్వశః । అలాలచక్రవద్యాన్తివాతచక్రేరితా

నితు ॥ ౯౧ ॥ యస్మాత్ప్రీవహతేతానిప్రవహస్తేనసస్త్మతః । ఏవంభుగ్రీవేనియుక్తోసా

భ్రీనుతిజ్యోతిహంగణః ॥ ౯౨ ॥ ఏషతారామయోజ్ఞేయశ్శింశుమారోభుగ్రీవోదివి ।

యదహ్మతురుతేపాపందృష్టేతానివిముచ్యతే ॥ ౯౩ ॥ శింశుమారశరీరస్థా

యావస్త్యస్తారకామతాః । వద్మాణిసృష్ట్యజీవన్తితావదేవాధికానితు ॥ ౯౪ ॥ శిం

శుమారాకృతింజ్ఞాత్వాప్రవిభాగేనసర్వశః । ఉత్తానపాదస్తస్యాకవిజ్ఞేయశ్చోత్త

రేహనా ॥ ౯౫ ॥ యజ్ఞోదరేతువిజ్ఞేయోధరో మూర్ధానమాత్రితః । హృదిసారాయణ

సానిధ్యాహ్యశ్చినాపూర్వపాదయోః ॥ ౯౬ ॥ పరుణశ్చార్యమాచైవపశ్చిమేతస్యస

క్థినిశిశ్మేసంవత్సరోజ్ఞేయోమిత్రశ్చపానమాత్రితః ॥ ౯౭ ॥ పుచ్ఛేద్గగ్నిశ్చమహేంద్ర

శ్చమరీచఃకాశ్యపోభుగ్రీవః । ఏషతారామయస్తమోనాస్తమేతినచోదయమ్ ॥ ౯౮ ॥

నక్షత్రచంద్రసూర్యాశ్చగ్రహస్తారాగణైస్సుహ । తన్మృభాభిముఖాస్సర్వేచక్రభూతా

దివిధితాః ॥ ౯౯ ॥ భుగ్రీవేణాధిష్టితావైవభుగ్రీవమేవప్రదక్షిణమ్ । పర్యాన్తిచసుర

శ్రేష్ఠం మేధీభూతం ధృవం దివి ॥ ౧౦౦ ॥ అగ్నిధృక్ కాశ్యపానాం తు లేహం సవర మో
ధృవః । ఘోషవభ్రాసు త్యేవ మేరోర స్తర మూర్ధని ॥ ౧౦౧ ॥ జ్యోతిహం చక్ర మోదా
య ఆకర్షం ప్రసాదో ముఖః । మేరు మాలోకయ స్సేవ ప్రతియాతి ప్రదక్షిణమ్ ॥ ౧౦౨ ॥

ఇతి శ్రీమద్వ్యుభురాణే ఖగోలే సూర్యమణ్డలాది కథనం నామ

పంచవింశత్యు త్తర శత త మో ధ్యాయః.

— శ్రి అగ్ని సూర్యయోః పగ స్తర లేజో ను ప్రవేశకథనమ్. శ్రి —

ఋషయః ॥ యదేతద్భవతా ప్రోక్తం త్రుతం సర్వమశేషతః కథం దేవగృహం
నిస్యః పునర్జ్యోతీంషి వర్ణయ ॥ ౧ ॥ సూతః ॥ పతన్యర్వం ప్రవత్సామి సూర్యా వస్త్రి
మసోర్ధ్వమ్ । యథా దేవగృహం నిస్య సూర్యవస్త్రి గమోస్తథా ॥ ౨ ॥ అగ్రే వ్యుష్టే ర
జన్యాం వై బ్రహ్మణోఽవ్యక్తయోగః । అన్యైకృతమిదం త్వాసీనైశ్చేతతమసావృ
తమ్ ॥ ౩ ॥ చతుశ్చుక్తావశిష్టస్త్రిమ్మణాం సహధిష్ఠితే । స్వయముచ్ఛర్ణగవాం
స్త్రలోకకర్తృభూతాధికః ॥ ౪ ॥ ఖద్యోతరూపో విచరన్ న్నావిర్భావం విదిస్తయ ॥
జ్ఞాత్వాగ్నిం సతుకాలే వైవయం పృథ్విం చ సర్వశః ॥ ౫ ॥ సంహృత్య సప్తక్రీకాశార్థం
త్రిధాతువ్యభజన్తునః పాచకోయస్త్ర* లోకే స్త్రిన్వావకస్సోగ్నిరుచ్యతే ॥ ౬ ॥ యశ్చ
సౌతవతే సూర్యశ్చ విరగ్నిస్తు సస్త్రితః । వైద్యుతో జాతరస్సామ్యో వైద్యుతశ్చావ్యుని
స్తనః ॥ ౭ ॥ లేజో భిశ్చావ్యుతే శ్చిత్తశ్చిదేవో వ్యున్స్తనః । కాష్ఠే నాస్య ప్రసర్జ్యన్య
స్సావ్యుశ్చావ్యుతిపావకః ॥ ౮ ॥ అర్చిష్టాన్మవమానోగ్నిర్నిష్పృశి సావ్యువీక్షణః ।
యశ్చ సామణ్డలే శుజ్జే నిరుష్ణస్త్రిమ్మక్రీకాశతే ॥ ౯ ॥ † ప్రభాసారీ త్రిభాగేన అస్తం యా
తిదివాకరేః । అగ్నిమావిశ తే రాత్రో తస్మాత్సూర్యాన్మక్రీకాశతే ॥ ౧౦ ॥ ఉత్తిష్ఠతి
పునస్సూర్యే అస్తమగ్నిస్థమావిశేత్ । పాదేన లేజసశ్చాగ్నే ప్రస్థాన్యతవతేది
వా ॥ ౧౧ ॥ ప్రకాశంచ తతోష్ణంచ సౌర్యగ్నియాతు లేజసా । పరస్పరానుప్రవేశా
దాపూర్యే తేదివాశమ్ ॥ ౧౨ ॥ ఉత్తరే వైవభూవ్యర్థే తథా హ్యగ్నిర్భదక్షిణే ।
ఉత్తిష్ఠతి పునస్సూర్యే రాత్రా వావిశ తే హ్యపః ॥ ౧౩ ॥ తస్మాత్తామ్రాభవన్త్యాపాది
వారాత్రి ప్రవేశ నాత్ । అస్తంగ లేపునస్సూర్యే అహూ వై ప్రవిశత్యపః ॥ ౧౪ ॥ తస్మా
న్నక్తం పునశ్చుక్తావ్యో పాద్యుశ్చ వైభాసురాః । పతేన క్రమయోగేన భూవ్యర్థే దక్షి
ణోత్తరే ॥ ౧౫ ॥ ఉదయాస్తమయే హ్యత్ర అహూ రాత్రం విశత్యపః । యశ్చ సౌ
తవతే సూర్యస్సోపవితి రత్తిభిః ॥ ౧౬ ॥ సమాప్రపాదస్త్వే హోగ్నిర్వృతః కువ్యుని
భస్తనః । ఆదత్తేన తు నారీణాం సమాప్రేణ సమస్తతః ॥ ౧౭ ॥ అపో నదీనముద్రేభ్యో
హస్త్రిదమాపేభ్యోపవచ । తస్య రత్తిసహస్రం తు శీతవద్వాదివానిశమ్ ॥ ౧౮ ॥ తా
సాంచతుశ్చ పరం నాడ్యోవర్షస్తేదిత్ర మూర్తయః । చంద్రనాచైవ మేధ్యాశ్చ కస్తకా

* లోకే స్త్రిన్వావకస్సోగ్నిరుచ్యతే.

† ప్రభాసారీతుపాదేశ.

శ్చైతసాస్తథా ॥ ౧౯ ॥ అమృతానామతాస్సర్వాస్త్యయోవృష్టిసర్జనాః । హిమ
ద్రవాశ్చ తే మ్యోగ్యం రత్నయస్త్రిదశస్త్పతాః ॥ ౨౦ ॥ చంద్రితారాగ్రహస్సర్వా
శ్చీతాభానోద్గభస్తయః । ఏతామేధ్యాస్తథాన్యాశ్చష్టాదశాహిమసర్జనాః ॥ ౨౧ ॥
శుక్లాశ్చక్కుభశ్చైవగవావోవిశ్వభృతశ్చయాః । శుక్లాస్తానామతస్సర్వాస్త్రీశతం
ఘర్షసర్జనాః ॥ ౨౨ ॥ సమంభిర్రితాస్సర్వాన్మనుష్యాదేవతాఃపితౄణాః ।
మనుష్యానోపధీభిశ్చస్వధయాచపిశ్యానపి ॥ ౨౩ ॥ అమృతేనసురాస్తస్సర్వాస్తస్స
తతఃపరివర్తయన్ ॥ వనస్తేచైవగ్రీష్మేచశతైస్సృతపతేఃఖిః ॥ ౨౪ ॥ వద్వాసుచై
వశరదిదతుర్భుస్సస్ప్రవర్జతి । హేమస్తేశిరేచైవహిమోనర్గంత్రీభిఃపునః ॥ ౨౫ ॥
ఓపధీమబలంధత్రైస్త్వధాచమధయాపునః । భూయోమరత్నమమృతేత్రయస్త్రిమ
నయచ్ఛతి ॥ ౨౬ ॥ ఏవంరత్నిసహస్రంతుసౌరంలాకార్థపాదసమ్ । భిద్యతేము
తుమాసాద్యసహస్రంబహుధాపునః ॥ ౨౭ ॥ ఇత్యేతన్మణ్డలంశుక్లంభాస్సరంలాక
సంజ్ఞితమ్ ॥ నక్షత్రగ్రహసోమానాంప్రతియోగిభిరేవచ ॥ ౨౮ ॥ చంద్రీముకు

— విచంద్రాద్దినాంసూర్యకిరణాప్యాయనతకథనమ్. —

గ్రహస్సర్వేవిజ్ఞేయారశ్మిసమ్భవాః । సుషుమ్నాసూర్యరశ్మిర్యాక్షీణంశినమేధ
తే ॥ ౨౯ ॥ హరికేశేపునస్తస్మిన్యోచైనక్షత్రయోగకృత్ । దక్షిణేవిశ్వక్రూతుర
శ్చిరాప్యాయయేచ్ఛథమ్ ॥ ౩౦ ॥ విశ్వవసుప్రయఃపశ్చచ్ఛుక్తియోనిస్తుసస్త్వ
తః । సంవర్ధనప్రయోరశ్మిస్సయోనిరోహినశ్యకు ॥ ౩౧ ॥ పశ్యస్తతస్త్యభూద్ర
శ్చిర్యోనిస్సుతుబృహస్పతేః । శరవైశ్చరంపునశ్చాపిరశ్మిరాప్యాయయేత్సరీరాట్ ॥ ౩౨ ॥
నక్షీయస్తేయతప్తానిస్సాన్నక్షత్రతాస్తృతాః । యేత్రాణ్యేతానైవైసూర్యమాపత
న్తంగభస్తిభిః ॥ ౩౩ ॥ తేషావనస్త్రయేత్రాణిసూర్యోనక్షత్రతాంగతః । అస్మా
న్లోకాదముంలాకంతీర్థానాంసుకృతాన్మనామ్ ॥ ౩౪ ॥ తారణాత్తారకాణ్యేతేశుక్ల
తాన్వైవతారకాః । దివ్యానాంపార్థివానాంచవంశానాంచైవసర్వతః ॥ ౩౫ ॥
తపసస్తేజసోయోగాదాదిస్యస్తేనచోచ్యతే । భవతిస్యద్దనార్థేతుధాతురేవనిగద్య
తే ॥ ౩౬ ॥ సవనాస్తేజసస్త్యైవతేనాసౌనవితాన్మృతః । బహ్వర్థశ్చప్రతిత్వేష
ప్రధానేథాతురుచ్యతే ॥ ౩౭ ॥ శుక్లత్వేహ్యమృతత్వేచశీశత్వేష్టాదనేపిచ । సూ
ర్యాచంద్రీమసోర్దిశ్యేహన్డలేభాస్వరేభగే ॥ ౩౮ ॥ జలతేజోమయేశుక్షేప్తతమమ్భ
నిశేశుభే । విశత్తికర్మదేవాస్తృథానాన్యేతానసర్వతః ॥ ౩౯ ॥ మన్వస్తరేమసర్వే
మముత్యాసూన్యగ్రహశ్రయాః । తానిదేవగృహాణిస్యస్థానాఖ్యానిభవన్తిహి ॥ ౪౦ ॥
సౌరంసూర్యోవిశత్థానంసూన్యంసోమస్తతైవచ । శౌక్రంశుక్రోవిశత్థానంమోడశా
రప్రభాస్వరమ్ ॥ ౪౧ ॥ బృహస్పతిర్బృహద్రంచలోహితంచాపిలోహితః । శరవై

శ్చరోవిశత్థానమేవంశానైశ్చరంతథా ॥ ౪౨ ॥ బుధోపైబుధస్థానంస్వర్భానుర్భా
నుమేవచ । నక్షత్రాణితుసర్వాణినక్షత్రాణ్యావిశన్తివై ॥ ౪౩ ॥ జ్యోతిఃపిసుక్ష్మ
తామేతేజ్జ్యేయాదేవగృహస్తువై । స్థానాన్యేతానిత్యక్తియావదాభూతసమ్మత

— శ్రీసూర్యాద్యష్టత్తికధనమ్. ౬ —

మ్ ॥ ౪౪ ॥ మన్యస్తరేషుసర్వేషుదేవస్థానానియానివై । అభిమానోనుతిష్ఠన్తితా
నిదేవాఃపునఃపునః ॥ ౪౫ ॥ అతితాంశ్చసహాతీతైర్భావాభిప్రేయసైశ్చసహ । వ
ర్తనేవర్తమానైస్తుసరైస్సార్ధంతుస్థానః ॥ ౪౬ ॥ సూర్యోదేవోవిషాంశ్చఅప్త
మస్తద్వితేనుతః । ద్యుతిమాఙ్గర్హయీక్షప్తసోమోదేవోవసుస్సృతః ॥ ౪౭ ॥ శు

క్రోదైత్యప్రవిజ్ఞేయోభాగ్దేవోఽనురయాజకః । బృహస్పతిర్వేదసశ్చదేవాచార్యోగ్గిర
స్సతః ॥ ౪౮ ॥ బుధోమనోహరత్వేవఽయుషిపుత్రిప్రసస్సృతః । శనైశ్చరోవి
రూపశ్చసంజ్ఞాపుత్రోవిషస్సతః ॥ ౪౯ ॥ అగ్నేర్వికేశ్యాంజజ్ఞేతుయువానఃకేతవో
న్మవ । నక్షత్రనామ్నాయితానిదాయాన్యస్తుతాస్సృతాః ॥ ౫౦ ॥ స్వర్భా

నుస్సింహికాపుత్రోహుతసమ్మోహనోఽనురః । చన్ద్రాగ్రిరగ్రహానకుత్రేవభిమా
నీపకీర్తితః ॥ ౫౧ ॥ స్థానాన్యేతానిహోత్రాన్స్థానస్యత్ప్రేవదేవతాః । శుక్లమగ్నిమ
యందివ్యంసహసాగ్నిశోర్వివస్సతః ॥ ౫౨ ॥ సహసాగ్నిశుష్టేవస్థానమమ్యాయం
త్రైశసంతథా । పుష్ట్యోస్థానంమనోజ్ఞస్యపజ్ఞురశ్శిశ్వుహస్సృతః ॥ ౫౩ ॥ శుక్రష్టో
జశరశ్శిస్తుయశ్చదేవోహ్యసాంస్వయమ్ । లాపితోనవంశ్శిస్తుస్థానమావ్యంతుత
స్యతత్ ॥ ౫౪ ॥ బుధోద్వాదశరశ్శిస్తుహరితాభంతువేషసమ్ । అప్తరశ్శిశుమారస్తు
కృణోవృధస్యవాస్వయమ్ ॥ ౫౫ ॥ స్వర్భానోద్ధామసంస్థానంభూతసన్తాపనాలయ
మ్ । శుక్లానామ్నాయితూనూర్యస్యరత్నయస్తుహిరిన్ద్రయాః ॥ ౫౬ ॥ తారాణాంతాపకా

— శ్రీసూర్యాదివజ్రలవరిమాణః ధనమ్. ౬ —

హ్యేతాశుక్లత్వావైవతారకాః । నవయోజనసాహస్రైర్విచగచ్ఛస్సవితుస్సృ
తః ॥ ౫౭ ॥ మణ్డలంత్రిగుణంచాస్యవిప్తారోభాస్కరస్యతు । ద్విగుణసూర్యవస్తారా
ద్విప్తారశ్శశినస్సృతః ॥ ౫౮ ॥ విప్తారంమణ్డలంచాస్యవైపుల్యచ్ఛశినస్సృతమ్ । స
ర్వోపరినిస్సప్తానివజ్రలవరితుతారకాః ॥ ౫౯ ॥ యోజనార్ధప్రమాణాంతాభ్యోన్యూనిగు
ణాశు । తుల్యేభూత్వాతుస్వర్భానుస్తదగస్తాప్రసస్సృతః ॥ ౬౦ ॥ ఉద్వర్ణసా
ర్థివీంఛాయాంశ్చిత్తాంసజ్జలంకృతమ్ । బ్రహ్మణశ్చబృహస్థానంశ్చోతీయంతుమో
మయమ్ ॥ ౬౧ ॥ ఆదిత్యోనృచనిమగ్నిస్యోనంశ్చచ్యోవర్జనమ్ । ఆదిత్యమేసో
మాచ్ఛపునస్సరేమపర్వమ్ ॥ ౬౨ ॥ స్వభాసానుదతేయస్సస్వర్భానురితిసస్సృ

తః । చన్ద్రితప్తోడశో భాగో భాగవస్య ధీయతే ॥ ౬౩ ॥ విమలమృత్యుజ్వలావైచవ
యోజనానాంతు సస్పృతః । భాగవతాద్వదహీనస్తు విజ్ఞేయో వై బృహస్పతిః ॥ ౬౪ ॥
బృహస్పతేపాదహీనో వక్రసారావుభోత్పతౌ । విస్తారాన్మృత్యుజ్వలావైచవపాదహీన
స్తయోర్భుజః ॥ ౬౫ ॥ తారానక్షత్రరూపాణివపుష్పస్త్రీహయోగవై । బుధేనసమ
రూపాణిపస్తారాన్మృత్యుజ్వలవై ॥ ౬౬ ॥ తారానక్షత్రరూపాణిహీనానితుపరస్పర
మ్ । * శతానిపథ్యచత్వారితీణిద్వాదశేనైవచ ॥ ౬౭ ॥ తతోపరినిష్ఠానిమృత్యులా
నితుతారకాః । యోజనార్ధప్రమాణానితేభ్యోహస్త్రిన్వంసవిద్యతే ॥ ౬౮ ॥ ఉపరి
ష్ఠాత్త్రయస్త్రీహంగ్రహయేక్షూరసర్పిణః । సౌరిశ్చార్ధగ్రహసోవక్రో విజ్ఞేయామన్దచా
రిణః ॥ ౬౯ ॥ తేభ్యోధస్తాద్రాహుకేరూపునశ్చన్యేమహాగ్రహాః । సోమశ్శు
క్రోబుధశ్చైవభాగవశ్చేతీశ్రిగుగ్గః ॥ ౭౦ ॥ యావన్దివఋతౌణికోబ్యస్తావచ్చ
తారకాః । సర్వేహంతుగ్రహాణాంవైసూర్యోధస్తాన్మృసర్పతిః ॥ ౭౧ ॥ విస్తీర్ణంమ
ణ్డలంకృత్యాతసోర్ధ్వంచరతేశశీనక్షత్రమణ్డలంచాపిసోమాదూర్ధ్వంప్రసర్పతిః ॥ ౭౨ ॥
నక్షత్రేభ్యోబుధశోద్ధ్వంబుధాదూర్ధ్వంతుభాగవః । వక్రస్తుభాగవదూర్ధ్వంవక్రా
దూర్ధ్వంబృహస్పతిః ॥ ౭౩ ॥ తస్మాచ్ఛనైశ్చరశోద్ధ్వంచేవాచార్యామరస్పృతః ।
శనైశ్చరదతశోద్ధ్వంజ్ఞేయంనక్షత్రిమణ్డలమ్ ॥ ౭౪ ॥ నక్షత్రిభ్యోగుగ్గవశోద్ధ్వ
మాసక్రంత్రీదివంధువే । ద్విగుణేషుసహస్రేషుయోజనానాంశతేషుచ ॥ ౭౫ ॥
గ్రహస్తరమత్రైకేకమూర్ధ్వంనక్షత్రమణ్డలాత్ । తారాగ్రహస్తరాణిస్సురుపర్య
వరితేస్పృతాః ॥ ౭౬ ॥ గ్రహశ్చచన్ద్రసూర్యౌచదివిదివ్యేనతేజసా । నక్షత్రేషు
చయజ్యవైగచ్ఛస్రోనియతక్రమాత్ ॥ ౭౭ ॥ చన్ద్రోరగ్రహనక్షత్రానీచోచ్చమృ
దుసంస్థితాః । సమాగమేతుభేదేనపశ్యన్తియగవన్మృజాః ॥ ౭౮ ॥ పరస్పరాస్థితాహ్య
వంయుజ్యవైచపరస్పరమ్ । అసజగ్రేణచక్రేణతేహంయోగాస్తువైబుధైః ॥ ౭౯ ॥
ఇత్యేవసన్నివేశోవంపుథివ్యాజ్యోతిషామపి । ద్విపానాముదగీనాంచవర్వతానాంత
ర్దైవచ ॥ ౮౦ ॥ వద్వాణాంచనదీనాంచయేవదేవేషుసన్నివై । ఇత్యేషోరగ్రవశేనై
వసన్నివేశస్తుజ్యోతిషామ్ ॥ ౮౧ ॥ ఆన్యస్తప్రాంతతోమధ్యంసంజ్ఞేవస్తుధునివాశ్రితః ।
సర్వతప్తేషువిస్తీర్ణోవృత్తాగారివోద్భూతః ॥ ౮౨ ॥ లోకసంవ్యవహారార్థమీశ్వ
రేణవిగర్జితః । కల్పబౌద్ధమిదృశ్యార్థంతుస్థాపితోయంస్వయమ్భువా ॥ ౮౩ ॥ ఇత్యే
షసన్నివేశోవస్సర్వస్తుజ్యోతిషాత్మకః । వైశ్వరూపంప్రధానస్యపరిణామోస్యయ

స్మృతః॥ ౮౮ ॥ నైషకకృతఃసప్తకృతంయథాతత్త్వేనకేనచిత్ । గతాగతంమనః
స్వేణజ్యోతిషాంమాంసచతుషా॥ ౮౯ ॥ * * * *

ఇతిశ్రీమత్సృపురాణే ఖగోళపరిసమాప్తి కథనంనామ
షడ్వింశత్యుత్తర శతతమోఽధ్యాయః.
ఇతిఖగోళమ్.

—శ్రితిపురానురోపాఖ్యానప్రారంభః॥౩॥—

ముషయః॥కథంజగామభగవాన్సురారిత్వంమహేశ్వరః । దదాహసకథందే
వస్తస్త్వీవిస్తరతోవద ॥ ౧ ॥ పృచ్ఛామస్తాస్త్వంవయంసర్వేబహుమానాస్త్వనఃపునః ।
త్రైపురంచయథాదుర్గంమయమాయాపిఽర్కితమ్ ॥ ౨ ॥ దేవేనైశేషుణాదగ్ధంతథా
త్వంవదమానద ॥ సూతః॥శృణుభ్యంత్రైపురందేవోయథాదాహితవాన్భవః॥ ౩ ॥
మయోనామమహామాయాయానాంజనకోఽనురః । నిర్జితస్సితస్సక్తామేతతా
పపరమంతపః ॥ ౪ ॥ తపస్యస్తంతతుతంపిత్రాదైత్యేన్ద్రోపర్యనుగ్రహతోతస్యైవకృ
తముద్దిశ్యతేతేపతుఃపరమంతపః॥ ౫ ॥ విచున్నాలీచబలవాంస్తారకాక్షస్త్రవీర్యవా
మయతేజస్సమాక్రాంతైతేపతుర్మయపార్శ్వగౌ ॥ ౬ ॥ లోకాదేవాయథామూర్తా
స్త్రియస్త్రీయశ్చివాగ్నయః । లోకత్రయంతాపయస్తస్తేతేపుద్గాసవాస్తవః ॥ ౭ ॥
హేమస్తేజలశయాసుగ్రీష్మేషభృతపాస్తథా । వద్దాసుచరిథాకాశేక్షవయస్తస్త
పఃప్రియాః ॥ ౮ ॥ సవనాస్థలమూలానిస్వాదూనిచమృదూనిచ । అన్యధారచితా
హారాఃపజ్జేనావృతవల్గలాః॥౯॥ మగ్నైశ్చైవాలపాశేషుసమలేష్వమలేషుచ ।
నిర్మాంసాశ్చతథాజాతాఃకృశాధమనిస్తతాః ॥ ౧౦ ॥ తేహంతపఃప్రభావేననాబ
భౌవిద్రుమంతథా । నిష్పృభింపజగత్సర్వంమస్తతేజావిభావసుః ॥ ౧౧ ॥ దహ్యమా
నేషులోకేషుత్రైస్త్రిభిర్దాసవాగ్నిభిః । తేహంమధ్యేజగద్భ్రష్టఃప్రాచుర్భూతఃపితా

—శ్రిసయోదీనాంవరప్రదానార్థంబ్రహ్మవిర్భావః॥౩॥—

మహాః ॥ ౧౨ ॥ తతస్థేలోకకర్తారంతద్బ్రహ్మోసహసాగతమ్ । స్వయంపితామహం
దైత్యానేముస్తుష్టుపురేవచ॥ ౧౩ ॥ అథతాదాసవాస్త్రిన్ద్రతపసాతపనప్రభా
ఉవాచహర్షపూర్ణాక్షాహర్షపూర్ణముఖేక్షుణః ॥ ౧౪ ॥ వరదోహంహివోవ
త్సాస్తవస్తోషితఆతః । భవతామీప్సితంయద్వానవిచారంతదుచ్యతమ్ ॥ ౧౫ ॥
ఇత్యేవముచ్యమానాస్తప్రసన్నప్రపితామహమ్ । విశ్వకర్తామయఃప్రాహప్రహర్షో
త్ఫుల్లలోచనః ॥ ౧౬ ॥ దేవదైత్యాఃపురాదేవైస్సక్తామేతారకాహ్వయే । నిర్జి
తాశ్చహతాశ్చైవనిస్త్రింజైరాయుదైరపి ॥ ౧౭ ॥ దేవైశ్చదాతివిధాక్షావా

ధితాభయవేపితాః । శరణంనైవజానీయస్సర్వధాశరణాగ్ధినః॥ ౧౮॥సోహంతపఃప్ర
భావేనభవన్మత్స్యైశ్చైవచ । ఇచ్ఛామిదుర్గంతత్యజ్యంత్యుద్దేవైరపిదుర్గమ్ ॥ ౧౯ ॥
తస్మిన్మత్స్యత్రిపురేదివ్యేమత్కృతేకృతనాంవర । కృత్యానాంజలజానాంచదోషాణాం
వహ్నితేజసామ్॥ ౨౦ ॥ దేవప్రహరణానాంచదేవానాంచప్రజాపతే । అలఙ్ఘనీయం
భవతుఃప్రపురంయదితేపీయమ్ ॥ ౨౧ ॥ విశ్వకర్మాశ్చతీవోక్తస్సతదావిశ్వకర్మణా ।
ఉవాచప్రహసన్వాక్యంహయదైత్యగణాధిప ॥ ౨౨ ॥ సర్వామరత్నంనైవాప్తిన
సద్వృత్తస్యదానవ । తస్మాద్దుర్గపథానహితుణాదపిపథీయతామ్ ॥ ౨౩ ॥ పితా
మహావచశ్చక్రత్వాశ్చ త్యేవందానవోహయః । ప్రాజ్ఞానిఃపునరప్యహబ్రహ్మణంవత్స
సన్భవమ్ ॥ ౨౪ ॥ యత్తదేకేషుణాచుగ్గంసకృన్ముక్తేనగర్దభేత్ । సచసస్సంయు
గేహన్యాదవధ్యాశ్చేషతోభవేత్ ॥ ౨౫ ॥ ఏవమస్త్రీప్తిచాపుస్త్రావ్యయందేవఃపి
తామహః । స్వప్నేలభోయథార్థోఽస్తుతైవాదర్శనంయయా ॥ ౨౬ ॥ గతేపి
తామహేదైత్యగత్యావహ్నిరపిప్రభాః । వరదృష్టాబభూవుస్తేతపసాచమహాబ
లాః ॥ ౨౭ ॥ మయస్త్యభవహాబుద్ధిర్దానవోఽయుషిస్తోత్రమాః । దుర్గంవ్యవసితేక
ర్త్రమితిదిన్తయతేతథా ॥ ౨౮ ॥ కథంనామభవేద్దుర్గంతన్మయాత్రిపురంకృతమ్ । వ
త్సృతేతత్పురందివ్యంమండైకోన్యోనసంశయః ॥ ౨౯ ॥ యథాచేకేషుపాలేనత
త్పురంసహస్యతేదేదైస్తథాపిధాతవ్యంహయామతిపిచారణాత్ ॥ ౩౦ ॥ విస్తరో
యోజనశతమేకైకస్యపురస్యతు । కార్యంతేహంచవిషకాన్భుమేకైకంశతయోజన
మ్ ॥ ౩౧ ॥ పుష్యయోగేచసర్వాణంపురాణాంచభవిష్యతి । పుష్యయోగేనచది
విసమేష్యస్తవరస్పరమ్ ॥ ౩౨ ॥ పురాణ్యేకప్రహారేణసతానిచహనిష్యతి । ఆయ
సంతుక్షితతలేరాజతంతునభస్థనలే ॥ ౩౩ ॥ రాజతస్యోపరిష్టాచ్చసావర్ణంభవితాపు
రమ్ । ఏవంత్రీభిపురైర్దుర్గంత్రీపురంతద్భవిష్యతి ॥ ౩౪ ॥ శతయోజనవిషకామైపు
రస్తైస్తైస్తద్దురాసదమ్ । అట్టాలక్వైర్వస్త్రీశతస్మిన్భిశ్చసశక్తిసూలోపలకమ్పైస్తై
శ్చ ॥ ౩౫ ॥ ద్వాస్తైర్మహామందరమేయకైఃప్రకారశ్చక్వైశ్చవిరాజమానమ్ । స
తారకాత్యేణమయేనగుప్తంఘ్రంశంశంతుంతటిమాలినాచ ॥ ౩౬ ॥ కోనామహస్తం
త్రిపురంసహార్దోముక్త్యాప్రణేత్రంభగవన్తమేకమ్ ॥ ౩౬౪॥ * * *

ఇతిశ్రీమత్స్యపురాణేత్రిపురోపాఖ్యానేమయాదీనాంబ్రహ్మనర్తవరా

దికథనంనామసప్తవింశత్యుత్తరశతతమోధ్యాయః.

శ్రిత్రపురనిర్మాణకథనమ్

సూతః ॥ ఇతిసంఖ్యైస్త్యదైత్యేన్ద్రోదివ్యోపాయప్రభావజమ్, చకారత్రపురం
 నివ్యంమనస్సంఖ్యైరచారితమ్ ॥ ౧ ॥ ప్రాకారాస్తరమార్గేణఇహచాత్రచగోపురమ్ ।
 రాజమార్గఇతశ్చౌపిపిపులంభవనాదిభిః ॥ ౨ ॥ ఇహచాట్టాలకద్వారమహచాట్టా
 లగోపురమ్ । రథోపరథ్యాశ్చఇతఇహచాత్రచచత్వరమ్ ॥ ౩ ॥ ఇదసున్ద్రపుర
 స్థానందుద్రాయతనమత్రచ, అవటాని * తటాకాశ్చఅత్రవాప్యస్పరాంసచ ॥ ౪ ॥ ఆ
 రామాశ్చశుభాశ్చాత్రకద్వానాన్యత్రచాత్రచ । పింగమోదానవానాంభవత్యత్రమ
 మోహరః ॥ ౫ ॥ ఇత్యేవంమానసం + చుర్గంకల్పయిత్వాసురారిణా, మయేనతత్ప్ర
 రంస్సృష్టంత్రపురంస్వీతిమత్రుతమ్ ॥ ౬ ॥ కాన్దాయసమయంయత్తత్ప్రయేనవిహితంపు
 రమ్ । తారకాత్కోఽభిశత్రుతకృతస్థానాధిపోభవత్ ॥ ౭ ॥ యచ్చపూర్ణేస్తునచార్-శం
 రాజతంకర్మితంపురమ్, విద్యన్తాలిలీతగ్రవిద్యుగ్గణఇవాన్పురే ॥ ౮ ॥ సువర్ణవికృతం
 యత్తత్ప్రయేనవిహితంపురమ్ । స్వయంచావప్తయస్త్రగతస్తదధిపఃప్రభుః ॥ ౯ ॥ తా
 రకస్యపురంతస్తుశతయోజనమస్తరమ్ । విద్యన్తాలిపురంచాపితయోజనమస్త
 రమ్ ॥ ౧౦ ॥ మేరువర్తనచార్-శంకయస్యాపిపురంమహత్ । పుష్యసంయోగమా
 త్రేణికాతేనసమయఃపురా ॥ ౧౧ ॥ కృతవాంస్త్రీపురం + దైగ్యస్త్రీనేత్రస్యేవపుష్క
 మ్ । యేనయేనమయోయాతిప్రమర్శాణిపురంపురాత్ ॥ ౧౨ ॥ ప్రతస్థేతత్రతత్రైవ
 ప్రచక్రేమాయయాస్వయమ్ । కామరూపమయాన్యత్రశతశోధసూద్రశః ॥ ౧౩ ॥
 రత్నాన్వితాశోభస్తేభవనానిసురద్రుహమ్, ప్రాసాదశతజ్జాన్మూలాగారోత్క
 టానిచ ॥ ౧౪ ॥ సర్వాణి కామగానిస్సుస్పర్శలోకమయానిచ । సోద్యానవాపీకూ
 పానిసపత్నసరవన్దిచ ॥ ౧౫ ॥ అశోకవనరమ్యాణికోకిలారుతవన్దిచ । చిత్రశాలా
 విశాలానిచస్త్రీశాలోత్తమానిచ ॥ ౧౬ ॥ సప్తాష్టాదశభౌమానిసుకృతానిమయేనచ,
 బహుస్సర్వవతాకానిస్రద్ధామాలజ్యుతానిచ ॥ ౧౭ ॥ కిన్దీణీజాలశబ్దానిగర్జవన్ది
 మహాన్దిచ । సుసంయుక్తోపలిప్తానిపుష్పనైవేద్యవన్దిచ ॥ ౧౮ ॥ సాజ్యధూమాన్లకా
 రాణిసపూర్ణకలశానిచ । గగనావరణేభాన్దిహంసపక్షినిభానిచ ॥ ౧౯ ॥ పక్షి
 కృతానిరాజస్తేగృహణిత్రపురేపురే । ముక్తకలపైగ్గన్ధస్పన్ధిర్వాసస్త్రీభిశ్శశిశ్రియ
 మ్ ॥ ౨౦ ॥ మల్లికాజాతిపుష్పాన్దైగ్యధూపగర్భాధివాసితైః । పథిన్ద్రియసుఖైర్నిత్యం
 సమైస్సత్సురుమైరివ ॥ ౨౧ ॥ హేమరాజతలోహశ్చమణితాన్జ్ఞానాన్వితాః । ప్రా
 కారాస్త్రీపురేతస్త్రినిరిత్రకరసన్నిభాః ॥ ౨౨ ॥ పక్షైకస్త్రిన్పురేతస్త్రిన్తోపురాణాం
 శతంశతమ్ । సపతాకధ్వజబలంద్యుశ్యతేగిరిశృంగవత్ ॥ ౨౩ ॥ మాపురారావరమ్యా
 ణిత్రపురేస్తంపురాణ్యపి । స్వగృహిరిక్షత్రీర్భూతితత్రకన్యాపురేషుచ ॥ ౨౪ ॥ ఆరా

మైశ్వవిహారైశ్చ తథా కావటపల్వతైః । సరోభిశ్చ సరిష్ఠిశ్చ వనైశ్చోపవనైరపి ॥ ౨౫ ॥
 * దివ్యభోజ్యోపభోగ్యాని నానారత్నయతానిచ ॥ పుష్పతరైశ్చ సుభగాస్త్రిపురే
 చోపనిర్ణమాః ॥ ౨౬ ॥ పరిఘాతగమ్భిరాకృతా మాయావినాపురా ॥ నిశఃస్యతద్గుర్వి
 ధానముత్తమంకృతమయేనాద్యుతకర్మణాచ ॥ ౨౭ ॥ దిలేస్సుతాదైశ్చవరాజవైరిణ
 సుహాస్రశఃప్రాపురనన్తవిక్రమాః ॥ తదాసురైర్గర్వితవైరిణః గర్దనైః కరిష్ఠైః శైలేష్వ
 వ్యగేష్వసన్నిభైః ॥ ౨౮ ॥ బభూవపూర్ణంత్రిపురంభః తైర్వధాయథావృరంభూరిజ
 లైర్గునవ్రజైః ॥ ౨౯ ॥ * * * * *

ఇతి శ్రీ మత్సృ పు రా ణే త్రిపురోపాఖ్యానే త్రిపుర నిర్మాణకథనం
 నామ అష్టావింశత్యుక్తర శతతమోఽధ్యాయః.

— శ్రిమయకృతత్రిపురేంద్రత్యదానవాదిప్రవేశః శ్రి —

సూతః ॥ నిర్మితే + త్రిపురేదుర్గేపూర్ణేష్వసురపుగ్రజైః ॥ తద్గుర్గందుర్గతాం
 ప్రాపబద్ధవైరైస్సురాసురైః ॥ ౧ ॥ సకళత్రాసుపుత్రైశ్చ శస్త్రవస్త్రైః స్తకోపమాః ।
 మాయావిష్టానివివిశుర్వహానిప్రేషితాశ్చ తే ॥ ౨ ॥ సింహైర్వసమివానేకైర్మత్తైరి
 వమహర్ణవః ॥ శేషశైవ్యావతిపారుష్ట్యైశ్శరీరమివరోహభిః ॥ ౩ ॥ తద్వద్వృధిర
 ధ్యస్తంతత్సురందేవతారిభిః ॥ త్రిపురంసమగ్రం లంకాతందైశ్చకోటిశతాకులమ్ ॥ ౪ ॥
 సుతలాదపిసప్తస్థంపాతాశాన్ధానవాలయాత్ ॥ ఉపతథ్మర్మభోదుర్గందేవగిర్వృష
 జీవిసః ॥ ౫ ॥ యోయంత్రాధ్యయతే కామంసమ్నాప్తస్త్రిపురాలయాత్ ॥ తస్యతస్యమ
 యస్తత్రమాయయావిదధాతిసః ॥ ౬ ॥ సచన్ద్రేమవ్రహ్మోపేషుసామృజేషుసరస్సు
 చ ॥ ఆరామేషుసచూతేషుతపోవనవనేషుచ ॥ ౭ ॥ వృక్షాశ్చవనదిగ్ధాక్రామాతక్లా
 సుమదాశ్చ ॥ వృష్టాధరణవస్త్రైశ్చవృష్టస్రగమలేవనాః ॥ ౮ ॥ ప్రియాభిఃప్రియ
 కామీభిర్ద్వావభావప్రసూతిభిః ॥ నారీభిస్సంతతంరేమన్ముదితాన్వైవదానవాః ॥ ౯ ॥
 మయేననిర్మితేస్థానేమోదమానామహాబలాః ॥ అర్థేధర్మేచకామేచవిదధుస్తేమతిం
 స్వయమ్ ॥ ౧౦ ॥ తేహంత్రితయయుక్తానాంత్రిపురేందురవైరిణామ్ ॥ జగామసుమ
 హానాగ్రస్సర్వగ్రస్థానాయథాతథా ॥ ౧౧ ॥ శుశూంషస్తేపిత్యాన్మత్త్రాః పతీన్సు
 త్నైశ్చోషయత్నతః ॥ విముక్తకలహశ్చాపిసానురాగాః పరస్పరమ్ ॥ ౧౨ ॥ నాధర్మం
 త్రిపురస్థానాంభతేనృతవాగపి ॥ అర్చయన్విదితేః ప్రత్యుస్త్రిపురాయతనేహర
 మ్ ॥ ౧౩ ॥ పుణ్యాహశబ్దావిప్రాణాంతశీర్వాదాశ్చసర్వశః ॥ సింజన్మజ్జుళవజ్జీర
 వేణువీణారవామృదు ॥ ౧౪ ॥ హాసశ్చవరనారీణాం చిత్తవ్యాకులకారకః ॥ త్రిపురేదాన
 వేష్టాన్త్రాంత్రాయతేరమతాంసదా ॥ ౧౫ ॥ తేషామర్చయతాందేవాన్పాత్రిన్మా

* దివ్యోపభోగ్యాని.

† పురాణానశబ్దాశ్చ.

† త్యాసురేదుర్గేమయేనాసురిశ్చిన్మా.

+ స్వవశ్చశక్తిభేరిణాంవీణావేణురవాఽపి.

కాంక్షనమస్యతామ్ । ధర్మకామాధ్యతవ్రాణాంమహానా-లోవ్యజాయత ॥ ౧౬ ॥

— శ్రి లో భాది నాం త్రిపుర ప్రవేశః శ్రి —

* కదాచిదత్రలోభశ్చక్రోధశ్చైవవతతైవచ । కలిశ్చకలహశ్చైవవివిశుస్త్రిపురంస
హ ॥ ౧౭ ॥ సన్ధ్యాకాలేప్రవిష్టాస్తేత్రిపురంచాసురాలయమ్ । బాధస్తేతేజనాష్టోరా
శ్వరీరాణీయథామయాః ॥ ౧౮ ॥ సర్వవివశస్తప్తమయేనత్రిపురేఽసురాః । తాను
త్పితాంస్తథాదృష్ట్యావిమృశద్విస్తదానవాః ॥ ౧౯ ॥ ఉదితేకుసహస్రాంశౌతేజశ్శు
భకరేరవామయస్సభామావివేశభాసురాభామివామ్బుజమ్ ॥ ౨౦ ॥ మేరుకూ
లనిభేరమ్యేతసనేస్వర్ణమణితే । కనివేశితస్సభామధ్యేస్థితస్తోయధరోయథా ॥ ౨౧ ॥

— శ్రి దానవానాం మయజ్ఞాపితయామినీదృష్టమష్టస్వపాఞ్శ్రి —

పార్శ్వయోస్తారకాక్షశ్చవిద్యున్నాలీచదానవాః । ఉపవిష్టామయస్యాస్త్రేహస్త్రినకల
భావివ ॥ ౨౨ ॥ తతోఽసురారయశ్చిష్టావిశిష్టాస్సమరాణి । ఉపవిష్టాదృఢంధృష్ట్యాదేవా
నాండేవరాడివ ॥ ౨౩ ॥ సర్వేషుదానవేస్త్రైషుసుఖాసనగతేషుచ । మయో
మాయాభిషేకశ్చత్వరాచసదానవాః ॥ ౨౪ ॥ భేదరూపైత్యరాజానోభోభోదాన
వసత్తమాః । అసురారాక్షసాశ్చైవసర్వేదాత్యాయణీనుతాః ॥ ౨౫ ॥ నిశామ
యధ్వంయస్సప్తపోమయాదృష్టోభయావహాః । క్షిత్రయశ్చత్రినఃపురుషాఃప్రమదా
శ్చమహాబలాః ॥ ౨౬ ॥ మహాక్రోధాహ్యుగ్రముఖాఃప్రవిష్టాస్త్రీపురందివా । ప్రవి
శ్యరమితాస్తేచపురంచాతులవిక్రమాః ॥ ౨౭ ॥ ప్రవిష్టాశ్వరీరాణీభూత్వాబహుశ
రీరిణః । నగరంత్రిపురంచైవతమసాసమువస్థితమ్ ॥ ౨౮ ॥ సగృహంసహ + యుష్మాభి
స్సవాజిరథకుజ్జరమ్ । ఉలూకచఙ్గుకానారీనగ్నూరూథాఖరాసనమ్ ॥ ౨౯ ॥ స
హస్త్రిభిర్నసస్త్రీసాచున్బతేప్రమదాయథా । పురుషశ్చేస్తుతిలకశ్చతురఙ్గిస్త్రీ
లోచనః ॥ ౩౦ ॥ యేనసాప్రమదానూనందృష్టాచాహంవిబోధితః । ఈదృశీప్రమ
దాదృష్టామయాచాతిభయావహా ॥ ౩౧ ॥ మయాచైవవిద్యస్సప్తపోనిశాయాం
దితినన్దనాః । దృష్టఃకనుక్షప్తోయమసుఖంనోభవిష్యతి ॥ ౩౨ ॥ యదివోహంతు
మారాజోయదిదంవేథరేహితమ్ । నిబోధధ్వంసుమనసోనచాసూయతుమర్హథ ॥ ౩౩ ॥
కామంచేద్ద్యాంచరోషంచత్యక్తాన్వియతమానసాః । సత్యేకమేదమేచాథమునివా
దేఽవతిష్ఠత ॥ ౩౪ ॥ శాస్త్రయశ్చప్రయుజ్యంతాంపూజ్యతాంచమహేశ్వరః । యది
సామాన్యస్వప్నస్యచైవంహ్యుపశమోభవేత్ ॥ ౩౫ ॥ కుప్యతేనోధృపంచేవోదేష
దేవస్త్రీలోచనః । యతోత్పాతాశ్చదృశ్యస్తేనదాచత్రిపురేఽసురాః ॥ ౩౬ ॥ కల
హంచర్జయస్తశ్చఆర్జయస్తస్తథార్జవమ్ । స్వప్నశాన్తింప్రతీక్షధ్వంకాలోదయమథా

* మిశ్రాస్త్రైలక్ష్యరసూయానబుభుక్షువతతైవచ. + స్వప్నేథయావహాః దృష్ట్యావిమృశస్త్రైస్తదానవాః

+ అనీనః కాఙ్గురగిరేశ్వరశ్చేతోయధరోయథా. క్షిత్రయఃప్రమదాస్త్రత్రయోమర్త్యభయావహాః

+ యుష్మాభిస్సాగరామృనిమజ్జరమ్.

పివా || ౩౬ || శ్రుత్వా చాత్మయశీపుత్రాగ్నిత్యేచం మయభాషితమ్ | క్రోధవ్యాకు

— శ్రితైః పురజనానామధర్మప్రవృత్తిః ౬ —

లనేతాశ్చ శిష్టాచారవివాశకాః || ౩౮ || * వినాశముపవశ్యంతి అలక్ష్యై వ్యాపితా
సురాః | తతై రివదృష్ట్యై తే స్యాన్యం సక్రోధం లోహితేక్షణాః || ౩౯ || సద్యో
దైవపరిధ్యస్తాదానవాస్త్రీపురాలయాః | హిత్యాసత్యంచధర్మంచ అకార్యాణ్యుప
చక్రముః || ౪౦ || ద్విపన్తి బ్రాహ్మణాన్పుణ్యాన్సార్వభౌమ్యన్తిదేవతాః | గురూన్ శైవ
వాచమన్యస్తే అన్యోన్యంచాపి మశ్రుతుః || ౪౧ || కలహేషు ససర్జస్తే అధర్మేషు రమన్తి
చ | పరస్పరంచ నిష్టన్తి సగాచాపియవాదినః || ౪౨ || ఉన్యైర్గురూన్ప్రభాషస్తే నా
భిభావన్తి పూజితాః | అకన్త్యాన్ శ్రుతయనాజాయస్తే సమత్సుకాః || ౪౩ || ద
ధిసక్తూస్తపున్యైవకపిత్థాని చరాత్రిషు | భక్త్యన్తే శేరతేచాపి ఉచ్ఛిష్టాస్సంవృతా
స్తథా || ౪౪ || మూత్రం కృత్వా సస్పృశన్తి అకృత్వా పాచశౌచనమ్ | నిర్విశస్త్విశ
య్యామశౌచాచారవిపక్షితాః || ౪౫ || సజుగచన్తి భయాన్వైచమాన్షా రాణాం య
థాఖగాః | భార్యాః పతీన్ నిష్టన్తి తే పితృశ్చన్దుణ్ణాః || ౪౬ || పుగాసుశీలాభూత్వా
చదుశ్శీలత్వముపాగతాః | దేవాన్స్తపోధనాన్ శైవబాధన్తే త్రిపురాలయాః || ౪౭ || సు
ఖానాన్ బ్రాహ్మణానాంచ తేపినాశాయరక్షతామ్ | విప్రియాణ్యేవ విప్రాణాం కుర్వా
ణాః కలహైః పిణః || ౪౮ || వైభాగికం వనంచైవ తథాన్తే శ్రరథం వనమ్ | అశోకంచా
వరాశోకం సర్వర్తుకథయాపిచ || ౪౯ || స్వర్గంచదేవతావాసం పూర్వదేవాబలా
న్వితాః | ధ్వంసయన్తి స్వయం విధాన్స్తపోధనవనానిచ || ౫౦ || విధ్వస్తదేవాయత
నాశ్రమాశ్చ సంభగ్నదేవిధ్వజయూపకాశ్చ | జగద్భూవామరరాజజప్తవభిమ్రుతం
సర్వవిచారిభృతైః || ౫౧ || * * * * *

ఇతి శ్రీమత్స్య పురాణే త్రిపురోపాఖ్యానే త్రిపురవాసిభ్యోమ

యోక్తదుస్స్వప్నదర్శనాది కథనం నామైకోనత్రింశదు

స్తరశతతమోఽధ్యాయః.

సూతః || సుశీలేషు ప్రదుష్టేషు దానవేషు దురాత్మసు | లోకేషూత్పత్యమా
నేషు సపోధనవనేషుచ || ౧ || సింహనాదేన దైత్యానాం భయభీతేషుః స్తుభు | తై
లోకేభ్యయసమ్మూఢేత మోఢస్వముపాగతే || ౨ || అదిత్యావసవస్సాధ్యాః పితరోవరు
— శ్రిబ్రహ్మదర్శనార్థమాదిత్యాదిదేవతానాం సత్యలోకగమనమ్ ౬ —
తాంగణాః | భీతాశ్చ శరణం జగ్ముర్బృహస్పతిం ప్రపితామహమ్ || ౩ || తేతుస్స
గ్రామ్యజాసీనదద్భుశుస్సముపాగతాః | తేతేమూచుశ్చ సహితాః పణవ్యపపితామ

* అలక్ష్యైః కలిః క్రోధా సూయా ప్రాప్తాస్తథా సురాః.

† భార్యాంగత్యానశుద్ధవిరచనావృత్తిః.

మామ్ ॥ ౪ ॥ దేవాః ॥ వరదృష్టాస్తవైతేచదానవాస్త్రిపురాలయాః ॥ బాధస్తేస్మాన్యథాదేవప్రేమ్యైన్వైస్సామివోఽనఘ ॥ ౫ ॥ చరామఃపుథివీంసర్వాంశ్చుగాస్సింహభయాదివ ॥ దానవానాంభయాత్తద్వద్భ్యుమామఃప్రపితామహ ॥ ౬ ॥ పుష్టాగ్రాంనామధేయానకశత్రాణ్యసరాధిపదానవైర్భ్యుమానానాంవిప్రుతానీమానోఽనఘ ॥ ౭ ॥ దేవవేత్సప్రభక్తాశ్చ ఆశ్రమభ్యుంశనాసచదానవైర్లోభమోహద్వైఃక్రియ

స్తేపాపబుద్ధిభిః ॥ ౮ ॥ యదిసత్రాయసేలోకాదానవేభ్యశ్చపిమ్రుతాః ॥ ప్రేత్యస్యకాలేనద్దేహంసర్వానుషమదంజగత్ ॥ ౯ ॥ ఇత్యేవంబ్రదతైరుక్తఃపన్దయోనిఃపితామహః ॥ ప్రత్యాహత్రిదశాస్త్రేన్ద్రాస్త్రిస్తుతుల్యానసప్రభాః ॥ ౧౦ ॥ దానవానాంవినాశాయతథామతమతాంవరాః ॥ తస్మాద్ద్యౌరశ్చసమృద్ధిప్రోయఃపురోక్తోమయాఽమరాః ॥ ౧౧ ॥ తద్వతేమాషధిస్థానంత్రిపురేతిదశర్షభాః ॥ ఏతేషుపాతమోక్షేణహస్తవ్యంతత్పురంయతః ॥ ౧౨ ॥ భవతాంచనపశ్యమిఏకహస్తమరర్షభాః ॥ యస్తుచైకప్రహరేణపురంహస్యాశ్చదానవమ్ ॥ ౧౩ ॥ త్రపురాణ్యాన్మవీర్యేణశక్యంహస్తుంశరేణతు ॥ ఏకంముక్త్యానుహేశానంషుహాదేవంజగత్పతిమ్ ॥ ౧౪ ॥ తేయాయంయదిమన్యధ్వంక్వసువిధ్వంసంకంహరమ్ ॥ యావాషస్సుహితాదేవంత్రిపురంసహనివృతి ॥ ౧౫ ॥ కృతేకపురాణాంవిషుమ్భాయోజనాంశితంశతమ్ ॥ యథాచైకప్రహరేణహస్యాదేవంషయంనతు ॥ ౧౬ ॥ పువ్యయోగేనయుక్తాఃక్షణమేకస్థితానితు ॥ పురాణ్యేకప్రహరేణధత్యతీతిత్రిలోచనః ॥ ౧౭ ॥ తతోదేవేశ్వరఃప్రోక్తోయాస్యా

— శ్రిశుశ్వరదగ్ధనార్థంబ్రహ్మాదిదేవతానాంకైలాసగమనమ్. శ్రి —

మగ్ధిమఃఖితైః ॥ పితామహస్సురైస్సార్ధంభవసంసదమాగతః ॥ ౧౮ ॥ తేభవంభూతభవ్యేశం * జగత్సంహరకంప్రభుమ్ ॥ పశ్యత్సిస్త్వయాసార్ధంసద్దినావనహన్తనా ॥ ౧౯ ॥ అగ్నివర్ణమయందేవమగ్నిపుష్కనిభేక్షణమ్ ॥ అగ్నౌవిధిత్వసహస్రసార్భమగ్నివర్ణవిభూషణమ్ ॥ ౨౦ ॥ చంద్రావయవలక్ష్మ్యేణంచన్ద్రసౌహృతరానవమ్ ॥ అగమ్యంతమజందేవమచదనారింత్రిలోచనమ్ ॥ ౨౧ ॥ సర్వేషాంసర్వదంతమ్భుంగోపతింపార్వతీపతిమ్ ॥ దేవాః ॥ సమోభవాయశర్వాయరుద్రాయవరదాయచ ॥ ౨౨ ॥

— శ్రిబ్రహ్మాదిదేవకృతమహాదేవస్తుతిః. శ్రి —

పశూనాంపతయోత్యముగ్రాయచకపద్మినే ॥ మహాదేవాయభీమాయత్ర్యమ్బకాయవిశామ్పతే ॥ ౨౩ ॥ శుశ్వరాయభగభూయనమస్త్యన్ధకభూతినే ॥ నీలగ్రీవాయభీమాయవేధసేవేధసాంవతే ॥ ౨౪ ॥ కుమారశత్రుజిహ్వాయకుమారజననాయచ ॥ విలోహితాయధూమాగ్రాయధరాయక్రథనాయచ ॥ ౨౫ ॥ నిత్యంనీలశిఖణ్డాయశూలినేదివ్యశాయనే ॥ ఉరగాయసనేత్రాయహిరణ్యవసుదేతనే ॥ ౨౬ ॥ అదిత్యాయామిన్వి

కాభ ర్ద్రేసర్వ దేవస్తుతాయచ । వృషధ్వజాయ*చక్షాయజటి నేట్రహ్మచారిణే॥౨౭॥
తప్యమానాయసలిలేట్రహ్మణ్యాయాజితాయచ । విశ్వాత్మనేవిశ్వసృజేవిశ్వమావృ
త్యతిష్ఠతే ॥ ౨౮ ॥ నమోస్తుదివ్యసేవ్యాయప్రభవేసర్వసంపదామ్ । అభిగమ్యా
యకామ్యాయ† సవ్యాపారాయసర్వదా ॥ ౨౯ ॥ భక్తానుకమ్పితేతుభ్యందిశతేజ
స్సనోగతిమ్ ॥ ౩౦ ॥ * * * * *

ఇతిశ్రీమత్స పురాణే త్రిపురోపాఖ్యానేదేవకృత మహేశ్వరస్తవా
దికథనం నామత్రింశదుత్తర శతతమోఽధ్యాయః.

సూతః॥ బ్రహ్మైద్ర్యస్త్వాయమానస్తుదేవదేవోమహేశ్వరః । వాచస్పతిము

వాచేదండేవానాంకృత్యభయంమహత్ ॥ ౧ ॥ మహేశ్వరః ॥ భోభోదేవాస్సాన్వ
గతంవోబ్రూతయద్ధిమనోగతమ్ । యద్దేయంవాప్యదేయంవానాదేయంచమయా
హితత్ ॥ ౨ ॥ యదభీష్టంభవతామంతర్దదామినుర్వృథాః । యుష్మాకమహము
ఖ్యానాంకృతోహంవివిధర్షథాః ॥ ౩ ॥ చరామమహదత్యుగ్రంయచ్ఛాపిపరమంత
పః।యుష్మద్దేవ్యామమద్దేవ్యాఃకప్టోకప్రతరామమ ॥ ౪ ॥ తథామద్భవమావస్మి
యుష్మాకంభవపద । తపవముక్తాదేవేనప్రేక్షాసృటహ్మకాస్సురాః ॥ ౫ ॥ రుద్ర
మాహుర్మహాభాగాభాగాద్లాస్సర్వపవతు ॥ దేవాః ॥ భగవదానవైస్తప్తంరౌద్రం
రౌద్రవరాక్రమైః ॥ ౬ ॥ లోకేషూత్పాట్యమానేషుత్వాంవయంశరణంగతాః।మ
యోనామజితేఃపుత్రస్త్రినేత్రకలహప్రియః ॥ ౭ ॥ త్రిపురంయేనతద్దుర్గంకృతం
పాణ్డురగోపురమ్ । తదాశ్రిత్యపరందుర్గందానవావరనిర్భయాః ॥ ౮ ॥ బాధస్తే
స్సాస్తవదేవప్రేమ్యానైస్సావనినోయథా । ఉద్యానానిచభగ్నానినర్దనాదినియా
నిచ॥ ౯ ॥ వరాశ్చాపురసస్సర్వారమ్భద్యాదనుజైర్మృతాః । ఇద్రౌపవావ్యో
శ్చగజాఃకుముదాజ్ఞనవామనాః ॥ ౧౦ ॥ విరావణోయథావాహ్యందేవానాంచ
మహేశ్వర । యేచన్ద్రీమూహుర్హిహయాప్రేపిసర్వేహృతాస్తుతైః ॥ ౧౧ ॥ జా
తాస్తుదానవానాంతేరథయోగ్యాస్తురగ్దమాః । యేరథాయేగజాయేశ్వయాస్త్రి
యోయచ్చనోవసు ॥ ౧౨ ॥ తచ్ఛాప్యపహృతందైత్ర్యేస్సంశయోజీవితేపునః। త్రినే
త్రపవముక్తస్తుదేవైశ్శక్రపురోగమైః ॥ ౧౩ ॥ ఉవాచదేవాఃదేవేశోవరదోవృషవా
హనః ॥ మహాదేవః ॥ వృషగచ్ఛతువోదేవామహాదానవజంభయమ్ ॥ ౧౪ ॥ తద
హంతిపురంధత్యైక్రియతాంయద్భ్రువీమితత్ । యదిచ్ఛతమయాదధ్గుంతిపురంస
హదానవైః ॥ ౧౫ ॥ రథమాపయికంమహ్యంసజ్జయద్వంకిమాస్యతే । దిగ్వాససా

శ్రి గుర్యారోహణయోగ్యరథనిర్మాణమ్

తథోక్తాస్తే సపితామహాకాస్మరాః ॥ ౧౬ ॥ తథేత్యుక్తా మహాదేవంచక్రస్తేరథము
 త్తనమ్ । ధరాంకూబరకాతుల్యేజ్ఞేపార్శ్వే శుభేఉభే ॥ ౧౭ ॥ అధిష్ఠానశిరోమేరు
 రత్యోమద్దరవచ । చక్రశ్చస్త్రీశ్చసూర్యశ్చచక్రేకాఞ్చనరాజతే ॥ ౧౮ ॥ కృష్ణ
 వతుంచశుక్లంచపక్షద్వయమపీశ్వరాః । రథనేమిద్వయంచక్రత్రేఘాన్భ్రాహ్మపురస్స
 రాః ॥ ౧౯ ॥ అదిద్వయంతక్షకంచయస్త్రీమేతాశ్చదేవతాఃకన్యశ్శాశ్వతరాభ్యాంవై
 నాగాభ్యాంసమవేష్టయ ॥ ౨౦ ॥ భాగవత్పాణిరాశ్చైవబుధోక్తారకవచశ్చవైశ్చర
 స్తత్రైవాత్రసర్వేతేదేవసత్తమాః ॥ ౨౧ ॥ వరూధంగగనంచక్రశ్చైరుహవరథంచ
 వై । కృత్యాద్విజిహ్వత్రిత్రయంత్రీసుణంశాతకాన్భుకమ్ ॥ ౨౨ ॥ మణిముక్తేస్త్రీనిలా
 కంకృతలత్యంతదాసురైః । గజానిధుశ్శతద్రూశ్చచస్త్రీభాగాశ్చరావతీ ॥ ౨౩ ॥
 వితస్తాచవిపాశాచయమునాగణ్ణకీనదీ । సరస్వతీదేవికాచసీతాభసరయూరపి ॥ ౨౪ ॥
 ఏతాస్మరిద్వరాస్సర్వాశ్శృణుసంజ్ఞీకృతారథేధార్తరాస్త్రీశ్చయేనాగాయేచకరో
 టకాస్త్రీణాః ॥ ౨౫ ॥ వాసుకేకులజాయేచయైరైరావతవంశజాః । నేనుర్పాదర్ప
 సముద్భాస్త్రత్రతూణీరమాశ్రితాః ॥ ౨౬ ॥ ఉపతస్థుశ్శరాభూత్వానానాజాతినముద్భ
 వాః । సురసాసరమాకద్రూర్విసతాశుదిరేవచ ॥ ౨౭ ॥ శృణ్ణాబుభుక్షాయాచోగ్రా
 వేదనాచిత్రసన్ధవా । బ్రహ్మవధ్యాశ్చగోవధ్యాఅశ్వవధ్యాభయానకాః ॥ ౨౮ ॥ గ
 దాభూత్వాచశక్త్యశ్చత్రఫుడేవరథేఽవ్యయాః । యుగంకృతయుగంచాత్రచాతుర్వో
 త్రంత్రబోధనమ్ ॥ ౨౯ ॥ చతుర్వగ్దాశ్చసరిలాబభూవురర్థకుణ్డలాః । తద్యుగం
 యుగసంజాశంరథశీర్షేప్రసీతితమ్ ॥ ౩౦ ॥ ధృతరాష్ట్రేననాగేనబద్ధంవిషవతామ
 హత్ । ఋగ్వేదాసాసుమవేదాశ్చయజుర్వేదాహ్యధర్వణాః ॥ ౩౧ ॥ వేదాశ్చత్వా
 రవవైతేచత్వారశ్చతురజమాః । అన్నదానపురోగాణియానిదానానికానిచిత్ ॥ ౩౨ ॥
 తాన్యాసన్వాజినాంతేహంభూషణానహస్రశః । పర్కద్వయంతక్షకశ్చకారోట
 కధనజ్జయా ॥ ౩౩ ॥ నాగాబభూవురేవైతేహయానాందృఢబద్ధనాః । ఓజాగ్రప్ర
 భవాసోమసూర్వాశ్చైవత్రతుప్రియాః ॥ ౩౪ ॥ ఉపద్రవాఃప్రతిహారాఃపశుబధ్నేవ
 వస్థితాః । యజ్ఞోపవాహ్యస్యేతానితస్మిన్లోకరథేశుభే ॥ ౩౫ ॥ మణిముక్తాప్రవాళా
 నిభూత్వాచైవసహస్రశః । ప్రతోదంప్రణవశ్చప్సితదగ్రేచపక్షుగ్రతమ్ ॥ ౩౬ ॥
 సిసీవాలీకుమారాకాతథాభానుమతీశుభా । యోక్తాన్యాసంస్తురక్షాణామవస
 ర్షవిగ్రహాః ॥ ౩౭ ॥ కృష్ణాన్యపిచపీతానీలమాజ్జీప్తకానిచ । వ్యజనావతాకాస్మ్య
 ర్భభూవుఃపవనేరితాః ॥ ౩౮ ॥ చతుర్భిష్పిత్రతంషడ్భిధనుసుంవత్సరోభవత్ । అజరాజ్య
 భవచ్ఛాపిసాత్వికీధనుషోద్భూ ॥ ౩౯ ॥ కాలాహిభగవానుగ్రస్తంచసంవ
 త్సరంవిదుః । తస్మాదుమాకాశరాత్రీధనుషోజ్యౌజరాభవత్ ॥ ౪౦ ॥ సమర్థస్త్రిపు
 రందధ్ధంభగవాన్మీలలోహితః । సజ్జమర్విష్ణుసోమగ్నిత్రైవతమయోభవత్ ॥ ౪౧ ॥

అసంహ్యగ్నిరభవచ్ఛల్యసోమశ్శిఖాహరిః । తేజసోత్తేజయామాసభిషేస్తేజోయ
 థాభవత్ ॥ ౪౨ ॥ తస్మిన్ శత్రాగేన జగ్మన్తోవాసుకిర్నాగపాథివః । తేన సంహర
 ణాద్ధాయముమోచాశీవిషంజ్వలత్ ॥ ౪౩ ॥ కృత్వా భూమిం రంభత్రేష్ఠం దివ్యం దివ్యవ్రథా
 వతః । లోకాధిపతినుభ్యేత్యుదగం వచసన్ బ్రువత్ ॥ ౪౪ ॥ సుకృతో యం రంభోస్సాభిప్రవగ్ని
 ర్వాణశత్రుహః । ఇనుమాస్థాయత్ర పురం దహవ్రదమాతాం వర ॥ ౪౫ ॥ తం మేరుశిఖరా
 కారం తైరిలోక్యం రక్షయాపిణమ్ । వ్రశస్య దేవతాస్తాశ్చ రథం వశ్యతుశబరః ॥ ౪౬ ॥
 ముహుర్ద్వప్తౌ పురథం సాధుహృష్టో విషనులోచనః । ఉవాచ సేద్యోనమరానమరాధి
 పతిర్విదచః ॥ ౪౭ ॥ సుకృతో యం రంభః క్లీప్తో యుష్మాభిర్ముదేవతాః । ఈదృశీరథస
 వప్తిర్విద్యతాశీఘ్రం ఓధీయతామ్ ॥ ౪౮ ॥ ఇత్యుక్తాదేవదేవేన దేవావిద్ధా ఇవే
 షుభిః । అవాపుర్మహతీంచస్తాంకథంకార్యం భవేదితి ॥ ౪౯ ॥ మహాదేవస్య దేవోన్యః
 కోనామసస్య శోభవేత్ । ముక్త్యావక్రాయుధం దేవం సోవ్యస్య ఇషుమాశ్రితః ॥ ౫౦ ॥
 ధురియుక్తాశ్చేభ్యవ్రోఘట నైత్యవపర్వతైః । సారథిస్తవ్రతశ్చ స్యాదితి చాన్యోన్యమ
 బ్రువత్ ॥ ౫౧ ॥ వధూశ్చ దృశ్య తేదేవైర్లోకవాధస్యధూర్జటైః । అహంసారథిరిత్యు
 క్తా జగ్రాహ శ్వాంస్తతోహ్యజః ॥ ౫౨ ॥ తతోదేవైశ్చగన్ధర్వైస్సంహవాదోమ
 నోన్మృతః । వ్రతోదహస్తంతంస్తప్తా ఆరురోహంభంహరః ॥ ౫౩ ॥ ఆరోహతిర

— శ్రితమృతసంహారార్థమీశ్వరప్రస్థానమ్. ౬ —

థందేవే అశ్వహరభరాతురాః । జానుభిఃపతీతా భూమారంజోజగ్రుహురేవచ ॥ ౫౪ ॥
 వేదాః కృత్వా ధదేవాశ్చ సభీమాన్పుర్వసంస్థితాః । ఉజ్జహరపిత్వౌ సర్వాసమృ
 త్తౌ ఇవ ముఃఖతాః ॥ ౫౫ ॥ తతస్సంహరవో భూయోబధూవరణభైరవః । జయశబ్దశ్చ
 దేవానాం సన్న్యభూవాద్యుతోపమః ॥ ౫౬ ॥ తదోంకారమయంగృహ్యవ్రతోదం
 రదఃప్రభుః । స్వయముభ్యర్చ్య గవాన్వాహ్యేననుమన్త్ర్యైయథాతథమ్ ॥ ౫౭ ॥ గ్రస
 మానా ఇనాకాశంధుస్తైత్యవమేదిగమ్ । ముఖేభ్యస్సంస్మృతించేవాఉద్గిరస్త్యవా
 శుగాః ॥ ౫౮ ॥ స్వయముభ్యవాచోద్యమానాశ్చోదితేనకపర్దినా । వ్రజస్త్యశ్వాశ్చ
 జవనాః క్షయకాల ఇనానిలాః ॥ ౫౯ ॥ అభ్యుచ్ఛాయవినిగ్నాణాం ధ్వజయష్టిమను
 తైమామ్ । ఆక్రమ్యేనస్తీవృతభమాస్తేత్రయభేద్యయా ॥ ౬౦ ॥ అథర్వాగ్నిరసౌదే
 వాదణ్డహస్తారవిప్రభౌ । రథవక్రౌచరయేతాంరుద్రస్యప్రియకారకౌ ॥ ౬౧ ॥ శేష
 శ్పథగవాన్నాగోహ్యసన్తైత్యతరోన్మణామ్ । విషహస్తీరథం యాతి దిగ్భక్తునివనా
 ననాః ॥ ౬౨ ॥ యమోనుహిషమాస్థాయ మకరం వరుణస్తథా । ద్రవిణాధిపతి
 ర్యాసంసురాణామధిపోద్వివమ్ ॥ ౬౩ ॥ మయూరంశతచన్ద్రించకూజస్తంకిన్నరం
 యథా । సున్దోహ్యేరుహ్యవరదోజగోపస్వరథంపితుః ॥ ౬౪ ॥ నస్తీశ్వరశ్చభగవా
 ణ్ములమాదాయవీర్యవాః । ప్రవృతః పార్శ్వతిశ్చాపిలోకస్య క్షయకృద్భృథా ॥ ౬౫ ॥
 ప్రమథాశ్చోగ్నివర్షాణస్సాగ్ని జ్వాలా ఇవాచలః । అనుజగ్మూరథంసర్వేనక్రా

ద్వా త్రి శ కు త్త ర శ త త మో ధ్యా యః.

శ్రవణహార్దవమ్ || ౬౬ || * భృగుర్భరద్వాజపసింధగౌతమాఃక్రతుఃపులస్త్యః
పులహస్తపాదనాః । మరీచిత్రర్భగవానధాన్తిరాః † ప్రాచేతసాద్యాఃప్రయయు
ర్మహర్షయః || ౬౭ || హరమజితమజంప్రతుష్టువుస్తేవచనవిశేషవిచిత్రభూషణైః ।
రథవరమధిరుహ్యకాఞ్చనంచప్రజతిసపతమివాపరేష్వరే || ౬౮ || కరివరవృషభ
మేఘసన్నిభాస్తేనజలపయోదనినాదనాదినః। ప్రమాథగణాఃపరివార్యదేవదేవంరథమ
భితఃప్రయయుస్సద్వదర్పయుక్తాః || ౬౯ || మకరతిమితిమిగ్దిలాదినఃప్రళయకృపార్ణవ
మాప్రజన్తితూన్యమ్ । త్రిపురరథవరోఽభాసురోహ్యశనిపాతపయోదనిస్సనః || ౭౦ ||

శ్రితీహస్యపురాణే త్రిపురోపాఖ్యానే శుశ్వరస్య త్రిపురవిజయ
ప్రస్థానకథనంనామైకత్రింశదుత్తర శతతమోధ్యాయః.

— శ్రినారదస్యత్రిపురగమనమ్ శ్రి —

సూతః॥ పూజ్యమానేరథేతస్మిన్యాతేదేవవైస్సహ । దేవేషుచనదత్సూగ్రం
ప్రమథేషుచసాధ్వితి || ౧ || విశ్వరేస్వరఘోషేణనర్దమానేనహావృషే । జపత్సు
విశేషుతదాగచ్ఛత్సుతురగేషుచ || ౨ || వ్యోమాజగణాత్సముత్స్లాఙ్మహమ్నిర్నా
రదఃప్రభుః । కాన్త్యాచన్ద్రోపహస్తూర్ణంత్రీపురంపురమాగతః || ౩ || ఉత్పాతకంచదై
త్యానాంప్రీతిరేర్ధ్రతేఢ్రవమ్ । నారదశ్చత్రభగవాన్ప్రీతిరూతస్తపాదనః || ౪ ||
ఆగతంజ్వలనాభాసంసమేతాదైత్యదానవాః । ఉత్థృష్టర్నారదంధృష్టాభివాదన
వాదినః || ౫ || తమక్లేబ్ధిణచపాద్యేనమధువర్షేణచేత్సరాః । నారదంపూజయామాసు
ర్భృహ్మణిమివవాసవః || ౬ || సతస్యపూజాంపూజార్హఃప్రతిగృహ్యశపాదనః ।
నారదస్సుఖమాప్తేన్యకాఞ్చనేపరమాసనే || ౭ || తతోహిదావైస్సాన్ధమాసేనో
దానవేశ్వరః । ఆసీసంనారదంప్రేక్ష్యసయస్త్యథసహాసురః || ౮ || అబ్రవీద్వచ

— శ్రినారదంప్రతిమయక్యజ్ఞోత్పాదనిమ్ త్విప్రశమ్ శ్రి —

నంతుష్టోహృత్తరోమాసనేతుణః । ఔత్పాతకంపురేస్సాకంయథానాన్యత్రకుత్రచి
త్ || ౯ || వర్తతేవర్తమానంచజ్ఞాతుంశక్తోఽసినారద । దృశ్యస్తేభయదాస్సృష్టా
భజ్యస్తేభద్వజాఃపురే || ౧౦ || వినాచవాయునాతేతుఃపతతేచతథాభువి । అట్టా
లకాశ్చభజ్యస్తేసవతాకాస్సగోపురాః || ౧౧ || హింసహింసేతిత్రూయస్తేగిరశ్చభ
యదాఃపురే । నాహంవిభేషదేవానాంసేన్ద్రాణామపినారద || ౧౨ || ముక్త్యై
కంవరదంస్థాణుంభక్తాభయకరంహరమ్ । భగవన్నాస్త్యవిదితముత్పాతేషుతవా
సఘ || ౧౩ || అనాగతమతీతంచభవాన్జానాసితత్త్వతః । తదేతన్నోభయస్థా

* భృగుర్వసిష్ఠశ్చ వసఃపర్వతోనారద ప్రణా । అనుజన్తురథంశార్వమస్యేచపరమర్షయః॥
† పరాశరాగస్త్యముఖామహర్షయః.

శ్రీ మత్స పురాణే.

నముత్పాతాభినివేదితుమ్ || ౧౪ || కథయస్యమునిశ్రేష్ఠప్రయత్నేనతు నారద | ఇక్ష్వు
క్తునారదప్తేనమయేనామయవర్జితః || ౧౫ || నారదః || శృణుదానవశిష్టేనభవ

— శ్రీనారదస్యకృతాత్మసింహప్రశ్నానాంనారదకృతప్రశ్నత్వత్తరమ్ శ్రి —

త్యాత్మసింహాయథా | ధర్మేతిధారణేథాతుర్మహావేజోపవశ్యతే || ౧౬ || ధారణే
చావధరణేధర్మపవనరూప్యతే | నన్యప్రప్రాపకోధర్మఆచారైరుపదిశ్యతే || ౧౭ ||
ఇతశ్చైవవాణిష్ఠఫలమాచారైరుపదిశ్యతే | దుష్కర్మగంధర్వతామగ్నేమాగ్నేసపిపిమా
గ్గతః || ౧౮ || వినాశస్త్రస్యనిద్రేశ్వరిశ్చిత్తధర్మవిదోపయః | స్వనాధర్మయథామూఢ
స్ఫుహైభిర్దైత్యదానవైః || ౧౯ || అవాచీనానిదేవానాంకురుషేకుసహాయవాః |

తదేతాన్యేవమాద్యాఃఉత్పాతవిదితానిచ || ౨౦ || వైనాశికానిదృశ్యస్తేదానవా
నాంతతైవచ | ఏవరుద్రస్సమాప్తాయరౌద్రంలౌకమయంరథమ్ || ౨౧ || ఆయాతి
త్రిపురందధునయత్యానుసుగానపి | సత్సంహహాజసంనిత్యంప్రపద్యస్సమహేశ్వ
రమ్ || ౨౨ || యాస్యసేనహపుశ్రేణదానవైస్సహమానచ | ఇత్యేవమావేద్యభ
యంనారదఃప్రస్తుతంవచః || ౨౩ || దానవానాంపునర్థిమాణేదేవేశపురమాగతః |
నారదేతుమునాయాతేనయోదానవనాయకః || ౨౪ || శూరానుద్బోధయన్మేవ
మువాచసహిదానవః | శూరాశ్చజాతపుత్రైశ్చకృతకృత్యాశ్చదానవాః || ౨౫ ||
యుశ్యద్వందేవతైస్సాన్ధంః ర్తవ్యంహినవోభయమ్ | హతావయంభవిష్యామస్మర్వే
మగసభాసదః || ౨౬ || దేవాన్వాసేన్ద్రకాణవాత్పాలకాభోత్పానుహేవ
యమ్ | అట్టాలకేషుశిష్టద్వంసస్సద్ధాశ్చస్త్రపాణయః || ౨౭ || దంశితాయుధశ్శ్వాప్స
శిష్టద్వంప్రాద్యతాయుధాః | పురాణీత్రీణీనైతానియథాస్థానేషుదానవాః || ౨౮ ||
తీష్ఠన్ద్రవలఘునీయాభిభవన్ద్రుపురాణిచ | నభోగావ్రహ్మభూరాదేవాశ్చపిది
తాహివః || ౨౯ || తేప్రయత్నేనవార్యాశ్చవిదార్యాశ్చైవసాయతైః | ఇలిదనుత
నయాత్మయస్తభోక్త్యాస్మరరణకారణవారణేవచాంసి || ౩౦ || యుధిజగుసనావి
వక్త్రమానోగగనపురంసహసాఽవేశరాజా | అక్షరజశ్చుద్ధభావోభవనభిపూజ్య
దిగచ్ఛరంచవాగ్ధిః || ౩౧ || శరణమథజగామదేవదేయమమదనాన్ధకయజ్ఞదే
వఘాతమ్ | మయనభయపదైపిణంప్రపన్నంసఃకుబుబోధత్యతీయనేంద్రిప్రః || ౩౨ ||
తదభిమతమదాచ్ఛశాబరమాశిస్సచకిర్భయపదానవేన్ద్రైః || ౩౩ || *
ఇతిశ్రీమత్స పురాణే శ్రీపురోహిత్యానై నారదమయసంవాదాది
కథనంనామ ద్వాత్రింశదుత్తరశతతమోఽధ్యాయః.

— శ్రీనారదస్యశ్రీపురాణిశ్వరంప్రతిప్రత్యాగమనమ్ శ్రి —

సూతః || తతోరణేదేవబలంనారదోభ్యాగమతునః | త్రిపురాశ్రుతచాగత్య

సభాయామాస్థితస్వయమ్ ॥ ౧ ॥ ఇహౌపుతమితిఖ్యాసంతద్వర్తంవిన్మితయతః ।
యగ్రయజ్ఞోభలేర్వృత్తోబలిర్యతైస్సంస్థితః ॥ ౨ ॥ దేవానాంయజ్ఞభూమిర్యా
త్రిషులోకేషువిశ్రుతా । వివాహఃక్రతవశ్చైష్టజాతకర్మాదికాఃక్రియాః ॥ ౩ ॥ దే
వానాంయత్రవృక్షానికన్యాదానానియానిచ । రేషేన్యంభవస్తత్రసహాయఃపార్షదై
ర్గజైః ॥ ౪ ॥ లోకపాలాస్తథాయత్రతస్థుర్దేరుగిరౌయథా । నభుషిజశనేత్రప్ర
చన్ద్రాస్త్రియవభూషితః ॥ ౫ ॥ దేవానానాధిపఃప్రాహభగవాంశ్చమహేశ్వరః । గ
గనేవరన్దితేపురందానవానాంప్రదృశ్యతే ॥ ౬ ॥ ఏమానైశ్చపతాకాభిర్ద్వజైశ్చస
వలజగ్స్పృశమ్ । ఇదంవిత్తమిదంఖ్యాసంవహ్నివద్విషమోపసమ్ ॥ ౭ ॥ ఏతేజ్జనగి
రిప్రఖ్యాసంకణ్డలకీటినిః । ప్రాకారగోపురాక్రీడులక్ష్మ్యస్తేదానవాన్మితాః ॥ ౮ ॥

ఇమేవత్రోయనాభాసాదనుజావికృతాననాః । నిర్గుణైపురాన్తైత్యాదానవావిజ
యైషిణః ॥ ౯ ॥ సస్యంసురతతైస్సార్థంసవాహనవగాయైశ్చైః । సహైవమాహుతై
శ్శుభ్రతైశ్చావ్యసాదయహహానగాః ॥ ౧౦ ॥ అహంతురభమాస్థాయినీశ్చలోబల
మాప్తాః । పురఃపుగన్యన్త్యాత్థీనిస్సాస్యవిజయాయవః ॥ ౧౧ ॥ యదాతుపుష్య
యోగేనవతస్యంయస్యతేపురమ్ । తదైతన్నిర్గుహిపాప్యమితరేణైకేనవాసవ ॥ ౧౨ ॥
ఏవముక్తోభగవతారద్రుదేణైశ్చస్మిరేశ్వరః । యయావత్పురంజేతుంతేనసైస్యేనసం
వృతః ॥ ౧౩ ॥ * అక్రాంతరభవాదాతైర్దేసుర్యార్కసుసన్నిభైః । కృతేనిహరవోపే
తైరుద్వగుచ్ఛిరివామృతైః ॥ ౧౪ ॥ తేనవాదేనప్రపురదానవాయుధ్ధలాలసాః । చే
రున్మదుద్రువుశాపియాయుధుఃఖేనతేనైవై ॥ ౧౫ ॥ అన్యేపయోధరారావాపయో

—❖ దేవనానపయోగ్యమ్. ❖—

ధరణిభావభుః । ససింహనారవాదిత్రాకతాడియామాసురుస్థితాః ॥ ౧౬ ॥ దేవా
నాంసింహనారశ్చసర్వరూర్యరవోహహా ॥ గ్రస్తంరైత్యపురందేవైశ్చప్రస్తో
యథరైవ ॥ ౧౭ ॥ చక్షోప్రయసముద్యాతఃపూర్యమాణిభవాన్ ॥ త్రిపురంప్రబ
భాతద్వద్వీనుకూపైస్సురాస్సురైః ॥ ౧౮ ॥ ప్రాకారేమతథాతత్రగోపురేమతథాప
రే ॥ అట్టలకాద్వైనుమరుహ్యకేదత్తప్రర్పిలాసినః ॥ ౧౯ ॥ స్వస్థమాలాధరాశ్చ
రాఃప్రభాసితస్త్రీపాణికాఃకేచిన్నదన్విజనుజాస్త్రోయపూర్ణాభివామ్బుదాః ॥ ౨౦ ॥
భక్తశ్చేతశ్చధావస్త్రఃకేచిదుద్ధాతవాసినః ॥ కిమేతదిత్యపప్రచ్ఛంసోగృహాన్సృ
తాః ॥ ౨౧ ॥ కిమేతన్నవిజానామిజ్ఞానను నన్వితంహిమే ॥ జానామిమాతఃకన్యేతి
కాలాత్రపరమోనుహా ॥ ౨౨ ॥ కోహ్యశాపుభివాలాస్సింహస్యరథమాస్థితః ॥ వ
ర్తతేత్రిపురదేవ్యదేహంవ్యాధిరవోష్ఠితః ॥ ౨౩ ॥ కిమహేస్త్రసమహేస్త్రాకాపుచ్చానమ్బు

మేనతి | ఏహ్యాయథమథాదాయభవితవ్యంభవిష్యతి || ౨౮ || ఇతి తే స్యాన్యమావిగా
ఉత్తరోత్తరభాషిణః | ఆసాద్యాసాద్యవృద్ధున్విదానవాస్త్రిపురాలయాః || ౨౯ ||
తారకాక్షురేదైత్యాప్తారకాక్షురేసురాః | నిర్యాతాఃకుపితాస్త్రాణ్ణంబిలాదివ
మహారగాః || ౩౦ || ప్రథావస్తప్తతేదైత్యాఃప్రహరాభివయాథసైః | గర్వితా
నాంతతస్తేషాందర్పితానాంచసన్నదా || ౩౧ || యాపాణిభజ్వలుఃకోపాదగ్నినా
మివదక్షిణః | తతోబృహన్విచాపాగభీమనాదానిసర్వశః || ౩౨ || నికృప్యజఘ్ను
రన్యోన్యమిషుభిఃప్రాణభోజనైః | మాణ్డారమృగభీమాస్యా నృష్ణదాన్వికృతాన
నాన్ || ౩౩ || దృష్ట్యాదృష్ట్యాహసస్త్వయైస్సదానవాహసన్నదః | బహుభిఃపరిహ
కారైఃకృప్యత్రాంధనుమాంశరాః || ౩౪ || ఆస్త్మభిర్వఃప్రవేక్ష్యన్దేతతాకానివపక్షిణః |
మృతాశ్చప్రతియధ్యధ్వంహనిహ్యమోనివర్తతామ్ || ౩౫ || భీమయాపాశ్చతా
న్సర్వాద్రానవామృగధర్మదాన్ | ఇత్యేవంపరుషాణ్యుక్తాన్పార్షదాన్దానసన్న
భాః || ౩౬ || విభిచస్సాయైస్థూరైస్సూర్యపాదైరివామృదాన్ | ప్రహరాఽపిసిం
హాభ్యాస్సింహవిక్రాన్తవిక్రమాః || ౩౭ || గర్జితైరిలావన్దైర్బిభిచురైత్యదానవాన్ |
అమృతైస్సామృదారోమైస్సవ్యాకులమివామృదామ్ || ౩౮ || దానవాకులహత్య
ర్థంతర్బలైస్సజు-లంబభా | వికృష్టచాపానై త్యేవస్త్రిపుజన్తిరదర్శిన్ || ౩౯ ||
ఇన్ద్రీచాపాన్యతోరసా-జలదాత్తవదర్శిన్ || ౪౦ || ఇమభిస్తాద్యమానాస్త్రుభూయోభూ
యోగణేశ్వరాః || ౪౧ || చక్రతుర్దేహానిర్యాసంస్పృగ్ధాతుమివాచలాః | తథావృ
క్షుశిలాశైలవజ్రశూలపరశ్వదైః || ౪౨ || మాన్యైర్దేహితానైత్యైరున్వసన్విహృ
తా ఇతి | తారకాక్షోజయత్యేవ ఇందైత్యాహ్యఘోషయాన్ || ౪౩ || జయతీన్ద్రీశ్చ
రుద్రశ్చపవమూచుగణేశ్వరాః | దారితావారితాబాజైర్యోధాన్తస్త్రిపులాన్ || ౪౪ ||
నిస్సరత్త్యమృపమయేజలగర్భా ఇవామృదాఃకరైశ్చిన్ద్రైశ్చిరోభిశ్చధ్వజైశ్చత్రై
శ్చకుండలైః || ౪౫ || యుద్ధభూమిగ్ధయవతీమాంసశోణితపూరితా | వోష్పిమైచాప్లువ్య
చాప్లుత్యతాశమాత్రంవరాయుధైః || ౪౬ || దృఢాహతాఃపతన్త్యాగ్ధ్వందానవాఃప్ర
మథాస్తథా | సిద్ధాహ్యపురసశ్చైవచారణాశ్చనభోగతాః || ౪౭ || గృథప్రహర
హృషితాస్సాధుసాధ్విశ్చుక్రశుః | అన్వాహతాశ్చవియతీదేవదుష్టభయస్తథా || ౪౮ ||
నదన్త్రోమేఘశబ్దేన * వృషభాత్తవరోషితాః | నయూభాత్తవచాదత్యంసద్యస్సిన్ధువతిం
యథా || ౪౯ || విశన్త్రిక్లర్ధవదనావత్క్షిపిమివపన్నగః | తారకాక్షురేతద్దృఢమృతాస్సు
రతాడితాః || ౫౦ || సశస్త్రానిపతన్త్రిప్రయూగస్తత్తవభూధరాః | యోధయన్త్రి
భాగేనత్రిపురేకుగణేశ్వరాః || ౫౧ || విద్యున్నాల్బీమయైచ్చవతత్రాయాతౌసహ
మగౌ | తాభ్యాంసపతమానాభ్యాందానవాభ్యాంగణేశ్వరాః || ౫౨ || త్రాసితాని

హతాశ్చైవ భగవత్ప్రభుమవద్రణే । విద్యవ్యాధీవదై శ్యేమోగిరిస్త్రిసద్యశో
 బలీ ॥ ౮౫ ॥ ఆదాయమహుంస్త్రింతాడయామాసదానవః । సనన్తీదానవేన్ద్రేణపరి
 ఘేణవృథాహతః ॥ ౮౬ ॥ భీమతేనధునాభగ్నఃపురానాగాయినోయథా । న
 ద్విశ్వరేహ తేత్రగణపాఃభ్యాతపిక్షమాః ॥ ౮౭ ॥ దుద్రువుజ్ఞాతసంరమ్భావిద్యవ్యా
 లింఘహసురమ్ । ఘట్టాకర్ణశృంగకర్ణోనహకాళశ్చపార్షదః ॥ ౮౮ ॥ తతస్ససా
 యతైస్సద్వాన్తణాంశ్వగణపాకృతమ్ । భూయోభూయఃపునశ్చపిగణేశ్వరమహా
 త్తరాః ॥ ౮౯ ॥ భిత్వాభిత్వారకాసోఽచ్చిర్నభస్యమృగరేయథా । తస్యగావిత
 శజ్జేనసన్దీదినకృత్సృభిః ॥ ౯౦ ॥ సంజ్ఞాంలభ్యాతసస్సపివిద్యవ్యాలినమాద్రవత్ ।
 రుదదత్తంతతోదీప్తందీప్తానలసప్తప్రభమ్ ॥ ౯౧ ॥ వజ్రంవజ్రః భాగ్యస్యతస్యసన్దీస
 ర్జహ । నన్దినోభుజగర్భక్తంముక్తాఫలవిభూషితమ్ ॥ ౯౨ ॥ పపాసపతనితదావజ్రం
 దైత్యస్యభీషణమ్ । సతత్రాభిహతోదైత్యోవజ్రసంహననోపహః ॥ ౯౩ ॥ పపాత
 వజ్రేణహతశ్చక్రేణాదిరివాన్దిశః । దైత్యేశ్వరేషహతేనన్దినాకులసన్దినా ॥ ౯౪ ॥
 * చుక్రుశ్శుగణపాస్త్రేక్రిన్ద్రువుశ్చైవదానవాః । దక్షిణాగ్నపరితాస్త్రేవిద్యవ్యా
 లినిపాశశే ॥ ౯౫ ॥ భూమాశైలసహవృష్టింసస్సజ్జాననోదైమాః । † ప్రపాత్య
 మానాగిరిభిస్తరుభిశ్చగణేశ్వరాః ॥ ౯౬ ॥ కర్తవ్యంసదఃకించిద్వభ్యమానాహ్య
 ధార్మికైః । తతోసురవరశ్రీమాంస్తారకాతుఃప్రతాపవాన్ ॥ ౯౭ ॥ సతరుణాంగిరి
 శాంవైశుల్యరూపభరోబభా । భిన్నోదత్తమాక్టాగణపాభగ్నపాదాననాస్తథా ॥ ౯౮ ॥
 విరేజుర్భుజగామస్త్రైర్వాగ్యమాణాయథాతథా । మయేనమాయాపీశ్యేణవభ్యమా
 నాగణేశ్వరాః ॥ ౯౯ ॥ భీమన్దిబహుశబ్దాలఃపఞ్చరేషఙ్గువాగ్యథా । సహసుర
 వరశ్రీమాంస్తారకాతుఃప్రతాపవాన్ ॥ ౧౦౦ ॥ దదాహతస్త్వలంసర్వంశుచగంవన
 మివాసతైః । తారకాయేణవాగ్యస్తేశరవన్దైస్తథాగణాః ॥ ౧౦౧ ॥ భీమస్త్రేత్రమశ
 స్సర్వేపజ్జేషుశమనాయథా । మయేనమాయానిహతాతారకాయేణచేషుభిః ॥ ౧౦౨ ॥
 గణేశావిభురాజాతాజీర్ణమూలాత్సవద్రుమాః । భూయశ్చసాగరింహ్యగ్నంసంహ
 గ్రాహభుజగ్నమాన్ ॥ ౧౦౩ ॥ గిరిద్రోంశ్చహరిన్వాస్యఘ్రిన్వత్యోశ్చేరుణ్ణపక్షి
 ణః । శరభానస్తపాదాంశ్చఆపఃపవనమేవచ ॥ ౧౦౪ ॥ మయోమాయాబలేన్ద్రేవ
 పాతయామాసశత్రుషు । సతారకాయేణమయేనమాయయాసమ్రోహ్యమానా
 వివశాగణేశ్వరాః ॥ ౧౦౫ ॥ నాశక్నువంస్తేనసావిచేష్టిశుంఘిభేష్టియాగ్ధం
 మునినాభిసంప్రతాః । దివాకరాగ్ర్యాగ్నిరికుంజ్యగోరైర్హరిస్త్రీవాఘ్నిగ్నశ్చతు
 రాక్షసైః ॥ ౧౦౬ ॥ తేవభ్యమానస్త్రేహసామోహితాస్సయిదమభ్యేష్టిపజీవ
 కాక్షిణః । సమ్బాధ్యమానేషుగణేశ్వరేషుప్రమథ్యమానేషుసతేషు ॥ ౧౦౭ ॥

* చుక్రుశ్శుగణపాస్త్రేక్రిన్ద్రువుశ్చైవదానవాః । † తేషీద్యమానాగురుభిర్నిరిభిశ్చగణేశ్వరాః ।

తతస్సురాణాం ప్రవరాస్తరక్షితుంరిపోగ్బలంసంవిశుస్సహాయైః । యమోధనే
 శోవరుశర్వభాస్కరస్తథాసుమారోఽమరకోటిసంయుతః ॥ ౭౧ ॥ స్వయంఽ
 వజ్రీవరసాగవాహనస్సవజ్రపాణిస్సరలోకపూజితః । సహచోనాథస్సమరేనిశా
 కరస్సుచారుపతోఽచ్యుతమాన్యహేద్యుతః ॥ ౭౨ ॥ బలంరిపూణాంప్రమథాశ్శవీక్షి
 తుంరిపోగ్బలంసంవిశుర్నదోద్ధతాః । యథావసంగర్వితకుష్టరాధిపైగ్భానభ
 స్సామృద్ధరంసమీరణైః ॥ ౭౩ ॥ యతైవసింహౌర్విజనేషుగోకులంతథాబలంచత్రి
 దతైరభిప్రతప్ ॥ కృతప్రహారాతురదీనమానసంబలంసమేత్యాధమయస్సమోస్సృజ
 త్ ॥ ౭౪ ॥ తముల్బణంస్వాస్త్రముదగ్రరోచిషావిద్యోతనాస్త్రేణితథైవదేవరాట్ ॥
 వికాసయామాసయథావచందమాదివాకరోయోహరిశార్వరంతపః ॥ ౭౫ ॥
 స్సృజ్యోతిషాంజ్యోతిరివోష్ణవాకహరిర్విపాతయామాసశరేణసాదరమ్ ॥ నిజ్యోతి
 షాతేనతపఃపనప్తంసనాశతూర్ణంఽదశౌధిపేమ్ ॥ ౭౬ ॥ తతోఽపకృష్టేతపపిప్రభావా
 దస్త్రప్రభావేదవిదగ్ధమానేదిగ్లోకపాలైర్గణనాయతైశ్చకృతానామోన్మీలంహరవో
 ముహూర్తమ్ ॥ ౭౭ ॥ కోటిభాగాన్స్తవ్యమరోక్షమాస్తేధిన్నాక్షమాక్షాశ్శరపూ
 రితాక్షాః । దేవేతరాదేవవరాభిభూతాస్సితప్రివక్షేషుయథాగజేద్వాగైః ॥ ౭౮ ॥
 శత్రావస్సృతశత్రావసయూరకేతుర్దణ్డేనచోగ్రేణచధర్మరాజః । పాశేనచోగ్రేణవ
 నేశ్వరోపిగ్రేణశ్వరాస్తేమరంస్నికాశాః ॥ ౭౯ ॥ పూర్ణాహుతిస్సిద్ధశిఖప్రకాశాడ
 తానదయన్తోదనుపుత్రవృత్తయైః । వృత్తాన్యథేద్వాగ్రీశనయఃపతన్మోమయస్త్రదేవానభి
 రక్షితాః ॥ ౮౦ ॥ తారాత్మజందేవరంకుమారంశరేణభిత్యాముహురారసిత్యా
 సతారకాక్షస్త్రీదమాబభాషేకృత్వాప్రహరంప్రవిశౌనధీరాః ॥ ౮౧ ॥ పురాణ
 దైత్యేస్త్రీబలేనయక్తాపిత్రామమూర్త్యసూరవప్యవాప్యమ్ ॥ పునఃకరిష్యామిరణం
 సమేతాగిరంతుశ్రుత్వాసతుతారకాక్షః ॥ ౮౨ ॥ పశీష్టశస్త్రధ్వజవర్మవాహః
 జయేషిణస్తేజితకాశినశ్చ । గణేశ్వకాలోకనరాధిపాంశ్చమయస్సశ్రుత్వాదిపతా
 రకాక్షః ॥ ౮౩ ॥ వచోతికాలోక్షతజోపమాతోఽపవేశతూర్ణంత్రపురంసహైవ । ది
 తేస్సుత్రేయగ్ధవివృద్ధదైవస్తతస్సశక్తానకభేరిభీషమ్ ॥ ౮౪ ॥ ససింహనాదంహర
 ప్రస్యమాబభాషహాతిపాఘానసుభీషణహ్వరమ్ । యథావహప్రదేర్వరసింహనాది
 తంతథావయుద్ధంసురరాక్షసానామ్ ॥ ౮౫ ॥

* * *

ఇతిశ్రీమత్స్యపురాణే త్రిపురోపాఖ్యానేదేవదానవయోర్యుద్ధకథనం
 నామత్రయస్త్రింశదుత్తరశతతమోఽధ్యాయః.

— శ్రి దేవవిగ్నితమయస్యత్రిపురప్రవేశః—

సూతః॥ మయోమహారణంకృత్వామాయావీదానవేశ్వరః । వివేశతూర్ణం
 త్రిపురమఖ్యోస్థిలమివాహ్వరమ్ ॥ ౧ ॥ సద్గీష్ఠముష్ణంశస్వదానవాస్థిత్యనుధ్య

గః । దధ్యోలోకక్షయేప్రాప్తేతథాకాలభివాపరః ॥ ౨ ॥ ఇన్ద్రోపికమ్మతేయస్య
స్థితోయద్దేసురాగతః । సచాపిధనంప్రాప్తోవిద్యున్నాల్లీనహాయశాః ॥ ౩ ॥ దుర్గం
తంత్రపురంయస్యససమంవిద్యతేపరమ్ । తస్మాదేహేలయఃప్రాప్తౌనదుర్గంకారణంక్వ
చిత్ ॥ ౪ ॥ కాలస్యవశగంసర్వందుర్గందుగ్ధాన్తరంచయత్ । కాలేబ్రధేకథంతస్మా
త్ప్రాణాన్తోద్యభవివ్యతి ॥ ౫ ॥ లోకేషుప్రేమయతిగించిద్దీప్యతేనిర్భయాత్మకమ్ ।
కాలస్యతద్యశఃపూర్వమితప్రేతామహూషిధిః ॥ ౬ ॥ అస్మిన్సంప్రభవేద్యోగా
దసద్ధాన్యమితాత్మని । లక్ష్మినేకస్ససద్ధసాన్యవృతేదేవాన్తహేశ్వరాత్ ॥ ౭ ॥
నాస్థానమిదేనియమేవరుణేనచవిత్రపే । స్వామీయపశదేనానాందుర్గయస్సగురే
క్వచిత్ ॥ ౮ ॥ ఐశ్వర్యస్యఫలంయత్రప్రభుత్వస్యచయత్ఫలమ్ । తదహందగ్మయష్యా
మియావద్విధినుహంగతః ॥ ౯ ॥ వాపీనుమృతతోయేనపూర్ణాంస్రత్యోమితామహా
మ్ఉపజీవన్తియాందైత్యాస్సజ్జీవనమిహావధన్ ॥ ౧౦ ॥ ఇశన్జిహ్వస్యగుసామయో

— స్త్రినుయక్యతమాయామృతవాపీనిర్మాణమ్ ॥ ౧౧ —

మాయావిసంపరః । అస్మాకీన్నాయయావాపీంరమ్భామివపితామహః ॥ ౧౧ ॥
ద్వియోజనాయతాందీర్ఘాంపూర్ణయోజనవిస్తృతామ్ । మాధుర్యరసవీచిభిశ్చ
త్రరూపాంకథామివ ॥ ౧౨ ॥ చస్త్రీనిర్యాసకల్పస్యపుష్టస్యామృతగన్ధినిః । పూర్ణాం
పరమతోయస్యగుణపూర్ణామివాగ్ధనామ్ ॥ ౧౩ ॥ ఉత్పలైఃకుముదైఃపత్నైర్వృతాం
కాదన్నకైస్తథా । చస్త్రీభాసురసజ్జాతైర్భ్రీమరాభరణైర్దృతామ్ ॥ ౧౪ ॥
హంసైర్మధురవాచాలైశ్చైరుచామికరప్రభైః । కామేషుభిరవాకీర్ణాంధీప్యతేర
హణీమివ ॥ ౧౫ ॥ సృష్ట్యేషుయస్సతాంవాపీంగక్తామివనహేశ్వరః । తస్మాన్ప్ర
తేదయామాసవిద్యున్నాల్లీనమాదృశః ॥ ౧౬ ॥ సవాప్యాలంకజితోదైత్యోదే
వశత్రుర్నహోబలః । ఉత్తస్థావిన్దవైర్నిధస్సంవర్ధితభివానలః ॥ ౧౭ ॥ వయస్యచాజ్ఞా
లింకృత్యాతారకాత్మోభివాదినిః । విద్యున్నాల్లీతవచనంయమేవమభావత ॥ ౧౮ ॥
క్వసన్తీసహరుద్రేణమృతప్రసభజమృతైః । యద్యమానశ్చస్మీద్వ్యుహయాదేహేషు
మోహినః ॥ ౧౯ ॥ ప్రసాదాదేవరుద్రస్యభవాహఃప్రభవిష్టవఃతైర్వాపిహతేయద్ధే
భవిష్యామోయమాసనమ్ ॥ ౨౦ ॥ విద్యున్నాల్లీనచస్త్రేవంశతమ్యాత్యైస్తమూర్జి
తమ్ । సస్పరివస్వజ్యసాగ్రాగ్నివవమాహమహాసురః ॥ ౨౧ ॥ విద్యున్నాల్లీన్నమేరా
జ్యమభిశ్రుతేతంసజీవితమ్ । త్వయావిసామహాబాహూత్వదధేననుహాసుర ॥ ౨౨ ॥
మయామృతమయావాపీవైషామాయాబలేనతు । సృష్ట్యేదానవదైత్యానాంహతా
నాంజీవవర్ధనీ ॥ ౨౩ ॥ దిప్యోత్వాందైత్యపశ్యామియమలోకాదిహంగతమ్ । నిర్గతో
నిర్దనస్యేవాభాగ్యాదివమహానిధిమ్ ॥ ౨౪ ॥ దృష్టౌదృష్టౌతుతాంవాపీంమాయయా
తువినిర్మితామ్ । హృష్టాస్తాంబీత్యదైత్యేన్ద్రాగ్ధంవచనమబ్రువత్ ॥ ౨౫ ॥ దాన

వాయుధ్యతేదానీంప్రమతైస్సహనిర్భయాః । మయేననిర్మితావాపీహతాన్తస్జ్ఞే
 వయస్యః ॥ ౨౬ ॥ తతఃఋషభామృగిరివభేరీసాతుభయజగ్రీ । వాద్యమానారవైరు
 చైవ్రోరవీతిపునఃపునః ॥ ౨౭ ॥ శ్రుత్వాభేరీరవంఘోరంమేఘుసన్నాదసన్నిభమ్
 నిష్పతన్తిసురాస్త్రాన్ధ్రాన్త్రపురాయణధలాలసాః ॥ ౨౮ ॥ లోహరాజతసౌవర్ణైఃకటకై
 ర్మణిభూషితైః । ఆముక్తావణ్ణలైర్హారైర్మకుతైరపిచోత్సృజతైః ॥ ౨౯ ॥ ధూమా
 యస్తేహ్యపరతలలస్త్రైశ్చపావకాః । ఆయుధానిసమాదాయోతోటిశోదృఢవిక్ర
 మాః ॥ ౩౦ ॥ సృత్యమానాశ్చవనటాగర్జ్వత్తశ్చవతోయదాః । కరోచ్ఛ్రితాశ్చవగజా
 స్సింహాశ్చవచగర్జ్వయాః ॥ ౩౧ ॥ హ్రదాశ్చవచగమ్భీరాస్సూర్యాశ్చవతాపిః । య
 మాశ్చవచైత్యేన్ద్రాస్త్యరయన్తోబలంసుహత్ ॥ ౩౨ ॥ ప్రమథాహ్యపిసోత్సాహాః
 గరుడోత్పాసపాదినః । యయుశ్చవోవిధావన్విదానవాదానవారయః ॥ ౩౩ ॥ నస్త్ర
 శ్వరేణప్రమథాస్తాగకాయేణదానవాః । చక్రుస్సదైత్యాస్సక్రామచోద్యమానాబ
 లేనతే ॥ ౩౪ ॥ తోమదైశ్చవ్రీసజ్జానైశ్చుదైశ్చనలసన్నిభైః । బాణైశ్చవృ
 థశర్మైశ్చగభిజఘ్నైఃపరస్పరమ్ ॥ ౩౫ ॥ శరాణాంవృజ్యమానానామసి నాంచని
 పాశ్యతామ్ । యాపాశ్యాసన్తబాలానాంపశ్యన్తీనామివావృరాత్ ॥ ౩౬ ॥
 శక్తిభిర్నిన్నహృదయాగర్జ్వయామతపాతితాః । నిరయేష్వివగర్జ్మగాఢకూజస్తేప్ర
 మథాస్సురాః ॥ ౩౭ ॥ హేమకుణ్డలజప్తోకిరీటమకుటానిచ । శిరాంసివ్యాపతన్తిస్త్వ
 గిరిహటగభానిచ ॥ ౩౮ ॥ శీలీమితైఃపట్టనైశ్చకన్దైఃపరశుభిస్తథా । భిన్నాఃకరిక
 రాకారాఃభుజాఃపేతుర్ధగతతే ॥ ౩౯ ॥ గర్జ్వన్తిసహసమ్మృప్తాఃప్రమథాభీమతర్జ
 నాః । సాధయన్తివరేసిద్ధాయుర్ధంగాధర్వముద్భ్రుతమ్ ॥ ౪౦ ॥ ప్రమథాభాసిత
 లవద్దానవాభాసిదర్శితాః । ఇహోచ్ఛ్చరయన్త్యాచంచారశారణభూతాః ॥ ౪౧ ॥
 పరిఘైరాహతాఃకేచిద్దానవైశ్శజగరాసుగాః । వనన్తోరుధిరంవక్త్రైస్సృష్టకాతు
 మివాచలాః ॥ ౪౨ ॥ ప్రమత్తైరపిగీర్వాణైర్దూరితాస్సురశత్రవః । ద్రువైశ్చగిరిశృ
 జైశ్చబహవోపహతారణే ॥ ౪౩ ॥ సూదితాఃసూదితాఃకైత్యనస్యేదానవపుణ్డ
 వాః । ఉత్తిప్యదిక్షిపుర్వాప్యాంకుయదానవోదితాః ॥ ౪౪ ॥ తేచాపిభాస్వ
 రైర్దేహోస్సర్వలోకావహగతాః ॥ అమరాః ॥ ఉత్తృప్తస్త్వాయమానాద్యాస్త్రద్రూ
 పాభరణావృరాః ॥ ౪౫ ॥ అశ్రేణోదానవాఃప్రావ్యచాపప్రతేపణాదివ । ఆసోభ్య
 సింహనాదైశ్చకృత్వాధావంతథాసురాః ॥ ౪౬ ॥ దానవాఃప్రమథానేతాస్త్రిస
 ర్పథకిమాస్యతే । హతానపిదివావాపీపునస్సజ్జేవయస్యతి ॥ ౪౭ ॥ ఏవంశ్రుత్వాశ
 జుగకర్ణస్తథాహ్యశనిసన్నిభః । సమాగత్యతుదేవేశమిదంచనమబ్రవీత్ ॥ ౪౮ ॥
 సూదితాఃసూదితాదేవప్రమత్తైరసురాహ్యమి । ఉత్తిష్ఠస్తేపునర్భీమాస్సస్యాశ్చవజలో

హస్తానన్దీశ్వరమఖిఖాయుధి || ౬౭ || వినేదురుచైవర్జహసుశ్చదుర్మదాజయేమహ
ద్రౌశ్చదీగీశ్వరైశ్చహ || ౬౮ || * * * *

ఇతిశ్రీమత్స పురాణే త్రిపురోపాఖ్యానే దేవదానవయోర్యుద్ధే
దేవగణపరాజితమయాదీనాం త్రిపురప్రవేశ కథనంనామ
చతుస్త్రింశదుత్తరశతతమోఽధ్యాయః.

— శ్రిదేవవరాజితమయదానవానాందైన్యకథనమ్. ౬౯ —

సూతః || ప్రమథైస్సనురేభ గ్నాస్తైస్త్రిపురాస్తేనయాదయః | విపశుస్త్రి
పురంభీతాఃప్రమథైర్భగ్నగోపురమ్ || ౧ || శీర్షదంష్ట్రాయుధానాగాభగ్నశృక్ణాయ
ధావృహః | యథావివక్షాశ్చకునామేభూక్షీణోదకాయథా || ౨ || మృతప్రాయా
స్తథాదైత్యాఃదైన్యేనవికృతానసాః | బభూవుస్తేవిమనసఃకథంకార్యంభవేదితి || ౩ ||
అథతాన్మానమనస్తదాతామరసానసః | ఉవాచదైత్యాఃదైత్యానాంపరమోధిపతి
ర్మయః || ౪ || కృత్వాఘోరాణీయుద్ధాన్ప్రమథైస్సహసావరైః | త్రాసయిత్వాసురా
న్యుద్ధేప్రమథానమరైశ్చహ || ౫ || ఓజిన్యప్రథమందైత్యాఃపశ్చత్తైరపితాడితాః |
ప్రవిష్టానగరంత్రస్తాఃప్రమథైర్భృశచుఃఖతాః || ౬ || * అప్రియంవోమహత్ప్రా
ప్తందేవైరాస్త్యత్రసంశయః | పృషాణామివనోభక్తశ్చృజ్జభక్తసమోభవత్ || ౭ ||
అఘోరాకాలస్యహింబలమఘోరాకాలోదుర్జయః | యిత్రేదృశస్యచర్గస్యజిహ్వో
ధోయమాగతః || ౮ || ఏవంవదతిదైత్యేంద్రేమయేబుద్ధిసుతాంవరే | బభూవుర్విప్రై
ప్రభాదైత్యాగ్రహస్సురోదయేయథా || ౯ || వాపీపాలాస్తతోభ్యేత్వనభఃకాలశ్చ
వామ్బుదాః | మయమాహుర్యమప్రఖ్యంప్రాజ్ఞలిప్రశ్రయాన్వితాః || ౧౦ || యాసా
మృతరసాగూధావాపీవైనిర్మితాత్వయా | సదేవాసురకాన్దులపీతాకేనాపిసంవృ
తా || ౧౧ || సమాకులోత్పలవనాసమీనాన్దజవజ్రజా | వాపీవాద్యత్వయాస్ప
ష్టామృతసజ్జీవనాన్మితా || ౧౨ || పీతానోవృమరూపేణకేసవిదైత్యనాయక | వా
పీపాలవచశ్శ్రుత్వామయోఽసురవరఃప్రభుః || ౧౩ || కష్టమేతన్నకృత్తోష్క్రివ్యదితిజా
నిదమబ్రవీత్ | మయామాయాబలకృతావాపీపీతాఽసురాయది || ౧౪ || వినష్టా
స్తనసద్దేహస్త్రిపురందానవాగతమ్ | నిహతాన్నిహతాదైత్యానాజీవయతిదేవ
త్రైః || ౧౫ || వాపీయదిహిసావాపీపీతానోపీతవాససా | కోన్యోమన్మాయయా
గుప్తాంవాపీమమృతదాయినీమ్ || ౧౬ || పాస్యతేవిష్ణుమజరంవర్జయిత్వాగదా

ధరమ్నుగుహ్యమపిదైత్యానానాన్యస్యవిదితంయతః॥ ౧౭ ॥ యత్రయత్రోకశలం
జ్ఞాతంవిబుధైస్సర్వతోముఖైః । సమోయంరుచిరోదేశోవిద్రుమోవిగతాచలః॥ ౧౮॥
తేయంవిరథాస్తస్మాద్భృథస్తేస్తాన్తణాస్తునిరాః । తేయాయంయదిమన్యధ్వంసా
గరోపగ్యధిష్ఠితాః ॥ ౧౯ ॥ ప్రమథానాంమహావేగంసహామహామనోజవమ్ । ఏతే
షాంచసమారమ్భాస్తస్త్రివైసిగరసప్లవే ॥ ౨౦ ॥ నిరుత్సాహాభవిష్యన్తిదుర్గేమా
ర్గంవిసామరాః । యుగ్యతాంనిఘ్నతాంశత్రూసహితానాంద్రవిష్యతామ్ ॥ ౨౧ ॥
సాగరోవృరసఙ్కాశశ్వరణంనోభవిష్యతి । ఇత్యుక్త్వాసమయోదైత్యాదైత్యా

— త్రిపురైస్సహదానవానాంసాగరప్రవేశశిక్షి —

నామధిపస్తదా॥ ౨౨ ॥ త్రిపురేణయయాతూర్ణంసాగరంసిన్ధువల్లభమ్ । సాగరేశ్వ
రసఙ్కాశముత్పాతపురంవరమ్ ॥ ౨౩ ॥ అవతస్థఃపురాణ్యేవగోపురాభరణేనతు ।
అపక్రాస్తేకత్రిపురేత్రిపురారీస్థిలోచనః ॥ ౨౪ ॥ పితామహమువాచేదంవేదవా
దవిశారదమ్ । పితామహద్యథంభీతాదానవాభగవాన్హితే ॥ ౨౫ ॥ విపులం
సాగరంసర్వేదానవాస్త్రిపురైస్సహ । యతపవహితేయాతాస్త్రిపురేణతుదాన
వాః ॥ ౨౬ ॥ తతపవహితాంస్తూర్ణంప్రాపయస్వపితామహ । సింహనాదంతతః
కృత్వాదేవాదేవరథంతదా ॥ ౨౭ ॥ పరివార్యయయ్యుత్పాస్తాన్యథాఃపశ్యిమో
దధిమ్ । తతోఽనురామరగురుంపరిచార్యశివంహరమ్ ॥ ౨౮ ॥ అనుయాన్తోయయు
స్తూర్ణంసాగరందానవాలయమ్ । అథచారుపతాకభూషితంవాపటహాడమృతశఙ్ఖనాది
తమ్ ॥ ౨౯ ॥ త్రిపురమభినమిత్వ్యదేవతాపిబుధబలాఃప్రణదుర్యథాఘనాః । అసురవర
పురేపిదారుణేజలధరిఇవమృదజ్జగహ్వరః॥ ౩౦ ॥ దనుతనయనినాదమిశ్రితఃప్రతినిధిస
జ్ఞుభితార్ణవోపమ్ । అథభువనపత్తిర్ఘ్నిస్సరాణాంన్యగవచుపస్థితమూఢబుద్ధిబుద్ధిః॥ ౩౧॥
త్రిదశగణపతీన్నిశామయధ్వంత్రపురనికేతనదానవోపరిష్టాత్ । యమవరుణకుబేరప
ణ్డుఘైస్తైస్సహగణమైరపిన్ద్రినావరేణ ॥ ౩౨ ॥ విహితబలిబలాభిఘోరభూతంయ
దుదధిమధ్యగతాఃపురేణతస్థః । ససురగణవృతస్సగుర్ధక్షగోహ్యుదధిమగాత్త్రిపు
రంధిమాస్తుమేకః ॥ ౩౩ ॥ ఇతిపరిగణయతోడితేస్తనూజాహ్యవతస్థుర్గవణార్ణవోప
రిష్టాత్ । అభిభవతిత్రిపురంసదానవేష్ట్రంశరవర్షైర్నుసలైశ్చపజ్రకల్పైః ॥ ౩౪ ॥
అహమపిరథవర్యమాశ్రితస్సురగణవర్యభవామిప్యన్తతః । అసురవరవధార్థముద్యతా
నాంప్రతివిదధామసుఖాయవోఽనఘ॥ ౩౫॥ ఇతిభవవచనప్రచోదితోదశశతనయనవపు
స్సముద్యతః । త్రిపురపురజిఘాంసయాహరిఃప్రవికసితామ్బుజలోచనోయయా॥ ౩౬॥*

ఇతిశ్రీమత్సృపురాణే త్రిపురోపాఖ్యానే త్రిపురసహితదానవానాంసాగర
ప్రవేశాదికథనంనామపంచ్చత్రింశదుత్తరశతతమోఽధ్యాయః.

సూతః॥ తాన్నిహస్తుంసమఘవానసురానమరేశ్వరః । లోకపాలాయయ
 న్నర్వేపతైవగణపాశ్చయే ॥ ౧ ॥ ఘోశ్వరేణోదితాస్సర్వేణప్రేతుశ్చావృతేతా
 భగతాశ్చవిరేణాస్తేపక్షవస్తథవాచలాః ॥ ౨ ॥ ప్రయయన్తస్సురంహస్తుంశరీరంవ్యా
 క్షయోయథా । శక్తైఃపటహఃస్థైఃపైర్మృదజైఃపణవైరపి ॥ ౩ ॥ నాదయన్తఃపురేణ
 వాద్యస్తాన్ప్రీపురవాసిభిః । హరఃప్రాప్తభీతోక్తాబిసస్తేమహాసుగాః ॥ ౪ ॥
 ఆజన్తుఃపరమంత్రోభమణ్యయేష్యపసాగరాః । సురతూర్వరవంశ్రుత్వాదానవాభీ
 మవిక్రమాః ॥ ౫ ॥ వినేమర్షదయన్తోహినానావాద్యాన్యనేశః । తూర్వాపూ
 రిగవీర్యాస్తేవరస్సరగ్యతాగసః ॥ ౬ ॥ పూర్వదేవాశ్చదేవాశ్చసూదయన్తఃపర
 స్సుగమ్ । ఆకాశేషసప్రభృతేషాందేహానికృన్తనమ్ ॥ ౭ ॥ ప్రవృద్ధంయన్తఃకులం
 ప్రహరకృగనిస్సనమ్ । ప్రతపస్తథవాదిత్యైఃపక్షలస్తథవాగ్నయః ॥ ౮ ॥ శ్వ
 సస్తథవనాగేష్ట్రాఃభ్రాసస్తథవపక్షిణః । బృహస్పస్తథవశౌర్యాలాగర్జస్తథవతోయ
 దాః ॥ ౯ ॥ గిరిష్టాగ్రవశ్చన్తోదానవాశ్చమహాబలాః । వివృద్ధోర్మిగిరజ్ఞోఘ
 యుభ్యస్తథవసాగరాః ॥ ౧౦ ॥ ప్రమథాశ్చమహాశూరాదానవాశ్చమహాబలాః ।
 యయుఘర్షిశ్చల్పభూత్యావజ్రాగ్రవమహాబలాః ॥ ౧౧ ॥ కాన్తుకానాంవికృ
 ష్టానాంబభూవుద్దారుణారవాః । కల్పానుగానాంమేఘానాయథావియతివాయు
 నా ॥ ౧౨ ॥ *ఆయంమేశరణంయూతఃపవ్యసిత్యంవృతోహ్యసి । ప్రహరాశుష్టి
 రోభూత్యావహిదగ్గయపారుషమ్ ॥ ౧౩ ॥ గ్రహాణధిభిభీభాదమారయదార
 య । ఇత్యూచురుచ్చైరన్యోనంప్రయయిర్యమసాదనమ్ ॥ ౧౪ ॥ ఖడ్గాదవర్జి
 తాఃకేచిత్కేచిద్భిన్నాఃపరశ్వదైః । కేచిన్సుదగ్రభిన్నాఃకేచిద్బాహుహతాశ్చ
 తే ॥ ౧౫ ॥ పట్టపైర్వృషతాఃకేచిత్కేచిద్బులవిదారితాః । దానవాశ్చరపుష్పాభా
 స్సుబాణాఃపర్వతాగ్రవ ॥ ౧౬ ॥ గపతస్త్యన్తవశలేభీననక్రతిమగ్గితే । వ్యసుభిశ్చర
 విధాజైఃపవమానైస్సురేశ్వరైః ॥ ౧౭ ॥ సన్పభూవాన్తవేశభస్సజలామ్బుదనిస్సనః ।
 తేనశజ్జేనహోద్విగ్నానక్రాప్తిమితిమగ్గితాః ॥ ౧౮ ॥ మత్తాలోహితగ్ధేనత్రోభయ
 న్తోమహాన్తవమ్ । పరస్పరేణకలహంతుర్వాణాభీమమూర్తయః ॥ ౧౯ ॥ విమన్తోభతు
 యస్తశ్చదానవానాంచలోహితమ్ । సరథాన్తాయథాన్తాన్తస్యస్తనాస్త్రోభరణా
 వ్యరాః ॥ ౨౦ ॥ అగ్రసంప్రేమయోదైత్యోద్రావయన్తౌజలేవరాః । యుద్ధంయో
 ధ్ధాసురాణాంచద్రవథానాంచవర్తతే ॥ ౨౧ ॥ అన్బరేవతథాయుద్ధంయోధ
 యన్తోజలేవరాః । యథాభ్రీనున్ప్రమథాస్సదైత్యాస్తథాభ్రీమన్తేతిమయస్సన
 క్రాః ॥ ౨౨ ॥ తతైవచిన్తన్తపరస్పరస్తతతైవక్రన్తన్తవభిన్నదేహః । రణాననేసజ్జ

రసంశ్రవణ్మిన్నుగానురైర్నక్రమిణ్మిలైశ్చ ॥ ౨౩ ॥ కృతోముహూర్తేనసముద్రదే
శస్సరక్తతయస్ససముద్రదివః । సితంహహామౌఘాధరపర్వతాభంద్వారైర్మహా
స్తంత్రపురస్యశక్రః ॥ ౨౪ ॥ సీషిద్యతథామహతాబలేనయన్తస్సరేశోమహతాజవేన ।
తదాస్తరేవైతమజోహరస్యబాలారూఢామృత్తనదుల్యవన్తః ॥ ౨౫ ॥ సగన్ధేపుర
ద్వారమతోరురోధబాలస్తశృంగప్రపణివారిః । యమశ్చవిద్రాధిపతస్సదేవై
సోపామ్నఃపాశవరాయుధాశ్చ ॥ ౨౬ ॥ దేవారిణస్తస్యపురస్యద్వారమాపశ్చిమం
పశ్చిమతోనిరుద్ధమ్ । తస్యాపిగురస్తపనాయుతాభస్సహానుగైర్దేవరథేనదేవః ॥ ౨౭ ॥
తస్మిన్రేద్వారమరేపురస్యరుద్ధ్వావతస్థేభగవాన్ప్రినేత్రః । తుక్థానివేశ్యైస
గోవుగాణీసువర్ణకైలాసశశిసభాణి ॥ ౨౮ ॥ ప్రహరదూపాప్రమథావరుద్ధాజ్యో
తీంషిమేఘాభవసాత్సవన్దాః । ఉత్పాట్యచోత్పాట్యగ్రహాణి తేహంసశైలమాలాస
నవేదికాని ॥ ౨౯ ॥ ప్రక్షిప్యచోత్క్షిప్యసముద్రమధ్యేకాలామృతానాఃప్రసాధావివే
దుః । రక్తానివార్యావ్యవనైర్మృతాః సాశోకఖణ్డానిసకోకిలాః ॥ ౩౦ ॥ * గ్రహాణహే
నాధపితస్సతేతిభ్రాతేతికాదైత్యపియేతిచాపి । ఉత్పాట్యమానేషుగ్రహేషుసార్యో
హ్యనార్యశబ్దాన్యమథాప్రచుక్రుశుః ॥ ౩౧ ॥ కశ్యపశ్రుతక్షయజీవనాశేతస్మిన్సు
రేరుద్రబలేప్రవృత్తే । మహాసుగామారుతతుల్యవేగాగణేశ్వరాఃకోపయంతాస్సమే
యః ॥ ౩౨ ॥ పరశ్చంద్రైస్తతశిలోపమైశ్చశ్రీశూలవజ్రోత్తనాకవృషైశ్చశరీరసర్వ
క్షపణంసుమోరంయుద్ధప్రవృద్ధందృఢవైరబద్ధమ్ ॥ ౩౩ ॥ అన్యోన్యముద్దిశ్యసగర్వతాం
చత్రధావతాంపైవవినిష్టుతాంచ । శబ్దోబభూవాఽనురదానివానాన్యుగాస్తకా
లేష్వివసాగరాణామ్ ॥ ౩౪ ॥ ప్రతైరజస్రంతుతజంవసున్దరోపోపరక్తాబహుధా
నదస్త్రః । గణేశ్వరాస్తేసురపుగ్ధవాశ్చయన్ధాయశబ్దంమహాచుద్ధిరస్త్రః ॥ ౩౫ ॥ మా
గ్ధాస్తథాలోహితకర్షమాశ్చస్వదైప్తకాసస్ఫుటికభిత్తివిత్రాః । కృతాముహూర్తేన
సుఖేనగన్తుంధిన్నోద్ధమాక్థానికరోన్మరాశమ్ ॥ ౩౬ ॥ కోపావృతాక్షస్సతుతారకా
క్షస్సాక్షాస్సదృతోగిరినాచవీరః । తస్మిన్క్షణేద్వారవరరరక్షరుద్ధంహరేణాచ్ఛత
విక్రమేణ ॥ ౩౭ ॥ సతత్రప్రాకారగతాంశ్చభూతాన్నాగాంసురాన్సృతపతీంశ్చతద్వ
త్ । ప్రహారిణస్సన్నియోదస్పయన్తాఃపురాద్వినిష్కాన్యవనాశఘోరమ్ ॥ ౩౮ ॥ తత
స్సదైత్తోన్నతపర్వతాభోయథాయథానాగవరాభినుష్టా । సవారితోరుద్రరథంజి
ఘ్నయన్యధార్థవరంపణివాంభీమ్ ॥ ౩౯ ॥ నష్టాస్సరాస్తేగిరిశస్త్రదేవశ్చతుస్తుభో
గ్నిశ్చతిలోచనశ్చ । తేతారికాక్షాభిగతాతాజోత్సోభయథావాయువశాత్సము
ద్రాః ॥ ౪౦ ॥ తతోగిరిశశ్చపితామహాశ్చతోయభ్యమాణాస్సరభోవృరథః । విభేదన
స్తీసబలాభివన్తుఃకూజనిధానంచకరోతిఘోరమ్ ॥ ౪౧ ॥ ఏకంతున్ముగ్ధేదతురజ్జమన్యవృ

శ్రీపదస్యస్యవృషస్యచైకమ్ । తస్మాభవసోన్యతచాపబాణఃపురస్యతత్సక్తమమీతుమా
ణః॥౮౨॥తదాభవపదన్యాసాద్వేదస్యవృషభస్యచ । పేతుస్తనాశ్చదన్తాశ్చపీడితస్యత్ర
తూలినా॥౮౩॥తతఃప్రభృతిచాశ్వానాంస్తనాదన్తాగవాంస్తథా । గూఢాస్సుమభవం
స్తేనఅదృశ్యత్వముపాగతాః॥౮౪॥ తారకాక్షస్తుభీమాక్షోరోపాద్రక్తాననేతుణః । రు

—> ఇనద్వికేశ్వరతారకాక్షయధమ్ ౬౬ <—

ద్రాన్వికేశుసజుగ్రద్దోనద్దినంకులనద్దినమ్ ॥ ౮౫ ॥ పరశ్వధేనతీక్ష్ణేననద్దినందానవేశ్వ
రః । తత్యయామాసవైతత్యౌచద్దనంసరసంయథా ॥ ౮౬ ॥ పరశ్వధహతశ్శూరో
వైలాదిశ్వరభోయథా । దుద్రావఖడ్గంమృగ్యతారకాక్షజహంసయా ॥ ౮౭ ॥
సలేనసితథారేణతారకాక్షంగణేశ్వరః॥యజ్ఞోపవీతమార్గేణవిచ్ఛేదచననాదచ॥౮౮॥
తతస్తస్మిన్విజహతేశభృతబ్జస్సభైరవః । గణేశ్వరైఃకృతస్తత్రతారకాక్షేషూది
తే ॥ ౮౯ ॥ ప్రమథారసితంశ్రుత్వాదిత్రస్వనమేవచ । మయిశ్వస్యస్యపార్శ్వ
స్థంవిద్యున్నాలినమబ్రవీత్ ॥ ౯౦ ॥ బహువదనపదాంకిమేషశబ్దోనదతాంశ్రూయ
తిభిన్నసాగరాభః॥వదవచతటిమాలికింకిమేతద్దజపాలారుదుగుగ్దజానుకింబా ॥ ౯౧ ॥
ఇతిమయవచనాంకుశౌద్ధితస్సన్విద్యున్నాలిరవిరివసోంశుమాలీ । రణశిరసిసమాగ
తాసురాంస్తాన్జగదేతిమరిస్తమోతిహద్వాత్ ॥ ౯౨ ॥ యవవరుణమహేంద్ర
రుద్రవీర్యస్తవశయనేధిరేషతారకాక్షః । సకలసమరగీర్షేఃపర్వతేంద్రాయుధోయః
పతితహిసనిరస్తస్తారకాక్షోగణేశ్వరైః ॥ ౯౩ ॥ ముదితముపనిశమ్యతారకాక్షంఅతిది

ప్రానలభీషణాయతాక్షమ్ । హృషితసకలలోకనేత్రసక్తాఃప్రమథాస్తోయముచోయ
ధానదత్తి ॥ ౯౪ ॥ ఇతిమహ్నాదివచోనిశమ్యతత్త్వంతటిమాలేస్సుమయస్సువర్ణమా
లీ । రణశిరసిసతాజ్ఞానాచలాభోజగదైనమిదంమయోవచోన్యత్ ॥ ౯౫ ॥ విద్యున్నాలి
స్యథాయుక్తంతత్రురిమ్యామివిక్రమాత్ । యథాప్యస్యసనిర్దుక్తంభవేత్పురభయాద్ది
తమ్ ॥ ౯౬ ॥ విద్యున్నాలీతతఃక్రుద్ధోమయిశ్వశ్రీపురేశ్వరః । ప్రమథాన్జహ్నురాదిష్టా
స్సహితాస్తైర్మహాసురైః ॥ ౯౭ ॥ యేనయేనగతస్తంతంపిద్యున్నాలీమయిశ్వసః॥తే
నతేనవరంశూన్యంప్రమథైఃప్రకృతైఃకృతమ్ ॥ ౯౮ ॥ అథయమవరుణమృదగశభృ
హౌషేఃపటహోడిండిమవాద్యకప్రహౌషేః । సకలతలవపుశ్వసింహనాదైఃపరమభి
పూజ్యతథాసురావితథః ॥ ౯౯ ॥ సమ్పూజ్యమావోదితిజైర్మహాత్మభిస్సహస్రగిరశ్శి
ప్రతమోమయోబభౌ । అభిభృతస్సత్వరతైస్తపోధవైర్యథాభిశృణ్వౌరుదితోది
వాకరః ॥ ౧౦౦ ॥

* * * * *

ఇతిశ్రీమత్సరరాణితీపురోపాఖ్యానే త్రిపురచాహ దేవాసుర
యుద్ధేతారకాక్షవధోనామ షట్త్రింశదుత్తరశతతమోఽధ్యాయః.

సూతః ॥ తారకాక్షేహ తేయద్ధేఉత్సార్యప్రమథాస్తయః । ఉవాచదాన
వాన్భూయోభూయస్సంస్తభయావృతాః ॥ ౧ ॥ అనురేష్టాధునాస్సర్వేశ్వణ
ధ్వంషత్ప్రభాషితమ్ । యతః సర్వంషయాపైవయస్మాభిత్వమహాబలైః ॥ ౨ ॥
పుష్కంసమేష్యతేకాలేతస్త్రిశ్చస్త్రనిఖాననాః । యత్రైకంక్రిపురంసర్వంక్షణమేకం
భవిష్యతి ॥ ౩ ॥ సజన్తోర్నిహితఃకాలోమోజరాగ్రంసతేనభాః । ముహూర్తయత
యఃకాలఃకోటిలావాసితేనవై ॥ ౪ ॥ సకాలఃపుష్కయోగస్యపురస్యచమయాకృ
తః । కాలేతస్మిన్పురేయస్తుసమ్భావయతిసంహతమ్ ॥ ౫ ॥ సపదదాహయేత్పూ
ర్ణంబలివైకేషుణాసురాః । యావత్ప్రణాలయంయచ్చయోగయధ్వంషమహాసు
రాః ॥ ౬ ॥ తంకృత్వాహృదయేపైవపాలయధ్వమిదంపురమ్ । మాహేశ్వరరథం
హ్యేకంసర్వప్రాణివిభాషణమ్ ॥ ౭ ॥ విముఖీకుర్వతాత్వస్థంయథానోత్స్పృశతేశ్వరమ్ ।
తతపవంకృతేస్తాభిస్త్రీపురస్యాభిరక్షణే ॥ ౮ ॥ ప్రతీక్షిష్యద్విదవసాఃపుష్కయోగం
దివౌకసః । నిశ్చయశుభయప్రైవందానవాస్త్రీపురాలయాః ॥ ౯ ॥ ముహుస్సిం
హరవంకృత్వామయమూచుర్యమోవమాః । ప్రయత్నేనవయంస్యరేయత్వయామ
యభాషితమ్ ॥ ౧౦ ॥ తథాకుర్వేయథారుద్రోనమోక్ష్యఃపురేశ్వరమ్ । అద్యదా
స్యానుసక్తాగ్నురుద్రస్యశుభిజ్ఞాంసవః ॥ ౧౧ ॥ కథయద్విదితేపుత్రాఃపుష్టాభి
న్నతనూరుహః । కథంస్థాస్యతిదాస్యస్థంక్రిపురంశాశ్వతంధ్రువమ్ ॥ ౧౨ ॥ అథా
నసంవాభవితానారాయణపదాలయమ్ । హాస్యామోనవయంసర్వంయస్తానోత్కృ
తినోభవాః ॥ ౧౩ ॥ అదైవతమదైవ్యంవాలోకంద్రక్ష్యన్తిమానవాః । ఇతిసంశ్రుణ్వ
సంహృష్టాస్త్రీవశాస్త్రీదశారయాః ॥ ౧౪ ॥ ప్రదోషేముదితాభూత్వాచేరుమత్తథ

— శ్రిచన్దోదయాదివర్ణనమ్ శ్రి —

చారుతామ్ । ఏవముక్తోదయాగ్రస్థఃఉదయాద్రామహారుణః ॥ ౧౫ ॥ తమఉత్సా
ర్యభగవాన్చన్దోద్యావృణోహృరే । కుముదాలజులృతోహసోయథావృణిసి
జృహ్నుతే ॥ ౧౬ ॥ సింహూయథాచోపవిష్టోవైశూర్యశిఖరేమహాః । విష్టోర్యథా
చవిష్టిర్దోహరేశ్చరసిస్థతః ॥ ౧౭ ॥ తథాచగాఢేతమసిచన్దోద్రుతినయనోద్భ
వః । భాగ్రిజతేభాగ్రిజయన్దోకాన్భాగ్రిజకాజోత్పానసేచనమ్ ॥ ౧౮ ॥ శీతాంశా
పుదితేచస్త్రీజ్యోత్సాన్మూర్ణాశ్చపురేసురాః । చన్ద్రాగ్నిశుభిర్జ్యోతేతదనుదీప్తైస్తుదిపి
తైః ॥ ౧౯ ॥ ప్రదోషేతాన్యలంచక్రుర్మహాణ్యాన్మూసేవచ । రథాసేరాజమాగ్నే
షుప్రాసాదేషుకృహేషుచ ॥ ౨౦ ॥ దీపాశ్వన్నకపుష్పాభానదీప్యత్రేప్రదిపితాః ।
గృహేష్యభేషుతేదీపాస్సేషుహవూర్ణాప్రదిపితాః ॥ ౨౧ ॥ గృహాణివసుమన్ద్రేషాం
నవరత్నమయానిచ । జ్వలన్దోదిపయన్దీప్తాశ్చన్దోదయభుగ్రహః ॥ ౨౨ ॥ చ
న్ద్రాగ్నిశుభిర్భూహృతమస్తనుదీప్తైస్తుదిపితైః । చుష్టపుత్రైఃకులమివపీఙ్మతేత్రిపురేత
మః ॥ ౨౩ ॥ తస్మిన్పురేదైతరుణఃప్రదోషేచన్ద్రాగ్నిహాసేతరుణప్రదోషే । రథా

ద్ధి నోతై రనుజాఃపురేముహుస్సుహాగ్గనాభిశ్చతతోవిరేజః ॥ ౨౪ ॥ వినోదితాయేవమృష
భధ్యజస్యవజ్ఞేవవస్తేమకరధ్యజస్య । తత్రాసురేహ్యసురపుజ్యవేషుసర్వాజ్ఞనాస్యా
మయితాబభూవుః ॥ ౨౫ ॥ కలప్రలాపేషువదానవీనాంబీణాప్రలాపేషువమూర్ఖితే
షు । మత్తప్రలాపేషువదానవానాంసచావభాణోషదవోమమథ ॥ ౨౬ ॥ తమాంసినై
శానిహృతంవిహృత్యజ్యోత్స్నివిధానేనజగద్ధితాయ । వైరోహిణీంతాందయితామ
వాప్యవస్త్రప్రభాభిఃకురుతేహిరాజ్యమ్ ॥ ౨౭ ॥ స్థితైష్వికామస్యతుపాదమూలేకా
చిద్వరస్త్రీస్యకపోలమూలే । విశేషితంచానువతీకరోతీతేనానసంస్యంసకలంకరో
తి ॥ ౨౮ ॥ దృష్ట్వానసంహృణదర్పణస్థంపరంసతాగ్గీరమణీరతాచి । తేనైవభాషేనర
తీవహసరోరోమాంచితైర్గృతవదైర్యవత్యాః ॥ ౨౯ ॥ రతాసురాగాద్రమణేషు
చాన్యాస్త్వలజ్జాతాయాన్రిమదాభిభూతాః । ద్విపాయధానుర్మది నావసానేపే
పీయతేచాతరసానువిధా ॥ ౩౦ ॥ విమర్శతేన్యావప్రియంప్రసన్నాకాచిప్రియ
స్యాతిచిరాస్మినిన్నా । అసత్ప్రిలాపేషుపసుప్రసన్నాగోశీర్షపద్మైర్మరిచద్దనై
శ్చ ॥ ౩౧ ॥ పక్షాఃకీరతఃజీవతరాసురాణాంవనోజ్జరూపాతుచిరాబభూవుః ।
పూర్ణేమృతస్యేవమవర్ణకుమ్భాఃక్షతాధరోష్ఠధుితరోమరక్తమ్ ॥ ౩౨ ॥ రమన్తిదై
త్యాదయితాసురక్తాస్త్రస్త్రీప్రలాపేషుపునస్సరక్తాః । క్వచిస్త్రిలాపంసంధురాభిధా
నంకామస్యబాణేషుస్థితంబధానమ్ ॥ ౩౩ ॥ ఆపానభూమిషుషుప్రదేశోదితేస్సుతా
నాంసమహిష్యగేయమ్ । గేయంప్రవృత్తంత్యథనాదయన్తిపియోపగూఢాగరుహా
జ్జవారి ॥ ౩౪ ॥ కేచిత్ప్రియాస్త్రచసాధయన్తికేచిత్ప్రియాస్సుస్పృతిబోధయన్తి
సూతప్రసూనప్రభవాశ్చగద్ధాస్త్రిసూయతేవైత్రిపురేషుగన్ధః । కేచిన్న్వనోనూపు
రమేఖలానాంశబ్దిశ్చగద్ధోయదికోకిలానామ్ ॥ ౩౫ ॥ ప్రియోపగూఢాశయనోప
గూఢాకాచిత్ప్రియాధాగరుహాద్జవారి । సబాలశమ్మజుగరపల్లవానాంసవామ్బు
యన్తాత్రివభూమిరాసీత్ ॥ ౩౬ ॥ శశాజ్జపాదైరివశోభితేచప్రసాదవర్జేషుసురా
జ్జనానామ్ । మాధుర్యభూతాభరిణామహావస్త్రనాబభూవుర్నదశేషుతుల్యః ॥ ౩౭ ॥
పానేనభేదందయితాచివేలంకపోలమాభిఘ్రీంకింహమేదమ్ । ఆరోహచక్రీణిమిమం
విశాలందినోన్నతాంకాఞ్చనమేఘులాఢ్యామ్ ॥ ౩౮ ॥ రథ్యాసుచన్ద్రోదయభాసి
తాసునరేన్ద్రమాగ్రేషుచన్ద్రుతేషు । దైత్యానహాయూధగతాపభాన్రితారాయ
థాచన్ద్రీమసోదినాస్తే ॥ ౩౯ ॥ మధ్యాహ్నసేన్యసురాలయేషుపేక్షాసుచాస్యామదలో
లభావాః । సన్దేలయన్దేలిలస్సన్ద్రహంసంప్రధాన్సకాఞ్చీగుచ్ఛత్రనాదాః ॥ ౪౦ ॥
అన్ఘానమాలాఞ్చితిచాగ్గనానాంసముత్సుకానామతహర్షితానామ్ । త్రూయన్రివా
హకలభౌతకల్పవాపీషుచాన్యేకలహంసశబ్దాః ॥ ౪౧ ॥ కాఞ్చీకలాపాశ్చసహా
గ్గహారాఃప్రేహ్యస్సదాహాస్యకృతస్యపాలాః । దృశ్యద్రవతేహ్యసురాజ్జనానాం

శ్రియాలయోమన్మథమార్గణానామ్ || ౪౨ || చిత్రాపృథ్వీధృతకేశపాశాస్సద్వోల
మానాశ్శుశుభేసురాణామ్ | సుచారువేమాభరణైరుపేతాతారాగణైర్ద్యౌరివసాసచ
ద్వై || ౪౩ || సద్వోశనాధ్వారితభిన్నసూత్రాకాఙ్గీకలాపాఙ్గీతరత్నకీర్ణా | శ
య్యాభూమిశ్చిత్రితాతైర్విభాన్విచన్ద్రస్యపార్శ్వోవకలేవచిత్రా || ౪౪ || సచన్ద్రీ
కేనోపవసనదేశేరుతేషుకాన్తేషుచకోకిలానామ్ | శరవ్యయంప్రాపపురేసురాణాం
ప్రక్షీణబాణోమదనశ్చచార || ౪౫ || ఇతిత్రిపురపురేసురద్విషాణాంసపదిహవశ్శిమ
కాముదితదాసీత్ | రణశిరసితదాభవివ్యతాంవైభవతురైఃకృతసంక్షయోవ్యరీణా
మ్ || ౪౬ || చన్ద్రోద్యుక్తుస్తకుముదాకరహరవర్ణోభాగ్యక్షయేధనపతివనరోవివర్ణః | ఛాయా
వ్యయంమహదుపేత్యనభాతితద్యజ్ఞోఽన్నువితానరహితోభగ్రసమానవర్ణః || ౪౭ ||
చన్ద్రీప్రభామరుణసారథినాభిభూయన్విష్టప్తకాఙ్గిరరథాగ్రసమానబిమ్బః | భిత్వో
దయాద్రిశిఖరేముహురేషుసూర్యోభాత్యన్నరేణిమిరతోయవహన్నిరస్య || ౪౮ ||

ఇతిశ్రీమత్సృపురాణేత్రిపురోపాఖ్యానేచంద్రోదయాదిపర్వనామ
సష్టత్రింశదుత్తరశతతమోధ్యాయః

సూతః || ఉచితేకుసహస్రాంశౌమేరుభాసాఙ్కురేరవాననర్దచబలంకృత్సం
యుగాన్తఇవసాగరః || ౧ || సహస్రనయనోదేవస్తతశ్శక్రఃపురన్దరః | సమహే
న్ద్రస్యవరుణస్త్రిపురంప్రయయాహరః || ౨ || తేనానావిధరూపాశ్చప్రమాథాత్మప్ర
మాధినః | యయుస్సింహరవైర్హౌరైర్వాదిత్యనదైరపి || ౩ || తతోవాదితవాదిత్యైస్సా
తపత్రైస్సహధ్యజైః | బభూవతద్బలందివ్యంవసంప్రచలితంయథా || ౪ || తథాపత
న్తంసమ్ప్రీత్యురారంధ్రుద్రబలంమహత్ | సక్షోభోదానవేన్ద్రాణాంసముద్రప్రతి
మోభవత్ || ౫ || తేషాంప్రాసాసంపట్టాకశక్తిశూలపరశ్వధాః | శరాంసిచాపవ
జ్రాణిగురూణిముసలానిచ || ౬ || ప్రగృహ్యకోపరక్రాతౌస్సపతౌఇవపర్వతాః | ని
ర్జన్మద్దానపఘటాఘనాఇవఘనాగమే || ౭ || విద్యున్నాలిన్నమస్తేవైసమయాదితిన
ద్రవాః | వర్షమానాస్సమానేకుర్దేవాదేవైస్సురారయః || ౮ || మర్త్యేకృతబుద్ధినాం
జయేవానిశ్చితాత్మనామ్ | అచలానివరాంన్యాసంస్తస్మలానాయథాపురా || ౯ || వి
గర్జన్తఇవామౌఘదాహ్యమౌఘదసద్భృతత్విషః | ప్రబుద్ధాయుర్ధకుశలాఃపరస్పరకృతా
గసః || ౧౦ || భూమాయస్త్రిజ్వలద్భిశ్చైత్యురైశ్చన్ద్రీభాస్వరైః | కోపాద్వాయుర్ధ
లోభాద్వాచూర్ణయన్తఃపరస్పరమ్ || ౧౧ || వజ్రాహతాఃపతన్త్యన్యేలన్యేచక్ర
విదారితాః | బాణైర్విదారితాశ్చన్యేపతన్తిహ్యుదధేర్జలే || ౧౨ || భిన్నస్రగ్ధామహా
రాశ్చప్రభ్రీష్టాస్పరభూషణాః | తిమినక్రముభేష్యేవపతన్తిప్రముథాస్సురాః || ౧౩ || క
దానాంముసలానాంచతోమరప్రానవాజినామ్ | వజ్రశూల్నిపాతానాంపతితానాం

చనర్వశః॥ ౧౪ ॥ శిశ్యశ్లోపలానాంచప్రితానాంచప్రతిభిః । దేవానాంచానవా
నాంచసధూమానాంచవిత్తిహమ్ ॥ ౧౫ ॥ ఆయుధానాంచుహానోఘస్సగరౌఘేభ
తత్త్వపి । ఊహేగైస్తుతైస్తత్రసురాసురకరేరీతైః॥ ౧౬॥ ఆయుధౌమైస్తుసక్రాణాం
క్రియతేసంక్షయోమహాః । తుండ్రాణాంజయోర్యుధేయదాభవతినస్త్రయః॥ ౧౭॥
దేవాసురగణేయద్వత్తిమిసక్తయోభవత్ । విద్యున్నాలీచవేగేనవిద్యున్నాలభవా

—> త్రినద్వికేశ్వరవిద్యున్నాలినోరుద్ధమ్ త్రి —>

మృదః॥ ౧౮॥ విద్యున్నాలీఘనాకారంసస్త్రిశ్వరమభిద్రుతిఃస్వకంనామాత్రివదతేప్యవా
చవదతాంచరః॥ ౧౯॥ నద్దినంయుధితైలాదిందానవోయుధినిశ్చితః॥ యుధాకాక్షీవబల
వాత్వయాహస్యకటాననః॥ ౨౦॥ యుధిన్వదానీంమాజీవకముచ్యతేసద్వికేశ్వరత్వ
మేవంవాదినందైత్యంసస్త్రిశ్వరప్రతాంచరః॥ ౨౧॥ ఉవాచప్రహసంస్తత్రవాక్యాలంకా
రభూషితః । దానవాదమకామానానైవోపసరభక్తుత ॥ ౨౨ ॥ శక్తోహస్తుంకిమా
త్వానంజాతిదోషాద్వికథనే । యుధితావన్వయాపూర్వంసహతోదితిజాయవా॥ ౨౩॥
ఇదానీంతుకథంత్యాహంసహింసేకలదూషణమ్ । ఆకాశంధారయేద్ధోర్భావం
పాతయేద్వాదివాకరమ్ ॥ ౨౪ ॥ సోపిమాంశక్తుయానైవచతుర్భావమపివీ
క్షితుమ్ । ఇత్యేవంమన్త్రీయంస్తత్రనద్దినాప్రతిమోబలే ॥ ౨౫ ॥ బిభేక్షైతేషుతా
దైత్యఃకరిణేవఇవామృదమ్ । విశుతస్యశరప్తస్యపరారుధిరముత్తమమ్ ॥ ౨౬ ॥
సూర్యస్తాస్త్రప్రభావేనయథార్థవజతతథా । సతుతేనప్రహారేణప్రమథాజాతరో
షితాః ॥ ౨౭ ॥ హస్తేనపుత్రముత్పాత్యవిత్తేషగజరాడివ । వాద్యోభిషన్నసృత
రుశ్శీర్షపుష్పమహారథాః॥ ౨౮ ॥ విద్యున్నాలీశరైశ్చిన్నఃపపాతపతగేశవత్ । వృక్ష
సాలాకితంఛిన్నందానవేనవరేషుభిః ॥ ౨౯॥ రోషమాహరయంస్త్రీత్రంసస్త్రిశ్వరసువి
గ్రహః । సోద్యస్యకరమారావేరవేసద్ధృకరేప్రభమ్॥ ౩౦॥ దుద్రావహస్తుంసక్రా
రంమహిషంగజరాడివ । తమాపతస్తంవేగేనవేగేవాయుసమోబలే ॥ ౩౧ ॥ విద్యు
న్నాలీశరశతైఃపూరయామాసనద్దినమ్ । శరకణ్డకితైర్దాత్రైశ్చైలాదిశ్యోదివీక్షి
తః ॥ ౩౨॥ ఆరగ్యహ్యపురంతస్యమహతఃప్రయయాజవాత్ । విలమ్బితాస్సోవిశిరో
భమితత్త్వరణేరభః ॥ ౩౩॥ పపాతమునిశాపేనసాదిత్యోరగ్రభోయథా । అస్తరా
న్నిర్గతైశ్చైవమాయయాసదితేస్సుతః ॥ ౩౪ ॥ ఆజఘాతదాశక్త్యాశైలాదింసమ
వస్థితమ్ । తామేవతువినిష్కృప్యశక్తింశోణితథాషితామ్ ॥ ౩౫ ॥ విద్యున్నాలి
నముద్దిశ్యవిత్తేషప్రమథాగ్రణిః । తయాభిన్నతసుత్రాణోవిభిన్నహృదయస్తదా॥ ౩౬॥
విద్యున్నాల్యపతన్భూమావజ్రాహతఇవాచలః । విద్యున్నాలీవినిహతేసిద్ధచారణి
న్నరాః ॥ ౩౭ ॥ సాధుసాద్భితిచోక్తాస్తేయయుద్దేవముమాపలిమ్ । నద్దినాసా

దితేదై త్యేవిద్యున్మానాహతేమయః ॥ ౩౮ ॥ దదాహప్రమథానీకంసలనుగ్నిరివో
 ధితః । శూలనిద్రానితోరసాగ్రదాచూర్ణితమస్తకాః ॥ ౩౯ ॥ ఇమధిగ్రాధవిద్ధాశ్చ
 ప్రపతన్మిమహర్ణవే । అథవజ్రధరోయమోర్ధదస్సుహాసన్నిస్సుసాంజ్ఞభోగుహః ॥ ౪౦ ॥
 మయమాసురవీరసంయతంప్రహరజ్ఞాన్త్రుగజైర్నృతారయః । నాగన్తనాగాధిపతే
 స్సుతార్మ్యంమయోవదార్యేషువరైశ్చతూర్ణమ్ ॥ ౪౧ ॥ యమంచవిత్తాధిపతిం
 చభిత్వా రరాజమద్భ్రాముద్వవత్తదానిమ్ । తతస్సురైఃప్రమథగజైశ్చదానవాద్య
 ధామాతాశ్చోత్తమదగ్ధవిక్రమాః ॥ ౪౨ ॥ భృశానుఽద్ధాన్త్రీపురంప్రపేదిరేయ
 థాసురాశ్చక్రధరేణసంయగే । తతశ్చశక్త్యానకభేరిసంకులాస్ససింహనాదాదమపు
 త్రభేదకాః ॥ ౪౩ ॥ కపర్దివైస్యేప్రహృతాస్సుమంతితోనివద్యమానాఃశనివజ్రసన్నిభాః ॥

ఇతిశ్రీమద్వ్యపురాణే త్రిపురోపాఖ్యానే త్రిపురదాహే విద్యున్మానివ
 ధాదికథనంనామ అష్టత్రింశదుత్తర శతతమోఽధ్యాయః.

సూతః ॥ అథదైత్యపురాభావేపువ్యయోగోబభూవహ । బభూవతత్రసం
 యుక్తంతద్యోగేనపురత్రయమ్ ॥ ౧ ॥ *తత్రత్రిసయనోదేవోభాగ్రిమయన్నిశితంశర
 మ్ । మమోచత్రిపురేరూర్ణంత్రిసేత్రస్త్రిపురాధిపః ॥ ౨ ॥ తేనముక్తేనబాణేనబాణ
 పుష్పసమప్రభమ్ । ఆకాశంస్వర్ణసంకులశంకృతంతస్యవిరాజితమ్ ॥ ౩ ॥ ముక్తాత్రి

విశుశ్చరణేతైషునాత్రిపురదాహః ॥

దైవతమయంత్రపురేతంశరోత్తమమ్ । దిగ్విగ్ధితంచక్రస్థకప్తమిత్రువహ ॥ ౪ ॥
 వైదూర్యందైవజాద్యష్టాశ్చైలాదిర్ద్రవవర్ణతః । కిమిదంత్యితిప్రచ్ఛశూలపాణింత్రిలో
 చనమ్ ॥ ౫ ॥ తతశ్చశంకులకఃకపర్దిపరమార్ద్రవత్ । ఉవాచసన్నిసంభక్తంసమ
 యోద్యవిసంక్షుతి ॥ ౬ ॥ అథనదీశ్వరస్తూర్ణమగాన్తారుతవద్భవీ । శరస్త్రిపురమా
 గత్యత్రిపురన్తపివేశసః ॥ ౭ ॥ సమయంబీత్యగణపఃప్రాహకాశ్చస్ససన్నిభః । వి
 నాశస్త్రిపురస్యాస్యప్రాప్తోమయసుదారుణః ॥ ౮ ॥ అనేనైవప్రహేణత్వంమయా
 పక్రమవీఘ్నతః । తచ్చుగ్రీవానగ్నివచనంధృజభక్తోమయస్తదా ॥ ౯ ॥ తేనైవప్రహము
 ముఖ్యేనత్రపురాదపసర్పిణః । సోపీషుఃపత్రపుటవద్భిత్వాచైవపురత్రయమ్ ॥ ౧౦ ॥
 త్రిధాభవద్ధుతాశశ్చసోమోనారాయణస్తదా । శరణేజఃపరితానిపురాణిద్విజపుక్త
 వాః ॥ ౧౧ ॥ దుష్టుతదోమాద్దహ్యస్తేమలాస్యేతాన్యథాతథా । మేరుమందర
 కల్పాణిమద్ధిరాణిగృహాణిచ ॥ ౧౨ ॥ సకవాటగవాత్మాణివలభీశోభితానిచ । ప్రా
 సాదాద్యానిరమ్యాణిసూటాగారోత్పటానిచ ॥ ౧౩ ॥ ప్రమదాశతపుష్టానిధనధా
 న్యాయతానిచ । బద్ధద్వజపతాకానిస్వర్ణరౌప్యమయానిచ ॥ ౧౪ ॥ గ్రహాణితస్త్రిం

స్త్రిపురేదానవానామువద్రవే । దహ్యదేదహనాథానదహనేనసహస్రశః ॥ ౧౫ ॥
 ప్రాసాదాగ్రేషుహర్త్యేషుహ్యశోకోవసేషుచ । వాతాయనస్థితాశ్చన్యావ్యకా
 శేషుతలేషుచ ॥ ౧౬ ॥ రహజైరుపగూఢాశ్చరమణ్యోరమజైస్సుచ । ధక్యదేదా
 నవేద్దాగ్నిణామగ్నిదాయితాస్త్రయః ॥ ౧౭ ॥ కాచిష్టియంసమలిక్ష్ణ్యలశక్తాగ
 న్నమస్యతః । అన్యాప్రియస్యవజ్జ్వత్వంగతాగ్నేర్వదనేక్షయమ్ ॥ ౧౮ ॥ ఉపసగ్మ
 తమేకాగువిసర్పిచపలుతాశనమ్ । ఉవాచశతవత్రాక్షీసహస్రాక్షీకృతాజ్ఞలిః ॥ ౧౯ ॥
 హవ్యవాహనభార్యోహంపరస్యపరతావనా । ధర్మసాక్షీతిలోకస్యనమాంత్యంస్మృ
 ష్టుమర్హసి ॥ ౨౦ ॥ సహితస్సాన్వహయాదేవస్సృథయాచాపిసువ్రత । చరేణా
 ప్రేహిస్త్వందేహంగ్రహంచరహితంహిమే ॥ ౨౧ ॥ ఏకాపుత్రముపాదాయబాలకం
 దానవాగ్గనాహుతాశనసమీపస్తాత్త్యువాధపలుతాశనమ్ ॥ ౨౨ ॥ బాల్యం
 దుఃఖలబ్ధశ్చమయాపావకపుత్రక । నార్హస్యేనముపాదాతుం యదితేషాబ్జఖప్రి
 యః ॥ ౨౩ ॥ భూయాత్ప్రియంపరివృజ్యపీడితాదానవాగ్గనా । ఇవతస్త్వర్ణవజలేని
 జఘానవిభూషణా ॥ ౨౪ ॥ హామాతఃపుత్రతాతేతిమాతులేతిచవిహ్వలాః । చుక్రుశు
 స్త్రిపురేనార్యఃపావకజ్వాలవేష్టితాః ॥ ౨౫ ॥ యథాదహతశీతాగ్నిసాన్వమృజం
 జలజాకరమ్ । తథాస్త్రిచక్రపద్మానిదహతిత్రిపురేనలః ॥ ౨౬ ॥ తుషారరాశీక
 మలాకరాణాంయథాదహత్యేమృజకంధిశాస్తే । తత్రైవసోగ్నిస్త్రిపురాగ్గనా
 నాందదాహచక్రాణిచపజ్గజాని ॥ ౨౭ ॥ శరాగ్నితాపాత్సహభిద్రుతానాంసర్వా
 గ్గనానామతికోమలానామ్ । బభూవకాభ్యేగుణనూపురాణామాక్రందతసాంచతదా
 తిమిశ్రమ్ ॥ ౨౮ ॥ దధ్ధానిధవద్దాగ్నిసతోరణానివిస్తీర్ణహర్త్యాణిచవేదికాని ।
 దధ్ధానిదధ్ధానిహరన్తిత్రవతస్త్రితాణార్థమివార్ణవోషే ॥ ౨౯ ॥ గృహైఃపరచ్ఛిర్జ్వ
 లనావలీధైరసౌసముద్రేసలిలంప్రతప్తమ్ । కుపుత్రదోషైఃప్రవత్సోర్వరుద్ధంయథాకు
 లంయూనిధనాన్వితస్య ॥ ౩౦ ॥ గృహైఃప్రతప్తైఃకృథితంసహవ్రాతద్రాణ్ణవేతోయము
 దీర్ఘవేగేవిత్రాసయామాసతిమీన్ద్రసక్రాంతమిజ్జేలాంక్రకృథితంతథావ్యాక ॥ ౩౧ ॥
 దద్ధఃపురోమద్దరపాదకల్పఃపాకారవర్ణస్త్రిపురంపపాత । తైరేవసార్ధంభవనైఃపపా
 తశబ్దంమహాన్దంజనయత్సముద్రే ॥ ౩౨ ॥ సహస్రశృణ్వైర్భవనైర్యదాసీత్యహస్రశృణ్వై
 స్సృణ్వచలేన్ద్రః । నామావశేషంత్రపురంప్రజజ్ఞేహుతాశనాహరవతీప్రయక్షః ॥ ౩౩ ॥
 వ్రదహ్యమానేనపురేణతేనదహత్యపాతాశచివంప్రతప్తమ్ । దుఃఖంమహత్ప్రాప్తజ
 లావమగ్నంతప్తిస్త్వహేనేగతవాన్మయోసా ॥ ౩౪ ॥ శ్రుత్వాతతశ్చదేవేశోరిన్ద్రా
 వజ్రధరస్తథా । శశావతంగృహంచైవమయంచదిశిన్దనమ్ ॥ ౩౫ ॥ అసేవ్యమవ్ర
 తిత్థంచభయేనచసమావృతమ్ । భవిష్యతేమయగృహంసత్యమేవయథానలః ॥ ౩౬ ॥
 యస్యయస్యచదేవస్యభవిష్యతివరాభవః । ద్రక్ష్యన్తిత్రిపురంబుద్ధంతత్రైకంతా

వకంజనాః ॥ ౩౨ ॥ తదేతదద్యాపిగృహంనుయస్యానుయవర్జితమ్ । సాక్ష్యంసమా
 ప్నతేభూయోమయోసౌస్వగృహేవరమ్ ॥ ౩౩ ॥ ఋషయః ॥ భగవద్గుహయో
 యేనగ్రహేణప్రవలాయితః ॥ తస్యనోగతమాఖ్యాహిమయస్యతమసోద్భవమ్ ॥ ౩౪ ॥
 సూతః ॥ దృశ్యదేదృశ్యతేయత్రగుప్తత్రహయోమహా ॥ దైవైర్విష్టోమయత్వా
 పితవ్యయోద్విగ్నమానస్తైః ॥ ౪౦ ॥ తతోయతశ్చిలావేశస్సాస్త్రిణాంవైకరివ్యతి
 తత్తృప్యదేవాయాస్యభీమయమాసురముత్తమమ్ ॥ ౪౧ ॥ ఏవంశస్తాపురంతంచ
 మయందైత్యోసురాధిపః ॥ అగ్నితోవిరగామాశుసహస్రాక్షఃప్రతాపవా ॥ ౪౨ ॥
 పూజయన్తశ్చభూతేశంసర్వేశుప్తాఃపురిశ్వరమ్ ॥ సపూజ్యమానస్త్రిశైశ్చదేవై
 స్రమీత్యుమాదైర్గణాయతైశ్చ ॥ ౪౩ ॥ మాద్వాద్వవల్లర్జగుహుశ్చదేవాజగుశ్చగ్గీతం
 త్రిపురావదానామ్ ॥ సనదురుప్తైశ్చవిభక్తహస్తాఃపితామహువావన్దతంతుహే
 శ్వరమ్ ॥ ౪౪ ॥ ప్రగృహ్యచాపంవిసస్పర్శమాత్వారథాశ్చముష్టుశ్చసురాత్రిలో
 చనః ॥ ఏవంతత్రిపురంస్పర్గందైవతైశ్చసురాసదైః ॥ ౪౫ ॥ హరేణైకేషుతాదగ్ధం
 విక్షిప్తంసుకగాలయే ॥ యిద్దమరుద్రవిజయంపతతేవిజయాహవమ్ ॥ ౪౬ ॥ విజయంత
 స్యసక్రామేదిశతేనవృషధ్వజఃపితృనాంచనవాపేతుయద్దంక్రావయవ్యతి ॥ ౪౭ ॥
 తస్యాస్తరంసవేశ్యదేసర్వేయజ్ఞేదృషోసురాః ॥ ఇదంస్వప్త్యయనంపుణ్యంఇదంపుం
 సవసంమహా ॥ ౪౮ ॥ ఇదంత్రుత్వాపతిత్వాతురుద్రలోకేమహీయతే ॥ ౪౯ ॥ *

ఇతిశ్రీమత్సృపురాణే త్రిపురోపాఖ్యానే త్రిపురదాహేత్రిపు

రసంహార సమాప్తీకథనంనామ ఏకోనవత్పాదం

శతాద్వైత తత్వ తత్వ మోక్షాధ్యాయః

— శ్రీఅమావాస్యాకాలగర్భయ విశేషతపశ్చత్తస్తావ్యదిగర్భయశ్చ—

ఋషయః ॥ కథంగచ్ఛత్యమావాస్యామాసమాసిదివంసప్రవః ॥ విశేషపురు
 రవాసూతతర్పయేచ్ఛకథంపితౄణాం ॥ ౧ ॥ ఏతదిచ్ఛానుహేత్రోతుంప్రభావంతస్య
 ధీనుతః ॥ సూతః ॥ ఏతదేవతుప్రప్నోతుసస్సమధుసూదిసమ్ ॥ ౨ ॥ సూర్యపుత్రా
 యవోవాచయథాతస్మేనిబోధత ॥ శీమశ్శ్యః ॥ తస్యచాహంప్రవత్యోవిప్రభావం
 విస్తరేణతు ॥ ౩ ॥ విశేషుదివిసంయోగంసోమేనసహధీనుతా ॥ సోమాయైవామృ
 తప్రాప్తిఃపితౄణాంతర్పణంతథా ॥ ౪ ॥ సామ్యాబ్ధిపదఃకావ్యాల్గ్నిష్టాజ్ఞా
 స్తతైవచ ॥ యదాచద్వైశ్చసూర్యశ్చనక్షత్రేణసమాగతౌ ॥ ౫ ॥ అమావాస్యా
 గ్నిసంతపికరాత్త్రైకమణ్డలే ॥ తదాసగచ్ఛతిద్రష్టుడివాకరనిశాకరౌ ॥ ౬ ॥ అమా
 వాస్యాంపదిపసేమాతామహపితామహా ॥ అభివాద్యస్తతాతత్రకాలాపేక్షంస
 తిత్తతి ॥ ౭ ॥ అసూర్దమాససోమాద్యపిత్రధేనపరిత్రవా ॥ విశేషపురూరవాదిదా

శ్రీ మత్సృపురాణే

సమాత్రాధిదీర్ఘయా ॥ ౮ ॥ తతస్సుదివిసేనుంవైహ్యుపతస్థేపితవాసపి । ద్విలవం
 చకుహూమాత్రంతాపుభావనిధాయసః ॥ ౯ ॥ సిసిప్రమాణాస్వల్పాతుకుహూ
 మాత్రముపాసతే । కుహూమాత్రబలాద్దేశంజ్ఞాత్వాకుహుముపాసతే ॥ ౧౦ ॥
 తముపాస్యసదాసోమకాలాపేక్షీవతీతుతే । సుధామృతంతుసోమాద్వైవసంతంత
 సృతృప్తయే ॥ ౧౧ ॥ దశభిఃపఞ్చభిశ్చైవసుధామృతపరిశ్రవైః । కృష్ణపక్షభుజాం
 ప్రీతిరుహ్యతేపరమాంశుభిః ॥ ౧౨ ॥ సద్యోభిరతుతాతేనసామ్యేనమధునాచసా ।
 నివాపేరథదత్తేషుపిత్యేణవిధినాతువై ॥ ౧౩ ॥ సుధామృతేనసామ్యేనతర్పయామా
 సవైపిత్రాః । సామ్యాబర్హిషదఃకావ్యాఅగ్నిష్వాత్తాస్తతైవచ ॥ ౧౪ ॥ ఋతు
 రగ్నిస్తృతోవిహైర్యతుస్సంవసరంవిదుః । జగ్నిరేముతవస్తస్సాదృతవోహ్యర్థ
 వాభవః ॥ ౧౫ ॥ పితరోద్ధమాసాజ్జ్ఞోవైయేచతేఋతుసూనవఃపితామహస్యసు
 తవోమాసాచహ్యప్తసూనవః ॥ ౧౬ ॥ ప్రపితామహస్త్పతాదేవాః పఞ్చాబ్జాబ్రహ్మ
 ణస్సతాః । సామ్యాబర్హిషదశ్చైవఅగ్నిష్వాత్తాశ్చతేత్రీధా ॥ ౧౭ ॥ గృహస్థాఢ్యే
 తుయజ్ఞానోహవిర్యజ్ఞార్తవశ్యయే । స్త్పతాబర్హిషదస్తేవైపురాణేనిష్పయంగ
 తాః ॥ ౧౮ ॥ గృహమేధిసశ్యయజ్ఞానోఅగ్నిష్వాత్తార్తవాస్తృతాః । అష్టకావత
 యఃకావ్యాఃపఞ్చహ్యజ్ఞానోహ్యుగ్రీత ॥ ౧౯ ॥ తేషుసంవత్సరోహ్యగ్నిసూనర్యస్తు
 పరివత్సరః । సోమస్త్విద్వత్సరశ్చైవసోమశ్చైవానువత్సరః ॥ ౨౦ ॥ రుద్రస్యవస్స
 రస్తేహంపఞ్చాబ్జాయేయుగాత్మకా । కాలేనాధిష్ఠితస్తేహంచస్త్రీమాసోవతేసుధా
 మ్ ॥ ౨౧ ॥ ఏతేస్తృతాదేవకృత్యాసోమపాశ్చోష్ణపాశ్చయే । తాంస్తేనతర్పయా
 మాసయావదాసీత్పురూరవాః ॥ ౨౨ ॥ యస్సాస్త్రిసూతయేసోమోమాసిమాసివి
 శేషతః । తతస్సుధామృతంతదైవపితౄణాంసోమపాయినామ్ ॥ ౨౩ ॥ ఏత
 త్తదమృతంసోమస్సుధాచమధువైవహి । తతఃపీతసుధంసోమంసూర్యోసావేకరశ్చి
 నా ॥ ౨౪ ॥ యుగావ్రరోదితేవైవచస్త్రీరేభోవరిస్థితే । ఆప్యాయయన్తినసుధం
 సోమంతుసోమపాయినమ్ ॥ ౨౫ ॥ నిశ్యేషావైకలఃపూర్వాయుగతప్యాయతే
 పురా । సుషుమ్నాప్యాయమానస్యభాగంభాగమహాఃక్రమాత్ ॥ ౨౬ ॥ దేవైః
 పీతసుధంసోమంపురావశ్చస్త్రిజేద్రవిః । పీతంపఞ్చదశాహంతురశ్చివైకేనభాస్క
 రః ॥ ౨౭ ॥ ఆప్యాయయన్సుషుమ్నాభాగంభాగమహాఃక్రమాత్ । సుషుమ్నా
 ప్యాయమానస్యశుక్లేవస్త్రివైకలః ॥ ౨౮ ॥ తస్మాద్దగ్నివైకకృష్ణాశ్శుక్లాహ్య
 ప్యాయయన్తచ । ఏవంసాసూర్యవీర్యేణచస్త్రీస్యాప్యాయితాతనుః ॥ ౨౯ ॥ పా
 ర్ణమాస్యాంసదృశ్యేతశుక్లస్సముర్జమణ్డలః । ఏవమాప్యాయితస్సోమఃక్షీయతే
 చపునఃపునః ॥ ౩౦ ॥ సమృద్ధిరేవసోమస్యపక్షయోశుక్లకృష్ణయోః । ఇత్యేషపితౄ
 మాన్సోమస్త్పతైస్తద్వత్సుధాత్మకః ॥ ౩౧ ॥ కాన్తఃపఞ్చదశైస్సాన్ధంసుధామృతవః

త్రైవైః । అతఃపరం ప్రవత్యైమిపర్వణామస్యయాశ్చయే ॥ ౩౨ ॥ యథాగ్రన్ధిభిర్యోగైః
 శతపత్రతానీతుమేషునామ్ । తయాధమాసాస్తస్యర్తుశుక్లకృష్ణాస్తువైష్ణవతాః ॥ ౩౩ ॥
 పూర్ణమాసస్యయోభేదేగ్రన్ధయస్సన్ధయస్తథా । అధమాసస్యపర్వాణిద్వితీయావ
 భృతీనిచ ॥ ౩౪ ॥ అగ్న్యథాసక్తీయాస్తస్మాన్మీయస్తేపర్వసన్ధిమి । తస్మాత్తుపర్వ
 ణోహ్యదాప్రతిపద్యాదిసన్ధిమి ॥ ౩౫ ॥ సాయాష్టాహ్యనుమత్యాయద్వాలవౌకా
 లఉచ్యతే । లవౌద్వానేవకాలాయఃకాలాజ్ఞేయోపరాష్ఠికః ॥ ౩౬ ॥ ప్రకృతిఃకృ
 ణ్ణపక్షస్యకాలేవనేవరాష్ఠికే । సాయాష్టాహప్రతిపదస్తస్ససకాలఃపార్థమాసకః ॥ ౩౭ ॥
 వ్యతిపాతేస్థితేసూర్యేలేభామూర్ధంయుగాంతరే । యుగాంతరేదితేచైవచన్ద్రేలే
 భౌపరిస్థితే ॥ ౩౮ ॥ పూర్ణమాసావ్యతిపాతాయదాపశ్యేన్నరస్సరమ్ । యావన్తై
 తువ్యతిపాతేయస్మిన్నాగ్రేవసన్ధితా ॥ ౩౯ ॥ తత్రైవసూర్యముద్దిశ్యదృష్టాసృష్ట్యా
 తుమ్హస్మి । సచైవసక్రియాకాలస్తవఃకాలాభిధీయతే ॥ ౪౦ ॥ పూర్ణేష్టఃపూర్ణపక్షే
 తురాతిసన్ధిమపూర్ణిమా । తస్మాదాప్యాయనేయేదావ్యతిపాతేతుపూర్ణిమా ॥ ౪౧ ॥
 చన్ద్రాదిత్యపరాష్టాతుపూర్ణత్వాత్పూర్ణిమాన్పుతా । యస్మాన్జాననుమన్యస్తే
 పితరోదైవతైస్సహ ॥ ౪౨ ॥ తస్మాదనుమతిర్నానుపూర్ణిమాప్రతిమాన్పుతా । అ
 త్యర్థంరాజతేయస్మాత్పర్ణమాస్యాంసశాకరః ॥ ౪౩ ॥ రజ్జనాచైవచన్ద్రేస్యరా
 కేతికవయోదికుః । అమావసేతమృతేతుదర్శనాదర్థఉచ్యతే ॥ ౪౪ ॥ ద్వాద్వాల
 వాచమావాస్యాంసకాలస్సర్వసన్ధిమి । ద్వ్యక్షరకుహుమాత్రశ్చపూర్వకాలస్తస్స
 స్పృతః ॥ ౪౫ ॥ దృష్టచన్ద్రాత్వమావాస్యమధ్యాష్టాప్రభృతీపాతైః । దివాతమా
 ధ్వంరాత్యాంతుసూర్యేప్రాప్తేతుచన్ద్రమాః ॥ ౪౬ ॥ సూర్యేణసహసోగచ్ఛే
 త్ప్రీతస్సానాతువైతతః । సమాగమ్యలవౌద్వాతుమధ్యాష్టాన్నివతద్రవిః ॥ ౪౭ ॥
 ప్రతిపక్షుక్లపక్షస్యచన్ద్రమానుర్యమణ్డలాత్ । నిర్దుచ్యమానయోర్మధ్యేతయో
 ర్మణ్డలయోస్తువై ॥ ౪౮ ॥ తస్మాద్దివాహ్యమావాస్యోగృహ్యతేయోదివాకరః । కు
 హేద్భికాకినాలేక్షుంయుస్మాత్కాలస్సమాప్యతే ॥ ౪౯ ॥ తత్కాలస్సమతాహ్యేషా
 అమావాస్యాంకుహూన్పుతా । సినివాలీప్రమాణంతుక్షీణపవనిశాకరః ॥ ౫౦ ॥
 అమావాస్యాంపిత్యర్కంసినివాలీతదాన్పుతా । అనుమాతీత్సరాకాచప్రమాణం
 తుకుహూస్తథా ॥ ౫౧ ॥ ఏతాసాంద్విలపఃకాలఃకుహూమాత్రాకుహూన్పుతా ।
 ఇత్యేకపర్వసన్ధిసాంకాలావైద్విలపస్సృతః ॥ ౫౨ ॥ పర్వణాంతుల్యకాలస్తవహ్య
 కృతివపట్క్రియాచన్ద్రీసూర్యవ్యతిపాతేసామవైపూర్ణిఫేడుభే ॥ ౫౩ ॥ ప్రతిపత్ప్రీతి
 పన్నస్తుపర్వకాలాద్విమాత్రకః । కాలఃకుహూసినివాలోసముద్భౌద్విలపస్సృతః ॥ ౫౪ ॥
 అర్కనిర్మణ్డలేసోమఃపర్వకాలఃకలాస్సహః । యస్మాదాపూర్వతేసోమఃపఞ్చదశ్యాం

తుస్సూర్ణిమా ॥ ౫౫ ॥ దశభిఃపశ్చభిశ్చైవకలాభిర్దివసఃక్రమాత్ । తస్మాత్పశ్చ
దశేసోమకలావై నాస్తిపోడశీ ॥ ౫౬ ॥ తస్మాత్సోమస్యవిప్రక్తపశ్చదశ్యంమహా
క్షయః । ఇత్యేతేపిఠరోదేవాసోమపాసోమవర్ధనాః ॥ ౫౭ ॥ ఆర్తవాసాత్సతా
వాద్వా దేవాస్తాంభావయన్తిహి । అతఃపరంప్రవత్యౌమి పిశ్యభాన్ధాధిభుజస్తు

— శ్రాద్ధభోక్తృపితృనిర్ణయ ప్రధతినిర్ణయశ్చ శి —

యే ॥ ౫౮ ॥ తేహంగతించసంస్థంవాప్రాప్తింశ్రాద్ధస్యవైవహి । నమృతానాంగతిశ్చ
క్యాజ్ఞాతుంవాపునరాగతిః ॥ ౫౯ ॥ తపసాహిష్యసద్ధేనకింపునర్వాంసవతుమా । అ
త్రదేవాన్పితౄన్చైవపితరౌలాకికాస్సృతాః ॥ ౬౦ ॥ తేహం తేదర్శసామధ్యాన్య
తాపాయోజ్యగాద్విదైః । యదిచాశ్రమధర్మేణసమృద్ధిస్థావైర్వ్యవస్థితాః ॥ ౬౧ ॥
అన్యేచాత్రప్రసేదప్రీతద్ధాయితేషుకర్మసు । బ్రహ్మచర్యేణతపసాయజ్ఞేనక్రియయా
భువి ॥ ౬౨ ॥ శ్రాద్ధేనపిద్యయాచైవాన్నప్రధానససప్తధా । కర్మస్యేతేషుమేనక్తా
వర్తవ్యాదేహపాతనాత్ ॥ ౬౩ ॥ దేవైస్తబ్ధితృభిసాద్ధంబుష్ట్యాపైసోమపైస్త
థా । స్వర్గతాదివిమోదవైపితృవస్తముపాసతే ॥ ౬౪ ॥ ప్రజావతాంప్రసిద్ధేహుడో
క్తశ్రాద్ధకృతాంచవై । తేహంగివాపేదన్తానతతుర్లీనైస్తుబాధవైః ॥ ౬౫ ॥ మా
సంశ్రాద్ధంహిభుజ్ఞానాస్తృప్యస్తేసోమలోకతైః । ఏతేమనుష్యాఃపిఠరోమాంసత్రా
ద్ధంభుజస్తువై ॥ ౬౬ ॥ తేభ్యఃపరేతుయేత్వస్యేనజీర్ణాకర్మయోగః । భగ్నిష్టాశ్చ
శ్రమధర్మేషుస్వధాస్వాహావివర్జితాః ॥ ౬౭ ॥ భిన్నాదేహదురావస్థాప్రేతభూతా
యమక్షయే । స్వకర్మాభ్యుచితమ్రాయాతనాస్థానమాగతాః ॥ ౬౮ ॥ దీప్త
శ్చైవవతిశుమోశ్చత్పత్తులశ్చవివాససః । తుష్టిపానాభిభూతాస్తేవిద్రవస్థితత
ప్రతః ॥ ౬౯ ॥ సరిస్పరస్తథాగానిపుమరీణ్యశ్చసర్వతః । పరాన్నాస్యభికాక్షు
ప్రఃకాల్పమానాస్తతస్తతః ॥ ౭౦ ॥ స్థానేషుపాత్యమానాయేయాతనాస్తేషుతేషు
వై । శాల్మల్యాంవైతరణ్యాంతుకుమ్భాన్యంకారవృణాల్కే ॥ ౭౧ ॥ అసిపత్రవనేనై
వపాత్యమానాస్సృకర్మభిః । తత్రస్థానాంతుతేహంచైవఃఖతానామశాయినా
మ్ ॥ ౭౨ ॥ తేహంలోకాన్తరస్థానాంబాధవైర్నామగోత్రతః । భూమావాస్తృతద
ర్శేషుదన్తాఃపిష్టాన్త్రయస్తువై ॥ ౭౩ ॥ ప్రాప్తాస్తృతర్పయస్త్యేవప్రేతస్థానేష్వధిష్ఠి
తాః । ఇవాన్ష్టాయాతయాన్ధానంప్రభగ్నిష్టాయేచపశ్చధా ॥ ౭౪ ॥ పశ్చాద్యేస్థావరాం
తేవైభూతానీకేప్రయత్నతః । యేచాస్యేస్థావరాస్తేవైభూతదిష్టైస్సృకర్మభిః ॥ ౭౫ ॥
నానాకూపాసుజాతేసుతిర్యగ్యోగేషుమూర్తిషు । యదాహారాభవస్త్యేతేతాసుతా
స్వితియోగిషు ॥ ౭౬ ॥ తస్మింస్తస్మింస్తదాహారోశ్రాద్ధంత్తంతుప్రీణయేత్ । కాతే
న్యాయాగతంపాత్రేవిధినాప్రతిపాదితమ్ ॥ ౭౭ ॥ ప్రాపువస్త్యమరాదత్తంయత్రయ
త్రచతిష్ఠతి । యథాగోషుప్రతిష్ఠాసువతోసివిస్తతిమాతరమ్ ॥ ౭౮ ॥ తద్వచ్ఛాస్తేషుద్భవో

నోమన్త్రఃప్రావయతేపురమ్|ఏవంహ్యవికలంత్రాధంత్రద్ధాదతంమనుర్భవీత్||౧౯||
 సనతుమారఃప్రావాదపశ్యద్వివేకమనుషా|గతాగతజ్ఞఃపితావాంప్రాప్తిత్రా
 ధస్యచైవహి||౨౦||కృష్ణపక్షస్తవహస్తేహంశుక్లేస్యహస్తాయశర్వరీ|ఇత్యేతే
 పితరోదేవాదేవాశ్చపితరస్తుయే||౨౧||అన్యోస్యపితరోహ్యేదేవాశ్చపితరో
 దివి|ఏతేతుపితరోదేవామనుష్యాఃపితరస్తువై||౨౨||పితాపితామహశ్చైవతతై
 వప్రపితామహః|ఇత్యేవమిషయఃప్రాక్తోపితృణాంసోమపాయినామ్||౨౩||
 ఏతద్విత్తమహత్వంహిపురాణేనిశ్చయంగతమ్|ఇత్యేవసోమసూర్యాభ్యామైశస్యవ
 సమాగమః||౨౪||అవాప్రితద్ధయాశ్చైవిపితృణాంనైవతర్షణమ్|పర్వణాం
 చైవయఃకాలోయాతనాస్థానమేవ||౨౫||సమాసాత్కర్తృతస్తుభ్యంసర్గపక్షస
 నాతసః|వైదూష్యానతత్సర్వంకథితంత్వేకదేశకమ్||౨౬||అశక్యంపరిసఙ్ఖ్యా
 తుంత్రద్దేయంభూతిమిచ్ఛతా|స్వాయమ్భువస్యదేవస్యపక్షసర్గోమయేరితః||౨౭||
 విస్తరేణానుపూర్వాప్యభూయఃకింకథయామివః||౨౮|| * *

ఇతిశ్రీమత్పురురాణే మన్వన్తరానుకీర్తనే అమావాస్యకాలనిర్ణయాది
 కథనంనామ చత్వారింశదుత్తరశతతమోధ్యాయః.

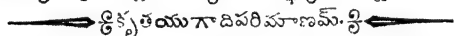
—ద్వినిమేషాదిదివ్యసంవత్సరాంతకాలనిర్ణయః ౩—

ఋషయః||చతుర్వ్యూహనియానిన్యూఃపూర్వేస్వాయమ్భువేన్తరే|ఏహంని
 సర్గంసఙ్ఖ్యాంచశ్రోతుమిచ్ఛామివిస్తరాత్||౧||సూతః||పుథివీమృతప్రసక్తేననమ
 యాప్రాగుదాహృతమ్|తేహంచతుర్వ్యుగంతేవంతద్వత్స్యమినిబోధత||౨||ప్రస
 ఙ్ఖ్యాసహిసఙ్ఖ్యాయవిస్తరావైవకృష్ణశః|తాకికేనప్రమాణేతునిష్పద్యాదప్రమా
 నుషమ్||౩||సహాపీహప్రసఙ్ఖ్యాయవత్స్యమీహచతుర్వ్యుగమ్|నిమేషతుల్యకాలా
 నిమాత్రాలఘుక్షరాణిచ||౪||కాస్తానిమేషాదశపజ్ఞాప్రవృత్తింశచ్చకాస్తాగణయే
 త్కలాంశు|త్రంశత్కలాశ్చైవభవేత్సహారస్తస్త్రింశతారాత్ర్యహసీసమే
 తే||౫||అశూలారాత్ర్య్విభజతేసూర్యోమానుషలోకః|రాత్రిస్వహస్తాయ
 భూతానాంచేష్టాయైకర్షణామహః||౬||ఏత్యేరాత్ర్యహసీమాసఃప్రవిభాగస్త
 మోపునః|కృష్ణపక్షస్తవహస్తేహంశుక్లేస్యహస్తాయశర్వరీ||౭||త్రంశద్వేమానుషా
 మాసాపితృమాసస్పృశవ్యతే|సతానిత్రీణమాసానాంపస్త్యోవాభ్యధికానితు||౮||
 పిత్ర్యస్సంవత్సరోహ్యమానుషేణవిభావ్యతే|మానుషేజైవమాసేనవర్షాణాం
 యచ్ఛతంభవేత్||౯||పితృణాంతానివర్షాణిసఙ్ఖ్యాతానితుత్రీణైవ|దశచైకా
 ధికామాసాపితృసఙ్ఖ్యేహకీర్తితాః||౧౦||తాకికేనప్రమాణేనఅబ్ధోయోమానుష
 స్సృతః|ఏతద్దివ్యమశూరాత్రమిత్యేషావైదికీశ్రుతిః||౧౧||దివ్యేరాత్ర్య

శ్రీ మత్సృపురాణే.

హనీవర్షంప్రవిభాగస్తయోఃపునః । అహస్తయమదర్శశ్చ రాత్రిర్యాదక్షిణాయ
నమ్ ॥ ౧౨ ॥ పతేరాత్ర్యహనీద్యేప్రసక్త్యాతంతయోఃపునః । త్రింశద్వానితువద్వా
ణిదైవోమాసస్తుసప్తతః ॥ ౧౩ ॥ మానుషాణాంతంతయవ్యదివ్యమాసాస్త్రయస్తు
తే । తత్రవసహసక్త్యతోదివ్యపమవిధిస్తృతః ॥ ౧౪ ॥ త్రీణివర్షతాన్యేవపట్టవద్వాస్త
తైవచ । దివ్యసంవత్సరోహ్యేషమానుషేణప్రకీర్తితః ॥ ౧౫ ॥ త్రీణివర్షసహస్రాణి
మానుషేణప్రకీర్తితః । త్రింశదన్యానివద్వాణిస్తృతస్సప్తదివ్యసంవత్సరః ॥ ౧౬ ॥ నవయానిసహ
స్రాణివద్వాణాంమానుషాణిచ । వద్వాణిసవతిశ్చైవభువిసంవత్సరస్తృతః ॥ ౧౭ ॥

పత్తిర్నిశతుసహస్రాణివద్వాణాంమానుషాణితు । వద్వాణాంతచ్చశంఖ్యేయందివ్యో
హ్యేపమవిధిస్తృతః ॥ ౧౮ ॥ త్రీణివర్షసహస్రాణివద్వాణాంమానుషాణిచ । పట్టిశ్చై
వసహస్రాణిసక్త్యాతానితుసక్త్యయా ॥ ౧౯ ॥ దివ్యంవర్షసహస్రంతుస్రాహుస్స
క్త్యావిదోజనాః । ఇత్యేతద్వపిభిర్గీతందివ్యయాసక్త్యయాద్విజాః ॥ ౨౦ ॥ దివ్యేనైవ

శ్రీకృతయుగాదిపరిమాణమ్. ౨

ప్రమాణేనయుగసక్త్యాప్రకీర్తితా । చత్వారిభారతేవక్ష్యేయంగానియువయోబ్రు
వమ్ ॥ ౨౧ ॥ కృతంత్రేతాద్వాపరంచకలింధైవచతుర్భుగమ్ । పూర్వంకృతయుగం
నామతతస్సేతాభిధీయతే ॥ ౨౨ ॥ ద్వాపరంచకలింధైవయుగానిపరికల్పయేత్ ।
చత్వార్యమనుసహస్రాణివద్వాణితుకృతంయుగమ్ ॥ ౨౩ ॥ తస్యతావచ్చతీనన్ధ్యాం
సన్ధ్యాంశశ్చతథావిధః । ఇతరేషుససన్ధ్యేషుససన్ధ్యాంశేషుచత్రుషు ॥ ౨౪ ॥ ఏక
పాదేనవర్తనైసహస్రాణిశతాణాం । త్రేతాత్రీణిసహస్రాణియుగసక్త్యావిదోవి
దుః ॥ ౨౫ ॥ తస్యాపిత్రతీనన్ధ్యాంసన్ధ్యాంశశ్చన్ధ్యవాసః । ద్వేసహస్రే
ద్వాపరంచసన్ధ్యా సన్ధ్యాంశతత్పతే ॥ ౨౬ ॥ సహస్రమేకంవద్వాణాంకలిరే
వప్రకీర్తితః । ద్వేశతేచతథాన్యేచసన్ధ్యాసన్ధ్యాంశయోస్తృతః ॥ ౨౭ ॥ ఏషా

ద్వాదశసాహస్రీయుగంభ్యాతుససంజ్ఞితా । కృతంత్రేతాద్వాపరంచకలిశ్చైతచతు
ష్టయమ్ ॥ ౨౮ ॥ తత్రసంవత్సరాస్సప్తమానుషాస్తాన్నిబోధత । చత్వారింశత్త
థాత్రీణికృతంయుగమిహుచ్యతే ॥ ౨౯ ॥ వింశతత్సహస్రాణికాలోహ్యేషచ
తుర్భుగః । పృథక్త్వేనైహవత్సామియుగానిభూబోధత ॥ ౩౦ ॥ యుగానిదశద్వేప
శ్చుపశ్చువైవాత్రసక్త్యయా । అష్టావింశత్సహస్రాణికృతంయుగమిహుచ్యతే ॥ ౩౧ ॥
అయితంతుతథాపూర్ణద్వేవాన్యేయంతేపునః । పద్వింశచ్చసహస్రాణిసక్త్యాతా
నితుసక్త్యయా ॥ ౩౨ ॥ త్రేతాయుగస్యసజ్జ్యేవమానుషేణతుకీర్తితా । అష్టాశత
సహస్రాణివద్వాణాంమానుషాణితు ॥ ౩౩ ॥ చతుష్షష్ఠిసహస్రాణివద్వాణాంద్వాప

రంయుగమ్ । చత్వారినియతానిస్యర్వహణితుకలిర్యుగమ్ ॥ ౩౪ ॥ ద్వాత్రింశ
చృతథాన్యానిసహసాగ్రిణితుసంఖ్యయా । ఏతత్సాలియుగంప్రొక్తంమానుషేణప్ర
మాణతః ॥ ౩౫ ॥ ఏషచతుర్వ్యుగావస్థామానుషేణప్రకీర్తితాః । చతుర్వ్యుగస్యస
ఖ్యతాసంఖ్యాసంఖ్యాంశకైః సుహ ॥ ౩౬ ॥ ఏషచతుర్వ్యుగాఖ్యాతుసాధితాత్వేకసప్తతి ।

—౬ మన్వన్తరపరిమాణనిర్ణయః:౬—

కృతత్రేతాదియక్తాసాహసోరన్తరముచ్యతే ॥ ౩౭ ॥ మన్వన్తరస్యసఖ్యాతుమాను
షేణానిబోధత । ఏకత్రింశత్తథాకోట్వ్యసంఖ్యతాసంఖ్యయాద్వితైః ॥ ౩౮ ॥ తథా
శతసహస్రాణిదశచాన్యానిభాగశః । సహస్రాణిచద్వాత్రింశచ్ఛతాన్యప్రతికాని
చ ॥ ౩౯ ॥ అశీతశ్చైవవహ్నశ్చమాసాశ్చైవాధికాస్తపశ్చ । మన్వన్తరస్యస
ఖ్యైషామానుషేణప్రకీర్తితా ॥ ౪౦ ॥ దివ్యేనవప్రమాణేనప్రవత్యౌచ్యన్తరం
మునేః । సహస్రాణాంశతాన్యాహుర్నవచైవతుసంఖ్యయా ॥ ౪౧ ॥ చత్వారింశ
త్సహస్రాణిహసోరన్తరముచ్యతే । మన్వన్తరస్యకాలస్త్రయైగైః సుహప్రకీర్తితః ॥ ౪౨ ॥
ఏషచతుర్వ్యుగాఖ్యాతుసాధికాహ్యేకసప్తతి । క్రమేణపరివృత్తాస్తాహసోరన్తరము
చ్యతే ॥ ౪౩ ॥ ఏతచ్ఛతాన్యశ్చగుణంకల్పమాహుస్తతద్విదః । కల్పప్రమాణాద్విగుణో
యథాభవతీసంఖ్యయా ॥ ౪౪ ॥ తతస్తుప్రళయఃకృతస్సంశ్చతుస్సప్తశ్చయోమహాః ।
చతుర్వ్యుగసమాఖ్యతాద్వాపరంకలిమేవచ ॥ ౪౫ ॥ యుగవర్జనమవేద్యతాద్విధా
వక్తుంశక్యతే । ప్రమాగతంశుయాప్యేతత్తుభ్యంసౌక్తంయుగద్వయమ్ ॥ ౪౬ ॥
ఋషివంశప్రసజ్జేనవ్యాకులత్వాద్భక్తాక్రమాత్ । నోక్తంప్రేతాయుగంశేషంతద్వ

—౬ త్రేతాయుగగర్భాః:౬—

త్యౌమినిబోధత ॥ ౪౭ ॥ అథత్రేతాయుగస్యాహసనుసప్తర్షయశ్చయే । త్రౌత
స్తార్తంధుర్వంధర్మంబ్రహ్మణాతుప్రచోదితా ॥ ౪౮ ॥ దాదాగ్నిశిఖాత్రసమృద్ధం
ఋగ్యజుస్సానుసంహితమ్ । ఇత్యాదిబహులంశ్రౌతంధర్మంసప్తర్షయోబ్రువన్ ॥ ౪౯ ॥
పరవృరాగతంధర్మంస్తార్తంతాపచారలక్షణమ్ । వర్ణాశ్రమాచారయుక్తంమను
స్సాయమ్యువోప్రవీత్ ॥ ౫౦ ॥ సత్యేనబ్రహ్మచర్యేణశ్రుతేనతపసాతథా । తేషాం
సుతప్తతపసామాద్వేణానుక్రమేణహ ॥ ౫౧ ॥ సప్తర్షిణాంమనోజ్యేవఅదాత్రేతా
యుగేతితి । అబుద్ధిపుర్యోకంతేనసకృత్యుర్వక్తమేవచ ॥ ౫౨ ॥ అభివృత్తాస్త్రతే
మన్తార్గతతైస్తారకాదిభిః । ఆదికత్వేహిదేవానాంప్రాచుర్యుతాస్త్రతేన్వయమ్ ॥ ౫౩ ॥
ప్రమాణేష్యథసిద్ధానామన్యేషాంచప్రవర్తయైః । మన్తశ్చయోగోవ్యతీతేషుకత్వేష్య
హసహస్రశః ॥ ౫౪ ॥ తేమన్తార్వైపునస్తేషాంప్రతిభాయాముపశ్రితాః । ఋషో
యజుఃషివామానిమన్తార్శ్చాధర్వణాశ్చయైః ॥ ౫౫ ॥ సపూర్విభిస్తుతేప్రోక్తాస్త్యాన్
ర్తంతుమనురబ్రవీత్ । త్రేతాదోషహతావేదాఃకేవలంధర్మసేతవః ॥ ౫౬ ॥ సంహో

శ్రీ మత్స పురాణే.

ధాదాయుషశ్చైవవస్యతేద్యావరేషుతే । ఋషయస్తవసోవేదోనాశామారాత్ర
 మధీయతే॥ ౫౭॥ అనాదినిధనాదీనిపూర్వేప్రోక్తాస్త్వయమ్భవా । స్వధర్మసంస్కృ
 తాన్తాన్మోక్షాన్యథాధర్మంయుగేయుగే॥ ౫౮॥ విక్రయస్తేస్వధర్మాత్తువేదవేదాధ్యాయా
 యుగమ్ । ఆరమ్భయజ్ఞాఃక్షత్రస్యహవిర్యజ్ఞావిశేష్తస్సన్మృతాః॥ ౫౯॥ పరిచారయజ్ఞాశ్చ
 ద్రశ్యజవయజ్ఞాశ్చబ్రాహ్మణాః । తతస్సముదితావర్ణాస్త్రీతాయాంధర్మశాలినః॥ ౬౦॥
 క్రియావస్తప్రజావస్తస్సమృద్ధాస్సఖనశ్చవై । బ్రాహ్మణైశ్చవిధీయస్తేక్షత్రీయాక్షత్రీ
 యైర్విశః॥ ౬౧॥ వైశ్యాశ్చాద్రానువర్తంతేతతఃపరమన్గ్రహత్ । శుభాఃప్రకృతయ
 స్తేషాంధర్మవర్ణాశ్రమాశ్రయాః ॥ ౬౨ ॥ సజ్జన్మితేనమనసావాచావాహాస్యక
 ర్మణా । తేతాయుగేద్యవిఫలేకర్మారమ్భఃప్రసిద్ధతే ॥ ౬౩ ॥ ఆయూరూపంబలం
 మేధాఆరోగ్యంధర్మశీలతా । సర్వసాధారణంహేళితదాసీత్యైత్రాయుగేతువై॥ ౬౪॥
 వర్ణాశ్రమవ్యవస్థానంతేషాంబ్రహ్మతథాకరోత్ । సంహితాశ్చవర్తమాన్త్రాగ్ముషీ
 భిర్భ్రష్మాణస్సతైః ॥ ౬౫ ॥ యజ్ఞాఃప్రవర్తితాశ్చైవతదాహేళ్యవతుడైవతైః । యా
 మైశ్చక్షైర్భయైశ్చైవసర్వేసాధనసమ్భృతైః॥ ౬౬॥ సాధనవిశ్వభూతైశ్చైవదేవేస్త్రీ
 ణమహాజనా । స్వామ్యమ్భువేస్త్రరేచేవైస్తైర్యజ్ఞాఃప్రాక్ష్యన్వర్తితాః॥ ౬౭॥ సత్యంజ
 వస్తవోదానంపూర్వధర్మైర్యుజ్జవ్యతే । యథాధర్మస్యగ్రసతోయాసాధర్మస్యవ
 ర్ధతే ॥ ౬౮ ॥ యూయంతేచతదాశూరోనయుష్మాన్తాన్తవహాబలాః । న్యస్తదణ్డామ
 హోయోగాయజ్ఞానోబ్రహ్మవాదినః॥ ౬౯॥ వత్సవత్రాయతాక్షాశ్చపృథువక్త్రా
 స్సుసంహితాః । సింహూరసాగ్రామహాసత్వామత్తమాతజ్జగామినః॥ ౭౦॥ మహా
 ధనుర్ధరాశ్చైవత్రేతాయాంచక్రవర్తినః । సర్వలక్షణసమ్పూర్ణాస్యగ్రోధపరిమణ్డ
 లాః॥ ౭౧॥ న్యగ్రోధాతుస్త్పృతావాపియోసాన్యగ్రోధఉచ్యతే । వ్యాయామోనో
 చ్ఛ్చియోయస్యస్త్యధఙ్గర్ధ్వంచదేహీనామ్॥ ౭౨॥ సముచ్చయిపరిణాహేన్యగ్రోధ
 పరిమణ్డలే । చక్రంధోమణిర్భూర్యానిధిరశ్చోగజస్తథా॥ ౭౩॥ ప్రోక్తాసన్తరతాని
 పూర్వేస్వామ్యవేస్తరే । విష్ణోరంశేనజాయస్తేపృథివ్యాంచక్రవర్తినః॥ ౭౪॥ మ
 స్యస్తరేషుసర్వేషుఅతీతానాగతేషువై । భూతభవ్యానియానిహవర్తమానానియా
 నిచ॥ ౭౫॥ తేతాయుగానితేష్యత్రజాయస్తేచక్రవర్తినః । భద్రాణీమానినైతేషాంవి
 భావ్యస్తేమహీభృతామ్॥ ౭౬॥ అత్యద్భుతానిచత్వారిబలంధర్మస్సఖంధనమ్ । అన్యో
 న్యస్యావరోధేనప్రాప్యస్తేతైర్మృపైస్సుమమ్॥ ౭౭॥ అగ్ధోధర్మశ్చకామశ్చయశోపిజ
 యపవచవిశ్వర్యేణాణిమాద్యేనప్రభుశక్తిబలాన్వితాః ॥ ౭౮॥ శుశ్రీతేతవసాచైవ
 ఋషయస్తైర్భవన్తిహి । బలేనాభిభవంతేచతేనదానవమానవాః॥ ౭౯॥ లక్షణైశ్చై
 వజాయస్తైశ్చరీరస్థైరమానుషైః । కేశాస్థితాలలాయేణజిహ్వవపరిమార్జనైః ॥ ౮౦ ॥

శ్యామప్రభాశ్చతుర్దంష్ట్రాశ్రవసాశ్చార్ధరామకాః । ఆజానుబాహవశ్చైవతాలహస్తావృషాకృతిః ॥ ౮౧ ॥ పరిణాహప్రమాణాభ్యాంసింహసగ్రాధాశ్చమేధినిః । పాదయోశ్చక్రమస్యేతుశ్చపద్మాచహస్తయోః ॥ ౮౨ ॥ పశ్చాత్తీతసహసాణిజీవస్తేహ్యజరామయాః । అనన్తాగతయస్తేహంతేచలశ్చక్రవర్తి నామ్ ॥ ౮౩ ॥ అన్తరిక్షేసముద్రేషుపాతాలేవస్యతేషుచ । ఇజ్యాదానంతపస్యంతేతాధర్మాస్తువైస్త్రుతాః ॥ ౮౪ ॥ తదాప్రవర్తతేధర్మోవన్తాశ్రమవిభాగశః । నుర్యాదాస్థాపనార్థంచదణ్డశిఃప్రవర్తతే ॥ ౮౫ ॥ హృష్టపృష్టజనాస్సుర్వేఆరోగ్యపుష్కలానసాః । ఏకోవేదశ్చతుష్పదస్త్రైతాయాంతివిధస్త్రుతిః ॥ ౮౬ ॥ త్రిణివర్ణసహసాణిజీవస్తేతత్రతాఃప్రజాః । పుత్రపౌత్రసమాకీర్ణమియస్తేచక్రమేణతః ॥ ౮౭ ॥ ఏషత్రేతాయుగేత్రేతాసభ్యయాతాన్నిబోధత । త్రేతాయుగశ్చభావానాంసన్ధ్యాంపాదేనవర్తతే ॥ ౮౮ ॥ సన్ధ్యాపాదేస్యభావాచ్చయోంశఃపాదేనతిష్ఠతి ॥ ౮౯ ॥

ఇతిశ్రీమత్సృపురాణే మన్వంతరానుకీర్తనేఽమోహదీకాలగర్భం

కథనంనామ ఏక చ త్వారిం శ దు ద్త ర శ త త మో ధ్యా యః

23 FEB 1931

శ్రీత్రేతాయుగేయజ్ఞప్రవృత్తికథనమ్ శ్రీ

SHIVALI

మువయః ॥ కథంత్రేతాయుగముఖేయజ్ఞస్యాసీస్త్రిపర్వమస్మాత్సేన్ద్రాస్య మ్భువేనర్దేయథాచప్రబ్రహ్మీనః ॥ ౧ ॥ సూణిః ॥ అన్తర్మితాయాంసన్ధ్యాయాంసార్ధక్యతయగేనతు । కాలాభ్యాయాంసవృత్తాయాంప్రేత్రేతాయుగేతథా ॥ ౨ ॥ ఓషధీషుచలీనానుప్రవృత్తేవృష్టిసర్జనే । ప్రతిష్ఠితాయాంవాంతాయాంగ్రామేషుచపురేషుచ ॥ ౩ ॥ వన్తాశ్రమసమస్తానంకృత్వామన్త్రాశ్చసంసృజ్యః । సంహితాస్తాస్తుసంహృత్యకథంయజ్ఞంప్రవర్తయేత్ ॥ ౪ ॥ దైవతైస్సహసంహృత్యసర్వసాధనసంపత్తః । తస్యాశ్చమేధేవితతేసమాజన్మర్తహర్షయః ॥ ౫ ॥ యజ్ఞస్తంపశుభిర్తేదైవైకూచుస్సుర్వేషుచార్షయః । యజ్ఞకర్తృణ్యపితతేకర్తృణ్యగ్గితథార్షిజి ॥ ౬ ॥ చూచాయమానేదేవచూచాలేఅగ్రోబహువిధఃక్రతుః । సస్పృశితేషుదేవేషుసామగేషుచసుస్వసమ్ ॥ ౭ ॥ పరిక్రాస్తేషులఘుషుఅధ్వర్యుషుపుషేషుచ । ఆలభ్యేషుచముఖ్యేషుతదాపశుగణేషుచై ॥ ౮ ॥ ఆహూతేషుచదేవేషుయజ్ఞభుక్తుతదామయా । యశ్చిన్ద్రియాశ్చకాదేవాయజ్ఞభాగభుజస్తుతే ॥ ౯ ॥ తాన్యజ్ఞవ్రతదాదేవాకల్పదిషుభవన్తియే । అధ్వర్యుప్రేషకాలేతువృణ్ణాయముషయస్త్యథా ॥ ౧౦ ॥ మ

శ్రీముషీణామస్త్రీస్యవయజ్ఞవిషయకవివాదః-శ్రీ

హర్షయశ్చతాద్వైష్ట్యేదీనాదేవగణాంస్తథా । విశ్వంచభుజ్జతేతత్రకోయంయజ్ఞవిధిస్తథా ॥ ౧౧ ॥ అధర్మోబలవానేషఅసద్ధర్మేషుయాతవ । పశుబంధవధస్త్రీప్త

ప్రపయజ్ఞేసురోత్తమ ॥ ౧౨ ॥ అధర్వణ్యధర్మఘాతాయప్రారబ్ధఃపశుభిస్త్యయానా
యంధర్వోహ్యధర్మోయంసంసాధర్మఉచ్యతే ॥ ౧౩ ॥ ఆగమేనభవాన్ధర్మంపశా
శేతుయదిచ్చసి । పశివ్యప్తేనయజ్ఞేనధర్మేణాత్యయసేతునామ్ ॥ ౧౪ ॥ యజ్ఞవీజై
స్సురశ్రేష్ఠత్రివర్గపరిమోషితైః । ఏవయజ్ఞోమహానిష్ఠస్వయమ్భుపీఠిఃపురా ॥ ౧౫ ॥
ఏవంవిశ్వభుగన్ద్రీస్తుఋషిభిస్తత్త్వదర్శిభిః । ఉక్తోనప్రతిజగ్రాహమానమోహస
హస్యతః ॥ ౧౬ ॥ తేహంవివాదస్సుమహాస్యజ్ఞేత్తస్త్రిమహర్షిణామ్ । జగన్మైథావరైః
కేనయప్రవ్యమితిహోచ్యతే ॥ ౧౭ ॥ తేతుఖిన్నావివాదేనతక్త్యాముక్తావహర్షయః । సద్ధా
యస్సుమమిద్రేణప్రచమ్భుఃఖచరంవసుమ్ ॥ ౧౮ ॥ ఋషయః ॥ మహాప్రాజ్ఞకథం
దృష్టస్తవయజ్ఞవిధిర్నృప ॥ ఉత్తానపాదప్రబూహిసంశయోమోనుదప్రభో ॥ ౧౯ ॥
సూతః ॥ శ్రుత్వావాక్యంవసుస్తేహమవిచారిబలాబలమ్ । వదతాస్త్రీమనుస్మృత్య
యజ్ఞేవిధిమవాచహ ॥ ౨౦ ॥ యధోపసీతైర్గుప్తవ్యమితీహనావాచచాగ్ధివః । య
ప్రవ్యంపశుభిర్దేద్యైర్గధమూలఫలైరపి ॥ ౨౧ ॥ హింసాస్వభావోయజ్ఞస్యైతిమేద
ర్మనాగమః । యథేమేభాషితామన్త్రాహింసానిష్ఠామహర్షిభిః ॥ ౨౨ ॥ దీర్ఘేణతపసా
యుక్తస్తారకాదీదగ్ధవైః । తస్మిన్మాణంమయాహోక్తంతస్మాత్మమితుమర్హధ ॥ ౨౩ ॥
యదిప్రమాణంస్త్రృత్యేవమన్త్రవాక్యానోద్విజాః । తదాప్రవర్తతాంయజ్ఞోఅన్య
థామాన్యతంవద ॥ ౨౪ ॥ ఏవంహతోత్తరాస్తేతుయుక్తాత్మానంతతోధిషమ్ । అశ
పద్భావినందృష్ట్యైతమర్థమృషయస్తథా ॥ ౨౫ ॥ ఇత్యుక్తిమాత్రోన్యవః । ప్రవివేకరసా
తలమ్ । ఉర్ధ్వచారీస్యపోభూత్స్వారసాతలచరోభవత్ ॥ ౨౬ ॥ వసుధాతలచారీ
తుతేనవాక్యేనశోభనా । ధర్మాణాంసంశయచ్ఛేద్యారాజావసురభోగతః ॥ ౨౭ ॥
తస్మాత్తవానోహ్యోకేనబహుజ్ఞేనాపిసంశయాః । బహుధారస్యధర్మస్యసూక్ష్మా
మరసుగాగతిః ॥ ౨౮ ॥ తస్మాన్నిశిత్యయాద్వత్సంధర్మతక్యంహికేనచిత్ । దేవా
స్యపిస్యపాదాయస్వాయమ్భువమ్భుతేమసుమ్ ॥ ౨౯ ॥ తస్మాన్యహింసాయజ్ఞేస్యా
ద్యద్వత్తమృషిభిస్సయమ్ । ఋషికోటిసహస్రాణ్యైస్త్వపోభిద్వివంగతాః ॥ ౩౦ ॥
తస్మాన్నదానయజ్ఞంవప్రశంసన్త్రిమహర్షయః । అచోష్ణమూలంఫలంశాకాముదపా
త్రంతపోధనాః ॥ ౩౧ ॥ ఏతద్దత్వావిభవతస్సుర్వలోకేదప్రితాః । అద్రోహశ్చ
వ్యలోభశ్చదమోభూతదయాతపః ॥ ౩౨ ॥ బ్రహ్మచర్యంతపస్సత్యమనుక్రోశఃక్షమా
మాధ్యతిః । సనాతనస్యధర్మస్యమూలమేతదిదంతవ ॥ ౩౩ ॥ ద్రవ్యమన్త్రాత్మకోయ
జ్ఞస్తవశ్చసమతాత్మకమ్ । యజ్ఞైశ్చదేవానాపోతిదైరాజంతవసాపునః ॥ ౩౪ ॥
బ్రహ్మణఃకర్తృసన్నాసాదైవరాగ్యాత్ప్రకృతాలయమ్ । జ్ఞానాన్ప్రాప్తోతివై
ల్యంపజ్ఞైతాగతయస్సృతాః ॥ ౩౫ ॥ ఏవంవివాదస్సుమహాస్యజ్ఞస్యాసీత్సన్ద్ర
నమ్ । ఋషీణాందేవతానాంబహుర్వస్వాయమ్భువేంద్రరే ॥ ౩౬ ॥ తతస్తేఋషయో

దృష్ట్యాహృతంధర్మంబలనశుః । వసోర్వాక్యమనాదృశ్యజన్మస్తేవైయథాగతమ్ ॥ ౩౭ ॥
 గతేషుముషిసస్థేషుదేవాయజ్ఞమనవాపుయః । సూయస్తేహితపస్సిధాబ్రహ్మత
 త్రాతయోనృప ॥ ౩౮ ॥ ఏతేహాన్యేచబహవస్తేతేహాభిద్రివంగతాః । రాజర్షయో
 మహాత్మానోయేషాంకీర్తిప్రతిష్ఠితా ॥ ౩౯ ॥ తస్మాద్విశేష్యతేయజ్ఞాత్వపస్సరైస్
 స్తుకారణైః । బ్రహ్మణాతపసాస్సప్తంజగద్విశ్వమిదంపురా ॥ ౪౦ ॥ తస్మాన్నాత్యే
 తితద్యజ్ఞస్తపోమూలమిదంస్త్పితమ్ । యజ్ఞప్రవర్తనంహ్యేవమాసీత్సాన్వయమ్భువే
 న్తరే ॥ ౪౧ ॥ తదాప్రభృతీయజ్ఞోయంయగైస్సాన్ధంప్రవర్తితః ॥ ౪౧౪ ॥ *

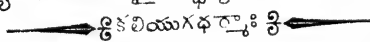
ఇతిశ్రీమత్సృపురాణే మన్వంతరానువన్తనే చతుర్వ్యగకల్పానుకీర్తనే
 యజ్ఞవిషయక దేవగ్నిసంవాద కథనంనామ ద్విచత్వారింశ
 దుత్తర శతతమోధ్యాయః

—ద్విద్వాపరయుగధర్మాః ౨—

సూతః ॥ అతఃస్థానప్రవర్తయేమిద్వాపరస్యపింపునః । తత్రత్రేతాయాగే
 క్షీణేద్వాపరంప్రతివన్యతే ॥ ౧ ॥ ద్వాపరాదాప్రజానాంతుసిద్ధిస్తేత్రాయాగేతుయా ।
 పరివృత్తేయగేతస్మింస్తజస్తావైప్రణశ్యచ ॥ ౨ ॥ తతఃప్రవర్తతేతాసాంప్రజానాం
 ద్వాపరేపునః । లోభోభృతిర్వశిస్యస్థంతత్త్వానామవిశ్వయమ్ ॥ ౩ ॥ ప్రధ్వంసా
 త్సైవవన్తానాంకర్మణాంతపవర్యయః । యజ్ఞోవధఃపరోదణ్డోమానోదరోపీతిమాబ
 లః ॥ ౪ ॥ తథారజస్తమోభూయఃప్రప్తల్లేద్వాపరేపునః । ఆద్యేకృతేనాథమోస్త్రిస
 త్రేతాయాంప్రవర్తితః ॥ ౫ ॥ ద్వాపరేవ్యాకులోభూత్వాప్రాణస్యతికలౌపునః । వ
 ణ్డానాంద్వాపరేధర్మాస్సుభీర్యస్తేతథాశ్రమాః ॥ ౬ ॥ దైవధముత్పదగంచైవ
 యుగేతస్మింభుత్ప్రప్తతా । ద్విధాశ్రుతస్త్పితస్తైవవిశ్వాసోనాథిగమ్యతే ॥ ౭ ॥

అశ్వయోగమనాధర్మశస్త్రస్వంపద్యతే । ధర్మతత్త్వేహ్యవిజ్ఞాతేమతిభేదస్తజా
 యతే ॥ ౮ ॥ పరస్పరంఽభివైష్యైష్ట్యేనాంవిభిమేణశు । అభోదృష్టిపిభినైష్యైః
 కృతమస్మాకులంత్యదమ్ ॥ ౯ ॥ ఏకోవేదశ్చతుష్పదస్సంహత్యతుపునఃపునః । సత్త్వే
 పాదాయుషస్తైవవ్యతీతేద్వాపరేశథా ॥ ౧౦ ॥ వేదస్తైకశ్చతుర్ధాతువ్యసృతే
 ద్వాపరాదిషు । ఋషిభిశ్చపునరేవదాభిద్యస్తేష్టప్తిపిభిమైః ॥ ౧౧ ॥ సతుబ్రా
 హ్మణివిన్నోనైస్సరక్రమపవర్యయైః । సంహృత్యఋగ్యజుస్సామాంసహితా
 స్తైశ్చుగ్రిర్దిభిః ॥ ౧౨ ॥ సామాన్యదైవకృతాప్యైవదృష్టిభినైష్యైఃకృత్యవిత్కృత్య
 బ్రాహ్మణంకల్పసూత్రాణిభావ్యవిద్యాస్తతైవచ ॥ ౧౩ ॥ అన్యేతుప్రస్థితాస్తత్త్వై
 కేచిత్తాంప్రత్యపథితాఃద్వాపరేషుప్రవర్తంతోభిన్నాత్కైస్సైస్సస్త్వదగ్నైః ॥ ౧౪ ॥ ఏక

మాధ్వర్యపఃపూర్వమాసీచ్చైవతత్పునః । సామాన్యవివేకాద్భైకృతంశాస్త్రాఘ
లంత్విదమ్ ॥౧౫॥ ఆధ్వర్యపంచప్రస్థానైర్బహుధావ్యాకులీకృతమ్ । తతైవాధ్వర్యణాం
సామాన్యవివేకస్యస్వస్త్వయైః ॥ ౧౬ ॥ వ్యాకులేద్వాపరేసార్థఃక్రియతేభిన్నదర్శ
నైః । ద్వాపరేసన్నిపృథ్వాస్తేవేదానస్సన్నివేకతా ॥ ౧౭ ॥ అప్యత్తిర్రకశ్చైవపశ్చైవ
వ్యాధ్యుపగ్రవాః । వాఙ్మనఃకర్మభిన్నఃప్రైర్నిర్మలాయపతేతతః ॥ ౧౮ ॥ నిర్వేదాజాయ
తేతేహంకుఃఖమోక్షవిచారణాః । విచారణాయాంవైరాగ్యంవైరాగ్యద్వోపదర్శన
మ్ ॥౧౯॥ దోహణాందర్శనాచ్చైవజ్ఞానోద్భవస్త్విజాయతే । తేహమేధావిసాపూ
ర్వంసుర్వేస్వాయమ్భువేన్తరే ॥ ౨౦ ॥ ఉత్పస్యత్తిహశాస్త్రాణాంద్వాపరేపరి
వస్థినః । ఆయుర్వేదవికల్పశ్చఅక్టానాంజ్యోతిషస్యచ ॥ ౨౧ ॥ అర్థశాస్త్రవికల్పాశ్చ
హేతుశాస్త్రవికల్పనమ్ । ప్రక్రియాకల్పసూత్రాణాంభాష్యవిద్యావికల్పనమ్ ॥ ౨౨ ॥
స్మృతిశాస్త్రప్రభేదాశ్చప్రస్థానానిపుకృష్టకాన్ । ద్వాపరేపరిపరస్తస్యేవతిభేదాస్త
థాన్యతామ్ ॥ ౨౩ ॥ మనసాకర్మణావాచాకృచ్ఛాద్వాత్ప్రసంగస్థితి । ద్వాపర
స్మర్యభూతానాంకాయక్లేశదురస్త్పృతః ॥ ౨౪ ॥ లాభోభృతిర్వోగ్యుద్ధంతత్త్వా
నామవినిశ్చయః । వేదశాస్త్రప్రణయనంధర్మాణాంసజ్జరస్తథా ॥ ౨౫ ॥ వజ్జాత్ర
మపరిధ్వంసఃకామద్వేషాతతైవచ । పూర్ణేవర్షసహస్రేద్వేపరమాయుస్తథాన్య
తామ్ ॥ ౨౬ ॥ నిశ్చేషేద్వాపరేతస్మిన్స్తస్యసన్ధ్యాతుపాదతః । గుణహీనాస్తస్మిన్
విధర్మస్యద్వాపరస్యచ ॥ ౨౭ ॥ తతైవసన్ధ్యాపాదేనఅంశస్తస్యాన్తప్రతిష్ఠితః । ద్వా

పరస్యతుపర్యేపాతివ్యస్యతునిబోధత ॥ ౨౮ ॥ ద్వాపరస్యాంశశేషేతుప్రణివస్తికలే
రథ । హింసాస్తేయాన్యతంమాయాపథశ్చైవతపస్విసామ్ ॥ ౨౯ ॥ ఏతేస్వభావా
స్తీవ్యస్యసాధయన్తిచతేప్రజాః । ఏవధర్మస్త్పృతఃకృతోన్నిధర్మశ్చపరిహీయతే ॥ ౩౦ ॥
మనసాకర్మణావాచావాత్ప్రసంగస్థితివాసవా । కలిప్రమాణోరోగస్మతతంచాపితు
ద్భయమ్ ॥ ౩౧ ॥ అనావృష్టిభయంచైవదేశానాంచవిపర్యయః । సప్రమాణాఫి
తిర్వాస్తీతిష్యేహారేయగేకతా ॥ ౩౨ ॥ గర్భాస్థోమ్రుయతేకశ్చిద్వావనస్థస్తథాప
రః । స్థావిరేవాద్యకామారేమ్రుయన్తేవకలౌప్రజాః ॥ ౩౩ ॥ అప్యతేజోబలంపాపామహా
కోపాహ్యధార్మికాః । అన్యతవ్రతలుప్థాశ్చతిష్యేవైవప్రజాఫితాః ॥ ౩౪ ॥ దురిష్టైర్దు
రభీతైశ్చదురాచారైర్దురాగమైః । విప్రాణాంకర్మదోషేస్తైఃప్రజానాంజాయతేభ
యమ్ ॥ ౩౫ ॥ హింసామనస్తభేర్ద్యువక్రోధోమాయాక్షమాధృతిః । తిష్యేభవతి
జన్మానాంలోభోమోహశ్చసర్వతః ॥ ౩౬ ॥ సత్కీర్ణజాయతేత్యర్థంకలిమాసాద్య
వైయగమ్ । నాధీయన్తేకలౌపేదాన్నయజన్తేద్విజాతయః ॥ ౩౭ ॥ ఉత్తీరన్తితదా

చైవతైస్యోసాధ్యంతుక్షత్రయాః । శూద్రాణాంస్తుప్రియోనిస్తునష్టస్థోబ్రాహ్మణై
స్సహ ॥ ౩౮ ॥ భవస్తీహకలౌతస్త్విజ్ఞయనాసనభోజనైః । రాజానశ్శూద్రభూ
యిష్టాఃపాషణ్డానాంప్రవృత్తయః ॥ ౩౯ ॥ కామాయిత్యేర్నర్తకాస్తథాకాపాలినశ్చ
హ । ప్రేశుస్యేదేవప్రతిసస్తిహంయేధర్మమాషకాః ॥ ౪౦ ॥ దివ్యద్రతాశ్చయేకేదివ్య
త్యధంశుశ్రిలిల్లినః । ఏవంవిధాశ్చయేకేదివ్యవస్తీహకలౌయగే ॥ ౪౧ ॥ అధీయస్తే
తథాశూద్రాశ్శూద్రాధగ్నార్థకోవిదాఃయజస్తేహ్యశ్వమేధైశ్చరాజానశ్శూద్రయో
నయః ॥ ౪౨ ॥ స్త్రీబాలగోవధంకృత్వాహత్యావైవపరస్పరమ్ । ఉపకృత్యతథా
న్యోన్యంసాధయన్తితథావ్రజాః ॥ ౪౩ ॥ దుఃఖప్రచురతాల్పాయుద్యేహోత్సరస్సరో
గతా । అధగ్నాభినివేశత్యాత్మమౌవృత్తంకలౌయగే ॥ ౪౪ ॥ బూరిణహత్యాప్ర
జానాంచతథాహ్యేవంప్రవర్తతే । తస్మాదాయుగ్బలంబూపంప్రహీయస్తేకలౌయ
గే ॥ ౪౫ ॥ దుఃఖేనాభిన్నతానాంచపరమాయుశ్శతంన్యతామ్ । భూత్వాచనభవ
స్తీహవేదాఃకలియగే౭భిలాః ॥ ౪౬ ॥ ఉత్సేనస్తేతథాయజ్ఞాఃకేవలాధర్మసేతవః ।

— శ్రికలిసద్ధితదంశధర్మః శ్రి —

ఏమాకలియగాపస్థాసద్ధ్యాంశౌతునిబోధత ॥ ౪౭ ॥ యుగేయుగేతుహీయస్తేత్రిస్త్రి
న్వాదాంచసిద్ధయః । యుగస్వభావాసద్ధ్యాస్తుఅవశిష్టప్రిపాదతః ॥ ౪౮ ॥ సద్ధ్యా
సుభావాన్వాన్వస్తేసుపాదేనైవావతస్థితే । ఏవంసద్ధ్యాంశకేకాలేసమ్మృష్టేతు
యుగాన్తికే ॥ ౪౯ ॥ తేహంరాజ్ఞామసాధూనాంశస్తాభ్యుగతులోద్ధితః । గోత్రే
ణవైచన్ద్రగిససోనామ్నాప్రవతీరువ్యతే ॥ ౫౦ ॥ కలిసద్ధ్యాంశభావేమునుసోసన్వ
యమ్మువేస్తరే । సమాస్త్రింశస్తుసమ్మన్తాపర్యటన్వైవసద్ధరామ్ ॥ ౫౧ ॥
అశ్వకర్మాసవైసేనాంహస్త్యశ్వరథసమ్మలామ్ । ప్రకృహీతాయుధైర్విప్రైశ్చ
తతోధసమాశ్రుః ॥ ౫౨ ॥ ససదాతైఃపరివృతోష్టేచ్ఛాన్సన్వస్విజఘ్నివా ।
సహత్యాసర్వశత్రైచరాజానశ్శూద్రయోనయః ॥ ౫౩ ॥ పాషణ్డాత్తతచసర్వా
న్నిశ్చేషానకరోష్పిభిః । అధార్మికాశ్చయేకేదితాస్తన్వార్వాహస్తిసర్వశః ॥ ౫౪ ॥
ఉదీచ్యాన్యవ్యదేశాంశ్చపార్వతీయాంస్తతైవచ । ప్రాచ్యాన్ప్రతీచ్యాంచతథావిధ్య
వృతాపరాన్తికా ॥ ౫౫ ॥ తత్రేవదాక్షిణాత్యాంశ్చద్రవిదాన్సినహలైస్సహ । గా
ధారాన్దరదాన్తైచప్రప్తవాన్యవనాఞ్చకా ॥ ౫౬ ॥ తువరాణ్బర్హరాన్తైచతా
పులిన్దాస్సులూసానథ । లిమ్బకానర్ధకరకాంశ్చౌరాణాంనైవజాతయః ॥ ౫౭ ॥
ప్రవృత్తవక్రోబలవాఞ్శూద్రాణామస్తకృద్విభుః । విద్రావ్యసర్వభూతానాంచచా
రవసుధామహమ్ ॥ ౫౮ ॥ మానవస్యతువంశేతుత్రిదైవస్యేహజజ్జివా । పూ
ర్వేశ్వశ్చనివిష్టుశ్చప్రమతిర్నామపీర్యవా ॥ ౫౯ ॥ సుతస్సువైచన్ద్రగిసుసఃపూర్వే
కలియగేప్రభుః । ద్వాత్రింశేభ్యుద్ధితేవన్దేప్రకాన్తోవింశతిస్సహమ్ ॥ ౬౦ ॥ నిజఘ్ని
సర్వభూతానాంమానుషానేవసర్వశః । కృత్వాబీజావశిష్టాస్తేపృథ్వీంకూరేణక

శ్రీ మ త్స య పు రా నే.

ర్మణా || ౬౦ || పరస్పరనిమిత్తేనకాలేనాకస్మి కేనచ | సంస్థితాసహపాయవ్రేసే
 నాప్రమతినాసహ || ౬౧ || గక్తాయమునయోగ్యభ్యేసిద్ధింప్రాప్తాస్ససాధనాః | త
 తస్తేషుప్రణిష్టేషుసద్భ్యాంశేతూరకర్మసు || ౬౨ || ఉత్సాహ్యపాద్ధివాస్పర్వాస్తేషు
 తీతేషువైసదా | తతస్సద్భ్యాంశకేకాలేనమ్మాప్రిష్టేచయుగాదికే || ౬౩ || ధీత్వా
 స్వల్పవశిష్టాప్తప్రజాస్త్విహక్వచిత్కావిత | సుప్రదానాప్రదాతేవైలోభాదో
 పాప్తదుర్వశః || ౬౪ || ఉపహింసన్రిచాన్యోన్యంప్రలుక్ష్మప్రస్పరమ్ | అరా
 జకేయగాంశేతుసంశయేసముపస్థితే || ౬౫ || ప్రజాస్తావైతదానర్యాఃపరస్ప
 రభయాద్రితాః | వ్యాకులాస్తాపరావృత్తిస్త్యజ్యదేహంగృహాశితు || ౬౬ ||
 స్యాన్తస్త్రిన్మాగ్రానపేక్షన్తోమోరణసుదుఃఖతాః | నష్టేశౌత్రస్తృతౌథర్మే
 కామక్రోధవశానుగాః || ౬౭ || నిర్మగ్యాదానిరానద్దానిస్సేషానిరపత్రపాః | న
 స్తేకర్మేప్రతీహతాప్రస్పరాఃపల్లవింశకాః || ౬౮ || హిత్వాదారాంశ్చపుత్రాంశ్చ
 విమదవ్యాకులాఃప్రజాః | ఆనావృష్టిహతాస్తేవైవాదాన్మృత్యుభయఃఖతాః || ౬౯ ||
 సదాకృష్ణాజినధరాఃపిన్యాన్మరిగ్రహాః | వణాశ్రమపరిభ్రష్టాస్సజరంఘో
 రమాస్థితాః || ౭౦ || ఏతాంకాస్తామనుప్రాప్తాహ్యబుశేషప్రజాస్తతః | జన్మవత్ప
 తుధావిష్టాదుఃఖానిర్వేదమాగమా || ౭౧ || సంక్రియన్ద్రిచదేశాంస్తాంశ్చక్రవత్పరివ
 ర్తనాః | తతోప్రజాప్తతాస్పర్వామాంసాహారాభవన్రితాః || ౭౨ || మృగాన్సరాహా
 న్స్వౌపఖాన్యేచాన్యేవనచారిణః | భక్ష్యంశ్చైవాప్యభక్ష్యంశ్చపర్వాస్తాంసన్మతు
 యన్రితాః || ౭౩ || సముద్రంసంక్రితాయాస్తనదీశ్చైవప్రజాస్తథా | తేషుమతన్యైక
 హరస్త్రీహాతహారాన్ధంచసర్వశః || ౭౪ || అభక్ష్యహరదోషేణపకవణ్ణగతాఃప్రజాః
 యథాకృతయుగేపూర్వమేకవర్ణమభూత్రిల || ౭౫ || తథాకలియుగస్యాన్త్రేతూద్రీభూ
 తాఃప్రజాస్తథాఏవంవర్షశతంపుణ్యందివ్యంతేహంప్రవర్తతే || ౭౬ || * చక్షురింశస్త
 సహస్రాణిమానుషాశితుతానివై | అథద్ద్వైతకాలేనపక్షిణఃపశవస్తథా || ౭౭ || మతన్యైక
 శ్చైవహతాస్సర్వేతుధావిష్టైశ్చసర్వశః | నిశ్చేషేష్వగ్నసర్వేమమత్యుపక్షిపతు
 వ్యథా || ౭౮ || సద్భ్యాంశేప్రతిపన్నేషుశేషాస్తతదావృతాః | తతోప్రజాప్తసముఖ
 యకన్తమూలమథాఖనత్ || ౭౯ || ఫలమూలాశనస్సర్వేఅనికేతాస్తతైవచ | వల
 లాన్యథవాసాంసితధమాచ్ఛాద్యసర్వశః || ౮౦ || పరిగ్రహూనతేష్వస్త్రివశుద్ధి
 మవాప్నుయః | ఏవంతుయంగమిష్యత్తిహ్యబుస్సప్తాఃప్రజాస్తదా || ౮౧ || తాసా
 మల్పవశిష్టానామహదాద్వ్యధిరివ్యతే | ఏవంవర్షశతందివ్యంసద్భ్యాంశస్తస్యవర్త
 తే || ౮౨ || తతోవర్షసహస్రాన్దైఅబుశిష్టాస్త్రియస్తతాః | మధునాశితుతాస్పర్వా
 హ్యన్యోన్యంసమ్ప్రజ్జరే || ౮౩ || తతస్తాతువ్యయంతేవైపూర్వోభున్నాఃప్రజా

స్తుతాః । జాతమాత్రేవ్యవత్యేషుతతఃకృతమవర్తత ॥ ౮౫ ॥ యథాస్వర్గేశ్వరీరాణి
సరశేనైవదేహినామ్ । ఉపభోగసమగ్ధాఃపవంకృతయుగాదిమ్ ॥౮౬॥ పవంకృతస్య
సన్తానఃకాలస్యైవతమయస్తథానివారణాత్తునిచ్చేదస్సామ్యావస్థావిచారణాత్ ॥౮౭॥
తతశ్చైవాత్మసమోద్భావసమోద్భాదర్శనీలతా । కలిశిష్టేషుతేష్యవజాయస్తేపూ
ర్వవస్త్రిజాః ॥ ౮౮ ॥ భావనోర్ధస్యవబలాత్తతఃకృతమవర్తత । అతీతానాగ
తాఃస్మ్యర్థానినస్వస్తరేష్యహ ॥ ౮౯ ॥ పతేయుగస్యభావాశ్చమయోక్తాస్తు
సమాసతః । పస్తరేణానుపూర్వాచ్చసమస్కృత్యాస్వయమ్భవే ॥ ౯౦ ॥
ప్రవృత్తేశుతతస్తస్మిన్సునఃకృణ్యాయగేతువై । ఉస్మిన్నాఃకలిశేషేషుప్రజాఃకార్తయ
గాస్తథా ॥ ౯౧ ॥ తస్యన్దిచేహసిద్ధాయఅదృష్టాపిపారనివ । సహసప్రసిద్ధిర్వేతు
తత్రయేవవ్యవస్థితాః ॥ ౯౨ ॥ బ్రహ్మతత్రపశోశ్శూద్రావీర్యాధ్యేయేషహస్త్పుతాః ।

కార్తేయుగభవైస్సార్ధంనిర్విశేషాస్తదాభవత్ ॥౯౩॥ తేహంసస్తగ్నయోదర్శంకథయ
నీహతేషుచ । ఎద్ధాత్రమాచారయ్యుక్తశ్చౌగ్రస్సార్ధోదితంతదా ॥౯౪॥ శౌతస్సార్ధ
స్థితానాంతుధర్మేనప్రసిదేశి తే । తేతుధర్మస్యసార్ధంతిష్ఠనేహయ్యగేయగే ॥ ౯౫ ॥
మన్వస్తరాధికారేతుశిష్టస్త్రియుషయస్తుతే । యథాదావప్రదగ్ధేషుశృణోష్యేవాపతం
క్షితా ॥ ౯౬ ॥ వనానాంప్రథమంవృప్త్యేతేహంమూలేషుసస్పృహః । పవంయుగయు
గానాంవైసన్తానస్తవరస్పరః ॥ ౯౭ ॥ వర్తతేహ్యసవచ్ఛేదాద్యావత్సన్వస్తరతమయః ।
సుఖమాయ్యులంఠాపంధర్మోర్ధఃకామపవచ ॥ ౯౮ ॥ యుగేశ్వమణిహియస్తేత్రీ
స్సాదాంశ్చక్రమేణనతు । ఇత్యేషప్రశస్థిగ్వఃకీర్తిస్తమయాద్విజాః ॥ ౯౯ ॥
చతుర్భుగానాంసర్వేషామేతదేవప్రసాదనమ్ । పహంచతుర్భుగానాంతుగణితా
హ్యేకసప్తతిః ॥ ౧౦౦ ॥ క్రమేణపరివృత్తాస్తాహనోరస్తరముచ్యతే । యుగాఖ్యా
సుతుసర్వాసుభవతీహయథావయత్ ॥ ౧౦౧ ॥ దేవతావరదాన్యాసుపురస్తాద్వై
యథాక్రమమ్ । సర్గేసర్గేయథాభేదాహ్యుశ్చస్యనేనిశ్చైవచ ॥ ౧౦౨ ॥ చతుర్దశ
సుజాయస్త్రాజ్ఞేయామన్వస్తరేష్యహ । ఆసురియాతుధానీవపైశాశ్చితుతురాక్ష
సీ ॥ ౧౦౩ ॥ యస్మిన్సుగేతదాకాలంప్రజాజాయన్తితాశ్చృణు । తథాకల్పయ్యగైస్సా
ర్థంభవస్తేతుల్యభక్తణాః ॥ ౧౦౪ ॥ ఇత్యేషల్లక్షణంప్రోక్తంయుగానాంవైయథాక్ర
మమ్ । మన్వస్తరాణాంపరివర్తనానిచిరప్రవృత్తానియుగస్సభావాత్ ॥ ౧౦౫ ॥
క్షణంసంశ్చన్ద్రహిజీవలోకఃక్షయోదయాభ్యాంపరివర్తమానః । పతేయుగస్సభావా
శ్చపరిక్రాంతాయథాక్రమమ్ ॥ ౧౦౬ ॥ మన్వస్తరాణియాన్యస్త్రిసరాశ్వేవత్యౌమి
తానిచ ॥ ౧౦౬౪ ॥

* * * * *

ఇతిశ్రీమత్పురురాశేమన్వస్తరానువర్గసేద్వాపరకలియుగయుగధర్మాది
కథనంనామ త్రచత్వారింశదుత్తరశతతమోఽధ్యాయః.

— శ్లో దేవాసురయక్షగన్ధర్వమనుష్యాదిపరిమాణోత్పేదకథనమ్ శ్రి —

సూతః || మన్వస్తరాణియానిస్సుకే త్వేకత్వేవతుర్దశః । వ్యతీతానాగతాని
స్యూర్యానిమన్వస్తరేష్విహ ॥ ౧॥ విస్తరేణానుపూర్వాన్యచ్చస్థితంవత్సేయ్యుగేయ
గే । తస్మిన్పురేచసమ్భూతిర్యాసాంయావచ్చజీవతమ్ ॥ ౨॥ అస్థిరంతుకలౌదృష్ట్యై
భూతానామాయుషస్తథా । పరమాయుశ్శతం త్వేతన్ననుష్యాణాంకలౌప్యమ్ ॥ ౩॥
దేవాసురమనుష్యాశ్చయక్షగన్ధర్వరాక్షసాః । పరిణామబాహ్యైస్తుల్యజా
యస్తేహ్యతేయగే ॥ ౪ ॥ షణ్ణవత్యజులౌ త్వేథోఅప్తానాందేవయోనిమ్ । న
వాఙ్మళప్రమాణేననిష్పన్నేనతథాప్తమ్ ॥ ౫ ॥ ఏతత్స్వభావికం తేహంప్రమాణమ
ధికుర్వతామ్ । మనుష్యావర్తమానాశ్చయ్యుగసద్ధ్యాంతకేష్విహ ॥ ౬ ॥ దేవాసుర
ప్రమాణంతుసప్తసప్తాఙ్మళంక్రమాత్ । చతురాశీతతైవకలిజైరజ్ఞులైస్సృత
మ్ ॥ ౭ ॥ అపాదతలమస్తక్యేనచతాలోభవేత్తయః । సంహత్యాయాతుబాహు
శ్చదేవతైరపిపూజ్యతే ॥ ౮ ॥ గజాశ్వహస్త్రినాంచైవమహిషస్థావరాత్మనామ్ । క్ర
మేణైతేనవిజ్ఞేయాహస్త్రిసప్తద్విరుగేయగే ॥ ౯ ॥ షట్పత్యజులౌ త్వేథఃపశురా
కకుదోభవేత్ । అజ్ఞాతానామప్తతముత్పేదోహస్త్రినాంస్తృతః ॥ ౧౦ ॥ అజ్ఞులీ
నాంసహస్రీంతుద్విచత్వారింశదజ్ఞుశమ్ । శతార్ధమజ్ఞులౌనాంతుఉన్నేధశ్శుభనాం
వరః ॥ ౧౧ ॥ మానుషస్సన్నవేతస్త్రయాదృశఃపరిదృశ్యతే । తల్లక్షణంతుదేవానాం
దృశ్యస్తేప్రియదర్శనాత్ ॥ ౧౨ ॥ బుద్ధ్యాతీతయనంయక్తందేవానాంకార్యముచ్య
తే । తథానాతిశయంచైవమానుషంకార్యముచ్యతే ॥ ౧౩ ॥ ఇత్యేవంహిపరిక్రా
ంతాంభావయేద్దివ్యమానుషః । పశూనాంషక్తిణాంచైవస్థావరాణాంచసర్వశః ॥ ౧౪ ॥
గవాజాశ్వాశ్చవిజ్ఞేయాహస్త్రినఃపక్షిణోమృగాః । ఉపయుక్తాక్రియాస్వేతేవిజ్ఞే
యాస్మితిసర్వశః ॥ ౧౫ ॥ యథాక్రమోపభోగశ్చదేవానాంపశుమూర్తయః । తేహంబూ
పానురూపైశ్చప్రమాణైస్పిరజఙ్గమాః ॥ ౧౬ ॥ మనోజ్ఞైస్తత్రగితేభావైస్సుఖిలోమ్యు

— శ్లో సాధ్యాచారధర్మాః శ్రి —

వపేదిరే । అథశిష్టాన్ప్రవత్యౌమిపాధూనథతత్త్వవై ॥ ౧౭ ॥ బ్రహ్మణస్తుతిశబ్దాశ్చ
దేవానాంపశుమూర్తయః । సారూప్యంబ్రహ్మణోహ్యవైస్తేసస్త్రఃప్రవక్షతే ॥ ౧౮ ॥
సామాన్యేషుచథర్మేషుతథావై శేషికేషుచ । బ్రహ్మక్షత్రంశోమ్యుక్తాశాస్త్రేవైహే
తుకర్తౌ ॥ ౧౯ ॥ వడ్డాత్రమేషుయక్తస్యసుఖోదరగ్రస్యస్థగౌతా । త్రౌతస్స
ర్తస్యమార్గస్యజ్ఞానధర్మస్సఉచ్యతే ॥ ౨౦ ॥ దివ్యానాంచసుపాధూనాంబ్రహ్మచా
రీసురోహితః । శారణాత్సదనాశ్చైవగృహస్థస్సాధురుచ్యతే ॥ ౨౧ ॥ తపసశ్చత
ధారణ్యేసాధుర్వైఖానసస్త్వతః । యతమానోయతిసాధుస్త్వతోయోగస్యసాధ

నాత్ ॥ ౨౨ ॥ ధర్మేధర్మగతిఃప్రోక్తశ్శబ్దోహ్యేవక్రియాన్మకః । కుశలీకుశలాధర్మా

—ధర్మార్థాదిలక్షణమ్.శ్రి—

ధర్మాన్పుర్రూపిమేషభా ॥ ౨౩ ॥ అథదేవానపినరాముపయోనచమానుషాః ।
అయంధర్మోహ్యయతేతిబ్రువతేమానమూర్తినా ॥ ౨౪ ॥ ధర్మేతిధారణేధాతుర్మహా
త్వేచైవఉచ్యతే । ఆధారణేమహత్వేవాధర్మస్సుశుభుచ్యతే ॥ ౨౫ ॥ తతేష్టప్రా
ప్యకోధర్మఆచార్యైరుపదిశ్యతే । అధర్మశ్చాస్థఫలఆచార్యైర్వోపదిశ్యతే ॥ ౨౬ ॥
వృద్ధాహ్యులోలుపాశ్చైవపశ్యవన్తోహ్యదామ్భికాః । సహ్యస్వసీతానురుభిష్టావా

—ధర్మశాస్త్రధర్మవిభాగశిష్టాచారలక్షణమ్.శ్రి—

చార్యాన్పుర్రవత్ ॥ ౨౭ ॥ ధర్మజ్ఞైర్విహితోధర్మశ్శ్చైర్విహితోద్విధాద్విజైః । దా
రాగ్నిజహాత్రసహ్యపథిజ్యాత్రోతస్యలక్షణమ్ ॥ ౨౮ ॥ స్వార్థోవర్ణాశ్రమాచారోయ
మైశ్చసయస్తైశ్చసః । పూర్వేభ్యోవేదయంత్యేకశ్రోతంసప్తర్షయోబ్రువత్ ॥ ౨౯ ॥
ఋచోయజుఃషిసామానిబ్రహ్మణోజ్ఞానిసాధుభిః । వజ్ఞంసరస్యాతీతస్యస్తృత్యా
తంమనురబ్రవీత్ ॥ ౩౦ ॥ తస్మాత్సాన్తర్మతౌధర్మైవర్ణాశ్రమవిభాగశః । ఏవం
వైద్వివికోధర్మశిష్టాచారస్సుఉచ్యతే ॥ ౩౧ ॥ శిషేద్ధాతోశ్చసోనాచ్ఛిష్టతబ్జఃప్రవ
త్సుతే । వన్స్వప్తరేషుయేశిష్టాశ్రమాతిష్ఠత్రిధార్మికాః ॥ ౩౨ ॥ వనుస్సుప్తయశ్చై
వలోకనవ్రానకారిణః । తిష్ఠవీహవధర్మధాప్రాశ్చిష్టావ్రసగ్ప్రచక్షతే ॥ ౩౩ ॥
తైశ్చిష్టైశ్చవితోధర్మసాన్తస్యతేవైయుగేత్రయా । వాదావైదజ్ఞసీతశ్చప్రజావర్ణాశ్ర
మేషుయా ॥ ౩౪ ॥ శిష్టైరాచార్యతేయస్మాత్పునశ్చైవవనుకుయే । పూర్వైః

పూర్వైర్గతత్వాచ్చశిష్టాచారస్సుశాశ్వతః ॥ ౩౫ ॥ దానసంత్యంతపోలోకోవిద్యే
జ్యాపూజనందనః । అష్టేతానావరితానిశిష్టాచారస్యలక్షణమ్ ॥ ౩౬ ॥ శిష్టాయ
స్మాత్పుర్రజ్యేనంమనుస్సుప్తయస్తథా । మన్స్వప్తరేషుసర్వేషుశిష్టాచారస్తతస్సు
తః ॥ ౩౭ ॥ విజ్ఞేయశ్చ్రవణాత్తస్మాత్పుర్రణాత్సార్తఉచ్యతే । ఇజ్యాదేహాన్మనశ్శ్చైర్వి
హితోవర్ణాశ్రయాత్మకః ॥ ౩౮ ॥ ప్రత్యక్షానిప్రవత్యోమిదర్మస్యాహేతులక్ష
ణమ్ । దృష్ట్యానుభూతమగ్ధంయఃపుష్టోనిష్ఠన్నగూహతే ॥ ౩౯ ॥ యథాభూ
తప్రవాదస్తు ఇత్యేతద్ధర్మలక్షణమ్ । బ్రహ్మచర్యంతపోమానం నిరాహారత్వమేవ

—ధర్మపఃప్రభృతీనాంలక్షణమ్.శ్రి—

చ ॥ ౪౦ ॥ ఇత్యేతత్తపసోయాపంసుమోరంతుదురాసదమ్ । పశూనాండ్రవ్య
హవిషామృక్వాసయజుషాంతథా ॥ ౪౧ ॥ త్రిరిద్విజోదక్షిణాశ్చసత్వాగోయజ్ఞఉ
చ్యతే । ఆత్మవత్సర్వభూతేషుయోహితాయశుభాయచ ॥ ౪౨ ॥ వర్తతేసతతం

హృత్పః క్రియావాపిదయాస్తృతా । అత్రుద్ధోభిహతోయస్తునాక్రోశేస్సృహరేద
పి ॥ ౪౩ ॥ అన్యస్తోవాజ్ఞానఃకాయైస్తితితుమస్సేకమాస్తృతా । స్వామినారతుమాణా
నాంవిస్మయోనాంచసమ్భుమీ ॥ ౪౪ ॥ పరస్వానామనాదానమలోభి ఇతిసంజ్ఞితః ।
మైథునస్యాసమాచారోజల్పజాద్విప్రనాస్తథా ॥ ౪౫ ॥ ఇవృత్తిగ్రహచర్యస్యతిద
ద్భిద్రస్యలక్షణమ్ । ఆత్మాధేవాపరాధేవాగ్నిగ్రహాణీహయస్యవై ॥ ౪౬ ॥ విష
యేనప్రవర్తనైదనుస్యైవతులక్షణమ్ । దశాత్మకేయోవిషయాశరేణైవాప్యలక్షణ
మ్ ॥ ౪౭ ॥ సత్తుద్ధేతస్మృతిహతసృజితాత్మావిలాప్యతే । యద్యదిప్రతమంగ్రవ్యంన్యా
యేనైవాగతంచయతే ॥ ౪౮ ॥ తత్తద్గుణవతేదేయమిత్యేతద్దానలక్షణమ్ । శ్రుతి
స్తృతిభ్యాంపహితోధర్మోవద్ధాశ్రమాత్మకః ॥ ౪౯ ॥ శిష్టాచారివివృద్ధస్పధర్మోయం
సాధుసమ్మతః । అప్రద్యేయోహ్యనిష్టేషుఇప్రవృత్తేనాభినస్తతి ॥ ౫౦ ॥ ప్రీతిర్నామత్వి
షాదానాంవినివృత్తిర్విరక్తతా । సన్న్యాసకర్మణాంన్యాసకృతానామకృతైస్స
హ ॥ ౫౧ ॥ కుశలాకుశలాభ్యాంతుప్రమాణంన్యాసకృతవ్యతే । అన్యైర్నాదేవిశేషాదే
వికారేస్త్రిన్నివర్తతే ॥ ౫౨ ॥ చేతనాచేతనాంకృత్యాజ్ఞానేనజ్ఞానముచ్యతే । ప్రత్య
క్షానతుధర్మస్యైతల్లక్షణంస్తృతమ్ ॥ ౫౩ ॥ ఋషిభిర్మతతత్త్వజ్ఞైఃపూర్వేస్వా

యమ్భువేన్ద్రతే । ఆత్రవోవర్తయిష్యామిపింహస్వస్తరస్యతు ॥ ౫౪ ॥ తథైవచాతు
ర్వోత్రస్యతదాజ్ఞాస్యచచైవహి । ప్రతిమన్వస్తరంవైవశ్రుతిరన్యావిధియతే ॥ ౫౫ ॥
ఋచోయజ్ఞాంషిసామానయథావత్ప్రదైవతమ్ । పిండస్తోత్రంతథాస్తోత్రంపూర్వ
వత్సమృన్వర్తతే ॥ ౫౬ ॥ ద్రవ్యస్తోత్రంగుణస్తోత్రంకర్మస్తోత్రంతథైవచ । తథైవాభి
జనస్తోత్రంస్తోత్రమేవచతుర్విధమ్ ॥ ౫౭ ॥ మన్వస్తరేషుసర్వేషుయథాభేదాద్భవ
న్విహి । ప్రవర్తయతితేషాంవైబ్రహ్మస్తోత్రంపునఃపునః ॥ ౫౮ ॥ ఏవంసర్వగుణానాం
తుసమున్నతిశ్చతుర్విధా । అథర్వఋగ్యజుసాస్సమాంవేదేషిహపుకృష్ణృథక్ ॥ ౫౯ ॥
ఋషీణాంతప్యతాంతేషాంతపఃపరమాదుర్పరమ్ । మన్తాఃప్రాచుర్గువన్త్యాదౌపూ
ర్వమన్వస్తరస్యహ ॥ ౬౦ ॥ అసన్తోమాద్భయాదుఃఖాతుసఖాచ్ఛాఘాచ్ఛపఞ్చుధా ।
ఋషీణాంతారకాయేనలక్షణేనయదృచ్ఛయా ॥ ౬౧ ॥ ఋషీణాంయదృషిత్యం
హితద్వత్యోమీహలక్షణమ్ । ఆతీతానాగతానాంతుపఞ్చుధాహ్వర్షకంస్తృతమ్ ॥ ౬౨ ॥
తథాఋషీణాంతత్యోమిఆర్షసేతస్సముద్భవమ్ । గుణసామ్యేనవర్తనైసర్వసమ్మ

— శ్రీ మహదాదినిష్పత్తిః శ్రీ —

శయేతదా ॥ ౬౩ ॥ అవిభాగేనవేదానానుగద్యేత్యేతమోమయే । అబుద్ధిపూర్వకం
తద్వైవేతనార్థంప్రవర్తతే ॥ ౬౪ ॥ తేతస్యబుద్ధిపూర్వంతువేతనేచాప్యధిష్ఠితమ్ ।
ప్రవర్తైతేతథాతౌతుయథామత్యోగకావుభా ॥ ౬౫ ॥ వేతనాధిక్యతంసర్వంప్రవృత్తే
తముదాత్మకమ్ । కార్యకారణభావేనతదాతస్యప్రవర్తతే ॥ ౬౬ ॥ విషయోవిషయత్వం

చతథాహ్యథేయథాత్మకమ్ | కాలేనప్రాపణీయేనభేదావైకరణాత్మకమ్ || ౬౭ || సంసిద్ధి
కాస్తథావృత్తాఃక్రమేణనుహదాదయః | మహతోస్యాదహజాగరస్తస్మాద్భూతేన్ద్రి
యాణిచ || ౬౮ || భూతభేదాశ్చభూతేభ్యోజజ్జితేతుపరస్పరమ్ | సంసిద్ధిఃకారణంకా
ర్యంయదైవవిప్రత్యయే || ౬౯ || యథోల్బకాద్విరుచయోపకకాలాద్భవన్తిసి | త
థాప్రవృత్తాఃతేత్రజ్ఞాఃకాలేనైకేనకారణాత్ || ౭౦ || యథాథకారేభిర్ద్యోతసహసా
సప్సృద్భవతే | తథానివృత్తోహ్యవృత్తిఃఖిద్యోతభవసంజ్ఞానలకా || ౭౧ || సమహత్వా
శరీరస్థస్తత్రైవపరివర్తతే | మహతస్తమసఃపారేవైలక్షణ్యాద్విభావ్యతే || ౭౨ ||
తత్రైవసంస్థతోవిద్వాత్తపసోస్తత్తత్తత్తత్తమ్ | బుద్ధిర్విచక్షతస్తస్యప్రాదుర్భూతా
చతుర్విధా || ౭౩ || జ్ఞానంవైరాగ్యమైశ్వర్యంపర్యశ్చేషిచతుష్టయమ్ | సంసిద్ధి
కాన్యతైతానిఅప్రాప్తాసతస్యవై || ౭౪ || మాహాత్మ్యస్యశరీరస్యచైతన్యాస్సిద్ధిరు
రుచ్యతే | పురేశేతేయతఃపూర్వంతేత్రజ్ఞానంయథాపిచ || ౭౫ || పురేషుశయనా
త్పురుషఃతేత్రజ్ఞానాన్జ్ఞుచ్యతే | తస్మాద్భూత్సమసూతేహతస్మాద్భేదాత్మకం
తువై || ౭౬ || సాంసిద్ధికేశరీరేచబుద్ధ్యావ్యక్తంతుచేతనమ్ | పవంవిప్రత్యేత్ర
జ్ఞాఃతేత్రంహ్యేతాభిసంస్థితాః || ౭౭ || సప్రప్తిసమకాలేతుపురాణంతచేతనమ్ |
తేత్రజ్ఞేనపరిజ్ఞానంభోగోయంవిషయోమమ || ౭౮ || ఋషిర్నిఘోగతోధాతు
ర్విద్యాసత్యంతపశ్యత్రిమ్ | ఏవసన్నిచయోహ్యస్త్రబ్రహ్మణస్తతతత్ప్రవృత్తిః || ౭౯ ||
విప్రప్తిసమకాలాచ్చబుద్ధ్యావ్యక్తిగృహీస్వయమ్ | ఋషతేపరమంయస్తాత్పర

—ॐ ఋషిర్విదలక్షణమ్ ॐ—

మర్షిస్తతఃపునః || ౮౦ || గత్యథాదృశతేధాతోరానసంస్కృతికారణమ్ | య
స్మాదేవస్వయముఖ్యతస్తస్మాచ్చఋషిరామతా || ౮౧ || నేశ్వరాస్సయము
ద్భూతాబ్రహ్మణోమానసాస్సుతాః | వివర్తమానాస్తేబుద్ధ్యానుహాస్వరగతఃపరః || ౮౨ ||
యస్తాశ్చశఃపరత్వేనసహజస్తాన్తహర్షయః | ఈశ్వరాణాంసుతాస్తేషాంమానసా
శ్చేషిరసాశ్చవై || ౮౩ || ఋషిస్తాత్పరత్వేనభూతాదిముషయస్తతః | ఋ
షిపుత్రఋషీకాస్త్రమైఖునాగృగృహగృవాః || ౮౪ || పరత్వేనఋషిపంత్వేభూతా
దీప్యషికాస్తతః | ఋషికాణాంసుతాయేతువిజ్ఞేయాఋషిపుత్రీకాః || ౮౫ ||
శ్రుత్వాపరాపరత్వేనస్మృతాస్తస్మాచ్ఛ్రుతిర్జ్ఞయః | అప్యత్రాత్మానుహంతాత్మాహ
జాగరాత్మాతతైవచ || ౮౬ || భూతాత్మాచేద్ద్రియాత్మాచతేషాంతజ్ఞానముచ్యతే |
ఇత్యేవమృషిజాత్యప్రపశ్యధానామవిశ్రుతాః || ౮౭ || భృగుర్మరీచిరత్రిశ్చఅజ్ఞిరా
పులహఃక్రతుః | వసుర్దత్తోవసిష్ఠశ్చపులస్త్యశ్చపితేదశ || ౮౮ || బ్రహ్మణోమా
నసాహ్యేతేఉన్నానాస్సయమీశ్వరాః | పరత్వేనర్షయాయస్తాన్తతాస్తస్మాన్త
హర్షయః || ౮౯ || ఈశ్వరాణాంసుతాస్తేషామృషయస్తాన్నిబోధత | కావోబృ

— శ్రీ తారకాసురవధకథాసారస్ఫుటి —

ముచయః ॥ కథంమత్సేనకథితస్తారకస్యవధోమహాః ॥ కష్టినాగలేవిని
 ర్వృత్తఃకథయసూతనవన ॥ ౧ ॥ త్వన్మహాక్షీరసింధూథాకథేయమమృతాన్నితా ॥
 కష్టాభ్యాంపిబతాంతృప్తిరస్మాకంనవజాయతే ॥ ౨ ॥ ఇదంమునేసమాఖ్యాహిమహా
 బుద్ధేమనోగతమ్ ॥ సూతః ॥ పృష్టవ్రతమనాదేవోమన్యయావీజనాద్దనః ॥ ౩ ॥ క
 థంశరవణేజాతోదేవస్వద్భదనోఽభుః ॥ పతన్తువచనంశ్రుత్వాపార్థివస్యామితోజ
 సః ॥ ౪ ॥ ఉవాచధర్మవాప్తితోబ్రహ్మణాచమహామతిః ॥ వజ్రాక్షోనామదై
 త్యోభూత్తస్యపుత్రస్తారకః ॥ ౫ ॥ సుగామద్వాసయామాసపురేభ్యస్సమహా
 బలః ॥ తస్మైబ్రహ్మణోభ్యాశంజగ్నుస్థయఃపీడితాః ॥ ౬ ॥ భీతాంశ్చత్రిదశాద్వై
 ప్రోబ్రహ్మతేషామువాచహ ॥ సన్త్యజద్వంభయందేవాశ్చజగరస్యాశ్చజశ్శిశుః ॥ ౭ ॥
 తుహినాచలదాహిద్రస్సనత్వాదానవంతతః ॥ కాలేకప్తింశ్చిదుద్వాహతైలరాజ
 సుతాంశివః ॥ ౮ ॥ స్యురేతోపహ్నివదనేవ్యస్యజతగారణాస్తరే ॥ తత్ప్రప్తంవ
 హ్నివదనేరేతోదేవాస్తనసర్వయత ॥ ౯ ॥ విదార్యజరరాణ్యేషామజ్జీర్ణంక్షర్గతం
 మునే ॥ పతితంశస్యరోపలేతత్పంక్తుశరకాననే ॥ ౧౦ ॥ తస్మాన్నతునముద్భూతోగు
 హూదిసికరప్రభః ॥ సుప్రదిపసోబాలోజజ్ఞఘ్రితారకాసురమ్ ॥ ౧౧ ॥ పవంశ్రు
 త్వాతతోవాక్యంతమూచున్మమిసంతమాః ॥ ముచయః ॥ అత్యాశ్చర్యవతీరమ్యా
 కథేయంపాపనాశినీ ॥ ౧౨ ॥ విస్తరేణహిసోబ్రూహియాథాతక్యేనశృణ్వతామ్ ॥
 వజ్రాక్షోనామదైత్యేన్ద్రకన్యవంశోద్భవఃపురా ॥ ౧౩ ॥ యస్యాభూత్తారకఃపుత్ర
 స్సురప్రహరణోబలీ ॥ నిర్మితఃకోథవాభూచ్ఛతస్యదైత్యేశ్వరస్యను ॥ ౧౪ ॥ గుహ
 జన్మతుకాత్సేన్ద్రునఅస్మాకంబ్రూహిమానద ॥ సూతః ॥ మానసోబ్రహ్మణఃపుత్రో

— శ్రీపట్టిసంఖ్యకక్షతకన్యానాంధగ్నాదిభ్యోదానాదికథనమ్ ॥ శ్రీ —

దక్షోనావప్రజాపతిః ॥ ౧౫ ॥ పట్టింసోజనయతగన్యావైరిణ్యామేవనన్మృతమ్ ॥
 దదౌసదశధర్మాయకన్యపాయత్రయోదశ ॥ ౧౬ ॥ సప్తవింశతినోమాయచరిసో
 రిష్టనేమయే ॥ ఏకాబాహుకపుత్రాయద్వేచాన్యేగ్గిరనేశథా ॥ ౧౭ ॥ ద్వేకృశాశ్వా
 యవిమషేప్రజాపతీసుతాఃప్రభుః ॥ అదితిర్దీప్తిగమర్విశ్వారిష్టావానాయుషాతథా ॥ ౧౮ ॥
 సురభిర్విసతావైవతాన్మాక్రొధవతీభ్రూ ॥ కుహూమునిశిష్యులకన్యమాతరోగోమమా
 తరః ॥ ౧౯ ॥ తాసాంసకలలోకానాంజగ్నుస్థావరాశ్చనామ్ ॥ జన్మనామప్రకారా
 ణాంతాభ్యోన్యోదహినస్త్పతాః ॥ ౨౦ ॥ దేవేష్టోపేష్టగ్రూర్వాద్యాస్తర్వేహ్య
 దితిజామతాః ॥ దితేస్సుకాశాద్దైత్యాహిహిరణ్యకశిపాదయః ॥ ౨౧ ॥ దానవాశ్చదనః
 పుత్రాగావశ్చసురభేస్సతాః ॥ పక్షిణోవినతాపుత్రాగరుడప్రముఖాస్త్పతాః ॥ ౨౨ ॥

నాగాఃకద్రూసుతాజ్ఞేయాశేషాభ్యోన్యేపిజన్తవః । తైర్లోక్యనాథంశక్రంతుసర్వా
మరగణప్రభుమ్ ॥ ౨౩ ॥ హిరణ్యకశిపుశ్చక్రేజిత్యా రాజ్యంమహాబలః । తతఃకేనా
పికాతేనహిరణ్యకశిపాదయః ॥ ౨౪ ॥ యథావిష్ణునాసజ్జ్యేశేషాశ్చేద్యేద్రాదాన
వాః । తతోసహతపుత్రాచదితర్వరమయాచత ॥ ౨౫ ॥ భర్తారంశ్యపందేవం

— శ్రిదిత్యామేకోనపజ్ఞాశశ్చరుమశ్చ ట్టిః శ్రి —

పుత్రమన్యంమహాబలమ్ । సమయేశక్రహంతారంసతస్యామవదత్సృభుః ॥ ౨౬ ॥ ని
యమేవర్తహేదేవిసహస్రంశుదిమానసా । వద్మాణాంలప్యసేపుత్రమిత్యక్తాసాత
థాకతోత్ ॥ ౨౭ ॥ వర్తన్త్యానియమేతస్యాస్సహసాగ్నిస్సమాహితః । ఉపాసా
మాచరంస్తస్యాసావైసమమన్యత ॥ ౨౮ ॥ దశవత్సరశేషస్యసహస్రశ్చతదా
దితిః । ఉవాచశక్రంసుప్రీతాచరదాతపసిస్థితా ॥ ౨౯ ॥ దితిః ॥ పుత్రోత్తీర్ణాంప్ర
తప్రాయాంవిద్ధిమాంపాకశాసన । భవిష్యతిచలేభ్రాతాతేనసార్థ మిమాంశ్రియ
మ్ ॥ ౩౦ ॥ భుక్త్వావత్యయథాకామంతైర్లోక్యంహతకణ్డకమ్ । ఇత్యక్తాన్విద్రయా
విష్టాచరణాక్రాన్తమూర్ధజా ॥ ౩౧ ॥ స్వయంసుహృద్వపయితాభాఃసోర్ధస్యగౌర
వాత్ । తస్మిన్సర్వసమాసాద్యజవనాత్పకశాసనః ॥ ౩౨ ॥ చకారసప్తధాగర్భం
కురిశేనతుమాయయా । ఏకైకంతుపునఃఖణ్డంచకారమఘవాంస్తతః ॥ ౩౩ ॥ సప్త
ధాసప్తధాకోపాదబుద్ధ్యతతతోదితిః । విబుద్ధోవాచమాశక్రఘాతయేథాఃప్రజాంమ
మ్ ॥ ౩౪ ॥ తచ్చుత్వాన్విధత్కృత్స్థిత్యాప్రాజ్ఞులిరగ్రతః । ఉవాచవాక్యంసప్త
స్తోమాతస్తేవదనేరితామ్ ॥ ౩౫ ॥ శక్రః ॥ దివాసుప్తిపరామాతాపాదక్రాన్తశి
రోరుహా । సప్తసప్తశిరాఘాతస్తవగర్భఃకృతోమయా ॥ ౩౬ ॥ ఏకోనపజ్ఞాశశ్చా
గావజేనైతేనతేశుభాః । దాస్యామితేమాంఘానానివిదైవతపూజితైః ॥ ౩౭ ॥
ఇత్యక్తాసాతదాదేవీనాభ్యభావతవైదితిః । పునశ్చదేవంభర్తారమువాచదితిదుః

— శ్రికశ్యపంప్రదితితేపుత్రాన్తరప్రార్థనా శ్రి —

భతా ॥ ౩౮ ॥ పుత్రంప్రజాపతేదేహిశక్రజేతారమూర్జితమ్ । యేనాస్త్రశస్త్రా
వధ్యత్వంగచ్ఛేదితివవాసినామ్ ॥ ౩౯ ॥ ఇత్యక్తస్సతథోవాచతాంపత్నీమతిదుఃఖ
తామ్ । దశవర్షసహసాగ్నిశితపోనిష్ఠాప్రలప్యసే ॥ ౪౦ ॥ వజ్రసారమయైరక్షైశ్చ
ద్యౌరవయైర్దృఢైః । వజ్రాజ్ఞోనామపుత్రస్తేభవితాపుత్రవత్సలే ॥ ౪౧ ॥ సాతు
లభ్యవరాదేవిజగామతపసేవనమ్ । దశవర్షసహసాగ్నిశితపోఘోరమాచరత్ ॥ ౪౨ ॥
తపసోదైభగవతీజనయామాసదుర్జయమ్ । పుత్రేవప్రతికర్తాణామజేయంవజ్రదు

— శ్రివజ్రాజ్ఞోన్యే ట్టిః శ్రి —

చ్ఛ్రితమ్ ॥ ౪౩ ॥ సజాతమాత్రపవాభూత్సర్వశస్త్రాస్త్రపారగః । ఉవాచమా
తరంభక్త్యామాతఃకింకరవాన్యమామ్ ॥ ౪౪ ॥ తమువాచతతోహృష్టాదితిత్త్యాన్

పంచసా । బహవోమేహతాఃపుత్రాస్తహసాశ్రీతుస్యవర్షసా ॥ ౪౫ ॥ మా
తురైకమాగత్యవ్యాధఃతేషుద్రవ్యగంయథా । ఏతస్మిన్నస్తరేబ్రహ్మకశ్యపశ్వమ
హతపాః ॥ ౪౬ ॥ ఆగతాయత్రతత్రాస్తామాతాపుత్రావభీతకా । తతోవాక్యము
వాచేదంబ్రహ్మకశ్యపవచ ॥ ౪౭ ॥ ముజ్ఞైవనంపుత్రగ్రీదేవేష్ట్రంకిమసేనప్రయో
జనమ్ । అథమానాంవధఃప్రోక్షఃపుత్రగ్రీనమ్భువితస్యతు ॥ ౪౮ ॥ అన్యవాక్యేనయో
ముక్తోసవై విదితమేవచ । పరస్యగౌరవాన్సుక్తాశత్రూణాంభారమావహేత్ ॥ ౪౯ ॥
జీవన్నేవవృతోవన్మదివసేదివసేనతు । మహతాంచనమాయాతేవైరంనైవాస్తి
వైరిణి ॥ ౫౦ ॥ ఏతచ్ఛ్రుత్వాతువజ్రాఙ్గఃప్రణతోవాక్యమబ్రవీత్ । నమేకృత్యమ
సేనాస్తిమాతురాజ్ఞాకృతామయా ॥ ౫౧ ॥ త్వంసురాసురనాథోవైమమచప్రపితా
మహా । కరిష్యేత్వద్వచోదేవవముక్తశ్శతక్రతుః ॥ ౫౨ ॥ తపసోమేరతిద్దేవనిర్వి
ఘ్నత్వంతుమేభవేత్ । త్వస్మిన్సాదేనభగవాన్కృత్యక్వావిరరామసః ॥ ౫౩ ॥ తస్మిం
స్తూష్టింస్థితేదైత్యేప్రోవాచేదంపితామహః ॥ బ్రహ్మ । యతస్త్యంక్రూరమావహన్
అస్తచ్ఛాసనసంస్థితాః ॥ ౫౪ ॥ అనయాచిత్రబుద్ధ్యాతేవర్యాయంజన్తనఃఫలమ్ ।
ఇత్యుక్త్వాపన్నజఃకన్యాంచార్యాయతసులోచనామ్ ॥ ౫౫ ॥ తామస్త్యేప్రదదౌదే
వోపత్స్యార్థంవన్నవన్మహా! వరాజ్ఞేతిచనామాస్యాఃకృత్యాయాతఃపితామహః ॥ ౫౬ ॥

—౯వరాజ్ఞీనహితవజ్రాస్యతపోవనగమనమ్ ౯—

వజ్రాజ్ఞోపితయాసార్థంజగామతపసేనమ్ । ఉద్ధృష్టబాహుస్సదైత్యేద్వోఽచరద
ప్రసహస్రకమ్ ॥ ౫౭ ॥ కాలంకమలపత్రాక్షోశుద్ధబుద్ధిర్జహతపాః । తావదవా
ఙ్ముఖఃకాలంతావన్నౌజ్ఞాగ్నిమధ్యగః ॥ ౫౮ ॥ నిరాహరోఘోరతపాస్తపోరాశిర
జాయత । తతస్సోస్తర్జలంచక్రేకాలంవర్షసహస్రకమ్ ॥ ౫౯ ॥ జలాంతరంప్రవి
ప్రస్యతస్యవత్సీమహావ్రతా । తస్యైవతీరేసరసస్తత్పత్నీమానమాస్థితా ॥ ౬౦ ॥
నిరాహరాతపోఘోరంప్రవివేశమహాద్యుతిః । తస్యాంతపసినర్తన్త్యావిష్టక్చక్రే

—౯నానారూపేణభిష్టక్రీతవరాజ్ఞీపభీషణమ్ ౯—

విభీషితమ్ ॥ ౬౧ ॥ భూత్యాతుమర్కటస్త్రతతస్యాశ్రమమహద్వనమ్ । చక్రేవిలో
లనిశ్యేషంతుమ్బిఘటకరణ్డకమ్ ॥ ౬౨ ॥ తతస్తుమోరయాపేణకమ్పంతస్యాకరోన్మ
హత్ । తతోభుజగ్గరూపేణవృశిభేదరణద్వయమ్ ॥ ౬౩ ॥ అపాకర్షత్తతోదూరం
భ్రమంస్తస్యామహీమిమామ్ । తపోబలాధ్యాసాతస్యనవధ్యగ్న్వంజగామహా ॥ ౬౪ ॥
తతోగోమాయరూపేణతస్యాదూషయదాశ్రమమ్ । తతస్తుమేఘరూపేణతస్యాన్తే
దయదాశ్రమమ్ ॥ ౬౫ ॥ భీషికాభిరనేకాభిస్తాంక్షేశంపాకశాసనః । విరరామయ
దానైవంవజ్రాగ్నమహిషీతదా ॥ ౬౬ ॥ శైలేశ్యదుప్తతాంమత్వాశాపందాతుంవ్య
వస్యత । సశాపాభిముఖాదృష్ట్వాశైలంపురుషవిగ్రహః ॥ ౬౭ ॥ ఉవాచతాం

వరాహోహంవరాణ్ణీంభీరుచేతనామ్ | నాహంవరాణ్ణనేమజ్జంసేవ్యోహంసర్వదే
హినామ్ || ౬౮ || విభ్రానుంతుకరోత్యేచహృషితఃపాకశాసనః | ఏతస్మిన్నస్తరే
యాతఃకాలోవర్షసహస్రః || ౬౯ || తస్మిన్యాతేవభగవాన్సాతేకమలసమ్భవః |
హృష్టఃప్రోవాచవజ్రాణ్ణంతమాగన్యజలాశ్రయమ్ || ౭౦ || బ్రహ్మ || దదామిసర్వ
కామాన్స్తేఉత్తిష్ఠదఃసర్వస | ఏవముక్తిస్తదోథాయదైత్యేన్ద్రస్తపసాంభః || ౭౧ ||
ఉవాచప్రాజ్ఞులిర్వాక్యంసర్వలోకపితావహమ్ || వజ్రాణ్ణః | ఆసురోమాశుమేఖా
వస్సంతులోకామమాతాయాః || ౭౨ || తపసేచరత్రేన్ద్రుశిరస్యాస్తవర్తనమ్ | ఏవ
ముక్తిస్తేదేవోత్తాపజామస్పృశమాలయమ్ || ౭౩ || వజ్రాణ్ణోపిసమాప్తేతుతపసిన్ధి
రసంయమః | ఆహారమిచ్ఛన్భాగ్యస్వాన్వనదదర్శ్యాశ్రమేన్ద్రతే || ౭౪ || యథాఃకృష్ణ
ఏవాహక్వగతేయంమవప్రియా | దృష్ట్వాతుతస్యతైలస్యగహనంప్రవివేకహ || ౭౫ ||
ఆదాతుంఫలమూలాన్సదతస్త్విల్లలోకయన్ || గురస్త్రీంస్వాంపియాందీనాంతస్తు
ప్రచ్ఛాద్దిశాననామ్ || ౭౬ || తాంపిల్లొక్యచదైత్యేన్ద్రఃప్రోవాచపరిసాన్స్తవయన్ |
వజ్రాణ్ణః || కేనతేప్రకృతంభీగుయమలోకంయయానునా || ౭౭ || కంవాకామంప్ర
యచ్ఛామిశీఘ్రంమేబ్రూహిమానిన్ || ౭౮ || * * *

శ్రీశ్రీమత్స్య పురాణే వజ్రాణ్ణోత్పత్త్యాదికథనంనామ పంచమ
త్వారిం శకుంతర శతతమోఽధ్యాయః.

— శ్రీపుత్రార్థంవజ్రాణ్ణకృతతపఃకథనమ్. ౭౯ —

వరాణ్ణీ || త్రాసితాస్త్వవపిన్ధాస్తతాడితాపీషీశాపవ | రౌద్రేణదేవరాజే
ననస్తనాథేతిభూరిశః || ౧ || దుఃఖపారమపశ్యతీప్రాణాంస్త్వస్తంవ్యవస్థితా | పు
త్రంమేతారకందేహిదుఃఖశోకహహన్తవాత్ || ౨ || ఏవముక్తిస్తదైత్యేన్ద్రఃకోప
వ్యాకులలోచనః | శక్తోపిదేవరాజస్యప్రతకర్తుంనహాసురః || ౩ || తపఃకర్తుంపున
గైత్యోవ్యవస్యచమహాబలః | జ్ఞాత్వాతుతస్యతతార్కభ్రహ్మకూరతరంపునః || ౪ ||
ఆజగామతదాతగ్రయత్రాసాదితన్దనః | ఉవాచతస్మైభగవాన్పుభిక్ష్మధురయాగి
రా || ౫ || బ్రహ్మ || కిమర్థంపుత్రీభూయస్త్వంనియమంకూరమిచ్ఛసి | ఆహారా
భిముఖోదైత్యతస్మేబ్రూహిమహావ్రత || ౬ || యావద్బ్రహ్మసహస్రేణిరాహరస్యవై
ఫలమ్ | తుణేనైకేనతల్లభంత్యక్తాహరముపస్థితమ్ || ౭ || త్యాగోహ్యప్రాప్తకామా
నాంకామేభ్యోనతథాగరుః | తథావాప్తింపరిత్యజ్యకామంకవలలోచనః || ౮ ||
శ్రుత్యైవతద్భ్రహ్మణోవాక్యందైత్యఃప్రాజ్ఞులిరబ్రవీత్ | చిన్తయంస్తపసాయుక్తో
హృదిబ్రహ్మముభేరితమ్ || ౯ || వజ్రాణ్ణః || ఉక్తోతేపమయాదృష్టోసమాధానాంత్య
దాజ్ఞయా | మహిషీభీషితాదీనారుదస్త్రీశాఖనస్తతే || ౧౦ || సామయోక్తాతుత

స్వశ్రీరూపమానేనచేతసా । కిమేవం తస్యేభీరుదఃఖ్యేచ్ఛికీర్ణసి ॥ ౧౦ ॥ ఇత్యక్తా
సానాయాదేవసోవాచలితాత్మనః । వాక్యంవాచస్యతేభీశాతస్వశ్రీహేమసంహి
తమ్ ॥ ౧౧ ॥ పరాశ్రీ ॥ త్రాసితాప్రపక్షధాస్తిగర్హితాపీతాపిచ । రౌద్రేణదేవ
రాజేనస్తపాధేతిగూరికః ॥ ౧౩ ॥ దుఃఖస్యాప్తనవత్సప్రీతాణాంప్ర్యప్తంప్రప
థితా । పుణ్యంమేతారకందేహిఅస్మాన్ముఖనహాన్వాత్ ॥ ౧౪ ॥ ఏనయాక్రమ్యసత్తు
బ్ధప్రసాదఃపుత్రార్థముశ్యుః । తపోమౌరంకిరిమ్యుజయాయుఃపిబివోకసామ్ ॥ ౧౫ ॥
ఏతన్ముక్తిర్వాచవదేవఃపర్వగర్భోన్మవస్తదా । ఉవాచతైశ్చరాజానంసనస్తత్పతు
రానసః ॥ ౧౬ ॥ బ్రహ్మ । అలంలేఖనసావశ్యమాన్దేశేచుత్తరేషః । పుష్టిస్తీతారకో
నానభవేవ్యతిహాబలః ॥ ౧౭ ॥ దేవసేనాప్రీతికాన్త్యభిజ్ఞస్యపమోహిణః । ఇత్యక్తో
తైశ్చరాభ్యుద్రావఃపస్యపితావహమ్ ॥ ౧౮ ॥ అగత్యానస్తయామాసహసిషీంహర్షి
తానసః । తాదన్యతీక్యతాభ్యాతుజగ్మతసాన్వద్రచంముదా ॥ ౧౯ ॥ ఏజ్రాజ్ఞేనాహింస
గర్భంవరాశ్రీపరివర్తిసి । పూర్ణంవన్తసమానంచనధారోపకసన్స్పృతా ॥ ౨౦ ॥ తతో

— శ్రీ తారకాసురోష్ఠస్తితి —

వర్షసహస్రాస్తేవగాశ్రీసుముపేనుహమ్ । జాయమాసోబైశ్చేస్త్రేగిప్రీతోకభయ
జరే ॥ ౨౧ ॥ చచాలసకటాప్రథ్విసముద్రాశ్చచక్రమురే । చేరుష్టిహిధరాస్సర్వేవ
పుర్వాతాశ్శ్రీభీషణాః ॥ ౨౨ ॥ జేర్ణుజ్జప్యంమనిరానేయద్బాలపుగాఅపి । చస్త్రేనూ
ర్యౌజహుఃకొన్తింసగిహాగాదిభోభవత్ ॥ ౨౩ ॥ జాతేనహాసురేతద్విద్యసర్వేచాపి
వహాసురాః । ఆజన్మర్మైషితాన్తతిసాధాచాసురయోషిః ॥ ౨౪ ॥ జన్మన్మర్మైష
మావిష్టానస్తతుశ్చైవసురార్జునాః । తతోవశామూసాన్మహాతతోదానవానాంద్విజో
త్తమాః ॥ ౨౫ ॥ ఏవర్ణునానసోదేవాస్సహహేస్త్రాన్తనాభవత్ । వరాశ్రీస్వసుతం
దృష్టాహవేణాపూరితాసదా ॥ ౨౬ ॥ బహుమేవేమదేవేన్ద్రైఃజయంతితథైవసా ।
తాతేవాత్రప్రతైశ్చేన్ద్రస్థారకీర్ణైషిత్రహః ॥ ౨౭ ॥ అభిషిక్తుస్తైస్సరైర్వైకు
టున్మహాహిషాదిభిః । సర్వాసుగ్రహహార జ్యేష్ఠభిషీలనతుమా ॥ ౨౮ ॥ సతు
ప్రాప్యనహారాజ్యంతారికోమునస్తైమాః । ఉదాచదానవశ్రేష్ఠోయుక్తీయుక్తమి
దంచచః ॥ ౨౯ ॥ * * * * *

ఇత్యశ్రీమత్స్వపురాణే తారకోష్ఠాద్విదితకనంవాచుపట్ట
త్యారింశచుత్తరశతతమోధ్యాయః.

తారకః ॥ శృణుద్వసనురాస్సర్వేవాక్యంయనవహాబలాః । స్థేయసీక్రియ
తాంబుద్ధిస్సర్వైఃకృత్యస్యసంఘౌ ॥ ౧ ॥ వంశక్షయకాదేవాస్సర్వేహమేవదాన
వాః । అస్యాకంజాతధర్మేవైపిరుధంబైరహతుయమ్ ॥ ౨ ॥ వయనాశ్యగమిష్యా
మనురాణాంనిగ్రహాయతు । స్వబాహుబలమాత్రిత్యసర్వమేవసంశయః ॥ ౩ ॥

కింతు నాతపసాయుక్తోను న్యేహంసురసజ్జరమ్ । అహమాదౌకరిమ్యామితపోమౌరం
దితేస్తుతాః ॥ ౮ ॥ తతస్సురాన్వజేమ్యామోభోత్యోమోథజగత్త్రయమ్ । స్థిరో
పాయోహిపురుషస్థిరశ్రీరపిజాయతే ॥ ౯ ॥ రక్షితుంనైవతక్షోస్త్విచపలశ్చపలాం
శ్రియమ్ । తచ్చుత్తాదానవాస్సర్వేవాక్యంతప్యసురస్యతు ॥ ౧౦ ॥ సాధుసాధ్య
త్యవోచంస్తేతత్రదైత్యాస్సపిన్నయాః । సోగచ్ఛత్పారియాత్రస్యగిరేకన్దరముత్త

— శ్రితపఃకరణాథంతారకస్యపారియాత్రవర్వతగమనమ్ శ్రి —

మమ్ ॥ ౧౧ ॥ సర్వర్తుకుసుమాక్షిణంనానౌషధివిదిపితమ్ । నానాధాతురసక్రావ్యంచి
త్రంనానాగుహాగృహమ్ ॥ ౧౨ ॥ గమనైస్సర్వతోగూఢంచిత్రకల్పద్రుమాశ్రయమ్ ।
అనేకాకారబహుళంపుభుకాక్షికులాకులమ్ ॥ ౧౩ ॥ నానావ్రసవణోపేతంనానావి
ధజలాశ్రయమ్ । ప్రాప్యతత్రాన్దరేదైత్యశ్చచారవిపులంతపః ॥ ౧౪ ॥ నిరావరఃపఞ్చ
తపావత్రభుగ్వాదిభోజనః । శతంశతంసమానాంతుతపాంస్యేతానిసోకరోత్ ॥ ౧౫ ॥
తతస్సుదేహాదుత్కృత్యకర్షంకర్షందినేదినే । మాంసాన్యక్షాజహావాసాతతోని
ర్వాంసితాంగతః ॥ ౧౬ ॥ ఉద్విగ్నాథసురాస్సర్వేతపాతస్యభీషితాః । ఏతస్మి
న్నందరేబ్రహ్మచరమంతోషమాగతః ॥ ౧౭ ॥ తారకస్యవరందాతుంజగామత్రదిశా

— శ్రితారకాసురవరప్రదానాయబ్రహ్మచర్యావః శ్రి —

లయాత్ । ప్రాప్యతంతైలరాజానంసరసస్యన్దనేథితః ॥ ౧౮ ॥ ఉవాచతారకందేవో
గిరామధురయాతతతః ॥ బ్రహ్మ ॥ పుత్రాలంతపసాతేస్తునాస్యసాధ్యంతవాధు
నా ॥ ౧౯ ॥ వరంవృణోష్వరుదిరంయత్రేమననివర్తతే । ఇత్యుక్తస్తారకోదైత్యఃప్రణ
మ్యాత్మభువంవిభుమ్ ॥ ౨౦ ॥ ఉవాచప్రాజ్ఞలిర్బుత్వాప్రణతఃపుభువిగ్రహః ॥ తా
రకః ॥ దేవభూతమమోవాసిన్వేత్తిజస్తపిచేష్టితమ్ ॥ ౨౧ ॥ కృతవ్రతికృతాకాక్షీ
జగీమఃప్రాయశోజనః । వయంచజాతిధర్తేణ్యుతవైరాస్సహామరైః ॥ ౨౨ ॥ తై
శ్చసృశ్యేషితాదైత్యాఃక్రూరైస్సన్ద్యజ్యధర్మతామ్ । తేషామహంసముద్ధర్తృభవేయ
మితిమేమతిః ॥ ౨౩ ॥ అవధ్యస్సర్వభూతానామస్త్రాణాంచమహాజసామ్ । స్యా
మహంపరమోహ్యోషవరోయంమేహృదీప్సితః ॥ ౨౪ ॥ ఏతంమేదేహిదేవేశనాన్యో
మేరోచతేవరఃతమవాచతతోదైత్యంపిరిజ్ఞోఽమరనాయకః ॥ ౨౫ ॥ బ్రహ్మగిరయ్యజ్య
తేవినామృత్యుందేహినోదైత్యసత్తమ । యతస్తతోపివరయమృత్యుంయస్మాన్నశ
జూసే ॥ ౨౬ ॥ తతస్సత్త్వేన్ద్ర్యసఃసదత్వాతన్ననసేషితమ్ । జగామత్రదివందేవో
దైత్యోపిస్వకమాలయమ్ ॥ ౨౭ ॥ ఉత్తీర్ణంతపసస్తంతుదైత్యందైత్యేశ్వరాస్తథా ।
పరివప్రుస్సహస్రాక్షుందివిదేవగణాయథా ॥ ౨౮ ॥ తస్మిన్నహనిరాజ్యస్థస్తారకోదై
త్యనన్దనఃజ్ఞాతయోమూర్తిమస్తత్సస్వకాలగుణబృంహితాః ॥ ౨౯ ॥ అభవతిగజూ
రాస్తస్యలోకపాలాశ్చసర్వశః । కాన్తిర్ధృతిఃకిర్తిమేధాశ్రీరఖణ్డాచదానవా ॥ ౩౦ ॥

పరివత్రుర్నణాకీర్ణానిశ్శూద్రాస్సర్వపవహి । కాలాగరుపిలిప్తాంశుహామకుటభూ
వగమ్ ॥ ౨౭ ॥ రుచిరాగ్గదనద్ధాంశుహాసింహాసనస్థితమ్ । వీజయన్త్యప్సరశ్రేష్ఠాః
భృశంముఞ్చన్తినైవతాః ॥ ౨౮ ॥ చంద్రాగ్రాగ్రాదీవమాగ్నేషువ్యజనేషుచమారుతః ।
కృతావోగ్రేసరస్తస్యబభూవమునిస్తమాః ॥ ౨౯ ॥ ఏవంప్రయాతికాలేతువిదిత
స్తారకాసురః । బభాషేసదివాదైత్యఃప్రావృత్తబలదర్శితః ॥ ౩౦ ॥ తారకః ॥ రా

జ్యేనకారణంకింమేయేనాక్రవ్యతివిప్రవమ్ । అనిర్వాప్యసురైర్వైర్వరంకాశాద్విహృ
దయేమమ్ ॥ ౩౧ ॥ భుజ్జితేద్యాపియజ్ఞాంశాస్తసరాత్రాన్తానుపవహి । విష్ణుశ్శ్రియం
నత్యజతిత్వతేజగతశ్శ్రియః ॥ ౩౨ ॥ స్వస్థాభిస్సృగ్గనారిభిఃపీడ్యదేవస్వప్నభాః ।
మహిరాసోత్పలామోదాదివిక్రీడాయతేషుచ ॥ ౩౩ ॥ లబ్ధ్వాజన్మనయఃకశ్చిన్ముట
తేపారుచునరః । జన్మతస్యవృధాభూతమజన్మాతుపిశిష్యతే ॥ ౩౪ ॥ మాతాపితృ
భ్యాంసకరోతికామాన్బ్రహ్మాంశ్చకాన్తాన్నకరోతియోవా । కీర్తిర్నివానార్జయతేహి
మాన్యాపుమాన్సజాతోపిమృతోమృతశ్చ ॥ ౩౫ ॥ తస్మాద్దయామస్సురపుగ్ధవా

—శ్రిఅమరవిజయాయతారకకృతయన్తసన్నాహఃశ్రి—

నాంత్రైలోక్యలక్ష్మీహరణాయశీఘ్రమ్ । సంయోజ్యతాంమేరథమప్తచక్రంబలంచ
మేదుయర్జదైత్యవక్రమ్ ॥ ౩౬ ॥ ధ్వజంచమేకాఞ్చసరత్సన్నధంభత్రంచమేమాక్తికజా
లబధమ్ । తారకస్యవచశ్శ్రిత్యాగ్రసనోనామదానవః ॥ ౩౭ ॥ సేనానీదైత్యరాజస్యత

ధావక్రేబలాన్వితః । ఆహత్యభేరిగమ్భిరాందైత్యానాహూయసత్వరః ॥ ౩౮ ॥ గరు
డానాంసహసేరిచక్రాప్తకపిభూషితమ్ । శుక్లాఘ్నరపరిమోహరంచతుర్యోజనవిస్తృ
తమ్ ॥ ౩౯ ॥ నానాకీడాగృహయంతగీతవాద్యమసోహరమ్ । విమానమివదేవస్యసురభ

ర్తుశ్శతక్రతోః ॥ ౪౦ ॥ దశకోటిశ్వరాదైత్యాదైత్యానాంచణ్డవిక్రమాః । నానాయుధప్ర
హరణానానాశస్త్రాప్రేపారగాః ॥ ౪౧ ॥ తారకస్యాభవతేగతూరౌద్రఃకమల
భూషణః । కేతునాప్యపరేణాపిసేనానీగ్రసతస్త్వహ ॥ ౪౨ ॥ ప్రైశాచంయస్యవద

నంజన్మస్యాసీదయోమయమ్ । ఖరంవిభూతలాజ్జలంకుజన్మస్యాభవద్విజాః ॥ ౪౩ ॥
మహిమస్యతుగోమాయఃకేతోర్దైమంతదాభవత్ । ధ్వాంతక్షుద్ధజేతుశున్మస్యకృ
ష్ణాయోమయముద్భ్రితమ్ ॥ ౪౪ ॥ అనేకాకారచహ్నహ్యస్యేషాంతుధ్వజానితు ।

శతేనశీఘ్రవేగానాంవాఘ్రుణాంహేమమాలినామ్ ॥ ౪౫ ॥ గ్రసనస్యరథోయ
క్రఃకిక్కిణీజాలమాలినః । శతేనచాధసింహానారథోజన్మస్యచుర్జయః ॥ ౪౬ ॥
కుజన్మస్యరథోయక్రఃపితృచవదనైఃఖరైః । రథంతుమహిషసోష్ఠ్మగ్రిగజస్యశుతు

రక్షమైః ॥ ౪౭ ॥ మేఘస్యధాయభిర్భీమైఃకూష్మాణ్డైఃకాలనేమినః । పర్వతాభైస్సు
మారూఢోనిమిర్త్తైర్త్తహగజైః ॥ ౪౮ ॥ చతుర్దంష్ట్రైర్గర్భవద్భిశ్చిపితైర్గేఘభైరవైః ।

శతహస్త్రాయ తేకృష్ణేతురజ్జేహేనభూషణే || ౪౯ || శతచామరజాలేనశోభితేభిష
ణాదిశమ్ | సీతచన్దనచర్మజ్ఞోనానాపుష్పగ్రజోజ్వలః || ౫౦ || మదనోనామదై
త్యేన్ద్రోపాశహస్తోవ్యగాజత | జన్మకఃకిటిగణేజాలమాలాశస్త్రోన్మహాస్థగః || ౫౧ ||
కాలశ్శుక్లమహామేఘమారూఢశ్శుక్లదానవః | అన్యేపిదానవావీరానానావాహన
గామినః || ౫౨ || ప్రచణ్డచిత్రవక్త్రాణఃకుంభిల్లాస్థీపభూషణాః | సానాపిఢోద్దగనజ్ఞా
నానామాల్యవిభూషణాః || ౫౩ || నానావర్ణసుగంధాఢ్యానానావర్ణజనస్తుతాః | నా
నావాద్యపరిష్వక్తాఅగ్రేసరమహారథాః || ౫౪ || నానాశౌర్యకథాసక్తాస్తస్మిన్దై
న్యేమహాసురాః | తద్బలంధైత్యసంహసన్సభీనురూపమజాయత || ౫౫ || ప్రహస్తచణ్డ
మారత్కంప్రహస్తైరభసజుగలమ్ | ప్రతేష్ఠేఽనరయదాయబహుపత్తివతాకినమ్ || ౫౬ ||
ఏతస్మిన్నస్తరేనాయుర్దేవమాతోన్మృగాలయః | నృప్త్యతురావబలంజగామేన్ద్రస్య

— శ్రీ తారకయన్ద్రసన్నాహపిఞ్జపనాయవాయోర్విసంభావవేళః శి —

శంసితమ్ || ౫౭ || సగత్వాతుసంభాందివ్యాంసహేన్ద్రస్యమహాత్మనః | అశంస
త్మన్యదేవానామిదంకార్యమపథిమ్ || ౫౮ || తిచ్చుశ్వాదేవరాజస్తామీగితఃలో
చనః | బృహస్పతిమివాచేదంవాక్యంకాలేమహాభుజః || ౫౯ || ఇన్ద్రోఃసమ్మి
ప్రోతిపిషగ్గోయందేవానాందానందైస్సహ | కాన్యంకినుత్రశమ్బూహి ఇత్యుపాయ
సవన్వితమ్ || ౬౦ || ఏతచ్చుశ్వాతువదనంసహేన్ద్రస్యమహాత్మనః | ఇత్యు
వాచమహాభాగోబృహస్పతిరుదారధీః || ౬౧ || బృహస్పతిః || సామపూర్వాత్పు

— శ్రీ ఇన్ద్రస్యబృహస్పతికృతసామాద్యపాయవ్యవస్థా శి —

తానీతిశ్చతుర్క్తావతాకినీజగీమతామరశ్రేష్ఠస్థితేహసనాశనీ || ౬౨ || సామభేదోతథా
దానందైర్వత్కచతుష్టయమ్ | సితోత్రమాదైశకాలంఠిపుయోగ్యత్రమాదయమ్ || ౬౩ ||
ససాంత్వగోచరోబుద్ధిఃపూరోభుగ్వసమాశ్రయః | సన్తాపితబలౌజాతిసాధితాభిష్ట
సంశ్రయః || ౬౪ || సామధైత్యేమవై నాస్త్రీయఃస్త్రైలుభసంశ్రయాః | దానధర్మేణచా
భేద్యదానసాప్రతియేచకిమ్ || ౬౫ || ఏకోహ్యుపాయోదజ్ఞోస్తేభవతాంయదిమన్య
తే | దుర్జనేషుకృతంసామహమాత్వానచబద్ధవామ్ || ౬౬ || భయాదివిప్రసస్యస్త్రేకూ
రాస్సామహమాత్మనామ్ | యుజతామాన్జబుద్ధిన్వందయాఃసీతస్యతిక్రిమ్ || ౬౭ || మ
న్యస్త్రేషుర్జయాఃకన్యంసామచారిభయోదయాత్ | తస్మాత్పర్జనమాక్రాంతశ్చేరియా
న్వోరుషసంశ్రయః || ౬౮ || ఆక్రాంతేతుక్రియాయుక్తస్సస్యమేతన్యహాద్రత | దుర్జ
నస్సుజనశ్చ్యాయకిబృతేపకదాచన || ౬౯ || స్వజమోపిషభావస్యయోగమిచ్ఛేన్న
కర్హితత్ | ఏవంమేఽద్యతేబుద్ధిశ్శున్ద్రోనావ్యవస్థితాః || ౭౦ || ఏవముక్తస్సహస్రాక్ష
ఏవమేవేత్యువాచమా | కర్తవ్యతాంసవై చిన్ద్రప్రోవాచామరసంసది || ౭౧ ||
ఇన్ద్రః || సావధానేనమేనాచంశ్యణుధ్వంసాకవాసినః | భవన్ద్రయజ్ఞభోక్తరస్తుత్యా

త్వానోపసాత్వికాః ॥ ౧౨ ॥ స్వమహిమిష్టతానిత్యంజగతఃపాలనేరతాః । భవ
తాంచమిత్రేనవధ్యస్తేదానవైస్సురాః ॥ ౧౩ ॥ తేహంసామనస్తైవాప్తిదృష్టవవి

క్రితారకవిజయాయఇస్త్ర్యకృతయధసన్నాహః ॥

భీయతామ్ । సమస్తావృతభోద్యోగంసైన్యంసంయోజ్యతాంమమ ॥ ౧౪ ॥ అద్రియ
స్తాంచశస్త్రాణియజ్యతామశ్విదైవతమ్ । వహతానితువర్షాణియోజయస్తుమమామ
రాః ॥ ౧౫ ॥ యమంసేనావతంకృత్వాశీఘ్రమేవదిహాకసః । ఇత్యుక్తాస్సుమయు

జ్యస్తదేవానాయేప్రధానతః ॥ ౧౬ ॥ వాజినామయతంచాజౌహేమఘట్టావరి
వ్యృతమ్ । నానాశ్చర్యసుశోపేతంసమ్ప్రాప్తంసర్వదైవతైః ॥ ౧౭ ॥ రథం
మాతలినాసీతందేవరాజస్యదుర్జయమ్ । యమోమహిషమాస్థాయసేనాగ్రేసమ

వర్తత ॥ ౧౮ ॥ చణ్డికిజగరబృన్దేనసర్వతఃపరివారితః । కల్పకాలోర్ధ్వజ్వాలాపూ
రితామృగగోచరః ॥ ౧౯ ॥ హుతాశోమేషమూర్తాభశ్చక్రేహేతివ్యవస్థితః । వవనో
జుగళపాణిస్తువిస్తారితమహాజవః ॥ ౨౦ ॥ భుజగేష్ట్రరథారూఢోజలశోభగవాన్తస్త్వి

యమ్ । సరయుక్తేరథేదేవోరాక్షసేశోవియచ్ఛరః ॥ ౨౧ ॥ తీక్ష్ణఖడ్గయుతోవీరో
భీమస్సుమమవస్థితః । మహాసింహరథోదేవోధనాధ్యక్షోమహాబుధః ॥ ౨౨ ॥ చ
న్ద్రాదిత్యావశ్వినాతురుగ్బలభిష్టితౌ । వాజిభిస్సుహితాస్తస్మగ్ధస్థర్వాహేమభూష

ణాః ॥ ౨౩ ॥ హేమాయుతోత్తరాసక్తాశ్చిత్రచర్మరథాయుధాః । నాకవృష్టశిఖ
ణ్ణాస్తువైహూర్వమకరధ్వజాః ॥ ౨౪ ॥ తథారక్తోత్తరాసక్తారాక్షసారక్తమూర్ధజాః ।
గృధ్రాధ్వజామహావీర్యానిర్మలాయోవిభూషణాః ॥ ౨౫ ॥ ముసలాసిగదాహస్తార

త్రైశ్చప్తైశ్చదంతితాః । మహామేఘురవానాగాభీమోక్తాశనిహేతవః ॥ ౨౬ ॥ య
త్యైఃకృష్ణామృగధరాభీమబాణధనుర్ధరాః । తామోల్బాకధ్వజారాద్రాహేమరత్న

విభూషణాః ॥ ౨౭ ॥ ద్విపిచర్మోత్తరాసక్తాపిశాచబలమాబభౌ । సార్ద్రప్రతర్ధ్వజ
ప్రాయహస్తీభూషణభూషితమ్ ॥ ౨౮ ॥ ముసలాయుధముత్ప్రేక్ష్యంనానాప్రాణి

మహారథమ్ । కిన్నరాశ్చేతవసనాస్థితపాదాఃపతాకినః ॥ ౨౯ ॥ మత్తేభవాహనప్రా
యాస్తీక్ష్ణతోమరహేతయః । ముక్తాజాలపరిమౌరంహంసంరజతనిర్మితమ్ ॥ ౩౦ ॥
కర్తుంజలధినాధస్యభీమకూపధ్వజాసలః । పశ్చరాగమహారత్నవిటజగంధనదస్య

తు ॥ ౩౧ ॥ ధ్వజంసముచ్చితంభాతిగస్తుకామమివావృరమ్ । వృకేణకార్ణ్యలో
హేనయనుస్యాభూత్సహధ్వజమ్ ॥ ౩౨ ॥ రాక్షసేశస్యవదనంప్రేతస్యధ్వజమాబ

భౌ । హేమహంసధ్వజౌదేనాచన్ద్రారాగవమితద్యుతీ ॥ ౩౩ ॥ కుమ్భేనరక్తచ
త్రేణతేతురశ్విసయోరభూత్ । మాతల్గంహేమరచితంచిత్రరత్నపరివ్యృతమ్ ॥ ౩౪ ॥
ధ్వజంశతత్రతోరాసిస్థితచామరమణ్డితమ్ । సనాగయక్షగర్ధ్రమహూరగ్నిశా

చరాః ॥ ౩౫ ॥ సేనాసాదేవరాజస్యదుర్జయఃభువనత్రయే । కోటయస్తాస్త్రయ

రథాశ్చశకలీకృతాః || ౧౫ || పేతుశ్శకలతాంయాతా మ్రరక్షాశ్చసమాశ్రయః | త
తోస్పృద్ధుడుహుస్తా రాపుభవీనమజాయత || ౧౬ || నద్యాశ్చరుధిరావర్తాహర్షదా
పిశితాశినామ్ | బైతాతాక్రీడమభవత్తత్సయ్యుక్తలరణాజిరమ్ || ౧౭ || * *

ఇతిశ్రీమన్యపురాణే దేవాసురసంగ్రామే దేవదానవయోర్యుద్ధ
కథనంనామ అష్టపత్వారింశదు స్తర శతతమోఽధ్యాయః.

— శ్రియమగ్రస నాసురయోర్యుద్ధమ్. శ్రి —

సూతః || అథగ్రసనమాలోక్యయమఃక్రోధేనమూర్ఛితః | వవన్ శరవదూణిగ్రస
నేసూర్యవర్షమ్ || ౧ || సవిధ్యద్వహుభిర్యాజైర్ద్రోసనోజపరాక్రమః | కృతప్రతికృతాకా
క్షీధమరానమ్యబైరవమ్ || ౨ || శతైఃపశ్చభిరత్యైశ్శృగాణాంయమహర్షయత్ | సో
విచిత్త్యశరవ్రాతంగ్రసనస్యానిపాయపమ్ || ౩ || బాణవృష్టిభిరగ్రాభిర్యమోగ్రసనమ
ర్షయత్ | కృతాస్తశరవృష్టింపవితానుభిసర్పతమ్ || ౪ || చిచ్ఛేదశరవర్షేణగ్రసనో
దానవేశ్వరః | ఐఫలాంతాంసమాలోక్యయమస్సాన్వితశరసంహతమ్ || ౫ || ప్రా
హ్నిణోన్ముగ్ధరందీప్తంగ్రసనస్యరథంప్రతి | సతంముగ్ధరమాయాన్తమున్ముగ్ధగగనస్థి
తమ్ || ౬ || జగ్రాహనామహస్తేనయాశ్శూండానవనర్షణః | తమేవముగ్ధరంగృహ్య
యమస్యమహిషంయతే || ౭ || తాడయామాసవేగేనసపచాతమహీతలే | ఉత్సు

త్యాధయమస్తస్మాన్మహిషాన్మవతన్యతః || ౮ || ప్రాసేనతాడయామాసగ్రసనంప
దనేదృఢమ్ | సకుప్రాసప్రహరేణమూర్ఛితోన్యవతచ్ఛపి || ౯ || గ్రసనంపతితందృ
ష్టాజమోభిభీషపరాక్రమః | యమస్యభిజ్ఞివాలేనప్రహరమఃరోధృతి || ౧౦ || య
మస్తేనప్రహరేణసుసాన్విరుధిరంముఖాత్ | కృతాన్తంమద్రితందృష్టాదాపాణిర్ధనా
ధిషః || ౧౧ || వృతోయత్రాయుతగైర్జన్మ్యంత్రభ్యుద్యపారుషత్ | జమోభిరుషా
త్తమాయాన్తందానవానీకసంవృతః || ౧౨ || జగ్రాహనాకృంతప్రాజ్ఞస్తయథాస్మి
ద్ధనభాషితమ్ | గ్రసనోలఘుసంజ్ఞోధయమస్యప్రాహ్నిణోర్గదామ్ || ౧౩ || మణిహే
మపరిమార్గాంసురీమరిషమర్షిమ్ | తామాలతస్త్రీంసమ్మేక్యగదాంమహిషవా
హనః || ౧౪ || గదాయాఃప్రతిఘాతార్థంనర్దజ్వలదబైరవమ్ | దణ్డంముమోచకో
పేనజ్వాలమాలాసమాకులమ్ || ౧౫ || సగదావియత్ప్రాప్యరరాజామ్ముధరోయ
థా | సజ్జద్రుమభవత్తాభ్యాంశిలాభ్యామివదుస్సహమ్ || ౧౬ || తాభ్యాంసశ్వేషని
ర్హ్వాదజడికృతదిగస్తరమ్ | జగద్వ్యవలతాంజాతంప్రశయాగమశఙ్కయా || ౧౭ ||
క్షణాత్ప్రసాస్తాన్దాన్దంజ్వలదులూకసమాచితమ్ | నిష్పేషేణానయోగ్ధీమమ
భూర్దగనగోచరామ్ || ౧౮ || నిపాత్యాధగదాన్దణ్డస్తతోగ్రసనమూర్ధని | జిత్వా
త్రైకుమవానధోదుర్వృత్తస్యావతద్దృఢః || ౧౯ || సతు లేనప్రహరేణదృష్టాసతిమరా

దశః । పపాతభూమానిస్సంజ్ఞాభూమిరేణువిరూపితః ॥ ౨౦ ॥ తతోహోహారవోమో
 రస్సేనయోరుభయోరభూత్ । తతోముహూర్తమాత్రేణగ్రసనఃప్రాప్యచేతనా
 మ్ ॥ ౨౧ ॥ అపశ్యత్సన్వంతమంధ్వస్తాంవిలోలాభరణావ్యరామ్ । సహాచిచిన్తయా
 మాసక్షతప్రతికృతక్రియామ్ ॥ ౨౨ ॥ తద్విధేవస్తుస్థిపుంసప్రభోఃపరిభవోదయః । మ
 య్యాశితానినైన్యఃజితేమయినాశినః ॥ ౨౩ ॥ అసమ్భవితపవాస్తుజనస్సప్తచ్ఛ
 వ్తచేష్టితః । సతువ్యర్థస్సతాహృత్స్వభావనిధనోసరః ॥ ౨౪ ॥ ఏవంసశ్శీన్త్యవే
 గేనసముక్తఫ్లామహాబలః । ముద్గరంకాలదణ్డాభంగ్యహీత్వాగిరిసన్నిభమ్ ॥ ౨౫ ॥
 గ్రసనోఘోరసజ్జలస్సప్తప్రోవృతచచ్ఛదః । తతస్సన్వంసహతాంధృష్ట్యామోరాం
 కిజ్జరవాహినీమ్ ॥ ౨౬ ॥ అగమస్సరమంత్యోభంనానాప్రహరణాయుతమ్ । గ్రస
 నస్తుసమాలోక్యతాంకిజ్జరజయించమూమ్ ॥ ౨౭ ॥ మేనేయమసహస్రాగ్రేవ
 ష్టానియమమాయయా । విగ్రాహ్యగ్రసనస్సేనాంవ్యసృజజ్ఞాస్త్రవృష్టయః ॥ ౨౮ ॥
 కల్పాన్తఘోరసజ్జాగోబభూవక్రోధమూర్ఛితః । కాంశ్చిద్విభేదమా లేనకాంశ్చి
 ద్బాజైరజిహ్మైః ॥ ౨౯ ॥ కాంశ్చిత్ప్రపేషగదయాకాంశ్చిన్ముద్గరవృష్టిభిః । కాంశ్చి
 త్పానిసప్రహవైస్తుదారుణైస్తాడయన్సతు ॥ ౩౦ ॥ అపరేబహుశస్త్రస్యసలీ
 లంబాహుమణ్డలైః । శిలాభిరవరేజఘ్నుర్దుగ్రిమైరవ్యేమహూచ్ఛ్రియైః ॥ ౩౧ ॥
 తస్యాపరేతుదశవైర్నైరైరపిచదంతయః । అపరేముష్టిభిఃపుష్టంకిజ్జరైఃప్రహర
 యైః ॥ ౩౨ ॥ అభిరుతస్తుతైర్నైర్దైర్గ్రసనఃక్రోధమూర్ఛితః । ఉన్మృష్టగాత్రం
 భూప్యష్టేనిష్ఠిపేషసహస్రశః ॥ ౩౩ ॥ కాంశ్చిదుచ్ఛాగ్రియముష్టిభిర్జఘ్నే
 జరసంఘ్నయమ్ । సతుకిజ్జరయన్దేనగ్రసనశ్శ్రమమాస్తవా ॥ ౩౪ ॥ త
 మాలోక్యయమశ్శాన్తంసహతాంవస్వవాహినీమ్ । ఆజగామసముద్యమ్యదణ్డం
 మహిషవాహనః ॥ ౩౫ ॥ గ్రసనస్తుతమాయాన్తమాజఘ్నేగదయోరసి । అచిన్త
 యిత్యాతతగర్మగ్రసన్యాన్తకస్తతః ॥ ౩౬ ॥ జఘ్నేచరణపూర్వాభ్యాంవ్యాఘ్రా
 వ్దణ్డనకోయతః । తంవలఘ్నిర్విహతితైర్వాప్యమైర్నైర్దేవకృప్యతే ॥ ౩౭ ॥ సం
 శయంపురుషస్యేవచిన్తందైత్యస్యతద్రథమ్ । సముత్పృజ్యరథందైత్యఃపదాతిర్ధరణీం
 తతః ॥ ౩౮ ॥ సమంభజాభ్యామాదాయయోధయామాసదానవః । యమోపిశ
 స్త్రాన్యైర్నృజ్యబాహుయన్దేవ్యవర్తత ॥ ౩౯ ॥ గ్రసనఃకటివస్త్రేశుయనంగూహ్యబ
 లోధతః । భాగ్రిమయామాసవేగేనచితమివసమ్భాగ్రిమః ॥ ౪౦ ॥ యమోపిశక్తేవప్త
 భ్యదైత్యంబాహుయన్గేనతు । వేగేనభాగ్రిమయామాసతమత్త్రిపుమహితతే ॥ ౪౧ ॥
 తాతతోముష్టిభిర్జఘ్నుర్నైర్దయవైపరస్పరమ్ । దైత్యేన్ద్రస్యాతికాయత్వాత్తతశ్శాన్త
 వ్రతుజోయమః ॥ ౪౨ ॥ సూధేనిధాయదైత్యస్యముఖంవిశ్రాన్తుమైచ్ఛత । తమాల
 త్యుతతోదైత్యత్రాన్తమన్తకమోజసా ॥ ౪౩ ॥ నిష్ఠిపేషమహిప్యష్టేబహుశఃపా

ర్జిపాణిభిః । యావద్యనుస్యవదనాత్సుప్రావరుధిరంబహు ॥ ౪౪ ॥ క్షీ వితం యమం
దృష్టౌ తతస్సన్త్యజ్యదానవః । యమం ప్రాణోద్ధతం ముక్త్యా నాదం దైత్యవహాబ
లాః ॥ ౪౫ ॥ స్వకం సైన్యం సమాసాద్య తస్థాగిరివాచలః । ధనాధిపస్య జమ్బేన సా

— ఓ కు బేర జమ్బా సుర యుద్ధమ్ శ్రి —

యకైర్మర్మభేదిభిః ॥ ౪౬ ॥ దిశో పరుద్ధాః క్రుద్ధేన సైన్యంతస్యాహంభృశమ్ । త
దృష్టౌ కర్మదైత్యస్య తనాద్యక్షుః ప్రతాపవాన్ ॥ ౪౭ ॥ ఆకణ్ణా కృష్టవాపస్తుజమ్బంబీ
త్వమహాబలః । హృది వివ్యాధ బాణానాం సహస్రేణాగ్నివర్చసామ్ ॥ ౪౮ ॥ పార
ధించశ తేనాలంధ్యజం దశభిరేవ చ । హస్తసాదంచ సప్తత్యామార్గభైర్యశభిర్ధనుః ॥ ౪౯ ॥
మార్గభైర్యైర్హివ తౌ జైరైర్హివ తైరజిహ్మైః । సింహమేకేన తంత్రైశ్చైర్వైర్వక్షుసి

దానవః ॥ ౫౦ ॥ తస్మిన్ దైత్యమాలమ్బ్య ధనురాకృత్య భైరవమ్ । కిరన్బాణసహస్రా
ణిశితానిధనాధిపః ॥ ౫౧ ॥ దిశశ్చ విదిశో భూమిమనీకాన్యసురస్యచ । సూదయా
మాసవేగేన సజ్ఞావ్యరవివణ్డలమ్ ॥ ౫౨ ॥ జమ్బాపిశరమేకైశ్చ తైర్వహుభిరా
హవే । చిచ్ఛేదలఘుసన్ధానోధనేతస్యాతిపారుషః ॥ ౫౩ ॥ తతోధనేశస్సజుగ్రద్ధో
దానవేష్టస్యకర్మణా । వ్యధనుత్తస్య సైన్యాని నానాసాయకవృష్టిభిః ॥ ౫౪ ॥ త
దృష్టౌ తుక్తృతంకర్మధనాద్యక్షేణ దానవః । గృహీత్వా ముగ్ధరంభీనుమాయసంహే
మభూషితమ్ ॥ ౫౫ ॥ ధనదాసుచరాన్యతౌన్దిష్టిపేమసహస్రశః । తేవధ్యమా
నాదై త్యేనముఖ్యైర్బైరవానవాన్ ॥ ౫౬ ॥ రథంధనవతేస్సర్వేపరివార్యవ్యవస్థ
తాః । దృష్టౌ తస్మిన్ తాన్మృత్యాశ్శూలంజగ్రాహదారుణమ్ ॥ ౫౭ ॥ తేనదైత్య
సహస్రాణి సూదయామాససత్వరః । క్షీయమానేష్వనేకేషు దానవః క్రోధమూర్ఛి
తః ॥ ౫౮ ॥ జగ్రాహ పరశుం దైత్యో మగ్ధనం విదిషాంతతః । సతేనశితధా రేణధన
భర్తుర్మహారవమ్ ॥ ౫౯ ॥ చిచ్ఛేదకలశో దైత్యహ్యేభుస్సిద్ధునివాహ్వరమ్ । పదా
తిరథవిత్తే శోగదామాదాయభైరవామ్ ॥ ౬౦ ॥ మహాహవవిమదైషు దృష్టౌ శత్రువినా
శసమ్ । అదృష్టాంసర్వభూతానాం బహువర్షగణార్చితమ్ ॥ ౬౧ ॥ నానాచక్షున
దిద్ధాక్షీం దివ్యపుష్పాధివాసితమ్ । నిర్మలా యోవయాం గుర్వీను మోఘాంహేమ
భూషణామ్ ॥ ౬౨ ॥ చిత్తేవమూర్ధ్ని సజుగ్రద్ధో జమ్బస్య పథనాధిపః । ఆయా
త్రింతాంసమాలోక్యైరుత్సక్తౌ తవ జ్ఞితామ్ ॥ ౬౩ ॥ దైత్యాగదాపి ఘాతార్థం ప్ర
వృష్టిం ముమోచ హ । చక్రాణి కుణపాన్మాసాన్మునుక్షీంపట్టసానపి ॥ ౬౪ ॥ హేమ
కేయూరబద్ధాభ్యాంభామభ్యాంచ విక్రమః । వ్యభీకృత్యేవ తాన్సర్వానాయుధా
న్దైత్యవక్షుసి ॥ ౬౫ ॥ ప్రస్ఫురన్తీపపాతాశు మహాలాల్కవాద్రికన్దరే । సతయాభి
హతో గాఢంపపాతరథకూబరే ॥ ౬౬ ॥ ప్రోతోభిశ్చాస్య రుధిరంసుప్రావగతచేతనః ।

— శ్రీమదేరకుజమ్మసురయుద్ధమ్. ౩ —

జమ్మంతునిహతం మత్వా కుజమ్మో ఘోరః స్వనః ॥ ౬౭ ॥ ధనాధిపస్య సమ్మోహో
వాక్యేనాతీతకోపితః । చక్రే బాణమయం జాలం దిశుయత్యూధిపస్యతు ॥ ౬౮ ॥ చ
చ్చిద్య బాణజాలంతదగ్ధచంద్రైశ్చితైస్తతః । ముమోచ శరవృష్టించతస్యయత్యూధిపా
బలి ॥ ౬౯ ॥ సతందైత్యశరవ్రాతంచచ్చేదశితైశ్చరైః । వ్యర్థీకృతాంశుతాంవృష్టిం
దృష్ట్వా శరధనాధిపః ॥ ౭౦ ॥ శక్తిం జగ్రాహ చుద్ధృషాం హేమఘట్టావిభూషితామ్ ।
బాహునారత్నశేయూరకాన్తిసంతానహాసినీమ్ ॥ ౭౧ ॥ సతాం నిఘాప్య వేగేనకుజమ్మ
యముమోచహ । సాకుజస్యస్యహృదయందారయామాస దారుణా ॥ ౭౨ ॥ విత్తే
శస్యస్త్వీనశ్చస్యపురుషస్యావిభావితా । అథాస్యహృదయంభిత్యాజగ్రామధరణీత
లమ్ ॥ ౭౩ ॥ తతోముహూర్తాదస్యస్థోదానవోదారుణాకృతః । జగ్రాహపట్టసందై
త్యః పాస్తస్మితశిఖాముఖమ్ ॥ ౭౪ ॥ సతేనపట్టసేనాపాథననస్యస్తనాన్తరమ్ । వా
క్యేనతీక్ష్ణధారేణమర్తాన్తరవిసర్పితామ్ ॥ ౭౫ ॥ నిర్విభేదాభిజాతస్యహృదయం
దుర్జనోయథా । తేనపట్టసహతేనధనేశోపవమూర్చ్ఛితః ॥ ౭౬ ॥ నిషసాదరథోపశ్లే
జర్హ్యురఃపర్వతోయథా । తథాగతంతుతందృష్ట్వాధనేశంనరవాహనః ॥ ౭౭ ॥ ఖడ్గ

— శ్రీసర్వతకుజమ్మయుద్ధమ్. ౩ —

హస్తోనిర్వృతస్త్రనిశాచరబలానుగః । అభిమద్రావచేగేనకుజమ్మంభీనువిక్రమమ్ ॥ ౭౮ ॥
అథదృష్ట్వాతుడుద్ధమంశమోఘరాక్షసేశ్వరః । హోదయామాసదైత్యాంశ్చరా
క్షసేశరథంప్రతి ॥ ౭౯ ॥ సదృష్ట్వాహోదతాన్దైనబలాన్ద్రావతఃభీషణా । రథాదా
పుత్యవేగేనఘోషంబహుళభానురః ॥ ౮౦ ॥ స్వఃశ్రేణమలానివవికోశేనాస్పరత్వి
షా । చచ్చేదయుజువక్త్రాగ్రిణివిచిత్రాణిసమస్తతః ॥ ౮౧ ॥ నియన్యతమథశోచిర్భవం
దీర్ఘబాహుర్నహాసినా । సదృష్ట్వాపుటాటోపభృకుటీపకటాసనః ॥ ౮౨ ॥ ప్రచణ్డ
కోపరక్తాత్మోన్యకృతద్దానవాన్రణే । తతోసశ్శేషితప్రాయావిలోక్యస్యామనీకీనీ
మ్ ॥ ౮౩ ॥ దృష్ట్వాకుజమ్మోబహుధారాక్షసేస్త్రాభిద్రవతే । లబ్ధసంజ్ఞోధజమ్మ
ప్రథనాధ్యక్షువదానుగా ॥ ౮౪ ॥ జీవగ్రాహేన్ద్రజగ్రాహబద్ధాపాశైసహ
స్రతః । మూర్తిమన్దితురత్నానిధిధానానిచదానవాః ॥ ౮౫ ॥ వాహనానిచది
వ్యానివిమానానిసహస్రతః । ధనేశోల్బసంజ్ఞస్త్రతాపవస్తావిలోక్యచ ॥ ౮౬ ॥
నిశ్చ్యవస్థదీర్ఘముష్టంచరోషరాన్ద్రావిలోచనః । ధ్యాయాన్త్రాగారుడం దివ్యంబా
ణంసంధాయకార్తుణే ॥ ౮౭ ॥ ముమోచదానవానీకేతంబాణంశత్రుదారణమ్ । ప్ర
థమంకార్తుకాశ్చస్యశ్చేరుధూమరాజయః ॥ ౮౮ ॥ అనన్తరంస్ఫులిక్టానాంకోట
యోదీప్తవర్షసామ్ । తతోజ్వాలాకులవ్యోమచకారాస్త్రాన్సమస్తతః ॥ ౮౯ ॥
తతఃక్రమేణమర్వారంసానావతుంతదాభవతే । ముహూర్తంచాభవల్లోకమన్దకార

సమావృతమ్ || ౯౦ || తతో న్తరిత్యేకృత్యేతేజాంసితవరస్పరమ్ | కుజవృక్షం
సమాలోక్యదానవోపరాక్రమః || ౯౧ || అభిమద్రావవేగేనపదాతిర్ధనదంసదః |
అథాభిముఖమాయా న్దందైత్యంబృష్టౌధనాధిపః || ౯౨ || బభావసన్న్యామావిష్టఃప
లాయనవరాయణః | తతోపలాయనస్తస్యమకుటారత్నమణితః || ౯౩ || పపాత
భూతలేదీప్తోమహాలేహతదాన్బరాత్ | శూరాణామభిజాతానాంధర్తర్యవ
స్యతేరణాత్ || ౯౪ || మన్తంసక్తామశిరసియుక్తంతద్భాషణాత్రితః | ఇతివ్యవ
స్యదుద్ధవానానాశస్త్రాస్త్రపాణయః || ౯౫ || యయుశ్చపిస్త్రితాయత్యోమకుటం
పరివార్యతమ్ | అభిమానధనాపీరాధనధస్యపదానుగాః || ౯౬ || తానమద్వాచ్చస
మ్మైత్యుదానవశ్చణ్డపారుషః | భుమణ్డేంబైరవాకారాంక్షసీత్వాశైలకారవా
మ్ || ౯౭ || రక్షిణోమఖలస్యాశ్శస్త్రిపేషశాచరః | తాన్ప్రసాధ్యాధనమజోమ
కుటంతంస్త్వతేరణే || ౯౮ || సమారోప్యామరిపుష్టిత్వాధనదమాహవే | ధనాని
రత్నానిచమూర్తిమన్తితథానిదానాశరీరవన్త్రి || ౯౯ || ఆదాయసర్వాణిజగామ
దైత్యోజమ్భుస్సృన్దైన్యందమజ్యేన్ద్రీన్ద్రః | ధనాధిపోవిప్రతీర్థమూర్ధజోజగావదిన
స్సరభర్తురన్తిమ్ || ౧౦౦ || కుజమ్మేనాథసంసక్తోరజసిచరస్తనః | మాయామమో
ఘామాత్రిత్యతామసీంరాక్షసేశ్వరః || ౧౦౧ || మోహయామాసదైత్యేన్ద్రంజగత్ప్ర
త్వాతమోహయమ్ | తతోవిఫలనేత్రాణిదానవానాంబలానిచ || ౧౦౨ || నశేకుశ్చ
లితుంకుత్రపదాదపిపదంతతః | తతోనానాస్త్రవన్దేణదానవానాంమహాచమూ
మ్ || ౧౦౩ || జఘుర్నివహరిమిరాతిమిగాతురవాహనాః | వధ్యమానేషుదైత్యే
షుకుజమ్మేమూఢచేతసి || ౧౦౪ || మహిమోదానవేన్ద్రీన్ద్రకల్పవ్రామ్నోససన్నిభః |
అన్ద్రీంచకారసావిత్రములాసక్తాతమన్తితమ్ || ౧౦౫ || విజృమ్భాశ్శృణోసావిత్రేప
రమాస్త్రేప్రతాపిసి | ప్రణాశమగమన్తీవంతమోఘోరమనన్దః || ౧౦౬ || తతో
స్త్రవిస్ఫులిక్టాజగంసభఃకృష్ణంవ్యజాయత | ప్రోత్సహారణవర్జ్యంశరదీవామ
లంసరః || ౧౦౭ || తతస్తమసీసమ్నాన్దైదైత్యేన్ద్రాన్ప్రాప్తవషమః | చక్రఃక్రూరే
ణమనసాదేవానీకంమహాద్రుతమ్ || ౧౦౮ || శస్త్రేన్ద్రమద్వాశ్శంసన్దైన్యజ్ఞాస్త్రవి
నోదితమ్ | అథాదాయధనుర్ధ్వోరమిషుంచాసీవిషోపమమ్ || ౧౦౯ || కుజమ్మౌఢా
వతక్షిప్రంరయోరాజరథంవ్రత | రాక్షసేన్ద్రస్తమాయాన్దంవిలోక్యసపదానుగ
మ్ || ౧౧౦ || వివ్యాధనిశితైర్వాజైఃక్రూరాశీవిషభూషణైః | ఆదానంచసన్ధానం
నవోక్షుంచాస్యలక్ష్మ్యతే || ౧౧౧ || చిచ్ఛేదతైశ్చరవ్రాణైస్తాశ్చుతానతలాఘవాత్ |
ధ్వజంశరేణతీవేణనిచక్రైఃపరద్విపః || ౧౧౨ || సారథించాస్యభజ్జేనరథ్యాన్బాణై
రపాహరత్ | కుజమ్భఃకాయుక్తంబృష్టౌరాక్షసేన్ద్రస్యసంయుగే || ౧౧౩ || రోషరక్షే
క్షణయుగోరథాద్భుత్యదానవఃఖడ్గంజగ్రాహచుష్టాశ్చరదమ్భరిన్ || ౧౧౪ ||

శ్రీ మ త్స పు రాణే.

చక్రచోదగ్రశ్చేనదశకేనవిభూషితమ్ । అభ్యుద్రవద్రణేదై త్యోరయోధిపతిమోఽ
 సా ॥ ౧౦౫ ॥ తంరయోధిపతిఃపాపైంముద్గరేణాహనమ్యధి । సతుతేనప్రహరేణ
 క్షీణస్సమ్భ్రాన్తమానసః ॥ ౧౦౬ ॥ తస్థావచేహ్యదమజోయథాధీరోధరాధరః ।
 సముపహాన్తాస్సమాశ్చస్థోరాక్షసేష్టోతిదుర్జయః ॥ ౧౦౭ ॥ రథమారుహ్యజగ్రా
 హరయోవామకరేణతు । కేశేముగతులిందైత్యోజానునాక్రమ్యధిష్ఠితః ॥ ౧౦౮ ॥
 తతఃఖడ్గేనచశిరశ్శేత్తుమైచ్ఛదమర్షితః । పతన్తస్మిన్తరేదేవోవరుణోపావృతిర్హృ
 దమ్ ॥ ౧౦౯ ॥ పాశేనదానవేష్టైస్సృబబధ్ధాశుభుజద్వయమ్ । తతోబద్ధభుజందైత్యం
 విఫలీకృతపారుషమ్ ॥ ౧౧౦ ॥ తాడయామాసగదయాఽఽప్యృజ్యపాశభృత్తతః ।
 సతుతేనప్రహరేణశోత్రతఃకుతజంవమః ॥ ౧౧౧ ॥ దధారకాలమేఘస్యరూపంవి
 ద్యుల్లతాభృతః । తదవస్థంతుతందృష్ట్యైకుజన్మంమహిషాసురః ॥ ౧౧౨ ॥ వ్యావృ
 త్తవదనోగాఢోగ్రస్తుమైచ్ఛశ్శురాపుభౌ । నిర్మలించరుణంచైవతీర్ణ్యదంష్ట్రోతఃటాన
 సః ॥ ౧౧౩ ॥ తావభిప్రాయమాలక్యతస్యదైత్యస్యమాషితమ్ । త్యక్త్వా రథపథం
 భీతామహిషస్యాతిరంహసః ॥ ౧౧౪ ॥ విప్రదృతోజవాదుగ్రముఖాభ్యాంభయవి
 హ్వతౌ । జగామనిర్మలఃక్షీప్రంశరణంపాకశాసనమ్ ॥ ౧౧౫ ॥ ప్రుద్ధస్తుమహిషో
 దైత్యోవరుణంససభిద్రవత్ । తమన్తకముఖాసన్నమాలాక్యహిమధీధిః ॥ ౧౧౬ ॥
 చక్రేసోమాస్త్రనిష్పిప్రహిమనఙ్ఘ్రతసజగటమ్ । వాయవ్యంచాస్త్రమతులంచదస్త్ర
 శ్చక్రేద్వితీయః ॥ ౧౧౭ ॥ వాయునాతేనచన్ద్రేణసంశుషేణణహిమేనచ । వ్య
 ధితాదానవాస్సర్వేశీతభిన్నవిపారుషాః ॥ ౧౧౮ ॥ సశేకుశ్చలితుంతత్రశరణ్యా
 దాతుమేవచ । మహాహిమనిపాతేనశస్త్రైశ్చన్ద్రప్రచోదితైః ॥ ౧౧౯ ॥ గాత్రా
 నిసురసైన్యానామదహ్యన్తసమన్తతః । మహిషోన్మృయిత్తుస్తశీశేనాకమ్పితా
 నసః ॥ ౧౨౦ ॥ కత్నావాలస్సృపాణిభ్యాముపవిష్టోహ్యధోముఖః । సర్వేతేనన్మృ
 తికారాదైత్యశ్చన్ద్రమసాదృతాః ॥ ౧౨౧ ॥ రణేచ్ఛాంచూరతస్త్యక్త్వాతస్త్రస్త్రే
 జోవిన్నాదితాః । తత్రాబ్రవీత్కాలనేమిదైత్యాన్కోపేనదీపితః ॥ ౧౨౨ ॥ భోభో
 శృక్లారిణశ్శూరాసుర్వశస్త్రాస్త్రపారగాః । పతైకోపిజగత్సర్వంశక్తస్తలయితుం
 భుజైః ॥ ౧౨౩ ॥ పతైకోపిక్షమోగ్రస్తుంజగత్సర్వంచరాచరమ్ । పతైకస్యాపిప
 ర్యాప్తానసర్వేపిదవాకసః ॥ ౧౨౪ ॥ కలాపూరయితుంయత్తాక్షోడశీమవిక్రమాః ।
 కింభయాన్తాశ్చేతిధ్వంసమరేపరనిర్జితాః ॥ ౧౨౫ ॥ నయంక్రమితిశూరాణాంవిశే
 షాదైత్యజన్మనామ్ । రాజాచదితిజోస్తాకంతారకోలోకతారకః ॥ ౧౨౬ ॥ విరతానాం
 రణాదస్తానుగ్రీధఃప్రాణాణామరివ్యతి । శీలేనసప్తస్తృతయోభ్రష్టవాక్యరుచస్త
 థా ॥ ౧౨౭ ॥ మూకాస్తథాభవన్దైత్యరణదర్శనవిహ్వలాః । తాన్దృష్ట్వానప్తచేతసాః ॥

దైత్యాన్మౌజేనసాదితాః || ౧౩౮ || మత్వాకాలక్షమంకార్యంకాలనేమిర్మహా
 సురః | ఆత్రిత్యదానవీంమాయాంవితత్యస్యంమహాపునః || ౧౩౯ || పూరయామాసగగ
 నందిశోవిదిశేషచ || సమేషాద్దానవేష్టోసాశరీరేభాస్కరాంయుతమ్ || ౧౪౦ || దిశశ్చ
 మాయయాచక్రైఃపూరయామాససావతైః | తతోజ్వాలాకులంసర్వంత్రైలోక్య
 మభవత్తదా || ౧౪౧ || తేనజ్వాలాసమూహేనహిమాంశురగమచ్ఛనుమ్ | తతఃక్రమేణ
 విభ్రష్టంశీతదుర్జినమాబభా || ౧౪౨ || తద్బలందానవేష్టాణాంమాయయాకాలనేమి
 నః | తద్బ్రష్టేదానవానీకంబభసంజ్ఞందివాకరః || ౧౪౩ || ఉవాచచారుణంబృష్టేకోపా
 ల్లోక్తకలోచనః || దివాకరః || నహరుణరథంశీఘ్రంకాలనేమిరథంయతః || ౧౪౪ || వి
 మర్శస్తత్రవిషమోభవితాశూరసత్త్వయః | జితవిషశశోజ్ఞేనయద్వయంబలమాశ్రి
 తాః || ౧౪౫ || ఇత్యుక్తశ్చోదయామాసరథంగరుడపూర్వజః | ప్రయత్నవిధృతై
 రత్వైస్సితచామరవాదిభిః || ౧౪౬ || జగద్దీపాధగగవాష్టగ్రాహవితతంధనుః | శ
 రౌచద్వాహవాభాగోవిషమాశీవిషమ్యతీ || ౧౪౭ || శమ్భరాస్త్రేణసన్ధాయబాణ
 మేకంససర్జసః | ద్వితీయమిన్ద్రజాలేనయోజితంప్రముమోచహ || ౧౪౮ || శమ్భరా
 స్త్రేణరూపాణాంక్షణాచ్ఛక్రేపిపర్యయమ్ | దేవానాంచానపంరూపందానవానాం
 చదైవికమ్ || ౧౪౯ || మత్వాపరాస్తస్వికానేవజగ్ముః ఘోరాస్త్రేలాఘవాత్ |
 కాలనేమిక్షయోధృప్తఃకృతాస్త్రభవసత్త్వయే || ౧౫౦ || కాంశ్చిచ్ఛిష్టేనతీక్ష్ణేనకాం
 శ్చిష్టారాశ్చవృప్తిభిః | కాంశ్చిచ్ఛదాభిష్టోరాభిఃకాంశ్చిష్టోరైఃపరశ్చక్రైః || ౧౫౧ ||
 శిరాంసీకేహందిదపాతయస్సనుంకాంశ్చిచ్ఛదాభిష్టోరాభిఃకాంశ్చిష్టోరైఃపరశ్చక్రైః | కాంశ్చిష్ట
 పేషాధరథాశ్చవేగాతాంశ్చిచ్ఛకాష్టోద్ధమస్త్రీపాతైః || ౧౫౨ || రణేహిహతాస్త్ర
 ప్టోమిస్సాన్ద్రానవాధిపః | రూపంస్యంనప్రపద్యస్తేహ్యసరాధర్మితాస్తతః || ౧౫౩ ||
 కాలనేమిరుహపిష్టస్తేహంరూపంబుధ్ధవాః | సమిద్దైత్యస్త్రాస్త్రప్రష్టకాలనేమిము
 వాచహ || ౧౫౪ || అహంమిస్సగంగాతేకాలనేమేవవస్త్వమామ్ | భవతామో
 హితోత్పాతానిహతాహయగుపిత్రమాః || ౧౫౫ || దైత్యానాందశలయోజిమర్శయా
 నాంసురైరిహ | సర్వాస్త్రవిద్రణంముఖ్పబాహుమస్త్రుంత్యరాన్వతః || ౧౫౬ ||
 సతేనబోధితోదైత్యస్సమ్భ్రమాకులచేతనః | యోజయామాసబాణేనబ్రహ్మస్త్రం
 విహితేనచ || ౧౫౭ || ముమోచపాపదైశ్చేష్టస్త్రిస్సస్త్రియంసురకణ్ఠకః | తతోస్త్ర
 తేజసావ్యాప్తంత్రైలోక్యంసచరాచరమ్ || ౧౫౮ || దేవానాంచాభవత్స్త్రియంస
 ర్యమేవరుషాన్వతమ్ | శమ్భరాస్త్రేణసంశాస్త్రంస్త్రియమాయోధనేబభౌ || ౧౫౯ ||
 తస్మిన్ప్రతిహతేశస్త్రేణశిష్టతేజాదివాకరః | మహేష్ట్రజాలమాశ్రిత్యచక్రేస్వాం
 కోటిశస్త్రనుమ్ || ౧౬౦ || పిష్ఠురద్రక్షింశ్చాతసమాక్రాంతజగత్త్రియమ్ | తతా
 పదానవానీకంజలంపశ్చాఘోశీతమ్ || ౧౬౧ || తతస్సోవర్షదశలంసమవ్రాదతి

సంహతమ్ । చతుఃషిదానవేదాగ్రాంతకారాధానిచప్రభుః ॥ ౧౬౨ ॥ గజానా
 మగళస్తేజఃపేతుశ్చాపిరథాభువితురజ్జమాఃక్వథంతశ్చప్రమత్తారథివోపచ ॥ ౧౬౩ ॥
 ఇతస్తతశ్చసలిలంప్రార్థయన్తస్త్వమాతురాః । ప్రచ్ఛాదయవిలపాంతైవగరిణాంక
 హనానిచ ॥ ౧౬౪ ॥ తేహంప్రార్థయతాంశీతంద్రుమాన్తలవిసర్పిణః । దానవా
 గ్నిర్జ్వలన్తేవోహూరోనిర్దగ్ధపాదవః ॥ ౧౬౫ ॥ తోయాధినఃపురోద్భవ్యతో
 యంకల్లోలమాలినః । పురస్థితమపిప్రాప్తుంశశేకురవసాధితాః ॥ ౧౬౬ ॥ అపా
 వ్యసలిలంభూమావ్యాప్తాస్తాహతచేతసః । తతతతవ్యదృశ్యస్తమృతాదైశ్యేశ్వ
 రాభువి ॥ ౧౬౭ ॥ రథాగజాశ్చపతితాస్తరక్తాశ్చసమాపితాః । స్థితారమన్తోధావ
 న్తోగళమృతవసాసృజః ॥ ౧౬౮ ॥ దానవానాంసహసాగ్నిలదృశ్యస్తమృతానితు
 సన్త్రయేదానవేదాగ్రాంతమిన్నహతవర్తతే ॥ ౧౬౯ ॥ ప్రకోపాద్వృత్తతామా
 తఃకాలనేమిరుహతురః । అభవతాకలమేమాభస్సురమృరిశతహృదః ॥ ౧౭౦ ॥
 గమ్భీరాస్ఫోటనిద్ధాగ్రిదోజగద్ధృవయకణ్డకః । ప్రచ్ఛాద్యగగనాభోగంరవిమాయాం
 న్యనాశయత్ ॥ ౧౭౧ ॥ సశీతంవర్షసలిలందానవేష్ట్రబలప్రదమ్ । దైత్యాస్తాంవృ
 ష్టిమాసాద్యసమాశ్వస్తాస్తతఃక్రమాత్ ॥ ౧౭౨ ॥ బీజాబుగరాభవన్మానాప్రాప్యవృ
 ష్టింధరాతలే । తతస్సమేఘహవీతుకాలనేమిర్నహనురః ॥ ౧౭౩ ॥ శస్త్రస్యప్తిం
 వవర్షోగ్రాండవానాంశేఘుర్దక్షయామ్ । తేహంవృష్ట్యాబాధ్యమానాదైత్యాస్త్రాగ్రాం
 వహజానమ్ ॥ ౧౭౪ ॥ గతింకాందిదవశ్యన్తోగావశ్శీతాద్దితాభవ । పరస్పరంవ్య
 లీయన్తపుష్పేఘన్యస్తపాణయః ॥ ౧౭౫ ॥ స్వేఘబాధావ్యలీయన్తేగజేఘతురగే
 ముచ । వప్రేఘుచభయతస్తాస్తతతతవిలిర్తే ॥ ౧౭౬ ॥ అపరేఘభీతైర్గాత్రై
 స్సృహస్తపిహితాననాః । ఇతశ్చేతశ్చసమ్మృన్తాశ్శత్రుముద్వీత్యసర్వతః ॥ ౧౭౭ ॥
 ఏవంప్రవృత్తేసక్తాగ్రేమేతుములేచేవసత్త్వయే । దృశ్యదేవతతాభూమాశస్త్రభిన్నా
 క్తసన్ధయః ॥ ౧౭౮ ॥ విభిన్నాభిన్నమూర్ధానస్తథాచ్ఛిన్నోరురజానవః । విస్రస్తగ్వ
 జసక్తానిష్ఠిప్రథ్వజపక్షికాయః ॥ ౧౭౯ ॥ నిర్జితైస్తురగైస్తైస్తుగజైస్త్యచలసన్ని
 భైః । స్రోతరక్తిప్రాదైహ్యుమిర్వికృతానమజాయత ॥ ౧౮౦ ॥ ఏవమాజౌబలిదైత్యకా
 లనేమిర్నహనురః । జఘ్నేముహూర్తమాత్రేణగద్ధర్వాణాందశాయుతా ॥ ౧౮౧ ॥
 యత్రాణాంవజ్ఞులత్రాణిరతుసావయుతానిపట్ । త్రేణిలత్రాణిజఘ్నేచకోజరారా
 ణాంతరస్వినామ్ ॥ ౧౮౨ ॥ జఘ్నేరాతుసమఖ్యాణాంస్తలలత్రాణినిర్భయః । ఇ
 తరేమామసఖ్యాతసురజానికాయినామ్ ॥ ౧౮౩ ॥ జఘ్నేసకోటిశఃక్రుద్ధశ్చిత్రా
 స్త్రురణమన్జయః । ఏవంప్రతిచయోభీమోమహామరమహామలే ॥ ౧౮౪ ॥ సమగ్రా

— శ్రిఅశ్వినీదేవతయోఃకాలనేమేశ్వయన్తమ్ శ్రి —

ధావశ్వినావీరౌచిత్రాస్త్రుకవహోజ్జ్వలౌ । అభిజఘ్నేరజేదైత్యంకలపన్తాగలసన్ని
 భమ్ ॥ ౧౮౫ ॥ తమాసాగ్ధ్యరజేమోరమేతైకంవష్టిభిశ్శరైః । జఘ్నేసమంత

తీర్ణాగ్ర సురంభీమదర్శనమ్ || ౧౮౬ || తాభ్యాంబాణప్రహరైస్తుకీర్ణదాయత
లోచనః | జగ్రాహచక్రమస్తారంతైలధౌతంరణాస్తకమ్ || ౧౮౭ || తేనచక్రేణసోశ్వ
భ్యాంబిచ్ఛేదరథకూబరమ్ | జగ్రాహాభధమైత్వత్పశ్యరాంశ్చశీవిషోపమా || ౧౮౮ ||
వవర్షదనుజోమూర్ధ్నిసంభ్రాంత్యాకాశగోచరమ్ | తావప్యతిశితైశ్చస్త్రైరభినదైత్య
సాయకా || ౧౮౯ || పతతతర్జుతయోర్దృష్ట్యావిప్లితఃకోపమావిశత్ | మర్షితాస
తుకోపేనసన్ధాయయమసాదనమ్ || ౧౯౦ || జగ్రాహముద్గరంభీమంకాలదణ్డవిభీష
ణమ్ | సతతోభ్రాన్యవేగేనచిత్తేపాశ్వరథంప్రతి || ౧౯౧ || తంతుముద్గరమాయా
స్తమాలోక్యాన్పురగోచరమ్త్యక్త్వారభౌధమర్షేగాదాఘ్రతౌతరసాశ్వినా || ౧౯౨ ||
తారథౌసతునిష్పివ్యముద్గరోచలసన్నిభః | దారయామాసధరణీంహేమజాలపరి
మృతః || ౧౯౩ || తస్యకర్షకతందృష్ట్యాభిషజౌచితయోధినా | వజ్రాస్త్రంతు
ప్రకుర్వంతేదానవేష్టస్రివారణమ్ || ౧౯౪ || తతోవజ్రమయంపర్వంత్రావర్తదతిదా
రుణమ్ | ఘోరవజ్రప్రహరైస్తుదైత్యేష్టస్సతరస్మృతః || ౧౯౫ || రథంధ్వజంధ
నుశ్చత్రంకవచంచాతికాఞ్చనమ్ | క్షణేనతిలశోనీతంసర్వసైన్యసృపశ్యతః || ౧౯౬ ||
తద్దృష్ట్యాదుమగ్రంకర్మలశ్వభ్యాంభీమవిక్రమః | నారాయణాస్త్రంబలవాన్యుము
మోచరణమూర్ధని || ౧౯౭ || వజ్రాస్త్రంశమయామాసదానవేష్టోస్త్రతేజసా |
తస్మిన్సృశాప్రేవజ్రాస్త్రేకాలసేమిరనన్తరమ్ || ౧౯౮ || జీవగ్రాహంగ్రాహయితు
మశ్వినాతుప్రచక్రమే | తావశ్వినారణేభీతాసహస్రాక్షరథంప్రతి || ౧౯౯ || ప్రయా
తావేపమానాతుతదాశస్త్రవిపక్షితౌ | తయోరనుగతోదైత్యఃకాలసేమిర్మహాబ
లః || ౨౦౦ || ప్రాప్యేష్టస్సృబలంచక్రేదైత్యానీకపదానుగః | తందృష్ట్యాసర్వభూ
తానివితేసుర్విహ్వలానితు || ౨౦౧ || దృష్టౌదైత్యస్యతతోగ్రథంసర్వభూతానిమే
నిరే | పరాజయంమహేష్టస్సృసర్వలోకక్షయాపహమ్ || ౨౦౨ || ఛేలుశ్శిఖరిణోము
ఖ్యాఃపేతురులూగనభిష్టలాత్ | జగద్దర్శనదాదియుక్తదృశ్యతాశ్చమహాద్వవాః || ౨౦౩ ||
తాంభూతవిక్రమిందృష్ట్యాభగవాన్ద్రుడధ్వజః | వ్యుభ్యధ్యదహిపర్యహాద్యోగని
— ౬ దేవాసురసంజరంప్రతిగ్రీవిష్టోరాగమనమ్. ౬ —

ద్రావిహాయతామ్ || ౨౦౪ || లక్ష్మీకరయమగాయస్తలాలితాఙ్గిరసోరుహః |
శరదీవచనీలాఙ్గాస్తదేహారుదిర్విభుః || ౨౦౫ || కాప్రభోద్భాసితోరసఃకాస్తకే
యూరభాస్వరః | విష్యమ్యాసురసంజ్ఞోభంవైనతేయమథావ్యయత్ || ౨౦౬ ||
అహూతేజస్వినేతస్మిన్నానాకారాస్త్రవిక్షిణి దివ్యనానాస్త్రతీవ్రార్పిరారుహ్య
గాత్తదాహవమ్ || ౨౦౭ || తత్రాపశ్యచ్ఛదేవేష్టస్మభిహూతమభిష్టవైః | దానవే
న్ద్రైర్నవామోద్ధదసంజ్ఞయైఃపారుషోతకైః || ౨౦౮ || యథాహిపురుషోఘోరై

ర్భాదైశ్చబలతాలిభిః । పరిత్రాణాయసుకృతంసుతేత్రేకన్మనిర్మలే ॥ ౨౦౯ ॥ అథా
పశ్యంస్తుదైత్యేస్త్రోవియతిజ్యోతిమణ్డలమ్ । స్ఫురన్తముదయాద్రిప్తంసూర్యారుణ
త్విషాభవ ॥ ౨౧౦ ॥ ప్రభావంజ్ఞాతుమిచ్ఛస్త్రోదానవాస్త్రస్యతేజసః । గరుత్మన్త
వపశ్యన్తఃకల్పానానలభైరవమ్ ॥ ౨౧౧ ॥ తమాస్థితంచధూమాఘునిఘద్యుతీసహ
స్రభిమ్తమాలోక్యాసురేష్టస్త్రిహర్షనిర్భరమానసః ॥ ౨౧౨ ॥ అయంచదేవసర్వస్వం
జితేష్టిన్నర్జితాస్సురాః । అయంసదైత్యదక్రాణాంకృతాస్త్రేకేతవోహరిః ॥ ౨౧౩ ॥
ఏనమాశ్రిత్యలోకేతంయజ్ఞభాగభుజోఽనురాః । ఇత్సుక్త్వాతుసమస్తాస్తేపరివార్య

— శ్రీవీర్ణఃకాలనేమిభృతీనాంచయన్ధమ్. ౨ —

సమస్తతః ॥ ౨౧౪ ॥ తంజఘ్నూర్వివిధైరస్త్రైస్సగరుత్మానమాహవే । కాలనేమిప్ర
భృతయోదశదైత్యాహవారథాః ॥ ౨౧౫ ॥ షష్ట్రోవివ్యాధబాణానాంకాలనేమిన్జనా
ర్దనమ్ । నిమిశ్యతేనబాణానాం*సుధనోశీలిభిశ్శరైః ॥ ౨౧౬ ॥ జష్టుకశ్చైవసస్త్ర
త్యాశుమ్భాదశభిరేవచ । శేషాదైత్యేశ్వరాస్సర్వేవిష్ణుమేక్షకశశ్శరైః ॥ ౨౧౭ ॥
దశభిర్దశభిర్యదజఘ్నూస్సగరుడంరణే । తేషామస్పృహ్యతత్కర్మవిష్ణుద్దానవసూద
నః ॥ ౨౧౮ ॥ ఏక్షకందానవంజఘ్నూషడ్భిషడ్భిరజిహ్వాగైః । ఆకర్ణకృష్టైర్భూయశ్చ

కాలనేమిస్త్రిభిశ్శరైః ॥ ౨౧౯ ॥ విష్ణుఃవివ్యాధహృదయేరోమాద్రక్తవిలోచనః ।
తస్యాశోభంతతేబాణాహృదయేతేనకాఞ్చనాః ॥ ౨౨౦ ॥ వాయుభానీవదీస్తాంకా
స్త్రభస్యస్ఫుటత్విషః । త్రైర్బాణైఃశిఖ్విదాయస్తోహరిర్నగ్రామమగ్ధరమ్ ॥ ౨౨౧ ॥
సతుతద్భ్యామ్భ్యవేగేనదానవాయస్యసర్జయత్ । దానసేష్టస్త్రిప్రసప్రాప్తంవిజిత్యే
వశితైశ్శరైః ॥ ౨౨౨ ॥ విచ్ఛేదతలశఃక్రూరోదర్శయన్పాణిలాఘవమ్ । తతోవిష్ణుః
ప్రకుపితశ్శార్దూలజగ్రాహభైరవమ్ ॥ ౨౨౩ ॥ తేనదైత్యస్యహృదయంతాడయామాస

గాఢరః । క్షణేనలబ్ధసంజ్ఞాస్త్రకాలనేమిర్మహాసురః ॥ ౨౨౪ ॥ శక్తింజగ్రాహతీష్ట్యా
గ్రాంహేమఘట్టాప్రహసోసీమ్ । తయావానుభుజంవిష్టోర్భిభేదదితినన్తనః ॥ ౨౨౫ ॥
శక్త్యాభిన్నంభుజంతస్యస్యతశోశితమాబభౌ । పన్తరాగమయేనైవకేయూరేణవిభూ
షితమ్ ॥ ౨౨౬ ॥ తతోవిష్ణుఃప్రకుపితోజగ్రాహవిపులంధనుః । సప్తదశవనారాచాన్
స్తీష్ట్యాంశ్చమర్మభేదినః ॥ ౨౨౭ ॥ షడ్భిరైత్యస్యహృదయంవివ్యాధచశరైస్త్రీభిః

చతుర్భాస్సగరునిచాస్యధ్వజంచైకేనపత్రిణా ॥ ౨౨౮ ॥ ద్వాభ్యాంచధనుషీచామిభ
జంసవ్యంచపత్రిణా । సవిష్టోహృదయేగాఢందైత్యోహరిశిలిముఖైః ॥ ౨౨౯ ॥ స్ఫు
రక్తారుణఃప్రాంశుపీడాకులితమానసః । చకమ్మేమారుతేనైవనోదితఃకింశుకద్ర
మః ॥ ౨౩౦ ॥ తమాకమ్పితమాలత్యగదాంజగ్రాహకేశవః । తాంచవేగేనచిత్తే

* మదనో.

కాలనేమిరథంప్రతి || ౨౩౧ || సాపపాతశిరస్యగ్రావిపులాకాలనేమినః । సమాశ్రి
తోత్తమాద్యస్త్రైఃప్రిప్తమకుటాఽనురః || ౨౩౨ || సృతరక్తాఘరంహస్తసృతధాతు
రివాచలః । పపాతస్సైరభేదగేవిసంజ్ఞశ్శిప్తజీవనః || ౨౩౩ || పతితస్యరథోపశ్లే
దానవస్యాచ్యుతోహరిఃప్రితపూర్వమువాచేదంవాక్యంచక్రాయుధఃప్రభుః || ౨౩౪ ||
గచ్ఛాసురవిముక్తోసిసాహస్రీతంజీవసిగ్భయః । తతస్త్వల్పేనకాలేనహమేవతవా
స్తకః || ౨౩౫ || పతచ్ఛుక్తిత్వావచస్తస్యసారథిఃకాలనేమినః । అపవాహ్యరథంచూ
రమానయత్యాలనేమినమ్ || ౨౩౬ || * * * * *

ఇతిశ్రీమద్యపురాణే దేవాసురసక్త్రామే కాలనేమిపరాజయో
నామ ఏకోనపజ్ఞాశదుత్తరశతతమోఽధ్యాయః.

సూతః || తందృష్త్వాదానవాఃక్రథాస్సత్త్వేలుస్సైస్త్వల్పైరుతాః । సరఘా
త్తమమాక్షీకంహరణేసర్వతోదిశమ్ || ౧ || కృష్ణచామరజాలౌఘసుధాపరచితాబుగ్
రే । చిత్రపద్మపతాకేతుప్రభిన్నకరటాముఖే || ౨ || పర్వతాభేగజేభీమేనదస్యాది
సిమర్ధరే । ఆరుహ్యచనిమైత్తోహరింప్రత్యుద్యయాబలీ || ౩ || తస్యాసన్దానవారౌ
ద్రాగజస్యపరిరక్షిణః । సప్తవింశతసాహస్యాఃకిరీటకవచోజ్జ్వలాః || ౪ || అశ్వౌ
రూఢశ్చమధనోజఘ్నకశ్చోప్తస్త్రివాహనః । శుమ్భాగ్నిపిపులంమేషంసమారుహ్యచ
పిష్వలాత్ || ౫ || అపరేదానవేద్వాప్రభుశ్చనానాస్త్రపాణయః । ఆజగ్ముస్సుమ
రేక్రథావిష్టుమగ్నిప్తకారిణమ్ || ౬ || పరిఘేణనిమైత్తోనుధనోముగ్ధరేణతు । శు
ష్ణశ్శూలేనతీక్ష్ణేనసాసేనగ్రవనస్తథా || ౭ || చక్రేణమహిషఃక్రద్ధోజఘ్నశ్చక్త్యా
మహాసురః । జఘ్నుర్నారాయణంసర్వేశేషాస్త్రైశ్చమార్గజైః || ౮ || తాన్యస్త్రా
ణిప్రముక్తాఃశరీరంవివిశుర్నరేః । గురూక్తానువదేశాంస్త్రుమశిష్యాయశుభానిచ || ౯ ||
అసమ్భాస్త్రిస్తోరణేవిష్టురథజగ్రాహకార్ముకమ్ । శరాంశ్చాపిపిషాకాగాంజైలఘౌతా
నజిహ్వాగాఢా || ౧౦ || తతోభిసన్ధ్యజైత్యాంస్తానాకృష్యాకర్ణకార్ముకమ్ । అభ్యద్రవ
ద్రణేక్రద్ధోదేవారీసతిమారుషః || ౧౧ || నిమింపివ్యాధవింశత్యాబాణానామగ్నిపర్వ
సామ్ । మధనందశభిగ్బజైశ్శున్ముంపజ్జుభిరేవచ || ౧౨ || ఏకోనమహిషంక్రద్ధో
వివ్యాధోరసిపత్రిణా । జఘ్నంద్వాదశభిగ్బజైస్సర్వాంజైస్త్వైకైశస్త్రిభిః || ౧౩ ||
తస్యతల్లాఘువందృష్త్వాదానవాఃక్రోధమూర్ఛితాః । ఘటమానాఃప్రయత్నేనచక్రర
త్యచ్ఛుతంరణమ్ || ౧౪ || చిచ్ఛేదాథధనుర్విష్టోర్నిమిగ్భజేనదానవః । సన్ధ్యమానం
శరంమత్వాచిచ్ఛేదమహిషాసురః || ౧౫ || పీడయామాసగరుడంజఘ్నస్త్రైశ్చస్త్రసా
యకైః । భుజంచాస్యాహనన్తాథంశుమ్భామ్భాధరసన్నిభః || ౧౬ || చిన్నేధనుషిగో

విష్టోగదాంజగ్రాహభీషణమ్ | తాంప్రాహిణోత్సవేగేనసదనాయమహాహవే || ౧౭ ||
 తామప్రాప్తాంనిమిర్వాణైశ్చిచ్ఛేదతలశోరణే | తాంస్తాన్తనూగతాన్తప్తప్తప్రస్థానే
 ప్రాధి తానివ || ౧౮ || జగ్రాహముగ్ధరంఘోరందివ్యరత్నపరిమళైరమ్ | తంముమోచా
 తివేగేననిమిముద్దిశ్యదానవమ్ || ౧౯ || తమాయాన్తంవియత్యేవత్రయోదైత్యాగ్యవార
 యః | గదయాజవ్యదైత్యప్రగ్రసనఃపట్టసేనతు || ౨౦ || శక్త్యాచహహిషోదైత్యాస్త్వ
 పక్షజయకాక్షయః | నిరాకృతంతమాలోక్యదుర్జనఃప్రణయంయథా || ౨౧ || జగ్రాహ
 శక్తిమత్కుగ్రాహస్తమస్తోతాటన్వనామ్ | జవ్వాన్యతాంసముద్దిశ్యప్రాహిణో
 ద్రణమూర్ధని || ౨౨ || తామస్తరస్థాంజగ్రాహగజోదానవనన్దనః | గృహీత్వాతాం
 సమాలోక్యశిష్యామివవివేకినా || ౨౩ || దృఢంభారసహంసారసతచాదత్తకా
 ర్ముకమ్ | రౌద్రాన్త్రునభిసద్దాయతస్త్రిన్బాణాన్ముమోచహ || ౨౪ || తతోన్త్రుతే
 జసాసర్వంవ్యాప్తంలోకంచరాచరమ్ | తతోబాణమయంసర్వమాకాశంసమదృ
 శ్యత || ౨౫ || భూద్విశోవిదశశ్చైవబాణబాలవయంబభా | దప్త్యైతదన్త్రుమాహా
 త్యైంసేనానిర్గ్రసనోసురః || ౨౬ || బ్రాహ్మనుస్త్రీచకారాశుసర్వాస్త్రీవినివా
 రణమ్ | తేనసర్వంశమంయతంరౌద్రాస్త్రీంలొకఘన్తరమ్ || ౨౭ || అస్త్రీప్రతిహ
 తేతస్త్రిన్విష్టుద్దానవసూదనః | కాలదణ్డాస్త్రీమకరోస్సర్వలోకభయజగ్రమ్ || ౨౮ ||
 సస్థీయమానేతస్త్రింస్త్రుమారుతఃపరుషోవహ | చక్రమేవచహహీదేవీభిన్నాన్సౌముఖ
 యోభవః || ౨౯ || తదస్త్రీముగ్రందృష్ట్వాతుదానవాయుద్ధదుర్మదాః | చక్రర
 స్త్రానిశిదివ్యానినానాటూపాణిసంయుగే || ౩౦ || నారాయణాస్త్రీగ్రసనస్త్రుచక్రే
 త్యాస్త్రీంనిమిశ్చస్త్రీపరంముమోచ | ఏకైకమస్త్రీంచచకారజవ్యస్త్రతాగ్రద
 ణ్డాస్త్రీనివారణాయ || ౩౧ || యావచ్చసద్ధాయచసప్త్రీయాతిజైత్యేశ్వరాస్త్ర
 స్త్రీనివారణాయ | తావత్త్రణేనైవజహూనకోటిందైత్యేశ్వరాణాంసగతాంసహా
 శ్యామ్ || ౩౨ || అనస్తరంశాన్తమభూత్తదస్త్రీందైత్యాస్త్రయోగేనతుకాలదణ్డమ్ |
 శాన్తంతమాలోక్యహరిస్త్వమస్త్రీంసవిక్రమేణాపివరితమూర్తిః || ౩౩ || జగ్రాహ
 చక్రంతపనాయతాభముగ్రంచమార్దణ్డమివద్వితీయమ్ | చిత్తేవసేనావతయోభి
 సన్ధ్యకణ్ఠస్థలంబజ్రకఠోరముగ్రమ్ || ౩౪ || చక్రంతరాకాశగతంవిలోక్యసర్వాత్తనా
 దైత్యవరాస్త్వవీర్యైః | నాశక్షునన్వారయితుంప్రవణ్డందైవంయథాక్రమ్యముథా
 యజన్తుః || ౩౫ || తమప్రతరాగ్రమయజన్యవర్యంచక్రంపపాతగ్రసనస్యకణ్ఠే | ద్వి
 ధాతుకృత్వాగ్రసనస్యకణ్ఠంతచక్రధారారుణఘోరనాభిః || ౩౬ || జగమభూ
 యోపిజనార్దన్యపాణింప్రవృద్ధానలతుల్యదీప్తిమ్ || ౩౬౪ || * * *

ఇతిశ్రీమత్సృపురాణే దేవాసుర సత్త్వామే శ్రీవిష్ణుకృతగ్రసనవధో
 నామ పంచాశదుత్తర శతతమోధ్యాయః.

మహిమేశుచ్ఛదానవః । సద్వైష్ణవపుటఃకోపాద్భుకుటీవికృతాననః ॥ ౨౧ ॥ నిష్పి
వ్యపాణినాపాణింధనురాదాయభైరవమ్ । సజ్యంచకారసభనుశ్శరాంస్తుభుజగోప
మాన్ ॥ ౨౨ ॥ సదీత్రయోధీర్భుజముష్టిపాతస్తతశ్చవిష్ణుంగరుడంచదైత్యః । బాణై
ర్వలద్వహ్నిశిఖానికాశైఃక్షిప్తైఃప్రసజ్జ్యైఃపరితోగృహీతః ॥ ౨౩ ॥ విష్ణుస్తుదైత్యే
స్త్రిశరాద్వితోహితక్షింసమాదత్తకృతానతుల్యామ్ । తయాశుశక్త్యాసపిపేషమే
షంశుభంచశత్రుంధరణీధరాభమ్ ॥ ౨౪ ॥ తస్మాదధాపుత్యహతాచ్ఛమేషాద్భు
మాపదాతిద్దనుజాధిపస్యః । తతస్సభూస్వస్యహరిస్సమోరాన్ముమోచకాలానల
తుల్యభాసః ॥ ౨౫ ॥ శరైస్త్రిభిస్తస్యభుజంబిభేదవడ్భిశ్చశీర్షందశభిశ్చకేతు
మ్ । విష్ణుర్వికృష్టైస్త్రైఃపరా వసానందైత్యస్యదత్తంబివృత్తనేత్రః ॥ ౩౦ ॥
సతేనదైత్యావ్యధితోబభూవదైత్యేశ్వరోవిప్లునశోణితోఘః । తతోస్యకీర్ణోచ్చలిత
స్యదైత్యాదువాచసభ్యేనతుశార్ఙ్గపాణిః ॥ ౩౧ ॥ కుమారవధోసీరణంబిముఞ్చశు
మ్భాసురస్వల్పతరైరహవాభిః । వధంనమత్తోర్హసిగచ్ఛమూఢవృత్తైవకింయుద్ధస
ముత్సుకోసి ॥ ౩౨ ॥ శుమ్భోవధంబిష్ణుముఖాన్నిశవ్యానిమిససభ్యేనమియేషవిష్ణు
మ్ । గదావధోద్యన్యఃమిషప్రహ్లాంజహూనగాఢంగరుడంసఖః ॥ ౩౩ ॥ జమ్భో
విష్ణుంపరిఘేణముగ్ధిప్రప్రప్తరాత్రోఘవిచిత్రభాసా । తోదానవాభ్యాంబిషమైః
ప్రహరైర్నిపేతతుస్తాఘనసావకాభౌ ॥ ౩౪ ॥ తతఃకర్మవృష్ట్యాకలిజాస్తుసర్వేజగ
ద్భురుచ్చైఃకృతసింహనాదాః । ధనూంషిచాస్త్రోట్కజవాభిఃపాతైర్వ్యదారయనాభ
మిమవిప్రహ్లాః ॥ ౩౫ ॥ వాసాంసిచైవాదుభువుఃపరేతుదద్మశ్చశ్చానకగోము
ఖౌఘాన్ ॥ అథసంజ్ఞామవాప్యశుగరుడోపిసకేశవః ॥ ౩౬ ॥ పరాఙ్ముఖోరణా
త్తస్మాత్పలాయతమహాజవః ॥ ౩౬౪ ॥

* * . * *

ఇతిశ్రీమత్స పు రాణే దేవాసురసంక్రామే గరుడసహితవిష్ణుపలాయనం
నామ ఏకపఞ్చాశ చతుర్తర శతతమోధ్యాయః.

సూతః ॥ తమాలోక్యపలాయంతంబిభ్రష్టభుజకాన్కుకమ్ । హరిందేవంస
హస్రాత్కోమేనేభఘ్నాస్త్రురానసి ॥ ౧ ॥ దైత్యాంశ్చముదితాస్త్రప్రొక్తరవ్యం
నాధ్యగచ్ఛత । అథయోనికటంబిష్టోస్సురేశఃపాకశాసనః ॥ ౨ ॥ ఉవాచస్తేనంసు
ధురంవాక్యంప్రొత్సాహికంపరిమ్ । కిమేభిఃక్రీడసేదేవదానవైర్దుష్టమానసైః ॥ ౩ ॥
దుర్బలైర్గర్భిర్ద్ద్రస్యపురుషస్యకుతఃక్రియా । శక్తేనోపేక్షితోనిచోమస్యతేబలమాత్మ
నః ॥ ౪ ॥ తస్మాన్నన్వీచంమహిమాన్దృష్టీతంహిససన్ద్యజేత్ । అథాగ్రేసరసమ్మ
త్రాయరథినోజయమాపుయః ॥ ౫ ॥ తస్థేసమభవత్సూర్యంహిరణ్యాకువధేప్రభో ।

హిరణ్యకశిపురైత్యవీర్యశాలీనదోద్ధతః ॥ ౬ ॥ త్వాంప్రాప్యవయథానస్యదను
 రోవిషమాకృతిః । భ్రమంప్రతిబలామైవాదై త్యేద్రాస్సురవిషిషః ॥ ౭ ॥ విసాశ
 మాప్తాప్త్యాంప్రాప్యశలభాఇవపావకమ్ । సంయుగేసురదై త్యానాంతస్మేవాదైక
 రోహరే ॥ ౮ ॥ తథైవాహవమత్తానంభవవిష్ణోసురాశ్రయః । ఏవంప్రబోధితోవిష్ణు
 ర్యవస్థితమహాభుజః ॥ ౯ ॥ బలేనతేజసావృధ్యాసర్వభూతాశ్రయోహరిః । అథో
 వాచససాప్రాక్షంకాలక్షమమథోక్షజః ॥ ౧౦ ॥ దైత్యేద్రాస్సైర్వ్యథోపాయైశ్చ
 క్త్యాహస్తంహినాశ్యతః । చక్రయస్తారకోదైత్యేషుక్త్యాసప్తపదశిశుమ్ ॥ ౧౧ ॥
 కశ్చిస్త్రీవిద్యతాంప్రాప్తోవిధిన్యస్యసమారికా । జన్మస్త్యవధ్యతాంప్రాప్తోదాన
 వఃకూరవిక్రమః ॥ ౧౨ ॥ తస్మాద్దైత్యేణదివ్యేనజహిజన్మంజగద్ధరమ్ । అవధ్యసర్వ
 భూతానాంత్యాన్యతేసఖదాహవః ॥ ౧౩ ॥ వాయూగుప్త్యోరేవజన్మంజగత్ । ఐకముద్ధర
 తద్దైవమణ్డవచస్యై త్యాసహసాత్మోసుగారిహః ॥ ౧౪ ॥ సమాచితస్సురాస్త్యర్వాస్త్యై
 న్యస్యగదనాంబ్ర । యత్యాసంసర్వలోకేషువీర్యస్యతవసోపిత ॥ ౧౫ ॥ తదేకాదశరు
 ద్రాంశ్చవకగాగ్రేసగాకాహరిః । వ్యాశభోగాంఽయోనద్ధాబలిమోసీలకన్ధరాః ॥ ౧౬ ॥
 చంద్రఖణ్డనపక్షేనశాన్తితోమిశిః । శూలజ్వాలావలిప్రాక్షాభుజమణ్డలభైర
 వాః ॥ ౧౭ ॥ పిక్వోద్భృజటాజాటాస్సంహవగ్న్యాస్యసైనిః । కపాలీశాదయోరు
 ద్రావిద్రాపితమహాసురాః ॥ ౧౮ ॥ కపాలీపిక్వలోభీమోహనాత్మోపిలోహితః ।
 అజేతశ్చ సనశ్శాస్తాశ్చమృత్యుశ్చన్ద్రుమస్తథా ॥ ౧౯ ॥ ఏతేఏకాదశాన్త్యబలారుద్రప
 భావినః । పాలయన్త్రీబలసాగ్రంధారయన్తశ్చదానవాః ॥ ౨౦ ॥ ఆప్యాయయ
 న్తస్త్రివశాబగ్న్యన్త్రవాన్యథాః । హిమాలయాభేనహతికాశ్చనాన్యగుహస్ర
 జః ॥ ౨౧ ॥ ప్రవలచ్యానురేహనుదగ్ధతౌఘుశాన్తితే । విరావణేచశుద్ధస్తేమాతక్తే
 మస్తసంస్థితే ॥ ౨౨ ॥ వహానదజలస్రావేకానయాపేతత్రకతుః । తథౌహిమవత
 శ్శృంగేభానుమానవిప్రేమా ॥ ౨౩ ॥ తస్యారతుస్పదంసప్యంమారుతోఽమితవిక్రమః ।
 రణేయోవరసగ్నిస్తజ్వాలాపూరితదిబ్బుజః ॥ ౨౪ ॥ పృష్ఠరతోభవద్విష్ణుస్ససైన్య
 స్యశతత్రతోః । అదిత్యావసవోపశ్వేమరుతశ్చాశ్వినావపి ॥ ౨౫ ॥ గన్ధర్వారాక్ష
 సాయత్యోసుకేన్నరమచూరగాః । ప్రసాధితాశ్చస్త్రీబత్తాదధానాహేమభూష
 ణాః ॥ ౨౬ ॥ కోటిశకోటిశోబుద్ధంబుద్ధంభద్రోపలక్షితమ్ । విశ్రావయన్తస్సాన్తికే
 త్రివర్తిభ్యుద్దైపురస్సరైః ॥ ౨౭ ॥ పేతుదైత్యవధేష్వప్తాస్సహేద్రాస్సురజాతయః ।
 శతక్రతోరమరనికాయపాలితావతాకేగిజరభవాజినాదితా ॥ ౨౮ ॥ సదోన్నతధ్వ
 జపటకోటిమణ్డితాభవావసాదితమతశోకవర్ధన । ఆయాన్త్రీంతాంవిలోక్యాభసురసే

— శ్రీ సురైస్సహగజాసురయధమ్ శ్రి —

నాంగజాసురః || ౨౯ || గజరూపోమహామోఘసంహతామోఘాధిభైరవః । పరశ్వ
ధాయుధోదై త్యోదత నాభాగసజ్జటః || ౩౦ || మమర్దచరణైర్దేవాంశ్చిత్తేపాన్యా
సూరేణవ । పరాస్పరశునాభఘ్నై దై త్యేంద్రోరాద్రవిక్రమః || ౩౧ || తస్యపాల
యతస్సేనాయతుగన్ధర్వకిన్నరాః । ముముచుస్సంహతాస్సర్వేచిత్రశస్త్రాస్త్రైసం
హతాః || ౩౨ || పరాస్పరశ్వధాంశ్చక్రర్ముసుజ్ఞీంశ్చ సముద్గరాత్ । కుస్తాన్పాస్రసాన
సీంస్త్రీత్యైస్సుద్గరాంశ్చాత్మిదుస్సుహాః || ౩౩ || తాన్సంస్పృశ్యన్సగపద్దత్యఃకమలానీవ
యాధపః । కోపాస్ఫులితదీప్తాగ్రకరాస్సోపేనపాతయత్ || ౩౪ || విచచారరణేదేవా
స్త్రాస్పృశ్యోగజదానవః । యస్మిన్రణేసన్నయవతత్పురబృద్దేగజాసురః || ౩౫ || తస్మిం
స్తస్మిన్వహశబ్దోహాహాకారఃకృతోభవత్ । అథవిద్రవమాణంతుబలంప్రేత్యసమస్త
తః || ౩౬ || రుద్రాఃపరస్పరంప్రోచురహజ్జా-రోగ్తార్హిషః । భోభోగృహీతదై త్యే
స్త్రింభిత్యాదై నంమహాసురమ్ || ౩౭ || ఘ్నితైర్బలైశ్చూలైర్భుజైర్మృగసంహిమ
ర్మును । కపాలీవాక్యమాకర్ణ్యశూలంశితశిఖాముఖమ్ || ౩౮ || సమ్మార్జనామహ
ప్తేనసంరహ్మవివృతేతణః । అథాగాఢ్యుకుటీచక్రోదై త్యేంద్రాభిముఖోరణే || ౩౯ ||
దృఢేనమష్టిబద్ధేనశూలంపిష్టభ్యనిర్మలమ్ । జఘానశుష్మదేశేతుకపాలీగజదానవ
మ్ || ౪౦ || తతోదశాపితేరుద్రాఃకర్మలాయాముఖైరణే । జఘ్నుశ్చూలైస్తుదై త్యే
స్త్రింశైలవర్షాణమాహవే || ౪౧ || సృతశోణితరస్థ్రైస్సనీలశూలముఖాద్ధి తః । బభౌ
కృష్ణచ్ఛుపైదైత్యశ్శరదీవామలంసరః || ౪౨ || ప్రోత్ఫుల్లారుణిలంబుసంక్టై సర్వతో
దిశమ్ । తస్యశుక్లతమచ్ఛాయైరుద్రైర్హింసై గ్రివావృతమ్ || ౪౩ || ఉపస్థితార్తి
దైత్యోగప్రచలతు-ర్ణవల్లవః । కుమ్భంబిభేదదశనైర్నాభిదేశేగజాసురమ్ || ౪౪ ||
దృష్ట్వాచక్రక్తింరుద్రాభ్యాంసవరుద్రాస్తతోద్రుతమ్ । తతత్తుర్నివిదైశస్త్రైశ్శరీర
మమరద్యిషః || ౪౫ || నిర్భయాబలినోయుద్ధమేరుభూమ్యాంవ్యవస్థితః । మృతంమ
హిషమాసాద్యవనేగోమాయవోయథా || ౪౬ || కపాలిసంపరత్యభ్యుద్రుమంచాసుర
పుక్తవః । వేగేనకుపితోదైత్యోనవరుద్రానుపాద్రవత్ || ౪౭ || మమర్దచరణాఘా
తైర్దస్తైశ్చాపికరేణవ । సత్తైస్త్రములయుద్ధేనఅయమాపాదితోయదా || ౪౮ || తదా
కపాలీజగ్రాహకరంతస్యామరద్యిషః । భ్రామయామసచాతీవవేగేనచగజాసుర
మ్ || ౪౯ || దృష్ట్వాత్రమాతురందైత్యంకించత్సురీరతిజీవితమ్ । నిరుత్సాహంరణేతస్మై
న్యాతయుధోత్సవోద్యమమ్ || ౫౦ || తతఃపతతపవాన్యచర్మచోత్సృత్యభైరవమ్ ।
సౌవత్సర్వాగ్రకైఘంబకారావృరమాత్మనః || ౫౧ || దృష్ట్వావిసిహతందైత్యందా
నవేంద్రామహాబలాః । విప్రేసుద్బుద్ధపుర్ణఘ్నుర్నిపేతుశ్చసహస్రశః || ౫౨ || దృష్ట్వా

కపాలినోరూపంగజచక్రాన్బరావృతమ్ | దిక్షుభౌమంతమోయోగంరుద్రందైత్యా
విలోకయన్ || ౫౩ || ఏవంబిహతేతస్మిన్దానవేద్యేమహాబలే | ద్విపాధిరూఢోదై
త్యేంద్రోహతదుష్టభినాదతః || ౫౪ || కల్పన్తామృదనాదేనదుర్ధరేణాపిదానవః |

— శ్రీ సురైస్సహనిమినామకాసురయ్యుద్ధమ్ శ్రి —

నిమిస్తత్రాపతక్తార్థంసురసైన్యాన్యలోడయత్ || ౫౫ || యాంయాంనిమిగజోయా
తిదిశంతాంతాంసవాహనాః | తత్యజుష్టుద్రువుద్దేవాభయార్తాస్త్యక్తచేతసః || ౫౬ ||
గన్ధేనసురమాతక్తాదుద్రువుస్తస్యహస్తిసః | పలాయమాసేనైస్యేతుసురాణాంపా
కశాసనః || ౫౭ || తక్థేదికాల్పతైస్సార్థమప్తభిఃకేశవేనచ | సమ్మూహ్నిహ్నిమాత
క్తోయావచ్ఛక్తగజంప్రతి || ౫౮ || తావచ్ఛక్తగజోభీతోమక్తాన్దాదంసుభైరవమ్ |
ధ్రియమాణోపియతేనధరణౌనావధిష్ఠితః || ౫౯ || పలాయతిగజేతస్మిన్నానూరూఢః
పాకశాసనః | విపరీతముఖోయ్యుధ్యదానవేంద్రవిధంప్రతి || ౬౦ || శతక్రతుశ్చచక్రే
ణనిమింపక్షస్యతాడయత్ | గదయాదన్వినంతస్యగణ్డస్థాసేపాతందృఢమ్ || ౬౧ ||
తత్ప్రవీరమదిదైవ్యపనిర్మిశ్చలపారుషః | విరావణంకటిదేశేముగ్ధరేణాభ్యతాడ
యత్ || ౬౨ || సహతోముగ్ధరేణాభశక్రకుజ్జరఆహవే | జగామపశ్చాచ్ఛరణైర్ధర
ణీంభూధరాకృతిః || ౬౩ || లాఘవాత్ప్రిప్రముఢ్థాయతతోమరమహాగజః | రణాద
పసనర్పాశుభీషితోనిమిహస్తిసా || ౬౪ || తతోవాయుర్వవారుక్షత్పణ్డశ్చర
పాంసులః | సమ్మూఖోనిమిమాతగ్దఃపవనాచలకమ్మిశః || ౬౫ || స్పృతరక్తోబభౌతైలో
ఘనదాతుహ్రీదేయథా | ధనదోఃగదాంగుర్ద్వితస్యదానవహస్తిసమ్ || ౬౬ || వి
క్షేపహస్తాదైత్యేద్యేనిపపాతాస్యమూర్ధని | గజోగదానిపాతేనసలేనపరిమూర్ఛి

తః || ౬౭ || దదైర్భిత్వాధరాంవేగాత్పపాతాచలసన్నిభః | స్పృతరక్తోబభౌతైలస్సిం
హనాదోమహాబభౌ || ౬౮ || సర్వతస్సురసైన్యానాంగజబృంహితబృంహితమ్ | తే
షాంరథేనచాశ్వనాంగుణాస్సోలేనధన్వినామ్ || ౬౯ || గజంతంనిహతందృష్ట్యానిమిం
చాపిపరాబ్దుభిమ్ | శ్రుత్వాచసంహనాదంచసురాణామతిశోపనః || ౭౦ || జమ్బూ

— శ్రీ దేవేంద్రజమ్బూసురయ్యుద్ధమ్ శ్రి —

జజ్వాలకోపేనసక్తాజ్యతిపపావకః | ససురానోఽవరత్కాయోధనుష్యారోప్యసాయక
మ్ || ౭౧ || తిష్ఠతిష్ఠాబ్రవీన్నర్వాహ్నానిచాస్యనోదయ | వేగేనపలతస్తస్యతద్రథస్యా
భవద్యుతిః || ౭౨ || యథాదిత్యసహస్రస్యఉద్గతస్సోదయాచలే | పతాకేనారథే
నాజౌకిజిఃశీజాలమాలినా || ౭౩ || అతిశుభ్రాతపత్రేణసలేనస్యద్దనేనతు | ఘట
యత్సురసైన్యానాంపృథయానిచదృశ్యతే || ౭౪ || తమాయాస్తమభిప్రేక్ష్యధనుష్యా
హితసాయకమ్ | శతక్రతుశ్చతందృష్ట్యాదృఢమాదత్తకార్ముకమ్ || ౭౫ || బాణంచతై
లభౌతాగ్రమర్దచంద్రమిజమ్కమ్ | తేనాస్యసశరంచాపంరణేదిచ్ఛేదవృత్త్రహః || ౭౬ ||

క్షిప్రం న వ్యభృతచ్ఛాపంజమ్భాదానవనద్దనః । అన్యతాగ్నృకమాదాయవేగేనః
 రసాదనమ్ ॥ ౭౭ ॥ శరాంశ్చాపీవిషాకారాంస్తలథాతానజిహ్వాగాఢాశక్రంబిహ్వా
 భదశభిజ్ఞానుదేశేతుపత్రిభిః ॥ ౭౮ ॥ హృదయేతుత్రభిశ్చాపిద్వాభ్యాంచసూన్ధయో
 ర్వయోః ॥ శక్రోపిదానవేన్ద్రాయీబాణజాలహపాస్పజత్ ॥ ౭౯ ॥ అద్రాస్తాస్త
 నవేష్ట్రీప్రుశరాఞ్చుక్తీభుజేరతాః । చిచ్ఛేదనశథాకాశేశరైరగ్నిశిఖోపమైః ॥ ౮౦ ॥
 తతస్తుశరజాలేనదేవేన్ద్రోదానవేశ్వరమ్ ॥ ఆచ్ఛాదయన్నేవతదావద్వాస్త్వివమౌనై
 ర్మఖః ॥ ౮౧ ॥ ఔత్తోపిబాణజాలేనవ్యధమత్సయితైశ్చితైః । యథావాన్యైర్మన
 టోపంకుర్నివాగ్యంబశోముఖే ॥ ౮౨ ॥ తతశ్చక్రోపిసంరమ్భాగ్నృపశేషయితేయ
 దా । దానవేష్ట్రీంతుదాపక్రేగన్ధర్వాస్త్రంమహాచ్ఛసమ్ ॥ ౮౩ ॥ తతోస్యకేజసా
 వ్యాప్తమభూచ్ఛగగనోదరమ్ । గన్ధర్వైర్నకిన్నరైర్చాపినానాప్రాకారతోరణైః ॥ ౮౪ ॥
 ముఞ్చిచ్ఛరచ్ఛతాకారైరస్త్రైర్విష్టంప్రయత్నః ॥ తయాస్త్రీవృష్టౌవైత్యానా
 హన్యమానాంమహాచమూమ్ ॥ ౮౫ ॥ జన్మశ్శరణమాగచ్ఛనస్తమేయపరాక్రమైః
 వ్యాకులూపియదాదైశ్చస్పహసాస్త్రాస్త్రపీడయా ॥ ౮౬ ॥ స్మరన్న్యాధుసమాచ
 రంభితబాణవరోభవత్ ॥ అథాస్త్రంమాసలంనాహముమోచదిశిసద్దనః ॥ ౮౭ ॥
 తత్తదాముసలైస్సగ్నహభవత్పురింజగత్ ॥ ఏకప్రహరీకరైరైరప్రపుష్టిసమం
 తః ॥ ౮౮ ॥ గన్ధర్వనగరాభేషగన్ధర్వాస్త్రపిన్ద్రితాః । గాన్ధర్వమస్త్రీంసథాయ
 సురపైన్యేషుచాపం ॥ ౮౯ ॥ ఏతేకేనప్రహరేణగజానశ్చాన్యైర్మహారథాః । ఏతా
 శ్చావ్యహసత్క్షిప్రంతోభోభసహస్రైః ॥ ౯౦ ॥ తతస్సురాధిపశ్చత్రహ్స్టాష్ట్రైస్త్రీ
 సముదీరయత్ ॥ సన్ధాయమానేత్వాస్త్రైర్మనశ్చేదంతవాపకర్పివః ॥ ౯౧ ॥ తతోయ
 త్రీనుయాన్వివ్యానాయుధాస్త్రుచుచ్ఛరణాః । వైశ్చస్త్రైర్గణవన్యైర్గణవైరితేవిత
 నకమ్ ॥ ౯౨ ॥ వితానకేనతేనాగ్రప్రహంమాసలేగతే । ఔహస్త్రీంముముచే
 మ్భాయస్త్రీసన్ధాతలోపనమ్ ॥ ౯౩ ॥ అప్రమాదైశ్చపాషాదైస్తతోవర్షంప్రప
 త్ ॥ త్వాష్ట్రాస్త్రీజసతాన్యాయున్ద్రాణితదనస్తరమ్ ॥ ౯౪ ॥ తేనోపలిపాతే
 గతానితలశస్త్రః । యన్ద్రాణితలశఃకృత్వావైలాస్త్రీపరిమూర్ధసు ॥ ౯౫ ॥ నిపచ
 తాశువేగేనదారయన్పుథివీంతతః । తతోవజ్రాస్త్రీమకరోచ్ఛహసాక్షుఃపుర
 రః ॥ ౯౬ ॥ తేనోపలిమహావర్షంవ్యశీర్యతసమస్తతః । తతోవశావైవైలాస్త్రీ
 జమ్భాభూధరసంక్షణః ॥ ౯౭ ॥ విషీకమస్త్రీమకరోచ్ఛవీతోతిపరాక్రమః
 విషీకనామసన్ధాయవజ్రాస్త్రీంచక్రవల్లభమ్ ॥ ౯౮ ॥ విజృమ్భన్యశక్తవై
 కేవరమాస్త్రీమదుర్ధరే । జజ్వలుర్దేవసైన్యానిసన్యస్తనగజానః ॥ ౯౯ ॥
 దహ్యమానేప్రైష్టికేనతేజసాసురసత్తమే । ఆగ్నేయంచాస్త్రమకరోజ్వలప
 చాకశాసనః ॥ ౧౦౦ ॥ తేనాస్త్రీణతదస్త్రంతదపథశ్యదనస్తరమ్ । తస్మి
 స్పృథితేచాస్త్రీపావకాస్త్రీవిజృమ్భతి ॥ ౧౦౧ ॥ జజ్వలుకాయజన్మన

సరథంచససారథిమ్ । తతఃప్రతిహతాద్వజ్రాద్వైశ్యేష్టస్త్రిప్రతిభానవాః ॥ ౧౦౨ ॥
 వారుణాస్త్రంముమోచాశుశమనంపావకార్చిషః । తతోజలదైర్వ్యోవసస్ఫురద్వి
 ద్యున్మితాకులమ్ ॥ ౧౦౩ ॥ గమ్భీరమరజాఘాతందిశఃపూగ్యసమస్తాః । కిరీన్ద్ర
 కరతుల్యాభిర్బలధారాభిరన్యరాత్ ॥ ౧౦౪ ॥ పతన్త్రీభిరకస్సుగ్ధ్వింతుజేనాపూరితం
 బభౌ । శాన్తమాగ్నేయమస్త్రంతుప్రవిలోక్యేనుగాధిషః ॥ ౧౦౫ ॥ వాయవ్య
 మస్త్రమకరోన్మేఘసంఘాతనాశనమ్ । వాయవ్యాస్త్రంబలేనాధాన్యాతేమేఘమణ్డ
 లే ॥ ౧౦౬ ॥ బహువిహితంవోయోఃసీలోన్మలనశశభమ్ । వాయునాచాతీయాతేణకమ్మి
 తాస్తేనుదానవాః ॥ ౧౦౭ ॥ నాశకంస్త్రత్రేస్థాతుంబలేనుబళివోపయోతతోజమ్మో
 భవస్త్రేస్థాదౌదశయోజనమ్స్త్రపాణిం ॥ ౧౦౮ ॥ మారుతిప్రతిఘాతాన్ధృంజేపతానాంభయావ
 హామిముక్తనానాయుకోదగ్రన్మృత్కాసలశామ్రుషః ॥ ౧౦౯ ॥ సహిప్రతిమితేవాయకాదై
 త్యేన్ద్రేపగన్వతాన్మృతౌ । సహసంసంవృజనయాంముమోచాస్త్రంశతశ్రతుః ॥ ౧౧౦ ॥
 తయాశశ్చవ్యాపతితయాదైన్యస్యావలయాపిణః । కిన్ద్రరాణివ్యశీన్యస్త్రసమన్వాన్ద
 రాణిచ ॥ ౧౧౧ ॥ తపస్సుదానపేష్టస్త్రిన్యజైలమాయాన్యవైశ్చిత్ర । సన్ధిత్తేన్ద్రైలమ
 యేదానపేష్టస్త్రిమచూళాశ్చటః ॥ ౧౧౨ ॥ బహువిహితజ్వరోభీమోమహావైశ్చిత్రసమా
 కృషః । మహద్విదమగాజీర్యస్త్రైశ్చైవ్యమానస్సుగాః ॥ ౧౧౩ ॥ బభృష్టప్రత్యంశికాం
 శ్చైత్రాశేణాపేష్టదానః । సహిప్రతిమితేవాయకాదైన్యస్యావలయాపిణః ॥ ౧౧౪ ॥
 అస్త్రంత్తైస్త్రిమచూళాశ్చటః సారసింహంముమోచహా । తపస్సుంహసహప్రాణిశిశ్నే
 రుస్త్రతేజసా ॥ ౧౧౫ ॥ క్షిప్రంధ్వాత్రిహిపాణిశ్చక్రశాన్తభానః । తైర్విపాటి
 తగాత్రోసాగజమాయాంవ్యహాహయత్ ॥ ౧౧౬ ॥ తపశ్శాన్తీమోఘోరోభవస్స
 ణశతాకులః । విషవత్స్వాసగ్రన్ధిమరస్త్రేమహానభః ॥ ౧౧౭ ॥ తతోస్త్రంబారుజం
 చశ్రేతశ్చైవ్యతున్మృజంతిదా । తతోగరుత్మంశాస్త్రేమహాప్రాణివిన్యయః ॥ ౧౧౮ ॥
 తైర్గరుత్మభిరానాద్యజమ్మోభుజగరూపభక్త । కృతస్త్రిశ్చైవ్యోదైన్యస్యావలయా
 వ్యసశ్యత ॥ ౧౧౯ ॥ ప్రభవ్తాయాంతుహూయాయాంశతోజమ్మోభుహాసురః ।
 చకారయావమతులంబస్త్రాన్విత్వమథానుగమ్ ॥ ౧౨౦ ॥ విప్రైశ్చవనహోగ్రస్త్రమయే
 వసురపుష్కవాః । తతోస్త్రిపిపశుర్వక్త్రస్రమహారథమజ్జరాః ॥ ౧౨౧ ॥ సురసే
 నాన్యపద్ధిమాంపాతాలోత్రాలవాలుకామ్ । పైన్యేషుగ్రస్యమానేమదానవేనబలి
 యసా ॥ ౧౨౨ ॥ శశోదీనత్వమావన్నశ్చస్త్రబాహుస్సనాహసః । కన్ద్రవ్యతాం
 నాధ్యగమతోప్రేమాచేదంబద్ధానమ్ ॥ ౧౨౩ ॥ కిమనస్తరమేవాప్తికన్ద్రవ్యస్యావ
 శేషితిమ్ । యదాశ్రిత్యవయంచాస్యదానవన్యయుయుత్సవః ॥ ౧౨౪ ॥ తతోహరి
 రువాచేదంవజ్రాయుధముదారధిః । ససామ్పత్రితంరణంత్యక్తుంశక్యంకాతరభీతవ
 త్ ॥ ౧౨౫ ॥ వధ్యాచాశుమహామాయాపురస్తరరిపోస్త్రయా । మయైతల్లక్షితో

దైత్యోధిష్ఠితః పాస్తపారువః ॥ ౧౨౬ ॥ మాశక్ర మోహమాగచ్ఛక్షిప్తం మేస్త్రుంస్త
రప్రభో. తతశ్శక్రః ప్రకుపితో దానవం ప్రతేదేవరాట్ ॥ ౧౨౭ ॥ నారాయణాస్త్రం ప్రయ
తో ముమోచాసురవక్షసి పతస్త్రిన్నన్తరే దైత్యోవివృతాస్యోఽగ్రసత్త్వణాత్ ॥ ౧౨౮ ॥
శ్రీశిలతూణిగన్ధర్వకిన్నరోరగరక్షసామ్ । తతో నారాయణస్యాస్త్రం పపాతాసు
రవక్షసి ॥ ౧౨౯ ॥ మహాస్త్రభిన్నహృదయస్సుప్రావరుధిరంబహు । రణాగ్నిమి
వోద్ధాఢంసోగజాసురనృపః ॥ ౧౩౦ ॥ తదస్త్రేతేజసాతస్యయాపందైత్యస్యనాశన
మ్ । తతశ్చాస్త్రధృదైత్యోవియత్యనభిలక్షితః ॥ ౧౩౧ ॥ గగనస్థస్సదైతేన్ద్రశస్త్రా
శనిమతీన్ద్రియమ్ । ముమోచసురపైన్యానాం సంహరికరణాన్పరా ॥ ౧౩౨ ॥ ప్రా
సాన్వరశ్వధాంశ్చక్రాన్వజ్రాన్పాణౌస్తముగ్రరా ॥ కుతారాహులనాపణ్డాన్మణ్డి
వాలానయోగదా ॥ ౧౩౩ ॥ వవర్షదానవోరాత్రోహ్యవధ్యానక్షయనపి । తై
రస్త్రైర్దానవోస్తుతైర్దేవానీశేమభీషణైః ॥ ౧౩౪ ॥ బహుభిర్ధరణీపూర్ణాశిరోభిశ్చ
సకుణ్డలైః । ఊరుభిర్గజపాస్త్రలైఃకరిన్ద్రైశ్చచలోపమైః ॥ ౧౩౫ ॥ భగ్నైషాదణ్డచ
క్రాతైరత్రైసాగరిభిస్సుహ । దున్దభృరాభవత్పుభీష్మాంసశోణితకర్దమా ॥ ౧౩౬ ॥
రుధిరోగ్రహదావర్తాశవరాశిణిలోచ్చయా । కల్పన్త్యత్యసంజులేనుబద్ధసాష్ట్రక
ర్గమేజగత్ప్రియేపిసంహతేననుస్తమరదేహినామ్ ॥ ౧౩౭ ॥ పృథాలగృధ్రవాయ
సాఃపరంప్రమోదమాగతాః క్వచిద్వక్తృప్యలోచనంశవస్యరౌతివాయసః । క్వచిద్వక్తృ
వ్యవీవరాంత్రకః ప్రయాతిజమ్బుకం క్వచిన్ద్రితోతిభీషణం క్వచిచ్ఛచుమ్బితోరసః ॥ ౧౩౮ ॥
మృతస్యనామ ఆహూయక్వచిత్స్వజాతీసంస్థితః క్వచిన్దుష్టరజాసక్తం పపాప్యానీ
యతాభవః । క్వచిన్దుర్జనాన్జలాన్స్త్రుగువ్యతేస్వజాతిభిః క్వచిన్దౌచజాతకైః ప్రవీత
శోణితోత్సవైః ॥ ౧౩౯ ॥ స్వకామిన్యైర్వృతః పిశాచక్రోప్తృమోదిభిస్ససమ్భ్ర
మైవదావనీతకుబేరోయనుస్తమేప్రియాః । కరౌయమాహుసన్నిభౌమమాస్తకర్ణ
పూరకాస్సరోపమీక్షితావరావయంవినాప్రియంతయా ॥ ౧౪౦ ॥ అపాయయన్తృధా
వరాధనేహస్నేహశోణితాసదాభ్యుపాయనేనరాద్విసాక్షకేశవంహృతా । స్థిర
వ్రగృహ్యపాణినాప్రియావిముక్తజీవితాత్సమాసయాచస్యజ్యసేనవశ్యతాంప్రయాతి
మే ॥ ౧౪౧ ॥ గతంశ్చశానమామిషంసరస్యతాంజహోన్యపాప్రవశ్యకేన్నరాసంసరా
గతేషునోభయమ్ । దదాతిముక్తజీవితోనదానవస్యశిక్ష్యతేమయాత్వమేకమాతనుం
ఇతిప్రియాయవల్లభాః ॥ ౧౪౨ ॥ వదన్తియక్షనారయః పరేకపాలపాణయః పిశాచ
యక్షరాక్షసావదన్తిదేహిభైక్షి కామ్ । పరేతశోణితైర్దివానుభౌతమూర్తయః పితౄం
శ్చతృప్యదేవతాసుమర్పయన్త్వేచామిమైః ॥ ౧౪౩ ॥ గజోద్దుష్టస్సుసంస్థితాస్త్ర
రన్ద్రిశోణితహస్తాదాప్రివగాఢసంజులేనురాసురాసుసగైరే । తతశ్శక్రోధనేశశ్చవ
రుణః పవనోసః ॥ ౧౪౪ ॥ యమోధనిర్మతిశ్చపిదివ్యానస్త్రాన్మహాబలాః । ఆకా

శేముముచును ర్వేదానవాభిముఖంతతః॥ ౧౮౫॥ అస్తాగ్రీవ్యగ్ధతాంజన్తుద్దేవానాం
దావంసపతి । సంరహ్మంయూతిమహతాతద్రణేతుములేనచ ॥ ౧౮౬॥ గతింసవి
విదుశ్చపిత్రావైద్యేస్యదేవతాః । దైత్యాస్త్రభిన్నసర్వాక్షానశ్చిత్తగతాం
గతాః ॥ ౧౮౭॥ పరస్పరంవ్యక్తమ్నగ్నావశీతాద్దిత్యాశ్చ । తదవస్థాఽహారి
ద్వప్తోదేవశ్శతమువాచహ ॥ ౧౮౮॥ బ్రహ్మస్త్రింస్పరదేవేస్త్రయిస్యబద్ధోనవి
ద్యతే । విష్ణునానోదితశ్శత్రుస్సారాస్త్రంహహాజనమ్ ॥ ౧౮౯॥ సమూ
జితందివ్యమరాతిహాసంసమాహితంబాణమిత్రహతనమ్ । ధనుష్యధ్యవ్యంవిని
యోజ్యబుద్ధిమాస్తస్మిన్నరమస్త్రంససమాధిమానసః ॥ ౧౯౦॥ సమస్త్రము
చ్చార్వయతాంతరాశయోవధాయైత్యస్యధియాభిసద్ధితమ్ । విక్రమ్యక్తాస్త్రమ
కుణ్ఠాగ్నితింముమోచవీత్యోహృతమార్గమున్నుభమ్ ॥ ౧౯౧॥ అధాసురఃప్రేత్యమ
హస్త్రమాహితంవిహాయమాయామవనోవ్యతిస్తత । ప్రవేషమానేనముఖేనశువ్య
తాబలేనగాతేణచసహ్యమానుటః ॥ ౧౯౨॥ తతోస్యతస్యాస్త్రవిరాభిమన్త్రి
తశ్చిరోద్ధవస్త్రంప్రసభంహవారణే । పుగద్ధరస్యానురవద్యతాంగతోనచారకవిష్టుం
వపుషాపిడవ్యయః ॥ ౧౯౩॥ కిరీటకోటిస్ఫుటకాన్దిసజ్జ-టంసుగద్ధినానాకుసుమా
ధివాసితమ్ । ప్రవీర్ణగూఢజ్వలనాభిమూర్ధజంపపాతజహ్యస్యశిరస్సుబిణ్ణలమ్॥౧౯౪॥
తస్మిన్విహతేజస్మైదానవేష్టాఃపరాఙ్ముఖాః । సర్వేతేజగ్నసజ్జ-ల్పాఃప్రయయ
ర్యత్రతారకః ॥ ౧౯౫॥ తాంస్తుత్రస్తాస్త్రమాలోక్యశుల్కావచతురోహతాః ।
సజహ్మజ్ఞానవేష్ట్రస్మిన్చైరణముఖేతతః ॥ ౧౯౬॥ సావలేపంససందర్శంసగర్వం
సపరాక్రమమ్ । సాహజ్జగరంస్వవైస్యస్యతారకోరోషమావిశత్ ॥ ౧౯౭॥ స
జైత్రంరథమాస్థాయసహసేనోగరుత్మతామ్ । సర్వాయుధపరిమాగరంసర్వాస్త్ర
పరిరక్షితమ్॥ ౧౯౮॥ త్రైలోక్యబుద్ధిసద్ధిగంసువిస్తృతమహానమ్ । రణాయాభ్య
వత్కూర్ణంపైవేనమహతావృతః ॥ ౧౯౯॥ జహ్మస్త్రమితసర్వాజ్ఞస్త్యక్తైరా
వణదత్తైనమ్ । జైత్రంమాతలిసంక్లుప్తంరథమిద్దోగ్యోస్తత ॥ ౨౦౦॥ తప్తహేమ
పరిమాగరంహవారత్నసమాదితమ్ । చతుర్వ్యజనపిస్తీర్ణంసిద్ధసంక్లుపరిశ్రీతమ్॥ ౨౦౧॥
గద్ధర్వకిన్నైర్గీతమపురోస్యత్యసమూలమ్ । సర్వాయుధమసమ్నాభంవిచిత్రచనో
జ్వలమ్ ॥ ౨౦౨॥ తద్రథందేవరాజస్యపరివార్యసమస్తతః । దంశితాలోకపాలా
శ్చతస్థస్సగరుడధ్వజః ॥ ౨౦౩॥ తతశ్చచాలపసుధాతతోరూర్తోమరుద్వవౌ । త
తోమృగయఉగ్రహతాహతాచైవరిపప్రభా॥ ౨౦౪॥ తతోజహ్మలచాస్త్రాగ్రీతతోక
న్వస్త్రబాహవః । తతస్సుమస్త్రముద్భాన్తంతతోద్యశ్యతతారకః॥ ౨౦౫॥ ఏకతస్తా
రకోదైత్యస్సరసంక్లుప్తతైకతఃలోకావసానమేకస్థంలోకోద్ధరణమేకతః॥ ౨౦౬॥ జగ
త్సంక్లుప్తయమేకత్రజగత్పాలనమేకతఃచరాచరాణిభూతానతదాసురవిభేదినః॥ ౨౦౭॥
తద్వధామైకతాంయాశందవృశఃప్రేతకాశ్చ । యద్వస్తుశ్చిత్తోకేషుత్రిషుసత్రా

స్వరూపకమ్ || ౧౬౮ || తత్రత్వదృశ్యతాశేషంఖలీభూతవిభూతికమ్ | అస్త్రాణి
తేజాంసిధనానిధైర్యంశోభాఫలంపీరపగాత్రనుశ్చ || ౧౬౯ || సర్వాజ్ఞసాంతస్నిక
మంబభూవసురాసురాణాంతపసాబలేన | అథాభిముఖమాయాస్తంతారకంనవభిస్త

—————— శ్రీ మ దై స్స హ తార కా సు ర య ధీ మ్ శ్రి ——————

థా || ౧౭౦ || బాణైరనలకల్పైర్వివ్యాధహృదితారకమ్ | సతానవిత్త్యజై
త్యేష్టస్మిపురబాణతుతోహృది || ౧౭౧ || సవాపినవభిర్బాణైస్సురాన్వివ్యాధదానవః |
జగద్ధారణసమ్భూతైశ్చత్రైర్విరవపురస్థితైః || ౧౭౨ || తస్మిన్నశేరవ్రాతంసక్తా
మేయిముచుస్సుగాః | అనన్తరంనకంన్దానామాశుపాతమివాశశమ్ || ౧౭౩ || త
దప్రాప్తంజయన్తేవనాశయామాసదానవః | శతైర్వథామచరిత్రైఃప్రఖ్యాతపరమాం
గతిమ్ || ౧౭౪ || సుశక్త్యంకమాయాతంపుత్రస్థమహామలమ్ | తతోసవార్యత
ద్బాణజాలంసురభుదేవతమ్ || ౧౭౫ || బాణైర్వ్యోమదశఃపృథ్వీంపురాయామాస
దానవః | దిశ్యేరముఖదేశేమస్మిన్తైర్బాణైశ్చలానువాతే || ౧౭౬ || బాణజాలై
స్సుత్రీణ్డైర్వైరికశః బన్ధిణవాజితైః | కణ్ణాన్తృప్తైర్విమలైస్సువర్ణరజితోజ్జ్వ
లైః || ౧౭౭ || అస్త్రాణిస్థేనంశయివ్రాతాన్యథోక్తాస్తైర్వికషిప్తైఃప్రశశ్యతేనబాణానాం
శత్రంవివ్యాధదానవః || ౧౭౮ || నారాయణంచసప్తత్యాశతేనచమలతాశశమ్ | దశభి
ర్మూరుతంమూర్ధ్నియకుంచశభిరేవచ || ౧౭౯ || ధనవందైవసప్తత్యావరుణంచదశాష్ట
భిః | వింశత్యానిగృహింజైత్యంపురశ్శాస్త్రభిరేవచ || ౧౮౦ || పిన్ద్యాధపునరేతైకందశభి
ర్మర్మభేదభిః | తథాసమాకరింజైత్యైః పిన్ద్యాధపురశ్శాస్త్రభిరేవచ || ౧౮౧ || గరుడంజైత్యరా
జస్తుదశభిశ్చైవఅశురైః | అరుణందశభిశ్చైవమహిషందశభిస్త్రసః || ౧౮౨ || పునశ్చజై
త్యోదేవానాంలలిశోనతిపర్వభిః | చకారవర్మజాలానివిశ్లేదవధనూంపివై || ౧౮౩ ||
తతోవికవచాదేవావిధనుమాశ్శరతుతాః | అథాన్యానిదచాపానిరణేతస్మింస్తువైశ
రాణ || ౧౮౪ || సురలోకపాలానీశ్వాసమన్తాపురివారయన్ || శతైశ్చసత్త్వరం
దేవాదానవేష్ట్రైఃప్రవీడయన్ || ౧౮౫ || తతస్తేదవతాస్సర్వేక్రోధసంరక్తలోచ
నాః | తతోదానవఃక్రోధసంరక్తసేత్రశ్శరౌసగ్నికల్పస్వవద్దామరాణామ్ || ౧౮౬ ||
బాణాన్తనూదాయతజైవఖాతేజఃససత్ప్రేమిన్ద్రమిన్ద్రసంబాహుమ్ | మహేష్టోపి
తంవశ్యసోపస్థవిరథస్యాపిశీఘ్రంసమోహాఃపపాతే || ౧౮౭ || సలోకాన్తరిక్షంసదం
సారగ్భవస్సంముధాదధావోర్మ్యక్రమోద్భూతిపీఠ్యః | శరాభ్యాంజఘానాశుమూలేన
లీలస్తతః కేశవస్యోపస్థంచఽన్జ్ఞోః || ౧౮౮ || తతస్తారంఃప్రేతనాశంప్రకతైగర్వహద్వ
త్సదస్తంస్తరస్త్వప్రభావమ్ | శతైరగ్నికల్పైర్వైశంచకాలంరణేశాతయద్దుర్జయోదై
త్యరాజః || ౧౮౯ || శతైరగ్నికల్పైర్వైశ్వకారాశుదైత్యస్తథారాక్షసంభీతభీతందిశం
తు | స్పృహత్రైశ్శూకాత్తైర్వికారప్రయత్రైశ్చకారానలంలీలయైవాసురేశః || ౧౯౦ ||

త. తాల్లబ్ధిత్వా ప్రథావిష్టుశక్రానలాద్యమసంహత్యతీత్యైపువతైః । ప్రచక్రఃప్ర

చక్షేనదై త్యేనసార్థంమహాసజ్జరంసజ్జరగ్రామకల్పమ్ ॥ ౧౯౧ ॥ హతా త్రస్యచాపంహ
రిస్తీక్షణబాణైర్హనత్సరథిందైత్యరాజస్యహృద్యమ్ । ధ్వజంధూమకేతుఃకిరీటంమ
హేంద్రోగ్రసేశోధమఃకాశ్చనానధపృష్ఠమ్ ॥ ౧౯౨ ॥ యమోబాహుదణ్డంరథాక్లా
నివాయుర్నిశాచారిణామీశ్వరశ్చపివర్ష ॥ సూతః ॥ తద్వప్త్యాయుధమమరైరత్తు
త్రీయపరాక్రమమ్ ॥ ౧౯౩ ॥ దైత్యనాథఃకృతేనజ్యేష్ఠసుబాహుర్యగబాధవః । ము
మోచముద్గరంభీమంసహస్రాత్యోయసజ్జరే ॥ ౧౯౪ ॥ దృష్ట్యాముద్గరమాయాస్త్రమ
నివార్యమథాన్పురే । రథాదాప్లుత్యధరణీమగమత్పాకశాసనః ॥ ౧౯౫ ॥ ముద్గరో
పిరథోపస్థేపపాతపరుషస్వనఃసరథంచూర్ణయామాసయశసాచనమాతలిమ్ ॥ ౧౯౬ ॥
గృహీత్వాపతితందైత్యోజఘావోరసికేశవమ్ । సుగ్రధేగరుత్మతస్సోపివిషసాదవిచే
తనః ॥ ౧౯౭ ॥ ఖడ్గేనరాక్షసేన్ద్రంచనిచకర్తుసవాహనమ్ । యమంచపాతయా
మాసభూమాదైత్యోభుమన్జినా ॥ ౧౯౮ ॥ పహ్నించభిజ్ఞినాలేనతాడయామాస
మూర్ధని । వాయుంచదోర్భ్యామ్క్షిప్యపాతయామాసభూతలే ॥ ౧౯౯ ॥ ధనే
శంచధమఃకోట్యాకుట్టయామాసకోవనః । తతోదేవనికాయానామేకైకంసమరేత
తః ॥ ౨౦౦ ॥ జఘానాస్తైగ్రసంఖ్యతైర్దైత్యేమ్రోమిరతివక్రమః । లబ్ధసంజ్ఞఃత. తా

ద్విష్టుశ్చక్రంజగ్రాహసత్వరమ్ ॥ ౨౦౧ ॥ దానవేన్ద్రపసాసిక్తంసితకేభరికాముఖమ్ ।
తన్ముమోచాసురేన్ద్రస్యదృఢవక్షసికేశవః ॥ ౨౦౨ ॥ పసాతచక్రందైత్యస్యహృద
యేభాసురచ్యుతిః । విశీర్యతారకోరథంసీలోత్పలమివావళమ్ ॥ ౨౦౩ ॥ తతోపజ్రం
మహేంద్రోపిప్రముమోచాద్భితంభిరమ్ । యస్త్రిష్టయాశాశక్రస్యదానవేన్ద్రగణేష్వ
భూత్ ॥ ౨౦౪ ॥ తారకస్యససమ్మాప్యశరీరంశౌర్యశాలినః । వ్యశీర్యతవికీర్ణార్చి
శ్చుతథాశోచ్యతాంగతః ॥ ౨౦౫ ॥ వినాశనాయతంముక్తంవాయునాఽసురవక్షసి
జ్వలితంజ్వలనాభాసమజుశంకుశలేశవత్ ॥ ౨౦౬ ॥ వినాశమాగతందృష్ట్యావా
యుస్సన్వయింధమాహవే । దృఢంచైలేన్ద్రముత్పాట్యపుష్పితద్రుమకన్దరమ్ ॥ ౨౦౭ ॥
చియేవదానవేన్ద్రాయుపశ్చయోజనవిస్తరమ్ । మహీధరంతమాయాస్త్రందైత్యస్థితము
ఖస్తదా ॥ ౨౦౮ ॥ జగ్రాహవామహస్తేనబాలఃకన్దుకలీలయా । తతోదణ్డంసముద్వ
మ్యకృతాస్తఃక్రోధమూర్ఛితః ॥ ౨౦౯ ॥ దైత్యేన్ద్రముగ్ధిచియేవభాగ్యవేగేన
దుర్జయమ్సోమరస్యాపతన్మార్ధిచైత్యస్సన్దర్శకుద్రువా ॥ ౨౧౦ ॥ కల్వాస్తద
హనాలోక్యమాజౌచజ్వలనస్తదా । శక్తించియేవదుర్ధ్వాందానవేన్ద్రాయసంయు
గే ॥ ౨౧౧ ॥ నవాశిరిషమాలేవసాస్యవక్షసిరాజతే । తతఃఖడ్గంసమాకృష్యకోశా
దాకాశనిర్మలమ్ ॥ ౨౧౨ ॥ ద్యుతిభాసితదిజ్యోహంలాకపాలోసానిర్మతః । చిత్సే

పదానవేద్యాయితస్యాక్షేపపాతమా ॥ ౨౧౩ ॥ పతితశ్చాగమత్తస్యసశీఘ్రిశత
ఖణ్డతామ్ । జలేశస్త్రాగ్రదుర్గ్ధివిపపావకభైరవమ్ ॥ ౨౧౪ ॥ ముమోచపాశంధై
త్యస్యభుజబద్ధాభిలామకః । సదైత్యభుజమాసాద్యసర్వసృహ్యోవ్యవద్యత ॥ ౨౧౫ ॥
స్ఫుటితఃకవచఃక్రూరోదశనాభిర్మహామానుః । తతోశ్వినౌసమన్తాత్సుససాధ్యాన్ముమ
హూరగాః ॥ ౨౧౬ ॥ యత్తురాత్మసగన్ధర్వాదివ్యసానాస్త్రపాణయః । జఘ్ను
దైత్యేశ్వరంసర్వేసమ్భూయసుమహాబలాః ॥ ౨౧౭ ॥ నచాస్యాస్త్రాణ్యసజ్జన్తగా
త్రేవక్త్రాచలోపమే । తతోరథాదవప్లుత్యతారకోదానవాధిపః ॥ ౨౧౮ ॥ జఘానకోటి
శోదేవానురంపార్షిభిరేవతు । హతశేషాణిసైన్యానిదేవానాంచప్రమద్రువుః ॥ ౨౧౯ ॥
దిశోభీతాసస్త్యజ్యరణోపకరణానిచ । లోకపాలాంస్తతోదైత్యోబబన్ధవిముఖా
న్రణే ॥ ౨౨౦ ॥ సకేశవాన్దృఙైఃపాశైఃపశుమారఃపశూనః । సభూయోర
థమాస్థాయజగామస్సకమాలయమ్ ॥ ౨౨౧ ॥ సిన్ధగన్ధర్వసంఘుప్తోవిపులాచలమస్త
కః । స్తూయమానోదితిమత్తైరప్సరోభిర్విద్యోదితః ॥ ౨౨౨ ॥ త్రైలోక్యలక్ష్మీస్తదై
హంప్రావిశత్యపురంయథా । నిషసాదాసనేపద్మరాగరత్నవినిర్మితే ॥ ౨౨౩ ॥ తతఃకి
న్నరగన్ధర్వనాగనారివిమోదితైః । తుణంబినోద్యమానస్సఃప్రచలన్తఃకికుణ్డలః ॥ ౨౨౪ ॥
ఇతిశ్రీమత్స పు రాణే దేవాసురసక్లామే తారకజయోనామ
ద్విపభ్యాశమత్తర శతతమో౭క్యాయః.

సూతః ॥ ప్రాదురాసీత్ప్రతీహరశ్శుచిశ్చీనాంశుకావృరః । సజానుభ్యాం
మహీంకత్వాపీడితస్యాత్వపాణినా ॥ ౧ ॥ ఉవాచనిర్మలంవాక్యమల్పాత్పరిష్కృ
తమ్ । దైత్యేష్వరపరబృహదానావిస్తృతంచాసురంవపుః ॥ ౨ ॥ కాలనేమిస్సురా
న్బద్ధాఽదాయద్యురితిస్తతి । సవిజ్ఞాపయతిస్థేయంక్యబద్ధిభిరితిప్రభో ॥ ౩ ॥ తన్ని
శమ్యాబ్రవీదైత్యఃప్రతీహరస్యభాషితమ్ । యథేష్టంస్థితామేతైర్మహంమేభువన
త్రయమ్ ॥ ౪ ॥ కేవలంవాసవాద్యాప్తవిముక్తాశ్చాపిలమ్భితమ్ । ఏవంకృతేతతోదేవా
దూయమానేనచేతసా ॥ ౫ ॥ జగ్ముర్జగద్గురుండ్రస్థుంశరణంకమలోద్భవమ్ । నివే
—౯ తారకపరాజితశ్రీవిష్ణుదిదేవానాంబ్రహ్మలోకగమనమ్ ౯—

దితాశ్చశక్రాద్యాశ్చిరోభిర్ధరణీంకతాః ॥ ౬ ॥ తుష్టువుస్సప్తవర్ణార్థవచోభిఃకమలాస
నమ్ ॥ దేవాః ॥ త్ర్యోజ్జగ్రాయాఙ్గరాయప్రసూతైవ్యవిశ్వస్యాస్యానస్తభే
దస్యపూర్వమ్ ॥ ౭ ॥ సమ్భూతస్యానస్తరంసత్వమూర్తేసంహారేచ్ఛాతేనమఃకా
లమూర్తే । వ్యక్తింసీత్యాత్వంవపుస్సంమహిమ్నాచాసీదజ్ఞాతస్విభిధానాదవి
స్తృమ్ ॥ ౮ ॥ ద్యావాపృథోవ్యిరూర్ధ్వఖణ్డాధరాభ్యామజ్ఞాదస్తాత్వంవిభాగంచతార ।

వ్యక్తంచైతద్యత్రగత్వాతతోభూదేవంవిన్నప్తవ్యగ్రీణీతేవికారే || ౯ || వ్యక్తం
జన్మాజన్మశ్శాశ్వతస్యానన్తస్యాన్తశ్చారిణోదేహభాజామ్ | ద్యోస్తేమూర్ధాలోచ
నేచన్తగ్రీసూర్యోవ్యాధాఃకేశశశ్శ్రీతరథగ్రిధిశస్తే || ౧౦ || గాతేవ్వజాభద్యారపిచ
స్థితాతేపాదాభూమిర్నాభిరన్ధేగ్రీసముద్రాః | మాయాకారఃకారణంత్యంప్రసిద్ధోవే
దైశ్శాన్తజ్యోతిషత్వాద్విముక్తః || ౧౧ || వేదాధేమత్వాంవివృణ్వన్తివృద్ధాహృత్పి
ణ్ణాన్తస్సునివిప్తంపురాణమ్ | త్వామాత్మానంలబ్ధయోగాగృణన్తిసాక్ష్యేయాస్తాస్సు
ప్రసూత్వాఃప్రతితాః || ౧౨ || తాసాంహేతుశ్చప్రమివాస్త్రీగితాస్సంస్పృంతస్యజ్జీవసి
స్త్వాపిధానః | దృష్ట్యేమూర్తింస్థూలసూక్ష్మంశ్చకారయేవైభావాఃకారణైఃకేచి
దుక్తాః || ౧౩ || సముద్భూతాస్తేతత్త్వపవాదిసర్వేభూయస్త్యత్తోవాసనాతేభ్యుపే
యా | త్వత్సజరల్పేనాన్తమాయాతిసూభఃకాలోమేయోధ్వస్తసఖ్యావికల్పః || ౧౪ ||
భావవ్యక్తిస్తస్యసంహారహేతుర్వాసోనన్త్యంతస్యకర్తాసించాత్మకా | యేఽన్యేసూ
త్వాయేచతేభ్యోపగీతాస్థూలాభూతాశ్చాన్తరాశేచతేమమ్ || ౧౫ || తేభ్యస్థానిల్య
స్త్యంపురాణేప్రతితోమానంభూతోభూతభాజాంప్రభావే | భావీచత్వంయుక్త
భావంసరస్యవ్యక్తస్థానేవ్యక్తవృత్తింకరోమే || ౧౬ || వ్యస్తందేవైర్భక్తిభావంశర
ణ్యస్తాగ్రీతాగోప్తాభువనేఽనన్తమూర్తిః | వినేమురమరాస్త్రుత్వాబ్రహ్మణమవికారిణ
మ్ || ౧౭ || తథ్భర్తనోభిరీష్టార్థసమ్ప్రాప్తిప్రార్థనాస్తతః | ఏవంప్రతోవిరిశ్చిస్తు
ప్రసాదంపరమంగతః || ౧౮ || అమరాన్తరదఃప్రాహవామహస్తేనగ్నికా || బ్రహ్మ ||

— శ్రీబ్రహ్మశ్రుతతారకపరాజితశ్రీవిష్ణ్వదిదేవావస్థాప్రశ్నాః ౩౧ —

నారీవాఽభర్తృకాకాస్యాన్తమస్తేత్యక్తభూషణా || ౧౯ || రాజతేనతథాశక్తమ్నానవ
క్తగ్రిరోరుహా | హుతాశనవిముక్తోపిధూమేనసవిరాజసే || ౨౦ || భన్త్యనేపస
మాచ్ఛసోదశధాచవిరోధితః | యమామలమలేనైవశరీరేణవిరాజసే || ౨౧ ||
దణ్డేనాలమ్బితేనైవకృత్వాతేనపదేపదే | రజనీచరనాభోపకింభీతత్తవభాససే || ౨౨ ||
రాక్షసేన్ద్రగ్ధ్రతారాతేత్వసురాతిక్షతోయథా | తమస్తేవరుణయుష్మత్సరీతత్తవవ
హ్నినా || ౨౩ || విముక్తుంతుచిరాయాసంపాణిభిఃప్రవిలోకయత్ | వాయోభవా
నచేతాస్త్యమస్తేమైరివనిర్జితః || ౨౪ || త్వంకింపదసినన్త్యక్త్యాపాలస్త్యనకుజేర
తామ్ | రుద్రాస్త్రశూలిసస్సమ్రావదధ్వంబహుశూలతామ్ || ౨౫ || భవతాంకేనసన్తి
స్తంతైర్లస్తృభృవతానును | అకిశ్చిత్కరతాంప్రాప్తంకరస్తేనవివాశనః || ౨౬ ||
బలంతీర్ఘ్నోత్పలాభేనచక్రేణ మధుసూదన | కింభవాభ్యుదరాల్లీనభువనప్రవిలోపన
మ్ || ౨౭ || క్రియతేస్తిమితాక్షేణభవతావిశ్వతోముఖ | ఏవమక్రాస్సురాస్తేనబ్రహ్మ
హణాబ్రహ్మమూర్తినా || ౨౮ || వాచఃప్రధానభూతత్వాదువాచకమలోద్భవమ్ |

— శ్రీబ్రహ్మణంప్రతిదేవకృతస్సీయావస్థావిజ్ఞాపనా ౩౨ —

అధవిష్ణుముఖైర్దేవైశ్శసనఃపరిచోదితః || ౨౯ || ఆహదేవంచతుర్వక్తగ్రింత్యంతు

వేత్తివరాచరమ్ | క్రతవోవిహితాః కిల దేవతయావిత లేకిలజన్మర్విచిత్రగుణాః || 30 ||
 అపిపుష్టికృతశ్శుక్రకామఫలావిహితావిజయాఽజక దేవగుణాః | అపిసీతమభూత్కీ-
 లయజ్ఞభూజాంభవతోవినియోగవశాత్సతతమ్ || 31 || అపహృత్యవిమానగణంసకృ-
 తోజతుడై క్రమహామనుభూమిసమః | కృతవాసిసర్వగుణాతశయంయమశేషమ-
 హీధరరాజతయా || 32 || కుజభూతపనాంక్వసుతామవిధింసచ మేన్దుగిర్దుగనేసస-
 దా | అధివాసవిహారవిధాతువిభోదనుజేనపరిత్యజ్య తటః || 33 || ప్రవిలుణితరత్న-
 గుహాంపాచురబహుదైత్యసమాశ్రయతాంగమితః | సురరాజసతస్యభయేనగతంస-
 విషాదశరీరనివణ్ణతయా || 34 || ఉపయోగతయావివృతంసుచిరంవిమలద్యుతిపూ-
 రితదిగ్విదనమ్ | నాసీరధూళిధ్వస్తాక్షాద్వారిద్వార్ధస్త్వకంగతాః || 35 || లబ్ధప్ర-
 వేశాఃకృచ్ఛే గ్రీవయంతస్యామరద్విషః | సభాయామమరాదేవప్రకృష్టైర్న్యూనవే-
 శితాః || 36 || సవిరిక్తితమాదియుగేసురహేతిసహస్రమగుణభిదమ్ | దితిజన్మశరీ-
 రమవాప్యగతంశతధామతభేదమివాల్పవిదమ్ || 37 || వేత్రహస్తైరజల్పస్తస్త్రధావ-
 హసితాఃపరైః | మహాధానిధసర్వాభావస్తస్యల్పభాషిణః || 38 || చాటుయు-
 క్తంవచోఽత్యర్థమమరాబహుభావతః | సభేయందైత్యసింహస్యనశక్తస్యావిశత్తు-
 లామ్ || 39 || భవద్భిరితిదైత్యస్యప్రేక్ష్యైర్విహసితాబహు | క్రతవోమూర్తిమస్త-
 ముపాసస్తేహ్యహర్నిశమ్ || 40 || కృతాపరాధసన్తానంసత్వజస్త్రికథంచన | త-
 స్త్రీలయిత్రయోపేతంసిద్ధగన్ధర్వకిన్నరైః || 41 || సరాగముపధాత్విశస్త్రియతేతస్య-
 వేత్తమ్ | హస్తాఽకృతోపకరణోమిత్రార్గితలాఘవః || 42 || శరణాగతసన్త్యా-
 గంత్యక్త సత్యమితీత్రయః | ఇతినిశ్చేషమథవానిశ్చేషంకేనశక్యతే || 43 ||
 తస్యావినయమాఖ్యాతుంప్రస్తాతప్రపరాయణమ్ || సూతః || ఇత్యుక్తశ్చాత్మభూదే-
 వస్సురైర్దైత్యవిచేష్టితమ్ || 44 || సురాసువాచభగవాంస్తతస్త్రితముఖామ్బుజః ||
 బ్రహ్మ || అవధ్యస్తారకోదైత్యస్సురైర్వరపిసురైస్సురాః || 45 || యస్యవధ్యస్సనాద్యా-
 పిజాతస్త్రిభువనేపుమాన్ | మయాసవరదానేనభవ్యైత్వానివారితః || 46 || త-
 పసస్సామృతంరాజాతైర్లోక్యదహనాన్మకః | సచవదేవరందైత్యశిశుతస్సప్త-
 వాసరాత్ || 47 || సచసప్తదివోబాలశృంగరాద్యోభవివృతి | తారకస్యనిహస్తా-
 సాభాసురాభోభవివృతి || 48 || సోపీదానిమపత్నికశృంగరోభగవాన్ప్రీఢుః |
 యచ్ఛాహముక్తవాసస్యహ్యుజ్జానకరతస్సుదా || 49 || ఉజ్జానోవరదఃపాణిరే-
 షదేవాస్సదైవతు | హిమశైలస్యదుహితాసాతుదేవీభవివృతి || 50 || తస్యాంస-
 కామాచ్ఛర్వాన్యాంభగవాన్ప్రవకోయదా | జనయివ్యతితంప్రాప్యతారకంసహ-
 నివృతి || 51 || మయాభ్యుపాయస్సకృతోయతైవంహిభవివృతి | శేషంచావ్యస్య

నామ్ || ౭౬ || త్వంకాన్తిస్సర్వభూషాణాంత్వంతాన్తిస్థప్తకర్మణామ్ | త్వంభాన్తి
స్సర్వభూతానాంత్వంత్రాన్తిఃకామయాయినామ్ || ౭౭ || జలధీనామహావేలా
త్వంచలీలావిలాసినామ్ | త్వంభూతిస్త్వంపదాధానాంస్థితిస్త్వంలోకపాలినా
మ్ || ౭౮ || త్వంకాశరాత్రిర్నిశ్చేవభువనావళినాశని | ప్రియకంచగ్రహసప్తదాయ
నీత్వంపభావరి || ౭౯ || ఇత్యనేకవిధైర్దేవీదాప్రెల్లోకేత్వమర్చితా | యేత్వాంవే
త్వన్తివరదేపూజయిష్యన్తివాపియే || ౮౦ || తేసర్వకామాన్మృత్యున్తిన్తియతా
నాత్రనంశయః | ఇత్యుక్తాతునిశాదేవీతథేత్వక్తాన్తికృతాజ్జలిః || ౮౧ || జగముత్స

— శ్రీబ్రహ్మజ్ఞప్రవిభావర్యాఃహిమాచలగమనమ్ శ్రి —

రితాదేవీగృహంహిమగిరేర్మహత్ | తత్రాసీనాంమహాహర్త్రేయర్మభూతిసమాశ్ర
యామ్ || ౮౨ || దదర్శమేనామాపాణ్డుభవక్త్రిసరోరుహమ్ | కిశ్చిన్న్మృనుము
ఖోదగ్రస్తనభారావనామితామ్ || ౮౩ || మహాపథిగణాబద్ధమస్త్రైరాజసేవీ
తామ్ | శుద్ధహంసాతకనద్దజీవరత్రామచూరగామ్ || ౮౪ || మణిదీపగణజ్యో
తిర్మహాలోకప్రకాశితే | ప్రక్షిప్తబహుసిద్ధాధేచానూనపరిచారికే || ౮౫ || శుచిదీ
నాంశుకఛన్నభూతయ్యాస్తరణోజ్జ్వలై | ధూపామోదమనోరమ్యేనర్జనరోష్ణప
యోగితే || ౮౬ || తతఃక్రమేణదివసేగతేదూరేవిభావరి | విభ్రమిభుతముఖోదరాగ్రత
తోమేనామహాగృహే || ౮౭ || ప్రసుప్తప్రాచయప్రముఖేనిద్రాభూతోపచారికే | శివలో
కేశివేనూత్పేభాన్తిరాత్రివిహగ్దమ్ || ౮౮ || రజనీచరసభ్యారేభూతైరావృత్యచత్వ
రే | గాఢకణ్ఠగృహలగ్నసుభాగసుదినేతతః || ౮౯ || కింవిదాభ్రమతాంప్రాప్తేమే
నానేత్రామ్బుజద్వయే | ఆవివేకముఖేరాత్రిన్రుభావ్యకృతసగ్దమా || ౯౦ || జన్మదాయా
జగన్మాతుఃక్రమేణజరరాస్తరమ్ | ఆవివేశాతులంజన్మమగ్యమానాతుపాతువై || ౯౧ ||
అజీజయచ్చవిందేవ్యాగుహరణ్యావిభావరి | తతోజగతిస్త్వణహేతుర్హిమగిరస్త

— శ్రీమేనకాయాంపార్వత్యస్పత్రిః శ్రి —

యా || ౯౨ || బ్రాహ్మేముహూర్తేసుభగప్రాసూయతగుహరణిః | తస్యాంతుజాయ
మానాయాంజన్మవస్సాంబుజజ్గమాః || ౯౩ || అభవస్తుభిసస్సర్వేసర్వలోకనివాసిః |
నారకాణామపితదాసుఖంసర్వగతంసుహత్ || ౯౪ || అభవతూక్రీరసత్త్వానాంచేత
శ్చాన్తంచదేహినామ్ | జ్యోతిమామపితేజస్త్వంసుతరాంచాభవత్తదా || ౯౫ ||
ఘనాశ్రితాశ్చైవధయస్సాస్విమవన్తిఫలానిచ | గద్ధవన్తిచమాల్యానివిమలంచన
భోభవత్ || ౯౬ || మారుతశ్చసుఖస్ఫురోద్దిశశ్చసుమనోహరాః | గిరావుద్రుభుతపాలి
న్యంపరిపాకగుణోజ్జ్వలః || ౯౭ || అభవత్పుథివీదేవీశాలిమాలాతిసున్దరా | తహంసిదీ
ర్ఘవీర్ణానిమునీనాంభావితాత్మనామ్ || ౯౮ || తస్మిన్జాతానిసాకల్యేకాలేఖర్మలచేతనామ్ |
విస్తృతానితుశాస్త్రాణిప్రాదుర్భావంప్రపేదిరే || ౯౯ || ప్రభావంతీర్థముఖ్యానాం

తదాపుణ్యతమంత్యభూత్ । అన్తరిక్షేఽనురాశ్చ సన్ధిమా నేషుసహస్రశః ॥ ౧౦౦ ॥
సమహేన్ద్రైహరిత్రమ్నావాయువహ్నిపురోగమాః । పుష్పవృష్టింప్రముముచు ప్రప్తిం
ప్రహినభూధరే ॥ ౧౦౧ ॥ జగుర్గర్భముఖ్యాశ్చనన్దుశ్చాప్సరోగణాః । మేరుప్రభృ
తయశ్చాపిమూర్తిమన్తోమహాచలాః ॥ ౧౦౨ ॥ తస్మిన్మహాత్మన్వేప్రాప్తేదివ్యభూ
భృతిమానవాః । సాగరాస్సురితశ్చైవసమాజగ్ముశ్చసర్వశః ॥ ౧౦౩ ॥ హిమశైలోఽ
భవన్లోకేతదాసర్వైశ్చరాచరైః । నేవ్యశ్చైవాభిగమ్యశ్చసశ్రేయాంశ్చైవలో
త్తమః ॥ ౧౦౪ ॥ అనుభూయోశ్చవందేవాజగ్ముస్సాన్వినాలయాన్తుదా । దేవనాగేన్ద్ర
గర్భర్షతైలలిలావనాగ్నవైః ॥ ౧౦౫ ॥ హిమశైలనుతాదేవీశ్వహంపూర్వికయాతతేః ।
క్రమేణవృద్ధిమానీతాలత్యైవాణ్యావరైర్బుధైః ॥ ౧౦౬ ॥ క్రమేణావసాభాగ్యప్రబో
ధైర్బుధసత్రయమ్ । అజయక్రావలబ్ధాపిసః సాన్వితైర్నగాత్మజా ॥ ౧౦౭ ॥ ఏతస్మిన్నన్త
రేశక్రొనారదండేవసన్తుతమ్ । దేవర్షిమథసన్మరకార్యసాధనసత్త్వరః ॥ ౧౦౮ ॥ స
తుశక్రస్యవిజ్ఞాయకాక్షీతంభగవాన్స్తదా । ఆజగామముదాయక్త్వమహేన్ద్రస్య

— శ్రీనారదస్యేన్ద్రోకగమనమ్ శ్రీ —

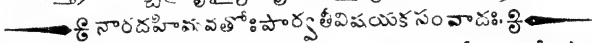
నివేశనమ్ ॥ ౧౦౯ ॥ తంతుదృష్ట్వాసహస్రక్షస్సముత్థాయమహాసనాత్ । యథా
వ్రేణతుపాద్యేనపూజయామాసవాసవః ॥ ౧౧౦ ॥ శక్రప్రణీతాంతాంపూజాంప్రతి
గృహ్యాయథావిధి । నారదఃకుశలందేవమపృచ్ఛత్పక్షాసనమ్ ॥ ౧౧౧ ॥ పృష్టేతు
కుశలేశక్రఃప్రోవాచవచసంవిభుః ॥ ఇన్ద్రః ॥ కుశలంజగతాంతావస్థముభ్యతంభవ
నత్రయే ॥ ౧౧౨ ॥ తత్ఫలోన్మీవసన్నతౌతంభవానుదినంమునే । వేస్మిచైతత్సమ
స్తంత్వంతథాపిపరివోధకః ॥ ౧౧౩ ॥ నివృత్తింపరమాంయాశినివేద్యార్థంసుహృజ్ఞనే ।
తద్యథాతైలజాదేవీయోగంయాయాత్మినాకినా ॥ ౧౧౪ ॥ శీఘ్రింతదుశ్చమస్సర్వై
రప్తృశ్చైర్విధీయతామ్ । అవగమ్యార్థమఖిలంతదస్తాన్వహన్ద్ర్యనారదః ॥ ౧౧౫ ॥

— శ్రీనారదస్యహిమాచలగమనమ్ శ్రీ —

శక్రంజగామభవనాద్ధిమశైలనివేశనమ్ । తత్రద్వార్ హైస్సశైలేన్ద్రైశ్చిత్రవేత్రలతాకు
లైః ॥ ౧౧౬ ॥ వర్షితోహిమశైలేనగర్గతేనపురోమునిః । సహసాప్రవిశ్యభవనంభువో
భూషణతాంగతమ్ ॥ ౧౧౭ ॥ నివేదితేస్వయంహ్రోమేహిమశైలేనవిస్తృతే । మహా
సవేమునివరోసహసాదాతులద్యుతిః ॥ ౧౧౮ ॥ యథార్హంచార్ఘ్యసాద్యంచతైలస్త
స్తైస్యవేదయత్ । మునిస్తుప్రతిజగ్రాహతదర్శ్యంవిధివత్తదా ॥ ౧౧౯ ॥ గృహీతార్ఘ్యం
మునివరమపృచ్ఛచ్ఛక్తియాగిరా । కుశలంతపసశ్చైలశ్చైఃపుణ్ణాననామ్బుజః ॥ ౧౨౦ ॥
మునిరన్వపిరాజానమపృచ్ఛతుః । కుశలంతదా ॥ నారదః ॥ అహిమావతారితాస్సర్వే
స్సన్నవేశామహాగిరే ॥ ౧౨౧ ॥ పృథుత్వంమహసాతుల్యంకన్దరాణాంతవాచల । గురు

త్వం తేనుశౌఘానాంస్థావరాదతిరిచ్యతే || ౧౨౨ || ప్రసన్నతావతోయస్యమనస్తే
 వ్యధికాభవత్ || సలక్షయానుశ్చైతన్యైశుశాధికతయాస్థితః || ౧౨౩ || నానావచోభి
 ర్ముఖిర్వలనారకసహస్రభైఃపావతైఃపాలితోన్యాయైర్వత్సరసమాశ్రయైః || ౧౨౪ ||
 అవసస్యలమానంచగగనేతుమిరానిః | పితృర్పహేష్వివాసంస్తేదేవగర్భస్యకిన్న
 రాః || ౧౨౫ || అహిమాధన్యోసిత్వైలేప్రియస్యతేకన్దరంహరః | అధ్యాస్తేలోక
 నాథోహిసమాధానపరాయణః || ౧౨౬ || ఇత్యుక్తవతిదేవదైవనారదేసాదరంపు
 రా | హిమశైలస్యమహిషీమేనామునిదిదృశ్యమా || ౧౨౭ || అనుయాతామహిత్రా
 తుస్సల్పాశ్చిపరిచారికా | లజ్జాప్రణయప్రస్తాజ్జీప్రవివేశనివేశనమ్ || ౧౨౮ || తత్రస్థితో
 మునివరశ్చైలేనసహితోబలీ | నృప్త్యాగతంతపోరాశింమునింశైలప్రియాతదా || ౧౨౯ ||
 వవదేగూఢపదనాపాణిపద్మకృతాజ్ఞలిః | తాంవిలోక్యనుహాభాగోదేవద్విరమితద్యు
 తిః || ౧౩౦ || అశీర్విరమృతోద్ధారరూపాభిస్తాంవ్యవర్ధయత్ | తతోవిస్మితచిత్తాతుహి
 మవగ్ధిరిపుత్త్రికా || ౧౩౧ || ఉదైక్షున్నారదందేవీమునిమధ్యతరూపిణమ్ | ఏహి
 వత్సేతిచాప్యక్తాయుషితాస్పదగయాగిరా || ౧౩౨ || కణ్ఠేగృహీత్వాపితరమజ్జే
 తుసముపావశత్ | ఉవాచమాతాతాందేవీభవన్దయపుత్త్రికే || ౧౩౩ || భగ
 వన్తంతతోధన్యంపతిమాప్యసిస్సమతమ్ | ఇత్యుక్తాతుతతోమాత్రావస్తాస్త్రపహి
 తాననా || ౧౩౪ || కిష్కిన్నప్రముఖభూత్వావాక్యంనోవాచకించన | తతఃపునరు
 వాచేదంవాక్యంమాతానుతాంతదా || ౧౩౫ || వత్సేవన్దయదేవద్వింతతోదాస్యా
 మితేశుభమ్ | రత్నక్రీడనకంఠమ్యంస్థాపితంయద్విరంజయయా || ౧౩౬ || ఇత్యు
 క్తాతుతతోవేగాదుద్భవ్యవదనంతదా | వవదేమూర్ధ్నిసన్ధాయకరపక్షజకుట్టల
 మ్ || ౧౩౭ || కృతేతువన్దనేతస్యామాతాసఖిముఖేనతు | చోదయామాసశనకై
 స్సస్యాస్సభాగ్యశంసినమ్ || ౧౩౮ || శరీరలతానానాంతువిజ్ఞానాయతుకాతుకా
 తోసాస్త్రీస్వభావాద్రహితాచిత్తాద్ధాదశముద్వహత్ || ౧౩౯ || జ్ఞాత్వాతుహీన్గితం
 శైలోమహిమ్యవృద్ధయేనతు | అనుగ్రీణాకృతిర్నేనారమ్యమేతత్తవస్మినమ్ || ౧౪౦ ||
 నోదితశ్చైలమహిషీంశిష్యాంమునిపరస్తదా | స్త్రితాననోమహాభాగోవాక్యంప్రవాచ
 నారదః || ౧౪౧ || సజాతోస్యాపతిర్భద్రేలతాశైశ్చవివర్జితా | ఉత్తనహస్తాసతతంచ
 రణైర్వాప్యభిచారిభిః || ౧౪౨ || స్వచ్ఛాయయాభవిష్యేయంకిమస్యద్భవముభవ్యతే
 శుత్రైస్త్వతశ్చక్ష్మామావిష్టోధ్వప్రకైరోహిమాచలః || ౧౪౩ || నారదంప్రత్యువాచే
 దంసాత్రుకణ్ఠోమహాగిరిః | హిమవాక్ || సంసారస్యాతిదోషస్యదుర్వేదాహిగతిర్య
 తః || ౧౪౪ || ప్రప్తాభావ్యస్యభావిత్యాఃకేనాప్యతిశయాత్తనాకర్తాప్రశీతామర్యాదా
 స్థితాసంసారిణామియమ్ || ౧౪౫ || జాయాయానహితద్విర్యాజనతుస్సోస్యసాధకః |

జగత్ప్రపంచాశ్రయశతతరశతతమోక్షయః ॥ ౧౪౬ ॥ స్వకర్మజైవజాయస్తేవివిధాభూ
తజాతయః । అజ్ఞానాహృజ్ఞానాజ్ఞానాఃపునర్జాయేతమానవః ॥ ౧౪౭ ॥ మానుషోపి
సరిస్థుప్రాయంనుమవ్యత్యేపిజాయతే । తత్రాపిజాతౌశ్రేష్ఠాయాంధర్మస్యోత్కర్షణేన
తు ॥ ౧౪౮ ॥ అపుత్రజన్మనశ్శేషఃప్రాణినాంసమవస్థితాః । మనుజాస్తత్రజాయస్తేయ
తోనస్యహధర్మిణః ॥ ౧౪౯ ॥ క్రమేణాశ్రమసమ్మృష్టిర్బ్రహ్మచారివ్రతాదమత
స్యకర్తుర్నియోగేనసంసారోయేనవర్జితః ॥ ౧౫౦ ॥ సంసారస్యహినోత్పత్తిస్సర్వే
స్యర్వదిర్భవః । తతఃకర్తామశాస్త్రేషుమతలాభఃప్రశంసితః ॥ ౧౫౧ ॥ ప్రాణినాం
మోహనాథాయనరకత్రాణసంశ్రయాత్ । స్త్రీయావిరహితాస్సప్తిర్జన్మానాంనోప
వద్యతే ॥ ౧౫౨ ॥ స్త్రీజాతిశ్చప్రకృత్యైవకృపణాదైన్యభాగినీ । శాస్త్రాగ్రాచనసామధ్య

— ౬ నారదహిమవతోపార్వతీవిషయకసంవాదః ౬ —
దుష్టేతంతానుకర్మణా ॥ ౧౫౩ ॥ తాసాంచోపరిమావజ్ఞాభవేదితవవేధనా । శాస్త్రే
షూక్తమసద్విధంబహుద్వారంమహాఫలమ్ ॥ ౧౫౪ ॥ దశపుత్రసమాకన్యాయానన్యా
చ్ఛిలవర్జితా । వాక్యమేతథలభశ్చిష్టంపుంసాంజ్ఞానిప్రకోపనమ్ ॥ ౧౫౫ ॥ కన్యాహిక్రృప
ణాసోచ్యాప్నిశుద్ధఃఖవివర్ధినీ । యాపిస్యాత్పూర్ణసర్వాధాపతిపుత్రధనాదిభిః ॥ ౧౫౬ ॥
కింపునర్దుష్టానాసీనాపతిపుత్రధనాదిభిః । త్వంచోక్తవాస్తుతాయామేశరీరేదోష
సర్జహమ్ ॥ ౧౫౭ ॥ అహూముహ్యమిశోచ్యామిగ్ధామిసేదామినారద । అయుక్త
మపివక్తవ్యమప్రాప్యమపిసామ్మృతమ్ ॥ ౧౫౮ ॥ అనుగ్రహోవ్యమచ్ఛిద్ధిదుః
ఖంకన్యాశ్రయంమునే । పరిచ్ఛిన్నేపిసన్నిధేమనఃపరిభవాస్పదమ్ ॥ ౧౫౯ ॥
తృష్ణామృష్ణాతిష్ణాతాఫలలాభాశ్రయాశుభా । స్త్రీణాంహిపరమంజన్మకులానా
ముభయాత్మనామ్ ॥ ౧౬౦ ॥ ఇహోముగ్రసుఖాయోక్తాస్సప్తిప్రాప్తిసంజ్ఞితాః ।
దుర్గభస్సప్తిస్త్రీణాంవిగుణోపవతిఃకిల ॥ ౧౬౧ ॥ నప్రాప్యతేవివాపుజ్యైఃప
తిర్నార్యాఃకదాచన । యతోనస్సాధనోధర్మఃపరిమాణోజ్ఞితారతిః ॥ ౧౬౨ ॥ ధ
నంజీవితవర్యవ్రతంతానార్యాఃప్రతిష్ఠితమ్ । కర్ధనోదుర్భాగోమూఢస్సర్వలక్షణవర్జి
తః ॥ ౧౬౩ ॥ దైవతంపరమంనార్యాఃపతిరుక్తస్సదైవహి । త్వయాచోక్తంచదేవ
వ్రేనజాతోస్యాఃపతిఃకిల ॥ ౧౬౪ ॥ ఏతద్దౌర్భాగ్యమతులమసంఖ్యింగురుదుస్సహమ్ ।
చరాచరేభూతసగ్దేయకన్యాపిచనోమునే ॥ ౧౬౫ ॥ ససజాతఇతిబ్రూషేతేనమే
వ్యాకులంమనః । మనుష్యదేవజాతీనాంశుభాశుభనివేదకమ్ ॥ ౧౬౬ ॥ లక్షణంహస్తపా
దాభ్యాంవిహితైర్లక్షణైఃకిల । సేయముక్తాసహస్రేతిత్వయోక్తామునిపుజ్యవ ॥ ౧౬౭ ॥
ఉత్తానహస్తతాప్రోక్తాయావతామేవనిత్యదా । శుభోదయానాంధన్యానాంసకదాచి
త్సృయచ్ఛతామ్ ॥ ౧౬౮ ॥ స్వచ్ఛాయయాస్యాశ్చరణోత్వయాచవ్యభిచారిణౌ । తత్రా
పిప్రేయసాంహ్యశాంమునేకుప్రతిభాతినః ॥ ౧౬౯ ॥ శరీరలక్షణాశ్చాన్యేవృథకఫల
నివేదినః । సాభాగ్యధనపుత్రాయుఃపతిలాభానుశంసనమ్ ॥ ౧౭౦ ॥ తైశ్చసర్వైర్వి

హీనేయంత్యమాథమునిపుణ్యతత్వం మేనర్వంవిజానాసినత్యవాగసిచాప్యతః॥౧౭౧॥
ముహ్యమిమునిశాక్షులహృదయందీర్యతీవమే । ఇత్యుక్తాన్విరితశ్చైలోమహాక్షుఃఖం
నివేద్యతు ॥ ౧౭౨ ॥ శ్రుతైర్వతథఖిలంతస్మాచ్ఛైలరాజముఖామ్బుజాత్ । స్తీర
పూర్వమువాచేదంనారదోదేవపూజితః ॥ ౧౭౩ ॥ నారదః॥హర్షస్థానేతిమహతి
త్వయాదుఃఖంనివేద్యతే । అపరిచ్ఛిన్నవాక్యాన్ధేమోహంయాసిమహాగిరే॥ ౧౭౪॥
ఇమాంశృణుగిరంసుత్తోరహస్యపరిస్థితామ్ । సమాహితోమహాశైలమయోక్త
స్యవిచారణే ॥ ౧౭౫ ॥ సజాతోస్యాఃపతిర్దేవ్యావృత్తయోక్తంహిమాచల । సస
జాతోమహాదేవోభూతభావోద్భవోభవః ॥ ౧౭౬ ॥ శరణ్యశ్శశ్వతశ్శాస్తాశజగ
రఃపరమేశ్వరః । బ్రహ్మవిష్ణిర్వస్త్రిమునయోగగృజన్తజరాద్దితాః ॥ ౧౭౭ ॥ తస్యై
తేపరమేశస్యసర్వేక్రీడనకాగిరే । * బ్రహ్మణ్డంతత్తదిచ్ఛాతస్సముచ్ఛతంభువనప్ర
భాః ॥ ౧౭౮ ॥ విష్ణుర్భుగేయుగేజాతోనానాజాతిమహాతనుః । మన్యసేమాయ
యాజాతంవిష్ణుంచాపియుగేయుగే ॥ ౧౭౯ ॥ అత్మనోనవినాశోస్త్రిస్థావరాస్తేపిభూ
ధర । సంసారేజాయమానస్యమ్రయమాణస్యదేహినః ॥ ౧౮౦ ॥ సశ్యతేదేహమే
వాత్రనాత్మనోనాశఉచ్యతే । బ్రహ్మద్విస్థావరాస్తాయంసంసారియఃప్రకీర్తితః॥౧౮౧॥
సజన్తమృత్యుదుఃఖార్తోహ్యవశశివరితతే । మహాదేవోఽచలస్సాణుర్నజాతోజన
కోఽజరః ॥ ౧౮౨ ॥ భవిష్యతిపతిస్సోస్యాజగన్నాథోనిరామయః । యదుక్తంచమ
యాదేవీలక్షణైర్వర్జితాపిచ ॥ ౧౮౩ ॥ శృణుతస్యాపివాక్యస్యసమ్యక్తేనవిచార
ణమ్ । లక్షణందైవకోహ్యజగత్కీరీరావయవాత్రయః ॥ ౧౮౪ ॥ వంశాయుర్ధనసౌ
భాగ్యపరిమాణప్రకాశకః । అనన్తస్యాప్రమేయస్యసౌభాగ్యస్యాస్యభూధర॥౧౮౫॥
నైవాజ్ఞోగ్గోలక్షణాకారశ్శరీరేసంవిధీయతే । అతోస్యాలక్షణంగాత్రేతైలనాస్తిమ
హామతే ॥ ౧౮౬ ॥ యచ్ఛాహముక్తవానస్యాహ్యుత్తానకరతాసదా । ఉత్తానో
వరదఃపాణిరేవదేవ్యాస్సదైవతు ॥ ౧౮౭ ॥ సురాసురమునివ్రాతవరదేయంభవి
వృతి । యచ్ఛ్రోత్రంమయాపాదోస్వచ్ఛాయావృభిచారిణౌ ॥ ౧౮౮ ॥ అస్యా
శృణుమమైవాపివాన్యక్తింశైలసత్తమ । చరణౌవర్షనజాశావన్యామలనభో
జ్జ్వలౌ ॥ ౧౮౯ ॥ సురాసురాణాంనమతాంకిరీటమణికాన్తిభిః । విచిత్రవర్ణైర్భా
స్యేతేస్వచ్ఛాయాప్రతిబింబితౌ ॥ ౧౯౦ ॥ ఏషాభార్యాజగద్భర్తృర్వృషాజగత్స
మహీధర । జననీసర్వలోకస్యసమ్మాతాభూతభావనీ ॥ ౧౯౧ ॥ శివేయంపావనా
యైవత్వత్తేతేపావకమృతిః । తద్యథాశీఘ్రమేవైషాయోగంయాయాత్పిసాకి
నా ॥ ౧౯౨ ॥ తథావిధేయంవిధివత్స్వయాశైలేస్త్రసన్తమ । అస్త్యత్రసుమహా

* అస్త్యేబ్రహ్మతదిచ్ఛాతస్సముచ్ఛతంభువనప్రభాః.

తాగ్ర్యందేవానాంహిమభూధర ॥ ౧౯౩ ॥ సూతః ॥ పవంత్రుత్వాతుశైలేష్టో
 నారదాత్సర్వమేవహి । ఆత్మానంసపునర్జాతంమేనేమేనాపతిస్తదా ॥ ౧౯౪ ॥ సమ
 స్కృత్యపృషాజ్గాయమహాదేవాయధీమతే । ఉవాచచాపిసంహృష్టోనారదంతు
 హిమాచలః ॥ ౧౯౫ ॥ హిమవాణాదుస్తరాన్నరకాష్టోరాదుధృతోస్త్రిత్యయావిభో
 పాతాళాదహముధృత్యసప్తలోకాధిపఃకృతః ॥ ౧౯౬ ॥ హిమాచలోస్త్రివిభ్యాత
 స్త్వయామునివరాధునా । హిమాచలాచ్ఛతగుణప్రాప్తోస్త్రితీసమున్నతిమ్ ॥ ౧౯౭ ॥
 అనన్తందివసాహరిపృథ్వీమేఽధునామునే । నాధ్యవస్థుతికృత్యానాంప్రవిభాగవి
 చారిణమ్ ॥ ౧౯౮ ॥ యదివాచమధీశస్సాన్యంత్యద్గుణానాంవిచారణే । భవద్విధా
 నాంనియతమమోక్షుందర్శనంమునే ॥ ౧౯౯ ॥ తవాస్మాన్ప్రతిచాపల్యంవ్యక్తం
 మమమహామునే । భవద్భిరేవకృత్యోహంభవాసాయాత్మరూపిణమ్ ॥ ౨౦౦ ॥
 మునీనాందేవతానాంచస్వయంకర్తాపిఃల్లవమ్ । తథాపివస్తుస్యేకస్త్రిన్వాజ్ఞామే
 సమృద్ధియతామ్ ॥ ౨౦౧ ॥ ఇత్యుక్తవతిశైలేష్టేసతదాహర్షనిర్భరే । ఉవా
 చనారదోవాక్యంకృతంసర్వమితిప్రభో ॥ ౨౦౨ ॥ సురకార్యేయపవార్థస్తవాపిసు
 మహాత్తరః । ఇత్యుక్త్వానారదశీఘ్రంజగామత్రిదివంతతః ॥ ౨౦౩ ॥ సగత్వాదేవ
 సదనంమహేష్ట్రంసన్తదర్శమాతతోభిరూపేసముగ్రుహ్యజ్ఞానమహాసనే ॥ ౨౦౪ ॥ పృ
 థశక్రేణప్రవాచహిమజాసంత్రయాంకథామ్ ॥ నారదః ॥ మమానురూప్యంకర్త
 వ్యంతస్తయాకృతమేవహి ॥ ౨౦౫ ॥ కిన్తుపళ్ళాశరస్యైవసమయోయముపస్థితః ।

—ॐ ఇన్ద్రస్మరితమదనసమాగమస్తయోస్సంవాదశ్చక్రి—

ఇత్యుక్తోదేవరాజస్తమునినాకార్యదర్శినా ॥ ౨౦౬ ॥ సూతాఙ్గురాస్త్రింసన్తర
 భగవాన్వాకశౌసనః । సంస్కృతస్తుతదాక్షిప్తంసహస్రాక్షేణధీమతా ॥ ౨౦౭ ॥
 ఉపతస్థీరతిపతిస్సవిలాసంఘృషధ్వజః । ప్రాదుర్యాతంచతందృష్టాశక్రఃప్రోవాచసా
 దరమ్ ॥ ౨౦౮ ॥ శక్రః ॥ ఉపదేశేనబహునాకింత్యాంప్రతిపదేప్రియమ్ । మనోభవో
 సితేసత్వంవేత్సిభూతమనోగతమ్ ॥ ౨౦౯ ॥ తద్యథార్థకమేవంత్యంతునాకసదాం
 ప్రియమ్ । శఙ్కరంయోజయక్షిప్తంగిపుత్ర్యామనోభవ ॥ ౨౧౦ ॥ సంయుతోమధు
 మాసేనఋతునాగచ్ఛదుర్జయః । ఇత్యుక్తోమదనస్తేనశక్రేణస్వార్థసిద్ధయే ॥ ౨౧౧ ॥
 ప్రోవాచపళ్ళావాణోభవాక్యంభీతశ్శతక్రతుమ్ ॥ కామః ॥ అనయాదేవసామగ్ర్యా
 *దేవరాజమయాప్రభో ॥ ౨౧౨ ॥ దుస్సాధశ్శఙ్కరోదేవఃకింవేత్సిజగత్ప్రభో ।
 తస్యదేవస్యవేత్తత్వంకరణంతుయదవ్యయమ్ ॥ ౨౧౩ ॥ ప్రాయఃప్రసాదఃకోపాపిస
 ర్వోహిమహతాంమహాకాసర్వపభోగసారాహిసున్దర్యస్సర్వసమృధాః ॥ ౨౧౪ ॥
 అధ్యాత్రేతంచయత్సేఖ్యంభవతానప్తచేష్టితమ్ । ప్రమాదాదభిభృశ్యేదీశంప్రవిది

వ్యతామ్ ॥ ౨౧౫ ॥ ప్రాగేవచేహదృశ్యస్తేభూతానాంకార్యసమ్భవాః । విశేష
కాక్షాతాంశక్రసామాన్యాన్భ్రంశసంఫలమ్ ॥ ౨౧౬ ॥ శ్రుత్వాతద్వచనంశక్రస్తము
వాచామరైర్వృతః ॥ ౨౧౭ ॥ కథంప్రమాణంతేతత్రతతకాస్తనసంశయః ॥ ౨౧౮ ॥
సస్తేశేపనివాశక్తిరపకారస్యనేమ్యతే । కస్యచిచ్ఛక్వచిచ్ఛ్రుప్తంసామగ్ధ్యంసమసర్వ
— శ్రితశ్వరమోహనాథంరతిమధుభ్యాంసాకంసుదనస్యహిమగిరిగమనమ్ ॥ శ్రి—
తః ॥ ౨౧౯ ॥ ఇత్యుక్తఃప్రయయాకామస్సఖాయంమధుమాశ్రితః । రతియుక్తో
జగమాశుప్రస్థంహిమవతస్తతః ॥ ౨౨౦ ॥ సతుతత్రాకరోచ్చింతాంకార్యసోపా
యపూర్వికామ్ । నిమగ్నమాసిమనస్తేహంమహాగ్ధాయేసుదుష్టయమ్ ॥ ౨౨౧ ॥ త
దాదావేవసజ్జ్యోభ్యనియతంసుజయోభవేత్ । సంసిద్ధింప్రాప్సుయైచ్చివపూర్వం
సంశోవ్యమానసమ్ ॥ ౨౨౨ ॥ * కర్మతో వివిధైర్భావైర్హృద్వాశ్రుగమనైర్విసా ।
క్రోధఃపూరతరాత్పక్షాద్రావణేర్హృద్వాంమహాసఖమ్ ॥ ౨౨౩ ॥ చాపల్యమూర్ధ్నివిధ్వ
స్తదైర్వ్యోద్ధారమహాబలామ్ । తామస్యవినియోగ్యైమిమనసోవికృతంపునః ॥ ౨౨౪ ॥
పిథాయదైర్యద్వారాణిసంత్రాపమపకృప్యచ । అవగన్తుంహిమాంతత్రనకశ్చిదిహప
ణ్ణితః ॥ ౨౨౫ ॥ వికల్పమాత్రసంస్థానేవైరూప్యంమనసోభవేత్ । పశ్యాన్మూలక్రి
యారస్యగమ్భీరావద్రుమస్తరః ॥ ౨౨౬ ॥ హరిహ్యామహరస్యాహంతపస్తస్యస్థిరా
త్మనః । ఇద్రియగ్రాహమావృత్తరవ్యసాధనసంసిధిః ॥ ౨౨౭ ॥ చింతయిత్వేతిమ
దనోభూతభర్తుస్తదాశ్రమమ్ । జగమజగతాంసారంసరశ్చద్రుమవేదికమ్ ॥ ౨౨౮ ॥
శాస్త్రసత్వసమాక్షిప్తమచలసాణిసజులమ్ । నానాపుష్పలతాజాతం † XXనస్థ
గణేశ్వరమ్ ॥ ౨౨౯ ॥ దివ్యకాయపుసాధ్యుప్తంసీలశౌఢ్యలసానుకమ్ । తత్రాపశ్యత్ప్రి
నేత్రస్యరవ్యంకింశ్చిద్విత్తీయకమ్ ॥ ౨౩౦ ॥ వీరకంఠాకపిరేశమీశానసదృశద్యుతమ్ ।
యక్షమకురమకింజల్కపుష్పపిల్లజటాసటమ్ ॥ ౨౩౧ ॥ వేత్రపాణిసహవ్యగ్రంభూతి
భోగీంద్రీభూషణమ్ । తతోఽమీలితోన్నద్రవన్మనత్రాభలోచనమ్ ॥ ౨౩౨ ॥ ప్రే
క్షమాణమృజుస్థానస్థినాసాగ్రలోచనమ్ । శ్రవస్తరసంసేహస్త్రవర్షలమౌర్బాదీరి
యకమ్ ॥ ౨౩౩ ॥ శ్రవణాహిముఖోన్ముక్తనిశ్శ్వాసానలపిల్లశమ్ । ప్రేక్షతూపాల
పర్యస్తతుమ్మిలమ్మిజటాచయమ్ ॥ ౨౩౪ ॥ కృతివాసుకిపర్యజగనాభిమూలనివేశిత
మ్ । బ్రహ్మజ్ఞానిఫలప్రాప్తాగ్రనిబద్ధోరగభూషణమ్ ॥ ౨౩౫ ॥ దదర్శశజరంకామఃక
మాత్ప్రిప్తోఽన్తికంశనైః । తతోభగ్నిమరయుజ్జ్వలరమాలమ్మిద్రుమసానుకమ్ ॥ ౨౩౬ ॥
వ్రవిష్టకర్ణరస్థేనిభవస్యమదనోమనః । శజరస్తమథాకర్ణ్యమధురంమదనాశ్ర
యమ్ ॥ ౨౩౭ ॥ సస్కార ‡ చాద్రిదుహితాందయితాంరక్తమానసః । తతస్సాతస్య
శనకైస్త్రిరోభూయాతినిర్మలా ॥ ౨౩౮ ॥ సమాధిభావనాతథౌలక్యప్రత్యక్షరూపి

నీ! తతస్తన్నయతాంయాతఃప్రత్యూహనిహతాశయః ॥ ౨౩౮ ॥ వశితేనబుబోధే
శోపకృతీంమదనాత్మికామ్ | ఈవతోగవసమావిష్టోదైర్యమాలవ్యభూర్జటిః ॥ ౨౩౯ ॥
నిరాసేమదనస్థిత్యాయోగమాయాసమావృతః | సతయామాయయావిష్టోజజ్జ్వల
మదనస్తతః ॥ ౨౪౦ ॥ ఇచ్ఛాశరీరోదుర్జ్జయోరోషదోషమహాశ్రయః | హృదయా
నిర్గతసోఽథవాసనావ్యసనాత్మకః ॥ ౨౪౧ ॥ బహిష్థలంసమాలవ్యహవ్యవతస్థౌ
ర్ముషభృజః | అనుయాతోభవ్యాద్యేనమిత్రేణవధునాత్మరః ॥ ౨౪౨ ॥ సహ
కారతరోర్బ్రష్ట్యావృదుమారుతసింధుతమ్ | స్తబకంమదనోరవ్యాంహరవత్సనసత్పర
మ్ ॥ ౨౪౩ ॥ ముమోచమోహనంనామహర్గణంమకరధ్వజః | శివస్యహృదయేశు
ద్ధేనాశశాలీమహాశరః ॥ ౨౪౪ ॥ పపాతపరుషఃప్రాంశుఃపుష్పబాణోవిమోహనః |
తతఃరణసన్దేహూవిధ్రుప్తహృదయేభవః ॥ ౨౪౫ ॥ బభూవభూధరాశమ్పృథ్వై
ర్యోపిమదనోన్ముఖః | తతఃప్రభుత్వాద్భావానాంసంక్షోభంసమవస్యత ॥ ౨౪౬ ॥

— డిగ్భూర్జటిఫాలస్థనేత్రవహ్నినామదనభస్మీకరణమ్ ॥ ౨౪౬ —

బాహ్యంబహుసమాసాద్యప్రత్యూహప్రసవాత్మకమ్ | తతఃకోపానలోక్కుభుతేహౌ
రహుజ్ఞాగరభీషణే ॥ ౨౪౭ ॥ బభూవవదనేనేత్రంత్పతీయందమానామలమ్ | రుద్ర
స్యరౌద్రవపుషోజగత్సంహరభైరవమ్ ॥ ౨౪౮ ॥ తదన్తికస్థేమదనేవ్యసాగరయత
ధూర్జటిః | తేననేత్రస్సుఖిణ్డేనక్రోశతాంనాకవాసినామ్ ॥ ౨౪౯ ॥ గమితోభస్త
సాత్తూర్ణంకద్దగఃకామిదర్పదః | సతుతంభస్తసాత్కృత్యాహరనేత్రోద్భవోఽన
లః ॥ ౨౫౦ ॥ వ్యభృష్పతజగద్ద్రుంజ్జ్వలాసంక్లాతఘస్తరః | తతోభవోజగద్ధేతోర్వ్య
భజజ్జాతవేదనమ్ ॥ ౨౫౧ ॥ సహకారేవధౌచన్ద్రేమమనస్సుసరేవ్వపి | భృక్షేమకో
కిలాసేషువిభాగేనన్తరానలమ్ ॥ ౨౫౨ ॥ సబాహ్యైర్నరవిధ్ధేనహరేణన్తరమార్గ
ణః | రాగస్నేహసమిధావద్ధావక్త్రీప్రహుతాశసః ॥ ౨౫౩ ॥ విభక్త్యాకసత్త్వ
భకరోదుర్వారజ్యవిభృతః | సమ్ప్రప్తసేహసంప్రప్తంకామినాంహృదయంకి
ల ॥ ౨౫౪ ॥ జ్వలభ్యూహిర్మృశఃశ్రీమోడుశ్చక్రిన్యంసఖాత్మకమ్ | విలోక్యహరహు
జ్ఞాగరజ్వలాభస్మీకృతంస్తరమ్ ॥ ౨౫౫ ॥ విలలాపరతిఃస్వారంబద్ధనామధునాస
హితతోవిలవ్యబహుశోమధునాపరిసాన్వితా ॥ ౨౫౬ ॥ జగావఃశరణందేవమిన్దు
మాశింత్రిలోచనమ్ | భృక్ణానుయాతాంసజ్యవ్యాపుష్పితాంసహకారజామ్ ॥ ౨౫౭ ॥
లతాంపవిత్రకస్థానేపాశంపరభృతాంసఖమ్ | నిర్వర్త్యుమజ్జూజూటంకటిభైరలక్తై
రతిః ॥ ౨౫౮ ॥ ఉద్ధూశ్యగాత్రంశుభ్రేణహృద్యేనన్తరభస్తనా | జానుభ్యామవనిం

— డిగ్భూర్జటిఫాలస్థనేత్రవహ్నినామదనభస్మీకరణమ్ ॥ ౨౫౮ —

గత్వాప్రోవాచేన్దుపిభూషణమ్ ॥ ౨౫౯ ॥ రతిః ॥ ఓం ॥ సమశ్శివాయాస్తునిరామ
యాయనమశ్శివాయాస్తుమనోమయాయ | సమశ్శివాయాస్తుసురార్చితాయతు
భ్యంసదాభక్తకృపాపరాయ ॥ ౨౬౦ ॥ సమోభవాయాస్తుభవోద్భవాయనమో

స్తుతేష్వస్తమనోభవాయ । నమోస్తుతేగూఢమహావ్రతాయనమస్త్వమాయాగహ
నాశ్రయాయ ॥ ౨౬౧ ॥ నమోస్తుశర్వాయనమశ్శివాయనమోస్తుసిద్ధాయపురాన్త
కాయ । నమోస్తుకాలాయనమఃకలాయనమోస్తుతేజ్ఞానవరప్రదాయ ॥ ౨౬౨ ॥ న
మోస్తుతేకాలకలాతిగాయనమోనినగ్రామలభూషణాయ । నమస్తస్మేయాన్ధకమ
గ్దనాయనమశ్శరణ్యాయనమోఽగుణాయ ॥ ౨౬౩ ॥ నమోస్తుతేభీమగుణానుగా
యనమోస్తునానాభువనాదికర్తే ॥ నమోస్తునానాజగతాంవిధాత్రేనమోస్తుతేది
త్రఫలప్రయోక్తే ॥ ౨౬౪ ॥ సర్వావసానేహ్యవినాశనేత్రేనమోస్తుచిత్రాధ్వర
భాగభోక్తే ॥ నమోస్తుకర్మప్రభవస్యధాత్రేనమస్త్వదాతేభవనగ్రహకర్తే ॥ ౨౬౫ ॥
అనన్తరూపాయసదైవతుభ్యమసహ్యకోపాయనమోస్తుతుభ్యమ్ । శశోజగచిహ్న
యనమోస్తుతుభ్యమమేయమానాయనమోస్తుతుభ్యమ్ ॥ ౨౬౬ ॥ వృషేన్ద్రీయానా
యపురాన్తకాయనమఃప్రసిద్ధాయమహాషధాయ । నమోస్తుభక్తాభిమతప్రదాయ
నమోస్తుసర్వార్థిహరాయతుభ్యమ్ ॥ ౨౬౭ ॥ చరాచరాచారవిచారవర్యమాచా
ర్యముత్పేక్షితభూతసర్గమ్ । త్వామిస్తుమాళింశరణంప్రసన్నాప్రియాప్రమేయం
మహతాంమహేశమ్ ॥ ౨౬౮ ॥ ప్రయచ్ఛమేకామయశస్సమృద్ధింపునఃప్రభోజేవతు
కామదేవః । వైశ్వదేవార్ద్రేభగవన్మమస్తేప్రియంపినాత్వాంప్రియజీవితేషు ॥ ౨౬౯ ॥
త్వత్తోవరఃకోభవనేష్యహస్తైప్రభుఃప్రియాంఘ్రాఃప్రభవఃప్రియాణామ్ । త్వమేవచై
కోభవనస్యనాథోదయాఘరుచ్ఛాలితభక్తభీతిః ॥ ౨౭౦ ॥ సూతః ॥ ఇథంస్తుతేశ్శ
జగరక్షశ్శశోవృషాకపిర్మత్తథకాన్తయాతు । తుతోషదోషాకరక్షణధారీహ్యు
వాచచైనామధురాంధరీశ్శ్చ ॥ ౨౭౧ ॥ శజగరః ॥ * తేభివివృతికామో
యంమదనోలోకవిశ్రుతః । అనర్జోలోకవిఖ్యాతఃఖ్యాతింపుప్రేగమివ్యతి ॥ ౨౭౨ ॥
సూతః ॥ ఇత్యుక్తాశిరసావద్వ్యగిరిశంకామవల్లభా । జగామోషవనంరమ్యంరతిస్తు
హినభూభృతః ॥ ౨౭౩ ॥ రురోదార్తాచబహుశోదీనారమ్యస్థతేతుసా । మ
రణవ్యవసాయాత్తునివృత్తాగిరిశౌజ్ఞయా ॥ ౨౭౪ ॥ అథనారదవాక్యేనచోదితో
హిమభూధరః । కృతాభరణసంసారాంకృతకాతుకమర్జశామ్ ॥ ౨౭౫ ॥ స్వ
గ్రంథపుష్కృతాపీడాంశుభవీనాంశుకాచితామ్ । సభిభ్యాంసంయుతాంవైలోగ్యహీ
త్వాతనయాంతతః ॥ ౨౭౬ ॥ జగామశుభయోగేనతదాసమ్పూర్ణమానసఃసకా

— విరతీహిమవత్సంవాదః—

ననాన్యతిక్రమ్యవనాన్యవనానిచ ॥ ౨౭౭ ॥ దదర్శరుదతీంనారీమప్రతర్క్యమహౌ.
జనమీదూపేణాసదృశీంలోకే † రమ్యాంసురమనోహరామ్ ॥ ౨౭౮ ॥ కాతుకేనవ
రామృశ్యతాందృష్ట్యైరుదతీంగిరిః । ఉపసర్వ్యతతస్తస్యానికటంసోభవృచ్ఛత ॥ ౨౭౯ ॥

* ఇదితేతిరకామాయంకాలాతామ్రాచిరాదపి. † రమ్యేనువనసానును.

హిమవాఙ్ ॥ కాసికస్యాసికల్యాణికిమర్థంశ్వంచరోద్ధిషి । నైతదబ్జంమహాసత్వే
కారణంలోకసుందరి ॥ ౨౮౦ ॥ సూతః ॥ సాతస్యవచనంశ్రుత్వాప్రోవాచమధు
నాసహ । రుదతీశోకజనసంశ్చస్తతీదైన్యవర్ధనమ్ ॥ ౨౮౧ ॥ రతిః ॥ కామస్యదయతాం
భార్యాంతరిమాంవిద్ధిమత్ర ॥ గిరావస్త్యన్తస్యభగవాన్గిరీశస్తవసిస్థితః ॥ ౨౮౨ ॥
తేనప్రత్యూహారుష్టేనపిస్సార్వానలలోచనమ్ । * విముచ్యాగ్నిశిఖాజ్వాలాంకా
మోభస్మావశేషితః ॥ ౨౮౩ ॥ అహంతుశరణంయతాతందేవంభయపిహ్వలా ।
స్తుతవత్యథసంస్తుత్యాతతోమాంగిరీశోబ్రవీత్ ॥ ౨౮౪ ॥ తుష్టోహంకామదయ
తేకామస్తవభవివ్యతి । స్తోత్రంతవాప్యథీయానోనరోభక్త్యానదాశ్రయః ॥ ౨౮౫ ॥
లప్యతేకాక్షితంకామంభవర్త్యమరణాద్రతే । ప్రతీక్షతీవతద్వాక్యమాశావేశాది
భిర్వ్యాహమ్ ॥ ౨౮౬ ॥ శరీరంపరిత్రీష్యేకందితాగ్లంమహామతే । ఇత్యుక్త
స్తుతదారత్యాశైలస్సన్భుగ్రుణీషితః ॥ ౨౮౭ ॥ పాణావాదాయదుహితాంగస్త
మైచ్ఛత్స్వకంపురమ్ । భావినోవశ్యభావిత్యాధుపతీభూతభావినీ ॥ ౨౮౮ ॥ లజ్జ

— ౬౫ పార్వతీహిమవతోస్తపోవిషయకసంవాదః ౬౬ —

మానాసఖముఖేనోవాచపితరంగిరిమ్ ॥ శైలపుత్రీ ॥ దుగ్ధగేనశరీరేణకింమహా
నేనకారణమ్ ॥ ౨౮౯ ॥ కథంచతావృశంప్రాప్తంసుఖంమేనపతిగ్భవేత్ ।
తపోభిఃప్రాప్యతేదభీష్టంనాసాధ్యంహితపస్యతః ॥ ౨౯౦ ॥ దుగ్ధగత్వంవృధాలో
కోవహతేనతిసాధనే । తపసిభక్తిస్తనస్తేహువాఉర్వమోదకజీరిషయా ॥ ౨౯౧ ॥
జీవితాద్దుగ్ధగాఢ్మేయోమరణంహ్యతపస్యతః । సాహంతపకరివ్యామియదహం
ప్రాప్యదుగ్ధభమ్ ॥ ౨౯౨ ॥ భవిష్యామినసస్తేహువానియమైశ్యోవయేతనుమ్ ।
ఇత్యుక్తశ్చైలరాజస్తుదుహిత్రాస్నేహావిక్లబః ॥ ౨౯౩ ॥ ఉవాచవాచాశైలే
ద్వోగర్హదస్నేహావర్ణయా ॥ హిమవాఙ్ ॥ ఉమేతిచపలేపుత్రిగ్రామంతావకం
వపుః ॥ ౨౯౪ ॥ సోఘంక్షేతాత్మయావస్యతపససన్నివ్యదర్శనే । భావిన్యవ్యభి
చర్యాణివదాద్ధానితవైవతు ॥ ౨౯౫ ॥ భావినోద్ధాభవద్యైవహతేనాచచ్ఛతోపి
హి । తస్మాన్నతపసాతేదస్త్రీబాలేకిజ్ఞాన్మియోజనమ్ ॥ ౨౯౬ ॥ భవనాయై
వగచ్ఛామి చిన్తయిష్యామితత్రవై । ఇత్యుక్తాతుయదానైవగృహాయాభ్యేతిశైల
జా ॥ ౨౯౭ ॥ తతస్సుచిన్తయాఃప్రోదుహితాంప్రశశంససః । తతోద్వరియేదివ్యా
వాగభూద్యువనభూతయే ॥ ౨౯౮ ॥ ఉమేతిచపలేపుత్రిగ్రవ్యయోక్తాతనయాతదా ।
ఉమేతి నామతేనాస్యాభువనేమభవివ్యతి ॥ ౨౯౯ ॥ సిద్ధింవమూర్తిమత్యేషాసాధ
యివ్యతిచిన్తితామ్ । ఏతచ్ఛ్రుత్వాసవచనమాకాశాతాశపాణ్ణురః ॥ ౩౦౦ ॥
అనుజ్ఞాయతుతాంశైలోజగామాశుస్సమస్థిరమ్ ॥ సూతః ॥ శైలజాప్రయయాశై

—౧౬హిమవద్దిరౌపార్యతీతపశ్చరణమ్.౩౧—

లమగమ్యమపిదైవతైః || ౩౦౦ || సఖిభ్యానుమయాతాతునియతానగరాజజాశ్చ
 క్లంహిమవతఃపుణ్యంనానాథాతువిభూషితమ్ || ౩౦౧ || దివ్యపుష్పలతాకీర్ణంసిద్ధ
 గద్ధర్వసేవితమ్ | నానామృగగణాకీర్ణంభగ్నిమైజ్జప్తపాదపమ్ || ౩౦౩ || దివ్యప్రసాద
 శోపేతందీర్ఘికాభిరలజ్జుతమ్ | నానాపక్షిగణాకీర్ణంచక్రవాకోపశోభితమ్ || ౩౦౪ ||
 జలజైస్థలజైఃపుష్పైఃప్రోత్పల్లైరుపశోభితమ్ | చిత్రకన్దరసంస్థానంగుహాగృహమ
 నోరమమ్ || ౩౦౫ || విహజ్జసంఘస్థంఘృష్టంకల్పపాదపసంజులమ్ | తత్రావశ్యత్సహా
 శాఖంతాఖనంహరితచ్ఛరమ్ || ౩౦౬ || సర్వర్తుకుసుమోపేతంమనోరథశతోజ్జ్వ
 లమ్ | నానాపుష్పసమాకీర్ణంనానావిభవలాలితమ్ || ౩౦౭ || సతంసూర్యస్వరు
 చిచ్ఛిన్నసంహతపల్లవమ్ | తత్రావృరాణిసవ్యజ్యభూషణానవశైలజా || ౩౦౮ ||
 సంవీతావలాలైర్దివ్యైర్దర్శనీయమేఖలా | త్రిసంస్థితాపాలలాకారాబభూవశర
 దాంశతమ్ || ౩౦౯ || శతమేకేనశీర్ణేనపద్మేనావర్తయత్తదా | నిరాహారాశతంసా
 భూశ్చమానాంతపసాంధిః || ౩౧౦ || తత్రచోద్యేజితాస్సర్వేప్రాణిసస్తవసోగ్ని
 నా | తతస్సస్మాగభగవాన్సునీర్తనప్రశతక్రతుః || ౩౧౧ || తేనమాగమ్యమునయ

—౧౭దేవేంద్రీచేరితసప్తక్షిణంపార్యతీతపావనగమనంతత్యంవాదశ్చ౩౨—

స్సర్వేసముదతాస్తతః | పూజితాశ్చనుహేనేనిపప్రచ్ఛస్తప్రయోజనమ్ || ౩౧౨ ||
 కిమర్థంహిమరశ్రేష్ఠసంస్కృతాప్రవయంత్యయా | శక్తేఃప్రోవాచశృణ్వస్తుభగవ
 న్తఃప్రయోజనమ్ || ౩౧౩ || హిమాచలేతపోమౌరంతపతేభాధరాన్మజా | తస్యా
 శ్చాభినుతంకామంభవంతఃకర్తుమర్హథ || ౩౧౪ || తపస్సమావసందేవ్యాజగద్గంత్యరా
 స్వితాః | తథేత్యక్త్వాకుతేశైలంసిద్ధసంజ్ఞాతసేవితమ్ || ౩౧౫ || పురతగమ్యమున
 యస్తామూచుత్తథురాక్షరమ్ || ఋషయః || పుత్రికింతేవ్యవసితఃకామఃకమల
 లోచనే || ౩౧౬ || తానువాచతతోదేవీసుప్రీడాగారవోస్తుభి || పార్యతీ || తపస్య
 తోమహాభాగాప్రాప్యమానంభవాదృశా || ౩౧౭ || వందనాయసయ్యుక్తాధీపావ
 యత్యవికల్పితమ్ | ప్రశోన్ముఖత్వాద్భవతాంయుక్తమాసనమాదితః || ౩౧౮ || ఉప
 విష్టాశ్చమంముక్త్యాతతఃప్రత్యుభమామతః | ఇత్యుక్త్వాసాతతశ్చక్రేకృతానసపరిగ్ర
 హా || ౩౧౯ || సాతుతాన్పూజ్యవిధిపరూజ్యాలంఘ్యైవవిధానతః | ఉవాచాది
 త్యసంజ్ఞాశాన్సునీర్తనప్రసతీశనైః || ౩౨౦ || త్యక్త్వాచతాత్మకంమానంమానం
 జగ్రాహహీమయమ్ | భావంతస్సాశ్చమానాస్తంతస్యాస్సప్తర్షయోయదా || ౩౨౧ ||
 గౌరవాధీనతాంప్రాప్తాఃప్రవచ్ఛస్తాంపునస్తదా | సాపిగౌరవగర్భేణమనసాచారు
 హాసినీ || ౩౨౨ || మునీభ్యుత్తరకథాలాపాన్ప్రేవాచప్రజ్ఞ్యవాగ్యమమ్ | పవంభవ
 న్నోజానన్దిప్రాణి నాంమనసీపీతమ్ || ౩౨౩ || శరీరాదిభిరత్యర్థంకన్దర్శం తేహిదేహినః |

శేచిత్తులయతా ప్రతఘట దేవిబుధోపమాః || ౩౨౪ || ఉపాయైర్దల్లభాన్భవా
 న్నాగ్రిప్తమిచ్ఛన్యశద్విగ్రతాః | అపరేతుపరిచ్ఛిన్నానానాకారాభ్యుపకమాః || ౩౨౫ ||
 దేహాన్తరాధ్వరమ్ము * మాత్రయన్తిఫలద్రవమ్ | మమత్వాకాశసమ్భూతమసు
 హస్రగ్విభూషితమ్ || ౩౨౬ || వన్ధ్యాసుతంప్రాప్తుకామామనఃప్రసరతేముపహుః |
 అహంకేలభవందేవంపతింప్రాప్తుంసముద్యతా || ౩౨౭ || ప్రకృత్యైవమరావాప్తంత
 పస్యంతంచసామృగీమ్ | సురాసుతైరనిర్మితంపరమాధక్రియాత్రయమ్ || ౩౨౮ ||
 సామృతంచాపిదృఢవదనాఢ్యమరాగిణమ్ | కథమారాధయేదీశంమాదృశీతా
 దృశంశివమ్ || ౩౨౯ || ఇత్యుక్తామునయస్తేనుస్థిరతాంమనసస్తతః | జ్ఞాతుమస్యా
 వచఃసోనుఃప్రతమామృత్యుతార్థకమ్ || ౩౩౦ || మునయః || ద్వివిధంతుమఖంతత్ర
 పుత్రిగ్రిహోకేమభావ్యతే | శరీరస్యాస్యసమ్మోదైశ్చేతసశ్చాపిర్యుతిః || ౩౩౧ ||
 ప్రకృత్యానుసరిద్వాసాభీనుఃపిశ్యవనేశయః | కపాభీఞ్ముకోనగ్నోవిరూపాక్షస్థి
 రక్రియః || ౩౩౨ || ప్రచుత్తోత్తత్తకాకారోభీభతుఃకృతసద్గ్రహః | యతినాతేనక
 స్తేన్ద్రోభూతనాథేనకాక్షిణః || ౩౩౩ || యదిహ్యస్యశరీరస్యనుభమిచ్ఛసేసామృత
 మేతత్కథం తేహహం దేవాన్మయభాజోజుగుప్సితాత్ || ౩౩౪ || స్రవద్రక్షవసాభ్యక్త
 కపాలకృతశూరపణాత్ | శ్వసదుగ్రభుజజ్జేన్ద్రకృతభూషణభీషణాత్ || ౩౩౫ ||
 శ్వశానవాసిహోరాద్ర ప్రచుధామగతాశ్శతి | సురేన్ద్రముకుటచాతకఘృష్టచర
 ణోఽరిహం || ౩౩౬ || హరిరస్త్రిజగద్ధాతాశ్రీకాన్దోఽనన్తమూర్తిమాణ | నాథోయజ్ఞ
 భుజానుస్థితభేన్ద్రఃపాకశాసనః || ౩౩౭ || దైవతానాంధిశ్చాప్తిజ్వలనస్సర్వకా
 మకృత్ | వాయురస్త్రిజగద్ధాతాయఃప్రాణస్సర్వదేహినామ్ || ౩౩౮ || తథావై
 శ్రవణోరాజాసర్వాన్ధ్యసహితఃప్రభుః | ఏభ్యఏకతమంకస్తాన్నన్ద్రంసమ్నాగ్రిప్తమి
 చ్ఛసే || ౩౩౯ || ఉత్తానదేహసమ్నాప్త్యాప్యఖంతేమనసేస్థితమ్ | ఏవమేతత్త
 వాప్యత్రప్రభావోనాకసమ్నదామ్ || ౩౪౦ || అప్తిదేహేపరేచాపికల్యాణప్రాప్త
 యస్తవ | పినురేవాస్థితేనర్వంసురేభ్యోయన్నపిష్యతే || ౩౪౧ || అతస్తత్త్వా
 ప్రయేక్షేతస్సవాన్యత్రాఫలస్తవ | ప్రాయణప్రాధ్యతేహ్యత్రసస్వల్పహ్యతికుర్ణ
 భః || ౩౪౨ || అస్యతేవిధిరొగస్యాద్ధాతాకర్తాత్రచైవహి || సూతః || ఇత్యుక్త
 వత్సుకుపితామునివర్యేష్మశైలజా || ౩౪౩ || ఉవాచశ్రోధరక్తాక్షీస్ఫురద్భిర్దశనచ్ఛ
 దైః || దేవీ || అనన్దగ్రహస్యకాపీతిర్వ్యసనస్యక్వయన్ద్రితా || ౩౪౪ || వివరితా
 ధబోద్ధారస్సుగృథేకేనయోజితః | ఏవంమాంవేధదుష్ప్రజ్ఞాంహ్యస్థానాసగ్గ్రహప్రి
 యామ్ || ౩౪౫ || నమాంప్రతివిచారోస్థియతోహంకామయేవిభుమ్ | ప్రజాపతిసమా
 స్సర్వేభవన్తస్సర్వదర్శినః || ౩౪౬ || నూనంనవేధతందేవంజగత్కౌశ్వతంప్రభుమ్ |

అజమీశాసనవ్యక్తమమేయమహిమోదయమ్ || ౩౪౭ || అస్తా నైద్యర్తనద్యావస
 మ్మోభవస్తావదన్యతః విదుర్గంసహరిబ్రహ్మవ్రముఖాహిసురేశ్వరాః || ౩౪౮ || యత్త
 త్వర్వంభవాత్స్వీధంభవనేషువిష్ణుమ్ | ప్రకటంసర్వభూతానాంతదవ్యత్రస
 వేధకిమ్ || ౩౪౯ || కస్త్యైతద్గగనంమూర్తికస్త్యాగ్నికస్త్యమారుతః | కస్త్యభూః
 కస్త్యవసవఃకస్త్యద్వారవిలోచనః || ౩౫౦ || కస్త్యార్చయన్తిలోకేషువిజ్ఞంభక్త్యా
 సురాసురాః | యంబువన్తీశ్వరందేవా * విష్ణిన్ద్రాద్వామహర్షయః || ౩౫౧ ||
 ప్రభావంప్రభవంపైవతేషామపినవేధకిమ్ | అదితిఃకస్త్యమాతేయంకస్త్యాజ్ఞాతోజనా
 ద్దనః || ౩౫౨ || అదితేకస్త్యపాజ్ఞాతాదేవానారాయణాదయః|మరీచేశ్వపఃపుత్రో
 హ్యదితిర్దత్తుపుత్రికా || ౩౫౩ || మరీచిశ్చాపిదత్తుశ్చసుతౌతుబ్రహ్మణఃకిల | బ్రహ్మ
 హిరణ్మయాత్వన్ద్రాద్విసృద్ధివిభూషితాత్ || ౩౫౪ || కస్త్యప్రాచురభూధ్యానాత్ప్ర
 యుభాఃప్రాకృతాంశతాః | ప్రకృతౌతుత్పతీయాయామధుద్విజ్ఞనక్రియా || ౩౫౫ ||
 జాతసుసర్జనద్యర్తాస్సుద్ధిపూర్వాత్త్వక్ర్మజాః | అనఃకోభవేద్యేధాబ్రహ్మణో
 వ్యక్తజన్తనః || ౩౫౬ || యస్సుయోగేనసక్షోభ్యప్రాకృతంకృతవానిదమ్ | బ్రహ్మణ
 సిద్ధిసర్వార్థమైశ్వర్యంలొకకర్తృతామ్ || ౩౫౭ || విదుర్విష్ణోదయోయజ్ఞస్వమ
 హిమాన్నదైవహి | కృత్వాన్యందేహమన్యాదృత్వాదృక్కృత్వాపునర్నరః || ౩౫౮ ||
 తురులేజగతఃకృత్యముత్తమాధమమధ్యమమ్ | ఏవమేవహిసంసారోయోజన్తమర
 ణాత్తకః || ౩౫౯ || కర్మణశ్చఫలంహ్యేతన్నానారూపసముద్భవమ్ | అథనారా
 యణోదేవస్సుకాంచాయాంసమాశ్రయత్ || ౩౬౦ || తత్ప్రేరితఃప్రకురుతేజన్త
 నానాప్రకారకమ్ | సాపికర్మణఏవోక్తాప్రేరణావివశాన్తనామ్ || ౩౬౧ || య
 ణోన్మాదాదిదుష్టస్యమతిరేవహిసాభవేత్ | ఇష్టాన్యేవయథాధానివిపరీతానిమన్య
 తే || ౩౬౨ || లోకస్త్యవ్యవహారేషుస్పృహసహతేనదా | ధర్మాధర్మఫలావాప్తే
 విష్ణురేవబోధితః || ౩౬౩ || అథానాదిత్వమస్యాస్తిసామాన్యాత్తుతదాత్మనా
 నహ్యస్యజీవితందీర్ఘందృష్టందేహేతుకుత్రచిత్ || ౩౬౪ || భవద్భిర్యస్యనోద్భవమ
 న్నరజమథాపివా | దేహినాంధర్మవైషక్యవిజ్ఞాయేత్కృచ్చియేత్ || ౩౬౫ || క్వ
 చిద్గర్భగతోనశ్యేత్కృచ్చిజేష్ణరామయః | క్వచిత్సమాశ్చ్యతంజీవేత్కృచ్చిద్వాత్యేపిప
 ద్యతే || ౩౬౬ || శతాయుఃపురుషోయస్తసోఽనస్తస్యల్పజన్తనః|జీవితోయోనమియ
 తేతస్మాత్సోఽమరణీచ్యతే || ౩౬౭ || అదృష్టజన్తనిధనాహ్యేవంవిష్ణోదయోమ
 తాః|ఏతత్సంశుద్ధమైశ్వర్యంసంసారేకోలభేదహ || ౩౬౮ || తత్రక్షయాదియోగా
 త్తనానాశ్చర్యస్వరూపిణః | తస్మాద్విత్తసురాన్సర్వాన్మలినాన్సన్వల్పభూతి
 కాః || ౩౬౯ || నాహంభద్రాఃకిలేచ్ఛామియిలేసర్వాప్సినాకినః | స్థితంచతారత

మ్యేనప్రాణినాంపరమంత్యదమ్ || ౩౭౦ || ధీబలైశ్వర్యకార్యాదిప్రమాణంమహతాంమహత్ । యస్మాన్నక్షిజ్జీదపరంసర్వంయస్మాన్నస్మిన్ ర్తతే || ౩౭౧ || యస్యైశ్వర్యమనాద్యంతంమహంశరణంగతా । ఏవమేవ్యవసాయశ్చద్విద్వోఽతివిపరీతకః || ౩౭౨ || యాతవాత్సిత్వైవాథమనయోమద్విధాయకాః || సూతః || ఏవంనిశమ్యవచనందేవ్యామునిపరాస్తదా || ౩౭౩ || ఆనందాశ్రుపరీతాత్మాస్సస్వజుస్తాంతతస్సతీమ్ । ఊచుశ్చపరమప్రీతాశ్చైలజాంమధురంచః || ౩౭౪ || మునయః || అత్యద్భుతాస్యఃకూడాదేవిజ్ఞానమూర్తిరివామలా । ప్రసాదయంతినోభావంభవభావప్రతిశ్రయాత్ || ౩౭౫ || నతువిద్యోవయంతస్యదేవస్యైశ్వర్యమద్భుతమ్ । నిశ్చయస్యాస్యద్భుతతాంవేత్తుంవయమిహగతాః || ౩౭౬ || అచిరాదేవతస్వగ్నేకామస్తేనభవిష్యతి । క్వాదిత్యస్యప్రభాయాతిరత్నేభ్యఃక్వద్యుతిఃపుభక్ || ౩౭౭ || కోద్ధోవణ్ణాచికావ్యక్తః కథంత్యంగిరిశంవిసా । యామోనైకాభ్యుపాయేనతమభ్యర్థయతుంవయమ్ || ౩౭౮ || అస్మాకమపివైసేఽర్థస్సతరాంహృదివర్తతే । అతస్తస్యమేవసాబుద్ధిర్యతోనీతిస్తవమేవహి || ౩౭౯ || అతోనిస్సంశయంకార్యంశజగ్రోపివిధాస్యతి । ఇత్యుక్తాఃపూ

— శ్రిన ప్రక్షిణాంశజగ్రతపోవనగమనమ్ శ్రి —

జితాయాతామనయోగిరికన్యయా || ౩౮౦ || ప్రయయుర్గిరిశంద్రస్తుంప్రప్థంహిమవతోమహత్ । గక్టామ్బుష్టావితాశ్చానంపిగ్ధబద్ధజటాసటమ్ || ౩౮౧ || భృగ్దానుయాతపాణిష్ఠమద్వారకుసుచస్రజమ్ । సమ్ప్రీప్యతేగిరేప్రప్థందద్యుశుశ్శజగ్రాశ్రమమ్ || ౩౮౨ || ప్రశాంతాశేషసత్త్వాఘంసవస్తమితకాననమ్ । నిశ్శబ్దాత్తోభసలిలప్రపాతంసర్వతోదిశమ్ || ౩౮౩ || తత్రాపశ్యంస్తతోద్వారివీరకంవేత్రపాణినమ్ । సప్తతేమునయఃపూజ్యుఃసీతాఃకార్యగౌరవాత్ || ౩౮౪ || ఊచుర్నధురభాషిణ్యావాచాతేవాగ్నిదాంవరాః । ద్రస్తుంవయమిహాయాతాశ్శరణ్యంగణనాయకమ్ || ౩౮౫ || త్రిలోచనంవిజానిహిసురకార్యప్రచోదితాః । త్వమేవసోగతిస్తత్రయథాకాలాసతిక్రమః || ౩౮౬ || సత్యాగిరైవప్రాయేణప్రతీహరమయఃప్రభుః । ఇత్యుక్తోమునిభిస్సోభగౌరవాత్తానువాచసః || ౩౮౭ || సమన్వాస్యాపరాంసన్ధ్యాంస్సాతుంమద్దాకినీజతే । క్షణేనభవితావిప్రాస్తత్రద్రక్ష్యథశూలినమ్ || ౩౮౮ || ఇత్యుక్తామునయస్తస్మస్తేతత్యాగప్రతీక్షిణః । గమ్భిరామ్బుధరంప్రాప్యత్ప్రపితాశ్చైతకాయథా || ౩౮౯ || తతఃక్షణేననిష్పన్నస్సమాధానకియావిధిః । వీరాసంబిభేదేశోమృగచర్మనియామితమ్ || ౩౯౦ || తతోవిసీతోజానుభ్యామవలమ్బ్యమహీంతథా । ఉవాచవీరకోదేవంప్రణయైకసమాశ్రయః || ౩౯౧ || సమ్ప్రీప్తామునయస్సప్తత్వాంద్రస్తుందిస్తతేజసః । విభోసమాదిశద్రస్తుమవగస్తమహర్హసి || ౩౯౨ || ఇత్యుక్తోధూర్జటిస్తేనవీరకేణమహాత్మనా । భూమిభజ్జసంజ్ఞయాతేహంప్రవేశంతందదాతదా || ౩౯౩ || మూర్ధకమ్మేనతాగత్సప్తవీరకోపిమహామునిః । ఆజుహోవవిదూర

ఘోరదర్శనాయపినాకినః || ౩౯౪ || త్వరాబధార్థచూడాస్తేలవృక్షస్థాజినావృరాః |
 వివిశుర్వేదికాంశుధాంగిరశస్యవిభూతిభిః || ౩౯౫ || బద్ధపాణిపుటాక్షిప్తనాకపు
 ష్కోత్సరాస్తతః | పినాకిపాదయుగళంవన్ద్యంనాకనివాసినామ్ || ౩౯౬ || తతస్సన్
 ద్ధేతీతాశ్శాన్త్యామునయశ్శూలపాణినా | గిరశంతేతతోద్భవ్యైసమ్యక్తప్తపురాదృ
 తాః || ౩౯౭ || మునయః || అహూకృతాథ్వావయమేవసావ్నాత్రింసురేశ్వరో
 యశ్చక్రిః టాభవివృతి | తవప్రసాదామలవారిసేతతః ఫలేనకాచిత్రవసానియుజ్య
 తే || ౩౯౮ || జగత్సృషాధన్యతమోహిమాచలస్త్యదాత్రయంయస్యసతాతపస్యతి |
 సదైత్వరాజోపిమహాబలోదయోపిమూలితాశేషసురోపితారకః || ౩౯౯ || త్వదీ
 యమంశంప్రవిలోక్యకల్పహస్యకంశరీరంపరిమోక్ష్యతేహియః | సదస్యనీలోకపి
 తాచతుర్ముఖోహరిశ్చయశ్చస్కృనువహ్నిదీపితః || ౪౦౦ || త్వద్భక్తియ్యుక్తంహృ
 దయేనవిభ్రితోమహాభితాపప్రశమైకహేతుకమ్ | త్వమేవవైకోపిభిః క్రతుక్రియాః
 కిలేతివాచావిధురైర్విభావ్యతే || ౪౦౧ || అథాన్యవపత్సమివాద్రిజాయథాజగత్త
 దానిర్వికృతంప్రవైస్సృతేత్ | నవేభ్యవాదుఃఖమిదంభవాత్కృంపిహస్యతే తేభిరున
 ర్మసిమీయా || ౪౦౨ || ఉపేత్యసేచేజ్జగతాముపద్రవందయానయస్త్యంతవ
 కేనకథ్యతే | స్వయోగమాయామహిమాగుహాశ్రయంసవిద్యతేగర్మలభూతిగౌరవ
 మ్ || ౪౦౩ || వయంచతేధన్యగరాశ్శరీరిణాంయదీదృశంత్యాంప్రవిలోకయామ
 హే | అదర్శనంతేనమనోరథోయథాప్రయాతీసాఫల్యతయాహనోగతమ్ || ౪౦౪ ||
 జగద్విధానైకవిధౌజగన్ముఖేకరివృసేతోపలభిచ్ఛరావయమ్ | సేమిమరేపింసునయో
 విస్యజ్యతాంగిరశస్త్రిభూమిసన్నిధౌ || ౪౦౫ || ఉత్కలప్తకేదారగ్ధవావనీతలే
 సుబీజముష్టింసుఫలాయకర్షకాః || సూతః || తేషాంశ్రుత్వాతృతాంరమ్యాంప్రక్ర
 మోపక్రమక్రియామ్ || ౪౦౬ || వాచంవాచస్పృశివప్రోవాచస్త్రితసుష్టరమ్ || శబ్ద
 రః || జానేలోకపిధానస్యకన్యాసతార్కర్యముత్తమమ్ || ౪౦౭ || జాతాప్రాలేయశై
 లన్యసజ్జీతకనిదూపణాః | సన్యముత్కణ్ఠతాస్సద్యేదేవకార్యార్థముద్యతాః || ౪౦౮ ||
 తేషాంత్వరస్త్రితేతాంసకింతుకార్యంవివక్షితమ్ | లోకయాత్రానుగస్తవ్యావిశేషే
 ణవిచక్షణైః || ౪౦౯ || సేవస్తేతేయతోధర్మంతత్పామీమాణ్యాంపైరేష్ఠతాః | ఇత్యు
 త్తైశ్చత్వరవివాహలూద్యమనాయసప్తగీణాంహిమాచలగమనమ్ శ్రి
 త్తామునయోజన్తుస్త్యరితాస్తహినాచలమ్ || ౪౧౦ || తత్రతేపూజితాస్తేనహిమ
 శైలేనసాదరమ్ | ఉచుర్మునివరాఃప్రీతాస్సప్యవర్ణత్వరాన్వితాః || ౪౧౧ || మున
 యః || దేవోదుహితరంసాత్రాబ్ధినాకీతవమార్గతే | తచ్ఛీఘ్రింపావయాత్సానమా
 మాత్యేవానలూర్పణాత్ || ౪౧౨ || కార్యమేతచ్ఛదేవానాంసువిరంపరివర్తతే |
 జగదుద్ధరణాయైవవిధాతవ్యస్సముద్యమః || ౪౧౩ || సూతః || ఇత్యుక్తస్తైస్తదా
 శైలోహద్వావిష్టోఽవదన్తునిశా | అసమర్థోభవద్వక్తుముత్తరంప్రార్థయన్భివమ్ || ౪౧౪ ||

తతోమేనామునీస్వస్త్వప్రవాచసేహవిక్లవా । దుహితృస్తాన్మనీంశ్చైవచరణాశ్ర
యవర్ధవత్ ॥ ౮౧౫ ॥ మేనా ॥ యదర్థందుహితృర్జన్మనేచ్ఛన్వస్పషహఫలమ్ ।
తదేవోపస్థితంసర్వంప్రతి మేజైవసాన్మృతమ్ ॥ ౮౧౬ ॥ కులజన్మవయోరూపవిభా
త్యృద్ధియతోపయః । వరంతస్యాపితాహూయసుతాదేయాహ్వయాచతః॥౮౧౭॥
తస్యైతాతపోఘోరంకథంపుత్రప్రహస్యతి । పుత్రీవాక్యాద్యతత్రాస్తివిధేయం
తద్విధీయతామ్ ॥ ౮౧౮ ॥ ఇత్యుక్తామునయస్తేషుప్రియయాహివభూభృతః । ఊ
చుఃపునరుదారార్థంనారీచిత్తవిశోధకమ్ ॥ ౮౧౯ ॥ మునయః॥విశ్వరూపవగచ్ఛస్వ
శబ్ద-గన్ధస్పృశానుచైః । ఆరాధ్యమానపాదాబ్జయుగితృప్తిశ్చున్మిర్వృతైః ॥ ౮౨౦॥
యస్యోపయోగియద్రూపంవైవంయత్ప్రాప్తయేదిరమ్ । ఘోరంతపస్యతేకన్యాతేన
రూపేణగర్వంతి ॥ ౮౨౧ ॥ యస్తస్యైతాదివ్యాసనయవ్యతినమాపనమ్ । తత్రసా
వహితాతావత్తీక్షాన్తైనభవిష్యతి ॥ ౮౨౨ ॥ ఇత్యుక్తాగరిణాసాధంతేయయుర్యత్ర
తైలజా । జితంఽగ్నిజ్వలనాకారాతపస్తేజోమయీహ్యమా ॥ ౮౨౩ ॥ ప్రోచుస్తాం
మునయస్సిద్ధంసన్మాన్యవకమాగతమ్ । రన్యంప్రియంహనోహరిమాయాపంతససా
దహ ॥ ౮౨౪ ॥ ప్రాతస్తేశజ్జరఃపాణిమేవపుత్రోగ్రహీష్యతి । పయవద్ధితవస్తస్తేపి
———శ్రీపార్వతీవివాహార్థం హిమవద్గిరౌగృహాలజ్జరఽఽఞ్చదిన్యాణమ్ శ్రి—
తరంసర్వఆగతాః ॥ ౮౨౫ ॥ పిత్రాసహగృహంగచ్ఛవయంయావస్సన్వనాన్తిరమ్ ।
ఇత్యుక్తాతపస్సత్యంఫలమస్తీతిచిన్వసా॥ ౮౨౬ ॥ త్వరమాణాయయావేత్కపితుద్ది
వ్యార్థశోభితమ్ । సాతత్రరజసింమేనేవద్రాయితనమాంసతీ ॥ ౮౨౭ ॥ వరదర్శనస
జ్ఞాతిమహూతాఽఽఞ్చాహిమాద్రజా । తతోముహూర్తేబాహ్మీకు * తస్యాశ్చక్ర
స్సుహృప్రియాః ॥ ౮౨౮ ॥ నానావజ్రశసన్దోహంయథావత్కావసాపూర్వమ్ ।
దివ్యమణ్డనమగ్నానాంవద్విరేభమవజ్రశే ॥ ౮౨౯ ॥ ఉపాసకగిరింమూర్తాయుతవ
సాస్సర్వకామికాః । వాయవోవారిహశ్చసద్దేసంబాన్దనఽఽఞ్చోగిరేః ॥ ౮౩౦ ॥ హ
ర్త్యేమత్రీస్త్వయంజీవీకృతనానాథసాధనా । కాన్తిస్సర్వేషుభావేషునిధిస్సాన్యస్థవ
నాకులా॥౮౩౧॥చిన్తామణిప్రభృతయోరత్నైశ్చలంసమస్తతః॥ఉపతస్థుర్నగాశ్చ
పికల్పకాశ్చమహాద్రుమాః ॥ ౮౩౨ ॥ ఓషధ్యోమూర్తిమత్యశ్చదివ్యాపకసమన్వ
తాః । రసాశ్చధాతవశ్చైవసర్వేశైలస్యకిజరః॥౮౩౩॥కిజరఽస్తస్యశైలస్య
వ్యగ్రాశ్చజ్ఞానువర్తినః । నద్యస్సముద్రానిఖిలాస్థానవరంజగ్గమంచయత్ ॥ ౮౩౪॥
తత్సర్వంహిమశైలస్యమహిమానమవర్ధయత్ । అభవన్మనయోనాగాయక్షగన్ధ

———శ్రీగన్ధమాదనపర్వతేవివాహార్థమీశ్వరాలజ్జరఽఽఞ్చదిన్యాణమ్ శ్రి—

రన్వీన్నరాః ॥ ౮౩౫ ॥ శజరస్యాపివిబుధాగన్ధమాదనపర్వతే । సర్వేమణ్డ

శ్రీ మన్మథ పురాణే.

సమ్మారాస్త్రస్థుర్మిర్మలమూర్తయః ॥ ౪౩౬ ॥ శర్వస్యాపిజటాజాతేచస్త్రాక్షిణ్డం
 పితామహః బబాధప్రణయోదారంతత్రస్ఫారితలోచనః ॥ ౪౩౭ ॥ కపాలమాలాంవిపు
 లాంచాముఢ్డామూర్ధ్నపృథ్వీభ్రత ॥ ఉవాచచాపిగిరిశంపుత్రంజనయశఃజర ॥ ౪౩౮ ॥
 యోదైత్యేన్ద్రకులంహత్వామాంరక్తైస్తర్పయిష్యతి ॥ సౌరిర్ద్వలబ్ధిరోరత్నము
 కుటంచానలోల్బణమ్ ॥ ౪౩౯ ॥ భుజగాభరణంగృహ్యసజ్జంతమోఘాపురోభవత్ ॥
 శక్రోగజాజనంతస్యవసాభ్యక్తాగ్రవల్లవమ్ ॥ ౪౪౦ ॥ దధ్రేసరభసంస్పృశ్యద్విస్తీర్ణ
 ముఖవజ్రజమ్ ॥ వాయుశ్చపిపులంతీర్ణశృంగంహిమగిరిప్రభమ్ ॥ ౪౪౧ ॥ వృషంవిభూ
 షయామాసపారయానంషనోహరమ్ ॥ విలేసుర్నయనాస్తప్తాశ్చమోఘసూన్యస్యా
 నతేంద్రవః ॥ ౪౪౨ ॥ స్వాంద్యుతిం లోకనాథస్యజగతఃకర్తృసాక్షిణః ॥ చితాభస్తన
 మాదాయకపాలేరజతప్రభమ్ ॥ ౪౪౩ ॥ మనుజాస్థిసమియాంమాలామాబబధ్ధవపా
 నినా ॥ ప్రేతాధిపఃపురోదూరేనగదస్పృశవర్తత ॥ ౪౪౪ ॥ నానాకారమహారత్న
 భూషణంధనదాహృతమ్ ॥ విహాయోదగ్రసర్వేన్ద్రకటకేనస్వపానినా ॥ ౪౪౫ ॥
 కర్ణోత్తంసంచకారశోవాసుకింతతకంస్వయమ్ ॥ జలాధీశౌపృతాంస్థాణుఃప్రసూ
 నావేష్టితాంసగిమ్ ॥ ౪౪౬ ॥ తతస్తుతేగణాధీశావినయాత్తత్రవీరకమ్ ॥ ప్రోచు
 ర్వ్యగ్రాకృతేత్వన్నోసమావేదయశూలినే ॥ ౪౪౭ ॥ నికృన్నాభరణందేవంప్రసా
 ధ్యేశంప్రసాదనైః ॥ సప్తవారిధయస్తప్తఃకర్తుందగ్ధుణవిభ్రావమ్ ॥ ౪౪౮ ॥ తతో
 విలశితాత్మానంషహమ్ముధిజలోదరే ॥ ధరామాలిక్యజానుభ్యాంస్థాణుంప్రోవా
 చకేశవః ॥ ౪౪౯ ॥ శోభసేదేవయాపేణజగదానందదాయినా ॥ మాతరఃప్రేరయా
 కామవధూంవైదవ్యదిహ్నితామ్ ॥ ౪౫౦ ॥ కాలోఽయమతిచాలక్యప్రకారేణ్దితసం
 జ్ఞయా ॥ తతస్తాశ్చోదితాదేవమూచుఃప్రహసితాననాః ॥ ౪౫౧ ॥ రతీపురస్తవప్రా
 ప్తానాభాతిమదనోద్భూతాతతస్తాంసన్నివార్యాహవామహస్తాగ్రసంజ్ఞయా ॥ ౪౫౨ ॥
 —*స్వనివాహాంధమీశ్వరస్యబ్రహ్మవిష్ణోదిదేవతైస్సహహిమాచలగమనమ్*—
 ప్రయాణేగిరిజావక్త్రేదర్శనోత్సుకమానసః ॥ తతోహరోహిమగిరికన్దరాకృతింసము
 న్నతంఘృదుగతిభిస్సంచయత్ ॥ ౪౫౩ ॥ మహావృషంగణతుములాహితేక్షణంస
 భూధరానశేరివప్రకమ్పయత్ ॥ తతోహరిర్వృతపదపథాఃపురస్సరశ్చమాడ్చుమ
 నికరేషువిశ్రమత్ ॥ ౪౫౪ ॥ ధరారజశ్శబలితభూషణోబ్రవీష్ప్రియాతమాకురు
 తపథోస్యసజ్జటమ్ ॥ ప్రభోఃపునఃప్రథమనియోగమూర్తయస్తుతోబ్రవీధ్యృకుటి
 ముఖోపవీరకః ॥ ౪౫౫ ॥ వియచ్చరావియతికిమస్త్రీకాన్తకంప్రయాతమోధరణిధ
 రావిదూరతః ॥ మహార్ణవాఃకురుతశిలోపమంపయస్పరద్విషాగమనమహాసుకర్ష
 మాత్ ॥ ౪౫౬ ॥ గణేశ్వరాశ్చపలతయానరాజతానరేశ్వరైస్సేరిసమతిభిశ్చగమ్య
 తామ్ ॥ నభృణ్ణిణాస్తతమమవేత్త్యనీయతేపినాకినఃపురుషముఖమణ్డమగ్రతః ॥ ౪౫౭ ॥
 పృథాయనుఃప్రకటితదన్తకోటరంత్యమాయుధంపహసివిహాయపజ్జరమ్ ॥ పదన్నయ

ద్రథతురైఃపురద్విషాప్రముచ్యతేబహుతరమాత్యసంజులమ్ ॥ ౪౫౮ ॥ అమీసురాః
 పృథగనుయాయభిర్వృతాఃపదాతయోద్విగుణవర్ణాహరప్రియాః । స్వవాహ
 నైఃపవనవిధూతచామరైశ్చల్పధ్వజైర్వృత్తవిహారతాలిభిః ॥ ౪౫౯ ॥ సురాస్వకం
 కిమితిసరాగమూర్జితచిచార్యతేనియతలయత్రయానుగమ్|నకిన్నరైరభిభవతుంహిత
 క్యతేవిభూషణప్రవయసముద్భవోద్వనః ॥ ౪౬౦ ॥ స్వజాతికాఃకిమితిపక్షమధ్య
 మఃపృథుస్సృవరంబహుతరహత్రవత్కృతే । నతానతానతనతనతాజ్ఞతాఃపృథక్తయా
 సమయకృతావిభిన్నతామ్ ॥ ౪౬౧ ॥ విశజ్జితాభవదతిభేదశీలిసంపయాన్త్యమీ
 ద్రుతపదమేవగౌడకాః|విసంహతాఃకిమితిసమాద్యవదయస్సగీతకైర్గలితపదప్రయో
 గజైః ॥ ౪౬౨ ॥ ప్రభోఃపురోభవతిహియస్యచాక్షతంసముగ్ధతార్థకమితతస్మృతీయ
 తే । అమీపృథగ్నిరచితరవ్యరాసకంవిలాసినోబహుగమకస్వభావకమ్ ॥ ౪౬౩ ॥
 ప్రయజ్ఞతేగిరితయశోవిసారిణంప్రకీర్ణకంబహుతరరాగజాతయః । అమీకథకమభి
 కథాఃప్రతిక్షణంధ్వనన్తితేవివిధవధూవిమిశ్రితాః॥౪౬౪॥ నజాతయోద్వనమురజాస్స
 మీరితానమూర్ఖితాఃకిమితిపమూర్ఖనాత్మికాః । శ్రుతిప్రియక్రమగతిభేదసాధనంత
 దాదికంకిమితిసతుమ్బురేరితమ్ ॥ ౪౬౫ ॥ నహస్యతేబహువిధవాద్యదన్బరంప్ర
 కీర్ణవీణామురజాదినామయత్ । ఇతీరితేగిరివధానశాలినస్సురాస్సురాస్సపదితువీ
 రకాజ్ఞయా ॥ ౪౬౬ ॥ నియామితాఃప్రయయ్యరతీపహర్షితాశ్చరాచరంజగదఖిలం
 హ్యపూరయత్ । ఇతిస్తనత్రాకుభిరసన్నహర్ణవేస్తనన్తనేవిదళితశైలకన్దరే॥౪౬౭॥
 జగత్సభూత్తుములత్సవాకులీకృతఃపినాకినాత్సరితగతేనభూధరః । పరిజ్వలత్రానకస
 హస్రతోరణంక్వచిత్తిశస్త్రరకతవేత్తవేదికమ్ ॥౪౬౮॥ క్వచిత్క్వచిద్విమలవైడూ
 ర్యభూమికంక్వచిన్తశ్చజ్వలధరరవ్యనిర్మలమ్ । చలధ్వజప్రవరసహస్రీహణ్ణీతంసురద్రు
 మస్తబకవికీర్ణచత్వరమ్॥ ౪౬౯ ॥ సితాసితారుణరుచిధాతువర్ణకంశ్రియోజ్జ్వలంప్ర
 వితతమార్గగోపురమ్ । విజృమ్భితాప్రతిమద్వనివారిదంసుగన్ధిభిఃపురపవనైర్మనోహ
 రమ్ ॥ ౪౭౦ ॥ హరోహహగిరినగరంసహసదస్త్రణాదివప్రవరసురాసురస్తుతః । తం
 —*పురప్రవేశసమయేశుశ్వరాదికమాలోక్యపారనారీణామనోన్యసల్లాపః*—
 ప్రవిశస్తమగాత్ప్రివిలోక్యవ్యాకులతాంనగరంగిరిభర్తుః ॥ ౪౭౧॥ వ్యగ్రపురధిగ్రీ
 నంచవియాసంధావితమార్గజనాకులరథ్యమ్ ।హర్త్యగవాక్షగతామరనారీలోచనగీ
 లసరోరుహమాలమ్ ॥ ౪౭౨ ॥ సుప్రకటాసమదృశ్యతకాచితస్త్వభరణాంశువితా
 నవిగూఢా । కాపృథులీకృతమణ్డనభూమాత్యసఖిప్రణయాహరమైత్త్ ॥ ౪౭౩॥
 కాచిదువాచకశ్చజ్జతమానాకాతరతాంసఖమాకురుమూఢే । దగ్ధమనోభవపవపినా
 కీకామయతేస్వయమేవవిహర్తుమ్ ॥ ౪౭౪ ॥ కాచిదపిస్వయమేవపతస్త్రీప్రాహప
 రాంవిరహస్థలితాన్దేవీమాచపతేమదనవ్యతిపక్షంశజూరజంష్టలనేనపదత్వమ్॥౪౭౫॥
 కాపికృతవ్యవధానమదృష్టాయుక్తివశాద్గిరిశోహ్యయమూఢే । ఏవసయత్రసమాప్ర

నఖాద్యానాకసదావధిపాస్వయముక్తైః ॥ ౪౭౬ ॥ నామభిరస్తుజటంగజాసే
వాప్రాప్తిఫలాయనతామృతఘటైః । ఏవనైవైవనఏవయదగ్రేఘృన్మపరితతమశ్వశిమా
ళీ ॥ ౪౭౭ ॥ ధావతివజ్రధరోఽనురరాజోమార్గమముంవివృతీకరణాయ । ఏవసప
ర్షభవోయముపేత్యప్రాంశుజటామృగచర్మనిగూఢః ॥ ౪౭౮ ॥ సప్రణయజగ్రఘ
ట్టితచక్రంకిశ్చిదువాచమితంశ్రుతిమూలే । ఏవమభూత్పురనారికులానాంచిత్రవినం
స్థులతాగురురాగాత్ ॥ ౪౭౯ ॥ శబ్దరసంత్రయణాద్దిరిజాయాజన్మఫలంపరమన్త్రి
తిహోమః । తతోహిమగిరేర్వేత్మవిశ్వకర్మనివేదితమ్ ॥ ౪౮౦ ॥ మహానీలనయప్ర
వృంజ్వలతాగజ్జనకుట్టిమమ్ । ముక్తజాలపరిమౌరంజ్వలితౌషధిదిపితమ్ ॥ ౪౮౧ ॥
క్రీడోద్యానసహస్రాధ్యంకాఞ్చనానధ్దిష్టికమ్ । మహాప్రిప్రముఖాస్సర్వేసురాద్య
ప్ర్యాతదభ్యుత్థమ్ ॥ ౪౮౨ ॥ నేత్రాణిసఫలాశ్వద్యనోభిరితీతేదః । వివర్ణకీర్ణతే
యురారాహరిణాద్వారిరోధితాః ॥ ౪౮౩ ॥ కథంచిద్వర్తిప్రముఖాపిమృరాక్షకవాసినః ।

————— శివార్చన తీవర మేశ్వరయోర్వివాహము మూర్త్యవః శ్రి: —————

ప్రణతేనాచలేన్ద్రేణపూజితోభవతున్నుభః ॥ ౪౮౪ ॥ చకారవిధినాసర్వవిధిమన్త్రీ
పురస్కరమ్ । శర్వస్యపాణిగ్రహణమగ్నిసాక్షిపురస్కృతమ్ ॥ ౪౮౫ ॥ దాతామహీ
భ్యతాంనాథోమూతాదేవశ్చతున్నుభః । వరఃపశుపతిస్సాక్షాత్కాంతాన్యవిశ్వరణి
స్తథా ॥ ౪౮౬ ॥ చరాచరాణిభూతానిసురాసురవరాణిచ । తత్రాశ్వేతేనియ
మతోహ్యభవన్స్వర్గమూర్తయః ॥ ౪౮౭ ॥ ముమోచాభిజనాకాశ్చర్వాస్తస్య
శాలిరసౌషధాః । వ్యగ్రాతుపృథివీసర్వాసర్వభావమనోరమా ॥ ౪౮౮ ॥ గృహీ
త్వావరుణస్సాక్షాత్కాన్తాన్యభరణానిచ । పుణ్యానితువిచిత్రాణినానారశ్చమయా
నిచ ॥ ౪౮౯ ॥ శుక్లాస్వాభరణోదేవోహర్షదస్సర్వదేవీనామ్ । ధనదర్శపిదివ్యా
నిహౌమాన్యాభరణానిచ ॥ ౪౯౦ ॥ జాతకూపవిచిత్రాణిప్రయతస్సముపస్థితః । వా
య్యుర్వవౌచసురభిస్సుఖసంస్కర్షనోదిభుః ॥ ౪౯౧ ॥ ఛత్రమిష్టుకరోద్ధారహాసితంచ
శతక్రతుః । జగ్రాహముదితస్సగ్నిగ్నిబాహుభిర్బహుభూషణైః ॥ ౪౯౨ ॥ జగుర్గర్భస్వ
ముఖ్యాశ్వనృతుశ్చాస్మరోగణాః । వాదయన్తోతమధురంజగుర్గర్భస్వకిన్నరాః ॥ ౪౯౩ ॥
మూర్త్యాశ్చయుతవస్త్రజగుశ్చనృతుశ్చవై । చపలాశ్చగణాస్తస్థుగ్లోలయన్తౌ
హిమాలయమ్ ॥ ౪౯౪ ॥ ఉత్తిష్టన్గ్రీమశశ్చాత్రవిశ్వకృష్ణగనేత్రహా । చకారా
ద్యాహికంకృత్యంపత్నాస్సహయభోదితమ్ ॥ ౪౯౫ ॥ దత్తాన్యోగిరిరాజేనసుర
బృదైర్విదోదితః । అవసంతాంతుపాంతత్రపత్నాస్సహపురాన్తకః ॥ ౪౯౬ ॥ తతో
గర్భర్షి తేనృత్యేనాపురసామపిన్దుతిభిర్దేవదైత్యానాంవిబుధోవిబుధాధిపః ॥ ౪౯౭ ॥

————— శ్రివివాహానంతరంపార్వత్యాసహేశ్వరస్యమద్దిరిగిగమనమ్ శ్రి: —————

ఆనుప్ర్యహిమతైతన్ద్రప్రభాతేహ్యనుయాసహ । జగముమద్దిరిగిరివాయ

త్రివంశ శత్రురశతతమో ధ్యానః.

వేగేనశృణోతా || ౪౯౮ || తతోగతేభగవతిసిలలోహితేసహజామయారతిమ
లభన్నభూధరః | సబాన్ధవోభవతిచక్రస్య సోమనోవిసంస్తులంజగతిహికస్యకాపి
తుః || ౪౯౯ || జ్వలన్మణిస్ఫుటనవహోటకోతటంస్ఫురద్యుతిస్ఫుటికగవాక్షగోపుర
మ్ | హరోగిరౌచిరమనుకల్పితంతదావిసర్జితామరనివహజా-2విశత్సృష్టమ్ || ౫౦౦ ||
తతోమాసహితోదేవోవిజహరభగాక్షిహా | పురోద్యానేషురమ్యేషువివిక్తేషువనే
షుచ || ౫౦౧ || సురక్తహృదయోదేవ్యానుకరాజ్యపురస్సరః | తతోబహుతిథేకా

— శ్రిగజాననోష్ఠైః శ్రి —

లేసుతకామాగిరేస్సుతా || ౫౦౨ || సఖిభిస్సహితాక్రీడాంచక్రేకృత్రిమపుత్రకైః |
కదాచిద్ధవతైలేనగాత్రమభ్యజ్యశైలజా || ౫౦౩ || చూర్ణైరుద్వర్తయామాసమలి
నాస్థరితాంతమమ్ | తదుద్వర్తనకంగృహ్యసరంచక్రేగజాననమ్ || ౫౦౪ || పుత్ర
కంక్రీడతీదేవీతంచాక్షేపయదమ్భుని | జాహ్నువాప్యస్తుతివాసభ్యాతతస్సోభూద్భృహ
త్తనుః || ౫౦౫ || కాయేనాతివిశాలేనజగదాపూరయత్తదా | పుత్రేశ్చ్యవచతం
దేవీపుత్రేశ్చ్యుచేచకాహ్నువీ || ౫౦౬ || గాజ్ఞేయఇతిదేవైస్సపూజితోభూద్గజా
ననః | వినాయకాధిపత్యంచతదాదాచ్ఛపితామహః || ౫౦౭ || పునస్సాంక్రీడనంచ
క్రేపుత్రైకైర్వరవర్ణిని | మసోజ్ఞ మజ్జురంధూధమశోకస్యశుభాననా || ౫౦౮ ||

— శ్రిబృహస్పతిప్రముఖదేవానాందేవ్యానహపుత్రవివయకసంవాదః శ్రి —

వర్ధయామాసంతచాపిక్యతసంస్కారమజ్జళా | బృహస్పతిముఖైర్విపైర్వివస్థుతిపు
రోగమైః || ౫౦౯ || తతోదేవైస్సమునిభిఃప్రోక్తాదేవీత్విదంపచః | భవానిభవతీభ
వ్యాసమ్ముతాలోకభూతయే || ౫౧౦ || ప్రాయస్సతఫలోలోకఃపుత్రపౌత్రై
శ్చలభ్యతే | అపుత్రాశ్చప్రజాఃప్రాయోద్యత్యవైదైవహేతవః || ౫౧౧ || అధు
నాదర్శితేమాగ్నేమర్యాదాంకర్తువర్హసి | ఫలంకింభవితాదేవికల్పితైస్తరుపుత్రై
కైః || ౫౧౨ || ఇత్యుక్తాహర్షాపూర్ణాన్తీప్రోవాచోమాశుభాంగిరమ్ || దేవీ || ఏవం
నిరుదకేదేశేకూపంయఃకారయేచ్ఛుభః || ౫౧౩ || చిన్తాచిన్తాచతోయస్యవసతే
వస్థురందివి | దశకూపసమావాపీదశవాపీసమోద్రాదః || ౫౧౪ || దశద్రాదసమః
పుత్రోద్రిదశపుత్రైస్సమోద్రుమః | ప్రోక్తాపైషైవమర్యాదానియతాలోకభావని || ౫౧౫ ||
ఇత్యుక్తాస్తతతోవిప్రబృహస్పతిపురోగమాః | జన్మస్యమద్దిరాజ్యేవభవానింపన్ద్య
సాదరమ్ || ౫౧౬ || గతేషుతేషుదేవోపితజ్యరఃపర్వతాత్మజామ్ | పాణినాల
వృమానేనశవైఃప్రావేశయిచ్ఛుభామ్ || ౫౧౭ || చిన్తప్రసాదజననంప్రసాదమను
గోపురమ్ | లవ్యమాక్షికదామాశమతులంరత్నవేదికమ్ || ౫౧౮ || నిర్ధౌతకలధౌ
తంచక్రీడాగృహమసౌరమమ్ | ప్రకీర్ణకుసుమామోదమత్తాళికులకూజితమ్ || ౫౧౯ ||
కిన్నరోద్గీతసంస్థితంగృహస్థరితభిష్టకమ్ | సుగంధిధూపస్థూతమనఃప్రావ్యమలక్షిత

శ్రీ మ త్స య రా జే.

మ ॥ ౫౨౦ ॥ క్రీడామయూరనారీభిర్వృతంవైతతవాదిభిః । హంససంక్లాతసంఘ
జ్ఞంస్సాటికస్తవ్భవేదికమ్ ॥ ౫౨౧ ॥ అనావిలమతిప్రీత్యాబహుశఃకిన్నరాకులమ్ ।
శుక్తైర్యత్రాభిహన్యస్తేవన్తరాగవిర్మితాః ॥ ౫౨౨ ॥ భిత్తయోదాడెనుభాన్త్యా

— విపార్యతీవరమేశ్వరయోరక్షక్రీడావర్ణనమ్. ౩ —

ప్రతివిద్మితమాక్తికాః । తత్రాక్షక్రీడయాదేవోవిహర్తముపచక్రమే ॥ ౫౨౩ ॥ స్వ
చ్ఛేస్త్రసీలభూభాగేక్రీడనేచావధిష్ఠితే । వపుస్సహాయతాంప్రాప్తావినోదరసంస్పృ
తా ॥ ౫౨౪ ॥ ఏవంప్రక్రీడతోస్తత్రదేవీశజ్వరయోస్తదా । ప్రాదుర్భవన్తహాశబ్ద
స్తన్త్రజహూదరగోచరః ॥ ౫౨౫ ॥ తచ్చుత్తాకాతుకాద్దేవీకిమేతదితశజ్వరమ్ ।
వప్రచ్ఛతంశుభతనుర్వరంవిప్రయపూర్వకమ్ ॥ ౫౨౬ ॥ ఉవాచదేవీంవైతత్రేన్ద్రప్ర
పూర్వంశుచిప్తితే । పతేగణేశాక్రీడన్తేతేన్ద్రస్త్విప్రియాస్సదా ॥ ౫౨౭ ॥
తపసాబ్రహ్మచర్యేణయమైఃత్రసేవనైః । యైరహంతోపితఃపూర్వంతపతేమను
జోత్తమాః ॥ ౫౨౮ ॥ మథువీపమనుప్రాప్తామమహృద్యాశ్శుభాననే । కామతృ
ప్తామహూత్యాహామహాయాపాగుణాన్వితాః ॥ ౫౨౯ ॥ కర్మభిర్విస్తయంతేహం
ప్రయామిబలశాలినామ్ । సామరస్యాస్యజగత్సృష్టిసంహరణక్షమాః ॥ ౫౩౦ ॥
బ్రహ్మవిష్ణిస్తద్గ్రాన్థైస్తస్సకిన్నరమహూరదైః । విపర్జితోప్యహంత్వంనైభిర్విర
హితోరమే ॥ ౫౩౧ ॥ హృద్యామేచారుసర్వాన్జితపతేక్రీడతేగిరా । ఇశ్యుక్తాతుత
తోదేవీత్యక్త్యాతదిస్తయాయులా ॥ ౫౩౨ ॥ గవాక్షాన్తరమాసాద్యప్రేక్షతైతాక
త్పితాననా । యావన్తప్తేకృతాద్విష్ణుప్రాస్వాప్నూలూమహూదరాః ॥ ౫౩౩ ॥
వ్యాఘ్రేభిశ్చవదనాఃకేచిత్కేచిన్మేహజయపిణః । అనేకప్రాణిరూపాశ్చవ్యాలా
స్యాఃకృష్ణపిగ్దళాః ॥ ౫౩౪ ॥ సామ్యాభీమాన్ప్రితముఖాఃకృష్ణపిగ్దజటాసటాః । నా
నావిహగ్ధవదనానానావిధమృగాననాః ॥ ౫౩౫ ॥ కాశేయచర్మవసనానగ్నాశ్చ
న్యేవిరూపిణః । గోకర్ణగజకర్ణాశ్చబహువక్త్రేశ్రిణోదరాః ॥ ౫౩౬ ॥ బహు
పాదాబహుభుజాదివ్యనానాస్త్రీపాణయః । అనేకకుసుమావీడానానావ్యాశబిభూ
షణాః ॥ ౫౩౭ ॥ పృతాననాయుధధరానానాకవచభూషణాః । విచిత్రవాహనాయా
ధాదివ్యరూపావియచ్ఛరాః ॥ ౫౩౮ ॥ వీణావాద్యరవాఘుప్తానానాస్థానకన్తరాః ।
గణేశాన్తాన్తాన్తదాదృష్ట్యాదేవీప్రవాచశజ్వరమ్ ॥ ౫౩౯ ॥ దేవీగణేశాఃకతిసంఖ్యా
తాకింనామానకిమాత్మకాః । ఏతైకశోనుమబ్రూహిధిష్ఠితాయేపుథకృష్ణధక్ ॥ ౫౪౦ ॥
శజ్వరః ॥ కోటిసంఖ్యాహ్యసంఖ్యాతానానావిఖ్యాతపౌరుషాః । జగదాపూరితంసర్వై
రేభిర్నీమైర్మహాబలైః ॥ ౫౪౧ ॥ సిద్ధయేత్రేమరథ్యాసుజీర్ణోద్యానేషువేశ్మను । దా
నవానాంశరీరేమబాతమాన్తత్తేమచ ॥ ౫౪౨ ॥ పతేవిశత్రిముదితానానాస
త్వావహరిణః । ఊష్మపాశ్శేనపాశ్చైవధూమపామధుపాయినః ॥ ౫౪౩ ॥ రక్త

పాస్వర్వభాషాశ్చ వాయుపాహ్యమ్భభోజనాః । గేయస్మత్యోపహారాశ్చ నానావా
 ద్యరవప్రియాః ॥ ౫౮౪ ॥ నహ్యేహం వైభవం మత్వా గుణాన్వయం సకల్యతే ॥ దేవీ ॥
 మార్గత్వగుత్తరాసజ్జశ్చద్ధాన్తోముజ్జమేఖలీ ॥ ౫౮౫ ॥ వామస్థేనవశిక్యేనచవలో
 రజ్జితానసః । పిన్దోన్మలస్రద్ధామాసుకాన్తోమధురాకృతిః ॥ ౫౮౬ ॥ పాపాణశక
 లోజ్ఞానకాంస్యతాలద్రవర్తనః । అసాగణేశ్వరోదేవకిన్నామాకిన్నరాసుగః ॥ ౫౮౭ ॥
 యవపగణాగీతేషుదత్తకణ్డోముహర్తుహుః ॥ శుశ్వరః ॥ సవపవీరకోదేవిసదామధ్మ
 దయప్రియః ॥ ౫౮౮ ॥ నానాశ్చర్యగుణాధారోగణేశ్వరగణాన్వితః ॥ దేవీ ॥ శు
 దృశస్యమతస్యాప్తిమమోతగణ్ధాపురాన్తక ॥ ౫౮౯ ॥ కదాపమీదృశంపుత్త్రేంద్ర
 యోహ్యసన్దదాయకమ్ ॥ శుశ్వరః ॥ ఏషవపసుతస్తేస్తునయనానన్దహేతుకః ॥ ౫౯౦ ॥
 త్వయామాత్రాకృతార్థప్రవీరకోపినుమధ్యమే ॥ ఇత్యుక్త్వాప్రేషయామాసవిజయాం
 హర్షణోత్సుకా ॥ ౫౯౧ ॥ వీరకానయనాయాశుదుహితాహిమభూభృతః । సా
 వరుహ్యత్వరాయుక్తాప్రాసాదాదన్యరస్పృశః ॥ ౫౯౨ ॥ విజయోవాచగణపంగ
 ణమధ్యేప్రవర్తనమ్ ॥ విజయా ॥ ఏహివీరకచాపల్యాత్వయాదేవః ప్రకోపితః ॥ ౫౯౩ ॥
 కిముత్తరం వనత్యర్థేనృత్యరక్తేతుశైలజా । ఇత్యుక్తస్త్వక్తపాపాణశకలోమాన్జితాన
 సః ॥ ౫౯౪ ॥ ఆహూతస్తతయోద్భూతమూలప్రస్తావశంసకః । దేవ్యాస్సమీపమా
 గచ్ఛజ్జయయానుగతశ్చవై ॥ ౫౯౫ ॥ ప్రాసాదశిఖరాత్ఫుల్లరక్తామ్బుజసిభద్యు
 తిః । తందృష్ట్వాప్రస్తుతానల్పస్వాదుక్షీరపయోధరా ॥ ౫౯౬ ॥ గిరిజోవాచసస్మై
 హంగిరామధురవర్ణయా ॥ * * * * *
 స్వపుత్రీకృతవీరకస్యప్రమథగణైస్సుహసజ్ఞాంరవిషయకదేవీకృతహితోపదేశాది
 అథగద్యమ్.

ఉమా ॥ హ్యేహిజాతోసిమేపుత్త్రీతాం దేవదేవేనదత్తోఽధునావీరక । ఇ
 త్యేవమచేక్షానిధాయాథతం పర్యవ్వజతగపోలేకలావాదినం మూర్ధ్నైపాఘ్రాయ
 సమ్మార్దగత్రాణిసమ్మృషయామాసదివైస్సస్వయంభూషణైః । కిక్రిణీమేఖలా
 నూపురప్రాజ్యమాణిక్యకేయూరహారోరుమూలగణైః । కోమలైఃపల్లవైశ్చిత్రితైశ్చ
 రుభిద్దివ్యమస్త్రోద్భవైస్త్రస్యశుభ్రైస్తతోభూతిభిశ్చాకరోన్మిత్రసిద్ధాన్తకైరగ్రతః
 ధిమ్ । ఏవమాదాయచోవాచకృత్వాప్రజంమూర్ధ్నిగోరోచనాపత్రభగ్నోజ్జ్వలైః ।
 వత్సగచ్ఛాధునాక్రీడసార్థంగజైరప్రమత్తోవసంశ్యభ్రవర్జితైర్వాప్యశమాలాకులా
 శైలసానుద్రుమదన్విభిర్నిన్నసారాఃపరేసగ్గినః । జాహ్నువీయంజలంతుబ్ధతోయా
 కులంకులం మావిశేధాబహువ్యాఘ్రజుష్టేవనే । వస్ససంక్షేపమదుగ్ధాగణేశేష్యే
 తస్మిన్వీరకే పుత్రభావోపతుష్టాన్దఃకరణాత్పతతు । స్వస్యపితృజనప్రాధితంభవ్య
 మాయాతిభావిన్యసాభవ్యతా । సోపిగభృత్యసర్వగజైస్సుత్తయమాహబాలత్వ
 లారసానిష్ఠభీః । ఏషమాత్రాస్వయంమేకృతభూషణోత్రపవపటః పటలైర్బిష్టభిస్సన్ద

వారస్యపుష్పరియం మాలతీమిత్రతామాలికామేశిరస్యాహితా కోఽయమాతోద్య
ధారీగజస్తస్యగా స్వామిహస్తాదిదంక్రీడనమ్ | దక్షిణాత్పశ్చిమంపశ్చిమాదుత్తరము
త్తరా త్పూర్వముభ్యేత్యసఖ్యాయుతాప్రేక్షతీతంగవాతౌ న్నరాద్విరకం నైలపుత్రీ
బహిః క్రీడితంవాజగన్నాతురేషవిత్తభ్రమః | పుత్రలుబ్ధోజనస్త్రకోమోహమా
యాతిన స్వల్పచేతాజడోమాంసర క్షవిణ్మూత్రస్థ్వాతదేహః | ద్రష్టుమాభ్యస్తరగనా
కవాసిష్ఠిస్తు మాళింప్రవిష్టేషు కతౌ న్తరమ్ | వాహనాధ్యవరో హాగణాస్తై
ర్యతో లోకపాలాస్రజమందరక లాడయన్భుజ్జపాశానిదండోత్కరానిర్మహాకృ
తాస్తః కస్యకేనాహతోబ్రూతయాతేనవధ్యోస్తిదణ్డేనకిందుస్పృహః | భీషమా
ర్థ్యాననేనాస్తికృత్యంగిరాయపషోస్త్రజ్ఞేనకింవధ్యతే | మావృధాలోకపాలానుగా
విభృత ఏవమేవైతదిత్యూమరస్తైతదాదేవతాః | దేవదేవానుగంవీరకంటకణా

ప్రాహదేవినం పర్వతానిర్ధ్వరాణ్యగ్ని దేవ్యాన్యథో భూతపానిర్ధ్వరా మ్మృని
పాతేషునిమజ్జత | పుష్పజాలావనధ్దేషుధామస్వపితేతవ్రతుక్తగానాదిపజ్ఞేవ్వసు
గర్జస్తహేమారుతాన్సోటసజ్జేవణానామతః | కాఞ్చనోత్పల్లవశ్శక్తావరోహాక్షి
తౌ హేమరేణుతగ్రాసగ్గపిజ్జద్యతీమ్ | వనేచారిణామపృసాచాతీరమ్యోబభౌ
రూపసమ్పన్నకోశేగణాధీశతుః | మన్దరకన్దరేసున్దరోదారపుష్పప్రవాళామృజేసి
ద్ధనారీభిరాపీతరూపామృతవిస్తృతైర్నేత్రపాతైగ్రినువ్వేషిభిర్విరకంనైలపుత్రీ
నిమేషాన్తరాదన్తరత్పుత్రగృధ్రిపినోదాద్ధిని | సోఽపితాదృక్త్రణావప్రపుణ్యోద
యోయోపి జన్మాన్తరస్యాత్మజత్సంగతః | క్రీడతస్తస్యతృప్తికథంజాయతేయో
పిభావిజగద్వేదసాతేజసః కల్పితఃప్రతిక్షణందివ్యగీతక్షణోన్మన్యలోలోగణేనైస్స
ప్రణత్యక్షణస్సింహనాదామలేగణైలేతస్సుజద్రత్న జాలేబృహత్సలతాలేక్షణేఫు
ల్లనానాతమాలాలికాలేక్షణంవృత్త మూలేవిలోలోమరాళేక్షణేస్సల్పపక్షేజలే
పజరజాఢ్యేక్షణంమాతరజేగ్రహభేదమగ్రజేగ్రహపరిక్రీడతేబాలలీలావిహారిగణేశాధి
పాదేవతానందకారి | నికుజ్ఞేమవిద్యాధరైర్గీతశీలఃపినాకీవలీలావిలాసైస్సలీలః || ౫౪౭ ||

— శ్రి సాయంజాల్లవర్ణనమ్ శ్రి —

ప్రతాశ్యభవనాభోగంతతోదినకరేగతే | దేశాన్తరంతదాపశ్చాద్ధూరమస్తావనీధర
మ్ || ౫౪౮ || ఉదయస్తేపురోభావీయోహిచాస్తేఽవనీధరః | మిత్రత్వమస్యసుదృ
ఢంహృదయేపరిచిన్వృతామ్ || ౫౪౯ || నిత్యమారాధితశ్శ్రీమాన్పుష్కమూలస్సమ
స్తతః | నాకరోశ్చవిరురువకారంపతివ్యతః || ౫౬౦ || యతిష్టేమావ్యవస్థేతిసం
శ్రయేణాఖిలంబుధః | దినాన్తానుగతోభానుస్సృజనత్వమపూరయత్ || ౫౬౧ ||
సన్ధ్యాబధాజ్జాలిపుటామునయోఽభిముఖారవిమ్ | యావన్త్యాగమనంశీఘ్రినివార్యా
త్సనిభావిలామ్ || ౫౬౨ || వ్యభువృద్ధలోకేస్త్రిమాన్దైవభావరంతమః | కుటి

లస్యేవహృదయేకాబువ్యంధూమయన్తనః॥ ౫౬౩॥ జ్వలన్భణిఫణారత్నదీపాద్యోతిత
భిత్తికే । శయనంశశినజ్ఞాతశుభ్రవస్తోత్రరచ్చదమ్ ॥ ౫౬౪॥ నానారత్నద్యు
తిలసచ్చక్రచాపవిదవృత్తమ్ । రత్నకీర్తిణికాజాలలవృత్తముక్తకలావకమ్ ॥ ౫౬౫॥
కమనీయచలల్లోలవితానాచ్ఛాదితావృత్తమ్ । మన్దరేమన్దసజ్జ్వారశ్శనైర్రిరిసుతా
యుతః॥ ౫౬౬॥ తస్థాగిరిసుతాబాహులతావలితకన్దరః । శశిమాళిసితజ్యోత్సా
శుచిపూరితగోచరః॥ ౫౬౭॥ గిరిజాప్యసితాపాక్షీనీలోన్మలదళచ్ఛపః । విభావర్యా
చనమృతాబధూవాతితమోమయా ॥ ౫౬౮॥ తామువాచహసం దేవఃక్రీడాకేరి
కలాయుతామ్॥ ౫౬౮౪ ॥ * * * * *

ఇతిశ్రీమత్సృపురాణే దేవాసురసంక్రామే పార్వతీవరమే

శ్వరయోర్వివాహాదికథనంనామ త్రిపఞ్చాశతమ్

తైర శతతమోఽధ్యాయః.

——౧౦౩——

శ్వరః॥ శరీరేమమతస్యజ్జినతేభాస్యతితేద్యుతిః । భుజస్త్రీవాసితాశుద్ధాసం
జ్జిహ్వాచన్దనేతరం ॥ ౧॥ చన్ద్రాతపేనసస్పృక్తరుచిరావృరయాతథా । రజనీవా
సితేపత్నేద్యుష్టిదోషందహసిమే ॥ ౨॥ ఇత్యుక్తాగిరిజాతేనముక్తకణ్ఠాపినాకినమ్ ।
ఉవాచకోపరక్తాక్షీభృకుటిపకృతాననా ॥ ౩॥ దేవీ । స్యకృతేనజనస్ఫుర్వోజాడ్యే
నపరిభూయతే । అవశ్యమద్ధాత్మాప్రోక్షిణ్ణనంశశిన్జ్ఞాన ॥ ౪॥ తపోభిక్షిప్తచరితైర్య
చ్చప్రార్థితవత్సహమ్ । తస్యామేనయతస్తేషవహ్యవమానఃపదేపదే ॥ ౫॥ నైవా
స్మికుటిలాశర్వవిషమానైనధూర్జటే । సవిషస్త్యంగతఃఖ్యాతంవ్యక్తందోషకరాశ్ర
యః ॥ ౬॥ నాహంపూర్ణోపిదశనానేత్రేచాస్త్రిభగస్యహి । ఆదిత్యశృంగవిజానాతి
భగవాన్ద్వాదశాత్మకః ॥ ౭॥ మూర్ధ్నిశూలంజనయసినైవర్దోమైర్మానుషీషకా
యస్త్యంమామాహకృష్ణేతిహవఃకాలేతివిశ్రుతః ॥ ౮॥ యాస్యాన్యహంపరిత్యక్తు
మాన్యానంతపసాగిరిమ్ । జీవత్యాస్పద్ధాకృతవాంస్తవాహంనర్తసంశ్రయమ్ ॥ ౯॥
నాస్తిమేజీవితేకృత్యంధూరేనపరిభూతయా॥ సూతః ॥ నిశమ్యగస్యావచనంకోపా
త్రీత్త్వాక్షురంభవః॥ ౧౦॥ ఉవాచాపిష్టసమ్భాస్త్రఃప్రణయేనేష్టమాళినా॥ శ్వరః ॥
అగాత్మజాసిగిరిజేనాహంనిద్రావరస్తవ॥ ౧౧॥ చాటూక్తబుద్ధ్యాకృతవాంస్తవాహం
నర్తసంశ్రయమ్ । వికల్పంస్పృశిత్తేపిగిరిజేనైవవిక్రియా ॥ ౧౨॥ యద్యేవంకుపితా
భీరుత్వంతవాహంననైపునః । నర్కవాదిభవిష్యామజహికోపంశుచిన్మితే ॥ ౧౩॥
శిరసాప్రణతేనైషరదితస్తేమయాజ్ఞారిః । * హీనేనహ్యవమానేన నిర్బితోనైతివిక్రి
యామ్॥ ౧౪॥ అసతాంతుసతాంతస్మాన్నర్కస్పృష్టోజనకిల । అనేకైశ్చాబుభిర్దేవిదే

వేనవ్రతిబోధితా || ౧౫ || కోపంతీవ్రంసతశ్యాజసతీమర్మణిఘట్టితా | అవప్తభ్యమథా
సౌఖ్యవాసశృంగరపాణినా || ౧౬ || విపర్యస్తాలకావేగాద్యాతుమైచ్ఛత్తుశైలజా |
తస్యావ్రజన్త్యాఃకోపేనపునరాహపురాన్తకః || ౧౭ || సుతానరైర్వరమయవైస్సుతో
పిసద్భృశఃపితుః | హిమాచలస్యశృంగైస్తైర్దేహుజాలాకులైర్నభః || ౧౮ || తథాదురవ

గాహ్యేభ్యోగహనేభ్యస్తథాశయః | కారిన్యాశుస్త్యమస్త్యభ్యంవనేభ్యోబహు
ధాకతా || ౧౯ || కుటిలత్వంహివర్తభ్యోదుస్సేవ్యత్వంహిమాదిభిః | సజ్జాగ్రైః

సర్వజైవైతితన్వన్తిహిమశైలరాజా || ౨౦ || ఇత్యుక్తాసాపునఃప్రాహగిరిశంశైల
జారుహ | కోపసంరక్తనయనాప్రస్ఫురద్గతనచ్ఛదా || ౨౧ || ఉమా || మాసర్వా
హ్మోషదానేననిద్రాన్యాస్థజనోజనాక | తేచాపిమప్తసన్నరాశ్చకాగ్రైస్తాసర్వప
వహి || ౨౨ || వ్యాలేభ్యోఽధికజహత్స్వంభత్సనాస్నేహబద్ధనమ్ | హృతాఽలు
వ్యంశశాకాఽత్తేదుర్వచస్తంవిహదపి || ౨౩ || అత్రాప్తికింబహూక్తేనాలంబా
చాశ్రమేణతే | శ్మశానవాసాన్నిధ్నిస్త్యంసగ్నత్వాగ్నతవత్రపా || ౨౪ || నిర్మల
స్త్యంకపాలిత్యాద్వయాతేపితాచిరమ్ || సూతః || ఇత్యుక్తామగ్నిరాత్రస్సాన్నిధ్ని

—————— శ్రీ వార్వత్యాఃగౌరిత్వప్రాప్త్యర్థంతపోవనగమనమ్ శ్రీ ——————

గామహిమాద్రిజా || ౨౫ || తస్యాంవ్రజన్త్యాందేవేశగణైఃకిలకిలేకృతే | క్వమాత
గ్నచ్ఛసీత్యక్వాదురుదన్తోధావిధాపునః || ౨౬ || విప్తభ్యచరణోదేవ్యావీరకోబాష్పగగ్న
దమ్ | ప్రోవాచమాతఃకింశ్చేతత్రాన్వయాసీమపితాన్తరా || ౨౭ || అహంత్వామ
నుయాస్యామివ్రజన్తీంస్నేహవర్జితామ్ | నోచేన్నతిష్యేశిఖరాద్ధిరేరస్యన్వయోఽఙ్గి
తః || ౨౮ || ఉన్నామ్యవదనందేవీదక్షిణేనతుపాణినా | ఉవాచవీరకంమాతామా
శోకంపుత్రభావయా || ౨౯ || శైలాగ్రాన్నితితుంనైవనచగన్తంమయానహ | యుక్తం
తేపుత్రవత్సామియేనకార్యేణతచ్ఛృణు || ౩౦ || కృష్ణేత్యుక్తాహరేణాహంస్తమ్భి
తంమేమనససదా | సాహంతపకరిహ్యమియేనగౌరిత్వమాపున్యామ్ || ౩౧ || ప
షస్త్రిలష్పటోదేవోయాతాయాంమయ్యనన్తరమ్ | ద్వారరత్యౌత్వయాకార్యా
నిత్యంరథాగ్రినవేక్షిణా || ౩౨ || యథానకాచిత్ప్రవిశేద్యోషిదన్యాహరాన్తికమ్ |
దృష్ట్వాపరాంస్త్రియంచాథవదేధామమపుత్రక || ౩౩ || శీఘ్రమేవకరిహ్యమియాథా
యుక్తమనన్తరమ్ | ఏవమస్త్రితిదేవీంసవీరకఃప్రాహసాహస్త్రితమ్ || ౩౪ || మాతు
రాజ్ఞామృతాహ్లాదస్థావితాఙ్గోగతజ్వరః | జగామకత్యౌంసస్త్రిష్టుంవ్రణివత్యతు
మాతరమ్ || ౩౫ || * * * * *

ఇతిశ్రీమత్స్యపురాణే దేవాసురసంగ్రామే దేవ్యాస్తపోవనగమ
నంనామ చతుఃషష్ఠా శచుత్తర శతతమోఽధ్యాయః.

సూతః ॥ దేవీంచాపశ్యదాయాస్తీంసతీంమాతుర్విభూషితామ్ । కుసుమా
మోదినీంనామతస్యశైలస్యదేవతామ్ ॥ ౧ ॥ సాపిన్ద్రప్యాగిరిసుతాంస్సేహవిక్లబ
మానసా ॥ కృపుత్రిగచ్ఛసీతు్యదైరావిజ్ఞోవాచదేవతామ్ ॥ ౨ ॥ సాచన్యైస
ర్వమాచయేతజ్జరాత్రోపకారణమ్ । పునశ్చైవాచగిరిజాదేవతాంమాత్యసమ్మ
తామ్ ॥ ౩ ॥ ఉమా ॥ నిత్యంశైలాధిరాజస్యదేవతాత్వమనిధితే । సర్వశస్త్రినిధా
నంతేమమచాతీవవత్సలా ॥ ౪ ॥ అతస్త్వతేప్రవక్ష్యామియద్యుధేయంత్యయాధియా । అస్య
స్త్రీసమ్ప్రవేశశ్చత్వయారత్వఃప్రయత్నతః ॥ ౫ ॥ హరస్యాస్యప్రయత్నేనచేత
సాసతతంగిరా । పినాకినఃప్రవిష్టాయాంవక్తవ్యంమేగ్వయాసః ॥ ౬ ॥ తతోహం
సంవిధాన్యామియత్కృత్యంతదనస్తరమ్ । ఇత్యుక్తాతాంతభేత్యుక్తావజగామస్వం
గిరింశుభా ॥ ౭ ॥ ఉమాపిపితురుగ్యాసంజగామాద్రుసతాద్రుతమ్ । అస్తరిత్యుసమా
పిశ్యమేమమాలావిలప్రభామ్ ॥ ౮ ॥ తరౌవిభూషణాస్యస్యవృత్తవల్మలధారిణీ ।
గ్రీష్మేపఖ్విగ్నిస్తప్తావద్వాసువజలోఽగ్నితా ॥ ౯ ॥ వన్యాహరినిరాహారానుష్క
ఘ్ణజ్జలకాయినీ । ఏవంసాధయతీదేహంతపసాసంవ్యవస్థితా ॥ ౧౦ ॥ జ్ఞాత్వాగతాం

—*పార్వతీరూపధారిణిఃఆడినామకాసురస్య శుశ్వరాన్తఃపురప్రవేశః*—

గిరిసుతాందైత్యస్తత్రాస్తరేణీ । అన్ధకస్యసతోద్యుప్తఃపితుర్వధమనుష్కరా ॥ ౧౧ ॥
దేవాస్తసర్వాన్విజిత్యాజౌబకభాతారణోత్తటః । ఆడిగ్నామాస్తరప్రేక్షీసతతం
చస్త్రమాళినః ॥ ౧౨ ॥ ఆజగామామరిపుఃపురంత్రపురఘాతినః । సతత్యాగత్య
దదృశేవీరకంద్వార్యవస్థితమ్ ॥ ౧౩ ॥ విచిన్ద్రసాపిన్ద్రదిరుదంత్రంకమలయోనినా
హతేతదాన్ధకేదైత్యేగిరిశేసమరద్విషి ॥ ౧౪ ॥ ఆడిశ్చకారవరమంతపఃపరమనారు
ణమ్ । తమాగత్యాబ్రవీద్భ్రష్టతపసాపరితోషితః ॥ ౧౫ ॥ కిమాదేదానవశ్రేష్ఠత
పసాత్రాప్రమిచ్చసి । బ్రహ్మణమాహదైత్యస్తగర్భ్యత్వ్యవహంవృణే ॥ ౧౬ ॥
బ్రహ్మ ॥ నకశ్చేచ్ఛవిదాన్యత్వంసరోదానవవిద్యతే । యతస్తతోఽపిదైత్యేస్త్రీపు
త్యుఃప్రాప్యశ్శరీరిణా ॥ ౧౭ ॥ ఇత్యుక్తోదైత్యసింహస్త్రప్రోవాచామృజసవృష్ణవమ్ ।
రూపస్యపరివర్తోమేయదాస్యాన్విర్మనవృష్ణ ॥ ౧౮ ॥ తదామృత్యుర్మమభవేదన్యధా
త్వమరోహ్యహమ్ । ఇత్యుక్తస్త్రుతదోవాచతుష్టకమలసవృష్ణః ॥ ౧౯ ॥ యదాద్వి
తీయోరూపస్యవివృత్తిస్తేభవివ్యతి । తదాతేభవితామృత్యురన్యధానభవివ్యతి ॥ ౨౦ ॥
ఇత్యుక్తోమరతాంమేనేదైత్యస్సమమహాబలః । తస్మిన్నాగ్రేణుసంస్తృప్యతద్వధో
పాయమాత్మనః ॥ ౨౧ ॥ పరిహర్తుందృష్టిపథంవీరకస్యాభవత్తదా । భుజగ్గురూపీర
స్థేగ్రాప్రవివేశదృశఃపథమ్ ॥ ౨౨ ॥ పరిహృత్యగణేశస్యదానవోదేవచుర్జయః । అ
లక్షితోగణేశేనప్రవిశ్యాథావరాంతమమ్ ॥ ౨౩ ॥ భుజగ్గురూపంసస్త్రైజ్యభిభూవా
ధమహాసురః । ఉమాయాపీచ్ఛలయితుంగిరిశంకముఖచేతనః ॥ ౨౪ ॥ కృతోన్మాయా
స్తతోరూపమప్రతర్క్యంసమోహరమ్ । సర్వావయవసముద్భంసర్వాభిజ్ఞాన

సంవృతమ్ ॥ ౨౫ ॥ కృత్యాభగా నరేంద్రాదైత్యోపజ్ఞోపమాదృధాః । తీర్ణాగ్రా
 న్సుధిమో హేనగిరశంహ న్తముద్యతః ॥ ౨౬ ॥ కృత్యోమారూపసంస్థానంతతోదైత్యో
 హరాక్షికమ్ । యోమారమ్యాకృతశ్చిత్రభూషణాన్బరభూషితః ॥ ౨౭ ॥ తాండ్య
 స్త్వగిరిశస్తప్తస్తదాలిక్యమహాసురమ్ । మన్యమానోగిరిసుతాంసర్వైరవయవాన్త
 రైః ॥ ౨౮ ॥ అపృచ్ఛత్సాధుతేభావంగిరుత్రినకృత్రిమః । యాత్వంమదాశయంజ్ఞా
 త్వాప్రాప్తేహవరవర్ణినీ ॥ ౨౯ ॥ త్వయావిరహితశ్శూన్యంమన్యమానోజగత్త్రియ
 మ్ । ప్రాప్తాప్రసవ్నవదనేయుక్తమేవంవిధంత్యయి ॥ ౩౦ ॥ ఇత్యుక్తోదానవేన్ద్రీస్తు
 తంబభాషేన్త్యుమ్భునైః । నచాబుధ్యదభిజ్ఞానంప్రాయస్త్రిపురఘాతినః ॥ ౩౧ ॥
 దైత్యః ॥ యాతాత్మ్యహంతపకర్తుంనాలభ్యాయితవాకులమ్ । రతిశ్చతత్రమేనా
 భూత్తతఃప్రాప్తాత్వదన్తికమ్ ॥ ౩౨ ॥ ఇత్యుక్తశ్శబరశృణాకాంఛిత్వాప్రిహ్య
 వధారయత్ । హృదయేనసమాధాయదేవఃప్రహసితాననః ॥ ౩౩ ॥ కపితాన్తయి
 తస్యజ్ఞీ ప్రకృత్యావదృథవ్రతా । అవాన్తకామాసమ్నాప్రాకిమేతస్సంశయోమ
 మ్ ॥ ౩౪ ॥ ఇతిచిన్ద్రహరస్తస్యాహ్యభిజ్ఞానంవిధారయత్ । నాపశ్యద్వామపార్శ్వే
 తుతదజ్ఞేవర్తలక్షణమ్ ॥ ౩౫ ॥ లోమావర్తంతురచితంతతోదేవఃపినాకధృక్ । అ
 బుధ్యద్దానవీంమాయామాకారంగూహయంస్తతః ॥ ౩౬ ॥ మేధేవజ్రాస్త్రమాదా
 యదానవంతమసూదయత్ । అబుధ్యద్విరకోనైవదానవేన్ద్రీంమూఢితమ్ ॥ ౩౭ ॥
 హరేణసూఢితంధృష్టాస్త్రీరూపంగానవేన్ద్రరమ్ । అపరిచ్ఛిన్నతత్వాధాశైలపు
 త్రైన్ద్రీన్యవేదయత్ ॥ ౩౮ ॥ దూతేనమారుతేనాశుగామినానగదేవతా । శ్రుత్వా
 వాయుముఖాజ్ఞేవీక్రోధరక్తావిలేక్షణా ॥ ౩౯ ॥ అశవద్విరకంపుత్రంహృదయేనవిదూ
 యతా ॥ ౪౦ ॥ * * * * *

ఇతిశ్రీమత్స పురాణేదేవాసురసంక్రామే శుశ్రవరకృత అన్ధకాసురనష్టనాటిసా
 మకాసురవధాదికథనంనామ పంచపంచాశదుత్తర శతతమోఽధ్యాయః.

దేవీ ॥ మాతరంమాంపరిత్యజ్యయన్తాత్వంసేహవిక్లబమ్ । విహితాప
 సరస్సీర్ణాంశబరస్యరహితావిధా ॥ ౧ ॥ తస్మాత్తేపదుమారూఢాజడాహృ
 దయవర్జితా । గణేశయోరసదృశోశిలామాత్రోభవివ్యసి ॥ ౨ ॥ నిమిత్తపది
 ఖ్యాతోవీరకస్యసతాదరాత్ । శక్యవేప్రక్రమేదైవవిచిత్రాఖ్యానసంశ్రయః ॥ ౩ ॥
 పవముశ్యుష్టశాపాయాగిరుత్త్రాస్త్యస్తనస్తరమ్ । నిర్దగామముఖాతోగ్రధస్సింహ
 రూపిమహాబలిః ॥ ౪ ॥ సతుసింహాకిరాళాస్యోసలూజటిలకన్ధరః । ప్రోహక్కుతలక్కు
 లాక్షులాలోదంష్ట్రోత్కటముఖోద్భిదః ॥ ౫ ॥ వ్యాదితాస్యోలసజ్జిహ్వఃకృమకుక్షి

శ్చిరాదిషు । తస్యాశువర్తితుండేవీవ్యవస్యతసరీతదా ॥ ౬ ॥ జ్ఞాత్వామనోగతం
తస్యాభగవాంశ్చతురాసః । ఆజగామాశ్రమపదంసప్సదామాశ్రయోయతః ॥ ౭ ॥
ఆగత్యోవాపదేవేశోగిరిజాంస్సప్తయాగిరా ॥ బ్రహ్మ ॥ కింపుత్రిప్రాప్తకామాసికి
మలభ్యందదామితే ॥ ౮ ॥ విరమ్యతామతిక్లేశాశ్రవసోస్సాన్యదాజ్ఞయా । తచ్చు
త్వోవాచగిరిజాగురుంశౌరవగర్భితమ్ ॥ ౯ ॥ వాక్యంవాచాచిరోద్గీర్ణనిర్ణితచిత్రవా
ఞ్చయా ॥ దేవీ ॥ తవసామమరేణాప్తఃపతిత్వేశజురోమయా ॥ ౧౦ ॥ సమాం
శ్యామలవర్ణేతిభవమశఃప్రోక్తవాకారః । స్యామహంకాఞ్చినాకారావాల్లిభ్యేవ
చసంయుతా ॥ ౧౧ ॥ భర్తృహృతపతేరగ్ధమేకతోనిర్విశజ్జవత్ । తస్యాస్తద్వా
పితంశ్రుత్వాప్రోవాచకమలాసః ॥ ౧౨ ॥ ఏవంభవత్సంభూయశ్చభర్తృద్వేహార్ధ
ధారిణీ । తతస్తత్యాజభ్యుక్తాగ్నేపుల్లనీలోఽమృతత్వచమ్ ॥ ౧౩ ॥ త్వచాసాచాభవ
ద్దీప్తాశుణ్డాహస్తాత్రిలోచనా । నానాభరణసూక్ష్మాగ్నేపీతకాశేయధారిణీ ॥ ౧౪ ॥
తామబ్రవీత్తతోబ్రహ్మదేవీంసీలామ్ముజశ్చివమ్ । నిశేభూధరజాదేహేసజ్జాగ్రీవా
త్సంమదాజ్ఞయా ॥ ౧౫ ॥ సమ్ప్రప్తాకృతకృత్యత్వమేకానంశాపురావ్యసిసపవ
సింహఃప్రోహ్నుతోదేవ్యాఃక్రోధాద్వరాసనే ॥ ౧౬ ॥ సతేస్తువాహనందేవీకేతా
చాస్తువహంబలః । గచ్ఛపిన్ధ్యాచలంతత్రసురకార్యంకరిష్యసి ॥ ౧౭ ॥ పక్షాలోవా
మయక్రోధయంయక్షులక్షపదామగః । దత్తస్తేకిజురోదేవీమయామాయాశతైర్ద్యు
తః ॥ ౧౮ ॥ సూతః ॥ ఇత్యుక్తాకాశికిదేవీవిధ్యతైలంజగామహ । ఉమాపిప్రాప్తస
జ్జుల్యాజగామగిరిశాన్తిమ్ ॥ ౧౯ ॥ ప్రవిశన్తీంతదాద్వారిహ్యపకృత్యసమాహి
తః । రురోధవీరకోదేవీంహేమవేత్రలతాధరః ॥ ౨౦ ॥ తామువాచచకోపేనరూ
పాస్తువ్యభిచారిణీమ్ । ప్రయోజనంనతేఽస్తీహగచ్ఛయావన్నభర్తృన్యసే ॥ ౨౧ ॥
దేవ్యరూపధరోదైత్యోదేవంవజ్ఞయితుంహిసః । స్వమాయయాప్రవిష్టోసాదేవదే
వేనమాతితః ॥ ౨౨ ॥ ఘాతితేచాహమాజ్ఞప్రోసీలకణ్ఠేనకోపినా । ద్వారేపినావధా
నంతేయస్సాగ్నిశ్యామిచైతతః ॥ ౨౩ ॥ భవిష్యసినమద్వారోస్సేవప్రసూగాన్యనేక
శః । అతస్తేనాత్రదాస్యామిప్రవేశంగమ్యతాంధ్రుతమ్ ॥ ౨౪ ॥ *

ఇతిశ్రీమద్వ్యపురాణేదేవాసురసజ్జాగ్రీమేదేవ్యాశ్చతుర్ముఖవరేశౌరత్య
ప్రాప్త్యాదికథనంనామపట్టపక్షాశదుత్తరశతతమోధ్యాయః

వీరకః ॥ ఏవముక్త్వాగిరిసుతాంమాతరంస్నేహవత్సలామ్ । ప్రవేశంలభతే
నాన్యాసారికమలలోచనే ॥ ౧ ॥ సూతః ॥ ఇత్యుక్తాతుతతోదేవీవస్తయామాసచే
తసా । ననాసారిసదైత్యోసావాయుద్యేయామభావత ॥ ౨ ॥ వృధైవవీరకశ్చప్రేమ

యాక్రోధపరీతయా । అకార్యంక్రియతేమూఢైః । పాయఃక్రోధసమీరితైః ॥ 3 ॥ క్రో
ధేనశశ్యతేకీర్తిఃక్రోధోహన్తిస్థిరాంశ్రియమ్ । అపరిచ్ఛిన్నతత్త్వాభావపుత్రంశాపితవ
త్యహమ్ ॥ ౪ ॥ విపరీతార్థతోన్మాణాంసులభోవివదోదయః । సాచిన్ద్ర్యవమువాచే
దంవీరకంప్రతిశ్రేలజా ॥ ౫ ॥ సజ్జలజ్జావికారేణవదనేనామృజశ్చిహ్ ॥ దేవీ ॥ అహం
వీరకతేమాతామాతేస్తుమనోభ్రమః ॥ ౬ ॥ శజ్జరస్యాస్తిదయతానుతాతుహిన
భూభృతః । మమగాత్రచ్చవిక్రూన్యామాశజ్జాంపుత్రభావయ ॥ ౭ ॥ తుష్టేనగౌ
రతాదత్తామమేయంవత్సజన్తనా । మయాశప్తోస్యవిధితేవృత్తాన్తేదైత్యుర్మితే ॥ ౮ ॥
క్షాత్వానారీప్రవేశంతుశజ్జరేరహసిస్థితే । ననవర్తయితుంశక్యశ్చపకింతుబ్రవీమి
తే ॥ ౯ ॥ శీఘ్రమేవ్యసితేతుష్టానర్వకామనవన్వితః ॥ సూతః ॥ శిరసాతుతతో
వద్వ్యమాతరంపూర్ణమానసః ॥ ౧౦ ॥ ఉవాచోదితపూర్ణేష్టద్వ్యతింతుహిమశ్రేలజా

— శ్రీవీరకకృతగౌరీస్తుతిః ॥ —

మ్ ॥ వీరకః ॥ సరసురాసురమాళిమిశ్రచ్ఛణిప్రచయకాన్తికరాశనభాజితే ॥ ౧౧ ॥
నగసుతేశరణాగతవత్సలేతవనమోస్తునతార్తివినాశిని । తవనమణ్డలమణ్డితకన్దరేవృ
భనువర్ణసువర్ణతమద్యుతే ॥ ౧౨ ॥ వివభుజగ్గవివగ్గవిభూషితేగిరిమతేప్రణమేమహా
దాశ్రయే । జగతికఃప్రణతాభిమతందదౌర్గుడితసిద్ధనుతేభవతీయథా ॥ ౧౩ ॥ జగతి
కాశ్చునవాశ్చుతిశజ్జరేభువనధృతనయేభవతీయథా । విమలయోగవినిర్మితదుర్ద
యస్యతమతుల్యమహేశ్వరమణ్డలే ॥ ౧౪ ॥ విదళితాద్ధవబాద్ధవసంహతిస్సరవరైః
ప్రభమంత్యమభిష్టుతా । సితసటాపటలోద్ధతకన్దరాభరమహామృగరాజరథాస్థి
తా ॥ ౧౫ ॥ విమలతక్రీముఖానలపిత్తభౌయతభుజౌఘవిపిప్లవహాసురా । నిగదితా
భువనైరితవణ్డికాజననిశుమ్మనిశుమ్మనమాదనీ ॥ ౧౬ ॥ ప్రణతవిన్వితదానవదానవ
ప్రమథనైకరతిస్తరసాభువి । వియతివాయుపశేజ్వలనోజ్వలేదవనితలేతవదేవిచయ
ద్యుపుః ॥ ౧౭ ॥ తదజితేదప్రతిమేప్రణమామ్యహంభువనభావినితేభవవల్లభే । జలధ
యోలలితోద్ధతపీచయోహుతవహద్యుతియశ్చచరాచరమ్ ॥ ౧౮ ॥ ఫణినహాస్రభృత
శ్శృభుజగ్గమాస్త్ర్యదభిధాస్యతిమయ్యభయజ్జరారాః । భగవతిస్థిభక్తైజనాశ్రయేప్రతిగ
తోభవతీచరణాశ్రయమ్ ॥ ౧౯ ॥ కరణజాతమిహాస్తుమమాచలన్నుతలవాప్రీహలాశయ
హేతుతః । ప్రశమమేహిమమాత్మజవశ్యలేనమోస్తుతేదేవిజగత్ప్రయాశ్రయే ॥ ౨౦ ॥
సూతః ॥ ప్రసన్నాతుతదాదేవీవీరకస్యేతిసంస్తుతా । ప్రవివేశుభంభర్తృభవనం
భూధరాత్మజా ॥ ౨౧ ॥ ద్వాద్ధోసీవీరకోదేవాకావరదర్శనకాక్షిణః । వ్యసర్జయ
త్సృకాస్యేవగృహాన్యాదరపూర్వకః ॥ ౨౨ ॥ నాస్త్యతావసరోదేవాదేవ్యాస
హవృషాకపిః । నిభృతఃక్రీడతీత్యుక్తాయయస్తేవయథాగతమ్ ॥ ౨౩ ॥ గతేవర్ష
సహస్రేతుదేవాస్త్యరితమానసాః । జ్వలనంహోదయామాసుష్టాతుంశజ్జరచేష్టి

—*పార్వతీశ్వరయోస్సమ్మోగకాలేశుకరూపిణోగ్నైరస్త్రపురప్రవేశః*—
 తమ్ ॥ ౨౪ ॥ ప్రవిశ్యజాలరస్థే శ్రీశుకరూపీహుతాశనః । దద్ధ్యశేషయనేశరవంత
 తంగిరిజయాసహ ॥ ౨౫ ॥ దదర్శతందదేవేశోహుతాశంశుకరూపిణమ్ । తము
 వాచమహాదేవఃశిబ్బితోగ్రధసమన్వితః ॥ ౨౬ ॥ శరవః ॥ వివిక్తమర్థందేవ్యావై
 శుక్రస్యశుకవిగ్రహః । లజ్జయావిరతిస్థాయాంత్యమర్థంవిద్ధిపావక ॥ ౨౭ ॥ యస్మా
 త్తుత్సత్కృతోవిఘ్నస్తస్మాత్స్వయ్యుపపద్యతే ॥ సూతః ॥ ఇత్యుక్తఃప్రాజ్ఞలిర్యహి
 రపిఘద్వీర్యమాహితమ్ ॥ ౨౮ ॥ తేనాపూర్వతతాన్దేవాంస్తత్తత్కాయవిభేదతః ।
 విపాట్యజతరంతేహంవీర్యంమాహేశ్వరంతతః ॥ ౨౯ ॥ నిఘాన్తంతప్తహేమా
 భంవితతేశరకాననే । తస్మిన్సరోమహాజ్ఞాతంవిమలంబహుయోజనమ్ ॥ ౩౦ ॥
 ప్రపుల్లహేమకమలంనానాపక్షినినాదితమ్ । తచ్చుత్వాతుసరోదేవీహేమద్రుమ
 మహాజలమ్ ॥ ౩౧ ॥ జగామకాతుకావిష్టతత్సరఃకనకామ్బుజమ్ । తత్రకృత్వాజల
 క్రీడాంతదజ్జకృతశేఖరా ॥ ౩౨ ॥ ఉపవిస్తాతతస్తస్యతిరేదేవీసఖియతా । పాతు
 కామాతుతత్తేయంస్వాదునిర్మలపద్యజమ్ ॥ ౩౩ ॥ అపశ్యన్నుత్తికాస్సానాష్ట
 దర్శద్యుతిసన్నిభమ్ । పద్మవ్రతేతుతద్వారిగృహీతోవస్థితాగృహమ్ ॥ ౩౪ ॥
 హద్వాదువాచపశ్యావపద్మవ్రతేస్థితంపయః । తతస్తాఢామరఖిలాఃకృత్తికాహిమశై
 లకామ్ ॥ ౩౫ ॥ కృత్తికాః ॥ దాస్యామోయదితేగర్భసమ్మూతోయోభవివృతి ।
 సోస్మాకమపిపుత్త్రస్సృగదస్త్రస్సామ్నాచక్షీర్తిమాకా ॥ ౩౬ ॥ భవేన్లోకేషుదిఖ్యా
 తస్సర్వేష్యపీశుభాననే । ఇత్యుక్తోవాచగిరికాకథంమద్రాత్రసమ్భవః ॥ ౩౭ ॥ సర్వై
 రవయవైర్యుక్తోభవతీభ్యస్సతోభవేత్ । తతస్తాంకృత్తికాఢామర్విధాస్యామోస్యవై
 వయమ్ ॥ ౩౮ ॥ ఉత్తమాన్యైమాన్మాన్యైద్యేవంతుభవివృతి । ఉక్తవైశైలకా
 ప్రాహభవత్వేవమగ్నిధితాః ॥ ౩౯ ॥ తతస్సాహర్షసమ్మూఢాఃపద్మవ్రతేస్థితంపయః ।
 తస్యైదదుస్తయాచాపితత్వీతంక్రమసోజలమ్ ॥ ౪౦ ॥ పీతేతుసలితేతస్మిన్స్తతస్తస్మా

—శ్రీకుమారోత్పత్తిః ౨—

త్సరోవరాత్ । విపాట్యదేవ్యాశ్చతతోదక్షిణాంకుక్షిమర్దతః ॥ ౪౧ ॥ నిశ్చితామా
 ద్భ్యుతోబాలూలాశశోకవినాశకః । ప్రభాకరకరాకారఃప్రతప్తకనకఃప్రభః ॥ ౪౨ ॥
 గృహీతనిర్మలాద్రగశక్రీకూలష్టదాననః । దీప్తాన్మాయతుందైత్యానుదితకనకచ్చ
 విః ॥ ౪౩ ॥ ఏతస్మాత్కారణాదేవకుమారశ్చాపిసోభవత్ ॥ ౪౩౪ ॥ * *

ఇతిశ్రీమద్భృపురాణే దేవాసురసక్తామేకుమారోత్పత్తికథనంనామసప్త
 పాదాశ్చ శదుత్తర శతతమో ధ్యాయః

సూతః ॥ వామంవిదార్యనిఘాన్తస్సతోదేవ్యాఃపునశ్శిశుః । సగ్ధాచ్చ
 వదనేవహ్నిశ్శుక్రాతువదనోఽరిహం ॥ కృత్తికామేళనాదేవశాఖాభిస్సవిశేషతః ।

శాఖాభిదానుమాఖ్యాతాక్షువక్త్రీమవిస్తృతాః॥ ౨ ॥ యతస్తతోవిశాఖోఽసా
ఖ్యాతోలోకేషువణ్ముఖః । సు-ద్వైవిశాఖవక్ష్యక్రూరికార్తికేయశ్చవిశ్రుతః॥ ౩ ॥
చైత్రస్యబహులేపతేషువజ్జుదస్యాంహహాబలా । సముఖ్యాతావర్క-సదృశౌవిశాఖే
శరకాననే॥ ౪ ॥ చైత్రస్యేవసినీలేపతేషువజ్జుమ్యాంపాకశాననః । బాలకాఖ్యాంబ
కారైకంమత్వాచామరభూతయే॥ ౫ ॥ తస్యామేవతతష్టస్యైవభిషిక్తోగుహః
ప్రభుః । సర్వైరమరసజ్ఞాతైర్బుద్ధిహ్నిహ్నిశ్చైవైవభాసూరైః॥ ౬ ॥ గన్ధమాల్వై
శ్శుభైర్దూపైస్తథాక్రీడనకైరపి । ఛత్రైశ్చమరజాలైశ్చభూషణైశ్చవిలేపనైః॥ ౭ ॥
అభిషిక్తోవిధానేనయథావక్ష్యణ్ముఖఃప్రభుః । సుతామస్తేదదాశక్రోదేవసీనేతివిశ్రు
తామ్॥ ౮ ॥ పత్న్యర్థందేవదేవస్యదదావిష్ణుస్తదాయుధా । యత్రాణాందశల
త్రాణదదావస్తేధనాధిపః॥ ౯ ॥ దదాముతాశనస్తేజోదదావాయుశ్చవాహనమ్ ।
దదాక్రీడనకంత్వస్థాకుకుటంకామరూపిణమ్॥ ౧౦ ॥ ఏవంసురాస్తుతేసర్వేపరివా
రమనస్తామ్ । దదుర్దుదితచేతసాస్స-ద్వైవియాదిత్యవర్షసే॥ ౧౧ ॥ జానుఖ్యా
మవనాస్థిత్యాసురసజ్ఞాస్తనస్తవత్ । స్తోత్రేణానేనవరదం వణ్ముఖంముఖరాస్సు

— శ్రీ అమరకృతమారస్తవః—

రాః॥ ౧౨ ॥ దేవాః । నహఃకుమారాయహహాప్రభాయస్స-ద్వైవియాచాస్స-ద్వై
దానవాయనవార్క-విశ్చుద్యుతయేనమోస్తునమోస్తుతేవణ్ముఖకాలరూపిణే॥ ౧౩ ॥
పిసద్ధనానాభరణాయభ-రైసమోరణేదారుణదారణాయ । నమోస్తుతేఽరక-ప్రతి
మప్రభాయనమోస్తుగుహ్యయగుహాయతుభ్యమ్॥ ౧౪ ॥ నమోస్తుతేలోకభయా
వహాయనమోస్తుతేబాలకృతాపరాయ । నమోవిశాళాయతలోచనాయనమోవిశా
ఖాయమహాప్రతాయ॥ ౧౫ ॥ నమోనమస్తేస్తుమనోరమాయనమోనమస్తేస్తుగుణో
త్కటాయ । నమోమయూరోజ్జ్వలవాహనాయనమోస్తుకేయూరధరాయతుభ్య
మ్॥ ౧౬ ॥ నమోధృతోదగ్రపతాకినేస్తునమఃప్రభావప్రణతాయతేస్తు । నమోస్తుఘ
న్తాధరవీర్యశాలినేక్రియాపరాణాంభవభవ్యమూర్తయే॥ ౧౭ ॥ క్రియాపరాయజ్ఞపతిం
చస్తుత్వాపిరేమరేవహ్యనురాధిపాద్యైః । ఏవంతదావక్ష్యదనంతుసేన్ద్రైన్సుదాసు
తుష్టశ్చగుహస్తతస్తాత్॥ ౧౮ ॥ నిరీత్యనేత్రైరమరైస్సురేశాఞ్చతూర్వాహనిష్యా
మిగతజ్వరాస్సు॥ కుమారః । కంపఃకామంప్రయచ్ఛామిభవతాంబూతసర్వ
తాః॥ ౧౯ ॥ యదప్యసాధ్యంహృద్యంవోహృదయేచిత్తితంపరమ్॥ సూతః । ఇత్యు
క్తాస్తుసురాస్తేనప్రోమఃప్రణతమాశయః॥ ౨౦ ॥ సర్వపవమహాత్మానంగుహంతగ్రత
మానసాః॥ దేవాః । దైత్యేస్త్రస్తారకోనామసర్వామరకులాన్తకృత్॥ ౨౧ ॥
బలవాన్దుర్జయోదుష్టోదురాచారోఽతికోపనః । తమేవజహిహ్యద్యోఽర్థపషోఽస్తా

కంభయావహః॥ ౨౨ ॥ ఏవముక్తస్తథేత్యుక్త్వాసర్వామరపదానుగః । జగముజగ
తాంనాథఃస్తాయమానోఽమరేశ్వరైః॥ ౨౩ ॥ తారకస్యపథాద్ధాయజగతాంకణ్డక
స్యవై । తతశ్చప్రేమయామానశక్రోలభసమాశ్రయః॥ ౨౪ ॥ దూతందానవ
సింహస్యపరుషాక్షరవాదినమ్ । సతుగత్వాబ్రవీదైత్యంసింభయోభీషదర్శనః॥ ౨౫ ॥

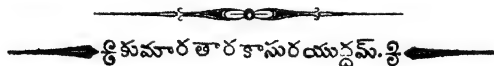
దూతః॥ శక్రస్త్వామాహదేవేశోదైత్యకేతోదివస్పతిః॥ తారకాసురతచ్ఛ్చుక్త్వాఘటశ
క్తాయధేచ్ఛయా॥ ౨౬ ॥ యజ్జగద్దశనాదాప్తంకీర్తివందానవత్వయా॥ తస్యాహం
శాసకస్తేఽద్యరాజాప్తిభువనక్రియే॥ ౨౭ ॥ సూతః॥ శుక్తివైతద్దూతవచసంక్రో
ధసంరక్తలోచనః । ఉవాచదూతందుష్టాన్తానప్రప్రాయవిభూతకః॥ ౨౮ ॥ తా
రకః॥ నృప్తంబేపారుషంత్రరణేషుశతశోమయా । నిశ్రువత్వాన్నతేలజ్జావిద్యతే
శక్రదుర్గతే॥ ౨౯ ॥ సూతః॥ ఏవముక్తేగతేదూతేచిస్తయామాసదానవః । నాల
బ్ధసంశ్రయశ్శక్రోవక్తుమేవంహిచార్హతి॥ ౩౦ ॥ జితశుశక్రోనోఽకస్మాజ్జాయతే
సంశ్రయాశ్రయః । నిమిత్తానిచదుష్టానోఽపవశ్యన్నాశవేదినః॥ ౩౧ ॥ పాంసువర్ష
మస్మక్పాతంగగనాదవసీతతేభుజనేత్రప్రకమ్పంచవక్త్రశోమంహనోభ్రమమ్॥ ౩౨ ॥
స్యకాన్తావక్త్రపద్మానాంష్టానరాంచావలోకయత్ । దుష్టాంశ్చప్రాణినోర్రాదా
న్తోపవశ్యధుప్తవేదినః॥ ౩౩ ॥ తదచిప్త్యేవదితిజోన్యప్రచిత్తోభవత్క్రిణాత్ । యావ
ద్దజఘటాఘట్టారణతాగరరవోతగటామ్॥ ౩౪ ॥ తావత్తుర్జసఙ్ఖానతున్జుగూరేణు
పిఙ్జరామ్ । నైన్యేస్సినాబలోదగధ్వజరాజివిరాజతామ్॥ ౩౫ ॥ ఏమానై
శ్చాచ్ఛతాకారైశ్చలితామరచామరైః । తాంభూచణనిబద్ధాంచకిన్నరోద్ధితనాదినీ
మ్॥ ౩౬ ॥ నానానాకతరూత్ఫుల్లకుసుమాపీడధారిణీమ్ । పికోశాస్త్రపరిమూలాం
వర్మనర్మలదర్శనామ్॥ ౩౭ ॥ వస్తుస్థుప్తస్తృతరవాంనానావాద్యసినాదితామ్ । సీ
నాంనాకసదాంధైత్యఃప్రాసాదస్థోవ్యలోకయత్॥ ౩౮ ॥ చిస్తయామాససతదాకిర్జీ
దుద్భ్రాన్తమాససః॥ అపూర్వఃకోభవేద్యోద్ధాయోమయానవిజ్జితః॥ ౩౯ ॥ తతశ్చిన్తా
కులోదైత్యశ్శుశ్రువేపికటాక్షరామ్సిద్ధవన్ధిగుఘ్నప్రమిదంహృదయదారుణమ్॥ ౪౦ ॥

అథగాథా.

జయాతులశక్తిధీదితిపిఙ్జర - భుజదండుచండురణరభాస - సుఖద - కుముదకా
ననవికాసనేంద్రో-కుమారవర- జయదితిజకులమహూదధిబడబాసల- మణ్ముఖ- మ
ధురరవమయూరరథ-సురముకుటకోటిఘట్టితచరణసఖాబుగ-రమహాసన- జయలలిత
చూడాకలాపవనవిమలదళ- కమలకాన్త-దైత్యేశవంతదుస్సహదావాసల-జయవిశా
ఖవిభో-జయబాలసప్తవాసర- జయసకలలోకతారక- సుగ-ద - జయగౌరీనందన- ఘ
ట్టాప్రియ-ప్రియ-విశాఖ- విభో - ధృతపతాకప్రకీర్ణపటల- కనకభూషణభాసుర దిన

కరచ్ఛాయ-జయజనితసమ్మృష్టవీలాలానాఖిలారాతే - జయసకలలౌకతారక -
దితితాసురవరతారకాస్తక- జయ భువనావలి శోకవినాశన॥ * *

ఇతిశ్రీమత్స పురాణే దేవాసుర సక్తామీ తారకకృతదేవసేనావ
లోకనకథనంనామ అష్టపఞ్చాశదుత్తరశతతమోధ్యాయః.

సూతః॥ శ్రుత్యైతత్తారకస్మరముష్ణప్తందేవవర్జితః । సన్నారబ్రహ్మణోవా
క్యంవధంబాలాదుపస్థితమ్ ॥ ౧ ॥ స్మృత్వాద్వధర్మంహ్యవర్తజ్ఞఃపదాతిశ్చపదానుగః॥
మద్దిరాన్నిర్జగమాశుశోకవ్యాప్తేనచేతసా ॥ ౨ ॥ కాలనేమిముఖాదైత్యాస్సంర
మ్భాద్భాగ్నిస్తచేతసః॥యోధాధావతగృహ్ణాతయోజయధ్వంపరూఢినీమ్ ॥ ౩ ॥ కుమా
రంతారకోదృష్ట్యాబభాషేభీషణాకృతిః । కింబాలయోధుకామోఽసిక్రీడాకష్టకలీల
యా ॥ ౪ ॥ త్వయానదానవాదృష్టాయత్సజరవిభీషణః । బాలత్వాదథతేబుద్ధిరేవం
స్వల్పార్థదర్శినీ ॥ ౫ ॥ కుమారోపితమగ్రస్థంబభాషేహర్షయస్తస్మరాకా ॥ కుమా
రః॥ శృణుతారకకాస్తార్థంతవచైవనిరూప్యతే ॥ ౬ ॥ కాస్తైర్నిరథానదృశ్యప్రేసమ
యేనిర్భయైర్భుతైః । శిశుత్వంమావమంస్థామేశిశుఃకాలభుజక్తః ॥ ౭ ॥ దుష్ప్రీ
త్యైభాసురోబాలప్రథాహందుర్జయశ్శిశుః । అల్పాక్షరోసమస్త్రైఃకింసుస్పరో
దైత్యదృశ్యతే ॥ ౮ ॥ కుమారేప్రోక్తవత్సేవందైత్యశ్చిత్సేవమద్గరమ్ । కుమారస్తం
నిరస్యగ్రంచక్రేణామోఘవర్చసా ॥ ౯ ॥ తతశ్చిత్సేవదైత్యేష్టాభిజ్ఞిమాలమయో
మయమ్ । కరేణతంచజగ్రాహకార్తికేయోఽమరారిహా ॥ ౧౦ ॥ గదాంముమో
చదైత్యాయపజ్జుభోపిఖరస్యనామ్ । తయాహతస్తతోదైత్యశ్చక్రమ్పైఽచలరాడి
వ॥౧౧ ॥ మేనేతందుర్జయందైత్యప్రదావడ్వదనంరణే । చింతయామాసబుద్ధ్యావై
ప్రాప్తఃకాలోనసంశయః ॥ ౧౨ ॥ కమ్పితంతుతమాలోక్యకాలనేమిపురోగమాః ।
సర్వేదైత్యేశ్వరాజఘ్నుఃకుమారంరణదారుణమ్ ॥ ౧౩ ॥ సత్రైఃప్రహరైరస్పృష్టో
వృధాక్షేతైర్నహేమ్యుతిః । అచాలైర్భావిశైరక్షైరయధ్యద్దానవాన్రణే ॥ ౧౪ ॥ రణశౌ
ణ్డాస్తదైత్యేష్టాఃపునఃప్రాపైశ్శిలీముఖైః । కుమారంసామరంజఘ్నుర్బలినోదేవకణ్డ
కాః ॥ ౧౫ ॥ కుమారస్యవృధానాభూద్దైత్యాస్త్రనిహతస్యతు । ప్రాణాస్తకరణోజా
తోదేవానాందానవాహవః॥౧౬ ॥ దేవాన్నిపీడితాస్తృప్త్యాకుమారఃకోపమాచితః ।
తతోఽస్త్రైర్ద్వారయామాసదానవానాహనీకీనీమ్ ॥ ౧౭ ॥ తైరస్త్రైర్నివృత్తి
కారైస్సాడితాసురకణ్డకాః । కాలనేమిముఖాస్సర్వేరణదాసస్పరాఙ్ముఖాః ॥ ౧౮ ॥
విక్రతేష్వథదైత్యేషుహతేషుచ సమస్తతః । కిన్నరోద్ధితహాసస్యతదాసాస్యస్తతే

తనః॥ ౧౯ ॥ తతఃక్రుద్ధోమహాదైత్యస్తారకోఽసురనాయకః । జగ్రాహచగదాంధి
వ్యాంహేమజాలపరిమృతామ్ ॥ ౨౦ ॥ జఘ్నేక్షుమారంగదయానిఘృష్టకనకాజ్ఞ
దః । శరైర్మయూరంధితైశ్చవకారవిముఖంరణే ॥ ౨౧ ॥ దృష్ట్వాపరాఙ్ముఖం
దేవోముక్తరక్తంస్వవాహనమ్ । జగ్రాహశక్తింవిమలాంరణేకనకభూషణామ్ ॥ ౨౨ ॥
బాహునాహేమకేయూరరుదిరేణవదానసః । తతోబ్రవీన్నహాసేనస్తారకందానవా
ధివమ్ ॥ ౨౩ ॥ తిష్ఠతిష్ఠసుదుర్బుధేజీవలోకంవిలోకయ । హతోఽస్యదృమయాశ
క్త్యాస్త్రరాస్త్రందైత్యశిక్షితమ్ ॥ ౨౪ ॥ ఇత్యుక్త్యాతుతతశ్చక్తింముమోచదితిజం
ప్రతి । సాకుమారభుజోత్పృష్టతలేయూరరవానుగా ॥ ౨౫ ॥ బిభేదదైత్యవృధ
యంవజ్రైలేంద్రకర్కశమ్ । గతాసుస్సపపాతోర్వాప్యంప్రళయేభూధరోయథా ॥ ౨౬ ॥
విక్రీణముకుటోష్ఠేహేవిస్రస్థలకభూషణః । తస్మిన్స్వనిహతేదైత్యేత్రిదశానాంమహే
త్యసః ॥ ౨౭ ॥ నాభూతశ్చైత్తదాదుఃఖనరకేష్వపిపాపకృత్ । మ్రవస్తష్టాఙ్ముఖందే
వాఃక్రీడస్తశ్చాజ్ఞనాయుతాః ॥ ౨౮ ॥ జగ్ముస్సాన్సనేవభవనాన్ముఖరిధామానవోత్సు
కాః । దమశ్చాపివరాస్త్రైర్వేదేవాస్సుస్తముఖంప్రతి ॥ ౨౯ ॥ తుష్టాస్సుమాప్రిప్తసర్వే
చ్ఛాస్సహసిద్ధైస్తపోధనైః ॥ దేవాః ॥ యఃపతేత్సుగ్దస్తపృథ్వాంకథాంమర్త్యోమ
హామృతిః ॥ ౩౦ ॥ శృణుయాచ్ఛాన్వయేద్వాపిసభవేతీర్త్రిమాన్నరః । బహ్వయ
స్సుభగశ్శ్రీమానాన్తైమాఙ్ముఖదర్శనః ॥ ౩౧ ॥ భూతేభ్యోనన్ధయశ్చాపిసర్వ
దుఃఖవివర్జితః । * సగ్ధంఛోపాశయన్సుర్వాప్యంసగ్ధస్యచరితంపతేత్ ॥ ౩౨ ॥
విముక్తఃకీర్తిమైస్సరైర్వ్రహ్మధనపతిర్భవేత్ । బాలానాంవ్యాధిజప్తానాంరాజద్వా
రోపసేవినామ్ ॥ ౩౩ ॥ ఇదంతస్పరమందివ్యంసర్వదాసర్వకామదమ్ । తనుశ్చయేచ
సాయజ్యంవజ్రముస్యప్రజేన్నరః ॥ ౩౪ ॥ * * * *

ఇతిశ్రీమత్సృపురాణే దేవాసురసంక్రామేకుమారకృతతారకాసురవధో
నామ షకోనవస్తుత్తరశతతమోధ్యాయః.

— డిహిరణ్యశిపూపాఖ్యానప్రారంభః ౨ —

మువయః ॥ ఇదాసీంశ్రోతుమిచ్ఛామోహిరణ్యశిపోర్వధమ్ । నరసింహస్య
మాహాత్మ్యంతథాపాపవినాశసమ్ ॥ ౧ ॥ సూతః ॥ పురాకృతయుగేవిప్రాహిర
ణ్యశిపుఃప్రభుః । దైత్యానామాదిపురుషశ్చకారసుమహత్తపః ॥ ౨ ॥ దశవర్షస
హస్రాశిదశవర్షశతానిచ । జలవాసీసమభవత్స్నానమానదృఢవ్రతః ॥ ౩ ॥ తత
శ్శమదమాఖ్యాంచబ్రహ్మచర్యేణచైవహి । బ్రహ్మీప్రీతోభవత్తస్యతపసామేన
చ ॥ ౪ ॥ తతస్సయిమూర్ఖార్థగవాస్తస్యయామగమ్యతవ్రహ్మి । విమానేనాగ్ర

శ్రీ మ త్స పు రాణే.

హిరణ్యకశిపోర్వరవ్రదానాయదేవైశ్చబ్రహ్మవిర్భావఃశ్రిః
 వర్ణేనహంసయక్షేనభాస్వతా ॥ ౫ ॥ ఆదిత్యైర్వసుభిసానైర్వరుద్భిద్వైవతైస్త
 థానుదైర్విశ్వసహాయైశ్చభేదరైశ్చమహాగ్రహైః ॥ ౬ ॥ దిగ్భిత్వైవదిగ్భిశ్చస
 ద్భిసానుగరైస్తథా । నతతైర్శ్చముహూర్తైశ్చయతరాతుసవన్నైః ॥ ౭ ॥ దే
 వబ్రహ్మర్షిభిసానుర్ధంసిద్ధైస్సుప్తర్షిభిస్తథా । రాజర్షిభిఃపుణ్యకృద్భిర్గర్హస్పాపురసా
 గ్నతైః ॥ ౮ ॥ చరాచరగురుశ్చేమాన్వృతస్సరైర్వర్దివాకనైః । * బ్రహ్మేయజ్జవి
 దాంశ్రేష్ఠోదైత్యంవచనమబ్రవీత్ ॥ ౯ ॥ పితామహః ॥ ప్రీతోఽస్మితవభక్తస్యతప
 సానేనసువతః । వరంవరయభద్రంతేయధేష్టంకామమాప్నుహి ॥ ౧౦ ॥ హిరణ్యక
 శిపుః ॥ నదేవాసురగర్భర్వానయతోరగరాక్షసాః । నమానవాఃపితౄచావాహన్వ
 ర్మాందేవసత్తమ ॥ ౧౧ ॥ ఋషయోవానమాంశాపైశ్చపేయైఃప్రపితామహ । య
 దిమేభగవాన్ప్రీతోవరపవవృతోమయా ॥ ౧౨ ॥ శస్త్రేగ్రీణవానచాస్త్రేగ్రీణగిరిణా
 పాదపేనచ । నశుషేణనచాస్త్రేగ్రీణదివానశశౌధవా ॥ ౧౩ ॥ భవేయమహమే
 వార్కసోమోవాయుర్ముతాశనః । సలిలంచాన్తరితుంచనక్షత్రాణిదిశోదశ ॥ ౧౪ ॥
 అహంక్రోధశ్చకామశ్చవరుణోవాసవోయమః । ధనదశ్చధనాధ్యతోయతుఃకిమ్ము
 రుషాధిపః ॥ ౧౫ ॥ బ్రహ్మ ॥ ఏతేదివావరాస్తాతమయాదత్తాస్తవాఽఽఽతాః । సర్వా
 నామాన్తస్మాదావత్సప్రాప్యసిత్త్వంనసంశయః ॥ ౧౬ ॥ ఏవముక్త్యాసభగవాన్జగమా
 కాశమేవహి । వైరాజంబ్రహ్మసదనంబ్రహ్మర్షిగణసేవితమ్ ॥ ౧౭ ॥ తతోదేవాశ్చనా
 గాశ్చగర్భర్వాఋషిభిస్సుహ । వరవ్రదానంశ్రుత్వైవంపితామహముపస్థితాః ॥ ౧౮ ॥
 దేవాః ॥ వరవ్రదానాఽఽఽగవాన్స్వధివృతినవోఽనురః । తన్నగ్రీసదాశుభగవాన్వ
 ణోఽప్యస్యవిచిన్త్యతామ్ ॥ ౧౯ ॥ భగవాన్సర్వభూతానామాదికర్తాస్వయంప్ర
 భుః । సగ్రీష్టాత్త్వంహవ్యకవ్యానామవృత్తప్రకృతీర్బుధః ॥ ౨౦ ॥ సర్వలోకహితం
 వాక్యంశ్రుత్వాదేవఃప్రజాపతిః । ఆశ్వాసయామాససురాస్త్రుశీతైర్వచనామ్బు
 ఖిః ॥ ౨౧ ॥ అవశ్యంత్రదశాస్త్రేనప్రాప్తవ్యంతపసఃఫలమ్ । తపసోఽస్త్రైర్నభగవాన్వ
 ధంవిష్ణుఃకరివృతి ॥ ౨౨ ॥ తచ్చుగ్రీత్వావిబుధావాక్యంసర్వేవజగజన్మనః ।
 స్వానిష్ఠానానిదివ్యానివిప్రాజగ్నుర్ముద్యాన్తాః ॥ ౨౩ ॥ లభిమాత్రవరసోగ్రస
 ర్వాసోఽబాధతప్రజాః । హిరణ్యకశిపుర్దైత్యోవరదానేనదర్శితః ॥ ౨౪ ॥ ఆశ్ర
 మేషుమహాభాగాన్సునీన్ద్రైశశంసితవ్రతాః । సత్యధర్మపరాధ్వాన్తాన్తర్హయామాస
 దానవః ॥ ౨౫ ॥ దేవాంస్త్రీభివసస్థాంశ్చపరాజిత్యమహానురః । త్రైలో
 క్యంవశమానీయస్వర్గేవసతిదానవః ॥ ౨౬ ॥ యదావరమదోత్పిక్తశోచితః

* బ్రహ్మేయజ్జవి.

కాలకర్మణా । యజ్ఞీయానకరోద్దైత్యానయజ్ఞీయాంశ్చ దేవతాః ॥ ౨౭ ॥ తథా
దిత్యాశ్చ సాధ్యాశ్చ పిశ్యేచపసవస్తథా । రుద్రాదేవగణాయతూ దేవద్విజమహర్ష

— శ్రీహిరణ్యకశిపుబాధితామరాణాంపిష్టులోకగమనమ్ శ్రి —

యః ॥ ౨౮ ॥ శరణ్యంశరణంవిష్టుముపతస్థుర్మహాబలమ్ । దేవదేవయజ్ఞమయం
వాసుదేవంసనాతనమ్ ॥ ౨౯ ॥ దేహః ॥ నారాయణమహాభాగదేవాస్త్రాన్వంశరణం
గతాః । త్రాయస్యజహిదైత్యేన్ద్రస్త్రిహిరణ్యకశిపుంప్రభో ॥ ౩౦ ॥ త్వంహిసంపర
మోధాతాత్వంహిసంపరమోగురుః । త్వంహిసంపరమోదేవోబ్రహ్మదీనాంసురోత్త
మః ॥ ౩౧ ॥ విష్ణుః ॥ భయంత్యజధ్వమమరాభయంవోదదామ్యహమ్ । తథైవత్ర
దివందేవాఃప్రహసన్యతమాచరమ్ ॥ ౩౨ ॥ ఏహంహంసగణందైత్యవరదా నేనదర్శితమ్ ।
అవధ్యమమరేన్ద్రాణాందానవేన్ద్రస్త్రింసహస్త్వహమ్ ॥ ౩౩ ॥ ఏవముక్త్యాభగవాన్వి
స్యజ్యత్రిదశేశ్వరాః । వధంసజగల్బయిత్వాశుహిరణ్యకశిపోప్రభః ॥ ౩౪ ॥ సహ
యంచమహాబాహురోజ్జూరంగృహ్యసత్వరః । అథోజ్జూరసహాయస్త్రభగవా

— శ్రీసృసింహవతారఃహిరణ్యకశిపోస్సభావర్ణనంచ శ్రి —

న్విష్ణురవ్యయః ॥ ౩౫ ॥ హిరణ్యకశిపుస్థానంజగమాహహరిరీశ్వరః । తేజసాభాసక
రాకారశ్శశీకాక్ర్యేవచావరః ॥ ౩౬ ॥ నరస్యకృత్సార్థశనుంసంహస్యార్థశనుంతథా ।
నారసింహేనవపుషాపాణింసంస్పృశ్యపాణినా ॥ ౩౭ ॥ తతోఽవశ్యతేపిస్త్రీణాందివ్యాం
రమ్యాంమనోరమామ్ । సర్వకామయంతాంశుభాస్త్రిహిరణ్యకశిపోస్సభామ్ ॥ ౩౮ ॥
విస్త్రీణాంయోజనశతంతమధ్యర్థమాయతామ్ । వైహాయసీంకామగమాంపజ్జయో
జనముచ్చితామ్ ॥ ౩౯ ॥ జరాశోకక్షమాపేతాంనిష్క్రమాప్యంశివాంసుభామ్ ॥ వే
శ్వాసనవతీంరమ్యాంజ్వలస్త్రీమవతేజసా ॥ ౪౦ ॥ అస్తస్సలిలసంయుక్తాంబహితాంవిశ్వ
కర్మణా । † దివ్యమాలాకులైర్వృత్తైఃఫలపుష్పప్రదైర్వృతామ్ ॥ ౪౧ ॥ నీలవీతసి
త్రైశ్శ్యామైశ్చేన్ద్రేన్ద్రోహితైరరపి । అవతానైస్తథాగుర్జైర్జ్వరీశతధారిభిః ॥ ౪౨ ॥

సితాభాస్త్రిమసహ్య-శాస్త్రవమానేవదృశ్యతే । రశ్మివతీభాస్వరాచనవ్యగధామనోర
మా ॥ ౪౩ ॥ ససుఖానవదుఃఖాసానశీతానచఘర్మదా । సత్కుంభిపాసేద్దానిమ్బా
ప్రాప్యతాంప్రాపువన్తిహి ॥ ౪౪ ॥ నానాదూషైరుపకృతాస్సువిదితైస్సభాస్వ
రైః । ప్రమైఘర్మవిధృతాసావైశాశ్వతీచాక్షుపాసదా ॥ ౪౫ ॥ అతిచన్ద్రీంచసూర్యం
చశిఖనంచన్ద్రయంప్రభా । దివ్యతీనాకపుష్పస్థాభాసయన్త్రీవభాసకరమ్ ॥ ౪౬ ॥
సర్వేచకామాఃప్రవరాదేదివ్యాదేవమానుషాః । రసవస్త్రైఃప్రభూతాశ్చభక్త్యభో
జ్యమనుజైహమ్ ॥ ౪౭ ॥ పుణ్యగద్ధాస్త్రిజశ్చాపిశ్యకాహఫలద్రుమాః । ఊష్ణేశీ
తానితోయానిశీతేచోష్ణానిసన్నివై ॥ ౪౮ ॥ పుష్పితాగ్రామహాశాఖాఃప్రవాళాబుగర

ధారిణః । లతావతానసంజ్ఞానానదీమహాసరస్సుచ ॥ ౪౯ ॥ వృక్షాన్బహువిధాన్స్త్ర
మృగేన్ద్రోదదృశేత్రభుః । గన్ధవన్దివపుష్పాణిరసవన్దిఫలానిచ ॥ ౫౦ ॥ తానినోష్ఠానిశీ
తానితత్రత్రసరాంసేవ । అవశ్యత్సర్వతీర్థానిసభాయామత్రసేవీభుః ॥ ౫౧ ॥
సరివైపుణ్ణరీతైశ్చశతత్రైస్సుగన్ధిభిః । రక్తైఃకుమలదైర్నిలైఃకుమదైస్సుంవృతాని
చ ॥ ౫౨ ॥ సుకాన్తైర్థార్తరాష్ట్రైశ్చరాజహన్తైస్సపియైః । కారణైశ్చక్రవా
తైస్సారసైఃకురరైరపి ॥ ౫౩ ॥ విమలైస్సస్పటికాభైశ్చపాణ్డూరచ్ఛదవైర్ద్విజైః ।
బహుహంసోపగీతానిసారసానాంరుతానిచ ॥ ౫౪ ॥ గన్ధవస్తీశ్చుభాస్త్రత్రపుష్పమ
జ్జరిధారిణీః । దృష్టవాన్సర్వతాగ్రేషునానాపుష్పధరాలతాః ॥ ౫౫ ॥ కేతకాశోక
సరళాంబున్నాగతిలకార్జునాః । సుగన్ధవస్తస్సుశోభాన్శ్చబహుతాలసముచ్ఛ్రి
యాః ॥ ౫౬ ॥ అన్బనాశోకకర్ణాన్శ్చలకుచాన్శ్చేనకద్రుమాః । మాతాస్నీపా
న్నాగవృక్షాన్సూదమాన్సకళాన్ధవాః ॥ ౫౭ ॥ ప్రియఙ్గుపాటలావృక్షాన్జాఫ్ల
వీర్ద్విహరిత్రకాః । సాలాన్స్తాలాన్స్తమాలాన్శ్చచప్పకాన్శ్చమనోరమాః ॥ ౫౮ ॥
తతైవాన్యాన్తవశోభాన్సఖాయాంపుష్పిత్రత్రకాః । విద్రుమాన్శ్చద్రుమానేకా
న్ద్వలితాగ్నిసమప్రకాః ॥ ౫౯ ॥ వరుణాస్సత్సనాభాన్శ్చవనసాన్సహచరైఃసీ
పాన్సుమనసాన్జైవవిమాన్బాన్శ్చౌశ్వత్సతిష్ఠకాః ॥ ౬౦ ॥ పారిజాతాన్శ్చలోధ్రాన్
శ్చమల్లికాన్ఘ్రద్రదారుకాః । ఆమలక్యస్తథాజమ్బూర్లకుచాశోభవాలుకామ్ ॥ ౬౧ ॥
మద్దారకుస్తవ్వరకాన్సూదమాన్కుటజాన్స్తథా । రక్తాన్సుగరువకాన్జైవనీలాన్
శ్చాగరుభిస్సహ ॥ ౬౨ ॥ కుసుమాన్జైవభవ్యాన్శ్చదాడిమాన్బీజపూరకాః ।
కాలీయకాన్ఘ్రకూలాన్శ్చహిష్ఠవస్త్రలవత్రకాః ॥ ౬౩ ॥ ఖర్జూరనారికేళాన్శ్చహరీ
తకవిభీతకాః । మధుకాన్సప్తవర్ణాన్శ్చబిల్వాన్పాపరావతాన్స్తథా ॥ ౬౪ ॥
అసనాన్శ్చతమాలాన్శ్చనానాగుల్మసమాస్థితాః । లతాశ్చవివిధాకారాఃపుష్పవ
త్రఫలోపగాః ॥ ౬౫ ॥ ఏతేచాన్యేచబహవస్త్రకాననజాద్రుమాః । నానాపుష్ప
ఫలోపేతావ్యరాజస్తసమస్తతః ॥ ౬౬ ॥ చకోరాస్సితవత్రాశ్చమత్తాఃకోకిలసా
రికాః । పుష్పితాస్సుష్పితాగ్రస్తాన్సన్జ్ఞరన్దిమహాద్రుమాః ॥ ౬౭ ॥ రక్తపీతారు
ణాస్త్రత్రపాదపాగ్రతాఃఖగాః । పరస్పరమవేక్షన్తప్రహృష్టాజీవజీవకాః ॥ ౬౮ ॥
తస్యాన్సఖాయాన్దైత్యేన్ద్రోహిరణ్యకశిపుస్తదా । స్త్రీసహస్తైఃగ్రీవరివృతోవివి
త్రాభరణాన్బరః ॥ ౬౯ ॥ అనర్ఘ్యమణివజ్రార్చిశ్చిఖాజ్వలితకుణ్డలః । ఆసీనశ్చౌససే
చిత్రేదశసల్వప్రమాణతః ॥ ౭౦ ॥ దివాకరనిభేదివ్యేదివ్యాస్తరణసంస్తృతే । దివ్యగన్ధ
వహస్త్రమారుతస్ససుఖోపవా ॥ ౭౧ ॥ హిరణ్యకశిపుర్దైత్యుఃప్రేక్ష్యలితకుణ్డలః
ఉపవిష్టంమహాదైత్యంహిరణ్యకశిపుంతదా ॥ ౭౨ ॥ దివ్యగానేషుగీతానిజగుర్గర్భర
సత్తమాః । విశ్వావీసహజన్యాచప్రయోచస్త్రీచవిశ్రుతా ॥ ౭౩ ॥ దివ్యాచసారే

యీచనమీచీపుష్కకస్థలామిత్రకేశీవరమ్భుచమిత్రేభాశుచిస్త్రితా॥ ౭౪॥ చారునేత్రా
 ఘ్నతాచీచమేనకాచోర్వశీతథాపతాస్సహస్రసత్పన్యాస్సత్యగీతవిశారదాః॥ ౭౫॥
 ఉపతిష్ఠన్తిరాజానంహిరణ్యకశిపుంతథా । తత్రాసీనంమహాబాహుంహిరణ్యకశిపుం
 ప్రభుమ్ ॥ ౭౬ ॥ ఉపాసన్తదితేపుత్రాస్సర్వేలబ్ధవరాస్తథా । తమప్రతిమకర్త్వా
 ణంశతశోఽథసహస్రశః ॥ ౭౭ ॥ బలిర్విరోచనస్తత్రసరకఃపృథివీసుతః । ప్రహ్లాదో
 విప్రదిత్తిశ్చగవష్ఠశ్చమహాసురః ॥ ౭౮ ॥ దశగ్రీవశ్చవాలీచమేఘవాసాదురాసదః ।
 ఘటాస్యోకమ్ననశ్చైవప్రజానశ్చేష్ఠగ్రీతాపనః॥ ౭౯ ॥ దైత్యదానవసంక్షాత్పసర్వేతీ
 ప్రవరాక్రమాః । సురహస్తాదుఃఖహస్తాసునామాసుమతిర్వరః ॥ ౮౦ ॥ ఘటోదరో
 మహాపార్శ్వఃకథనఃకఠినస్తథా । విశ్వరూపస్సరూపశ్చస్వవలశ్చమహాబలః॥ ౮౧॥
 స్రగ్వీణోవాగ్నినస్సర్వేసర్వేచచరితప్రతాః । సర్వేలబ్ధవరాశ్శూరాస్సర్వేవిగతమ్ప
 త్యవః॥ ౮౨ ॥ ఏతేచాన్యేచబహవోహిరణ్యకశిపుంప్రభుమ్ । ఉపాసన్తేమహాత్మానం
 సర్వేదివ్యపరిచ్ఛదాః ॥ ౮౩ ॥ విమానైర్వివిధాకారైర్భాగ్రిజమానైరివాగ్నిభిః ।
 మహేష్ఠగ్రీవపుషస్సర్వేవిచిత్రాక్షదబాహవః ॥ ౮౪ ॥ భూషితాక్షాదితేపుత్రాస్త
 ముపాసన్తసర్వశః । తస్యాంసభాయాందివ్యాయామసురాఃపర్వతోపమాః ॥ ౮౫॥
 హిరణ్యవపుషస్సర్వేదివాకరసమప్రభాః । సశ్రుతంజైవనోద్భుష్టంహిరణ్యకశిపోర్వ
 థా॥ ౮౬ ॥ విశ్వర్యంజైత్యసింహస్వయథాతస్యమహాత్మనః । రజతకనకచిత్రవేది
 కాయాంపరిహృతరత్నవిచిత్రవీధికాయామ్ ॥ ౮౭॥ సదదర్శమ్పూగధిపస్సభాయాం
 సురచితరత్నగవాక్షశోభితాయామ్ । కనకవిమలహరభూషితాక్షాందితితనయంస
 మ్పూగధిపోదదర్శ ॥ ౮౮ ॥ దివసకరకరప్రభంజ్వలస్తందితిజతత్రైస్సుతతంధిషేవ్య
 మాణమ్ ॥ ౮౯॥ * * * * *

ఇతిగ్రీమత్యుపురాణే హిరణ్యకశిపూషాభ్యానే నరసింహ
 ప్రాదుర్భావ హిరణ్యకశిపు సభావర్ణ నాది కథనంనామ
 పఞ్చమోత్తర శతతమోఽధ్యాయః.

సూతః ॥ తతోద్భుష్టేమహాభాగంకాలచక్రమివాగతమ్ । నరసింహవపు
 శ్చన్నంభస్తృచ్ఛన్నమివానలమ్॥ ౧ ॥ హిరణ్యకశిపోపుత్రఃప్రహ్లాదోనామవీర్యవాగ్ ।
 దివ్యేనచతుషసింహమవశ్యజ్జేవమాగతమ్ ॥ ౨ ॥ తంభుష్టేరుక్మశైలాభమపూ
 ర్వాంతనుమాస్థితమ్ । విష్ణితాదానవాస్సర్వేహిరణ్యకశిపుశ్చసః॥ ౩ ॥ ప్రహ్లాదః॥

— శ్రిప్రహ్లాదకృతస్ససింహమహిమానువర్ణనమ్ శి —
 మహారాజమహాబాహూదైత్యానామాదిసమ్భవ । సశ్రుతంజైవనోద్భుష్టంనారసిం
 హమిదంవపుః ॥ ౪ ॥ అవ్యక్తప్రభవందివ్యంకిమిదంరూపమాగతమ్ । దైత్యాస్తకర
 ణంఘోరంశంఘీవమనోమమ॥ ౫ ॥ అస్యదేవాశ్శరీరస్థాస్సగరాస్సరితశ్చయాః ।

హిమవాన్పూరియాత్రశ్చయేచాన్యేకులవర్తతాః || ౬ || చన్ద్రమాస్సుహనక్షత్రై
రాదిత్యాశ్చాన్యైశ్చిశ్నుహా | ధనదోవరుణశ్చైవయమశ్శత్రశ్శచీపతిః || ౭ || మరుతో
దేవగన్ధర్వాఽయుషయశ్చతపోధనాః | నాగాయతూఃపిశాచాశ్చరాక్షసాభీమవిక్ర
మాః || ౮ || బ్రహ్మదేవఃపశుపతిర్గలాటస్థాభినుద్భివై | స్థావరాణిచనర్వాణిజగ
మానితథైవచ || ౯ || భవాంస్తుసహితోస్సాభిస్సురైర్వైర్భృగైర్వృతః | విమానశ

తసజ్జిగ్ణాతథైవభవతస్సఖా || ౧౦ || సర్వంత్రిభువనంరాజన్యైకధర్మాశ్చకాశ్చ
తాః | దృశ్యజ్ఞేనరసింహేస్త్రింస్తథేదమఖిలంజగత్ || ౧౧ || ప్రజాపతిశ్చాత్రమను
ర్మహాత్మాగ్రహాశ్చయోగాశ్చమహీనభశ్చ | ఉత్పాతకాలశ్చభృతిస్సృతిశ్చరణిశ్చ

సత్యంచదమస్తవశ్చ || ౧౨ || ససత్కుమారశ్చమహాసుఖావోపశ్యేదదేవాఽయుష
యశ్చసర్వే | క్రోధశ్చకామశ్చతథైవహన్దోధర్మశ్చమోహఃపితరశ్చసర్వే || ౧౩ ||
సూతః || ప్రహ్లాదస్యవచస్సుత్తాహిరణ్యకశిపుఃప్రభుః | ఉవాచదానవాన్సర్వా
స్తనగణాంశ్చగణాధిపాః || ౧౪ || మృగేన్ద్రోగృహ్యతామేషఅపూర్వంసత్వమా
స్థితః | యదివాసంశయఃశ్చిద్భుధ్యతాంవనగోచరః || ౧౫ || తేదానవగణాస్సర్వే
మృగేన్ద్రగింభీమవిక్రమమ్ | పరిక్షిపన్తోముదితాస్త్రాసయామాసురోజసా || ౧౬ ||
సింహనాదాంవిముచ్యాధనరసింహూముహాబలః | బభృజ్జుతాంసభాంసర్వాంసవ్యా
దితాస్యత్రవాన్తకః || ౧౭ || సభాయాంభజ్యమానాయాంహిరణ్యకశిపుస్త్వయి

—*నృసింహూపరిహిరణ్యకశివాద్వికృతనానాశస్త్రాస్త్రవర్షణమ్*—

మ్ | చిత్రేపాస్త్రాణిసింహస్యరోహద్యావ్యకులలోచనః || ౧౮ || సర్వాస్త్రాణామ
ధజ్యేష్ఠందణ్డమస్త్రంసుదారుణమ్ | కాలచక్రంతథాహారంపిష్ఠుచక్రంతథాపర
మ్ || ౧౯ || పైరామహంతథాఘ్నగ్రంత్రైలోక్యనహనంనుహత్ | విచిత్రామశక్తిం
వైవశుమాన్ద్రావాశనిద్వయమ్ || ౨౦ || రౌద్రంశోభోగ్రంశూలంచకాలంచముసలంత
థా | మోహనశోమణింవైవసన్తాపనవిలాపనమ్ || ౨౧ || వాయవ్యమధనంచైవకాల
మథకైకరమ్ | తథాప్రతిహతాంశక్తింక్రోభ్యమస్త్రంతథైవచ || ౨౨ || అస్త్రం
బ్రహ్మశిరశ్చైవసోమాస్త్రంచైశిరంతథా | కమ్యనంశాతనంచైవశ్వాస్త్రంచైవసు
భైరవమ్ || ౨౩ || కాలముగ్ధరమత్యోభ్యంతపనంచమహాబలమ్ | సంవర్తనంమోహ
నంచతథామాయాధరంపరమ్ || ౨౪ || గాన్ధర్వమస్త్రందయితమచిరత్నంచచస్తన
మ్ | ప్రస్యాపనంప్రమథనంవారుణంచాస్త్రముత్తమమ్ || ౨౫ || అస్త్రంపాశుపతం
చైవయస్యాప్రతిహతాగతిః | అస్త్రంహయశిరశ్చైవబ్రాహ్మమస్త్రంతథైవచ || ౨౬ ||
నారాయణాస్త్రమైష్ట్యంచసార్పమస్త్రంతథాఘ్నతమ్ | పైశాచమస్త్రమజితంశో
వదంశౌమనంతథా || ౨౭ || మహాబలంభావనంచప్రస్థావనవికమ్పనే | ఏతాన్య
స్త్రాణిశిదివ్యానిహిరణ్యకశిపుస్తదా || ౨౮ || అసృజన్నరసింహస్వదీప్తస్యాగ్నేరివా

హుతిమ్ । అస్త్రైః ప్రజ్వలితైః సింహమావృణోదసురోత్తమాః ॥ ౨౯ ॥ వివస్వాభు
ర్న సమయే హి మవస్తమివాంశుభిః । సహ్యమన్దానిలోన్మాతోదైత్యానాం సైన్యపా
గరః ॥ ౩౦ ॥ క్షణేన స్థావరాయామాసమైనాకమివసాగరః । ప్రాసైః పాతైశ్చ క్షైశ్చ గ
దాభిర్ముసైస్తథా ॥ ౩౧ ॥ వజ్రైః శనిభిశ్చైవ సాగ్నిభిశ్చ మహాద్రుమైః । ముగ్ధై
ర్భిజ్జీపాలైశ్చ లిలోలుాఖిలపర్వతైః ॥ ౩౨ ॥ శతశ్శుభిశ్చ దీప్తాభిర్జ్వలన్విహర
ణైః । తేదానవాః పాశశ్చ హి తహస్తామహేష్టైః శ్రాశనితుల్యవేగాః ॥ ౩౩ ॥ సమ
స్తతోభ్యుద్యతబాహుకాయాస్సితాస్త్రైశ్చిద్వాశ్రవనాగపతాః । సువర్ణమాలాకుల
భూషితాక్లాశ్చీనాంశుకాభోగివర్తితాక్లాః ॥ ౩౪ ॥ ముక్తావలీదామభిభూషితా
క్లాహంసాశ్రవాభాన్విపశాలపతాః । తేహంతు వాయుప్రసమాజనాంస్త్రేయూర
మాలీవలయోత్కటానామ్ ॥ ౩౫ ॥ తాన్యైర్మాక్లాన్యభితోపిభాన్విప్రభాతీసూ
ర్యాంశుసహవ్రభాణి । షిపద్భిరుగైర్జ్వలితైర్మహాబలైర్మహాస్త్రైః పూగేషు సమా
వృతోబభౌ ॥ ౩౬ ॥ గిరిర్యథాసప్తతపద్భిర్భుజైః కృతాన్తకారాన్తరకన్తరోద్రుమైః ।
తైర్దన్యమానోపి మహాస్త్రైః తైర్మహాబలైర్జ్వలన్వికతైః సుమేతైః ॥ ౩౭ ॥ నాకప
తాబౌభగవాన్స్త్రితాపాతౌః క్షిణిప్రసూర్యాహిమవాగవాచలిః । సన్తానితాస్త్రైః సరిసం
హరూపిణాదితేన్యైః పానాశుల్యతేజసా ॥ ౩౮ ॥ భయాద్భుజేలుః పవనోద్ధతా
యథామహాబాహ్వయస్సగరవారిసన్భవాః ॥ ౩౯ ॥ * * *

ఇతి శ్రీమద్విభురాణే హిరణ్యశశిసూపాఖ్యానే నృసింహముపరిహిరణ్య
కశిపాద్వికృతాన్త్రువర్ణకథననామ ఏకపక్ష్యైరతతతమోధ్యయః

సూతః ॥ ఖగాః ఖరముఖాశ్చైవ పాపరాశీషిమసనాః । శుహాన్యగముఖాశ్చ
స్యేవారాహముఖసంస్థితాః ॥ ౧ ॥ బాలసూర్యముఖాశ్చైవ స్యేధూమతేతుముఖాస్త
థా । అర్ధవస్త్రాభివస్త్రైశ్చ అగ్నిదీప్తముఖాస్తథా ॥ ౨ ॥ హంసకుక్కుటపక్షా
శ్చ వ్యాటతస్యాభయావహాః । సింహస్యాతేలిహానాశ్చ కాకశ్చగ్రిముఖాస్తథా ॥ ౩ ॥
విద్యుజ్జిహ్వశ్చ క్షిప్రశీర్వాస్త్రోలూకముఖసంస్థితాః । * కపతేతకముఖాశ్చ స్యేదాన
వాబలగర్వితాః ॥ ౪ ॥ కైలాసపపుకస్తస్య శరీరేతగవృప్తయః । అవధ్యస్య వృగే
స్త్రస్య నవ్యథాశ్చ త్రురాహవే ॥ ౫ ॥ ఏవం భూయోఽపరాస్థైరాసస్య కన్దాసవేశ్వ
రాః । వృగేష్ట్రస్యే పరిక్రుధ్ధాః శ్వసన్త ఇవోరగాః ॥ ౬ ॥ తేదానవశరాఘోరా
దానవేష్ట్రసమీరతాః । విలయంజన్తురాకాశేభిర్వృతాశ్రవపర్వతే ॥ ౭ ॥ తతశ్చ
క్రాంతివ్యాధైత్యాః క్రోధసమన్వితాః । వృగేష్ట్రాయాస్యజనాశుజ్వలితానిస
మస్తతః ॥ ౮ ॥ తైరాస్త్విగ్రహంచత్రైస్సహతద్భిరితస్తతః । యుగాదేనమ్మృకాశద్భి

శ్చద్వాదిత్యగ్రహైరివ ॥ ౯ ॥ తానిసర్వాణివక్రాణిమృగేంద్రేణాశమాత్మనః । గ్రహస్తాన్యదిష్టానితదాపావకార్హిస్సమానిచ ॥ ౧౦ ॥ తానిచక్రాణివదనంవిశమానాని ఖాన్తివై । మేఘాదరదరిష్వేవవన్ద్రీసూర్యగ్రహాభవ ॥ ౧౧ ॥ హిరణ్యకశిపుర్దైత్యోభూయఃప్రాస్యజమాన్జితామ్ । శక్తింప్రజ్వలితాంరౌద్రాంధౌతంశస్త్రుతటిష్ఠిభామ్ ॥ ౧౨ ॥ తామావతస్తీముత్ప్రేక్ష్యమృగేంద్రశక్తిముత్తమామ్ । హుణ్కారేదైవరౌద్రేణబభజ్జభగవాన్స్తదా ॥ ౧౩ ॥ రరాజభగ్నాసాశక్తిర్మృగేంద్రేణమహీతలే । సవిస్ఫులిక్లాజ్వలితామహురాలేవదివశ్చ్యుతా ॥ ౧౪ ॥ నారాచటజ్జిస్సింహస్యప్రాప్తారాజేవిదురతఃనీలోన్మలపలాశానాంమాలేవోజ్వలదర్శినా ॥ ౧౫ ॥ సగర్జిత్యాయథాన్యాయంవిక్రమ్యచయథాసుఖమ్ । తత్తేనస్యముత్పాదితవాన్ప్రతాగ్రాసీవమారుతః ॥ ౧౬ ॥ తతోత్పన్నంధైత్యేద్వాన్యస్యజన్తవభోగతాః । నగమాత్తేశ్వీలాఖణ్డేర్గిరిశ్చక్లైర్నవోవ్రజైః ॥ ౧౭ ॥ తదత్పన్నంసంహస్యమహమ్నద్ధినిపాతితమ్ । దిశోదశపక్షీర్థంవైఖద్యోతప్రకరాభవ ॥ ౧౮ ॥ తదాశ్చైమేదైర్దైత్యకాణాఃపునస్సింహమరిష్టమమ్ । ఛాదయాంచక్రేమేఘాధారాభిరివపర్వతమ్ ॥ ౧౯ ॥ నతంనజ్ఞాపయామానుర్దైత్యోఘాదేవసత్తమమ్ । భీమవేగోఽచలక్రేష్టంసముద్రభవమన్దరమ్ ॥ ౨౦ ॥ తతోత్పన్నవర్షవతితేజలవర్షమనన్దరమ్ । ధారాభిరక్షమాత్రాభిఃప్రాదురాసేత్సమన్తతః ॥ ౨౧ ॥ నభసఃప్రమృతాధారాస్త్రిక్షవేగాస్సమన్తతః । ఆవప్రేసతతంవోయమదిశశ్చవిదిశస్తథా ॥ ౨౨ ॥ ధారాదివిచసర్వత్రవసుధాయాంచసర్వశః । నస్పృశన్తిప్రతాదేవంనిపతన్తోనిశంభువి ॥ ౨౩ ॥ బాహ్యతోవప్యమృత్వర్షంవోపరిష్టాచ్ఛవవృషుః । మృగేంద్రప్రతిరూపస్యస్థితస్యయృధిమాయయా ॥ ౨౪ ॥ హతేత్పన్నదేతుములేజలవర్షేవిశోషితే । సోన్మజద్దాసవోమాయామగ్నివాయుసమీరితామ్ ॥ ౨౫ ॥ మహేంద్రస్తోయదైస్సార్థంసహస్రాక్షోమహాద్యుతిః । మహతాతోయవర్షేణశమయామాసపావకమ్ ॥ ౨౬ ॥ తస్యాన్ద్రప్రతిహతాయాంతుమాయాయాన్యృధిదానవః । ఆస్మజ్ఞ్యోరసదాశంతమస్త్రీన్రంసమన్తతః ॥ ౨౭ ॥ తమసాసంవృతేలోకేదైత్యేష్వాత్మాయుధేషుచ । స్వతేజసాపరివృతోదివాకరభవాబభా ॥ ౨౮ ॥ త్రిశౌఖాంభృకుటించాస్యదదృశుర్దానవారణే । లలాటస్థాన్త్రిశూలాదాన్గర్జ్వాన్త్రిపథగామివ ॥ ౨౯ ॥ తతస్సర్వాసమాయానుహతాసుదిగన్దనాః । హిరణ్యకశిపుందైత్యంవివన్ద్యాశ్శరణంయయుః ॥ ౩౦ ॥ తతఃప్రజ్వలితఃక్రోధాత్పృథమాన్నివలేజసా । తస్మిన్కృద్ధేతుదైత్యేంద్రేఃమోఘాతః

— శ్రీహిరణ్యకశిపోర్నివాశసమయేనానావిధోత్పాతప్రాదుర్భావః—

శ్రీమధుజ్జగత్ ॥ ౩౧ ॥ ఆవహఃప్రవహత్యైవవివహురథహ్యుధావహః । పరావ

హస్యంహాశ్చమహాబలవరాక్రమాః ॥ ౩౨ ॥ తథాపరివహశ్చీమానుత్పాతభయ
శంసినః । ఇత్యేతేషుభితాస్సప్తమరుతోగగనేచరాః ॥ ౩౩ ॥ యోగహాస్సర్వలో
కస్యక్షయోప్రాదుర్భవంతి ॥ తేసర్వేగగనేదృష్టావ్యచరన్తయథానుభవమ్ ॥ ౩౪ ॥
అన్యంగతేచావ్యచరన్తార్ద్రానిశినిశాచరః । సగ్రహైశ్చసనతుత్రైస్త్రిరావతిరిష్ట
మః ॥ ౩౫ ॥ వివర్ణతాంచభగవాన్తతోదివిదివాకరః । కృష్ణంకబన్ధంచతథాలక్య
తేనుమహద్దివి ॥ ౩౬ ॥ అముఖ్యచ్చార్చిహంబుదంభూమివృత్తిర్విభావసుః ॥ గగనస్థ
శ్చభగవాన్భీష్టంపరిలక్యతే ॥ ౩౭ ॥ సప్తధూమనిభాఘోరాసూర్యాదివసముద్ధి
తాః । సోమస్యగగనస్థస్యగహాప్రిప్తవైశ్చక్రగాః ॥ ౩౮ ॥ వామేతుదక్షిణేచైవపి
తౌశుక్రబృహస్పతీశచైశ్చరోలోహితాఞ్జోజ్వలనాన్తస్సుమద్యుతీ ॥ ౩౯ ॥ సమంసమధి
రోహన్తస్సర్వేతేగగనేచరాః । శృక్ణాశిశనకైర్హ్యోరాయుగాన్తావద్విరోగ్రహః ॥ ౪౦ ॥
చక్షుమాశ్చసనతుత్రైర్గ్రహైస్సహతమోనుదః । చరాచరవిశాశాయరోహిణీం
నాభ్యసన్తత ॥ ౪౧ ॥ గృహీతోరాహుణాచన్త్రోక్షలాభిరభిషన్తతే । ఉలాః
ప్రజ్వలితాశ్చన్త్రైవిచరన్తియథానుభవమ్ ॥ ౪౨ ॥ దేవానామపియోదేవసోఽప్యవ
ర్తతశోణితమ్ । అవతన్తగనామలాభిద్యుద్రూపామహాస్వనాః ॥ ౪౩ ॥ అకాలే
చక్రమూస్సర్వేపుష్పన్దివఫలన్దివ । లతాశ్చసఫలాస్సర్వాయేచామూర్తైత్యనాశ
వమ్ ॥ ౪౪ ॥ ఫలైఃఫలాణ్యజాయన్తపుష్పైఃపుష్పంతతైవచ । ఉన్నీలన్దిమీలన్ది
హసన్దివరుదన్దివ ॥ ౪౫ ॥ విక్రోశన్దిచగమ్భీరంభూమాయన్తేజ్వలన్దివ । ప్రతిమా
స్సర్వదేవానాంకథయన్త్రోమహద్భయమ్ ॥ ౪౬ ॥ ఆరణ్యైస్సహసంస్పృష్టేగ్రా
మ్యాశ్చమృగపక్షిణః । చుక్రుశుక్లైర్భరవంతశ్రవృగాయన్తఉపస్థితే ॥ ౪౭ ॥ నద్య
శ్చప్రతికూలాశ్చవహన్దికలుషోదకాః । నద్రకాసన్దివదిశోరక్తరోణుసమాకులాః ॥ ౪౮ ॥
వనస్సత్యానపూజ్యత్రేపూజనాన్దాకథంచన । వాయువేగేనహన్యన్తేభజ్యన్తేప్రణమ
న్దివ ॥ ౪౯ ॥ యదాచసర్వభూతానాంభాయానపరివర్తతే । అవరాణ్ణాగతేసూర్యే
లోకానాన్యుగసంతుయే ॥ ౫౦ ॥ తదాహిరణ్యకశిషోదైత్యస్యోపరివేత్సనః ।

భాణ్డాగారాయుధాగారేనివిష్టమభవన్తధు ॥ ౫౧ ॥ అసురాణాంవిశాశాయసురా
ణాంవిజయాయచ । వశ్యన్తేవివిధోత్పాతాఘోరాఘోరనిదర్శనాః ॥ ౫౨ ॥ ఏతే
చాన్యేచబహవోఘోరోత్పాతాస్సముద్ధితాః । దైత్యేష్టస్త్రివిశాశాయదృశ్యన్తే
కాలగర్భితాః ॥ ౫౩ ॥ మేదిన్యాంకమ్మమానాయాందైత్యేష్టేనిమహాత్మనా మ
హీధరానాగగణానిపేతురమితోజసః ॥ ౫౪ ॥ విషణ్వాలుకుతైర్వక్త్రైర్విముఖ్య
న్తోముతాశనమ్ । చతుశ్చీద్రాఃపశ్చిశీద్రాస్సప్తశీద్రాశ్చవన్తగాః ॥ ౫౫ ॥ వాసు
కేన్త్రుకకైర్వైవకరోటకథనజ్ఞయా । ఏలాముఖఃకాలియశ్చమహాపత్తశ్చపీర్వ
వా ॥ ౫౬ ॥ సహస్రశీర్షోనాగోవైహేమతాలధ్వజఃప్రభుః । శేషోనమోమహా

భాగోదుష్కృతమృతకమృతః ॥ ౫౭ ॥ దీప్తాన్యస్తర్జలస్థానిపృథివీధరణానిచ ।
 సప్తదైత్యేష్టకోపేనకమృతానామస్తతః ॥ ౫౮ ॥ నాగాస్తేజోవరాశ్చాస్విపాతాశ్చ
 తలచారిణః । పాతాశ్చేనహసాచక్రస్థస్థుక్రీమాన్యఃప్రకమృతాః ॥ ౫౯ ॥ సీరణ్య
 కశేపురైస్త్వస్తదాసంస్పృష్టవాన్మహిమ్ । సప్తదైత్యపుటఃక్రోధాద్వారాహాశ్చవపూ
 ర్వజః ॥ ౬౦ ॥ నదీభాగీరథీంచైవకాశికీంసరయూహాపి । యమునాహంధకావేరీంకృ
 ష్ణవేణీంచనిమ్నగామ్ ॥ ౬౧ ॥ తుగ్ధవేణీంమహావేగాంసదీంగోదావరీమహి । చర్మ
 ణ్యతీంచనిస్థంచనిధానిచనదీపతీమ్ ॥ ౬౨ ॥ మేఖలవ్రభవాంచైవశోణంకణిణీభోధ
 కమ్ । నర్మదాంశుభతోయాంచతథావేద్రవలీంసదీమ్ ॥ ౬౩ ॥ గోమతీంగోమలాకీణ్ణాం
 తథాపూర్ణాంచరస్సతీమ్ । మహింకాశమహింజైవతమసాంపుష్పనాహిమ్ ॥ ౬౪ ॥
 జమ్బూద్వీపంరత్నవస్త్రంసర్వరతోవశోభితమ్ । సువర్ణపుటకంచైవసువర్ణాకరమ
 ణ్డీకమ్ ॥ ౬౫ ॥ మహానదంచతాహిత్వంచైలకాననశోభితమ్ । పద్మనంకోపకారా
 ణాంరథంజగత్రారకమ్ ॥ ౬౬ ॥ మౌగధాంశ్చమహాగ్రామాసన్ధ్యాగ్రీక్షాంస్తతైవచ ।
 మరుసార్వాన్యదేహంశ్చమాళవానాగశికోసలా ॥ ౬౭ ॥ భవనంచైవతేయస్యదై
 త్యేష్టేగ్రీణాభికమృతమ్ । త్రైలాసశిఖరాకారంయత్యుత్తంవిశ్వకర్మణా ॥ ౬౮ ॥ రక్తతో
 యోమహాభీమోతాహిత్వోనామసాగరః । ఉదయశ్చమహాశైలఉత్థితశ్చతయోజన
 మ్ ॥ ౬౯ ॥ సువర్ణవేదికశ్చీరమాన్యేషుపత్తిగ్రామేషుతః । భాగ్విజమావోరూసంధ్యశైర్జ్వాత
 రూపమయైర్బుధైః ॥ ౭౦ ॥ సాత్రైస్తాత్రైస్తమాత్రైశ్చకర్ణికాత్రైశ్చపుష్పిత్రైః । అయోము
 ఖశ్చవిఖ్యాతఃపర్వతోధాతుమణ్డితః ॥ ౭౧ ॥ తమాలవనగభృశ్చపర్వతోమలయశ్శుభః । న
 రాష్ట్రాశ్చసంబాహ్నికాశ్శూద్రాభిరాస్తతైవచ ॥ ౭౨ ॥ పాణ్డ్యాఃపత్తిశ్చావక్త్రాశ్చభోజా
 శ్చతామ్రలిప్తగాః । తత్రైవపుణ్డీపాణ్డ్యాశ్చవాసశూలాస్తతైవచ ॥ ౭౩ ॥ యోభితాస్తే
 నదైత్యేనసదేవాశ్చాస్సరోగణాః । అగస్త్యభవనంచైవయదగమ్యంకృతంపురా ॥ ౭౪ ॥
 సిద్ధచారణసజ్జైశ్చపక్షిణ్యంచమనోరమమ్ । విచిత్రనానావిహగంసుపుష్పితమహాద్రు
 మమ్ ॥ ౭౫ ॥ జాతరూపమయైశ్చుజైరపురోగణనాదితమ్ । గిరిపుష్పితకశ్చైవల
 క్షీవాన్వియైదర్శనః ॥ ౭౬ ॥ ఉత్థితస్సగరంభిత్యావిశ్రామంశ్చస్త్రసూర్యయోః ।
 రరాజసమహాశ్చుజైర్గగనంవిభిన్నైవ ॥ ౭౭ ॥ చంద్రసూర్యాంశుసంజాతైస్సగరా
 మ్భుసమాపుతః । విద్యున్నామార్భితశ్చీరమానాయతశ్చతయోజనమ్ ॥ ౭౮ ॥ విద్యు
 తాయత్రసంజాతానిపాణ్యోదేనగోద్రమేఽయుషిభిఃపర్వతశ్చైవత్రీమాన్యప్రవభసం
 జ్ఞితః ॥ ౭౯ ॥ కుజ్జరఃపర్వతశ్చీరమాన్యత్రాగస్త్యగృహంశుభమ్ । విశాలకఠౌదు
 ధర్మోసర్పణామాలయఃపురీ ॥ ౮౦ ॥ తథాభోగవతీచాపిదైత్యేష్టాగ్రిభిఃప్రకమృతా ।
 మహాసనగిరిశ్చైవపారియాత్రశ్చపర్వతః ॥ ౮౧ ॥ చక్రవాంశ్చగిరిశ్చేష్టోవారాహ

తైవ్రపర్వతః । ప్రాజ్ఞోతిపపురంహపితాతరూపమయంశుభమ్ ॥ ౮౨ ॥ యస్మిన్వ
సతిదుష్టాత్మానరకోనానుదానవః । విశాలాక్షశ్చంద్రోమేఘగమ్భిరనిస్ససః ॥ ౮౩ ॥
షష్ఠి ప్రతసహస్రాణిపర్వతానాంవిశామ్నతే । తరుణాదిత్యసజ్జాశోమేరుతైవ్ర
వసుహాగః ॥ ౮౪ ॥ యక్షరాక్షసగన్ధర్వైర్విరిత్యంసేవితకన్దరః । హేమగ
ర్భోనుహతైలస్తథామేఘసఖోగః ॥ ౮౫ ॥ కైలాసశైవతైతేష్టోదానవేష్టే
ణకమ్పితః । హేనుపుష్పగనత్రైగ్రంతేనవైఖానసంసరః ॥ ౮౬ ॥ కమ్పితంమాన
సంతైవహంసకారణావాఘలమ్ । త్రిశృజఃపర్వతశైవ్రపటమారీచసరిన్దరా ॥ ౮౭ ॥
తుమారచయసంభ్రాంతోమన్దరశ్చపిపర్వతః । ఉశీరవిద్మత్యగిరిభద్రప్రస్థస్తథాద్రిరా
ట్ ॥ ౮౮ ॥ ప్రజాపతిగిరిశైవ్రపతథాపుష్కరగర్వతః । దేవాభిపర్వతశైవ్రపతథా
వైవాలుకాగః ॥ ౮౯ ॥ క్రౌంచస్థప్రక్షిలైలశ్చగూఢవర్ణశ్చపర్వతః । * సోద్యానాః
పర్వతాశ్చైవదేశాజనపదాస్తథా ॥ ౯౦ ॥ గదీసుసాగరాస్సర్వాసోఽకవప్యయతదా
నవః । కపిలశ్చమహీపుత్రోవ్యాఘ్రువాంశ్చైవకమ్పితః ॥ ౯౧ ॥ భేదరాశ్చసతీ
పుత్రాఃపాతాశతలవాసినః । గంధస్తథాపరోరాద్రోమేఘనామాజుశౌయధః ॥ ౯౨ ॥
ఉద్భవగోభీనువేగశ్చనర్వపవాభికమ్పితాః । గదీశూలీకరాశ్చహిరణ్యకశిపుస్త
దా ॥ ౯౩ ॥ జీమూతగణసజ్జాశోజీమూతగణనిస్ససః । జీమూతగణనిరోషోజీ
మూతగణవేగవాక్ ॥ ౯౪ ॥ దేవారిద్ధిజోవీరోన్మసింహంసముపాద్రవత్ । సముష్టు
త్యతతస్త్రైర్దృగ్గేష్టేణనుహసభైః ॥ ౯౫ ॥ తదోజ్జ్వలరసహయేనవిదారణిహ
తోయుధి । మహీచకాలశ్చశీనభశ్చగ్రహశ్చసూర్యశ్చదిశశ్చనర్వాః ॥ ౯౬ ॥ నద్య
శ్చకైలాశ్చనుహర్ణవాశ్చగతాఃప్రసాదందిశిపుత్రనాశాత్ । తతశ్చముదితాదేవా
ఽయుషయశ్చతపోధనాః ॥ ౯౭ ॥ తుష్టాపుగ్నానుభిర్విద్యేరాదిదేవంసనాతనమ్ । య
త్త్యయాపితంతందేవనారసింహమిదంసఖః ॥ ౯౮ ॥ ఏతరోవార్కయిష్యత్తిపరాప

— ౬౫—

రవిదోజనాః ॥ బ్రహ్మ ॥ భవాస్త్రిహ్మిచరుస్తత్త్వమహేష్టోదేవసత్త్వః ॥ ౯౯ ॥
భవాన్సూక్ష్మాపిష్టాచలోకానాంభుభవోవ్యయః । పరంచసద్గంచపరంచదేవంపరంచ
వస్త్రంపరమాంహుశ్చ ॥ ౧౦౦ ॥ పరంచధర్మంపరమాంచవిశ్వంత్వానమాహురగ్ర్యం
పురుషంపురాణమ్ । పరంచసత్యంపరమాంచపశ్యపరంపరిత్రంపరమాంచమాగ్ధమ్ ॥ ౧౦౧ ॥
పరంచయజ్ఞంపరమాంచహిరణ్యంత్వానమాహురగ్ర్యంపురుషంపురాణమ్ । పరంశరీ
రంపరమాంచబ్రహ్మపరంచయోగంపరమాంచవాణీమ్ ॥ ౧౦౨ ॥ పరంరహస్యంపర
మాంగతించత్వానమాహురగ్ర్యంపురుషంపురాణమ్ । పరంపరస్యాపిపరంరహస్యంప
రంపరస్యాపిపరంసదయత్ ॥ ౧౦౩ ॥ పరంపరస్యాపిపరంసదయత్సత్త్వంతానా

మూరగ్రంపురుషంపురాణమ్ । ఏవంపరస్యాపివరంపదంయత్పరంపరస్యాపివరంపదం ॥ ౧౦౪ ॥ పరంపరస్యాపివరంచభూతంత్యామామూరగ్రంపురుషంపురాణమ్ పరంపరస్యాపివరంనిదానంపరంపరస్యాపివరంపవిత్రమ్ ॥ ౧౦౫ ॥ పరంపరస్యాపివరంచదాంత్యామామూరగ్రంపురుషంపురాణమ్ । ఏవముక్త్యాతుభగవాన్సర్వలోపితామహః ॥ ౧౦౬ ॥ సుత్వానారాయణం దేవంబ్రహ్మలోకంగతఃప్రభుః । తత్సదత్సుతూర్వేషుస్సృత్యస్త్రీష్యపురస్సుచ ॥ ౧౦౭ ॥ క్షీరోదస్యోత్తరంకూలంజగోవహరిరీశ్వరః । నారసింహంవపుర్దేవస్సాపయిత్వాసుదీప్తిమత్ ॥ ౧౦౮ ॥ పారాణియాపమాఘాయప్రయయాగరుడధ్వజః । అష్టచక్రేణయానేనభూతయ్యుక్తేనభాస్వతా ॥ ౧౦౯ ॥ అవ్యక్తఃప్రకృతిర్దేవస్సృష్టానంగతవాన్ప్రభుః ॥ ౧౦౯౪ ॥

ఇతిశ్రీమత్సృపురాణే హిరణ్యకశిపూపాఖ్యానే నరసింహకృత హిరణ్యకశిపు వధాది కథనంనామ ద్వివష్ట్యుత్తర శతతమోఽధ్యాయః

శ్రీమనుకృతనారాయణనాభివద్వృద్ధవాదిప్రశ్నాః

ముషయః ॥ కథితంనరసింహస్యమాహాత్మ్యంవిస్తరేణచ । పునస్తస్యైవమాహాత్మ్యమన్వదిస్తరతోవద ॥ ౧ ॥ పత్నీరూపమభూదేతత్కథంహేమమయంజగత్ । కథంచవైష్ణవీసృష్టిఃపద్మమధ్యేభవత్పుగా ॥ ౨ ॥ సూతః ॥ శ్రుత్వాచనరసింహస్యమాహాత్మ్యంరవిసద్దనః । విత్తయోత్కుల్లనయనఃపునఃపవ్రచ్ఛకేశవమ్ ॥ ౩ ॥ మనుః ॥ కథంపాద్యేమహాకల్పేభవత్పద్మమయంజగత్ । జలార్ణవగతస్యేహనాభాజాతంజనార్దన ॥ ౪ ॥ ప్రభావాత్పద్మనాభస్యస్వపతస్సాగరావప్ససి । పుష్కరేషుకథంభూతాదేవాస్సర్వగణాఃపురా ॥ ౫ ॥ ఏతదాఖ్యాహిణిఖలంయోగంయోగవిదావప్సితే । శృణ్వతస్తస్యమేకీర్తిరత్నప్తిరుపజాయతే ॥ ౬ ॥ కియతాచైవకాలేనశేతేవైపురుషోత్తమః । కియంతవైస్సపితచకోస్యకాలస్యసమ్భవః ॥ ౭ ॥ కియతావాధకాలేనహ్యుత్థిష్ఠతిహవాయశాః । కథంచోథ్థాయభగవాన్సృసర్వగణంజగత్ ॥ ౮ ॥ కేప్రజాపతయస్తావదాసన్మూర్ఖంమహామునే । కథంనిర్మితవాంశ్చైవచిత్రంలోకంసూతనమ్ ॥ ౯ ॥ కథమేకార్ణవేశూన్యేనష్టేస్థావరజగ్దమే । దగ్ధదేవాసురనరేప్రణిష్టోరగరాక్షసే ॥ ౧౦ ॥ నష్టానిలానలేలోకేనష్టాకాశమహితలే । కేవలంగవాన్వరిభూతేమహాభూతపిపర్యయే ॥ ౧౧ ॥ విభుర్మహాభూతపతిర్మహాతేజామహాకృతిః । ఆస్తేపురవరశ్రేష్ఠోవిధిమాఘాయయోగవా ॥ ౧౨ ॥ శృణుయాంపరయాభక్త్యాబ్రహ్మన్యేనదశేవతః । వత్సుమర్హసిధర్మజ్ఞయశోనారాయణాత్మకమ్ ॥ ౧౩ ॥ శ్రద్ధయాచోపవిష్టానాంభగవన్సత్తమర్హసి ॥ శ్రీమత్సృపురాణే నారాయణస్యయశసశ్శ్రీవ

శేయారవస్పృహః || ౧౪ || తద్వంశ్యాన్యయభూతస్యన్యాయ్యంరవికులర్షభః | శృణు
 మ్పాదిపురాణేషువేదేభ్యశ్చయథాశ్రుతిమ్ || ౧౫ || బ్రాహ్మణానాంచపదనామ్ను
 త్వావై నైమమహాత్మనామ్ | యథాచతపసాద్యప్వేబ్బసాస్తృతిసమద్యుతిః || ౧౬ ||
 పరాశరమతిశ్శ్రీమాన్సురుద్వైపాయనోబ్రవీత్ | తత్రేహంకథయిష్యామియథాభక్తి
 ర్యథాశ్రుతిః || ౧౭ || యద్విజ్ఞాతుంహయాశక్యమృషిమాత్రేణసత్తమాః | కథంస
 ముక్యహేజ్ఞాతుంపరంనారాయణాత్మకమ్ || ౧౮ || విశ్వాయనోయంత్రహస్తపినవేద
 యతితత్త్వతః | తతగర్హవిశ్వవేదానాంతద్రహస్యంహవాద్విణామ్ || ౧౯ || తమీ
 ద్యంసర్వయజ్ఞానాంతత్త్వంసర్వదర్శినామ్ | తదధ్యాత్వవతాంచిన్యంసరకంచ
 వికర్షిణామ్ || ౨౦ || దేవానామధిదేవంయదధియజ్ఞంచసంజ్ఞితమ్ | తద్భూతమవి
 భూతంచతత్పురంపరమర్షిణామ్ || ౨౧ || సయజ్ఞోవేదదర్శిప్రస్తవఃకవయోవిదుః |
 సకర్తాకారకోబుద్ధిర్ధర్మఃతేత్రజ్ఞపవచ || ౨౨ || ప్రణవఃపురుషశ్చాస్మావః శ్చేతివిభావ్య
 తే | ప్రాణఃపశ్చవిధశ్చైవభువనమక్షరపవచ || ౨౩ || కాలఃపాకశ్చపక్తాచద్రష్టా
 స్మాదీనపవచ | ఉచ్యతేపిపథైర్భూవైస్సపివాయుఃసతత్పురః || ౨౪ || సపివభగవా
 నైస్సర్వంకరోతివికరోతిచ | సోఽస్మాన్గారయతేసర్వమన్యేపివ్యాకులీకృతాః || ౨౫ ||
 యజామహేతమేవాద్యంతమేవస్థాననిర్వృతాః | యోవక్తాయచ్చవక్తవ్యంయచ్చా
 హంయద్భూమిపవః || ౨౬ || శ్రూయతేయచ్చవైశ్రావ్యంయచ్చాన్యగ్నివిజల్ప్యతే |
 యతగ్ధాతైవవర్తన్తేశుతయోవాధతస్పరాః || ౨౭ || విశ్వంపిశ్వపతిర్యశ్చసతు
 నారాయణస్సృతః | యత్యత్యంయదమృతమక్షరంపరంయద్యద్భూతంపరమమిదంచ
 యద్భవిష్యమ్ || ౨౮ || యతగ్భిచ్చరమచరంయదస్త్రీచాన్యత్రాసర్వంపురుషవరః
 ప్రభుఃపురాణః || ౨౯ || * * * * *

ఇతిశ్రీమద్వేదపురాణే మన్వంతనుసంవాదేనారాయణనాభిపద్యోద్భవః.

ప్రశ్నోద్దికథనంనామత్రచతుష్టయోత్తరశతతమోధ్యాయః.

శ్రియగపరిమాణోద్దికథనమ్. శ్రి

శ్రీమత్స్వయః || చత్వార్యహుస్సహస్రాణివహ్నాంతతక్రూతంయుగమ్ | తస్య
 తావచ్ఛతీసద్వ్యాద్విగుణారవిసద్రవ || ౧ || యత్రధర్మశ్చతుష్పదస్త్యధర్మఃపాదవిగ్ర
 హః | స్వధర్మగీతాస్సమ్రాజాయస్తేయత్రమానవాః || ౨ || విప్రాస్సితాధర్మపరా
 రాజవృత్తాస్థితాస్థపాః | కృష్యావభిరతావైశ్యాశ్శూద్రాశ్శూత్రావపస్సితాః || ౩ ||
 తదాసత్యంచశౌచంచధర్మశ్చైవవివర్ధతే | సద్భిరాచరితంకర్మక్రియతేఖ్యాయతేచ
 వై || ౪ || పితరాగ్రతయుగంవృత్తంసర్వేషామేవపార్థివ | ప్రాణినాంకర్మసంజ్ఞా

సమపివైసీచకర్మణామ్ || ౫ || త్రీణివర్షసహస్రాణిత్రేతాయుగమహూచ్యతే |
 తస్యతావచ్ఛతీసద్ధ్యాద్విగుణాపరివర్తతే || ౬ || ద్యాభ్యామధర్మఃపాదాభ్యాంఽఽ
 భిర్ధర్మోవ్యవస్థితః | శ్రుతంసత్యంచసత్యంచతుమాధర్మ్యేఽధీయతే || ౭ || త్రేతా
 యాంవికృతంయన్దివణ్ణస్త్రేతేనసంశయః | చాతుర్వర్ణ్యస్యవైకృత్యాద్యాన్ది
 దౌర్బల్యతాంజనాః || ౮ || ఏషత్రేతాయుగగతిర్విచిత్రాదేవస్మితా | ద్వాపరస్య
 తుయాచేష్టాతామపిత్రేతువర్హసి || ౯ || ద్వాపరంద్విసహస్రాణివద్దానిరీశనన్దన
 తస్యతావచ్ఛతీసద్ధ్యాద్విగుణాయుగముచ్యతే || ౧౦ || తత్రచార్ధవరాస్సర్వేప్రాణి
 నోరజసాహతాః | సర్వేనైష్యుతికాఃకుద్రాజాయస్తేరవిసన్దన || ౧౧ || ద్వా
 భ్యాంధర్మస్థితఃపద్భ్యామధర్మస్త్రీభిరుచ్ఛ్రితః | విపర్యయాచ్ఛవైర్ధర్మ్యైశ్చయమే
 తికలాయుగే || ౧౨ || బ్రాహ్మణ్యభావస్యతతోతథోతుక్యవ్యశీర్యతే | వ్రతోవ
 వాసాస్త్యజ్యస్తేద్వాపరేయుగవర్యయే || ౧౩ || తథావర్షసహస్రంతువద్దాణాంద్వే
 శతేతథా | సద్ధ్యయాసహసఙ్ఖ్యాతంత్రూరంకలియుగంతథా || ౧౪ || యత్రాధర్మ
 శ్చతుష్పదస్యాద్ధర్మఃపాదవిగ్రహః | కామినస్తమసాచ్ఛన్నాజాయస్తేయత్రమా
 నవాః || ౧౫ || నైవాతిసాత్వికఃకశ్చిన్నాసాధుర్నచసత్యవాక్ | నాస్తికాబ్రహ్మ
 భక్తావాజాయస్తేతత్రమానవాః || ౧౬ || అహజ్కారగ్యహీతాశ్చప్రక్షీణస్నేహ
 బన్ధనాః | విప్రాశ్శూద్రసమాచారాస్సన్తిసర్వేకలాయుగే || ౧౭ || ఆశ్రమాణాం
 విపర్యాసకలౌసవ్యుపివర్తతే | వణ్ణానాంవైవసన్దేహూయగాస్తేరవిసన్దన || ౧౮ ||
 విద్యాద్వాదశసాహస్రీంయుగాభ్యాంపూర్వస్మితామ్ | ఏనంసహస్రవర్షంతతద
 హూబ్రాహ్మముచ్యతే || ౧౯ || తతోఽహనిగతేతిన్త్రైవర్వేహమేవజీవినామ్ |
 శరీరనిర్వృత్తిర్ద్రౌప్యలోకసంహారబుద్ధినా || ౨౦ || దేవతానాంచసర్వాసాంబ్రహ్మ
 దీనాంమహీపతే | నైత్యానాందానవానాంచయక్షరాక్షసపక్షిణామ్ || ౨౧ || గన్ధ
 ర్వాణామప్సరసాంభుజక్లానాంచపాద్మినామ్ | పర్వతానాంనదీనాంచవతునాంవైవస
 త్రమ || ౨౨ || తిర్యగ్యోనిగతానాంచసత్వానాంక్రిమిణాంతథా | మహాభూతపతిః
 పశ్చిమృత్వాభూతాఃభూతకృత్ || ౨౩ || జగన్సంహరణాగ్ధాయకురతేవైశసం
 మహత్ | భూత్వాసూర్యశ్చక్రుషీచాదదానోభూత్వావాయుఃప్రాణినాంప్రాణజా
 లమ్ || ౨౪ || భూత్వావహ్నిర్నిర్దమాన్తస్విలోకాన్భూత్వామేఘాభూయఉ
 గ్రోఽచ్యవర్తత్ || ౨౫ || * * * * *

ఇతిశ్రీమత్స్యపురాణేనారాయణనాభిషక్తోద్భవకథనేచతుర్వ్యసరిమాణ
 వర్ణనంనామ చతుష్షష్ఠ్యస్తోత్రశతతమోధ్యాయః.

— శ్రీ దై నందిన ప్రళయ నువర్ణన మ్మితి —

సూతః ॥ భూతానామాయోగోయోగీనత్యమూర్తిర్విభావః । గభస్త్రీభిః
 ప్రదీప్తాభిస్సుంశోషయతిసాగరాః ॥ ౧ ॥ తతఃపీత్యాద్భవాన్సన్ధిర్వాన్సదీక్షాపాం
 శ్వసర్వశః । పర్వతానాంచసలిలంసర్వమాదాయరక్షిభిః ॥ ౨ ॥ పీత్యాసరక్షిభి
 శ్చైవమహింధృష్టోర్వరసాతతే । రసాతలీయమాదాయపిబతేరసముత్తమమ్ ॥ ౩ ॥
 మూత్రాస్ఫణ్కేదమస్యవ్యయదస్త్రప్రాణిమధ్మిమ్ । తస్మిన్సమరిపిన్ద్రాక్షుఃతే
 పురుషోత్తమః ॥ ౪ ॥ వాయుశ్చబలవాన్భూత్వావిధున్వానోఽఖిలంజగత్ । ప్రా
 ణాపానసమానాద్యాన్వాయూనాకర్షతేహరిః ॥ ౫ ॥ తతోదేవగణానాంచసర్వే
 పాంచైవదేహినామ్ । పశ్చద్ద్వియగుణాసర్వేభూతాన్యేవశుయానివ ॥ ౬ ॥ గర్భో
 ఘ్రాణంశరీరంచపృథివీంసంక్రితాగుణాః । జిహ్వేరసశ్చస్నేహశ్చసంక్రితాస్ఫలి
 తగుణాః ॥ ౭ ॥ యావంవాయుర్విపాకశ్చజ్యోతిరేహంక్రితాగుణాః । స్పర్శఃప్రాణ
 శ్చచేష్టాచవపసేసంక్రితాగుణాః ॥ ౮ ॥ శబ్దశ్చోత్తంచభాన్యేవగగనసేసంక్రితాగు
 ణాః । లోకమాయాభగవతామహూక్షేనవిశాశితా ॥ ౯ ॥ మనోబుద్ధిశ్చసర్వే
 పాంక్షేత్రజ్ఞశ్చేతియశ్మిన్ ॥ తంవరేణ్యంపరమేష్టిమృషీకేతముపాశ్రితాః ॥ ౧౦ ॥
 తతోభగవతస్తస్మిన్సర్వభిఃపరివారితః । వాయునాక్రమమాణశ్చక్రమశ్చఖాముపా
 శ్రితః ॥ ౧౧ ॥ తేహంసస్థుర్నరణీయ్యాతేపావకశ్చతథాజ్వలన్ ॥ అదహచ్ఛతదాస
 ర్వంవృతస్సంవర్తకోఽనలః ॥ ౧౨ ॥ సపర్వతేద్రుమాన్సల్కన్తతావన్స్త్రీస్త్రాణిచ
 విమానానిచదివ్యానిపురాణివిధానివ ॥ ౧౩ ॥ యానిచాశ్రయణీయానానిసర్వా
 నిసోఽదహత్ ॥ భస్మీకృత్వాతతస్సర్వాన్లోకాలోకగుగుర్హరిః ॥ ౧౪ ॥ భూయోని
 ర్వాప్రయామాసయుగాన్తేతేనకర్మణా । సహస్రపుష్టిశ్చలిథాభూత్వాకృష్ణోమహా
 ఘనః ॥ ౧౫ ॥ దివ్యతోయేనహవిపాప్లాపియామాసమేదిసిమ్ । తతఃక్షీరగళాశేన
 స్వామనాపరమాన్భుసా ॥ ౧౬ ॥ శివేనపుణ్యేనమహీనిర్వాణగుగమన్తురమ్ ॥ తేన
 రోధేనసంక్చిన్నావయసావర్తతోధరా ॥ ౧౭ ॥ ఏకాన్తవజలిభూతాసగ్వసత్వఃపజ్జితా
 । మహాసత్వాన్యపిపిభుంప్రపిప్తాన్యమితోజనమ్ ॥ ౧౮ ॥ సప్తరశ్మివనాకాశే
 యాయేజగతిసంవృతే । సుంశోషమాక్షిణ్యకృత్వాసముద్రాణిచదేహిణః ॥ ౧౯ ॥ దద్ధ్వా
 సమ్మూవ్యతతదాసహ్యోకస్తుససాతనః । పౌరాణంయమమాప్తాయస్పవిత్యమివత్ర
 మః ॥ ౨౦ ॥ ఏకాన్తవజలవ్యాపీయోగీయోగముపాసతే । అనేకానసహస్రాణియు
 గాన్యేకాన్తవాన్భుసి ॥ ౨౧ ॥ నపై సంకశ్చిదవ్యక్తంవ్యక్తంవేదితుమర్హః । కశ్చైవపురు
 షోనామకింయోగిశ్చత్పయోగవాక్ ॥ ౨౨ ॥ అసాకియస్తంకాలంచఏకాన్తసవిధిం
 ప్రభుః । కరిష్యతీతిభగవానతికశ్చిన్నబుద్ధతే ॥ ౨౩ ॥ సద్వీప్తానైవశమితానజ్ఞాతా
 నైవపార్శ్వగః । నచవిజ్ఞాయతేకశ్చిత్తమృతేదేవసత్తమమ్ ॥ ౨౪ ॥ సభఃక్షీతిం

పవనమపఃప్రకాశంప్రజాపతింభువనధరంసురేశ్వరమ్ | పితామహాంశ్రుతినిలయంఘ
మునింప్రకాశ్యభూయశ్శయనంహ్యారోచయత్ || ౨౫ || *

ఇతిశ్రీమన్మథ పురాణే నారాయణనాభిపద్మోద్భవకథనే దైవసంధిసప్రళయా
నువర్ణనంనామపంచమస్త్యక్షర శతతమోధ్యాయః.

శ్రీమన్మథః || పవమేకాగ్లవీభూతేశేతేలోకేమహాద్యుతిః | ప్రచ్ఛాద్య
లేవోర్వింహంసోనారాయణస్తదా || ౧ || మహతోరజసోమధ్యేనుహర్ణవ
స్యవై | విరజస్కంఘహాబాహుమతుయంబ్రహ్మయద్విదుః || ౨ || ఆత్మయా
కాశేసతమసాసంవృతఃప్రభుః | మనసాస్పృశ్యమాదాయతత్రతస్మయమాసతే ||
యాథాతథ్యంపరంజ్ఞానంయథాయద్ప్రహ్లాదోమతమ్ | రహస్యాగ్రణ్యకోద్దిష్టే
భోపనిపదిశ్రుతమ్ || ౩ || పురుషంబ్రహ్మఇత్యేతద్యత్పరంపరికీర్తితమ్ | యత్రా
పురుషోనస్యాత్మపవపురుషోత్తమః || ౪ || యేచయజ్ఞకృతోవిప్రాయేఋత్విజఇతిస
తాః | అన్తాదేవపురాణుతాయజ్ఞేభ్యశ్శూక్రియతాంతథా || ౫ || బ్రహ్మణ
ధమంపక్తౌదుగ్ధాతారంచసామగమ్ | హూతారమపిచాధ్వర్యంబాహుభ్యా
స్సృజన్మృగభుః || ౬ || బ్రహ్మణోబ్రాహ్మణాచ్ఛంసింప్రస్తోతారంచసర్వశః |
మిత్రావరుణౌపుష్టాప్సృతిప్రస్తారమేవచ || ౭ || ఉదరాస్పృతిహస్తారంపోతారం
వపాద్ధివ | అచ్ఛావాకమథోరుభ్యాంనేష్టారంచైవపాద్ధివ || ౮ || పాణిభ్యావ
చాగ్నిధ్రింసుబ్రహ్మణ్యంతుజానుతః | గ్రావస్తృతంతుపాదాభ్యామున్నేతార
యాజుపమ్ || ౯ || పవమేవైవభగవాన్మోక్షదైవజగత్పతిః | ప్రవక్తితౌత్సర్వయః
నామృత్విజోఽస్మజదుత్తమా || ౧౦ || తదేవవైవేదనయఃపురుషోయజ్ఞసం
తః | వేదాన్తైవత్సయాసుర్వేసాక్షోపనిపదఃక్రియాః || ౧౧ || స్వపిత్యేకాగ్లవేతో.

— శ్రీ నారాయణపక్తౌన్మార్కణ్డేయవినిర్ణవఃపునఃప్రవేశేత్పత్తి —

యదాశ్చర్యమభూత్పురా | శ్రూయతాంతద్యథావిప్రమార్కణ్డేయఃకుతూహ
త్ || ౧౩ || జీర్ణోభగవతస్తస్యకుతూవేదమహామునిః | బహువిధసహస్రాయు
వైవస్థునతేజసా || ౧౪ || అటంస్తీర్థప్రసజ్జేనపుధివీంతీర్థగోచరః | ఆశ్రమాణిపపుణ
నిదేవతాయతనానిచ || ౧౫ || దేశాన్రాష్ట్రాణివిశ్రాణిపురాణివివిధానిచ | జపహృ
మవరశ్చాస్త్రస్తపోధీరంసమాధితః || ౧౬ || మార్కణ్డేయస్తతస్తస్యశవైర్వక్తా
నిస్సృతః | నిమగ్రినుస్తంసఆత్మానంజానీతేదేవమాయయా || ౧౭ || నిమగ్రిమ్య
స్యవదనాదేకాగ్లవమథోజగత్ | సర్వతస్తమసాచ్ఛన్నంమార్కణ్డేయోన్మద్యై
త్ || ౧౮ || తస్యోత్పన్నంభయంతీవ్రంసంశయన్నాత్మజీవితే | దేవదర్శనసమస్తై
త్సయంపరమంగతః || ౧౯ || సోచిస్తయజ్జలాస్తపోమార్కణ్డేయశ్చశశ్చిరః

కింతుస్యాన్నమచిత్తేయంమోహస్వప్నోన్మభూయతే॥౨౦॥వ్యక్తమన్యతమోఖా
వస్తేహంసమ్భావితోమమ | నహీదృశంజగత్తేజమయ్యుక్తంసత్యమర్హతి || ౨౧ ||

సప్తవన్ద్యాగ్రహవసేనప్రవర్తతభూతలే | కతమస్యాదయంలూక ఇతిచిన్తానువస్థి
తః॥ ౨౨ || దదర్శచాపిపురుషంస్వప్నంప్రవర్తతోపమాననిలేఖమధోమగ్నంజీమూ
తమివసాగతే || ౨౩ || తపస్తమివతేజోభిర్గోయ్యుక్తిమివభాసగ్రహమ్ | శర్వర్యాం
జాగ్రతమివభాసస్తంస్వేనలేజసా || ౨౪ || దేవంద్రప్రమిహాయాతఃకోభవాతివి
స్మయాత్ | తతైవచమునికుక్షింపునరేవంప్రవేశితః || ౨౫ || సమవిశ్యశవైఃకుక్షిం
మార్గజ్ఞేయస్సువిస్త్రితః|తతైవచపునరున్ముయోవిజానస్తస్యిష్టచర్మనమ్॥౨౬॥సతతై
వయథాపూర్వంసదృశామటతేపురా | పుణ్యతీర్థజలాపేతాంఽపిధాన్యాశ్రమాణి
చ॥౨౭॥క్రతుభిర్వజమానాంశ్వసమాప్తవరచక్షిణైః|అవశ్యజ్జేవకుక్షిస్థాన్యాజకాఞ్చ
తశోద్విజాన్॥౨౮॥సద్వృత్తేమాశ్రితాస్తస్వర్యాన్వద్దాన్యాన్యాన్పూర్వకాన్|దతు
రశ్చాశ్రమాస్తస్వగృభోద్విహస్తయాతవన్॥౨౯॥ఏవంవర్షశతంసాగ్రంమార్గజ్ఞేయ
స్యధీమతః|చరతఃపృథివీంసర్వాంసకుత్సుప్తస్సమీక్షితః|| ౩౦ || తతఃకదాచిదథవైపు
నర్వక్తాద్వినిస్సృతః|సప్తస్యగ్రోధశాఖాంబాలమేకంనిలైక్షుః|| ౩౧ || తతైవై
కార్ణవజలేనిహారేణావృతాన్పురే | అవ్యక్తఃక్రీడతేలోకేసర్వభూతవిష్ణితే || ౩౨ ||
సముర్విస్తయాపిప్రుఃకౌతూహలసమన్వితః|బాలమాదిన్యసజ్గాశంవాశకోద్దభి
వీక్షితుమ్ || ౩౩ || సోచిస్తయస్తదైకాప్తేస్థిత్యాసలిలసన్నిధౌ | పూర్వదృప్తమిదం

— శ్రి నారాయణమార్గజ్ఞేయసంవాదః ౨ —

మేనేశజ్ఞితోదేవమాయయా || ౩౪ || అగాధసలిలేతస్మిన్మార్గజ్ఞేయస్సువిస్త్రితః|
ప్లవంస్తథార్తిమగమద్భయాత్సన్త్రస్తలోచనః || ౩౫ || తస్మైసంభగవానాహస్వా
గతంబాలయోగవాన్ | బభాషేమేఘతులేవస్వసేనపురుషోత్తమః || ౩౬॥మా
భీర్వస్సనభేతవ్యమితఆయాహిమేన్ద్రుకమ్ | మార్గజ్ఞేయమునిస్తాహబాలస్త్యం
శ్రవఃపీడితః || ౩౭॥ మార్గజ్ఞేయః | కోమాంసామ్నాకీర్తయతేతపఃపరిచరన్నపి |
దివ్యంవర్షసహస్రాశ్వింధర్మయన్నివమేవచః || ౩౮ || సహ్యోషవప్రుమాచారోదేవే
వ్యపిమమోచితః | మాంబ్రహ్మపిదదేవేశోద్విహ్నాయురితిభాషతే || ౩౯ || కస్తపో
ఘోరమాసాద్యనుమేతిత్యక్తజీవితః | మార్గజ్ఞేయేతిమాముక్త్యాప్యత్కుమీక్షితుమ
ర్హతి || ౪౦ || సూతః || ఏవమాఖ్యావ్యతంక్రోధాన్మార్గజ్ఞేయోమహాముఖః | త
తైవభగవాన్ముయోభాషతేమధునూదనః|| ౪౧ || శ్రీభగవాన్ || అహంలేజన
కోవత్సహృషీకేశోమహాగురుః | ఆయుఃప్రదాతాపారాణఃకింమాంత్యంనోపసర్వ
సి॥౪౨॥మాంపుత్రకామఃప్రథమంపితాతేఽజ్ఞిరసోమునిః|పూర్వమారాధయామాస
తపస్త్రీవ్రంసమాశ్రితః|| ౪౩ || సతస్త్యాదీర్హతపసాత్వాంఽపృణోదమితోజనమ్|ఉక్తవా

నహమాత్మస్థం మహద్విమమితోజసమ్ || ౪౪ || కస్యముత్సహ తేచాన్యోయోనభూతా
త్మకాత్మజః | ద్రష్టుమేకార్ణవగతంక్రీడతేయోగమాయయా || ౪౫ || తతఃప్రహృష్ట
హృదయోవిస్తయోత్ఫుల్లలోచనః | మూర్ధ్నిబద్ధాజ్జలిపుటోమార్కణ్డేయోమహా
తపాః || ౪౬ || నామగోత్రేతతఃప్రోవృద్ధిఃస్థాయుర్లోకపూజితః | తస్మిన్భగవతేభక్త్యా
సమసాగరమథాకరోత్ || ౪౭ || మార్కణ్డేయః || ఇచ్ఛేయంతేత్వతోమాయా
మిమాంజ్ఞాతుంతవానఘ | యదేకార్ణవమధ్యస్థశ్చేషేత్వంబాలరూపవా || ౪౮ ||
కింసంజ్ఞైస్సవభగవన్లోకేనంజ్ఞాయసేప్రభోతరగయేత్వాంమహాత్మానంకోహ్యన్య
స్సాక్షుమర్హతి || ౪౯ || శ్రీభగవాన్ || అహంనారాయణోబ్రహ్మస్తస్మిన్సర్వభూసుర్వ
నాశనః | అహంసహస్రశీర్షాన్తైర్యఃపదైరభిసంజ్ఞితః || ౫౦ || ఆదిత్యవర్ణఃపురుషో
మథేబ్రహ్మనయోమఖిః | అహమగ్నిర్హవ్యవాచోబాలయాదసాంపతిరవ్యయః || ౫౧ ||
అహమిష్టప్రదేశక్రోవద్వాణాంపరివశ్చరః | అహంయోగీయగదిశ్చయగాన్తీః
ర్హమేవచ || ౫౨ || అహంసర్వాణీరతాన్సదైవతాన్యథాభిలాష | భుజ్జ్ఞానామహా
శేషోతాత్మోన్యైస్సర్వపక్షిణామ్ || ౫౩ || కృతాన్తస్సర్వభూతానాంపిశ్వేషాంకా
సన్నిభః | అహంధర్మస్తవశ్చహంసర్వాశ్రమగవాసినామ్ || ౫౪ || అహంచైవగ
రిద్దివ్యాక్షీరోదశ్చనుహోల్లవః | యస్సత్వంచైవపరమగుహమేకఃప్రజాపతిః || ౫౫ ||
హంసాఙ్ఘ్యనుహంయోగోప్యహంతేత్పరమంపదమ్ | అహమిజ్యాక్రియావాపిహ్యహ
విద్యాధిపస్త్వతః || ౫౬ || అహంజ్యోతిరహంవాయురహంభూమిరహంనభః | అప
మాపస్సుమ్రద్రాశ్చనక్షత్రాణిచిరోదశ || ౫౭ || అహంవర్షమహంసోమఃపర్జన్యోఽప
మహం * విభుఃక్షీరోదేసాగరేవాహంసముద్రేబడబాముఖః || ౫౮ || అహంసం
ర్హకోభూత్వాపిబంస్తేయగుహంహవిః | అహంపురాణఃపరమంతశ్చైవాహంపరాం
ణమ్ || ౫౯ || అహంభూతస్యభవ్యస్యవర్తమానస్యసర్వతః | యతిఃశ్చైత్వశ్చ
విప్రయచ్చురోషిచకీర్ణమ్ || ౬౦ || యిచ్ఛానుభవసేలోకేతస్సర్వంమామనుస్త
విశ్వంసృష్టంమయాపూర్వంసృజేచాద్యాపిపశ్యమామ్ || ౬౧ || యుగేయుగే
స్రత్యౌమిమార్కణ్డేయాఖిలంజగత్ | తదేతదఖిలంసర్వంమార్కణ్డేయావధా
య || ౬౨ || శుశ్రూషుఃపరధర్మేఘ్నుఃకుటోచరనుఖంమమ | మమబ్రహ్మశరీరస్థో
వాశ్చముషిభిస్సుహ || ౬౩ || వ్యక్తగుప్తయోగంమామవగచ్ఛానురద్ధివమ్ | అహం
కాక్షురోమస్త్రస్యాక్షురశ్చైవతారకమ్ || ౬౪ || పరస్త్రిపదాదోఽహంరస్త్రిప
ద్ధనిదగ్ధనః | ఏవమాదిపురాణోఽసౌపదన్నేవమహామతిః || ౬౫ || పక్త్రమావృతః
నాశుమార్కణ్డేయంమహామునిమ్ | తతోభగవతఃకుక్షింప్రవిష్టోముసన్తమః || ౬౬ ||

సశస్తిస్తుభమేకాన్తైశుశ్రూమర్హంససువ్యయమ్ । యోహమేవవివిధతనుంపరిశ్రేతో
మహాః వేద్యవగతవస్త్రాభాసురే ॥ ౬౭ ॥ శనైశ్చరస్పృభురవిహంససంజ్ఞితోఽస్మ
జంజగద్విరహితకాలవర్యయే ॥ ౬౮ ॥ * * * *

ఇతిశ్రీమన్మృపురాణే నారాయణనాభివంద్యోద్భవకథనేనారాయణ
మారకణ్డేయసంవాదోనామ షట్టష్ట్యంతర శతతమోధ్యాయః.

— శ్రీ నారాయణనాభివంద్యవిర్భావః ౨ —

శ్రీమన్మృః । ఆపవస్సుఃభుర్భూత్వాచారయామాసవై రహః । ఛావయిత్యా
త్సవోదేహంయాదసాంసులసన్న్యసమ్ ॥ ౧ ॥ తతోమహాత్మాతిబలోమతింలోకస్య
స్పర్జనే । మహతాంవైవభూతానాంవిశ్వోవిశ్వమచిత్తయత్ ॥ ౨ ॥ తస్యచిత్తయ
మానస్యవివాతేసంస్థితేఽర్థవే । నిగాకాశేతోయమయేసూక్ష్మజగతిగవాంరే ॥ ౩ ॥
ఈషత్సత్త్వోభయామాససేఽర్థవంసలిలాశ్రయః । అనంతరోత్తిభిస్సూక్ష్మగుభశ్చిద్ర
వభూత్సూరా ॥ ౪ ॥ శబ్దప్రకారదోర్భూతోమారుతశ్చిద్రసవ్యవః । సలభ్యావృత్త
మత్తోభ్యోప్యవర్ధతసమీరణః ॥ ౫ ॥ వివర్ధతాబలవతావేగాద్విత్తోభిత్తోర్ణవః । త
స్యార్ణవస్యతూర్భుప్యతప్తిన్నమ్భసివన్ధితే ॥ ౬ ॥ కృష్ణవర్ణాసమభవప్సృభుర్వై
శ్వానరోమహాః । తతస్సంశోమయామాససావకస్సలిలంబహు ॥ ౭ ॥ త్తయాజ్జల
నిశ్చేద్యద్రవభవద్విప్రృతసంభః । ఆత్మతేజోద్భవాఃపుణ్యాఽహోఽవృతరసోపమాః ॥ ౮ ॥
ఆకాశంభిద్రసమ్భూతంవాయురాకాశసన్న్యవః । ఆభ్యాసంస్థుర్వైహోర్భూతంపావ
కంవాయుసన్న్యసమ్ ॥ ౯ ॥ దృష్ట్వాప్రీతోమహాదేవోమహాభూతవిభావనః । దృ
ష్ట్వాభూతానిభగవాన్లోకస్సప్త్యర్థముద్దిశమ్ ॥ ౧౦ ॥ బ్రహ్మణోజన్మసతతంబహు
రూపోభ్యచిత్తయత్ । చతుర్ద్యుగాభిస్సృజ్ఞ్యాతేసహస్రయుగవర్యయే ॥ ౧౧ ॥
బహుజన్మోహద్రాట్రుష్మతేహాగుచ్యతే । యత్పృథివ్యాంద్విజేహ్రాగ్రాంతపసా
భావిశాత్సనామ్ ॥ ౧౨ ॥ జ్ఞానంభృష్టంతువిశ్వాద్ధేయోగిసాంయాతీముఖ్యతామ్ । తం
యోగవత్తంపిజ్ఞాయసమ్భూతైకశ్వర్యముద్దిశమ్ ॥ ౧౩ ॥ పరేబ్రహ్మణివిశ్వేశంని
యోజయిశయోగివత్ । తతస్తస్మిన్మహాన్యాయేమహీశోహారిరమ్యణః ॥ ౧౪ ॥ జ
తేత్రీడంశ్వవిధివల్లోకేశస్సచలోకకృత్ । పర్వంనాభ్యుద్భవంవైవముత్పాదయతవాం
స్తథా ॥ ౧౫ ॥ సహస్రపర్వంవిరజంభాసురాభాంహిరణ్మయమ్ । ముతాశనజ్వలిత
శిఖోజ్వలప్రభంసముద్ధితంశరదమలారకతేజసమ్ ॥ ౧౬ ॥ విరాజతేకమలము
దారవర్చసంనుహోత్సనస్తమరుహచారుదర్శనమ్ ॥ ౧౭ ॥ * * *

ఇతిశ్రీమన్మృపురాణే నారాయణనాభివంద్యోద్భవ ప్రాదుర్భావో
నామ సప్తమ స్తుతర శతతమోధ్యాయః.

శ్రీమత్యుః ॥ అథయోగవతాంత్రేష్వమస్మజన్మూతివర్వసమ్ । స్రష్టారం
 లోకానాంబ్రహ్మణంసర్వతోముఖమ్ ॥ ౧ ॥ తస్మిన్ హిరణ్మయేపద్మేబహుయో-
 విస్తృతే । సర్వతేజోగుణమయంపార్థివైర్గతుజైర్వృతమ్ ॥ ౨ ॥ పద్మంతవృప్త
 గజ్జాఃపృథివీరూపము త్తనమ్ । నారాయణసముద్యాతంప్రపదన్తినుహద్వయః ॥
 యావద్వాసారతీదేవీపృథివీపరిచక్షుతే । యేవద్వాసారగురవస్తాన్తివ్యాసృర్వృత-
 దుః ॥ ౪ ॥ హిమవన్తంచమేరుంచసీలంనిషధమేవచ । కైలాసంముజ్జవన్తంచల-
 ద్రింగస్థమాదనమ్ ॥ ౫ ॥ పుణ్యంత్రిశిఖరంచైవకాన్తంమందరమేవచ । ఉదరంపిళ్ళ-
 పైవవిధ్యవన్తంచపర్వతమ్ ॥ ౬ ॥ ఏతేదేవగణానాంచసిద్ధానాంచనుహోత్సన-
 ఆశ్రయాఃపుణ్యతీర్థానాంసర్వకామఫలప్రదాః ॥ ౭ ॥ ఏతేషామన్తరేదేశోజమ్నా-
 పత్తిస్త్రిస్త్రితః । జమ్బూద్వీపస్యసంస్థానంయజ్ఞియాయత్రవైక్రియాః ॥ ౮ ॥ తే-
 యస్యైవతేతోయందివ్యామృతరసోపనమ్ । దివ్యతీర్థశతాధారాస్సరమ్యాస-
 స్త్రిస్తాః ॥ ౯ ॥ యాస్యేతానిచపద్మస్యకేసరాణిసమన్తతః । అసంఖ్యేయాఃపృథి-
 ప్తేవిశ్వేయేథాతుపర్వతాః ॥ ౧౦ ॥ యానిపద్మస్యపద్మానిభూరీణితునరాధిప ।
 ర్గమాన్త్యైలదితాష్టేచ్ఛదేశావికల్పితాః ॥ ౧౧ ॥ యాస్యధోభాగపూర్ణానిదేశావ-
 నుభాగశః । కైత్యానామసురాణాంచపన్నగానాంచపార్థివ ॥ ౧౨ ॥ తేషు-
 హోర్ణవోయత్రతద్రసేన్యభిసంజ్ఞితమ్ । మహాపాతకకర్తాణామజ్ఞప్తేమానవ-
 దా ॥ ౧౩ ॥ పద్మాస్యాన్తరతోయత్తదేకార్ణవగతామహీ । ప్రోక్తాథదియసం-
 చత్వారస్సలిలాకరాః ॥ ౧౪ ॥ ఏవంనారాయణస్యాథేమహీపుష్కరసమ్భవా-
 దుర్భావోపయంతస్యాన్నామ్నాపుష్కరసంజ్ఞితః ॥ ౧౫ ॥ ఏతస్మాత్పూరణా-

పురాణేవరమర్చిభిః । యజ్ఞియైర్వేదదృష్టాన్తైర్యజ్ఞేషాపదితఃకృతాః ॥ ౧౬ ॥
 భగవతాతేనవిశ్వయాధరయావిధిః । పర్వతానాంసదీనాంచప్రదానాంచై-
 తః ॥ ౧౭ ॥ విభుస్తథైవాప్రతిమప్రభావఃప్రభాకరాభోవరుణాసితద్యుతః । శ్శనై-
 యమ్భాశ్శయనంసృజత్తదాజగత్ప్రయంపద్మవిధింమహార్ణవే ॥ ౧౮ ॥ * *

ఇతిశ్రీమత్యుపురాణేపద్మోద్భవప్రాదుర్భావవర్ణనంనామ
 అష్టవష్ట్యుత్తరశతతమోఽధ్యాయః.

శ్రీమధుకైటభాసురోద్పత్తిః ౩

శ్రీమత్యుః ॥ విష్ణుస్తపససమ్భుతోమధుర్నామమహాసురః । తేనై-
 హేమాద్భుతోహ్యసురోనామకైటభః ॥ ౧ ॥ తోరజస్తమసోవిష్ణుస్సము-
 తామసాగుణౌ । ఏకార్ణవేజగత్సర్వంత్యోభయన్తామహాబలౌ ॥ ౨ ॥

కృష్ణరథరాశ్వేతదీప్తిగ్రదంష్టిశౌ । కిరీటమణ్డలీదగ్రాకేయూరవలయోజ్జ్వ
లౌ ॥ ౩ ॥ మహావిక్రమతామ్రాయోపీనోరసాగ్రమహాభుజౌ । మహాగిరేస్సంహసనా
జగ్జమావివపర్యతౌ ॥ ౪ ॥ నవమేఘప్రతికాశావాదశ్యప్రతిభాసనౌ । విద్యుదాభౌ
గదాగ్రాభ్యాంకరాభ్యామతిభీషణౌ ॥ ౫ ॥ తౌపాదయోస్తువిన్యాసాదుష్టివస్తావివా
ర్ణవమ్ । కన్పయస్తావివహరింశయానంహఘసూదనమ్ ॥ ౬ ॥ తౌతత్రవిచరన్తాస్త
పుష్కరేవిశ్వతోముఖే । యోగినాంశ్రేయమాసాద్యదీప్తందదృశతుస్తదా ॥ ౭ ॥
నారాయణసమాజ్ఞాతంసృజన్తమఖిలాఃప్రజాః । దైవతానిచవిశ్వనిమానసానసు

— డి చతుర్ముఖమధుకైటభసంవాదః ష్టి —

రాన్యపీఠ ॥ ౮ ॥ తతస్తాపూచతుస్తత్రప్రవృత్తామసురోత్తమా । దీప్తాయగపత్న
బుగ్రాహ్ణారోషవ్యాకులితేతిశౌ ॥ ౯ ॥ కస్త్యంపుష్కరమధ్యస్థసితోష్ణీషశ్చ
తుర్ముఖః । ఆధార్యయమంమోహాత్తదాస్తేవిగతజ్వరః ॥ ౧౦ ॥ ఏహ్యగచ్ఛాప
యోర్యుద్ధందేహిత్యంకమలోన్మవ । ఆవాభ్యాంపరమీశాభ్యామశక్తస్త్యమిహార్ణ
వే ॥ ౧౧ ॥ తత్రకశ్యోద్భవస్తభ్యంకేనవాత్సంయోజితః । కస్సృష్టాకశ్చతేగోస్తా
కేననామ్నావిధీయసే ॥ ౧౨ ॥ బ్రహ్మ ॥ ఏకత్వత్యచ్యతేలోక్తరవిచిన్త్యసహస్ర
దృక్ । తత్సంయోగేనభవతోకర్మనామావగచ్ఛతామ్ ॥ ౧౩ ॥ మధుకైటభౌ ॥
నావయోఃపరమంలోకేకేభ్యదస్త్రమహామునే । ఆవాభ్యాంఛాద్యతేవిశ్వంతమసార
జసాచవై ॥ ౧౪ ॥ రజస్తమోహయావావాన్యపీణామవలమ్బితౌ । ఛాద్యమానౌ
ధర్మశీలోదుస్తరాసర్వదేహినామ్ ॥ ౧౫ ॥ ఆవాభ్యామహ్యతేలోకోదుష్కరా
భ్యాంయుగేయుగే । ఆవామర్థశ్చకామశ్చయజ్ఞస్సర్వంపరిగ్రహః ॥ ౧౬ ॥ సుఖం
యత్రముదాయుక్తంయత్రశ్రీఃకీర్తిరేవచ । యేహంయతాగ్రాక్షీతంచైవతత్తదావాం
విచిన్తయ ॥ ౧౭ ॥ బ్రహ్మ ॥ యతాద్వ్యోగవతోద్భవ్యాయోగఃపూర్వంమయాన్తి
తః । తంసమాదాయగుణవత్సన్వంచాప్తిసమాశ్రితః ॥ ౧౮ ॥ యఃపరోయోగమతి
మాన్యోగాఖ్యసృత్వయేవచ । రజస్తమసస్త్రైవయస్సృష్టావిశ్వసన్మవః ॥ ౧౯ ॥
తతోభూతానిజాయన్తేసాత్వికానీతరాణిచ । సపవహాయువాంనాశేవశీదేవోహ
నిష్యతి ॥ ౨౦ ॥ స్వపన్నేవతతేశ్శ్రీమాన్మహుయోజనవిస్తృతమ్ । బాహుంనారా
యణోబ్రహ్మకృతవానాత్మమాయయా ॥ ౨౧ ॥ సూతః ॥ కృష్యమాణౌతతస్త్రేన
హరిణాబాహుశాలినా । చేరతుస్తావిగతితౌశకునావిపీవరౌ ॥ ౨౨ ॥ తతస్తా
వాహతుర్గత్వాత్తతోదేవంసనాతనమ్ । పద్మనాభంహృషీకేశంప్రణివర్త్యచతాపు
భౌ ॥ ౨౩ ॥ మధుకైటభౌ ॥ జానీవస్త్యాంవిశ్వయోనింత్వామేకంపురుషోత్తమమ్ ।
త్వామావాంపాహిహేత్యర్థమిదంనౌశుద్ధికారణమ్ ॥ ౨౪ ॥ అమోఘదర్శనస్సత్యం
యతస్త్యాంవిద్యశాశ్వతమ్ । తతస్త్యామాగతావాహమభితఃప్రసమీక్షితుమ్ ॥ ౨౫ ॥
తదిచ్ఛామోవరందేవత్వయాదత్తమరిష్టమ్ । అమోఘదర్శనోఽసిత్వంసమస్తేసమ

తిజ్ఞయ ॥ ౨౬ ॥ శ్రీభగవాన్ ॥ కిమధమద్భుతంబ్రూతవరంహ్యసురస జ్ఞమా । ద
త్వాముమోపునర్భుయోరహలజీవతుమిచ్ఛతి ॥ ౨౭ ॥ నధుకైటభౌ ॥ యస్మి
న్నకల్పిస్త్యుతవాజ్ఞేనతస్మిన్ప్రభోవధమ్ । తమిచ్ఛావోవధంచైవశ్వత్సోనోఽస్తుమ
హాత్రత ॥ ౨౮ ॥ శ్రీభగవాన్ ॥ బాధంయువాంతుప్రసరౌభవష్యతా ॥ లసస్సువే
భవిష్యతోససజ్జేహస్సుస్యమేవబ్రవీమివామ్ ॥ ౨౯ ॥ సూతః ॥ వరంప్రదాయాథమ
హానురాభ్యాంసనాతనోవశ్వవరస్సురోత్తమః । రజస్తమోవర్గభవాయనాయమా
మమథతౌపూరుతలేనవైప్రభుః ॥ ౩౦ ॥ * * * *

శ్రీశ్రీమత్సృపురాణే నారాయణపద్మద్భువ ప్రాదుర్భవ
కథనేశ్రీవిష్ణుకృత మధుకైటభాసుర వధోనామ
ఏకోనిసప్తశ్చ త్తరశతతమోఽ ధ్యాయః.

— శ్రీబ్రహ్మకృతస్వామిద్భువమన్వాదిస్త్రపీఠిశ్చ —

శ్రీమత్సృః ॥ స్థిత్యాచతస్మింస్తుమితేబ్రహ్మబ్రహ్మవిదాంవరః । ఉద్భవ
హుర్మహాతేజాస్తపోఘోరంసమాశ్రితః ॥ ౧ ॥ ప్రజ్వలన్నవతేజోభిర్రాభిస్సృభి
స్తమోనుదః । బభాసేనర్మధర్మస్థహస్రాశుశువాంశుభిః ॥ ౨ ॥ అథాన్యరూ
పమాస్థాయ * స్రష్టానారాయణోవ్యయః । ఆజగమమహాతేజాయోగాచార్యో
మహాయశాః ॥ ౩ ॥ సాక్షాదాచార్యశ్చమహిమాసూపిలోబ్రాహ్మణోవరః । ఉభావ
పిమహాత్మానాస్తువస్తాద్యేతత్సరౌ ॥ ౪ ॥ తౌప్రాస్తావూచతుస్తత్రబ్రహ్మణమమి
తౌజసమ్ । పరావరిపిశేషజ్ఞౌపూజితౌచమహద్భిః ॥ ౫ ॥ బ్రహ్మాత్మదృఢబద్ధశ్చ
విశాలోజగదాస్థితః । గ్రామణీస్సృభూతానాంబ్రహ్మత్రైలోక్యపూజితః ॥ ౬ ॥
తయోస్తద్వచనంశ్రుత్వాపిత్రోఽభ్యాహృతయోగః ॥ శ్రీసమానృతవాన్యోకా
న్యధేయంబ్రహ్మణశుశః ॥ ౭ ॥ పుత్రంస్వామిద్భువంచైవమితౌవరయితవాన్యపిః ।
తస్యాగ్రేవాగృతస్తథౌబ్రహ్మణమజహవ్యయమ్ ॥ ౮ ॥ సోత్పన్నమాత్రోబ్రహ్మణము
క్తవాన్మానసమృతః । కింతుర్మస్తవసాహాయ్యంబ్రవీశుభగవాన్యపిః ॥ ౯ ॥ బ్రహ్మ
యపషకపిలోబ్రహ్మేనారాయణవస్తథా । వదతేభవతస్తస్వంతతురుష్వమహా
మతే ॥ ౧౦ ॥ బ్రహ్మణస్తతదధంతుతదాభూయస్సమృద్ధితఃశుశ్రూషురస్మియువయోః
కింకరోమిక్యతాజ్ఞలిః ॥ ౧౧ ॥ శ్రీభగవాన్ ॥ యస్సత్సమక్షరంబ్రహ్మన్నష్టాచశవిధం
హితత్ । యత్సత్సంయదృతంతత్సుచరంపదమనుష్టర ॥ ౧౨ ॥ ఏతద్వచోశామ్రై
వయయాసదిశముత్తరామ్ । గత్వాచతత్రబ్రహ్మత్వమగమజ్ఞానతేజసా ॥ ౧౩ ॥

శ్చగతవస్త్రపితామహమ్ ॥ 32 ॥ రోదనాద్ద్రవిశాచైవరుద్రాభిరతస్త్పితాః ।

నిర్మతిశైవ్యవశమ్భురైస్తృతీయశ్చాపరాజితః ॥ 33 ॥ మృగోవ్యాధఃకపర్దీచదహనో

భకరశ్చవై । అహిర్భుధ్వశ్చభగవాన్సూపాలీచాపిబిజ్జతః ॥ 34 ॥ సేనానీశ్చమ

హాతేజాదుద్రావ్యైకాదశస్త్పితాః । తస్యామేవసురభ్యాంచగావోయజ్ఞేశ్వరాంశ్చ

వై ॥ 35 ॥ ప్రకృష్టాశ్చతథామాయాసురభ్యాంవశవోక్షరాః । అజాశ్చైవతమహం

సాశ్చతదైవామృతముత్రహమ్ ॥ 36 ॥ ఓషధ్యఃప్రవరాయాశ్చసురభ్యాస్తాసము

ద్ధితాః । ధగ్బుజ్జీవీస్తథాకామంసాధ్యాసాధ్యాన్వృజాయత ॥ 37 ॥ భవంచప్రభ

వంచైవచద్ద్రసాసురహంతథా । అరుణ్యంచారుణంచైవవిశ్వావసుబలధుర్వా ॥ 38 ॥

హవిర్యంచవితానంచవిధానశమితావపి । వశ్నిరంచైవభూతించసర్వాసురగమూద

నమ్ ॥ 39 ॥ సువర్వాణబృహత్కావీసాధ్యాలోకనమస్కృతా । తమేవానుగ

తాదేవీజనయామాసవైసురా ॥ 40 ॥ వరంచైవప్రథమంచేంద్రియంధ్రువహవ్య

యమ్ । విశ్వావసుంచృతీయంచచతుర్థంసోమమీశ్వరమ్ ॥ 41 ॥ తతోనురూపమా

యంచయమస్తస్మాదసస్తరమ్ । సప్తమంచతథావాయుహస్తమంధిర్మతీవసమ్ ॥ 42 ॥

ధర్మస్యావత్యమేతదైవసురభ్యాంసమజాయత । విశ్వేదేవాశ్చవిశ్వాయాంధర్మా

జ్ఞాతాభిత్రుతః ॥ 43 ॥ క్షీణశ్చైవమహాబాహుఃపుష్కరస్వనవచ । చాతుష

శ్చమనుశ్చైవతథామధుమహాబాహుః ॥ 44 ॥ విశ్వాంతశ్చవసుర్వాలోవిష్కాశ్చ

శ్చమహాయతాః । రురుశ్చైవససత్వాజాభాస్కరప్రతీమద్యుతిః ॥ 45 ॥ విశ్వా

ద్దేవాద్దేవమాతాపిశ్వేశాజ్జనయన్తుతా ॥ మరుత్సతీమరుత్సతోదేవానజనయన్తు

తా ॥ 46 ॥ అగ్నించక్షూరవిజ్ఞోతిసానిత్రంమిత్రమేవచ । అమరంశరవృష్టిం

చసుకర్షంచమహాభుజమ్ ॥ 47 ॥ విరాజంచైవవాచంచవిశ్వావసుమతీంతథా ।

అశ్వవస్తంచిత్రశ్శీంతథానిషధనంస్థప ॥ 48 ॥ హూయస్తంబాడబంచైవచారిత్రం

మదపన్నగమ్ । బృహస్తంచబృహద్రూపంతథావైపూతనానుగమ్ ॥ 49 ॥ మరుత్స

తీపురాజజ్ఞేపితావైమారుతాంగణా ॥ అదితిశశ్యపాజ్జజ్ఞేఅదిత్యాద్వాదశైవ

పిః ॥ 50 ॥ ఇంద్రోవిష్ణుర్భగస్త్యస్తామరుణోహ్యార్యమారపిః । పూషామిత్రశ్చధన

దోధాతాపర్జన్యవచ ॥ 51 ॥ ఏతేవైద్వాదశాదిత్యావరిష్టాస్త్రిదివాకసామ్ ।

అదిత్యస్యాశ్వినాసత్యాంజ్ఞాతేద్వాసుతావరా ॥ 52 ॥ తవశ్రేష్ఠానుశ్రేష్ఠా

త్రదివస్యాపిసమృతా । దనుస్తదానవాప్రజ్ఞేదితిర్దైత్యాన్వృజాయత ॥ 53 ॥ కాలా

తువైకాలకేయానసురానాక్షసాంస్తువై । అనాయుషాయాస్తనయావ్యాధయస్సు

మహాబలాః ॥ 54 ॥ సింహికాగ్రహమాతావైగర్భర్వజగనీమనిః । తామ్రాత్పపు

రసాంమాతాపుణ్యానాంభారతోద్భవా ॥ 55 ॥ క్రోధాయాస్సర్వభూతానిపితా

పాశ్చైవపార్థివ । జజ్ఞేయక్షగణాంశ్చైవరాక్షసాంశ్చవిశామ్పతే ॥ 56 ॥ చతు

దానినత్వానితథాగావస్తుసారసాః । సువన్ధాన్మక్షిణశ్చైవవిసతాయాంవ్యజాయ
 ॥ ౬౨ ॥ మహీభరాన్తస్సనాగాద్దేవీకద్రూర్వ్యజాయత । ఏవంవృద్ధింసమాగ
 యశ్చేల్లోకాఃపరస్పరమ్ ॥ ౬౩ ॥ తదావైపామగరంరాజన్నామిదుర్భావంమహా
 నః । ప్రాదుర్భావంపామగరస్తేమహాద్వైపాయనేరితః ॥ ౬౪ ॥ పురాణఃపు
 ష్పశ్చైవమయావిష్ణుర్వారిఃప్రభుఃకథితస్తేఽనుభూర్వేణసంస్తుతఃపరమర్షిభిః॥౬౫॥
 శ్చైవతదగ్ర్యంశృణుయాత్పురాణంసదానరఃపర్వసుచోద్దమంచ । అవాప్యలో
 త్సహివీతరాగఃపరత్రవైస్సర్గఫలానుభుక్తేః ॥ ౬౬ ॥ చతుషమమనసావాచా
 య్కణాచచతుర్విధమ్ । ప్రసాదయతియఃకృష్ణంతస్త్వేకృష్ణఃప్రసీదతి ॥ ౬౭ ॥ రాజా
 లభతేరాజ్యమధనశ్చోద్దమంధనమ్ । శ్రీణాయుర్లభతేచాయుస్సుతకామాస్సు
 సంస్తథా ॥ ౬౮ ॥ యజ్ఞావేదాస్తథాకామాస్తపాంసఃపివిధానివ । ప్రాప్నోతివి
 సంపుణ్యంవిష్ణుభక్తోధనానిచ ॥ ౬౯ ॥ యద్యత్సామయతేకీర్ణ్యత్తత్తల్లోకేశ్వరా
 యవేత్ । ఏషపామగరకోనామప్రాదుర్భావోమహాత్మనః ॥ ౭౦ ॥ కీర్తితస్తేమహా
 గవ్యాసశ్రుతినిదగ్ధనాత్ । సర్వంవిహాయయత్తమంపఠేత్పామగరకంహరేః ॥ ౭౧॥
 ప్రాదుర్భావంమనుశ్రేష్ఠతథాపృథుభంభవేత్ ॥ ౭౨॥ * * *

ఇతిశ్రీమత్పురురాణేపద్మోద్భవప్రాదుర్భావకథనేట్రవ్యదికృతవేదా
 దిసృష్టిర్మాను సప్తత్యుత్తర శతతమోఽధ్యాయః.

శ్రీవిష్ణుమహిమానువర్ణనమ్.

శ్రీమత్పుః ॥ విష్ణుత్వంశృణుమేవిష్ణోర్వారిత్వంవకృతేయగే । వైకుణ్ఠత్వంచ
 కీవేమకృష్ణత్వంచమానుషేషుచ ॥ ౧ ॥ ఈశ్వరస్యహితస్యేషాకర్మణాంగహనాగ
 ః । సప్తమిత్యతితాన్మవ్యాంశ్చశృణురాజస్యథాతథమ్ ॥ ౨ ॥ అవ్యక్తోవ్యక్తిలిజ్జ
 యఏషభగవాన్పురుషః । నారాయణోహ్యనన్తాన్తావ్రభవోఽవ్యయఏవచ ॥ ౩॥
 ఏషనారాయణోభూత్వాహరిరాసీస్సనాతనః । బ్రహ్మచాయశ్చసోమశ్చధర్మశ్చ
 శృణోహస్మతిః ॥ ౪ ॥ అదితేరపిపుత్రత్వమేవయాతోయగేయగే । ఏషవిష్ణురితిఖ్యా
 తఇన్ద్రస్యావరజోవిభుః ॥ ౫ ॥ ప్రసాదజంచాస్యవిభోరదిత్యాఃపుత్రకారణమ్ । వ
 సాధ్యంసురశత్రూణాందైత్యదానపరక్షపామ్ ॥ ౬ ॥ ప్రధానాత్మాపురాహ్యేషబ్ర
 హ్మణమస్యజత్పరుః । సోఽస్యజత్పూర్వపురుషఃపురాకల్పేప్రజాపతీః ॥ ౭ ॥ అ
 స్యజన్మానవాన్తత్రబ్రహ్మవంశాననుత్తమాః । తేభ్యోభవన్మహాత్మభ్యోబహుధా
 బ్రహ్మశాశ్వతమ్ ॥ ౮ ॥ ఏతదాశ్చర్యభూతస్యవిష్ణోఃకర్మానుకీర్తనమ్ । కీర్తనీయస్య
 గోకేమకీర్త్యమానంనిబోధమే ॥ ౯ ॥ పృతేపృత్యైవధేతత్రవర్తమానేకృతే
 యగే । ఆసీత్తైరిలోక్యవిఖ్యాతస్సద్భామిమస్తరకామయః ॥ ౧౦ ॥ యత్రతే

దానవోమోరాస్సర్వేసక్తాగ్నిమదర్జయః । ఘృద్విదేవగణాన్వసర్వాన్వసయతో
 రగరాతుసాన్ ॥ ౧౧ ॥ తేవశ్యమానాపిమఖాఃక్షీణప్రహరణాఃకే । త్రాతారం
 వనసాజన్తుదేవసారాయణంప్రభుమ్ ॥ ౧౨ ॥ పశన్తీన్నస్తరేమేఘసర్వాణా
 క్తారవర్చసః । సారకచద్విగ్రహగణాంఘాదయస్తప్తతేనభః ॥ ౧౩ ॥ కేలుపద్య
 ద్దణోపేతాఘోరగర్హాదకారిణః । అన్యోన్యయోగాభిహతాఃప్రవపుస్సప్తమారు
 తాః ॥ ౧౪ ॥ దీప్తతోయాశశఃఘవైర్వజ్రవేగాణలానతైః । నవైస్సుఘోరైరుత్ప
 తైర్దవ్యమానమివాహురమ్ ॥ ౧౫ ॥ పేతురులగ్నహస్రాణిపేతుఃఖచరాణ్యపి
 దివ్యాశచపిమానానివపతన్తున్మృతత్త్విచ ॥ ౧౬ ॥ చతుర్భుగతివర్యాయేలోకా
 నాయుద్భయంభవేత్ । అరూపవద్విగాహానితన్మిన్నుత్సావితనగ్ననే ॥ ౧౭ ॥ జా
 తంచక్ష్మృభంసర్వంసప్తజ్ఞాయతేకిచ్ఛసాతిమిరౌఘపరిక్షిప్తానరేజాశ్చదిశోదశ ॥ ౧౮ ॥
 వివేకరూపిణీకాలీకాలమేఘవనస్థితా । ద్యౌర్మఖాత్యుభూతారాఘోరేణత
 మసావృతా ॥ ౧౯ ॥ తాన్లుసోఘాన్వసతిమిరాద్యౌరభ్యముక్తిప్రసప్తభుః । వ
 పుస్సద్వర్షయామాసదివ్యంకృష్టంవపుర్వరిః ॥ ౨౦ ॥ బలాహకాజ్ఞానభంబలాహకత
 నూరుహమ్ । తేజసావపుషాచైవర్చస్థంకృష్టమివాచలమ్ ॥ ౨౧ ॥ దీపశీతాహుర
 ధరంతప్తకాఞ్చనభూషణమ్ । ధూమాన్ధకారవపుషంయుగాన్తాగ్నిమోద్ధితమ్ ॥ ౨౨ ॥
 చతుర్ద్విగుణపీనాంసంకీర్తితచ్ఛన్నమూర్ధజమ్ । బభౌచామికరప్రభైర్వరాయుధైరుప
 శోభితమ్ ॥ ౨౩ ॥ చంద్రాగ్రకంఠోద్యోగంగిరికూటమివోచ్ఛ్రితమ్ । నన్దకానన్ది
 తకరంశరాశీపవధారిణమ్ ॥ ౨౪ ॥ శక్తిచిత్రబలోదగ్రంశక్తిచక్రకాధరమ్ ।
 విష్ణుశైలంతుమామూలంశ్రీవత్సంశౌర్జ్యధ్వజమ్ ॥ ౨౫ ॥ త్రదశోదాంఘలదంస్వగ్దస్త్రీ
 చారుపల్లవమ్ । సర్వలోకనమస్కృత్యంసర్వసశ్యమనోహరమ్ ॥ ౨౬ ॥ నానా
 విమానవిటపంతోయదామృతాఘసమమ్ । విద్యాహజ్జాగరసాగాఢ్యంసహాభూత
 ప్రసోహణమ్ ॥ ౨౭ ॥ పశేషపత్తైర్నిదితంగ్రహనక్షత్రపుష్పితమ్ । దైత్యలోకమ
 హాసూన్ధంపర్వలోకప్రకాశనమ్ ॥ ౨౮ ॥ సాగరాకారగర్హాదంరసాతలతలాశ్ర
 యమ్ । నాగేష్వరిసాతవితనంపతయన్త్రినీషేపితమ్ ॥ ౨౯ ॥ శీలార్థచారుగధా
 ధ్యంసర్వలోకహాహుమమ్ । అవ్యక్తానస్తసలిలంవ్యక్తహజ్జాగరఫేలమ్ ॥ ౩౦ ॥
 మహాభూతతరజ్ఞోఘంగ్రహనక్షత్రబుచ్చవమ్ । విమానవాహనైర్వాప్తంతోయ
 దాడన్యరాసులమ్ ॥ ౩౧ ॥ జన్తునస్సృగణాకీర్ణంశైలశక్తిభుజైరుత్పతమ్ । త్రైగు
 ణ్యవిషయావర్తంసర్వలోకతమిగ్ధిలమ్ ॥ ౩౨ ॥ వీరవృక్షలతాగుల్మంభజక్లాన్యప్త
 శైవలమ్ । ద్వాదశరగ్మహాదీప్తిపంరుద్రైకాదశపత్తినమ్ ॥ ౩౩ ॥ వస్వప్తవర్షతో
 పేతంత్రైగ్లోక్యామ్నోమహాలాదధిమ్ । సద్భ్యాసద్భ్యాశివలిలంసువర్ణానిలసేవిత
 మ్ ॥ ౩౪ ॥ దైత్యయతుగణగ్రాహంత్యోగణరుహసులమ్ । పితామహమహావీర్యం

స్వర్గస్త్రీరత్నశోభితమ్ ॥ ౩౫ ॥ శ్రీకీర్తికాన్తిలక్ష్మీభిర్నదిభిరుపశోభితమ్ । కాల
యోగిమహాపర్వప్రళయోత్పత్తివేగినమ్ ॥ ౩౬ ॥ తత్సంయోగమహాపారం నారా
యణమహాగ్న్యమ్ । దేవాదిదేవంపరదంభక్తానాంభక్తివత్సలమ్ ॥ ౩౭ ॥ అనుగ్రహ
కరందేవంప్రశాంతికరణంశివమ్ । హర్యశ్వరథసంయుక్తేషుపర్ణధ్వజశోభితే ॥ ౩౮ ॥
గ్రహచన్ద్రాగ్రరవితేమన్దరాక్షవరావృతే । అనన్తరశ్చిసంయుక్తేవిస్త్రీగ్నేమేరుగ
హ్వరే ॥ ౩౯ ॥ తారారవిత్రకుసుమేగ్రహనక్షత్రబద్ధరే । భయేవ్యభయదంవ్యో
మ్మిదేవాదైత్యపరాజితాః ॥ ౪౦ ॥ దదృశుస్తేఘ్రతందేవంపిష్యలోకమయేరథేతం
కృతాంజలయస్సర్వేదేవాశ్చక్రపురోగమాః ॥ ౪౧ ॥ జయశబ్దంపురస్కృత్యశర
ణ్యంశరణంగతాః । సతేహంతాంగిరంశ్రుత్వాపిష్ణుర్దేవతదైవతమ్ ॥ ౪౨ ॥ మ
నశ్చక్రేవినాశాయదానవానాంమహామృతే । ఆకాశేతుష్టితోవిష్ణురుద్రమంపపురా
స్థితః ॥ ౪౩ ॥ ఉవాచదేవతాస్సర్వాస్సప్రతిజ్ఞమిదంపదః । శాన్తింప్రజతభ
ద్రంవోమాభైష్టమరుతాంగణాః ॥ ౪౪ ॥ జితామేదానవాస్సర్వేత్రిలోక్యంప్రతి
గృహ్యతామ్ । తేతస్యసత్యధర్మస్యపిష్టోర్వాశ్యేనతోషితాః ॥ ౪౫ ॥ దేవాః
ప్రీతంపరాంజగ్ముఃప్రాశ్యోమృతమివామరాః । తతఃకుసుమవన్దాశివమన్తశ్శవలా
హకాః ॥ ౪౬ ॥ ప్రపపుశ్చశివావారాఃప్రసన్నాశ్చదిశోదశ । శుద్ధప్రభాశివ్యోతీం
షిసోమంచక్రఃప్రదక్షిణమ్ ॥ ౪౭ ॥ నవిగ్రహంగ్రహశ్చక్రఃప్రసన్నాశ్చాపిసద్ధవః ।
విరజసాభవన్మాగ్ధాఃప్రసన్నావీధయస్త్రయః ॥ ౪౮ ॥ యథార్థమూహుస్సరితో
నాపిమతుభిరేర్థవాః । ఆసంఖ్యభాసిన్ద్రియాశిరరాణామన్తరాత్మను ॥ ౪౯ ॥
మహర్షయోవీతశోకావేదానుచ్చైరధీయత । యజ్ఞేషుపహవిర్యాగంశివమావచపా
వకః ॥ ౫౦ ॥ ప్రవృత్తధర్మసంవృత్తాలోకాముదితమానసాః । పిష్టోర్దత్తప్రతిజ్ఞస్య
శ్రుత్వారినిధనేగిరమ్ ॥ ౫౧ ॥ * * * *

ఇతిశ్రీమత్సృపురాణే పద్మోద్భవప్రాదుర్భావకథనే శ్రీవిష్ణుమహిమాను
వర్ణనాది కథనంనామ ఏక సప్త త్యు త్త ర శ త త మో ధ్యా యః.

— శ్రీవిష్ణుప్రతిజ్ఞానన్తరందైత్య దానవాదికృతయ్యుద్ధోద్వోగః ౩ —

శ్రీమత్సృపః ॥ తత్రాభయంవిష్ణువచశ్శ్రుత్వాదైతేయదానవాః । ఉద్యో
గంవిపులంచక్రర్యుద్ధాయవిజయాయచ ॥ ౧ ॥ మయస్తుకాఞ్చనమయంక్రిసల్వాయ
తమతురమ్ । చతుశ్చక్రంసువిపులంకర్మితంచమహాయుగమ్ ॥ ౨ ॥ కిజ్జిణీజాలగర్భో
పంద్విపవర్తపరిమృతమ్ । రుదిరంరత్నజాలైశ్చహేమజాలైశ్చశోభితమ్ ॥ ౩ ॥
ఋవాప్యగగణాకీర్ణంపక్షిపక్షివిరాజితమ్ । దివ్యాస్త్రీరూశీరధరంపయోధరని
నాదితమ్ ॥ ౪ ॥ స్వతుంరథపరోదారంసూపస్థంగగనోపమమ్ । గదాపరిఘసమ్భూ

స్థంమూర్తిమన్తమివార్ణవమ్ ॥ ౫ ॥ హేమకేయూరవలయంచద్వైమణ్ణలకూబరమ్ ।
 సపాతకధ్వజోపేతంసాదిత్యమివమన్దరమ్ ॥ ౬ ॥ గజేంద్రాభోగవపుషంకృచిత్రేన
 రివర్చసమ్ । యుక్తమృతసహస్రేణసమృద్ధామృదనాదితమ్ ॥ ౭ ॥ దీప్తమా
 కాశగండివ్యంరథంపరరథారుణమ్ । అభ్యతిష్ఠద్రణాకాక్షీమేరుందీప్తమివాంశు
 మా ॥ ౮ ॥ తారముతోగ్రశవిస్తారంసర్వంహేమమయంరథమ్ । శైలాకారమస
 మృభంసీలాజ్జనవయోపమమ్ ॥ ౯ ॥ కాన్డాయసమయందివ్యంలోహేషాబద్ధకూబ
 రమ్ । తిమిరోద్ధారికిరణంగర్జన్తమివతోయదమ్ ॥ ౧౦ ॥ లోహజాలేనమహతాసగ
 వాయేణదంశితమ్ । ఆయనైఃపరిమైఃపూర్ణంయేవశీయైశ్చముద్గతైః ॥ ౧౧ ॥ ప్రా
 నైరస్త్రైశ్చవివిధైరసంయుక్తైశ్చకణ్డతైః । శోభితంత్రాసనీయైశ్చతోమరైశ్చపర
 శ్వదైః ॥ ౧౨ ॥ ఉద్యన్తద్విషతాంహేతోర్ద్వితీయమివమన్దరమ్ । యుక్తంఖరస
 హస్రేణసోధ్యారోహద్రథోత్తమమ్ ॥ ౧౩ ॥ విరోచనస్తుసమృద్ధోగదాపాణిరవస్థి
 తః । ప్రముఖేతస్యనైస్యస్యదీప్తశృజ్జివాచలః ॥ ౧౪ ॥ యుక్తంహయసహస్రేణ
 హయగ్రివస్తుదానవః । స్యద్దనంవాహయామాససహతాక్షికమర్దనః ॥ ౧౫ ॥ వ్యా
 యతంకిష్కసాహస్రంధనుర్విష్కారయన్తహత్ । వారాహఃప్రముఖేతస్థాసప్రరోహ
 జ్జివాచలః ॥ ౧౬ ॥ ఖరస్తువితురందర్పాన్నేత్రాభ్యాంరోషజంబలమ్ । స్ఫురద్ధన్తో
 స్థనయనంసక్తామంసోభ్యకాక్షైత ॥ ౧౭ ॥ త్వష్టాత్వష్టగజంఘోరంయానమాప్తా
 యదానవః । పూర్వాహితుందానవంపూర్వాంపరిచక్రామవీర్యవా ॥ ౧౮ ॥ విప్రదిత్తిమ
 తశ్చైవశ్వేతమణ్డలభూషణః । శ్వేతశైలప్రతీకాశోయుద్ధాయాభిముఖస్థితః ॥ ౧౯ ॥
 అరిష్టోబలిపుత్త్రీస్తువరిష్టాద్రిశిలాయథః । యుద్ధాయాభిముఖస్తస్థాచరాచరవికమ్ప
 నః ॥ ౨౦ ॥ కిశోరస్త్యభినంహద్వాతిగ్రశోరజ్జవచోదితః । సబలాదానవాశ్చైవస
 న్నహ్యద్రేయధాక్రమమ్ ॥ ౨౧ ॥ అభవద్దైత్యనైస్యస్యమధ్యేరవిరోదితః । లహ
 స్తులహ్యమేఘాభఃప్రలహ్యమృరభూషణః ॥ ౨౨ ॥ దైత్యపూర్వాంగతోభాతినసీహ
 రజ్జివాంశుమా ॥ స్వర్భాసురాస్యయోధీతుదతనాస్థేక్షణాయథః ॥ ౨౩ ॥ హ
 సంస్థితీహిన్యానాంప్రముఖేసమహాగ్రహః । అన్యేహయగతాస్తత్రగజసూర్ధగ
 తాఃపరే ॥ ౨౪ ॥ సింహవ్యాఘ్రగతాశ్చన్యేవరాహక్షేమచాపరే । కేచిద్ధరోత్ప్ర
 గన్తారఃకేచిత్తోయదవాహనాః ॥ ౨౫ ॥ పదాతినోపరేదైత్యాభీషణావికృతాననాః ।
 ఏకపాదాద్విపాదాశ్చనృతుర్యుద్ధకాక్షీణః ॥ ౨౬ ॥ ఆసోఽటయన్రోబహవఃక్షేత్ర
 ప్రశ్పగజోపరి । దృప్తశాస్త్రాలనిష్ఠోహనేదుద్దానవపుష్కవాః ॥ ౨౭ ॥ తైర్గదాపరిఘై
 రుగ్రైశ్శిలాముసలపాణయః । బహుభిఃపరిఘాకారైస్తర్జయన్విస్తదేవతాః ॥ ౨౮ ॥
 పాశైశ్చఖడ్గైశ్చతథాతోమరాఙ్గుళపట్టనైః । చక్రీమప్రేతస్సేషశ్చిత్తధారైశ్చము

గర్వైః ॥ ౨౯ ॥ గర్జితైశ్చైశ్చైశ్చపరిమైశ్చోత్తమాయుధైః । చక్రైశ్చదైత్యత్రై
రాశ్చక్రరాసద్భితంబలమ్ ॥ ౩౦ ॥ ఏవంతుదానవంపైస్యంసర్వంయుధమదోత-టమ్ ।
దేవాసభిముఖంతస్థామేఘానీకమివాద్భుతమ్ ॥ ౩౧ ॥ తదద్భుతందైత్యసహస్ర
గాఢంవాయుగ్నితైలామ్బుదతోయకల్పమ్ । బలంరణోఘాభ్యుదయాభ్యుదీప్తంయు
యుత్యవోస్త్యుతమివాబధాసే ॥ ౩౨ ॥ * * * * *

ఇతిశ్రీమత్యుపురాణే దేవదానవసంక్రామే తారకామయాదికృతసేనా
సన్నాహకథనంనామ ద్విసప్తత్యుత్తరశతతమోఽధ్యాయః.

— వి తార కా మ య యు ధ్దా ధం దే వ కృ త సే నా స న్నా హః ॥ —

శ్రీమత్యుః ॥ శ్రుతస్తేదైత్యసైన్యస్యవిస్తారోరవినన్దన । సురాణామపిసైన్య
స్యవిస్తారంవైష్ణవంశృణు ॥ ౧ ॥ ఆదిత్యావసవోరుద్రాహ్యశ్వినోచమహాబలా । స
బలాస్ససగుశ్చైవసన్నహ్యస్తయథాక్రమమ్ ॥ ౨ ॥ పురుహూతశ్చపురతోలోక
పాలసహస్రదృక్ । అగ్రసేస్సర్వదేవానామారురోహసురద్విపమ్ ॥ ౩ ॥ మధ్యేచా
స్యరథస్సర్వపక్షీప్రవరంహసః । సుచారుచక్రచరణోహేమవజ్రవరిష్కృతః ॥ ౪ ॥
దేవగర్ధస్థయితోమైరనుయాతస్సహస్రశః । దీప్తిమద్భిస్సదస్యైశ్చదేవబ్రహ్మద్విభి
ష్టుతః ॥ ౫ ॥ వజ్రవిస్ఫూర్జితోద్భూతైర్విద్యుద్విద్యాయుగోదితైః । యుక్తోవలాహ
కగణైఃపర్వతైరివకామనైః ॥ ౬ ॥ యమాదాఢసృభగవాన్సర్వేతిసకలంజగత్ । హ
విర్ధానేషుగాయత్రీవిప్రామఖముఖేస్థితాః ॥ ౭ ॥ స్వర్గేశక్రానుయాతేషుదేవతూ
ర్యనినాదిషు । సైన్యేసముపసృత్యన్తిశతశోహ్యవ్రరోగణాః ॥ ౮ ॥ కేతునానాగరా
జేనరాజమానోయథారవిః । యుక్తోహయసహస్రేణమనోమారుతరంహసా ॥ ౯ ॥
ససృష్టనవరోభాతిగుప్తామాతలినాతదా । కృష్ణంపరివృతోమేరుర్భాస్కరస్యేవతే
జసా ॥ ౧౦ ॥ యమస్తదణ్డముద్యమ్యకాలయుక్తంచముగ్ధరమ్ । తస్థాసురగణానీకే
దైత్యాన్నాదేసభీషయ ॥ ౧౧ ॥ చతుర్భిస్సాగరైర్ద్యుక్తోలేలిహాదైత్యపన్ననైః ।
శఙ్ఖముక్తాఙ్గదధరోవిభ్రాత్రోయమయంవపుః ॥ ౧౨ ॥ కాలపాశాస్త్రసమాభిభ్యౌ
హయైశ్చశిరోవమైః । వాయ్విరితజలాకారైఃకుర్వన్తీలాస్సహస్రశః ॥ ౧౩ ॥ పా
ణ్డురోద్భూతవసనఃప్రవాళరుచిరాఙ్గదః । మణిశ్యామోత్తమవపుష్పారతారాద్భితో
దరః ॥ ౧౪ ॥ వరుణఃపాశభృన్త్యధ్యేదేవానీకేసతస్థవా ॥ యుద్ధవేలామఖిలపగ్ని
న్నవేలత్రివార్ణవః ॥ ౧౫ ॥ యక్షరాక్షసనైన్యేనగుహ్యకానాంగజైరపి । యుక్త
శ్చశఙ్ఖపద్మాభ్యాంనిధీనామధిపఃప్రభుః ॥ ౧౬ ॥ రాజరాజేశ్వరశ్రీమాన్దదాపాణిరదృ
శ్యత । విమానయాంయాధనదోవిమానేపుష్పకేస్థితః ॥ ౧౭ ॥ సరాజరాజశృణుభేద
నేశోసరవాహనః । ఉత్పాణమాస్థితస్సక్ష్యేసాత్పాదవశిషస్త్వయమ్ ॥ ౧౮ ॥ పూ
ర్వపక్షంసహస్రాక్షపితృరాజశ్చదక్షిణమ్ । వరుణఃపశ్యమంపక్షముత్తరంసరవాహ

సః ॥ ౧౯ ॥ చతుర్థయ్యుక్తాశ్చత్వారోలోకపాలామహాబలాః । స్వామిదిక్షు స్త్య
 రక్షంతస్యదేవబలస్యతు ॥ ౨౦ ॥ సూర్యస్సప్తాశ్వయక్తేనరథేనామితగామినా ।
 శ్రీయాజాబ్జల్యమానేనదీప్యమానైశ్చరత్నిభిః ॥ ౨౧ ॥ ఉదయాస్తమచక్రేణమేరు
 పర్వతగామినా । త్రిదివద్వారచక్రేణతపతాలోకమవ్యయమ్ ॥ ౨౨ ॥ సహస్రరత్ని
 యుక్తేనభాజమానేనతేజసాచచారమధ్యేదేవానాంద్వాదశాత్వాదితేశ్వరః ॥ ౨౩ ॥
 సోమశ్వేత్తైర్నయైర్యాతిస్యస్తనేశీతరత్నివాక్ ॥ హిమతోయప్రపూర్ణాభిర్భూభిరా
 ప్తాయయిష్టగత్ ॥ ౨౪ ॥ తమృతపూగానుగతంశిశిరాంశుంద్విజేశ్వరమ్ । శ
 శచ్చాయాజ్ఞితతనుంనైశస్యతమసంతుయమ్ ॥ ౨౫ ॥ జ్యోతిషమీశ్వరంవ్యోమ్ని
 రసానాంరసదంప్రభుమ్ । ఓషధీనాంపవిత్రాణాంనిధానమమృతస్యచ ॥ ౨౬ ॥ జగ
 తఃప్రథమంభాగంసౌమ్యంసత్యమయంరథమ్ । దదృశుర్దానవాసోసంహిమప్రహరణం
 స్థితమ్ ॥ ౨౭ ॥ యఃప్రాణస్సర్వభూతానాంపశ్యధాభిద్యతేస్తవ । సప్తసూర్దగతా
 ల్లోకాంస్త్రీప్రధారచకారచ ॥ ౨౮ ॥ యమాహురగ్నికర్తారంసర్వప్రభవమీశ్వరమ్ ।
 సప్తస్వరగతోయాశ్వసత్యంగీర్షిరుదీర్యతే ॥ ౨౯ ॥ యంవదన్త్యుత్తమంభూతంయం
 వదన్త్యశరీరిణమ్ । యమాహురాకాశగమంశీఘ్రగంశబ్ధయోగినమ్ ॥ ౩౦ ॥ స
 వాయుస్సర్వభూతానాముచ్ఛాతస్సేన్వనతేజసా । వాతైఃప్రత్యథయన్దైత్యావృత్తి
 లోమంసతోయదః ॥ ౩౧ ॥ మరుతోదేవగర్భర్వావిద్యాధరగజైస్సహ । చక్రీమరసి
 భిశ్చబైర్నిర్మిత్తైరివపన్నైః ॥ ౩౨ ॥ సృజన్తస్సర్వపతయస్త్రీప్రంరోషనయంపవమ్ ।
 శరభూతాదివీద్రాణాంచేరుర్వ్యాతాననాదివి ॥ ౩౩ ॥ పర్వతైశ్చశిలాశృజైశ్చత
 శాఖైశ్చపాదపైః । ఉపతథ్ఘస్సరగణాఃప్రహర్తుండానవంబలమ్ ॥ ౩౪ ॥ యస్స
 దేవోహృషీకేశఃపద్మనాభస్త్రీవిక్రమః । యుగాన్తేకృష్ణవర్ణాభోవిశ్వస్యజగతఃప్ర
 భుః ॥ ౩౫ ॥ సర్వయోగస్సనభుహవ్యభుక్క్రతుసంస్థితః । భూమ్యపోవ్యోమభూతా
 త్త్వాశ్యామశ్శృంగిరోలిరిహ ॥ ౩౬ ॥ సారగ్దిప్తిప్రభృదివ్యముత్తమోత్తమతేజసమ్ ।
 అరిష్టుమమరాదీనాంచక్రంగృహ్యగదాధరః ॥ ౩౭ ॥ సవ్యేనాలవ్యుమహతీంసర్వా
 సురవిగాశసీమ్ । కరేణకాలీంపపుషాశత్రుకాలప్రదాంగదామ్ ॥ ౩౮ ॥ అనైర్వర్భుజైః
 ప్రదిప్తాభైర్భుజగారిధ్వజఃప్రభుః । దధారాయుధజాతానిశృంగ్లాదినిమహాబలః ॥ ౩౯ ॥
 సకశ్యపస్యాత్మభువంద్విజంభుజగభోజనమ్ । పవనాధికసజ్జాశంగగనత్యోభకం
 భగమ్ ॥ ౪౦ ॥ భుజగేద్ద్రోణవదనేనివిష్టేనవిరాజితమ్ । మహేద్ద్రోణామృతస్యా
 ధేవజ్ఞేణకృతలక్షణమ్ ॥ ౪౧ ॥ అమృతారమ్భనిర్మక్తంమందరాద్రిమివోచ్ఛ్రితమ్ ।
 దేవాసురవిమర్దేషుబహుశోదృప్తవిక్రమమ్ ॥ ౪౨ ॥ శిఖనంబలినంచైవతప్తకుణ్డలభూ
 వణమ్ । విచిత్రపత్రపసనంధాతుమన్తమివాచలమ్ ॥ ౪౩ ॥ స్థితక్రోధావలమ్బేన

శీతాంశుసమతేజసా । భోగిభోగారిసక్తేనమణిరత్నేనభాస్వతా ॥ ౪౪ ॥ పత్య
భ్యాంచారుషత్రాభ్యామావృత్యదిపిలీలయా । యుగాస్తేసేస్త్రహాపాభ్యాంతోయ
దాభ్యామివాహ్నుమ్ ॥ ౪౫ ॥ నీలలోహితపీతాభివతాకాభిగలజ్యోతమ్ । కేతు
వేషప్రతిచ్ఛన్నంమహాకాయనికేతనమ్ ॥ ౪౬ ॥ అరుణావరజంశ్రీమానానుహ్యసమరే
పిభుః । సువర్ణవర్ణవపుషాసువర్ణంభోవరోత్తమమ్ ॥ ౪౭ ॥ తమస్వయందేవగణాము
నయశ్చసమాహితః । గీర్భిఃపరమమన్త్రాభిస్తుష్టుపుశ్చగదాధరమ్ ॥ ౪౮ ॥ తదైస్వ
శ్రవణసంశ్లిష్టంవైవస్వతపురస్సరమ్ । ద్విజరాజపరిక్షిప్తందేవరాజవిరాజితమ్ ॥ ౪౯ ॥
చస్త్రప్రభాభిర్విపులంయుద్ధాయసమవర్తత । పవనావిధ్విన్యోషంప్రదీప్తంచహుతాశ
నమ్ ॥ ౫౦ ॥ విష్ణోర్విష్ణోశ్చభ్రాజిష్టోస్తేజసాచసమాన్యగమో బలంబలబహుద్వైతం
యుద్ధాయసమవర్తత ॥ ౫౧ ॥ స్వస్త్యస్త్రదేవేభ్యశ్చిత్తబృహస్పతిరభాషతాస్వస్త్యస్త్ర
దానవానీకేఉశనావాక్యమబ్రవీత్ ॥ ౫౨ ॥ * * * *

ఇతిశ్రీమస్వపురాణే దేవదానవసక్తామే దేవకృత సమరస

న్నాచూనామ త్రిసప్తత్యుత్తర శతతమోధ్యాయః

——శ్రీదేవాసురయుద్ధమ్.౩—

శ్రీమత్స్వః ॥ తాభ్యాంబలాభ్యాంసంజజ్ఞేతుములోఽగ్రహస్తదా । సురాణా
మసుగాణాంచపరస్పరజయైషిణామ్ ॥ ౧ ॥ దానవానైవతైస్సాన్ధంనానాప్రహరణో
ద్యతాః । సమీయుర్భుధ్యవానావైవర్తతాశ్చవర్వతైః ॥ ౨ ॥ తస్మిన్నాసురసన్ధు
స్థంయుద్ధమభ్యుత్థతంబభౌ । ధర్మాధర్మసమాయుక్తందభేదవినయనచ ॥ ౩ ॥
తతోరథైఃప్రజపితైర్వారణైశ్చప్రహోదతైః । ఉన్నతద్భిశ్చగగనమసిహస్తైస్సమస్త
తః ॥ ౪ ॥ ఊర్విమాణైశ్చమునైఃపాపైర్భుజైశ్చసాయితైః । చాపైర్విషాభ్యుమాణై
శ్చపాత్యమానైశ్చముగ్ధతైః ॥ ౫ ॥ తమృద్ధమభవద్ధోరందేవదానవసంజులమ్ । జగ
తస్త్రాసజనసంయుగసంవర్తకోపహమ్ ॥ ౬ ॥ స్వస్తాప్రముక్తైఃపరిఘైర్విప్రయుక్తై
శ్చవర్వతైః । దానవాస్సనురేజఘ్నదేవానిస్త్రాపురోగమా ॥ ౭ ॥ తేవధ్యమానా
బలిభిర్దానవైర్దయకాక్షిభిశ్చ । వివర్ణవదనాదేవాజన్మగార్తింపరాంఘృథే ॥ ౮ ॥
తేఽస్త్రశూలప్రమథితాఃపరిఘైర్భుగ్నమస్తకాః । భిన్నోగసాగదితస్తతేర్వేమూర
క్తంప్రణైర్ముహుః ॥ ౯ ॥ వేషితాశ్శరజాలైశ్చనిర్భతాశ్చశరైఃకృతాః । ప్రవిష్టా
దానవీంమాయాంనాశకుస్తేపిచేష్టితుమ్ ॥ ౧౦ ॥ అస్తంగతమివాభాణిదాణస
ద్యశాకృతీ । బలంసురాణామసురైర్నిష్ప్రియత్నాయుతంకృతమ్ ॥ ౧౧ ॥ దైత్యచా
పమృతాన్తోరాశ్చిత్వాప్రజేణతాశ్చురా ॥ శక్రౌదైత్యబలంఘోరవివేశబహు
లోచనః ॥ ౧౨ ॥ సదైత్యప్రముఖాన్మృతావద్రానవబలంమహత్ । తామసేనా

స్త్రాజాతేనతమోభూతమథాకరోత్ ॥ ౧౩ ॥ తే స్యాన్యం నావబుధ్యంతైత్యా
 నాంవాహనానిచ । ఘోరేణతమసావిష్టాపురుషాతస్య తేజసా ॥ ౧౪ ॥ మాయా
 పాతైర్విముక్తాస్తుయత్నవస్తసురోత్తమాః । పూంపిదైత్యసంక్టానాంతమోభూతా
 న్యపాతయత్ ॥ ౧౫ ॥ అపద్వస్తావిసంజ్ఞాశ్చతమసాజ్ఞసవర్షసా । పేతుస్తేదానవ
 గణాశ్చిన్నపయోథివాద్రయః ॥ ౧౬ ॥ తస్యనీభూతదైత్యేస్త్రమన్ధకారమివాన్తవే ।
 దానవందేవకదనంతమోభూతమివాభవత్ ॥ ౧౭ ॥ తదాస్పృశంతహమాయాంమ
 యస్తాంతామసీంముహుః । యగాన్తోద్యోతజననీంస్పృష్టామార్వేణవహ్నినా ॥ ౧౮ ॥
 సాదదాహతతస్సర్వాన్తాయామయవికల్పితా । దైత్యాశ్చైదిత్యవపుషస్సద్వఉత్త
 స్థురాహవే ॥ ౧౯ ॥ మాయామార్వీంసమాసాద్యదహ్యమానాదివాకసః । భజేరే
 చద్వ్రవిషయంశీతాంశుంసలిలప్రదమ్ ॥ ౨౦ ॥ తేనహ్యమానాహ్యార్వేణవహ్ని
 నానప్తచేతసః । శశంసుర్వజిణందేవాస్సస్తప్తాశ్శరణైషిణః ॥ ౨౧ ॥ సస్తప్తేమా
 యయాప్తస్యేహన్యమానేవదానవైః । చోదితోదేవరాజేనవరుణోవాక్యసుబ్రవీ
 ————— శ్రితస్త్రాయవరుణోపదిష్టబడబాసలోస్పృష్టిస్తన్వాయావృత్తాస్తశ్చక్రి —————
 త్ ॥ ౨౨ ॥ ఔర్వోబ్రహ్మద్విజశ్శక్తతపస్తేపేసుదారుణమ్ । ఔర్వస్త్యపూర్వదేజస్వస
 ద్యశోబ్రహ్మణోగుణైః ॥ ౨౩ ॥ తంతపస్తమివాదిత్యంతపసాజగదవ్యయమ్ । ఉపత
 స్థర్మునిగణాదివ్యదేవద్విభిస్సహ ॥ ౨౪ ॥ హిరణ్యకశిపుత్రైవదానవోదానవేశ్వరః । ఋ
 షింవిజ్ఞాపయామాసపురారిసమతేజసమ్ ॥ ౨౫ ॥ ఊచుర్భ్రహ్మర్షయస్తంతువచ
 నంధర్మసంహితమ్ । ఋషివంశేషభగవంశ్చిన్నమూలమిదంపదమ్ ॥ ౨౬ ॥ ఏకస్త్య
 మనపత్యశ్చగోత్రాయాన్యోనవర్తతే । కామారంభతమాస్థాయక్లేశమేవానువ
 ర్తసే ॥ ౨౭ ॥ బహూనివిప్రగోత్రాణిమునీనాంభావితాత్మనామ్ । ఏకదేహానితిష్ఠన్తి
 వివిక్తానినిప్రజాః ॥ ౨౮ ॥ ఏవముచ్చిన్నమూలైశ్చపుత్రైర్నిరైకాస్తికారణమ్ । భ
 వాంస్తుతపసాశ్రేష్ఠఃప్రజాపతిసమద్యుతః ॥ ౨౯ ॥ తతోవర్తస్త్యవంశాయవర్ధయా
 త్త్వానమాత్మనా । త్వయాధర్మోద్భిత్స్తేనద్వితీయాంకురువైతనుమ్ ॥ ౩౦ ॥ సఏవ
 ముక్తోముగ్ధిభిర్మునిర్ముసూతాడితః । జగర్హేతాస్సృగిణాన్వచనంచేదమబ్రవీత్ ॥ ౩౧ ॥
 యథాయంవిహితోధర్మోమునీనాంశాశ్వతఃపురా । ఆర్షంవైసేవతఃకర్తవ్యమూ
 లఫలాశినః ॥ ౩౨ ॥ బ్రహ్మయోనోప్రసూతస్యబ్రాహ్మణస్యానువర్తినః । బ్రహ్మ
 చర్యంసుచరితంబ్రహ్మణమపిచాలయేత్ ॥ ౩౩ ॥ జన్మనాంవృత్తయస్త్రిసోయేగృ
 హేశ్రమవాసినః । అన్యైకంతువనేవృత్తిరనాశ్రమనివాసినామ్ ॥ ౩౪ ॥ అమృభతో
 వాయుభతోదన్తోలూఖలిసప్తథా । అత్తకుట్టాదశతథాపశ్చుతస్తసహశ్చయే ॥ ౩౫ ॥
 ఏతేతపసితిష్ఠన్తోప్రతైరపిమదుమూరైః । బ్రహ్మచర్యంపురస్కృత్యప్రాథమ్యైస్తవరాం
 గతిమ్ ॥ ౩౬ ॥ బ్రహ్మచర్యాద్భ్రాహ్మణస్యబ్రాహ్మణత్వంపిష్యతే । ఏవమాహుః
 పరేలోకేబ్రహ్మచర్యవిదోజనాః ॥ ౩౭ ॥ బ్రహ్మచర్యేస్థితంచైర్యంబ్రహ్మచర్యే

స్థితంతపః | యస్థితాబ్రహ్మచర్యేషుబ్రాహ్మణాదివిసంస్థితాః || ౩౮ || నాస్తియో
గంవిసాసిద్ధిర్నాసిద్ధింవిసాయశః | నాస్తిలోకేయశోమూలంబ్రహ్మచర్యాత్పరంత
పః || ౩౯ || యోగ్యహ్యేద్దిగ్రియగ్రామంభూతగ్రామంచపశ్చకమ్ | బ్రహ్మచర్యం
సమాధత్తేకిమతఃపరమంతపః || ౪౦ || అయోగేకేతధరణమసజ్జాల్పవ్రతక్రియా |
అబ్రహ్మచర్యేచర్యాచత్రయంస్యాద్దష్టసంజ్ఞకమ్ || ౪౧ || క్వదారాఃక్వచసంయో
గఃక్వచభావవిపర్యయః | నన్వయంబ్రహ్మణాస్సృష్టామనసామానసీప్రజా || ౪౨ ||
యద్యస్తితపసోవీర్యంయూష్మకంవిదితాన్తనామ్ | సృజధ్వంమానసాన్మత్తాన్మి
జాపత్యేనకర్మణా || ౪౩ || మనసానిర్మితాయోగిర్నాధాతవ్యాతపస్త్విభః | నదా
రయోగోవీర్యంవాచత్రముక్తంతపస్వినామ్ || ౪౪ || యదిదంబుప్తపర్వార్థంయూష్మా
భిరిహనిర్భయైః | వ్యాప్యతంసద్భిరిన్యత్రమసద్భిరివమేమతమ్ || ౪౫ || పపుర్దీప్తా
వ్రతాత్సామేతత్కర్తవ్యమనోమయమ్ | దారయోగంవిసాస్రీయేపుతమాత్మత
నూరుహమ్ || ౪౬ || ఏవమాత్మనమాత్మామేద్వితీయంజనయివ్యతి | వస్యేనానేనవిధినా
దిధత్వస్తవివప్రజాః || ౪౭ || ఔర్వస్తుతమసావిష్టోనివేశ్యోరుంహుతాశనీమమన్తై
కేనదర్శేణసుతస్యప్రభవారణమ్ || ౪౮ || తస్యోరుంసహసాభిత్వాజ్వాలామాలీప్యని
న్తనః | జగతోదహనాకాక్షీపుత్రోగ్నిస్సుమపద్యత || ౪౯ || ఊర్వస్యోరుంవినిర్భిద్య
ఔరోస్వినామాన్తకోఽనలః | దిధత్వనివలకోకాంస్త్రీన్జ్ఞేషరమకోవనః || ౫౦ ||
ఉత్పన్నమాత్రశోవాచపితరందీనయాగిరా | యుధామేభాధతేతాతజగద్భుక్షేన్య
జస్యమామ్ || ౫౧ || త్రిదివారోహిభిద్వాతైర్ద్రవ్యమూణోదిశోదత | నిర్దిహస్త
ర్వభూతానివప్యధేస్తాన్తకోనలః || ౫౨ || ఏతస్మిన్నస్త్రేబ్రహ్మమునిమూర్ఖంసమాగ
మత్ | ఉవాచవార్యతాంపుత్రోజగతశ్చదయాంకురు || ౫౩ || అస్యాపత్యస్యతే
విప్రకరిష్యేస్థానముత్తమమ్ | తథ్యమేతద్వచఃపుత్రశృణుత్సంవదతాంవర || ౫౪ ||
ఊర్వః || ధన్యోస్త్యనుగృహీతోస్త్రియైర్ద్యభగవాన్భిశోః | మతిమేతాందదా
తీహపరమానుగ్రహాయవై || ౫౫ || ప్రభాతకాలేనమ్మృష్టేకాక్షితవ్యేసమాగమ్ |
భగవంస్తర్లితఃపుత్రఃకైర్హవైస్త్రిప్రాప్యతేసుఖమ్ || ౫౬ || పుత్రచాస్యనివాసస్సన్య
ద్భోజనంతుకిమాత్మకమ్ | విధాస్యతిహభగవాన్సీర్వసుల్యంసహజనః || ౫౭ ||
బడబాముఖస్యవసతిస్సముద్రేతేభవివ్యతి | మమయోగిర్జలంవిప్రతస్యపీతవతస్సుఖ
మ్ || ౫౮ || యత్రాహమాత్మానియతంపిబవారిమయంహుః | తద్ధవిస్తవపుత్రస్య
విస్సృజామ్యాలయంచతత్ || ౫౯ || తతోయుగాన్తేభూతానామహమేషవపుత్రక |
సహితౌవిచరిష్యావోనమ్మత్రాణామృణాపహః || ౬౦ || ఏహోగ్నిర్నైకాలేషుసలి
లాశీమయాకృతః | దహనస్సర్వభూతానాంసదేవాసురరతుసామ్ || ౬౧ || ఏవమస్త్య
తితంసోగ్నిస్సంహృతజ్వాలమణ్డలః | ప్రవివేశార్ణవముఖంప్రక్షిప్యపితరిప్రభామ్ || ౬౨ ||

ప్రతియాతస్తతోబ్రహ్మతేచసర్వేమహర్షయః॥ ఊర్వస్యాగ్నేఃప్రఖాంజ్ఞాత్వాస్వాం
గతింసముపాశ్రితాః ॥ ౬౩ ॥ హిరణ్యకశిపుర్నృప్త్యైవతదాతమహదఘృతమ్ఊర్వం
ప్రణతసర్వాజ్ఞోవాక్యమేతదువాచహ ॥ ౬౪ ॥ భగవన్నద్భుతమిదంసంవృత్తం
కసాక్షికమ్ । తపసాతేమునిశ్రేష్ఠపరిశుష్టఃపితామహః ॥ ౬౫ ॥ అహంతుతవపుత్ర
స్యతవవైవమహావ్రత । భృగ్యత్పత్నీభిమన్తవ్యసాన్ధ్యోయదిహకర్తృణా ॥ ౬౬ ॥ త
న్మాంవశ్యసమాపన్నంతతైవారాధనేరతమ్ । యదిసీదేమునిశ్రేష్ఠతవైవస్యాత్పురాజ
యః॥ ౬౭ ॥ ఊర్వః ॥ ధన్వోన్త్యసగుహీతోస్త్రియస్యతేహంగురుస్సితః । నాస్తీతే
తపసానేనభయమద్యేహసుప్రత ॥ ౬౮ ॥ తామేవమాయాంగ్యుక్తీష్వమమపుత్రే
ణిర్నితామ్ । కిరన్ధనామగ్నిమయీందుష్పృహ్యంపావకైరపి॥ ౬౯ ॥ ఏమాతేస్వ
స్యవంశస్యవశగోరిపిగ్రహే । సంరక్తత్యాత్మపక్షంచవిపక్షంచప్రధర్వతి ॥ ౭౦ ॥
శ్రీమత్స్యః॥ ఏవమస్త్రీతితాంగృహ్యప్రణవ్యముఖిభ్యవమ్ । జగామతదివంహృష్టః
కృతార్థోదానవేశ్వరః ॥ ౭౧ ॥ ఏమాదుర్విషహామాయాదేవైరపిమరాసదాబ్ర
హ్మేణిర్నితాపూర్వంపావతేనార్వసూనునా ॥ ౭౨ ॥ తస్మిన్సవ్యధితేవైత్యేర్వి
రైవహసంశయః । శాపోహ్యస్యాఃపురాదత్తోస్మష్టేతేవైవతేజసా ॥ ౭౩ ॥ య
ద్యేషాప్రతిహన్తవ్యాకర్తవ్యోభగవాన్సుతి । దీయతాంమేసఖాశక్రతోయయో
నిర్నిశాకరః ॥ ౭౪ ॥ తేనాహంసహసగ్ధవ్యయాదోభిశ్చసమావృతః । మాయామే
తాంహామ్యామిత్యత్ప్రసాదాన్నసంశయః ॥ ౭౫ ॥ * * *

ఇతిశ్రీమత్స్యపురాణే దేవదానవసన్ధ్రామేత్సన్ధ్రాయవరుణోపదిష్టబ్రౌర్వసుతపా
వకతన్మాయామహిమానువర్ణనంనామచతుస్సప్తత్యుత్తరశతతమోఽధ్యాయః.

శ్రీమత్స్యః ॥ ఏవమస్త్రీతిసంహృష్టశ్శక్తస్త్రీదశవర్ధనః । సద్విదేశాగ్రతస్సో
మంయుద్ధాయశిశిరాయుధమ్ ॥ ౧ ॥ గచ్ఛసోమసహాయత్వంకురుపాశధరస్యవై ।
అమరాణాంవిదాశాయజయార్థంచదివాకసామ్॥౨॥త్వమన్తఃపరివీర్యశ్చజ్యోతిహం
చేశ్వరేశ్వరః । త్వత్ప్రయంసర్వలోకేషురసంవేదవిదోవిదుః ॥ ౩ ॥ త్మయవృద్ధితథా
వ్యక్తేసమస్తేష్వేవవణ్ణతే । పరివర్తస్యచామారాత్రంకాలంజగతియోజయః॥౪॥
లోకచ్ఛాయామయంలక్ష్మతవాక్షేశశపిభిమమ్ । నవిదుస్సోమదేవాపియేచనక్ష
త్రయోసయః ॥ ౫ ॥ త్వమాదిత్యేపథామూర్ధ్వంజ్యోతిహంచోపరిస్థితః । తమఃప్రో
త్సగ్యసమాసాభాసయస్యఖిలంజగత్ ॥ ౬ ॥ శ్వేతసానుహితంమస్యేతేహంహిమ
పతిశశీ । అధిక్యతాంలయోగాత్కాగ్నిస్తోయజ్ఞశ్చసోవ్యయః ॥ ౭ ॥ ఓషధీశఃక్రియా
యోనిర్వరేశభరథ్యక్తథా । శీతాంశురప్యతాధారశ్చపలశ్శ్వేతవాహనః ॥ ౮ ॥
త్వంకామిఃకాన్తవపుషాంత్వంసోమసోమపాయినామ్ । సామ్యస్త్వంసర్వభూతా

నాంతిమిరఘ్నస్తవ్యమృతరాట్ ॥ ౯౯ ॥ తస్యద్భవ్యంమహానైస్యంవరుణేనవయాధినా ।
 శనయన్త్యాసురింమాయాంయయాదవ్యమసంయగే ॥ ౧౦ ॥ సోమః ॥ యన్త్యాం
 వదసియధాభేదేవరాజవరప్రద । ఏవంవహ్నిమిశిరింవైశ్యనూయావకర్తణమ్ ॥ ౧౧ ॥
 ఏతాస్త్యచ్ఛిశిర్దధాన్వశ్యస్పహిమవేష్టితా ॥ విమాయాన్వినదాంత్యైవపశ్యదై
 త్యాస్త్యచహవే ॥ ౧౨ ॥ తథాహినుకరోస్సృప్తైశ్చిరాహిమవృష్టయః । కేష్టయ
 వ్రిస్తత్యాన్వారాదైత్యాన్వేనుగణాశ్చ ॥ ౧౩ ॥ తాపాశశీతాంశుధరౌవరుణేస్తా
 మహాబలౌ । జఘ్నతువ్హినుపాతైశ్చపాశపాతైశ్చదానవా ॥ ౧౪ ॥ న్వావ
 మ్భునాథౌసనురేతాపాశహినుయోధినౌ । మృధేచేరతురమృగాభిఃకుభావివమహా
 ర్ణవా ॥ ౧౫ ॥ తాభ్యామస్తావితంతైస్యంతదానవమదృశ్యత । జగత్సంవర్తకా
 మ్మోదైఃప్రవిష్టైరివసంవృతమ్ ॥ ౧౬ ॥ తావశ్యతామ్భునాథౌతుశశాజగవరుణా
 వుభౌ । శనయామానతుగ్ధాయాండేనానైశ్చేష్టస్త్రిగ్నితామ్ ॥ ౧౭ ॥ శీతాంశుజా
 లఃపర్వదాఃపాతైశ్చస్పష్టితారణేనశేఖశ్చలితుండైత్యావశిరసాగృహవాద్రయః ॥ ౧౮ ॥
 శీతాంశునిహతాస్తేతువైత్యాస్త్రోయహిమాద్దితాః । హినుస్తావితసర్వాక్రూనిరూ
 ప్త్యాణశ్చవాగ్నయః ॥ ౧౯ ॥ తేహంశుదవివైత్యానావివరితప్రభాణివై । విమానా
 నివిచిత్రాణిప్రపతన్త్యుపతన్త్రైవ ॥ ౨౦ ॥ తాన్వావహస్తద్రధితాభ్యాదితాభ్యేతర
 త్యైభిః । నయోదవశ్చమాయావీదానవాద్విదానవః ॥ ౨౧ ॥ సతైలజాలవితతాం
 శ్చక్రవర్తాసిహాసిన్విమ్ । పాదపోశ్చటమాట్రాగ్రాంతస్తరాక్షిణ్ణకాననామ్ ॥ ౨౨ ॥
 సింహవాన్మృగైశ్చాక్షీణాంననభ్యర్ణజయూధవైః । ఈహాన్మృగైశ్చాక్షీణాంపవనాఘూ
 ర్ణిశ్రమమామ్ ॥ ౨౩ ॥ స్త్రిరాంస్వేనయత్యేనమాజితాందివికానుగామ్ । ప్రధితాం
 పార్వతీమాయాంసస్మజేససమన్తతః ॥ ౨౪ ॥ సానిశశ్చైశ్చిలావదైస్సస్మతద్భి
 శ్చపాదవైః । జఘ్నానదేవసంహ్నాశ్చదానవానభ్యజీవయత్ ॥ ౨౫ ॥ వైశాకిరీవా
 రుణేదమాయేవైర్వధతుస్తతః । అశ్వభిశ్చాయినగైఃకిరీవేవగణావ్రణే ॥ ౨౬ ॥ సా
 త్మయన్త్రాయుధఘనాడుసంర్దససజగటా । అశ్వవహ్నోగజ్జ్యాయావృణివవర్షతైరి
 వ ॥ ౨౭ ॥ అశ్వనాప్రహతాదేవాశ్చిలాభిశ్చసముద్భవైః । నగరుద్ధోద్రుమగజైర్దే
 వోద్భుశ్యశకశ్చన ॥ ౨౮ ॥ తదవన్వస్తధనుషంభగ్నప్రహరణాబిలమ్ । నిప్పియ
 త్నంసురాక్షింపర్జయత్సాగదాధరమ్ ॥ ౨౯ ॥ సహియుగ్ధశశ్యేమిమానీశానోష్ట
 వ్యకన్మత । సహిష్టుత్యాన్వజ్జత్యామీనమత్రోధగదాధరః ॥ ౩౦ ॥ కాలజ్ఞఃకాల
 మేఘాభస్సమీక్షనాగలమాహవేదేవాసురవివర్దంశుద్రష్టుకావస్తదాహరిః ॥ ౩౧ ॥
 తతోభగవతాదృష్టైరణేవావకమారుతౌ । చోదతౌవిష్ణువాక్యేనతౌమాయాంవ్యప
 కర్తతామ్ ॥ ౩౨ ॥ తాభ్యామగ్ధతవేగాభ్యాంప్రవృద్ధాభ్యాంమహాహవేదగ్ధాసా
 పార్వతీమాయాభస్తీభూతానాశహ ॥ ౩౩ ॥ సోనిలోనలసంయుక్తసోనలశ్చాని

లాకులః । దైత్యసేనాందదహతుర్యుగా దేష్వివమూర్ఖితా ॥ ౩౪ ॥ వాయుఃప్ర
 ధావితస్తత్రపశ్యాద్దగ్నిస్తుమారుతమ్ । షేరతుద్దానవానీకేక్షేడన్తావనిలాసలా ॥ ౩౫ ॥
 భస్మావయవభూతేషుప్రపతత్యున్నతత్పుచ । దానవానాంవిమానేషునిపతత్యుసమ
 న్తతః ॥ ౩౬ ॥ వాతసుద్ధావవిధేషుకృతకర్మణిపావతే । మాయాబద్ధనివృత్తేషుస్తూ
 యమానేగదాధరే ॥ ౩౭ ॥ నిష్ప్రియత్నేషుదైత్యేషుత్రైలోక్యేషు క్తబద్ధనే ।
 సప్తప్రహృష్టేషుదేవేషుసాధుసాధ్వితిసర్వశః ॥ ౩౮ ॥ జయేదశతతాక్షస్యదైత్యా
 నాంచపరాజయే । దితుసర్వాసుశుద్ధాసుప్రవృత్తేదర్శయస్తరే ॥ ౩౯ ॥ అపావృత్తేద
 స్తప్రియసిస్యస్థానస్థేదివాకరే । ప్రకృతిస్థేషులోకేషుత్రైషుచారిత్రబద్ధుషు ॥ ౪౦ ॥
 యజమానేషుభూతేషుప్రశాన్తేషుదపావృషు । అభిన్నబద్ధనేమృత్యోహలాయమా
 నేషుతాశనే ॥ ౪౧ ॥ యజ్ఞశోభిషుదేవేషుస్యద్దాన్ధంబస్థియత్పుచ । లోకపాలే
 షుసర్వేషుదితుసుంయానవగ్రిషు ॥ ౪౨ ॥ భావేతపసిన్ధానామభావేపాపకర్మ
 శామ్ । దేవపత్యేప్రమదితేదైత్యపత్యేషీదతి ॥ ౪౩ ॥ త్రిపాదవిగ్రహేధర్మేఅధర్మే
 పాదవిగ్రహే । అపావృత్తేషుమోహ్యాచేత్తమానేవసత్సథే ॥ ౪౪ ॥ లోకేప్రవృ
 త్తేధర్మేషుస్వధర్మేష్వాశ్రమేషుదప్రజారక్షణయైక్తమభాగ్రిజమానేషురాజసు ॥ ౪౫ ॥
 ప్రశాన్తకల్మషేలోకేశాన్తేతమసిదానవే । అగ్నిమారుతయోస్తప్తిస్త్వత్రేనక్రా
 మకర్మణి ॥ ౪౬ ॥ తత్ప్రయాపిపులాలోకాతాభ్యాంతజ్జయకృత్ప్రియా । పూర్వదేవభ
 యంశ్రుత్వామారుతాగ్నికృతంసహతే ॥ ౪౭ ॥ కాలనేమీతివిభ్యాతోదానవఃప్రత్య
 ద్యశ్యత । భాసురాకారముకుటస్సన్నద్భితాభరణాబ్జదః ॥ ౪౮ ॥ మందరాద్విప్రతి
 కాశోమహారజతసంపుతః । శతప్రమారణోదగ్రశ్శతబాహుశ్శతాననః ॥ ౪౯ ॥ శతశీ
 ర్షస్థితశ్శ్రీమాఞ్చితశ్శక్తిశ్చివాచలః । కోపేమహాతనంవృద్ధోనిధాఘృతపావకః ॥ ౫౦ ॥
 ధూమ్రాకోశోహరిత్కశుస్సన్ద్రోష్టాఘటాననః । త్రైలోక్యాన్తరవిస్తారిధారయన్వి
 పులంబపుః ॥ ౫౧ ॥ బాహుభిస్తులయనోన్యమక్షిపన్పద్భ్యాంమహీధరాః । యర
 యస్తుభినిశ్చాన్తైర్వృష్టిమస్త్రోవలాహకాః ॥ ౫౨ ॥ తిరగ్గయతరక్తాక్షంమందరో
 దగ్రవర్చసమ్ । దిధక్షున్తమివాయాన్తంసర్వాన్దేవగణాన్ప్రృథే ॥ ౫౩ ॥ తర్జయ
 న్తంసురగణాఞ్చాదయన్తందిశోదశ । సంవర్తకాలేత్యపితంబృష్టంచృత్యమివో
 ణితమ్ ॥ ౫౪ ॥ సుతతనోచ్చ్రాయతాంబిపులాఙ్గులివర్వణా । లమ్బాభరణపూర్ణే
 నకిశ్చిచ్ఛాపితవర్దణా ॥ ౫౫ ॥ ఉచ్చితేనాగ్రహస్తేనదక్షిణేనవపుష్పతా । దాన
 వాన్దేవనిహతాసున్తిప్రధ్వమితిబ్రువన్ ॥ ౫౬ ॥ తంకాలనేమంసమరేద్విషతాం
 కాలచేష్టితమ్ । వీత్యన్తేష్టమరాసుర్వేభయవిశ్రాంతలోచనాః ॥ ౫౭ ॥ తంవీ
 తన్తిష్టభూతానిక్రమన్తంకాలనేమినమ్ । త్రివిక్రమాధికమతంసారాయణమివావర
 మ్ ॥ ౫౮ ॥ సోభ్యుచ్చిత్యపునఃపాదంమారుతాఘూర్ణితావృరః । ప్రకామమసురో

స్తదానీంచబభూవససమాగమః । ద్యవాప్యధివ్యోస్సంయోగోయథాస్యాద్యుగప
ర్యయే ॥ ౨౧ ॥ తమృద్ధమభవన్తోరందేవదానవసంజుగలమ్ । తుమావరాక్రమపరం
దర్పస్యవినయస్యచ ॥ ౨౨ ॥ నిశ్చక్రముర్బలాభ్యాంతుభీమాస్తత్రసురాసురాః ।
పూర్వాపరాభ్యాంసంరథాస్సగరాభ్యామివామ్బుదాః ॥ ౨౩ ॥ తాభ్యాంబలాభ్యాం
సప్తప్టోశ్చేరుస్తేదేవదానవాః । వనాభ్యాంపర్వతీయాభ్యాంపుష్పితాభ్యాంయ
థాగజాః ॥ ౨౪ ॥ సమాజఘ్నస్తతోభేరిశ్శుభ్రస్థర్ధురనేకశః । సశబ్దోద్యాంభు
వంభంచదశశ్చసమపూరయత్ ॥ ౨౫ ॥ జ్యోమాతతలఘ్నోహేధనుమాంకూజితానివ ।
దుష్టుభీనాంచనదోదైత్యమస్తర్ధుస్సన్మ ॥ ౨౬ ॥ తేనోన్యమభినమేపుతుఃపా
తయస్తఃపరస్పరమ్ । బభజ్జుర్బాహుభిర్బాహుస్తస్త్వస్త్వమస్యేయుయుశ్చవః ॥ ౨౭ ॥
దేవాస్త్రచాశనింఘోరంపరిఘాంశోత్తమాయసాః । నిస్త్రీంశోస్తస్సప్రజసశ్చేన్
గదాగుర్విశ్వదానవాః ॥ ౨౮ ॥ గదానిపాతైర్భుగ్నాక్షాబాదైశ్చకలికృతాః । ప
రిపేతుర్భృశంకేచిత్పనఃకేచిన్నిజఘ్నిరే ॥ ౨౯ ॥ తతోరథైస్సతురగైర్విమానై
శ్చాశుగామిభిః । సమీయుస్తేతుసంరథారోహదస్యోన్యమాహవే ॥ ౩౦ ॥ సంవ
త్తమానాస్సమరేనస్తప్తేష్టపుటాననాః । రథారథైర్నియుధ్యస్తేవదాతాశ్చపదాతి
భిః ॥ ౩౧ ॥ తేహంరథానాంతుములస్సశబ్దశ్శబ్దవాహినామ్ । సభోసభశ్చహియ
థానభస్సైర్గర్జలదస్సవైః ॥ ౩౨ ॥ బభజ్జేరథానోచితోచితమ్పూటితారథైః ।
సమ్బాధమస్యేసమ్ప్రస్వనశేకుశ్వలితుంరథాః ॥ ౩౩ ॥ అన్యోన్యమస్యేసమరేదో
ర్భ్యాముత్త్రీవ్యదంశితాః । సంహోదమానాభరణాజఘ్నస్తత్రాసించ్రిణః ॥ ౩౪ ॥
అస్త్రైర్నవైర్వివిధైర్భిన్నాక్షంవేముర్నతాయుధి । త్విరజ్జలానాంసదృశోజలదా
నాంసమాగమే ॥ ౩౫ ॥ తైరస్త్రైశ్చస్త్రైర్నిధితంక్షిప్త్రాక్షిప్తగదావిలమ్ । దేవదా
నవసంజుగ్ధంసంజుగలంయుద్ధమాబభౌ ॥ ౩౬ ॥ తద్దానవమహామేఘందేవాయుధ
విరాజితమ్ । అన్యోన్యశస్త్రవవేణయుద్ధదర్శినమాబభౌ ॥ ౩౭ ॥ ఏతస్మిన్నస్త్రేక్షు
ద్ధఃకాలనేమిస్సదానవః । వ్యవర్ధతసముద్రాఘోపూర్యమాణశవామ్బుదః ॥ ౩౮ ॥
తస్యవిద్యుచ్ఛలాపీడైఃప్రదీప్తాశనివర్షిణః । గాత్రైర్నాగగిరిప్రఖ్యావినీపేతుశ్చలా
హకాః ॥ ౩౯ ॥ క్రోధానిశ్చసతస్తస్యభూభేదశ్వేదవర్షిణః । సాగ్నిధూమయు
తాస్తస్యమఖానిష్ఠేతురర్పిణః ॥ ౪౦ ॥ తిర్యగూర్ధ్వంచగగనేవృధుస్తస్యభాహవః ।
పర్యతాదిపరిమాన్త్రాఃపఞ్చాస్యాశ్రవపన్నగాః ॥ ౪౧ ॥ శస్త్రజాలైర్బహువిధైర్ధను
ర్భిఃపరిమౌగపి । దివ్యమాకాశమావవేపర్వతైరుచ్చిత్రైరివ ॥ ౪౨ ॥ సోనిలోద్ధాతవ
సనస్తథేసక్రామలాలసః । సద్ధ్యాతపగ్రస్తశిలస్సాయోద్యేరురివాచలః ॥ ౪౩ ॥ ఊరువే
గవ్రమథితైశ్చైలశ్శృక్లాగ్రపాదప్రైః । అపాతయదేవగణాన్వజ్రేణేవమహాగిరి ॥ ౪౪ ॥
బహుభిశ్చస్త్రనిస్త్రీనైశ్చిన్నభిన్నశిరోరుహః । నశేకుశ్వలితుందేవాఃకాలనేమి

మాతాయుధి || ౪౫ || ముష్టిభిర్నిహతాః కేవలైః చిత్తువిదర్శితాః | యక్షగన్ధర్వ
పతయః పేతుస్సహమానానైః || ౪౬ || తేనవిత్రాసితాదేవాస్సహరేకాలనేమి
నా | నశేకుర్యత్సవనోపియత్సంకర్తుంపితేతసః || ౪౭ || తేనశక్తస్సహస్రాక్షస్స
దితశ్చరబద్ధనైః | విరావతగతస్సజ్ఞే చలితుంనశశాకమా || ౪౮ || నిర్జలా మోఘదన
దృశో నిర్జలాన్ఘ్రవసప్రభః | నిర్వాప్యపారఃకృతస్తేనపాశోవరుణోన్మృధే || ౪౯ || రణే
వైశ్రవణస్తేనపరిమైః కామరూపిణా | విత్తదోషకృతస్సజ్ఞే* త్యాజితోధనదక్రియా
మ్ || ౫౦ || యమస్సర్వహరస్తేనమృత్యుఃప్రహరణైరణే | యామ్యామవఫ్లాంస
న్యజ్యభీతస్సాన్వందిశమాపితత్ || ౫౧ || సలోకపాలానుత్సర్యకృత్వా తేహంచ
కర్తృతత్ | దిత్తుసర్వాసుదేహంస్సంచతుర్థావిదధేతదా|| ౫౨ || సనత్రుప్రపథంగత్వా
చివ్యంస్వర్భాసుదర్శనమ్ | జహరలక్ష్మీంసోమస్యతంచాస్యవిషయంహవత్ || ౫౩ ||
చాలయామాసదీప్తాంశుంస్వర్గద్వా రాజ్యభాస్కరమ్ | సాయినంచాస్యవిషయం
జహరదిశకర్తృచ || ౫౪ || సోఽగ్నించేవముఖందృష్ట్వా † చకారాత్మవశానుగమ్ | వా
యంచతరసాజిత్యావిదధేస్సవశానుగమ్ || ౫౫ || ససముద్రాన్తస్మాదీయసర్వా
శ్చసరితోబలాత్ | చకారాత్మముఖేవీర్యాదేహభూతాశ్చసన్ధవః || ౫౬ || ఆవస్స
వశగాఃకృత్వాదివిజాయాశ్చభూమిజాః | స్థాపయామాసజగతీంసుగుప్తాంధరణీధ
రైః || ౫౭ || సస్వయంభువివాభాతిహహాభూతపతిర్యథా | సర్వలోకమయో
దైత్యస్సర్వభూతభయావహః || ౫౮ || సలోకపాలైకవపుశ్చన్ద్రసూర్యగ్రహత్మ
వాక్ | పావకానిసంయోగోరరాజయుధిదానవః || ౫౯ || పారమేష్ఠ్యస్థితస్థా
నేలోకానాంప్రభవోపమే | తేతుష్టువుదైత్యగణాదేవాభివపితామహమ్ || ౬౦ || *

అతిశ్రీమత్సృపురాణే దేవదానవసంక్రామే కాలనేమివిజయోనామ

పట్టప్రత్యుత్తర శతతమోఽధ్యాయః.

—విష్ణువిజయాయకాలనేమినో నారాయణాన్దికగమనం తయోస్సంవాదశ్చ—

శ్రీమత్సృపుః || పశ్చిమసాగర్యవర్తన్తవిపరీతేనకర్తృణా | వేదోధర్మఃకుమాస
త్యంశ్రీశ్చనారాయణాశ్రయాః || ౧ || సతేహమనువఫ్లానాన్మిత్రోఢోదానవేశ్వరః |
వైష్ణవంపదమన్విచ్ఛన్త్యయానారాయణాన్దిమ్ || ౨ || సదదర్శసువర్ణస్తంశభ్రుతక్ర
గదాధరమ్ | దానవానాంవినాశాయభాగ్రియన్తంగదాంశుభామ్ || ౩ || సజ
లా మోఘదసదృశంవిద్యుశ్చదృశవాససమ్ | స్వాహాఘంస్సర్వవత్సాధ్యంతేభిరనంకాశ్వ
పంఖగమ్ || ౪ || దృష్ట్వాదైత్యవినాశాయరణేస్సస్థమివస్థితమ్ | దానవోవిష్ణుమ

యోభ్యంబుభాషేలుబ్రహ్మనః ॥ ౫ ॥ ఆయంసరిపురస్సకంపూర్వేషాంప్రాణనాశ
 నః ॥ అర్జునావాసినశ్చైవమధోరైవైకైటభస్య ॥ ౬ ॥ ఆయంసరిగ్రాహాస్స
 కమశామ్యఃకేలకథ్యతే ॥ అనేసంయుగేవద్వద్యదానవాబహవోహతా ॥ ౭ ॥ ఆయం
 సరిష్టుతోలోకేస్త్రీబాలనిరపత్రపః ॥ యేనదానవనారీణాంసేమమైధర్ధణంకృ
 తమ్ ॥ ౮ ॥ ఆయంసవిష్ణుర్దేవానాంవైకుంఠోయందివాకసామ్ ॥ అనమైభ్యోగనా
 మపునస్సవనాద్వస్వస్వయమ్ముఖః ॥ ౯ ॥ ఆయంసనాథోదేవానామస్సకంవ్యధి
 తాత్మనామ్ ॥ అస్యక్రోధంసమాసాద్యహిరణ్యకశిపుర్నతః ॥ ౧౦ ॥ అస్యచ్ఛాయా
 ముపాశ్రిత్యదేవామఖముఖేస్థితాః ॥ ఆజ్యంమహర్నిభిర్దత్తమశ్శువన్త్రిత్రధాహుత
 మ్ ॥ ౧౧ ॥ ఆయంసనిధనేహేతుస్సర్వేషామమరద్విషామ్ ॥ యస్యకక్రేప్రవిష్టానికు
 లాస్యస్సకమాహవే ॥ ౧౨ ॥ ఆయంసకిలయుద్ధేషుసరాధేత్యక్తిజీవితః ॥ సవితు
 స్తేజసాతుల్యంచక్రంక్షివతశత్రుషు ॥ ౧౩ ॥ ఆయంసకాలోదైత్యానాంకాలభూ
 తస్సమాస్థితః ॥ అతిక్రాంతస్యకాలస్యఫలంప్రాప్యతికేశవః ॥ ౧౪ ॥ దిష్ట్యేదానీం
 సమక్షంమేవిష్ణురేవసమాగతః ॥ అద్యమద్వాపూర్వస్థితోమామేవప్రణమివ్యతి ॥ ౧౫ ॥
 యాస్యావ్యవచితందిష్ట్యాపూర్వేషామద్యసంయుగే ॥ ఇమంనారాయణంహత్వా
 దానవానాంభయావహమ్ ॥ ౧౬ ॥ క్షిప్రమేవహనిష్యామిరణేఽమరగణాంస్తతః ॥ జా
 త్యస్తరగతోహ్యేవబాధతేదానవాన్తృణే ॥ ౧౭ ॥ ఏషోనస్తఃపురాభూత్వావర్తనా
 భృశితీతః ॥ జహునైకార్ణవేఘోరేతావుభామధుకైటభౌ ॥ ౧౮ ॥ ద్విధాభూతంవపుః
 కృత్వాసింహస్యార్ధంనరస్య ॥ పితరంమేజహునైకోహిరణ్యకశిపుంపురా ॥ ౧౯ ॥
 శుభంసర్గుమథత్తైనమదితిర్దేవతారణిః ॥ త్రిష్లోకాన్సజహౌరైకఃక్రమమాణస్త్రీభిః
 క్రమైః ॥ ౨౦ ॥ భూయస్త్యిదానీంసమ్ప్రాప్తేసక్తామేతారకామయే ॥ మయాస
 హసమాగమ్యసదేవోవినిశిష్యతి ॥ ౨౧ ॥ ఏవముక్త్యాబహువిధంక్షివన్నారాయణం
 రణే ॥ వాగ్విరప్రతిరూపాభిరుద్ధమేవాభ్యరోచయత్ ॥ ౨౨ ॥ క్షిప్యమాణోసురే
 వ్రేణిసమకోపకదాధరః ॥ క్షమాబలేనమహతాసస్త్రితంచేదమబ్రవీత్ ॥ ౨౩ ॥ అ
 బ్బందగుబలందైత్యస్థిరమక్రోధజంబలమ్ ॥ హతస్త్యందర్పజైర్దోష్టైర్నిత్యాయదృ
 వసేక్షమమ్ ॥ ౨౪ ॥ అధీరత్వంమమమతోధిగేతత్తవవాగ్బలమ్ ॥ నయత్రపురుషాస్స
 చిత్రత్రగర్హన్తియోషితః ॥ ౨౫ ॥ అహంత్యాందైత్యవశ్యామిపూర్వేషాంమార్గగా
 మినమ్ ॥ ప్రహవతికృతంసేతుంభిత్వాకస్యస్త్రిమాన్స్త్రిజేత్ ॥ ౨౬ ॥ అద్య
 త్వాంనాశయిష్యామిదేవవ్యాపారఘాతకమ్ ॥ స్వేషుస్వేషుచపథావేషుస్థాపయిష్యా
 మిదేవతాః ॥ ౨౭ ॥ ఏవంబ్రువతివాక్యంతుమృదేశీవత్యధారిణి ॥ జహంసదాన
 వఃక్రోధాద్ధ్యస్తాశ్చక్రేవసాయుధాః ॥ ౨౮ ॥ సబాహుశతమద్యమ్యసర్వాస్త్రగ్ర
 హణంరణే ॥ క్రోధాద్ద్విగుణంక్తాయోవిష్ణుంవక్ష్యతాడయత్ ॥ ౨౯ ॥ దానవా

— శ్రీబిష్ణునాపాకం కాలనేమినోయుద్ధమ్ శ్రి —

శ్వాపిసమరేమయతారపురోగమాః । ఉద్యతాయధనిప్రింశవిష్ణుమభ్యుదయతే ॥ ౩౦ ॥ సతాద్యమానోతిబలైర్దైత్యస్సర్వోద్యతాయుదైః । నచచాలతతోయ

ద్ధేకమృమానభవాచలః ॥ ౩౧ ॥ సంసక్తస్యసుపద్ధేనకాలనేమీమహాసురః । సర్వప్రాణేనమహతీం గదాముద్యమ్యబాహుభిః ॥ ౩౨ ॥ ఘోరాంజ్వలస్త్రీంముముచేసంరభోగరుడోపరి । కర్మణాతేనదైత్యస్యవిష్ణుర్విస్తయమావిశత్ ॥ ౩౩ ॥ యదాతేన

సుపర్ణస్యపాతితామూర్ధ్నిసాగదాసుపర్ణంవృథితంబృహ్మైకృతంచవపురాత్మనః ॥ ౩౪ ॥ క్రోధసంరక్తనయనోవైకుణ్ఠశ్చక్రమాదదేవ్యవర్ధతవవేగేనసుపద్ధేనసమంవిభుః ॥ ౩౫ ॥ భుజాశ్చైత్యవ్యవర్ధవ్రవ్యాపువవస్తోదిశోదశ । ప్రదిశశ్చైవఖం గాంవైపూరయామా

సకేశవః ॥ ౩౬ ॥ వవృధేచవునర్హోకానాగ్రస్తుకామభివాజసా । తర్జనాయాసురేన్ద్రాణాంవర్ధమానంసభస్తలే ॥ ౩౭ ॥ ఋషయస్సహగర్ధరాస్త్రస్తుపురుషునాదనమ్ । సర్వానిహరీషేనలిహస్తానిభగ్నిమచ్ఛరమచ్ఛరైః ॥ ౩౮ ॥ పదాభ్యుమాక్రమ్యవసు

ధాందిశశ్చక్రమ్యబాహుభిఃససూర్యకరతుల్యాభంసహసారమరితయమ్ ॥ ౩౯ ॥ దీప్తాగ్నిసదృశంఘోరందర్శనేనసుదర్శనమ్ । సువర్ణరేఖపర్యవ్రంజనాభంభయావహమ్ ॥ ౪౦ ॥ మేదోష్ఠిమజ్జారుధిరైస్సిక్తందాసవసమ్భవైః । అద్వితీయంప్రహరణంతురపర్యవ్రంజయమ్ ॥ ౪౧ ॥ సృష్టామమాలావిలతంకామగంకామరుపిణమ్ । స్వయంస్వయమ్భువాస్సృష్టంభయదంసర్వవిద్విహమ్ ॥ ౪౨ ॥ మహర్షిరోమైరాధి

ష్టంనిత్యమాహవజ్రుచ్ఛితమ్ । ప్రత్యేపాద్యస్యముహ్యైర్విలోకాన్సుప్తాణుజగ్ముః ॥ ౪౩ ॥ క్రవ్యాదానివభూతానితృప్తియోద్రిమహామృధే । తదప్రతిమకర్తాణసమానంసూర్యవర్షసా ॥ ౪౪ ॥ చక్రముద్యమ్యసమరేకోపదిష్టాగదాధరః । సముష్ణదానవం

తేజస్సుమరేన్ద్రేనతేజసా ॥ ౪౫ ॥ విచ్ఛేదబాహుంశ్చక్రేణశ్రీధరఃకాలనేమినః । తచ్చవక్త్రశతంఘోరంసాగ్నిపూర్ణాదృహసివై ॥ ౪౬ ॥ తస్యదైత్యస్యచక్రేణప్రమమాభలూధరః । సచ్చిన్నబాహుర్విశేరానప్రకమ్పితదానవః ॥ ౪౭ ॥ కబిర్దోవస్థితస్సక్లేయివిశాఖివపాదవః । సంవితత్యమహాపత్యోవాయోఃకృత్యాసమజ్జవమ్ ॥ ౪౮ ॥ ఉరసాపాతయామాసగరుడఃకాలనేమినమ్ । సతస్యదేహూనిమిఖోవిబాహుశ్చపరిభ్రమ ॥ ౪౯ ॥ నివపాతదివంశ్యక్త్యాత్మోభయధరణీతలమ్ । తస్మిన్నిపతితేదైత్యేదేవాస్సర్దిగణాస్తథా ॥ ౫౦ ॥ సాధుసాధితివైకుణ్ఠంసమేతాఃప్రత్యపూజయ ॥ అపరేయేతువైదైత్యాయుద్ధేదృష్టపరాక్రమాః ॥ ౫౧ ॥ తేసర్వేబాహుభిర్వాప్యప్తానశేకుశ్చచితుంరణే । కాంశ్చితేనశేషజగ్రాహకాంశ్చిత్రణేవ్వపీ

డయత్ ॥ ౫౨ ॥ చక్రైకస్యవిద్వక్త్రంమధ్యేక్షుష్ణోదధావరమ్ । తేగదాచక్రనిర్ధాగతసత్త్వాగతాసవః ॥ ౫౩ ॥ గగనాద్భగ్నిప్రసర్వాక్టానిపేతుద్ధరణీతరే । తేషాసర్వేషుదైత్యేషుహతేషుపురుషోత్తమః ॥ ౫౪ ॥ తస్థాశక్రప్రియంకృత్యాకృతక

ర్మాగదాదరః । తస్మిన్మహర్షేనర్వత్తేనజ్ఞామేతారకామయే ॥ ౫౫ ॥ తంచేశమా
జగమాశుబ్రహ్మలోకపితామహః । సర్వైర్భగ్ముఖిభిసార్థంగధర్వైశ్చాప్సరోగ

శ్రికాలనేమివధాన న్దరం బ్రహ్మద్వితవిష్ణుస్తతిః శ్రి

శ్లో : ॥ ౫౬ ॥ దేవదేవోహరించేమపూజయన్వాక్యమబ్రవీత్ ॥ బ్రహ్మ ॥ కృతం
దేవమహత్కర్మసురాణాంశల్యముద్ధుగ్రమ్ ॥ ౫౭ ॥ పథేనానేనదైత్యానాంవ
యంచపరితోషితాః । యోయంత్యయాహతోఽష్టోకాలనేమిర్మహాసురః ॥ ౫౮ ॥
త్వమేకోస్యరణేహన్తానాస్యఃశశ్పసమిద్యతే । ఏవదేవాస్పరిభవన్తోకాంశ్చసవరావ
రాః ॥ ౫౯ ॥ ఋషీణాంకదనంకృత్వామానపితరగర్జత । తదనేనతవాగ్ర్యేణ
పరితుష్టోస్త్వికర్మణా ॥ ౬౦ ॥ యదయంకాలకల్పస్తేకాలనేమిర్నిపాతితః । తదాగ
చ్ఛస్పదభద్రంతేగచ్ఛామదివముదైనుమ్ ॥ ౬౧ ॥ బ్రహ్మర్షయస్తాంతత్రస్థాఃప్రతిక్ష
స్తేసదోగతాః । కిష్కాహంతవదాస్యామివరంవరయతాంవర ॥ ౬౨ ॥ సురేవ్వపి
చదైత్యేషుపరాణాంవరదోభవాః । నిర్యాతయైతత్త్రైలోక్యంస్థితంసహతకణ్డక
మ్ ॥ ౬౩ ॥ అస్మిన్నేవమృధేఽష్టోశక్రాయసుమహాస్త్వినే ॥ మత్స్యః ॥ ఏవముక్తో
భగవతాబ్రహ్మణాహరిరవ్యయః ॥ ౬౪ ॥ దేవాఞ్చక్రముఖాన్సర్వాసువాచశుభ
యాగిరా ॥ శ్రీఃష్టః ॥ శ్రూయతాంతిదశాసుర్వేయావన్తోఽనమాగతాః ॥ ౬౫ ॥
శ్రవణావహితైశ్శ్రీత్రైపురస్కన్యపురస్సరమ్ । అస్మాభిస్సమరేసర్వేకాలనేమి
ముఖాహతాః ॥ ౬౬ ॥ దానవాపిక్రమోపేతాశ్చక్రదపివహన్తరాః । అస్మిన్మ
హతిసజ్జామేద్వావేతాతుఃపిర్గతా ॥ ౬౭ ॥ ఓరోచనశ్చదైత్యేశస్సర్వానుశ్చమ
హాబలః । స్వాంశిశంభజతాంశక్రోదిశంవరుణఏవచ ॥ ౬౮ ॥ యామ్యాయునః
పాలయితాముత్తరాంచధనాధిపః । ఋత్రైస్సహాయథాయోగంగచ్ఛతామపిచ
న్ద్రమాః ॥ ౬౯ ॥ అబ్జంబుతుముఖేసూర్యోభజతావయనైస్సహ । ఆజ్యభాగాఃప్ర
వర్తన్తాంసదవైర్భిరభిపూజితాః ॥ ౭౦ ॥ హూయన్తామగ్నయోవిప్రైర్వేదవృ
ష్టేనకర్మణా । దేవాశ్చబలిహూమేనస్వాధ్యాయేనమహర్షయః ॥ ౭౧ ॥ శ్రాద్ధే
నపితరవైవతృప్తియాన్తయథాసుఖమ్ । వాయుశ్చవాయుమార్గస్థస్త్రిధాదీప్యతు
పావకః ॥ ౭౨ ॥ త్రీంప్రపణ్ణాంశ్చలోకాంస్త్రీంస్సర్వయంశ్చచ్ఛజైర్గుణైః । క్రత
వస్సమృత్వవర్తన్తాందీక్షణీయైర్ద్రిజాతిభిః ॥ ౭౩ ॥ దక్షిణాశ్శృవపద్యన్తాయా
జ్ఞికేభ్యఃపుథక్పుథక్ । గాశ్చసూర్యోరసాన్తస్మిన్మోవాయుఃప్రాణాంశ్చప్రాణి
షు ॥ ౭౪ ॥ తర్యయన్తఃప్రవర్తన్తాంమత్త్రైస్సర్వైస్సుకర్మభిః । యథావదాసుపూ
ర్వేణమహేన్ద్రగులయోద్భవాః ॥ ౭౫ ॥ త్రైలోక్యమాతరస్సర్వాస్సముద్రం
యాన్తుసన్ధవః । దైత్యేభ్యస్త్యద్యతాంభీశ్చశాన్తింవ్రజతదేవతాః ॥ ౭౬ ॥ స్వస్తి
వోప్రగమిష్యామిబ్రహ్మలోకంసనాతనమ్ । స్వగృహేస్వగ్రలోకేవాసజ్జామేహవి
శేషతః ॥ ౭౭ ॥ ఏనమౌహిసానకర్తవ్యోఽభ్యంతుమద్రాహిదానవాః । భద్రేషు

ప్రహరస్త్యేతేనతేహింసంఘితిస్త్రీవా ॥ ౭౮ ॥ సామ్యానాంఋణావానాంభవ
తామార్జవంధనమ్ ॥ శ్రీమత్స్వః ॥ ఏవముక్తాస్సురగణాన్విష్ణుస్సత్వపరాక్రమః ॥ ౭౯ ॥
జగామప్రహ్లాదాసార్థంబ్రహ్మలోకంసుహృదాః ॥ పతదాశ్చర్యమభవత్సర్వైమే
తారకామయే ॥ ౮౦ ॥ దానవానాంచవిష్ణోశ్చయన్తాంత్వంపరిపృష్టవా ॥ ౮౦౪ ॥

ఇతిశ్రీమత్స్వపురాణేదేవదానవసర్వైమేశ్రీవిష్ణుకృతకాలనేమివధోనామ

సప్తమ ప్రకృత్యంతరశతమోఽధ్యాయః.

—శ్రీశుక్లశర్వరకృతఅర్థకాసురవధః ౩—

ఋషయః ॥ శ్రుతఃపద్మోద్భవస్సుతవిస్తరేణత్వయోదితః ॥ సమాసాద్భు
వమాహాశ్చ్యంభైరవస్యవిధీయతామ్ ॥ ౧ ॥ సూతః ॥ తస్యాపిదేవదేవస్యశృణుధ్వం
కర్తవ్యోస్తమమ్ ॥ ఆసీద్దైత్యోన్దకోనామభిన్నాజ్జనవయవప్రభః ॥ ౨ ॥ తపసామహతా
యక్తోహ్యవధ్యప్రివివాకసామ్ ॥ సకదాచిత్తహదేవంపార్యత్యాసహితంవిభు
మ్ ॥ ౩ ॥ క్రీడమానంతదాదృష్టాహర్తుండేవీంద్రచక్రమ్ ॥ తస్యయన్ధంతదాఘోర
మభవత్సహశమ్భునా ॥ ౪ ॥ అవస్త్రివిషయేఘోరేమహాకాలవసంప్రతి ॥ అస్త్రిన్యుద్ధే
తదారుద్రశ్చృప్తకేనాతీపిడితః ॥ ౫ ॥ సుషువేభాణమశ్మగ్రంనామ్నాపాశువతంహి
తత్ ॥ రుద్రభాణవినిర్భేదరుధిరాదన్తకస్యహ ॥ ౬ ॥ అన్ధకాశ్చసముత్పన్నాశ్శతశో
భసహస్రశః ॥ తేహింవిదార్యమాణానాంరుధిరాదవరేపునః ॥ ౭ ॥ బభూవురన్ధకా
ఘోరాఽయైర్వాప్తవజుఃఖలంజగత్ ॥ ఏవంమాయావిసంధృష్టాత్వతంచదేవస్తదాన్ధ

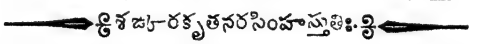
—అన్ధకాసురశరీరోత్పన్నరక్తపానాథమీశ్వరకృతమాతృగణసృష్టిః ౩—

కమ్ ॥ ౮ ॥ పానాథమన్తకస్యాపిససృజేమాతరస్తదా ॥ మాహేశ్వరీంతథాబ్రాహ్మీం
కామారీంమాలిన్సీంతథా ॥ ౯ ॥ సౌపర్ణిమథవాయవ్యాంశాక్రీంవైనాయకీంతథా ॥
సౌరీంసౌమ్యాంశివాంధూతీంచాముణ్డామథవారుణీమ్ ॥ ౧౦ ॥ వారాహీంనారసిం
హీంచవైష్ణవీంచచలద్విభామ్ ॥ శతానన్దాంభగానన్దాంపిద్విలాంభగమాలిన్మ్ ॥ ౧౧ ॥
బలాంచాతిబలాంరక్తాంసురభీంసుఖమణ్డికామ్ ॥ మాతృనన్దాంసునన్దాంచవిఢాలీంశ
కున్సీంతథా ॥ ౧౨ ॥ రైవతీంశఙ్కరీంచన్ద్రాగ్రిలాంగలీంకుడిన్సీంతథా ॥ జయాంచవి
జయాంచైవజయస్త్రీంచాపరాజితామ్ ॥ ౧౩ ॥ కాలీంచైవమహాకాలీంధూతీంచైవ
తత్రైవచ ॥ సుభగాంచదుర్భగాంచైవకరాలీంనన్దిన్సీంతథా ॥ ౧౪ ॥ అదితించదితించైవమా
రీంచైవృత్యుమేవచ ॥ కర్ణమోతీంతథాయామ్యామలూఖంచఘటోదరీమ్ ॥ ౧౫ ॥
వజ్రహస్తాంపిశావీంచకపాలీంరాక్షసీంతథా ॥ భుసున్ద్రీంశఙ్కరీంలమ్బాంచన్ద్రాగ్రి
చారభంజకామ్ ॥ ౧౬ ॥ మోటాంసులోవనాంధూమాంవరవాణీంకరాలికామ్
విశాలదంష్ట్రీంశ్యామాంత్రిజటింకుక్కుటాంతథా ॥ ౧౭ ॥ వినాయకీంచవైతాలీమ

ప్రసాదకాంతథా । సిద్ధిం చ తేలిహానాంచ కేకరింగర్థభింతథా ॥ ౧౫ ॥ ఉత్తర-
 బహుపుత్రించ ప్రేతయానాం విజృంభిమ్ । కాశ్యప్తే లముఖంచైవ విసతాం పరమాం
 దనుమ్ ॥ ౧౬ ॥ ఉమాం రమ్భాం మేనకాంచ నలిలాం చిత్రహాపిణిమ్ । స్వధాంస్వా
 హంపమగ్నా-రాంధృతీం జ్యేష్ఠాంకపర్షిణిమ్ ॥ ౧౭ ॥ మాయాం విచిత్రహాపాంచకా
 మరూపాంచ సజ్జమామ్ముఖే విలాసాం మజ్జశ్యాం మహానాసాం మహాముఖిమ్ ॥ ౧౮ ॥
 పుమారీంశ్చ నాంభీమాంసదామాంసమదోద్ధతామ్ । లమ్బాక్షీంకాలజహ్వంచకు
 మ్మకన్తాం మహాసురీమ్ ॥ ౧౯ ॥ కేశినింకునభంచైవ జగపిక్షాంచతామసీమ్ । ఉల్కా-
 ముఖంధూమ్రశౌఖాంకమ్మిసింపరికమ్మిణిమ్ ॥ ౨౦ ॥ మోహినింకుణ్డలీంచద్వాం నిర్భ
 యాంబాహుశాలినిమ్ । కరకర్ణీంతథైకాక్షీంవిశ్వకాం నర్మిణీంతథా ॥ ౨౧ ॥ జ్యో
 త్సామ్ముఖంచరభసాం నికుమ్భాం రక్తకమ్పనామ్ । అధికారాం మహాచిత్రాంచస్త్ర
 శీనాం మనోరమామ్ ॥ ౨౨ ॥ అదర్శనాం హర్షాపాం మాతర్జ్వలన్మేఖలామ్ ।
 అబలాంచజ్ఞానాంకాశీంప్రాణదాంలాగ్నలావణిమ్ ॥ ౨౩ ॥ చిత్రాంచిత్రజలాంకో
 కాంతాన్తికాంధృష్టశాలినిమ్ । లమ్బస్త్రాసంలమ్బసటాం విసటాం వాసమాన్తినిమ్ ॥ ౨౪ ॥
 ఫలస్త్రీం దీర్ఘకేశీంచ సుచరాంసుద్ధరీంశుభామ్ । అయోముఖంకద్రుముఖంక్రోధనింత
 తథాశనిమ్ ॥ ౨౫ ॥ కుటుమ్బికాం ముక్తికాంచ చద్వికాంబాలమోహినిమ్ । సా
 మాన్యాంసహినింలమ్బాంకోవిదారింసమాసవీమ్ ॥ ౨౬ ॥ శబ్దకర్ణీం మహానా
 దాం మహాదేవీం మహూదరీమ్ । హుటాగ్నిం ద్రుమసటాం రుద్రేశీం భూతదామరీ
 మ్ ॥ ౨౭ ॥ పిండజహ్వంచలజ్జ్వలాంశివాంజ్వాలాముఖంతథా । ఏతాశ్చ న్యాశ్చ
 దేవేశసోస్సృజన్తాతరస్తదా ॥ ౨౮ ॥ అన్ధకానాం మహాఘోరాః పపుస్తద్రుధిరంత
 దా । తతోన్ధకాస్సృజస్సర్వాః పరాంతృప్రేమపాగతాః ॥ ౨౯ ॥ తాసుతృప్తాసుస
 మ్భూతా భూయపవాన్ధకప్రజాః । అర్ధితస్తైర్నహదేవశూలముగ్ధరపాణిభిః ॥ ౩౦ ॥
 తతస్సశజురోదేవస్త్యన్ధకైర్వాప్రవలీకృతః । జగామ శరణం దేవం వాసుదేవమజం
 విభుమ్ ॥ ౩౧ ॥ తతస్సభగవాన్సిన్ధృస్సృప్తవాఙ్ముఖురేవతీమ్ । యావపాసకలం
 తేషామన్ధకానామస్మృతకాత్ ॥ ౩౨ ॥ యథాయథాచరుధిరంపిబత్సన్ధకసమ్భవ
 మ్ । తథాతథాధికం దేవీనంశువ్యతిజనాధిప ॥ ౩౩ ॥ పీయమానేతథా తేషామన్ధక
 నాంతథా ౨స్సృజ । అన్ధకాస్తుక్షయంభీతాస్సర్వేతేత్రపురారిణా ॥ ౩౪ ॥ మూలా
 కంతువిక్రమ్యతదాశర్వప్రీతిలాకృత్ । చకారవేగాచ్చులగ్రేసచతుష్టావ
 జరమ్ ॥ ౩౫ ॥ అన్ధకస్తుమహావీర్యస్తస్యతుష్టోభవోద్భవః । సామీప్యంత్రదదౌ
 త్యంగజేశత్యంతథైవచ ॥ ౩౬ ॥ తతోమాతృగణాస్సర్వేశజురంవాక్యమబ్రువ
 భగవన్మృతయిష్యామస్సుదేవాసురమానుషాః ॥ ౩౭ ॥ త్వత్ప్రసాదాజ్జగత్సర్వంతద
 జ్ఞాతుమర్హసి ॥ శబ్దరః ॥ భవతీభిః ప్రజాస్సర్వారక్షణీయాననంశయః ॥ ౩౮ ॥
 అపాన్ధ్యోరాదభిప్రాయాన్తనశ్శీఘ్రం నివర్తతామ్ । సూతః ॥ ఇత్యవంతజురేవ

అక్షరప్రకరణము

క్రమనాద్యత్యక్తకాండము ॥ ౪౨ ॥ భక్తయమానురక్త్యులై యాత్మకాండము
రమ్ ॥ త్రైలోక్యభక్తయమానురక్త్యులై యాత్మకాండము ॥ ౪౩ ॥ స్వసంహారము
వేదంత్రయభక్తయమానురక్త్యులై యాత్మకాండము ॥ ౪౪ ॥
దైత్యేంద్రులై యాత్మకాండము ॥ ౪౫ ॥ కల్పాంతమారుతములై యాత్మకాండము ॥ ౪౬ ॥
తీర్థసఖం ఘోరమాకర్షణములై యాత్మకాండము ॥ ౪౭ ॥ మేరులై యాత్మకాండము ॥ ౪౮ ॥
సమేతము ॥ హిమాద్రిశిఖరంబులై యాత్మకాండము ॥ ౪౯ ॥ సఖసన్ని
తలై యాత్మకాండము ॥ ౫౦ ॥ బద్ధాబ్ధదంసుముకుటంబులై యాత్మకాండము ॥ ౫౧ ॥
శ్రీనివాసావతారములై యాత్మకాండము ॥ ౫౨ ॥ తేజసావతారములై యాత్మకాండము ॥ ౫౩ ॥
సఖసన్నితములై యాత్మకాండము ॥ ౫౪ ॥ అపరైస్సద్భక్తకారైస్సం
యుక్తందేహులై యాత్మకాండము ॥ ౫౫ ॥ సర్వపుష్పవిచిత్రాధ్యాయములై యాత్మకాండము ॥ ౫౬ ॥
సద్భక్తయమానురక్త్యులై యాత్మకాండము ॥ ౫౭ ॥ తాదృశేనైవరూపేణదుర్నిరీక్షణదైవతైః ॥ ప్రణవత్యుతదే

వేదంత్రయభక్తయమానురక్త్యులై యాత్మకాండము ॥ ౫౮ ॥ శక్తయమానురక్త్యులై యాత్మకాండము ॥ ౫౯ ॥
దైత్యనాథాసృజాపూర్ణసఖతైవిరాజిత ॥ ౬౦ ॥ జగత్కలసంలగ్నహేమపిల్లకవి
గ్రహ ॥ సతోష్ఠిపద్మనాభత్వాంసురశక్రజగద్గురో ॥ ౬౧ ॥ కల్పాంతమౌళిదర్శి
వసుసర్వకోటిసమప్రభ ॥ సహస్రపరమక్రోధసహస్రేంద్రవిరాక్రమ ॥ ౬౨ ॥ సహ
స్రపదసన్నీతసహస్రచరణాత్మక ॥ సహస్రకాలరచితసహస్రనియతేంద్రియ ॥ ౬౩ ॥
సహస్రభూమిసదైర్యసహస్రప్రసన్నముగ్ధముగ్ధ ॥ సహస్రవస్త్రసహస్రహస్ర
హవిక్రమ ॥ ౬౪ ॥ సహస్రరుద్రతేజస్సహస్రప్రబుద్ధసంప్రసృత ॥ సహస్రవాణ
వేగోగ్రసహస్రాక్షురీతుణ ॥ ౬౫ ॥ సహస్రయస్త్రిమథససహస్రబద్ధమోచక ॥
అన్ధకస్యవివాశాయయాస్పృష్టమాతరోమయా ॥ ౬౬ ॥ అనాద్యత్యుమద్వాక్యం
భక్తయస్త్వద్యతాఃప్రజాః ॥ కృత్వాతాత్పనశక్రోహంసంహర్తుమపరాజిత ॥ ౬౭ ॥
స్వయంకృత్వాకథంతాసాంవివాశమభికారయే ॥ ఏవమక్తస్సురుద్రేణసంహారవపు
ర్ధరః ॥ ౬౮ ॥ ససర్గదేవోజిహ్వయాస్తదావాణీశ్వరీంహరిః ॥ హృదయాత్తుతథా
మాయాంసుహృద్భక్తగమాలినీమ్ ॥ ౬౯ ॥ అభిభృత్పతథాకాళింసృష్టాపూర్వంమహా
త్మనా ॥ యయాత్రద్రుధిరపీతమన్థకానాంమహాత్మనామ్ ॥ ౭౦ ॥ యాచాస్త్రిసగ్ర
భితాలోకేనామతత్కుమరేవతీ ॥ ద్వాత్రింశన్మౌతరస్సృష్టాగ్రతేభ్యశ్చత్రాత
తః ॥ ౭౧ ॥ తాసాంనామనయోమితానిమేగదతత్పుణు ॥ సర్వాస్తాస్తమహా

శ్రీ మత్స పురాణం

భాగానుష్ఠాకర్ణీతవైవ ॥ ౬౬ ॥ త్రైలోక్యమోహినిపుణ్యాసర్వసత్వవశజురీః
 తథావచక్రహృదయాపజ్ఞమీకామచారిణీ ॥ ౬౭ ॥ శక్తినిలేఖనీచైవకాలసమర్థ
 నీతథా ॥ భుక్త్యేతాఃకీర్తితారాజన్వాగీశానుచరాస్త్రితాః ॥ ౬౮ ॥ సజుర్నీత
 భాస్వప్నావీజకన్యవచారితా ॥ కల్యాణీమధుదంష్ట్రీవకమలోత్పలహస్తికా ॥ ౬౯ ॥
 ఇతిదేవ్యష్టకంరాజన్నాయానుచరమువ్యతే ॥ అజితాసూక్ష్మహృదయాపృథ్వావేశా
 స్తదంతనా ॥ ౭౦ ॥ సృసింహభైరవావీల్వాసురుత్పాపదయాజయా ॥ భగమా
 లిన్యరుచితాభివ్యస్తాస్యపమాతరః ॥ ౭౧ ॥ ఆకర్షణీసమ్మతాచతతైవోత్తరమాలి
 కాః ॥ జ్వాలాముఖభీషణికాకామధేనుశ్చబాలికా ॥ ౭౨ ॥ తథాపక్షకారాజన్య
 వత్సనుచరాస్త్రితాః ॥ అష్టామహాబలాస్సర్వాదేవగాత్రసముద్భవాః ॥ ౭౩ ॥ త్రై
 లోక్యస్సృష్టిసంహారసమథాస్సర్వదేవతాః ॥ తాస్సప్రమాత్రాదేవేనత్రుద్ధామాతృ
 గణానన ॥ ౭౪ ॥ ప్రధావితామహారాజక్రోధవిస్ఫురితేక్షణాః ॥ అవిదవ్యాసమం
 తాసాంధృష్టితేజసుదారుణమ్ ॥ ౭౫ ॥ తమేవశరణంప్రాప్తాస్ససింహావాక్యాను
 బ్రవీత్ ॥ యథామనుష్యఃపశవఃపాలయన్విచరాత్సుతా ॥ ౭౬ ॥ జాయన్తేవైతతై
 వాశుతథావైదేవతాగణాః ॥ భవత్యస్తృతథాలోకాన్పాలయంతుమయేరితాః ॥ ౭౭ ॥
 మనుజైశ్చృతథాదేవైర్జగద్వందేపురాన్తకమ్ ॥ నచబాధాప్రకర్తవ్యాయేభక్తాత్రిపు
 రాన్తకే ॥ ౭౮ ॥ యేచమాంసంస్తరస్తీహతేచరత్యౌనరాస్సదా ॥ బలికర్మకరివ్య
 ప్రియుష్కాంయేసదానరాః ॥ ౭౯ ॥ సర్వకామప్రదాస్తేషాంభవివ్యధ్వంససంశయః ॥
 ఉచ్చాటనాదికంయేచకథయన్విమయేరితమ్ ॥ ౮౦ ॥ తేచరత్యౌస్సదాలోకారక్షిత
 వ్యంచకాసనమ్ ॥ రోద్రీంవైవాపరామూర్తిమహాదేవఃప్రదాస్యతి ॥ ౮౧ ॥ యు
 ష్మేన్ముఖ్యామహాదేవ్యాస్తమక్తంపరిరక్షథ ॥ మయామాతృగణస్సృష్టోయోయంవిగ
 తసాధ్యసః ॥ ౮౨ ॥ యేషవిత్సంవిశౌలాత్మోమయైవసహారంస్యతే ॥ మయాసార్థం
 తథాపూజాంసరేభ్యశ్చైవలభ్యథ ॥ ౮౩ ॥ పృథక్ప్రపూజితాలోకేసర్వానాగ
 మాస్ప్రదాస్యథ ॥ శుభాంసంమూజయివ్యప్రియేచపుత్రాద్ధినోజనాః ॥ ౮౪ ॥ తే
 షాంపుత్రప్రదాదేవీభవివ్యతిసంశయః ॥ సర్వకామప్రదాలోకేభవివ్యతిచపూజ
 తా ॥ ౮౫ ॥ శ్రీమత్సవ్యః ॥ ఏతావమక్త్యాభగవాన్సహమాతృగణేనతు ॥ జ్వాలా
 మాలాకులవపుస్తత్రైవాన్తరధీయత ॥ ౮౬ ॥ తత్రతీర్థంసముత్పన్నంకృతశౌచేతియ
 జ్జనుః ॥ తత్రాపిపూర్వజోదేవోజగదాద్విహరోహరః ॥ ౮౭ ॥ రోద్రస్యమాతృవర్గ
 స్సృదత్వారుద్రస్తుపార్థివ ॥ రోద్రందివ్యాంతసుంతత్రమాతృమధ్యేవ్యవస్థితః ॥ ౮౮ ॥
 సప్తతామారతోదేవ్యసాన్ధనారీనరశ్శివః ॥ నివేశ్యరోద్రంతత్సాన్ధంత్రైవాన్తరధీ
 యత ॥ ౮౯ ॥ సమాతృవర్గస్యహారస్యమూర్తిర్జుష్టేయదాతిష్ఠతతత్సమీపే ॥ దేవే

ప కో నా శీ త్యు త్త ర శ త త మో ధ్యా యః

శ్వరస్యాపిన్యసింహమూర్తేఃపూజావిధత్రైపురాధికారిః ॥ ౯౦ ॥ *

ఇతిశ్రీమత్పురాణే శుశ్వరకృత అష్టకాసుర వధో
నామఅష్ట సప్తత్యుత్తర శతతమో2 ధ్యా యః.

శ్రీ వారాణసీమాహాత్మ్యప్రారమ్భః ౩

2000 వయః ॥ శ్రుతోన్మకవధస్సుతయథావత్త్వమదీరితః । వారాణస్యాహ
మాహాత్మ్యంశ్రోతుమిచ్ఛానుసాన్వృతమ్ ॥ ౧ ॥ భగవాన్విద్యతఃకేనగణత్వంసము
పాగతః । అన్నదత్వంచసమ్ప్రస్తోవారాణస్యాంమహాద్యుతిః ॥ ౨ ॥ త్రైపురా
కథంజాతఃప్రియత్వంచకథంగతః ౧ ఏతదిచ్ఛామకథితం శ్రోతుంబ్రహ్మనుతత్వ
యా ॥ 3 ॥ సూతః ॥ శ్రుణుధ్వంచైయథాలేఖేగణేశత్వంచపిద్యతః । అన్నదత్వం
చలోకానాంస్థానంచారాణసీమహా ॥ ౪ ॥ పూర్ణభద్రమతశ్చీమానాసీద్యుత
వ్రతాపవా ౧ హరికేశఇతిభ్యాతోబ్రాహ్మణోధార్మికశ్చహ ॥ ౫ ॥ తస్యజప్త
వ్రభృత్యేవసర్వేభక్తిరనుత్తమాతదాసీత్సన్నునుసారస్తస్యైష్ట్యస్తవరాయణ ॥ ౬ ॥
ఆసీనశ్చశయానశ్చగచ్ఛంస్తప్తన్నునువ్రజ ౧ భుజ్జానోధపిబన్వాపిరుద్రమేవాన్సవి
స్తయత్ ॥ ౭ ॥ తమేవంయుక్తమనసంపూర్ణభద్రఃపితాబ్రవీత్ సత్యాపుత్రమహం
మన్యేదుద్ధాతోభస్తప్తమన్యథా ॥ ౮ ॥ నహియత్తుమనీనానామేతద్వృత్తంభవత్యు
తః సుహృకాబతయూయంచైస్సభావతూరచేతసః ॥ ౯ ॥ క్రవ్యాదాన్వైవకీంభ
క్షహింసాశీలాశ్చపుత్రక । మేవంకార్షీర్షతేష్వత్త్రైవంధృష్టామహాత్మనా ॥ ౧౦ ॥
స్వయమ్భువానుథాదిష్టాత్యక్తవ్యాయదినోభవేత్ । ఆశ్రమాన్తరజంకర్షనమర్చ్య
ర్హహిణస్తతః ॥ ౧౧ ॥ హిత్యానునువ్యభావంచకర్షభిర్వివిదైశ్చర । యత్వమే
వంవిమార్గస్థోమనుష్యాజ్ఞాతపవచ ॥ ౧౨ ॥ అథవాద్వివిధంతేషాంకర్షతజ్ఞాతినంత్ర
యమ్ । మయాపివిహితంపశ్యక్త్యైతన్నాత్రసంశయః ॥ ౧౩ ॥ సూతః ॥ సపవము

త్వతంపుత్రంపూర్ణభద్రఃప్రతాపవా ౧ ఉవాచనిఘ్నరంక్షిప్రంగచ్ఛపుత్రయభేద్య
సి ॥ ౧౪ ॥ తతస్సనిర్గతస్త్యక్త్యాగృహంసమ్బుధినస్తథా । వారాణసీంసమానాద్యుత
పస్తేపేనుదుశ్చరమ్ ॥ ౧౫ ॥ స్థాణుభూతోహ్యనిమిషశ్చుషకాష్టోపలోపమః । స
నియమ్యేద్ద్రియగ్రామమవాక్రిత్యతిశ్చలః ॥ ౧౬ ॥ అథతస్యైవమనితస్తత్పరస్య
తదాశిషః । సహస్రమేకంవద్దాణాందివ్యనువ్యభవ ర్తత ॥ ౧౭ ॥ వల్మీకేనసమా
క్రాంతోభక్త్యమాణఃపివీలితైః । వజ్రసూచీముఖైస్తీర్థైర్విధ్యమానస్తతైవచ ॥ ౧౮ ॥
నిర్మాంసరుధిరత్వక్చక్రుష్టశక్లేష్టుసప్రభః । అస్థిశేషోభవత్సర్వందేవంచైవిస్తయ
న్నపి ॥ ౧౯ ॥ ఏతస్మిన్నస్తరేదేవీవిజ్ఞాపయతిశంకరమ్ ॥ దేవీ ॥ ఉద్ధానంపునరే

భవతు యేత్రేగజ్జాద్వారేచపామరే । స్నానాశ్చ సేవనాద్వాపినమోక్షః పావ్య
 తేయతః ॥ ౫౫ ॥ ఇహ సమ్ప్రప్య తేయేనతతపతద్విశిష్యతే । ప్రయాగేనాభవే
 న్నోక్ష ఇహనామమృగిరహత్ ॥ ౫౬ ॥ ప్రయాగాదపితీర్థాగ్రాద్విదమేవమహత్స్య
 తమ్ । జైగిషవ్యఃపరాంసిద్ధింయోగతస్సుమహతపాః ॥ ౫౭ ॥ అస్య యేత్రస్యమా
 హాత్స్యాద్భక్త్యాచమమభావనాత్ । జైగిషవ్యోమహాశ్రేష్ఠోయోగినాంస్థానమిష్య
 తే ॥ ౫౮ ॥ ధ్యాయతస్తత్రమాంసిత్యంయోగాగ్నిర్విప్యతేభృశమ్ । కైవల్యంపరమం
 యాతోదేవానామపిదుగ్ధమ్ ॥ ౫౯ ॥ అన్య క్తలిజ్ఞైర్మునిభిస్సర్వసిద్ధాస్తవాదిభిః ।
 ఇహ సమ్ప్రప్య తేమోక్షోదుర్లభోత్యత్రకర్త్రిచిత్ ॥ ౬౦ ॥ తేభ్యశ్చాప్రాంతయచ్చా
 మియోగైశ్చర్యమనుస్తవమ్ । ఆత్మనాచైవసాయుజ్యమీప్సితంస్థానమేవచ ॥ ౬౧ ॥
 కుబేరస్తుమహాయక్షస్తథాశర్వార్పితక్రియః । యేత్రసంసేవనాదేవగణేశత్వమవా
 పహ ॥ ౬౨ ॥ సంవర్తోభవితాయశ్చసోపిభక్తోమమైవహి । ఇహైవారాధ్యమాందేవి
 సిద్ధింయాస్యత్యనుస్తవమ్ ॥ ౬౩ ॥ పరాశరసుతోయోగీఃపిర్వాగ్రహోమహత
 పాః । ధర్మకర్తాభారతస్యసంఖ్యావేదప్రవర్తకః ॥ ౬౪ ॥ రంస్యతేసోపివద్వాక్షి
 యేత్రేస్త్రిన్దురుభగవః । బ్రహ్మదేవర్షిభిస్సార్థంవిష్ణుర్వాయుద్దివాకరః ॥ ౬౫ ॥
 దేవరాజస్తథాశక్రోయేచాన్యేపిదిమాకసః । ఉపాసన్తేమహాత్మాసన్నర్వేమామహ
 ముద్రతే ॥ ౬౬ ॥ అన్యేచయోగినస్సిద్ధాస్థానైరుపామహావ్రతాః । అన్యమనసో
 భూత్వామామిహుపాసతేసదా ॥ ౬౭ ॥ అలరగశ్చపురీమేతాంమత్ప్రసాదా
 దవాప్యతి । సచైనాంపూర్వవత్కృత్వాచాతుర్వర్ణ్యసమాకులామ్ ॥ ౬౮ ॥ స్థి
 తాఞ్జనపదాకీర్ణాంభూత్వాచసుచిరంస్మృతః । మయిసర్వార్పితగుణోమామేవప్రతప
 ద్యతే ॥ ౬౯ ॥ తతఃప్రభృతిచార్వణ్యేయేపియేత్రనివాసినః । గృహీణోలిజ్ఞినోవాపి
 మధ్యక్తామత్ప్రయతాః ॥ ౭౦ ॥ మత్ప్రసాదాగ్ధమివ్యభిమోక్షంపరమదుర్లభమ్ ।
 విషయాసక్తచిత్తోపిత్యక్తధర్మరతిర్నరః ॥ ౭౧ ॥ ఇహ యేత్రేమృతీసోపిసంసారం
 నపునర్విశేత్ । యేపునర్విర్మామాధీరాస్తత్వస్థావిజితేద్రియాః ॥ ౭౨ ॥ ప్రతినశ్చని
 రారమాభుస్సర్వేతేమయిభావితాః । దేహభగ్గంసమాసాద్యధీమస్తస్యగర్జితాః ॥ ౭౩ ॥
 గతాపవపరంమోక్షంప్రసాదాన్మమనుద్రతే । జన్మాన్తరసహస్రేషుయజ్ఞనోగీయ
 మాపుష్యాత్ ॥ ౭౪ ॥ తమిహైవపరంమోక్షంమరణాదధిగచ్ఛతి । ఏవంసత్క్షేపతో
 దేవియేత్రస్యాస్యమహాఫలమ్ ॥ ౭౫ ॥ అవిముక్తస్యకథితంమయాతేగుహ్యభాషి
 తమ్ । అతఃపరతరంనాస్తిసిద్ధిగుహ్యంమహేశ్వరి ॥ ౭౬ ॥ యేతచ్చుద్ధృష్టియోగ
 జ్ఞాయేచయోగేశ్వరాభువి । ఏతదేవపరంజ్ఞానమేతదేవపరంశివమ్ ॥ ౭౭ ॥ ఏత
 దేవపరంబ్రహ్మఏతదేవపరంపదమ్ । వారాణసీతుభవనత్రయసారభూతారమ్యాపు
 రీమమసదాగరాజపుష్టి ॥ ౭౮ ॥ అత్రాగతావివిధమగ్నతకారిణోపిపాప

తుయాద్విరజసఃప్రతిభా నిమిత్తాః । ఏతస్మైతంప్రియతమంమమదేవిత్వంక్షేత్రం
 విచిత్రతరుగుల్పనికాయపుష్పమ్ ॥ ౭౯ ॥ అస్మిన్మృతా స్తమభృతఃపదమాపువన్తి
 మూఢాఃమేనరహితాపినసంశయోత్ర ॥ సూతః ॥ ఏతస్మిన్మస్తరేదేవోదేవీప్రా
 — శ్రీ దేవ్యాసహదేవదేవస్యయతువర ప్రదానాయతత్సమీపగమసమ్శ్రి —
 హగిరిస్త్రిజామ్ ॥ ౮౦ ॥ దాతుంప్రసాదంయత్యాయవరంభక్తాయభామిని । భక్తో
 మమవరారోహేతవసాహతకిల్బిషః ॥ ౮౧ ॥ అహూపరమసౌలభ్యమస్తత్రోభవనే
 శ్వరి । ఏవముక్త్యాతతోదేవస్సహదేవ్యాజగత్పతిః ॥ ౮౨ ॥ జగమయత్యోయత్రా
 స్త్రేకృశోధననిస్తతిః । తతస్తంగుహ్యకందేవీదృష్టిపాతైర్నిరీక్షత ॥ ౮౩ ॥ శ్వేత
 వర్ణంవిచర్మాణంస్నాయుబద్ధాస్థిపఞ్జరమ్ । దేవీప్రాహతదాదేవందగ్ధయస్త్రీవగుహ్య
 కమ్ ॥ ౮౪ ॥ సత్యంనానభవానుగ్రోదేవైరుక్తస్తుశబ్దర । ఈదృశేచాస్యతపసిన
 ప్రయచ్ఛసియద్వరమ్ ॥ ౮౫ ॥ అత్రక్షేత్రేమహాదేవపుణ్యేసమ్యగుపాసితే । కథ
 మేవంపరిక్షేత్రంప్రాప్త్యయతుకుమారకః ॥ ౮౬ ॥ శీఘ్రమస్యవరంయచ్ఛప్రసాదాత్ప
 రమేశ్వర । ఏవంమన్వాదయోదేవావదన్వివరమర్జయః ॥ ౮౭ ॥ దుష్టాద్వాచా
 భతుష్టాద్వాసిద్ధిస్తూభయతోభవేత్ । భోగప్రాప్తిస్తథారాజ్యమస్తేమోక్షస్సదా
 శివాత్ ॥ ౮౮ ॥ ఏవముక్తస్తతోదేవస్సహదేవ్యాజగత్పతిః । జగమయత్యోయ
 త్రాస్త్రేకృశోధననిస్తతిః ॥ ౮౯ ॥ తందృష్త్వాప్రణతంభక్త్యాహరికేశోవృషభ్యజః ।
 దివ్యంచతుస్తదాతస్మయేనాపశ్యగృశబ్దరమ్ ॥ ౯౦ ॥ సూతః ॥ అథయతుస్తదా
 దేశాచ్ఛనైరుత్పిల్యచతుషీ । అపశ్యస్సగణందేవంవృవంశ్వేతముపాత్రితమ్ ॥ ౯౧ ॥
 దేవదేవః ॥ వరందదామితేపూర్వంతైరిలోక్యేదగ్గనంతథా । సావర్ణ్యంచశరీరస్య
 వశ్యమాంవిగతజ్వరః ॥ ౯౨ ॥ సూతః ॥ తతస్సలబ్ధ్వాతువరంశరీరేణాక్షతేనచ ।
 పాదయోఃప్రణతస్తస్మైకృత్వాశిరసిచాఙ్గలిమ్ ॥ ౯౩ ॥ ఉపాచాథతదాతేనవరదో
 స్తీతివోదితః । భగవన్సక్తివ్యగ్రాంత్యయ్యనన్యాంవిధత్స్వమే ॥ ౯౪ ॥ అన్నదస్సర్వ
 లోకానాంక్షేతత్వంతథాక్షయమ్ । అవిముక్తంచతేస్థానంవశ్యేయంసర్వదాయ
 థా ॥ ౯౫ ॥ ఏతదిచ్ఛామిదేవేశత్వతోవరమనుత్తమమ్ ॥ దేవదేవః ॥ జరామరణని
 ర్ముక్తస్సర్వరోగవివర్జితః ॥ ౯౬ ॥ భవిష్యసిగణాభ్యత్యోవరదస్సర్వపూజితః । అ
 జేయశ్చపిసర్వేహంయోగైశ్వర్యసమన్వితః ॥ ౯౭ ॥ అన్నదశ్చపిలోకేభ్యఃక్షేత్ర
 పాలోభవిష్యసి । మహాబలోమహాసత్వోబ్రహ్మణోమమచప్రియః ॥ ౯౮ ॥ తస్యై
 క్తశ్చదణ్డపాణిశ్చమహాయోగితదైవచ । ఉద్భ్రమిస్తుష్కమిత్యైవగణాతేవరిచా
 రకా ॥ ౯౯ ॥ తవాఙ్గాశ్చకరిష్యేతేలోకస్యోద్భ్రమిస్తుష్కమిమా ॥ సూతః ॥ ఏవం

సభగవాన్తత్రయతంకృత్యాగణేశ్వరమ్ ॥ ౧౦౦ ॥ జగమువాసందేవేశస్సహతే
నమహేశ్వరః ॥ ౧౦౦౪ ॥ * * * * *

ఇతిశ్రీమత్స పురాణే వారాణసీమాహాత్మ్యేదేవీదేవ దేవసంవాదేతైత్ర
పాలకవరప్రదానంనామఏకోనాశీత్యుత్తరశతతమోఽధ్యాయః.

శ్రీ సనతు-మారాయనస్తి శ్వరోపదిష్ట అవిము క్తమాహాత్మ్యమ్ ॥

సూతః ॥ అథపుణ్యోద్భవాంస్సీద్ధాంకథాంపాపప్రణాశనీమ్ । శృణ్వంతుము
నయస్సర్వేశుదిశేద్ధాసమాహితాః ॥ ౧ ॥ గణేశ్వరపతిందివ్యంరుద్రతుల్యవరాక్ర
మమ్ । సనతు-మారోభగవానపుచ్చన్న ద్వికేశ్వరమ్ ॥ ౨ ॥ సనతు-మారః ॥
బ్రూహిగుహ్యంయథాత త్వంయత్రనిత్యంభవస్థితః ॥ మాహాత్మ్యంసర్వభూతానాం
పరమాత్మామహేశ్వరః ॥ ౩ ॥ ఘోరరూపంసమాస్థాయదుష్కరందేవదానవైః । ఆ
భూతసస్పృహంయావశ్శానిభూతోమహేశ్వరః ॥ ౪ ॥ నద్వికేశ్వరః ॥ పురాదేవే
నయతోప్రిక్తంపురాణంపుణ్యముత్రమమ్ । తస్మిన్చప్రవత్యోమినమస్మృత్య
మహేశ్వరమ్ ॥ ౫ ॥ యతోదేవేనతుష్టేనఉమాయాఃప్రియకామ్యయా । కథితం
భువివిఖ్యాతంయత్రనిత్యంభవస్థితః ॥ ౬ ॥ రుద్రస్యాద్ధాసనగతామేరుశృంగేయశస్సి
నీ । మహాదేవంతతోదేవీప్రణతాపరిపూర్ణతి ॥ ౭ ॥ దేవీ ॥ భగవద్దేవదేవేశచద్వా
ర్ధకృతశేఖర । ధర్మప్రబ్రూహిమర్త్యసాంభువితైవోద్ధ్వరేతసామ్ ॥ ౮ ॥ ఇష్టంద
త్తంహుతంజప్తంతపస్తప్తంకృతంచయత్ । ధ్యానాధ్యయనసమ్మన్నంకథంభవతి
చాక్షయమ్ ॥ ౯ ॥ జన్మాన్తరసహసేనియత్పాపంపూర్వసజ్జితమ్ । కథంతత్త్వ
యమాయాతితన్మమాచక్ష్యశజర ॥ ౧౦ ॥ యస్మిన్నవస్థితోభక్త్యాతుష్యసేవర
మేశ్వర । వ్రతానినియమాశ్చైవమాచారోధర్మపవచ ॥ ౧౧ ॥ సర్వసిద్ధికరంయ
త్రవ్యాక్షయ్యగతిదాయకమ్ । వక్తృమర్హసితత్సర్వంపరంకాతూహలంహిమే ॥ ౧౨ ॥
దేవదేవః ॥ శృణుదేవిప్రవత్యోమిగుహ్యసాంగుహ్యముత్రమమ్ । సర్వత్రైతేషువి
ఖ్యాతమవిముక్తంప్రియంమమ ॥ ౧౩ ॥ అష్టవస్థిఃపురాప్రోక్తాస్థానానాంఘానముత్ర
మమ్ । యత్రసాత్మాత్స్వయంరుద్రఃకృత్తివాసాస్సయంస్థితః ॥ ౧౪ ॥ తత్రస
న్నిహితోనిత్యమవిముక్తేనిరన్తరమ్ । తత్త్వేత్రంసమయాముక్తమవిముక్తంతతస్సృ
తమ్ ॥ ౧౫ ॥ అవిముక్తేపరాసిద్ధిరవిముక్తేపరాగతిః । ఇష్టందత్తంహుతంజప్తంతపస్తప్తం
కృతంచయత్ ॥ ౧౬ ॥ ధ్యానమధ్యయనందానంసర్వంభవతిచాక్షయమ్ । జన్మా
న్తరసహసేనియత్పాపంపూర్వసజ్జితమ్ ॥ ౧౭ ॥ అవిముక్తేప్రవిష్టస్యతత్సర్వం
ప్రజితమయమ్ । అవిముక్తాగ్నినాదద్ధమగ్నోరూలవివాహితమ్ ॥ ౧౮ ॥ బ్రాహ్మ
ణాఃకుత్రియావైశ్యోశూద్రావైవర్ణ్యసజరః । స్త్రీయోష్టేచ్ఛాశ్చయోచాన్యేస

జీర్ణాఃపాపయోనయః ॥ ౧౯ ॥ కీటాఃపిపీలికాశ్చైవయేచావ్యేష్యుగపక్షిణః । కా
 లేననిధనంప్రాప్తాహ్యవిముక్తేశ్వణువ్వమే ॥ ౨౦ ॥ చంద్రార్ధమాశిసస్సర్వేలభాటా
 త్పృథ్వకషణాఃశివేమమపురేదేవిజాయంతేతత్రమానవాః ॥ ౨౧ ॥ అకామోవాసకా
 మోవాతిర్యగ్యోనిగతోపివా । అవిముక్తేశ్వజేత్వాణామమహాకేమహీయతే ॥ ౨౨ ॥
 అవిముక్త్యంయదాగచ్ఛేత్కదాచితామచర్యయా । అత్తనాదరణౌభిత్వాతత్రైవ
 నిధనంప్రజేత్ ॥ ౨౩ ॥ అవిముక్తంగతోదేవిసర్గచ్ఛేత్తతఃపునః । సోపిమత్పదమా
 ప్నోతిసాతకార్యవిచారణా ॥ ౨౪ ॥ వస్తుప్రదంరుద్రకోటింసీధేశ్వరమహాలయ
 మ్ । గోకర్ణంభద్రకర్ణంచమవర్ణాత్కంతతైవచ ॥ ౨౫ ॥ అమరంచమహాకాలంతథా
 కాయావరోహణమ్ । ఏతానిహివవిత్రాణిసాన్నిధ్యంసప్తయోర్ద్వయోః ॥ ౨౬ ॥
 కాలజ్ఞనవసంచైవశఙ్ఖకర్ణస్థలేశ్వరమ్ । ఏతానివపవిత్రాణిసాన్నిధ్యాద్ధిమమప్రి
 యే ॥ ౨౭ ॥ అవిముక్తేవరారోహేత్రిసప్త్యంనాత్రసంశయః । హరిశ్చంద్రోపరంగు
 హ్యంగుహ్యమామూత్రేశ్వరమ్ ॥ ౨౮ ॥ జలేశ్వరంపరంగుహ్యంగుహ్యంశ్రీవర్స
 తంతథా । మహాలయంపరంగుహ్యంయమంచణ్దేశ్వరంతథా ॥ ౨౯ ॥ గుహ్యతిగుహ్యం
 కేదారంచమహాభైరవమేవచ । అష్టావేతానిస్థానానిసాన్నిధ్యాద్ధిమమప్రియే ॥ ౩౦ ॥
 అవిముక్తేవరారోహేత్రిసప్త్యంనాత్రసంశయః । యానిస్థానానిశ్రూయంతేత్రిషులో
 కేషుసుప్రతే ॥ ౩౧ ॥ అవిముక్తస్యపాదేషునిత్యంసన్నిహితానివై । అథోత్తరాం
 కథాందివ్యామవిముక్తస్యశోభనే ॥ ౩౨ ॥ సుబ్రహ్మణ్యతమావత్త్వయిదుక్త
 మీశ్వరేణతు । ఋషీణాంభావితాశ్చనాంతచ్ఛృణువ్వనరేశ్వర ॥ ౩౩ ॥ *

ఇతిశ్రీమత్సృపురాణేనన్దికేశ్వరసగుమాంసంవాదే అవి
 ముక్తమాహాత్మ్యే అశీత్వుత్రరశతతమోధ్యా యః.

సూతః ॥ కైలాసపృథ్వుమాసీనంసుంద్రంబ్రహ్మవిదాంవరమ్ । వనశ్చుర్భుజ
 యస్సర్వేససకాద్యాస్తపోధనాః ॥ ౧ ॥ తథాబ్రహ్మర్షయస్సర్వేయేభక్తాప్రమహే
 శ్వరే ॥ ఋషయః ॥ బ్రూహిత్యంసుంద్రభూలోకేయత్రనిత్యంభవస్థితః ॥ ౨ ॥
 మహాత్మాసర్వభూతాత్మాదేవదేవస్సనాతనః । ఘోరహంసంమాథాయదుమగరం
 దేవదానవైః ॥ ౩ ॥ అభూతసప్తవంయావత్స్థానిభూతస్థితఃప్రభుః । గుహ్యనాం
 పరమంగుహ్యమవిముక్తమిత్స్యతమ్ ॥ ౪ ॥ అవిముక్తేసదాసిద్ధిర్యత్రనిత్యంభవస్థి
 తః । అస్యయేత్రస్యమాహాత్మ్యయిదుక్తంతీశ్వరేణతు ॥ ౫ ॥ స్థానాంతరంపవిత్రం
 చతీర్థమాయతనంతథా । శ్మశానసంస్థితంవేత్తదివ్యమన్తర్హితంచయత్ ॥ ౬ ॥ భూ
 లోకేనైవసంయుక్తమన్తరీశ్వరీవాలయమ్ । అయక్తాప్రసవశ్యన్తియక్తాఃవశ్యన్తి
 శేతసా ॥ ౭ ॥ బ్రహ్మచర్యవ్రతేశ్శాస్త్రాస్సిద్ధావేదాస్తకోవిదాః । ఆదేశావతనాద్యా

వత్సేత్రంయోనవిముఞ్చతి || ౮ || బ్రహ్మచర్యవ్రతైస్సహ్యక్సహ్యగిష్టంహతైర్బుధే
 త్ || అపాహాత్కాగతిస్సర్వావయోక్తావక్రియావతామ్ || ౯ || తైశ్చేయసిం
 గతింపుణ్యాంతథాయోగగతింలభేత్ || సహియోగగతిర్దివ్యాజన్మాన్తరశతైరపి || ౧౦ ||
 ప్రాప్యతేత్యేత్రమాహాత్మ్యాత్ప్రసాదాచ్ఛబ్దరస్యతు || ఋస్తప్రవవలేనిత్యంసం
 యతాత్మసమాహితః || ౧౧ || త్రికాలవపిభుజ్జానోవాయుభతుసమోభవత్ || నిమే
 షమాత్రమపియోహ్యవిముక్తేతుభక్తిమా || ౧౨ || బ్రహ్మచర్యసమాయుక్తస్సప
 రంథవతేతపః || తత్రమాసంవసేద్విరోజితాత్మావిజితేర్నియః || ౧౩ || సహ్యతేనద్ర
 తంశీర్ఘందివ్యంపాశువతంసుహత్ || జన్మమృత్యుభయంతీర్త్వాసయాతిపరమాంగ
 తిమ్ || ౧౪ || నైశ్చేయసింగతింపుణ్యాంతథాయోగగతింప్రజేత్ || సహియోగగతిర్ది
 వ్యాజన్మాన్తరశతైరపి || ౧౫ || ప్రాప్యతేత్యేత్రమాహాత్మ్యాత్ప్రసాదాచ్ఛబ్దర
 స్యతు || బ్రహ్మహాయోహిగచ్ఛేతలవిముక్తంకదాచన || ౧౬ || తస్యత్యేత్రస్య
 మాహాత్మ్యాన్ప్రసాదాత్సానివర్తతే || ఆదేహపతనాద్వావత్సేత్రంయోనవిముఞ్చ
 తి || ౧౭ || సకేవలంబ్రహ్మహత్యాప్రాకృతాచనవర్తతే || ప్రాప్యవిశ్వేశ్వరంజే
 వంససభూయోనుజాయతే || ౧౮ || అనన్యమనసోభూత్వాయోవిముక్తంనము
 ఞ్చతి || తస్యదేవస్సదాతుష్టస్సర్వానాగమాన్ప్రియచ్ఛతి || ౧౯ || ద్వారంయ
 తాన్ఘ్రియోగానాంసతత్రవసతిప్రభుః || సగుణోహిభవోదేవోభక్తానామనుకన్ప
 యా || ౨౦ || అవిముక్తంపరంత్యేత్రమవిముక్తేవరాగతిః || అవిముక్తేవరాసిద్ధిరవి
 ముక్తేపరంపదమ్ || ౨౧ || అవిముక్తంనిషేవేతదేవర్షిగణసేవితమ్ || యథిచ్ఛేన్నాన
 వోధీమాన్సునన్జన్మనచాన్యసః || ౨౨ || మేరోశ్యక్యాగుణాన్సక్తుంద్విపానాంతుతదై
 వవ || సముద్రాణాంచసర్వేహంనావిముక్తస్యశక్యతే || ౨౩ || అన్తకాలేమనుష్యా
 ణాంభిగ్యమానేషువర్తను || వాయూనాంశీర్షమాణానాంస్త్రుతిరైవోపజాయ
 తే || ౨౪ || అవిముక్తేహ్యన్తకాలేభక్తానామీశ్వరస్ప్రియమ్ || కర్మభిఃపేరిగ్యమాణా
 నాంకర్ణజావంప్రయచ్ఛతి || ౨౫ || అవిముక్తేత్యజ్జేహంగతిమప్రాంసగచ్ఛతి || ఈ
 శ్వరప్రేరితోయాతిదుష్ప్రియమకృతాన్యభిః || ౨౬ || అశాశ్వతిమదంజ్ఞాత్వామాను
 వ్యంబహుకిర్బిచమ్ || అవిముక్తంనిషేవేతసంసారభయమోచనమ్ || ౨౭ || యో
 గమోక్షప్రదంపుణ్యంబహుఃపుష్పినాశనమ్ || విష్ణురాలోక్యమామోపియోవి
 ముక్తంనముఞ్చతి || ౨౮ || సముఞ్చతిజరాంమృత్యుంజన్మచైతదశాశ్వతమ్ || అవిము
 క్తేప్రసాదాత్తుశివసాయుజ్యమాపున్యాయత్ || ౨౯ || * * *

ఇతిశ్రీమత్స పురాణే సున్దరసకాదిమహర్షిసంవాదేఅవిముక్త
 మాహాత్మ్యేపకాశీత్యుత్తర శతతమోధ్యాయః.

దేవీ || హిమవన్గిరింత్యత్వామద్ధరంగధమాదనమ్ | కైలాసంనిజధం
 చైవమేగుప్యప్తంమహాద్యుతమ్ || ౧ || రవ్యంత్రిశిఖరంచైవమానసంచమహాగిరిమ్
 దేవోద్భానానిరమ్యానినద్ధనంవనమేవచ || ౨ || స్ఫుర్గ్ధానానిపుణ్యానిధిధాన్యా
 తనానిచ | తానిసర్వాశీసన్త్యజ్యఅవిముక్తేరతిశభమ్ || ౩ || కిమత్రసుమహత్పు
 ణ్యాంపరంగుహ్యంవదస్యమే | యేనత్వంరమసేత్యంభూతసద్భుగజైర్వృతః || ౪ ||
 త్మేత్రస్యప్రవరత్వంచయేచత్రత్రనివాసినః | తేషామనుగ్రహాకశ్చిత్తత్సర్వంబ్రూహి
 శఙ్కర || ౫ || దేవదేవః | అత్యద్భుతమిమంప్రశ్నంయత్సంప్రదృష్టానభామిని | తస్య
 ర్వంసమ్మగ్నిత్యౌమితప్రేగదతశ్శృణు || ౬ || వారాణస్యాంసదిపుణ్యానిధగధర్వ
 సేవితా | ప్రవిష్టాత్రిపథాగజ్ఞాతస్మిన్నేత్రేమమప్రియే || ౭ || సమైవప్రీతిరతులాకృ
 త్రివాసేవసుద్ధరి | సర్వేషాంచైవస్థానానాంతత్త్వానంతయుథాధికమ్ || ౮ || తేన
 కార్యేణనుశ్రోణితస్మింస్థానేరతిర్మమ | తస్మిన్నిజ్జేవసాన్నిధ్యంమమదేవసురేశ్వరి || ౯ ||
 త్మేత్రస్యప్రవత్యౌమిగుణాస్థుణవతాంవరే | యాఞ్శుక్ర్యాసర్వపాపేభ్యోము
 చ్యతేనాత్రసంశయః || ౧౦ || యదిపాపాభవావజ్ఞోయద్యప్యథాతిగోనరః | ము
 చ్యతేసర్వపాపేభ్యోహ్యవిముక్తంప్రజేద్యది || ౧౧ || ప్రళయేసర్వభూతానాం
 నష్టేస్థావరజగ్దమే | *నాహంత్యజామితత్త్వానంమమప్రియతరంశుభే || ౧౨ || యత్ర
 దేవాస్సగద్ధర్వాస్సయత్కోరగరాక్షసాః | వక్త్రంమమమహాభాగేప్రవిశన్తియు
 గతుయే || ౧౩ || తేషాంసాత్రాదహంపూజాంప్రతిగృహ్ణామిపార్వతి | సర్వగుణాభ్యా
 త్తరంస్థానంమమప్రియతరంశుభమ్ || ౧౪ || ధన్యాప్రవిష్టాసుశ్రోణిమనుభత్వాద్వి
 జాతయః | మద్భక్తిపరమాగ్నియేమద్భుక్తాస్తుతేనరాః || ౧౫ || తస్మిన్నాశా
 న్మరిత్యజ్యగచ్ఛన్తిపరమాంగరమ్ | సదాయజతరుదేణసదాదానంప్రయచ్ఛతి || ౧౬ ||
 సదాతపస్వీభవతిఅవిముక్తస్థితోనరః | యోమాంపూజయతేనిత్యంతస్యతుమ్యమ్య
 హంప్రియే || ౧౭ || సర్వదానానియోదద్యాగ్నిర్వయజ్జైర్యజేన్నరః | సర్వతీధాభి
 పిక్తశ్చసప్రపద్యేతమామిహ || ౧౮ || అవిముక్తంసదాదేవయేప్రజన్తిమనశ్చిత్తాః |
 తేజస్త్రీహనుశ్రోణిమద్భుక్తాశ్చత్రివిప్రే || ౧౯ || మత్ప్రసాదాత్తతోదేవీదీప్యన్తి
 శుభలోచనే | దుర్ధర్మాదుర్ధరాశ్చైవభవన్తిపిగతజ్వరాః || ౨౦ || అవిముక్తంశుభం
 ప్రాప్యమద్భుక్తాఃకృతనిశ్చయాః | నిధాతపాపవిమలాభవన్తివిగతజ్వరాః || ౨౧ ||
 పార్వతి | దత్తుయజ్ఞస్త్యయాదేవమప్రియార్థంనిమూదితః | అవిముక్తగుణానాం
 తుసత్యప్తిరిహజాయతే || ౨౨ || కుశ్వరిః || క్రోధేందతయజ్ఞస్త్యుగ్విప్రియాగ్ధేవి
 నాశితః | మమప్రియేమహాభాగేనాశితోయంవరాననే || ౨౩ || అవిముక్తేయజస్తే
 యేమద్భుక్తాఃకృతనిశ్చయాః | నతేషాంపునరావృత్తిఃకల్పకోటిశతైరిపి || ౨౪ ||

* సహిత్యమితత్త్వానంమహాగణశతైర్వృతమ్.

దేవీ || దుర్లభాస్తగుణాదేవతావిముక్తేతుక్తితః । సర్వాంస్తాన్మమతత్త్వేనక
 థయస్యమహేశ్వర ॥ ౨౫ ॥ కాయాహలంకృతాదేవహృదిస్సంమమవర్తతే ।
 తత్సర్వంమమతత్త్వేనభాగ్యహివరమేశ్వర ॥ ౨౬ ॥ ఈశ్వరః ॥ అత్యహమ్భామ
 రాజైవహ్యదేహశ్చభవన్తితే । మత్ప్రసాదాద్వరాహోహమామేవప్రవిశన్తి
 వై ॥ ౨౭ ॥ బ్రూహిబ్రూహివిశాలాక్షిమన్యచ్ఛ్రీభుమిభృషి ॥ దేవీ ॥ అవిముక్తే
 మహాత్మేత్రేఅహూపుణ్యమహూగుణః ॥ ౨౮ ॥ సత్యప్రమథిగచ్ఛామిబ్రూహి
 దేవపునర్గుణా ॥ ఈశ్వరః ॥ మహేశ్వరివరాహోహేశ్వణుతాంస్తుమమప్రియే ॥ ౨౯ ॥
 అవిముక్తగుణాయేతుతథాన్యసపితాభిప్రూ ॥ శాకపణ్ణాశివోదాస్తాస్సుస్మృతౌ
 ధ్యామరీవిపాః ॥ ౩౦ ॥ దన్తోబాఖలిసశ్చస్యేఅత్తకుట్టాస్తథాపరే । మాసిమాసి
 కుశాగ్రేణజలమాస్వాదయన్తివై ॥ ౩౧ ॥ పృథుమూలనికేతాశ్చశిలాశయ్యాస్తథా
 పరే । ఆదిత్యవపుషస్సర్వేజిత్రోధాజితేన్ద్రియాః ॥ ౩౨ ॥ ఏవంబహువిదైర్ధత్తైర
 స్యత్రజరితత్రతాః । త్రికాలమపిభుజ్ఞానాయేవిముక్తనివాసినః ॥ ౩౩ ॥ తవశ్చరన్తి
 తాస్యత్రాంనార్హన్తిహేడశీమ్ । యేవిముక్తేవసన్తిహస్యగ్రేప్రతివసన్తితే ॥ ౩౪ ॥
 మత్సమఃపురుషోనాస్తిత్వత్సమానాస్తియోషితామ్ । అవిముక్తసమంత్యేత్రంసభూ
 తోనభవిష్యతి ॥ ౩౫ ॥ అవిముక్తేపరేయోగోహ్యవిముక్తేపరాగతిః । అవిముక్తేప
 రోమోక్షఃత్యేత్రంనైవాస్తితాదృశమ్ ॥ ౩౬ ॥ పరంగుహ్యంప్రవత్యౌమితత్త్వేన
 పరవర్ణిని । అవిముక్తేమహాత్మేత్రేయదుక్తంహిమయాపురా ॥ ౩౭ ॥ జన్మాంతర
 శతైర్దేవియోగోయంయదిలభ్యతేమోక్షంశతసహస్రేణజన్మనాలభ్యతేనవా ॥ ౩౮ ॥
 అవిముక్తేవసేద్దేవిమధ్యక్రంశ్యతసశ్చయః । ఏకేనజన్మనాదేవియోగంమోక్షంప్రవి
 జ్ఞతి ॥ ౩౯ ॥ అవిముక్తేనరాదేవియేప్రజన్తిసునిశ్చితాః । తేవిశన్తిపరంస్థానంమోక్షం
 పరమదుర్లభమ్ ॥ ౪౦ ॥ పృథివ్యామీదృశంత్యేత్రంసభూతంసభవిష్యతి । చతుర్ము
 త్రిస్సుధాధర్మోతస్మిన్ప్రనిహితఃప్రియే ॥ ౪౧ ॥ చతుర్థామపివర్ణానాంగతిస్తుపరమా
 ప్రృతా ॥ దేవీ ॥ శ్రుత్వాస్తగుణాస్తేత్యేత్రస్యభవాచాన్యత్రయేప్రభో ॥ ౪౨ ॥ ఖద
 స్యభువిప్రేక్షాగ్రీకంవాయజ్జైర్యజన్తితే ॥ ఈశ్వరః ॥ దృష్ట్యాచైవతుమస్త్రేణిమా
 మేవహియజన్తియే ॥ ౪౩ ॥ సలేహంధయమస్త్రీహభవంరుద్రంప్రజన్తితే । సమస్తో
 మస్త్ర్యోగోదేవిద్వివిధోవిధిరుచ్యతే ॥ ౪౪ ॥ సాఖ్యంచైవాథయోగశ్చద్వివిధోయో
 గఉచ్యతే । సర్వభూతస్థితంయోమాంభజత్యేకత్వమాస్థితః ॥ ౪౫ ॥ సర్వభావర్త
 మానోపసయోగీమయివర్తతే । ఆల్పేపమ్యేనసర్వత్రసమంపశ్యతియోనరః ॥ ౪౬ ॥
 తస్యాహంసప్రణశ్యామిసవామేనప్రణశ్యతి । నిర్గుణస్సుగుణశ్చాపియోగశ్చకథితోభు
 వి ॥ ౪౭ ॥ సగుణంచైవవిజ్ఞేయోనిర్గుణోమనసఃపరః । ఏతత్తేకథితందేవియన్తాం
 త్వంపరివృచ్ఛసి ॥ ౪౮ ॥ దేవీ ॥ యాభక్తిస్త్రివిధాప్రోక్షాధానాంబహుధాత్వయా ।

తామహంశోతుమిచ్ఛామి తత్త్వేనకథయన్మమే || ౪౯ || శ్చశ్వరః || శృణుదే
 విమహంభాగేభక్తానాంభక్తివత్సలే | చాప్యసాధ్యంచయోగంచదుఃఖాంతంబనియ
 చ్చుతి || ౫౦ || సదాయస్ఫుర్వతోభిక్షాంతతోభవతిరజ్జితః | రజ్జానాత్తన్నయోభూ
 త్వాబీయతేనతుభక్తిమా || ౫౧ || శాస్త్రాణాంచవరారోహేబహుకారణదర్శనః |
 నమాంపశ్యన్తి తేదేవిజ్ఞానవాక్యవివాదినః || ౫౨ || పరార్థజ్ఞానతృప్తాయేయక్తాప
 శ్యంతియోగినః | విద్యయాపిదితాత్మానోయోగస్యాపివిద్యజాతయః || ౫౩ || ప్ర
 త్యాహారేణశుద్ధాత్మానాశృధాచిన్తయేచ్ఛతే | తుష్టించపరమాంప్రాప్యయోగం
 మోక్షంపరంతథా || ౫౪ || త్రిభిస్సజైస్సమాయుక్తోజ్ఞానవాస్పశ్యతీహమామ్ | ఏత
 త్తేకథితందేవికిమన్యచ్ఛ్రీమదుచ్ఛసి || ౫౫ || భూయశ్చాపివరారోహేకథయా
 మీహనువ్రతే | గుహ్యంపవిత్రమథవాయచ్చాపిహృదివర్తతే || ౫౬ || తత్సర్వంక
 థయిహ్యమిశ్యణుష్పేక్షమనాఃప్రియే | దేవీ || త్వద్రూపంకీదృశందేవముక్తాఃపశ్యన్తి
 యోగినః || ౫౭ || ఏతస్సేనంశయందేవనమస్తేమరసత్తమ | శ్రీభగవాన్ || అమూ
 ర్తంచైవమూర్తంచజ్యోతిహుపహితస్సృతమ్ || ౫౮ || తస్యోపలభిషన్విచ్ఛన్యతః
 కార్యోవిజానతా | గుణైర్విముక్తోమూఢాత్మావనంవక్తుంసశక్యతే || ౫౯ || శక్య
 తేయదివక్తుంచైదేవైర్వర్షతైరపి || దేవీ || కింప్రమాణంతుతత్త్వేత్రంసమన్తాత్స
 ర్వతోదితమ్ || ౬౦ || యత్రనిత్యంస్థితోదేవోక్తివాసాగజైస్సహ || శ్చశ్వరః ||
 ద్వియోజనంతుయత్త్వేత్రంపూర్వపశ్యేమతస్థిరమ్ || ౬౧ || అర్థయోజనవిస్తీర్ణం
 తత్త్వేత్రందక్షిణోద్ధరమ్ | వారాణసీనదీయాచయావచ్ఛక్తనదీశువై || ౬౨ || భీ
 ష్మచణ్డికమారభ్యఃపర్వతేశ్వరమన్త్రికే | గణాయత్రచత్విత్తత్తథావిఘ్నవినాయ
 కాః || ౬౩ || కూశ్మాణ్డరాజశ్శమ్భోజయస్తశ్చమదోతగటాః | సింహవ్యాఘ్ర
 ముఖాఃకేదిద్వికటాఃకుబ్జవామనాః || ౬౪ || యత్రనదీమహాకాశశ్చఞ్జఘ్నోమహే
 శ్వరః | దణ్డచణ్డేశ్వరశ్చైవఘ్నాకర్ణోమహాబలః || ౬౫ || ఏతేచాన్యేచమహోగ
 ణారుద్రాస్తథేశ్వరాః | మహూదరామహాకాయావజ్రశక్తిధరాస్తథా || ౬౬ ||
 రక్షన్తిసతతందేవిహ్యవిముక్తంతహాధనాః | ద్వాదేద్వాదేచత్విత్తత్తథావిఘ్నవి
 నాయః || ౬౭ || స్పర్శశృంగీరూప్యఘ్నరాంచలద్ధుణ్డైంపయస్సిగిమ్ | వారాణస్యాం
 తుయోదద్వాత్త్రివర్ణాంకజ్జలవనే || ౬౮ || గాందత్వాతువరారోహేబ్రాహ్మ
 ñవేదపారగే | ఆసప్తనంకులంతేనపావితంనాత్రసంశయః || ౬౯ || యోదద్వా
 ద్వాహ్మణోజ్జిత్తన్త్రిక్షేత్రేవరాసనే | కాఞ్చనంరజతంవస్త్రమన్నాద్యంబహువి
 స్తరమ్ || ౭౦ || అక్షయంచైవయోదద్వాశ్చునర్ణంచైవనువ్రతే | శృణుతత్త్వేనతి
 ధస్యభిభూతింవృష్టిమేవచ || ౭౧ || యత్రస్మాత్సామహంభాగేభవన్తిరథజానరః |
 దశానామశ్వమేధానాంఫలంయాన్తిచమానవాః || ౭౨ || తదవాహ్నోతిధర్మాత్మా

తత్రస్మాత్వావరాసనే । స్వల్పములందయోదద్యాద్భ్యామ్మణేవేదపారగే ॥ ౭౩ ॥
 శుభాంగతిమవాహ్నీతి అగ్నివదైవదీప్యతే । వారాణస్యాంజాహ్నీస్యాత్పక్వమేలా
 విశ్రుతే ॥ ౭౪ ॥ దత్వాన్నంచవిధానేనసంభూయోపిజాయతే । ఏతత్రైథితం
 దేవితర్థస్యఫలముత్తమమ్ ॥ ౭౫ ॥ ఉమేచసమ్యుక్తియోమినిశ్చయంత్యణుసువ్రతే ।
 ఏకరాత్రోపవాసంతుకృత్యావిపాంస్తుతర్పయేత్ ॥ ౭౬ ॥ సాత్రామణేస్తుయజ్ఞస్య
 ఫలంప్రాప్నోతిమానవః । ఏకాహారస్తుయస్త్రీస్త్యాసంతత్రవరాననే ॥ ౭౭ ॥ యా
 వజ్జీవకృతంపాపంసహసాతస్యనశ్యతి । అగ్నివ్రతేశంయేకుర్వ్యురవిముక్తేవిధానతః ॥ ౭౮ ॥
 ప్రవిశన్తిముఖం తేమేనిస్సర్దిగ్ధంవరాననే । దశసావర్ణికంపుష్పంయోవిముక్తేప్రయ
 చ్ఛతి ॥ ౭౯ ॥ అగ్నిహోత్రఫలంధూపగన్ధదానేనతచ్ఛృణు । భూమిదానేనత
 త్త్వల్యంగన్ధదానఫలంస్తుతమ్ ॥ ౮౦ ॥ సన్నాద్ధవేషజ్ఞాతంసహస్రమువలేవనే ।
 మాలాశతసహస్రంతులనస్తంగీతవాద్యతః ॥ ౮౧ ॥ దేవీ । అత్యద్భుతమిదందేవ
 యథామేతత్ప్రకీర్తితమ్ । రహస్యంత్రోతుమిచ్ఛామియదగ్ధంత్యంసముజ్ఞసి ॥ ౮౨ ॥

— శ్రీ ఈశ్వరకృతబ్రహ్మవజ్ఞునుశీర శ్చేదనకథనమ్ శ్రి —

ఈశ్వరః ॥ ఆసీత్పూర్వంవరాలోహేబ్రహ్మణస్తుశిరోవరమ్ । యథేదంత్యణుసుశ్రోణీ
 తప్తకాజ్ఞనసువధమ్ ॥ ౮౩ ॥ జ్వలన్తంపశ్యమంగీర్షంజాతంతస్యనుహంత్యనః ।
 సవవసుబ్రవీద్దేవిజన్మజానామి తేహ్యహమ్ ॥ ౮౪ ॥ తతఃక్రోధవరీతేనసంరక్తన
 యనేనచ । వామాఙ్గుప్తసఖాగ్రేణభిన్నంతస్యశిరోమయా ॥ ౮౫ ॥ బ్రహ్మే ॥ య
 స్మాదనపరాధస్యశీరశ్చిన్నంత్యయామమ । తస్మాచ్ఛాపసమాయుక్తకపాలీత్వంభా
 విద్యసి ॥ ౮౬ ॥ బ్రహ్మహత్యాకులభూత్వాచరతిగ్ధానిభూతలే । తతోహంగత
 వాదేవిహిమవస్తంశిలోచ్ఛయమ్ ॥ ౮౭ ॥ తత్రనారాయణశ్రీమాన్మహాభి
 యాంప్రయాచితః । తతస్తేనస్వకంపార్శ్వంసఖాగ్రేణవిదారితమ్ ॥ ౮౮ ॥ మహతీ
 స్రవితోధారాతస్యరక్తస్యనిస్సృతా । ప్రయాతాసాతివిస్తీర్ణా యోజనార్దశతంత
 దా ॥ ౮౯ ॥ ససంమూర్ఛకపాలంతుఘోరమద్భుతదర్శనమ్ । దివ్యంవర్షసహ
 స్రంతుసాపిధారాప్రవాహితా ॥ ౯౦ ॥ ప్రోవాచభగవాన్విష్ణుఃకపాలంతుతత్రాదృ
 శమ్ । ఆశ్చర్యభూతందేవేశసంశయంనుయివర్తతే ॥ ౯౧ ॥ కుతశ్చేశమీభా
 దేవేశంసర్వంమేబ్రూహిష్యచ్ఛతః ॥ ఈశ్వరః ॥ శ్రూయతామస్యదివ్యస్యకపాలస్య
 తుసంభవః ॥ ౯౨ ॥ శతంవర్షసహస్రాణాంతపప్తప్రైస్సుదారుణమ్ । బ్రహ్మేస్సృజ
 ద్యపుర్దిష్టమద్భుతంలోమహర్షణమ్ ॥ ౯౩ ॥ తవసశ్చప్రభావేనదివ్యకాజ్ఞనసువ
 భమ్ । జ్వలన్తస్పృశ్యమంగీర్షంజాతంతస్యనుహంత్యనః ॥ ౯౪ ॥ నికృతంతన్మయాదే
 వతదిదంపశ్యేదుర్జయమ్ । యత్రయత్రావగచ్ఛామికపాలంతత్రగచ్ఛతి ॥ ౯౫ ॥ ఏవము
 క్తస్తతోఽనేనఃప్రోవాచపురుషోత్తమః ॥ నారాయణః ॥ గచ్ఛగచ్ఛస్వకంఘ్నాసంబ్ర
 హ్మణస్తస్వప్రియంకురు ॥ ౯౬ ॥ తస్మిన్స్త్యజసిభద్రంలేకపాలంతస్యలేజసా । తత

త్ర్య శీ త్వు త్త ర శ త త మో ధ్యాయః.

స్మర్యాణీతిగ్ధానిగుహ్యన్యాయతనానిచ || ౯౭ || గతోస్తిప్యథులత్రోణీనకించత్ప్రతి
తిష్ఠతి | తతోహంసమనుప్రాప్తోహ్యవిముక్తేనుహశయే || ౯౮ || అవస్థితస్త్వకేఫా
నేశావత్సవిగతోమమ | విష్ణుప్రసాదాత్సుత్రోణికపాలంతత్సహస్రీధా || ౯౯ || స్ఫుటి
తంబహుధాజాతంస్వప్నలబ్ధంధనంయథా | బ్రహ్మహత్యాపహంతీర్థంక్షేత్రమేత
న్మయాకృతమ్ || ౧౦౦ || శ్మశానమేతద్భద్రంమేదేవానాంపరవర్జిని | కాలోభూ
త్యాజగత్సర్వేభింసహరామిస్మజామిచ || ౧౦౧ || దేవేశిసర్వగుహ్యసాంస్థానంప్రి
యతమంమమ | మద్భక్తాస్తత్రగచ్ఛన్తివిష్ణుభక్తాస్తతైవచ || ౧౦౨ || యేభ
క్తాభాస్కరేదేవిలోకనాథేదివాకరే | అత్రస్థాయస్త్యజేద్దేహంమామేవప్రవిశత్య
సా || ౧౦౩ || దేవీ || అత్యద్భుతమిదందేవయదుక్తంపర్వయోనినా | త్రిపురాన్తక
రస్థానంగుహ్యమేతన్మహద్వతే || ౧౦౪ || సన్నిధానాత్తుతేసర్వేకలాంనార్హ
త్తిహోహిమ్ | యత్రతిష్ఠతిదేవేశీయత్రతిష్ఠతిశబరః || ౧౦౫ || గణాతీర్థసహ
స్రీతాంతుల్యోభవతివానవా | త్వమేవభక్తివేదేత్యమేవగతిరుత్తమా || ౧౦౬ ||
బ్రహ్మాదీనాంతుసర్వేహంగతిరుక్తాసనాతసి | శ్రావ్యమేతద్విజాతీనాంభక్తానామను
కమ్పయా || ౧౦౭ || * * * * *

ఇతిశ్రీమన్మృతరాణే దేవీదేవదేహీసంవాదే అవిముక్తమాహత్మ్యేశుశ్వర
కృతబ్రహ్మశిరశ్శేదాదికథనంనామద్వ్యశీత్వుత్తరశతతమోధ్యాయః.

శుశ్వరః || సేవితంబహుభిస్సద్దైరపునర్భవకాక్షిభిః | విదిత్వాతువరంక్షేత్ర
మవిముక్తనివాసినామ్ || ౧ || తద్గుహ్యందేవదేవస్యతత్తీర్థంతత్సోపనమ్ | పరం
స్థానంతుతేయాన్విసమ్భవన్విసతేపునః || ౨ || జ్ఞానేవిహితస్థానాంపరమానందమి
చ్ఛతామ్ | యాగతిర్విహితానుభవీసావిముక్తేమృతస్యతు || ౩ || భవస్యప్రీతిరతు
లాహ్యవిముక్తేహ్యనుత్తమా | అసంఖ్యేయంఫలంతత్రహ్యక్షయాచగతిర్భవేత్ || ౪ ||
పరంగుహ్యంసమాఖ్యాతంత్మశాసమితిసంజ్ఞితమ్ | అవిముక్తంససేవద్రేవభ్యతాప్తే
సరాభువి || ౫ || అవిముక్తేస్థితైఃపునైఃపాంసుభిర్వాాయసేరితైః | అపిదుహృ
తకర్మాణోయాస్యన్తిపరమాంగతిమ్ || ౬ || అవిముక్తగుణాన్వక్తుందేవదానవమా
నవైః | సశక్యంలేత్రమేయత్వాత్స్వయంయత్రభవస్థితః || ౭ || నాహితాగ్నిర్నయ
జ్వావానాశుచిస్తస్కరోపివా | అవిముక్తేవసేద్యప్రసవసేదీశ్వరాలయే || ౮ ||
తత్రనాపుణ్యకృతశ్చైస్ససాదాదీశ్వరస్యచ | జ్ఞానేనాజ్ఞానతోవాపిస్త్రియావాపు
రుషేణవా || ౯ || యత్ప్రచిదశుభంకర్మకృతంమానుషబుద్ధినా | అవిముక్తంప్రవి
ష్టస్యతత్సర్వంభక్తసాధ్యవేత్ || ౧౦ || సరితస్సాగరాశ్చైలాప్రీథాన్యాయతనా

శ్రీ మత్స పురాణే.

అథ భూతప్రేతపితౄకాచాశ్వకాహూత్యగణాస్తథా ॥ ౧౧ ॥ శ్మశానకపరీవారః ప్రియ
స్తస్యమహాత్మనః । తేనముఖ్యైః ప్రశమ్భుంచశమ్భుస్తాన్మవిముఖ్యైః ॥ ౧౨ ॥ రమతేచగజైః
సాన్ధవమిముక్తేఘోత్రభుః । దృష్ట్యైతాన్దీనకృపణాన్సావమమృతకర్మిణః ॥ ౧౩ ॥

కృపయాతస్యదేవస్యజాయతేవరమాంగతిః । భక్తానుకమ్పిభగవాంస్తీర్యగ్యోనిగతే
వ్యపి ॥ ౧౪ ॥ భవత్యేవవరంస్థానంయత్రయాన్వినయాజ్ఞికాః । భృగవోఽగ్నిరసన్ని
ధ్వాముపయశ్వమహావ్రతాః ॥ ౧౫ ॥ అవిముక్తాగ్నినాదగ్ధావ్యాగ్నోరూలమివాహి
తమ్ । నసాంగతిఃకురుత్యేతేగజ్జాద్వా రేధపుషకరే ॥ ౧౬ ॥ యగ్గతిర్విహితాపుం
సామవిముక్తనివాసినామ్ । తీర్యగ్యోనిగతాగత్వాయేవిముక్తేకృతాలయాః ॥ ౧౭ ॥
కాలేననిధనంప్రాప్తాస్తేయాన్వివరమాంగతిమ్ । మేరునుష్టరమాత్రేపరాశిఃపాపస్య
కర్మణః ॥ ౧౮ ॥ అవిముక్తంసమాసాద్యతత్సర్వంవ్రజతితయమ్ । శ్మశానమితివి
ఖ్యాతమవిముక్తంశివాలయమ్ ॥ ౧౯ ॥ తద్గుహ్యందేవదేవస్యతత్తీర్థంతత్తపోవనమ్ ।
తత్రబ్రహ్మదయోదేవానారాయణపురోగమాః ॥ ౨౦ ॥ యోగినశ్శతశస్సిద్ధాభగ
వన్తంసనాతనమ్ । ఉపానన్తేభిశ్చక్రామన్భక్తామప్సరాయణాః ॥ ౨౧ ॥ యాగ
తీర్థానతపసాంయాగతీర్యజ్ఞయాజినామ్ । అవిముక్తేవృతానాంతుసాగతిర్విహితా
సదా ॥ ౨౨ ॥ సంహారాచైవకర్తాచతస్మిన్ప్రవృద్ధయస్సురాః । సమాద్విరా
ద్వియాలోకాజాయన్తేహ్యపునర్భవాః ॥ ౨౩ ॥ మహాజనస్తవశ్చైవసత్యలోకస్త
తైవచ । మనసఃపరమోయోగోభూతభవ్యభవివ్యవ ॥ ౨౪ ॥ బ్రహ్మదిష్టావరాస్తస్య
యోనాసాఙ్ఖ్యాదిమోక్షయోః । అవిముక్తంసముఖ్యైః స్వినరాస్తేనైవవజ్ఞితాః ॥ ౨౫ ॥
ఉత్తమంసర్వతీర్థానాంస్థానానాముత్తమంతథా । త్యేత్రాణాముత్తమంచైవశ్మశా
నానాంతతైవచ ॥ ౨౬ ॥ తటాకానాంతుసర్వేషాంకూపానాంసోతనాంతథా ।
వైలానాముత్తమంచైలంతీర్థానాముత్తమంతథా ॥ ౨౭ ॥ మ్రియన్నిర్భవభక్తైశ్చ
హ్యవిముక్తంతుసేవ్యతే । బ్రహ్మణఃపరమంస్థానంబ్రహ్మణాధ్యాసితంతుయత్ ॥ ౨౮ ॥
బ్రహ్మణాసేవితంనిత్యంబ్రహ్మణాచైవరక్షితమ్ । తస్యైవసప్తభువనంకాఙ్ఘ్రమోమే
రుపర్వతః ॥ ౨౯ ॥ మనసఃపరమోయోగఃప్రీత్యర్థంబ్రహ్మణస్సతు । బ్రహ్మతుత
త్రభగవాంస్త్రీస్థధ్యామీశ్వరేఘోత్రః ॥ ౩౦ ॥ పుణ్యాన్పుణ్యారమంత్యేత్రంపుణ్యకృద్భి
ర్నిషేవితమ్ । ఆదిత్యోపాసనంకృత్యావిప్రాశ్చామరతాంగతాః ॥ ౩౧ ॥ అన్యే
పియేత్రయోవన్ధాభవభక్తాసుమాహితాః । అవిముక్తేతనుంత్యక్త్యాగచ్ఛన్వివరమాం
గతిమ్ ॥ ౩౨ ॥ అన్యాయాఃకామచారిణ్యస్త్రీయోభోగపరాయణాః । కాలేనని
ధనంప్రాప్తాగచ్ఛన్వివరమాంగతిమ్ ॥ ౩౩ ॥ అష్టామాసాన్యవారస్యయతీనాంసం
యతాత్మనామ్ । ఏకత్రవతురోమాసానబ్జంవారివసేత్సునః ॥ ౩౪ ॥ అవిముక్తేప్ర
విష్టానాంవివారస్తునవిద్యతే । నదేశుబాభవితాతత్రదృష్టంశాస్త్రీవరాననే ॥ ౩౫ ॥

త్ర్య శీ త్య త ర శ త త మో ధ్య యః

మోక్షోహ్యసంశయస్తత్రపఞ్చత్వంతుగతస్యచ । ప్రియఃపతివ్రతాయాశ్చభవభ
క్తాస్సమాహితాః ॥ ౩౬ ॥ అవిముక్తేతుసన్వత్క్వాగచ్ఛవిపరమాంగతిమ్ । యో
త్రయోగశ్చమోక్షశ్చప్రాప్యతేదుర్లభోనరైః ॥ ౩౭ ॥ అవిముక్తంసమాసాద్యనా
న్యగ్ధచ్చేత్తపోవనమ్ । సర్వాత్మనాభవస్సేవ్యోబ్రాహ్మణేనసంశయః ॥ ౩౮ ॥ అవిము
క్తేవసేద్యస్తుమమతుల్యోభవేన్నరః । యతోమయానముక్తంహిఅవిముక్తంతతస్త్వ
తమ్ ॥ ౩౯ ॥ అవిముక్తంసేవద్రేమూఢాయేపాపసంయుతాః । విణ్ముత్రరేతసాంసు
ద్యేయేవసన్దిపునఃపునః ॥ ౪౦ ॥ కామఃక్రోధశ్చలోభశ్చదన్యస్తమ్భావిమత్సరః ।
నిద్రాతద్ధీర్తథాలస్యంపైశున్యమితేదశ ॥ ౪౧ ॥ అవిముక్తేస్థితావిఘ్నాశ్చక్రేణవి
హితాస్సవియమ్ । వినాయకోపిగర్హస్పసతతంమూర్ధ్నిఽతివృత్తి ॥ ౪౨ ॥ పుణ్యమేత
ద్భవేత్సర్వంభక్తానామనుకవ్పయా । పరంగుహ్యమితీజ్ఞాత్యాత్రత్రచ్చాస్త్రాసుమో
దనాత్ ॥ ౪౩ ॥ వ్యాహృతందేవదేవైస్తుమునిభిస్తత్త్వదర్శిభిః । మేదసావిఘ్నతాఢూ
మిరవిముక్తేతువర్జితా ॥ ౪౪ ॥ పూతాసమభవత్సర్వామహాదేవేనరక్షితా । సంసా
రస్తేనక్రియతేభూమేరన్యత్రసూరిభిః ॥ ౪౫ ॥ యేభక్తావరదందేవమత్సరంపరమం
వదమ్ । దేవదానవగర్హస్వాయత్సరత్తోమహేచారగాః ॥ ౪౬ ॥ అవిముక్తముపా
సంతేతస్మిస్తాస్తత్పరాయణాః । తంవిశన్తిమహాదేవమాజ్ఞాహుతిరివానలమ్ ॥ ౪౭ ॥
తంవైప్రాప్యమహాదేవమీశ్వరాభ్యుపితుంశుభమ్ । అవిముక్తేకృతార్థోస్తీత్యాత్మా
నముపలక్షయేత్ ॥ ౪౮ ॥ ఋషిదేవాసురగణైర్జపహేమామపరాయణైః । యతిభిరో
క్షకామైశ్చహ్యవిముక్తంనిషేవ్యతే ॥ ౪౯ ॥ నావిముక్తేమృతఃకశ్చిన్నరకంయాతికిల్బి
షీ । శుశ్శరాసుగృహీతాహిసర్వేయాన్విపరాంగతిమ్ ॥ ౫౦ ॥ ద్వియోజనమథార్థం
చతత్త్రైత్రంపూర్వపశ్చిమమ్ । అర్థయోజనవిస్తీర్ణందక్షిణోత్తరతస్మిత్ ॥ ౫౧ ॥
వారాణసీతదీయాచయావచ్ఛుక్లగదితువై । ఏతత్త్రైత్రస్యవిస్తారః ప్రోక్తోదేవేనధి
మతా ॥ ౫౨ ॥ లభ్యాయోగంచమోక్షంచకాక్ష్యతేజ్ఞానముత్తమమ్ । అవిము
క్తంసముజ్జన్తిమన్మథావత్పరాయణాః ॥ ౫౩ ॥ అస్మిన్వసన్దియేమర్త్యానతేశోచ్యా
కథఞ్చన । యోగయేత్రేతపఃయేత్రేసిగ్ధగర్హస్వసేవితే ॥ ౫౪ ॥ సరితస్సగరాత్సై
లాఅవిముక్తేసమాశ్రితాః । భుగ్లోకేచాన్తరియేచదివితీర్థానియానిచ ॥ ౫౫ ॥
అతీత్యవర్తతేసర్వాణ్యవిముక్తంప్రభావతః । యేతుభ్యాసంసమాసాద్యమక్రాత్మా
నస్సమాహితాః ॥ ౫౬ ॥ సన్నియమ్యేన్ద్రియగ్రాహంజపన్రిశతరుద్రయమ్ । అవిము
క్తేస్థితానిత్యంకృతాథాస్తేద్విజాతయః ॥ ౫౭ ॥ భవభక్తింసమాసాద్యరమస్తేతే
సునిశ్చితాః । సంహృత్యభక్తీఃకామాన్వివయేభ్యోబహిష్కీనతాః ॥ ౫౮ ॥ శక్తీరస్మి
ర్వతోయుక్తాశ్చక్తీరస్తపసిస్థితాః । నతేహంపునరావృత్తికల్పకోటితత్రైరపి ॥ ౫౯ ॥
కరణానిహచాత్మానమపునర్నవభావితాః । తంవైప్రాప్యమహాదేవమీశ్వరంసర్వభ్యయా

స్థితాః ॥ ౬౦ ॥ అవిముక్తేతుగృహ్యస్తేభవేనవిభునాస్వయమ్ । ఉత్పాదితంమహా
 త్మేత్రంసిద్ధ్యస్తేయత్రమానవాః ॥ ౬౧ ॥ ఉద్దేశమాత్రంకథితాహ్యవిముక్తగుణాస్త
 థా । సముద్రస్యేవరత్నానామవిముక్తస్యవిస్తరమ్ ॥ ౬౨ ॥ మోహనంతదభక్తా
 నాంజన్తానాంబుద్ధివర్ధనమ్ । మూఢాస్తేపినవశ్యన్తిత్తతానమితమోహితాః ॥ ౬౩ ॥
 హన్యమానోపియోవిద్యావసేద్విఘ్నశత్రైరపి । సయాతిపరమంస్థానంయత్రగత్వా
 నశోచతి ॥ ౬౪ ॥ జన్మమృత్యుజరాముక్తంపరజ్ఞానశివాలయమ్ । అపునర్మరణా
 నాంహిసాగతిర్నోక్షకాష్ట్రైశ్చ ॥ ౬౫ ॥ యంప్రాప్యకృతకృత్యస్సాన్యదితిమన్యే
 తపజ్జితః । నదానైర్మతభిర్వానయజ్జైర్వాపివిద్యయా ॥ ౬౬ ॥ ప్రాప్యతేగతిరిష్టా
 తుయావిముక్తేతులభ్యతే । నానావన్తావివన్తాశ్చచక్రాలోయేజుగుప్థితాః ॥ ౬౭ ॥
 కిబ్బిప్రైఃపూర్ణదేహశ్చప్రకృప్తైఃపాతకైరపి । భేషజంపరమంతేహమవిముక్తంవిదు
 ర్భుధాః ॥ ౬౮ ॥ జాత్యంతరసహసేమహ్యవిముక్తేమియేతయః । భక్తోవిశ్వే
 శ్వరేదేవేనసఖాయోపిహియతే ॥ ౬౯ ॥ తత్రజస్తంహుతందంతతపస్తస్తంత
 థాకృతమ్ । సర్వసత్కయమేనస్త్రిన్నవిముక్తేనసంశయః ॥ ౭౦ ॥ కాలేనోపర
 తాయాత్తిభవసాయుజ్యతాంధుగ్రీవమ్ । కృత్వాపాపసహస్రాణివశ్యాత్సన్తాపమే
 శ్యవై ॥ ౭౧ ॥ అవిముక్తేవియుజ్యేతసయాతిపరమాంగళమ్ । ఉత్తరందక్షిణంవాపి
 అయనంసంకల్పయేత్ ॥ ౭౨ ॥ సర్వస్తేషాంశుభఃకాలోహ్యవిముక్తేమియన్తియే ।
 సతత్రకాలోమహాంస్యోశుభంవాయదివాశుభమ్ ॥ ౭౩ ॥ తస్యదేవస్యమాహాత్మ్య
 ఘ్నాంబురచ్ఛతకర్మణః । సర్వేషామేవనాథస్యసర్వేషాంజ్ఞానాస్వయమ్ ॥ ౭౪ ॥
 శ్రుత్వేదమృషయస్సర్వేస్సర్వైరేనకథితంపురా । అవిముక్తాశ్రమంపుణ్యంభావితంకా
 రజైశ్చుజైః ॥ ౭౫ ॥ * * * * *

ఇతిశ్రీమత్స పురాణే దేవీదేవదేవసంవాదే అవిముక్త
 మాహాత్మ్యేత్యశీత్యుత్తరశతతమోధ్యాయః.

సూతః ॥ అవిముక్తేమహాపుణ్యేఆస్తికాఃపియదర్శనాః । విస్తయంపరమంజ
 గ్నుర్నర్నగదగస్వనాః ॥ ౧ ॥ ఉచ్యతేపృథ్విప్రమనసస్సూన్ద్రంబ్రహ్మవిదాంవరమ్ ।
 బ్రహ్మణోదేవపుత్రస్త్వంబ్రహ్మణ్యోబ్రాహ్మణప్రియః ॥ ౨ ॥ బ్రహ్మిష్ఠోబ్రహ్మవి
 ద్భూమ్నస్స్రీహ్మణ్యోబ్రహ్మలోకకృత్ । బ్రహ్మవిద్భూమ్నాచారీత్వంబ్రహ్మదిద్భూ
 మ్నవల్లభః ॥ ౩ ॥ బ్రహ్మతుల్యోద్భవకరోబ్రహ్మతుల్యనమోస్తుతే । భవితాశ్చావ
 శ్రుత్వేదంపరమంపావనంమహత్ ॥ ౪ ॥ తత్సంతుపరమంజ్ఞాతంయజ్ఞాత్వామృ

తమశ్చ తే । స్వప్తితేస్తుగమిష్యవో భూగ్లోకంశఙ్కరా లయమ్ ॥ ౫ ॥ యత్రాసా
సర్వభూతాత్మాస్థాణుభూతస్థితఃప్రభుః । సర్వలోకహితాద్ధాయతపస్యగ్రేవ్యవ
స్థితః ॥ ౬ ॥ సంయోజ్యయోగేనాత్మానంరొద్రితమముపాశ్రితః । గుహ్యకైరా
న్యభూతస్తత్త్వతుల్యగుణైర్వృతః ॥ ౭ ॥ తతోబ్రహ్మచిద్భేదైస్సద్భైశ్చపరమర్షిభిః

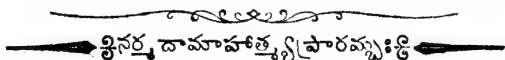
విజ్ఞాయవరయాభక్త్యాగృహ్మసౌదాగ్గణేశ్వరమ్ ॥ ౮ ॥ వస్తుమిచ్ఛామినియతమ
విముక్తేసునిశ్చితాఃపవంగుణాస్తథామర్త్యాహ్యవిముక్తేవసత్ప్రియే ॥ ౯ ॥ ధర్మశీలాజిత
క్రోధాధర్మమానియతేద్రియాః । ధ్యానయోగవరాస్సిద్ధింగచ్ఛక్తివదమవ్యయ
మ్ ॥ ౧౦ ॥ యోగజ్ఞానోగసిద్ధాశ్చయోగమోక్షప్రదంభిషత్ । ఉపాసస్తేభక్తి
యుక్తగుహ్యందేవంససాతనమ్ ॥ ౧౧ ॥ అవిముక్తంసమాసాద్యప్రాప్తయోగామ
హేశ్వరాత్ । పరేబ్రహ్మణిసంలీనాభవసాయుజ్యతాంగతాః ॥ ౧౨ ॥ ఏతత్ప్రప
రమంత్రేత్రమ విముక్తంవిచర్యభాః । అప్రబుద్ధానవశ్యన్విభవమాయాపిమోహి
తాః ॥ ౧౩ ॥ తేనవైవాభ్యుజ్ఞానాస్తస్మిస్తాస్తస్మరాయణాః । అవిముక్తేతమంశ్య
క్త్వాశాస్త్రాయోగగతింగతాః ॥ ౧౪ ॥ స్థానంగుహ్యంశ్చశానానాంసర్వేషామేతదు
చ్యతే । నహియోగాద్యతేమోక్షఃప్రాప్యతేభుఃకమానవైః ॥ ౧౫ ॥ అవిముక్తేనవస
తాంయోగోమోక్షశ్చసిద్ధతి । అనేనజన్మనైవేపప్రాప్యతేగతిరుత్రమా ॥ ౧౬ ॥
ఏకఏవప్రభావోస్తిత్రేతస్యపరమేశ్వరి । ఏకేనజన్మనాదేవిమోక్షంపశ్యశ్యసుత్ర
మమ్ ॥ ౧౭ ॥ అవిముక్తేనివసతావ్యాసేనామితలేజసా । నైవలభ్యాకృష్ణచిద్భియోభృ
మమాణేనయత్నతః ॥ ౧౮ ॥ యుధాపిప్రతనుఃక్రద్ధశ్చిప్తయజ్ఞాన్మముత్తమమ్ ।
దినందినంప్రతివ్యాసస్థానంయోవతితతి ॥ ౧౯ ॥ కథంమమేదంసగరంభిక్షోదోహ
ద్ధగంత్యదమ్ । విప్రోవాక్త్రగ్రయోవాషివిధవాబ్రాహ్మణీపివా ॥ ౨౦ ॥ సంస్కృతా
సంస్కృతావాపిపరివక్తాఃకథన్నమేనప్రయచ్ఛన్తివైలోకాబ్రాహ్మణాశ్చగృహకారక
మ్ ॥ ౨౧ ॥ యేషాంశాంప్రదాస్యామి తీర్థస్యనగరస్యశు । తీర్థంచాతీర్థతాయాతు
నగరంశాపయావ్యహమ్ ॥ ౨౨ ॥ మాభూత్త్రిపురుషవిద్యామాభూత్త్రిపురుషం
ధనమ్ । మాభూత్త్రిపురుషంసఖ్యంవ్యాసోవారాణాంశంశపః ॥ ౨౩ ॥ అవిము
క్తేనవసతాంజనానాంపుణ్యకర్మణామ్ । షున్నంసృజామిసర్వేషాంయేనసిద్ధిరపిద్య
తే ॥ ౨౪ ॥ వ్యాసవిత్తంతదాజ్ఞాత్వాదేవదేవఉమావతిః । భీతభీతస్తదాగారింతాం
ప్రియాంపర్యభావత ॥ ౨౫ ॥ శృణుదేవివచోమహ్యంయాదృశంప్రత్యుపస్థితమ్ ।
కృష్ణదైవపాయనఃకోపాచ్ఛాపందాతుంసమాద్యతః ॥ ౨౬ ॥ దేవీ ॥ కింకంశపతే
కృద్ధోవ్యాసఃశేవప్రకోపితః । కింకృతంభగవంస్తస్యయేనశాపంప్రయచ్ఛతి ॥ ౨౭ ॥
దేవదేవః ॥ అనేనసుతప్రప్తంబహూన్నస్వగణాన్ప్రియే । మానసాధ్యానయుక్తేన
ద్వాదశాబ్దాన్పరాననే ॥ ౨౮ ॥ తతఃకుంభానుసజ్జాతాభిక్షోమతితుమంగతః । నైవా

స్యోనేనిద్భిత్తాగ్రాసాద్ధమపిభామినీ॥ ౨౯ ॥ ఏవంభగవతఃకాలఆసీద్వాత్సాసికోము
నేః॥ తతఃక్రొధపరితాత్వాశావందాస్యతినోఽభునా॥ ౩౦॥ యావన్నేవశఃపిత్రావమ
చాయస్తత్రచిన్యతామ్కృష్ణదైవపాయసంవ్యాసేంభిధినారాయణంప్రియే॥ ౩౧॥
కోఽస్యకాపాన్నభిభేతివ్యాపినాత్వాస్థితామహః॥ అదైవందైవతంతుర్యాదైవంచా
భ్యవదైవతమ్॥ ౩౨ ॥ ఆవాంతుమానుషభూత్వాగృహస్థావిహవాసినా॥ తస్య
తృప్తికరీంభిత్తాంప్రయచ్ఛావోవరాసనే॥ ౩౩ ॥ ఏవముక్తాతతోదేవీదేవేనశమ్భు
నాతదా॥ వాసస్యదగ్ధసందత్వాకృత్వావేవంతుమానుషమ్॥ ౩౪ ॥ ఏహ్యోహీ
భగవన్సద్యోభిత్తాంగ్రాహయసత్తమ॥ అస్తన్యహేకదాచిత్త్వంనాగతోసిమ
హామునే॥ ౩౫ ॥ ఏతచ్ఛ్రుత్యాపీతమనాభిత్తాంగ్రహీతుమాగతః॥ భిత్తాంద
త్వాతువ్యాసాయషడ్రసానుమృతోపమామ్॥ ౩౬ ॥ అనాస్యాదితపూర్వాసా
భక్షితామృషితాతదా॥ భిత్తాంవ్యాసస్తతోభుక్త్వాచిన్యన్తృప్తమాససః॥ ౩౭॥
వవదైవరదండేవందేవీంచగిరిజాంతదా॥ వ్యాసఃకులపత్రాక్షుద్ధవచనమబ్రవీ
త్॥ ౩౮ ॥ దేవోదేవీనదీగక్టామిప్తమన్నంశుభాగతిః॥ వారాణస్యాంవిశాలాక్షీవా
సఃకస్యనరోదతే॥ ౩౯ ॥ ఏవముక్తాస్తతోవ్యాసోనగరీమవలౌకయన్॥ చిన్త
యానస్తతోభిత్తాంహృదయానస్తకారిణీమ్॥ ౪౦ ॥ అవశ్యక్షురతోదేవందేవీం
చగిరిజాంశుభామ్॥ గృహాగ్గణస్థితంవ్యాసందేవదేవోబ్రవీదిదమ్॥ ౪౧ ॥ ఇహ
త్మేత్రేనవస్తవ్యంక్రొధస్త్యంవమహామునే॥ ఏవంపిత్తయమాపన్నోమహాదేవంజ
గాదసః॥ ౪౨ ॥ వ్యాసః॥ చతుర్దశ్యాంతథాప్తమ్యాంప్రవేశందాతుమర్హసి॥ ఏవము
స్త్యిశ్యమజ్జాతస్తతే॥ వాస్తరథీయత॥ ౪౩ ॥ సతర్లహంససాదేవీనదేవీజ్ఞాయతేక్వ
చిత్॥ ఏవంత్రేలోక్యవిఖ్యాతఃపురావ్యాసోమహాతపాః॥ ౪౪ ॥ జ్ఞాత్వాత్మేత్రగుణాద్భ
ద్రేస్థితస్తస్యైవపార్శ్వతః॥ ఏవంవ్యాసంస్థితంజ్ఞాత్వాత్మేత్రంశంసప్రవణ్ణితాః॥ ౪౫ ॥
అవిముక్తగుణానాంతుకస్సుమధోవదిష్యతి॥ దేవభాష్టాణవిద్విష్టాదేవభక్తివిదన్య
తాః॥ ౪౬ ॥ బ్రహ్మఘృతృప్తకృతఘృతృప్తథానైవగృతకృతృప్తయే॥ లోకద్వియో
గురుద్విషస్తీధాయతనకూషతాః॥ ౪౭ ॥ ఏవంపాపరతాన్త్రైవయేచాన్యేకుల్పితా
భువి॥ తేషాంనాస్తీతివాసోవైస్థితోసాదణ్ణనాయకః॥ ౪౮ ॥ రక్షణార్థంనియుక్తోవైద
ణ్ణనాయకఉత్తమః॥ పూజయిత్వాయథాశక్త్యాగర్భపుష్పాదిధూపవైః॥ ౪౯ ॥ నమ
సాగరంతతఃకృత్వాన్యాయకస్యతుమస్త్రీపత్॥ సర్వవణ్ణావృతేత్మేత్రేనానావిధ
సరీస్సపైః॥ ౫౦ ॥ యశ్వరానుగృహీతాహిగతింగాడేశ్వరీంగతాః॥ నానాహవ
ధరాదివ్యానానాహవధరాస్తథా॥ ౫౧ ॥ సురావైయస్యసర్వేచతన్నిష్ఠాస్తత్పురా
యతాః॥ యదిచ్ఛన్తిపరంస్థానమక్షయంతదచాపుషన్॥ ౫౨ ॥ పరంపదందేవ
చదాద్విశేషమేతత్పురంబ్రహ్మపురాత్పరస్థితమ్॥ తపోబలాదిశ్వరయోగనిర్మితం

నతత్సమంత్రమ్మదివోక సాలయమ్ ॥ ౫౩ ॥ మనోరమంకామగమంహ్యనామయమ
తీత్యతేజాంసితపాంసియోగవత్ । అధిష్ఠితంతుతత్త్వానేదేవదేవోవిరాజతే ॥ ౫౪ ॥
తపాంసియానితవ్యస్తేప్రతానియమాస్తథా । సర్వతీర్థాభిషేకంతుసర్వదానఫలా
నివ ॥ ౫౫ ॥ సర్వయజ్ఞేషుయత్పూజ్యమవిముక్తేతదాపుయత్ । అతీతంవర్తమా
నంచఅజ్ఞానాన్తానతోపివా ॥ ౫౬ ॥ సర్వంతస్యకృతంపాపంయేత్రందృష్ట్యావినశ్య

తి । శాస్త్రైర్దాస్తేస్తపాభిర్వాయతి-ఇద్ధర్మసంజ్ఞితమ్ ॥ ౫౭ ॥ సర్వమేతదవాప్నో
తిఅవిముక్తేజితేంద్రియః । అవిముక్తంసమాసాద్యలిక్ష్మమర్చయతేనరః ॥ ౫౮ ॥ క
ల్పకోటిశతైర్వాపినాస్థితస్యపునర్భవః । అమరోహ్యక్షయశ్చైవత్రీడస్తేవద్రుసన్ని
ధౌ ॥ ౫౯ ॥ యేత్రతీర్థోపనిషదనువిముక్తంసంశయః । అవిముక్తేమహాదేవమర్చ
యన్తిప్రవన్తియే ॥ ౬౦ ॥ సర్వపాపవిన్ముక్తాస్తేతిష్ఠన్త్యజరామరాః । సర్వకా
మాశ్చయేయజ్ఞాఃపునరావర్తకాశ్చతే ॥ ౬౧ ॥ అవిముక్తేమృతాయేతుసర్వేతేహ్యనివ
ర్తకాః । గ్రహనక్షత్రతారాణాంకాలేనవతసంభవేత్ ॥ ౬౨ ॥ అవిముక్తేమృతా
నాంతువతసంనైవవిద్యతే । కల్పకోటినహస్తైర్ముక్తకల్పకోటిశతైరపి ॥ ౬౩ ॥ నతే
హంపునరావృత్తిర్యేమృతాఃయేత్రతత్తమే । సంసారసాగరేహారేభ్యసున్తఃకా
లపర్యయాత్ ॥ ౬౪ ॥ అవిముక్తంసమాసాద్యగచ్ఛన్తిపరమాంగతిమ్ । జ్ఞాత్వా
కలియుగంఘోరంహాహాభూతమచేతనమ్ ॥ ౬౫ ॥ అవిముక్తంసముజ్ఞున్తికృతార్థా
స్తేనరాభువి । అవిముక్తంప్రవిప్రస్తుయదిగచ్ఛేత్పునర్నరః ॥ ౬౬ ॥ తదాహసన్తిభూ
తానిఅన్యోన్యకరతాడనైః । కామక్రోధేసలోభేనగ్రస్తాయేభువిమానవాః ॥ ౬౭ ॥
నిమగ్నైరున్తిసరాదేవిదన్తనాయకమోహితాః । జపధ్యానవిహీనానాంజ్ఞానవర్జిత
చేతసామ్ ॥ ౬౮ ॥ తమోభిఃద్రగృహీతానాంగతిర్వారాణసీన్పృణామ్ । తీర్థానాం
పజ్ఞుకంసారంవిశ్వేశాన్దశాననే ॥ ౬౯ ॥ దశాశ్వమేధంలోలారూఃకేతవోవిష్టు
మాధవః । పజ్ఞుహీతుమహాశ్రేష్ఠాప్రోవ్యతేమణిక్లికా ॥ ౭౦ ॥ పభిన్తుతీర్థవరైశ్చ
వర్ణ్యతేహ్యవిముక్తకమ్ । పతద్వైకథితంసర్వందేవైదేవేనభాషితమ్ ॥ ౭౧ ॥
అవిముక్తస్యయేత్రస్యతత్సర్వంకథితంద్విజాః ॥ ౭౧౪ ॥ * * *

ఇతిశ్రీమత్సృపురాణే దేవీదేవదేవసంవాదే అవిముక్తమాహాత్మ్య
సమాప్తికథనంనామ చతురశీత్యక్తరశతతమోధ్యా యః

ద్విపదయః ॥ మాహాత్మ్యమవిముక్తస్యయథావతర-కథితంత్వయా । ఇదానిం
నర్మదాయాస్తుమాహాత్మ్యంవదసత్తమ ॥ ౧ ॥ యత్రోజ్జ్వల-స్యమాహాత్మ్యంకపిలా
నగ్గమస్యచ । అమరేశస్యచైవాహుర్మాహాత్మ్యంపాపనాశనమ్ ॥ ౨ ॥ కథం

ప్రళయకాలేపిననస్థానర్కదాపురా | మారగజ్జేయశ్చభగవాన్సవిసప్తస్తదాహవై || ౩ ||
 త్వయోక్తమాదిస్తగ్ధేయస్తన్నోవిస్తరతోవద || సూతః || ఏతదేవపురావృష్టఃపాణ్డ
 వేనమహాత్మనా || ౪ || నర్మదాయామ్రమాహాత్మ్యంమారగజ్జేయోమహామునిః |
 ఉగ్రేణతపసాయక్తోవనస్థోవనవాసిసా || ౫ || పుష్పకపూర్వంమహాభాగేధర్మపుత్రే
 బధీమతా || యుగిష్ఠిరః || శ్రుతామేవివిధాధర్మాస్తస్యస్మిసాదాద్విజోత్తమః || ౬ ||
 భూయశ్చశ్రోతుమిచ్ఛామితన్నేకథయసువ్రత | కథమేహానదీపుణ్యాసర్వలోకేషువి
 శ్రుతా || ౭ || నర్మదానామవిఖ్యాతాబ్రూహిమేమునిస్తమః || మారగజ్జేయః || నర్మ
 దాసరితాంశ్రేష్ఠాసర్వపాపప్రణాశినీ || ౮ || ధారయేన్నర్వభూతానిస్థావరాణిచ
 రాణిచ | నర్మదాయామ్రమాహాత్మ్యంపురాణేయశ్చయాశ్రుతమ్ || ౯ || తదేతద్వై
 మహాగాజసర్వంశుకకథయామితత్ | పుణ్యాకనఖలేగజ్జాకురుక్షేత్రేసరస్వతీ || ౧౦ ||
 గ్రామేవాయదవారణ్యేపుణ్యాసర్వత్రనర్మదా | త్రిభిన్నాసర్వతంతోయంసప్తాహే
 నతుయామనమ్ || ౧౧ || సవ్యఃపునాతిగాజ్జేయందర్మనాదేవనర్మదా | కల్కిదేశస్యా
 క్లేవవర్షతేఽనురకజ్జికే || ౧౨ || పుణ్యాచక్రమలోకేషురవణీయామనోరమా |
 సదేవామరగన్ధర్వాఃపయశ్చపరోవనాః || ౧౩ || తవస్తప్తామహారాజసిద్ధింద
 వరమాంగతాః | తత్రస్నాత్వానరోరాజన్నియమస్థోజితేద్భిరియః || ౧౪ || ఉపా
 వ్యరజనీమేకాంకులానాంతాయేచ్ఛతమ్ | జలేశ్వరేనరస్నాత్వాపిణ్డందత్వాయ
 ధాపి || ౧౫ || పితరస్తస్యతృప్త్యియావదాభూతసప్లవమ్ | సర్వతత్సమవ్రాత్తు
 రుద్రకోటిఃప్రతిష్ఠితా || ౧౬ || యస్సాన్నినంకురుతేతత్రగన్ధమాల్యానులేపనైః | శ్రీ
 తస్తస్యభవేచ్ఛనోర్వరుద్రకోటిర్నసంశయః || ౧౭ || పశ్యిమేవర్షతస్యాస్తేస్వయందే
 వోమహేశ్వరః | తత్రస్నాత్వాపివిద్యాత్వాబ్రహ్మచారిజితేద్భిరియః || ౧౮ || పితృకా
 ర్యంవకుర్వీతపిధిదృష్టేనకర్మణాతిలోదకేనరేవాయాంతస్పయేష్వదేవతాః || ౧౯ ||
 అస్తప్తమంకులంతస్యస్యస్తేమోదతిపాణ్డవ | పశ్యిర్వర్షసహస్రాణిస్సర్వలోకేమహీ
 యతే || ౨౦ || అప్సరోగణసజ్జీర్ణానిధ్వారణసేవతే | దివ్యగన్ధానువిప్రశ్చదివ్యా
 లజ్జారభూషితః || ౨౧ || తతస్త్వద్గోపురిభృష్టోజాయతేమమలేకుతే | ధనవా
 ద్వాంశీలశ్చధార్మికశ్చైవజాయతే || ౨౨ || పునస్తర్గతతీర్థంగమనంతత్రమర్ష
 తే | కులానితారయేన్నప్తరుద్రలోకంసగచ్ఛతి || ౨౩ || యోజనానాంశతంసాగ్రం
 త్రూయతేసరిమస్తమా | విస్తారేణగురాజేన్ద్రయోజనద్యయమాయతా || ౨౪ || ప
 ప్తితీర్థసహస్రాణిపశ్యిరోట్కస్తజైవచపర్వతస్త్రుసమవ్రాత్తుశ్చశ్రేణేఽనురకజ్జికే || ౨౫ ||
 బ్రహ్మచారిశువిద్యాత్వాజితక్రథోజితేద్భిరియః | సర్వహింసాపృథ్వుస్తస్య
 భూతహితేరతః || ౨౬ || పవంశర్షసమాచారోయప్తప్రాణాన్సరిత్యజేత్ | తస్యపు
 ణ్యఫలంరాజభిష్టుమిష్టవహితోమమః || ౨౭ || శతంవర్షసహస్రాణాంస్వగ్నేమోదతి

చాణ్డవ . అపూర్వగణసంఖ్యేర్ణేదివ్యస్త్రీపరివారితే ॥ ౨౮ ॥ దివ్యగణామలి ప్రశ్నక
ప్రైలజ్ఞానభూషితః । క్రిడతేదేవలోకస్థోదైవతైస్సహమోదతే ॥ ౨౯ ॥ తతస్త్వ
గ్గాత్మరిభిఃప్రోరాజాభవతివీర్యవాక్ । కృహంతులభతేసామ్యంనాసారత్నవిభూషి
తమ్ ॥ ౩౦ ॥ ప్రమృద్ధశిమయైర్దివ్యైర్వజ్రవైహార్యభూషితైః । అలేఖ్యసహి
తందివ్యందాసీదాససమన్వితమ్ ॥ ౩౧ ॥ మత్తమాతజ్జతజ్జైశ్చహయానాంహేమి
తేనవ । తుభ్యతేతస్యతద్వారమిష్టస్యభవనంయథా ॥ ౩౨ ॥ రాజరాజేశ్వర
శ్చేమాప్తస్త్వస్త్రీజనవల్లభః । తస్మిన్ప్రహేవసిత్యాతుక్రీడాభోగసమన్వితః ॥ ౩౩ ॥
జీవేద్వర్షతంతసాగ్రంసర్వరోగవివర్జితః । ఏవంభోగోభవేత్తస్యయోమ్యుతోఽమరక
ణ్డకే ॥ ౩౪ ॥ అగ్నవిశేజ్జలేవాపితథాచైవహ్యనాశకే । అనివర్తికాగతిస్తస్యవ
వనస్యాచ్ఛరేయథా ॥ ౩౫ ॥ పతనంకురుతేయస్తలమరేశేనరాధిప । కన్యానాం
త్రిసహస్రాణిపితృకన్యాపిచావరే ॥ ౩౬ ॥ తస్యైతస్యభవనేప్రేషణంప్రాధ్య
యైవ । దివ్యభోగైస్సుసమన్వితఃక్రీడతేకాలమక్షయమ్ ॥ ౩౭ ॥ వృధివ్యామాసము
ద్రాయామీద్యశోనైవజాయతే । యాద్యశోయంనరశ్రేష్ఠవర్షతేఽమరకణ్డకే ॥ ౩౮ ॥
తావత్తీర్థంతుపిజ్ఞేయంవర్షతస్యతువశ్చిమే । హ్రదోజలేశ్వరోనామత్రిమలోకేషు
విశ్రుతః ॥ ౩౯ ॥ తత్రవిజ్ఞప్రదానేనసన్తోపాసనకర్తృణా । పితరోదశవర్షానత
ర్వితాస్తభవన్విచ ॥ ౪౦ ॥ దక్షిణేనర్మదాకూలేకపిలాభ్యామహానది । సకలాన్జనసంఖ్య
న్నానాతిహారేవ్యవస్థితా ॥ ౪౧ ॥ సాపిపుణ్యామహాభాగాత్రిమలోకేషువిశ్రు
తా । తత్రకోటిశతంసాగ్రంతీర్థానాంతుయ్యధిష్ఠిర ॥ ౪౨ ॥ పురాణేనూయతే
రాజస్తస్త్వంకోటిసంఖ్యంభవేత్ । తస్యాస్త్రీరేతుయేవృతఃపతితాఃకాలవర్షయా
త్ ॥ ౪౩ ॥ నర్మదాతోయసంస్పృష్టస్తేఽపియాన్విపరాంగతిమ్ । ద్వితీయాతుమ
హాభాగావిశల్యకరణీశుభా ॥ ౪౪ ॥ తత్రతీర్థేనరస్సన్త్యావిశలోభభవతిక్షణాత్ ।
సాతుపుణ్యామహాభాగాత్రిమలోకేషువిశ్రుతా ॥ ౪౫ ॥ తత్రదేవగణాస్సర్వేషః
స్మరమహావారగాః । యక్షరాక్షసగన్ధర్వాఽఽమయశ్చపరపోధనాః ॥ ౪౬ ॥
సర్వేసమాగతాస్తత్రవర్షతేఽమరకణ్డకే । త్రైశ్చసర్వైస్సుమాగమ్యముఖిశ్చత
పోధనైః ॥ ౪౭ ॥ నర్మదామాత్రితాపుణ్యావిశల్యానామనామతః । ఉత్పదితా
మహాభాగాసర్వపాపవణాశినీ ॥ ౪౮ ॥ తత్రస్నాత్వానరోరాజస్త్రిహ్యచారిజతే
ద్విగ్రియః । ఉపావ్యరజనీమేకాంకులానాంతారయేచ్ఛతిమ్ ॥ ౪౯ ॥ కపిలాచవిశ
ల్యావత్రూయతేరాజసత్తమ । ఈశ్వరేణపురాప్రోక్షే లోకానాంహితకామ్య
యా ॥ ౫౦ ॥ తత్రస్నాత్వానరోరాజస్త్వమేదఫలంబభేత్ । అనాశకంకుయః
కుర్యాత్తప్తింస్తీర్థేనరాధిప ॥ ౫౧ ॥ సర్వపాపవిశుద్ధాత్మారుద్రలోకంఘ్రయతి ।
నర్మదాయాస్తరాజేష్టపురాణేయచ్ఛ్రితంమయా ॥ ౫౨ ॥ తత్రతత్రనరస్సన్

త్వాచాశ్వమేధఫలంభేత్ । ఏవనన్త్యత్తరేకూలేరుద్రలోకేవనన్తితే ॥ ౫౩ ॥
 సరస్వత్యాంచగక్టాయాంనర్మదాయాంయుధిష్ఠిర । సహంస్మానంచదానంచయథా
 మేశజురోఽబ్రవీత్ ॥ ౫౪ ॥ పరిశ్యజతయఃపాశాన్సర్వతేఽమరకణ్డకే । వర్షకో
 టిశతంసాగ్రంరుద్రలోకేమహీయతే ॥ ౫౫ ॥ నర్మదాయాజలంపుణ్యంఘేనోర్మిస
 మలజ్జాతమ్ । పవిత్రంశిరసావన్త్యసర్వపాపైఃప్రముచ్యతే ॥ ౫౬ ॥ నర్మదాసర్వ
 దాపుణ్యాబ్రహ్మహత్యాపహరిణీ । అశూలారాత్రోపచాసేనముచ్యతేబ్రహ్మహత్య
 యా ॥ ౫౭ ॥ ఏవంరమ్యాచపుణ్యాచనర్మదాపాణ్డసన్తన । శ్రయాశామపిలోకా
 నాంపుణ్యాహ్మహహానదీ ॥ ౫౮ ॥ ఎతేశ్వరేహహాపుణ్యేగక్టాద్వా రేతహావనే
 ఏతేషుసర్వస్థానేషుయేద్విజాస్సుంశితవ్రతాః ॥ ౫౯ ॥ శ్రూయతేదశధాపుణ్యంన
 ర్మదోదధిసగ్ధమ్ ॥ ౬౦ ॥ * * * * *

ఇతిశ్రీమత్స పురాణేమార్కణ్డేయ యుధిష్ఠిరసంచాదే నర్మదామ
 హిమానువన్దనంనామ షడ్భాషిత్య త్తరశతతమోధ్యాయః.

— శ్రీకన్వా లేశ్వరతీర్థమహిమా శుశ్వరకృతబాణాసురత్రిపురదాహశ్చక్తి —
 మార్కణ్డేయః ॥ నర్మదాతునదీశ్రేష్ఠాపుణ్యాస్పృశ్యతమాహితా । మునిభిస్తు
 మహాభాగైర్విభక్తాదర్శకాక్షిభిః ॥ ౧ ॥ యజ్ఞోపవీతమాత్రాణిప్రవిభక్తాపాణ్డవ
 తేషుస్నాత్వాతురాజేన్ద్రస్సర్వపాపైఃప్రముచ్యతే ॥ ౨ ॥ కన్వా లేశ్వరంపరంశీర్ధంత్ర
 మలోకేషువిశ్రుతమ్ । తస్యోన్మత్తింకథయతశ్శృణుపాణ్డవనన్తన ॥ ౩ ॥ పురాముని
 గణాసుర్వేసేన్ద్రాశ్చైవవరున్దణాః । స్తవశ్చిన్మహాత్మానందేవదేవంసుహేశ్వర
 మ్ ॥ ౪ ॥ స్తూయమానస్తుతైఃప్రాప్తప్రత్యక్షేవోమహేశ్వరః । విజ్ఞాపయన్తిదేవేశం
 సేన్ద్రాస్త్రీసవరున్దణాః ॥ ౫ ॥ భయోద్విగ్నాపిరూపాత్కంపరిత్రాయస్సనఃప్ర
 భో ॥ శుశ్వరః ॥ స్వాగతంతుమనిశ్రేష్ఠాఃకిమర్థమిహచాగతాః ॥ ౬ ॥ కిందుఃఖం
 తోత్రసన్తాపఃకుతోవాభయమాగతమ్ । కథయన్వంచహాభాగా ఏవమిచ్ఛామివే
 దితుమ్ ॥ ౭ ॥ ఏవమక్తాపురుషేణప్రోమస్తేశంసితవ్రతాః ॥ ఋషయః ॥
 అతిఘోరోహహాధీరోదానవోబలదర్శితః ॥ ౮ ॥ బాణోనామేతవిఖ్యాతోయస్యై
 తత్త్రిపురంపురమ్ । గగనేసతతంబివ్యంబ్రమతేగన్యతేజసా ॥ ౯ ॥ తతోభీతా
 విరూపాక్షత్వామేవశరణంగతాః । త్రాయస్సుమహతోదుఃఖాన్ద్వంహినఃపరిమా
 గతః ॥ ౧౦ ॥ ఏవంప్రసాదందేవేశసర్వేషాంకర్తునర్హసి । యేనదేవాన్సగన్ధర్వా
 స్సుఖమేధన్విశజ్జర ॥ ౧౧ ॥ పరాంనిర్వృణిమాయాన్తితస్పృహోకర్తునర్హ
 సి ॥ దేవదేవః ॥ ఏతత్సర్వంకరిష్యామిమావిషాదంగమవ్యథ ॥ ౧౨ ॥ అదిరేణై
 వకాలేనకుర్యాంయుక్త్యత్సుఖాపహమ్ ॥ మార్కణ్డేయః ॥ ఆశ్వాసయిత్వాతాన్ద

రాస్తన్నర్పదాతటమాశ్రితః ॥ ౧౩ ॥ చిన్తయామాసదేవేశస్తద్వధంప్రతిపాణ్ణవః
అథకేనప్రకారేణహస్తస్త్రిపురోహయా ॥ ౧౪ ॥ సస్పారనారదందేవోబ్రహ్మద్విం
వృభభద్రజః । స్మృతమాత్రస్సమాగమ్యప్రోవాచప్రణతోమునిః ॥ ౧౫ ॥ నారదః ॥
అహవయమహాదేవకీనర్థంసంత్ప్రతోహ్యహమ్ । కింకార్యంతుమహాదేవకర్తవ్యం
కథయస్వమే ॥ ౧౬ ॥ ఈశ్వరః ॥ గచ్ఛనారదశత్రైవయత్రతత్త్రైపురంమ
హత్ । బాణస్యదానవేద్యస్యశీఘ్రం గత్వాచతత్కీరు ॥ ౧౭ ॥ తాభర్తృదే
వతాస్తత్రస్త్రియశ్చైపురసంసమాః । తాసాంవైతేజసావిప్రభ్రమితేత్రిపురంది
వి ॥ ౧౮ ॥ తత్రగత్వాశువిప్రేవ్యసతిమన్యాంప్రబోధయ । దేవస్యవచనంశ్రుత్వా
మునిస్త్వరిగఃక్రమః ॥ ౧౯ ॥ స్త్రీణాంహృదయనాశాయచరితస్తశ్చురంప్రతి । శో
భతేతత్పురందివ్యంనానారతోపశోభిమ్ ॥ ౨౦ ॥ శతయోజనవిస్తీర్ణంఘతోద్వి
గుణమాయితమ్ । తతోవశ్యద్ధితైర్విబాణంకుబలదర్పిమ్ ॥ ౨౧ ॥ వశేకుబలకే
యూరముకుటేనవిరాజితమ్ । హందోంసువదైశ్చచన్ద్రికాస్తఃకూపితమ్ ॥ ౨౨ ॥

రశనాతస్యరత్నాధ్యబాహూకనకహణ్డితౌ । చన్ద్రికాస్తమహావజ్రహణివిద్రుమ
భూషితే ॥ ౨౩ ॥ ద్వాదశరూద్యతీనిభేరిస్తంపరమాసనే । ఉగ్ధితోనారదంధృ
ష్ట్యాదానవేద్యోనహాబలః ॥ ౨౪ ॥ బాణః ॥ దేవదైత్యంస్వయంప్రాప్తోఅర్హ్యంపా
ద్యంప్రేదయే । సోదభివన్త్యయథాన్యాయంక్రియతాకింద్విజోత్తమ ॥ ౨౫ ॥ చిరా
త్త్వమాగతోవిప్రస్థీయతామిదమాసనమ్ । ఏవంసమ్భాషయత్వాశునారదంబు
షిసత్తమమ్ ॥ ౨౬ ॥ తస్యభార్యానహాదేవీవ్యనాపమ్యాశునానుతః ॥ అనా
పమ్యా ॥ భగవసేనగధద్వేణదేవాస్తృప్యన్తినారద ॥ ౨౭ ॥ ప్రతేనయమేనాపి

— శ్రిఃనాపమ్యాయై నారదోక్తదానవిశేషః ॥ శ్రిః —

దానేనతపసాపివా ॥ నారదః ॥ విలభేనుంచయోదన్యాద్వాప్స్తృణేవేదపారగే ॥ ౨౮ ॥
ససాగరవనద్వీపాదస్తాభవతిమేదిని । సూర్యకోటిపతీకాశైర్విమూనైస్సర్వకామి
కైః ॥ ౨౯ ॥ మోదతేసుచిరంకాలనక్షయంకృతశాసనమ్ । ఆనూమలకపిఞ్గాని
దరాణితతైవచ ॥ ౩౦ ॥ కదంబచన్ద్రికాశోకానేకవిభద్రమూర్తా । అశ్వభేషిపు
లంబైషకదళీపటరాడిమూర్తా ॥ ౩౧ ॥ పిచుమందంధూకంచఉపోవ్యస్త్రీదదాతియా ।
స్తనాకపిఞ్గసదృశామూయాచకదళీనమా ॥ ౩౨ ॥ అశ్వభేషదనీయాచపిచుమ
దేసుగంధిని । చన్ద్రికేచన్ద్రికాభాన్యదశోకేశోకవన్ద్రితా ॥ ౩౩ ॥ మధూకేమ
ధురంవక్రీవతేచన్ద్రికాగ్రాత్రకా । బదరీసర్వదాస్త్రీణాంమహాసౌభాగ్యదాయ
ిని ॥ ౩౪ ॥ కుమరటీకరూటీనైవద్రవ్యవస్తీనశస్యతే । కదంబుమిత్రకనకమజ్జరీపూజ
నంతథా ॥ ౩౫ ॥ అనగ్నివక్త్యాశనంచనాభికేరస్యభతుణమ్ । ఫలానాంచవరిత్యా
గస్సద్భామానంతతైవచ ॥ ౩౬ ॥ ప్రథమంయేత్రపాలస్యపూజాకార్యావయత్స

తః । తస్యాభవతివైభవముఖప్రేక్షాసృదానఘే ॥ ౩౭ ॥ అష్టమీచచతుర్థీచపంచమీ
 ద్వాదశీతథా । సజ్జాన్రివిరుచువచ్చైవదిసద్భిద్రముఖంతథా ॥ ౩౮ ॥ ఏతాంస్తుది
 వసాద్వివ్యాసుపవాసన్రియాన్రియః । తాసాంతుభక్త్యుత్తానాంస్వర్గవాసోనసం
 శయః ॥ ౩౯ ॥ కలికాలువ్యుత్తాస్సర్వపాపవిష్ణితాః । ఉపవాసరతాంనారీం
 నోపసర్వతితాంయమః ॥ ౪౦ ॥ అనౌపమ్యా ॥ అస్మిన్సృతేనపుణ్యేనపురాజన్మకృ
 తేన ॥ భవదాగమనంజాతంత్యృచ్ఛచ్ఛాపామ్యహంమునే ॥ ౪౧ ॥ అస్తివిధ్యావళి
 ర్నామబలివత్ప్రియశస్వినీ । శ్వత్రూర్నమాపివిప్రేన్ద్రనతువ్యతికదాచన ॥ ౪౨ ॥
 శ్వశురోమేసర్వకాలందృష్ట్యాచాపినతువ్యతి । అస్తికుష్మీనసేనామననాన్దాపావకా
 రిణీ ॥ ౪౩ ॥ దృష్ట్యాచైవాజ్ఞుర్భిభంసదాకాలంకరోతిమేదిప్యేనతుపథాయాతిమ
 మసౌఖ్యంకథంవద ॥ ౪౪ ॥ ఊషరేనప్రరోహన్రిబీజంకుర్యాత్కథంచన । మేనవతే
 నచీర్ణేనభవన్రివశగామమ ॥ ౪౫ ॥ తద్వ్రీతంబ్రూహివిప్రేన్ద్రదానభావంప్రజామి
 తే ॥ నారదః ॥ యదేతత్తేమయాపూర్వంప్రతముక్తంశుభాననే ॥ ౪౬ ॥ అనేనపా
 ర్వతీదేవీచీర్ణేనవరవర్ణిని । శజూరస్యశరీరస్థావిష్ణోర్నక్షీప్తశైవచ ॥ ౪౭ ॥ సావిత్రి
 బ్రహ్మణశ్చాపివసిష్ఠస్యాప్యరుద్ధతీ । ఏతేనోపాషితేనేపాభర్తాస్థాస్యతితేవశే ॥ ౪౮ ॥
 శ్వత్రూశ్వశురయోన్ద్రైవముఖబంధోభవివ్యతి । ఏవంశ్రుత్వాతుసుశ్రోణీయకేప్తం
 కర్తుమర్హసి ॥ ౪౯ ॥ నారదస్యవచశ్శ్రుత్వా రాజ్ఞీవచనమబ్రవీత్ । ప్రసాదంకు
 రువిప్రేన్ద్రదానంగ్రాహ్యాయుకేప్సిణమ్ ॥ ౫౦ ॥ సువర్ణమణిరత్నానాస్త్రాణ్యాభ
 రణానిచ । తవదాస్యామ్యహంప్రయచ్ఛాన్యదపిదుర్లభమ్ ॥ ౫౧ ॥ ప్రకృహణద్వి
 జశ్రేష్ఠప్రియేతాంహరిశజూరో ॥ నారదః ॥ అన్యస్త్వేదీయతాంభద్రేక్షీణవృత్తిస్త
 యోద్విజః ॥ ౫౨ ॥ అహంసర్వత్రసమ్మనోన్మమద్భుక్తిఃక్రియతామితి ॥ మార్కండే
 యః ॥ ఏవంతాసాంమనోహృత్వాసర్వాసాంతుపతివ్రతాః ॥ ౫౩ ॥ జగామభరత
 శ్రేష్ఠస్వకీయంస్థానకంపునః । తతోహ్యహృప్తహృదయాఅన్యతోగతమానసాః ॥ ౫౪ ॥
 పురేధిద్రంసముత్పన్నంబాణస్యతుమహాత్మనః ॥ ౫౪౫ ॥ * * *

శ్రీమత్స్య పురాణే నర్మదామాహాత్మ్యేజ్ఞాతేశ్వర తీర్థమహిమానువర్ణనే నా
 రదస్యబాణపురప్రవేశకథనం నామపడశీత్యుత్తరశతతమోధ్యాయః.

మార్కండేయః ॥ యత్సాంపుచ్ఛసికాన్దేయతస్యేనిగదతశ్శృణు । ఏతస్మిన్న
 ప్రరేరుద్రోనర్మదాతటమాశ్రితః ॥ ౧ ॥ నామ్నామాహేశ్వరంస్థానంత్రిపులోకేషు
 విశ్రుతమ్ । తస్మింస్థానేమహాదేవశ్చిన్ద్రయన్ద్రైపురంవధమ్ ॥ ౨ ॥ గాణ్డీవంసు
 ష్టరంకృత్వాగుంకృత్వాచవాసుకిమ్ । స్థానంకృత్వాతువైశాఖంవిష్ణుంకృత్వాశ
 రోత్తమమ్ ॥ ౩ ॥ శత్రృచాగ్నింప్రతిష్ఠాప్యముఖేనాయుంసమర్పయన్ హయాంశ్చ

కతురోవేదాస్తస్యదేవమయంరథమ్ ॥ ౪ ॥ అభీషవోఽశ్వినాదేవావతోవప్ర
 థరస్యయమ్ । సతస్యాజ్ఞాంసమాధాయతోరణేకదస్థితః ॥ ౫ ॥ యమస్తుడ
 ట్రిణేహస్తేవామేకాలస్తుదారుణః । చక్రేత్సమరకోట్యస్తుగర్ధ్వాలోకవిశ్రుతాః ॥ ౬ ॥
 ప్రజాపతీరథశ్రేష్ఠేఽపశ్యచైవతుసారథిః । ఏవంకృత్వాతుదేవేశస్సర్వదేవమయంర
 థమ్ ॥ ౭ ॥ సోఽపివృథ్వాణుభూతస్తుసహస్రపరివస్సరాః । యదాత్రిణిసమేతాని
 అస్తరిత్యేస్థితానివై ॥ ౮ ॥ త్రివర్వాణిత్రీశతేనతథానావ్యభేదయత్ । శరఃప్రస్థాః
 తస్త్రైరుద్రేణత్రిపురంప్రతి ॥ ౯ ॥ భర్తృతేజాస్త్రీయోజాతాబలంతాసాంవ్యశీగృతః
 ఉత్పాతాశ్చపురేతస్త్రిన్వాగ్రిదుష్పతాస్సుహస్రశః ॥ ౧౦ ॥ త్రిపురస్యవినాశాయకా
 లరూపాభవంస్తదా । అట్టహాసంప్రముఖ్యున్విహయాఃకాప్తవయాస్తదా ॥ ౧౧ ॥ నిమే
 షోస్తేవణంచైవకుర్వత్యేవిత్రయాపిణః । స్వప్నేవశ్యన్విచాత్మానంరక్తాన్భరవిభూషి
 తమ్ ॥ ౧౨ ॥ స్వప్నేవిసర్వేవశ్యస్తపపరీతానియానిచ । ఏతాన్సుశ్యస్తక్షత్వా
 తాంస్త్రతస్థానేశుయేజనాః ॥ ౧౩ ॥ తేహంబలంచబుద్ధిశ్చహరకోపేననాశితే
 తతస్సాంవర్తకోవాయుర్యుగాస్తప్రతిమోమహాః ॥ ౧౪ ॥ సమీరితోఽనలస్తేనఉత్త
 మాజ్ఞేనధావతి । జ్వలన్విపాదపాస్త్రపతన్తిశిఖరాణిచ ॥ ౧౫ ॥ సర్వతోవ్యాకు
 లీభూతంహాహాకారమచేతనమ్ । భగ్నోద్యానానిసర్వాణిక్షిప్తంత్రప్రభశ్యత ॥ ౧౬ ॥
 తేనైవపీడితంసర్వంజ్వలితంత్రీశితైశ్శరైః । ద్రుమాశ్చైరామఖణ్డానిగృహణీవిదిధాని
 చ ॥ ౧౭ ॥ దశేదీతుప్రప్యత్తోయంసమృద్ధోహవ్యవాహనః । మనశ్శిలాపుష్కరిభంది
 శోదశవిభాగతః ॥ ౧౮ ॥ శిఖాశతైరనేతైస్తుప్రజజ్జ్వలహుతాశనః । సర్వంకింశు
 కవన్దాభంజ్వలితంధృశ్యతేపురమ్ ॥ ౧౯ ॥ గృహాన్గృహాన్తరంనైవగన్తుంధూమేనశ
 క్యతే । హరకోపాగ్నినాదగ్ధంక్రద్దమానంసుదుఃఖితమ్ ॥ ౨౦ ॥ ప్రదీప్తంసర్వతోది
 తుదహ్యతేత్రపురంపురమ్ । ప్రాసాదశిఖరాగ్రాణివ్యశీర్యస్తసహస్రశః ॥ ౨౧ ॥
 నానామణివిదిత్రాణివిమానాన్యవ్యనేకశః । గృహాణిచైవరమ్యాణిదహ్యతేదీప్తవ
 హ్నినా ॥ ౨౨ ॥ ధావన్తిద్రుమఃక్షేమవలభీమతథాజనాః । దేవాగారేషుసర్వేషు
 ప్రజ్వలన్తఃప్రథావితాః ॥ ౨౩ ॥ క్రద్దన్తిచానలంధృప్తౌసర్దన్తివిచిత్రైస్సృతైః । గిరి
 కూటనిభాస్త్రతదృశ్యతేక్షారరాశయః ॥ ౨౪ ॥ స్తవన్తిదేవదేవేశంపరిత్రాయస్వ
 సామ్నీతమ్ । అన్యోన్యంచపరిష్వజ్యహుతాశశరదీపితాః ॥ ౨౫ ॥ దహ్యంతేగాన
 వాస్త్రతశతశీఢసహస్రశః । హంసకారణవాక్కిన్దానశిన్యస్సుహవజ్జరజాః ॥ ౨౬ ॥
 దృశ్యన్తేనలదగ్ధానిపురోద్యానానిదీర్ఘికాః । అన్దానవజరజచ్చన్నావీస్తీన్దాయోజ
 నాయతాః ॥ ౨౭ ॥ గిరికూటనిభాస్త్రగ్రప్రాసాదాగ్ధాభూషితాః । పతన్త్యనలని
 ర్దగ్ధానిస్తోయాజలజాత్రివ ॥ ౨౮ ॥ వరస్త్రీబాలవృద్ధేషుఘోషుపక్షిషువాజిషు ।
 నిర్దయోదహతేవహిర్వర్తకోపప్రసోదితః ॥ ౨౯ ॥ సహస్రశఃప్రమప్తాశ్చమప్తాశ్చబ
 హవోజనాః । పుత్రమాలిన్యతేగాధందహ్యన్తేత్రిపురాగ్నినా ॥ ౩౦ ॥ అథతస్మిన్సు

శేషశ్రీయశ్చాపరసోపమాః । అగ్నిశ్చాలాహతాస్త్రపతరద్విధరణీతలే ॥ ౩౧ ॥
 కాచిచ్ఛాపమాపశాలాక్షీముక్తావరీవిభూషితా । ధూమేనాకులితాసాతుపతితాధర
 నీతలే ॥ ౩౨ ॥ కాచిత్కానకవర్ణాభాత్ప్రసరివిభూషితా । భద్రారంపతితందృష్టా
 పతితాతస్యహోపరి ॥ ౩౩ ॥ కాచిదాదిత్యసజ్జాతాత్రయస్తావగృహేష్ఠితా । అగ్ని
 శ్చాలాహతాసాతుపతితాతతచేతనా ॥ ౩౪ ॥ ఉభితోదానవస్త్రకాదాహస్తోమహా
 బలిః । వైశ్వానరహతస్సోపవీతధరణీతలే ॥ ౩౫ ॥ మేఘవర్ణాపరానారీహారకే
 యూరభూషితా । శ్వేతవస్త్రపరిధానాబాలంస్తస్యంగ్యధావయత్ ॥ ౩౬ ॥ ద
 వ్యస్తంబాలకందృష్ట్యరుదతేమేఘశబ్దవత్ । ఏవంసదహతేదీప్తహరక్రోధేనప్రేరి
 తః ॥ ౩౭ ॥ కాచిచ్ఛ్రీతభాసామ్యవజ్రవైదూర్యభూషితా । సుతమాదిల్ల్యవేప
 త్తీదగ్ధాపతతిభూతలే ॥ ౩౮ ॥ ఆదిత్యాదర్శవర్ణాభాలక్షీరేవతుశోభితా । ఎమ్మి
 నాదవ్యమానాసాపతితాధరణీతలే ॥ ౩౯ ॥ కాచితుగ్దేస్తువర్ణాభాయాశయానా
 గృహేష్ఠితా । గృహేత్రస్వలిలేసాతుప్రతిబుద్ధాశిఖాన్దితా ॥ ౪౦ ॥ వశ్యస్తంజ్వలి
 తంసర్వంహంసుతోమేదివంఽతః । సుతంసన్దగ్ధమాదిల్ల్యపతితాధరణీతలే ॥ ౪౧ ॥
 కాచిత్సువర్ణవర్ణాభాసీలరత్నైర్విభూషితా । ధూమేనాకులితాసాతుపతితాధరణీత
 లే ॥ ౪౨ ॥ అన్యగృహీతహస్తాతుసఖదహ్యతీబాలికామ్ । అనేకదివ్యరత్నా
 ధ్యాదృష్టాదహనమోహితా ॥ ౪౩ ॥ శిరిసిప్రాజ్ఞలింకృత్యావిజ్ఞాపయతిపావకమ్
 యదిత్యమిచ్ఛసేవైరంపురుషేష్యపకారిషు ॥ ౪౪ ॥ స్త్రీయఃకిషువరాధంతేగృహ
 పజ్జురకోకిలాః । పాపగర్భయగ్నర్జ్జకప్రేకోపస్త్రీయోపరి ॥ ౪౫ ॥ నదాక్షిణ్యంనతే
 లజ్జాసత్యంశౌర్యవివర్జితా । అనేనహయపనగ్నేతూపాలవృంశిఖ్యవత్ ॥ ౪౬ ॥
 కింత్వయానశ్రుతంలోకేఅవధ్యాశ్శత్రుయోషితః । కింతుతుభ్యంగుణాహ్యేలేదహ
 మోత్సాదనంప్రతి ॥ ౪౭ ॥ సకారుణ్యందయావాపిదాక్షిణ్యంస్త్రీయఃప్రతి । ద
 యాంకుర్వన్తిస్తేచ్ఛాపిదహన్తీంవీత్యయోషితమ్ ॥ ౪౮ ॥ స్తేచ్ఛాపాహపికష్టోసి
 దుర్నివారోహ్యచేతనః । ఏతేచైవగుణాస్త్యభ్యందహనోత్సాదనంప్రతి ॥ ౪౯ ॥ ఆశా
 మపిమరాచారస్త్రీయఃకింత్వంనిపాతసే । దుష్టగర్భయగ్నర్జ్జకప్రేకోపస్త్రీయోపరి
 క ॥ ౫౦ ॥ నిరాశత్వందురాచారఅబలాందహసిగర్భయ । ఏవంవిలప్యమానాస్తాజల్ప
 మానాబహూన్యపి ॥ ౫౧ ॥ అన్యఃక్రోశస్త్రసంకుగ్ధాబాలశోకేనమోహి
 తాః । దహలేగిర్దయోవహ్నిస్సంకుగ్ధఃపూర్వశత్రువత్ ॥ ౫౨ ॥ పుష్కరిణ్యాం
 జలందగ్ధంకూపేష్యపితృతైవచ । అస్మాన్తస్సప్తహ్యస్తేచ్ఛత్వంకాంగలింప్రాపయిష్య
 సి ॥ ౫౩ ॥ ఏవంప్రపతంతాసాంపహ్నిర్వచనవబ్రవీత్ ॥ ౫౪ ॥ స్వవశేనైవ
 యష్మాకంవినాశంతుకరోమ్యహమ్ ॥ ౫౫ ॥ అహమాదేశకర్తావైసాహంకర్తాప్రప్య
 సుగ్రహమ్ । రుద్రక్రోధసమావిష్టోవిచరామియధేచ్ఛయా ॥ ౫౬ ॥ తతోబాణోమ
 హలేజాస్త్రీపురంవీత్యుదీపితమ్ । ఆసనస్థోబ్రవీదేవమహందేవైర్వినిశితః ॥ ౫౭ ॥

అల్పసత్వైర్దురాచారైరీశ్వరస్సనిషేధితమ్ । అపరీత్యత్వహంబద్ధశృజరణమహా
త్మనా ॥ ౫౭ ॥ నాస్యశక్తస్తుమాంహస్తుండ్యయత్వామహేశ్వరమ్ । ఉద్ధితశ్శర
పాశ్యత్వావిజృంభిషనేశ్వరమ్ ॥ ౫౮ ॥ నిర్ణయతుపురద్వారాత్పరిత్యజ్యమమృత్యు
తా ॥ రత్నానిసువిచిత్రాణిస్త్రియోనానావిధాస్తథా ॥ ౫౯ ॥ గృహీత్వాశిర
సాలింగంగచ్ఛన్నగనమణ్డలమ్ । స్తువంశ్యదేవదేవేశంత్రిలోకాధిపతింశివమ్ ॥ ౬౦ ॥
త్యతోగపానలగర్భగోయదివభోస్త్రిశశరః । త్వస్మిన్సాదాన్నహదేవమామేలిజ్జంవిస
శ్యశు ॥ ౬౧ ॥ అర్చితంహిమయాదేవభక్త్యాపరమయాసదా । త్యతోగపాద్యది
వభోస్త్రిహంతదిదంమాపినశ్యశు ॥ ౬౨ ॥ న్నాస్యమేతన్నహదేవత్యతోగపాద్యహసం
మమ । ప్రతిజన్మహదేవత్యత్వాదనిరతోహ్యహమ్ ॥ ౬౩ ॥ త్రోటకచ్ఛన్నసాదేవం

— శ్రీ బాణాసురకృతశివస్తుతిః శ్రి —

స్తామిత్యాంపరమేశ్వర ॥ ౬౦ ॥ శివశశరశ్వహారాయసమోభవభీమమహేశ్వ
రదేవనమః ॥ ౬౧ ॥ కుసుమాయుధదేహవిదాశకరత్రిపురాన్తకఅన్తకశూలధర । ప్ర
మదాప్రియకాన్తపిభక్తనమస్సురాసురసిద్ధగజైర్నమితః ॥ ౬౨ ॥ హయవానరసింహగ
జేన్ద్రముఖైరతహస్యస్వఃస్థిర్ముఖైశ్చగజైః । ఉపలబ్ధమశక్యతతైరమరైరసురైర్వ్య
ధితోస్త్రిశశరీరతైర్బహుభిః ॥ ౬౩ ॥ ప్రణతోస్త్రిభవంభజభక్తిమతీవలచన్ద్రకీలాకులదే
వనమః । నహిపుత్రకృత్త్రైశ్చైవయాదిధనంసతతంమమదేవతవప్తరణమ్ ॥ ౬౪ ॥ వ్యధితో
స్త్రితుబాహుశతైర్బహుభిర్దమితాచమహానరకస్యగతమ్ । నిజరత్తిజన్మనపాపమతి
శ్శుచికర్మనిర్ధనపిశ్యజతి ॥ ౬౫ ॥ అనుకంపతపిభక్తిమతీసతీమమచైవకుర్మనవార
యతి । యఃపఠేత్త్రోటకంవృత్తంపయతేశ్శుచిమానసః ॥ ౬౬ ॥ బాణస్వేపయథారు
ద్రస్తవ్యైవంవరదోభవేత్ । ఇదంస్తవంహదీప్యంత్రుత్వాదేవోమహేశ్వరః ॥ ౬౭ ॥
ప్రసన్నస్తుగదాతస్యస్వయందేవోమహేశ్వరః ॥ శుశ్వరః ॥ నభేద్యంత్యయావత్స
సావర్ణ్యేష్టదానవ ॥ ౬౮ ॥ పుత్రపాత్రసుహృద్బంధుభార్యాబంధుజనైస్సుహా । అద్యప్ర
భృతిబాణత్వమవధ్యస్త్రిగజైరపి ॥ ౬౯ ॥ భూయస్తస్యవరోదత్తోదేవదేవేనపాణ్డవ । ఆ
క్షయశ్చవ్యయేలోకేవచరస్వాకుతోభయః ॥ ౭౦ ॥ తతోనివారయామానరుద్రస్సప్తశి
ఖంతదా । తృతీయంరక్షితంతస్యపురంతేనమహాత్మనా ॥ ౭౧ ॥ భగ్నిశ్చుగగనేదివ్యం
రుద్రతేజఃప్రభావతః । ఏవంతత్త్రిపురందగ్ధంశశరణేనమహాత్మనా ॥ ౭౨ ॥ జ్వాలా
మాలాప్రదీప్తంతుపతితంధగణితలే । ఏకంనిపతంతతశ్రీశైలేత్రపురాన్తకే ॥ ౭౩ ॥
ద్వితీయంపతంత తత్రపర్వతేఽమరకణ్డకే । దగ్ధేతుక్రొతురేరాజన్రుద్రకోటిఃప్రతిష్ఠి
తా ॥ ౭౪ ॥ జ్వలత్తదపతతత్రతేనజ్వాలేశ్వరస్సృతిః । ఉద్ధేన్ద్రనప్రథితాస్తస్యచిత్ర
జ్వాలాదివంగతాః ॥ ౭౫ ॥ హాహాకారస్తదాజాతోదేవాసురకృతోమహాశరమస్త
వ్యయన్రుద్రోమాహేశ్వరపురోత్తమే ॥ ౭౬ ॥ ఏవంవృత్తంతదాతస్మిన్పర్వతేఽమరకణ్డ

శ్రీమతుర్దశాఖ్యంభవసంసభత్వాపాణ్డునద్దన॥౮౦॥వర్షకోటిసహస్రేతుత్రింశత్కో-
ట్యస్తథాపరాఃతతోమహీతలంప్రాప్యరాజాభవతిధార్మికః॥౮౧॥పుణివీమేకచ్ఛత్రే
ణభుక్తేనాస్త్యత్రసంశయః । ఏవంపుణ్యోమహారాజవర్షతేఽమరకణ్డకే ॥ ౮౨॥
చన్ద్రసూర్యోపరాగేషుయోయాత్యమరకణ్డకే । అశ్వమేధాద్దశగుణంప్రవదన్తిమ
నీషిణః ॥ ౮౩ ॥ స్వర్గలోకమృవాహ్నోతిదృష్వోతత్రమహేశ్వరమ్ । బ్రహ్మహత్యా
గమమృన్దిరాహుగ్రస్తేదివాకరే ॥ ౮౪ ॥ తదేవంఖలంపుణ్యంపర్వతేఽమరకణ్డకే ।
మనసాపిస్త్యరేద్యస్తుగిరింత్యమరకణ్డకమ్ ॥ ౮౫ ॥ చాద్వాగ్రియణతంపాగ్రంలభతే
నాత్రసంశయః । త్రయాణామపివిఖ్యాతోలోకానామరకణ్డకః ॥ ౮౬ ॥ ఏవంపుణ్యో
గిరిశ్రేష్ఠస్సద్దగధర్వసేవితః । నానాద్రుమలతాకీర్ణోనానాపుష్పవశోభితః ॥ ౮౭ ॥
మృగవ్యాఘ్రసైహపైస్త్రసేవ్యమానోమహాగిరిః । తత్రసన్నిహితోరాజద్వేవ్యాస
హనుమేశ్వరః ॥ ౮౮ ॥ బ్రహ్మవిష్ణుస్తథాచర్ణోవిద్యాధరగణైశ్చహ । ఋషిభిః
సన్తరైర్యతైర్నిర్యమేవనిషేఽతః ॥ ౮౯ ॥ వాసుకిస్సహితస్తత్రక్రీడతేపన్నగోత్తమైః ।
ప్రదక్షిణంతుయఃకుర్యాత్పర్వతేఽమరకణ్డకే ॥ ౯౦ ॥ పాణ్డరీకస్యయజ్ఞస్యఫలంప్రా
హ్నోతిమానవః । తతోజ్వాలేశ్వరంనామతీర్థంసిద్ధనిషేఽవితమ్ ॥ ౯౧ ॥ తత్రస్నా
త్వాదివంయూన్తియమృతాస్తేపునగ్భవాః । జ్వాలేశ్వరేమహారాజన్యస్తుప్రాణాస్స
రిత్యజేత ॥ ౯౨ ॥ చన్ద్రసూర్యోపరాగేషుశృణుతస్యాపియశ్శలమ్ । సర్వకర్మవి
నిర్ముక్తోజ్ఞానవిజ్ఞానసంయుతః ॥ ౯౩ ॥ అమరానామదేవాస్తేపర్వతేఽమరకణ్డకే ।
రుద్రలోకమవాహ్నోతియావదాభూతసన్లువమ్ ॥ ౯౪ ॥ అమరేశస్యదేవస్యపర్వ
తస్యక్షభేతతే । కోటిశోఋషిముఖ్యాస్తేతపస్తవ్యన్తిసువ్రతాః ॥ ౯౫ ॥ సమన్తా
ద్యోజనంరాజస్తేత్రంచామరకణ్డకమ్ । అకామోవాసకామోవాసన్మదాయాశ్శుభే
జలే ॥౯౬॥స్నాత్వాముచ్యేతపాపేభ్యోరుద్రలోకంసగచ్ఛతి॥ ౯౬౪॥ * *

ఇతిశ్రీమత్సృపురాణే సర్వదామాహాత్మ్యే శుశ్రవరకృతబాణాసర

త్రిపురదాహూనామ సప్తాశీత్యుత్తరతతమోధ్యాయః.

సూతః ॥ పృచ్ఛన్తిచమహాత్మానోమారగణ్డేయంమహామునిమ్ । యుధిష్ఠిర
పురోగాస్తేఋషయశ్చతపోధనాః ॥ ౧ ॥ ఆఖ్యాహిభగవంస్తథ్యంకావేరిసర్గమం
మహత్ । లోకానాంపహితాధాయస్మాకంచవివృద్ధయే ॥ ౨ ॥ సదాపాపరతా
యేతుసదాదుష్కృతకర్మిణః । ముద్యన్తేసర్వపాపేభ్యోగచ్ఛన్తిపరమంపదమ్ ॥ ౩॥
ఏతదచ్ఛానువిజ్ఞాతుంభగవన్స్తత్తుమ్మనీ ॥ మారగణ్డేయః ॥ శృణుధ్వంసహితాస్స
ర్వేయుధిష్ఠిరపురోగమాః ॥ ౪ ॥ అస్త్రీవీర్యోమహాయతుఃకుబేరస్సత్యవిక్రమః । ఇదం
తీర్థమనుప్రాప్యరాజాయతేఽధిపోభవత్ ॥ ౫ ॥ సిద్ధింప్రాప్తోమహారాజతత్ప్రేగ

— శ్రి కావేరీసర్వమహాత్మ్యమ్. ౩ —

దత్తశ్శిష్యుః । కావేరీసర్వదాయత్రసర్వమోలోకవిభ్రతః ॥ ౬ ॥ తత్రస్నాత్వాశుచి
 ర్భూత్వాకుబేరస్సత్యవిక్రమః । తపోతవ్యతయత్యేష్టోద్విషంవర్షశతంమహత్ ॥ ౭ ॥
 తస్యతుష్టోమహాదేవఃప్రదాతుంవరముత్తమమ్ । భోభోయక్షమహాసత్త్వవరంబ్రూ
 హియశేషితమ్ ॥ ౮ ॥ బ్రూహి కార్యంయశేష్టంతుయత్యేమసంపదతే ॥ కుబేరః॥
 యదితుష్టోసిదేవేశయదిదేయోవరోమమ ॥ ౯ ॥ అద్యప్రభృతిసర్వేషాంయత్యై
 శామధిపోభవేత్ ॥ మార్కణ్డేయః ॥ కుబేరస్యవశస్సృత్వాపరితుష్టోమహేశ్వ
 రః॥ ౧౦ ॥ ఏవమస్తుతతోదేవస్తత్రైవాన్తరధీయత । సోపిలబ్ధవరాయక్షశీఘ్రం
 యక్షకులంగతః ॥ ౧౧ ॥ పూజితస్సర్వయత్యైస్తుహ్యభిషిక్తశ్చపార్థివ । కావేరీసర్వ
 మంత్రత్రసర్వపాపప్రణాశనమ్॥ ౧౨ ॥ యేనరానాభిజానన్వివశ్యతాస్తేనసంశయః॥
 తస్మాత్సర్వప్రయత్యేనతత్రస్నాయాతమానవః ॥ ౧౩ ॥ కావేరీవమహాపుణ్యానర్వ
 దాచమహానదీతత్రస్నాత్వాశురాజేన్ద్రస్యార్చయేదస్సృషభధ్వజమ్॥ ౧౪ ॥ అశ్వమే
 ధఫలంప్రావ్యరుద్రలోకేమహియతే । అగ్నిప్రవేశంయఃకుర్యాద్యశ్చకుర్యాదనాశక
 మ్ ॥ ౧౫ ॥ అనివర్త్యగతస్తస్యయథామేశజరొబ్రవీత్ । సేవ్యమానోవరస్త్రీ
 భిఃకీడతేదిరుద్రవత్ ॥ ౧౬ ॥ వష్టివర్షసహస్రాణివష్టికోట్యస్తథావరాః । మో
 దతేరుద్రలోకస్థోయత్రతత్రైవగచ్ఛతి ॥ ౧౭ ॥ పుణ్యక్షయోష్పరిభాస్తోరాజాభవ
 తిధార్మికః । భోగవాన్దానశీలశ్చమహాకులసముద్భవః ॥ ౧౮ ॥ తత్రప్రీత్యాజలంస
 మ్యక్త్యాన్ద్రాయణఫలంలభేత్ । స్వర్గంగచ్ఛన్తితేమర్త్యయేపిబిత్తిజలంశుభమ్॥ ౧౯ ॥
 గణ్ధాయమునయోర్మధ్యేయత్ఫలంప్రాపుయాన్నరః । కావేరీసర్వమేస్నాత్వాతత్ఫ
 లంతస్యజాయతే ॥ ౨౦ ॥ ఏవంతుతత్రరాజేన్ద్రకావేరీసర్వమంమహత్ । పుణ్యం
 మహాస్థలంత్రసర్వపాపప్రణాశనమ్॥ ౨౧ ॥ * * * *

ఇతిశ్రీమణ్యపురాణే నర్మదామాహాత్మ్యే కావేరీసర్వమహిమాను
 వర్ణనంనామ అష్టాశీతు్యత్ర శతతమోధ్యాయః.

మార్కణ్డేయః ॥ నార్మదేవోత్తరేకూలేతీర్థంయోజనవిప్రుతమ్ । యస్త్రై
 శ్వరేతివిఖ్యాతంసర్వపాపహరంపరమ్ ॥ ౧ ॥ తత్రస్నాత్వానరోరాజన్దేవత్రైస్సహ
 మోదతే । పశ్చిమర్షసహస్రాణికీడతేకామరూపధృక్ ॥ ౨ ॥ గర్జనంచతతోగచ్ఛే
 ద్యత్రమేఘస్తభోధితః । ఇన్ద్రజిన్నామసమ్మాప్తస్తస్యతీర్థప్రభావతః ॥ ౩ ॥ మే
 ఘనాదంతతోగచ్ఛేద్యత్రమేఘునగర్జితమ్ । మేఘనాదోగణస్తత్రగణసమ్మన్నతాం
 గతః ॥ ౪ ॥ తతోగచ్ఛేత్తురాజేన్ద్రతీర్థమామ్రాతకేశ్వరమ్ । తత్రస్నాత్వానరోరా
 జన్తోసహస్రఫలంలభేత్ ॥ ౫ ॥ నార్మదేవోత్తరేకూలేధారాతీర్థమనుత్తమమ్ ।

తస్మిన్ ప్రీతేనరస్సత్వాత్సర్వయేత్పితృదేవతాః ॥ ౬ ॥ కామాస్తస్మాత్సనవాహ్నితి
మనసాయేవిదిన్రితాః । తతోగచ్ఛేత్తురాజేన్ద్రబ్రహ్మవర్తమితస్తృతమ్ ॥ ౭ ॥ తత్ర
సన్నిహితోబ్రహ్మనిత్యమేవయ్యుధిష్ఠిర । తత్రస్సత్వాతురాజేన్ద్రబ్రహ్మలోకేమ
హీయతే ॥ ౮ ॥ * తతోగాణేశ్వరంగచ్ఛేన్నియతోనియతాసనః । సర్వపాపవిశుద్ధా
త్పారుద్రలోకంసగచ్ఛతి ॥ ౯ ॥ తతోగచ్ఛేత్తురాజేన్ద్రకపిలాతీర్థముత్తమమ్ । తత్ర
స్సత్వానరోరాజస్తస్యదాసఫలంభేత్ ॥ ౧౦ ॥ కరజ్జతీర్థంగచ్ఛేత్తుదేవర్షిగణ
సేవితమ్తత్రస్సత్వానరోరాజస్రుద్రలోకమవాప్నుయాత్ ॥ ౧౧ ॥ తతోగచ్ఛేత్తు
రాజేన్ద్రకుంజలేశ్వరముత్తమమ్తత్రసన్నిహితోరుద్రస్త్రివ్యతేవ్యుమయాసహ ॥ ౧౨ ॥
తత్రస్సత్వాతురాజేన్ద్రహ్యవధ్యస్త్రిదశైరపి । పిప్పలేశంతతోగచ్ఛేత్సర్వపాప
ప్రణాశనమ్ ॥ ౧౩ ॥ తత్రస్సత్వాతురాజేన్ద్రుద్రలోకేమహీయతే । తతోగచ్ఛే
త్తురాజేన్ద్రవిమలేశ్వరముత్తమమ్ ॥ ౧౪ ॥ తత్రదేవశిలారమ్యాచేశ్వరేణువేశితా ।
తత్రపాణాస్థిరిత్యజ్యరుద్రలోకమవాప్నుయాత్ ॥ ౧౫ ॥ తతఃపుష్కరిణీంగచ్ఛే
త్తత్రస్సానంసమాచరేత్ । స్సాతమాత్రోసరస్తత్రహీన్ద్రస్యాద్ధాసనంభేత్ ॥ ౧౬ ॥
నర్మదాసరితాంశ్రేష్ఠారుద్రదేహద్వినిస్సృతా । తారయేత్సర్వభూతానిస్థావరాణి
చరాణిచ ॥ ౧౭ ॥ సర్వదేవాదిదేవేనతీర్థశ్వరేణుమహత్తనా । కథితాఽముషిసఙ్ఖే
భ్యోహ్యస్సాకంఛవిశేషతః ॥ ౧౮ ॥ ముఖిస్సంస్తుతాహ్యోహనర్మదాప్రవరానదీ
రుద్రదేహద్వినిహృన్తాలోకానాంహితకావ్యయా ॥ ౧౯ ॥ సర్వపాపహరాని
త్యంసర్వదేవనమస్మృతా । సంస్తుతాదేవగన్ధర్వైర్వరపురోభిస్తకైవచ ॥ ౨౦ ॥ న
మఃపుణ్యజలేహ్యద్యేనమస్సాగరగామిని । నమస్తేపావశమనినమోదేవివరాన
వే ॥ ౨౧ ॥ నమోస్తుతేఽముషిగణసఙ్ఖేసేవితేనమోస్తుతేశజగదహనిస్సృతే । న
మోస్తుతేధర్మభృతాంవరానవేనమోస్తుతేసర్వపవిత్రపావని ॥ ౨౨ ॥ యశ్చేదం
పఠతేస్తోత్రంసర్వశుద్ధమనానరః । బ్రాహ్మణోవేదమాహ్నితిక్షత్రియోవిజయీభ
వేత్ ॥ ౨౩ ॥ వైశ్యస్తులభతేలాభంశూద్రశ్చైవశుభాంగతిమ్ । అర్థార్థిలభతే
హ్యర్థంస్తరణాదేవనిత్యశః ॥ ౨౪ ॥ నర్మదాంసేవితేనిత్యంస్వయందేవోమహేశ్వ
రః । తేనపుణ్యానదీక్షేయాబ్రహ్మహత్యావహారిణీ ॥ ౨౫ ॥ * *

ఇతిశ్రీమభ్యుపురాణేనర్మదామాహాత్మ్యేయస్త్రైశ్వర తీర్థాదిమహి
మానువర్ణనంనామ ఏకోనవత్యుత్తర శతతమోధ్యాయః.

* తతోగాణేశ్వరం. † రాజస్మహిలాదాసమాప్నుయాత్.

‡ రాజస్నాలోకంసమవాప్నుయాత్.

మారుజ్ఞేయః ॥ తదాబ్రభృతిబ్రహ్మద్యాఋషయశ్చతపోభనాః । శేవస్తే
 నర్మదాంరాజనాగక్రోధవిపర్జితాః ॥ ౧ ॥ యుధిష్ఠిరః ॥ యస్మిన్నివతతందృష్ట్యాశూ
 లందేవస్యభూతతే । తస్యపుణ్యంసమాఖ్యాహియథావన్నునిసత్తమ ॥ ౨ ॥ మూ
 రుజ్ఞేయః ॥ శూలభేదేతివిఖ్యాతంతీర్థంపుణ్యతమంమహత్ । తత్రస్మాత్వాత్సర్ప
 యేదేవంగోసహస్రఫలంభేత్ ॥ ౩ ॥ త్రిరాత్రంకారయేద్యస్తతస్మిన్స్తీర్థేనరాధివ ।
 అర్చ్యుత్వామహాదేవంపునర్జన్యనవిద్యతే ॥ ౪ ॥ భీమేశ్వరంతతోగచ్ఛేన్నాదేశ్వ
 రముత్తమమ్ । ఆదిత్యేశంమహాపుణ్యం * స్మృతంకిల్బినాశనమ్ ॥ ౫ ॥ సన్నికేశం
 పరిక్రమ్యపర్యాప్తంజన్యనఃఫలమ్ । వారుణేశంతతఃపశ్యేత్స్వతస్తేత్రిశ్వరమేవ
 చ ॥ ౬ ॥ సర్వతీర్థఫలంతస్యవజ్ఞాయతనదర్శనాత్ । తతోగచ్ఛేత్తురాజేన్ద్రీయుధం
 వైయత్రసాధితమ్ ॥ ౭ ॥ కోటితీర్థంతువిఖ్యాతమసురాయత్రయేర్దితాః ॥ యత్రతేనిహ
 తారాజ్ఞానవాబలదర్శితాః ॥ ౮ ॥ తేషాంశిరాంస్యగృష్ణాస్తనర్వేదేవాస్సమాగతాః ।
 తైస్త్రసంస్థాపితోదేవశ్శూలపాణిర్బ్రహ్మేశ్వరః ॥ ౯ ॥ కోటిర్విజహతాతత్రతేనకోటిశ్వ
 రస్సృతః । దర్శనాత్సర్వతీర్థస్యసదేహస్వర్గమారుహేత్ ॥ ౧౦ ॥ తదాత్విద్యే
 ణయుద్రత్వాద్వజ్రకీలేనయన్త్రితమ్ । తదాబ్రభృతిలోకానాంస్వర్గమార్గోనివా
 రితః ॥ ౧౧ ॥ † సఘృతంశ్రీఫలందద్యాత్కృత్వాచాస్త్రేప్రదక్షిణమ్ । పార్వతంసహదీ
 పంతుశిరసాపైవధారయేత్ ॥ ౧౨ ॥ సర్వకామసుసమ్పూర్ణోరాజాభవతిపాణ్డవ । మృ
 తోరుద్రత్యమాహ్నోతితతోసాజాయతేపునః ॥ ౧౩ ॥ స్వగ్గాదేత్యభవేద్రాజారాజ్యం
 కృత్వాదివంప్రజేత్ । మహాదేవంతతఃపశ్యేత్త్రియోదశ్యాంతుమానవః ॥ ౧౪ ॥
 స్నాతమాత్రోనరస్తత్రసర్వయజ్ఞఫలంభేత్ । తతోగచ్ఛేత్తురాజేన్ద్రీతీర్థంపరమ
 శోభనమ్ ॥ ౧౫ ॥ నరాణాంపాపనాశాయహ్యగస్త్రీశ్వరముత్తమమ్ । తత్రస్మాత్వా
 నరోరాజన్మచ్యతేబ్రహ్మహత్యయా ॥ ౧౬ ॥ కార్తికస్యతుమాసస్యకృష్ణపక్షేచతు
 ర్దశీ । ఘృతేనస్నాపయేదేవంసమాధిష్ఠోజితేన్ద్రియః ॥ ౧౭ ॥ ఏకవింశకులంపేతోన
 చ్యవేదైశ్వరాత్పురాత్ । ధేనుంచోపాసమాచ్ఛత్రందద్యాచ్ఛఘృతకమ్పశమ్ ॥ ౧౮ ॥
 భోజనంచైవవిప్రాణాంసర్వంకోటిగుణంభవేత్ । తతోగచ్ఛేచ్ఛరాజేన్ద్రీబలకేశ్వ
 రముత్తమమ్ ॥ ౧౯ ॥ తత్రస్మాత్వానరోరాజస్త్రింహంసనపతిర్భవేత్ । నర్మదాదక్షి
 ణేకూలేతీర్థంశక్రస్యవిశ్రుతమ్ ॥ ౨౦ ॥ ఉపావ్యరజసిమేకాంస్నానంతత్రసమాచరే
 త్ । స్నానంకృత్వాపానానామర్చయత్వాజనార్దనమ్ ॥ ౨౧ ॥ గోసహస్రఫలం
 తస్యవిష్ణులోకంసగచ్ఛతి । ఋషి తీర్థంతతోగచ్ఛేత్సర్వపాపహరంనృణామ్ ॥ ౨౨ ॥
 స్నాతమాత్రోనరస్తత్ర శివలోకేమహియతే । నారదస్యతుతత్రేన్దితీర్థంపరమశోభ
 నమ్ ॥ ౨౩ ॥ స్నాతమాత్రోనరస్తత్రగోసహస్రఫలంభేత్ । దేవతీర్థంతతోగచ్ఛే

జ్ఞాన్మూలానిర్మితంపురా || ౨౪ || తత్రస్మాత్వానరోరాజస్సగ్మూలాకేమహీయ
 తే | అమరకణ్డకంఁగచ్ఛేదమరైస్థానిపితంపురా || ౨౫ || స్నాతమాత్రోనర ప్రతరు
 ద్రలోకేమహీయతే | తతోగచ్ఛేత్తురాజేస్త్రిమరాసగ్మముత్తమమ్ || ౨౬ ||
 తత్పశ్చాయతసందృష్ట్యముచ్యతేబ్రహ్మహత్యయా | ఋణతీర్థంతతోగచ్ఛేద్రుణేభ్యో
 ముచ్యతేభుగ్రివమ్ || ౨౭ || వశేశ్వరంతతోదృష్ట్యవర్యాప్తంజన్మనఃఫలమ్ | భీమే
 శ్వరంతతోగచ్ఛేత్సర్వవ్యాధివనాశనమ్ || ౨౮ || స్నాతమాత్రోనరోరాజస్తస్య
 దుఃఖైఃప్రముచ్యతే | తతోగచ్ఛేత్తురాజేస్త్రిరావణేశ్వరముత్తమమ్ || ౨౯ || తత్రస్మా
 త్వానరోరాజస్తస్యపాపైఃప్రముచ్యతే | తతోగచ్ఛేత్తురాజేస్త్రిసదీసగ్మముత్త
 మమ్ || ౩౦ || సోమతీర్థంతతోగచ్ఛేత్పన్ద్రేయేత్తమనుత్తమమ్ | తత్రస్మాత్వాన
 రోరాజస్సత్వ్యాపరమయాయుతః || ౩౧ || తత్త్వణాద్వివృదేహస్థశ్శివవన్మదతేచి
 రమ్ | వప్తివర్షసహస్రాణిశివలోకేమహీయతే || ౩౨ || తతోగచ్ఛేత్తురాజేస్త్రి
 పిశ్చలేశ్వరముత్తమమ్ | అహలూరాత్రోవహసేనత్రిరాత్రఫలమాపుయత్ || ౩౩ ||
 తస్మిన్స్తీర్థేతురాజేస్త్రికపిలాయఃప్రయచ్ఛతి | యావత్త్రిసన్యారోమాణితత్పత్రిసూ
 తికులేషుచ || ౩౪ || తావద్వర్షసహస్రాణిరుద్రలోకేమహీయతే | యప్రప్రాణవ
 రిత్వాగంతత్రకర్యాన్నరాధిప || ౩౫ || అక్షయంమోదతేకాలంయావచ్ఛన్ద్రదివా
 కరా | నర్తదాతలమాశ్రిత్యతిష్ఠేయిర్యత్రమానవాః || ౩౬ || తేవృతాస్సర్వమాయా
 వ్రిసన్తస్సుకృతివోయథా | సురేశ్వరంతతోగచ్ఛేన్నామ్నాకరోగ్లకేశ్వరమ్ || ౩౭ ||
 గక్తావతరతేతరైదేవుణ్యేనసంశయః | నన్దితీర్థంతతోగచ్ఛేత్తాన్నిసంతత్రసమా
 చరేత్ || ౩౮ || తువ్యతేతస్యనన్దిశస్సోమలోకేమహీయతే | తతోద్విపేశ్వరంఁగచ్ఛే
 ద్వాసతీర్థంతపోవనమ్ || ౩౯ || నివర్తితాపురాతత్రవ్యాసభీతామహానది | హుజాగ్ర
 రితాతువ్యాసేనదక్షిణేనతతోగతా || ౪౦ || ప్రదక్షిణంతుయఃకుర్యాత్తస్మిన్స్తీర్థేనరాధి
 ప | స్వర్గేసమోదతేకాలంయావచ్ఛన్ద్రదివాకరా || ౪౧ || వ్యాసప్రత్రభవేష్మిత్తో
 వాఙ్మితంలభతేఫలమ్ | సూత్రేణవేప్తయిత్వాతుదిపోదేయస్సవేదికః || ౪౨ || క్రితతే
 హ్యక్షయంకాలంయథారుద్రస్తవైవసః | తతోగచ్ఛేత్తురాజేస్త్రివిరణ్డతీర్థముత్తమ
 మ్ || ౪౩ || సగ్మమేతునరస్సాన్నిత్యాముచ్యతేసర్వకిల్బిప్రైః | విరణ్డతీప్రమూలాకేమవిఖ్యాతా
 పావనాశిన్ || ౪౪ || అథవాశ్వయుజేమాసశుక్లపక్షస్యచాప్తమీశుచిర్భుత్వానరస్సాన్ని
 త్వాసోపవాసపరాయణః || ౪౫ || బ్రాహ్మణంభోజయేదేకంకౌటిగ్మవతిభోజితా | విర
 ణ్డేసగ్మమేస్మాత్వాభక్తిభావానురజ్జితః || ౪౬ || మృత్తికాంశిరసిస్థాప్యలవగాహ్యచవై
 జలమ్ | నర్తదోదకసన్నిశ్రంముచ్యతేసర్వకిల్బిప్రైః || ౪౭ || ప్రదక్షిణంతుయఃకుర్యా
 త్తస్మిన్స్తీర్థేనరాధిప | ప్రదక్షిణేకృతాతేసన్ప్రదీపావసున్దరా || ౪౮ || తతస్సుప
 ర్శులితేస్మాత్వాదత్వాతుకాఙ్గనమ్ | కాఙ్గనేనవిమానేనరుద్రలోకేమహీయ
 తే || ౪౯ || తతస్సన్దిగ్మచ్యుతఃకాలాద్రాజాభవతివీర్యవాన్ | తతోగచ్ఛేత్తురాజే

స్త్రీహితమునధ్యాస్తుసజ్జమమ్ ॥ ౫౦ ॥ త్రైలోక్యవిశ్రుతందివ్యంతత్రసన్నిహితశ్చ
 వః । తత్రస్మాత్త్వానరోరాజన్దానాపశ్యమవాప్నుయాత్ ॥ ౫౧ ॥ సున్నతీర్థంత
 తోగచ్ఛేత్సర్వపాపప్రణాశనమ్ । తత్రగత్వాతురాజేష్టస్రితస్సన్నిసంసమాచరే
 త్ ॥ ౫౨ ॥ ఆజన్మసజ్జితంపాపంస్మానమాత్రాద్యపాపాతి । * తతఃకైరసంగచ్ఛే
 త్సన్నిసంతత్రసమాచరేత్ ॥ ౫౩ ॥ గోసహస్రఫలంతస్యరుద్రలోకేమహీయతే ।
 గణితీర్థంతోగచ్ఛేత్సర్వపాపప్రణాశనమ్ ॥ ౫౪ ॥ తత్రగత్వాతురాజేష్టస్రిస్మానం
 తత్రసమాచరేత్ । గోసహస్రఫలంతస్యశివలోకేమహీయతే ॥ ౫౫ ॥ సప్తజ
 న్మకృతైఃపాపైర్ముచ్యతేనాత్రసంశయః । వశేష్వరంతతోగచ్ఛేత్సర్వతీర్థమనుత్తమ
 మ్ ॥ ౫౬ ॥ తత్రస్మాత్త్వానరోరాజన్గోసహస్రఫలంభేత్ । నర్జమేశంతోగచ్ఛేత్సర్వ
 దేవమస్మృతమ్ ॥ ౫౭ ॥ స్మాతమాత్రోనరస్తత్రచ్ఛేత్స్వంభతేద్రువమ్ । కోటి
 తీర్థంతోగచ్ఛేత్సర్వపాపహరంపరమ్ ॥ ౫౮ ॥ తత్రస్మాత్త్వానరోరాజ్యంభతేనా
 త్రసంశయః । తత్రతీర్థంసమాసాద్యదానందద్యాచ్చయోనరః ॥ ౫౯ ॥ తస్యతీర్థప్రభా
 వేనసర్వంకోటిసంభవేత్ । అథనారీభవేతాచిత్సన్నిసంతత్రసమాచరేత్ ॥ ౬౦ ॥
 శారీకుల్యాభవేతాపిత్విష్ట్రీసత్త్వీసంశయః । అక్రారేశంతోగచ్ఛేత్సన్నిసంతత్రస
 మాచరేత్ ॥ ౬౧ ॥ స్మాతమాత్రోనరస్తత్రరుద్రలోకేమహీయతే । అక్రారశచతుర్థ్యాం
 తుస్మానంతత్రసమాచరేత్ ॥ ౬౨ ॥ అక్షయంమోదతేకాలమవిశజ్జితమాససః । అ
 యోనిసజ్జమేస్మాత్త్వానవశ్యేద్యోనిసంజగటమ్ ॥ ౬౩ ॥ పాణ్డవేశంతుతత్రైస్సన్నిసం
 తత్రసమాచరేత్ । అక్షయంమోదతేకాలమవధ్యస్తుమరైరపి ॥ ౬౪ ॥ విష్ణులోకంత
 తోగత్వాత్రీడతేభోగసంయుతః । తత్రభుక్త్వామహాభోగాన్మర్త్యరాజోఽభిజాయ
 తే ॥ ౬౫ ॥ కశేష్వరంతోగచ్ఛేత్సన్నిసంతత్రసమాచరేత్ । ఉత్తరాయణస
 మ్నస్తిప్తయదిచ్ఛేత్తస్యతద్భవేత్ ॥ ౬౬ ॥ చంద్రీభాగాంతోగచ్ఛేత్సన్నిసంత
 త్రసమాచరేత్ । స్మాతమాత్రోనరస్తత్రసోమలోకేమహీయతే ॥ ౬౭ ॥ తతోగ
 చ్ఛేత్తురాజేష్టతీర్థంశత్రస్యవిశ్రుతమ్ । పూజితందేవరాజేనదేవైరపిసమస్మృత
 మ్ ॥ ౬౮ ॥ తత్రస్మాత్త్వానరోరాజన్దానందత్వాకుశాఞ్చనమ్ । అథవానీలవణ్ణాభం
 పృషభంయస్మముశ్శేత్ ॥ ౬౯ ॥ పృషభస్యతురోమాణితత్పరీసూతిమలేమచ ।
 తావద్వర్షసహస్రాణినరోహరపురేవసేత్ ॥ ౭౦ ॥ తతస్సన్ద్రాక్షురీభిష్టోరాజా
 భవతివీర్యవాన్ । అత్వానాంశ్యేతవణ్ణానాంసహస్రీణాంసరాధిప ॥ ౭౧ ॥ స్వామీ
 భవతిమర్త్యేమతస్యతీర్థప్రభావతః । తతోగచ్ఛేత్తురాజేష్టబ్రహ్మచర్రమనుత్తమ
 మ్ ॥ ౭౨ ॥ తత్రస్మాత్త్వానరోరాజంస్తర్పయేత్పితృదేవతాః । ఉపావ్యరజనీమేకాం
 పిణ్డందత్యాయథావిధి ॥ ౭౩ ॥ కన్యాగతేయదాదిత్యేఅక్షయంసతతంభవేత్ । త
 తోగచ్ఛేత్తురాజేష్టక్రిపిలాతీర్థముత్తమమ్ ॥ ౭౪ ॥ తత్రస్మాత్త్వానరోరాజన్సూపి

లాంఛనప్రయచ్చతి । సమ్మూహాంపృథివీందత్వాత్పలంతదవాపున్నయాత్ ॥ ౭౫ ॥
 సర్వదేశంపరంతీర్థంసభూతంసభవివ్యతి । తత్రస్మాత్సానరోరాజన్నశ్వశ్చక్షుభఫలంబ
 భేత్ ॥ ౭౬ ॥ సర్వదాదక్షిణేకూలేసర్వమేశ్వరముత్తమమ్ । తత్రస్మాత్సానరోరాజ
 ప్రసర్వయజ్ఞఫలంబభేత్ ॥ ౭౭ ॥ తతస్సర్వగతోరాజాపృథివ్యామభిజాయతే । సర్వ
 లక్షణసమ్మూర్ణస్సర్వవ్యాధివివర్జితః ॥ ౭౮ ॥ సార్వదేవోత్తరేకూలేతీర్థంపర
 మశోభనమ్ । ఆదిత్యాతనంరవ్యమీశ్వరేణతుభాషితమ్ ॥ ౭౯ ॥ తత్రస్మాత్సానతు
 రాజేన్ద్రదానందత్వాత్తతః । తస్యతీర్థప్రభావేనదత్తంభవతిచాక్షయమ్ ॥ ౮౦ ॥ దరి
 ద్రావ్యాధితాయేచయేచదుష్కృతకర్మిణః । మువ్యస్తేసర్వపాపేభ్యోరవిలోకంప్ర
 యాన్తితే ॥ ౮౧ ॥ మాఘమాసేతుసమ్మృప్తేశుక్లపక్షస్యనప్రమీవసేదాయతనేయ
 స్తురాహారోజితేన్ద్రియః ॥ ౮౨ ॥ సజరావ్యాధితోమూఠోనచాన్ధోబధిరస్తభాసుభగో
 రూపసంపన్నస్త్రిణాంభవతివల్లభః ॥ ౮౩ ॥ ఏవంతీర్థంమహాపుణ్యంమారూఢ్జేయేనభా
 షితమ్ । యేనజానన్దిరాజేన్ద్రవజ్ఞితాస్తేనసంశయః ॥ ౮౪ ॥ గార్గేశ్వరంతతోగచ్ఛే
 త్సానంతత్రసమాచరేత్ । సార్వతమాత్రోనరస్తత్రస్వర్గలోకమవాపున్నయా
 త్ ॥ ౮౫ ॥ మోదతేసర్వలోకస్థోయావదిద్యాన్తృతుర్దశసమపతస్థితంతస్యనాగేశ్వర
 తపోవనమ్ ॥ ౮౬ ॥ తత్రస్మాత్సానతురాజేన్ద్రనాగలోకమవాపున్నయాత్ । చతు
 ర్భిర్నాగకన్యాభిఃక్రీడతేకాలమక్షయమ్ ॥ ౮౭ ॥ కువేరభవనంగచ్ఛేత్సుక-వేరోయ
 త్రసంస్థితః । కాలేశ్వరంపరంతీర్థంకువేరోయత్రచోషితః ॥ ౮౮ ॥ తత్రస్మాత్సా
 నతురాజేన్ద్రసర్వసంపదమాపున్నయాత్ । తతఃపశ్చిమతోగచ్ఛేన్నారతాలయముత్త
 మమ్ ॥ ౮౯ ॥ తత్రస్మాత్సానతురాజేన్ద్రశుచిదర్భాత్సానమాహితః । కాఞ్చనంచ
 తతోదద్యాద్యథాశక్త్యాతుబుద్ధిమాన్ ॥ ౯౦ ॥ పుష్పకేసవిమానేనవాయులోకం
 సగచ్ఛతి । యమతీర్థంతతోగచ్ఛేన్నాఘమాసేయుధిష్ఠిర్ ॥ ౯౧ ॥ కృష్ణవర్ణేచతు
 ర్దశ్యంసానంతత్రసమాచరేత్ । నక్తంభోజ్యంతతఃకుర్యాన్నపశ్యేద్యోనిసజ్జట
 మ్ ॥ ౯౨ ॥ తతోగచ్ఛేత్తురాజేన్ద్రఅహల్యాతీర్థముత్తమమ్ । సార్వతమాత్రోనరస్త
 త్రహ్యపురోభిఃప్రమోదతే ॥ ౯౩ ॥ అహల్యాచతపస్తప్త్యాత్రతముక్తిమపాగతా
 చైత్రమాసేతుసమ్మృప్తేశుక్లపక్షేచతుర్దశీ ॥ ౯౪ ॥ కామదేవదితేత్సన్నహల్యాం
 యస్తుపూజయేత్ । యత్రయత్రనరోత్పన్నోవరస్తత్రప్రియోభవేత్ ॥ ౯౫ ॥ స్త్రీసంల
 భోభవేచ్ఛీమనాగ్-మదేవజ్ఞివాపరః । అయోధ్యాంతుసమాసాద్యతీర్థంరామ
 స్యవిశ్రుతమ్ ॥ ౯౬ ॥ సార్వతమాత్రోనరస్తత్రసర్వపాపైఃప్రమువ్యతే । సోమతీర్థం
 తతోగచ్ఛేత్సానంతత్రసమాచరేత్ ॥ ౯౭ ॥ సార్వతమాత్రోనరస్తత్రసర్వపా
 పైఃప్రమువ్యతే । సోమగ్రహేతురాజేన్ద్రపాపక్షయకరంసృణామ్ ॥ ౯౮ ॥ త్రై
 లోక్యవిశ్రుతంరాజన్ద్రోమతీర్థంమహాఫలమ్ । యస్తుచాన్ద్రాయణంకుర్యాత్తప్తింస్త్రీ

ధేనరాధిప ॥ ౯౯ ॥ సర్వపాపవిశుద్ధాస్మాసోమలోకంసగచ్ఛతి । అగ్నిప్రవేశేథజ
 లేఅభవాపిహ్యనాశకే ॥ ౧౦౦ ॥ సోమతీర్థేన్యతోయస్తునాసోమక్రైఽభిజాయతే ।
 శుభతీర్థంతతోగచ్ఛేత్సాన్నంతత్రసమాచరేత్ ॥ ౧౦౧ ॥ సాతమాత్రోనరస్తత్రగో
 లోకేషునుహీయతే । తతోగచ్ఛేత్తురాజేన్ద్రవిష్ణుతీర్థమనుత్తమమ్ ॥ ౧౦౨ ॥ యో
 భసీపురమాఖ్యాతంవిష్ణుస్థానమనుత్తమమ్ । అసురా యోధితాస్తత్రవాసుదేవేనకోటి
 శః ॥ ౧౦౩ ॥ తత్రతీర్థంసమత్పన్నంవిష్ణుప్రీతోభవేదిహ । అహ్వారాత్రోపవాసేన
 బ్రహ్మహత్యాంవ్యభవతి ॥ ౧౦౪ ॥ తతోగచ్ఛేత్తురాజేన్ద్రీతాపసేశ్వరముత్తమమ్ ।
 హరిణీవ్యాధసస్త్రీస్తాపతితాయత్రసామ్యగీ ॥ ౧౦౫ ॥ జలేవక్షిప్తకాత్రతులస్త
 రిక్షంకతాచనా । వ్యాధోవిస్మితచిత్తస్తుపరంవిస్తయమాగతః ॥ ౧౦౬ ॥ తేనతాపే
 శ్వరంతీర్థంనభూతంనభవిష్యతితతోగచ్ఛేత్తురాజేన్ద్రీబ్రహ్మతీర్థమనుత్తమమ్ ॥ ౧౦౭ ॥
 అమోహకమితిఖ్యాతంపితౌన్ద్రైవాత్రతర్యయేత్ । పార్థమాస్యామమాయాంతు
 క్రౌఢంకుర్యాద్యధావిధి ॥ ౧౦౮ ॥ తత్రసాత్వానరోరాజస్వితృప్తింజ్ఞంతుదాపయేత్ ।
 గజరూపాశీలాత్రతోయమధ్యేవత్ప్రీతా ॥ ౧౦౯ ॥ తస్యాంతుదాపయేత్ప్రీంజ్ఞంవైశా
 ఖ్యాంతువిశేషతః । తృప్యన్తిపితరస్తత్రయావత్ప్రీతిమేదిసి ॥ ౧౧౦ ॥ తతోగచ్ఛేత్తు
 రాజేన్ద్రసీధేశ్వరమనుత్తమమ్ । తత్రసాత్వానరోరాజస్థానవత్ప్రీతింవ్రజేత్ ॥ ౧౧౧ ॥
 తతోగచ్ఛేత్తురాజేన్ద్రీలింగోయత్రజనార్దనః । తత్రసాత్వాతురాజేన్ద్రవిష్ణులోకేమ
 హీయతే ॥ ౧౧౨ ॥ నర్మదాదక్షిణేహాలేతీర్థంపరమశోభనమ్ । వాసుదేవస్సయం
 తత్రతపోతప్తత్రవైమహత్ ॥ ౧౧౩ ॥ దివ్యంవర్షసహస్రంతుశజరంపర్యుపాసత ।
 సమాధిభజ్జదద్ధాస్తుశజరేణుమహాత్మనా ॥ ౧౧౪ ॥ శ్వేతపర్వాయమశ్చైవ
 పుతాశశ్శుక్లపర్వణి । పితద్దద్ధాస్తుతేసర్వేకుసుమేశ్వరమాస్థితాః ॥ ౧౧౫ ॥ దివ్య
 వర్షసహస్రేణుత్పస్తేహంమహేశ్వరః । ఉమయాసహితోరుద్రస్తేహంతుష్టోవరప్ర
 దః ॥ ౧౧౬ ॥ విమోచయత్వాతాన్సర్వాన్సర్వదాతలమాస్థితః । తస్యతీర్థప్రభా
 వేనపునర్దేవత్వమాగతాః ॥ ౧౧౭ ॥ త్వత్ప్రసాదాన్తహాదేవతీర్థంభవతుచోత్తమమ్ ।
 అర్థయోజనవిస్తీర్ణంతీర్థందితుసమస్తతః ॥ ౧౧౮ ॥ తస్మిన్స్తీర్థేనసాన్సాత్వాచో
 పవాసపరాయణః । కుసుమాయుధరూపేణరుద్రలోకేమహీయతే ॥ ౧౧౯ ॥ వై
 శ్యానరోయమశ్చైవకామదేవస్తథామరుత్ । తపస్తప్తాస్తురాజేన్ద్రీపరాంసద్ధిమ
 వాప్నుయః ॥ ౧౨౦ ॥ అజ్ఞోలస్యసమీపేతునాతిహారేతుతస్యవై । సాన్నందా
 నంవతత్రైవభోజనంపిణ్డపాతనమ్ ॥ ౧౨౧ ॥ అగ్నిప్రవేశేథజలేఅభవాచాప్యనాశ
 కే । అపవృత్తాగతిస్తస్యమృతస్యాముత్రజాయతే ॥ ౧౨౨ ॥ త్ర్యిన్చ్యకేనతుతోయేన
 యశ్చరుంస్సపయేన్నరః । అజ్ఞోల్లమూలేదత్వాతుపిణ్డంచైవయథావిధి ॥ ౧౨౩ ॥
 పితరస్తస్యతుమ్యన్తియావచ్ఛన్ద్రీదివాకరౌ । ఉత్తరేత్వయనేప్రాప్తేఘృతసాన్నం
 కరోతియః ॥ ౧౨౪ ॥ పురుషోవాస్త్రీయోవాపివసేద్ధివపురేశుచిః । సిద్ధేశ్వరస్య

దేవస్యపాతఃపూజాంప్రకల్పయేత్ ॥ ౧౨౫ ॥ శుభాంగతిమవాహ్నీతిశివలోకేమ
హీయతే । యదావతీర్ణఃకాలేనరూపవాన్తుభగోభవేత్ ॥ ౧౨౬ ॥ మర్త్యేభవ
తిరాజాసౌతిసముద్రాంతగోవరే । తేత్రపాలంసవశ్యేద్యోదణ్డపాణిం మహాబల
మ్ ॥ ౧౨౭ ॥ వృధాతస్యభవేద్యాత్రాహ్యద్వప్తాకర్ణ కుణ్డలమ్ । ఏతత్తీర్థఫలంజ్ఞాత్వా
సర్వదేవాస్సమాగతాః ॥ ౧౨౮ ॥ ముచ్చత్తిపుష్పవృక్షితమస్తవన్తిసుమేశ్వ
రమ్ ॥ ౧౨౯ ॥ * * * * *

ఇతిశ్రీమత్స్యపురాణే నర్మదామాహాత్మ్యేశాలభేదతీర్థాది మహి
మానువర్ణనంనామనవత్యుత్తరశతతమోఽధ్యాయః.

శ్రీశుక్లతీర్థమాహాత్మ్యమ్.

మారగజ్ఞేయః ॥ భార్గవేశంతతోగచ్ఛేత్తగ్నోయత్రజనార్దనః । అనురైస్తుమ
హాయుర్ధేనుమహాబలపరాక్రమైః ॥ ౧ ॥ హుజ్జారితాస్త్రదేవేనదానవాఃప్రళయంగ
తాః । తత్రస్నాత్వాతురాజేన్ద్రసర్వపాపైఃప్రముచ్యతే ॥ ౨ ॥ శుక్లతీర్థస్యచో
ర్బుత్తింశృణుపాణ్డవనన్దన । హిమవచ్ఛిఖరేరవ్యేనానాథాతువిచిత్రితే ॥ ౩ ॥ తరు
ణాదిత్యసజ్జాశేతప్తకాఞ్చనసప్రభే । వజ్రస్ఫటికసోపానేచిత్రవేదిశిలాతలే ॥ ౪ ॥
జామ్బూనదమయేదివ్యేనానాపుష్పీవశోభితే । తత్రాసీనంమహాదేవంసర్వజ్ఞంప్రభు
మవ్యయమ్ ॥ ౫ ॥ లోకానుగ్రహకంఠాంతంగణబృన్దైస్సమాకులమ్ । సుందనద్విమ
హాకారైర్విరభద్రగణాదిభిః ॥ ౬ ॥ ఉమయాసహితందేవంమారగజ్ఞేఃపర్యపుచ్ఛత ।
దేవదేవమహాదేవబ్రహ్మవిష్ణివస్త్రసంస్తుత ॥ ౭ ॥ సంసారభయభీతోహంసుఖో
పాయంబ్రవీహిమే । భగవన్భూతభవ్యేశసర్వపాపప్రణాశనమ్ ॥ ౮ ॥ తీర్థానాం
పరమంతీర్థంతద్దదస్వమహేశ్వర ॥ ఈశ్వరః ॥ శృణువిప్రమహాప్రాజ్ఞ సర్వశాస్త్ర
విశారద ॥ ౯ ॥ స్నానాయగచ్ఛసుభగబియపిసక్తైస్సమావృతః । మన్వక్రీకశ్యపా
వైవయాజ్ఞవల్క్యశనాక్తిరాః ॥ ౧౦ ॥ యమాపస్తవస్సంవర్తఃకాత్యాయ
నబృహస్పతీ । నారదోగౌతమశ్చైవసేవస్తేదర్శకాక్షిణః ॥ ౧౧ ॥ గణాంకనఖిలం
పుణ్యంప్రయాగంపుష్కరంగయామ్ । పరుతేత్రంయథాపుణ్యంరాహుగ్రస్తేదివా
కరే ॥ ౧౨ ॥ దివావాయదివారాత్రాశుక్లతీర్థంమహాఫలమ్ । దర్శనాత్పృథ్వీనామైవ
స్నానాద్దానాత్ప్రోజపాత్ ॥ ౧౩ ॥ పెనామామైవోపవాసాచ్ఛుక్లతీర్థంమ
హాఫలమ్ । శుక్లతీర్థంమహాపుణ్యంనర్మదాయాంవ్యవస్థితమ్ ॥ ౧౪ ॥ చాణక్యోనామ
రాజస్థిస్థిధింతత్రసమాగతః । ఏతత్తేత్రంసముత్పన్నంయోజనంవృత్తసంస్థితమ్ ॥ ౧౫ ॥
శుక్లతీర్థంమహాపుణ్యంసర్వపాపప్రణాశనమ్ । పాదపాగ్రేణదృష్టేనబ్రహ్మహత్యం

వ్యపోహతి॥౧౬॥ * జలస్యదృష్టిమాత్రేణభూగణమాత్యాంవ్యపోహతి॥ అహంతత్రయి
షిశ్రేష్ఠతిస్థామిహ్యమయాసహ॥౧౭॥ † వైశాఖేమాఘమాసేతుకృష్ణవయేచతుర్దశీ॥
త్రైలాసాచ్ఛాపిషుక్రస్యత్రసన్నిహితోహ్యహమ్॥ ౧౮॥ దైత్యదానవగన్ధర్వాస్స
ద్ధివిద్యాధరాస్తథాగణాశ్చాపురసోనాగాస్సర్వేదేవాస్సమాగతాః॥౧౯॥ గగనస్థా
స్తతిష్ఠద్వివిమానైస్సార్వకామికైః॥ శుక్లతీర్థంతురాజేంద్రవ్యగతాధర్మకాక్షిణః॥౨౦॥
రజకేసయథావస్త్రంశుక్లంభవతివారిణా॥ ఆజవ్రసజ్జితంపాపంశుక్లతీర్థంవ్యపోహ
తి॥౨౧॥ స్నానందానంమహాపుణ్యంమారగ్జాయుషిసత్తమ॥ శుక్లతీర్థాత్పరంతీర్థంస
భవిష్యతిభూతలే॥౨౨॥ పూర్వేవయసికర్తాణిక్యత్వాపాపానిమానవః॥ అచాచారా
త్రోపవాసేనశుక్లతీర్థంవ్యపోహతి॥౨౩॥ తపసాబ్రహ్మచర్యేణయజ్ఞైర్దానేనవాపునః॥

దేవార్చనేనయాతుష్టిర్నసాక్రతుశతైరపి॥ ౨౪॥ పుణ్యేకార్థికమాసేతుకృష్ణవయే
చతుర్దశీ॥ ఘృతేనస్నావయేద్దేవముపోవ్యపరమేశ్వరమ్॥ ౨౫॥ ఏకవింశతులోపే
తోనవ్యవేదైశ్చరాత్మదాత్॥ శుక్లతీర్థంమహాపుణ్యమృషిసిద్ధైర్నిషేవితమ్॥౨౬॥త

త్రస్నాత్వానరోరాజన్నపునర్జన్మభాగ్యవేత్॥ స్నాత్వావైశుక్లతీర్థేతుహ్యర్చయేద్వృ
షభధ్వజమ్॥ ౨౭॥ కపాలపూరణంక్యత్వాతుష్యత్యత్రమహేశ్వరః॥ అర్ధనారీశ్వరం
దేవంపతంత్రంయోలిఖాపయేత్॥ ౨౮॥ శఙ్ఖచూర్యనినాదైశ్చబ్రహ్మఘోషైశ్చసద్వి
జైః॥ జాగరంకారయేత్తత్రస్మత్యగితాదిమన్తైః॥౨౯॥ ప్రథాతేశుక్లతీర్థేతుస్నానం
వైదేవతార్చనమ్॥ ఆచార్యాన్భజయేత్పశ్చాద్భువనతపరాభిష్ఠభీ॥ ౩౦॥ దక్షిణం
చయథాశక్త్యావిత్తశాత్యంసకారయేత్॥ ప్రదక్షిణంతతేక్యత్వాశనైర్దేవానికం
ప్రజేత్॥ ౩౧॥ ఏవంవైకురుతేయస్తతస్సపుణ్యఫలంశృణు॥ దివ్యంవిమానంచా
రూఢస్త్రయమానోపురోగజైః॥ ౩౨॥ శివతుల్యబలోపేతస్త్రీష్టత్యాభూతసన్న
వమ్॥ శుక్లతీర్థేతుయానారీదదాతికనకంశుభమ్॥ ౩౩॥ ఘృతేనస్నావయేద్దేవం
కుమారంచాపేపూజయేత్॥ ఏవంయాకురుతేభక్త్యాత్మసాఙ్గపుణ్యఫలంశృణు॥ ౩౪॥
మోదతేదేవలోకస్థాయావదిన్ద్రాశ్చతుర్దశ॥ పార్థమాస్యాంచతుర్దశ్యాంసజ్కా
న్త్రైవిమవేతథా॥ ౩౫॥ స్నాత్వాతుసోపవాసస్సద్విజితాత్మాసమాహితః॥ దానం
దద్యాద్యథాశక్త్యాప్రీయేతాంహరిశజగరా॥ ౩౬॥ శుక్లతీర్థప్రథావేనసర్వంభ
వతిచాక్షయమ్॥ అనాథందుర్జతంవిప్రంనాథవస్తమథాపివా॥ ౩౭॥ ఉద్వాహ
యతియస్త్రీర్థేతస్సపుణ్యఫలంశృణు॥ యావత్తద్రోమసంక్ల్యాచతత్ప్రసూతికులేషు
చ॥ ౩౮॥ తావద్వర్షసహస్రాణిశివలోకేమహీయతే॥ ౩౮౫॥ * *

ఇతిశ్రీమత్పురాణేన్మృదామాహాత్యైశుక్లతీర్థమహిమానువర్ణనం

నామ ఏకనవత్యుత్తరశతతమోధ్యాయః.

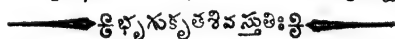
మారుణజ్ఞేయః॥ తతస్తస్వనరకంగచ్ఛేత్సాన్నినంతత్రసమాచరేత్ । స్నాతః
 త్రోనరస్తత్రనరకంచపశ్యతి॥ ౧ ॥ అన్యతీర్థస్యమాహాత్మ్యంశృణుత్సంపాజ్ఞునన్త
 తస్మింస్తీర్థేతురాజేష్ట్రయస్యాస్థినివినిశీపేత్॥ ౨ ॥ విలయంయూచి * సర్వాణి
 వచావ్రాయతేనరః । గోతీర్థంతుతతోగచ్ఛేద్ద్రుష్టోపాపాన్పుముచ్చతే॥ ౩ ॥ త
 గచ్ఛేత్తురాజేష్ట్రకపిలాతీర్థముత్తమమ్ । తత్రస్నాత్వానరోరాజన్తోసహస్రఫల
 భేత్ ॥ ౪ ॥ జ్యేష్ఠమాసేతుసమ్పూర్ణేచతుర్దశ్యాంపిశేషతః । తత్రోపావ్యన
 భక్త్యాకపిలాంయఃప్రయచ్ఛతి ॥ ౫ ॥ ఘృతేనదీపంప్రజ్వాల్యఘృతేనస్నాపయే
 వమ్ । సఘృతంత్రీఫలంజన్ధ్వాదత్వాచాస్తేప్రదక్షిణమ్ ॥ ౬ ॥ ఘృతౌభరణసం
 క్తాంకపిలాంయఃప్రయచ్ఛతి । శివతుల్యబలోభూత్వానైవాసాజాయతేపునః॥ ౭ ॥
 అక్లారకదినేపాస్తేచతుర్థ్యాంతువిశేషతః । స్నాపయిత్వాశివందద్యాద్భాగ్రిహ
 భ్యస్త్రభోజనమ్ ॥ ౮ ॥ అక్లారకనవమ్యాంతుఅమాయాంచవిశేషతః । స్నాప
 త్రత్రయతేనరూపవాస్త్రభగోభవేత్ ॥ ౯ ॥ ఘృతేనస్నాపయేద్దిక్షంపూజయే
 త్తీతోద్విజాః । పుష్పకేనవిమానేనసహస్రైఃగిరిపరివారితః॥ ౧౦ ॥ శైవంపదమ
 పోతీయిత్రచాభిమతంభవేత్ । అక్షయంమోదతేకాలంయథారుద్రస్తథైవసః॥ ౧౧ ॥
 యదాతుకర్తృసంయోగాన్సర్వలోకముపాగతః । రాజాభవతిధర్మిష్ఠోరూపవా
 యతేతుతే ॥ ౧౨ ॥ తతోగచ్ఛేత్తురాజేష్ట్రగణేశ్వరమనుత్తమమ్ । శ్రావణేమాసి
 మ్పూర్ణేకృష్ణపక్షేచతుర్దశీ ॥ ౧౩ ॥ స్నాతమాత్రోనరస్తత్రుద్రలోకేమహీయ
 పితౄణాంతర్గుణంకృత్వాముచ్యతేదబ్బియత్రయాత్ ॥ ౧౪ ॥ తతోగచ్ఛేత్తురా
 జ్యేష్ఠిపితీర్థమనుత్తమమ్ । తృణవిస్తర్యపిర్నామశాపదగ్ధోవ్యవస్థితః॥ ౧౫ ॥ తత్ర
 ధ్రువభావేనశాపముక్తోభవేద్ద్విజః । గణేశ్వరసమీపేతుగక్లావదనముత్తమమ్॥ ౧౬ ॥
 అకామోవాసకామోవాతత్రస్నాత్వాతుమానవః । ఆజన్మజనిత్రైపావైర్ముచ్య
 నాత్రసంశయః ॥ ౧౭ ॥ తత్రతీర్థేనరస్నాత్వావ్రజతేయిత్రశజరః । సుర్వద
 ర్వదివసేస్నానంతత్రసమాచరేత్ ॥ ౧౮ ॥ పితౄణాంతర్గుణంకృత్వాహ్యశ్వమే
 ఫలంభేత్ । ప్రయాగేయస్థలందృష్టంశజరేణమహాత్మనా ॥ ౧౯ ॥ తదేవ
 లంపుణ్యంగక్లావదనసజ్జమే । తస్యైవపశ్చిమేపార్శ్వేసమీపేనాతిదూరతః ॥ ౨౦ ॥
 దశాశ్వమేధానామాసంత్రిమిలోకేమవిశ్రుతమ్ । ఉపావ్యరజనీమేకాంమాసిభాద్రప
 తథా ॥ ౨౧ ॥ అమాయాంచనరస్నాత్వావ్రజతేయిత్రశజరః । సుర్వదాపర్వ
 వసేస్నానంతత్రసమాచరేత్ ॥ ౨౨ ॥ పితౄణాంతర్గుణంకృత్వాచాశ్వమేధఫ

—౧౬దశాశ్వమేధతీర్థమాహాత్మ్యమ్.౩—

లభేత్ । దశాశ్వమేధాత్పశ్చిమతోభృగుర్పూర్వోహ్యసంత్తమః ॥ ౨౩ ॥ దివ్యం
 సహస్రంతుక్షాశ్వరంపర్యుపాసత । వల్మీకేవేష్టితశ్చాసావక్షిణాంచనికేతనః॥ ౨౪

* పాపాని.

అశ్చగ్ధంతుమహజ్ఞాతముమాయాశ్చజగ్రస్యచ | కారీపప్రవృద్ధేవేశంకోఽయమేవం
తుసంస్థితః || ౨౫ || దేవోవాదానవోవాభకథయస్వమహేశ్వర || శ్చశ్వరః || భృగు
ర్నామద్విజశ్రేష్ఠః | తతఃప్రహసంతాదేవీశజగ్రంప్రత్యభావత || ౨౬ || ధ్యాయతేమాంసమాధిష్ఠోవరం
ప్రార్థయతేప్రియే | తతఃప్రహసంతాదేవీశజగ్రంప్రత్యభావత || ౨౭ || ధూమవత్త
చ్చిఖాజాతాతతోద్యాపితవృషే | ధురాతాధ్యోసితేనత్వంనాత్రకార్యావిచార
ణా || ౨౮ || శ్చశ్వరః | నజానాసిమహాదేవిహ్యాయంక్రోధేనవేష్ఠితః | దర్శయామి
యథాతథ్యంప్రత్యక్షం తేకరోమ్యహమ్ || ౨౯ || తతస్సృతోథదేవేనధర్మయాపోవృష
స్తదా | స్మరణాద్దేవదేవస్యవృషశ్రీఘ్నముపస్థితః || ౩౦ || వదంస్తుమానుషీంవాచ
మాదేశోదీయతాంప్రభో || శ్చశ్వరః || వల్మీకంతంభనస్సైన్యంవిప్రంభూమానిపాత
య || ౩౧ || యోగస్థప్రతతోధ్యాయస్థుగుప్తేననిపాతితః | తస్మిన్తాతోగ్రిధసన్త
ప్రోహస్తమత్త్రిస్యసోఽశవత్ || ౩౨ || ఏవంసమ్భవమాణస్తుకుత్రగచ్ఛసిరేవృష |
అద్యాహంత్యాంసకోపేనప్రళయంత్యాంసయేవృష || ౩౩ || ధర్మితస్తుతదావిప్రశ్చ
స్తరితంగతోవృషః | ఆకాశేషేతత్తేవిప్రపతదద్భుతముత్తమమ్ || ౩౪ || తతఃప్ర
హసంతోరుద్రఃపేరగ్రేవ్యసంస్థితః | తృతీయంలోచనందృష్ట్వావైలత్యాత్మతతోభు

శ్చిభృగుకృతశివస్తుతిః ||

వి || ౩౫ || ప్రణవ్యదణ్డవద్యామహాస్తవతేవరమేశ్వరమ్ | ప్రణవత్యభూతనాథంభ
వోద్భవంత్యామహందివ్యరూపమ్ || ౩౬ || భవాతీతోభువనపతేప్రభోతువిజ్ఞానయే
కిజ్ఞితే | త్వద్గుణైకరంపత్తుంకశ్చక్రోభవతిమానుషోనామ || ౩౭ || వాసుకిరపిహి
కదాచిద్వదనసహస్రంభవేద్యస్య | భక్త్యాతథాపిశజగ్రభవనపతేస్తుతిర్ముఖరయ
తిమాంమహేశ || ౩౮ || వదతఃకుమస్వభగవన్నగ్రిసదతవచరణనిరతస్య | సత్వం
రజస్తమస్తస్వంస్థితృప్తత్యోర్వి నాశనేదేవ || ౩౯ || త్యాంముక్త్యాభవనపతేభు
వనేశ్వరనైవదైవతంకిజ్ఞితే | యమనియమయజ్ఞదానవేదాభ్యాసాశ్చధారణా
యోగాః || ౪౦ || త్వద్భక్తేస్సర్వమిదంనార్హతిహికలాసహస్రాంశమ్ | ఉ
చ్చిష్టరసరసాయనఖడ్గాజ్ఞానపాదు కావివరసిద్ధిర్వా || ౪౧ || చిహ్నంభవప్ర
తానాం దృశ్యేద్రేజ్యస్మిన్ఃప్రకటమ్ | శాత్యేనసమతియద్యపిదదాసిత్యంభూతిమిచ్ఛ
తాండేవ || ౪౨ || భక్తిగ్భవభేదకరిమోక్షాయవినిర్మితానాథ | పరహరపరస్య
రతంపరిపరిభవదుఃఖశోకసన్తప్తమ్ || ౪౩ || పరవదనపీఠణవరంపరమేశ్వరమాంఠ
రిత్రాహి | మిథ్యాభిమానదగ్ధంతుభాజురవిభవవిలసన్తమ్ || ౪౪ || త్రూరంతువధ్యా
భిముఖంపతితంమాంపాహిదేవేశ | దీనేద్విజగణసర్వేబద్ధజనేనైవదూషితావత్య
శా || ౪౫ || తృష్ణాతథాపిశజగ్రకింమూఢంమాంవిడవృయతి | తృష్ణాంహరస్యశ్రీ
ఘ్రింబత్సీంమేదేహిహృదయవాసినింనిరతమ్ || ౪౬ || చిద్ధిమదమోహపాశానుత్తా

రయమాంమహాదేవ । కరుణాభ్యుదయం నామస్తోత్రమిదం సర్వసిద్ధిదందివ్యమ్ ॥ ౪౧ ॥
 యః పఠతి భక్తియై కృత్యై స్య తుష్టిః ప్యేభ్యో గోభ్యో భాహి శివః ॥ ఈశ్వరః ॥ అపాంతుష్టో
 స్త్రితేవిప్రవరం ప్రార్థయ చేపితమ్ ॥ ౪౨ ॥ ఉపాయా సహితో దేవో వరంతస్య హ
 దావయత్ ॥ భృగుః ॥ యది తుష్టో సి దేవే శయది దేయో వరో మమ ॥ ౪౩ ॥ రుద్ర
 దీభవే దేవ మేతత్సమ్పదయస్వ మే ॥ ఈశ్వరః ॥ ఏవం భవతు విప్రేస్త్రోథ
 నభవిష్యతి ॥ ౪౪ ॥ నపితా పుత్రయోశ్చైవ త్వైవ వాక్యం భవిష్యతి । తదా ప్రభ
 తి బ్రహ్మ ద్యా సుదేవాసురకిన్నరాః ॥ ౪౫ ॥ ఉపాసన్తే భృగో స్తీర్థం తుష్టోయత్ర మపే
 శ్వరః । దర్శనాత్తస్య దేవస్య సద్యః పాపాశ్చ మ్ముచ్యతే ॥ ౪౬ ॥ అవశాస్సవశ
 వాపి మ్రియ నైరుత్రజస్తవః । గుహ్యతి గుహ్యం సుగతిస్తేషాం నిస్సంశయం భవేత్ ॥ ౪౭ ॥
 ఏతత్తే త్రంసువిపులం సర్వపాపప్రణాశనమ్ । తత్ర స్నాత్వా దివం యాన్తి యేషు త
 స్తేషు నర్భవాః ॥ ౪౮ ॥ ఉపాసమా తథా చ్ఛత్రం దేయమన్నం తాభ్యునమ్ । భ
 జనంతు యథా శక్త్యా హ్యక్షయంచ తథా భవేత్ ॥ ౪౯ ॥ సూర్యోపరాగేయో దదా
 ద్దానం నైవయశేచ్ఛయా । దీయమానం తు తద్దానమక్షయంతస్య తద్భవేత్ ॥ ౫౦ ॥
 స్త్రీ సూర్యోపరాగేతు యత్ఫలం త్వమరకట్టకే । తదేవ నిఖిలం పుణ్యం భృగుతీర్థేన సం
 యః ॥ ౫౧ ॥ క్షీయ నై సర్వదా నాని ఋజు దానతపః క్రియాః । నక్షీయ తే తపస్తప్త
 భృగుతీర్థే యుధిష్ఠిర ॥ ౫౨ ॥ యస్య వై తపసో గ్రేణ తుష్టే నైవ తు శమ్మునా । సాన్ని
 భ్యంతత్ర కథితం భృగుతీర్థేన రాధివ ॥ ౫౩ ॥ ప్రఖ్యాతం త్రిమలోకేషు యత్ర తుష్టో వ
 హేశ్వరః । ఏవం తు వదతో దేవీం భృగుతీర్థమనుత్తమమ్ ॥ ౫౪ ॥ నజానన్తి న
 మూఢా విష్ణు మాయా విమోహితాః । నర్తుదాయాంస్థితం దివ్యం భృగుతీర్థం నరా
 వ ॥ ౫౫ ॥ భృగుతీర్థస్య మాహాత్మ్యం యశ్చ ణోతినరస్సుకృత్ । సముక్తస్సర్వపా
 పేభ్యోరుద్రలోకం సగచ్ఛతి ॥ ౫౬ ॥ తతో గచ్ఛేత్తురాజేన్ద్రగౌతమేశ్వరముత్తమ
 మ్ । తత్ర స్నాత్వా నరో రాజసుప్తవాసవరాయణః ॥ ౫౭ ॥ కాభ్యునేన విమానేన
 బ్రహ్మలోకే మహియతే । భౌతపావంతతో గచ్ఛేద్ధౌతం యత్ర వృషేణ తు ॥ ౫౮ ॥
 నర్తుదాయాంస్థితో రాజస్తస్య పాతకనాశనమ్ । తత్ర తీర్థేన సాన్నిత్యా బ్రహ్మ
 హత్యాం వ్యపోహతి ॥ ౫౯ ॥ తస్మిం స్తీర్థే తురాజేన్ద్రపాణత్యాగం కరోతి యః ।
 చతుర్భుజస్త్రీనేత్రస్తురుద్రతుల్యబలోభవేత్ ॥ ౬౦ ॥ వసేత ల్పాయుతం సాగ్రం
 శివతుల్యపరాక్రమః । కాలేన మహతా ప్రాప్తః పుణివ్యామేకరాఢ్యవేత్ ॥ ౬౧ ॥
 తతో గచ్ఛేత్తురాజేన్ద్రవిరజ్జీతీర్థముత్తమమ్ । ప్రయాగే యత్ఫలం దృష్టం మారృజ్ఞే
 యేన భాషితమ్ ॥ ౬౨ ॥ తత్ఫలం లభతే సోపి స్నాతమాత్రం నరాధిప । మాసిభా
 ద్రవదేచైవ శుక్లవక్షస్య చాప్తమీ ॥ ౬౩ ॥ ఉపోష్య రజసిమే కాంతస్త్రిన్ద్రాన్ స
 మాచరేత్ । యమదూతైర్న బాధ్యేతరుద్రలోకం సగచ్ఛతి ॥ ౬౪ ॥ తతో గ
 చ్ఛేత్తురాజేన్ద్రసింధోయత్ర జనార్దనః । హిరణ్యద్విపవిఖ్యాతం సర్వపాపప్రణాశన

మ్ ॥ ౭౦ ॥ తత్రస్మాత్త్వానరోరాజన్ధనవానూపవాన్భవేత్ । తతోఽఞ్చేత్తు
రాజేన్ద్రతీర్థంకసఖలంమహాత్ ॥ ౭౧ ॥ గరుడేనతపస్తప్తంతస్త్రింస్త్రీధేనరాధిప ।
ప్రఖ్యాతంత్రిమహాకేమయోగినియత్రతిష్ఠతి ॥ ౭౨ ॥ క్రిడతేయోగిభిస్సార్ధంశివేనస
హస్యస్యతి । తత్రస్మాత్త్వానరోరాజన్ద్రులోకేమహీయతే ॥ ౭౩ ॥ తతోఽఞ్చే
త్తురాజేన్ద్రహంసతీర్థమనుత్తమమ్ । హంసాస్తత్రపిన్గుక్తాగతావూర్ధ్వంసంసంశ
యః ॥ ౭౪ ॥ తతోఽఞ్చేత్తురాజేన్ద్రసిన్ధోయత్రజనార్దనః । వారాహంరూపమా
స్థాయలగ్నితఃపరమేశ్వరః ॥ ౭౫ ॥ వారాహతీర్థేయస్సాన్వత్వాద్వాదశ్యంతువి
శేషతః । విష్ణులోకమవాప్నోతిసరకంచపశ్యతి ॥ ౭౬ ॥ తతోఽఞ్చేత్తురాజేన్ద్ర
చన్ద్రతీర్థమనుత్తమమ్ । పార్ణమాస్యాంవిశేషేణస్సాన్వతత్రసమాచరేత్ ॥ ౭౭ ॥
స్సాన్వతమాత్రోనరస్తత్రచన్ద్రులోకేమహీయతే । దక్షిణేనతుతీరేణకన్యాతీర్థంతువిశ్రు
తమ్ ॥ ౭౮ ॥ శుక్లవక్షేత్యతీయాయాంస్సాన్వతత్రసమాచరేత్ । ప్రణవత్యుతుచే
తానంబలిస్తేనపసేదతి ॥ ౭౯ ॥ హరిశ్చన్ద్రపురందివ్యునున్దరితేతుదృశ్యతే । శక్రః
జేసమావృత్తేనుష్టేనాగరికేజనే ॥ ౮౦ ॥ నర్మదాతోయవేగేనతరూప్తస్సాన్వయవ్య
తి । అస్త్రింస్థానేనవాసస్సాన్వద్విష్ణుశ్శబరమబ్రవీత్ ॥ ౮౧ ॥ ద్విపేశ్వరేనరస్సాన్వ
త్వాంబుజేద్భవముపవర్ణకమ్ । తతోఽఞ్చేత్తురాజేన్ద్రగుద్రకన్యాసుసంజ్ఞమే ॥ ౮౨ ॥
స్సాన్వతమాత్రోనరస్తత్రదేవ్యాస్థానమవాపున్యాయాత్ । దేవతీర్థంతతోఽఞ్చేత్సర్వ
తీర్థమనుత్తమమ్ ॥ ౮౩ ॥ తత్రస్మాత్త్వాతురాజేన్ద్రదేవతైస్సుహమోదతే । తతో
ఽఞ్చేత్తురాజేన్ద్రశిఖితీర్థమనుత్తమమ్ ॥ ౮౪ ॥ యత్తత్రదియతేదానంసర్వంకోటి
గుణంభవేత్ । అపరపక్షేత్వమాయాంస్సాన్వతత్రసమాచరేత్ ॥ ౮౫ ॥ బ్రా
హ్మణంభోజయోదేకంకోటిర్భవతిభోజితా । భృగుతీర్థేతురాజేన్ద్రతీర్థంకోటిర్వ్యవ
స్థితా ॥ ౮౬ ॥ అకామోవాసకామోవాతత్రస్మాయాచ్ఛమానవః । అశ్వమేధమ
వాప్నోతిదేవతైస్సుహమోదతే ॥ ౮౭ ॥ తత్రసిద్ధింపరాంప్రాప్తోభృగుస్తుముఖ్యుక్త
వః । అవతారఃకృతస్తత్రశబరేణమహాత్మనా ॥ ౮౮ ॥ * * *

భృగీమత్యుపురాణేనర్మదామాహాత్మేదశాశ్వమేధతీర్థాదిమహిమాను

వర్ణనంనామ ద్విసవత్యుత్తర శతతమోధ్యాయః

మార్కణ్డేయః ॥ తతోఽఞ్చేత్తురాజేన్ద్రహ్యజురశేష్వరముత్తమమ్ । ద
ర్శనాత్తస్యదేవస్యముచ్యతేనర్వపాతకైః ॥ ౧ ॥ తతోఽఞ్చేత్తురాజేన్ద్రసర్వదేశ్వ
రముత్తమమ్ । తత్రస్మాత్త్వానరోరాజన్ద్రస్వర్గలోకేమహీయతే ॥ ౨ ॥ అశ్వతీర్థం
తతోఽఞ్చేత్సాన్వతత్రసమాచరేత్ । సుభగోదర్శనియశ్చభోగవాన్జాయతేన
రః ॥ ౩ ॥ ప్రైతామహంతతోఽఞ్చేద్భృహ్మణానిర్మితంపురా । తత్రస్మాత్త్వానరో

భక్త్యాపితృవిజ్ఞంతుదాపయేత్ ॥ ౪ ॥ తిలదర్శవిమిత్రంతుహ్యుదకంతత్రదాపయేత్
 తస్యతీర్థప్రభావేనసర్వంభవతిచాక్షయమ్ ॥ ౫ ॥ సావిత్రితీర్థమాసాద్యయస్తుస్మా
 సంసమాచరేత్ ॥ విధూయసర్వపాపానిబ్రహ్మలోకేమహీయతే ॥ ౬ ॥ మనోహర
 తుతత్రైవతీర్థంపరమశోభనమ్ ॥ తత్రస్నాత్వానరోరాజన్యైశ్చలోకేమహీయతే ॥ ౭ ॥
 తతోగచ్ఛేత్తురాజేష్టగ్రీమానసంతీర్థముత్తమమ్ ॥ తత్రస్నాత్వానరోరాజన్రుద్రలో
 మహీయతే ॥ ౮ ॥ తతోగచ్ఛేచ్ఛరాజేష్టగ్రీమరుత్తీర్థముత్తమమ్ ॥ విఖ్యాతంత్రి
 లోకేషుసర్వపాపప్రణాశనమ్ ॥ ౯ ॥ యాన్యాన్పార్థియతేకామాన్మనుజుత్రధన
 నివ ॥ ప్రాపుయాత్తానిసర్వాణితత్రస్నాత్వానరాధిప ॥ ౧౦ ॥ తతోగచ్ఛేత్తుం
 జేష్టగ్రీమదశజ్యోతిరుత్తమమ్ ॥ యత్రతాఋషికన్యాస్తుతపాతవ్యస్తసువ్రతాః ॥ ౧౧ ॥
 భర్తాభవతుసర్వాసామీశ్వరఃప్రభురవ్యయః ॥ ప్రీతస్తాసాంమహాదేవోదణ్డయావః
 రోహరః ॥ ౧౨ ॥ వికృతాననబీభత్సుర్వగ్రీతీర్థముపాగతః ॥ తత్రకన్యామహార
 జవరయస్వరమేశ్వరః ॥ ౧౩ ॥ అస్మాకందేవదేవస్యకన్యాదానంప్రదీయతామ్
 తీర్థంతచ్చమహారాజః * దశకన్యేతివిశ్రుతమ్ ॥ ౧౪ ॥ తత్రస్నాత్వార్చయేద్దేవం
 ర్వపాపైఃప్రమువ్యతే ॥ తతోగచ్ఛేచ్ఛరాజేష్టగ్రీవస్థిర్ణవిష్టుతిష్టుతమ్ ॥ ౧౫ ॥
 తత్రస్నాత్వానరోరాజన్రుత్తంనచవశ్యతి ॥ అపురేశోతతోగచ్ఛేత్సానంతత్రసమ
 చరేత్ ॥ ౧౬ ॥ క్షీడతేనాగలోకస్థోవ్యాప్నరైసుహమోదతే ॥ తతోగచ్ఛేత్తురా
 న్తగ్రీవరకంతీర్థముత్తమమ్ ॥ ౧౭ ॥ తత్రస్నాత్వార్చయేద్దేవంసరకంచసగచ్ఛతి
 భారభూతింతతోగచ్ఛేదుపవాసపరోజనః ॥ ౧౮ ॥ ఏతత్తీర్థంసమాసాద్యచావ
 రంతుశాశ్చవమ్ ॥ అర్చయిత్వావిరూపాక్షంరుద్రలోకేమహీయతే ॥ ౧౯ ॥ అస్తి
 స్తీర్థేనరస్నాత్వాభారభూతౌమహాత్మనః ॥ యత్రతత్రన్మృతస్యాపిధునిసం
 శ్వరిగతిః ॥ ౨౦ ॥ కార్తికస్యతుమాసస్యహ్యర్చయిత్వామహేశ్వరమ్ ॥ అశ్వమే
 ద్దశగుణంప్రదదన్మసిషిణః ॥ ౨౧ ॥ దీపకానాంశతంత్రఘృతపూర్ణంతుదాపయే
 త్ ॥ విమానైస్సూర్యసంజాతైర్వజితేయత్రశబరః ॥ ౨౨ ॥ వృషభంయః
 యచ్ఛేత్తుశబ్దకున్దేష్టసన్నిభమ్ ॥ వృషయక్తేనయావేనరుద్రలోకంసగచ్ఛతి ॥ ౨౩ ॥
 ధేనుమేకాంతుయోదద్యాత్తస్మింస్థీర్థేనరాధిప ॥ పాయసంమధుసంయుక్తంభక్ష
 ణవివిధానివ ॥ ౨౪ ॥ యథాశక్త్యాతురాజేష్టగ్రీవామ్మణాన్భోజయేత్తతః ॥ త
 తీర్థప్రభావేనసర్వంకోటిగుణంభవేత్ ॥ ౨౫ ॥ నర్మదాయాజలంపీత్వాసమగ
 ర్వ్యవృషధ్వజమ్ ॥ దుర్గతినచవశ్యన్తితస్యతీర్థప్రభావతః ॥ ౨౬ ॥ ఏతత్తీర్థంసవ
 సాద్యయస్తుప్రాణాన్పరిత్యజేత్ ॥ సర్వపాపవిశుద్ధాత్మావ్రజతేయత్రశబరః ॥ ౨
 జలప్రవేశంయఃకుర్యాత్తస్మింస్థీర్థేనరాధిప ॥ హంసయుక్తేనయావేనరుద్రలోకః

గచ్ఛతి || ౨౮ || యావచ్చస్త్రీశ్చసూర్యశ్చహిమవాంశ్చమహాదధిః | గణాద్య
 సురితోయావత్రావభ్యుద్గేమహీయతే || ౨౯ || అనాశకంతుయఃకుర్యాత్తస్మిన్స్త్రీ
 ధేనరాధిప | గర్భవాసేతురాజేష్టగ్రాసనగ్దాయతేపుమా || ౩౦ || తతోగచ్ఛే
 త్తురాజేష్టగ్రామభీతిర్థముత్తమమ్ | తత్రస్మాత్వానరోరాజనిష్టగ్రాసాద్ధానంబభే
 త్ || ౩౧ || స్త్రీయాస్తీర్థంతతోగచ్ఛేత్సర్వపాపప్రణాశనమ్ | తత్రాపిస్మాతమా
 తస్యధుగ్రామంగాణేశ్వరీగతిః || ౩౨ || ఐరణ్యోనర్మదాయాశ్చసగ్గమంలకోవిశ్రుతమ్ |
 తచ్చతీర్థంమహాపుణ్యంసర్వపాపప్రణాశనమ్ || ౩౩ || ఉపవాసపరోభూత్వాసర్వ
 ప్రతపరాయణః | తత్రస్మాత్వానరోరాజన్మచ్చతేబ్రహ్మహత్యయా || ౩౪ || తతోగచ్ఛే
 చ్చరాజేష్టగ్రామదోదధిసగ్గనమ్ | జామదగ్న్యమితఖ్యాతంసిద్ధోయత్రజనార్దనః || ౩౫ ||
 యత్రేష్టాబహుభిర్యజ్ఞైర్విష్టోదేవాధిపోఽభవత్ | తత్రస్మాత్వానరోరాజన్మర్త్యదో
 దధిసగ్గమే || ౩౬ || త్రిగుణంచాశ్వమేధస్యఫలంప్రాప్నోతిమానవః | పశ్విమసోద్దధే
 సుధాస్వర్గద్వారవిపాటనమ్ || ౩౭ || తత్రదేవాసుగర్భరాజ్ముషయస్సిద్ధచారణాః | ఆ
 రాధయన్తిదేవేశంత్రిసన్ధ్యంవిమలేశ్వరమ్ || ౩౮ || తత్రస్మాత్వానరోరాజన్మద్రలోకే
 మహీయతేవిమలేశంపరంతీర్థంసభూతంసభవివ్యతి || ౩౯ || తత్రోపవాసంకృత్వాయేవ
 శ్యన్తివిమలేశ్వరమ్ | సప్తశత్రుకృతంపాపంహిత్వాయాన్త్రిశివాలయమ్ || ౪౦ ||
 తతోగచ్ఛేత్తురాజేష్టగ్రామభీతిర్థముత్తమమ్ | తత్రస్మాత్వానరోరాజన్మపవాసప
 రాయణః || ౪౧ || ఉపావ్యరజసిమేకానియతోనియతాశనః | తీర్థస్యాస్యప్రభావే
 నముచ్చతేబ్రహ్మహత్యయా || ౪౨ || సర్వతీర్థాభిషేకంచయఃపశ్యేత్సాగరేశ్వర
 మ్ | యోజనాభ్యస్తరేతిష్ఠన్నావరేసంస్థితశ్శివః || ౪౩ || తందృష్ట్వాసర్వతీర్థాని
 దృష్ట్వాసమనసంశయః | సర్వపాపవిగ్మక్తోయత్రుద్రస్సుగచ్ఛతి || ౪౪ || నర్మదా
 సగ్గమంయావద్యావచ్చామరకణ్ఠకమ్ | తత్రాన్తరేమహారాజతీర్థకోట్యోదశస్త్రస్సృ
 తాః || ౪౫ || తీర్థాతీర్థాన్తరేతత్రేముషికోటిభిరన్యతే | సాగ్నిహూతాశ్చ
 విద్వాంససుర్యేధ్యానపరాయణాః || ౪౬ || సేవస్తేనర్మదాంరాజస్నిహిత్వార్థప్రదా
 యినీమ్ | యస్త్యిదంపత్రేపత్యంశ్శృణుయాద్వాపిభావతః || ౪౭ || తస్యతీర్థానిస
 ర్వాణిహ్యభిషిచ్ఛన్తిమాణ్డవ | నర్మదావనదాప్రితాభవేత్తస్యసంశయః || ౪౮ || త
 స్యప్రీతోభవేద్రుద్రోమారగ్జ్ఞేయోమహామునిః | వధ్వాచలభవేత్ప్రతందుర్భగాసుభ
 గాభవేత్ || ౪౯ || భర్తారంబభవేత్సాయశ్చయద్వాశ్చులేఫలమ్ | తదేవలభ
 తేసర్వంనాత్రకార్యావిచారణా || ౫౦ || బ్రాహ్మణోవేదమాప్నోతిక్షత్రియోవిజయ
 భవేత్ | వైశ్యస్తులభతేలాభంశూద్రఃప్రాప్నోతిసగ్గతమ్ || ౫౧ || మూర్ఖస్తులభతే
 విద్యాంత్రిసన్ధ్యంయఃపతేన్నరః | సరకంతునపశ్యేత్తువియోనింనైవగచ్ఛతి || ౫౨ || *

ఇతిత్రైమన్యుపురాణే మారగ్జ్ఞేయయుధిస్థిరసంవాదే నర్మదామ

హిమానువర్ణనంనామ త్రినవత్యుత్తరశతతమోధ్యాయః.

— శ్రీ గోత్రప్రవరాదినిష్ఠయప్రారంభః ॥ ౨ ॥ —

సూతః ॥ ఇత్యాకర్ణ్యనరాజేష్ట్రీకాగ్రస్యాభివర్ణనమ్ । తతఃప్రవర్ణ
దేవేశంతుత్యుపాపంజలార్ణవే ॥ ౧ ॥ మనుః ॥ ఋషీణాంనామగోత్రాణివంశా
వతరణంతథా । ప్రవరాణాంతథాసావ్యమసావ్యంవిస్తరాద్వద ॥ ౨ ॥ మహాదే
వేనఋషయశ్చప్రాసన్వయమ్భువేస్తరే । తేహంవైవస్వతేప్రాప్తేసమ్భవంమమ
కీర్తయ ॥ ౩ ॥ దాతౌయనీనాంచతథాప్రజాఃకీర్తయమేవిభో । ఋషీణాంచత
తోవంశాన్భృగువంశవివర్ణనా ॥ ౪ ॥ మత్స్యః ॥ మన్వస్తరేఽస్మిన్సన్మాప్రీ
సప్తవైవస్వతేపురా । ఆశ్వమేధేతువితతేబ్రహ్మణఃపరమేష్ఠినః ॥ ౫ ॥ మహాదేవ
స్యశాపేనత్యక్త్వాదేహాన్సన్వయంతతః । ఋషయశ్చసముద్యాతాశ్చుప్యతేశుక్రే
యదృచ్ఛయా ॥ ౬ ॥ దేవానాంమాతరోద్భవ్యాదేవపత్న్యస్తతైవచ । సుగన్తం
శుక్రంమహారాజబ్రహ్మణఃపరమేష్ఠినః ॥ ౭ ॥ తజ్జహావతతోబ్రహ్మతతోజా
తాహుతాశనాత్ । తతోజాతోమహాతేజాభృగుశ్చతపసాంనిధిః ॥ ౮ ॥ ఆ
క్షారేవ్యగ్నిరాజాతసోర్విభ్యోఽతిస్తతైవచ । మరీచిభ్యోమరీచిశ్చతతోజాతో
మహాతపాః ॥ ౯ ॥ కేశైస్తుకపిశోజాతఃపులస్త్యశ్చమహాతపాః । కేశైఃప్రల
మైఃపులహస్తతోజాతోమహాయశాః ॥ ౧౦ ॥ వసుమధ్యాభుమత్సనోఽపి
వృశ్చతపోధనః । భృగుఃపులోమశ్చసూతాందివ్యాంభార్యావపిన్తత ॥ ౧౧ ॥
యస్యామస్యసూతాజాతాదేవాద్వాదశయాజ్ఞికాః । భువనోభావనశ్చైవసుజ
న్యస్సుజనస్తథా ॥ ౧౨ ॥ శుదిఃక్రతుశ్చమూర్ధాచయాజ్యశ్చవసుధశ్చహ । ప్ర
భవశ్చవ్యయశ్చైవదక్షోఽథద్వాదశస్తథా ॥ ౧౩ ॥ ఇత్యేతేభ్యగవోనామదేవా
ద్వాదశకీర్తితాః । పౌలోమ్నాఽంజనయద్విప్రాన్దేవానాంచకనీయసః ॥ ౧౪ ॥

— శ్రీ భృగుగోత్రప్రవరవివరణమ్ ॥ ౩ ॥ —

వ్యవసంచమహాభాగమాప్నువానంతతైవచ । ఆప్నువానాత్తజశ్చైర్వ్యోజమదగ్ని
స్తథాత్మజః ॥ ౧౫ ॥ ఔర్వ్యగోత్రకరస్తేహంభార్గవానాంమహాత్మనామ్ । తత్ర
గోత్రవరాన్స్వత్యేభ్యగోర్వేష్ట్రీప్రతేజసః ॥ ౧౬ ॥ భృగుశ్చవ్యవసశ్చైవఆప్నువాన
స్తతైవచ । ఔర్వ్యశ్చదమగ్నిశ్చవాత్స్యేదజ్జీర్ణదాయనః ॥ ౧౭ ॥ వైగాయనో
వీతహవ్యఃపైలశ్చైవాత్రశౌనః । శౌనకాయనజీవర్తిరావేదఃపార్షకస్తథా ॥ ౧౮ ॥
వైహగరిష్వియాపాత్యోరాహిత్యాయనిరేవచ । వైశ్వసరిస్తథానీలలుభిసాన
ర్వికశ్చసః ॥ ౧౯ ॥ విష్ణుఃపారోపిబాలాకిరైలికానస్తథాగినః । భృతథాగ్నేయ
మూర్కణ్డజవినోవీతినస్తథా ॥ ౨౦ ॥ మణ్డమాణ్డవ్యమాణ్డూకః† ఘోనపాస్సుర
తిస్తథా । ఫలపిణ్డశ్శిఖావర్ణశ్శూరగ్రాక్షిస్తతైవచ ॥ ౨౧ ॥ జాలధిసానికః‡ యు
భ్యోకుత్సన్యోమాగ్ధలాయనః । † మరూయినోదేవపతిఃపాణ్డూరోచిస్సగలవః ॥ ౨౨ ॥

* కార్పతిస్తథా.

† ఘోనాస్తతైవచ.

‡ కర్మాయనా.

సామృత్యశ్చ తే సాస్విర్యజ్ఞపితౄణామస్తథా । గార్గ్యాయనో గాయనశ్చ ఋషిర్దా
 వ్దాయనస్తథా ॥ ౨౩ ॥ గోష్ఠాయనో వాతస్యాయనో వైశమ్పాయనపవచ । వైకర్షిని
 శ్చాజురవోయాజ్ఞేయర్షాప్రసక్తాయనః ॥ ౨౪ ॥ లలాటిర్నామలైవైవలౌకిక
 పరిమణ్ణతా । ఆయకీసోవకఃకాత్యస్తథాస్యఃప్రజ్ఞలాయనః ॥ ౨౫ ॥ సత్యాయని
 ర్నాలాయనఃకాటినిఃకాచమాప్తికః । సాహసోక్తిస్సకావాక్షిఃకాసిశ్చాన్వరీమనిస్త
 థా ॥ ౨౬ ॥ నైకజిహ్వ్యాజిహ్వశ్చవ్యధాద్యోలోహవైరిణః । శారద్యతికనతి
 హ్యేలోలాక్షిశ్చలకుణ్డలః ॥ ౨౭ ॥ వాగాయనిశ్చమమతిఃపార్థిమాగతికోఽసకృ
 త్ । సామాన్యనయథాతేహంపజ్ఞైతేప్రవరామతాః ॥ ౨౮ ॥ భృగుశ్చవ్యవన
 త్వైవతీపువానస్తతైవచ । ఔర్వశ్చజమదగ్నిశ్చపజ్ఞైతేప్రవరామతాః ॥ ౨౯ ॥
 పరస్పరమవైవాహ్యేముషయఃపరికీర్తితాః । బాహ్యబాహ్యేతథాబాహ్యేజ్ఞేయా
 ప్రీప్రవరాప్రీషు ॥ ౩౦ ॥ భృగుశ్చజమదగ్నిశ్చతైవోర్ధ్వశ్చపార్థివ । ఆతః
 పరంప్రవత్యేమిశ్యణుత్వన్యాశ్చగూర్ధ్వహా ॥ ౩౧ ॥ జమదగ్నిశ్చగూర్ధ్వైవపా
 లస్త్యేవైజభృతథా । ఋషిశ్చభయజాతశ్చకాయనిశ్చకటాయనః ॥ ౩౨ ॥ ఔ
 ర్వేయామారుతాన్వైవసర్వేహంప్రవరాశ్చభాః । భృగుశ్చవ్యవనత్వైవతీపువా
 నస్తతైవచ ॥ ౩౩ ॥ పరస్పరమవైవాహ్యేముషయఃపరికీర్తితాః । భృగుదాసో
 మార్గపథోగ్రామ్యాయనిపటాయని ॥ ౩౪ ॥ ఆపస్తంబస్తథాభల్లిర్నైకశిఃకపిరేవ
 చ । ఆర్జిషేహో * చిస్తుభిశ్చకార్దమాయనిరేవచ ॥ ౩౫ ॥ ఆశ్వాయనిస్తథాకూపిఃప
 జ్ఞావేయాఃప్రకీర్తితాః । భృగుశ్చవ్యవనత్వైవతీపువానస్తతైవచ ॥ ౩౬ ॥ ఆర్జి
 షేణస్తథాకూపిఃప్రవరాఃపజ్ఞకీర్తితాః । పరస్పరమవైవాహ్యేముషయఃపరికీర్తి
 తాః ॥ ౩౭ ॥ యసోగ్రవావీతహవ్యోవామయితస్తుతథాదమః । జైవన్వాయనిమా
 జ్ఞశ్చపిలిత్వైవ + బలిస్తథా ॥ ౩౮ ॥ భాగిలోభాగవిత్తిశ్చకాశాపిస్త్యథకాశ్యపః ।
 బాలపిశ్యమదాగేపిసాగరస్తిథిస్తతైవచ ॥ ౩౯ ॥ గ్రామదశ్చతతైవేహమాన్వే
 యప్రవరోమతః । † గార్త్యేయశ్చసపాజ్ఞావిస్తథాపాణ్డ్యాయనోహ్యపిః ॥ ౪౦ ॥
 భృగుశ్చవీతహవ్యశ్చతథానైవతవైవసాః । పరస్పరమవైవాహ్యేముషయఃపరికీర్తి
 తాః ॥ ౪౧ ॥ శాలాయనిశ్చకటాక్షోమైత్రేయఃఖాణ్డనస్తథా । దౌణాయనోరా
 క్షాయనఃపితౄలీవాపికాయనః ॥ ౪౨ ॥ హంసజిహ్వస్తతైవేహమాన్వేయాఃప్రవరా
 మతాః । భృగుశ్చైవాభవధ్యశోద్వివోదాసస్తతైవచ ॥ ౪౩ ॥ ఆర్జిషేణస్తథా
 కూపిఃప్రవరాఃపజ్ఞకీర్తితాః । పరస్పరమవైవాహ్యేముషయఃపరికీర్తితాః ॥ ౪౪ ॥
 ఏకాయనోయాజ్ఞపతిర్మన్యగధస్తతైవచ । ప్రత్యూహశ్చతథాసారిశ్చౌషధై

కార్దమాయనిః॥౪౫॥ తథాగృత్సమదోరాజస్తనకశ్చమహాస్యముపిః । ప్రవరాస్త
తథోక్తానామాద్వేయాఃపరికీర్తితాః ॥ ౪౬ ॥ ఏతేతవోక్తాభ్యగువంశజాతామహాను
భావస్సప్రగోత్రకారాః । ఏహంతునామ్నాంపరికీర్తనేపాపంసమగ్రంవిజహతి
తన్మః ॥ ౪౭ ॥ * * * * *

ఇతిశ్రీమత్స పురాణే గోత్రప్రవరానుకీర్తనేభ్యగుగోత్రప్రవరవివర
ణంనామ చతుర్నవత్యుత్తర శతతమోధ్యాయః.

— విజ్ఞానోగోత్రప్రవరవివరణమ్. —

మత్స్యః॥ మరీచితనయారాజస్తునూపానామవిశ్రుతా । భార్యాహణ్డిరసో
దేవాస్తస్యాఃపుత్రాదశస్పృతాః ॥ ౧ ॥ ఆత్మాయుర్దవనోదత్తస్సదఃపాణస్తతై
వచ । హవిష్మాంశ్వగవిత్తశ్చముతస్సత్యశ్చతేదశ ॥ ౨ ॥ ఏతేచాణ్డిరసోనామదేవా
తైసోమపాయినః । సుయాపాజనయామూసముషీస్తస్యేశ్వరానిమాన్ ॥ ౩ ॥ బృ
హస్పతింగౌతమంచసంవర్తమృషిముత్రవమ్ । ఉచథ్యంవామదేవంచఅజస్యమృషి
జంతకా ॥ ౪ ॥ ఇత్యేతేముషయస్సత్సేగోత్రకారాఃపరికీర్తితాః । తేహంగోత్రేసము
త్పన్నాన్గోత్రకారాన్నిబోధమే ॥ ౫ ॥ ఉచథ్యోగౌతమస్తైవతౌలేయౌభిజితస్తథా
సార్థసేమస్సలౌగాక్షిఃక్షీరఃకాష్టికిరేవచ ॥ ౬ ॥ రాహుకర్ణిస్సేపురిభ్యుక్తైరాతి
స్సామలోమకిః । పాపజతిర్భార్గవతోహ్యుషితైర్చిడవస్తథా ॥ ౭ ॥ కారోబకస్స
జీవీచఉవవిష్టసురైషిణౌ । వాహినిపతివైశాలీక్రోష్టాచైవారుణిస్తథా ॥ ౮ ॥ సో
మోత్రాయనికాసోరుకాసల్యాఃపార్థివాస్తథా । రౌహిణ్యానిరేవాగ్నిమూలవః
పాణ్డురేవచ ॥ ౯ ॥ తుపావిశ్వకర్లోరిశ్వపారికారారిరేవచ । త్వాష్ట్రేద్వేయాఃప్రవ
రాతైర్చివతేహంచప్రవరాఙ్ఘ్రిణు ॥ ౧౦ ॥ అణ్డిరాస్సువచోచథ్యోఉశిజశ్చమహా
స్యమిః । వరస్పరమవైవాహ్యేయువయఃపరికీర్తితాః ॥ ౧౧ ॥ ఆత్రేయాయని
సౌవేష్ట్యలగ్నివేత్యశ్శిలాధినిః । బాలిశాయనశ్చైవేపేవారాహిర్బాహులిస్త
థా ॥ ౧౨ ॥ సౌతిశ్చతృణకర్ణిశ్చప్రావహిశ్చావ్వశ్వలాయనిః । వారాహిర్బర్హి
సాదీచశిఖాగ్రివిస్తతైవచ ॥ ౧౩ ॥ కారకిశ్చమహాకాపిస్తథాచోడువతిఃప్రభుః । కా
చకిర్ధామితశ్చైవపుష్పాన్వేషిస్తతైవచ ॥ ౧౪ ॥ సోమతస్సప్రక్రమ్మతస్ససానిడిర్బా
లడిస్తథా । దేవరాత్రిద్వేవఫానిద్వారికర్ణిస్సరిధ్వవిః ॥ ౧౫ ॥ ప్రావేపిస్సావ్యసుగ్రివి
స్తథాగోమేదగద్ధికః । మత్స్యేహ్నాదోమూలహరిఃఫలాహరస్తతైవచ ॥ ౧౬ ॥
గాఙ్గోదధిఃకారువతిఃకారుక్షేత్రిస్తతైవచ । నాయకిర్జైత్యద్రౌణిశ్చజైహ్మలాయనిరేవ
చ ॥ ౧౭ ॥ ఆపస్తమ్బిర్నాజ్జువుష్టిర్నార్జుపిఙ్గళిరేవచ । మైలశ్చైవమహాతేజాశ్చ

లక్ష్మణాయనిరేవచ॥౧౮॥ ద్వా్యభ్యేయోమారుతశ్చైషాంత్ర్యాద్యేయఃప్రవరోన్మహా
అగ్నిరాఃప్రభమస్తేషాంద్వితీయశ్చబృహస్పతిః ॥ ౧౯ ॥ తృతీయశ్చభరద్వాజః
ప్రవరాఃపరికీర్తితాః । పరస్పరమవైవాహ్యేత్యేతేపరికీర్తితాః ॥ ౨౦ ॥ కా
ణ్వాయనాఃకోవశచయాస్తథావాత్స్యతరాయణాః । భాగ్యక్రపద్రాక్ష్యపిణ్డతలై
ద్వాగ్నిసన్మయకాయనిః ॥ ౨౧ ॥ క్రోష్టాక్షీబహువీతచతాలకృష్ణధురావహాః । లా
వక్యదాలవిగ్రాధీమారుగ్నిఃపాలికాయనిః ॥ ౨౨ ॥ సుద్వసత్పతథాచక్రీగార్గ్య
శ్శ్యామాయనిస్తథా । బలాకిన్సహరిశ్చైవ పశ్చాద్దేయాఃప్రకీర్తితాః ॥ ౨౩ ॥
అగ్నిరాశ్చమహాతేజాదేవాచార్యోబృహస్పతిః । భరద్వాజస్తథాగర్గ్యశ్శ్యామభగ
వాన్మహిః ॥ ౨౪ ॥ పరస్పరమవైవాహ్యేయఃపరికీర్తితాః । కపీతరస్సప్తైత
రోదాక్షీశ్చక్షిఃపతజ్జలిః ॥ ౨౫ ॥ భూయసిర్జలసద్ధిశ్చబిష్టర్వాదిఃకుసీదకః । ఊర్వ
ప్రజాకశీచవాపతిశ్శంసపిస్తథా ॥ ౨౬ ॥ శాలిశ్చకలశీకణ్డయుపిఃకారీరయస్త
థా । కాట్యూధాన్వాయనిశ్చైవభావాన్స్యాయనిరేవచ॥ ౨౭ ॥ భారద్వాజశ్చసామ
ద్ధిగ్ధ్రీష్వదేవమతిస్తథా । త్ర్యాద్యేయోమనయశ్చైషాంప్రవరోభూమిపాత్రమ॥౨౮॥
అగ్నిరాదమహాశ్చతథావైవాపురుక్షయః । పరస్పరాయణ్యవర్ణితాక్షిర్గ్రా
ర్గ్యహరిస్తథా ॥ ౨౯ ॥ గాలవిశ్చైవత్ర్యాద్యేయస్సర్వేషాంప్రవరోమతః । అగ్నిరా
స్సజగ్రత్తశ్చైవగౌరవీతిస్తతైవచ ॥ ౩౦ ॥ పరస్పరమవైవాహ్యేయఃపరికీ
ర్తితాః । బృహదుగ్రోవామదేవస్తథాతిఃప్రవరామతాః ॥ ౩౧ ॥ అగ్నిరాబృహదుగ్ర
శ్చవామదేవస్తతైవచ । కుత్సామతైనిరవైవాహ్యేవమాహుఃపురాతనాః ॥ ౩౨॥
రథీతరాణాంప్రవరాత్ర్యాద్యేయఃపరికీర్తితాః । అగ్నిరాశ్చవిదువశ్చతతైవచరథీత
రః ॥ ౩౩ ॥ రథీతరాహ్యవైవాహ్యేత్యేమేవరథీతరైః । విష్ణువృద్ధిశ్శివమతిర్జతృణః
కర్తృణస్తథా॥౩౪॥ పుత్రవశ్చమహాతేజాస్తథావైరపరాయణః । త్ర్యాద్యేయాభి
మతస్తేషాంసర్వేషాంప్రవరాశ్శుభాః ॥ ౩౫ ॥ అగ్నిరామత్యృదగ్ధశ్చముగ్ధలశ్చమ
హాతపాః । పరస్పరమవైవాహ్యేయఃపరికీర్తితాః ॥ ౩౬ ॥ హంసజాహ్వా
దేవజాహ్వాహ్యగ్నిజాహ్వావిరాడవః । అపాగ్నేయస్త్యశ్వయశ్చపరణ్యస్తా
విమాదగలాః ॥ ౩౭ ॥ త్ర్యాద్యేయాభిమతాస్తేషాంసర్వేషాంప్రవరాశ్శుభాః । అగ్ని
రాశ్చైవతాణ్డిశ్చమాదగ్ధలశ్చమహాతపాః ॥ ౩౮ ॥ పరస్పరమవైవాహ్యేయః
యఃపరికీర్తితాః । అపాణ్డిశ్చగురుశ్చైవతృతీయశ్శృకటాయనః॥ ౩౯ ॥ తతఃప్రగా
ధమానారీమారుగ్నిశ్శరణశ్శివః । కటుమరుగ్నిటవశ్చైవతథానాదాయనోహ్యు
పిః ॥ ౪౦ ॥ శ్యామాయనస్తతైవైషాంత్ర్యాద్యేయఃప్రవరామతాః । అగ్నిరాశ్చ
జమిభశ్చకట్యశ్చైవమహాతపాః ॥ ౪౧ ॥ పరస్పరమవైవాహ్యేయఃపరికీర్తి
తాః । తిత్తిరికపిభూశ్చైవగార్గ్యశ్చైవమహాన్మహిః ॥ ౪౨ ॥ త్ర్యాద్యేయోహిమ
తస్తేషాంసర్వేషాంప్రవరాశ్శుభాః । అగ్నిరాప్తిత్తిరిశ్చైవకపిభూశ్చమహాన్మహిః ॥ ౪౩॥

పరస్పరమవైవాహ్యమువయఃపరికీర్తితాః । అథముక్షభరద్వాజౌఋషివాన్మాన
వస్తథా ॥ ౪౪ ॥ ఋషిర్వైత్రవరశ్చైవపశ్చాద్దేయాఃప్రకీర్తితాః । అగ్నిరాస్సభర
ద్వాజస్తథైవచబృహస్పతిః ॥ ౪౫ ॥ ఋషిర్విత్రవరశ్చైవఋషివాన్మానవస్త
థా । పరస్పరమవైవాహ్యమువయఃపరికీర్తితాః ॥ ౪౬ ॥ భారద్వాజోహుతాశ్శృ
ణ్మైశిరేయస్తథైవచ । ఇత్యేతేకథితాస్సర్వద్వ్యాముష్యాయణగోత్రజాః ॥ ౪౭ ॥
పశ్చాద్దేయాస్తథాహేయప్రవరాఃపరికీర్తితాః । అగ్నిరాశ్చభరద్వాజస్తథైవచ
బృహస్పతిః ॥ ౪౮ ॥ మాన్దల్యశ్చైశిరిశ్చైవప్రవరాఃపరికీర్తితాః । పరస్పరమవై
వాహ్యమువయఃపరికీర్తితాః ॥ ౪౯ ॥ ఏతేతవోక్తాగ్నిరసప్రపంచేమహానుభావాఋషి
గోత్రకారాః । యేహంతునామ్నాపరికీర్తితేనపాపంసమగ్రంపురుషోజహాతి ॥ ౫౦ ॥

ఇతిశ్రీమత్స్యపురాణే గోత్రప్రవరానుకీర్తనే అగ్నిరోగోత్రప్రవర
వివరణంనామపశ్చాదవత్స్యుర్జర శతతమోధ్యాయః.

శ్రీఅగ్నిగోత్రప్రవర వివరణమ్.

మన్వ్యః ॥ అతివంశసముత్పన్నాన్గోత్రకారాన్నిబోధమే । కర్ణమాయనశా
భేయాస్తథాకారాయణాశ్చయే ॥ ౧ ॥ ఉద్దాలకశ్శృణ్మిరభాశౌక్రతవశ్చయే
గౌరగ్రివాగైరజినస్తథావైత్రాయణాశ్చయే ॥ ౨ ॥ అర్ధపశ్చ్యావామరథ్యాగోప
నాస్తకివస్తవః । కణజిహ్వూహరప్రీతివైష్ణవాణిశ్శకలాయణః ॥ ౩ ॥ తైలవ
శ్చస్థవైలేయఅత్రిగ్లోణీపతిస్తథా । జలదోభగపాదశ్చసౌమిష్ఠిశ్చివమతపాః ॥ ౪ ॥
శబ్దోగేయస్తథైలేమాంతాగ్నిదేయాఃప్రవరామతాః । శ్యావాశ్చశ్చతథాత్రశ్చఅర్చ
నానశపవచ ॥ ౫ ॥ పరస్పరమవైవాహ్యమువయఃపరికీర్తితాః । దాక్షిన్యలిఃపర్ణవిశ్వు
డిర్లనాభిశ్శిలార్ద్రణః ॥ ౬ ॥ బీజవాపీశిరిషశ్చమాఙ్జకేశోగపిష్ఠిరః । భలవ్దనస్తథైలే
మాంతాగ్నిదేయాఃప్రవరామతాః ॥ ౭ ॥ అత్రిగ్విష్ఠీరశ్చైవతథాపూర్వాత్పిశ్చస్థితః ।
పరస్పరమవైవాహ్యమువయఃపరికీర్తితాః ॥ ౮ ॥ అత్రేయపుత్రికాపుత్రానభిర్ధర్మం
నిబోధమే । కాలేయాశ్చసనాలేయావాసరథ్యాస్తథైవచ ॥ ౯ ॥ ధాత్రేయాశ్చై
వమైత్రేయాస్తాగ్నిదేయాఃపరికీర్తితాః । అత్రిశ్చవామరథ్యశ్చపైత్రిశ్చైవమహా
స్పతిః ॥ ౧౦ ॥ పరస్పరమవైవాహ్యమువయఃపరికీర్తితాః । ఏతేత్రివంశప్రభవా
స్తవోక్తామహానుభావాన్యవగోత్రకారాః ॥ ౧౧ ॥ యేహంతునామ్నాపరికీర్తితేనపా
పంసమగ్రంపురుషోజహాతి ॥ ౧౧౪ ॥ * * * *

ఇతిశ్రీమత్స్యపురాణే గోత్రప్రవరానుకీర్తనే అగ్నిగోత్రప్రవరవివర
ణంనామపశ్చాదవత్స్యుర్జర శతతమోధ్యాయః.

సప్తనవత్యుత్తరశతతమోధ్యాయః.

— శ్రీవిశ్వమిత్రగోత్రప్రవరవివరణమ్.శ్రి —

మత్యుః॥ అత్రేరేవావరంపంశంతపవత్యుమిపాద్ధివ । అత్రేసోనుస్సుతశ్శ్రీ
మాంస్తస్యవంశోద్భవోన్మప॥ విశ్వమిత్రస్తతపసాబ్రాహ్మణ్యంసమవాప్తవా
తస్యవంశమహంపత్యుతత్వేనిగదతశ్శృణు॥ ౧ ॥ విశ్వమిత్రోదేవరాతస్తథావైక్య
తిగాలవః । వతణ్ణశ్చసలజుశ్చహ్యభయశ్చయతాయనః ॥ ౩ ॥ శ్యామాయనా
యాజ్ఞవల్కాజాబాలాపైన్ద్రవాయనాః । బాభ్రవ్యాశ్చకరీషాశ్చసంశ్రుత్యాత
ధసంశ్రుతాః ॥ ౪ ॥ ఉలూపాదౌపగమాయాపయోదజనపాదపాః । ఖరవాచోహ
లయమాస్సధితావాస్తకాశికాః ॥ ౫ ॥ త్ర్యావ్యేయాఃప్రవరాస్తేహంసర్వేహంప
రికీర్తితాః । విశ్వమిత్రోదేవరాతఉద్దాలశ్చమహాయతాః ॥ ౬ ॥ పరస్పరమవై
వాహ్యేముషయఃపరికీర్తితాః । దేవశ్రవాస్సుజాతేయాస్సేసుకాః కారుకాయ
నా ॥ ౭ ॥ తథావైదేవరాతాయేకుశికాశ్చనరాధిప । త్ర్యావ్యేయోభిమతాస్తేహం
సర్వేహంప్రవరశ్శుభః ॥ ౮ ॥ దేవశ్రవాదేవరాతోవిశ్వమిత్రస్తతైవవ । పర
స్పరమవైవాహ్యేముషయఃపరికీర్తితాః ॥ ౯ ॥ ధనజ్ఞయఃకపద్దేయఃపరికూటశ్చపా
ద్ధివ । పాణినిత్యైవత్ర్యావ్యేయాస్సర్వేచైతేప్రకీర్తితాః ॥ ౧౦ ॥ విశ్వమిత్రస్తథా
ద్యుశ్చమాఘవృష్టస్సపవచ । త్ర్యావ్యేయాఃప్రవరాహ్యేతేముషయఃపరికీర్తితాః॥౧౧॥
విశ్వమిత్రోమధువృష్టాస్తథాపైవాఘుమర్షణః । విశ్వమిత్రఃపూరణశ్చతథాచిత్ర
వరస్సృతౌ ॥ ౧౨ ॥ పరస్పరమవైవాహ్యేముషయఃపరికీర్తితాః । కమలాయజిన
త్యైవఅత్తరధ్యస్తతైవవ ॥ ౧౩ ॥ చజ్జులిశ్చపిత్ర్యావ్యేయాస్సర్వేహంప్రవరోమ
తః । విశ్వమిత్రశ్చత్తరధ్యోవజ్జులిశ్చమహతపాః ॥ ౧౪ ॥ పరస్పరమవైవాహ్యే
ముషయఃపరికీర్తితాః । విశ్వమిత్రోలోహితశ్చఅష్టకఃపూరణస్తథా ॥ ౧౫ ॥ వి
శ్వమిత్రఃపూరణశ్చగయోద్వైప్రవరాస్తృతౌ । పరస్పరమవైవాహ్యేపూరణశ్చప
రస్పరమ్ ॥ ౧౬ ॥ లోహితాఅష్టకాస్తేహంత్ర్యావ్యేయాఃపరికీర్తితాః । విశ్వమి
త్రోలోహితశ్చఅష్టకశ్చమహతపాః ॥ ౧౭ ॥ అష్టకాలోహితైర్నిత్యమవైవాహ్యే
పరస్పరమ్ । ఉదరేఃఃకుక్రథకశ్చముషిశ్చోదావహిస్తథా ॥ ౧౮ ॥ శాట్యాయనిక
రీరాశీపాలజ్ఞాయనిలాపకీ । మాజ్ఞాయనిశ్చభగవాన్త్ర్యావ్యేయాఃపరికీర్తితాః॥౧౯॥
ఖలిఖలిస్తథాచిద్యోవిశ్వమిత్రస్తతైవవ । పరస్పరమవైవాహ్యేముషయఃపరికీర్తి
తాః ॥ ౨౦ ॥ ఏతేతివోక్తాఃకుశికానరేష్ట్రమహానుభావాస్తతతంద్విజేష్ట్రాః । యే
హంతునామాన్పరికీర్తనేనపాపంసమగ్రంపురుషోజహతి ॥ ౨౧ ॥ * *

ఇతిశ్రీమత్యుపురాణే గోత్రప్రవరాసుకీర్తనే విశ్వమిత్ర గోత్ర

ప్రవరవివరణంనామసప్తనవత్యుత్తరశతతమోధ్యాయః.

శ్రీకృష్ణపగోత్రప్రవరవివరణమ్. ౩

శ్రీమత్స : || మరీచేకశ్యపఃపుత్రః కృష్ణపస్యతథామతే । గోత్రకారాన్య
 పీన్యత్యేతేషాంనామానిమేవృణు ॥ ౧ ॥ ఆశ్రాయణీర్మపిగణోమేషకీరిటకాయ
 నాః । ఉదగ్రజామాతరాశ్చభోజావినయలక్షణాః ॥ ౨ ॥ శాలాహలేయాఃకారిష్టాః
 కస్యకాశ్చాసురాయనాః । మద్వాకిన్యాంవైవృగయాశ్చుగ్రతయోభీరుపాయనాః ॥ ౩ ॥
 దేవయానాగోమయానాహ్యథచ్చాయాభయాశ్చయే । కాత్యాయనాశ్చాక్రయా
 నాబర్హియోగగదాయనాః ॥ ౪ ॥ భవనద్విమహాచక్రీద్దాక్షపాయనపవచ । యో
 భయానాఃకాద్రివయోహస్తీదానాస్తథైవచ ॥ ౫ ॥ వాత్సీయనానికృతజాహ్యశ్య
 లాయనినస్తథా । ప్రాగాయణాఃపాలమాలిరాశ్చవాతాయనిస్తథా ॥ ౬ ॥ కాబే
 రకాశ్చశ్యాకారాఅగ్నిశర్మాయనాశ్చయే । మేషపాఃకైకరసపాస్తథావైవతుబ
 భ్రీవః ॥ ౭ ॥ ప్రాచేయోజ్ఞానసంజ్ఞేయాఆగ్నప్రాసేవ్యపవచ । శ్యామోద్ధా
 వైవశపాస్తథావైవోద్భలాయణాః ॥ ౮ ॥ కాష్ఠాహరిణమారీచాజిహ్వయనహస్తి
 కాః । వైకణ్ఠేయాఃకాశ్యపేయాస్సానిసాహరితాయనాః ॥ ౯ ॥ మాతర్జిన్య
 భృగవస్త్రాక్షిణ్యేయాఃపరికీర్తితాః । వత్సరఃకశ్యపశ్చైవసఖ్యవశ్చమహాతపాః ॥ ౧౦ ॥
 వరస్పరమవైవాహ్యేముషయఃపరికీర్తితాః । ఏతేస్ససాభ్యవ్యుత్రస్యతేవంశాయేప్ర
 కీర్తితాః ॥ ౧౧ ॥ వత్సరఃకాశ్యపశ్చైవసర్వేహ్యేతేమహాతపాః । వరస్పరమవై
 వాహ్యేగోత్రోక్తాఃపరికీర్తితాః ॥ ౧౨ ॥ అతఃపరంప్రవత్సోమిద్వాప్యముహ్యాయణ
 గోత్రజాః । అనసూయోనాకురయస్సనయోరాజవర్తపః ॥ ౧౩ ॥ శైశిరోదవ
 హితైవవైరధీర్భ్రోవసేవకః । యామునిఃకద్రుపిష్ఠాక్షిస్సజాతమిష్టస్తథైవచ ॥ ౧౪ ॥ ది
 వావాష్ట్రాశ్చత్యేతేభక్త్యాజ్ఞేయాశ్చకాశ్యపాః । త్ర్యాదేయాశ్చతథావంశాః
 కీర్తితాఃప్రవరాశ్శుభాః ॥ ౧౫ ॥ వత్సరఃకశ్యపశ్చైవవసిష్ఠశ్చమహాతపాః । వరస్పరమ
 వైవాహ్యేముషయఃపరికీర్తితాః ॥ ౧౬ ॥ సంయాతశ్చనభశ్చోభాపిష్టల్యృథజలధరః
 భుజాతపూరఃపూర్వశ్చకర్తమోగర్హభీముఖః ॥ ౧౭ ॥ హిరణ్యబాహుఃకైరాతా
 ఉభాకాశ్యపగోవితా । కులహూప్తవకర్ణశ్చవృగకేతుస్తథోత్తరః ॥ ౧౮ ॥ నిదా
 ఘనుస్ససౌభత్యానుహస్తంకేవలాశ్చయే । శాణ్డిల్యృదానవత్యైవస్తథావైదేవజా
 తయః ॥ ౧౯ ॥ వైష్ణలాదిస్సప్రవరాఽముషయఃపరికీర్తితాః । త్ర్యాదేయాభిముతా
 త్యైవసంప్రవరాఃపరికీర్తితాః ॥ ౨౦ ॥ అసితోదేవలశ్చైవకశ్యపస్యమహాతపాః । వర
 స్పరమవైవాహ్యేముషయఃపరికీర్తితాః ॥ ౨౧ ॥ ఋషిప్రధానస్యతుకశ్యపస్య
 దాత్యాయణీభ్యస్సకలంప్రసూతమ్ । జగత్సమగ్రంమనుసింహముఖ్యంత్రేప్రవత్సో
 మ్యహమంతరేణ ॥ ౨౨ ॥

* * * * *

ఇతిశ్రీమత్స పురాణే గోత్రప్రవరానుకీర్తనేకశ్యగోత్రప్రవర
 వివరణంనామ సప్తపత్యుత్తర శతతమోధ్యాయః.

శ్రివసిష్ఠగోత్రప్రవరవివరణమ్.

మన్వ్యః ॥ వసిష్ఠవంశజాన్యప్రాన్నిబోధగదతోమమః । ఏకాక్షేయశ్చప్రవరో
వాసిష్ఠానాంప్రతీర్థితః ॥ ౧ ॥ వసిష్ఠావవవాసిష్ఠాఅవివాహ్యవసిష్ఠజైః । వ్యాఘ్ర
పాదాబౌపగవావైక్లబాశ్శాన్యలానాః ॥ ౨ ॥ కపిష్ఠలాబౌపలామాఅలభ్యాశ్చ
శతాఃకతాః । గౌపాయనాబోధపాశ్చదాకవ్యాన్తైష్చబాహ్యకాః ॥ ౩ ॥ బాలిశయా
పాలిశయాస్తతావాగ్రన్యాయశ్చయే । ఆపస్థానాశ్శీతప్రాస్తథాబ్రాహ్మ్యపురేయ
కాః ॥ ౪ ॥ లోమాయనాస్సప్తశరాశ్శాన్తలిగోడినిస్తథా । పాడోహలిశ్చసుమనా
శ్చౌపావృద్ధిస్తతైవచ ॥ ౫ ॥ చాలిర్వాలిన్పుగ్మబలఃపాలిశ్రవసపవచ । పాలవో
యజ్ఞదత్తశ్చపకాక్షేయామహర్షయః ॥ ౬ ॥ వసిష్ఠపహంప్రవరత్వైవవాహ్యఃపర
స్పరమ్ । తైలాలయోమహాకర్ణఃకారవ్యఃక్రోధినస్తథా ॥ ౭ ॥ కపిష్ఠలావాలఖిల్యా
భాగీవిద్రాయనాశ్చయే । కీలాయనఃకాలశిఖఃకోరకృష్ణాస్సూరాయణః ॥ ౮ ॥ శాకాహ
ర్యాశ్శాకధియఃకాణ్డాఉపలపాశ్చయే । శాకాయనాఉహాకాశ్చఅథమాపశరావ
యః ॥ ౯ ॥ దాకాయనాబాలవయోవాకయోగోరథాస్తథా । అమృతాయనాశ్శాన్య
వవయోయేచకోడోదరాయణాః ॥ ౧౦ ॥ ప్రలమాశ్చశృంగరాశ్చాపిబౌపమన్వ్యవప
వచ । సాష్ఠ్యానాశ్చబిరుపయాస్తథావైవేదశేరకాః ॥ ౧౧ ॥ పాలిష్ఠాయనఉద్ధాహ
ఋమయశ్చబలేతువః । మాతేయాబ్రహ్మబలిసఃపద్మాగారిస్తతైవచ ॥ ౧౨ ॥ త్రాన్య
క్షేయోభిమతశ్చైషాంసర్వేషాంప్రవరశ్శుభః । భరద్వసుర్వసిష్ఠశ్చత్వత్ప్రమదపవ
చ ॥ ౧౩ ॥ పరస్పరమవైవాహ్యబిరుపయఃపరికీర్తితాః । బౌపథలాస్సథల
యోపాలోహలోహలాశ్చయే ॥ ౧౪ ॥ మాధ్వజినోమాక్షతయఃప్రైప్పలాదిర్వివ
తుషః । త్రైశ్యక్తాయనశ్చైవలూక్యఃకుండినశ్చనరోత్తమాః ॥ ౧౫ ॥ త్రాన్యక్షేయో
భిమతశ్చైషాంసర్వేషాంప్రవరాశ్శుభాః । వసిష్ఠమిత్రావరుణాకుండినశ్చమహాత
పాః ॥ ౧౬ ॥ దానకాయామహాచర్యానాగేయాఃపరమాస్తథా । అలంబవాచనా
శ్చాపియేచకోడోదరాయణాః ॥ ౧౭ ॥ పరస్పరమవైవాహ్యబిరుపయఃపరికీర్తి
తాః । శివకర్ణోవయశ్చైవపాదపశ్చతశ్చైవచ ॥ ౧౮ ॥ త్రాన్యక్షేయాప్రవరాప్తేషాం
సర్వేషాంప్రవరాస్తథా । జాతూకర్ణోవసిష్ఠశ్చతశ్చైవాత్రిశ్చపార్థివ ॥ ౧౯ ॥ పరస్ప
రమవైవాహ్యబిరుపయఃపరికీర్తితాః । వసిష్ఠవంశోభిషాతామయైతేఋషిప్రధానా
స్సుతతంద్విజేష్టాః ॥ ౨౦ ॥ యేషాంతునామ్నాపరికీర్తితేనపాపంసమగ్రంపురుషో
హహతి ॥ ౨౦౪ ॥ * * * * *

శ్రిఅశ్రీమన్వ్యపురాణే గోత్రప్రవరానుకీర్తనే వసిష్ఠగోత్రప్రవరవివర
ణంనామ అష్టనవత్యుత్తరశతతమోధ్యాయః॥

— శ్రివసిష్ఠనివారిత్రమ్.౩ —

శ్రీమత్సః ॥ వసిష్ఠస్తుమహా లేజానిమేఘూర్వపురోహితః । బభూవుఃపార్థి
వశ్రేష్ఠయజ్ఞాస్తస్యసమస్తతః ॥ ౧ ॥ త్రాన్తాత్పాధివశ్రేష్ఠవశ్రామతథా
గురుః । తంగత్పాధివశ్రేష్ఠోనిమిర్వచనమబ్రవీత్ ॥ ౨ ॥ భగవన్సృష్టమిచ్ఛామి
తన్నాంయాజయమాచిరమ్ । తమువాచమహా లేజావసిష్ఠఃపార్థివోత్తమమ్ ॥ ౩ ॥
కఙ్క్షితాంలంప్రతీక్షస్తవయజ్ఞైస్సుసంస్కృతైః । భృశంత్రోమోస్త్వివశ్రవ్యయా
జయిష్యామి తేస్వప ॥ ౪ ॥ ఏవముక్తప్రత్యువాచవసిష్ఠంసృష్టవస్తమః । పారతాః
కకార్యేమకఃప్రతీక్షితుముత్సహేత్ ॥ ౫ ॥ నచమేసాహ్యదంబ్రహ్మసూత్రాస్తేనబలీ
యసా । ధర్మకార్యేత్వరాకార్యాచలంయస్మాద్ధిజీవితమ్ ॥ ౬ ॥ ధర్మపథ్యోదవోజస్తర్మ
తోపినుభవశ్చుతే । శ్వఃకార్యమద్యకుర్వీతపూర్వాన్జ్ఞాచాపరాజ్ఞాకమ్ ॥ ౭ ॥ న
హిప్రతీక్షతేమృత్యుఃకృతంవాయదివాకృతమ్ । యేత్రావణ్యహాసక్తమన్యత్రగత
మానసమ్ ॥ ౮ ॥ వృకశ్చోరణమాసాద్యమృత్యురాదాయగచ్ఛతి । వైకాస్తేనపి
యంకశ్చిద్దేవ్యశ్చాస్యనవిద్యతే ॥ ౯ ॥ ఆయుష్యేకర్మణీక్షేపనహ్యహరలేజన
మ్ । ప్రాణనాయోశ్చలత్వంచత్వయావిదితమేవచ ॥ ౧౦ ॥ యత్రవాజీవ్యతేబ్రహ్మ
స్తాణమాత్రంతదచ్ఛతమ్ । శరీరంతాశ్చతంసున్యేవిద్యాభ్యాసేధనార్జనే ॥ ౧౧ ॥
ఆకాశ్వతంధర్మకార్యేఽయిణవానస్త్రిసజ్జాతే । సోహంసహ్స్పృతసమ్భారోభవన్న
లముపాగతః ॥ ౧౨ ॥ సచేద్యాజయసేమాంత్యమన్యంయాస్యామియాజకమ్ ।
ఏవముక్తస్తదాతేననిమనాబ్రాహ్మణోత్తమః ॥ ౧౩ ॥ శశోపతంనిమంత్రోధాద్విదేహ
స్త్యంభవిష్యసి । త్రాస్తంమాంత్యంసముత్పృజ్యయస్మాదన్యాద్విజోత్తమా ॥ ౧౪ ॥
ధర్మజ్ఞస్తునరేంద్రత్వంయాజకాన్గర్తుమర్హసి । నిమిస్తంప్రత్యువాచాధర్మకార్య
రతస్యమే ॥ ౧౫ ॥ విఘ్నంకరోషినాన్యేనయాజనంచతథేచ్ఛసి । శాపందదాసి
యస్మాత్త్వంవిదేహూద్యభవిష్యసి ॥ ౧౬ ॥ ఏవముక్తేతుతాజాతావిదేహాద్విజ
పార్థివా । దేహహీనాతయోర్జ్జినాబ్రహ్మణముపజగ్మతుః ॥ ౧౭ ॥ ఆగతాతాసమి
త్యైథబ్రహ్మచరనమబ్రవీత్ । అద్యప్రభృతితేస్థానంనిజీవదదామ్యహమ్ ॥ ౧౮ ॥
నేత్రపత్నీసుసర్వేషాంత్యంవసిష్యసిపార్థివ । త్వత్సహృద్ధాత్తథాతేషానిమేషస్సహృ
విష్యతి ॥ ౧౯ ॥ చాలయిష్యవ్రితుతదానేత్రపత్నీణిమానవాః । ఏవముక్తేమను
ష్యాణాంనేత్రపత్నీసుసర్వతః ॥ ౨౦ ॥ జగామనిమిజీవస్తువరదానాత్సయిమ్ముపః ।
వసిష్ఠజీవంభగవాన్ప్రహ్మచరనమబ్రవీత్ ॥ ౨౧ ॥ మిత్రావరుణయోఃపుత్రోవసిష్ఠ
త్వంభవిష్యసి । వసిష్ఠేతివతేనామతత్రాపిచభవిష్యతి ॥ ౨౨ ॥ జన్మద్వయమతీతం
చతత్రాపిత్వంస్తరిష్యసి । ఏతస్మిన్నేవకాలేతుమిత్రశ్చవరుణస్తథా ॥ ౨౩ ॥ బద
ర్యాత్రమమాసాద్యతపస్తేపతురవ్యయమ్ । తపస్యతోస్తయోరేవంకదాచిన్నాథవే

ద్వి త త మో ధ్యాయః

చి నే ॥ ౨౮ ॥ పుష్పితద్రుమసంస్థానేసుభేవాతివమారుతే । ఉర్వశీతువరాహోవా
కుర్వతీతుసుమోచ్చయమ్ ॥ ౨౯ ॥ సుసూక్ష్మరక్తవసనాతయోర్ధ్వస్థివభంగతో ।
తాంధ్యస్త్వైవసుమఖంసుభూన్రిలనీరజలోచనామ్ ॥ ౩౦ ॥ ఉభాచుత్సుభతుర్ధైర్య
త్తద్రూపపరిమోహితౌ । తపస్యతోస్తయోర్విర్యమఫలభ్యమృగాసనే ॥ ౩౧ ॥
సూన్నంరేతస్తతోద్భస్త్వైపావభీతోపరస్పరమ్ । చక్రతుఃకలశేశుక్రంతోయపూర్ణే
మనోరమే ॥ ౩౨ ॥ తయోర్మపివరౌజాతౌతేజసాప్రతిహాభువి । వసిష్ఠశ్చావ్యగ
స్త్యశ్చమిత్రావరుణయోస్సుతౌ ॥ ౩౩ ॥ వసిష్ఠస్తూపయేమేధభగినింనారదస్య
తు । అరున్ధతీంవరారోహంతస్యాంశక్తిమజీజనత్ ॥ ౩౪ ॥ శక్రేఃపరాశరఃపు
త్త్రస్త్రస్యవంశంబోధమే । యస్యదైవపాయనఃపుత్త్రస్త్వయంవిష్ణురజాయ
త ॥ ౩౫ ॥ ప్రకాశోజనితోయేనలోకేభారతచన్ద్రమాః । యేనాజ్ఞానతమోన్దస్య
లోకస్యోన్మీలనంకృతమ్ ॥ ౩౬ ॥ పరాశరస్యతస్యత్వంశృణువంశమనుత్తమమ్ । కాణ్డ
ర్నభోవాహనపోజైహ్యుపోభామతాపనః ॥ ౩౭ ॥ గోపాలిఃపఞ్చమశ్చైపామేతేగౌ
రాఃపరాశరాః । ప్రహేహయావాహ్యమయాఃఖ్యాతేయాఃకౌతుజాతయః ॥ ౩౮ ॥
హర్యశ్విఃపఞ్చమోహ్యోమాంసీలాజ్ఞేయాపరాశరాః । కాన్డాయణాఃకపిమఖాఃకా
కేయథాజపాతయః ॥ ౩౯ ॥ పుష్కరఃపఞ్చమశ్చైపాంకృష్ణాజ్ఞేయాఃపరాశరాః ।
ఆవిష్టాయనవాతేయాస్సాన్వయప్తాశ్చోచ్చవయాశ్చయే ॥ ౪౦ ॥ ఇషికఃపఞ్చపాస్తశ్చేవ
తేనర్వేపరాశరాః । పాటికోవాదిశ్చైవస్తమ్భావైక్రోధనాయనాః ॥ ౪౧ ॥ యో
మిరేహంపఞ్చమస్తుపతేశ్యామాఃపరాశరాః । స్వల్పాయనావాన్డాయణాస్తైలే
యాఃఖిలుయాధపాః ॥ ౪౨ ॥ తన్దిరేహంపఞ్చమస్తుపతేధూన్యాఃపరాశరాః । ప
రాశరాణాంసర్వేహంతాస్త్రివేయఃప్రవరోముతః ॥ ౪౩ ॥ పరాశరస్యశక్తిశ్చ
వసిష్ఠశ్చమహాతపాః । పరస్పరమవైవాహ్యస్సర్వేపతేపరాశరాః ॥ ౪౪ ॥ ఉ
క్తాస్తవైతేనృపవంశముఖ్యాఃపరాశరాస్సూర్యసమప్రభావాః । యేహింతునామ్నాం
పరికీర్తనేన పావంసమగ్రంపురుషోజహాతి ॥ ౪౫ ॥ * * *

ఇతిప్రీమత్యైపురాణే గోత్రప్రవరామకీర్తనేవసిష్ఠగోత్రప్రవరవివర
ణంనామ ఏకోనద్వితతమోధ్యాయః

— ౩౮౫ స్త్యగోత్రప్రవరవివరణమ్ ౩ —

మత్స్యః ॥ అతఃపరమగస్త్యస్యవత్సేవంశోద్భవాద్విజాః । ౮౫ స్త్యశ్చ
కరమ్భశ్చకాసల్యఃకరటస్తథా ॥ ౧ ॥ సుమేధసోమయోభువస్తథాగన్ధారకాయ
ణాః । పాలస్త్యైఃపాలహోశ్చైవక్రతువంశభవాస్తథా ॥ ౨ ॥ ఆర్ద్రయాభిమతాశ్చై

హంసశ్చేహంప్రవరాశ్చుభాః । అగస్త్యశ్చమహేష్ఠ్రశ్చబియిషితైష్చవమయోభు
వః ॥ ౩ ॥ పరస్పరమవైవాహ్యేబియిషయఃపరికీర్తితాః । పార్థమాసాఃపురాణాశ్చ
అద్యేయాఃపరికీర్తితాః ॥ ౪ ॥ అగస్త్యఃపార్థమాసశ్చపారణశ్చమహాతపాః । పర
స్పరమవైవాహ్యేపార్థమాసాస్తుపారణైః ॥ ౫ ॥ ఏవముక్తోబియిషీణాంతువంతః
త్రమపారువః । అతఃపరంప్రవత్యౌమికింభవానధ్యకభ్యతామ్ ॥ ౬ ॥ మనుః । పులహస్యపు
లస్త్యశ్చక్రతోశ్చైష్చమహాత్మనః । అగస్త్యస్యతథాప్యేవంకథంవంశస్తదుభ్యతా
మ్ ॥ ౭ ॥ మత్స్యః ॥ క్రతుఃఖిలసహాయోభూద్రాజవైష్వస్వతేనైస్తరేభిశ్చవాహం
సపుత్రత్యేజగ్రాహబియిషిసత్తమః ॥ ౮ ॥ అగస్త్యపుత్రంధర్మజ్ఞమాగస్త్యోక్తతవ
స్తతః । పులహస్యతథాపుత్రాస్త్రయశ్చపుగివీపతే ॥ ౯ ॥ తేహంజన్మచవత్యౌమి
హ్యత్రత్రయథావిధి । పులహస్తుప్రజాంధృష్టేనాతిప్రీతమనాస్సకామ్ ॥ ౧౦ ॥
అగస్త్యజంధృథాస్యంతుపుత్రత్యేకృతవాంస్తతః । పాలహాశ్వతథారాజన్నగస్త్యో
పరికీర్తితాః ॥ ౧౧ ॥ పులస్త్యస్యసముఖతాస్తృష్టోరక్షసముద్భవాః । అగ
స్త్యస్యసతంధీమాన్పుత్రత్యేవృతవాంస్తతః ॥ ౧౨ ॥ పాలస్త్యశ్వతథారాజన్నగ
స్త్యోపరికీర్తితాః । సగోత్రత్వాదిమేసశ్చేపరస్పరమసన్న్యయాః ॥ ౧౩ ॥ ఏతేతపో
త్రాఃప్రవరాద్విజానాంమహామఖావాన్సవంతకారాః । యేహంతునామ్నాపరికీర్తి
తేనపాపంసముగ్రంపురుషోజహాతి ॥ ౧౪ ॥

ఇతిప్రేమత్సప్తపురాణే గోత్రప్రవరాసుకీర్తనేఅగస్త్యగోత్రప్రవరవివ
రణంనామ షోడోత్తరద్విశతతమోధ్యాయః.

శ్రీధర్మ నామకబ్బిషివంశవివరణమ్. శ్రి

మత్స్యః॥ అన్యైవైవస్వతేప్రాప్తేశ్శుణధర్మస్యపార్థివ । దాక్షాయణీభ్య
స్యకలంవంశంధైవతముత్తమమ్ ॥ ౧ ॥ పర్వతాదిమహాదుర్గశరీరాణీనరాధిప । ఆ
రుద్రత్యాఃప్రసూతానిధర్మాదైవస్వతేస్తరే ॥ ౨ ॥ అష్టోచపసవఃపుత్రాస్తేనుపా
శ్చపిభోస్తథా । ధ్రువోధ్వరశ్చసోమశ్చపవశ్చైవానలోఽనలః ॥ ౩ ॥ ప్రత్యూష
శ్చప్రభాసశ్చపసహోష్టాప్రకీర్తితాః । ధరస్యపుత్రోద్రవిణఃకాలఃపుత్రోఽభ్రువస్య
చ ॥ ౪ ॥ కాలస్యావయవానాంతుశరీరాణీనరాధిప మూర్తిమద్వివకాలాద్ధిసమ్మ
సూతాస్యశేవతః ॥ ౫ ॥ సోమస్యభగవాన్స్వర్పాశ్రీమాంశ్చౌపస్యకీర్త్యతే । అనే
కజన్మజనసంకుమారస్యానలస్యతు ॥ ౬ ॥ పురోజవాశ్చౌనిలస్యప్రత్యూషస్యతుదేవ
లః । విశ్వకర్మాప్రభాసస్యత్రిదశానాంసపర్ధకిః ॥ ౭ ॥ సమీహితకరాఃప్రోక్తానాగవీ
ధ్యాదయోనవ । లమ్బాపుత్రస్త్రితోఘోషోభావోఃపుత్రాస్సుభానవః ॥ ౮ ॥ గ్రహ
క్షాణాంచసర్వేషామన్యేషాంచామితోజసామ్ । మరుత్సత్యాంచమరుత్సస్తస్యర్వేపు

త్రాఃప్రక్షీర్తితాః ॥ ౯ ॥ సజుల్పయాశ్చసజుల్పస్తథాపుత్రాఃప్రక్షీర్తితాః । ము
హూర్తాస్తమహూర్తాయాసాధ్యసాధ్యసతామతాః ॥ ౧౦ ॥ మహోత్సవశ్చత్రా
ణశ్చతథాపానశ్చవీర్యవా ॥ ౧౧ ॥ చిత్రహార్యోఽయనశ్చైవహంసోనారాయణస్త
థా ॥ ౧౨ ॥ విభుశ్చపిత్రభుశ్చైవసాధ్యాద్వాదశక్షీర్తితాః । విశ్వాయాశ్చతథా
పుత్రావిశ్వేదేవాఃప్రక్షీర్తితాః ॥ ౧౩ ॥ క్రతుర్దక్షోవసుస్సత్యఃకాలఃకామోతిథిస్త
థా । కురజోమనుజోవిశ్వోరోచమానశ్చతేదశ ॥ ౧౪ ॥ ఏతావదుక్తస్తవధర్మవంశ
స్సశ్రేష్ఠతఃపార్థివవంశముఖ్య । వ్యాసేనవక్త్రంసహిత క్షిరప్రీరాజస్వినావర్షశతైర
సేతైః ॥ ౧౫ ॥ * * * * *

తృతీయత్యుపురాణేధర్మవంశవివరణంనామ
ద్వ్యుతరద్వితతమోధ్యాయః

— పితృగాథాః —

మత్యుః ॥ ఏతద్వంశభవావిప్రాశ్చౌగ్రీధేభోజ్యఃప్రయత్నరః పితౄణాం
వల్లభంయస్తాత్రేషుశ్రాద్ధంసరాధివ ॥ ౧ ॥ అతఃపరంప్రవత్సామిపితృభిర్యాఃప్రక్షీర్తి
తాః । గాథాఃపార్థివశాద్దులకామవద్భిఃపురేస్సకే ॥ ౨ ॥ అపిస్యాత్సకులేస్తాకం
యోనోదద్యాజ్జలాజ్జలిమ్ । నదీమబహుతోయానుశీతలానువిశేషతః ॥ ౩ ॥ అపిస్యా
త్సకులేస్తాకంతిలమిత్రంజలాజ్జలిమ్ । తిలమాక్షికసంయుక్తంయోనోదద్యాత్సమా
హితః ॥ ౪ ॥ అపిస్యాత్సకులేస్తాకంయశ్చౌగ్రీధంసత్యమాచరేత్ । పయోమూలభ
లైర్భుక్త్యైస్తిలతోయేనవాపునః ॥ ౫ ॥ అపిస్యాత్సకులేస్తాకంభద్రమాంసేనయస్స
కృత్ । శ్రాద్ధంకుర్యాన్నృయితేనకాలశాకేనవాపునః ॥ ౬ ॥ అపిస్యాత్సకులేస్తా
కంయోనోదద్యాత్ప్రయోదశీమ్ । పాయసంమధుసర్పిర్భాగ్వింశతాసువమఘాసు
చ ॥ ౭ ॥ కాలశాకంమహాశాకంమధుముస్యన్నమేవచ । విషాణవద్భ్యామౌఖ్యాఅసూ
ర్యాస్తర్దశీమహే ॥ ౮ ॥ యాయాండర్మనేరాహిల్యాఃభద్రమాంసేనయోగినామ్భో
జయేచ్ఛకులేస్తాకంచాఢయాయాంకుజ్జరస్యచ ॥ ౯ ॥ ఆకల్మషాలీశ్చప్రీతైనా
స్తాకంభవివృత్తి । దాతాసరేష్ఠేషులోకేషుకామచారోభవివృత్తి ॥ ౧౦ ॥ ఆభూతన
ష్టువంకాలంనాత్రకార్యావచారణా । యదేతత్సకలంతస్తాదేకేనాపిచసర్వదా ॥ ౧౧ ॥
తృప్తింప్రాప్త్యామచానవ్యాంకింపునస్సర్వమేవహి । అపిస్యాత్సకులేస్తాకందద్యా
త్కృష్ణాజనంజయః ॥ ౧౨ ॥ అపిస్యాత్సకులేస్తాకంకశ్చిత్పురుషస్తత్రమః । ప్రసూ
యమానాంయోధేనుందద్యాద్భ్యాస్తూణపుణ్యవే ॥ ౧౩ ॥ అపిస్యాత్సకులేస్తాకం
వృషభంయస్సముత్పజేత్ । సర్వవర్ణంవిశేషేణశుక్లసీలంవృషవంతథా ॥ ౧౪ ॥
అపిస్యాత్సకులేస్తాకంయఃకుర్యాత్పృథ్వియాన్వితః । సువర్ణదానంగోదానంశుభిన్

శ్రీ మత్స్య పురాణే.

దానమేవచ || ౧౫ || అపిస్యాత్సుమలేస్మాకంకశ్చైత్సురుక్షసత్తమః । కూపారామ
తటాకానాంవాపీనాంయశ్చకారకః || ౧౬ || అపిస్యాత్సుమలేస్మాకంసర్వభావేన
యోహరిమ్ । ప్రయాతిశరణంవిష్టుందేవేశంమధుసూదనమ్ || ౧౭ || అపినస్సుకులం
భూయాత్సు శ్చిద్విద్వాన్విశతః । ధర్మశాస్త్రాగ్నియోదద్యాద్విధినావిమమ
పి || ౧౮ || ఏతావదుక్తంతవభూమిపాలత్రాధస్యకల్పంమునిసప్సృదిప్తమ్ । పాపాన
హంపుణ్యవివర్ధనంచలోకేముముఖ్యత్వకరంతతైవ || ౧౯ || * *

ఇతిశ్రీమత్స్యపురాణే పితృగాథానుకీర్తనేత్రాధకల్పకథనంనామ

త్రయతైరద్విశతతమోధ్యాయః.

—ఉత్తరాయతోముఖగోదానమ్.౩—

మనుః || ప్రసూయమానాదాతవ్యాధేనుర్బాహ్నిహుభువే । విధినాకేనధ
ర్మజ్ఞదానందద్యావప్రకీంభలమ్ || ౧ || మత్స్యః || రుక్మశృంగీయోవృక్షురాంముక్తాలా
క్షిరాలభూషితామ్ । కాంసోపదోహసీంరాజన్తనవత్సాంద్విజపుష్టవే || ౨ || ప్ర
సూయమానాంగాందత్వామహత్పుణ్యఫలంభేత్ । యావద్వత్సోయోనిగతోయా
వన్తర్భంసముభృతి || ౩ || తావత్క్లౌపుధివీజ్ఞేయాసశైలవనకాననా । ప్రసూయమా
నాంయోదద్యాద్దేమంద్రవిణసంయుతామ్ || ౪ || ససముద్రసుమతేనసశైలవనకాన
నా । వతురస్తాభవేద్దత్తాపృథివీనాత్రసంశయః || ౫ || యావద్నిధేనురోమాణివత్సస్య
వనరాధిప । తావత్సృష్ట్యంయుగగణందేవలోకేమహీయతే || ౬ || పితౄణామితామ
హంశైష్చివతతైవప్రపితామహాః । ఉద్ధరేచ్ఛససన్దేహానరకాద్భూరిదక్షిణః || ౭ ||
ఘృతక్షీరవహనద్యోదధిపాయసకర్షమాః । యత్రతత్రగతిస్తస్యద్రుమాశ్చేష్ఠితకామ
దాః || ౮ || గోలోకస్సులభస్తస్యబ్రహ్మలోకశ్చపార్థివ । స్త్రీయశ్చతతేష్టసమా
నవక్త్రాః । త్రతస్తజామ్బూనదతుల్యరూపాః || ౯ || మహానితమ్బస్తనువృత్తమధ్యా
భజస్త్యజసగ్నిసంహితాభనేత్రాః || ౧౦ || * * *

ఇతిశ్రీమత్స్యపురాణే ఉత్తరాయతోముఖగోదానికోనామదశతు

తైరద్విశతతమోధ్యాయః.

—కృష్ణాజనదానమ్.౩—

మనుః || కృష్ణాజనప్రదానస్యేదింకాలంమమానఘ । బ్రాహ్మణంచతథావ
త్సృతత్రేమేషంశయోమహాః || ౧ || మత్స్యః || వైశాఖిపూర్ణమాసాంత్యంగ్రహణేశశి
సూర్యయోఃపూర్ణమాసీతుయామాఘేహ్యమాధీకారిక్తియథా || ౨ || ఉత్తరాయణం

ద్వాదశీవారస్యాంద్రంతుమాఫలమ్ । ఆహితాగ్నిర్ద్విజోయస్తతక్షేయతస్యపార్థి
వ ॥ ౩ ॥ యథాయేనవిధానేనతస్యైగదతశ్చృణు । గోమయేనోపవిష్టేతుశుచాదేశేనరా
ధిమర ॥ ఆదావేవసమాస్తీర్యశోభనంశస్తమావికమ్ । తతస్సుశృణ్వంసఖురమాస్త
రేత్కృష్ణమార్గమ్ ॥ ౪ ॥ కర్తవ్యంయక్షశృణ్వంతద్రావ్యదస్తతక్షేవచ । లాజ్జూలం
మాత్తైశ్చస్థిన్నంతిలయ్యుక్తంతక్షేవచ ॥ ౫ ॥ తలైస్తుస్థగితంకృత్వాసాసపాచ్ఛాద
యేచ్ఛుభః । సువర్ణశాభంతకుర్యాదలజ్జుత్యవిశేషతః ॥ ౬ ॥ రతైర్గర్భైర్య
థాశక్త్యాతస్యదితుచవిన్యసేత్ । కాంస్యపాత్రాణిచత్వారిలేషుదద్యాద్యథా
కన్యమ్ ॥ ౭ ॥ మృత్తయేషుచపాత్రేషుపూర్వాదిమక్రమేణతు । ఘృతంక్షీరంద
ధితౌద్రమేవందద్యాద్యథావిధి ॥ ౮ ॥ చమ్పకస్యతథాశాఖామప్రేణంతుశ్చమేవ
చ । బాహుభ్యాపథ్థాపసంకృత్వాశుభచిత్తోనివేశయేత్ ॥ ౯ ॥ నవ్యవస్త్రంశు
భంపీతంసర్వాక్షేషునివేశయేత్ । తథామృత్తయపాత్రాణిపాదయోస్తస్యదావ
యేత్ ॥ ౧౦ ॥ యానిపాపానికాయేనమయాలోభాత్కృతానివై । లోహపాత్రాది
దానేనప్రశశ్యంతుమమాశువై ॥ ౧౧ ॥ తిలపూర్ణంతతఃకృత్వావామపాదేనవేశయే
త్ । యానిపాపానికాయానికామోఽథానికృతానివై ॥ ౧౨ ॥ కాంస్యపాత్రప్రదా
నేనతానిశశ్యంతుమేనదా । మధుపూర్ణంతుతత్కృత్వాపాదేవైదక్షిణేన్యసేత్ ॥ ౧౩ ॥
వరావవాదపైశున్యాత్పృథమాంసస్యభక్షణాత్ । తత్రోద్ధితంచమేపాపంతామృపా
త్రాత్పూరితశ్చతు ॥ ౧౪ ॥ కన్యాన్యతంగవాంఘ్రైవపరదారప్రధర్షణమ్ । రౌప్యపా
త్రప్రదానేనక్షిప్రంనాశంప్రయాతుమే ॥ ౧౫ ॥ ఊర్ధ్వపాదేచయేకార్యేతామృ
స్యరజతస్యచ । జన్మాన్తరసహసేషుకృతంపాపంతుబుద్ధినా ॥ ౧౬ ॥ సువర్ణపా
త్రదానాత్తునాశయాశుజనార్దన । హేమముక్తావిప్రమంచదాడిమంబీజపూరక
మ్ ॥ ౧౭ ॥ అశ్వభృషత్రంశ్రవణేషురేశ్వక్లాటకానిచ । ఏవకృత్వాయథోక్తేనసర్వశా
కఫలానిచ ॥ ౧౮ ॥ తత్పూరితగ్రహవిద్వానాహితాగ్నిర్ద్విజోత్తమః । స్నాతోవ
స్త్రయ్యుగచ్ఛన్నస్వశక్త్యాచాప్యలజ్జుతః ॥ ౧౯ ॥ ప్రతిగ్రహశ్చవసోక్తఃకేళుచ్ఛ
దేశేమహీవతే । తతఃపంచసమేతుమస్త్రమేనముదీరయేత్ ॥ ౨౦ ॥ కృష్ణాఃకృష్ణ
గళోదేవకృష్ణాజినధర్మైః । తద్దానాద్ధాతపాపస్యప్రీయతాంమేవృషధ్వజః ॥ ౨౧ ॥
అనేనవిధినాదత్వాయథావత్కృష్ణమార్గమ్ । నస్పృశేత్తంద్విజంరాజఽచితియాధ
సమోహిసః ॥ ౨౨ ॥ దానేవత్రార్థకాలేవదూరతఃపరివర్జయేత్ । స్వగృహేష్టే
వ్యతంబివ్రంతుజ్జశస్నానమాచరేత్ ॥ ౨౩ ॥ పూర్ణకుష్మేసరాజేష్టరశ్శాఖయాచ
మ్పకస్యతు । కృత్వాచాచార్యకలశంమస్త్రేణానేనమార్గని ॥ ౨౪ ॥ ఆప్యాయస్వ
సముద్రజ్యేష్ఠాబ్దుచోవాచ్యాస్తుపోడశ । అహతేవాససీవీతఆచార్యశుచితామయా
త్ ॥ ౨౫ ॥ తత్సర్వంతుష్కసహితంసీత్యాత్మేష్యంచతుష్పదే । కృతేనానేనయాతు

ష్టిర్నపాశక్త్యాసురైరపి || ౨౬ || వత్సంహిన్వపతిశ్రేష్ఠతథాపుష్టేశతశ్శృణుః సమ
గ్రభూమిదానస్యఫలంప్రాప్తోత్యసంశయమ్ || ౨౭ || సర్వలోకాంశ్చవరతిశామ
చారీవివాదవత్ | ఆభూతసన్మవంయావన్వర్గంప్రాప్తోత్యసంశయమ్ || ౨౮ ||
సమితాపుత్రమరణంఽయోగంభార్యయాసహ | ధనదేశపరిత్యాగంనచైవేహ
పుయాత్కాచిత్ || ౩౦ || కృష్ణేఘ్నితంకృష్ణమృగస్యచర్మద్వికాయదద్యా
చ్ఛసమాహితాన్ || యథోక్తమేతన్నరణంసోచేత్సాప్రహ్లోత్యభీష్టంమనసఃఫ
లంరత్ || ౩౧ || * * * * *

ఇతిశ్రీమత్స పురాణే శృష్టాజనప్రదానికోనామ చతురు
త్తరద్విశతతమోధ్యాయః.

— శ్రీవృషోన్మర్దవృషభలక్షణమ్ శ్రి —

మనుః || భగవచ్ఛ్రీమదుచ్చామివృషభస్యశులక్షణమ్ | వృషోన్మర్దవిధింనై
వతథాపుణ్యఫలంమహత్ || ౧ || మత్స్యః || ధేనుమాదాపరీక్షేతసుశీలాంచగుణాన్వ
తామ్ | అవ్యక్తామపరిక్షిప్తాంజీవతస్సమరోగినీమ్ || ౨ || స్నిగ్ధవణ్ణాంస్నిగ్ధభూరాంస్ని
గ్ధశృంగీంతతైవచ | మనోహరాకృతింసౌమ్యాంసుప్రమాణామనుద్ధతామ్ || ౩ || ఆ
వరైర్దక్షిణావరైర్ముక్తాండక్షిణతశ్చయా | వామావరైర్వామతశ్చవిస్త్రీణ్ణజఘనాం
తథా || ౪ || మృదుసంహతతామ్రాష్ఠీంరక్తగ్రీవాంసుశోభితామ్ | ఆత్యమ
దీర్ఘస్ఫుటకరక్తజిహ్వతథాచయా || ౫ || విస్తారామలనేత్రాచశఘ్రైరవిరలైర్దృ
ఢైః | వైడూర్యమధువద్యైశ్చజలబుద్బుదసన్నిభైః || ౬ || రక్తస్నిగ్ధైశ్చనయనైస్త
థారక్తంఽనీలైః | సప్తచతుర్దశదంతాతథావాశోభతాలుకామ్ || ౭ || షడున్న
తాసుపార్యోర్వరపుభుకంచసమాయతా | అష్టాయతశిరోగ్రీవాయారాజస్ససాసు
లక్షణా || ౮ || మనుః || షడున్నతాఃకేభగవనేగ్రచపఞ్చసమాయతాః | ఆయతాశ్చతతై
వాష్టాధేనూనాంకేశుభావహః || ౯ || మత్స్యః || ఉరుపుష్కళిరఃకుక్షిశోగ్రినీచవసు
ధాధిప | షడున్నతానిధేనూనాంపూజయన్ద్రిచక్షణాః || ౧౦ || కర్ణానేత్రేలలా
టంచపఞ్చభాసురనర్దన | సమాయతానిశస్యత్రేపుచ్ఛంసాస్నాచసంక్లిన్ | ౧౧ || చ
త్వారశ్చప్తసారాజ్జ్ఞేయాహ్యఘోహనీషిభిఃశిరోగ్రీవాయతాన్తైచితేభూమిపాల
ప్రృతాదశ || ౧౨ || తస్యాస్సుతంపరీక్షేతవృషభంలక్షణాన్వతమ్ | ఉన్నతసూ
ర్ణకకుందరుజలాక్షులకవృశమ్ || ౧౩ || మహాకటితటసూర్ణంవైడూర్యమణిలో
చనమ్ | ప్రవాళశృణ్గకర్ణాగ్రంసుదీర్ఘవృభువాలధిమ్ || ౧౪ || నవాష్టాదశసఖ్యైర్వా
తిష్ఠాన్గ్రీవశనైశ్చభైః | మణికాకుత్స్థమోక్తవ్యోగ్రహిపథనధాన్యకృత్ || ౧౫ ||

వర్ణతప్తామ్రకపిలోబ్రాహ్మణస్యప్రశస్యతే । శ్వేతోరక్తశ్చక్రశ్చగౌరఃపాటలః
 వచ ॥ ౧౬ ॥ శృణోస్తామ్రాపృథ్వీసవలఃపశ్చుచాలకైః । వృకుకర్ణోమహాసూర్ధశ్చ
 శ్లోరోమాచయోభవేత్ ॥ ౧౭ ॥ రక్తాక్షఃకపిలోయశ్చరక్తశృణతలోభవేత్ । శ్వే
 తోదరఃకృష్ణపార్శ్వబ్రాహ్మణస్యప్రశస్యతే ॥ ౧౮ ॥ సింధావణ్ణేవరక్తేనక్షత్రియ
 స్యతుశస్యతే । కాశ్చనాభేనవైశ్యస్యకృష్ణేనావ్యవ్యజన్తనః ॥ ౧౯ ॥ యస్యప్రాగా
 యతేశ్వజేభూముఖాభిముఖేసదా । సర్వేషామేవవర్ణానాంసర్వస్పృశ్యార్థసాధ
 కః ॥ ౨౦ ॥ మార్జారపాదకపిలోధన్యఃకపిలపిఙ్గళః । శ్వేతోమార్జారపాదస్త్రధన్యో
 మణినిభేక్షణః ॥ ౨౧ ॥ కరటఃపిఙ్గళశ్చైవశ్వేతపాదస్త్రభైవచ । సర్వపాదసితోయ
 శ్చద్విపాదశ్వేత్వతీవచ ॥ ౨౨ ॥ కపిజ్జలఃభోధన్యస్తథాతిత్తిరిస్నాభః । ఆకర్ణ
 మూలంశ్వేతంతుముఖంయస్యప్రకాశతే ॥ ౨౩ ॥ నద్దీముఖస్సవిజ్ఞేయోరక్తవర్ణో
 విశేషతః । శ్వేతంతుజతరంయస్యభవేద్బృహత్తుగోపతే ॥ ౨౪ ॥ వృషభస్ససము
 ద్రాభ్యస్సతతంతులవర్ధనః । వల్లికాచిత్రపుష్పధన్యోభవతిపుఙ్గవః ॥ ౨౫ ॥ క
 మలైర్విమలైశ్చపిదిత్యోభవతిభాగ్యతః । ఆతనిపుష్పవర్ణశ్చతథాధన్యతరస్సృ
 తః ॥ ౨౬ ॥ ఏతేధన్యాస్తథాధన్యాస్థిర్యయిష్యామి తేనృపా । కృష్ణతాలోత్తదశనా
 యాశ్చశృణ్ణశ్శాశ్వయే ॥ ౨౭ ॥ అవ్యక్తవర్ణాహస్వాశ్చవ్యాఘ్రుసింహానిభాశ్చయే
 వ్యాఘ్రాగృధ్రాసవర్ణాశ్చతథామూషకసన్నిభాః ॥ ౨౮ ॥ కృష్ణఃకాణాస్తథాశ్శి
 కేకరాక్షాస్త్రైవచ । విషమశ్వేతపాదాశ్చక్షుర్ధ్వస్త్రయనాస్తథా ॥ ౨౯ ॥
 నైతేషాఃప్రయోక్తవ్యానచథార్యాస్తథాగృహే । మోక్తవ్యానాంచథార్యా
 ణాంఘ్రియోవత్సోమిలక్షణమ్ ॥ ౩౦ ॥ స్వస్తికాకారశ్చక్రాశ్చతథామేఘాఘ్ని
 స్సనాః । మహాప్రమాణాశ్చతథామత్తమాతర్జగామినః ॥ ౩౧ ॥ మహాహరస్సా
 మహాబాహ్చాయామహాబలపరాక్రమాః । శిరఃకర్ణాలలాటంచవాలధిశ్చరణాస్త
 థా ॥ ౩౨ ॥ నైతేషార్యేచకృష్ణానిశస్యజైవస్త్రసప్రభమ్ । శ్వేతాశ్వేతానిదృశ్యజై
 కృష్ణస్యతువిశేషతః ॥ ౩౩ ॥ భూమాలమ్బుతిలాక్షాలంప్రలమ్బఘ్నాలవాలధిః । పుర
 స్తామద్భృతోసీలోవృషభప్రశస్యతే ॥ ౩౪ ॥ శక్తిద్వజపతాకాధ్యాయేషాంరాజీవి
 రాజతే । అనన్ద్యాహస్తేతేధన్యాశ్చిత్రసిద్ధిజయావహాః ॥ ౩౫ ॥ ప్రదక్షిణంత్రివర్త
 జైస్వయంచవిపరీతాః । సమున్నతశిరోగ్రీవాధన్యాస్తేధనవర్ధనాః ॥ ౩౬ ॥ ర
 క్తశృక్మాగ్రనయశ్వేత్వతవర్ణోభవేద్బుధి । శఫైఃప్రవాళసదృశైర్నాస్తిధన్యతరస్త
 తః ॥ ౩౭ ॥ ఏతేధార్యాఃప్రయత్నేనమోక్తవ్యాయదివావృషాః । ధారితాశ్చత
 థామూక్తాధనధాన్యవివర్ధనాః ॥ ౩౮ ॥ చరణాదిముఖంపుష్పంయశ్చశ్వేతానిగోపతే
 లాక్షారససవర్ణశ్చతస్థిలమింద్రికేత్ ॥ ౩౯ ॥ వృషపషసమోక్తవ్యోననధార్యో
 గృహేభవేత్ । తదర్థమేషాదరణిలోకేగాథాపురాతనీ ॥ ౪౦ ॥ ఏక్షవ్యాటహవః

పుత్రాయ ద్యోకోపిగయాం ప్రజేత్ । శౌరీమద్యాహయేతాన్యానిటంవాప్యమము
స్మితే ॥ ౮౧ ॥ ఏవం వృషం లక్షణం సమ్ప్రీయ క్తంగృహాన్మృతవంశీతమథాపిరా
జః । ముక్తాన్వనశోచేత్సరణం మహాత్మా మోక్షం గతశ్చ స్యుతవాభిధాన్యే ॥ ౮౨ ॥

ఇతి శ్రీమత్స పురాణే వృషోత్సర్గ వృషభ లక్షణాదికథనం
సామవభాష్పతరద్విశతతమోధ్యాయః

— శ్రీ సావిత్రి పాఖ్యాన ప్రారంభః ౨ —

సూతః । తతస్స రాజా దేవేతం ప్రప్రచ్ఛామి తవిక్రమః పతివ్రతా సామహాన్యైః
తస్యన్బద్ధాంకథామపి ॥ ౧ ॥ మనుః । పతివ్రతా సాంకాశ్రేష్ఠాకయామృత్యుః పరాజితః ।
సామసజ్జీర్ణనంకస్యాః కీర్తనీయం సదానరైః ॥ ౨ ॥ సర్వపాపక్షయకరమిదానీం
కథయస్వ మే ॥ మత్స్యః ॥ వైలోమ్యంధర్మరాజోపనాచరత్యథయోషితామ్ ॥ ౩ ॥ ప
తివ్రతా సాంధర్మజ్ఞపూజ్యాస్తస్యాపితాస్సదా । అత్రతేవర్ణయిష్యామికథాంపావప్ర
ణాశినీమ్ ॥ ౪ ॥ యథావిమోక్షితోభర్తామృత్యుపాశాద్యతస్త్రియా । మద్రేషు
శాకలోరాజాబభూవాశ్వపణిపురా ॥ ౫ ॥ అపుత్రస్తవ్యమానోసాపుత్రాద్ధీసర్వ
కామదామ్ । ఆరాధయతిసావిత్రీంరక్షితాంసద్విజోత్తమైః ॥ ౬ ॥ సిద్ధార్థకైర్జ్ఞాయమా
నాంసావిత్రీంప్రత్యహం ద్విజైః । శతసశ్చైశ్చతుర్థావంతుదశమాసాగతేదినే ॥ ౭ ॥

కాలేతుదర్శయామాసస్వాంతమంశుమజేశ్వరమ్ ॥ సావిత్రీ ॥ రాజన్యక్తోసమేత్యండా
స్యామిత్వాంసుతాంసదా ॥ ౮ ॥ తాండతాంహస్మిసాదేనపుత్రీంప్రాప్సుసిశోభ
నామ్ । ఏతావమక్తాప్సారాజ్ఞఃప్రణతస్యైకపాధీవ ॥ ౯ ॥ జగామాదర్శనందేవీయ
థావైన్యవచశ్చులా । మాతలిసామతస్యాసీద్రాజ్ఞఃపత్నీపతివ్రతా ॥ ౧౦ ॥ సుషు
వేతనయాంసాచసావిత్రీమచరాపతః । సావిత్ర్యాప్రీతయాదత్తాతద్రూపసదృశీత
థా ॥ ౧౧ ॥ సావిత్రీవభవత్వేహజగదన్యవత్త్విజాక । తమాత్రావ్యద్విజశ్రే
ష్ఠాసావిత్రీతీన్యథోత్తమ ॥ ౧౨ ॥ దృష్ట్వాతాంయావనోపేతాందదాసత్యవతేపితా ।
నారదస్తవతఃప్రాహరాజానందిస్తతేజసమ్ ॥ ౧౩ ॥ క్షీణాయుస్సుతువర్షేణభవిష్య
తీన్యపాశ్చజః । స్యుతశ్శాన్యాప్రదియేతచిన్ద్రయత్వానరాధిపః ॥ ౧౪ ॥ తథాపిప్రదదౌ
కన్యాంమ్యమస్తేనాశ్చజేశుభే । సావిత్ర్యపిచభర్తారమాసాద్యన్యవమర్దిరే ॥ ౧౫ ॥
నారదస్యతువాక్యేనమాయమానాపతివ్రతా । శుశ్రూహంపరమాంబశ్రేభర్తృశ్చ
శుశ్రూయోర్వనే ॥ ౧౬ ॥ రాజ్యభగ్నిస్తస్మభార్యస్తనస్తచతుర్నరాధిపః । నతుతో
షసమాసాద్యరాజపుత్రీంసదాన్ముషామ్ ॥ ౧౭ ॥ చతుర్థేహానిమర్తవ్యం యథాసత్యవతా
ద్విజాః । శ్వశురేణాభ్యనుజ్ఞాతాతదారాజనుతాపినా ॥ ౧౮ ॥ చక్రేతిరాత్రంధర్మ
జ్ఞాప్రాప్తేతస్మిన్ప్రదాదినే । చారుపుష్పఫలాహారస్సత్యవాన్స్త్రయయావసమ్ ॥ ౧౯ ॥

శ్వశురేశాభ్యుపజ్ఞాతాయావనాభ్యభీరుణా । సావిత్రిపిజగామారాసహభర్తా
మహద్వనమ్ ॥ ౨౦ ॥ చేతసాదూయమానేనగూహమానామహద్భయమ్ । వనేప
ప్రభృభర్తారంధ్రమచ్ఛాయాశీతరతదా ॥ ౨౧ ॥ ఆశ్వాసయామాససరాజపుత్రీం
క్లాంతాంవనేపజగజప్రసేత్రామ్ । సద్వర్మనేనాథద్రుమద్విజానాంతథామృగాణాం
విపినేనృపీరః ॥ ౨౨ ॥ * * * * *

ఇతిశ్రీమద్విశ్వపురాణే సావిత్రిపాఖ్యానే సావిత్రిసహితసత్యవతోవ

నవ్రాష్టానికోనామపడు త్తరద్వితీయ మోక్షాధ్యాయః

—> ధిసావిత్రైస్సత్యవతోక్తవనవినోదవర్ణనమ్-౬ <—

సత్యవాక్ ॥ వనేప్రస్తుషిభిఃకీర్ణంసహకారంవనోహరమ్ । నేత్రఘ్రిణసు
ఖంపశ్యవనస్తంరతివర్ణనమ్ ॥ ౧ ॥ వనేవృశోకంధృష్టైస్సంరాగవస్తంసుపుష్పితమ్ । వ
సమైహాసతీచాయంమామేవాయతలోచనే ॥ ౨ ॥ దక్షిణేదక్షిణేతేమాంపశ్యర
మ్యాంవనస్థలీమ్ । పుష్పితైఃకింశుకైర్యుక్తాంజ్వలితానలసప్రభైః ॥ ౩ ॥ మగధి
కుసుమామోదోవనరాజవిస్మయః । కరోతిచాయుద్గాక్షిణ్యమావయోక్లమనాశన
మ్ ॥ ౪ ॥ పశ్యిమేనవిశాలాక్షిక్లిక్లికారైస్సుపుష్పితైః । కాశ్చనేనవిభాత్యేషావనరాజీ
మనోహరా ॥ ౫ ॥ అతిముక్తలతాజాలరుద్ధమాగ్రావనస్థలీ । రమ్యాసాచారుసర్వా
స్త్రీకుసుమోత్కరభూషణా ॥ ౬ ॥ మధుమత్తాళిరుజ్జ్వలరవ్యాజేనవరవర్జినీ ।
చాపాకృష్టింకరోతీవకామఃపార్శ్వేబిభూంసయా ॥ ౭ ॥ ఫలాస్వాదలసద్వక్త్ర
పుంసోగ్రికిలనినాదితా । విభాతిచారుతిలకాత్వమివైషావనస్థలీ ॥ ౮ ॥ కోకిలశ్చ
తశిఖరేణుజ్జరీరేణుపిఞ్జరః । గదితైర్వక్త్రతాంయతికులీనశ్చేష్టితైరివ ॥ ౯ ॥
పుష్పరేణువిల్వప్రాశ్లేంప్రియామనుసరన్వనే । కుసుమంకుసుమంయతికూజనామీ
శిలీముఖః ॥ ౧౦ ॥ మజ్జరీసహకారస్యకాంతావచ్ఛాగ్రపీఠితామ్ । స్వాదతేజహు
పుష్పేషిపుంసోగ్రికిలయ్యవాద్రుమే ॥ ౧౧ ॥ కాకింప్రసూతాంవృతౌగ్రేస్వామేకా
గ్రేణవశ్చునా । కాకింసమ్భావయత్యేషపతౌచ్ఛాదితపుత్రితామ్ ॥ ౧౨ ॥ భూభా
గంచసమాసాద్యదయితాసహితోయవా । నాహరమపిచాదత్రేకామాక్రాంతఃకపి
జ్జలః ॥ ౧౩ ॥ కలవిజ్రుప్తరమయస్త్రియోత్పజ్ఞంసమాశ్రితః । ముహుర్ముహుర్వి
శాలాక్షిణ్డత్రైల్లయతికామినః ॥ ౧౪ ॥ యుద్రశాఖాంసమాదూఢశ్శుకోయంసహకా
న్తయా । కరేణలన్బయభ్రాక్షాంకరోతిసకలంగిరమ్ ॥ ౧౫ ॥ వనేత్రపిశితాస్వాద
తృప్తోద్రాముపాగతః । శేతేసింహయవాకాంతాచరణాన్తరగామినీ ॥ ౧౬ ॥ వ్యా
ఘ్రియోర్నిధునంపశ్యతైకస్తరసంస్థితమ్ । యయోర్నేత్రప్రభాలోకేకుహాభి
న్నేవలక్యతే ॥ ౧౭ ॥ అయంద్విపీప్రియాంలేఢిజిహ్వగ్రేణపునఃపునః । స్రీతిమా

యాతిమహతీలిహ్యమాసస్స కాస్తయ॥ ౧౮॥ ఉత్పజ్జకృతమూర్ధాసంనిద్రావహ్య
తచేతనమ్ | జన్మాద్ధరణితే కాస్తంసుఖయత్యేవచానరీ॥ ౧౯॥ భూమానిపతితాంకా
న్తాంమాజ్ఞారోదర్శితోదరీమ్ | సఖైర్దస్తైస్తుదత్యేవనచపీడయతేయథా ॥ ౨౦॥
శశకశృకీచైతాసంసుప్తేపీడితేఇమే|సంలీనగాత్రేచరణేకైర్దైర్వ్యక్తిముపాగతే॥౨౧॥

పాత్యాసరసిపద్మాభ్యేనాగస్తుచదనప్రియః॥ సమ్భావయతితన్వజ్జీంమృణాళకబలైః
ప్రియామ్ ॥ ౨౨॥ కాస్తప్రథసముత్థానైఃకాస్తమార్గాసుగామినీ | కరోతికబళం
ముస్తైర్వారాహీపోతకానుగా ॥ ౨౩॥ దృఢాజ్ఞసద్ధిర్మహిమఃకర్షమాక్రతమర్వనే
అనువ్రజతిథావస్త్రీంప్రియబద్ధచతుష్కరః ॥ ౨౪॥ పశ్యచార్వణిసారణంతస్వంకటాక్ష
విభావనైః | సభార్యంమాంహివశ్యస్తంకాయాహలసమన్వితమ్ ॥ ౨౫॥ పశ్యవశ్చి
మపాదేనరోహికణ్డాయతేముఖమ్ | స్నేహార్ద్రాభారాత్సర్వవిభరారంశృణ్ణకో
టినా॥ ౨౬॥ ద్రాగ్మాంచమరీంపశ్యసితవాలామగచ్ఛతీమ్|అన్వాప్తేచమరఃకామీ
మాంచపశ్యతిగర్వితః॥౨౭॥ఆతపేగవయంపశ్యప్రహృష్టంభార్యయాసహారోమన్థనం
వ్రకుర్వాణంకాకంకకుడిచారయత్ ॥౨౮॥ పశ్యేమంభార్యయాసార్ధంస్యస్తాగ్రచరణ
ద్వయమ్ | విపులేబదరీస్ఫుల్లేబదరాశనకామ్యయా ॥ ౨౯॥ హంసంసంభార్యంసర
సివిచరస్తంసురర్హతే | సుముక్తస్యేస్తుబిహ్వస్యవశ్యవైశ్రేయముద్వహత్ ॥ ౩౦॥ స
భార్యశ్చక్రవాకోయంకమలాకరమధ్యగః | కరోతిపద్మినీంకాన్తాంసుపుష్పామివసుద్ద
రీ॥౩౧॥ మయాఫలోచ్చయస్సుభూస్త్రవ్యయాపుష్పేచ్చయఃకృతః | ఇన్ధనంనకృతం
సుభూస్త్రత-రిష్యామిసామ్ప్రీతమ్॥ ౩౨॥ త్వమన్యసరసస్త్రీరేద్రుమచ్ఛాయాంస
మాశ్రితా | తుణమాత్రంప్రతిక్షస్యవిశ్రమస్తుచభామిని ॥ ౩౩॥ సావిత్రీ॥ ఏవమే
తత్క-రిష్యామిమమదృష్టిపథస్త్రవయా | దూరంకాస్తనగస్తవ్యంబిభేమిగహనేవ
నే॥ ౩౪॥ మత్స్యః ॥ తతస్సకాష్టానిచకారతస్మిన్వనేతదారాజసుతాసమతుమ్ |
తస్యాహ్యదూరేసరసశ్చతస్యమేనేచసాతంమృతమేవరామా॥౩౫॥ * *

ఇతిశ్రీమత్సృపురాణే సావిత్రిపాఖ్యానేసావిత్రిస్యసత్యవతోక్తవన
వినోదవర్ణనంనామసప్తోత్తరద్విశతతమోధ్యాయః.

శ్రీమత్సృః ॥ తస్యపాటయతఃకాన్తంజజ్ఞేశిరసివేదనా | సవేదనార్తస్సజ్జన్య
భార్యాంవచనమబ్రవీత్ ॥ ౧॥ ఆయాసేనమమాసేనజాతాశిరసివేదనా | తమశ్చ
ప్రవిశామీవనవజానామికిచ్చిన్ ॥ ౨॥ తద్దుత్పజ్జేశిరఃకృత్వాస్యపుమిచ్ఛామిసా
మ్ప్రీతమ్ | రాజపుత్రమేవముక్త్యాతదాసుమ్వాపహర్షివః ॥ ౩॥ తద్దుత్పజ్జేశిరఃకృ
త్వానిద్రయావిలలోచనః | పతివ్రతామహాభాగాతతస్సారాజకన్యకా ॥ ౪॥ దద
ర్శ్యత్యరాజంతుస్వయంతండేశమాగతమ్ | నీలోత్పలదళశ్యామంపీతాహ్బరధరంప్ర

— శ్రిసత్యవతఃప్రాణహరణార్థం సావిత్రిస్సమక్షేయమాగమనమ్ ॥
 భుమ్ ॥ ౫ ॥ విద్యుల్లతానిబద్ధాక్షంసతోయమివతోయదమ్ ॥ ౬ ॥ పీనారూపదేహకు
 ణ్డలాభ్యాంవిరాజితమ్ ॥ ౭ ॥ హరభారార్పితోరసంవివితాజ్జదభూషితమ్ ॥ మ
 హతాపరివారేణకాలేనసహమృత్యునా ॥ ౮ ॥ సతుసమ్నాప్యతందేశందేశాత్స
 త్యవతస్తదా ॥ అజ్ఞుస్థమాత్రంపురుషంపాశబద్ధవశంకతమ్ ॥ ౯ ॥ అకృష్యదక్షిణా
 మాశాంప్రయయాసత్సరంతదా ॥ సావిత్రిపివరారోహదృష్ట్యాతంకతజీవితమ్ ॥ ౧౦ ॥
 అనువవ్రాజగచ్ఛంతంధర్మరాజమతన్వితా ॥ కృతాజ్ఞలిరువాచాభవృద్ధయేనప్రవే

— శ్రిసావిత్రియమసంవాదః శ్రి —

పతా ॥ ౧౦ ॥ ఇమంలోకంమాతృభక్త్యాపితృభక్త్యాతమధ్యమమ్ ॥ గురుశుశ్రూ
 షయాచైవబ్రహ్మలోకంసమశ్నుతే ॥ ౧౧ ॥ సర్వేతస్యాదృతాధర్మాయస్యైతేత్ర
 యఅదృతాః ॥ అనాదృతాప్రయస్యైతేసర్వాస్తస్యాఫలాఃక్రియాః ॥ ౧౨ ॥ యావ
 త్త్రయస్తేజోవేయస్తావన్నాన్యంసమాచరేత్ ॥ తేషాంపరిభ్యంశుశ్రూషాంశుర్యాత్ప్రి
 యహితేరతః ॥ ౧౩ ॥ తేషామనువరోధేనపారతన్త్ర్యంయదాచరేత్ ॥ తత్తన్ని
 వేదయేత్తేభ్యోమనోవచనకర్తృభిః ॥ ౧౪ ॥ త్రివృష్టేతేషుకృత్యంహిపురుషస్యసమస్య
 తే ॥ యమః ॥ కృతేనకామేనైవర్తయాశుధర్మేనతేభ్యోవిపిణ్డవ్యతేచ ॥ ౧౫ ॥
 మమోపరోధస్తవచక్లమసన్న్యత్రథాధునాతేనతవబ్రవీమి ॥ గురుపూజారతిర్భక్త్యా
 త్వంబసాధ్యేపతివతా ॥ ౧౬ ॥ వినివర్తస్వధర్మజ్ఞేహనిర్భవతితేదగునా ॥ సావిత్రి ॥
 పత్నిదైవతంస్త్రీణాంపతిరేవపరాగతిః ॥ ౧౭ ॥ అనుగమ్యస్త్రీయాసాధ్వ్యప
 తిఃప్రాణధనేశ్వరః ॥ మితందదాతిహిపితామితంభారామితంసుతః ॥ ౧౮ ॥ అమి
 తస్యప్రదాతారంభర్తారంకానపూజయేత్ ॥ నీయతేయత్రభర్తామేస్వయంవాయత్ర
 గచ్ఛతి ॥ ౧౯ ॥ మయాపితత్రగస్తవ్యంయథాశక్తిమరోత్తమ ॥ పతిమాదాయగచ్ఛ
 త్తమనుగన్తుమహంయదా ॥ ౨౦ ॥ త్వాందేవసహిత్యాయమితదాతృత్యాయమిజీవి
 తమ్ ॥ మనస్వినీతుయాకాచిదైవధవ్యాతురదూషితా ॥ ౨౧ ॥ ముహూర్తమపిజీ
 వేతమణ్డనార్హాహ్యమణ్డితా ॥ యమః ॥ పతిప్రతేమహాభాగేపరితుష్టోఽస్మితేశు
 భే ॥ ౨౨ ॥ విసాసత్యవతఃప్రాణైర్వరంవరయమాచిరమ్ ॥ సావిత్రి ॥ వినష్టవతు
 షోరాజ్యంబతుషాసహకారయ ॥ ౨౩ ॥ యుతరాజ్యస్యధర్మజ్ఞశ్చశురస్యమహా
 త్మనః ॥ యమః ॥ దూరంపథేగచ్ఛనివర్తభద్రేభవిష్యతిదంశకలంత్యయోక్తమమ్ ॥ ౨౪ ॥
 మమోపరోధస్తవచక్లమసన్న్యత్రథాధునాతేనతవబ్రవీమి ॥ ౨౪౫ ॥ * *

ఇతిశ్రీమత్యుపురాణే సావిత్రిపాఖ్యానే సావిత్రియమసం

వాదోనామ అష్టోత్తర ద్విశతతమోధ్యాయః.

సావిత్రి || కుతఃక్షేత్రఃకుతోమఃఖంసద్భిస్సహసమాగమే । సతాంతస్మాన్న
 మేక్షానిస్త్యత్సమీపేనురోత్తమ ॥ ౧ ॥ సాధూనాంవాప్యసాధూనాంసప్తపవన
 దాగతిః । నైవాసతాంనైవసతామసన్తోనైవచాత్మనః ॥ ౨ ॥ విహ్యైశత్రుశస్త్రై
 భ్యోనతథాజాయతేభయమ్ । అకారణంజగద్వైరీఖలేభ్యోజాయతేయథా ॥ ౩ ॥
 సప్తఃప్రాణాన్సురిశ్యత్వాపరాధంకుర్వతేయథా । తథాసన్తోపిసప్త్యభ్యసరీదాసుత
 త్పురాః ॥ ౪ ॥ త్యజత్యసూనయంలోకస్తృణవద్యస్యకారణాత్ । పరోపఘాతశ
 త్తాప్తంపరలోకంతథాసతిః ॥ ౫ ॥ నికాయేషునికాయేషుతథాబ్రహ్మజగద్గురుః । అ
 సతాముపఘాతాయరాజాసంకృతవాస్తస్వయమ్ ॥ ౬ ॥ సరాన్సురీక్షయేద్రాజా
 సాధూస్తస్మానీయేత్పుదా । నిగ్రహంచాసతాంకుర్యాన్నలోకేలోకజత్తమః ॥ ౭ ॥
 రక్షణాథాయథాధాన్యంవర్ధయన్తేతథాప్రజాః । నిగ్రహేణాసతాంరాజాసతాంచ
 పరిపాలనాత్ ॥ ౮ ॥ పతావదేవకర్తవ్యంరాజ్ఞాస్త్వర్ధనభీషునా । రాజకృత్యంహి
 లోకేషునాస్త్యస్యజ్జగతాంచతే ॥ ౯ ॥ అసతాంనిగ్రహదేవసతాంచపరిపాలనాత్ ।
 రాజభిశ్చప్యశాస్త్రానామసతాంశాసితాభవాత్ ॥ ౧౦ ॥ తేనత్యవధిశోదేవోదే
 వేభ్యఃప్రతిభాసేమే । జగద్విధార్యతేనద్భిస్సతాహక్ర్యస్తథాభవాత్ ॥ ౧౧ ॥ తే
 వత్సామనుయావ్యామేక్ష మోహమనపిద్యతే ॥ యమః ॥ తుష్టోఽస్మి తేపితాలాక్షివచనై
 ర్ధర్మస్యతైః ॥ ౧౨ ॥ వినాసశ్యవతిఃప్రాణాన్వరంపరయమాచిరమ్ ॥ సావిత్రి ॥ స
 హుదరాణాంభాశ్చౌతాణాంకామయామితంపిభో ॥ ౧౩ ॥ అనవత్యఃపితాత్రీ
 తింపుత్రలాభాన్ప్రియాతుమే । తామువాచయమోగచ్ఛయథాగతమనిన్దితే ॥ ౧౪ ॥
 ఔర్ధ్వదైహికకార్యేషుయత్నంభర్తుస్సమాచర । నానుగస్తుమయంశక్యస్త్యయా
 లోకాన్తరంగతః ॥ ౧౫ ॥ వత్సితాసితేనత్వంముహూర్తంమహయాన్యసే । గు
 రుశుశూక్రిపణాన్భద్రేతథాసత్యవతోమహత్ ॥ ౧౬ ॥ పుణ్యంసమాజ్ఞితంయేనన
 యామ్యేనమహంస్వయమ్ । పతావదేవకర్తవ్యంపురుషేణపిజాసతా ॥ ౧౭ ॥ మా
 తుఃపితృశ్చశుశూక్రిమాగురోష్టపరవర్జిని । గురుత్రితయమేతత్పుతదాసత్యవతాం
 మతే ॥ ౧౮ ॥ పూజితంవిజితస్త్వర్ధస్త్యయానేపదిరంశుభే । తపసాబ్రహ్మచర్యే
 జగురుశుశూక్రిపయాశుభే ॥ ౧౯ ॥ పురుషాస్త్వర్ధమాయాప్రిహ్యగ్నిశుశూక్రిప
 యాతథా । ఆచార్యశ్చపితాపైవమాతాభాగ్రీతాచపూర్వజః ॥ ౨౦ ॥ నచైతేహ్య
 వమస్త్రవ్యాబ్రాహ్మణేనపిశేషతః । ఆచార్యోబ్రహ్మణోమూర్తిఃపితామూర్తిఃప్రజా
 వతేః ॥ ౨౧ ॥ మాతాపృథివ్యామూర్తిస్తుభాగ్రీతాపైమూర్తిరాత్మనః । జన్మనా
 పితరంక్షేత్రంమహాలేసంభవేన్యథామ్ ॥ ౨౨ ॥ సతస్సనిష్కృతిశ్చక్త్యాకర్మంపర్వ
 శత్రైరపి । తయోర్నిత్యంప్రియంకుర్యాదాచార్యస్యచసర్వదా ॥ ౨౩ ॥ తేషేష
 త్రిషుశుష్టేషుతపస్సర్వంసమాప్యతే । తేహంత్రయాణాంశుశూక్రిమాపరమంతపః
 శ్యతే ॥ ౨౪ ॥ సత్తైరనభ్యమిజ్ఞాతోధర్మమన్యంసమాచరేత్ । తపవహితయో

లోకాస్తపత్రయత్రయః ॥ ౨౫ ॥ తపవచత్రయోవేదాస్తపవచత్రయోగ్నయః॥
 పితావైగార్హపత్యోగ్నిర్మాతాగ్నిర్దక్షిణస్సృతః ॥ ౨౬ ॥ గురురాహవసీయస్తుసా
 గ్నిత్రేతాగరియసీ । త్రప్యేతేష్వప్రమాద్యేషుత్రిష్లోకాస్తయతేగృహీ॥ ౨౭ ॥ దీప్య
 మానస్సవపుమాదేవవద్దివిమోదతే॥యమః॥ కృతేగకామనఃవర్తభద్రేభవివ్యతీదం
 సకలంత్వయోక్తమ్ ॥ ౨౮ ॥ మమోపరోధస్తవచక్షుసాస్సృజ్జిథాధునాతేనతవ
 బ్రహ్మిమి॥ ౨౯॥ * * * * *

ఇతిశ్రీమత్సృపురాణే సావిత్రుపాఖ్యానే సావిత్రీయమసంవాదేసావిత్రేస్త్రి
 యమదత్తద్వితీయవరలాభోనామ నవోత్తరద్విశతతమోథ్యాయః.

సావిత్రీ ॥ ధర్మాగ్జ్జనేమరత్రేష్టకుతోద్ధాఃస్లమోధవా । త్వత్పాదమూలసే
 వాచవరమంధర్మకారణమ్ ॥ ౧ ॥ ధర్మాగ్జ్జనంసదాకార్యంపురుషేణపిజానతా । త
 జ్జాభస్సర్వలాభేభ్యోనిత్యమేవవిశిష్యతే ॥ ౨ ॥ ధర్మశ్చార్థశ్చకామశ్చక్రివర్గోజన్మ
 నఃఫలమ్ । ధర్మహీనస్సకామాథ్థేవద్ధ్యాసుతసమాప్రభో ॥ ౩ ॥ ధర్మాబ్ధస్తతఃకా
 మోధర్మాగ్లోకద్వయంతథా । ధర్మపకోనయత్యేనంయత్రక్వచనగామినమ్ ॥ ౪ ॥
 శరీరేణసమంనాశంసర్వమగృభిగచ్ఛతి । ఏకోహిజాయతేజన్తరేకపవత్రమీయతే॥౫॥
 ధర్మస్తవసుయాత్యేకోనసుహృన్నచబాన్ధవాః । క్రియాసాభాగ్యలావణ్యంసర్వం
 ధర్మేణలభ్యతే ॥ ౬ ॥ బ్రహ్మేష్టోపేక్ష్యతశ్చేస్త్రయమారాగ్నీశ్వరీలావృషా
 మ్ । వస్త్వశ్చిధనదాద్యానాంయేలోకాస్సర్వకామదాః ॥ ౭ ॥ ధర్మేణతానవా
 ప్నోతిపురుషఃపురుషాస్తక । మనోహరాశీద్విపాకవద్దానిసుబహునిచ ॥ ౮ ॥
 ప్రయాన్తిధర్మేణనరాస్తతైవనరగణికాః । నష్టనాదీమఖ్యానిదేవోద్యానానయా
 నిచ ॥ ౯ ॥ తానిపుణ్యేనలభ్యంతేనాకృష్టంతథానరైః । పిమానానివిచిత్రాణితతై
 వాపురసశ్శుభాః ॥ ౧౦ ॥ తైజసాశరీరాణిసదాపుణ్యవతాంఫలమ్ । రాజ్యంస్య
 పతిపూజాచకామసిద్ధిస్తథేష్పితా ॥ ౧౧ ॥ సంసారాణిచముఖ్యానిఫలంపుణ్యస్య
 దృశ్యతే । రుక్ష్తవైషూర్యవస్త్రాణిచవస్త్రాశుసవ్యశాచ ॥ ౧౨ ॥ చామరాణిసు
 రాధ్యక్షభవన్తిశుభకర్మణామ్ । పూర్ణేస్తుమణ్డలాభానిరత్నాంఘ్రిభిత్తానిచ ॥ ౧౩ ॥
 ధార్యతాంయాన్తిధర్మేణనరాఃపుణ్యేనకర్మణా । జయశ్శక్త్యురౌఘేణసూతమాగధని
 స్పదైః ॥ ౧౪ ॥ వరాసనంసభృక్టారంఫలంపుణ్యస్యకర్మణః । వరాన్నపానగీతంచ
 సృజ్తమాల్యాసులేపనమ్ ॥ ౧౫ ॥ రత్నవస్త్రాణిసకలంఫలంపుణ్యస్యకర్మణః । రూపా
 దార్యగుణోపేతాస్త్రియశ్చాతిమనోహరాః ॥ ౧౬ ॥ వాసఃపాసాదప్యప్తేషుభ
 వన్తిశుభకర్మణి । సువర్ణకీర్తిఃపీమిత్రచామరాపీడచారిణః ॥ ౧౭ ॥ వమాన్తితుర
 గాదేవనరఃపుణ్యేనకర్మణా । హేమపద్మేశ్చమాతలైశ్చలస్సర్వతస్త్రిభైః ॥ ౧౮ ॥

భేలబ్బిఃపాదవిన్యాసైర్యానిపుణ్యేనకర్మణా । సర్వకామప్రదేవేసర్వాఘమరి
తాపహే ॥ ౧౯ ॥ వదన్తిభక్తీంపురుషాస్సదాపుణ్యేనకర్మణా । తస్యద్వారాణియజ
నంతపోదానందమఃకుమా ॥ ౨౦ ॥ బ్రహ్మచర్యంతథాసత్యంతీర్థానుసరణంశుభ
మ్ । స్వాధ్యాయసేవాసాధూనాంసహవాసస్సరార్చనమ్ ॥ ౨౧ ॥ గురుణాం
చైవశుశ్రూషాబ్రాహ్మణానాంచపూజనమ్ । ఇద్విగ్రియాణాంజయశ్చైవబ్రహ్మచ
ర్యనుమత్సరమ్ ॥ ౨౨ ॥ తస్మాద్ధర్మస్సదాకార్యోపురుషేణవిజానతా । సహివ్రతీ
క్షతేమృత్యుఃకృతమస్యనవాకృతమ్ ॥ ౨౩ ॥ బాలవవచరేద్ధర్మమనిత్యందేవజీవిత
మ్ । కోహిజానాతికస్వాధ్యమృత్యురేవాపతివ్యతి ॥ ౨౪ ॥ వశ్యతఃపశ్యలోకస్యమర
ణంపురతస్థితమ్ । అమరస్యేవచరితమత్యాశ్చర్యంసురోత్తమమ్ ॥ ౨౫ ॥ యువత్వా
పేక్షయాబాలోవృద్ధత్వాపేక్షయాయువా । మృత్యోస్సర్వసమరూఢస్తతోపృథ్వి
గ్రమాశ్రితః ॥ ౨౬ ॥ తత్రాపివిద్దతిప్రాణంమృత్యుభీతస్యకాగతిః । సభయంమరణం
దేవప్రాణినామభయంక్షయిత ॥ ౨౭ ॥ తత్రాపిగర్భయాస్సస్తస్సదామకృతకారి
ణః ॥ యమః ॥ తుష్టోస్థితేవిశాలాక్షివచవైర్ధర్మసంయుతైః ॥ ౨౮ ॥ వినాసత్యవ
తఃప్రాణాన్సరంవరయమాచిరమ్ ॥ సావిత్రీ ॥ వరయామిత్యయాదత్తంపుత్రాణాం
శతమారసమ్ ॥ ౨౯ ॥ అనపత్యస్యలోకేషుగతిఃకిలవదిత్యతే ॥ యమః ॥ కృతేన
కామేననివర్తభద్రేభవివ్యతీదంశకలంత్యయోక్తమ్ ॥ ౩౦ ॥ మమోపరోధస్తవచ
క్షమస్సస్మిత్రధాధునానైవతవబ్రవీమి ॥ ౩౦౪ ॥ * * *

ఇతిశ్రీమత్సృపురాణే సావిత్రిపాఖ్యానే సావిత్రీయమసంవాదేసావిత్రియ

యమదత్తతృతీయవరలాభోన్మామదశోత్తరద్విశతతమోధ్యాయః.

సావిత్రీ ॥ ధర్మాధర్మవిధానజ్ఞసర్వధర్మప్రవర్తక । త్వమేవవరతోనాథప్ర
జానంయమసోయమః ॥ ౧ ॥ కర్మణామనురూపేణతస్మాద్ధ్యమయసేవ్రజాః । త
స్మాదైవప్రోచ్యసేదేవయమిత్థేవనామతః ॥ ౨ ॥ ధర్మేణేమాఃప్రజాస్సర్వాయ
స్మాద్రజ్జయసేవిభో । తస్మాచ్ఛృణోధర్మరాజేతినామసద్భిర్నిగద్యతే ॥ ౩ ॥ సుకృతండు
మృతంతంచోభేపురోధాయజనాయదా । త్వత్సకాశంమృతాయానితస్మాత్త్వం
మృత్యురువ్యతే ॥ ౪ ॥ కాలంకలార్ధంకలయస్తస్మైహంత్యంహితిష్ఠసి । తస్మాత్కా
లేతితేనామప్రోచ్యతేతత్త్వదర్శిభిః ॥ ౫ ॥ సర్వేషామేవభూతానాంయస్మాదప్రక
రోమహా ॥ తస్మాత్త్వమస్తకఃప్రోక్తస్సర్వైర్దేవైర్మహాద్యతే ॥ ౬ ॥ వివస్వత
స్త్యంతనయఃప్రథమఃపరికీర్తితః । తస్మాదైవస్యతోనామ్నాసర్వలోకేషుకథ్య
తే ॥ ౭ ॥ ఆయుష్యకర్మణీక్షీణేగృహ్లాసిప్రాణిజీవనమ్ । తదాత్వంకథ్యసేలోకేస
ర్వప్రాణహరోసివై ॥ ౮ ॥ తవప్రసాదాక్షేవేశసజ్జరోసప్రజాయతే । సతాంస
వాగతిర్దేవత్వమేవపరికీర్తితః ॥ ౯ ॥ జగతోస్యజగన్నాథమర్కాదాపరిపాలక । త్రా

హిమాంత్రిదశశ్రేష్ఠదుఃఖతాంశరణాగతామ్ ॥ ౧౦ ॥ పీఠరౌపతథానాథరాజపు
త్రస్యదుఃఖతా ॥ యమః ॥ స్తవేనభక్త్యాధర్మజ్ఞేమయాతుప్తేనసత్యవా ॥ ౧౧ ॥
తవభక్తావిమక్తోసౌలభికామావ్రజాబలే ॥ రాజ్యంకృత్యాత్వయాసార్థంవత్సరాశీతి
పఞ్చకమ్ ॥ ౧౨ ॥ నాకపుష్పతథారుహ్యత్వయాసహసరంస్యతే ॥ త్వయిపుత్రశతం
చాపిత్యవాన్జనయివ్యతి ॥ ౧౩ ॥ తేచాపిత్యేరాజానోపిర్యవన్తోహరోపమాః ॥
ముఖ్యాస్తునామ్నాపుత్రాస్తేభవివ్యన్తిహిశాశ్వతః ॥ ౧౪ ॥ పితృశ్చతేపుత్రశతం
భవితాతపమాతరి ॥ మాళవ్యాంమాళవానామశాశ్వతాఃపుత్రపాత్రినః ॥ ౧౫ ॥ భా
తరస్తేభవివ్యన్తిక్షత్రియాస్త్రీదశోపమాః ॥ స్తోత్రేణానేనధర్మజ్ఞేకల్యణ్ణాయయ
స్తుమామ్ ॥ ౧౬ ॥ కీర్తయివ్యతితత్రాపిదీర్ఘమాయుగ్భవివ్యతి ॥ మత్స్యైః ॥ పతా
వదుక్త్యాభగవాన్సద్ధర్మోవిముచ్యతంరాజసుతంమాహాత్మా ॥ ౧౭ ॥ అదర్శనంత్ర
యమోజగామకాలేనసార్థంసహమృత్యునాచ ॥ ౧౮ ॥ * *

ఇతిశ్రీమత్సృపురాణే సావిత్రియపాఖ్యానేసావిత్రియమసంవాదేసావిత్రియమ
దత్తసత్యవజ్జీవితచతుర్థవరలాభోనామషికాదశోత్తరద్విశతతమోధ్యాయః.

మత్స్యైః ॥ సావిత్రితుతతస్సాధ్వీజగామవరవర్ణిన్ ॥ యథాయథాగతేనైవ
యత్రాసీత్సత్యవాన్మృతః ॥ ౧ ॥ సాసమాసాద్యభక్తారంతస్యోత్సగ్గతంతరః ॥ కృ
త్యావివేశతస్సద్గీలప్యమానేదివాకరే ॥ ౨ ॥ సత్యవానపిన్ద్యుక్తోధర్మరాజాఞ్చ
నైశ్శనైః ॥ ఉస్మీలయతిసేత్రాభ్యాంప్రాస్ఫురచ్ఛనరాధిప ॥ ౩ ॥ తతఃప్రత్యాగతప్రా
ణఃప్రియాంవచనమబ్రవీత్ ॥ క్వాసాప్రయాతఃపురుషోయోమామేవంవికర్షతి ॥ ౪ ॥
జానాసిచవరారోహికశ్చాసాపురుషశ్శుభే ॥ వనేస్త్రింశ్చరుసర్వాగ్నిస్సప్తస్యచది
నంగతమ్ ॥ ౫ ॥ ఉపవాసపరిత్రాన్తాకర్మితాభవతీమయా ॥ అన్తద్దుర్హృదయేనాద్య
పీఠరౌదుఃఖతౌతథా ॥ ౬ ॥ ద్రష్టుమిచ్ఛావ్యహంసభుగ్మనేత్సరితాభవ ॥ సావి
త్రీ ॥ ఆదిత్యేస్తమనుప్రాప్తేయదితేరుచితంప్రభో ॥ ౭ ॥ ఆశ్రమంచప్రయాసావ
శ్వశురౌహీనచతుషా ॥ యథావృత్తంచతత్రైవిప్రప్రత్యోమితవాత్రమే ॥ ౮ ॥

— ఇనత్యవత్సహిత సావిత్రియాస్పృశమగమమమ్ ॥ —

పతావదుక్త్యాభక్తారంసహభక్తాత్రితదాయయా ॥ సమాసాద్యాశ్రమంచైవసహ
భక్తాత్రిపుపాత్మజ ॥ ౯ ॥ పతస్త్రిస్తేవకాలేతులబ్ధచతుర్వహీవతిః ॥ ద్యుమత్యేనస్స
భార్యస్తువర్యతప్యతభార్గవ ॥ ౧౦ ॥ ప్రియపుత్రమవశ్యన్వైస్సుమంచైవాథకర్మ
తామ్ ॥ ఆశ్వాస్యమానస్తతథాసతురాజాతపోధనైః ॥ ౧౧ ॥ దదర్శపుత్రమా
యాన్తంస్సువయాసహకాననాత్ ॥ సావిత్రిచవరారోహసహసత్యవతాతదా ॥ ౧౨ ॥
వవన్దేత్రరాజావంసభార్యంసృవనద్దనమ్ ॥ పరిష్వక్తస్తథాపిత్రాసత్యవాన్మృషన

స్తవః ॥ ౧౩ ॥ అభివాన్యతతస్సర్వాన్వ నేతస్మిం స్తపోధనాన్ । ఉవాసతత్రతాంరా
త్రస్యపిషిస్సుహధర్మః ॥ ౧౪ ॥ సావిత్ర్యపిజగాదాధయథావృత్తమనిష్ఠితా । ప్ర
తంసమాపయామా సతస్యామేవతదానిశి ॥ ౧౫ ॥ తతస్తురాత్రియామా వైస సైన్యస్త
స్యభూపతేః । ఆజగామజస్సర్వో రాజ్యాథాయనిమస్త్రీణే ॥ ౧౬ ॥ విజ్ఞాపయామా
సతథాతత్రప్రకృతికాసనమ్ । విచక్షుస్తేనృపం తేయేస రాజ్యంచపురాహృతమ్ ॥ ౧౭ ॥
అమాత్యైస్సహితో రాజాభవా వ్యేచపురేనృప । ఏతచ్ఛుగ్రీత్యాయయా రాజాబ
లేనచతురస్థినా ॥ ౧౮ ॥ లేభేచసకలం రాజ్యంధర్మ రాజాన్యహేత్సవః । భాగ్యే
శాంచశతం లేభేసావిత్ర్యపివరాగ్నా ॥ ౧౯ ॥ మత్స్యైః ॥ ఏవంపతివ్రతాసాధ్యపితృ
పక్షంసృపాత్మజాః । ఉజ్జహరవరాహోహేభర్తృపక్షస్తథైవచ ॥ ౨౦ ॥ మోక్షయా
మాసభద్రారంమృత్యుపాశవశంకతమ్ । తస్మాత్సాధ్యస్త్రియఃపూజ్యాపుతతందే
వపన్నరైః ॥ ౨౧ ॥ తాసాంరాజన్సృసాదేనధార్యతేవైజగత్త్రీయమ్ । తాసాంహి
వాక్యంభవతిహసన్యంఘ్రైకామాస్సుకలాహృభీష్టః ॥ ౨౨ ॥ తస్మాన్నదాతాఃప
రిపూజసియాఃకామాన్సహగ్రాసభికామయానైః ॥ ౨౩ ॥ * *

ఇతిశ్రీమత్సృపురాణే సావిత్ర్యపాఖ్యానే సన్యసన్సహిత సావిత్రిస్సాన్వ
త్రమగమనాదికథనం నామద్వాదశో ద్విరద్విశతతమోధ్యాయః.

— శ్రీరాజధర్మః ౩ —

మనుః ॥ రాజ్ఞోఽభిషిక్తమాత్రస్యేన్నుకృత్యతమంభవేత్ । ఏతత్సర్వంస
మాచక్ష్యసహ్యగ్నేష్టియతోభవాన్ ॥ ౧ ॥ మత్స్యైః ॥ అభిషిక్తాన్గ్రీరిసారా
జ్ఞారాజ్యావలోకినా । సహాయవరణంకార్యంతత్రరాజ్యంప్రతిష్ఠితమ్ ॥ ౨ ॥
యదవ్యల్పతరంకర్తృతదవైకేనచమగ్నమ్ । పురుషేశాసహాయేనకింతురాజ్యంమ
హూదయమ్ ॥ ౩ ॥ తస్మాన్నహాయాన్వరయేత్కులీనాన్నృపతిస్త్రియమ్ । శూ
రానుకులీనజాతీయాన్బలయుక్తాఞ్శ్రియాన్వితాన్ ॥ ౪ ॥ రూపసత్వగుణో
పేతాన్సజ్జనాన్మమయాన్వితాన్ । క్షేత్రమాన్మహూతాన్సహోధర్మజ్ఞాంశ్చప్రి
యంవదాన్ ॥ ౫ ॥ హితోపదేశకాన్రాజ్ఞాస్సాన్విభక్తాన్యశోర్ధిసః । ఏవంవి
ధాన్సహాయాన్ప్రశుభకర్మసుయోజయేత్ ॥ ౬ ॥ గుణహీనాసపితథావిజ్ఞాయస్య
పతిస్త్రియమ్ । కర్తృస్వేదనయుజ్జీతయథాయోగ్యేషుభాగః ॥ ౭ ॥ కులీనశ్శీలసమ్మ
న్నశ్చతుర్వేదవిశారదః । హస్తీశిత్రాశ్వశిత్రాసుమశలశ్శస్త్రభాషితా ॥ ౮ ॥ నిమ
త్తేశకుసజ్ఞానేవేత్తావైవచికిత్సితే । కృతజ్ఞఃకర్తృశాంశూరస్తథాక్షేపసహూయు
జః ॥ ౯ ॥ పూజహతత్త్వవిధానజ్ఞఃఫల్గుసారవిశేషవత్ । రాజ్ఞాసేనాపతికార్యో
బ్రాహ్మణఃకుత్రియోపివా ॥ ౧౦ ॥ ప్రాంశుస్సరూపోదతుశ్చప్రియవాదినభోద్ధతః ।

త్రయోదశోత్తరద్విశతతమోధ్యాయః

శ్రిమాతాదిలక్షణమ్.శ్రి

చిత్తగ్రాహశ్చ సర్వేషాం ప్రతిహారోపధీయతే ॥ ౧౦ ॥ యథోక్తవాదిమూలస్సన్యదే
శభామివిశారదః । శక్తః శ్లేశసంజూవావస్త్రిదేశకాలవిభాగవిత్ ॥ ౧౧ ॥ విజ్ఞాతదేశ
కాలశ్చహితోయస్సన్యస్తహీక్షితః । వక్త్రానయస్యయఃకాలేసమాతోస్తవతేర్థవే
త్ ॥ ౧౩ ॥ ప్రాంశవోవ్యాయతాశ్చూరాదృఢభక్తానిరాకులాః । రాజ్ఞాతురక్షిణః
కార్యాస్పదాశ్లేశసహాహితాః ॥ ౧౪ ॥ అనాహార్యోన్యశంసశ్చదృఢభక్తిశ్చపాఢ్ధి
వే । తామూలధారిభవతినారివాప్యభశద్గుణా ॥ ౧౫ ॥ సాధ్యుణ్యవిధితత్వజ్ఞో
దేశభామివిశారదః । సద్వివిగ్రహకఃకార్యోరాజ్ఞానయవిశారదః ॥ ౧౬ ॥ ఆయవ్య
యజ్ఞోలోకజ్ఞోదేశోత్పత్తివిశారదః । కృతాకృతజ్ఞోభృత్యానాంజ్ఞేయస్సన్యదేశర
క్షితా ॥ ౧౭ ॥ సుకూపస్తరుణఃప్రాంశుదృఢభక్తిఃకులోద్భవః । శూరఃశ్లేశసహ
జైవఖడ్గధారిప్రకీర్తితః ॥ ౧౮ ॥ శూరశ్చబలయుక్తశ్చజాశ్వరథకోవిదః । ధను
ధారిభవేద్రాజ్ఞస్సర్వశ్లేశసహాశ్చువి ॥ ౧౯ ॥ నిమిత్తశుభజ్ఞానిహయశితౌ
విశారదః । హయాయుర్వేదతత్త్వజ్ఞోభువోభాగవిశేషవిత్ ॥ ౨౦ ॥ బలాబలజ్ఞోరథి
సఘ్నిరదృష్టిఃప్రియంవదః । శూరశ్చకృతవిద్యశ్చసారథిఃపరికీర్తితః ॥ ౨౧ ॥ అనా
హార్యశ్చువిదృక్ష్యిక్తిశ్చిత్తవిదాంవరః । సూపశాస్త్రవిధానజ్ఞాస్సాదాధ్యక్షఃప్రశస్య
తే ॥ ౨౨ ॥ సూదశాస్త్రవిధానజ్ఞాఃపరాభేద్యాకులోద్భవాః । సర్వేషుహానసేకా
ర్యాకృత్రకేశసభాజనాః ॥ ౨౩ ॥ సమశ్చత్రైవిమిత్రేవధర్మశాస్త్రవిశారదః । వి
ప్రముఖ్యఃకులీనశ్చదర్శాధికరణేభవేత్ ॥ ౨౪ ॥ కార్యాప్రధావిధాస్తత్రద్విజముఖ్యా

శ్రిలేఖకలక్షణమ్.శ్రి

స్సభాసః । సర్వదేశాక్షరాభిజ్ఞస్సర్వశాస్త్రవిశారదః ॥ ౨౫ ॥ లేఖకఃకథితోరా
జ్ఞస్సర్వాధికరణేషువైశిష్టోపేతాస్తుసముష్ణాస్తమప్రశేణితాస్తమాకా ॥ ౨౬ ॥
అక్షరాస్విలిఖేద్యస్తలేఖకస్సవరస్సృతః । ఉపాయవాక్యకుశలస్సర్వశాస్త్రవిశా
రదః ॥ ౨౭ ॥ బహ్వర్థవక్త్రాచాప్తేనలేఖకస్సన్యస్సృపోత్తమ । వాక్యాభిప్రాయత
త్వజ్ఞోదేశకాలవిభాగవిత్ ॥ ౨౮ ॥ అనాహార్యోభవేచ్ఛక్తోలేఖకస్సన్యస్సృపోత్త
మ । పురుషానరతత్త్వజ్ఞాఃప్రాంశవశ్చౌప్యలోలుపాః ॥ ౨౯ ॥ ధర్మాధికారిణః
కార్యాజనాదానకరాసరాః । ఏవంవిధాస్తథాకార్యరాజ్ఞాదౌవారికాజనాః ॥ ౩౦ ॥

శ్రిధనాధ్యతాదిలక్షణమ్.శ్రి

లోహవస్త్రాజినాదీనాంతానాంపరిధానవిత్ । విజ్ఞాతాఫల్గుసారాణామహా
హర్యశ్చువిత్తతః ॥ ౩౧ ॥ నిపుణాప్రమత్తశ్చధనాధ్యక్షఃప్రకీర్తితః । ఆ
యద్వా రేషుసర్వేషుధర్మాధ్యక్షసమాసరాః ॥ ౩౨ ॥ వ్యయద్వా రేషుసర్వేషుక
ర్తవ్యావృధివీక్షితా । పరమృరాగతోయస్సన్యదప్రాజ్ఞేసువిక్తితే ॥ ౩౩ ॥

అనాహార్యస్సవైద్యస్సన్యధర్మాత్పాచకులోభితః । ప్రాణాచార్యస్సవిజ్ఞేయో
వరుణాత్తస్యభూభుజః ॥ ౩౦ ॥ రాజనాగ్రజ్ఞానదాకార్యంయథాకార్యంపుథక్షనైః ।

— శ్రీహస్తీశతకాదిలక్షణమ్. ౬ —

హస్తీశితౌవిధానజ్ఞోపనకాతివశారదః ॥ ౩౧ ॥ శ్లేశకుసుప్తభారాజ్ఞోగజాధ్యక్షః
ప్రశస్యతే । పత్రైరేవగుణైర్మయక్తస్సన్వసనశ్చచివ్యతే ॥ ౩౨ ॥ గజారోహణానరే
స్త్రీస్యసర్వకర్మసుశస్యతే । హయశితౌవిధానజ్ఞోఽశ్వచికిత్సితపారః ॥ ౩౩ ॥
అశ్వాధ్యక్షోమహీభర్తృస్సన్వసనశ్చప్రశస్యతే । అనాహార్యశ్చపూరశ్చవాగ్ని
ప్రాజ్ఞఃకులోభితః ॥ ౩౪ ॥ దుర్గాధ్యక్షస్త్పితోరాజ్ఞఉద్యుక్తస్సర్వకర్మసు । వా

సువిద్యావిధానజ్ఞోలఘుహస్తోజివశ్శమః ॥ ౩౫ ॥ దగ్ధీచదగ్ధిపూరశ్చస్థపతిఃపరికిర్తి
తః । యస్త్రీముక్తేపాణిముక్తేవిముక్తేముక్తధారితే ॥ ౩౬ ॥ అస్త్రాచార్యోరుద్యే
గఃకుశలశ్చచివ్యతే । వృద్ధఃకులోద్గతస్సూక్తఃపిశ్చపైతామహశ్శుచిః ॥ ౩౭ ॥ రా
జ్ఞామస్తేపురాధ్యక్షోఽపీతశ్చైతథేవ్యతే । ఏవంసప్తాధికారేషుపురుషాస్సప్తతేపు
రే ॥ ౩౮ ॥ పరీక్ష్యచాధికార్యాస్సన్యరాజ్ఞానర్యేషుకర్మసు । స్థాపనాకాతితత్త్వజ్ఞ
స్సతతంప్రతిజాగ్రతః ॥ ౩౯ ॥ రాజ్ఞస్సన్యదాయుధాగారేదక్షఃకర్మసువోద్యతః । క
ర్మాణ్యపరిమేయానిరాజ్ఞోన్యపమలోద్వహ ॥ ౪౦ ॥ ఉత్తమాధమసభ్యానిబుద్ధ్యాక
ర్మాణిపాధివః । ఉత్తమాధమసభ్యేషుపురుషేషుఃయోజయేత్ ॥ ౪౧ ॥ నరకర్తృవి
వర్యాసాద్రాజ్యవ్యసనమాపునయాత్ । యోగంపారుషంభక్తింశ్రుతంశౌర్యంకు
లంనయమ్ ॥ ౪౨ ॥ జ్ఞాత్వావృత్తిర్విధాతవ్యాపురుషాణాంమహీక్షితా । పురుషా

— శ్రీరాజ్ఞోమన్త్రిభిస్సహమన్త్రిణకః ౬ —

స్తరవిజ్ఞానతత్త్వసారబద్ధనాత్ ॥ ౪౩ ॥ బహుభిర్మన్త్రియేతాగమంరాజామన్త్రిం
వృథకృష్ణత్ । మన్త్రిణామపినోకుర్యాన్మన్త్రిమన్త్రిప్రకాశనమ్ ॥ ౪౪ ॥
క్వచిన్నకస్యవిశ్వాసోభవతీహాసదాన్మణామ్ । శ్చయస్త్రుసదామన్త్రేికార్యపకే
నసూరిణా ॥ ౪౫ ॥ భవేద్వానిశ్చయావాప్తిఃపరబుద్ధ్యపజీవనాత్ । ఏకస్త్రైవ
మహీభర్తృహృయఃకార్యోవిశ్చయః ॥ ౪౬ ॥ బ్రాహ్మణాన్మర్యపాసీతత్రయీ
శాస్త్రసునిశ్చితాః । నాసచ్ఛాస్త్రవతోమూఢాస్తేహిలోకస్యకణ్డకాః ॥ ౪౭ ॥
వృద్ధాహినిగ్యంసేవేతవిప్రాస్వేదవిదశ్శుచీః । తేభ్యోహితేషుద్విసయంఽసీతా
త్పాహినిత్యశః ॥ ౪౮ ॥ సమగ్రాంవశగాంకుర్యాత్పృథివీంనాత్రసంశయః । బహ
వోవిసయాద్భుక్తిరాజానస్సపరిచ్ఛదాః ॥ ౪౯ ॥ ధనానిచైవరాజ్యానివిసయా

— శ్రీరాజ్ఞోవిద్యాగ్రహణవిధిః ౬ —

స్మృతిపేదరేత్రైవిద్యేభ్యస్త్రయ్యాంవిద్యాందణ్డనితించశాశ్చతీమ్ ॥ ౫౦ ॥ అస్త్వి
క్షకీంచాత్మవిద్యాంచారత్రమాంశ్చలోకతః । ఇద్వియాణాంజయేయోగంసమా

— శ్రీరాజ్ఞస్తతతత్సమయోగ్య పురుషసయోగక్రమః ॥ —

ధార్మచాప్యసభ్యతోరాజాకర్మసుయోజయేత్ । ధర్మిస్తాన్ధర్మకార్యేషుకూరా
స్తన్ద్రోమకర్మసు ॥ ౭౮ ॥ నిపుణానర్థకృత్యేషుసర్వత్రచతథాశుచీ ॥ స్త్రీషుష
క్షాన్నియుజ్జీతతీర్థాన్దారుణకర్మసు ॥ ౭౯ ॥ ధర్మేచాధేచకామేచసయేచరవిస్తన ।
రాజాయధార్మంకుర్వీతతపధాభిఃపరీక్షణమ్ ॥ ౮౦ ॥ సమతీతోపదాన్భృత్యా
మూర్ఖ్యాన్భృస్తవనేవరాత్ ॥ తత్పదాన్వేషణాయస్త్రాన్స్తదభ్యత్రాన్స్తకారయే
త్ ॥ ౮౧ ॥ ఏవమాదీనికర్మాణిస్మతైఃకార్యాణిపాధీన । సర్వధానేష్యతేరాజ్ఞస్త్రీ
త్యోవకరణక్రమః ॥ ౮౨ ॥ పాపసాధ్యానికర్మాణియానిరాజ్ఞోన్మహోత్తమ । సస్తస్తా
నిశుర్వస్తీతస్తానాశ్రయేన్నుపః ॥ ౮౩ ॥ నేష్యతేపృథివీశానాంతీర్థోవకరణ
క్రీయా । యస్మిన్సర్మణియస్యస్యాద్ద్విశేషేణచకాశలమ్ ॥ ౮౪ ॥ తస్మిన్సర్మణితం
రాజాపరీక్ష్యవిసయోజయేత్ ॥ పితృపైతామహాన్భృత్యాస్తసర్వకర్మసుయోజయే
త్ ॥ ౮౫ ॥ వినాదాయాదకృత్యేషుతత్రతేహిసమాగతాః । నియుజ్జీతమహాభాగ
తస్యతేహితకారిణః ॥ ౮౬ ॥ పరరాజగృహాత్ప్రజనసంక్రమికామ్యయా ।
దుష్టాన్యాప్యథవాదుష్టాన్సూత్రయీతప్రయత్నతః ॥ ౮౭ ॥ దుష్టంవిజ్ఞాయవిశ్వా
సంకుర్యాత్తత్రభూమిపః । వృత్తింతస్యాపివర్తేతజనసంక్రమికామ్యయా ॥ ౮౮ ॥
రాజాదేశాస్తరప్రాప్తంపురుషంపురాజయేచ్ఛృశమ్ ॥ మామయందేశసమ్ప్రాప్తో
నావమానేనచిత్తయేత్ ॥ ౮౯ ॥ కామంభృత్యాన్జనంరాజానైవకుర్యానన్నిహో
త్తమ । నవవాసంవిభక్తాన్ప్రాన్భృత్యామూర్ఖ్యాన్సర్వతథాభవ ॥ ౯౦ ॥ శత్రవోఽ
గ్నిర్విషంసంహృన్తిస్త్రింశత్తతచిత్తయేత్ ॥ భృత్యామనుజశాస్త్రాలరుషితాశ్చతత్రై

— శ్రీరాజ్ఞశ్చరనియోగక్రమః ॥ —

కతః ॥ ౯౧ ॥ తేషాంచారేణచారిత్రంరాజావిజ్ఞాయున్యత్యశః । గుణినాంపురాజనం
కుర్యాన్నిర్గుణానాంచశాసనమ్ ॥ ౯౨ ॥ కథితాస్మతతంరాజనాజనశ్చైరవత్సు
షః । స్వకేదేశేవరేదేశేజ్ఞానశీలాన్విచక్షణాత్ ॥ ౯౩ ॥ అనాహార్యాన్దేశస
హాన్నియుజ్జీతసదాచరాత్ ॥ జనస్యావిధితాన్వైసమ్యాంస్తథాజ్ఞాతాన్సరస్పర
మ్ ॥ ౯౪ ॥ వణిజోమన్తక్రిశలాన్దాన్సంస్కరచికింసకాత్ ॥ తథాప్రవజితకారాం
శ్చారానాన్రిజానియోజయేత్ ॥ ౯౫ ॥ నైకస్యరాజాశ్రద్ధాన్చాచరస్యాపిమహాపి
తమ్ ॥ ద్వయోస్సమృద్ధమాజ్ఞాయశ్రద్ధాన్సంపత్తిస్తదా ॥ ౯౬ ॥ పరస్పరస్యావి
దితాయదిస్యాతాంతావుభౌ ॥ తస్మాద్రాజాప్రయత్నేనగూఢాంశ్చారాన్ప్రయో
జయేత్ ॥ ౯౭ ॥ రాజ్ఞశ్చమూలమేతావద్యారాజ్ఞశ్చరదృష్టితా । చరాణామ
పియత్నేనరాజ్ఞాకార్యంపరీక్షణమ్ ॥ ౯౮ ॥ రాగాపరాగభృత్యానాంజనస్యచ
గుణాగుణమ్ ॥ సర్వంరాజ్ఞాంచరాయత్రంతేషుయత్సహోభవేత్ ॥ ౯౯ ॥ కర్మ
ణాకేసమేలోకే జనస్సర్వోఽమరజ్యతే ॥ విరజ్జతేకేసతథావిజ్ఞేయంతన్నహీతి

చతుర్థశతక రద్ది శతతమోధ్యాయః

తా॥౧౦౦॥ అనురాగకరం లోకేతచ్చ కాగ్యం మహీక్షితా । విరాగజనం సర్వం
వర్జనీయం ప్రయత్నతః ॥ ౧౦౧ ॥ జనానురాగప్రభవాహిలక్ష్యైర్రాజ్ఞాం మతాభా
సూరవంశవద్ ॥ తస్మాత్ప్రియతేన సరేంద్రముఖ్యైః కార్యోనురాగోభవిమాన
వేషు ॥ ౧౦౨ ॥ * * * * *

ఇతి శ్రీమత్సృపురాణే రాజధర్మే రాజ్ఞస్సుహృద్యసంప్రద్యదికథనం
నామత్రయోదశోత్తర రద్ది శతతమోధ్యాయః

— శ్లోరాజ్ఞోఽను జీవినామనువర్తనక్రమః శ్లో —

మత్స్యః ॥ యథానువర్తితవ్యంస్యాన్ననో రాజ్ఞోనుజీవీభిః । సర్వవాతుస
దాచారైర్నిబోధగతతోమమ ॥ ౧ ॥ జ్ఞాత్వాసర్వాన్తనాకార్యాస్యశక్త్యా రవివ
స । రాజాయత్తువదేద్వాక్యం శ్రోతవ్యంతస్మియత్నతః ॥ ౨ ॥ ఆక్షిప్యవచనంతస్య
సవక్తవ్యంతథావచః । అనుకూలంప్రియంతస్యవక్తవ్యంజనసంసది ॥ ౩ ॥ రహూ
గతస్యవక్తవ్యమప్రియంయద్ధితంభవేత్ । పరార్థమస్యవక్తవ్యంసమేచేతసిపార్థి
వ ॥ ౪ ॥ స్వార్థస్సుహృద్భిర్వక్తవ్యోనస్సయంతుకథంచన । కార్యాపితాతస్సుర్వేషు
రక్షితవ్యఃప్రయత్నతః ॥ ౫ ॥ నవహింస్యంధనంకింజ్వల్యుత్తేనచకర్మణి । నోపే
త్యుప్రస్థమానశ్చతథారాజ్ఞఃప్రియోభవేత్ ॥ ౬ ॥ రాజ్ఞశ్చసతథాకార్యంవే
షభాషితచేష్టితమ్ । రాజలీలానకర్తవ్యాతద్విద్విప్రంచవర్జయేత్ ॥ ౭ ॥ రాజ్ఞ
స్సుమోఽధికోవానకార్యోవేషోవిజానతా । ద్యుతాదిమతతైవాన్యతాశలంతు
ప్రదర్శయేత్ ॥ ౮ ॥ ప్రదర్శకాశలంచాస్యరాజానంచవిశేషయేత్ । అన్తఃపురజ
నాధ్యక్షైర్నైర్విరమాతైర్నిరాకృతైః ॥ ౯ ॥ సంసర్గంసప్రజేద్రాజన్వనాపార్థివశా
సనాత్ । నిస్సేహతాంచావమానంప్రయత్నేనతుగోపయేత్ ॥ ౧౦ ॥ యచ్చగు
హ్యంభవేద్రాజ్ఞోనతగ్లోకేప్రకాశయేత్ । సృషేణశాన్తితంయత్సన్యస్తహ్యోన్యహ్యం
సృషోజ్ఞమ ॥ ౧౧ ॥ సతస్సంక్రావయేగ్లోకేతథారాజ్ఞోఽప్రియోభవేత్ । ఆజ్ఞాప్య
మానేచాన్యస్త్రిప్రముఖాయత్వరాన్వితః ॥ ౧౨ ॥ అహంకింకరవాణీతివాచ్యోరా
జావిజానతా । కార్యవస్థాంచవిజ్ఞాయకార్యమేవయథాభవేత్ ॥ ౧౩ ॥ సతతం
క్రియమాణోస్త్రిషాఘవంతుప్రజేన్ద్రువమ్ । రాజ్ఞఃప్రియాణీవాక్యాఃసచాత్యర్థంపునః
పునః ॥ ౧౪ ॥ మహానుశీలశృభవేన్నచాపిభృకుటీముఖః । నాతపక్తాననిర్వక్తానచ
మాన్యరికస్తథా ॥ ౧౫ ॥ ఆత్మసమ్భావితత్వైవసభావేచ్ఛకథంచన । దుష్కృత్యా
నిసరేంద్రస్యనచసజ్జీర్తయేత్కాచిత్ ॥ ౧౬ ॥ వస్త్రమిస్త్రములంకారంరా
జ్ఞాదత్తంతుధారయేత్ । ఔదార్యేణసతద్దేయమన్యస్త్రేభూతిమిచ్ఛతా ॥ ౧౭ ॥
సదైవాత్యశనంకార్యంనస్వప్నంచాపికారయేత్ । నానిధిస్త్రేతథాద్వారేప్రవిశేత్తుక

దాచన || ౧౮ || నవపశ్యేత్తురాజానమయోగ్యాసుచభూమిషు | రాజ్జన్మదక్షిణే
పార్శ్వేవామేహోపవిశేర్థధా || ౧౯ || పురస్తానుతథావచ్ఛాదాససంతువిగర్హితమ్ |
బృహ్మస్థిస్థీవనంకాసంకోపంపర్యస్తికాశ్రయమ్ || ౨౦ || భృకుటింవాస్తముద్గారం
తస్మిన్పేవివర్జయేత్ | స్వయంతిథానకర్మీనస్సుగుణాఖ్యాపనంబుధః || ౨౧ || స్వ
గుణాఖ్యాపనేయక్తంపరమేవప్రయోజయేత్ | స్పృదయంగర్మలంకృత్వాపరాంభక్తిం
సమాశ్రితైః || ౨౨ || అనుజీవిగణైర్భావ్యంగియంరాజ్ఞామతద్వితైః | కాత్యంశా
ల్యంవస్తైశుస్యంనాస్తీక్యంతుద్రతాతథా || ౨౩ || చాపల్యంవపరిత్యాజ్యంగియంరా
జ్ఞోఽనుజీవిభిః | శుక్రివిద్యాసుశీలైశ్చసంయోజ్యాత్మానమాత్మనా || ౨౪ || రాజసే
వాతతఃకార్యాభూతయేభూతిమిచ్ఛతా | నమస్కార్యాస్సదాచాస్యపుత్రవల్లభమ
ద్వితైః || ౨౫ || సదితైశ్చాస్యవిశ్వాసోనచకార్యకథంచన | అపృష్టశ్చాస్యసమ్బ్ర
యాతామంబ్రాయాత్తథాయది || ౨౬ || హితంపథ్యంవచస్తథ్యంహితైస్స
హనునిశ్చితమ్ | చిత్తంవైవాస్యవిజ్ఞేయంగత్యమేవానుజీవిభిః || ౨౭ || ఏవమారా
ధనంకుర్యాచ్చిత్తజ్ఞోమానవిష్నుః || రాగాపరాగాస్తైవాస్యవిజ్ఞేయాభూతిమిచ్ఛ

——— శ్రివిరక్తరక్తలక్షణమ్, శ్రి ———

తా || ౨౮ || త్యజేద్విర్విరక్తంనృపతీరక్తవృత్తింతుకారయేత్ | విరక్తఃకారయేన్నా
శంవిపత్నాభ్యుదయంతథా || ౨౯ || ఆశావర్ధనకత్యత్వాఫలంలాశంకరోతిచ | ఆ
కోపాపినకోపాభిఃపసన్నోపిచనిచ్ఛలః || ౩౦ || వాక్యంచసమదంవక్తివృత్తిచ్ఛే
దంకరోతిచ | ప్రదేశవాక్యముదితోనసమ్భావయతేయథా || ౩౧ || ఆరాధనాను
సర్వానునుద్రవచ్ఛవిచ్ఛేప్తే | కథానుదోషంతీవతివాక్యభగ్గంకరోతిచ || ౩౨ ||
లక్ష్మ్యతేమిముఖ్యైవగుణసంస్కృతసేవిత | దృష్టింతీవత్యథాస్యశక్రియమాణేచకర్మ
ణి || ౩౩ || విరక్తలక్షణంహేయతచ్ఛృణురక్తస్యలక్షణమ్ | దృష్టాప్రసన్నోభవతి
వాక్యంగృహ్ణోతిచారాత్ || ౩౪ || కుశలాదిపరిప్రశ్నంహృష్టోవదతిశోభనమ్ | వివిక్త
దగ్ధనేచాస్యరహస్యేనసంశయజ్ఞతే || ౩౫ || జాయతేహృష్టవదనశ్శ్రుత్వాతస్యకు
తతాధామ్ | అప్రియాణ్యపివాక్యానితదుక్తాస్యభిసద్ధతే || ౩౬ || ఉపాయనంచగృ
హ్ణోఽస్తోకమప్యాదరంతథా | కథాస్తరేషుస్తరతిప్రహృష్టవదనస్తథా || ౩౭ || ఏవంర
క్తస్యకర్తవ్యాసేవారపితులోద్వహ | మిత్రంనచాపహ్నిగధావభృగ్యంత్యజన్తియేని
ర్గుణాప్రయేయమ్ || ౩౮ || ప్రభుంపిశేషేణవయేప్రజన్తిసురేష్టధామామరబృష్ట
జుష్టమ్ || ౩౮౪ || * * * * *

ఇతిశ్రీమత్సృపురాణే రాజధర్మేరాజ్ఞోఽనుజీవినామనువర్తనక్రమా

దికథనంనామచతుర్దశోస్తరద్విశతతమోధ్యాయః.

— శ్రీ రాజ్ఞో యు క్త దేశావస్థానమ్ శ్రీ —

మన్వ్యః || రాజా సహాయ సంయుక్తః ప్రభూతయవ సేవనమ్ | రవ్యమానత
సామస్తం మధ్యనుండేశమావసేత్ || ౧ || వైశ్య కూద్రజనప్రాయమనాహార్యంత
థావరైః | కిష్కిర్బాప్రవృణసంయుక్తం బహుకర్మకరంతథా || ౨ || అదైవమాత్య
కం రవ్యనునర క్తజనాన్వితమ్ | కరైరాపీడితంచాపి బహుపుష్పఫలంతథా || ౩ || అ
గవ్యం పరచక్రాణామారాధ్యం సహసాపది | సమదుఃఖసుఖం రాజ్యస్థితతంప్రియమా
స్థితమ్ || ౪ || సరీస్థవపీనంచ వ్యాఘ్రతస్కరవిద్వితమ్ | ఏవం విధం యథాలాభం

— శ్రీ మర్దనిర్వాణత్రయః శ్రీ —

రాజా విషయమావిశేత్ || ౫ || తత్రదుర్గం నృపః కుర్యాత్ప్రణామేకతేమంబుధః | ధను
ద్దుర్గం మహీదుర్గం సరదుర్గంతతైవచ || ౬ || వార్షం చైవ బాహ్యదుర్గం చ గిరుదుర్గం చ పా
ర్థివ | సర్వేషామేవదుర్గాణాం గిరుదుర్గం ప్రశస్యతే || ౭ || దుర్గంచ పరిభోషేతంబ
ప్రాట్కాలకసంయుతమ్ | శతఘ్నీయస్త్రీముఖైశ్చ శతశశ్వసమావృతమ్ || ౮ ||
గోపురం సకవాటంచ తత్రస్యాత్మనునోహరమ్ | సపతాకం గజారూఢో యేన రాజా వి
శేత్పురమ్ || ౯ || చత్రస్రశ్చత్రథాతత్రకార్యాస్త్రాయతవీధయః | ఏకస్త్రింస్త్రత్రవీ
ధ్యగ్రే దేవవేత్తభవేన్ద్రుధమ్ || ౧౦ || వీధ్యగ్రే చ ద్వితీయే చ రాజవేత్తః పీఠీయతే | ధ
ర్మాధికరణం కార్యం వీధ్యగ్రే చ ర్థతీయకే || ౧౧ || చతుర్థే చైవ వీధ్యగ్రే గోపురం తువి
ధీయతే | ఆయతంచతురశ్రంచావృత్తంచాకారయేత్పురమ్ || ౧౨ || ముక్తీహీనం త్రి
కోణం శయనమధ్యంతతైవచ | అర్థచంద్రప్రకారంచ చక్రాకారంచ కారయేత్ || ౧౩ ||
అర్థచంద్రప్రశంసం వైనదీతీరేషు తద్వసన్ | అన్యత్ర త్రనకుర్వీతప్రయత్నేన విజాన
తా || ౧౪ || రాజ్ఞాకోశగృహం కార్యం దక్షిణే రాజవేత్తనః | తస్యాపి దక్షిణే భాగే గ
జస్థానం విధీయతే || ౧౫ || గజానాం ప్రాఙ్ముఖే శాలాకర్తవ్యా వాప్యదక్షిణభి | ఆ
గ్నేయే చ తథా భాగే ఆయుధాగారమిష్యతే || ౧౬ || మహాసంసంచధర్మజ్ఞాకర్మ
శాలాస్తథావరాః | గృహం పురోధనః కార్యం వామతో రాజవేత్తనః || ౧౭ || ముద్రి
వేదవిదాంచైవ దక్షిణానాం దుర్గరేవచ | తత్రైవ చ తథా భాగే కోస్తాగారం విధీయతే || ౧౮ ||
గవాం స్థానంతత్రైవాత్ర తురగాణాంతతైవచ | ఉత్తరాభిముఖా శ్రేణీ తురగాణాం వి
ధీయతే || ౧౯ || దక్షిణాభిముఖా వాధపరిశిష్టాస్తుగర్జితాః | తురగాస్తేతథాధా
ర్యాః ప్రదీపై సురవరాత్రితైః || ౨౦ || కుక్కుటాన్వాసనరాంచైవ మరకటాంశ్చ సరా
ధివ | ధారయేదశ్యశాలాసుసవతాన్సంధేనుమేవచ || ౨౧ || అజాశ్చ తత్రవైధార్యా
స్తురగాణాం హితైః పిణా | గోగజాశ్చాదిశాలాసుతత్పురీవస్య గర్జనః || ౨౨ || అస్త్రజ
తేనకర్తవ్యో దేవదేవేదేవకరే | తత్రతత్రయథాస్థానం రాజా విజ్ఞాయసారథీ || ౨౩ ||
దద్యాదావసథస్థానం సర్వేషామనుపూర్వశః | యోధానాం శిల్పి నాంచైవ సర్వేషా
మవిశేషతః || ౨౪ || దద్యాదావసథాస్తుర్దేమద్రికాలవిదాః శ్చుభాః | గోవై

శ్రీ మద్విశ్వరాజే.

ద్యావశ్వతై ద్యాంశ్వగజవై ద్యాంస్తతైవచ || ౨౫ || ఆహారేతభ్యశంరాజాదుగ్నేహిప్ర
భలారుజః | కుశీలవానాంవిప్రాణాందుగ్నేహానంవిధీయతే || ౨౬ || నటహూనాను
తోదుగ్నేవివాకాన్యంతథాభవేత్ | దుగ్నేతుయన్త్రాకర్తవ్యానానామరణాన్వి
తాః || ౨౭ || సహస్రమాతనోరాజంస్తేషురత్యువిధీయతే | దుగ్నేద్వా రాణిగుప్తా

శ్రిమద్గైత్రయధాదిసర్గఃప్రతిః

నికార్యాణ్యపివభూభజా || ౨౮ || సర్గస్రిహాశ్చత్రసర్వేషామాయుధానాంచశ
స్యతే | ధనుమాంతేవశీయానాంతోమరాణాంచపార్థివః || ౨౯ || శరాణామథ
ఖడ్గానాంకవచానాంతతైవచ || ౩౦ || అశ్వనాంచప్రభూతానాంముగ్ధరాణాం
తతైవచ | పట్టసానాంశ్రీశూలానాంశూలానాంచతతైవచ || ౩౧ || ప్రాసానాం
తైవచస్త్రాణాంశ్రీనాంచతతైవచ | పరశ్వధానాంచత్రాణాంచర్మణాంచర్మభి
స్సహ || ౩౨ || కుతారతురవేత్రాణాంపరిభూణాంతతైవచ | కుమాణాంచైవదాత్రా
ణామక్టారాణాంతతైవచ || ౩౩ || సర్వేషాంశిల్పిఖాడ్గానాంసభ్యయస్త్రతచేవ్య
తే | వాదిత్రాణాంచసర్వేషామాయుధానాంతతైవచ || ౩౪ || యవసానాంప్రభూ
తానామిన్ధనస్యవసభ్యయః | గుడస్యసర్వత్రైలానారసానాంచతతైవచ || ౩౫ ||
వసానామథవజ్జానాంస్నాయానామస్థిభిస్సహ | గోవర్చపటహానాంచధాన్యా
నాంసర్వస్తతథా || ౩౬ || తత్రైవాభివటానాంచయవగోధూమయోరపి | చణ
సర్దరసంభూర్జంజతులాత్యచటజ్జగమ్ || ౩౭ || రాజాసభ్యసయోద్ధుగ్నేయచ్చా
న్యదపిశీంచన | రత్నానాంసర్వలోహానాంచస్త్రాణాంచాప్యశేషతః || ౩౮ || కోద్ర
వంముగ్ధమాణాంచణకానాంతతైవచ | తథాచసర్వసన్యానాంపాంసుగోమ
యయోరపి || ౩౯ || కుమ్భాన్చాశీవిప్రైఃకార్యావ్యాశసహదయస్తథా | మృ
గాశ్చపక్షిణశ్చైవరత్నాస్తేచపరస్పరమ్ || ౪౦ || స్థానానిచిరుద్ధానాంసుగుప్తా
నిపుథక్పుథక్ | కర్తవ్యానిమహాభాగయత్సేనప్రథివీక్షితా || ౪౧ || ఉత్తాని
చాప్యమత్తనిరాజద్రవ్యాణ్యశేషతః | సుగుప్తానిపురేమర్వాజ్జనానాంహితకావ్య

శ్రిమద్గైత్రాహ్యవృత్యఃశ్రి

యా || ౪౨ || జీవకర్షభకాశీలమామలక్యాలరూషకాకా | శాలపర్ణిపృష్ఠిపర్ణిమగ్ధపర్ణి
తతైవచ || ౪౩ || మావపర్ణిచమదదైవసారివేద్వేటలాత్రయమ్ | వారాశ్వ
సస్త్రీపుష్పాంచటాతీకారికా || ౪౪ || శృంగీశృంగ్లాటకీద్రోణీవద్దాభూర్గర్భరేణ
కా | మధుపర్ణివిదార్యేషామహాక్షీరామహాతపాః || ౪౫ || ధన్వసస్సహదేవాహ్వ
కటుకైరణ్డకంఠివః | పర్ణిశతాహ్వవృద్ధీకాశ్శల్లభిజ్జూరయప్తికాః || ౪౬ || శు
క్రాతశుక్రకాత్పర్యంఛక్రాతచ్ఛక్రాతవీరీణాః | ఇత్యురీత్యువికారాశ్చఫణితాద్యాశ్చ
సత్రమ్ || ౪౭ || సింహీచసహదేవీచవిశ్వేదేవాశ్వరోధకమ్ | మధుకంఠుష్యమాం
సాఖ్యాశతపుష్పసఃఫూలికా || ౪౮ || శతావరీషభూకేచపిష్టలంఠాలమేవచ |

పశ్చిమ శోర ద్వి శ త త మో ధ్యాయః

అన్నగుప్రాకట్టులాభ్యాదార్వికారాజశీర్షకీ ॥ ౪౯ ॥ రాజసర్వవధాన్యాకమృత్యు
ప్రాకృతభోతాటా । కాలశాకంపద్మబీజంగోవల్లిమధువల్లికా ॥ ౫౦ ॥ శీతపాకీకు
బేరాక్షికాకజిహ్వారుపుష్పికా । పర్వతత్రపుసాచోభాగుజ్జాతకపునర్నవే ॥ ౫౧ ॥
కశేరుకారుకాశ్చీరీవల్యాసాలూకశేసరమ్ । శూకధాన్యానిసర్వాణిసర్వేషాంవత
తైవచ ॥ ౫౨ ॥ క్షీరంతోద్రంతథాతక్రంతైలంమజ్జావపాఘృతమ్ । నిపశ్చారిష్టకా
త్యోడవాతామసోమబాణకమ్ ॥ ౫౩ ॥ ఏవమాదీనిచాన్యానివిజ్ఞేయోమధురోగణః
రాజాసశ్చీనుయాత్సర్వంపురేనిరవశేషతః ॥ ౫౪ ॥ దాడిమామూత్రకాచైవతిద్రిశికా
న్లువేతసమ్ । భవ్యకర్కరస్థలకువకరమర్దకరూషకమ్ ॥ ౫౫ ॥ బీజపూరకకణ్డూరే
మాలతీరాజబస్థకమ్ । కోలకద్దయపద్మానిద్వయోరాక్షాతయోరపి ॥ ౫౬ ॥ పా
రావతంనాగరకంప్రాచీనోశకమేవచ । కపిష్ఠామలకంమక్రిఫలంవత్సరస్యచ ॥ ౫౭ ॥
జాన్మవంసవసీతంవసావీరకలయోడకమ్ । సురాసవంచమద్యానిమణ్డతక్రదధీనిచ ॥ ౫౮ ॥
యానిశుక్లానిసర్వాణిజ్ఞేయమాన్లుగణంద్విజ । ఏవమాదీనిచాన్యానిరాజాసశ్చీను
యాత్పురే ॥ ౫౯ ॥ వైశ్ణవోద్భిదపాతేయపాక్యసాముద్రలోమకమ్ । కుప్యసా
వర్చలాబిల్వంబాలకేయంయవాహ్వకమ్ ॥ ౬౦ ॥ ఔర్వంతోరంకాలభస్తవిజ్ఞే
యోలవణోగణః । ఏవమాదీనిసర్వాణిరాజాసశ్చీనుయాత్పురే ॥ ౬౧ ॥ పిప్పలిపి
ప్పలీమూలంబిత్రకంనాగరంతథా । కుబేరకంమరిచకంశిగ్రుభల్లాతస్మదపాః ॥ ౬౨ ॥
కుస్తాజమోదాకిణిహిహిణ్ములకధాన్యకమ్ । కారపీఠజ్జికాయాజ్ఞాసముఖా
కాలమాలికా ॥ ౬౩ ॥ ఫణిజ్జకోథలశునంభూప్రతాంసురసంతథా । కాయ
స్థావవయస్థావహరితాశంసునశ్శిలా ॥ ౬౪ ॥ అమృతాచరుదన్తీవరోహిషం
కుబ్జుమంతథా । జయాపరణ్డకాణ్డీరంసల్లకీహజ్జికాతథా ॥ ౬౫ ॥ సర్వపితృ
నిమూత్రాణిప్రాయోహరితకానిచ । ఫలానిచైవసూత్యైశినూత్యైలాహిణ్మువత్ర
కా ॥ ౬౬ ॥ ఏవమాదీనిసర్వాణిరాజాసశ్చీనుయాత్పురైః । ఏవమాదీనిసర్వాణి
గణఃకటుకసంహితః ॥ ౬౭ ॥ రాజాసశ్చీనుయాద్దుగ్ధేప్రయత్నేనన్యవోత్తమ ।
ముస్తంవస్తనహీబేరకృతమాలకదారవః ॥ ౬౮ ॥ హరిద్రాసభదోశీరసక్రమా
లకదహ్వకమ్ । దూర్వాపటోలకటుకాద్గర్భత్వక్పత్రకంపచా ॥ ౬౯ ॥ కిరాతతిక్రభూ
నిన్బువిషాచాతివిషానిచ । తాళీసపత్రగరంస్తవర్ణవికజ్జతాః ॥ ౭౦ ॥ కాకోదు
వృరికాదివ్యాతథాచైవసురోద్భవా । వక్షస్త్రిధారోహిణీమాంసీపర్పటంచాథదన్తి
కా ॥ ౭౧ ॥ రసాజ్జనంభృజ్జరాజంపతన్తీపరిపేలవమ్ । దుస్సర్పగూరుణీకామాశ్వా
మాకంగధనాకులీ ॥ ౭౨ ॥ రూపవర్ణివ్యాఘ్రనిఖంమజ్జిస్థాచతురజ్జుళా । రమ్భుచై
వాబురూస్థీతాతాలాస్థీతాహరేణుకా ॥ ౭౩ ॥ వైత్రాగ్రవేతసమస్తీప్రివిషా
ణీలోభ్రమజ్జరీ । మాలతీకరకృష్ణాఖ్యావృశ్చికాజీవితాతథా ॥ ౭౪ ॥ పర్వటంచగరూ

శ్రీ మ త్స పు రాణే.

వీవసగణస్తిక్తసంజ్ఞకాః । ఏవమాదీనసర్వాణిరాజాశబ్దేనుయాత్పురే ॥ ౭౫ ॥
 అభయామలకేహభేతతైవచవిభీతకమ్ । ప్రియజ్ఞాధారికీపుష్పంమోచాభ్యాచాజ్ఞ
 నాసనాః ॥ ౭౬ ॥ అవస్తాస్త్రీకుమరికాసోన్యనాంకట్టులకంతథా । భూజ్ఞపత్రంశిలా
 పత్రంపాటలాపత్రలోమకమ్ ॥ ౭౭ ॥ సహజ్ఞాత్రివృతామూలకారాపసైరైకాజ్ఞాన
 మ్ ॥ * తిష్ఠకంసహధూచ్ఛిష్టంకుమ్భీకాకుముదోన్మలమ్ ॥ ౭౮ ॥ న్యగ్రోధోమన్మరా
 శ్వభేకింశుకాశ్శింశుపాశమీప్రియాలపీలుకాసారిశీరీషాఃపద్మకంతథా ॥ ౭౯ ॥ బిల్వోఽ
 గ్రిమన్థఃస్తతశ్చశ్యామాకంవవకోఘనమ్ । రాజాదనంకరీరంచధాన్యకంప్రియకస్త
 థా ॥ ౮౦ ॥ కజోగ్రలాశోకబదరాఃకదన్బుఖిదిరద్వయమ్ । ఏహంపత్రాణిసారాణిమూ
 లానికుసుమానిచ ॥ ౮౧ ॥ ఏవమాదీనసర్వాణికమయాభ్యోమతోరసః । ప్రయత్నే
 నస్యప్రశేష్టరాజాశబ్దేనుయాత్పురే ॥ ౮౨ ॥ కీటాశ్చమారణేయోగ్యావృద్ధతాయాం
 తతైవచ । వాతేధూమాశ్చమాగ్ధాణాందూషణానతైవచ ॥ ౮౩ ॥ ధార్యాణిపా
 థివైద్ధగేతాంప్రవత్యౌమిపాథివ । ఏహాణాంధారణంకార్యంప్రయత్నేనమహీభు
 జా ॥ ౮౪ ॥ విచిత్రాశ్చైజ్ఞదాధార్యాఽపస్యశమనాస్తథా ॥ రతోభూతేపిశోచఘ్నః
 పావఘ్నఃపుష్టివర్ధనాః ॥ ౮౫ ॥ కలావిదశ్చపురుషామగ్నేధార్యాఃప్రయత్న
 తః । భీతానుగ్రహాంప్రమత్తాశ్చతతైవచఏమానితా ॥ ౮౬ ॥ కుభృత్యాన్నాపశీ
 లాంశ్చసరాజావాసయేత్పురే ॥ యన్త్రాయుధాటాలచయోపవన్నంసహధాన్యా
 వధిసమ్ప్రియక్రమ్ ॥ ౮౭ ॥ వనిజ్జనైశ్చావృతమావసేతతుర్గంసుగుప్తంసృపతి
 ఘ్నదైవ ॥ ౮౮ ॥ * * * * *

అథశ్రీమత్స పురాణే రాజధత్వే దుర్గసమ్మత్తికథనంనామ
 పంచదశోత్తరద్వితీయ మోధ్యాయః.

శ్రీవివనిర్మరణోపాయాఃశ్రి

మనుః ॥ రతోఘ్నపివఘ్నానియానిధార్యాణిభూభుజా । అశేదానింస
 మాచక్ష్యతానిధర్మవతాంవర ॥ ౧ ॥ మత్సయః ॥ బిల్వబీజీయపత్రోరంపాటలాబాహ్ని
 కోషణాః । శ్రీవర్ణిసల్లకీయక్రోనిక్వాభఃప్రోక్షణంపరమ్ ॥ ౨ ॥ సవివంప్రాక్షితంలేన
 సద్యోభవతినిర్విషమ్ ॥ యవనైర్ధవపానీయవస్త్రైశ్చయ్యాసనోదకమ్ ॥ ౩ ॥ కవచా
 భరణంఛత్రంబాలవృజనవేత్తనామ్ । శేలుఃపటోలాతివిషాశ్శిశ్రుమూర్వాపుసర్మ
 వా ॥ ౪ ॥ సమంగావృషమూలంచకపిన్ధవివశోణిరమ్ ॥ † సహదేవాహరిద్రేతువిష
 నాశంప్రకీర్తితమ్ ॥ ౫ ॥ లాఘాప్రియజ్ఞమజ్జిస్తాసమమేలాహరేణకా । యష్ట్యా
 హ్యమధునాయుక్తాబభ్రువీత్తేనకల్పితాః ॥ ౬ ॥ నిక్షిప్తేదోవిషాణ్ధంసప్తరాత్రులమ్

హీతతే । తతఃకృత్వా మణిం హేమా మ్న బద్ధం హస్తేనధారయేత్ ॥ ౭ ॥ సంస్మృత్వం
సవిషం తేనసద్యోభవఃసర్విషమ్ । మనోహ్వయా శమివత్రంతుమ్బికాశ్చేతసద్వ
చాః ॥ ౮ ॥ కపిఠమృత్యునాజ్ఞేస్తాపి త్రేనశ్శతృకన్వితాః । శునోగోకపిలాయాశ్చసా
మ్యాక్షిస్తోఽపరోగదః ॥ ౯ ॥ ఏవజిహ్వరమంకార్యం మణిరత్నంచపూర్వవత్ । మూ
షికాజతుకాచాపిహస్తేబద్ధావిషాపహా ॥ ౧౦ ॥ హరేణుమాంసేనాజ్ఞేస్తారజనీమధు
కామధు । అక్షతృక్కురసంలాటాశ్చపి త్రంపూర్వవద్భువి ॥ ౧౧ ॥ వాచిత్రాణి
పతాకాశ్చపిష్టైరేతైర్విలేపితాః । శుక్రాద్వాదృప్తౌసమాఘ్రియసద్యోభవతిర్వి
షః ॥ ౧౨ ॥ త్రూప్యవణంపశ్చులవణంనాజ్ఞేస్తారజనీద్వయమ్ । సూక్ష్మైలాత్రిపుతా
పత్రంపిడక్లాన్త్రీవారుణీ ॥ ౧౩ ॥ మధుకంవేతసంత్రేద్రంవిషాణేవనిధావయేత్ ।
తస్మాదుష్టేమ్బునామాత్రంప్రాగుక్తంపినియోజయేత్ ॥ ౧౪ ॥ విషభుక్తంజ్వరం
యాతిర్విషోపి త్రదోషకృత్ । శుక్లంసర్వరసోశీరసద్వచాపలవాలుకైః ॥ ౧౫ ॥
సవేగాలిసూరసురౌకుసుమైరద్భునస్యతు । ధూపోవాసగృహేహన్దివిషంఘోవరజజ్ఞ
నమ్ ॥ ౧౬ ॥ నతత్రకీటానవిషందద్ధరానసరీస్రచాః । నకృత్యాకర్మణాంచాపిధూ
పోయంయత్రదహ్యతే ॥ ౧౭ ॥ శిఖపిచ్ఛిబలాకాస్థిసర్వచాశ్చవైదనంఘృతమ్ । ధూపో
విషఘ్నశ్శయనవస్త్రుగేహేతథాపిచ ॥ ౧౮ ॥ పూర్వోక్తంభూషణాద్యంచస్నానేనా
మ్భునియోజయేత్ । క్వాథోవాల్గకుసుమశ్చేతాపామార్గసద్వవైః ॥ ౧౯ ॥ సదద్యా
భ్యఘ్నతైర్గుక్తఃకామోనాన్యక్రలద్ధయః । కల్పితైశ్చవైదనక్షీరపలాశద్రుమవల్గ
లైః ॥ ౨౦ ॥ మూర్తైస్త్రిలావాలుసరసానాకులీతణ్డులీశుకైః । క్వాథస్సర్వోదకార్యేషు
కాకిమాచీయతోహితః ॥ ౨౧ ॥ రోచనాపత్రనేపాలీకుజుగమైస్త్రిలకాన్వహా ।
విషైర్నబాధ్యతేసాధునరనారీప్రపషియః ॥ ౨౨ ॥ చూర్ణైర్నరిద్రామజ్జేస్తాకిణిహీక
ణిమ్బజైః । దిగ్ధంనిర్విషతామేతిగాత్రంసర్వవిషార్దితమ్ ॥ ౨౩ ॥ శిరీషస్యఫలంప
త్రంపుష్పంత్వజుర్మలమేవచ । గోమూత్రఘ్నప్రోహ్యగదస్సర్వకర్మకరస్త్పృతః ॥ ౨౪ ॥
ఏకవీరమహావధ్యశ్శృణుచాతఃపరంసృప । వధ్ధ్యాయరోగటకీరాజన్విష్టుక్రాంతాతథో
త్రోటా ॥ ౨౫ ॥ శతములీసితానద్దాబలామోచాపటాలికా । సోమాపిష్టాని
శాస్త్రైవతథాదగ్ధరుహోదయా ॥ ౨౬ ॥ స్థలేకమలీనియాచవిశాలీశఙ్ఖమూలికా ।
చణ్డాలీహస్తిమగధాగోఽజాపగ్లోకరమ్భికా ॥ ౨౭ ॥ రక్తాస్త్రైవమహారక్తైతథాబర్హి
శిఖాచయా । కోశాతకినక్తమాలంపియాంపంచులోచనీ ॥ ౨౮ ॥ వారుణీవసుగన్ధా
చతథావైగన్ధనాకులీ । శుశ్పరీశివగన్ధాచశ్యామలావంశనాలికా ॥ ౨౯ ॥ భతుకాఢీ
మహాశ్వేతాశ్వేతాచ మధుయష్టికా । వజ్రకఃపారిభాద్రశ్చ తథావైసస్థవార
తాః ॥ ౩౦ ॥ జీవానద్దావసుచ్ఛిద్రానతనాగరకణ్డకా । నాశంచనాలీజాతీవతథాచ

వలపత్రికా || ౩౧ || కార్తస్వరం మహానీలాకుస్తురుర్హంసపాదికా । మణ్ణాకపర్ణీ
 వారాహీ ద్వేతథాతణ్ణులీయకే || ౩౨ || సర్పాక్షీలవర్ణీ బాష్పీ విశ్వరూపానుభా
 కరా । రుజాపహూపృథ్వికరీతథానైవతుశల్యదా || ౩౩ || పత్రికారోహిణీనైవ
 రక్తమాలామహాపర్ణీ । తథామలకవన్దాకంశ్యామచిత్రఫలాచయా || ౩౪ || కా
 కోలీక్షీరకాకోలీపీలుపర్ణీ తథైవచ । కేశినీవృశ్చికాలీచమహానాగాశతావరి || ౩౫ ||
 తథాగరుడవేగాచజలేకుముదిసీతథా । స్థలేహోత్పలీనియాచమహాభూమిలతాచ
 యా || ౩౬ || ఉన్నాదిసోమరాజీసర్వరత్నాచార్ధివ । విశేషాన్నరకతాదీనికీ
 టపక్షం విశేషతః || ౩౭ || జీవజాతాశ్చ సుణయస్సర్వేధార్యాః ప్రయత్నతః । రత్నో
 ఘ్నాశ్చ విషఘ్నాశ్చ కృత్యావైరాశనాశనాః || ౩౮ || విశేషాన్నరనాగాశ్చ గోఖరో
 ఘ్రిసముద్భవాః । సర్పతీ త్తిరగోమాయవస్త్రముణ్ణకజాశ్చయే || ౩౯ || సింహవ్యా
 ఘ్నిశ్చ మాజ్ఞారద్విపివానరసంఘవాః । కపిజ్ఞులాగజావాజిమహిమైణభవాశ్చ
 యే || ౪౦ || ఇత్యేవమేతైస్సకలైరుపేతంద్రవ్యైశ్చ సర్వైస్సపురంసురక్షితమ్ ।
 రాజావసేత్రత్రగృహంసుశుభగ్రంథాన్యతలక్షణసప్తయ్యుక్తమ్ || ౪౧ || *

ఇతి శ్రీమత్స పురాణే రాజధర్మే విషనిర్వరణోపాయకథ
 సంసామహోడశో త్తరద్విశతతమోధ్యాయః.

— శ్రీరాజ్ఞోఽపరీక్షితాన్నభోజనాదిసంపేదఃప్రి —

మనుః || రాజరత్నైరహస్యానియానిదుష్కేసథావయోత్ । కారయోద్వామహీ
 భర్తాబూహితత్వానితానిచ || ౧ || మత్సయః || శిరీషోదుస్పృశమీబీజపూరంఘృత
 ప్లుతమ్ । క్షిద్యోగకథితోరాజన్నాసార్ధంతుపురాతనైః || ౨ || కశేరుఫలమూ
 లాః ఇత్యుమూలంతథాచిసమ్ । దూర్వాక్షీరఘృతైర్మణ్ణస్సిద్ధోఽయం మాసికః ప
 రః || ౩ || సరంశస్త్రహితంప్రాప్తోనతస్యమరణంభవేత్ । కల్తాషవేణునాత్రజన
 యేత్తువిభావసుమ్ || ౪ || గృహేతిరపసవ్యంతుక్రియతేయత్రపార్థివ । నాన్యోగ్ని
 ర్జ్వలతేతత్రనాత్రకార్యాచిచారణా || ౫ || కార్వాసాష్టాభుజశ్చస్యతేననిర్మితసం
 భవేత్ । సర్పనిర్వాసనేకూషఃప్రశస్తస్సతతంగృహే || ౬ || సామద్రవైస్థవయవ
 విద్యుద్గద్ధాచమృత్రికా । తయానులిప్తయద్వేత్సనాగ్నినాదహ్యకేశ్వవ || ౭ ||
 దివాచదుర్గేరత్నోగ్నిర్వాతివాతేవిశేషతః । విషాచ్చరత్నోన్యవత్ప్రిప్త్రయ్యుక్తిం
 బోధమే || ౮ || క్రీడానిమిత్తంస్తవతిధారయేచ్ఛృగపక్షిణః । అన్నంవైప్రాకృరీతే
 తవహౌచాగృతరేషుచ || ౯ || వస్త్రపుష్పమలజ్ఞాంభోజనాచ్ఛాదనంతథా ।
 నాపరీక్షితపూర్వంతుస్ఫృశేదపిమహామతిః || ౧౦ || స్యాచ్ఛాపావక్త్రస్సస్తప్తసో
 ద్వేగంచగిరీక్షతే । విషదోధవిషందత్తయచ్చత్రపరీక్షతే || ౧౧ || ప్రస్తోత్తరీయో
 విమనాస్తస్సమృతుధ్యాదిధిప్తథా । ప్రచ్ఛాదయతిచాత్మానంలజ్జతేత్వరతేతథా || ౧౨ ||

భవంవిలిఖతిగ్రీవాంతథాచాలయతేస్మప । కణ్ఠాయతిచమూగ్ధానంపరిలోఢ్యానసం
తథా ॥ ౧౩ ॥ క్రియానుత్పరితోరాజస్త్వపరితాస్త్వపిభుగ్రీవమ్ । పవమాదీనిచహ్న

— శ్రివివదిగ్ధాన్నాదిపరిక్షణోపాయః శ్రి —

నివివదస్యపరిక్షయేత్ ॥ ౧౪ ॥ సమిమైర్విషిపేద్వహ్నాతదన్నంత్యరయాన్యత్రైః ।
ఇద్వాగ్రియభసవర్ణంతురూక్షంస్ఫటసహస్వతమ్ ॥ ౧౫ ॥ పకావర్తంతుదుర్గద్భిభృ
శంచటచటాయతే । తద్ధూమసేవనాజ్ఞవోశ్శిరోరోగశ్చజాయతే ॥ ౧౬ ॥ సమిపే
స్నేహలీయస్తేనచపార్థివహక్షికాః । నిలినాశ్చవివద్యస్తేసంస్పృష్టేసవిషేతథా ॥ ౧౭ ॥
విరజ్జతిచకోరస్యదృష్టిఃపార్థివసత్తమ । వికృతంచస్యరోయాతికోకిలస్యతథాన్య
ప ॥ ౧౮ ॥ గతిస్థలతహంసస్యభృగ్గరాజశ్చహజతి । క్రాగ్భోహదమథాభ్యేతికృ
కవామర్చిరౌతిచ ॥ ౧౯ ॥ విక్రోశతిశుకోరాజఞ్ఞారికావమతేతతః । చామీకరో
స్యతోయాతిమృత్యుంకారణమస్తథా ॥ ౨౦ ॥ మేహతేవానరోరాజగ్ధాయతేజీవజీ
వకః । దృష్టరోమాభవేద్భభృగ్విపువత్తస్యైవరోదితి ॥ ౨౧ ॥ హర్షమాయాతిచశిభి
వివసద్వర్సనాన్నృప । అన్నంచసవిషంరాజంశ్చైరేణచవివద్యతే ॥ ౨౨ ॥ తదాభవః
శ్చాగ్నింపక్షపద్మపిఠోపమమ్ । వ్యాపన్నరసగర్హంచచన్ద్రికాభిస్తథాయతమ్ ॥ ౨౩ ॥
వృజ్జినానాంతుశుకు-త్వంద్రవాణాంబుద్ధోద్భవః । సప్తైధవానాంద్రవ్యాణాంజా
యతేఫేనమాలితా ॥ ౨౪ ॥ సస్యరాజిశ్చతామ్రాస్యాస్త్రిలాచపయస్తథా । కోకిలా
భాచమద్యస్యతోయస్యచన్మపోత్తమ ॥ ౨౫ ॥ ధాన్యాన్సస్యతథాకృష్ణాకపిలాకోద్రవ
స్యచ । మధుశ్యామాచతత్రస్యస్త్రిలాపీతాతతైవచ ॥ ౨౬ ॥ ఘృతస్యోదకసజ్జాశాకపా
తాభాచస్తమః । హరితామాక్షికస్యాపితైలస్యచతథారుణా ॥ ౨౭ ॥ ఫలానామ
వ్యవచ్యానాంపాకఃక్షిప్రంప్రజాయతే । ప్రకోపస్త్వైవపక్వానాంమాల్యానామ్మాన
తాతథా ॥ ౨౮ ॥ మృదుతాకరినానాంస్యాస్త్రుహానాంచపిపర్యయః । సూక్ష్మా
నాంరూపదశసంతథావైవాచిరగ్ధతా ॥ ౨౯ ॥ శ్యామంమణ్డలతావైవస్త్రాణాం
చపిశేషతః । లోహానాంచమణీనాంచమలపజ్జోపదిగ్ధతా ॥ ౩౦ ॥ అనులేపనగ
ద్ధానాంమాల్యానాంచన్మపోత్తమ । విగర్హతాచపిజ్జేయావరాణాంహానతాతథా ॥ ౩౧ ॥
పీతాభాసాచపిజ్జేయాతథారాజన్తలస్యతు । దన్తకాశ్టవచశ్శ్యామాస్తమసత్వా
స్తతైవచ ॥ ౩౨ ॥ పవమాదీనిచహ్నపిపిజ్జేయాగన్మపోత్తమ । తస్మాద్రాజాసదాతి
ష్టేత్తమస్త్రాపధాంగణైః ॥ ౩౩ ॥ ఉక్తైస్సంరక్షితోరాజాప్రమాదపరివర్జకః । ప్ర
జాతరోక్తులమిహాహవశేస్తద్రక్షణాద్వృద్ధిముపైతిరాప్తమ్ ॥ ౩౪ ॥ తస్మాత్ప్ర
యత్నేనస్యస్యరథోసర్వేణకార్యరవివంశచన్ద్రి ॥ ౩౫ ॥ * *

ఇతిశ్రీమత్పురురాణేరాజధర్మేవివదిగ్ధాన్నాదిపరిక్షణోపా
యకథనంనామసప్తదశోత్తరద్విశతతమోధ్యాయః.

— శ్రీరాజకర్తవ్యస్వపుత్ర శిష్యాక్రమః-౬ —

శ్రీమద్భక్తః ॥ రాజస్మతస్యరథౌచకర్తవ్యావృథివీక్షితా । ఆచార్యశ్చ
స్యకర్తవ్యోన్యాయ క్తస్సరక్షిణిః ॥ ౧ ॥ ధర్మకామార్గశాస్త్రాణిభుక్త్యేనాంశ్చశి
క్షయేత్ । రథేచక్షురేచైనంవ్యాయామంకారయేత్సదా ॥ ౨ ॥ శిల్పానిశిక్షయేచ్చై
నంనాప్తోమిథ్యాప్రియంపదేత్ । శరీరరథౌవ్యాజేనరక్షిణోస్యనియోజయేత్ ॥ ౩ ॥
సచాస్యసక్తోదాతవ్యఃకుప్తలబ్ధావమానితైః । తథాచపనయేదేనంయథాయావసగో
చరే ॥ ౪ ॥ ఇన్ద్రియైర్నాపకృష్టేతసతాంమాగ్నాత్సుచగ్గమాత్ । గుణాధానమ
శక్యంతుయస్యకర్తంస్వభావతః ॥ ౫ ॥ బద్ధనంతస్యకర్తవ్యంగుప్తదేశేసుఖాన్విత
మ్ । అపీతకుమారంహిమలమాశుషిశ్యతే ॥ ౬ ॥ అధికారేషుసర్వేషుపీతంపని
యోజయేత్ । ఆదాస్యప్రేతతఃపశ్చత్కృమేణాభవమాన్యపి ॥ ౭ ॥ మృగయా

— శ్రీరాజ్ఞోవృద్ధసియ కర్మాశి-౬ —

పానమథౌంశ్చవృద్ధయేష్పృథివీవతః । ఏతాన్యేసేవమానాస్తువిసప్తాఃపృథివీక్షితః ॥ ౮ ॥
బహువీసరశాస్త్రాలసంఖ్యాయేషాంసవిద్యతే । దివాస్వాపంక్షితశస్త్రపిశేషేణవివృద్ధ
యేత్ ॥ ౯ ॥ వాక్పూర్వవ్యంగకర్తవ్యంక్షణ్ణపారువ్యమేవచ । పరోక్షేణద్రావత
థావృద్ధసియామహీక్షితా ॥ ౧౦ ॥ అర్థస్యకూషణంరాజాద్విప్రకారంవివృద్ధయేత్ ।
అథానాంకూషణంవైకంతథాధేషుచకూషణమ్ ॥ ౧౧ ॥ ప్రాకారాణాంసముచ్చే
దోదుగ్ధాదీనామసత్కరియా । అథానాంకూషణంప్రోక్తంవిప్రకీర్ణత్వమేవచ ॥ ౧౨ ॥
అదేశకాలేయద్దానమపాత్రేదానమేవచ । అధేషుకూషణంప్రోక్తమసత్కర్మప్ర
వర్తనమ్ ॥ ౧౩ ॥ కామఃక్రోధోమదోమానోభోహర్షస్తభైవచ । ఏతేవర్ణాః
ప్రయత్నేనసాదరంపృథివీక్షితా ॥ ౧౪ ॥ ఏతేమాంవిజయంకృత్వాకార్యోభ్యున్యజయ

— శ్రీరాజ్ఞోభృత్యాదీనాంస్వాధీనకరణాదిక్రమః-౬ —

స్తతః । కృత్యాభ్యున్యజయంరాజాపారజానపదాన్స్తయేత్ ॥ ౧౫ ॥ కృత్యాతువిజయం
తేషాంభృత్యాన్బాహ్యంస్తతోజయేత్ । బాహ్యేస్తువివిధాన్జ్ఞేయాతుల్యాభ్యున్యజ
కృత్రిమాః ॥ ౧౬ ॥ గురవస్త్రేయథాపూర్వంతేషుయత్నసరోభవేత్ । పితృప్రేతా
మహంమిత్రంసామంతంచతథారిహిః ॥ ౧౭ ॥ కృత్రిమంచమహారాజమిత్రంత్రివిధ
ముచ్యతే । తథాపిచగురుఃపూర్వంభవేత్తత్రాపిచాదృతః ॥ ౧౮ ॥ స్వాగ్య
మాత్యోజనపదోదుగ్ధంక్షణ్ణస్తభైవచ । కోశోమిత్రంచధర్మజ్ఞసప్రాణంరాజ్యముచ్య
తే ॥ ౧౯ ॥ సప్రాణస్యాపిరాజ్యస్యమూలంస్వామిప్రకీర్తితః । తన్మూలత్వాత్తథా
క్ణానాంసతురత్యుఃప్రయత్నతః ॥ ౨౦ ॥ పడగరథౌకర్తవ్యాతథాతేనప్రయత్నతః ।
అక్షేభ్యోయస్తస్తభైకోపిద్రోహంకుర్యాత్ఫలోల్బుధిః ॥ ౨౧ ॥ వధస్తస్యద్రకర్తవ్యశ్చే
సుమేవమహీక్షితా । సరాజ్ఞామృదునాభావ్యంమృదుర్నిపరిభూయతే ॥ ౨౨ ॥

నభావ్యందారుణేనాతితీక్ష్ణాదుద్విజతేజసః । కాలేష్వుదుర్యోభవతికాలేభవతిదారు
 ణః॥ ౨౩ ॥ రాజాలోకద్వయాపేక్షితస్యలోకద్వయంభవేత్ । భృత్యైస్సహమ
 హీపాలఃపరిహాసంవివక్షయేత్ ॥ ౨౪ ॥ భృత్యాఃపరిభవంతీహస్యవంహన్వవశంగత
 మ్ । వ్యసనానిచసర్వాణిభూపతిఃపరివక్షయేత్ ॥ ౨౫ ॥ లోకసద్గ్రహణాథాయకృ
 తకవ్యసనీభవేత్ । శౌణ్డీగస్యవృషేష్ఠస్యనిత్యముద్రిక్తచేదనః ॥ ౨౬ ॥ జనా
 విరాగమాయానిసదాదుస్సేవ్యభావతః । ప్రితపూర్వాభిభాషీస్యాత్సర్వవైవమ
 హీపతిః ॥ ౨౭ ॥ వధ్యేష్వపిమహాభాగభృకుటింససమాచరేత్ । భావ్యంధర్మభృ
 తాంశ్రేష్ఠస్థూలలయ్యేణభూభుజా ॥ ౨౮ ॥ స్థూలలతస్యవశగాసర్వాభవతిమేది
 నీ । అద్విష్టుసూత్రశ్చభవేత్సర్వకర్మసుపార్థివః ॥ ౨౯ ॥ దిష్టుసూత్రస్యవృషతేఃకర్మ
 హాగ్ధ్యుస్సంభవేత్ । రాగేదర్పేచమానేచద్రోహేచాపేచకర్మణి ॥ ౩౦ ॥ అప్రి
 యేచైవకర్తవ్యేద్విష్టుసూత్రఃప్రశస్యతే । రాజ్ఞాసంపుతమస్తే నిసదాభావ్యంస్పృహ
 త్తమ ॥ ౩౧ ॥ తస్యాసంపుతమస్తస్యజ్ఞేయాస్సర్వావదోధుగ్నిమ్ । కృత్యాన్యే
 వతుకార్యాణిజ్ఞాయస్తేయస్యభూపతేః ॥ ౩౨ ॥ నారభ్యానిమహాభాగతస్యస్యాద్వ
 సుధావశే । మస్త్రములంసదారాజ్యంతస్మాన్మస్త్రస్సగ్రిహీతః ॥ ౩౩ ॥ కర్త
 వ్యఃపుథివీపాలైర్మస్త్రభేదభయాశ్చదా । మస్త్రవ్రతస్సాధితోమస్త్రస్సకవత్ప్రి
 నాంసుభావహః ॥ ౩౪ ॥ మస్త్రవృద్ధలేనబహవోఽపిసప్తాఃపుథివీక్షితః । ఆకారైర్జి
 తైర్కత్యాచేప్తయాభాషితేనచ ॥ ౩౫ ॥ నేత్రవక్త్రవికారైశ్చగృహ్యతేతద్దర్శనం
 నః । నయస్యకుశలైస్తస్యవశేసర్వావనుస్థరా ॥ ౩౬ ॥ భవతీహమహీపాలేనదా
 పార్థివసప్తసా । వైకత్త్రమస్త్రయేన్నస్త్రంరాజాసబహుభిస్సహ ॥ ౩౭ ॥ నారోహేద్వి
 వమాంనావమపరిక్షితనావీకీమ్ । యేచాస్యభూమిజయినోభవేయఃపరిపథినః ॥ ౩౮ ॥
 తానానయేద్వశేభుర్వాప్తామాదిభిరుపక్రమైః । యథాసప్యత్రాత్రాశీభావఃప్రజానా
 మనపేక్షయా ॥ ౩౯ ॥ తథారాజ్ఞాప్రకర్తవ్యంస్వరాజ్యంపరిరక్షితా । మోహ
 ద్రాజాస్వరాష్ట్రంయకర్షయత్సనవేక్షయా ॥ ౪౦ ॥ సోవిరాగ్యశ్శతేరాజ్యాజ్ఞేవి
 తాచ్యసహాధవః । భృతోవతోజాతబలఃకర్మయోగ్యోయథాభవేత్ ॥ ౪౧ ॥
 తథారాష్ట్రంమహాభాగభృతంకర్మసమావహేత్ । యోరాష్ట్రంమనుగృహ్లాతిరాజ్యం
 సపరిరక్షతి ॥ ౪౨ ॥ సజ్జాతముపజీవేత్తువిద్వలేనమహాశ్చలమ్ । గృహ్యధిగణ్యంధా
 న్యంచమహీంరాజాసురక్షితామ్ ॥ ౪౩ ॥ మహతాతుప్రయత్నేనస్వరాష్ట్రస్యచ
 రక్షితా । నిత్యంస్పృశ్యఃపరేభ్యశ్చయథామాతాయథాపితా ॥ ౪౪ ॥ గోపితాని
 శుదాకుర్యాత్సంయతాన్ద్రియాణిచ । అజస్రముపయోక్తవ్యంఫలంలేభ్యస్తక్రైవ
 చ ॥ ౪౫ ॥ సర్వంకర్తేదమాయత్తంవిధానేదైవమానుషే । తయోర్దైవమచిత్త్యం
 హిపారుషేవిద్యతేక్షయా ॥ ౪౬ ॥ ఏవంమహీంపాలయతోస్యభర్తృగ్లోకా

నురాగఃపరమోభవేచ్ఛ । లోకానురాగప్రభవాహిలక్ష్యైర్లక్ష్యైవతత్త్వైవపరా
చలక్ష్యైః ॥ ౪౭ ॥ * * * * *

ఇతిశ్రీమత్స్యపురాణే రాజధర్మే రాజకర్తవ్యస్వపుత్ర శతౌత్రమాది
కథనంనామోష్ఠాదశోద్వరద్విశతతమోఽధ్యాయః.

—> శ్రితైవపురుషకారయోస్తారతమ్యవిచారః శ్రి —<

హనుః । దైవేపురుషకారేదశింజ్యాయస్తస్యప్రవీహిమే । అత్రమేసంశయో
దేవభేత్తుమర్హస్యశేవతః ॥ ౧ ॥ శ్రీమత్స్యః ॥ స్వమేనకర్మదైవాశ్శ్యంబద్ధిదేహస్త
రాజ్జితమ్ । తస్మాత్పూరుషమేవేవాశ్రేయమాహుర్నసిషిణః ॥ ౨ ॥ ప్రతికూలంతథా
దైవంపారుషేణవిహస్యతే । వ్యగ్రభావారయంతాంసన్యముష్టాశ్చాలినామ్ ॥ ౩ ॥
యేహంపూర్వకృతంకర్మసాత్వికంహనుజోత్తమ । పారుషేణవిసాతేహంకేహంచ
ద్విత్యతేఫలమ్ ॥ ౪ ॥ కర్మశాస్త్రాప్రప్యతేలోకేరాజసన్యతథాఫలమ్ । కృచ్ఛేగ్రిహ
ర్మశాద్విధితామసన్యతథాఫలమ్ ॥ ౫ ॥ పారుషేణాప్యతేరాజస్త్రితవ్యంఫలం
నైః । దైవమేవవిజాన్తస్మిన్రాజాపారుషవన్దితాః ॥ ౬ ॥ తస్మాత్త్రికాలసంయుక్తం
దైవంకుశఫలంభవేత్ । పారుషందైవసన్యత్యాకాలేఫలవిపార్థివమ్ ॥ ౭ ॥ దైవంపురు
షకారశ్చకాలశ్చహనుజోత్తమ । త్రయమేతన్నమన్యసృష్టితంసాత్వికంహమమ్ ॥ ౮ ॥
కృషిపృష్ఠీసమాయోగాప్యశ్వదైవలస్థియః । తాశ్చకాలేప్రప్యశ్వస్తేనైవాకాలేకథ
శ్చసన్ ॥ ౯ ॥ తస్మాత్సైవైవకర్తవ్యంసధర్మంపారుషంసృభిః । వివక్షానవియస్యేహపర
లోకేఫలంభుక్తిమ్ ॥ ౧౦ ॥ నాలసాఃప్రాపునవ్యధాన్నచదైవపరాయణాః ।
తస్మాత్సర్వప్రయత్నేనపిచరేద్ధర్మముత్తమమ్ ॥ ౧౧ ॥ త్యక్త్వాసాన్దైవపరా
న్నమన్యసృష్టానయంతాన్పురుషాహిలక్ష్యైః । అన్యప్యతాద్వైవమయాన్నప్రపే
ద్యత్రస్తాన్మదోధానవతాహిభావ్యమ్ ॥ ౧౨ ॥ * * * * *

ఇతిశ్రీమత్స్యపురాణే రాజధర్మే దైవపురుషకారతారతమ్యవిచారో
నామోష్ఠాదశత్యుద్వరద్విశతతమోఽధ్యాయః.

—> శ్రిసామోపాయవిచారః శ్రి —<

హనుః ॥ ఉపాయాశ్చేనమాచక్ష్యసామపూర్వాన్తహామ్యతే । లక్షణంచత
థాతేహంప్రయోగంచనురోత్తమ ॥ ౧ ॥ మత్స్యః ॥ సామభేదస్తథాదానందజ్ఞాన్
మనుజోత్తమ । ఉపేతాచతథామాయాశ్చజాలంచపార్థివమ్ ॥ ౨ ॥ ప్రయోగాః
కథితాస్సప్రత్యక్షేనికదశశ్చ ॥ ద్వివిధంకథితంసామతథ్యంచాతథ్యమేవచ ॥ ౩ ॥

భయజగరః ॥ ౧౪ ॥ * నజ్జాతరనుగృహ్లాతిసజ్జాతిర్దన్ధమిచ్ఛతి | జ్ఞాతిభిర్భేదనీయా
స్యానిరవపదైసపాధివైః ॥ ౧౫ ॥ భిన్నాహిత్యైరిపవఃప్రభూతాస్త్వేనసైవే
సనిహస్తమాజౌ | సుసంహతానాంహితతస్తుభేదః కార్యోరపూణాంసయశాస్త్ర
విద్విః ॥ ౧౬ ॥ * * * * *

శ్రీమత్స్యపురాణే రాజధర్మే భేదోపాయకథనంనామ
ఏకవింశత్యుత్తర ద్విశతతమోధ్యాయః.

— శ్రిదానోపాయవిచారః ౩: —

శ్రీమత్స్యః ॥ సర్వేషామపుపాయానాందానంశ్రేష్ఠతమంమహత్ | స
దత్తేనేమాభవతిదానేనోభయలోకజిత్ ॥ ౧ ॥ సహస్తిరాజద్వానేనవశగోయోనజ
యతే | దానేనవశగాదేవభవప్రహసదాన్యజామ్ ॥ ౨ ॥ దానమేవోపజీవ
ప్రజాస్సర్వాన్యపాద్యమ | ప్రియోహిదానవాన్లోకేనర్వస్యైవోపజాయతే ॥ ౩ ॥
దానవానవిరేణైవతథారాజాపరాజయేత్ | దానవానేవశక్నోతిసంహతాన్భృ
తుంపరా ॥ ౪ ॥ యద్యప్యభేద్యాగమ్భిరాఃపురుషాస్సగరోపమాః | నగృహ్లాన్వి
థాప్యేతేజాయస్తేపక్షపాతినః ॥ ౫ ॥ అన్యత్రాపికృతందానంకరోత్యన్యాన్యథా
శ్రే | ఉపాయేభ్యఃప్రళంసన్విదానంశ్రేష్ఠతమంజనాః ॥ ౬ ॥ దానంశ్రేయస్కర
పుంసాందానంశ్రేష్ఠతమంపరమ్ | దానవానేవలోకేషుయత్సేనధ్రియతేనదా ॥ ౭ ॥
నకేవలందానపరాజయన్విభూలోకమేకంపురుషప్రవీరాః | జయన్తితేరాజసురేష్ట
లోకంసుదుర్జయంయోవిబుధాధివాసః ॥ ౮ ॥ * * *

శ్రీమత్స్యపురాణే రాజధర్మే దానోపాయకథనం
నామద్వా వింశత్యుత్తరద్వి శతతమోధ్యాయః.

— శ్రిదానోపాయవిచారః ౩: —

శ్రీమత్స్యః ॥ నశక్యాయేవశీకర్తృముపాయత్రితయేనరు | దక్షేనతాన్యశీః
ర్యాద్దక్షోవావశక్యన్యజామ్ ॥ ౧ ॥ సహ్యక్ప్రియసంతస్యతథాకార్యంమహీ
షీతా | ధర్మశాస్త్రానిసారేణససహయేనధీమతా ॥ ౨ ॥ తస్యసహ్యక్ప్రియస
యథాకార్యంమహీషీతా | వానప్రస్థాంశ్చధర్మజ్ఞాన్నిర్మామాన్నిష్కరిగ్రహా ॥ ౩ ॥
స్వదేశేపరదేశేవాధర్మశాస్త్రవిశారదాః | సమీత్యప్రణయేద్దక్షంసర్వందక్షేప్ర
ప్రీతమ్ ॥ ౪ ॥ ఆశ్రమీయదివావర్ణిపూజ్యోవాధగురుర్గ్రహా | నాదక్ష్యోనామర
క్షోస్తిస్వధర్మేయోనతిష్ఠతి ॥ ౫ ॥ అదక్ష్యాద్దక్షయన్రాజాదక్ష్యాంశ్చైవపాపక
రః ॥ ౬ ॥

* నజ్జాతరనుగృహ్లాతిసజ్జాతిర్దన్ధమిచ్ఛతి.

యః। ఇహరాజ్యపరిభ్రష్టోనరకంప్రతిపద్యతే ॥ ౬ ॥ తస్మాద్రాజ్ఞానసేనధర్మశా
స్త్రాసుసారతః । దణ్డప్రణయనంకార్యం లోకానుగ్రహకావ్యయా ॥ ౭ ॥ యత్ర
శ్యామోలోహితాక్షోదణ్డశ్చరతినిగ్భయః । ప్రజాస్తత్రసముహ్యన్తినేతాచేత్సాధు
వశ్యతి ॥ ౮ ॥ బాలవృద్ధాతురయతిద్విజస్త్రీవిధవాయతః । మాత్యున్యాయేనవర్తే
రస్యదిదణ్డంసపాతయేత్ ॥ ౯ ॥ దేవదైత్యోరగ్గణాస్సర్వేభూతపత్రతః । ఉత్తా
మయేయర్కగ్యాదాయదిదణ్డంసపాతయేత్ ॥ ౧౦ ॥ ఏషబ్రహ్మభిశాపేషుసర్వ
ప్రహరణేషుచ । సర్వవిక్రమకోపేషువ్యవసాయేచలితతి ॥ ౧౧ ॥ పూజ్యస్తేదణ్డనో
దేవైర్షుపూజ్యస్తేత్సదణ్డనః । నబ్రహ్మణంవిధాతారంసపూషార్యమణావపి ॥ ౧౨ ॥
యజస్తేమానవాఃకేచిత్పశ్చాన్తసర్వకర్మసు । రుద్రమగ్నించశక్రంచసూర్యాచ
స్త్రీసుసౌతథా ॥ ౧౩ ॥ విష్ణుంచేవగణాశ్చన్యస్తణ్డనఃపూజయన్తిహి । దణ్డశ్చ
స్త్రీప్రజాస్సర్వాదణ్డపవహిరతుతి ॥ ౧౪ ॥ దణ్డస్సప్రేషుజాగర్దిదణ్డంధర్మంచదుర్బుధాః
రాజదణ్డభయాదేవపాపాఃపాపంసకుర్వతే ॥ ౧౫ ॥ యమదణ్డభయాదేకేపరస్పర
భయావపిఏవంసాంసిద్ధికోలోకేసర్వందణ్డేప్రతిష్ఠితమ్ ॥ ౧౬ ॥ అన్తేతపసిమజ్జేయ
ర్యదిదణ్డంసపాతయేత్ । యస్మాద్దణ్డోదమయతిమర్మదాస్తమయత్యపి ॥ ౧౭ ॥ ద
మనాదణ్డనాచైవతస్మాద్దణ్డంచదుర్బుధాః । దణ్డస్యభీతైస్త్రీదతైస్సమేతైర్భాగో
ధృతశ్శూలధరస్యజ్జే ॥ ౧౮ ॥ చక్రఃకుమారంధ్వజసివతంచవరంశిశూనాంచభయా
ద్బలఘ్నమ్ ॥ ౧౮౪ ॥ * * * * *

ఇతిశ్రీమత్యుపురాణే రాజధర్మే దణ్డోపాయకథనంనామ

త్రయోవింశత్యుత్తరద్విశతతమోధ్యాయః.

—❧ రాజ్ఞోదణ్డోపాయస్యావశ్యకర్తవ్యతా. ౨ —

శ్రీమత్యుః । దణ్డప్రణయనాథాయరాజాస్మప్తస్త్వయమ్మువా । దేవభాగా
నుపాదాయసర్వభూతాదిగుప్తయే ॥ ౧ ॥ తేజసాయదముంకశ్చిన్తైవవశోక్షిపీక్షి
తుమ్ । తదాభవతిలోకేమహారాజాభాసురవత్ప్రభుః ॥ ౨ ॥ యదాస్యదర్శనేలోకః
ప్రసాదముపగచ్ఛతి । నయనానందకారిత్యాత్మదాభవతిచన్ద్రమాః ॥ ౩ ॥ యథాయ
మఃపియేద్వేష్యేప్రాప్తేకాలేప్రయచ్ఛతి । తథారాజ్ఞావిధాతవ్యాఃప్రజాస్తణ్డియమ
వ్రతమ్ ॥ ౪ ॥ పరుణేనయథాపాతైర్బృథపవప్రవృత్తతే । తథాపాపాన్నిగృహ్ణాయా
ద్యుత్రితమేతద్దివారుణమ్ ॥ ౫ ॥ పరిపూర్ణంయథావస్త్రీంధృప్తాహృత్యన్తిమానవాః
తథాప్రకృతయోయస్త్విన్దచన్ద్రప్రతిమోన్యపః ॥ ౬ ॥ ప్రతాపయుక్తస్తేజస్వీనత్యం
స్యాత్సర్వకర్మసు । దుష్టసామస్త్రహింసేషురాజాగ్నియవ్రతేభీతః ॥ ౭ ॥ తథాస
ర్వాణిభూతానిభగ్గితఃపార్థివంచ్రతమ్ । ఇన్ద్రస్యాగ్రాస్యవాతస్యయమస్యపరు
ణస్యచ ॥ ౮ ॥ చన్ద్రస్యాగ్నేపృథివ్యాశ్చతేజోవ్రతంస్యవశ్యరేత్ । వార్షికాంశ్చకు

లోమాపాస్యభేష్టోన్మ్యభవత్సతి ॥ ౯ ॥ తథాభివర్జేత్స్వంతరాజ్యంకామమిన్ద్రీయతం
స్మృతమ్ । అష్టోమాపాస్యథాదిత్యస్తోయంహరతిరత్నిభిః ॥ ౧౦ ॥ తథాహరేత్కారం
రాష్ట్రాన్నిత్యమరగవ్రతంహితత్ । ప్రవిశ్యసర్వభూతానియథావరతిమారుతః ॥ ౧౧ ॥
తథాచారైఃప్రవేష్టవ్యంవ్రతమేతద్ధిమారుతమ్ ॥ ౧౧౪ ॥ * * *

శ్రీమత్స పురాణే రాజధర్మే దక్షాపాయవిచారేరాజ్యస్ఫుర్వదేవతాస్య
రూపకథనంనామ చతుర్వింశత్యుత్తరద్వి శతతమోధ్యాయః.

— శ్లోస్త్రీయాదాదక్షాః. ౧ —

శ్రీమత్సవ్యః ॥ నిత్యేష్యస్యసమంమూల్యందణ్డోనిత్యేవభుక్తథా । వస్త్రాద్విక
సమస్తస్యతదాధర్మీనహీయతే ॥ ౧ ॥ యోనిత్యేవంసార్వయతియశ్చనిత్యేష్యయా
చతే । తావుభౌచోరవచ్చాస్యాదాప్యోవాద్విగుణంధనమ్ ॥ ౨ ॥ ఉపథాభిశ్చయః
కశ్చిత్పరద్రవ్యంహరేన్నరః । ససహాయస్సుహస్తవ్యఃప్రథామంవివిధైర్వదైః ॥ ౩ ॥
యోయాదతంసమాదాయనతద్దద్యాద్యథాక్రమమ్ । సనిగ్రహ్యబలాద్దాప్యోదణ్డోన్మ
వాపూర్వసాహసమ్ ॥ ౪ ॥ అజ్ఞానాద్యదివాకుర్యాత్పరద్రవ్యస్యవిక్రయమ్ । నిర్దో
షోజ్ఞానపూర్వంతుచోరవద్దధమర్హతి ॥ ౫ ॥ మూల్యమాదాయయోవిద్యాంశిష్యే
భ్యోనప్రయచ్ఛతి । దణ్డ్యస్సమూల్యంసకలంధర్మజ్ఞేనమహీక్షితా ॥ ౬ ॥ ద్విజభో
జ్యేతుసమ్మాప్తేప్రతివేత్సనుభోజయన్ । పిరణ్యమావకందణ్డ్యఃపాపేనాస్తివ్య
తిక్రమః ॥ ౭ ॥ ఆమర్త్రితోద్విజోయస్తువర్తమానశ్చస్వేగృహే । నిమగ్నరణంసగ
చ్ఛేద్యస్సదాప్యోఽప్తశతందమమ్ ॥ ౮ ॥ ప్రతిశ్రుత్యాప్రదాతారంసువర్ణందణ్డయేన్నృ
పః । భృత్యశ్చజ్ఞాంసకుర్యాద్దోషదర్పితగర్హయథోదితం ॥ ౯ ॥ సదణ్డ్యఃకృష్టలా
స్యహ్నేనదేయంచాస్యవేతనమ్ । సజ్జగ్రహీతంసదద్యాద్యఃకాలేవేతనమేవచ ॥ ౧౦ ॥
అకాలేతుత్యజేన్నత్యందణ్డ్యస్సాన్యచ్ఛతమేవచ । యోగ్రామదేశసస్యానాన్య
త్వాచైవసుసంవిదమ్ ॥ ౧౧ ॥ విసంవదేన్నరోలోభాంతంరాష్ట్రాద్విప్రవాసయే
త్ । క్రిత్వాపిక్రియవాకిభ్యేత్పశ్యాత్సనుశయోభవేత్ ॥ ౧౨ ॥ సోస్తతర్థశాహ
త్రత్సన్యందద్యాచైవవాదితవా । పరేణతుదశాహస్యసదద్యానైవదాపయే
త్ ॥ ౧౩ ॥ ఆదదన్వదదంజైవరరాజ్ఞాదణ్డ్యశ్చతాపజిత్ । యస్తుదోషవతింకన్యా
మనాభ్యాయప్రయచ్ఛతి ॥ ౧౪ ॥ తస్యకుర్యాన్నృపోదణ్డంస్వయంవణ్ణవతింపశాన్ ।
అకన్యైవేతియఃకన్యాంబ్రాయాద్దోషేణమానవః ॥ ౧౫ ॥ సశతంప్రాప్నూయాద్ద
ణ్డంతస్యాదోషమదర్శయన్ । యస్త్యన్యాందర్శయత్వాన్యామోఢుకన్యాంప్రయ
చ్ఛతి ॥ ౧౬ ॥ ఉత్తమంతస్యకురీయతరాజాదణ్డంతుసాహసమ్ । వరోదోషంసమా
చ్ఛాద్యయింకన్యాంవరయేదిహ ॥ ౧౭ ॥ దత్తావ్యదత్తాసాతస్యరాజ్ఞాదణ్డ్యశ్చతదన్వ

యమ్ । ప్రదాయకన్యాంయోస్య ప్రైపునస్తాంసమ్ప్రియోజయేత్ ॥ ౧౮ ॥ దక్షః
 కార్యోనరేష్టే గృహస్యాప్యత్రమసాహసః । తత్ప్రకారేణవాచాయక్తంపుణ్యమ
 సంశయమ్ ॥ ౧౯ ॥ బుద్ధోహ్యస్యత్రవిక్రేతావల్భతందణ్డమర్హతి । దుహితృశ్శుక్ల
 విక్రేతాసత్యంకారాత్తుసన్యజేత్ ॥ ౨౦ ॥ ద్విగుణందణ్డయేదేనమిథర్వోవ్యవస్థితః ।
 మూలైక్యదేశందత్వాతుయదిక్రేతాధనంశ్యజేత్ ॥ ౨౧ ॥ సదణ్డోవధ్యమందణ్డం
 తస్యపణ్యస్యమోక్షణమ్ । దుహ్యధేనుంచయఃపాలోగృహీత్వాభక్తవేతనమ్ ॥ ౨౨ ॥
 సతుదణ్డ్యశ్శతంరాజ్ఞానువర్ణంచాప్యరక్షితా । దణ్డందత్వాతువిరమేత్సామితఃకృ
 తరక్షణః ॥ ౨౩ ॥ బద్ధఃకాన్తాయపైఃపాశైస్తస్యకర్మకరోభవేత్ । ధనుశ్శతపరీణా
 బహుగ్రామస్యచనమస్తతః ॥ ౨౪ ॥ ద్విగుణంతిగుణంచాపినగరస్యతుకల్పయేత్ ।
 వృత్తింతత్రప్రకుర్వితయాముష్టోనావలోకయేత్ ॥ ౨౫ ॥ ఛిద్రంవాచారయేత్సర్వం
 శ్వసూకరముఖానుగమ్ । యత్రాపరివృతంధాన్యంవిహింస్యఃపశవోయది ॥ ౨౬ ॥
 సతత్రకారయేద్దణ్డంనృపకఃపశురక్షితే । అనర్థశాహాగ్దాంసూతాంవృవందేవశుం
 తథా ॥ ౨౭ ॥ ఛిద్రంవాచారయేత్సర్వంసదణ్డ్యామనురబ్రవీత్ । అతోన్యథావి
 నష్టస్యదశాంశందణ్డమర్హతి ॥ ౨౮ ॥ పాల్యస్యపాలకస్వామీవినాశేక్షత్రియస్యతు ।
 భక్షయిత్వోపవిష్టప్తద్విగుణందణ్డమర్హతి ॥ ౨౯ ॥ విశందణ్డ్యాద్దశగుణంవినాశేక్షత్రి
 యస్యతు । గృహంతటాకమారామంత్రైత్రంవాపినమాహరణ ॥ ౩౦ ॥ శతావ
 జ్ఞదణ్డస్యాదజ్ఞానాద్విశతోదమః । సీమాబద్ధసకాలేతుసీమాన్తంయోహికారయే
 త్ ॥ ౩౧ ॥ తేహంసంజ్ఞాందదానస్త్రజహ్వచ్ఛేదనమాఘ్నయాత్ । అశ్చేనామపియో
 దద్యాత్సంవిదంచాధిగచ్ఛతి ॥ ౩౨ ॥ ఉత్తమంసాహసందణ్డ్యితిస్వామ్యమ్భవోఽ

—అకార్యకారిబ్రాహ్మణాదీనాంప్రాయశ్చిత్తరూపదణ్డవిధిః—

బ్రవీత్ । వణ్ణానామానుపూర్వేగృహత్రయాణామవిశేషతః ॥ ౩౩ ॥ అకార్యకారిణ
 సుర్వాన్పాన్యశ్చిత్తానికారయేత్ । అసత్యేనప్రమాప్యస్త్రీంశూద్రహత్యావ్రతంచ
 రేత్ ॥ ౩౪ ॥ దానేనచధనేనైకంసర్వాదీనామశక్కువణ్ । ప్రతైకంసచరేత్కృచ్ఛం
 ద్విజఃపాపాపనుస్తయే ॥ ౩౫ ॥ ఫలదానాంచవృక్షాణాంఫేదనేజప్యవృచ్ఛతమ్ ।
 గుల్మపల్లీలతానాంచపుష్పితానాంచవీరుధామ్ ॥ ౩౬ ॥ అస్థిమతాంచసత్వానాం
 సహస్రస్యప్రమావణే । పూర్ణేవానస్యవస్థాతుంశూద్రహత్యావ్రతంచరేత్ ॥ ౩౭ ॥
 కించిద్దేయంచవిప్రాయదద్యాదస్థమతాంవధే । అసంఖ్యాంనైవహింసాయాంప్రాణా
 యామైర్విశుద్ధ్యతి ॥ ౩౮ ॥ అన్యాదిజానాంసత్వానాంసనజానాంచసర్వశః । ఫ
 లపుష్పేద్భవానాంచఘృతప్రాశోవిశోధనమ్ ॥ ౩౯ ॥ కృష్ణానామోషధీనాంచజా
 తానాంచస్వయంవనే । వృధాచ్ఛేదేనగచ్ఛేతదిసమేకంవయోవ్రతః ॥ ౪౦ ॥ ఏ
 తైర్వైదైరపోహ్యంస్యాదేనోహింసాసముద్భవమ్ । స్త్రీయకర్తృసహర్తృణాంవ్రతా

నాంశ్రూయతాంవిధిః ॥ ౪౧ ॥ ధాన్యాన్నధనచార్యాణిక్వత్వాకామంద్విజోత్తమః॥
స్వజాతీయగృహదేవకృచ్ఛాగ్ధేనవిశుద్ధతి ॥ ౪౨ ॥ మనుష్యాణాంతుహరణేస్త్రీ
ణాంక్షేత్రకృపాస్యచ । కూపవాపీజలానాంతుశుద్ధిశ్చస్త్రీయణంస్తృతమ్ ॥ ౪౩ ॥
ద్రవ్యాణామల్పసారాణాంస్త్రీయంకృత్వాస్యవేత్తనః । చరేత్సన్తపనంకృచ్ఛగ్రిత
ద్వదాశ్చవిశుద్ధయే ॥ ౪౪ ॥ భక్ష్యభోజ్యాపహరణేయాశశయ్యాసనస్యచ । పు
ష్పమూలఫలానాంచపశ్చగవ్యంవిశోధనమ్ ॥ ౪౫ ॥ తృణకాత్వమమాణాంతుశుమా
న్నస్యగుడస్యచ । చేలచర్మామిషాణాంతుత్తిరాత్రంస్యాదభోజనమ్ ॥ ౪౬ ॥ మణి
ముక్తావరాళానాంస్వర్ణస్యరజతస్యచ । అయఃకాంస్యోపలానాంచద్వాదశోహం
కణాన్నభుక్ ॥ ౪౭ ॥ కారాపసకీలవణ్ణానాంద్విశేషైకశఫస్యచ । పక్షిగన్ధావధీనాం
చరజ్వాతైచ్చచత్రహంపయః ॥ ౪౮ ॥ ఏతైర్వృత్తిరహంహ విపాపంస్త్రీయకృతంబు

— శ్లోకగమ్యాగమనేప్రాయశ్చిత్తరూపపణ్డవిధిః ౩ —

ధః । అగమ్యాగమనీయంతువ్రతైరేభిరహంహదేత్ ॥ ౪౯ ॥ గురుతల్పవ్రతంకుర్యా
ద్రేతోముక్త్యాస్వయోనిషు । †శివ్యపుత్రస్యపత్నీషుకుమారీషువ్యవృజాసుచ ॥ ౫౦ ॥
పితృవృన్తీయభగినీంస్వనీయాంమాతురేవచ । మాతృశ్చభార్యభార్యాయాంక
త్వాచాహ్వానియణంచరేత్ ॥ ౫౧ ॥ ఏతాస్త్రీసత్త్విభార్యార్థేవోపకర్షేత్తుబుద్ధిమాణ ।
జ్ఞాతీశ్చమాతులేయాస్తేపతాహ్యుపయన్తిచేత్ ॥ ౫౨ ॥ అమానుషీషుపురుషోఽ
దకార్యాయామయోనిషు । రేతస్సత్త్విజలేనైవకృచ్ఛగ్రింసాన్తపనంచరేత్ ॥ ౫౩ ॥
మైథునంచసమాలోక్యపుంసియోషితివాద్విజః । గోయానేపుద్గివానైవసవాసా
జలమావిశేత్ ॥ ౫౪ ॥ చణ్డాలాన్త్యస్త్రీయంకత్వాభుక్త్వాచప్రతిగృహ్యచ । పతత్య
జ్ఞానతోవిప్రోజ్ఞానాత్సన్యంతుగచ్ఛతి ॥ ౫౫ ॥ విషమస్తాం(స్త్రీ)యంభర్తాఃకరుధ్యా
దేకవేత్తని । యత్పుంసఃపరదారేషుతస్మైనాంచారయేద్వగ్రితమ్ ॥ ౫౬ ॥ సాచే
త్పునఃప్రమష్యేత్తనద్యశేవోపనుప్రితా । చరేచ్ఛాస్త్రీయణంచైవతత్తస్యాఃపావనం
స్తృతమ్ ॥ ౫౭ ॥ యఃకరోత్యేకరాత్రేణవృతలీసేవనంద్విజః । తదేకభుక్షపేన్ని
త్యంత్రిభిర్వైర్వైర్వ్యపోహతి ॥ ౫౮ ॥ ఏషాపాపకృతాముక్తాచతుర్ణామపిపక్వాతిః ।

— శ్లోపతితనంసర్గేప్రాయశ్చిత్తరూపపణ్డవిధిఃఘటస్ఫటివిధిశ్చ ౩ —

పతిత్రైపుష్పగ్రియూక్తానామిహాంశ్యణుతగ్మృతమ్ ॥ ౫౯ ॥ సంవత్సరేణవ్రతపతి
లేనసమాచరణ । యాజనాధ్యాపనాధ్యానాదనుయానాశనాసనాత్ ॥ ౬౦ ॥
యోయేనపతిలేనైషాంసంసర్గంయాతిమానవః । సతప్రోవవ్రతంకుర్యాత్తత్సంసర్గవి
శుద్ధయే ॥ ౬౧ ॥ పతితస్యోదకంకార్యంసపిణ్డైర్బాధవైస్సువా । నిద్రితేనానిసాయా

శ్లోకాతిగ్రుహసన్నిహృతా ॥ ౬౦ ॥ దాసీఘటమపాంపూర్ణంపర్యస్యేత్ప్రేరథవత్స
దా । అపూర్ణాత్రంసపిష్టానామాశౌచంబాధవైస్సహ ॥ ౬౩ ॥ నివర్తయేరంప్ర
స్మాత్తుసమ్భవణసహసనమ్ । దాయాదస్యప్రమాణంచయాత్రామేవంచలోకి
మ్ ॥ ౬౪ ॥ జ్యేష్ఠకార్యంఽపత్రేతజ్యేష్ఠలభ్యంచయత్పునః । జ్యేష్ఠాంశంప్రాపుయా
చ్చాస్యపాపీయాన్గుణతోపివా ॥ ౬౫ ॥ స్థాపితాంచాపిమర్యాదాయేభిష్టుఃపా
పకర్తిణః । సర్వేపృథ్వద్దణ్వీయా రాజ్ఞాప్రథమసాహసమ్ ॥ ౬౬ ॥ శతంబ్రాహ్మణమా
క్రశ్యక్షుత్రియోదణ్డమర్హతి । వైశ్యస్తుద్విశతంరాజభ్యాద్విద్రువధమర్హతి ॥ ౬౭ ॥
పశ్చాత్తద్భాగ్యైర్హృదోదణ్డ్యైశ్చత్రియస్యాభిశంసనే । వైశ్యస్తుసార్ధపశ్చాత్తద్భాగ్యైర్హృ
ద్వాదశకోదమః ॥ ౬౮ ॥ క్షత్రియస్యాపున్నయాద్వైశ్యస్సాహసంపునరేవచ । శూ
ద్రఃక్షత్రియమాక్రశ్యజిహ్వచ్ఛేదనమాపున్నయాత్ ॥ ౬౯ ॥ పశ్చాత్తత్క్షత్రియోదణ్డ్య
స్తథావైశ్యభిశంసనే । శూద్రదేవైర్హృదపశ్చాత్తథాధర్మసహాయితే ॥ ౭౦ ॥
వైశ్యస్యాక్రొశనేదణ్డ్యశ్శూద్రశ్చైత్రమసాహసమ్ । శూద్రాక్రొశేతథావైశ్యశ్చ
తార్థదణ్డమర్హతి ॥ ౭౧ ॥ సవగ్దాక్రొశనేదణ్డ్యస్తథాద్వాదశకంస్మృతమ్ । వాదే
వ్యవచనీయేమతదేవద్విగుణంభవేత్ ॥ ౭౨ ॥ ఏకజాతిద్విజాతించదారుణంయా
క్షిపేవచ్ఛవి । జిహ్వయాఃప్రాపున్నయాచ్ఛేదంజన్మస్యఃప్రథమోహిసః ॥ ౭౩ ॥
నామజాతిగృహంతేహమభిక్రోహేణకుర్వతః । నిత్యేహ్యైర్హృదయశ్శుక్లార్హ్య
లవాన్సేవశాన్లుశః ॥ ౭౪ ॥ ధర్మేపదేశంశూద్రస్తుద్విజానామభికుర్వతః । తప్త
మాసేచయేత్తైలంపత్తేగ్రీత్రేతపాద్ధిసః ॥ ౭౫ ॥ శ్రుతిందేశంచజాతించకర్మశా
రీరమేవచ । వితథంచబ్రువన్దణ్డ్యైరాజాద్విగుణసాహసమ్ ॥ ౭౬ ॥ యస్తుచారక
సంయుక్తఃక్షిపేద్వగ్దాప్రరంసరః । ఉత్తమంసాహసంతస్మిన్దణ్డ్యఃపాత్యేయథాక్ర
మమ్ ॥ ౭౭ ॥ రాజ్ఞోపవేశనియమంవితథంయాచివైమిళః । సర్వేద్విగుణదణ్డ్యాస్తే
విప్రలమ్భాన్సృప్తవస్యతు ॥ ౭౮ ॥ ప్రీత్యామయాస్యాభిహితంప్రమాదేనాథవావదేత్ ।
భూయోనవైవంపత్యౌమిసతుదణ్డ్యాగ్ధభాగ్యవేత్ ॥ ౭౯ ॥ కాణంవాప్యథవాభిజ్ఞమ
న్ధంచాపితథావిధమ్ । తతైవాపిబ్రువన్దాహ్యోదణ్డంకాదావణంధనమ్ ॥ ౮౦ ॥ మార
రంపితరంజ్యేష్ఠంభాగ్రితరంశ్వశురంగురుమ్ । ఆక్రొశయన్ముతందణ్డ్యఃపథానంచార్థ
యస్తురీః ॥ ౮౧ ॥ గురుపర్జ్యంతుమాగ్ధార్హ్యంయోహిమార్గంసయచ్ఛతి । సదావ్యఃకృ
ష్ణలంరాజ్ఞస్తస్యపాపస్యశాస్త్రయే ॥ ౮౨ ॥ ఏకజాతిద్విజాతించయేనాక్షేవాపరా
ధున్నయాత్ । తదేవచేదయేత్తస్యక్షిప్రమేవావిచారయన్ ॥ ౮౩ ॥ అపశ్శీవతో
దర్పాన్ద్రావోహోఽభేదయేన్నృప । అవమూత్రయతోమేద్రమవశబ్దయతోగుడమ్ ॥ ౮౪ ॥
సహసనమభిప్రేపురుతగ్రాప్తస్యావకృప్తజః । కట్యాంక్యతాజోనిర్వాస్యస్సనిచం
వాప్యస్యకర్తయేత్ ॥ ౮౫ ॥ కేశేషుగృహ్మణ్యతోహస్తంభేదయేదవిచారయన్ । పాద
యోర్వాసికాయాంపగ్నీవాయాంపుషణేషుచ ॥ ౮౬ ॥ త్వగ్గృధకశ్మరందణ్డ్యో

లోహితస్యచదర్శకః । మాంసభేదాచవణ్ణిహానిర్నిర్వాప్యస్త్యస్త్యభేదకః ॥ ౮౭ ॥
 అర్థభాగ్గకరస్యాజంతదేవావహారేస్సవః । దణ్డపారువ్యక్తదణ్డ్యేసముత్థానవ్యయం
 తథా ॥ ౮౮ ॥ అర్థపాదకరఃకార్యోగోగజాశోష్ట్రగ్రహతకః । వశుత్యుద్రవ్యగా
 కాంబహింసాయాంద్విగుణోదమః ॥ ౮౯ ॥ పక్ష్యాశచ్చభవేదణ్డ్యస్త్యైవమ్యగప
 క్షిమ ॥ క్రిమికీటేషుదణ్డ్యస్సాన్యద్రజతస్యచమాషకమ్ ॥ ౯౦ ॥ తస్యానుహవంమా
 ల్యంచప్రదద్యాత్సాన్యమితథాస్వస్వామికానాంసకలంశేషాకాండమమేవచ ॥ ౯౧ ॥
 వృక్షంతుసఫలంభిత్వాసువర్ణందణ్డమర్హతి । ద్విగుణందణ్డయేవైచ్చనంపథిసీమిలలా
 శయే ॥ ౯౨ ॥ ఛేదనాదఫలస్యాపిమధ్యమంసాహసంస్త్రితమ్ । గుల్మవల్లిలతానాం
 చసువర్ణస్యచమాషకమ్ ॥ ౯౩ ॥ వృథాచ్ఛేదీత్యుపస్యాపిదణ్డ్యఃకాన్వాపణంభవేత్ ।
 త్రిభాగంశృష్టలాదణ్డ్యఃప్రాణినస్తాడనేతథా ॥ ౯౪ ॥ దేశకాలానుకూపేణమూల్యం
 రాజాద్రుమాదిషు । తత్సాన్యమితథాదద్యాదణ్డముక్తంతుపార్థివ ॥ ౯౫ ॥ య
 త్రాతివర్తతేయ్యగ్వంవైగుణ్యాత్సాన్యజిగ్ర్యతు । తత్సాన్యమిభవేదణ్డ్యేనాత్తశ్చే
 త్సాన్యజిగ్ర్యభవేత్ ॥ ౯౬ ॥ ప్రాజశ్చభవేదాప్తఃప్రాజకోదణ్డమర్హతి । నాస్తిద
 ణ్డశ్చతస్యాపితథావైహేతుకల్పకః ॥ ౯౭ ॥ ద్రవ్యాణియోహారేద్యస్యఅజ్ఞానాజ్ఞా
 నతోపివా । సతస్యోత్పాదయేత్తుష్టింరాజ్ఞోదద్యాత్తతోదమమ్ ॥ ౯౮ ॥ యస్తర
 జ్ఞాంఘటంకూపార్థరేషిద్వ్యాచ్చతాంప్రపామ్ । సదణ్డంప్రాపుయాన్వాపంతచ్చస
 మ్మృతిపాదయేత్ ॥ ౯౯ ॥ ధాన్యందశభ్యఃకుష్మేభ్యోవారతోభ్యధికవధః । శే
 షేషేష్యేకాదశగుణంతస్యదణ్డంప్రకల్పయేత్ ॥ ౧౦౦ ॥ తథాభిత్వోన్నపానానాం
 సతథాప్యధికేవధః । సువర్ణరజతాదీనాముత్తమానాంచవాససామ్ ॥ ౧౦౧ ॥ పురు
 షాణాంకులీనానాంనారీణాంచవిశేషతః । మహాపశూనాంహరణేశస్త్రాణామాష
 థస్యచ ॥ ౧౦౨ ॥ ముఖ్యానాంచైవరత్నానాంహరణేవధమర్హతి । దధ్నుఃక్షీరస్యత
 క్రస్యపానీయస్యరసస్యచ ॥ ౧౦౩ ॥ వేణువైదశభాణ్డానాంలవణానాంతతైవచ ।
 మృణ్మయానాంచసర్వేషాంమృదోభస్ససవచ ॥ ౧౦౪ ॥ కాలమాసాద్యకార్యంచ
 రాజాదణ్డంప్రకల్పయేత్ । గోషుబ్రాహ్మణసంస్థాసుమహిషీషుతతైవచ ॥ ౧౦౫ ॥
 అశ్వాపవారకశ్చైవసద్యఃకార్యోర్ధపాదకః । సూత్రకార్పాసకిణ్వానాంగోమయ
 స్యగుడస్యచ ॥ ౧౦౬ ॥ మత్స్యానాంపక్షికాంచైవతైలస్యచఘృతస్యచ । మాం
 సస్యకుఢనశ్చైవయావాన్యస్త్యస్యసమ్మవః ॥ ౧౦౭ ॥ అస్యేషాంలవణాదీనాంమద్యా
 నామోదసస్యచ । పక్ష్యాన్నానాంచసర్వేషాంతన్మూల్యాద్విగుణోదమః ॥ ౧౦౮ ॥
 పుష్పేషుహరితేథాస్యేగుల్మవల్లిలతాసుచ । అన్నేషుపరిపూర్ణేషుదణ్డస్యాన్యేషుమా
 షకమ్ ॥ ౧౦౯ ॥ పరిపూర్ణేషుధాన్యేషుశకమూలభలేషుచ । శరస్వయేశతందణ్డ్య
 స్సాన్యయేద్వితంతమః ॥ ౧౧౦ ॥ యేనయేనయాథాజ్ఞేనస్తేవోన్యేషువిశేష్తతే ।

తత్తదేవహరేత్తస్యప్రత్యాదేశాయపాధివః ॥ ౧౧౧ ॥ ద్విజోఽధ్యగఃక్షీణ్యుర్ని
ద్వావిక్షూద్యేచమూలకే । త్రపుసోర్వాదుకాదౌచతావన్నాత్రంఫలేషుచ ॥ ౧౧౨ ॥
యథాచసర్వధాన్యానాంముష్టిగ్రాహేణపాధివ । తాకేతాకప్రమాణేనగృహ్యమా
ణేనమమ్యతి ॥ ౧౧౩ ॥ వాసస్థ్యంమూలఫలందార్యగ్నృథంతతైవచ । తృణంగో
భ్యవహారార్థమస్త్రీయంమనురబ్రవీత్ ॥ ౧౧౪ ॥ అదేవవాటికాపుష్పందేవతార్థంత
తైవచ । ఆదదానఃపర్యేత్రాన్నదణ్డందాతుమర్హతి ॥ ౧౧౫ ॥ శృష్టిశాంసఖనాంరాజ
స్థంష్టిశ్రాంవావధోద్యతమ్ । యోహన్యాన్నసహపేనవిశ్యతేమనుజేశ్వర ॥ ౧౧౬ ॥
* శస్త్రోద్యతకరంచైవత్రాత్తాణంవాబహుశ్రుతమ్ । ఆరతాయినమాయాస్తంహన్యా
దేవావిచారయక ॥ ౧౧౭ ॥ ఆరతాయినవధేదోహోహస్తుర్భవతికశ్యప । ప్రకాశంవాఽ
ప్రకాశంవామన్యస్తంమన్యమృచ్ఛతి ॥ ౧౧౮ ॥ గృహయేత్రాభిహరారస్తథాగ
మ్యాభిగామినః । అగ్నిదోగరదశ్చైవతథాచాభ్యుద్యతాయుధః ॥ ౧౧౯ ॥ అభిచా
రంపశుర్వాణోరాజగామిచప్రేతునమ్ । ఏతేహికథితాలోకేధర్మజ్ఞైరాతతాయ
నః ॥ ౧౨౦ ॥ పరస్త్రీశాంచసమ్భాషేతీథేఽరణ్యేగృహేపివా । సదీనాంచైవసమ్భే
తైస్ససర్వహీణమాపుయాత్ ॥ ౧౨౧ ॥ ససమ్భాషేత్సహస్రీభిఃప్రతిషిద్ధఃపుమా
నిల । యస్తసమ్భాషతేస్త్రీభిస్సవర్ణందణ్డమర్హతి ॥ ౧౨౨ ॥ నైవచారణదారే
షువిధిరాత్మోపజీవిషు । సజ్జయన్మిమనుష్యైస్తానిగూఢంవాచరన్యత ॥ ౧౨౩ ॥ కిచ్చి
దేవతదాప్యస్సాన్యశ్సమ్భాషేతావచారయక । ప్రేష్యానుచైవసర్వాన్యగృహప్రప్ర
జితాసుచ ॥ ౧౨౪ ॥ యోఽకామాందూషయేత్కన్యాంససద్యోవథమర్హతి । సకా
మాందూషయేద్యస్తుప్రాపుయాద్విశతందమమ్ ॥ ౧౨౫ ॥ భిక్షుకోఽప్యథవాసారిం
యేపిచాన్యేకురీతయః । ప్రవిశేత్ప్రతిషిద్ధస్తుప్రాపుయాద్విశతందమమ్ ॥ ౧౨౬ ॥
యశ్చసంరక్షకస్త్రైపురుషస్సతథాభవేత్ । పారదారికవద్దణ్డాయోపిస్యాదవ
కాశతః ॥ ౧౨౭ ॥ బలాభస్తూషయేద్యస్తుపరభార్యాంసంరక్షయీత్ । వధోదణ్డోభ
వేత్తస్యనాపరాధోభవేత్ప్రియః ॥ ౧౨౮ ॥ రజస్తృతియంయాకన్యాస్వగృహేప్రతి
పద్యతే । అదణ్డ్యాసాభవేద్రాజ్ఞావరయస్తీవతింస్వయమ్ ॥ ౧౨౯ ॥ స్వదేశేకన్య
కాందత్వాతామాదాయతథాప్రజేత్ । యత్రదేశేభవేద్వధ్యస్త్రీచోరస్సతదా
భవేత్ ॥ ౧౩౦ ॥ అద్రవ్యాంమృతపత్నీంతుసర్వృష్టాన్నాపరాధ్యతి । సుద్రవ్యా
తాంసర్వహీతాదణ్డముత్తమమర్హతి ॥ ౧౩౧ ॥ ఉత్కృష్టంయాభజేత్కన్యాదే
యాతస్త్రైవసాభవేత్ । జఘన్యాస్త్రేనమానాంతాంసంయతాంవాసయేద్గృ
హే ॥ ౧౩౨ ॥ ఉత్తమాంసేవమానస్తజఘన్యోఽభేదమర్హతి । జఘన్యముత్తమాసారి

సేవమానాతతైవచ || ౧౩౩ || భర్తారంబభ్యయేద్యాస్త్రేస్యజ్ఞాతిబలదర్శితాతాం
చనిమోసయేద్రాజాసంస్థానేబహుసంస్థితే || ౧౩౪ || హృతాధికారాంమలినాం
విజ్ఞమాత్రోపజీవిసీమ్ | వాసయేత్స్వరిణీంనిశ్యంసంవర్ణేనాభిమాషితామ్ || ౧౩౫ ||

జ్యాయసాదూషితానారీముణ్ణసంసహవాపుయాత్ | వాసశ్చవలినంనిత్యశిఖాం
సహస్సక్రిష్ణయాద్దశ || ౧౩౬ || బ్రాహ్మణఃకుత్రయోవైశ్యకుత్రవిట్ఠాశ్చగ్రయో
పితః | ప్రజన్త్యభవేద్రాజాదణ్ణముత్తమసాహసమ్ || ౧౩౭ || వైశ్యాగమేతువి
ప్రస్యకుత్రయస్యావైశ్యాగమే | మధ్యమంప్రథమంవైశ్యేదణ్ణ్యశ్శూద్రాగమాద్భ
వేత్ || ౧౩౮ || శూద్రస్సన్దాగమనేశతందణ్ణ్యమహీక్షితా | వైశ్యశ్చద్విగుణం
రాజన్మత్రియాస్త్రీగుణంతథా || ౧౩౯ || బ్రాహ్మణశ్చభవేదణ్ణ్యస్తథారాజంశ్చ
తుస్థణమ్ | అగుప్రాసుభవేదణ్ణస్సుగుప్రాస్యధికోభవేత్ || ౧౪౦ || మాతా
పితృవ్యసాశ్వత్రూర్మాతులానీపితృవ్యసా | పితృవ్యసభిశివ్యస్త్రీ * భగినీనస్సభిత
థా || ౧౪౧ || భాగినీయితథాత్రేయారాజపత్నీతతైవచ | తథాప్రప్రజితానా
రీవర్ణోత్కృష్టాతతైవచ || ౧౪౨ || పతాహ్యగమ్యాగిద్విప్రాస్తాసాంశుగమనేనరః |
శిశ్నస్యకర్తనంప్రాప్యనరస్తువధవర్హతి || ౧౪౩ || భ్రాతృభార్యాగమేపూర్వాద్ద
ణ్ణప్రద్విగుణోమతః | చణ్ణాలించస్వపాకీంచగచ్ఛన్సద్దమవాపుయాత్ || ౧౪౪ ||
తిర్యగ్యోనాచగోవర్ణంమైథునంయోనిషేవతే | సపణంప్రాపుయాద్దణ్ణంతస్యాం
చయవసాదికమ్ || ౧౪౫ || సువర్ణంచభవేదణ్ణ్యోగాంచజన్మనుజాధిప | వేశ్యాగా
మీద్విజోదణ్ణ్యోవేశ్యాశుభ్రసమంపణమ్ || ౧౪౬ || గృహీత్వావేగనంవేశ్యలో
భాదస్యత్రగచ్ఛతి | వేతనంద్విగుణందద్యాదణ్ణంచద్విగుణంతథా || ౧౪౭ || అన్యము
ద్విశ్యయోవేశ్యాంనయేదస్యస్యకారయేత్ | తస్యదణ్ణోభవేద్రాజస్తువర్ణస్యచమా
షకమ్ || ౧౪౮ || నీత్వాభోగాన్నయోదద్యాద్రాహ్యద్విగుణవేతనమ్ | రాజ్ఞశ్చద్వి
గుణందణ్ణస్తథాధర్మోనహీయతే || ౧౪౯ || బహునాంప్రజతామేకాంసర్వేతేద్వి
గుణందమమ్ | దమ్యోపుభక్పృథగ్గ్రాసందణ్ణంచద్విగుణంవరమ్ || ౧౫౦ || సమా
తాసపితానస్త్రీనఋత్విగ్యాభ్యమానవః | అన్యోస్యంపతితాస్త్ర్యాజ్యయోగేదణ్ణ్యా
శ్చతానివత్ || ౧౫౧ || పతితాగురవస్త్ర్యాజ్యనకుమాతాకథశ్చన | గర్భధారణ
పోషాభ్యాంతేనమాతాగరియసీ || ౧౫౨ || మన్దంచశ్రీనాకర్తవ్యాకూటాక్షేషవే
దినా | అధీయానోఽప్యనధ్యాయేదణ్ణ్యఃకాద్రావణత్రయమ్ || ౧౫౩ || అధ్యాపక
శ్చద్విగుణంతథాచారస్యలఘునే | అనుక్రీస్యభవేదణ్ణస్సువర్ణస్యకుకృష్టలమ్ || ౧౫౪ ||
భార్యాపుత్రశ్చదాసశ్చశిష్యభ్రాతాసహూదరః | కృతపరాధాస్తాద్యాసుస్య
రజ్వావేణదళేనవా || ౧౫౫ || వృష్టతస్తుశరీరస్యనోత్తమాశ్లేకధంచన | అతోఽన్య

ధావహరతః ప్రాప్తస్యోచ్చరకిర్బిషమ్ ॥ ౧౫౬ ॥ దూతీంసమాహ్వాయంతైచ
 వయోఃపిధం సమాచరేత్ । ప్రభుస్సంవాప్రకాశంవాసదణ్డ్యఃపార్థివేష్య
 యా ॥ ౧౫౭ ॥ వాసాంసంఫలతైశ్చత్తైర్నిర్ణిజ్యాద్రజకశ్శనైః । అతోఽన్యథాహికు
 ర్వంస్తుదణ్యస్యామ్రుక్తమావకమ్ ॥ ౧౫౮ ॥ రత్యోస్యధిశ్చతైశ్చైవప్రదేయంయై
 ర్విలుప్యతే । కన్తకేభ్యోఽర్థమాదాయయికుర్యాత్కరమన్యథా ॥ ౧౫౯ ॥ తస్య
 స్వర్వస్యమాదాయరాజాతంవిప్రవాసయేత్ । యేయైక్తాస్యకార్యేషుహన్యుఃకా
 ర్యాణికార్యణామ్ ॥ ౧౬౦ ॥ నిర్ముఖాఃకూరమనసస్సర్వేకర్తృపరాధినః । ధనోష్ట
 ణాపద్యమానాస్తాన్నిస్సాన్సాన్రయేన్ముపః ॥ ౧౬౧ ॥ కూటశాసనకర్తృంశ్చప్ర
 కృతీనాంచకూషకాః । స్త్రీబాలబ్రాహ్మణఘ్నంశ్చవధ్యాద్వికేసవిసప్తథా ॥ ౧౬౨ ॥
 అమాత్యఃప్రాడ్వివాకోవాయుకుర్యాత్కార్యమన్యథా । తస్యస్వర్వస్యమాదాయ
 రాజాతంవిప్రవాసయేత్ ॥ ౧౬౩ ॥ బ్రహ్మఘ్నశ్చసురావశ్చతస్మిన్గురుతల్పకః ।
 పితౄన్సృగ్సృగ్భక్తింస్యాన్మహాపాతకినోసరా ॥ ౧౬౪ ॥ మహాపాతకినోవధ్యా
 బ్రాహ్మణంకుపివాసయేత్ । కృతచిహ్నంస్వదేశాద్వశ్యణుచిహ్నకృతంతతః ॥ ౧౬౫ ॥
 గురుతల్పేభగఃకార్యస్సురాపానేసురాధ్వజః । ప్రేనేతుశ్చవదంతద్వద్భ్రమహాణ్య
 శిరాఃపుమా ॥ ౧౬౬ ॥ అసమృద్ధ్యాహ్యసమ్భూత్యాసంవాహ్యవిశేషతః ।
 త్యక్త్యాశ్చపృథారాజజ్ఞాతసమ్భృద్భిబాధనైః ॥ ౧౬౭ ॥ మహాపాతకినోవిత్తమా
 దాయన్యపతిన్ప్రియమ్ । అపుప్రవేశయేద్దణవరుణాయోపపాదయేత్ ॥ ౧౬౮ ॥
 సమూహంసమీనాచోరంఘాతయేద్ధార్మికోన్యపః । సమూహంసోపకరణంఘాతయే
 దవిచారయ ॥ ౧౬౯ ॥ గ్రామేస్వపిచయేకేచిచ్ఛిరాణాంభక్త్యదాయకాః ।
 భాణావకాశనాన్తైవసర్వాంస్తానపిఘ్నయేత్ ॥ ౧౭౦ ॥ రాష్ట్రేన్మురాజ్ఞాధిశ్చ
 తాస్యసంతాన్తైవపరమావకాః । అభ్యఘాతేషుమధ్యస్థాఃప్రిప్రంవధ్యాశ్చచోరవ
 త్ ॥ ౧౭౧ ॥ గ్రామఘాతేషుతాభక్తేషుమేషాదిమర్దనే । శక్తిరశ్చవ్యధావన్తోసి
 ర్వాస్యాసపరిదృహః ॥ ౧౭౨ ॥ రాజ్ఞఃకోశాపహర్తృంశ్చప్రకూలేవసంస్థితాః ।
 అరీణామపజప్రహంశ్చఘాతయేద్విపదైర్వరైః ॥ ౧౭౩ ॥ సన్నికృత్యాతుయేచాగ్నిం
 రాత్రౌకుర్వన్నిగన్గురాః । లేహంభిత్వావృహస్తాత్తీక్షణమేకేశయేత్ ॥ ౧౭౪ ॥
 తటాకభేదంహన్యానపుశుద్ధవధేంశు । యప్రపూర్వంనిష్ఠంస్యాత్తటాకస్యోదకం
 హరేత్ ॥ ౧౭౫ ॥ ఆగమంచాప్యపాంభిన్వాసదావ్యఃపూర్వసాహసమ్ । కోష్ఠాగా
 రాయథాగారదేవాగారవిభేదకాః ॥ ౧౭౬ ॥ పాపాన్వాపసమాచారాన్సర్వా
 న్దణ్డ్యోన్మృగకృష్ణకః । సముత్సృజేద్రాజమాన్దేయస్త్వమేధ్యమనాపది ॥ ౧౭౭ ॥
 సహికాహ్వానందణ్డ్యస్తత్త్వమేధ్యంచశోధయేత్ । అజ్ఞమోక్షావృద్ధోగర్భిణీబా
 లువచ ॥ ౧౭౮ ॥ పరిభాషణమర్హన్తితథోధ్యమితిస్థిరః । ప్రథమంసాహసందణ్డ్యః

పశూన్విధ్యావిశిష్టతే ॥ ౧౬౯ ॥ పురుషేమభ్యమందర్శ్యఉత్తమేవతథోత్తమమ్ ।
 ఛత్రస్యస్వజయప్రీతాంప్రతిమానాంచభేదకాః ॥ ౧౭౦ ॥ ప్రతికుర్వ్యశ్చతస్సర్వేద
 ఙ్గింపశ్చైతానిక । అదూషితానాంధ్రవ్యాణాందూషణేభేదవేతథా ॥ ౧౭౧ ॥
 మణీనామపిభేదేనదర్శ్యఃప్రథమసాహసమ్ । సమంచవిషమంచైవచరతేమూల్యతో
 పివా ॥ ౧౭౨ ॥ సమాపున్నయాచ్యతర్హూర్వందమంచభ్యమమేవచ । బద్ధనానిచ
 సర్వాణిరాజమార్గేనవేతయేత్ ॥ ౧౭౩ ॥ క్షీశ్యమోయిత్రద్భిశ్చస్త్రైవికృతాఃపాప
 కారిణః । ప్రాకారస్యచభేత్తారంపరిఘాణాంచభేదకమ్ ॥ ౧౭౪ ॥ ద్వారాణాంచైవ
 భేత్తారంక్షిప్రంసర్వాసయేత్పురాత్ । మూలకర్మాభిచారేషుకర్తవ్యోద్విషతిద
 మః ॥ ౧౭౫ ॥ అపీజవిక్రయాయశ్చవీజోత్కర్షకఏవచ । మర్యాదాభేదకైస్త్వే
 వవికృతంబద్ధమాపున్నయాత్ ॥ ౧౭౬ ॥ సర్వసజ్జరపాపిష్ఠంహేమకారంసరా
 ధివ । అన్యాయేవర్తమానంచభేదయేల్లవశఃతురైః ॥ ౧౭౭ ॥ ద్రవ్యమాదాయచ
 నిజమనన్యేనావరున్ధతామ్ । ద్రవ్యాణాందూషణోన్యశ్చప్రతిష్ఠన్నస్యవిక్రయీ ॥ ౧౭౮ ॥
 మభ్యమంచప్రాపున్నయాద్దర్శంకూటకర్తాతథోత్తమమ్ । రాజాపృథక్పృథక్సూర్యాదర్శం
 చోత్తమసాహసమ్ ॥ ౧౭౯ ॥ శాస్త్రాణాంయజ్ఞతపసాంచేకానాంయేవకృన్నరః । దేవ
 తానాంనతీనాంతుఉత్తమందర్శ్యమర్హతి ॥ ౧౮౦ ॥ ఏకస్యదర్శపారుష్యేబహూనాం
 ద్విగుణోదమః । కలఃకూలాయదగ్ధతోదాపోదర్శశ్చద్విగుణస్తతః ॥ ౧౮౧ ॥ మ
 భ్యమంచబ్రాహ్మణంరాజావిషయాద్విప్రవాసయేత్ । లశునంచపలాణ్ణంచసూకరం
 గ్రామమకుక్కుటమ్ ॥ ౧౮౨ ॥ తథాపశ్చనఖంసర్వంభక్ష్యేదస్యత్రభక్షణమ్ । వివా
 సయేష్టప్రమేవబ్రాహ్మణంవిషయాత్సృజేత్ ॥ ౧౮౩ ॥ అభిభ్యభక్షణేదర్శ్యశ్శూ
 ద్రోభవతికృష్ణలమ్ । బ్రాహ్మణక్షత్రియవిశాంఛతుస్త్రీద్విగుణంస్తృతమ్ ॥ ౧౮౪ ॥
 యస్సాహసంకారయతిసదర్శ్యోద్విగుణందమమ్ । యస్త్యేవముక్త్యాహంధాతాకా
 రయేత్సచతుర్థణమ్ ॥ ౧౮౫ ॥ సన్నిష్ఠస్యాప్యదాతాచసముద్రకృపాభేదకః । పశ్చాత్తత్ప
 ణికోదర్శస్తయోఃకార్యోమహీభృతా ॥ ౧౮౬ ॥ అస్పృశ్యంచస్పృశన్నాన్యోహ్యయో
 గ్యోయోగ్యకర్తృకృత్ । పుంస్త్యహర్తాపశూనాంచదాసేగర్భవివాశకృత్ ॥ ౧౮౭ ॥
 పశ్చాత్తత్పణికోదర్శస్తయోఃకార్యోమహీభృతా । శూద్రఃప్రవ్రజతానాంచదైవేపి
 త్ర్యేచభోజకః ॥ ౧౮౮ ॥ అవ్రజంబాధముక్త్యతుతతైవచనిమన్త్రణే । పతేకా
 ద్వాపణశతంసర్వేదర్శ్యామహీభుజా ॥ ౧౮౯ ॥ దుఃఖోత్పాదిగృహేద్రవ్యంక్షిపేద్ద
 ఙ్గిస్యస్యకృష్ణలామ్ । పితాపుత్రవిరోధేచసాక్షిణాంద్వితతోదమః ॥ ౧౯౦ ॥ స్యా
 న్నరస్యతయోర్యస్యాత్తస్యాప్యప్తశతోదమః । తులాశౌసనమానానాంకూటకృన్నా
 ణకస్యచ ॥ ౧౯౧ ॥ ఏభిశ్చవ్యవహర్తాయస్సదర్శ్యోదమముత్తమమ్ । విహగ్నిదా
 మ్మతిగురుంనిజాపత్యప్రమాపణీమ్ ॥ ౧౯౨ ॥ వికర్ణనాసికాంవ్యోష్ఠీంకృత్సాగోభిః
 ప్రమాపయేత్ । ఖిలస్యదాహకాయేచయేచయేత్రస్యవేత్తునః ॥ ౧౯౩ ॥ రాజపత్నీభిగా

మీచదగ్ధవ్యాప్తకటాగ్నినాః ఊనంవాప్యధికంవాపిలిఖేద్యోరాజశాసనమ్ ॥ ౨౦౪ ॥
 పారదారికచారంతుముఖ్యతోదణ్డ ఉమః । అభ్యేయద్యిజందూవ్యదణ్డ ఉ
 మసాహసః ॥ ౨౦౫ ॥ క్షత్రియోమధ్యమోవైశ్యఃప్రథమశ్మూద్రమావకః । మృతౌ
 జలగ్నవిక్రేతుగ్రాస్తతాడయతుస్తథా ॥ ౨౦౬ ॥ రాజయానానవారోఘర్షణ్డ ఉ
 మసాహసః । యోమన్యేతాజితోస్త్రీతిజ్ఞాయేనాపిపరాజితః ॥ ౨౦౭ ॥ తమాయా
 స్తంపునర్జిత్యాదణ్డయేద్ద్విగుణంచమమ్ । ఆహ్వనకారీమధ్యస్యాదనాపహతస్తథా
 వ్యయః ॥ ౨౦౮ ॥ దణ్డికస్యవయోహస్తాదభియుక్తఃపలాయతే । హీనఃపురు
 షకారేణతద్దద్యాదణ్డికోధనమ్ ॥ ౨౦౯ ॥ ప్రేమ్యపరాధాత్ప్రేమ్యస్యసదణ్డ్యాచ్చా
 ర్థమేవచ । దణ్డాథంనియమార్థంచనీయమానేమబన్ధనమ్ ॥ ౨౧౦ ॥ యదికశ్చేత్ప
 లాయేతదణ్డశ్చప్రగుణంభవేత్ । అనిన్దితవివాదేషునఖరోమావతారణమ్ ॥ ౨౧౧ ॥
 కారయేద్యస్యపురుషేమధ్యమందణ్డమర్హతి । బన్ధనంచాప్యవధ్యస్యబలాన్తోచయితా
 భవేత్ ॥ ౨౧౨ ॥ వధ్యంవిమోచయేద్యస్తదణ్డాద్ద్విగుణభాగ్యవేత్ । దుష్టేనాంవ్యవహారా
 నాంసఖ్యానాంద్విగుణోదమః ॥ ౨౧౩ ॥ రాజ్ఞాత్రింశద్గుణోదణ్డిప్రత్యేమ్యముద
 కేభవేత్ । అల్పదణ్డేధికంతుర్యాశ్చబిలేచాల్పమేవచ ॥ ౨౧౪ ॥ అనాధికంతుతందణ్డ్యం
 సభ్యోదద్యాత్ప్యకార్థహేత్ । యావానవధ్యస్యవధేతావాన్వధ్యస్యరక్షణే ॥ ౨౧౫ ॥
 అధర్మోన్యవధేర్గుప్తస్తథావధ్యస్యమోక్షణే । నజాతుబ్రాహ్మణంహన్యాత్సర్వపాపే
 వ్యవస్థితమ్ ॥ ౨౧౬ ॥ ప్రవాసయేస్యకాద్రాష్ట్రేత్సమగ్రధనసంయుతమ్ । నజాతు
 బ్రాహ్మణంవధ్యాత్వాపమవ్యధికంభవేత్ ॥ ౨౧౭ ॥ యస్తాశస్తాశ్చయిత్సేనబ్రహ్మ
 హత్యాంవివర్జయేత్ । అదణ్డ్యానణ్డయేద్రాజానణ్డ్యాంశ్చైవాప్యదణ్డయః ॥ ౨౧౮ ॥
 అయశోమహదాహ్నితినరకంచైవగచ్ఛతి । జ్ఞాత్వాపరాధంపురుషస్యరాజాకాలం
 తథాచానుమతంద్విజానామ్ ॥ ౨౧౯ ॥ దణ్డేషుదణ్డంపరికల్పయేత్తుపాపస్యయద్య
 చ్చమనంచకుర్యాత్ ॥ ౨౨౦ ॥ * * * *

ఇతిశ్రీమత్సృపురాణేరాజధర్మేరాజకర్తవ్యదణ్డవిధిర్నానువక్యవినో
 త్యుత్తరద్విశతతమోధ్యాయః.

— శ్రిదివ్యాస్తరిక్షభామోత్పతశాస్త్రిః—

మనుః ॥ దివ్యాస్తరిక్షభామేషుయాశాన్దిరభిధీయతే । తామహంశ్రోతు
 మిచ్ఛామిమహాత్మాతేషుకేశవ ॥ ౧ ॥ మత్స్యః ॥ అథాతస్సమ్ప్రసత్యోమివి
 ధేవ్యద్భుతాదిషు । విశేషేణతుభామేషుశాస్త్రికార్యాయథాభవేత్ ॥ ౨ ॥ అభ
 యాచాస్తరిక్షేషుసామ్యాదివ్యేషుపార్థివ । విజిగీషుఃపరంరాజన్ముఖికామస్తయో
 భవేత్ ॥ ౩ ॥ విజిగీషుఃపరానేపమభియుక్తస్తథాపరైః । తథాభిచారశక్త్యా

యాంశత్రూణామభినాశనే ॥ ౪ ॥ భయేమహానిసమ్మృతైరభయాశాన్తిరివ్య
తే । రాజయత్సౌభిభూతస్యకుయక్షీణస్యచావ్యథ ॥ ౫ ॥ సామ్యావ్రతస్యతేశాన్తి
ర్యజ్ఞకామస్యచావ్యథ । భూకమేషుసుమున్నేప్రప్తేవాన్మృతయేతథా ॥ ౬ ॥
అభివృష్ట్యామనావృష్ట్యాంశలభానాంచభీషణు । ప్రనుత్రేషుచచారేషువైష్ణవీశాన్తి
రివ్యతే ॥ ౭ ॥ పశూనాంమరణేప్రాప్తేనరాణామపిదారుణే । భూలేషుదహ్యమా
నేషురాద్రిశాన్తిస్తథేవ్యతే ॥ ౮ ॥ వేదనాశేసముత్పన్నేజనేజాలేవనాన్తికే । ఆ
పూజ్యపూజనేజాలేబ్రాహ్మీశాన్తిస్తథేవ్యతే ॥ ౯ ॥ భవిష్యత్సభిషేకేచపరచక్ర
భయేషుచ । స్వరాష్ట్రభేదైరివధేశాన్తిరాద్రిప్రతస్యతే ॥ ౧౦ ॥ త్ర్యంబకంబ్రహ్మసే
దూయేసర్వవిగర్హితే । విక్రంతేనాతజేవ్యాధౌవాయవ్యాశాన్తిరివ్యతే ॥ ౧౧ ॥ అనా
వృష్టిభయేజాలేవ్యతేవర్షణేతథా । జలాశయవికారేవవారుణేశాన్తిరివ్యతే ॥ ౧౨ ॥
అపిశాపభయేప్రాప్తేభారవీచతథాద్విజ । జాలేప్రసవైకృత్యేప్రాజాపత్యానుమా
భుజ ॥ ౧౩ ॥ ఉపసూరాణాంవైకృత్యేత్వాస్త్రేపాథివసత్తన । బాలానాం
శాన్తికామస్యకామూరీచతథాన్యవ ॥ ౧౪ ॥ ఆగ్నేయీశాన్తిరేవస్వాభిమ్మృ
ప్తేవహ్నివైకృతే । ఆజ్ఞాభక్తేసుసమ్మృతైతథాభృత్యాదిసజ్జయే ॥ ౧౫ ॥ ఆ
శ్వానాంశాన్తికామస్యతద్వికారేతథోద్ధితే । అశ్వానాంకామయానస్యగార్ధ్వీశా
న్తిరివ్యతే ॥ ౧౬ ॥ గజానాంశాన్తికామస్యతద్వికారేతథాస్థితే । రాజ్యంవాకా
మయానస్యశాన్తిరాగ్నిరసీభవేత్ ॥ ౧౭ ॥ పిశాచాదిభయేజాలేశాన్తిరైవైవైర్య
తీస్తృతా । అపమృత్యుభయేజాలేదుస్స్వప్నేచతథావిధే ॥ ౧౮ ॥ యామ్యాంతు
కారయేచ్ఛాన్తింప్రాప్తేతునరకేతథా । ధననాశేతుసమ్మృతైకావేరీశాన్తిరివ్య
తే ॥ ౧౯ ॥ వృక్షాణాంచతథాద్ధానాంవైకృతేసముపస్థితే । భూమికామస్తథా
శాన్తింపాద్ధివీంసమ్మృయోజయేత్ ॥ ౨౦ ॥ ప్రథమేదినయామేచరాత్రోచరవిస
ష్టన । హస్తేస్వాతాచదిత్రాయాంసావిలేచాశ్వీసేతథా ॥ ౨౧ ॥ అర్యష్టేసామ్య
జాలేమవాయవ్యాంత్వద్భుతేషుచ । ద్వితీయేదినయామేషురాత్రోతురవిసష్టన ॥ ౨౨ ॥
పుష్యాగ్నేయేవిశాఖామిత్రాస్యసుభరణేషుచ । ఉత్పాతేషుతథాభాగ్యేఆగ్నేయాం
తత్రకారయేత్ ॥ ౨౩ ॥ తృతీయేదినయామేచరాత్రోచరవిసష్టన । రోహిణ్యాంవై
ష్ణవేబ్రాహ్మీవాసవేవైశ్వదైవతే ॥ ౨౪ ॥ జ్యేష్ఠాయాంచతథామైత్రేయేభవస్త్య
ద్భుతాఃక్వదిత్ । ఐన్ద్రీతేషువ్రయోక్తవ్యాశాన్తిరపికులోద్భవా ॥ ౨౫ ॥ చతు
ర్థేదినయామేచరాత్రోచరవిసష్టన । సార్వేపాష్టేతథాద్వాయామహిర్భుక్షేప్యచవా
రుణే ॥ ౨౬ ॥ మూలేచజలదైవత్యేయేభవస్త్యద్భుతాస్తథా । వారుణేతేమకర్త
వ్యానుమాశాన్తిర్మహీక్షితా ॥ ౨౭ ॥ మిత్రణుజ్జలవేలాసుయేభవస్త్యద్భుతాఃక్వది
త్ । తత్రశాన్తిద్వయంకార్యంనిమిత్రేసతినాన్యథా ॥ ౨౮ ॥ నిర్విమలైశ్చత్రాశాన్తిర్వి
మిత్రేనోపయుజ్యతే । బాణపమానభవన్తియద్వద్రాజస్మణాంసన్నహవైర్యతా

శామ్॥౨౯॥దైవోపహతానభవన్తితద్వర్ధరాస్త్రనాంశోవిపరాయణానామ్॥౨౯౪॥
 త్కశ్రీమత్సృపురాణే మత్స్యఃసంసంవాదే అద్భుతశాన్తివిధిర్నామ
 మపద్వింశత్యుత్తరద్వితీయోధ్యాయః.

—అద్భుతానాంఫలంతచ్ఛాస్తిశ్చ—

మనుః॥ అద్భుతానాంఫలందేవశమనంచతథావద। యథావేత్సన్యమహం
 సమ్యక్సమీక్షింహివదతాంవర॥ ౧॥ మత్స్యః॥ అత్రతేకేర్రయమ్యమియమవాచ
 మహాతపాః। అత్రయేవృథగర్గస్తుసర్వధర్మభృతాంవరః॥ ౨॥ సరస్వత్యాంసమా
 సీనంగర్గస్తోతసపార్థివ। పప్రచ్ఛాత్రిత్వంశేజాగర్గంమునిజనస్త్రియమ్॥ ౩॥
 అత్రిః॥ సశ్యతాంపూర్వరూపాణిజనానాంకథయస్వమే। సరాణాంచతత్కారాజ్ఞే
 త్వంహిసర్వవిధుత్తమః॥ ౪॥ గర్గః॥ పురుషపచారాన్నియమమవరజ్యన్తిదేవతాః।
 తతోఽపరాగాదేవానామవసర్గఃప్రవర్తతే॥ ౫॥ దివ్యాన్తరిక్షభౌమంచత్రివిధంపరికి
 ర్తితమ్। గ్రహనక్షత్రవైకృత్యమాన్తరిక్షంనిబోధమే॥ ౬॥ ఉలూకపాతోదిశోదా
 హఃపరివేషస్తదైవచ॥ గర్గర్వనగరంచైవవృష్టిశ్చవికృతాచయా॥ ౭॥ ఏవమాదీ
 నిలోకేస్తన్నాన్తరిక్షంచగ్ధ్రిశేత్। చరస్థిరభవంభౌమాభూకవృషపిభూగతమ్॥౮॥
 జలాశయానాంవికృతంభౌమంతదపికిర్తితమ్। భౌమేచాప్యఫలంజ్ఞేయంచరేణైవవి
 పచ్యతే॥ ౯॥ అభ్రీజంకుద్యఫలదంశాన్త్యానైవోపశాన్యతి। అద్భుతేశుసము
 త్పన్నేయదివృష్టిశ్శివాభవేత్॥ ౧౦॥ సప్తాహాభ్యస్తరేణ్ణేయమద్భుతంసంస్ఫులంభ
 వేత్। అద్భుతస్యపితారస్యవివాశాన్త్యానదృశ్యతే॥ ౧౧॥ త్రిభిర్వైస్సమజ్ఞే
 యంసుమహన్భయకారకమ్। రాజ్ఞశ్శరీరేలోకస్యపురేద్వారేపురోహితే॥ ౧౨॥
 పాకమాయాతిపుత్రేమృతథావైకోశవాహనే। ఋతుస్వభావాద్రాజేన్ద్రభవన్త్య
 ద్భుతసంజ్ఞితాః॥ ౧౩॥ శుభావహస్తేపిజ్ఞేయాస్తాంశ్చమేగదతశ్చృణు। వజ్రాశ
 నిమహికవృషస్థ్యానిష్ఠౌతనిస్సృనాః॥ ౧౪॥ పరివేషంజోధూమోరక్తారాస్త్రమ
 యోదయాః। ద్రుమేభ్యోభవతిస్నేహబాబహుశస్త్రపలీద్రుమాః॥ ౧౫॥ గోవ
 ష్ఠీమధువృష్టిశ్చశుభానిమధుమాధవే। తథోలూకపాతకలుపంకపిలారేన్ద్రువజ్జల
 మ్॥ ౧౬॥ * అనగ్నిజ్వలనంస్ఫోటోధూమరేణ్వినిలాహతమ్। పద్మరక్తాగుణాస
 థ్యానభఃక్షుణ్ణార్ణవోపహమ్॥ ౧౭॥ సరితాంచామ్యుసన్తోషంధృష్టాగ్రీష్మేశుభం
 వదేత్। క్రతాయుధంపరివేషవిద్యదులూకధిరోహణమ్॥ ౧౮॥ కమోద్వర్తన
 వైకృత్యంహాసనందారుణంక్షీతేః। నద్యోదపానసరసాంవిధానతరణస్థవాః॥ ౧౯॥
 శృణ్వణాంచవరాహాణాంవద్నాసుశుభమిష్యతే। శీతానిలతుషారత్వంసర్వసంమృగవ
 ష్ఠీణామ్॥ ౨౦॥ రక్షోభూతపితౄచానాందర్శనంవాగమానుషి। దిశోధూమాన్ద

కారాశ్చ సనభోవనపర్వతాః ॥ ౨౧ ॥ ఉచ్చైస్సుర్యోదయాస్తావహేమస్తేశోభనా
స్ఫుతాః । దేవగర్భర్వభూకవ్వువిమానాద్భుతదర్శనమ్ ॥ ౨౨ ॥ గ్రహసత్కృతతారాణాం
దర్శనంవాగమానుమ్ । గీతవాదిత్రనిష్ఠోయోవనపర్వతసానుమ ॥ ౨౩ ॥ సస్యపృథ్విరసో
త్పత్తిశ్శరత్కాలేశుభావహాః ॥ హిమపాతానిలాత్పాతవిరూపాద్భుతదర్శనమ్ ॥ ౨౪ ॥
కృష్ణాజ్ఞానాభమాకాశంతారోల్గాపాతపిఞ్జరమ్ । చిత్రగర్భస్థువస్త్రీమగోఽకాశ్వ
మృగపక్షిమ ॥ ౨౫ ॥ పత్రాంకురలతానాంచవికారాశ్శిశిరేశుభాః । ఋతుస్వభా
వేనవివాద్భుతస్యజాతస్యదృష్ట్యచశీఘ్రమేవ ॥ ౨౬ ॥ కుర్యాద్భుభాంతాన్రిమన
స్తరంచశుభాంయథోక్తాంచసుధాధిపేన ॥ ౨౭ ॥ * * *

ఇతిశ్రీమన్మ పు రాణేగర్గాత్రిసంవాదే అద్భుతశాస్త్రాదికథనం
నామసప్తవింశత్యుత్తరద్విశతతమోధ్యాయః.

— శ్లో దేవతార్పావికారోపశాంతిః ॥ —

గర్గః ॥ దేవతార్పాఃప్రస్తుత్యుచేపదేపజ్వలన్తి । ఆరయన్తిరుదన్త్యే
తాఃప్రస్థిన్యన్తిహసన్తిచ ॥ ౧ ॥ ఉన్తిప్రస్థిమీదన్తిప్రధావన్తిధమన్తిచ । భజన్
స్తేవిషిషంతేవశస్తేగ్రిహపారన్తిచ ॥ ౨ ॥ అథోముఖాశ్శత్రున్తిస్థానాస్థానంచ
లన్తిచ । వసుస్త్యగ్ంతథాధూమంసేహంరక్తంతథావసామ్ ॥ ౩ ॥ పవ
మాద్యాశ్చదృశ్యప్రేవికారాస్సుహసోద్ధితాః । విక్లాయతనవిప్రేమతత్రవాసంసరో
చయేత్ ॥ ౪ ॥ రాజ్ఞోవాన్యసంతత్రసచదేశోవిసశ్యతి । దేవయాత్రాసుచోత్సా
తాస్తప్రప్త్యాదేశభయంచదేత్ ॥ ౫ ॥ పితామహస్యహర్త్యేమత్రవాసంసరోచయేత్
పశూనాంరుద్రజంజ్ఞేయంసృపాణాంలోకపాలజమ్ ॥ ౬ ॥ జ్ఞేయంసేనాపతీనాంత
యత్యస్యస్కన్దవిశౌఖజమ్ । లోకానాంవిష్ణుసమ్భూతంవిశ్వకర్మసముద్భవమ్ ॥ ౭ ॥
నాయకోద్భవంజ్ఞేయగణానాయేతునాయకాః । దేవప్రేష్యాన్నప్రేష్యాదేవస్త్రీ
భిర్నప్రప్తీయిః ॥ ౮ ॥ వాస్తుదేవోద్భవంజ్ఞేయంగ్రహాణామివనాన్యథా । దే
తానాంవికారేషుశ్రుతివేత్తాపురోహితః ॥ ౯ ॥ దేవతార్పాంతుగర్భాద్యైస్సా
నమాచ్ఛాద్యభూమయేత్ । పూజయేచ్ఛమహాభాగగన్ధమాల్యాన్నసప్పదా ॥ ౧౦ ॥
మధుపర్కణపిఠపదుపతిష్ఠేదనస్తరమ్ । తన్నిజ్ఞేనచమస్త్రేణస్థాలీపాకంయథా
ధి ॥ ౧౧ ॥ పురోగాభాపయద్వహ్నసప్తరాత్రమతద్భీతః । విప్రాశ్చపూజా
మధునాన్నపానైస్సదక్షిణంసప్తదినంసరేన్ద్రీ ॥ ౧౨ ॥ ప్రాప్తేప్రమేహిక్షితిగో
దానైస్సకాశ్చనైశ్శృద్ధిముపైతిపాపమ్ ॥ ౧౩ ॥ * * *

ఇతిశ్రీమన్మ పు రాణే అర్పావికారోపశాంతసంనామ
అష్టవింశత్యుత్తరద్విశతతమోధ్యాయః.

శ్రిలక్ష్మీవైకృత్యశాస్త్రః శ్రి

గర్గః ॥ అగ్నిరాదీప్యతేయత్రాప్తేభ్యశమనన్ధనః । నదీప్యతేచేన్ధనవాస్త్ర
ద్రాప్త్యంపీద్యతేన్ధ్రపైః ॥ ౧ ॥ * ప్రజ్వలేచామ్నునాసేకాత్తదాద్ధ్యంవాపికింబునప్రా
కారంతోరణంద్వారంపువవేత్కసురాలయమ్ ॥ ౨ ॥ ఏతానియత్రదీప్యతేతత్రరాజభ
యంభవేత్ । విద్యుతావాస్త్రదహ్యతేతత్రాపిన్ద్రపతేన్ధ్రయమ్ ॥ ౩ ॥ అనైశానిత
మాంసిన్యర్వి నాపాంసురజాంసిచ । ధూమశ్చన్యజ్ఞోయత్రతత్రవిద్యుత్తహద్భ
యమ్ ॥ ౪ ॥ తడిద్వి నాభ్యంగగ నేభయంస్యాద్వ్యష్టివర్జితే । వివాసతారేగగ నే
తథైవభయమాదిశేత్ ॥ ౫ ॥ గ్రహసక్షత్రవైకృత్యేతారావికృతదర్శనే । పురవాహ
నయా నేషుచతుష్పద్మ్యగపక్షిమ్ ॥ ౬ ॥ స్వభావాద్వాపిహియేతథేనువత్పాదికం
చయత్ । ఆయుధేషుచదీప్తేషుధూమాయత్తుతథైవచ ॥ ౭ ॥ నిర్గమయ్యచకోశా
చ్చసక్త్యామస్తముల్భవేత్ । వినాగ్నింవిన్యలిక్తాశ్చదృశ్యతేయత్రకర్మిచిత్ ॥ ౮ ॥
అనారోహ్యాభిపూర్యదైధనూంపివికృతానిచ । వికారాశ్చాయుధానాంచతత్రస
క్త్యామమాదిశేత్ ॥ ౯ ॥ త్రిరాత్రోపాపితస్తత్రపురోధాన్యసమాహితః । సమిద్భుః
క్షీరవృక్షాణాంసర్వవైశ్వస్సుతేనచ ॥ ౧౦ ॥ హూమంకుర్యాదగ్నిమన్తైర్వ్యా
ప్త్యాణాన్త్యైవభోజయేత్ । దద్యాత్సువర్ణంచతథాద్విజేభ్యోగాశ్చైవవస్త్రానిత
థాభవంచ ॥ ౧౧ ॥ ఏవంకృతేపాపముపైతినాశంయదగ్నివైకృత్యభవంద్వి
జేస్త్య ॥ ౧౧౪ ॥ * * * * *

ఇతిశ్రీమత్సృపురాణే రాజభక్త్యైలక్ష్మీ వైకృత్యశాస్త్రాక్షరం
నామ ఏకోనత్రింశదుస్తరద్వితీయః శతతమోధ్యాయః

శ్రివృక్షోత్పతశాస్త్రః శ్రి

గర్గః ॥ పురమయేషుదృశ్యదైపాదపాదేవచోదితాః । రుదన్తోవాహసన్తో
వామిముఖ్యున్దిరసంముహూః ॥ ౧ ॥ అరోగావావినావాయంశౌఖాంముఖ్యున్ద్యుక్త
మాః । ఫలంపుష్పంతథాకాలేదర్శయన్తిప్రిహాయనాః ॥ ౨ ॥ పూర్వవత్స్వందర్శయ
న్తిఫలంపుష్పంతథాన్తరే । క్షీరంస్నేహంసురాంరక్తంమధుతోయంసంసృజిచ ॥ ౩ ॥
శుభ్యన్దిరోగరహితాశ్శుష్కారోహన్తివాపునః । ఉన్దిక్తవ్రీహపతితాఃపతన్తిచత
థోన్ధితాః ॥ ౪ ॥ తత్రవత్సోమితేబ్రహ్మన్యపాకంఫలమేవచ । రోదనేన్యాధిమా
హ్నోతిహసనేదేశవిభ్రామమ్ ॥ ౫ ॥ శౌఖాప్రపతనంకుర్యాత్సక్త్యామేయోధపాతన
మ్ । బాలానాంమరణంకుర్యాద్బాలానాంపుష్పితంతథా ॥ ౬ ॥ స్వరాప్తేమరు
తేభేదంఫలంపుష్పమథాన్తరే । క్షురయస్తనిర్వతఃక్షీరంస్నేహందుర్బ్జితలక్ష

* ప్రజ్వలేదత్సమాంసంహా.

యస్త్రీరివవిమతయేత్ ॥ ౪ ॥ ఉపసూ-రాదివికృతాఘోరంశస్త్రీభయంస్త్రుత
మ్ | వాయోప్రపూజాం ద్విజసత్త్వభిశ్చకృత్వాఽఽయుక్తాంశ్చపేచ్చమన్తాః ॥ ౫ ॥
దద్యాత్ప్రభూతంపరమానందావ్యంసదక్షిణం తేనశమోన్యభూయాత్ ॥ ౫౪ ॥ *

ఇతిశ్రీమత్సృపురాణే రాజధర్మేఉపసూ-రవైకృతశాన్తికథనంనామ
చతుస్త్రీంశదుత్తరద్విశతతమోధ్యాయః.

— శ్రీమృగపక్షివైకృతశాన్తిః ౨ —

౫౪ః ॥ ప్రవిశన్తియదాగ్రామమారణ్యాన్మృగపక్షిణః | అరణ్యంయాన్తివై
గ్రామ్యాన్థలంయాన్తిజల్పాన్యవాః ॥ ౧ ॥ థలజాశ్చజలంయాన్తిఘోరంవాశన్తి
నిర్భయాః | రాజద్వారేపురద్వారేశివాచాప్యశివప్రదా ॥ ౨ ॥ దివారాత్రించ
రావాపిరాత్రావపిదివాచరాః | గ్రామ్యాన్త్యజిగ్రామంవాశున్యతాంతస్యనిర్ది
శేత్ ॥ ౩ ॥ దిప్తావాశన్తిసన్ధ్యాసునాన్ధులనిచతుర్వతే | వాశన్తివిస్మయత్రత
దాప్యేతథ్థలంభేత్ ॥ ౪ ॥ ప్రదోషేకుకుటోవాశేన్దేనుస్తేచాపికోకిలః | అ
రోదయేత్పృథ్విముఖశివారాత్రిభయంభవేత్ ॥ ౫ ॥ గృహేః పోతఃప్రవిశేన్సృవా
దోమూర్ధ్నిలీయతే | మధువామక్షికాఃకుర్యత్పృథ్వర్గ్రిహపతేన్భవేత్ ॥ ౬ ॥
ప్రాకారద్వారగేహేషుతోరణాపణవీధిషు | కేతుచ్ఛత్రాయుధాద్యేషుక్రవ్యాదఃప్ర
పతేద్దధి ॥ ౭ ॥ జాయతేవాధవల్మీకోమధువాన్సవతేయది | సదేశోనాశమాయా
తిరాజాచమితేతథా ॥ ౮ ॥ మూషకాఞ్జులభాన్తప్తప్తప్రభూతంతుగ్ధయంభ
వేత్ | కాష్టోల్కుకాస్థిశృక్ణాఢ్యాశ్వానోవర్కటవేదనాః ॥ ౯ ॥ దుర్బిక్షువేదనాజ్ఞే
యాఃకాకాధాన్యముఖాయది | జనానిభివన్తీహనిగ్ధయారణవేదనః ॥ ౧౦ ॥ కా
కోమైధునయుక్తప్రశ్నేతప్రయదిభృశ్యతే | రాజావామియితేత్రసచదేశోవిసశ్య
తి ॥ ౧౧ ॥ ఉలూకోవసతేయత్రస్థపద్మాదేతథాగృహే | జ్ఞేయోగృహపతేర్పృథ్వర్ధ
ననాశస్తవేవచ ॥ ౧౨ ॥ మృగపక్షివికారేషుకుర్యాద్ధోమంసదక్షిణమ్ | దేవాఃక
పోతాఇతిచజస్తవ్యాపఞ్చభిద్వీజైః ॥ ౧౩ ॥ గావశ్చదేయావిధిపద్విజేభ్యస్సకాఞ్చ
నావస్త్రయుగోత్తరీయాః | ఏవంకృతేశాన్తిమువైతిపాపంమృతైర్ద్విజైర్వావిధివేది
తంయత్ ॥ ౧౪ ॥ * * * * *

ఇతిశ్రీమత్సృపురాణే రాజధర్మేమృగపక్షివైకృతశాన్తికథనం
నామ పంచమోత్తరద్విశతతమోధ్యాయః.

ప్రాసాదపతనాదిమర్మి త్తశాన్తిః శ్రి

గర్గః ॥ ప్రాసాదతరణాట్టాలద్వారాపాకార వేత్తనామ్ । శ్రిమిత్తంతుప
తనంవృథా నారంజన్యవే ॥ ౧ ॥ రజసావాపిభూమేనదిశోయశ్రసమాకులాః ।
అదిత్యవస్త్రతారాశ్చవివర్ణాభయవృద్ధయే ॥ ౨ ॥ హృత్సాయత్రదృశ్యస్తేబ్రాహ్మ
ణాశ్చపిదర్శిణః । యుతవశ్చవివర్ణస్తాఅపూజ్యాన్పుజయేజ్ఞసః ॥ ౩ ॥ సత్తత్రా
ణివియోగీతన్మహద్భయలక్షణమ్ । కేతుయోపరాగోవాధిద్రంవాశశసూర్య
యోః ॥ ౪ ॥ గ్రహక్షపిక్యలగ్నత్రత్రాపిభూయమాదిశేత్ । స్త్రియశ్చకలహాయ
స్తేబాలాభంనువిబాలకా ॥ ౫ ॥ క్రియాశాముదితానాంచవృద్ధిత్తిర్యత్రజా
యతే । అగ్నిర్యత్రనదీప్యేతహూయమానోపిశాన్తిః ॥ ౬ ॥ పిపిలీకాశ్చక్షవ్యాదా
యాన్విహోత్తరతస్తథా । పూర్ణకుమ్భాస్సగ్రివస్తేవహవిర్వాపిప్రలుప్యతే ॥ ౭ ॥
మర్కట్యాశ్చగిరియత్రశూగ్రియస్తేనసనుస్తతః । తువభుర్భుధతేచాభవహసస్త్రిన
దన్తివ ॥ ౮ ॥ నవదేవేషువర్తస్తేయథావద్భూగ్నిశేషువ । మన్మథామణివాద్యా
నివాద్యస్తేవిస్సరాణివ ॥ ౯ ॥ గురుమిత్రద్విహోయత్రశత్రుపూజారిరాసరాః । బ్రా
హ్మణాస్తస్పృహోమాన్యాస్తేవోయత్రావమన్యతే ॥ ౧౦ ॥ శాన్తిమర్కటశశాలామే
షునాన్తిక్యంయత్రజాయతే । రాజావైమియతేతత్రసదేశోవావినశ్యతి ॥ ౧౧ ॥
రాజ్ఞోవిసాశేసమ్భూగ్నిస్తేమిత్రానిబోధమే । బ్రాహ్మణాస్సగ్రికనుండ్వేష్టిబ్రాహ్మ
ణైశ్చవిరుద్ధ్యతే ॥ ౧౨ ॥ బ్రాహ్మణాస్సానిచాదస్తేబ్రాహ్మణాంశ్చజహంసతి । నైతా
స్త్రనిరతికృత్యేహయాదితంచప్రకుప్యతి ॥ ౧౩ ॥ రమతేనిస్తయాతేమాంప్రశంసాం
నాధిగచ్ఛతి । అపూర్వంతుకరంలోభాత్తథాపాతయతేజనే ॥ ౧౪ ॥ ఏతేష్వభ్య
ర్చయేత్సమ్యక్సవత్సీకంద్విజోస్తమ । భోజ్యానిస్తవకార్యాణిసురోణాంబలయస్త
థా ॥ ౧౫ ॥ సంతోషప్రాశ్చపూజ్యాస్యస్తేభ్యోదానంచదీయతామ్ । గావశ్చదేయా
ద్విజపుణ్యవేభ్యోవాసాంసిరత్నాససమద్దిరాణి ॥ ౧౬ ॥ హిమావశ్చకార్యోఽమర
పూజనంచపవక్తృతేశాన్తిమునైతిపాపమ్ ॥ ౧౬౪ ॥ * * *

ఇతిశ్రీమత్సపురాణే రాజధర్మేగర్గాత్రిసంవాదే ప్రాసాదపతనాదిమర్మి
త్తశాన్తికథనంనామ షట్త్రింశదుత్తర ద్విశత తమోధ్యాయః.

గ్రిహయజ్ఞవిధిః శ్రి

మనుః ॥ గ్రహయజ్ఞవిధింకార్యోలక్షణమూమవిధింసృజయే । కోటిహిమ
మోపివాదేవసర్వపాపప్రణాశనః ॥ ౧ ॥ క్రియతేవిధినాయేనయద్వైష్ణంశాస్త్రవి
స్తతః । తత్సర్వంవిస్తరాద్దేవకథయస్వజనార్దన ॥ ౨ ॥ మన్యుః ॥ ఇదానీంకథయ
ష్యమిప్రసక్తాదేవతేనృప । రాజ్ఞాధర్మప్రసక్తేనప్రజానాంచహితేపునా ॥ ౩ ॥

గ్రహయజ్ఞస్సదాకార్యలక్షణామసమన్వితః | నదినాంసర్గమేవైవసురాణామగ్ర
తస్తథా || ౮ || సుసమేఖాప్రదేశేతుదైవజ్ఞాధిష్ఠితోన్మవః | గురుణాచద్విజైశ్చై
వసార్థంభూమింపరితయేత్ || ౯ || ఖనైదైవతత్రమణ్ణంతుసుసమంహస్తమాత్రకమ్ |
ద్విగుణంలక్షణామేచకోటిహేమామేచతుర్గుణమ్ || ౧౦ || యుక్తానుభూతిజః
ప్రోక్తాప్రోక్తావైవేదపారగాః | కష్టమూలఫలాహారాదధిక్షీరాశినోపవా || ౧౧ || వే
ద్యాంనిధావయేచ్చైవరత్నానివిధానాచ | సికతాభిస్సమావేష్ట్యతతోగ్నించసమ
న్దయేత్ || ౧౨ || గాయత్యాదశసాహస్రంమానస్తోత్రేనపద్మణః | త్రింశద్గ్రహాణాం
మదైశ్చవత్సరోవిష్ణుదైవతైః || ౧౩ || కూశ్వేదైశ్చమయాత్పశ్చకుసుమాద్యైస్త
వోదకైః | హేమాతవ్యాదశసాహస్రంబాదరైర్దాతవేదసి || ౧౪ || శ్రియోమదై
శ్చహేమాతవ్యాస్సహసాగ్నిచతుర్దశ | శేషాఃపశ్చసహసాస్త్రహేమాతవ్యాప్రివృ
దైవతైః || ౧౫ || ముత్యావతసహస్రంతుపుణ్యస్నానంవిధియతే | కుష్మేషోదకశస
క్షైశ్చపసహస్రైశ్చసమన్దైః || ౧౬ || సాపయేద్యజమానంతుతత్కృత్తిగువివ్య
తి | ఏవంకృతేయతిశ్చిద్గ్రహపీఠాసమద్భవమ్ || ౧౭ || తత్సర్వంనాశమా
యాతిదత్వావైదక్షిణాంతతః | తస్మాత్సర్వప్రయత్నేనప్రదానందక్షిణాస్తృతా || ౧౮ ||
మాస్త్యశ్వరథయానాభూమివస్త్రయగనివ | అనడుగ్లోతతదద్యాద్యత్విజాం
చైవదక్షిణామ్ || ౧౯ || యథావిత్తానుసారాత్తువిత్తతాత్వంసకారయేత్ | మాసే
పూర్ణేసమాప్తిప్రలక్షణామోసరాధిప || ౨౦ || లక్షణామస్యరాజేన్ద్రవిధా

— వికోటిహేమామవిధిః—

నంపరిక్షీర్తితమ్ | ఇదానీంకోటిహేమామస్యశృణుత్వంకథయాన్యహమ్ || ౨౧ ||
గజ్జాతటేభయమునాసరస్వతోర్నరేశ్వర | నర్మదాయాందేవికాయాంతటేహేమా
మోవిధియతే || ౨౨ || తత్రాపేక్షుత్విజఃకార్యారవిన్దనవోదక | సర్వహేమామే
తురాజేన్ద్రవిద్యాద్విప్రేభవాధనమ్ || ౨౩ || ఋత్విగాచార్యసహితోదీక్షాం
సాంవత్సరింఘతః | చైత్రేమాసేతుసమ్ప్రప్తేకార్తికేవావిశేషతః || ౨౪ || ప్రా
రమ్భఃకరణీయోవావత్సరంవత్సరంసప్త | యజమానఃపయోభక్షిఫలాశీచతథాన్య
ప || ౨౫ || యవాదివీహయోమాషాస్త్రిలాశ్చసహస్రైః | పలాశసమిధశ్చస్తా
వసోధారాస్తథోపరి || ౨౬ || మాసేభవ్రథమేదద్యాద్యత్విగ్భ్యఃక్షీరభోజనమ్ | ద్వి
తీయేకృసరాదేయాసర్వకార్యార్థసాధన || ౨౭ || తృతీయేమాసిసంయావోదేయో
వైరవిన్దన | చతుర్థేమోదకాదేయావిప్రాణాంప్రీతిమాహరేత్ || ౨౮ || పశ్చిమే
దధిభక్తంతుమప్తేవైస్తభభోజనమ్ | అపూపాస్సప్తమేదేయాహ్యత్వమేఘురపూప
కాః || ౨౯ || ఋజ్యోదనంసనవమేదశమేయవపష్టికాః | ఏకాదశేసమాగమంతుభోజ

నంరవిసర్జనం ॥ ౨౬ ॥ ద్వాదశేత్వథసమ్మృప్తీమాసేరమలోద్వహా । మద్రహస్సు
హభ్యైశ్చభోజనంసార్వకామికమ్ ॥ ౨౭ ॥ దేయాద్విజానాంరాజేష్టమాసి
మాసిదదక్షిణామ్ । అహతవాసాస్సుపీతోదినార్థంశూభాయేచ్ఛుదిః ॥ ౨౮ ॥
తస్మాత్సదోభితైర్భావ్యంయజమానస్యబుద్ధిజైః । ఇద్వాగ్రీదీనాంసురాణాంచప్రీతి
సంసార్వకామికమ్ ॥ ౨౯ ॥ కృత్వాసురాణాంరాజేష్టప్రశుభాతసమన్వితమ్ । స
ర్వదానాదిదేవానామగ్నిష్టోమంచకారయేత్ ॥ ౩౦ ॥ ఏవంకృత్వావిధానేనపూ
ర్ణాహుతిశ్చేగతే । సహస్రేద్విగుణాదేయాయావచ్చతసహస్రకమ్ ॥ ౩౧ ॥ పురో
దాశస్తతస్సాధ్యోదేవతాగ్ధేచముత్పిజైః । యుక్తోవసన్మానవైశ్చపునఃప్రప్తార్చనా
ద్విజాన్ ॥ ౩౨ ॥ ప్రీతయిత్యాసురాస్తస్మాద్విత్పదేవతతఃక్రమాత్ । కృత్వాశా
స్త్రవిధానేనపిష్టానాంతుసమర్పణమ్ ॥ ౩౩ ॥ సమాప్తాతస్యహూమస్యవిప్రాణా
మథదక్షిణామ్ । సమాంచైవతులాంకృత్వాబధ్వాశిక్యద్వయంపునః ॥ ౩౪ ॥ అత్వా
సంతోలయే త్రత్రపత్నీంచైవద్వితీయకామ్ । సువర్ణేనతథాత్వానంరజతేనతథాప్రియా
మ్ ॥ ౩౫ ॥ తోలయిత్యాదదేద్రాజావిత్తశాత్యవివర్జితః । దదేచ్ఛతసహస్రంతు
హుప్యస్యకనకస్యతు ॥ ౩౬ ॥ సర్వస్వంవాదదే త్రత్రరాజసూయఫలంలభేత్ । ఏ
వంకృత్వావిధానేనవిప్రాంస్తాంశ్చవిసర్జయేత్ ॥ ౩౭ ॥ ప్రీయతాంపుణ్డరీకాక్షస్సర్వ
యజ్ఞేశ్వరోహరిః । తస్మిన్స్త్రీప్తేజగత్తుష్టంప్రీణితేప్రీణితంభవేత్ ॥ ౩౮ ॥ ఏవంసర్వో
పహుతేషుదైవమానుషకారణే । ఇయంశాస్త్రప్రవాఖ్యాతాయాంకృత్వాసుకృతీభ
వేత్ ॥ ౩౯ ॥ సశోచేజ్జన్మమరణేకృతాకృతవిచారణే । నర్వతీగ్ధేషుయత్సన్నంస
ర్వయజ్ఞేషుయత్ఫలమ్ ॥ ౪౦ ॥ తస్థలంసమవాహ్నీతికృత్వాయజ్ఞత్రయంసృపం ॥ ౪౦ ॥*

ఇతిశ్రీమత్పురురాణే రాజధర్మేగ్రహయజ్ఞకోటిహూమ

కథనంనామసప్తత్రింశదుత్తరద్వితీతతమోధ్యాయః

— శ్రీరాజ్ఞోయాత్రాకాలవిధిః ౨ —

మనుః ॥ ఇదాసీంసర్వధర్మజ్ఞసర్వశాస్త్రవిశారద । యాత్రాకాలవిధానం
మేకథయస్యమహీక్షితమ్ ॥ ౧ ॥ శ్రీమత్పుటః ॥ యదామస్యేతస్యపతిరాక్రద్దేనబ
లీయసా । పార్శ్విగ్రాహాభిభూతోవాతదాయాత్రాంప్రయోజయేత్ ॥ ౨ ॥ దుష్టా
యోధాభృతాభృత్యాఃప్రభూతంచబలంమమ । మూలరతౌసమగ్ధోన్మితదాయా
త్రాంప్రయోజయేత్ ॥ ౩ ॥ అశుద్ధపాష్టికర్మపతిర్మతుయాత్రాంప్రయోజయేత్ ।
పార్శ్విగ్రాహాధికంప్రసంగంమూలేనిక్షిప్యవాప్రజేత్ ॥ ౪ ॥ చైత్రాయాంవామార్గశీర్షాయాం
వాయాత్రాయాయాన్నరాధిసః । చైత్రాయాంపశ్యేచ్ఛనైదానుంహవిపుష్టించశార

దిమ్ ॥ ౫ ॥ ఏతదేవవివర్ణస్తంమార్గశీర్వాంసరాధిపః । శత్రోర్వాప్యసనేయాయా
తాగ్లపవసుదుర్గభః ॥ ౬ ॥ దివ్యాన్తరిక్షక్షితిజైరుత్పాలైఃపీడితంపరమ్ । పడత
పీడానస్తప్తపీడితంచతథాగ్రహైః ॥ ౭ ॥ ప్రజ్వలన్తితక్తేవోల్లాగదిశంయాంచప్రప
ద్యతే । భూకమ్పొల్లాగదిశంయాతియాంచకేతుఃప్రసూయతే ॥ ౮ ॥ నిర్మిత
శ్చపతేద్యత్రతాంయాయాద్వసుధాధిపః । స్వబలవ్యసనోపేతంతథాచుర్భిక్షపీడిత
మ్ ॥ ౯ ॥ సమ్భూతాన్తరకోపంచక్షిప్రంయాయాదరింస్థపః । యాకామక్షికబా
హుశ్యంబహుపజగంతథావిలమ్ ॥ ౧౦ ॥ నాస్తికంభిన్నమర్యాదంతథామర్జశవా
దిసమ్ । అపేతప్రకృతించైవనిసారంచతథాజయేత్ ॥ ౧౧ ॥ విద్వష్టనాయకంసై
న్యంతథాభిన్నంపీరస్పరమ్ । వ్యసనాసక్తస్థపతింబలంరాజాభియోజయేత్ ॥ ౧౨ ॥
వైశికానాంనశస్త్రాణిస్ఫురన్త్యక్తానియత్రవ । దుస్సృష్టాన్యపివశ్యన్విబలంతత్రా
భియోజయేత్ ॥ ౧౩ ॥ ఉత్సాహబలసమ్పన్నశ్చతురజ్జబలస్తథా । హృష్టచుష్టబ
లోరాజాపరానభిముఖోవ్రజేత్ ॥ ౧౪ ॥ శారీరస్ఫురణేధన్యేతథాదుస్సృష్టనాశ
నే । నిమిత్తేశమనేధన్యేస్థపశ్చతురంవ్రజేత్ ॥ ౧౫ ॥ యుక్తేషుపట్నుశుద్ధేషుగ్ర
హేష్యసుగుణేషుచ । ప్రక్షాళితశుభేషుతేపరాన్నాయాన్సరాధిపః ॥ ౧౬ ॥ ఏ
వంసదైవసమన్నస్తథాపౌరుషసంయుతః । దేశకాలోపవన్నాంతుయాత్రాంయా
యాన్సరాధిపః ॥ ౧౭ ॥ స్థలేనక్రస్తునాగస్యతస్యాపిసజలేవశే । ఉలూకస్యనిశాద్వాం
క్షుప్తచతస్యదివావశే ॥ ౧౮ ॥ ఏవందేశంచకాలంచజ్ఞాత్వాయాత్రాంప్రయో
జయేత్ । పదాతినాగబహుళాంసేనాంప్రాప్తియోజయేత్ ॥ ౧౯ ॥ హేమస్తే
శిశిరేదైవరథవాజినమాకులామ్ । ఖరోష్ట్రవిహుళాంసేనాంతథాగ్రీష్మేనరాధి
పః ॥ ౨౦ ॥ చతురజ్జబలోపేరాంవసదైవాశరద్యథా । సేనాపదాతిబహుళాయ
స్యస్యాత్పుష్పివలేః ॥ ౨౧ ॥ అభియోజ్యోభవేత్తేనశత్రుర్విషమమాశ్రితః । సస్య
వృత్రావృతేదేశేస్థింశత్రుంశతైవచ ॥ ౨౨ ॥ కిష్కిన్యజేతథాయాయాన్యమనా
గోసరాధిపః । చతురజ్జబలోపేతోరథాశ్వబహుళోన్యపః ॥ ౨౩ ॥ విషమాశ్రిత
భూభాగశ్చత్రుసమ్భూపధిస్థిమ్ । తమాత్రయన్తోబహుళాస్తాశ్చరాజాభియోజయే
త్ ॥ ౨౪ ॥ ఖరోష్ట్రవిహుళోరాజాశత్రుర్భద్రేనసంశ్రితః । బన్దనస్థోభియోజ్యోఽ
రిస్తథాప్రాప్తిపిభూభుజా ॥ ౨౫ ॥ హిమపాతీయుతేదేశేస్థిగంగ్రీష్మేఽభియోజయే
త్ । యవసేధనసంయుక్తఃకాలేపాధివహైవాననే ॥ ౨౬ ॥ శరద్వసంతోధర్మజ్ఞకాలోసాధా
రణోష్ఠ్యతోవిజ్ఞాయరాజాద్విజదేశకాలోదైవంత్రికాలంచతథైవబుద్ధ్యా ॥ ౨౭ ॥ యా
యాత్పరంకాలవిదాంసుతేనసజ్ఞిన్యసార్థంద్విజమన్త్రసిద్ధిః ॥ ౨౮ ॥ * *

ఇతిశ్రీమత్స్య పురాణేమత్స్యమనుసంవాదే రాజధర్మేరాజ్ఞోయాత్రా

కాలవిధిర్నామ అష్టమింశదుత్తరద్విశతతమోధ్యాయః

— శ్రీఅవయవస్పష్టసమి త్తకశుభాశుభవిచారః—

మనుః ॥ బ్రూహిమేత్వం నిమిత్తాని శుభాశుభానిచ । సర్వధర్మవిదాం శ్రే
ష్ఠత్వం హి సర్వవిదుచ్యతే ॥ ౧ ॥ శ్రీమత్స్వయః ॥ అక్షరక్షణభాగేతుశస్త్రప్రస్ఫురణం
భవేత్ । అప్రశస్తంతథావామేపుష్టస్యహృదయస్యతు ॥ ౨ ॥ మనుః ॥ అక్షానాం
స్పష్టనంచైవ శుభాశుభవిచేష్టితమ్ । తత్తేవిస్తరతోబ్రూహియేనస్యాంతద్విదోభు
వి ॥ ౩ ॥ శ్రీమత్స్వయః ॥ పృథ్వీలాభోభవేన్నార్థిలలాపేరవిసదన । ఫాసంవివృద్ధి
మాయాతిభూదేశేప్రియసక్తమః ॥ ౪ ॥ భృత్యులభిశ్చాక్షిదేశేదృగుపాస్తేధ
నాగమః । ఉత్పాత్యోపగమోమధ్యేదృష్టరాజస్విచక్షణైః ॥ ౫ ॥ దృగ్భ్రష్టనేసక్తరే
చజయంతేఘ్రిమవాపుయ్యాత్ । యోషిల్లాభోపాక్తదేశేశ్రవణాస్తేప్రియాశ్రు
తిః ॥ ౬ ॥ నాసికాయాంప్రీతిసాక్ష్యంప్రియాప్తిరధరోష్ఠయోః । కణ్ఠేతుభోగలాభ
స్యాన్యద్భృగవృద్ధిరథాంసయోః ॥ ౭ ॥ సుహృత్సేహహృత్సఖాపలభ్యాంహస్తేచైవధనా
గమః । పృష్ఠేపరాజయస్సద్యోజయోవత్సప్తలేభవేత్ ॥ ౮ ॥ కుక్షిభ్యాంప్రీతిరుద్ది
ష్టాస్త్రీయాఃప్రజననంస్తనే । ఫానభ్రంశోనాభిదేశేజఘనేవధనాగమః ॥ ౯ ॥
జానుసంధ్యేపరైస్సగ్భిర్బలవద్భిర్భువేన్నృప । సలాభంచాధ్వగమనంభవేత్పాదతరలే
స్యవ ॥ ౧౦ ॥ లాఙ్ఘనంపిటకంచైవజ్ఞేయంస్ఫురణవత్తథా । దితైకదేశనాసాయజ
క్ష్ణాయాంరవిసదన ॥ ౧౧ ॥ ఉత్తమంఫానమాహ్నితపద్భ్యాంప్రస్ఫురణాన్నృప । వి
వర్యయేణవిహితాస్సర్వేస్త్రీణాంఫలాగమః ॥ ౧౨ ॥ దక్షిణేతిప్రశస్తేజ్ఞేప్రశస్తంస్యా
ద్విశేషతః । అప్రశస్తేతథావామేత్వప్రశస్తంవిశేషతః ॥ ౧౩ ॥ అతోన్యధానిద్ధిరజ
ల్పనాత్తుఫలస్యశస్త్రస్యచనిష్ఠితస్య । అనిష్టవిహేత్పాదపక్షాద్విజానాంకార్యంసువ
జ్ఞేనచతర్బణంస్యాత్ ॥ ౧౪ ॥ * * * * *

ఇతిశ్రీమత్స్వపురాణే రాజధర్మేఅవయవస్పష్టసమి త్తకశుభాశుభవిచారో

నామ షకోనచత్వారింశదు త్త ర ద్వి త త త మో ధ్యా యః.

— శ్రీచుస్త్వస్మస్మస్పష్టకథనంతత్ఫలంచ.శ్రి—

మనుః ॥ స్వప్నాఖ్యానంకథనందేవగమనేప్రత్యుపస్థితే । దృశ్యద్రేవివిధాకా
రాకథనతేహంఫలంభవేత్ ॥ ౧ ॥ శ్రీమత్స్వయః ॥ ఇదాసీంకథయిష్యామినిమిత్తం
స్వప్నదర్శనే । నాభింవినాన్యగాత్రేమృత్యువృక్షసముద్భవః ॥ ౨ ॥ చూర్ణనంమూ
ర్ధ్వికేశానాంముణ్డనంనగ్రతాతథా । మలినావృధరారిత్వమభ్యగ్నేఃపజుదగ్ధతా ॥ ౩ ॥
ఉచ్ఛాత్తృవతనంచైవజోలారోహణమేవచ । అర్జనంపక్ష్యలోహానాంహయానామ
పిమారణమ్ ॥ ౪ ॥ రక్తపుష్పద్రుమాణాంచమృన్మనస్యాత్తజైవచ । వరాహార్తృఖ
రోష్ఠాణాంతథాచారోహణక్రియా ॥ ౫ ॥ భతుణంపక్ష్యమాంసానాంతైలస్యకృసర

స్వచ । నర్తనంహసనంచైవవివాహుగీతమేవచ ॥ ౬ ॥ తస్మీన్వాద్యుపహీనా
 నాంవాద్యానామపివాదనమ్ । స్రోతోఽవగాహగమనంస్సానంగోమయవారిణా ॥ ౭ ॥
 పజ్జోదకేనచతథామహీతోయేనచాప్యథ । మాతుఃప్రవేశోజతరేదితారోహణమేవ
 చ ॥ ౮ ॥ శక్రధ్వజాభివతనంపతనంశశిసూర్యయోః । దివ్యాస్తరిక్షభౌమానాము
 త్పాతానాంచదర్శనమ్ ॥ ౯ ॥ దేవద్విజాతిభూపాలగురుకాణాంక్రోధపవచ । ఆలి
 జ్ఞసంకుమారీణాంపురుషాణాంచమైథునమ్ ॥ ౧౦ ॥ హానిశ్చైవస్వగాత్రాణాంవిరే
 కవమనక్రియా । దక్షిణాశాభిగమనంవ్యాధినాభిభవస్తథా ॥ ౧౧ ॥ ఫలాపహానిశ్చత
 థాపుష్పహానిస్తకైవచ । గృహాణాంచైవపాతశ్చగృహసమ్కార్యనంతథా ॥ ౧౨ ॥ క్రిడా
 పిశాచక్రవ్యాధిచానరగ్రస్తరైరపి । పరాదభిభవశ్చైవతస్మాచ్ఛవ్యసోధ్యవః ॥ ౧౩ ॥
 కాషాయపస్త్రధారిత్వంతద్వత్ప్రీతీదనంతథా । స్నేహపానావగాహాచరక్తమా
 ల్యాసులేపనమ్ ॥ ౧౪ ॥ ఏవమాదీనిచాన్యనిమస్సుష్కపాక్షినిర్దిశేత్ । ఏషా
 ముకథసంధన్యంభూయఃప్రస్వాపనంతథా ॥ ౧౫ ॥ కలఃసానంతలైర్హోమోబ్రా
 హ్మణానాంచపూజనమ్ । మ్రితశ్చవాసుదేవస్యతథాతస్యైవపూజనమ్ ॥ ౧౬ ॥
 నాగేద్వైమోక్షశ్రవణంజ్ఞేయందుస్సుప్తనాశనమ్ । స్వప్నాప్తప్రథమేయా
 మేసంపత్సరసిచాకినః ॥ ౧౭ ॥ పశ్చిర్వాసైద్వివీచయేచక్రభిగ్నైస్త్రుతీయ
 కే । చతుర్థేమాసమాత్రేణపచ్యంతేనాస్తీసంశయః ॥ ౧౮ ॥ అరుణోదయవేళా
 యాందశాహేనఫలంభవేత్ । ఏకస్యాంయదివారాత్రాశుభంవాయదివాశుభ
 మ్ ॥ ౧౯ ॥ పశ్చాద్బ్రహ్మప్రాయస్సుప్తస్తస్యపాకంవిర్దిశేత్ । తస్మాత్తుశోభనే
 స్వప్నేషశ్చాత్స్యైవోపశస్యతే ॥ ౨౦ ॥ శైలప్రాసాదనాగాశ్వపుషభారోహణం
 హితమ్ । ద్రుమాణాంశ్వేతపుష్పాణాంగమనేచతథాద్విజ ॥ ౨౧ ॥ ద్రుమత్యుణోద్భవో
 నాభౌతథాచబహుశీర్షతా । తథైవబహుబాహుత్వంఫలితోద్భవపవచ ॥ ౨౨ ॥ సు
 శుక్లమాల్యధారిత్వంసుశుక్లావస్థిరభారణమ్ । చన్ద్రాగ్రతారాగ్రహణంపరిమార్గ
 ణమేవచ ॥ ౨౩ ॥ శక్రధ్వజాభిజ్ఞనంచతదుచ్చాయిత్రీయాతథా । భూమ్యమ్బుధి
 నాంగ్రసనంశత్రూణాంచపథక్రియా ॥ ౨౪ ॥ జయోవివాదమ్యాతేమసంక్లామేవ
 తథాస్తవ । భక్షణంచార్ద్రమాంసానాంమత్స్యేనాంపాయసస్యచ ॥ ౨౫ ॥ దర్శ
 నంరుధిరస్యాపిస్సానంవారుధిరేణవా । సురారుధిరమద్యానాంపానంక్షీరస్యవాప్య
 థ ॥ ౨౬ ॥ ఆన్తైర్వాపేప్తసంభూమానిర్మలంగగనంతథా । ముఖేనదోహనంశస్త్రం
 మహిషీణాంతథాగవామ్ ॥ ౨౭ ॥ సింహీనాంహస్తీనీనాంచబడబానాంతథైవచ ।
 ప్రసాదోదేవవిప్రేభ్యోగురుభ్యశ్చతథాశుభః ॥ ౨౮ ॥ అన్భుసాత్వభిషేకస్త్రగవాం
 శ్చక్లాత్రితేనచ । చన్ద్రాద్భృష్టేనవారాజాక్షేయోరాజ్యప్రదోహిసః ॥ ౨౯ ॥ రా
 జ్యాభిషేకశ్చతథాభేదసంశితసస్తథా । మరణంపహ్నిదాహశ్చపహ్నిదాపహా

గృహదీపః ॥ ౩౦ ॥ లభిశ్చరాజ్యలిక్ష్ణానాంతస్త్రివాద్యాభివాదనమ్ । తథోదకా
నాంతరణంతథాపివమలస్థనమ్ ॥ ౩౧ ॥ హస్తిసీబడబానాంచగవాంచప్రసవోగృ
హే । ఆరోహణమథాశ్వానారోదనంచతథాశుభమ్ ॥ ౩౨ ॥ వరస్త్రీణాంతథా
లాభస్తదాలిగ్నసేవచ । నిగలేశ్వస్థనంధస్యంతథావిష్టానులేపనమ్ ॥ ౩౩ ॥ జీవతాం
భూమిపాలానాంసుహృదామపిదర్శనమ్ । దర్శనంచేవతార్పణాంబిమలానాంత
థాష్టుసామ్ ॥ ౩౪ ॥ శుభాశ్చైతానిరస్తుదృష్ట్యాప్రాప్తోత్యయత్నాద్ధృనిమర్థలా
భమ్ । స్వప్నానివైదర్శభృతాంవరిష్టవ్యాధేర్విమోక్షంచతథాతురోపి ॥ ౩౫ ॥

ఇతిశ్రీమన్మృతరాణే మన్వేయసుసంవాదే స్వప్నానుకీ
ర్తనంనామ చత్వారింశదుక్షరద్వితీయమోఽధ్యాయః..

శ్రీశుభాశుభశమనవిచారః శ్రి

మనుః ॥ గమనంప్రతిరాజ్యస్తుసన్తృభాదర్శనేనకీమ్ । ప్రశస్తాంశ్చైవసమ్మా
మ్యస్తస్యరాజేతాంశ్చకీర్తయ ॥ ౧ ॥ శ్రీమన్మృతః ॥ ఔవధానిత్యయత్నానిధాన్యం
కృష్ణంతుయద్భవేత్ । కారావసశ్చత్పణంరాజభిష్టుష్కంగోమయమేవచ ॥ ౨ ॥ ఇ
ష్టనంచతథాక్ష్ణారంగుడంతైలంతథాశుభమ్ । అభ్యక్తిమలినోముద్ధస్తథానగ్రశ్చమా
నవః ॥ ౩ ॥ ముక్తకేశోరుజార్తశ్చకామాయామృరధారిణః । ఉన్నతకస్తథానతో
దీనోవాధనపుంసకః ॥ ౪ ॥ అయఃపజ్జస్తథావర్తకేబన్ధనమేవచ । తథైవోద్భృ
తసారాణిపిణ్యాకాడినియానిచ ॥ ౫ ॥ చక్షాలశ్చపచశ్చైవరాజబన్ధనపాలకాః । వ
ధకాపాపకర్షణోగర్భిణ్యస్త్రియపివచ ॥ ౬ ॥ తుపభత్తకపాలాఫిభిన్నభాణ్డా
నియానిచ । రత్నానివైవభాణ్డానిమృతంశోక్తికమేవచ ॥ ౭ ॥ ఏవమాదినిచాన్యనిఅ
శస్తాన్యభిదర్శనే । అశస్తోవాద్యశబ్దశ్చభిన్నభైరవజర్జరః ॥ ౮ ॥ ఏహీతిపురతశ్చబ్ద
శ్చస్యలేనతుప్యతః । గచ్ఛేణివైవశ్చాత్మపురస్తాత్మవిగర్హితః ॥ ౯ ॥ క్షయాసిత
ప్రమాగచ్ఛకింతత్రగగనస్థయ । అన్యేశబ్దాశ్చయేరిష్టాస్తేవిపత్తికరాఅపి ॥ ౧౦ ॥
ధ్వజాదిమతథాస్థానంక్రవ్యాదానాంవిగర్హితమ్ । స్థలసంవాహనానాంచవస్త్రభ
గ్లస్తతైవచ ॥ ౧౧ ॥ నిర్గచ్ఛతస్తుద్వారాకాశిరసశ్చాభిఘాతనమ్ । ఛత్రధ్వజానాం
వస్త్రాగ్రాంపతనంచతథాశుభమ్ ॥ ౧౨ ॥ దృష్టేనిమిత్రేప్రథమమమజ్జశ్యవినాశనమ్ ।
కేశవంపూజయేద్విద్వాంస్తవేనమధుసూదనమ్ ॥ ౧౩ ॥ ద్వితియేతుతతోద్భవే
ప్రతిపేద్రవిశేద్యహమ్ । అథేష్టానిప్రవత్యౌమిమజ్జశ్యానితథానఘ ॥ ౧౪ ॥ శ్వేతా
స్సుమనసశ్చేగ్రాంపూర్ణాఃకుమ్భాస్తతైవచ । జలకాఃపక్షిణశ్చైవమాంసంమత్స్య
శ్చపాథివ ॥ ౧౫ ॥ గావస్తురజ్జమానాగాబుద్ధపకఃపశుస్త్రజః । త్రిదశాస్సుహృదోవి
ప్రాజ్వలితశ్చమలతాశనః ॥ ౧౬ ॥ గణికావమహాభాగదూర్వాచార్దగించగోమ

యమ్ । రుక్మందావ్యంతథాతామ్రంసర్వరత్నానిచానఘమ్ ॥ ౧౭ ॥ ఔషధానివధ
 ర్మజ్జయవాస్నిధాగ్ధకాస్తథా । నృవాహ్యమానంయానంచభద్రపీతంతతైవచ ॥ ౧౮ ॥
 ఖడ్గంఛత్రంపతాకాచవృదశ్చాయుధమేవచ । రాజలిక్ష్మానిసర్వాణిసర్వేరుదితవ
 ద్వితాః ॥ ౧౯ ॥ ఘృతందధిపయశ్చైవఫలానివివిధానిచ । స్పృశ్యకంవద్ధమానంచనద్వ్యా
 వర్తంసకాస్త్రభమ్ ॥ ౨౦ ॥ వాదిత్రాణాంసుఖశ్శబ్దోగమ్భీరస్సమనోహరః । గా
 ధారవడ్డయుషభాయేచశస్త్రాస్వరాస్తథా ॥ ౨౧ ॥ వాయుస్సశరగ్రోరూతుస్సర్వత్రస
 మువస్థితః । ప్రలిలోమస్తథానీచోవిజ్ఞేయోభయకృద్విజ ॥ ౨౨ ॥ అనుకూలోమృ
 దుస్నిష్కృష్టస్సుఖస్సర్మస్సుఖావహః । రూతూరూతుస్సరాభద్రాఃక్రవ్యాదాఃపరిగచ్ఛ
 తామ్ ॥ ౨౩ ॥ మేఘశ్శస్త్రాఘనాస్నిష్కాగజబృంహితసన్నిభాః । అనులోమాస్తటిచ్ఛ
 న్నాశ్శక్రచాపంతతైవచ ॥ ౨౪ ॥ అప్రశస్తేతథాజ్ఞేయేపరివేషప్రవర్తణే । అనులోమా
 గ్రహశ్శస్త్రావాక్యతిస్తువిశేషతః ॥ ౨౫ ॥ ఆస్తిక్యంత్రద్ధధానత్వంతథాపూజ్యాభిపూ
 జనమ్ । శస్త్రాన్యేతానిసర్వాణియచ్ఛస్యాత్మనసిప్రయమ్ ॥ ౨౬ ॥ మనసప్రప్తిరేవాత్ర
 ప్రథమంజయతత్తణమ్ । ఏకతస్సర్వలిక్ష్మానిమనసప్రప్తిరేకతః ॥ ౨౭ ॥ యాత్రోత్సు
 కత్వంమనసఃప్రహర్షంశుభస్యలాభోవిజయప్రవాదః । మర్త్యశ్చస్వస్తిత్రవణంచరా
 జ్ఞోజ్ఞేయానిత్యంవిజయావహాని ॥ ౨౮ ॥ * * * *

ఇతిశ్రీమత్స్యపురాణే మత్స్యమనుసంవాదే రాజధర్మే

యాత్రానిమిత్త శుభాశుభశతునవిచారోనామ ఏక

చత్వారింశదుత్తరద్విశతతమోధ్యాయః.

— శ్రీ వామనచరిత్రప్రారంభః—

ఋషయః ॥ రాజధర్మస్త్వయాసూతకథితోవిస్తరేణచ । తతైవాద్భుతమగ్ధ
 శ్యంస్యష్టదర్శనమేవచ ॥ ౧ ॥ విష్ణోరిదానీంమాహాత్మ్యంపునర్వత్తుమిహాత్మసి । కథంస
 వామనోభూత్వాబబంధబలిదానవమ్ ॥ ౨ ॥ క్రమతఃకీదృశంబూషమాసీల్లోకత్రయంహ
 రేః ॥ సూతః ॥ ఏతదేవపురాపుష్టఃకురుక్షేత్రేతపోధనః ॥ ౩ ॥ శౌనక స్తీర్థయాత్రాయాం
 వామనాయతనేపురా । యదాసమయభేదిత్వంకౌప్రద్యాఃపార్థివంప్రతిర ॥ అన్తుసే
 నకృతంతత్రతీర్థయాత్రాంతదాయయా । ధర్మక్షేత్రేతకురుక్షేత్రేవామనాయతనేస్థి
 తః ॥ ౪ ॥ దృష్ట్వాసవామనంతత్రఅన్తునోవాక్యమబ్రవీత్ ॥ అన్తునః ॥ కింనిమిత్తమయం

— శ్రీ వామనావతారవిషయకశౌనకాన్తునసంవాదః—

దేవోవామనాకృతరిష్యతే ॥ ౬ ॥ వారాహరూపీభగవాన్సామ్యూజ్యోభవత్పు
 రా । కస్త్యాచ్ఛవామనస్యేదమిప్తంక్షేత్రహజాయత ॥ ౭ ॥ శౌనకః ॥ వామనస్యప్రవ
 త్త్యైమివారాహస్యపథీమతః । త్యక్త్వాతపిస్తరంతస్యమాహాత్మ్యంకురునన్దన ॥ ౮ ॥

పురానివారి తేజశ్రేణురేషువిజితేషున । చింతయామానదేవానాంజననీపునరుద్భవ
మ్ ॥ ౯ ॥ అదితిదేవతానాంచమాతాపరమదుఃఖితా । తపశ్చచారవద్వాణాంసహ
స్రంపుణివతే ॥ ౧౦ ॥ ఆరాధనాయకృష్ణస్యవాగ్యతావాయుభోజనా । దైత్యై
ర్నిరాకృతాద్వైష్ట్యతనయానురుగునదన ॥ ౧౧ ॥ పృథాపుత్రాహస్త్రితిర్యేదా
త్ప్రిణతాహరిమ్త్రుష్టావవాగ్భిరథాభివరమాధావబోధనీ ॥ ౧౨ ॥ దేవదేవంహృషీకే

— ఆదితికృతవాసుదేవస్తుతిః ౨ —

శంసత్వాసర్వగతంహరిమ్ ॥ అదితిః ॥ నమస్తుతాత్రినాశాయనమఃపుష్కరమాలి
నే ॥ ౧౩ ॥ నమఃపరమకల్యాణకల్యాణాయాదివేదనే । నమఃపరజగత్త్రాయనమఃప
రజగదాభయే ॥ ౧౪ ॥ నమఃపరజగదసమ్భుతిసమ్భుతాయాత్మయోగయే । కాంతాయదా
న్తదృశ్యాయపరమాధాయచక్రేణే ॥ ౧౫ ॥ నమశ్చక్రాసిహస్తాయనమఃకనకరేతనే ।
తథాత్మజ్ఞానవిజ్ఞానయోగిచిన్త్యాత్మయోగినే ॥ ౧౬ ॥ కర్మణాయవిశేషాయహర
యేబ్రహ్మరూపిణే । జగత్ప్రసిష్ఠితంయత్రజగతాయోగదృశ్యతే ॥ ౧౭ ॥ నమస్తు
లాతిసూక్ష్మాయతస్మదేవాయశక్తినే । యంనపశ్యన్తిపశ్యంతోజగదవ్యఖలంనరాః ॥ ౧౮ ॥
అపశ్యన్తిజగద్యత్రదృశ్యతేహృదిసంస్థితః । యస్మిన్నన్నంపయత్యైవనద్యత్యైవవాఖ
లంజగత్ ॥ ౧౯ ॥ తస్మైనమోస్తుజగతామాధారాయనమోనమః । ఆద్యఃప్రజాప
తిర్యశ్వయఃపితౄణాంపరఃపతిః ॥ ౨౦ ॥ పతిస్సురాణాంయస్తస్మైనమఃకృష్ణాయవేదనే ।

యఃప్రవృత్తౌనివృత్తౌచక్రజ్యతేకర్మభిస్సుతైః ॥ ౨౧ ॥ స్వగ్రావవర్గఫలదోనమస్త
స్మైగదాభృతేయశ్చిన్త్యమానోమనసానద్యఃపాపంవృషోహతి ॥ ౨౨ ॥ నమస్తస్మైవిశు
ద్ధాయపరాయహరిమేదనే । యంబుద్ధ్వాసర్వభూతానిదేవదేవేశవవ్యయమ్ ॥ ౨౩ ॥
నపునర్జన్తమరణేప్రాపువన్తిసమామితమ్ । యోయజ్ఞేయజ్ఞపరమైరిజ్యతేయజ్ఞసం
జ్ఞితః ॥ ౨౪ ॥ తంయజ్ఞపురుషంవిష్ణుంసమామిప్రభుమీశ్వరమ్ । గీయతేనర్వవే
దేషువేదవిధిర్విదాంపతిః ॥ ౨౫ ॥ యస్తస్మైవేదవేద్యాయవిష్ణవేజిష్ఠవేనమః । య

తోవిశ్వంసముత్పన్నంయస్మింశ్చలయమేష్యతి ॥ ౨౬ ॥ విశ్వోద్భవప్రతిష్ఠాయనమ
స్తస్మైమహాత్మనే । బ్రహ్మాదిస్తవ్యపర్యంతంయేనవిశ్వమిదంతతమ్ ॥ ౨౭ ॥ మా
యాజాలంసముత్తర్జంతముపేష్ట్రంసమావ్యహమ్ । విషాదతోషరోహద్యైర్యోజ
సంసుఖదుఃఖజైః ॥ ౨౮ ॥ సృత్యశ్యఖిలభూతస్తస్మైపేష్ట్రంసమావ్యహమ్ ।
యమారాధ్యవిశుద్ధేనకర్మణామనసాగిరా ॥ ౨౯ ॥ తరస్త్యవిద్యామఖిలాంతముపే
ష్ట్రంసమావ్యహమ్ । యస్తస్మైతోవిశ్వరూపస్థోవిభర్త్యఖిలమీశ్వరః ॥ ౩౦ ॥ వి
శ్వంవిశ్వపతింవిష్ణుంతంసమామిప్రజాపతిమ్ । మూర్తిస్తమోమరమయీతద్విధావిని

హృదయః ॥ ౩౧ ॥ రాత్రికూపీసూర్యరూపీతముపేష్టగ్రీనమామ్యహమ్ । కపిలో
యస్సర్వరూపస్థోయశ్చైజ్ఞానవయంతమః ॥ ౩౨ ॥ హన్తిజ్ఞానప్రదానేనతముపేష్టగ్రీ
నమామ్యహమ్ । యస్యాప్తిణీచష్టగ్రీసూర్యోసర్వలోకశుభజగ్రమ్ ॥ ౩౩ ॥ పశ్యతః
కర్మసతతంతముపేష్టగ్రీనమామ్యహమ్ । యస్మిన్సర్వేశ్వరేవిశ్వంసత్యమేతన్త
యోదితమ్ ॥ ౩౪ ॥ నాన్యతంతమజంవిష్టుంసమామిప్రభుమవ్యయమ్ । యతైతత్స
త్యముక్తంచభూయాంశ్చతోజనార్దనః ॥ ౩౫ ॥ సత్యేనతేనసఫలాఃపూర్యంతాం
మేమనోరథాః ॥ శౌనకః ॥ ఏవంస్తుతోధభగవాన్సావదేవతీవాచతామ్ ॥ ౩౬ ॥

— శ్రీ అదిత్యైవిష్ణుదత్తవరలాభః ॥ —

అదృశ్యసర్వభూతానాంతస్యాసృష్టర్మనేఫితః ॥ శ్రీభగవాన్ ॥ మనోరథాన్సాన్విన
దితేయానిచ్చస్యభివాఙ్మితాన్ ॥ ౩౭ ॥ తాన్స్త్యంప్రాప్యసింధర్మజ్ఞేమన్మృగిసాదా
న్నసంతయః । శృణువస్త్యంతుమహాభాగేవరోయస్తేభివాఙ్మితః ॥ ౩౮ ॥ తమా
శుద్ధియతాంతామంత్రేయస్తేసన్మవివృతి । మన్తర్మనంహివిఫలంసకదాచిద్భవివృ
తి ॥ ౩౯ ॥ అదితః ॥ యదిదేవప్రసన్నస్త్యంతుభ్యక్త్యభక్తవత్సల । త్రైలోక్యాభి
వతిఃపుత్రస్తదస్తుమమవాససః ॥ ౪౦ ॥ హృతంరాజ్యంహృతాశ్చస్యయజ్ఞభాగా
మహానురైః । త్వయిప్రసన్నేవరదేప్రాప్నోతుసురసత్తమ ॥ ౪౧ ॥ హృతంరాజ్యం
నదుఃఖాయమమపుత్రస్యకేశవ । సావత్సాద్రాయస్మిన్గ్రీంశోబాధాంసఃకురుతేహృ
ది ॥ ౪౨ ॥ శ్రీభగవాన్ ॥ కృతఃప్రసాదోహిమయాతవదేవియభేషితమ్ । స్యాన్తే
నచైవతేగర్భేసన్మవివృతికేశ్యపాత్ ॥ ౪౩ ॥ తవగర్భేసముత్పన్నస్తత్రతేయేసు
రారయః । తాహానిమ్యామిసర్వాన్వైవిర్వృద్ధాభవన్ద్వి ॥ ౪౪ ॥ అదితః ॥ ప్రసీద
దేవదేవేశనమస్తేవిశ్వభావన । నాహంత్యాముదరేజైవవోఘంశత్యైమికేశవ ॥ ౪౫ ॥
యస్మిన్మృగిష్ఠితంవిశ్వంవిశ్వస్యస్వయమీశ్వరః । తమహంనోదరేణత్వామోఘం
శత్యైమిచుర్ధ్వమ్ ॥ ౪౬ ॥ శ్రీభగవాన్ ॥ సత్యమాన్యమహాభాగేమయిసర్వమిదం
జగత్ । ప్రతిష్ఠితంసమాంశ్చైవోఘంసేన్ద్రాదివౌకసః ॥ ౪౭ ॥ కింత్యహంసర్వలో
కాన్స్తాన్సదేవాసురమానుషాన్ । జగ్గమాన్త్యావరాన్సర్వాన్స్తాన్చదేవక
శ్యపామ్ ॥ ౪౮ ॥ భారయిమ్యామిభద్రంతేతదలంసన్మృగిమేణవ । హ్నిర్మతేనవ
స్యేదోగర్భస్తేభివితామయి ॥ ౪౯ ॥ దాతౌయజ్ఞప్రసాదస్తేకరోమ్యన్వైస్సుదుగ్ధ
భమ్ । గర్భస్తేమయిపుత్రాణాంతవయోభిభవివృతి ॥ ౫౦ ॥ తేజసస్త్యహంసం
కరిష్యేమావ్యథాంకృథాః ॥ శౌనకః ॥ ఏవముక్త్యతతస్సద్వ్యోగతోన్తద్ధానమీశ్వ
రః ॥ ౫౧ ॥ సాపికాతేనతంగర్భమవాపపురుషోత్తమమ్ । గర్భస్థితేతతఃకృష్ణేచచా
లసకలాక్షితిః ॥ ౫౨ ॥ చకమ్పిరేమహాశైలాజన్మఃకృతోభంతథాభియః । యతో
యతోదితిర్వాత్సదాచిలితంపదమ్ ॥ ౫౩ ॥ తతస్తతఃక్షితిఃభేదాన్ననామవసుధా

భవ । దైత్యానామథసర్వేషాంగర్భస్థేమథసూదనే ॥ ౫౪ ॥ బభూవతేజసోహం
ర్యథోక్తంపరమేష్ఠినా ॥ ౫౪౫ ॥ * * * * *

ఇతిశ్రీమత్సృపురాణే మన్వన్యమనుసంవా దేవామనచరితేఽదితిగర్భేవిష్ణుప్ర
వేశకథనంనామ ద్విచత్వారింశదుత్తరద్విశతతమోధ్యాయః.

శౌనకః ॥ నిస్తేజసోఽసురాప్రృష్టాస్సమస్తానసురేశ్వరః । ప్రహ్లాదమథపత్ర
చ్ఛుబలిరాశ్మపితామహమ్ ॥ ౧ ॥ బలిః ॥ తాతనిస్తేజసోదైత్యానిర్దగ్ధాఇవపహ్ని
నా । కిమితేసహస్రైవాద్యబ్రహ్మదణ్ణహతాఇవ ॥ ౨ ॥ దురిష్టఃకింఘ్నదైత్యానాం
కింకృత్యావైరిర్నితా । నాశాయైమాసముద్భూతామయానిస్తేజసోసురాః ॥ ౩ ॥ శౌ
నకః ॥ ఇతిదైత్యపత్నీర్విరఃపుష్పఃపాతేఽపార్థివ । చిరంధ్యాత్వాజగాదైవమసురేష్టం
బలింతదా ॥ ౪ ॥ ప్రహ్లాదః ॥ చలన్త్రిగిరయోభూమిర్జవతిసహసాధృతిమ్ । సర్వేస
ముద్రాఃక్షుభితాదైత్యానిస్తేజసఃకృతాః ॥ ౫ ॥ సూర్యాదయోయథాపూర్వంతథా
గచ్ఛన్తినగ్రహః । దేవానాందపరాలక్ష్మీఃకారణైరనుమీయతే ॥ ౬ ॥ మహాదేత
త్సహాబాహూకారణందాసవేశ్వర । సహ్యాల్పవభిమన్తవ్యమిదంకార్యంసురార్ద
నమ్ ॥ ౭ ॥ శౌనకః ॥ ఇత్యుక్త్వాదానవపతింప్రహ్లాదసోనురోత్తమః । అత్యవ్రభాదోదేవే
శంజగామమనసాహరిమ్ ॥ ౮ ॥ సద్ధ్యానయోగంకృత్యాథప్రహ్లాదస్సమసౌ
హరిమ్ । విచారయామాసతతోదేవదేవంజనార్దనమ్ ॥ ౯ ॥ సదదర్శోదరేఽదిత్యాః
ప్రహ్లాదోవామనాకృతిమ్ । అస్తస్థాస్త్రిభిరంసస్త్రలోకానాదిప్రజాపతిమ్ ॥ ౧౦ ॥ త
దస్తస్థాన్వసూన్రుద్రానశ్వినౌమరుతస్తథా । సాధ్యాన్వశ్వంస్తథాదిత్యాన్దర్శోరగ
రాక్షసాః ॥ ౧౧ ॥ విరోచనంవతనయంబలించాసురనాయకమ్ । జన్మంకుజన్మం
సరకంబాణమన్యాత్సహాసురా ॥ ౧౨ ॥ ఆత్మానమూర్ధ్వింగగనంవాయుమమ్భాపలు
తాశనమ్ । సముద్రాద్రిద్రుమసరిశ్చరాంసంచపశున్న్యగా ॥ ౧౩ ॥ దేవాన్మను
ష్యానఖిలాంస్తతైవచసరిస్తపా ॥ సమస్తలోకస్త్రిష్టారంబ్రహ్మణంభవమేవచ ॥ ౧౪ ॥
గ్రహానక్షత్రభేదాంశ్చదక్షిణాద్వాంశ్చప్రజాపతీ ॥ సమృశ్యన్వృష్యావిష్టఃప్రకృతిస్థః
క్షణాత్పనః ॥ ౧౫ ॥ ప్రహ్లాదఃప్రాహదైత్యేష్టంబలింవైరోచనంతథా ॥ ప్రహ్లాదః ॥

— శ్రీబలింత్రతిప్రహ్లాదోపదిష్టవిష్ణుమహిమా. శ్రి —

వత్సజ్ఞాతంమయాసర్వంయదర్థంభవదామియమ్ ॥ ౧౬ ॥ తేజసోహంనిరుత్పన్నాత
చ్ఛుబువ్వయథార్థతః । దేవదేవోజగద్యోనిరయోనిర్లగదాదికృత్ ॥ ౧౭ ॥ అనాది
రాదిర్విశ్వస్యవరేణ్యోవరదోహరిః । పరమ్పరాణాంపరమంపరంపరవతామపి ॥ ౧౮ ॥
ప్రమాణంవప్రమాణానాంసస్త్రలోకగురోద్గురుః ॥ ప్రభుఃప్రభూణాంపరమోమహాత్మా
అనాదిమధ్యోభగవానస్త్రై ॥ ౧౯ ॥ త్రైలోక్యమంశేనసనాథమేవకర్తంమహాత్మా

జతిజోవతీర్ణః । నయస్యరూద్రోనవవత్సయోనిర్జ్వోనసూర్యేష్టుమరీచిముఖ్యాః ॥ ౨౦ ॥
 జానన్తివై త్యాధివయస్త్విరూపంసవాసుదేవఃకలయావతీర్ణః । యోఽసౌకలాంశేన
 సృసింహరూపీజఘనపూర్వంపితరంమమేశః ॥ ౨౧ ॥ యస్సర్వయోగీశమనోని
 వాసస్సవాసుదేవఃకలయావతీర్ణః । యమక్షరంవేదవిదోవిదిత్వాపిత నియంజ్ఞానవి
 ధూతపాపాః ॥ ౨౨ ॥ యస్మిన్ప్రసిష్టానపునర్భవన్తితంవాసుదేవంప్రణమామనిత్య
 మ్ । భూతాస్యశేషాణియతోభవన్తియథోర్త్యయస్తోయనిధేరజన్రమ్ ॥ ౨౩ ॥ లయంచ
 యస్మిన్ప్రసిష్టయేప్రయాన్తితంవాసుదేవంప్రణమామ్యజన్రమ్ । నయస్యరూపంసబల
 ప్రభావానయస్యభావఃపరమస్యపుంసః ॥ ౨౪ ॥ విజ్ఞాయతేశర్వపితామహాదైన్యేన్ద్రం
 వాసుదేవంప్రణమామ్యజన్రమ్ । రూపస్యచక్షుర్గ్రహణేత్వగ్రీష్టాస్ఫుర్కేగ్రహితీరస
 వారసస్య ॥ ౨౫ ॥ శ్రోత్రంచశబ్దగ్రహణేనరాణాంఘ్రీణంచగన్ధగ్రహణేయిక్తమ్ । న
 ఘ్రీణాగ్రాహ్యశ్చశ్రవణాదిభిర్యస్సర్వేశ్వరోవేదితుమక్షయన్తా ॥ ౨౬ ॥ శక్యస్తమీద్యం
 మనైవదేవంగ్రాహ్యంతతోహంహరిమీశితారమ్ । యేనైకదంష్ట్రగ్రీనముద్భృతేయం
 ధరాచతాంధారయతీహసర్వాః ॥ ౨౭ ॥ యస్మిన్శ్చశేషేనకలంజగచ్ఛతమాద్య
 మీశంప్రణతోష్టివిష్ణుమ్ । అంశావతీర్ణేనచయేనగచ్ఛేమ్యతానితేజాంసిమహాసురా
 కామ్ ॥ ౨౮ ॥ నమామితండేవమజస్రమీశమశేషసంసారతరోఃపతారమ్ । దేవో
 జగద్యోనిరయంమహాత్మాసహజశాంశేనమహాసురేన్ద్ర ॥ ౨౯ ॥ సదేవమాతుర్జిత

— శ్రీబలికృతవిష్ణోయేవః శ్రీ —

రంప్రవిష్టోమ్యతానివస్తేనబలాద్యపూంషి । బలిః ॥ తాతకోయంహరిర్నామయ
 తోనోభయమాగతమ్ ॥ ౩౦ ॥ సన్తిమేశతశోదైత్యావాసుదేవబలాధికాః । విప్ర
 చిత్తిశ్శిభిశ్శబ్దగ్రహణేన్ద్రస్సప్తైవచ ॥ ౩౧ ॥ అయశ్చిరాఖరశిరాభగ్ధకారోమహా
 సురః । ప్రతాపఃప్రభుసశ్శమ్భుఃకుకురశ్చసుదుర్జయః ॥ ౩౨ ॥ ఏతేచాన్యేచమేసన్తి
 దైతేయాదానవాస్తథా । మహాబలామహాపీర్వాభూభారధరణక్షమాః ॥ ౩౩ ॥
 ఏషామేతైకకఃకృష్ణోనపీర్వాధేనసమ్మితః ॥ శౌనకః ॥ పాత్రస్యైతద్వచశ్చుక్రిత్వా
 ప్రహ్లాదోదైత్యపుగ్ధవః ॥ ౩౪ ॥ ధిగ్ధిగిత్యాహసబలింవైకుణ్ఠాయేవవాదినమ్ ॥ ప్రహ్లా
 దేవైకుణ్ఠాయేవకలంప్రతిప్రహ్లాదృక్పతేన్ద్రాన్ ॥ ౩౫ ॥

— శ్రీవైకుణ్ఠాయేవకలంప్రతిప్రహ్లాదృక్పతేన్ద్రాన్ ॥ ౩౫ ॥ —

దః ॥ వినాశముపయోస్యన్తిమన్యేదైతేయాదానవాః ॥ ౩౫ ॥ యేషాంత్యమీద్యశో
 రాజాదుర్భుద్ధిరవివేకవాః । దేవదేవంమహాభాగంవాసుదేవమజంవిభుమ్ ॥ ౩౬ ॥
 త్యామ్యతేపాపసంజ్ఞాల్పకాన్యోపవంపదివ్యతి । యపితేభవతాప్రోక్తాస్సమస్తాదైత్య
 దానవాః ॥ ౩౭ ॥ సబ్రహ్మణాస్తథాదేవాస్థావరానస్తమూర్తయః । త్వంచాహం
 చజగచ్ఛేదంసాద్రిద్రుమగదినదమ్ ॥ ౩౮ ॥ సముద్రద్వీపలోకాశ్చససనంకేశవ
 స్సృహి । యస్మాత్పవన్ద్యవన్ద్యస్యవ్యాపినఃపరమాత్మనః ॥ ౩౯ ॥ ఏకాంశేనజగత్స
 ర్వంకస్తమేవంప్రవత్స్యతి । యుతేవినాశాభిముఖంత్యామేకమవివేకినమ్ ॥ ౪౦ ॥

దుర్బుద్ధిమకృతాత్మానం వృథా నాంశాసనాతిగమః । శోచ్యోహంయస్య మేగేహాజాత
 ప్రపవితాధమః ॥ ౪౧ ॥ యస్య త్వమీదృశః పుత్రోదురాత్మాకృష్టనిద్రకః । తిష్ఠత్యేషా
 హిసంసారసంఘృతాఘునినాశినీ ॥ ౪౨ ॥ కృష్ణేభక్తైరహంతావదవేత్స్యోభవతా
 నుకిమః । నమేప్రియతమఃకృష్ణాదపిదేహిమామహాత్మనః ॥ ౪౩ ॥ ఇతిజానాత్యయం లో
 కోనభవాద్వితిజాధమః । నజానాసిప్రియతరంప్రాణేభ్యోఽపిహరింమమ ॥ ౪౪ ॥ నిద్రాం
 కరోషి తస్య త్వమకుర్వన్దైరవంమమ । విరోచనప్రవగుర్గురుప్రస్యావ్యహంబలే ॥ ౪౫ ॥
 మమాపిసర్వజగతాంగురోర్నారాయణోగురుః । నిద్రాంకరోషియస్తస్మిన్కృష్ణే
 గురుగురోర్గురా ॥ ౪౬ ॥ యస్మాత్తస్మాదిహైశ్వర్యాదబిరాభ్యుత్తమేవ్యసిమమ
 దేవోజగన్నాథోబలేతావజ్జనార్దనః ॥ ౪౭ ॥ భవత్సహముపేత్స్యస్త్రీప్రీతిమానస్తుమే
 గురుః । ఏతావన్నాత్రమప్యేవం నిద్రితోజగతోగురుః ॥ ౪౮ ॥ నావేక్షితంత్వయాయ
 స్మాత్తస్మాచ్ఛాపందదామితే । యథామేశిరసశ్చేదాదిదంగురుతరంవచః ॥ ౪౯ ॥
 త్వయోక్తమచ్యుతాతేపిరాజ్యభగ్తిప్రసాదావత । యథాచక్రస్థాన్మచరంవరిత్రా
 ణంభవాన్లవే ॥ ౫౦ ॥ తథాచరేణవశ్యేయంభవంతరాజ్యవిమృతమ్ ॥ శౌనకః ॥
 ఇతిదైత్యపతిశ్రుత్వాసురోర్వచనమప్రియమ్ ॥ ౫౧ ॥ ప్రసాదయామాసగురుంప్ర

— శ్రీమపితప్రహ్లాదంబలిఖలికృతానునయః శ్రి —

ణివశ్యపునఃపునః ॥ బలిః ॥ ప్రసిద్ధతాతమాకోపంకురుమోహహతేమయ ॥ ౫౨ ॥
 బలవలేపమత్రేనమయైతద్వాక్యమీరితమ్ । మోహహాపహతవిజ్ఞానఃపాపోఽహం
 దివిజోత్తమ ॥ ౫౩ ॥ యచ్ఛాస్త్రీస్త్విదురాచారస్తత్సాంఘభవతాకృతమ్ । రాజ్యభగ్తి
 శంపవభగ్తిశంప్రాప్త్యేవనతథావ్యహమ్ ॥ ౫౪ ॥ విషణ్ణోఽస్మియథాతాతతవై
 వావినయేకృతే । త్రైలోక్యరాజ్యమైశ్వర్యమన్యద్వానాతిదుర్లభమ్ ॥ ౫౫ ॥ సం
 సారేదుర్లభాస్తేతుగురవోయేభవద్విధాః । తత్ప్రసీదనమేకోపంకరుమర్హసిదైత్య
 వ ॥ ౫౬ ॥ త్వతోఽపదృష్ట్యేతాతాహంపరితప్యేనశావతః ॥ ప్రహ్లాదః ॥ వత్సకోపా
 నమోహేనజలతస్సేనలేమయా ॥ ౫౭ ॥ శాపోదత్తోవివేకశ్చమోహేనావప్యతోమ
 మ । యదిమోహేనమేజ్ఞానంసక్షిప్తంస్యాన్తహాసుర ॥ ౫౮ ॥ తతః-థంసర్వగం
 జానాహారింకించుచాహ్వహమ్ । యోఽయంశాపామయాదత్తోభవతోసురపున్ద
 వ ॥ ౫౯ ॥ భావ్యమేలేననూనంలేతస్మాన్వాత్వంవిషీదవై । అద్యప్రభృతిదేవేశేభ
 గవత్సమ్యుతేహరా ॥ ౬౦ ॥ భవేథాభక్తిమానీశేనలేత్రాతాభవిష్యతి శాపంప్రా
 ప్యాభమాంపీరసంస్తరేథాస్తృతస్త్యయా ॥ ౬౧ ॥ తథాతథాయతిప్యేహంశ్రేయ
 సాయోజ్యసేయథా । ఏవముక్త్వాసదైత్యేష్టగ్రివిరరామమహాద్యుతిః ॥ ౬౨ ॥ అజ్ఞా

— శ్రీలేవామనమూర్త్యవతారః శ్రి —

యతసగోవిద్దోభగవాన్వామనాకృతిః । అవతీర్ణేజగన్నాథేతస్మిన్సర్వామరేశ్వ
 రే ॥ ౬౩ ॥ దేవాశ్చముముచుర్దుఃఖండేవమాతాదితిస్తథా । వపుర్వాతాసుఖస్సర్వా

విరజను-మధున్నభః || ౬౪ || ధర్మేశసర్వభూతానాంతథామతరజాయత | నా
 ద్వేగశ్చప్యభూతత్రమనుజేద్వాసురేవపి || ౬౫ || తదాదిసర్వభూతానాంభూ
 వ్యవృరదివాకసామ్ | తంజాతమాత్రంభగవాన్ప్రవృత్తాంకపితామహః || ౬౬ ||
 జాతకర్మాదికంకృత్యావృష్టంబృష్ట్యావపాథివ | తుష్టావదేవదేవేశమృషీణాంవైవశ్య

— శ్రిమత్సకృతవామనమూర్తిస్తుతిః ౩ —

ణ్యతామ్ || ౬౭ || బ్రహ్మ || జయాద్యేశజయాజేయజయసర్వాత్మకాత్మక | జయ
 జన్మజరాపేతజయానస్తజయామృత || ౬౮ || జయాజితజయామేయబయావ్యక్త
 స్థితేజయ | పరమాధ్ధాన్సర్వజ్ఞజ్ఞానజ్ఞేయాత్మనిస్సృత || ౬౯ || జయాశేషజగత్సత్త్వి
 జ్ఞగత-ర్తర్జగన్మరోజగతోస్యైవకృదేవస్థితింపాలయతుంజయ || ౭౦ || జయాశేష
 జయాశేషజయాఖిలహృదిస్థితజయాదిమధ్యాస్తజయసర్వజ్ఞాననిధేజయ || ౭౧ || ము
 ముక్షుభిరనిధేశ్యస్వయంహృత్ప్రబనేశ్వర | యోగి నాంముక్తిఫలదదమాదిగుణభూష
 ణ || ౭౨ || జయాతీనూత్నమజ్ఞేయజయస్థూలజగన్మయ | జయస్థూలాతీనూత్నత్వంజ
 యాతీద్రియసేద్రియ || ౭౩ || జయస్వమాయాయోగస్థశేషభోగజయాక్షర | జయై
 కదంష్టాప్రావ్తాగ్రసముద్భృతమనస్తర || ౭౪ || సృతేసరిజ్జయారాతివత్కస్థనిలవిదారణ |
 సామృతంజయవిశ్వాత్మజ్జయవామనకేశవ || ౭౫ || నిజమాయాపటచ్చస్రజగన్మా
 రేజనార్దన | జయాజితజయానేకస్వరూపైకవిధప్రభో || ౭౬ || వర్ధస్వవర్ధితాశేషవికా
 రప్రకృతేహరే | త్వయ్యేషాజగతామీశేసంస్థితాధర్మవర్ధతి || ౭౭ || సత్త్వామహంనచే
 శానోనేద్వాద్వ్యాస్త్రైదశాహరే | నజ్ఞాతుమీశామనయస్సనకాద్యానయోగినః || ౭౮ ||
 తన్మాయాపటసంవీతేజగత్ప్రజగత్పతే | కస్త్యాంవేత్సృతినర్వేశత్వత్ప్రసాదంవి
 నానరః || ౭౯ || త్వమేవారాధితోయేనప్రసాదనుముఖప్రభో | సమకేశేవలోదేవ
 వేత్తిత్వాంసేతరేజనాః || ౮౦ || నస్తిశ్వరేశ్వరేశానప్రభోవర్ధస్వవామన | ప్రభవా
 యాస్యపిశ్వస్యవిశ్వాత్మస్మృభులోచన || ౮౧ || శౌనకః || ఏవంస్తుతోహృషీకేశ
 సుతదావామనాకృతిః | ప్రహస్యభావగమ్భీరమువాచాబ్జసముద్భవమ్ || ౮౨ || స్తు
 తోహంభవతాపూర్వమిద్రాగ్దైవికశ్యపేనచ | మయావహిప్రతిజ్ఞాతమిద్రాగ్సృభు
 వనత్రయమ్ || ౮౩ || భూయశ్చాహంస్తుతోదేవ్యాతస్యాశ్చాపిప్రతిశ్రుతమ్ | య
 థాశక్త్రాయదాస్యామిత్రైలోక్యంహతకణ్డకమ్ || ౮౪ || సోహంతథాకరిష్యామిమ
 హేంద్రాజగతఃపతిః | భవిష్యతిసహసాగ్నిసృత్యమేతద్భూమివః || ౮౫ || తతః
 కృష్ణాజనంబ్రహ్మహృషీకేశాయదత్తవా | యజ్ఞోపవీతంభగవాన్దదౌతస్తైఃపుహస్వ
 తిః || ౮౬ || ఆపాధమదదాద్దండంమరీచిర్బ్రహ్మణస్సతః | కమణ్డలుంవసేత్సకృతాశం
 వేధమథాగ్నిరాః || ౮౭ || అక్షసూత్రంచపులహఃపులస్త్యస్సితవాససీ | ఉపతస్థుశ్చ
 తంవేదాఃప్రణవోచ్చరభూషణాః || ౮౮ || శాస్త్రాగ్రానేకాతథాసాక్ష్యయోగో

— శ్రీవామనమూర్తిర్వలియజ్జవాటగమనమ్. శ్రి —

క్తయశ్చయాః । సవామనోజటిదణ్డీఫత్రిభృతకమణ్డలుః ॥ ౮౯ ॥ సర్వదేవమ
యోభూత్వాబలేరధ్వరమభ్యుగాత్ । యత్రయత్రపద్మభూయోభూభాగేవామనో
దదౌ॥౯౦॥ దదాతిభూమిర్వివరంతత్రత్రాతిపీడితా । సవామనోజడగతిర్నదుగచ్ఛ
స్తసర్వతామ్॥౯౧॥ సాద్విద్యపవతీంసర్వాంచాలయామాసమేదిసీమ్ ॥ ౯౧॥ *

ఇతిశ్రీమధ్యపురాణే శౌనకాంబునసంవాదే శ్రీవామనచరిత్రేవామనస్యబలి
యజ్జవాటగమనంనామ త్రిచత్వారింశదుత్తరద్విశతతమోధ్యాయః.

— శ్రీవామనమూర్తిసమాగమసమయేబలిశుక్రసంవాదః. శ్రి —

శౌనకః ॥ సవర్తవనాముర్విసద్భవస్సోభిలాంబలిః । పవచ్ఛశనసం
శుద్ధప్రణివత్యకృతాజ్జలిః ॥ ౧ ॥ ఆచార్యతోభూతాసాద్విద్యపవనామహీ ।
కస్మాచ్ఛనాసురాన్భాగాన్సృతిగృహ్లాన్వివహ్నయః ॥ ౨ ॥ ఇతిపృష్టోభలినాకావ్యో
వేదవిదాంవరః । ఉవాచపదైత్యాధిపతింవిరంధ్యాత్వామహామతిః ॥ ౩ ॥ అవతీర్ణోజగ
ద్యోనిఃకశ్యపస్యగృహేహరిః । వామనేనేహయాపేణవరమాత్మాననాతనః ॥ ౪ ॥ సనూ
నంయజ్జమాయాతితవదానపపుజ్జవ । తత్సద్వన్యాసవిత్తోభాదియంప్రవలితామ
హీ ॥ ౫ ॥ కమ్పస్తేగిరయశ్చామీతుభితోమకరాలయః । నైసంభూతపతింభూమిస్స
మథావోభుమీశ్వరమ్ ॥ ౬ ॥ సదేవాసురగన్ధర్వయక్షరాక్షసపుజ్జవా । అనేనైవభృ
తాభూమిరాపోగ్నిఃపవనోనభః ॥ ౭ ॥ ధారయత్యఖిలానీశోమన్వాదీంశ్చమహాసు
రా ॥ ౮ ॥ ఇయమస్యజగద్ధేతోర్మాయాకృష్టస్యగహ్వారి ॥ ౯ ॥ ధార్యధారకభావేన
యయాసమ్పీడితంజగత్ । తత్సన్నిధానాదసురాభాగాన్దానాసురోత్తమ ॥ ౧౦ ॥
భుజ్జితేనాసురాన్భాగానమీతేనైవపహ్నయః ॥ బలిః ॥ ధన్యోహంకృతపుణ్యశ్చయ
స్తేయజ్జపతిస్త్వయమ్ ॥ ౧౧ ॥ యజ్జమభ్యాగతోబ్రహ్మవృత్తేకోభ్యధికఃపుమా ॥
యంయోగిసస్సదోద్యుక్తాఃపరమాత్మానమవ్యయమ్ ॥ ౧౨ ॥ ద్రష్టుమిచ్ఛన్తిదేవేశం
సమేఽధ్వరముపైవ్యతి । హూతాభాగప్రదోయంచయముగ్ధాతావగాయతి ॥ ౧౩ ॥
తమధ్వరేశ్వరంవిష్టుంమత్తేకోస్యఉపైవ్యతి । సర్వేశ్వరేశ్వరేశ్వస్తేమదధ్వరము
పాగతే ॥ ౧౪ ॥ యన్మయాచార్యకర్తవ్యంతన్మమాదేష్టుమర్హసి ॥ శుక్రః ॥ యజ్జ
భాగభుజోదేవావేదప్రామాణ్యతోసుర ॥ ౧౫ ॥ త్వయాతుదానవాదైత్యామఖభాగ
భుజఃకృతాః । అయంచదేవస్యతృప్తిఃకరోతిస్థితిపాలనమ్ ॥ ౧౬ ॥ విస్మయేరసుచా
దేవస్వయమత్తిప్రజాఃప్రభుః । త్వత్కృతేభవితానూనందేవోవిష్టుస్థితాస్థితః ॥ ౧౭ ॥
విదిత్యేతన్మహాభాగమరుయత్మమనాగతమ్ । త్వయాహిదైత్యాధిపతేస్త్వప్రకేపి
హివస్తుని ॥ ౧౮ ॥ ప్రతిజ్ఞానహివోధవ్యావాచ్యంసామవృథాఫలమ్ । నాలందాతు

మహాండవైత్యవాచ్యంత్యయావచః ॥ ౧౮ ॥ మరుతాంవైవిభూత్యథంత్యవృత్తస్స
 మహామర ॥ బలిః ॥ బ్రహ్మసూత్రమహాంత్రాయామన్యేనాపిహియాదితః ॥ ౧౯ ॥
 నాస్తీతిముదేవేనసంసారాఘామహారిణా ॥ ప్రతీపనానైర్వివిధైఃప్రతిసక్త్యా
 హ్యతేహరిః ॥ ౨౦ ॥ సచేద్వత్కుతిదేహీతిగోవిందఃకిమతోధిక్ ॥ యదర్థముపహా
 రాద్యాదమశౌచగుణాన్వితైః ॥ ౨౧ ॥ యజ్ఞాఃక్రియస్తేదేవేశస్సమాండేహీతివత్స
 యి ॥ తత్సాధుసుకృతంకర్మతవస్సుచరితంతునః ॥ ౨౨ ॥ యన్మయాదత్తమీశేశస్స
 యమాదాస్యతేహరిః ॥ గురోనాస్తీత్యహంవత్సేనపృథాగతమీశ్వరమ్ ॥ ౨౩ ॥
 వశ్చయేద్యదిమాంప్రాప్తంవృథామేజన్మనఃఫలమ్ ॥ యజ్ఞేస్సన్యదియజ్ఞేశోయావతే
 మాంజనార్దనః ॥ ౨౪ ॥ నిజమూర్ధానమప్యత్రప్రదాస్యావ్యవచారితమ్ ॥ నాస్తీతియ
 న్మయానోక్తమన్యేహమపియాచతామ్ ॥ ౨౫ ॥ వత్సోమివకథమద్యైతన్నతదభ్య
 స్తమమ్యతే ॥ క్షామ్యపివహిధీరాణాందానాదాపశ్యమాగమః ॥ ౨౬ ॥ నాబాధ
 తారియద్దానంతదగ్గబలవత్కథమ్ ॥ మద్రాష్ట్రేనాసుఖీకశ్చిన్నదరిద్రోనచాతురః ॥ ౨౭ ॥
 నాభూషితోనచోద్విగ్నోనస్సగదివివర్జితః ॥ హృత్తేపుష్టస్సగర్భిచ్ఛృష్టస్తస్సర్వసుఖా
 న్వితః ॥ ౨౮ ॥ జనస్సర్వోమహాభాగకిముతాహంసదాసుఖి ॥ ఏతద్విశిష్టపాత్రోయం
 దానవీజంమహాఫలమ్ ॥ ౨౯ ॥ విదితంభృగుశౌర్జ్జాలమయైతత్సత్ప్రసాదతః ॥ ఏత
 ద్విజానతాదానవీజంవతతిచేద్గురో ॥ ౩౦ ॥ జనార్దనమహాపాత్రేకింసప్రాప్తంత
 తోమయా ॥ మత్తోదానమవాప్యైషయదిపుష్టాతిదేవతాః ॥ ౩౧ ॥ ఉపభోగాద్దశగు
 ణాందానంక్షామ్యతరంతతః ॥ మత్ప్రసాదవరోనూనంయజ్ఞేనారాధితోహరిః ॥ ౩౨ ॥
 తేనాభ్యేతిససద్దేహేనాదర్శనాదుపకారకృత్ ॥ అథకోపేనవాభ్యేతిదేవభాగోప
 రోధిన్ ॥ ౩౩ ॥ మాంసిహంతుమనాన్వైవవధక్ష్యామ్యతరోమ్యతాత్ ॥ యన్మ
 యంసర్వమేవేదంనాప్రాప్యంతస్యవిద్యతే ॥ ౩౪ ॥ సమాంయాదితుమభ్యేతినాను
 గ్రహమ్యతేహరిః ॥ సృజత్యాత్మేచ్ఛయాసర్వంచేతనైవాపహన్తియః ॥ ౩౫ ॥ సమాం
 మాన్తంహృషీకేశకథంస్వయముపైవ్యతి ॥ ఏతద్విదిత్వానగురోదానఃకుక్షరేణ
 చ ॥ ౩౬ ॥ త్యయాభావ్యంజగన్నాథేగోవిందేసముపస్థితే ॥ శౌనకః ॥ ఇత్యేవంవదత
 స్తస్యప్రాప్తస్తత్రజగత్పతిః ॥ ౩౭ ॥ సర్వదేవమయోదిత్యోమాయావామనరూప
 ధృక్ ॥ తందృష్ట్యైజ్ఞవాటాన్దఃప్రవిప్రమసురాఃప్రభుమ్ ॥ ౩౮ ॥ జన్మస్సభాస
 దఃత్వోభంతేజసాతస్యనిమృభాః ॥ జేఘృష్టమునయస్తత్రయేసమేతామహాధ్వరే ॥ ౩౯ ॥
 బలిశ్చైవాభిలంబత్తమేనేసఫలమాత్మనః ॥ తతస్సత్త్వోభమావనోన్సకశ్చితిగజ్జిదుక్త
 వా ॥ ౪౦ ॥ ప్రత్యేకందేవదేవేశంపూజయామాసచేతసా ॥ అథాసురవతింప్రహ్వం
 దృష్ట్యైముఖివరాంశ్చతా ॥ ౪౧ ॥ దేవదేవపతిస్సాత్మాద్విష్ణుర్దామనరూపధృక్ ॥
 తుష్టావయజ్ఞంవహ్నించయజమానమథర్మిజః ॥ ౪౨ ॥ యజ్ఞకర్తాధికారస్థా
 స్తస్సదస్యాస్త్రీవ్యసవ్పదః ॥ తతఃప్రసన్నాస్త్యైఖిలావామనంప్రతితత్త్వతాత్ ॥ ౪౩ ॥

— శ్రీబలికృతవామనపూజాదిశ్లో —

యజ్ఞవాటస్థితంధీరంసాధుసాధ్విత్తుదీరయః । అర్ఘ్యమాదాయచబలిఃప్రోక్ష్యాశ్రు
లకస్తథా ॥ ౪౪ ॥ పూజయామాసగోవిందంప్రాహదేవంచసోఽనురః ॥ బలిః ॥ సువర్ణర
త్నసంఖ్యానాంకజానామమితంతథా ॥ ౪౫ ॥ స్త్రీయోవస్త్రాన్యలంకారాన్స్తథాగ్రా
మాంశ్చపుష్కలా ॥ సర్వాద్రుసజులముర్ధ్వింత్యంగ్యహాణయశేషితమ్ ॥ ౪౬ ॥
తద్దదామివృణుష్యేదమర్థయస్వచయస్త్రియమ్ ॥ ఇత్తుక్తోదైత్యపతినాప్రీతిమాన
చ్యుతస్తతః ॥ ౪౭ ॥ ప్రాహసస్మితగమీభరంభగవాన్వామనాకృతిః ॥ మమగ్నిశర
ణాథాయదేహిరాజస్వదత్రయమ్ ॥ ౪౮ ॥ సువర్ణగ్రామరత్నాదితదగ్ధిభ్యఃప్రదీయ
తామ్ ॥ బలిః ॥ త్రిభిఃప్రయోజనంకింలేపదైఃపదసతాంవర ॥ ౪౯ ॥ శతంశతసహ
స్రంవాపదానాంమార్గతాంభవా ॥ చామసః ॥ ధర్మబుద్ధ్యాదైత్యపతేకృతకృత్యో
స్త్రితాఃత ॥ ౫౦ ॥ అన్యేహమర్థినాంవిత్తమిచ్ఛతాండాస్యతేభవా ॥ శౌనకః ॥
ఏతచ్ఛ్రుత్వాతుగదితంవామనస్యమహాత్మనః ॥ ౫౧ ॥ దదౌతస్మైమహాబాహుర్వా
మనాయపదత్రయమ్ ॥ పాశ్చాత్యుపతితేతోయేవామనోఽభూదవామనః ॥ ౫౨ ॥

— శ్రీవామనేనసర్వదేవమయస్వరూపప్రదర్శనమ్ శ్లో —

సర్వదేవమయంరూపందర్శయామాసతత్త్వణాత్ ॥ చంద్రసూర్యోచనయనేద్యాన్య
ర్థాచరణౌక్షితిః ॥ ౫౩ ॥ పాదాబ్జశ్యఃపిశౌచాశ్చహస్తాబ్జశ్యప్రసహ్యకాః ॥ విశ్వే
దేవాశ్చజానుష్ఠాజ్ఞేసాధ్యాసురోత్తమాః ॥ ౫౪ ॥ యత్రానభేషుసమూహతారే
భాభ్యోపురస్తథా ॥ దృష్టాబుత్రాణ్యశేషాణిశాస్త్రాన్యశాసనఃప్రభా ॥ ౫౫ ॥
తారకారోమకూపాణిరోమాణ్యోపధయస్తథా ॥ బాహుబిదశస్త్రతదిశశ్శ్రీతే
మహాత్మనః ॥ ౫౬ ॥ అశ్వినాశ్రవణేతస్యనాసావాయుర్మహాత్మనః ॥ ప్రసాదశ్చస్త్ర
మాదేవోఽహోధర్మంసమాశ్రితః ॥ ౫౭ ॥ సత్యంతస్యభవద్వాణీజిహ్వదేవీసరస్వ
తీ ॥ గ్రివాదితద్దేవమతావిద్యాస్తద్బలయస్తథా ॥ ౫౮ ॥ స్వర్గద్వారమభూతైత్రం
త్యష్టాపూషాచతచ్ఛ్రువా ॥ ముఖేవైశ్వానరశ్చాస్యవృషశౌతుప్రజాపతిః ॥ ౫౯ ॥
హృదయంచపరంబ్రహ్మపుంస్త్యంవైకశ్యపోమునిః ॥ పృష్ఠేచవసవోదేవామరుతస్సు
ర్వసద్భిషు ॥ ౬౦ ॥ సర్వసూక్తానిదశనాజ్యోతీంపిమిమలాఃప్రభాః ॥ వక్షస్థలమహా
దేవోఽహృదిచాస్యమహర్ణవాః ॥ ౬౧ ॥ ఉదరేచాస్యగర్భాస్సమూహతాశ్చమహా
బలాః ॥ లక్ష్మీరేధాధృతిఃకావ్యిస్సర్వావిద్యాశ్చవైకటా ॥ ౬౨ ॥ సర్వజ్యోతీంపిచా
నీహితస్యతత్సపరమంమహాః ॥ తస్యదేవాదిదేవస్యతేజఃప్రోక్ష్యాశ్రమత్తమమ్ ॥ ౬౩ ॥
స్తనాకుక్షీచవేదాశ్చఉదరేచమహామఖాః ॥ ఇప్తయఃపశుబధాశ్చద్విజానాంచేష్టి
తానిచ ॥ ౬౪ ॥ తస్యదేవమయంరూపందృష్టావిష్టోర్మహాబలాః ॥ ఉపాసర్వస్త
దైతేయాఃపరక్షాభిసంపాదకమ్ ॥ ౬౫ ॥ ప్రమథ్యసర్వానసురాన్వాదహస్తతలైర్వి

భుః । కృత్వా రూపం మహాకాయం జహా శుసమే దినీమ్ ॥ ౬౬ ॥ తస్య విక్రమ
తో ఖూమించన్తాగ్నిత్యోస్తనాన్తరే । నభో విక్రమమాణస్య సన్ధి దేశే ధితా వుభా ॥ ౬౭ ॥
పరం విక్రమమాణస్య జానుమూలే ప్రభాకరౌ । విష్ణో రాస్తాం మహీపాలదేవపాలనకర్త
ణి ॥ ౬౮ ॥ జిత్వా లోకత్రయం కృత్సంహత్యా చాసురపుష్టవాః । పురస్తరాయతై

— శ్రిత్రవిక్రమనియోగాద్భుతేపాతాళగమనమ్. ౬౯ —

లోక్యందహో విష్ణురురుక్రవః ॥ ౬౯ ॥ సుతలం నామ పాతాళమథస్తాద్వసుధాతలాత్
బల్లేంద్రం భగవతా విష్ణునా ప్రభవిష్ణునా ॥ ౭౦ ॥ లగదై త్యే శ్వరం ప్రాహ విష్ణుస
ర్వేశ్వరేశ్వరః । యత్త్వయా సలిలంద్రం గృహీతం పాణినా మయా ॥ ౭౧ ॥ కల్ప
ప్రమాణంతస్మాత్తేభవిష్యత్యాయురుత్తమమ్ । వైవస్వతే తథా తీతే బలే మన్వస్తరే
తథా ॥ ౭౨ ॥ సావణ్ణికేతుసమ్నాగ్రిక్తేభవానిష్టోభవిష్యతి । సామ్నాతం దేవరా
జాయతై గ్రిలోక్యమఖిలం మయా ॥ ౭౩ ॥ దత్తంచతుర్యుగా నాంచ సాధికా హ్యేకా స
ప్రతిః । నియస్తవ్యా మయా సర్వేయే తస్య పరిపథినః ॥ ౭౪ ॥ తేనాహం పరయాభ
క్త్య పూర్వమారాధితే బలే సుతలం నామ పాతాళం త్వమాసాద్య మనోరమమ్ ॥ ౭౫ ॥
వసాసురమమాదేశం యథావత్పరిపాలయత్ । తత్ర దివ్యాగ్గనోపేతే ప్రాసాదశతస
జుగలే ॥ ౭౬ ॥ ప్రోత్ఫుల్లపద్మసరసి సరచ్చుభ్రాసరిద్వరే । సుగంధిభూపస్రగ్వస్త్ర
చామరారుణభూషితే ॥ ౭౭ ॥ స్రక్ష్వస్తనాదిముదితే గేయనృత్యమనోరమే । పానా
న్నభోగవిధిభాన్ముజ్జానస్త్యం మహాసుర ॥ ౭౮ ॥ మమాజ్ఞయా కాలమమంతిత్వ స్త్రీ
శతసంవృతః । యావత్పురైశ్చ విప్రైశ్చ నవిరోధం కరిష్యసి ॥ ౭౯ ॥ తావదేతాన్తహాభో
గానవాప్యసి మహాసుర । యదాచదేవప్రాణాం విరోధంత్యం కరిష్యసి ॥ ౮౦ ॥ వ
ధిష్యతి తదా పాశావారుణాస్త్యామసంశయమ్ । ఏతద్విదిత్యావచసం మయా జ్ఞప్తం
విశేషతః ॥ ౮౧ ॥ నవిరోధస్సరైః కార్యో విప్రైర్వాదైశ్చ సత్తమః । ఇత్యేవ ముక్తోదేవేన వి
ష్ణునా ప్రభవిష్ణునా ॥ ౮౨ ॥ బలిః ప్రాహ మహారాజ ప్రణిపత్య ముదాన్వితః ॥ బలిః ॥ త
త్రాసతో మే పాతాళే భగవన్ప్రపదాజ్ఞయా ॥ ౮౩ ॥ కింభవిష్యత్యుపాదానముపభో
గోపపాదకమ్ ॥ విష్ణుః ॥ * దానానియాని దత్తాశ్రద్ధయా శ్రోత్రియేషువ ॥ ౮౪ ॥
మతాని శ్రద్ధయా యాని తాని దాస్యన్తి తే ఫలమ్ । సదక్షిణాస్తథాయజ్ఞక్రియాశ్చ
వివిధాః కృతాః ॥ ౮౫ ॥ ఫలాని తవ దాస్యన్తి లభితాని ప్రతానివ ॥ శౌనకః ॥ బలే
ర్వరమిమందత్వా శత్రుస్య త్రిదివంతథా ॥ ౮౬ ॥ వామనేనైవ యాపేణ జగమాదర్శనం
హరిః । శశాసచయథా పూర్వమిన్ద్రైష్టే గ్రిలోక్యమూర్జితమ్ ॥ ౮౭ ॥ సిషేవేవ వరా
నామూన్బలిః పాతాళమాస్థితః । ఇహోవదేవదేవేన బద్ధో సాదా నవోత్తమః ॥ ౮౮ ॥
దేవానాం కార్యకరణే భూయోపి జగతిస్థితః । సమృద్ధితే మహాభాగా ద్వారకాయాం

* దానానివిధిదత్తానితాద్దాస్యశ్రోత్రియాశివ । మతాస్యశ్రద్ధయా యాని తాని దాస్యన్తి తే ఫలమ్ ॥ ౮౫ ॥ ప్రథమం జ్ఞాత్రీయాశ్చ వివిధాశ్చ కృతాః । ఫలాని తవ దాస్యన్తి లభితాని ప్రతానివ ॥

సకలానాం । జగదానాం సర్వానియచ్చాస్యజ్ఞేపసంజ్ఞితమ్ ॥ ౧౩ ॥ పూర్ణేయగస
 మాప్రాప్తే బ్రాహ్మేహసంకరభాగతే । నిర్వాణే సర్వభూతానాం సర్వత్వత సమన్య
 వే ॥ ౧౪ ॥ పిరణ్యరేతాస్త్రిశిఖస్తతోభూతావృషాకపిః । శిఖాభిర్వృథమజ్ఞాతా
 సశేషానాదేహినః ॥ ౧౫ ॥ దహ్యమానాస్తతస్తస్యతేజోరాశిభిరుచ్చితైః । వి
 వర్ణవర్ణాదన్ధాన్ధాహతార్పిస్తుద్భిరానయైః ॥ ౧౬ ॥ సాక్షోపనిషదోవేదాస్సేతిహాస
 పురాణకాః । విద్యాస్సర్వాః క్రియాత్వైవసర్వధర్మపరాయణాః ॥ ౧౭ ॥ బ్రహ్మణ
 మగ్రతఃకృత్యాప్రభవంవిశ్వతోముఖమ్ । సర్వదేవగణాత్వైవత్రయస్త్రింశచ్చకోట
 యః ॥ ౧౮ ॥ తస్మిన్నపనిసమ్పాప్రీతేతంహంసంమహదతురమ్ । ప్రవిశత్తిమహా
 త్మానంహరింనారాయణంప్రభుమ్ ॥ ౧౯ ॥ తేహంభూయఃప్రవృత్తానాంసంధనోత్ప
 త్తిరివ్యతే । యథాసూర్యస్యసతతముదయాస్తమనేతిహ ॥ ౨౦ ॥ పూర్ణేయగస
 మాప్రాప్తేకేస్మిన్శేషశుభ్యతే । యస్మిన్దేవకృతంసర్వంశిశ్యేపంసమతిష్ఠత ॥ ౨౧ ॥
 సంహృత్యలోకానఖిలాన్సదేవాసురపన్నగాః । కృత్యాత్మసంస్థంభగవానాస్తప
 కోజగత్పతిః ॥ ౨౨ ॥ యస్సుస్త్రిష్టాసర్వభూతానాంకల్పాన్దేషుపునఃపునః । అవ్య
 యశ్చాశ్వతోదేవోయచ్చసర్వమిదంజగత్ ॥ ౨౩ ॥ నష్టారూపిరణోలోకేవద్దగ్ధ
 హవివర్జితే । తృక్తభూమాగ్నిపవనేత్యక్తయజ్ఞపవతిర్మయే ॥ ౨౪ ॥ అపక్షిగణ
 సన్ధితేసర్వప్రాణిహరేపథి । అమర్యాదాకులేరౌద్రేసర్వతప్తమసావృతే ॥ ౨౫ ॥
 అదృశ్యేసర్వలోకేస్మిన్నభావేసర్వకర్మణామ్ । ప్రశాన్తేసర్వసమ్మాతేసప్తేవైరిప
 రిగ్రహే ॥ ౨౬ ॥ గతేస్సభావసంస్థానేలోకేనారాయణాత్మకే । పరమేష్ఠిహృ
 హీకేశశ్చయనాయోపచక్రమే ॥ ౨౭ ॥ పీతవాసాలోహితాక్షఃకృష్ణోజీమూతసన్ని
 భః । శిఖాసహస్రవికచంజటాభారంసముద్వహకా ॥ ౨౮ ॥ శ్రీవత్సలత్కుసంయుక్తం
 రక్తచంద్రసంభూషితమ్ । వత్సోవిభ్రాన్తహాహుస్సువిద్యుదివతోయదః ॥ ౨౯ ॥ పు
 ణ్డరీకసహస్రేణసగ్గిస్యశుశుభేశుభా । పత్నీతస్యస్వయంలక్ష్మీర్దేహీమావృత్యతి
 వృతి ॥ ౩౦ ॥ తతస్సుపితిశాన్తాత్మాసర్వలోకసుఖావహః । కిమప్యమితయోగా
 త్మానిద్రాయోగముపాగతః ॥ ౩౧ ॥ తతోయగసహస్రీతుపూర్ణేభృరుహపరత్తమః ।
 స్వయమేవవిభుశ్చాత్మాబుద్ధ్యతేపిబుధాధిపః ॥ ౩౨ ॥ తతశ్చిన్ద్రయతేభూయస్సు
 ప్తింలోకస్యలోకకృత్ । సరాదేవగణాత్వైవపారమేష్ఠ్యేనకర్మణా ॥ ౩౩ ॥ తతస్సు
 జ్ఞాన్ద్రయగూర్భందేవేషుసమితిజ్ఞయః । సమ్భవంసర్వలోకస్యవిదధాతినతాంగ
 తిః ॥ ౩౪ ॥ కర్తాచైవవికర్తాచసంహర్తాచప్రజాపతిః । నారాయణఃపరంసత్యంనా
 రాయణఃపరంపదమ్ ॥ ౩౫ ॥ నారాయణఃపరోయజ్ఞోనారాయణఃపరాగతిః । సస్వ
 యమ్మురితిజ్ఞేయస్సస్త్రిష్టాభవననాథిపః ॥ ౩౬ ॥ ససర్వమితివిజ్ఞేయోహ్యేషయ
 జ్ఞఃప్రజాపతిః । యద్యేదితవ్యంత్రిదశైస్తదైవపరివర్తతే ॥ ౩౭ ॥ యచ్చవేద్యంభ
 గవతోదేవాఅపినతద్విదుః । ప్రజానాంపతయస్సర్వేయుషయశ్చసహామరైః ॥ ౩౮ ॥

నాస్య ప్రమథిగచ్ఛన్వివిన్సన్తత్తిత్రుతిః । యదస్యపరమంబాపంతత్త్వస్యన్విదేవ
తాః ॥ ౩౯ ॥ ప్రాదుర్భావేతుయద్రూపంతత్త్వస్యన్విదివాకసః । దర్శితంయదనేనైవత
దేవేక్షన్విదేవతాః ॥ ౪౦ ॥ యస్సదర్శితవానేషకస్తదస్యేష్టుమర్హతి । గ్రామణీస్స
ర్వభూతానామగ్నిమాయతయోగ్గతిః ॥ ౪౧ ॥ తేజసస్తమసశ్చైవనిధానమమృతస్య
చ । చతురాశ్రమధర్మేశశ్చాతుర్వోత్రఫలాశసః ॥ ౪౨ ॥ చతుస్సాగరపర్యవృత్తతు
ర్మగ్నవర్తకః । తదేషనంహృత్యజగత్కృత్వాగర్భస్థమాత్మనః ॥ ౪౩ ॥ ముమో
చాణ్డంమహాయోగీధృతంవర్షసహస్రకమ్ ॥ సురాసురద్విజభుజగాపురోగణైర్ద్రుమా
వధిక్షితిధరయక్షగుహ్యతైః ॥ ౪౪ ॥ ప్రజాపతిశ్చక్రిభిరసంకులంతదానవైస్సృజ
జ్జగదిదమాత్మనాప్రభుః ॥ ౪౫ ॥ * * * * *

ఇతిశ్రీమత్సృపురాణే శౌనకాష్టనసంవాదే వరాహచరిత్రేనందినప్రళయ
కథనంనామపశ్చుచత్వారిం శదుత్తరద్విశతతమోధ్యాయః.

శౌనకః ॥ జగదణ్డమిదంసర్వమాసీద్దివ్యంహిరణ్మయమ్ । ప్రజాపతేరియం
మూర్తిరితీయంవైదికీశ్రుతిః ॥ ౧ ॥ తత్తువర్షసహస్రాన్వేవిభేదోర్ద్వముఖంవిభుః ।
లోకసర్జనహేతోశ్చవిభేదాధోముఖంతతః ॥ ౨ ॥ భూయోష్టధావిభేదాణ్డవిష్ణురైవ
లోకజన్మకృత్ । చకారజగతశ్చాత్రవిభాగంసవిభాగకృత్ ॥ ౩ ॥ యచ్ఛిద్రమూ
ర్ధ్వమాకాశంవివరాకృతితాంగతమ్ । విహితంవిశ్వయోగేనయదధస్తద్రసాతలమ్ ॥ ౪ ॥
యదణ్డమకరోత్పూర్వంచేవోలోకచికిర్షయా । తత్రయత్సలిలేనసన్నముల్బంత
తాగచ్ఛన్సోగిరిః ॥ ౫ ॥ శైలైస్సుహస్తైర్గహనావిషమామేదిశితథా । తైశ్చపర్య
తజాలౌఘైర్బహుయోజనవిస్తరైః ॥ ౬ ॥ పీడితాగురుభిర్దేవీవృథితామేదిశితదా ।
సహామనైర్భూమిబలందివ్యంసారాయణాత్మకమ్ ॥ ౭ ॥ హిరణ్మయంజగత్సృష్టంతే
జోవైజాతరూపిణమ్ । అశక్తావైధారయతుమధస్తాప్సృపివేశసా ॥ ౮ ॥ పీడ్యమా
నాభగవతస్తేజసాతస్యసాక్షితిఃప్రథీన్వివితీంద్రస్త్రాతుతామధోమధుసూదనః ॥ ౯ ॥
ఉద్ధారార్థంమనశ్చక్రతస్యావైహితకావ్యయా ॥ శ్రీభగవాన్ ॥ మత్రేజపమాప
సుధాసమాసాద్యతపస్విన్ ॥ ౧౦ ॥ రసాతలంప్రవిష్టాసితప్రకారివదుర్బలా ॥ పృథివీ ॥

→ ఇతిభూదేవీకృతవిష్ణుస్త్రుతిః ఇతి ←

త్రివిక్రమాయామితివిక్రమాయమహావరాహాయసురోత్తమాయ ॥ ౧౧ ॥ శ్రీశార్ఙ్గ
క్రాసిగదాధరాయనమోస్తుతేదేవవరప్రసీద । తవదేహాజ్జగజ్జాతంపుష్కరద్విపము
ద్ధితమ్ ॥ ౧౨ ॥ బ్రహ్మణమిహలోకానాంభూతానాంశౌశ్వతంవిదుః । తవప్రసా
దాద్దేవోయందివంభుక్షేపురస్థరః ॥ ౧౩ ॥ * తవక్రోధాద్విసిద్ధతాస్సర్వేదైత్యావ
జ్జగదామృతమిదం

నాదన । ధాతావిధాతాసంహారాత్పయిసర్వప్రతిష్ఠితమ్ ॥ ౧౮ ॥ మనుష్యతాన్త్రో
నియతంజ్వలనఃపవనోఘనః । వణ్ణాశ్చాక్రమధర్మాత్సపాకరాస్తరవోఽచలాః ॥ ౧౯ ॥
నద్యోధర్మశ్చకామశ్చయజ్ఞోయజ్ఞస్యయాఃకీయాః । విద్యావేద్యంచసత్త్వంచప్రీ
త్యీగిణీర్ధృతిఃకుమా ॥ ౨౦ ॥ పురాణంవేదవేదాఙ్గంసాక్ష్యంయోగోభవాభవా ।
జగ్గమంస్థావరంచైవభవివ్యంచభవచ్ఛయత్ ॥ ౨౧ ॥ సర్వంతచ్ఛ్రుతోకేషుప్ర
భావోపహితంతవ । త్రిదశోదారఫలదస్సర్వస్త్రీచారుషల్లవః ॥ ౨౨ ॥ సర్వలోకమ
నఃకాన్తస్సర్వసత్త్వమనోహరః । విమానానేకవిటపస్త్రోదామ్యుమధుస్రవః ॥ ౨౩ ॥
దివ్యలోకమహాసూర్యస్సత్త్వలోకవ్రతాఖవాక । కాలోభూత్యాప్రసన్నాభిరద్భిష్టా
దయతేపునః ॥ ౨౪ ॥ సాగరాకారనిర్వాసోరసాతలజలాశ్రయః । నాగేంద్రపాద
పాపేతోజస్తవక్షినిపేవితః ॥ ౨౫ ॥ శీలాచారార్యగర్భశ్చసర్వలోకమయోద్రుమః । ద్వా
దశారమయద్విపారైర్ద్రాకదశవస్తనః ॥ ౨౬ ॥ వస్వస్థాచలసంయుక్తస్త్రీలోక్యా
మ్భోమహూదధిః । సిద్ధసాధ్యోర్నిలస్సపద్మానిలసేవీతః ॥ ౨౭ ॥ వైత్యలోక
మహాగ్రాహూయతోరగగణాకులఃపితామహమహాదైర్యస్సర్వస్త్రీగిర్మభూషి
తః ॥ ౨౮ ॥ కీప్రీతీకాన్ధిర్నిత్యంనదీభిరపశోభితః । కాలయోగమహావర్తప్రయోగవ
తరేకరాట్ ॥ ౨౯ ॥ త్వంస్వయోగమహావీర్యోనారాయణమహర్ణవః । త్వయాసృష్టా
శ్రుయోలోకాస్త్యయేవప్రతిసంహృతాః ॥ ౩౦ ॥ విత్త్వయోగిసస్సర్వేత్వామేవప్రతి
యోజితాః । యుగేయుగేయగాన్తాగ్నిఃకాలమేఘాయుగేయుగే ॥ ౩౧ ॥ మహాభా
రావతారాయదేవత్వంహియుగేయుగే । త్వంహిశుక్లఃకృతయుగేత్రేతాయాంచ
వృక్షప్రభః ॥ ౩౨ ॥ ద్వాపరేరక్తసంకాశఃకృష్ణఃకలియుగేభవాక । వైవర్త్యమభిధత్సే
త్వంప్రాప్తేషుయుగస్థిషు ॥ ౩౩ ॥ వైవర్త్యంసర్వధర్మాణామత్పాదయసివేదవి
త్ । భాసివాసిప్రతపసిత్వంచపాసివిచేష్టసే ॥ ౩౪ ॥ క్రుధ్యసితౌచిమాయాసత్వం
దీపయసివర్షసి । త్వంహాస్యసిసనిర్వాసినిర్వావయసిజాగ్రసి ॥ ౩౫ ॥ సశ్చేవయసి
భూతానికాలోభూత్యాయుగకుయే । శేషమాత్మానమాలోక్యవిశేషయసిత్వంపు
నః ॥ ౩౬ ॥ యుగాన్తాగ్నృవలీఢేషుసర్వభూతేషుకల్పిన । యాతేషుశేషోభవసిత
స్సాచ్ఛేదోసిసస్తతమ్ ॥ ౩౭ ॥ చ్యవనోత్పత్తియక్తేషుబ్రహ్మదేవరుణాదిషు ।
యస్సాన్నత్యవసేష్ఠానాత్తస్సాదమ్యతఉచ్యతే ॥ ౩౮ ॥ బ్రహ్మణమిన్ద్రుద్రంబ
యమంవరుణమేవచ । నిగృహ్యహరసేయస్సాత్తస్సాధ్ధరిహూచ్యతే ॥ ౩౯ ॥
సన్తానయసిభూతానివపుషాయశసాశ్రియా । చిరేణవపుషాదేవతస్సాచ్ఛాపిసనా
తనః ॥ ౪౦ ॥ యస్సార్చ్యవక్తౌదయోదేవామనయశ్చోగ్రతేజనః । నతేత్వామభి
గచ్ఛతితేనానస్తస్త్వముచ్యతే ॥ ౪౧ ॥ నక్షీయసేనక్షరసేకల్పకోటిశతైరపి ।
యస్సాత్త్వమక్షరత్వాచ్ఛతస్సాద్విష్ణుఃప్రకీర్త్యతే ॥ ౪౨ ॥ విష్ణుభియత్త్వయాస

ర్వంజగత్సావరజగదుమ్ । జగద్విప్రశ్చనాచ్చైవవిష్ణురేవేతిత్త్యసే ॥ ౩౯ ॥ వి
ప్రభ్యతిష్ఠసేనిత్యంత్రైలోక్యంసచరాచరమ్ । యక్షగర్భర్వనగరంసుమహాభూతప
న్నగమ్ ॥ ౪౦ ॥ వ్యాప్తంత్యయిప్రవిశతిత్రైలోక్యంసచరాచరమ్ । తస్మాద్విష్ణురి
తిప్రోక్తస్త్వయమేవస్వయమ్భువా ॥ ౪౧ ॥ నారాజిత్యవ్యతేహ్యపోఽముషిభిస్త
త్త్వదధిభిః । అయినంతస్యతాఃపూర్వం తేనసారాయణస్ఫుటః ॥ ౪౨ ॥ యుగే
యుగేప్రణస్తాంగావిష్టోవిష్టనితత్త్వతః । గోవిందేతితతోనామ్నాప్రోచ్యసేఽముషి
భిస్తథా ॥ ౪౩ ॥ హృషీకాణీన్ద్రియాణ్యాముస్తత్త్వజ్ఞానవిశారదాః । శుశ్రేష్ఠీ
వర్తసేతేహంహృషీకేశస్తథోచ్యసే ॥ ౪౪ ॥ వసన్తిత్వయిభూతానిప్రవృద్ధీనియ
గతుయే । త్వంవావససిభూతేషువాసుదేవస్తథోచ్యసే ॥ ౪౫ ॥ సజగర్షయసిభూ
తానికల్పేకల్పేషునఃపునః । తతస్సుజగర్షణఃప్రోక్తస్తత్త్వజ్ఞానవిశారదైః ॥ ౪౬ ॥
ప్రతిపూర్వహేనతిష్ఠన్తిసదేవాసురరాక్షసాః । ప్రవిద్యస్సర్వధర్మాణాంప్రమృన్నస్తే
నహోచ్యసే ॥ ౪౭ ॥ నిరోధావిద్యతేయస్మాన్నతేభూతేషుకశ్చన । అనిరుద్ధస్తతఃప్రో
క్తఃపూర్వమేవమహద్విభిః ॥ ౪౮ ॥ యత్త్వయాధార్యతేవిశ్వంత్యయాసంహ్రియతే
జగత్ । త్వంధారయసిభూతానిభువనంత్యంబిభర్షిచ ॥ ౪౯ ॥ యత్త్వయాధార్యతేజిభ్య
తేజసాచటతేనవామయాహిధ్యారతేపశ్యన్నాద్భుతంధార్యతేత్వయా ॥ ౫౦ ॥ నహి
తద్విద్యతేభూతంత్యయన్నాత్త్రధార్యతే । త్వమేవకురుషేదేవనారాయణయుగే
యుగే ॥ ౫౧ ॥ మహాభారావతరణంజగతోహితకామ్యయాతవైవతేజసాక్రాంతార
సాతలతలంకతామ్ ॥ ౫౨ ॥ త్రాయస్వమాంసురశ్రేష్ఠత్వామేవశరణంగతా । దానవైః
పీడ్యమానాహంరాక్షసైఃక్రోధతప్నరైః ॥ ౫౩ ॥ త్వామేవశరణంనిత్యముపయామిస
నాతనమ్ । తావజ్నేస్థిభయందేవయావన్నత్వాంకమర్షిసమ్ ॥ ౫౪ ॥ శరణంయామి
మనసాశతశోఽప్యవలభయే । ఉపమానంసతేశక్తాంకర్తుంసేద్ద్రావివాకసః ॥ ౫౫ ॥
త్వమేవసతతంవేణ్నిరుత్తరమతఃపరమ్ ॥ శౌనకః ॥ తతఃప్రీతపుభగవాన్పుష్కవివ్యా
శ్శార్ఙ్గవక్రభృత్ ॥ ౫౬ ॥ కామమస్యాయథాకామమభిపూరితవాహరిః । అబ్ర
వీచ్ఛమహాదేవమాధవీయంస్తవోత్తమమ్ ॥ ౫౭ ॥ ధారయిష్యతియోమర్త్యోనాస్తి
తస్యపరాభవః । లోకాన్నిమగ్నాహంజ్యేష్ఠవైష్ణవాన్ప్రీతిపశ్యతే ॥ ౫౮ ॥ మ
హదాశ్చర్మ్యసర్వస్వంమాధవీయంస్తవోత్తమమ్ । అధీతవేదఃపురుషోమునిఃప్రీతమనా
భవేత్ ॥ ౫౯ ॥ శ్రీభగవాన్ ॥ మాభైర్ధరణికల్యాణీశాన్తింప్రజమమాగ్రతః । ఏ
షత్వాముచితంస్థానంప్రాపయామిమనీషితమ్ ॥ ౬౦ ॥ శౌనకః ॥ తతోమహాత్మా

—ధివరాహూత్పత్తిః, ౩—

మనసాదివ్యంరూపమచిత్తయత్ । కిన్నరూపమహంకృత్వాఉద్ధరేయంధరామిమా

మ్ || ౬౧ || జలక్రీడాదువిస్తస్మాద్వా రాహంరూపమాస్థితః । అదృశ్యంసర్వభూతా
నాంవాఙ్మయంబ్రహ్మసంస్థితమ్ || ౬౨ || శతయోజనవిస్తీర్ణముచ్చితంద్విగుణం
తతః । నీలజీమూతసజ్జాశంఘేఘస్త్వతనిస్త్వనమ్ || ౬౩ || గిరిసంహననంభీమం
శ్రేయతీర్థోగదంష్ట్రీణమ్ । విద్యుదగ్నిప్రతీకాశమాదిత్యసమతేజసమ్ || ౬౪ || పీన
వృత్తాయతసూన్ధంధృష్టశౌరూలగామినమ్ । పీమోన్నతకటిదేశంపవతక్షణమూర్జి
తమ్ || ౬౫ || పిఘలంరూపమాస్థాయవారాహమమితోజనమ్ । పృథివ్యుద్గరణాథా
యప్రవివేశరసాతలమ్ || ౬౬ || వేదపాదోయూపదంష్ట్రక్రితతుదంతశ్చిత్తీముఖః । అ
గ్నిజిహ్వూదగ్ధరోమాబ్రహ్మశీర్షోమహాతపాః || ౬౭ || అహ్వారాత్రేక్షణధరో
వేదాఙ్మృత్తిభూషణః । ఆజ్యనానస్సృష్టతుజ్జస్సమఘోషస్వనోమహాః || ౬౮ ||
సత్యధర్మమయశ్శ్రీమానగ్రీమవిక్రమసత్కృతః । ప్రాయశ్చిత్తనభోఘారఃపశు
జానుర్వభాకృతిః || ౬౯ || ఉద్గాతాహూమలిజ్ఞోభవీదౌషధిమహాఫలః । వాద్య
స్తరాత్మాయజ్ఞాస్థివికృతస్సమశోణితః || ౭౦ || వేదసూక్తోహవిగ్ధస్థోహవృకవ్యవి
భాగవాః । ప్రాగ్వంశకాయోద్యుతిమాన్నానాదీతౌభిరన్వితః || ౭౧ || దక్షిణా
హృదయోయోగీమహాసత్రమయోమహాః । ఉపాకర్తాస్త్రదురచకప్రవగ్ధౌవర్తభూ
షణః || ౭౨ || నానాధన్వోగతిపథోగుహ్యూపనిషదాసనః । ఛాయాపత్నీసహ
యోవైమణిశృఙ్గశ్చవోద్ధితః || ౭౩ || రసాతలతలేమగ్నంరసాతలతలంకతామ్ ।
ప్రభుర్లోకహితాథ్థాయదంష్ట్రాగ్రేణోజ్జహరతామ్ || ౭౪ || తతస్త్వస్థానమానీయ
పృథివీంపృథివీధరః । ముమోచపూర్వంమనసాచారయత్వాపముద్ధరామ్ || ౭౫ ||
తతోజగామనిర్వాణంమేదిసీతస్యధారణాత్ । చకారచసమసూరంతస్త్వేదేవాయ
శమ్భువే || ౭౬ || ఏవంయజ్ఞవరాహేణభూత్వాభూతమీతార్థినా । ఉద్భృతాపృథి
వీదేవీసాగరాంతరతాపురా || ౭౭ || అభోన్ధృత్యక్షితిందేవోజగతస్సావనేచ్ఛయా ।
పృథివీప్రవిభాగాయమనశ్చక్రేమ్భుజేక్షణః || ౭౮ || రసాంకతామవనిమచిన్ద్రవి
క్రమస్సురోత్తమఃప్రవరపరాహూపధృక్ । వృషాకపిఃప్రసభమధైకదృష్టయాసముద్ధ
రద్ధరణిమతుల్యవిక్రమః || ౭౯ || * * * * *

ఇతిశ్రీమత్స్యపురాణే వరాహవతారచరిత్రేధరణీసముద్ధరణంనామ
షట్పత్వారింశచుత్తరద్విశతతమోధ్యాయః.

— శ్రీఅమృతమధనకథాసారమ్ము.శ్రి —

ముషయః || నారాయణస్యమాహావ్యయంశ్రుత్వాసూతయథాక్రమమ్ । స
త్యప్రిజ్ఞాయతేస్మకమతఃపునరిహూచ్యతామ్ || ౧ || కథంచేవాగతాఃపూర్వ

మమరత్వంవిచక్షణాః । తపసాకర్మణావాప్తసాదాత్మస్యతేమరాః ॥ ౨ ॥
 సూతః ॥ యత్రనారాయణోదేవోహహాదేవశృణులభ్యత్ । తత్రామరత్వేస
 ర్వేషాంసహాయాతత్రతాత్ప్రతా ॥ ౩ ॥ పురాదేవాసురేయధేహతాశ్చశతశ
 స్ఫురైః । పునస్సజ్జీవీనీవిద్యాంప్రయోజ్యభ్యుసంప్రసవః ॥ ౪ ॥ సజ్జీవయతిదై
 త్యేద్వాన్యథానుప్రతితానామ్ । తస్యతుస్త్వేనదేవేశజురేణమహాత్మనా ॥ ౫ ॥
 మృతసజ్జీవినీనామవిద్యాదత్తామహాప్రభా । తాంయమాహేశ్వరీంవిద్యాంమహే
 శ్వరముఖోగ్రతామ్ ॥ ౬ ॥ భాగవేసంస్థితాంధృప్తాముముహూసుర్వదాన
 వాః । తతోమరత్వందైత్యానాంకృతంశుక్రేణధీమతా ॥ ౭ ॥ యన్నాస్తిసర్వలో
 కానాందేవానాంయత్సరత్ససామ్ । సనాగానామృషీణాంచబ్రహ్మేష్టోపేక్ష్యవి
 శ్టుమ ॥ ౮ ॥ తాంలభ్యావేశజురాచ్చుక్రేపరాంకర్మపతిమాగతః । తతోదేవాసురో
 ఘోరస్సమరస్సుమహానభూత్ ॥ ౯ ॥ తత్రదేవైర్హతాదైత్యాభ్యుక్రోపిద్యాబలేన
 చ । ఉత్థాపయతిదైత్యేన్ద్రాస్త్రీలయైవవిచక్షణాః ॥ ౧౦ ॥ ఏవంవిధేనశక్తస్త్రబృహస్ప
 తిరుదారధిః । హస్యమానాస్తతోదేవాశ్చతశోధసహస్రశః ॥ ౧౧ ॥ విషణ్ణవదనాస్స
 ర్వేబభూవుర్విప్రైశ్చేన్ద్రీయాః । తతస్తేషువిషణ్ణేషుభగవాన్స-మలోద్భవః ॥ ౧౨ ॥

— శ్రిబ్రహ్మేదిదేవకృతలమృతమధనోద్యోగః—

మేరుప్యస్తేసురేన్ద్రాన్జామిదమాహజగన్పతిః ॥ బ్రహ్మ । దేవాశ్చృణుతమద్వాక్యంత
 దేవచరియాప్యతామ్ ॥ ౧౩ ॥ క్రియతాందానవైస్సార్థంసఖ్యమాత్రప్రవర్తతామ్ । క్రి
 యతామమృతోద్యోగోమధ్యతాంక్షీరవారిధిః ॥ ౧౪ ॥ సహాయంవరుణంకృత్వాచక్ర
 పాణిర్విబోధ్యతామ్ । మథానంమద్దరంకృత్వాశేషనేత్రేణవేష్టితమ్ ॥ ౧౫ ॥
 దానవేష్టోబలిస్త్వామీస్తోకకాలంబిషేప్యతామ్ । ప్రార్థ్యతాంహూర్మయాపశ్యపా
 తాలేబిష్టురవ్యయః ॥ ౧౬ ॥ ప్రార్థ్యతామద్దరశ్చైలోమథకార్యంప్రవర్తతామ్ ।
 తచ్చుత్త్వావచనందేవాశ్చుద్దానవమద్దిరమ్ ॥ ౧౭ ॥ అలంబిరోధభావేనభృత్వా
 స్తవబలేధునా । క్రియతామమృతోద్యోగోక్రియతాంశేషనేత్రకమ్ ॥ ౧౮ ॥ త్వయా
 చోత్పదితేదైత్యలమృతేమృతమథనేభవిష్యామోమరాస్సర్వేత్వప్రసాదాన్న
 సంశయః ॥ ౧౯ ॥ ఏవముక్తస్తదాదేవైఃపరితుప్తస్సదానవః । యథావదతహేదేవా
 స్తథాకార్యంమయాధునా ॥ ౨౦ ॥ శక్తోహమేకవసాత్రమధితుంక్షీరవారిధిమ్ ।
 బాహుభ్యామేవసంలోఽద్యసర్వతఃక్షీరవారిధిమ్ ॥ ౨౧ ॥ ఆహరిష్యేమృతందివ్యమ
 మృతత్వాయవోధునా । సదురారాదాశ్రయంప్రాప్తాన్ప్రితానవివైరిణః ॥ ౨౨ ॥
 యోసపూజయతేభక్త్యాప్రేత్యచేహవిశశ్యతి । పాలయిష్యామివస్సుర్వానధునాస్మి
 హమాస్థితాః ॥ ౨౩ ॥ ఏవముక్త్యాసదైత్యేష్టోదేవైస్సార్థంయయాతదా । మ
 ద్దరంప్రార్థయామానసహాయేష్టేధరాధరమ్ ॥ ౨౪ ॥ మమైభవత్వసుస్సౌకమధు

నామృతమథనే । సురాసురాణాంసర్వేషామిదంకార్యంమహద్వతః ॥ ౨౫ ॥ త
 తేతిమద్దరప్రాహయద్యాధారోభవేన్నమ । యత్రస్థిత్యాభిమిష్యామిమథిష్యేవరు
 కాలయమ్ ॥ ౨౬ ॥ కల్పృతాంనేత్రకార్యేవయస్సుహస్రఫణీమమ్ । తతస్తుర్గతౌ
 దేవాకూర్మశేషామహాబలా ॥ ౨౭ ॥ విష్ణోర్భాగచతుర్థాంశాద్ధరణీధరణేఽస్థితౌ ।
 ఊచతుర్ధ్వసంయుక్తంవచనంశేషకచ్చపా ॥ ౨౮ ॥ త్రైలోక్యధారణేనాపిసద్గాని
 రిహజాయతే । కిన్నమద్దరకాష్టుద్రాఘటికాసన్నిభాదిహ ॥ ౨౯ ॥ శేషః ॥ బ్ర
 వహ్నివేప్తనేనాపిబ్రహ్మహ్నిమథనేనచ । నమోగ్నిర్భవేద్దేహికిముమద్దరవర్తనే ॥ ౩౦ ॥
 తతఃకత్వాబ్రుతంశైలంతస్త్వణాత్మీరసాగరే । విత్తేషవీలయానాగఃకూర్మశ్చైవభస్మిత
 స్తదా ॥ ౩౧ ॥ నిరాధారాయదశైలంసశేషుద్దేవదానవాః । మద్దరభ్రమణంకర్తుం

— విబలిప్రభృతీనాంవిష్ణులోకగమనమ్ ౬ —

క్షీరోదమథనేతదా ॥ ౩౨ ॥ నారాయణనివాసస్తేజగుర్భులిసమన్వితాః । యత్రా
 స్తేదేవదేవేశస్సయమేవజనార్దనః ॥ ౩౩ ॥ తత్రావశ్యంతతోదేవంసితవహ్నీ
 వమంశుభమ్ । యోగనిద్రాసునిరతంపీతవాససమచ్యుతమ్ ॥ ౩౪ ॥ హర
 కేయూరనద్ధాల్లహేమవర్యజ్ఞసంస్థితమ్ । పాదపద్మేనపద్మానాస్సృప్తశస్త్రం
 నాభిమణ్డలమ్ ॥ ౩౫ ॥ స్వపక్షవృజనేనాథవీజ్యమానంగరుత్తతా । స్తూ
 యమానంసమన్తాచ్చసద్ధచారణకిన్నరైః ॥ ౩౬ ॥ ఆయుధైర్ముర్తిమభ్యిశ్చస్తూ
 యమానంసమన్తతః । సవ్యవాహనావధానంతంతుష్టుపుద్దేవదానవాః ॥ ౩౭ ॥

— విదేవదానవకృతవిష్ణుస్తుతిః ౬ —

కృతాజ్ఞలిపుటాస్సర్వేప్రణతాస్సర్వతోదిశమ్ ॥ దేవదానవాః ॥ నమోలోకత్రయా
 ధ్యక్షతేజసాజితభాస్కర ॥ ౩౮ ॥ నమోవిష్ణోనమోజిష్ణోనమస్తేత్రుటభార్దన । నమ
 పుర్వక్రియాకర్త్రేజగత్పాలయతేనమః ॥ ౩౯ ॥ రుద్రరూపాయశర్వాయనమస్సం
 హరకారిణే । నమశ్శూలాయుధాధృవ్యనమోదానవభూతినే ॥ ౪౦ ॥ నమఃక్రమ
 త్రయాక్రాంతత్రైలోక్యాయాభవాయచ । నమఃప్రచణ్డదైత్యేష్టత్రూలకాలమహా
 సల ॥ ౪౧ ॥ నమోనాభిహ్రీదోద్భూతపద్మగర్భమహావల । పద్మభూతమహాభూతక
 ర్త్రేహ్రీదేవగర్భియ ॥ ౪౨ ॥ జనితాశేషలోకేశక్రియాకారణకారిణే । అమ
 రారవినాశాయమహాసమరశాలినే ॥ ౪౩ ॥ లక్ష్మీముఖాబ్జమధువనమఃకీర్తినివాసి
 నే । అస్మాకమమరత్వాయధియతాంధ్రియతామయమ్ ॥ ౪౪ ॥ మద్దరస్సర్వశైలా
 నామయతాయుతవిస్తరః । అనన్తబలబాహుభ్యామవప్తభైర్యకపాణినా ॥ ౪౫ ॥
 మధ్యతామమృతందేవస్వధాస్వాహార్థకామినామ్ । తతశ్శ్రుత్యాసభగవాన్ప్రోత
 పూర్వంవచస్తదా ॥ ౪౬ ॥ విహాయయోగనిద్రాంతామువాచమథిసూదనః ।
 శ్రీభగవాన్ ॥ స్వాగతంబిమధాస్సర్వేకిమాగమనకారణమ్ ॥ ౪౭ ॥ యస్మాత్కా
 ర్యాదిహప్రాప్తాస్తద్భూతవిగతజ్వరాః । నారాయణేనైవముత్తాఃప్రోమస్తత్రుజవౌ

కనః । ౮౮ ॥ అమరత్వము దేవతత్వముననుసరించుట । యథామృతత్వం
దేవతత్వముననుసరించుట ॥ ౮౯ ॥ త్వయావినానతచ్ఛక్యమస్మాభిః కైలభాద్దనప్రా
ప్తుంతదమృతం నాథతతోగ్రేభవనోవిభో ॥ ౯౦ ॥ ఇత్యుక్తశ్చతతోవిష్ణురప్రథివ్యో
రిమద్దనః । జగమునహితోదేవైర్యతాసామన్దరాచలః ॥ ౯౧ ॥ వేష్టితోనస్తభో
గేనభృతశ్చమరదానవైః । విషభీతాస్తతోదేవాయతఃపుచ్ఛంతరస్సితాః ॥ ౯౨ ॥

ముఖతోదైత్యసంక్లాప్తస్తైంహికేయపురస్సరాః । సహస్రపదనంచాస్యశిరస్సవ్యేన
పాణినా ॥ ౯౩ ॥ దక్షిణేనబలిదేహంనాగస్యాకృష్టవాంస్తదా । దధారామృతమ
థానమన్దరంచారుకన్దరమ్ ॥ ౯౪ ॥ నారాయణస్తభగవామృతజ్యోతిర్వ్యయేనతు ।
తతోదేవామన్దరస్సర్వైర్వయశబ్దపురస్సరమ్ ॥ ౯౫ ॥ దివ్యంవర్షతంసాగ్రంమధితః
క్షీరసాగరః । తతశ్చాన్తాస్తతేనర్వేదేవాదైత్యపురస్సరాః ॥ ౯౬ ॥ తతశ్చాన్త
స్తేషుదేవేష్ట్రమేఘాభూత్వామృతశీకరాన్ ॥ ౯౭ ॥ వనర్షామృతకల్పంప్రాన్వనావాయుశ్చ
శీతలః ॥ ౯౮ ॥ త్రాస్తప్రాచ్యేషుదేవేషుఅత్రాస్తాఃకమలాసనః । మధ్యతామధ్య
తాంసిద్ధరిత్యువాచపునఃపునః ॥ ౯౯ ॥ అవశ్యముద్యోగవతాన్గీరపారాభవేత్సదా ।
బ్రహ్మత్రోతాసహితాదేవామమన్తఃపునరమృదిమ్ ॥ ౧౦౦ ॥ భాగ్యమాణేతతశ్చైతే
యోజనాయుతశేఖరే । నిమిరుక్ష్మస్త్రీయూధానివరాహశరభాదయః ॥ ౧౦౧ ॥
శ్వాపదాయతలతూణితథాపుష్పఫలద్రుమాః । తతఃఫలానాంవీర్యేణపుష్పాదధిర
సేనచ ॥ ౧౦౨ ॥ క్షీరసంక్లాప్తాచ్చాపిదధిరావమజాయత । తతస్తుసర్వజేవేషుచూ
ర్ణితేషుసహస్రశః ॥ ౧౦౩ ॥ తదమృతమేదసోత్పన్నావారుణేనమవద్యత । వారుణే
గర్ధమాభూత్రియముముహూర్దేవదానవాః ॥ ౧౦౪ ॥ తదాన్యదేనబలినోదేవదైత్యా
దయోభవన్ ॥ తతోతివేగాజ్జగదుమరాగేష్ట్రంసర్వతోఽనురాః ॥ ౧౦౫ ॥ మహా
నంమన్తయష్టిస్తమేరుస్తతాఽచలోభవత్ । అభవచ్ఛాగ్రతోవిష్ణుర్భుజమన్దరబ
ధనః ॥ ౧౦౬ ॥ సవాసుకిఫణాలగ్నపాణిఃకృష్ణోవ్యరాజత । యథావద్ద్యోష్టైర్యు
క్తోబ్రహ్మదండోతివిస్తరః ॥ ౧౦౭ ॥ భ్వనిత్తేషుసహస్రస్యజలధేరుచ్చిశ్రీస్తదా । భా
గేద్వితియేషునానాదిత్యాస్తతఃపరమ్ ॥ ౧౦౮ ॥ తతోరుద్రామహేమాత్సహావ
సవోగుహ్యకాదయః । పురతోవిప్రదిత్తిస్తునముదిర్వృత్తశిశ్వురౌ ॥ ౧౦౯ ॥ ద్వి
మూర్ధావజడంష్ట్రశ్చస్తైంహికేయోబలిస్తదా । ఏతేచాన్యేచబహవోముఖభాగము
వస్థితాః ॥ ౧౧౦ ॥ మమస్థురమ్బుధింధృప్తాబలవన్తోవిభూషితాః । బభూవాన్త్రమహాఘో
షోమహామేఘురవోపమః ॥ ౧౧౧ ॥ ఉదధేర్మధ్యమానస్యమన్దరేణురానురైః । త
త్రనానాజలచరావిగ్రహతామహాద్రుణా ॥ ౧౧౨ ॥ విలయంసముపాజన్తుశ్చతశోభన
హస్రశః । వారుణానిచభూతానివివిధానిమహీధరః ॥ ౧౧౩ ॥ పాతాళతలవాసీనివి
లయంసముపానయత్ । తస్మిన్చభాగ్యమాణేఽదౌగ్రస్థుష్టాచ్ఛపరస్సరమ్ ॥ ౧౧౪ ॥

స్యవతస్తతగోపేతాఃపర్వతాగ్రాన్తహస్త్రుమాః తేహంసజ్జనాచ్ఛాగ్నిరర్పిర్భిఃప్ర
జ్వలన్తహుః ॥ ౭౮ ॥ విమృద్ధిరివసీలాభగ్రీమావృతోన్తద్వరంగిరమ్ । దదాహకుజ్జ
రాన్తైప్రివసినహంత్వైవవిసృతా ॥ ౭౯ ॥ విగతాసూనర్వాణీసత్వానివివి
ధానివ । తమగ్నిమమరత్రేష్టఃప్రదహన్తయతస్తతః ॥ ౮౦ ॥ వారిణామేఘజేనే
ద్రోశ్యమయామాససర్వతః । తతోనానారసాస్తత్రనిపేతుస్సాగరావృసి ॥ ౮౧ ॥
మహాద్రుమాణాన్నిర్యాసాబహవశ్చైవధీరసాః । తేహమమృతవీర్యాణాన్రసానాం
ప్రప్రవేణవై ॥ ౮౨ ॥ అమరత్వంసురాజన్తుఃకాశ్చిన్చచ్ఛిసన్నిభాః । అథతస్యసము
ద్రస్యతజ్జాతముదకంవయః ॥ ౮౩ ॥ రసాన్తైర్ద్విమిశ్రంచతతఃక్షీరాదభూర్ఘృత
మ్ । తతోబ్రహ్మేణమాసీనందేవావచనమబ్రువత్ ॥ ౮౪ ॥ శ్రాన్తాన్మమభ్యశంబ్ర
హ్మనోఽదృశ్యవత్యవృతంచయత్ । ఋతేనారాయణాత్సర్వేదైత్యాదేవోత్తమాస్త
థా ॥ ౮౫ ॥ చిరాయితమిదంచాపిసాగరస్యాపిమన్దమ్ । తతోనారాయణందేవం
బ్రహ్మవచనమబ్రవీత్ ॥ ౮౬ ॥ విధత్స్వహంబలంవిష్ణోభవానేవపరాయణమ్ ॥ శ్రీ
విష్ణుః ॥ బలందదామిసర్వేషాంకర్తృతద్వేద్యసమాస్థితాః ॥ ౮౭ ॥ యుభ్యతాంక్ర
మశస్సర్వైర్మదైరఃపరివర్తతామ్ ॥ ౮౮ ॥ * * * *

ఇతిశ్రీమత్సరపురాణే దేవదానవకృత అమృతమథనంనామ
సప్తవత్సారింశదుత్తరద్విశతతమోధ్యాయః

— శ్రీమథనసమయేశీతాంశుప్రభృతీనామృత్యుః ౨ —

సూతః ॥ నాశ్చీయణవచశ్శ్రుత్వామథుస్తేనమహూదధిమ్ । తత్ప్రయ
స్సుహితాభూత్వాచక్రీరేభ్యశమాకులమ్ ॥ ౧ ॥ తతశ్శతసహస్రాంశుసమానభవసా
గరాత్ । ప్రసన్నాభస్సముత్పన్నస్సోమశ్శీతాంశురుజ్జ్వలః ॥ ౨ ॥ శ్రీరసస్తరము
త్పన్నాఘృతాత్పాణ్డరవాసినీ । సురాదేవీసముత్పన్నాతురగఃపాణ్డరస్తథా ॥ ౩ ॥
కాస్తుభశ్చమణిద్వివృశ్చోత్పన్నోఽహృతసవృషః । మరీచివికచశ్శ్రీమాన్నారాయణ
ఉరోగతః ॥ ౪ ॥ పారిజాతశృంగిచకుసుమస్తబకాన్వితః । అనస్తరమవశ్యంస్తేభూ
మమహృరసన్నిభమ్ ॥ ౫ ॥ అపూరితదిశాంభాగందుస్సహంసర్వదేహినామ్ । త
మాఘ్రియసురాస్సర్వేమూర్ఖితాఃపరిలమ్బితాః ॥ ౬ ॥ ఉపవిశ్యామృభితే

— శ్రీకాలకూటవిద్యోత్యుః ౩ —

స్వశిరోగృహ్యపాణినా । తతఃక్రమేణదుర్వారస్సోఽనలఃప్రత్యదృశ్యత ॥ ౭ ॥
జ్వాలామాలాకులాకారంసమన్తాద్భీషణార్చినా । తేనాగ్నినాపక్షిప్తాఃప్రాయ
శస్తేసురాసురాః ॥ ౮ ॥ దధ్ధాశ్చద్ధద్ధద్ధాశ్చబభ్రముస్సృకలాదిశః । ప్రధానాదేవ
దైత్యాశ్చభీషితాస్తేనవహ్నినా ॥ ౯ ॥ అనస్తరంసముద్యాతాస్తస్మాద్ధ్వజుభజాతయః ॥

కృష్ణసర్పామహాదంష్ట్రాక్షాశ్చవనాశనాః ॥ ౧౦ ॥ శ్వేతపీతాస్తథాచాశ్వ
తథాగోససజాతయః । మతకాభ్రామరాదంశామక్షికాశ్వలభాస్తథా ॥ ౧౧ ॥
కర్ణశల్యాఃకృకలాసాలనేకాశ్చైవబభ్రుముః । ప్రాణినోదంష్ట్రినోరాద్రాస్తథాహి
విషజాతయః ॥ ౧౨ ॥ శార్ఙ్గహాలాహలాముస్తవత్సకంగుల్మవత్సకాః । నీలశ్మత్రాద

యశ్చాన్యేతశోబహుభేదినః ॥ ౧౩ ॥ యేషాంగస్థేనదహ్యస్తేగిరిశృక్వాణ్యపిఘ్రి
వమ్ ॥ అనస్తరంసీలరసామభ్యుజ్జభిన్నాజ్జనాభంవిషమంశ్వసస్తమ్ ॥ ౧౪ ॥ కా
యేసలోకాస్తరపూరకేణకేతైశ్చవహ్నిపతిమైర్జ్వలభిః । సువర్ణముత్యాఫలభూ
షితాక్లంకిరీటిసంపీతమకూలజుష్టమ్ ॥ ౧౫ ॥ నీలోత్పలాభైఃకుమ్భమైఃకృతార్థంగర్జ
స్తమమ్భాధరభీమవేగమ్ । అద్రాక్షురమ్భానిధిమధ్యసంఘంసవిగ్రహందేహిభయా
త్రయంతమ్ ॥ ౧౬ ॥ విలోక్యతంభీషణముగ్రనేత్రంత్రేసుశ్చభూతానిసురాశ్చసర్వేకే
చిద్విలోకైగ్గవగతాహ్యభావంసంజ్ఞతాంచాప్యపరేప్రవన్నాః ॥ ౧౭ ॥ వేముర్ము
ఖేభ్యోపిచస్థనముగ్రంత్యన్యేనిపేతుశ్చమహార్ణవేవ ॥ శ్వాసేనతస్యనిర్దగ్ధాస్తతో
విష్టిప్రద్రాదనవాః ॥ ౧౮ ॥ దద్ధాక్షారనిభాజాతాయేభూతాదివ్యయాపిణః । తత
ప్రసంఖ్యమాద్విష్ణుస్తమవాచసురాత్మకమ్ ॥ ౧౯ ॥ శ్రీభగవాన్ ॥ కోభవాన
స్తకప్రఖ్యఃకిమిచ్ఛసికుతోపివా । కింకృత్వాతిప్రియంజాయేత్రదేవాచత్వమేకఖిల
మ్ ॥ ౨౦ ॥ తత్తుతస్యవచస్సుత్యావిష్టోకాలాగ్నిసన్నిభః । ఉవాచకాలకూటస్తుభి
న్నదుస్తుభిసస్త్వినః ॥ ౨౧ ॥ కాలకూటః ॥ అహంహికాలకూటాభ్యోవిషోమ్భుధిస
ముద్భవః । యదాతీవ్రతరామరైఃపరస్పరవదైషిభిః ॥ ౨౨ ॥ సురాసురైర్విమధితో
దుద్ధామ్భానిధిరాదృతైః । సమ్భుతోహంతదానత్యహస్తంచేవాస్తదాన
వాన్ ॥ ౨౩ ॥ సర్వానిహాహనిష్యామిక్షణమాత్రేణదేహినః । మాంవాగ్రసద్వంతై
సర్వేయాయంచేవాస్సవాసవాః ॥ ౨౪ ॥ శ్రుత్వైతద్వచనంతస్యతతోభీతాస్సు

——— ౬ కాలకూటవిషభీతవిష్టాది దేవతానాంశజరాలయగమనమ్. ౬ ——
రాఽనురాః । బ్రహ్మవిష్ణూపురస్కృత్యగతాస్తేజఃకారైకమ్ ॥ ౨౫ ॥ నివేదితాస్త
తోద్వాగ్నేర్గతేతైస్తుసురానురాః । అసుజ్ఞాతాశ్చివేనాభవిశుద్ధిరిశాన్తికమ్ ॥ ౨౬ ॥
మన్దరస్యగుహంహైమింముత్యామణివిభూషితమ్ । సుస్వప్నమణిసోపానాంవైశూ
ర్యప్రస్ఫుమణితమ్ ॥ ౨౭ ॥ తత్రదేవాసురైస్సర్వైర్జ్వానుభిధరణీంగతైః । బ్రహ్మ
ణమగ్రతఃకృత్వాశ్చదంస్తోత్రముదాహృతమ్ ॥ ౨౮ ॥ దేవదానవాః ॥ నమస్తుభ్యంవి

——— ౭ దేవదానవకృతశజరస్తుతిః. ౭ ——
శూపాక్షనమస్తేతిగ్మచతుషే । నమఃపినాకహస్తాయధన్వి నేకామరూపినే ॥ ౨౯ ॥
నమస్తేశూలహస్తాయదణ్డహస్తాయగూర్జరే । నమస్తేగ్రోహకృతానాథాయభూతగ్రా

మశరీరే || ౩౦ || నమస్సురారిహస్తే శ్రీచసోమార్కవహ్నిచతుష్టే । బ్రహ్మణే
 చైవరుద్రాయనమస్తేవిష్ణురూపిణే || ౩౧ || బ్రహ్మణే వేదరూపాయనమస్తేవిశ్వరూ
 పిణే । సాక్ష్యయోగాయభూతానాంనమస్తేశవ్యవాయతే || ౩౨ || మత్తథాజ్ఞవిసా
 శాయనమఃకాలక్షయజ్ఞర । రంహసేదేవదేవాయనమస్తేవసురేతసే || ౩౩ || ఏక
 వీరాయసర్వాయనమఃపింగకపద్మినే । హర్తే శ్రీరే శ్రీమత్సభ్యంనమస్తే శ్రీపురఘాతి
 నే || ౩౪ || శుద్ధబోధప్రబుద్ధాయముక్తికైవల్యరూపిణే । లోకత్రయవిధాత్రైవరు
 ణేద్వైర్గ్నిరూపిణే || ౩౫ || ఋగ్యజుస్సామవేదాయపురుషాయేశ్వరాయచ ।
 అగ్రాయచైవచోగ్రాయవిప్రాయశ్రుతిచతుష్టే || ౩౬ || రజసేచైవసత్త్వ
 యనమస్తేతామసాత్మనే । అనిత్యనిత్యభాసాయనమోనిత్యచరాత్మనే || ౩౭ || వ్య
 క్తాయచైవావ్యక్తాయవ్యక్తవ్యక్తాత్మనేనమః । భక్తానామాత్మినాశాయప్రియనారా
 యణాయచ || ౩౮ || ఉమాప్రియాయశర్వాయనద్వితక్తాశ్చిన్తాయచై । ఋతుమ
 స్వంతకల్పాయపక్షమానదిరాత్మనే || ౩౯ || నానారూపాయముద్దాయవరూధప్య
 ధుదన్తినే । నమఃకపాలహస్తాయదిగ్వాసాయశిఖన్తినే || ౪౦ || ధర్మసేరితినేచైవ
 యతయేబ్రహ్మచారిణే । శివాయదేవదేవాయనమత్తభ్యంనమోనమః || ౪౧ || ఏ
 వంసురాసురైస్సాన్నిస్తుతస్తోపముపాగతః । ఉవాచవాక్యంభీతానాంస్త్రితాన్వితశు
 భాతురమ్ || ౪౨ || శజరః || కిమర్థమాగతాబూతత్రాసహానముఖామ్బుజాః ।
 కింవాభీష్టందదామ్యద్యకామంప్రబూతమాచిరమ్ || ౪౩ || ఇత్యుక్తాస్తేతుదేవేనప్రో
 చుస్తమఃసురాస్సురాః || సురాసురాః || అమృతార్థేమహాదేవమభ్యమానేమహేశ్వ
 రాః || ౪౪ || విషమచక్షుఃకముద్యాతంలోకసంక్షయకారకమ్ । నఉవాచాథనర్వే
 హందేవానాంభయకారకః || ౪౫ || సర్వాన్వాభతుయిష్యామియూయంవాభతుతా
 థమామ్ । తమశక్తావయంక్షుప్తంసోస్త్యాశ్చక్రోమహేశ్వరః || ౪౬ || ముఖని
 శ్వాసమాత్రేణతతపత్రసమద్యుతిః । విష్ణుఃకృష్ణఃకృతస్తేనయమశ్చవిమనాత్మకః || ౪౭ ||
 మూర్ఖితాఃపతితాశ్చాప్యేవిప్రనాశంకతాఃపరే । అధోనర్థక్రియాంయాతిదుర్భగానాం
 యథావిధో || ౪౮ || దుర్బలానాంచసజ్జల్పయథాభవతిచాపది । విషమేతస్సము
 ద్యాతంతస్తాదమృతకాక్షుయా || ౪౯ || తస్త్యాన్భయాన్మోచయత్వంకలిస్త్యంశప
 రాయణమ్ । భక్తాసుకమ్పిసర్వజ్ఞోభవనాధీశ్వరోవిభుః || ౫౦ || యజ్ఞాగ్రభుక్సర్వహవి
 సోమసాన్నివ్యస్తసరాస్తకృత్ । త్వమేకోనోగతిర్దేవగీర్వాణగ్రామశర్మకృత్ || ౫౧ ||
 రతౌస్త్యాన్భక్తసజ్జల్పద్విరూపాతువిషజ్వరాత్ । తచ్చుత్త్వాభగవానాహభ
 గనేత్రాస్తకృష్ణవః || ౫౨ || దేవదేవః || భతుయిష్యామితంఘోరంకాలకూటంమ
 హావిషమ్ । తథాన్యదపియత్యుత్యంకృచ్ఛ్రీసాధ్యంసురాసురాః || ౫౩ || తస్య
 ర్వంసాధయిష్యామిత్వద్వంవిగతజ్వరాః । తేసర్వేహృష్టరోమాహోబాష్పగర్జదకన్తే

నః ॥ ౫౪ ॥ అనన్తాశ్రుపరీతాతౌస్సనాథాభవమేనిరే । సురాబ్రహ్మాదయస్సర్వేతే

— శ్రికాలహటభక్షణాథ మిశ్వరాగమనమ్.శ్రి —

సమాశ్చ స్తమానసాః ॥ ౫౫ ॥ తతోయయాద్రుతగతినాకమద్వివాహరోహ్యరేవన
గతిర్జగత్పతిః । ప్రథావైరసురసురేంద్రినాయకైస్సవాహవైర్విచలితశుభ్రచామ
రైః ॥ ౫౬ ॥ పురస్సరైస్సుతుశుశుభేశుభాశ్రయైశ్శివోవశీశిఖకపిశోధ్యజాటకః ।
అసాద్యదుగ్ధసింధుతంకాలహటంవిషంయతః ॥ ౫౭ ॥ తతోదేవోమహాదేవోవిలోక్య
విషమంవిషమ్ । ఛాయాస్థానంసమాస్థాయసోపిబద్వామపాణినా ॥ ౫౮ ॥ పీయ
మానేవిషేతస్మింస్తతోదేవామహాసురాః । జగుశ్చనస్సుతుశ్చాపిసింహనాదాంశ్చ
పుష్కలాః ॥ ౫౯ ॥ చక్రుశ్చత్రకతుముఖాహిరణ్యాతౌదయస్తథా । సంస్తవస్త
శ్చదేవేశంప్రసన్నాశ్చాభవంస్తథా ॥ ౬౦ ॥ కణ్ఠదేశంతదాప్రాప్తేవిషేదేవమథా
బ్రువన్ । విరిశ్చీప్రముఖాదేవాబలిప్రముఖతోసురాః ॥ ౬౧ ॥ శోభతేదేవకణ్ఠస్త్రేగా
త్రేమన్దభావభే । భృగ్మలాలానిభంకణేతత్రైవాస్సవిషంతవ ॥ ౬౨ ॥ ఇత్యుక్తశ్చ
జురోదేవైస్తథేత్యాహపురాన్తకః । పీతేవిషేదేవగణాన్విముచ్యగతోహరోమన్దర
శైలమేవ ॥ ౬౩ ॥ తస్మిన్స్తతేదేవగణాఃపునస్తంమషన్ధురభింవివిధప్రకారైః ॥ ౬౩౪ ॥ *

ఇతిశ్రీమత్సృపురాణే అమృతమథనే శ్చిశ్వరకృత కాలహటభ
క్షణంనామాష్టవత్పారింశదున్దరద్విశతత మోధ్యా యః.

— శ్రిధన్వస్తరిప్రభృతీనామత్పత్తిఃశ్రి —

సూతః ॥ మథ్యమానేపునస్తస్మిన్జలభౌసమదృశ్యత । ధన్వస్తరిశ్చభగవానా
యుర్వేదప్రజాపతిః ॥ ౧ ॥ మదిరాచాయతాక్షీసాలోక్తస్తప్రమాధిసీ । తతోమృ
తంచసురభిస్సర్వభూతమయాపహా ॥ ౨ ॥ జగ్రాహకమలాంవిష్ణుఃకాస్త్రభంచమ
హామణిమ్ । గజేన్ద్రీంచసహస్రాక్షోహయరత్నంచభాస్కరః ॥ ౩ ॥ ధన్వస్తరిం
చజగ్రాహలోకారోగ్యప్రవర్తకమ్ । ఛత్రంజగహపరుణింకణ్ఠలేచశవీపతిః ॥ ౪ ॥ పా
రిజాతతరుంచాయుర్జగ్రాహముదితస్తథా । ధన్వస్తరిస్తతోదేవోపపుష్కానుదతిష్ఠ
త ॥ ౫ ॥ శ్వేతంకమణ్డలుంబిభృదమృతంయత్రతివృత్తి । ఏతదేవాద్భుతంపుష్ట్యాదాన
వానామపస్థితః ॥ ౬ ॥ అమృతాథేమహానాదోమమేదమితిజల్పతామ్ । తతోనా
రాయణోమాయామాస్థితోమోహినింవిభుః ॥ ౭ ॥ స్త్రీగూపమతులంకృత్వాదా
నవానభిసంశ్రితః । తతస్తదమృతంతస్యైదదుస్తేమూఢచేతసః ॥ ౮ ॥ స్త్రియైదాన
వదైతేయాస్సర్వేతర్గతమానసాః ॥ సూతః ॥ అథాస్త్రిణిచముఖ్యానిమహాప్రహర
ణానిచ ॥ ౯ ॥ ప్రగృహ్యభ్యద్రవస్తేవాస్తసిహితావైత్యదానవాః । తతస్తదమృతం
దేవోవిష్ణురాగాయవీర్యవాః ॥ ౧౦ ॥ జహరదానవేద్యేభ్యోనరేణసహితఃప్ర
భుః । తతోదేవగణాస్సర్వేపపుస్తదమృతంతథా ॥ ౧౧ ॥ విష్ణోస్సకాతాత్సమ్నాగ్రిహ్య

— శ్రీవిష్ణుకృతరాహుశిరశ్చేదనమ్. శ్రి —

సక్తామేతుములేనతి । తతఃపిబత్సునకలందేవేష్యమృతేమిష్ణితమ్ ॥ ౧౨ ॥ రాహుర్వి
బుధరూపేణదానవోప్యపిబత్తదా । తస్యకణ్ఠమనుప్రాప్తేదానవస్యాన్యతేతదా ॥ ౧౩ ॥
అభ్యాతశ్చప్తసూర్యాభ్యాంసురాణాంహితకాన్యయా । తతోభగవతాతస్యశిరో
భిన్నమలజగ్రతమ్ ॥ ౧౪ ॥ వరాయుధేనచక్రేణపిబతోమృతమోజసే । తస్మైశ్చలశ్చ
జ్వలతిమందానవస్యశిరోమహత్ ॥ ౧౫ ॥ చక్రేణోత్కృతమవతాద్బాలయస్వసు
ధాతలమ్ । తతోవైరవినిర్భంభఃకృతోరాహుముఖేనవై ॥ ౧౬ ॥ శాశ్వతశ్చప్తసూ
ర్యాభ్యాంప్రసవ్యోద్యాపిబాధతే । ఓహాయభగవాంశ్చౌపిస్త్రీసూపమతులంహ

— శ్రీసురాసురయుద్ధమ్. శ్రి —

రిః ॥ ౧౭ ॥ నానావహరైర్భిక్షైర్దానవాన్తస్మిన్కమ్యయత్ । ప్రాసాస్సువిఫులా
స్త్రీష్టానిష్పతస్తస్సుహస్రిశః ॥ ౧౮ ॥ తేఽసురాశ్చక్రభిన్నానామమయైరుధి
రంబహుః । అనిశక్తైగదాభిన్నానిపేతుర్ధరణీతతే ॥ ౧౯ ॥ భిన్నానిపట్టనైశ్చౌపిశి
రాంసియుధిదారుణే । తప్తకాఞ్చనమాల్యానిపేతురనిశంతదా ॥ ౨౦ ॥ రుధిరేణ
తులిప్రాక్షానిపేతుశ్చమహాసురాః । అద్రీణామివకూటానాధాతురక్తానిభూతతే ॥ ౨౧ ॥
తతోహలహలాశ్చబిన్నమృగూవసమస్తతః । అన్యోన్యంభిష్టతాంశస్తైస్త్రిరాదిత్యేలో
హితాయది ॥ ౨౨ ॥ పరిమైశ్చౌపివైపీతైస్సగ్నైశ్చైశ్చమష్టిభిః । గన్నుతాంస
మరేన్యోన్యంశబ్దోదవమివాస్పృశత్ ॥ ౨౩ ॥ భిద్ధిభిద్ధప్రధావేధిపాతయాభిసరేతి
చ । వ్యత్రూయస్తమహాఘోరాశ్శబ్దాస్తత్రసమస్తతః ॥ ౨౪ ॥ ఏవంసుతుములేయు
ద్ధేవస్తమానేమహాభయః । నరనారాయణౌదేవానమాజగ్ముతరాహవమ్ ॥ ౨౫ ॥ అ
త్రదివ్యంధనుర్ద్వప్త్యనరస్యభగవానపి । చిన్తయామాసవైచక్రంవిష్ణుద్వానవసూద
నః ॥ ౨౬ ॥ తతోహృరాచ్చిన్దితమాత్రమాగతంమహాప్రభంచక్రమమిత్రనాశనమ్ ।
విభావసోప్రల్యమకుణ్ఠవిక్రమంసుదర్శనంభీమమసహ్యాముత్తమమ్ ॥ ౨౭ ॥ తదాగ
తంజ్వలితహుతాశనప్రభంభయజగ్రంకరికరబాహురచ్చుతః । మహాప్రభందసుకు
లదైత్యదారణంతథోజ్జ్వలజ్వలనసమానవిగ్రహమ్ ॥ ౨౮ ॥ ముమోచవైతదతులము
గ్రవేగతోమహాప్రభందిజగణావదారణమ్ । సంసర్తకజ్వలనసమానతేజసంపునః
పునర్న్యవతతతేగవత్తదా ॥ ౨౯ ॥ వ్యదారయద్దితితనయాన్తసూస్రిశకరేధృతంపు
రుషవరేణసంయుగే । యహత్కృచ్ఛిజ్జ్వలనత్రివానిలేరితంప్రసవ్యతానసురగణాన్యకృ
స్తత ॥ ౩౦ ॥ ప్రవేరితంవియతిముహుర్నితౌతదావపారణేరుధిరమయఃపిశౌచవ
త్ । అథాఽసురాగిరిభిరదీనమానసాముహున్ముహున్సురగణమార్ద్రయంతదా ॥ ౩౧ ॥
మహాచలారిగళితమేషువర్చసస్సూస్రిశోగగనమభిప్రపేదిరే । అథాన్తరాభయ
జననాఃప్రపేదిరేనపాదపాబహువిధమేఘరూపిణః ॥ ౩౨ ॥ మహాద్రయఃప్రవిగళితాగ్ర

సానవఃపరస్పరం ద్రుతమభిసృత్యభాస్వరాః । తతోమహీన్రవలతసాద్రికాననామహీ
దరాఃపవనహతాస్సునుత్తతః ॥ ౩౩ ॥ పరస్పరంభృతమభిగజ్జితంబహూరణాజరే
భృతమభిసమ్మృగ్నిర్తతే । నరస్తతోవరకనకాగ్రభూషణైర్మహేమభిఃపవనపథంసమా
ప్త్యణోత్ ॥ ౩౪ ॥ విదారయద్గిరిశిఖరాణిపత్రిభిర్నహభయేసురగణవిగ్రహేతదా ।
తతోమహీంలవణజలంచసాగరంమహాసురాఃప్రవిశుర్గద్గితాస్సురైః ॥ ౩౫ ॥ వియ
ద్గతంజ్వలితమతాశనప్రభంసుదర్శనంపరికుపితంసితోవ్యవ । తతస్సురైర్విజయమ
వాప్యమన్ద్రస్వమేవదేశంగమితస్సుపూజితః ॥ ౩౬ ॥ వినాదయత్స్వవిజయముపేత్య
సర్వతస్తతోగతాస్సులిలధరాయథాగతమ్ । తతోమృతంసుకహితమేవచక్రీరేసురాః
పరాంముదముపగమ్యపుష్కలామ్ ॥ ౩౭ ॥ యదృశ్యతంసభిమమృతస్వరక్షితుఃకీరీటినే
బలిభిరధామరైస్సహ ॥ ౩౮ ॥ * * * * *

ఇతిశ్రీమత్స్వపురాణే అమృత మథనేసురాసురయుద్ధ కథనంనామ
ఏకోనపజ్ఞాన శత ద్వి త త మో ధ్యా యః.

— శ్రివాస్తవోస్త్రీపారస్థఃశ్రి —

ఋషయః ॥ ప్రాసాదభవనాదీనాంనివేశంవిస్తరాద్వద । కుర్యాత్కేనవి
ధానేనశశ్వవాస్తరుదాహృతః ॥ ౧ ॥ సూతః ॥ భృగురత్రిర్వసిష్ఠశర్వపితృకర్తామ
యస్తథా । నారదోనగ్నజిహ్వైవవిశాలాక్షఃపురస్తరః ॥ ౨ ॥ బ్రహ్మకుమారోనదీ
శశ్శేనకోగర్గపవచ । వాసుదేవోనరుద్ధశ్చతథాశుక్రోబృహస్పతిః ॥ ౩ ॥ అష్టాద
శైలేపిఖ్యాతావాస్తవాస్త్రీవదేశకాః । సత్త్వేషేవోపదిక్తంయస్త్రనవేమన్యూహపి
ణా ॥ ౪ ॥ తదిదానీంప్రవత్యౌమివాస్తవోస్త్రీసునుత్తమమ్ । పురాన్ధకవిధేమో

— శ్రివాస్తాత్పత్తిఃశ్రి —

రేఘూరూపస్యశూలినిః ॥ ౫ ॥ లలాటస్పేదసలిలమపదవృష్ణవిభీషణమ్ । కరాభ
వదనంతస్యాద్యూతమద్యూతమల్పణమ్ ॥ ౬ ॥ గ్రసమాసమివాకాశంసప్తద్విపాం
వసుద్ధరామ్ । తతోద్ధకానాంరుధిరమపిబత్పతిలంక్షితౌ ॥ ౭ ॥ తేనతత్పుమరేసర్వం
పతితంయస్త్రహీతలే । తథాపితృప్రియగమత్తద్యూతంసయదాతదా ॥ ౮ ॥ సదాశి
వస్యపురతస్తవశ్చక్రేసుదారుణమ్ । తుంధావిప్రతుతద్యూతమాహర్తుంజగత్తీత్రయ
మ్ ॥ ౯ ॥ తతఃకాలేనసస్పృహైభైరవస్త్రస్యచాహవై । వరంవృణేవ్యభద్రస్త్రేయదభి
ప్రంతవానసఘ ॥ ౧౦ ॥ తమువాచతతోభూతంత్రైలోక్యగ్రసగతుమ్ । భవా
మిదేవదేవేతథేత్యుక్తంచశూలినా ॥ ౧౧ ॥ తతస్తుత్రిదివంసర్వంభూమణ్ణులమశే
షతః । స్వదేహేనాస్తరిక్షంచరుద్ధానంప్రవతద్భువి ॥ ౧౨ ॥ భీతభీతైస్తతోదేవై
ర్భ్రహ్మణానైవశూలినా । దానవాసురరక్షోభిరవప్తభింసమస్తతః ॥ ౧౩ ॥ యేన

యత్రైవచాక్రాస్తంసతత్రైవాభవత్సునః । నివాసాశ్వర్వదేవానాంవామరీశ్వభిః
యతే ॥ ౧౮ ॥ అవప్తభేనతేనాపిజ్ఞప్తాస్సర్వదేవతాః । ప్రసీదధ్యంసురాస్సర్వే
యస్మాభిర్నిశ్చలీకృతః ॥ ౧౯ ॥ ఘోసాన్యమ్యహంకిమాహారోహ్యవప్తభ్యోహ్యోఘోముఖః ।
తతోబ్రహ్మః ఓభిఃప్రోక్తంవాస్తుమధ్యేతుయోబలిః ॥ ౧౯ ॥ అహారోవైశ్వదేవాస్తే
నూనమస్యభవిష్యతి । అజ్ఞానాత్మకృతేయజ్ఞస్తవాహారోభవిష్యతి ॥ ౧౯ ॥ యజ్ఞో
శ్చవాదోచటలిస్తవాహారోభవిష్యతి । వాస్తుపూజామతుర్వాణస్తవాహారోభవిష్య
తి ॥ ౧౯ ॥ ఏవముక్తప్రత్యోహ్యప్తస్సవాస్తురభవత్తదా । వాస్తుయజ్ఞస్సృతస్తస్మా
త్తతప్రభృతిశాస్త్రయే ॥ ౧౯ ॥ * * * * *

శ్రుతిశ్రీమత్సృపురాణే వాస్తుశాస్త్రేవాస్తూత్పత్తికథనంనామ
పంచాశమస్తర ద్విశతతమోధ్యాయః.

— శ్రీగృహదనిర్వాణకాలగర్ణయమ్.౩—

సూతః । అథాతస్సన్మృతివత్సృమిగృహకాలవినిర్ణయమ్ । యథాకాలంశుభం
జ్ఞాత్వాసదాభవనమారభేత్ ॥ ౧ ॥ వైత్రేవ్యాధిమవాహ్నీతియోగ్యహంకారయేన్న
రః । వైశాఖభద్రనరత్నానిజ్యేష్ఠేమృత్యుంతతైవచ ॥ ౨ ॥ ఆహాదేభ్యత్యరత్నాన్వశువర్గమ
వాపుయ్యాత్ । శ్రావణేభ్యత్యలాభంచహంభాద్రవదేతథా ॥ ౩ ॥ పత్తిన్నాశోశ్వినే
విద్యాతా-ర్తికేధనధాన్యకమ్ । మార్గశీర్షేతథాభక్తంపాపేతసూరతోభయమ్ ॥ ౪ ॥
లాభంచబహుశోవిద్యాదగ్నించమాఘేవినిర్దిశేత్ । ఫాల్గునేకాజ్ఞనంపుత్రమితికాలబ
లంస్తృతమ్ ॥ ౫ ॥ అశ్వినీరోహిణీమూలముత్తరాత్రయమైద్దవమ్ । స్వాతీహస్తో
నురాధాచగృహారఘ్నేప్రశస్యతే ॥ ౬ ॥ ఆదిత్యభామవజ్జ్యోత్స్నసర్వేవారాశ్శుభా
వహః । వర్షంవ్యాఘాతశూలేచవ్యతీపాతాతిగణ్డయోః ॥ ౭ ॥ విమలశ్శుగణ్డపరిఘ
పజయోగేషుకారయేత్ । శ్వేతమైత్రేచమాహేస్త్రేగాన్ధర్వాభిజితిరోహిణే ॥ ౮ ॥
తథావైరాజసావిత్రేముహూర్తేగృహమారభేత్ । చంద్రాదిత్యబలంబద్ధ్యాశుభల
గ్నంధీర్మత్యచ ॥ ౯ ॥ స్త్రమౌఘాచ్ఛాయాదికర్తవ్యమస్యజ్ఞుపరివర్జయేత్ । ప్రాసా

— శ్రీగృహదనిర్వాణాథంభూపరిత్యక్తి—

దేప్యేవమేవంస్యాత్సూరవహాపీఠువైవహి ॥ ౧౦ ॥ పూర్వంభూమింపరీతేతపశ్చా
ద్వాస్తుంప్రకల్మయేత్ । శ్వేతారక్తతథాపీతాకృష్ణావైవాసుపూర్వశః ॥ ౧౧ ॥ వి
ప్రాదేశ్యస్యతేభూమిరతఃకార్యంపరిత్యయేత్ । విప్రాణాంమధురాస్వాదాకషాయా
త్కరియస్యతు ॥ ౧౨ ॥ కషాయకటుకాతద్వైశ్వశృతాద్రేమశస్యతే । రత్నిమాత్రే
తతోగర్తేస్సవిశిష్టేచసర్వశః ॥ ౧౩ ॥ ఘృతమామశరావస్థంకృత్యావర్తివతుప్తయ
మ్ । జ్వాలయేచ్ఛాపరీతాథంపూర్ణంతస్సర్వధిజ్ఞుఖమ్ ॥ ౧౪ ॥ దీప్తాపూర్వాది

గృహీయాద్వగ్ధానామానుపూర్వశః । వాస్తుసాస్సిమూహికోనామదీప్యతేసర్వతస్తు
యః ॥ ౧౫ ॥ శుభదస్త్రస్యవగ్ధానాంప్రాసాదేమగృహీషుచ । రత్నిమాత్రమధోగ
క్రేసరిత్యుగ్ధాతపూరణే ॥ ౧౬ ॥ అధికేసుఖమాప్నోతిన్యూనేహంసమేసమమ్ ।
ఫాలకృష్టేభవాదేశేసర్వభీజానివాపయేత్ ॥ ౧౭ ॥ శ్రీపద్మసత్తరాత్రేణయత్రారో
హంతితాస్య ॥ జ్యేష్ఠోత్తమాకనిస్తాభూర్వర్జనీయతరాసదా ॥ ౧౮ ॥ పద్మగవ్యామ్

— శ్రీవాస్తుకర్తవ్యకాశీతపదేవపూజాశ్లో —

ధిజలైఃపరిశీత్యావసేచయేత్ । ఏకాశీతపదంకృత్యా రేఖాభిఃకనకేనచ ॥ ౧౯ ॥ ప
శ్యచ్ఛ్రీష్టేనచావిష్టసూత్రేనాలోడ్యసర్వశః । దశపూర్వాయతారేఖాదశచైవోత్త
రాయతాః ॥ ౨౦ ॥ సర్వవాస్తువిభాగేషువిజ్ఞేయానవకానవ । ఏకాశీతపదంకృ
త్యావాస్తువిభృత్వాస్తుమ ॥ ౨౧ ॥ పదస్థాన్పుజయేద్దేవాంస్త్రింశత్పద్మదత్తైవతు ।
ద్వాత్రింశద్భూతఃపూజ్యాఃపూజ్యాశ్చస్త్రస్త్రయోదశ ॥ ౨౨ ॥ నామతస్తాస్త్రి
వత్సోమిష్ఠానానిచనబోధత । శుశానకోణాదిషుతాన్పుజయేద్ధవిమానరః ॥ ౨౩ ॥
శిఖితైవాక్షవర్జన్యోజయంతఃకులిశాయుధః । సూర్యస్సత్యోభృతశ్చైవఆకాశోవా
యురేవచ ॥ ౨౪ ॥ పూషాచవిలధశ్చైవగృహక్షతయమాపుభా । గర్భస్త్వేభృగ్
రాజశ్చమృగఃపితృగణస్తథా ॥ ౨౫ ॥ దౌవారికోధనుగ్రీవఃపుష్పదంతోజరాధిపః ।
అసురశ్శృణుత్యైవరోగోహిర్ముఖ్యపవచ ॥ ౨౬ ॥ భల్లాటసోనుసర్పౌచఅదితిశ్చ
దితిస్తథా । బహిర్ద్వాత్రింశదేతేతులదస్త్రస్త్రతత్సృణు ॥ ౨౭ ॥ శుశానాదిచతు
షోణసంస్థితాన్పుజయేద్భుధః । ఆపత్యైవాధసావిత్రోజయోరుద్రస్తథైవచ ॥ ౨౮ ॥
మధ్యేనవపదేబ్రహ్మతస్యాష్టోదశమీపగాః । సాధ్యనేకాస్తరాన్విష్ట్యాస్త్రసర్వాం
స్తాన్నామతశ్సృణు ॥ ౨౯ ॥ అర్యమాసవితానైవవివస్వాద్విబుధాధిపః । మిత్రోధరా
జయత్యైవతథాపృథ్వీధరఃక్రమాత్ ॥ ౩౦ ॥ అప్తమశ్చాపవత్సప్తపరితోబ్రహ్మణస్త్రృ
తః । ఆపత్యైవాపవత్సప్తపర్జన్యోగ్నిర్దితిస్తథా ॥ ౩౧ ॥ పదికానాంతువరోయమే
వంకోజేవ్యశేషతః । తన్మధ్యేతుబహిర్వింశాద్విపదాస్తేతుసర్వశః ॥ ౩౨ ॥ అర్య
మాచవివస్వాంశ్చమిత్రోపృథ్వీధరస్తథా । బ్రహ్మణఃపరితోదిత్యుత్తపదాస్తేతుసర్వ
శః ॥ ౩౩ ॥ వంశానిదానింపత్యైమిబహూనపివృథకృష్ణాక్ । వాయుంయావత్తథారో
గాన్విత్సృజ్యశ్శిఖనంపునః ॥ ౩౪ ॥ ముఖ్యాన్భృతంతథాశోషాద్విలథంయావదేవతు ।
సుగ్రీవాదదితియావన్మృగాత్పర్జన్యమేవచ ॥ ౩౫ ॥ ఏతేవంశాస్సమాఖ్యాతాఃక్వ
చిచ్ఛజయమేవచ । ఏతేహంయస్త్రసమ్మతఃపదమధ్యేసమస్తతః ॥ ౩౬ ॥ నర్మచై
తశ్చమాఖ్యాతంప్రహాలంకోణగంచయత్ । స్త్రస్థాన్యాసేషువర్జానితులావిధిమస
ర్వదా ॥ ౩౭ ॥ కీలోద్ధిష్టోపహతాదివర్జయేద్ద్యత్తతోనరః । సర్వత్రవాస్తుర్నిర్దిష్టో
పితృవైశ్వానరాయతః ॥ ౩౮ ॥ మూర్ధన్యోగ్నిస్సమాదిష్టోముఖేవాపస్సమాశ్రితః ।

పుక్తివధరోర్యమాచైవస్తనయోస్తాపధిస్థితా ॥ ౩౯ ॥ వత్సస్థలీచాపవత్సఃపూజనీయ
స్సదాబుధైః । నేత్రయోద్ధిలిపద్మన్యోత్రోతేదితిజయంతకా ॥ ౪౦ ॥ సర్వేద్రావింసస
ద్ధౌచపూజనీయాప్రయత్నతః । సూర్యసోమాదయస్తద్వద్భ్యామిహావ్యవస్థాపవత్స
చ ॥ ౪౧ ॥ రుద్రశ్చరాజయంత్యైచవామహస్తేసమాస్థితౌ । సావిత్రస్సపితాతద్వద్ధస్తం
దక్షిణమాస్థితౌ ॥ ౪౨ ॥ వివస్వానధమిత్రశ్చజతరేసంవ్యవస్థితౌ । పూషాచపావయ
త్యైచహస్తయోర్మణిబద్ధనే ॥ ౪౩ ॥ తత్తైవాసురశోమోచవామహార్యేసమాశ్రి
తౌ । పార్శ్వేతుదక్షిణేతద్వద్వత్సభస్సగృహతుతః ॥ ౪౪ ॥ ఊర్వోర్యమాచుభౌజ్జేయా
జాన్వోర్ధస్తర్వపుష్పకౌ । జఙ్ఘయోర్భృగ్భసుగ్రీవాస్థిచాదౌవారికోన్మృగః ॥ ౪౫ ॥
జయశీక్రాతథామేధేపాదయోఽపితరస్తథా । మధ్యేనవపదేబ్రహ్మణాన్మృతః । బ్రహ్మచతు
ష్పదస్త్రతకోణేష్వికవదాస్తతః ॥ ౪౬ ॥ బహిఃకోణేషుచాస్తాతుసాద్ధాశ్చోభయసం
స్థితాః । పింశతిద్విపదాశ్చైవాంచతుష్టప్తిపదేన్మృతాః ॥ ౪౭ ॥ గృహంరమ్యేతిక
ణ్ణూతిసాన్వయ్యోన్మృతాన్మృతజాయతే । శల్యంతస్వనయేత్తత్రప్రాసాదేభవనేపిచ ॥ ౪౮ ॥
సశల్యంసురజంయస్తైదశల్యంశుభదాయకమ్ । హీనాధికాంతావాస్తోస్సర్వధాతు
వివర్జయేత్ ॥ ౪౯ ॥ నగరగ్రామదేశేషుసర్వత్రైవంప్రకల్పయేత్ । చతుశ్శాలం
త్రిశాలంచద్విశాలంచైకశాలకమ్ ॥ ౫౦ ॥ నామతస్తాన్మృత్యుమృత్యురూపేణద్వి
జోత్తమాః ॥ ౫౧ ॥ * * * * *

ఇతిశ్రీమత్సృపురాణే వాస్తుశాస్త్రే ఏకాశీతపద్యయో

నామఏకపక్ష్యాశదుత్తరద్విశతతమోధ్యాయః.

శ్రిచతుశ్శాలనిర్మాణక్రమఃశ్రి

సూతః ॥ చతుశ్శాలంప్రవత్యోమిస్వయాపనామతస్తథా । చతుశ్శాలంచ
తుద్వాతైరతిస్త్రైస్సర్వతోముఖమ్ ॥ ౧ ॥ నామ్నాతత్సర్వతోభద్రంశుభందేవనృపాల
యే । పశ్చిమద్వారహీనంచనద్వావర్తఃప్రచతుతే ॥ ౨ ॥ దక్షిణద్వారహీనంతువర్ధ
మానమదాహృతమ్ । పూర్వద్వారవిహీనంతుస్వస్తికంనామవిశ్రుతమ్ ॥ ౩ ॥ రు
చకంఛోత్తరద్వారవిహీనంతత్ప్రవత్తుతే । సౌమ్యశాలావిహీనంతత్త్రిశాలంధాన్య
కంచయమ్ ॥ ౪ ॥ తేనుపృథ్వికరంస్థాణాంబహుపుత్రఫలప్రదమ్ । శాలయాపూ
ర్వయాహీనంసుతేత్రమితివిశ్రుతమ్ ॥ ౫ ॥ ధన్యంయశస్యమాయుష్యంశోకమోహ
వినాశనమ్ । శాలయాయామ్యయాహీనంయద్విశాలంతుశాలయా ॥ ౬ ॥ కలతు
యకరంస్థాణాంసర్వవ్యాధిభయావహమ్ । హీనంపశ్చిమయాయత్తుపక్షఘ్నంనా
మతత్సునః ॥ ౭ ॥ మిత్రబుధసుతాహృతథాసర్వభయావహమ్ । యామ్యాపరాభ్యాం

శాలాభ్యాంసర్వధాన్యఫలప్రదమ్ || ౮ || యేషువృద్ధికరంస్యాణాంతథాపుత్రఫలప్రదమ్ |
యమసూర్యంచవిజ్ఞేయంపశ్యేమోత్తరశాలికమ్ || ౯ || రాజాగ్నిభయదంస్యాణాంతుల
త్యయకరంపమాత్ | ఉదహన్తు ర్దేతుశాలేద్యేదణ్డాభ్యేయత్రతస్యవేత్ || ౧౦ || అకాలమృ
త్యుభయదంపరచక్రభయావహమ్ | ధనాభ్యంపూర్వయామ్యాభ్యాంశాలాభ్యాంచ
ద్విశాలికమ్ || ౧౧ || తచ్ఛస్త్రీభయదంస్యాణాంపరాభవభయావహమ్ | చుల్లీ
పూర్వాపరాభ్యాంతుసాభవేత్పుత్యసూచనీ || ౧౨ || వైద్యవదాయినీస్త్రీణామనే
కభయదాయికాకార్యముత్తరయామ్యాభ్యాంశాలాభ్యాంభయదంస్యణామ్ || ౧౩ ||

— శ్రీరాజభవనాదినిర్వాణక్రమః శ్రి —

సిద్ధార్థవజ్రవజ్జ్యోతిశశాలానిసదాబుధైః | అథాతస్మిన్ప్రవత్యైమిభవనంపృథివీ
వతేః || ౧౪ || పశ్చాద్రకారంతత్ప్రీక్షముత్తమాదివిభేదతః | అష్టోత్తరంహస్త
శతంవిస్తరశీర్షత్రమోమతః || ౧౫ || చతుర్వ్యస్తేషువిస్తారోహీయతేత్వప్తభిఃకరైః |
చతుర్థాంశాధికందైర్ఘ్యంపశ్చస్వపిగద్యతే || ౧౬ || యవరాజస్యవత్యైమిత
థాభవనపశ్చాత్ | పశ్చిష్ఠిష్ఠిస్తథాశీర్షియతేతత్రవిస్తరాత్ || ౧౭ || త్ర్యంశే
నచాధికందైర్ఘ్యంపశ్చస్వపిగద్యతే | సేనావతేఃప్రవత్యైమితథాభవనపశ్చాత్
మ్ || ౧౮ || చతుష్ఠిష్ఠివిస్తారాత్పశ్చిష్ఠిష్ఠిప్రహీయతే | పశ్చస్వేతేషుదైర్ఘ్యం
చపదంశేనాధికంభవేత్ || ౧౯ || మన్త్రిణామపివత్యైమితథాభవనపశ్చాత్ |
చతుశ్చతుర్ద్విస్త్రీనాస్యాత్మరపప్తిఃప్రవిస్తరే || ౨౦ || అష్టాంశేనాధికందైర్ఘ్యంప
శ్చస్వపిగద్యతే | సామన్తామాశ్యలోకానాంవత్యైభవనపశ్చాత్ || ౨౧ || చత్వారింశ
త్రైథాష్టైవచతుర్ద్వియతేక్రమాత్ | చతుర్థాంశాధికందైర్ఘ్యంపశ్చస్వే
షుశస్యతే || ౨౨ || శిబి నాంకశ్చుకీనాంచవేశ్యానాంగృహపశ్చాత్ | అష్టావింశ
కరాణాంతువిహీనంవిస్తరాత్ || ౨౩ || ద్విగుణందైర్ఘ్యమేవోక్తమధ్య
మేష్యేవమేవతు | చూతీకగ్ధాన్తికాదీనాంవత్యైభవనపశ్చాత్ || ౨౪ || చతుర్థాం
శాదేకదైర్ఘ్యంవిస్తారోద్వాదశైవతు | అర్ధార్ధకరహానిస్సద్విస్తారాత్పశ్చమక్రమా

— శ్రీబ్రాహ్మణాదిగృహనిర్వాణక్రమః శ్రి —

త్ || ౨౫ || దైవజ్ఞగురువైద్యానాంసభాస్తరపురోధనామ్ | తేహమపిప్రవత్యైమి
తథాభవనపశ్చాత్ || ౨౬ || చత్వారింశత్ప్రవిస్తరాత్చతుర్ద్వియతేక్రమా
త్ | పశ్చస్వేతేషుదైర్ఘ్యంచపదాభిగేనాధికంభవేత్ || ౨౭ || చాతుర్వర్ణ్యస్య
వత్యైమిసామాన్యంగృహపశ్చాత్ | ద్వాత్రింశతికరాణాంతుచతుర్ద్వియతేక్ర
మాత్ || ౨౮ || అషోడశాదితిపరంన్యూనమస్తేవసాయినామ్ | దశాంశేనత్రిభాగే
నత్రిభాగేనాథవాదికమ్ || ౨౯ || అధికందైర్ఘ్యమిత్యాహుర్బాహ్మణాదేఃప్రశస్యతే |
సేనావతేర్ఘ్యంస్యాపిగృహయోరంతరేణతు || ౩౦ || స్యవసాంగృహంకార్యంశా
న్దోగారంతరైవచ | సేనావతేర్ఘ్యంస్యాపిచాతుర్వర్ణ్యస్యచాస్తరే || ౩౧ || వాసా

యవగృహంకార్యంరాజపూజ్యేమసర్వదా | అన్తరప్రభవాణాంవస్యపితృగృహమి
 వ్యతే || ౩౨ || తథాహ ప్రతతాదర్థంఽదితంవసవాసేనామ్ | సేనావతేర్మవ
 స్యాపిసప్రత్యాసహితేన్వతే || ౩౩ || చతుర్దశహతేవ్యాసేశాలావ్యాసఃప్రక్తి
 తఃపశ్చత్రింశాన్వితేతస్మిన్నభిన్వస్సుముదాహృతః || ౩౪ || తథాపత్తింశద్ధస్తాను
 సప్రాజ్ఞుశసమన్వితా | విప్రస్యమహాతీశాలానదైర్న్యంపరతోభవేత్ || ౩౫ || దశా
 జ్ఞుశాధికాశద్ధస్త్రైతియస్యవిధీయతే | పశ్చత్రింశత్కూరావైశ్యేఅజ్ఞుశాశ్రయో
 దశ || ౩౬ || తావత్కూరైవశూద్రస్యయుతాపశ్చవశాజ్ఞులైఃశాలాయాస్తుత్రిభా
 గేనయస్యాగ్రేవీధికాభవేత్ || ౩౭ || సోష్ణీపంనామతద్వాస్తుపశ్చాచ్ఛ్రేయోచ్ఛ్రీ
 యంభవేత్ | పార్శ్వయోర్వీధికాయత్రసావప్తకృష్ణంతమవ్యతే || ౩౮ || సమస్తాద్వీధి
 కాయత్రసుస్థితంతదిహేనావ్యతే | శుభదంసర్వమేతస్యాచ్ఛాగుర్వణేచతుర్వి
 ధమ్ || ౩౯ || విస్తారాన్వోడశోభాగప్రథాహస్తచతుష్టయమ్ | ప్రథమోభూమికో
 చ్ఛాన్యాయఉపరిష్టాత్పుగ్రియతే || ౪౦ || ద్వావశాంశేనసర్వాసుభూమికాసుతయో
 చ్ఛ్రీయః | పశ్చేష్టకాభవేద్భిక్షిష్టోడశాంశేనవిప్రరాత్ || ౪౧ || దారవైరపికల్పా
 స్యాత్ప్రథామృత్తయభిత్రికా | గర్భమానేనమానంతుసర్వవాస్తుమశస్యతే || ౪౨ ||
 గృహవ్యాసనప్యవజ్ఞాశ్చదప్తాదశభిరణ్జులైః | సంయుక్తోద్వారవిమలామృద్విగుణే
 నోచ్ఛ్రీయోభవేత్ || ౪౩ || ద్వావశాభూమిబాహుశ్చముచ్ఛాన్యాయోరసమ్మితైః
 అజ్ఞులైస్సర్వవాస్తూనాంపుకత్వంశస్యతేబుధైః || ౪౪ || ఉదువృరోద్దమాణ్డంచ
 తదధాధప్రవిప్రరాత్ || ౪౪౫ || * * * * *

ఇతిశ్రీమత్స పురాణేవాస్త్రశాస్త్రేచతుర్థాదిపర్వాంతమో

నామ ద్విపశ్చాశ్చదుత్తర ద్విశతతమోధ్యాయః.

— శ్రీ ప్రహ్లాదానందవిగ్రహయః శ్రీ —

మూతః || అథాశస్సుశ్చప్రయ్యామి ప్రహ్లాదానందవిగ్రహయమ్ | కృత్యాస్యభ
 వనోచ్ఛాన్యాయంసదాసప్తగుణంబుధైః || ౧ || అతీత్యంశఃపురుషత్వంస్యాదగ్రేనవసుదై
 స్సహ | రుజశ్చతురశ్రస్యాదప్తాశ్రోవజ్రఉవ్యతే || ౨ || ద్వివజ్రష్టోడశాశ్రస్తుద్వా
 త్రింశాశ్రోవజ్రీనకః | మధ్యప్రదేశేయస్త్రమృద్ధావృత్తిప్రత్యక్షిస్తృతః || ౩ || ఏతే
 పశ్చామహస్తమ్బాప్రశస్తాస్సర్వవాస్త్రుమ్ | పద్మవల్లీలతాకుమ్భపద్మదర్పణభూష
 తాః || ౪ || ప్రహ్లాదస్యదశమాంసేనవత్తకుమ్భాత్తరాణిమ్ | ప్రహ్లాదుల్యాతులా
 ప్రోక్తాహీనాహోపతులాతతః || ౫ || త్రిభాగేనేహసర్వత్రచతుర్భాగేనవాపునః |
 హీనంహీనంచతుర్థాంశాత్తథాసర్వాసుభూమిమ్ || ౬ || వాసగేహానిసర్వేహం

— శ్రీద్వారవినిర్ణయస్తత్రవేధనిషేధశ్చ. ౩ —

ప్రవేశేదక్షిణేనను | ద్వారాణితుప్రవత్సృమిప్రశస్తానీహయానితు || ౭ || పూర్వేణే
 స్తగ్వియంతంచద్వారంసర్వత్రశస్యతే | యావ్యంతచవితథంచైవదక్షిణేనవిదుర్భు
 ధాః || ౮ || పశ్చిమేపుష్పదస్త్రంచవారుణంచప్రశస్యతే | ఉత్తరేణవభాగ్లాటంసౌ
 వ్యంచశుభదంభవేత్ || ౯ || తథావాస్తుమసర్వత్రవేధంద్వారస్యవర్జయేత్ |
 ద్వారేతురభ్యయావిధేభవేత్సర్వకులక్షయః || ౧౦ || తరుణాద్వేషబాహుభ్యంతో
 కఃపదేనజాయతే | అపస్తారోభవేత్పూర్ణంకూపవేధేనసర్వదా || ౧౧ || వ్యథా
 ప్రసవణేనస్యాత్మీలేనాగ్నిభయంభవేత్ | వినాశోదేవతావిధేస్తప్తేనస్త్రీకృతంభ
 వేత్ || ౧౨ || గృహభర్తువినాశస్యాగ్నిగ్రహేణవగృహేకృతే | ఆమేధ్యావస్కరై
 ర్విధేగృహిణీబధ్ధశేవేత్ || ౧౩ || తథాచాస్త్రభయంవిద్యోదస్త్యజస్యగృహేణ
 తు | ఉచ్ఛాగ్రియాద్విగుణాంభూమింత్యక్త్యావేధోనజాయతే || ౧౪ || స్వయము
 త్పాటిలేద్వారే ఉన్మాదోగృహవాసినామ్ | స్వయంచాపిహితేవిద్యాతుకులనా
 శంపితక్షణః || ౧౫ || మానాధికేరాజభయంసీచేత్సర్వరతోభయమ్ | ద్వారోపరి
 చయద్వారంతదస్త్రకసుఖంస్త్యతమ్ || ౧౬ || అధ్వనోమధ్యదేశేతుఅధికోయస్యవిస్త
 రః | వజ్రంతుసజ్జటంమధ్యేనద్యోభర్తుర్విదాశకమ్ || ౧౭ || తథాన్యపిడితంచద్వా
 రంబహుదోషకరంభవేత్ | మూలద్వారాత్తథాన్యస్తునాధికంతోభనంభవేత్ || ౧౮ ||
 కున్భుత్రీపద్మినీభిశ్చకున్భుద్వారంతుశోభయేత్ | పూజయేచ్ఛాపితన్నిత్యంబలినాచా
 తుతోదకైః || ౧౯ || భవసస్యవటఃపూర్వేదిగ్భాగేసార్వకామికః | ఉమమ్మరస్తథా
 యామ్యేవారుణ్యాంపిష్టలశ్శుభః || ౨౦ || ప్లక్షశ్చోత్తరతోధన్యోవిపరీతాస్త్యసిద్ధ
 యే | కబ్జిక్షీరవృక్షశ్చహ్యసనస్సఫలోద్రుమః || ౨౧ || భార్యాహానిఃప్రజాహానిర్భ
 వేతాంక్రమశస్త్రదా | నచ్చిన్ద్యాద్యదితానన్యానస్త్రేస్తాపయేచ్ఛుభాః || ౨౨ || పు
 న్నాగాశోకవకుళశమీలికచమ్పకాః | దాడిమీపిష్టలీద్రాక్షాస్తథాకుసుమమద్ర
 వమ్ || ౨౩ || జమ్బీరపూగపసాద్రుమశేతకీభిక్షాతసరోజశతపత్రికమ్బ్లికాభిః | య
 న్నాళికేరకదలిదశపాలలాభిర్వృక్షంతదత్రభవనంశ్రీయమాతసోతి || ౨౪ ||

*

ఇతిశ్రీమద్వేదపురాణే వాస్తుశాస్త్రే ప్రవృత్తమానవినిర్ణయాది
 కథనంనామశ్రీవజ్రాశచతురద్విశతతమోధ్యాయః.

— శ్రీగృహనివేశాదికథనమ్. ౩ —

సూతః || ఉదగాదిష్టవంచాస్తుసమానశిఖరంతథా | పరిత్యక్తపూర్వవత్కు
 ర్యాస్తమోచ్ఛాచ్ఛాయంచితక్షణః || ౧ || నదేవధూర్తనవివదత్వరాణాంసమీపతః |
 కారయేద్భవనంప్రాజ్ఞోదుఃఖశోకభయంతతః || ౨ || తస్యప్రదేశాశ్చత్వారస్తథోత్సర్వో

గ్రహశుభః । కృత్యతఃపుష్కళాగస్త్రసవ్యావర్తఃప్రశస్యతే ॥ ౩ ॥ అపసవ్యోవిశాఖా
యదక్షిణేశీర్షకస్తథా । సర్వకామఫలానాంకాంసమూర్ధ్నోనామవామతః ॥ ౪ ॥
ఏవంప్రదేశమాలాక్యప్రయత్నేగృహమారభేత్ । అభసాంవశ్చరప్రాక్షేమహూర్తే
శుభలక్షణే ॥ ౫ ॥ రతోఽచరిశిలాంకృత్వాసర్వవీజసమన్వితమ్ । చతుర్థిర్వా
హ్మనైస్తస్థంవస్త్రాబజ్రారణాపితమ్ ॥ ౬ ॥ శుక్లావృధరశ్శిల్పిసహితోవేద
పారశః । పౌషితంవిన్యసేత్తద్వగుర్వోపధిసమన్వితమ్ ॥ ౭ ॥ నానాత్మతఫలాపే
తంవస్త్రాముఖసంయుతమ్ । బ్రహ్మఘోషేణవాద్యేనగీతమగ్రశస్త్వనైః ॥ ౮ ॥
ఊయసంభోజయద్విప్రాకామహాయేత్తథుసర్విషా । వాస్తోష్ఠతేషతిజానీహి
మస్త్రేణానేనస్మదా ॥ ౯ ॥ సూత్రపాతేతథాకార్యమేవంస్త్రమృచ్చయే
పునః । ద్వారబద్ధోచ్చయేతద్వగ్నృచేశసమయేతథా ॥ ౧౦ ॥ వాస్తూవశమ
నేతద్దద్వాస్త్రయజ్ఞస్తపశ్చధా । ఊశానేసూత్రపాతస్యాదాగ్నేయేస్తస్థరోపణ
మ్ ॥ ౧౧ ॥ ప్రదక్షిణంప్రవర్త్యతవాస్త్రోపదవిలేఖనమ్ । తజ్జనీమధ్యమాచైవతథాఙ్గా
వ్యస్తదక్షిణః ॥ ౧౨ ॥ ప్రవాళరత్నకనకఫలపుష్పాక్షతోదకమ్ । సర్వవాస్త్రవిభా
గేషుశస్త్రంపదవిలేఖనమ్ ॥ ౧౩ ॥ నభస్తాక్షారకాష్ఠేననభశస్త్రేణచర్మభిః । నవం
శాష్ఠికపాలేనకృచిద్వాస్త్రవిలేఖనమ్ ॥ ౧౪ ॥ ఏభిర్విలేఖితంకుర్వాన్యఃపరోగభయా
దికమ్ । యదాగృహప్రవేశస్యాచ్చిల్పీతత్రాపిలక్షయేత్ ॥ ౧౫ ॥ స్తస్థసూత్రాది
కేతద్వచ్చుభాశుభఫలాదయమ్ । ఆదిత్యాభిముఖంరౌతితపఃపరుషంయది ॥ ౧౬ ॥
తుల్యకాలంస్థురేదగ్గంగృహభర్తర్యదాత్మనః । వాస్తవ్యశ్చేతద్విజానీయాన్మరశల్యం
భయప్రదమ్ ॥ ౧౭ ॥ శకునానస్తరంయత్రహస్త్యశ్వశ్వపదంభవేత్ । తదగ్గస
వ్యుపవిద్యాత్తత్రశల్యంవిచక్షుః ॥ ౧౮ ॥ ప్రసార్యమాణేసూత్రేతుశ్శాగోమాయు
ర్విలక్ష్మనమ్ । తత్రశల్యంవిజానీయాత్స్వరశబ్దేవభైరవే ॥ ౧౯ ॥ యదిశానేతుదిగ్భా
గేమధురంరౌతివాయుసః । ధనంతత్రవిజానీయాద్భాగేమాయదిధిష్ఠితే ॥ ౨౦ ॥ సూ
త్రచ్చేదేభవేన్మృత్యుర్వాగ్నికీలేత్సద్ధోమితే । అగ్నారేషుతథోన్మాదంకపాలేషు
చసంశయమ్ ॥ ౨౧ ॥ కమ్ముశత్యేషుజానీయాతేష్వల్యంస్త్రీషువాస్త్రవితే । గృహభ
ర్తర్యహస్యాపివిశాశేచ్ఛిల్పిసమ్మమే ॥ ౨౨ ॥ స్త్రమృషేసూక్ష్మమ్యతేకుమ్మేశిరోరోగం
ఽనిర్దిశేత్ । కుమ్భావహారేసర్వస్యకులస్యాపిక్షయోభవేత్ ॥ ౨౩ ॥ పృత్యుష్ఠానమ్య
తేకుమ్మేభాగేబుద్ధంవిదుర్ముఖాఃకరసంక్థ్యావిశాశేతునాశంగృహపతేర్విదుః ॥ ౨౪ ॥
వీజాపధిపహీనేతుభూతేభ్యోభయమాదిశేత్ । ప్రాగ్దక్షిణేనవిన్యస్యస్త్రమృచ్చత్రం
నివేశయేత్ ॥ ౨౫ ॥ తతఃప్రదక్షిణేనాన్యాన్యసేస్త్రమృచ్చిచక్షుః । యస్తాద్భ
యకరంసూకాంయోజితావ్యవ్రదక్షిణమ్ ॥ ౨౬ ॥ రత్నాంకుర్యన్త్రయత్నేనస్త్ర
మృచ్చప్రదనాశనీమ్ । తథాఫలవతీంశాఖాంస్త్రమృచ్చపరినివేశయేత్ ॥ ౨౭ ॥ ప్రా
గ్దక్షిణేనంకుర్యాద్దిక్షాక్షాంకునకారయేత్ । స్తస్థంవాభవనంవాపిద్వారం

వాసగృహంతథా ॥ ౨౮ ॥ దిక్పూర్ణేకులనాశస్సాన్యన్నచసంపద్యయేన్యహమ్ | యది
సంపద్యయేన్యహంసర్వదిక్షువిపర్థయేత్ ॥ ౨౯ ॥ పూర్వేణవర్ధితంవాస్తుకుర్యాద్వారా
ణీసర్వదా । దక్షిణేవర్ధితంచైవవృత్త్యవేస్యాన్నసంశయః ॥ ౩౦ ॥ పశ్చిమేద్వివర్ధం
యద్వాస్తుతదర్శత్యయకారకమ్ । వద్ధాపితంతథాసామ్యేబహుసన్తాపకారకమ్ ॥ ౩౧ ॥
ఆగ్నేయేయత్రవర్ధిస్సాన్యతదగ్నిభయదంభవేత్ । వర్ధితంరాక్షసేకోణేశుక్షయక
రంభవేత్ ॥ ౩౨ ॥ వద్ధాపితంతువాయవ్యేవారవ్యాధిప్రకోపకృత్ । ఐశాన్యాంతుప్రజా
హానివాస్తాసంపద్యతేనదా ॥ ౩౩ ॥ ఐశానేదేవతాగారంతథాశాన్తిగృహంభవేత్ ।
మహానసంతథాగ్నేయేతత్పూర్వేచోత్రరేజలమ్ ॥ ౩౪ ॥ గృహస్యోపసూరంస
ర్వంనైర్వత్సేష్టాపయేచ్ఛధః । వధస్థానంబహిమర్యాత్యాన్ననవజ్ఞవమేవచ ॥ ౩౫ ॥
ధనధాన్యంనవాయవ్యేకర్మశాలాతతోబహిః । ఏవంవాస్తునివేశస్సాన్యగృహభర్తు
స్సుఖావహః ॥ ౩౬ ॥ * * * * *

ఇతిశ్రీమత్సృపురాణే వాస్తుశాస్త్రేగృహనివేశోనామచతుః

పట్టాశ్రమశాస్త్రమునకు రద్దీశతతమోక్షాధ్యాయః.

—గృహనిర్మాణార్థం దార్యాహరణాదికథనమశ్రి—

సూతః ॥ అథాతస్మన్నప్రత్యాయమిదాద్వారాహరణముత్తమమ్ । ధన్యాపట్టా
కంత్వత్ప్రాప్తిస్త్వేదికమతఃపరమ్ ॥ ౧ ॥ తతస్సాంపశ్చరోష్ఠేష్ఠేదిశేయాయాద్వనంబు
ధః । ప్రధమంబలిపూజాంతుకుర్యాద్వృత్తాయసర్వదా ॥ ౨ ॥ పూర్వోత్తరేణపతి
తంగృహదారుప్రశస్యతే । అన్యథానశుభంవిద్యాద్యామ్యోపరినిపాతితమ్ ॥ ౩ ॥ క్షీర
వృత్తోద్భవందారునగృహేవినివేశయేత్ । కృతాధివాసంవిషాగైరనిలానలపీడితమ్ ॥ ౪ ॥
గజావభగ్నంచతథావిద్యున్నిద్ధౌతపీడితమ్ । అర్ధశుభ్రంతథాదారుభగ్నశుభ్రంత
తైవచ ॥ ౫ ॥ చైత్యదేవాలయోన్యన్నందీసగ్ధమజంతథా । శ్మశానకూషలయం
తటాకాదిసముద్భవమ్ ॥ ౬ ॥ వర్జయేత్సర్వదాదారుయదిచ్ఛేద్విపులాంశ్రియమ్ ।
తథాకణ్ఠికోవృత్తాన్నీపసవృక్షభీతకాః ॥ ౭ ॥ శ్లేష్మాతకానాభగ్రిహాన్యర్జయేన్య
హకర్తణి । అసినాశోకమధుకసర్వశాలాశుభావహః ॥ ౮ ॥ చన్దనంపనసంధన్యంసు
రదారుహారిద్రకః । ద్వాభ్యామేకేనవాకుర్యాత్త్రిభిర్వాభవనంశుభమ్ ॥ ౯ ॥ బ
హుభిఃకారితంయస్మాదనేకభయదంభవేత్ । ఏతైవశేతుపాధన్యాశ్రీష్ఠీతిస్తుకీర
థా ॥ ౧౦ ॥ ఏతానాన్యసమాయుక్తాఃకదాచిచ్ఛుభకారకాః । స్యన్దనంపనసన్తద్వ
త్సరభార్జునపర్కకాః ॥ ౧౧ ॥ ఏతేనాన్యసమాయుక్తావాస్తుకార్యశుభప్రదాః । తరు
చ్ఛేదేతథాపీతేగోధాంవిద్యాద్విచక్షుః ॥ ౧౨ ॥ మాజ్ఞిష్ఠవర్ణేభేకస్సాన్యన్నీలేసర్వా
దిర్దిశేత్ । అరుణేసరటంవిద్యాస్తుక్తాభేశుకమాదిశేత్ ॥ ౧౩ ॥ కపిలేమూషకాన్య

ద్యౌర్వ్యక్తాభేజలమాదిశేత్ । ఏవంబిధంనగర్భంతువర్జయేద్వాస్తవకర్మణి ॥ ౧౪ ॥
 పూర్వద్భిన్నంతుగృహ్ణీయాన్నిమి నైశతునైశుభైః । వ్యాసేనగుణేతేదైఃస్థేఃప్రతి
 భిరైవహృతేతథా ॥ ౧౫ ॥ యచ్ఛేషమాయతంవిద్యావస్తభేదంవదామితత్ ॥ ధ్వజోఽఘా
 మశ్చసంహత్యవృషశ్శ్వాఖరంపవచ ॥ ౧౬ ॥ గజోద్ధాత్తుశ్చపూర్వాద్యాఃకరశేషాభ
 వస్త్యమ్ ॥ ధ్వజఃపూర్వముఖోధగ్యఃప్రత్యద్వాలేపశేషతః ॥ ౧౭ ॥ ఉద్యుఖోభవేత్సం
 హఃప్రాజ్యుఖోవృషభోభవేత్ ॥ దక్షిణాభిముఖోహస్తీసప్తభిస్సముదాహృతః ॥ ౧౮ ॥
 ఏకేనధ్వజఉద్భిష్టస్త్రిభిస్సంహఃపక్షీర్జితః ॥ పంచభిర్వృషభఃప్రోక్షోవిరోణస్థాంశ్చవర్జ
 యేత్ ॥ ౧౯ ॥ తమేవాప్తగుణంకృత్యాఖరరాశింబిచక్షుణః ॥ సప్తవింశత్యృతేభాగే
 ఋతుంవిద్యాద్విచక్షుణః ॥ ౨౦ ॥ అప్తభిర్భాజితేఋత్యేయశ్శేషస్సన్యయోమ
 తః ॥ వ్యయాధికంసకుర్వీతయతోదోషకరంభవేత్ ॥ ౨౧ ॥ ఆయాధికేభవేచ్ఛాన్తి
 రిత్యాహాగవాహరిః ॥ కృత్వాగ్రతోద్విజవరానభపూర్ణమస్పృగదధ్యక్షతామ
 దశపుష్పఫలాపశోభమ్ ॥ ౨౨ ॥ దత్వాహిరణ్యవసనానతిదాద్విజేభ్యోమాతృల్యతా
 మ్నిలయాయగృహంవిషేశేత్ ॥ గృహ్యాత్తామనామవిధినాగలికర్మమగ్ర్యాత్ప్ర
 సాదవాస్తవమనేవధివృక్షైః ॥ ౨౩ ॥ సప్తవ్యవధిజవరానభభావ్యభావై
 శ్శుక్లావృరస్యభవసంప్రవిశేన్నభావమ్ ॥ ౨౪ ॥ * * *

ఇతిశ్రీమత్సయపురాణే వాస్తుశాస్త్రే దారాహరణాది కథనంనామ
 పంచసంఖ్యా శదుత్తరద్వి శతతమోఽధ్యాయః.

— శ్రీత్రయాయోగవిధిః—

ఋషయః ॥ త్రయాయోగఃకథంసిద్ధ్యర్థహస్తాదిమసర్వదా । జ్ఞానయో
 గసహస్సార్థికర్మయోగోపశిష్యతే ॥ ౧ ॥ సూతః ॥ త్రయాయోగంప్రవత్సామిదేవతా
 రాచనుకీర్తనమ్ ॥ భుక్తిమక్షిప్రదంయస్తాన్నాన్యగ్లోకేపిశిష్యతే ॥ ౨ ॥ ప్రతిష్ఠా
 యాంసురాణాంతుదేవతారాచనుకీర్తనమ్ ॥ దేవయజ్ఞోత్సవంచాపిబద్ధనాద్యేనముచ్య
 తే ॥ ౩ ॥ విష్ణోస్తావత్ప్రవత్సామియాదృగ్రూపంప్రశస్యతే ॥ శ్శుభచక్రధరంశాస్త్రంపద్మ
 హస్తంకదాధరమ్ ॥ ౪ ॥ ఛత్రాకారంశిరస్తస్యకమ్బుగ్రివంశుభేక్షణమ్ ॥ తుల్య
 నాసంశుక్తకర్ణలవకాస్తోరుభుజక్రమమ్ ॥ ౫ ॥ కర్మవిదప్తభుజంకుర్యాచ్ఛతు
 ర్భుజమథాపివా ॥ ద్విభుజంచాపికుర్వీతభవనేమపురోధనా ॥ ౬ ॥ దేవస్యాప్తభు
 జస్యాస్యయథాస్థానంబోధమే ॥ ఖడ్గోగదాశరంపర్శందివ్యందక్షిణతోహరేః ॥ ౭ ॥
 ధనుశ్చభేటకంవైవశభ్రంచక్రంచవామతః ॥ చతుర్భుజస్యవత్సామియథైవాయుధసం
 స్థితః ॥ ౮ ॥ దక్షిణేనగదాపర్శంచాసుదేవస్యకారయేత్ ॥ వామతశ్చభ్రువక్రేతుకర్త

— శ్రీవిష్ణోప్రతిమాలక్షణమ్—

వ్యేభూతిమిచ్చతా || ౯ || కృష్ణావతారేతుగదావామహస్తేప్రశస్యతే | యశేచ్ఛ
 యాశక్తుచక్రేణపరిష్టాన్మృతకల్పయేత్ || ౧౦ || అధస్తాన్మృతానిదేవీకర్తవ్యాపాదమ
 ధ్యతః | దక్షిణేప్రణతంతద్వర్తరుత్తమనివేశయేత్ || ౧౧ || వామతప్తభవేల్లక్ష్మీః
 పద్మహస్తాశుభాననా | గురుత్వానగతశ్చాపిసంస్థాప్యేభూతిమిచ్చతా || ౧౨ || శ్రీ
 శృపుష్టిశృంగర్తవ్యేపార్శ్వయోఃపద్మసంయుతే | తోరణంచోపరిష్టాత్పవిత్రాధరస
 మన్వితమ్ || ౧౩ || దేవదున్దుభిసంయుక్తంగద్ధర్వమిభునాన్వితమ్ | పత్రపల్లినమో
 పేతంసంహవ్యాభుగ్నిసమన్వితమ్ || ౧౪ || తథాకల్పలతోపేతంస్తవద్ధిరమరేశ్వరైః
 ఏవంవిధోభావేద్విష్ణోష్టిశ్చిభాగేనాస్యపీఠికా || ౧౫ || నవతాలప్రమాణాస్త్రదేవదా
 నజగన్నరాః | అతఃపరంప్రవక్ష్యామిమానోన్మానంపశేషతః || ౧౬ || జాలాన్తరప్ర
 విష్టానాంభానానాంయద్రజస్ఫుటమ్ | త్రసరేణుస్సమిష్టేయోవాలాగ్రంతైరథాష్ట
 భిః || ౧౭ || తదష్టకేనలితూతుయాకాలితూప్తకంతథా | యవోయాకాప్తకంతద్వ
 ద్వభిస్సైన్ధవజ్ఞాశమ్ || ౧౮ || స్పృకియాజ్ఞుశమానేనముఖంస్యాద్వాదశాజ్ఞాశమ్ |
 ముఖమోనేతుకర్తవ్యాసర్వావయవకల్పనా || ౧౯ || సోవర్ణరజతపావిత్రామీరత్న
 మయితథా | శైలీదారుమయీవాపిలోహసర్జమయితథా || ౨౦ || రితికాథా
 తుయుక్తావతామ్రకంస్యమయితథా | శుభదారుమయీవాపిదేవతార్చాప్రశస్య
 తే || ౨౧ || అజ్ఞాన్తవర్షారాధ్యవితస్త్రిర్యావదేవత | గృహేషుప్రతిమాకార్యానా
 ధికాశస్యతేబుధైః || ౨౨ || అపేక్షాశాస్త్రప్రాసాదేకర్తవ్యానాధికాతతః | మధ్యో
 త్తమకర్తవ్యతాకార్యావిత్తానుసారణః || ౨౩ || ద్వారోచ్ఛాయస్యయన్మానమప్తథా
 తస్తుకారయేత్ | భాగమేకంతతస్యక్తావరిశిష్టంతుయద్భవేత్ || ౨౪ || భాగద్వయే
 నప్రతిమాత్రభాగీకృత్యతత్పునః | పీఠికాభాగతఃకార్యానాతినిచానచోచ్ఛ్రితా || ౨౫ ||
 ప్రతిమాముఖమానేననవకాగాస్పృకల్పయేత్ | చతురజ్ఞులౌభవేద్ద్వివాభాగేన
 హృదయంపునః || ౨౬ || నాభిస్తస్మాదధఃకార్యాభాగేనైకేనశోభితా | నిమ్నత్వే
 విస్తరత్వేచఅజ్ఞుశంపరికీర్తితమ్ || ౨౭ || నాభేరధస్తాద్దేహ్యంచభాగేనైకేనకల్పయేత్ |
 ద్విభాగేనాయతానూరూజానునీచతురజ్ఞులే || ౨౮ || జట్టేద్విభాగేవిఖ్యాతే
 పాదౌచచతురజ్ఞుశా | చతుర్దశాజ్ఞుశస్తద్వన్నాధిరస్యప్రకీర్తితః || ౨౯ || ఊర్ధ్వ
 మానమింద్రప్రోక్తంపురుషత్వంచనిబోధత | సర్వావయవమానేషువిస్తారంశృణుతద్వి
 జాః || ౩౦ || చతురజ్ఞుశంలలాటంస్యాదూర్ధ్వంనాసాతతైవచ | ద్వ్యజ్ఞుశంతు
 హనుర్జ్వేయమోస్తస్సాన్వజ్ఞుశంస్మృతః || ౩౧ || అష్టాజ్ఞుశంలలాటంతుతావన్నాత్రేభు
 హమతా | అధాజ్ఞులౌభుగ్నివోలేఖామధ్యేధనురివాసతా || ౩౨ || ఉన్నతాగ్రాభవేత్పా
 న్యేష్టశ్శ్చోత్తరప్రశస్యతే | అక్షిణేద్వ్యజ్ఞులౌయామేతదర్థంచైవవిస్తరాత్ || ౩౩ ||
 ఉన్నతోదరమధ్యేతురక్తాస్తేశుభలక్షణే | తారకార్ధవిభాగేనదృష్టిస్సాన్వత్పజ్ఞుభాగ

కా॥ ౩౪ ॥ ద్వ్యంశుశంతుభువోర్మధ్యేనాసామూలమథాంగుళమ్ । నాసాగ్రవిస్త
రంతద్వత్పుటద్వయమథాంతమ్ ॥ ౩౫ ॥ నాసాపుటవిలంతద్వదధాంగుళముదాహృత
మ్ । కపోలేన్ద్వ్యంగుళేతద్వత్కర్ణమూలాద్విదగ్ధతే ॥ ౩౬ ॥ హస్తగ్రమంగుళంతద్వద్వి
స్తారోద్వ్యంగుళోభవేత్ । అథాంగుళాచ్ఛ్రవోరాజీవణాశనద్భరోసమా ॥ ౩౭ ॥
అథాంగుళసమస్తద్వదుత్తరోష్ఠప్రవిస్తరే । సహ్వనసదృశంస్తద్వనాసాపుటదశం
భవేత్ ॥ ౩౮ ॥ సృక్ష్మినోజ్యోతిస్తత్సేతుకర్ణమూలాస్తడంగుళే । కర్ణైతిభూ
సమాజ్ఞేయాఽఽర్థ్యంచచతురంగుళా ॥ ౩౯ ॥ ద్వ్యంగుళోకర్ణపార్శ్వసేతుమాత్రామే
కాంతువిస్తృతౌకర్ణయోరుపరిష్టాచ్యమస్తకంద్వాదశాణ్డుళమ్ ॥ ౪౦ ॥ లలాటాత్పృష్ఠ
తోర్ధేనప్రోక్షమహౌదశాంగుళమ్ ॥ * ఉద్వింతదంగుళంచాస్యపరిణాహశ్చిరగతః ॥ ౪౧ ॥
సకేసనిచయోయస్యద్విచత్వారింతదంగుళః । కేశాంతాద్ధమకాతద్విదంగుళానితు
పోఽతః ॥ ౪౨ ॥ గ్రీవామధ్యపరిణాహశ్చతుర్వింతికాంగుళః । అప్టాంగుళాభవేద్గ్రీవా
పుభుత్సేనప్రశస్యతే ॥ ౪౩ ॥ స్తనగ్రీవాంతరంప్రోక్షమేకతాళంస్తయమ్భువా ।
స్తనయోరంతరంతద్వద్వాదశాంగుళమివ్యతే ॥ ౪౪ ॥ స్తనయోర్జుణ్ణలంతద్వద్ద్వ్యంగు
ళంపరికీర్తితమ్ । చూచుకామణ్ణలస్యోస్తర్యవమాత్రాపుభౌస్యతౌ ॥ ౪౫ ॥ ద్వి
తాళంచైవవిస్తారాద్వత్కృష్ణలముదాహృతమ్ । కత్సేషడంగుళేప్రోక్షేబాహుమూలప్ర
వాస్తరే ॥ ౪౬ ॥ చతుర్దశాంతాపాదావంగుష్ఠాత్కర్ణ్యంగుళాస్తృతౌ । పథ్యాంగుళపరి
ణాహమంగుష్ఠాగ్రంతికోన్నతమ్ ॥ ౪౭ ॥ అంగుష్ఠకసమాతద్వదాయామాస్యోష్ఠగ్రీవే
శిశి । తస్యోష్ఠోడశభాగేనహీయతేమధ్యమాంగుళే ॥ ౪౮ ॥ అనామికాష్టభాగేనకని
ష్ఠాపిచహీయతే । పర్యత్రయేణచాంగుళోగ్రుతౌభిద్వ్యంగుళకామతౌ ॥ ౪౯ ॥ పా
ర్శ్వద్వ్యంగుళమాత్రస్తకలయోచ్ఛ్వాఃప్రకీర్తితః । ద్విపర్వాంగుష్ఠకఃప్రోక్షోపరిణాహ
శ్చద్వ్యంగుళః ॥ ౫౦ ॥ ప్రదేశేనపరిణాహస్త్రింగుళస్సముదాహృతః । కనిష్ఠాచాష్ట
భాగేనహీయతేకమశోద్విజాః ॥ ౫౧ ॥ అంగుళేచ్ఛ్చాయఃకార్యోహ్యంగుష్ఠస్య
విశేషతః । తదర్థేనతుశేషాణామంగుళీనాంతథోచ్ఛ్చాయః ॥ ౫౨ ॥ జఙ్ఘ్రీగేపరిణా
హస్తాంగుళానిచతుర్దశ । జఙ్ఘ్రామధ్యేపరిణాహస్తకైవాహౌదశాంగుళః ॥ ౫౩ ॥
జానుమధ్యేపరిణాహవీఃవింతికాంగుళః । జానూచ్ఛ్చాయోంగుళఃప్రోక్షోగణ్ణలంతు
త్తిరంగుళమ్ ॥ ౫౪ ॥ ఊరుమధ్యేపరిణాహహ్యష్టవింతికాంగుళః । ఏకత్రింశోపరిష్టా
చ్యవృషణౌచత్తిరంగుళౌ ॥ ౫౫ ॥ ద్వ్యంగుళంతతుతథామేధ్వింపరిణాహస్తడంగుళమ్ ।
మణిబద్ధాదథోవిద్వాత్కేశరేఖాస్తకైవచ ॥ ౫౬ ॥ మణిబద్ధపరిణాహశ్చతురంగుళ
మివ్యతే । విస్తరేభావేస్తద్వత్కర్ణాంతరంప్రోక్షాదశాంగుళా ॥ ౫౭ ॥ ద్వావింతితథాస్త్రీణాం

స్తనోచద్వాదశాంగుళౌ । నాభిమధ్యపరీణాఘాద్యవత్సారింశదంగుళః ॥ ౫౮ ॥
 పురుషేషవజ్రపంచాశతత్రాట్యాంచైవతువేష్టనమ్ । కక్షయోరుపరిష్టాత్సుసౌధ్ధాప్రోక్తా
 వదంగుళౌ ॥ ౫౯ ॥ అస్త్రాంగుళంతువిస్తాత్రేగ్రీవాంచైవతుద్విశేత్ । పరిణాహేతథా
 గ్రీవాంకలాద్వాదశనిద్విశేత్ ॥ ౬౦ ॥ ఆయామోభుజయోస్తద్వద్విచత్సారింశదంగు
 లః । కార్యంతుబాహుశిఖరంప్రమాణేషోడశాంగుళమ్ ॥ ౬౧ ॥ ఊర్ధ్వంయద్బాహుపర్య
 స్తంవిద్వాదస్త్రాంగుళంశతమ్ । తథైకాంగుళహీనంతుద్వితీయంపర్వఉచ్యతే ॥ ౬౨ ॥
 బాహుమధ్యేపరిణాఘాభవేదస్త్రాదశాంగుళః । షోడశోక్తఃప్రబాహుస్తుపటరలో
 గ్రకరోమతః ॥ ౬౩ ॥ సప్తాంగుళంకరతలంపఞ్చమధ్యాంగుళీమతా । అనామికామధ్య
 మాయాస్సప్తభాగేనహీయతే ॥ ౬౪ ॥ తస్యాశ్చపఞ్చభాగేనకస్త్రిసాపరిహీయతే ।
 మధ్యమాయాస్త్రహీనావైపఞ్చభాగేనతర్జనీ ॥ ౬౫ ॥ అంగుత్తతర్జనీమూలాదధఃప్రో
 క్తస్తుతశ్శమః । అంగుత్తపరిణాహస్తువిజ్ఞేయశ్చతురంగుళః ॥ ౬౬ ॥ శేషాణామంగుళీనాం
 తుభాగోభాగేనహీయతే । మధ్యమామధ్యభాగంతుఅంగుళద్వయమాయతమ్ ॥ ౬౭ ॥
 యవోయవస్తుసర్వాసాంతస్యాస్త్రాహీయతే । అంగుత్తపర్వమధ్యంతుతర్జన్యా
 సప్తశంభవేత్ ॥ ౬౮ ॥ యవద్వయాధికంతద్వదగ్రపర్వఉదాహృతమ్ । పర్వాశ్చ
 ససఖాన్విద్వాదంగుళీషుసమస్తతః ॥ ౬౯ ॥ సిద్ధిగ్ధంశ్శక్త్యంపకుర్వీతకృషద్రక్తంతథా
 గ్రతః । నిమ్నపృష్ఠంభవేత్ప్రధేపార్శ్వతఃకలయోచ్చితమ్ ॥ ౭౦ ॥ తథైవకే
 శవల్లియంసౌధ్ధోపరిదశాంగుళౌ । ప్రియఃకార్యాస్తుతస్పృశ్యాస్త్రమోరుజఘనాభి
 కాః ॥ ౭౧ ॥ చతుర్దశాంగుళౌయామముదరంతత్తుద్విశేత్ । నానాభరణసమ్పన్నాః
 కింఞ్చిచ్ఛక్తుమఖాస్తథా ॥ ౭౨ ॥ కింఞ్చిద్దీర్ఘంభవేత్ప్రక్రమలకావేరీరుత్తమాః । నా
 సాంగ్రీవాబలాటంచసాగ్ధమాత్రంత్రరంగుళమ్ ॥ ౭౩ ॥ అధ్యధ్ధాంగుళవిస్తారశ్చ
 స్యతేధరపల్లవః । అధికంనేత్రయుగ్మంతుచతుర్భాగేననిద్విశేత్ ॥ ౭౪ ॥ గ్రీవావళి
 శ్చకర్తవ్యాఃకింఞ్చిదధ్ధాంగుళోచ్ఛ్రియా । ఏవంసారిషుసర్వాసుదేవానాంప్రతిమా
 సుచ ॥ ౭౫ ॥ సవతాళమిదంప్రోక్తంలక్షణంపాపనాశనమ్ ॥ ౭౫ ॥ *

ఇతిశ్రీమత్సృపురాణే విష్ణుప్రతిమాలక్షణాదికథనంనామ

షట్పంచాశతదుత్తరద్విశతతమోధ్యాయః

శిశుశ్చరప్రతిమాలక్షణమ్

సూతః ॥ అతఃపరంప్రవత్యౌమిదేవాకారాన్విశేషతః । దశతాలస్సృతో

రామోబలిర్వైరోచనిస్తథా ॥ ౧ ॥ వారాఘానారసింహశ్చనప్తతాళశ్చవామ
 నః । మత్స్యఃపూర్వోవిద్విధౌయథాశోభంస్వయమ్భువా ॥ ౨ ॥ అతఃపరంప్రవత్యౌ
 మిరుద్రాద్యాకారముత్తమమ్ । ఆపీనోరుభుజసౌగంధస్తప్తకాఞ్చనసన్నిభః ॥ ౩ ॥

శుక్లాంబరశ్చిసక్ష్మాతచ్ఛవ్యాగ్రిజితజటావిభుః । ద్వ్యప్తవవాకృతస్సేవిజటామకుట
 భూషితః॥౪॥ బాహూవారణహస్తాభృత్తజ్జ్వలమణ్డలః । ఊర్ధ్వతేకప్తకర్త
 వ్యోద్గిహ్నాయతవిలోచనః ॥ ౫ ॥ వాఘ్రిచర్మపతిధానకటిసూత్రత్రయాన్వితః । హ
 రకేయూరసమ్మనోభుజగాభరణస్తథా ॥ ౬ ॥ బాహవశ్చౌషికస్తవ్యానానాభర
 ణభూషితాః । వీనోరుగణ్డఫలకఃకుంజలాభ్యామలజగ్రతః ॥ ౭ ॥ ఆజానులమ్బబాహు
 శ్చసావ్యమూర్తిస్సుశోభనః । భేటకంవామహస్తేభుజద్గంధైవతుదక్షిణే ॥ ౮ ॥ శక్తిం
 దణ్డంత్రపాలంచదక్షిణేవినివేశయేత్ । కపాలంవామహార్యేతునాగంఖట్యాన్జమే
 వచ ॥ ౯ ॥ ఏకశ్చనరదోహస్తస్తథాక్షవలయోవరః । వైశౌఖంస్థానకంకృత్యాన్మ
 త్యాభినయసంస్థితః ॥ ౧౦ ॥ నృత్యన్దశభుజఃకార్యోగజచర్మధరస్తథా । తథాత్రిపుర
 దాహేచహృదైవతుబాహవః ॥ ౧౧ ॥ శఙ్ఖంచక్రంగదాశార్ఙ్గంఘటైతత్రాధికాభవే
 త్ । తథాధనుఃపినాకంచశరోవిష్ణుమయస్తథా ॥ ౧౨ ॥ చతుర్ముఖోష్టబాహూర్వా
 జ్ఞానయోగేశ్వరోమతః । తీర్థనాసాగ్రదశనఃకరాశవదనోమహా ॥ ౧౩ ॥ భైరవశ్శస్య
 తేలోకేప్రత్యాయతనసంస్థితః । నమూలాయతనేకార్యోభైరవస్తభయజగరః ॥ ౧౪ ॥
 నరసింహబావరాహబావాతథాన్యేచభయజగరః । నాధికాజ్ఞానహీనాజ్ఞానకర్త
 వ్యాడేవతాఃకృపిత ॥ ౧౫ ॥ స్వామినంభూతయేన్నూనాకరాశవదనాతథా । అధి
 కాశిల్పినంహన్యాతగ్రాశైవార్థనాశినీ ॥ ౧౬ ॥ వక్రనాసాతుదుఃఖాయసక్తి
 ప్రాణీభయజగరీ । కృశోదరీతుదుర్నిత్యంనిర్మాంసాధననాశినీ ॥ ౧౭ ॥ చివీటాదుః
 ఖరోగాయతినేత్రానేత్రనాశినీ । దుఃఖదాహీనవక్త్రాచపాణిపాదకృశాతథా ॥ ౧౮ ॥
 హీనాజ్ఞాహీనజ్ఞానభ్రామోన్మాదకరీనృణామ్ । శుష్కవక్త్రాతురాజానంతటిహీ
 నాచయాభవేత్ ॥ ౧౯ ॥ పాణిపాదపీహీనోయోజాయతేమారకోమహా ॥
 జఙ్గాజానుపీహీనాచశత్రుకల్యాణకారిణీ ॥ ౨౦ ॥ పుత్రమిత్రవినాశాయహీనసత్కథ్థ
 లాతుయా । సమ్మాన్దావయవాయూతులయర్లక్ష్యేషదానదా ॥ ౨౧ ॥ ఏవంలక్ష
 ణమాసాద్యకర్తవ్యఃపరమేశ్వరః । స్త్రాయమానస్సతైస్సతైస్సమన్దాద్భయేష్ఠ
 వమ్ ॥ ౨౨ ॥ శక్రేణసద్విరాచైవమహాకారేనశజగరమ్ । ప్రణతాలోకపాలాస్తుపా
 ర్యేతుగణనాయకాః ॥ ౨౩ ॥ నృత్యస్థృణ్డీరిటిశైవభూతభేతాశసంవృతః । సర్వే
 హృష్టాస్తకర్తవ్యాస్తువస్త్రేపరమేశ్వరమ్ ॥ ౨౪ ॥ గర్భర్షవిద్యాధరకిన్నరాణామ
 ధాపురోగుహ్యకనాయకానామ్ । గజైరనేకైశ్శతశోమరేద్యైర్మునిప్రవీరైరపినమ్య
 మానమ్ ॥ ౨౫ ॥ ధృతాక్షసూత్రైశ్శతశఃప్రవాళపుష్పవహరప్రచయందదభిః ।
 సంస్త్రాయమానంభగవత్తమిద్ద్యంనేత్రత్రయేణామరమర్త్యపూజ్యమ్ ॥ ౨౬ ॥ *

ఇతిశ్రీమత్స్య పురాణే శుక్లరప్రతిమాలక్షణాదికథనం నామ సప్తపాద్యం
 శదుర్ధ్వద్వి శతతమోధ్యాయః.

— శ్రీఅర్ధనారీశ్వరప్రతిమాలక్షణమ్. ౩ —

సూతః ॥ అథనాసన్నువత్యౌమిఅర్ధనారీశ్వరంపరమ్ । అర్ధేనదేవదేవస్య
నారీరూపంసుశోభనమ్ ॥ ౧ ॥ యశాగ్రేతుజటాభాగోబాలేస్తుకలయాయుతః । ఉ
మాగ్రేవావిదాతప్యోసీసుప్రతికాచుభౌ ॥ ౨ ॥ వాసుకీర్షణేకేర్ణేవామేకుణ్డలమాది
శేత ॥ బాలికాదోపరిస్తాత్తుకపాలందక్షిణేకరే ॥ ౩ ॥ త్రిశూలంవాపికర్తవ్యందేవ
దేవస్యశూలిసః । వామతోదగ్గుణందద్యాదుత్పలంవావిశేషతః ॥ ౪ ॥ వామబా
హుశ్చక్రవ్యంకేయూరవలయాస్యతః । ఉపవీతంచక్రవ్యంమణిముక్తామయంత
థా ॥ ౫ ॥ స్తనభారమధాగ్రేతువామేపీనంప్రకల్పయేత్ । పరాధముజ్జ్వలంకు
ర్యాద్యోన్యగ్రేతుతత్రైవచ ॥ ౬ ॥ లింగాధమూర్ధ్వగంకుర్యాద్వ్యాఘ్రాజసకృతాన్బుర
మ్ । వామేలన్బుపరిధానంకటిసూత్రత్రయాస్యతమ్ ॥ ౭ ॥ నానారత్నసమోపేతం
దక్షిణేభుజగాస్యతమ్ । దేవస్యపక్షిణంపాదంపద్మోపరిసుసంస్థితమ్ ॥ ౮ ॥ కింబ్బ
దగ్రేతథావామంభూషితంనూపురేణతు । రత్నైర్మరిభూషితామగ్రాదంగురీ
ప్యంగుళియకా ॥ ౯ ॥ సాలక్తకంతథాపాదంపార్శ్వత్యాదర్శయేత్సదా । అర్ధనారీ

— శ్రీఉమామహేశ్వరప్రతిమాలక్షణమ్. ౩ —

శ్వరస్యేనంరూపమప్సిన్నుదాహృతమ్ ॥ ౧౦ ॥ ఉమామహేశ్వరస్యాపిలక్షణంశృ
ణుతద్విజాః । సంస్థానంతుతయోర్వత్సేవీలాలలితవిభ్రమమ్ ॥ ౧౧ ॥ చతుర్భుజం
ద్విబాహుంవాజటాభారేస్తుభూషితమ్ । లోచనత్రయసంయుక్తముమైకసూర్యపా
ణినమ్ ॥ ౧౨ ॥ దక్షిణేనోన్మృలంశూలంవామేకుచభారేకరమ్ । ద్విపిచర్మపరిధానం
నానారత్నసమీకనమ్ ॥ ౧౩ ॥ సుప్రతిష్ఠంసుదేవంచతథాగ్రేస్థుకృతాననమ్ । వా
మేతుసంస్థితాదేవీతస్యోరూపాహుగూహితా ॥ ౧౪ ॥ శిరోభూషణసంయుక్తైరశ
క్తైర్గలితాననా । సబాలికాకర్ణసతీలలాటలిలకోజ్జ్వలా ॥ ౧౫ ॥ మణికుణ్డలసంయు
క్తాకర్ణికాభరణాశ్చచిత్ । హరిశేయూరబహుశౌహరవక్త్రావలంకీనీ ॥ ౧౬ ॥
వామాంసందేవదేవస్యస్మృతేస్త్రీలియాయతః । దక్షిణంతుబహిశ్చత్వాబాహుం
దక్షిణతస్తథా ॥ ౧౭ ॥ సూర్యంవాదక్షిణేకుత్యోస్పృశన్త్యంగుళిభిఃక్వచిత్ । వామే
చదగ్గుణందద్యాదుత్పలంవాసుశోభనమ్ ॥ ౧౮ ॥ కటిసూత్రత్రయంవైవలితమృస్యా
త్పృలిసన్బుకమ్ । జయోచవిజయోవైవకార్తికేయవినాయకా ॥ ౧౯ ॥ పార్శ్వయో
ద్గర్భయేత్తత్రతీరణేగణగుహ్యాకా ॥ మాలావిద్యాధరాంస్తద్దద్విణావాసస్పరో

— శ్రీశివనారాయణప్రతిమాలక్షణమ్. ౩ —

గణః ॥ ౨౦ ॥ ఏతద్రూపముమేశస్యకర్తవ్యంభూతిమిచ్ఛతాశివనారాయణంవత్స్యే
సర్వపాపప్రణాశనమ్ ॥ ౨౧ ॥ వామాగ్రేమాధవంతుర్యాదక్షిణేశూలపాణినమ్ । బా
హుద్వయంచక్రస్థస్యమణికేయూరభూషణమ్ ॥ ౨౨ ॥ శక్తిచక్రధరంశౌస్తమారక్తాం
గుళివిభ్రమమ్ । చక్రస్థానేగదాంవాపిపాశౌదద్యాద్రదాభృతః ॥ ౨౩ ॥ శక్తింవైవేతరే

దద్యాత్కృత్యర్థంభూషణోజ్జ్వలమ్పీతవస్త్రపరిధానంచరణంమణిభూషణమ్॥౨౮॥
దక్షిణార్థేజటాభారమధేష్టుకృతభూషణమ్ । భుజ్యహారవలయంపరదందక్షిణంకర
మ్॥౨౯॥ద్వితీయంచాపికుర్వీతత్రిశూలవరధారిణమ్ । వ్యాలోపవీతసంయుక్తంకట్య
ర్థంకృత్తివాససమ్ ॥ ౩౦ ॥ మణిరత్నైశ్చసంయుక్తంపాదంనాగవిభూషితమ్ ।

— శ్రీ మహావరాహ ప్రతిమాలక్షణమ్. ౩౧ —

శివనారాయణస్యైవంకర్తవ్యంరూపముత్తమమ్ ॥ ౩౧ ॥ మహావరాహంవత్స్యా
మివస్తూహస్తంగదాధరమ్తీక్ష్ణదంష్ట్రోగ్రఘాణాస్యంమేదిసీవామకూర్పరమ్॥ ౩౨॥
దంష్ట్రోగ్రేణోద్ధృతాందాంతాంధరణీముశ్మలాస్యతామ్ । విన్యయోత్ఫుల్లనయనాము
పరిష్టాత్ప్రకల్పయేత్ ॥ ౩౩ ॥ దక్షిణంకటిసంస్థంతుకరంతస్యాఃప్రకల్పయేత్ । కూ
ర్వోపరితథాపాదమేకంనాగేస్త్రీమూర్ధని ॥ ౩౪ ॥ సంత్రాయమానంలోకేశైస్సు

— శ్రీ నారసింహ ప్రతిమాలక్షణమ్. ౩౨ —

మంత్రాశ్పరికల్పయేత్ । నారసింహలప్రకర్తవ్యంభుజాష్టకసమన్వితమ్ ॥ ౩౫ ॥ రా
ద్రంసింహసనంతద్వద్విచారితముఖేక్షణమ్ । స్తబ్ధవీనసటాకర్ణందారయస్తందితే
స్సుతమ్ ॥ ౩౬ ॥ విగర్హితాస్త్రజాలంచదానవంపరికల్పయేత్ । వమస్తంధుధిరం
ఘారంభృకుటివదనేక్షణమ్ ॥ ౩౭ ॥ యుధ్యమానస్తుకర్తవ్యంకృచితరణబద్ధనైః ।
పరిత్రానేనదైత్యేనతద్దమానోమహుర్ముహుః ॥ ౩౮ ॥ దైత్యంప్రదర్శయేత్తత్రఖడ్గ
ఖేటకధారిణమ్ । స్త్రాయమానంతథావిష్టుందర్శయేదమరాధిపైః ॥ ౩౯ ॥ తథాత్రి

— శ్రీ త్రివిక్రమ ప్రతిమాలక్షణమ్. ౩౩ —

విక్రమంవత్స్యేబ్రహ్మణ్డకమణోల్బణమ్ । పాదపార్శ్వేతథాబాహుముపరిష్టాత్ప్ర
దర్శయేత్ ॥ ౪౦ ॥ అధస్తాద్వామసంతత్రకల్పయేత్సకమణ్డలుమ్ । దక్షిణేఛత్రికాం
దద్యాన్ముఖందీనంప్రదర్శయేత్ ॥ ౪౧ ॥ భృగౌరధారిణంతద్వద్భువితస్యచపార్శ్వ
తః । బద్ధసంచాపికుర్వస్తంగరుడంచాస్యదర్శయేత్ ॥ ౪౨ ॥ మత్స్యరూపంతథామ
స్యంకూర్మంకూర్మాకృతీంస్యసేత్ । ఏవంరూపస్తభగవానాగ్రోనారాయణో

— శ్రీ బ్రహ్మ ప్రతిమాలక్షణమ్. ౩౪ —

హరిః ॥ ౪౩ ॥ బ్రహ్మేకమణ్డలుధరంకర్తవ్యంస్పృశతుర్ముఖః । హంసారూఢఃకృచిత్రా
ర్యఃకృచిచ్ఛకమలాసనః ॥ ౪౪ ॥ వజ్రేనపర్శ్వరథాభశ్చతుర్భాసుశ్శుభేక్షణః ।
కమణ్డలుంచానుకరేనువంహస్తేచదక్షిణే ॥ ౪౫ ॥ వామేదణ్డధరంతద్వత్స్పృశం
పిప్రదర్శయేత్ । ముఖేభిదేవగర్భదైవస్త్రియమానంసమస్తతః ॥ ౪౬ ॥ కుర్వాణమి
వలోకాంస్త్రీభృగుక్షాప్యరధరంభూషణమ్ । మృగచర్మధరంచాపిదివ్యయజ్ఞోపవీతిన
మ్ ॥ ౪౭ ॥ ఆజ్యస్థాలింతథాపార్శ్వేవేదాంశ్చచతురఃపునః । వామపార్శ్వేతు
సావిత్రిందక్షిణేనసరస్వతీమ్ ॥ ౪౮ ॥ అగ్రేచముపయస్తద్వత్కార్యఃపైతామ

— శ్లోకార్థేయప్రతిమాలక్షణమ్. ౩ —

హేపదే । కార్తికేయంప్రవత్సౌమితమణాదిత్యసన్నిభమ్ ॥ ౪౫ ॥ కమలోదర
వజ్రాభంకుమారంసుకుమారకమ్ । దణ్డకేయూరకైర్యుక్తంసుయూరపరవాహన
మ్ ॥ ౪౬ ॥ స్థాపయేత్సేష్టస్వగరేభుజాద్వాదశకల్పయేత్ । చతుర్ముఖఃఖర్వతే
స్యాద్వ్యనేగ్రామేద్విబాహుకః ॥ ౪౭ ॥ శక్తిఃపాశస్త్రథాఖడ్గశృరశూలంతతైవచ ।
వరదత్త్వేహస్తస్సాన్యదభవాభయదోభయేత్ ॥ ౪౮ ॥ ఏతేదక్షిణతోబ్ధేయాశ్చ
యూరకటకోజ్జ్వలః । ధనుఃపతాకాముష్టిశ్చగర్జనీతుషసానితా ॥ ౪౯ ॥ ఘటకం
తామ్రచూడంచవామహస్తేతుశస్యతే । ద్విభుజస్యకరేశక్తిర్వామేస్యాతుఃకుటా
పరి ॥ ౫౦ ॥ చతుర్ముఖేశక్తిపాశౌవామతోదక్షిణేత్వసిః । వరదోఽభయదోవాప

— శ్లోకార్థేయప్రతిమాలక్షణమ్. ౩ —

దక్షిణస్సాన్యస్తరీయకః ॥ ౫౧ ॥ వినాయకంప్రవత్సౌమిగజవక్త్రంశ్రీలోచనమ్ ।
లమోద్బదరతుర్యాహుంవ్యాశయజ్ఞోపవీతినమ్ ॥ ౫౨ ॥ శూర్పకర్ణంబృహత్తు
ణ్డమేకదంష్ట్రంపృథూదరమ్ । స్వవస్తందక్షిణకరేదత్పులంచపరేతథా ॥ ౫౩ ॥ మో
దకంపరశుంచైవవామతఃపరికల్పయేత్ । బృహత్వాత్ప్రవదనంపీనస్కాన్ధాస్త్రిపా
ణికమ్ ॥ ౫౪ ॥ యుక్తంతుయుద్ధిబుద్ధిభ్యామథస్తాన్నాచకాన్వితమ్ । కాత్యాయ

— శ్లోకార్థేయప్రతిమాలక్షణమ్. ౩ —

న్యాఃప్రవత్సౌమిరూపందశభుజంతథా ॥ ౫౫ ॥ త్రయాణామపిదేవానామనుకా
రానుకారిణీమ్ । జటాజూటసమాయుక్తామర్ధేస్తుకృతలక్షణమ్ ॥ ౫౬ ॥ లోచనత్ర
యసంయుక్తాంపద్మేస్తుసదృశాననామ్ । అతసీపుష్పసజ్జాశాంసుప్రతిస్థాంసులోచ
నామ్ ॥ ౫౭ ॥ నవయావనసమ్పన్నాంసర్వాభరణభూషితామ్ । సుచారుదశసాం
తద్వత్ప్రీతోన్నతపయోధరామ్ ॥ ౫౮ ॥ త్రిభక్తస్థానసంస్థానాంమహిమసురమర్దిని
మ్ । త్రిశూలందక్షిణేదద్యాభక్తంచక్రంతతైవచ ॥ ౫౯ ॥ తీక్ష్ణబాణంతథాశక్తింవా
మతోపినిబోధత । ఘటకంపూర్ణచాపంచపాశమజుగశమేవచ ॥ ౬౦ ॥ ఘట్రాం
చపరశుంచాపివామతస్సన్నివేశయేత్ । అథస్తాన్మహిమంతద్వద్విశిరసాంచదర్శ
యేత్ ॥ ౬౧ ॥ శిరశ్చేదోద్భవంతద్వద్దానవంఖడ్గపాణినమ్ । హృదిశూలేసన్నిధి
న్నంతిర్గురక్రవిభూషితమ్ ॥ ౬౨ ॥ రక్తరక్తీకృతాగ్రంచరత్వంస్సారితేక్షణమ్ ।
వేష్టితంనాగపాశేసభృకుటీభీషణానమ్ ॥ ౬౩ ॥ వమద్రుధిరవక్త్రంచదేవ్యాస్సం
హంప్రదర్శయేత్ । దేవ్యాస్తుదక్షిణంపాదంసమంసింహూపరిస్థితమ్ ॥ ౬౪ ॥
కింబిదూర్ధ్వంతథావామమంగుస్తంమహిమోపరి । స్త్రాయమానంచతద్రూపమమరైస్స

— శ్లోకార్థేయప్రతిమాలక్షణమ్. ౩ —

న్నివేశయేత్ ॥ ౬౫ ॥ ఇదాసీంసురరాజస్యరూపంచత్వేచశేషతః । సహస్రనయ
సందేవంమత్తవారణసంస్థితమ్ ॥ ౬౬ ॥ పృథూరువత్సోవదనంసింహసూన్ధంమహాభు

జమ్ । కిరీటకణ్ణులధరంపీసరోరుభజేతుణమ్ ॥ ౬౭ ॥ వజ్రోత్పలధరంతద్వన్నానా
భరణభూషితమ్ । పూజితందేవగన్ధర్వైరస్మరోగణసేవితమ్ ॥ ౬౮ ॥ ఛత్రచామ
రథారిణ్యస్త్రీనియఃపార్శ్వే ప్రవర్తయేత్ । సింహాసనగతంవాపిగన్ధర్వగణసేవిత
మ్ ॥ ౬౯ ॥ ఇంద్రాణీంవాసుతశ్చాస్యకుర్యాదుష్పలధారిణీమ్ ॥ ౭౦ ॥ *

ఇతి శ్రీమత్స్య పురాణే అధనారీశ్వరప్రతిమాదిలక్షణం నామ అష్టశ్లోకము
త్రైవిదితతమోధ్యాయః.

— శ్రీ సూర్య ప్రతిమాలక్షణమ్. ౬ —

సూతః ॥ ప్రభాకరస్య ప్రతిమామిదాసీంశ్చ లుతద్విజాః । రథస్థంకారయేద్యే
వంవర్తమాస్తంసులూచనమ్ ॥ ౧ ॥ సప్తాశ్వంజైకచక్రం దరభంతస్యప్రకల్పయేత్ ।
మకుటేనవిదితేణవర్త్యగర్భసమవ్రథమ్ ॥ ౨ ॥ నానాభరణభూషాభ్యాం భుజాభ్యాం
కృతపుష్కరమ్ । సున్నద్ధేభుష్కరేతేతులీలయైవభృతేనదా ॥ ౩ ॥ చోలకచ్ఛన్న
వపువంకన్యదిచ్చిత్రేమదర్శయేత్ । వస్త్రయ్యుక్తసమోపేతంచరణౌ తేజసావృతౌ ॥ ౪ ॥
ప్రతిహారౌకుకర్తవ్యౌపార్శ్వయోర్ద్వైర్ద్వైశ్చై । కర్తవ్యాశ్చక్రహస్తౌతౌపార్శ్వయోః
పురుషాపుభౌ ॥ ౫ ॥ లేఖనీకృతహస్తంచపార్శ్వే ధాతారహస్యయమ్ । నానాదే
వగణైర్యుక్తమేవంకుర్యాద్విమాకరమ్ ॥ ౬ ॥ అరుణసాగరధితైస్సవప్తినిపత్రసన్నిభః ।
అశ్వేసువలయగ్రీవాఃప్రసృతౌతస్యపార్శ్వయోః ॥ ౭ ॥ భుజగర్జ్జభిర్బద్ధాస్సప్తా
శ్వైరశ్చిసంయుతాః । పద్మస్థంవాహనస్థంవావర్తమాస్తంప్రకల్పయేత్ ॥ ౮ ॥ ప

— శ్రీ వహ్ని ప్రతిమాలక్షణమ్. ౬ —

హేమస్తలక్షణం వత్సైస్సర్వకామఫలప్రదమ్ । దీప్తంసువర్ణవపువహర్దవద్రాసనస్థితమ్ ॥ ౯ ॥
బాలారంభసదృశంతస్యవదనంచాపిదర్శయేత్ । యజ్ఞోపవీతినందేవం
లబ్ధకూర్పధరంతథా ॥ ౧౦ ॥ కహణ్ణులుంచామకరేనక్షితేత్వక్షుసూత్రకమ్ । జ్వాలా
తానసంయుక్తంస్వధాస్వాహాసముజ్జ్వలమ్ ॥ ౧౧ ॥ భుజస్థంవాపికుర్వీతమా

— శ్రీ యమ ప్రతిమాలక్షణమ్. ౬ —

ద్ధిసప్తశిఖాన్వితమ్ । అభ్యోయమంప్రవత్యైమిదన్తపాశధరంభుమ్ ॥ ౧౨ ॥ మహా
మహిమమరూఢంకృష్ణాజ్జనచయోపమమ్ । సింహాసనగతంచాపిదీప్తాగ్నిసమలో
చనమ్ ॥ ౧౩ ॥ మహిషంబిత్రగుప్తంచకరాళాఃకీర్జరాస్తథా । సమప్రాద్యర్శయే

— శ్రీ నిర్భతి ప్రతిమాలక్షణమ్. ౬ —

త్రస్యసౌమ్యాసౌమ్యాస్తునరాసురా ॥ ౧౪ ॥ రాక్షసేష్టగ్రీవతావత్సైలోకపాలం
చనైర్భతమ్ । నరరూఢంమహామాయంరత్నోభిర్బహుభిర్బుధమ్ ॥ ౧౫ ॥ ఖడ్గహస్తం
మహానీలంకజ్జౌహచలసన్నిభమ్ । నరయుక్తవిమానస్థంపీతాభరణభూషితమ్ ॥ ౧౬ ॥

— శ్రివరుణప్రతిమాలక్షణం వాయుప్రతిమాలక్షణంచ. శ్రి —

వరుణంచప్రవత్యైమిపాశహస్తం మహాబలమ్ । శక్తస్థటికవణ్ణాభం సితహారావృ
రావృతమ్ ॥ ౧౭ ॥ యుషాసగతంశాస్తం కిరీటాగ్ధదధారిణమ్ । వాయురూపంప్ర
వత్యైమిధూన్రుంతుమృగవాహనమ్ ॥ ౧౮ ॥ చిత్రావృరధరంశాస్తం యువానంకు
ఞ్చితభ్రువమ్ । మృగాధిరూఢంవరదంపతాకాధ్వజసంయుతమ్ ॥ ౧౯ ॥ కుబేరంచ

— శ్రికుబేరప్రతిమాలక్షణమ్. శ్రి —

ప్రవత్యైమిశుణ్ణలాభ్యామలబ్ధృతమ్ । హరకేయూరరచితంచిత్రావృరధరంశుభ
మ్ ॥ ౨౦ ॥ గదాధరకరంకుర్యార్ద్వరదంముకుటాన్వితమ్ । నరయూక్తివిమానస్థం
మేవస్థంవాపికారయేత్ ॥ ౨౧ ॥ వణ్ణేనపీతవణ్ణేనగుహ్యైః పరివారితమ్ । మహి
దరం మహాకాయంధ్యుష్టకసమన్వితమ్ ॥ ౨౨ ॥ గుహ్యైర్వైర్భుముభిర్యుక్తంధనవ్య

— శ్రికృశానప్రతిమాలక్షణం సప్తమాతలౌకాలక్షణంచ. శ్రి —

గ్రకరైస్తథా । తతైవేతంప్రవత్యైమిధవశంధవరేక్షణమ్ ॥ ౨౩ ॥ త్రిశూలపాణి
నందేవంశ్శ్రికుంప్రపగతంప్రభుమ్ । మాతృకాంలక్షణంచత్యైయథావదనుపూ
ర్వశః ॥ ౨౪ ॥ బ్రహ్మణీబహ్మసదృశీవతుర్వక్త్రాచతుర్ముఖా । హంసాధిరూఢా
కర్తవ్యాసాక్షసూత్రకమణ్ణయః ॥ ౨౫ ॥ మహేశ్వరస్యరూపేతథామాహేశ్వరీ
మతా । జటామకుటసంయుక్తావృవస్థాచస్త్రీశేఖరా ॥ ౨౬ ॥ కపాలశూలఖట్వా
జ్వరదాఢ్యచతుర్ముఖా । కుమారరూపాకామారీమయూరవరవాహనా ॥ ౨౭ ॥ ర
క్తవస్త్రప్రధాతద్వచ్చూలశక్తిధరాశుభా । హరకేయూరసమృన్నాక్షకవాకుధరా
తథా ॥ ౨౮ ॥ వైష్ణవీవిష్ణుసదృశీగరుత్మంతంసమాస్థితా । చతుర్భుముశ్చవర
దాశ్చక్రగ్రదాధరా ॥ ౨౯ ॥ సింహాసనగతాచాపిబాలకేనసమన్వితా । వారా
హీంచప్రవత్యైమిమహిమోపరిసంస్థితామ్ ॥ ౩౦ ॥ వరాహసదృశీదేవీసుత్రాచామ
రధారిణీ । గదాచక్రధరాంతద్వద్దానవేన్ద్రవినాశినీ ॥ ౩౧ ॥ ఇన్ద్రాగ్రీమిన్ద్రసదృ
శీంవజ్రశూలగదాధరామ్ । గజాసనగతాందేవీంలవనైర్భుముభిర్యుతామ్ ॥ ౩౨ ॥
తప్తకాఞ్చునవన్ద్యాభాందివ్యాభరణభూషితామ్ । తీక్ష్ణఖడ్గధరాంతద్వద్దానవేన్ద్రవినా
శినీమ్ ॥ ౩౩ ॥ చామున్దాంచప్రవత్యైమియథారూపాయథాయథామ్ । దీర్ఘజ
హ్వందీర్ఘకేశీంమాంసఖడ్గైశ్చసమ్మితామ్ ॥ ౩౪ ॥ దంష్ట్రాకరాశవదనాంకుర్యాప్తై
వక్రశోదరీమ్ । కపాలమాలినీందేవీంమున్దమాలావిభూషితామ్ ॥ ౩౫ ॥ కపాలం
వామహస్తేతుమాంసశోణితపూరితమ్ । మస్త్రీమాక్షాచ్చుభిభ్రాణాంశక్తికాండ
క్షీణేకరే ॥ ౩౬ ॥ కృద్ధస్థివాయసస్థావానిర్ఘంసాపినతోదరీ । కరాశవదనాత
ద్వత్కర్తవ్యాసాన్రిలోదనా ॥ ౩౭ ॥ చామున్దాబద్ధఘట్రాచద్వీపవర్తధరాశివా ।
దిగ్వాసాఃకాలితద్వద్రాసభస్థాకపాలినీ ॥ ౩౮ ॥ సురక్తుప్రవృభరణావర్ధనీవజ్రసం

యతా । వినాయకంచవర్షితమాన్యోనామగ్రతస్సదా ॥ ౩౯ ॥ వీరేశ్వరశ్చభగవాన్
స్వప్నపూజాఢోధనుర్ధరః । వీణాహస్తస్త్రిశూలీచమాన్యోనామగ్రతఃభవేత్ ॥ ౪౦ ॥

— శ్రియశ్శ్రీ ప్రతిమాలక్షణమ్. ౬ —

శ్రియంచేదీప్రవత్సయమివచేవయసిసంస్థితామ్ । సుయావనాంపీనగణ్డాంరక్షోష్ఠీంకు
భ్యతభ్రువమ్ ॥ ౪౧ ॥ పీనోన్నతస్తనద్వస్త్యమణికుణ్డలమణ్డతామ్ । సుమణ్డలంము
ఖంతస్యాశ్శిరస్సీనుస్తభూషితమ్ ॥ ౪౨ ॥ పద్మస్వస్తికశ్చైర్వాభూషితాముస్తమా

లతైః । కల్పకాబద్ధగాత్రాగ్రహారభూషాపయోధరా ॥ ౪౩ ॥ నాగహస్తోపమా
బాహుకేయూర్ధకటకోజ్జ్వలా । పద్మంహస్తేనదాతవ్యంశ్రీఫలందక్షిణేకరే ॥ ౪౪ ॥
మేఖలాభరణాంతద్వత్ప్రకాశ్చససన్నిభామ్ । నానాభరణసమృన్నాంశోభనా
వృధారణీమ్ ॥ ౪౫ ॥ పార్శ్వేతస్యాస్త్రియఃకార్యాశ్చమరవ్యగ్రపాణయః ।

పద్మాసనోపవిష్టాతుపద్మసింహాసనస్థితా ॥ ౪౬ ॥ కరిభ్యాంస్పృశ్యమానాసౌభ్యక్తా
రాభ్యానునేకశః । ప్రత్యుళయప్తకరిణాభ్యక్తారాభ్యాంతథాపరా ॥ ౪౭ ॥ స్తూయ

— శ్రియశ్శ్రీ ప్రతిమాలక్షణం యేత్రపాలకప్రతిమాలక్షణంచ. ౬ —

మానాచలోకేస్తైస్తథాగధర్వగుహ్యతైః । తతైవయశ్శ్రీణీకార్యాసిద్ధాసురనిషేవి
తా ॥ ౪౮ ॥ పార్శ్వయోజలశౌతస్యాస్తోరణేదేవదానవాః । నాగాశ్చైవతుకర్త
వ్యాఃఖడ్గభటకధారిణః ॥ ౪౯ ॥ అధస్తాప్రకృతిస్తేహంచాభేరూర్ధ్వంతుపారుషీ ।
ఫణాశ్చమూర్ధ్వికర్తవ్యాద్విజిహ్వబహవస్సమాః ॥ ౫౦ ॥ పిశాచారాక్షసాశ్చైవ
భూతభేతాశ్చజాతయః । నిర్ఘంసాశ్చైవతేసర్వేరౌద్రావికృతరూపిణః ॥ ౫౧ ॥
యేత్రపాలశ్చకర్తవ్యోజటిలోపకృతాననః । దిగ్వాసాజటిలస్తద్వచ్ఛ్వగోమాయ
నిషేవితః ॥ ౫౨ ॥ కపాలంచామహస్తేయశిరఃకేతైస్సమావృతమ్ । దక్షిణేశక్తికాం

— శ్రిసున్నభ ప్రతిమాలక్షణమ్. ౬ —

దద్యాదసురక్షయకారిణీమ్ ॥ ౫౩ ॥ అథాతస్సప్తవ్రత్యైమిద్విభుజంకుసుమాయ
ధమ్ । పార్శ్వేచాశ్వముఖంతస్యమకరధ్వజసంయుతమ్ ॥ ౫౪ ॥ దక్షిణేపుష్పబా
ణంచవామేపుష్పమయంధనుః । ప్రీతిస్సాస్పృధక్షిణేతస్యభోజనోపసూరాన్వితా ॥ ౫౫ ॥
రతిశ్చవామపార్శ్వేత్యుతయనోపసూరాన్వితా । పటశ్చపటహస్తైవఖరఃకామా
తురస్తథా ॥ ౫౬ ॥ పార్శ్వతోజలవాపీచవసంసన్నసమేవచ । సుశోభనశ్చకర్తవ్యో
భగవానుసుమాయుధః ॥ ౫౭ ॥ సంస్థానమీమద్వక్త్రస్సాద్విష్టయస్యిన్ననేత్ర
కమ్ । పతమద్దేశతఃప్రోక్తంప్రతిమాలక్షణంమయా ॥ ౫౮ ॥ విస్తరేణశక్తితిబ్బ
హస్థతిరపిద్విజాః ॥ ౫౯ ॥

* * * *

ఇతిశ్రీమత్సృపురాణే సూర్య ప్రతిమాలక్షణాధ్యాయో

మైకోనవస్తుతైరద్విశతతమోధ్యాయః.

— శిష్టికాలక్షణమ్. ౩ —

సూరః॥ పిష్టికాలక్షణం త్యేయథావదనుపూర్వశః । పీతోచ్ఛ్చాయం య
థావచ్చ భాగాన్తోడశకారయేత్ ॥ ౧॥ ఘామా వేకః ప్రవిప్లస్సాన్యచ్చతుర్భిర్గతీమతా ।
వృత్తో భాగస్తైకస్సాన్యద్వైతః పటలభాగతః ॥ ౨ ॥ భాగై స్త్రిభిస్తథాకణ్ఠః కణ్ఠప
ట్టస్త్రిభాగతః । భాగాభ్యామూర్ధ్వపిష్టిస్తు శేషభాగేనపిష్టికాః ॥ ౩ ॥ ప్రవిప్లం భాగమే
కైకం జగతీయావదేవతు । నిర్గతస్తుపునస్తస్యాయావద్వైశేషపిష్టికా ॥ ౪ ॥
వారిర్గమసార్థంతుతత్రకార్యావరాళికా । పిష్టికానాంతుసర్వాసామేతత్సమాన్య
లక్షణమ్ ॥ ౫ ॥ విశేషాదేవతాభేదాఞ్ఞుణుభవం ద్విజసత్తమాః । స్థణ్ణిలాచాధవా
పీచయక్షీ వేదీపమణ్డలా ॥ ౬ ॥ పూర్ణచంద్రాచవజ్రాచవద్భావార్థశశిస్తథా । త్రి
కోణాదశమీతాసాంసంస్థానంచనిబోధత ॥ ౭ ॥ స్థణ్ణిలాచతురత్రాతువర్జితామేఖ
లాదిభిః । వాపీద్విమేఖలాజ్ఞేయా యక్షీ చైవ త్రిమేఖలా ॥ ౮ ॥ చతురత్రాయతావే
దీసతాంలిక్లేషుయోజయేత్ । మణ్డలావర్తలాయాతుమేఖలాభిర్ణప్రియా ॥ ౯ ॥
రక్తాద్విమేఖలామధ్యేపూర్ణచంద్రాచుసాభవేత్ । మేఖలాత్రయసంయుక్తావడత్రా
వజ్రకాభవేత్ ॥ ౧౦ ॥ పోడశాత్రాభవేత్పద్మాకిర్బద్ధస్త్రిస్వానుమూలతః । తత్రైవ
భనుషాకారాసార్థచంద్రాచైవతస్యతే ॥ ౧౧ ॥ త్రిశూలసదృశీతద్వత్త్రికోణావ్యాధ్యధ్వ
తోమతా । ప్రాగుదన్వస్వితాతస్యప్రతస్తాలక్షణాన్వితా ॥ ౧౨ ॥ పరివేషత్రిభాగే
ననిర్గమంతత్రకారయేత్ । విస్తారంతస్త్రిమాణంచమూలేచాగ్రేతథోద్వైతః ॥ ౧౩ ॥
జలమార్గశ్చక్రవృత్తిభాగేనసుశోభనః । లిక్తస్సార్ధపిఖాగేననిర్గమంతత్రకార
యేత్ ॥ ౧౪ ॥ స్థాత్యేనసమధిష్ఠేత్తంలిక్తస్యచత్రిభాగతః । మేఖలాతత్త్రిభాగేన
భాతంచైతస్త్రిమాణతః ॥ ౧౫ ॥ అథవాపాదహీనంతుశోభనంకారయేత్సదా ।
ఉత్తరస్థంప్రణాలం చప్రమాణాదధికంభవేత్ ॥ ౧౬ ॥ స్థణ్ణిలాయామథారోగ్యంభ
నంవాప్యంచపుష్కలమ్ । గోప్రదాతుభవేద్యక్షీ వేదీసప్సత్ప్రదాభవేత్ ॥ ౧౭ ॥
మణ్డలాయాంభవేత్పిరిర్వరదాపూర్ణచంద్రికా । ఆయుఃప్రదాభవేద్వజ్రావద్భాసా
భాగ్యదాయినీ ॥ ౧౮ ॥ పుత్రప్రదాగ్ధచంద్రిస్వాత్త్రికోణాశక్తనాశినీ । దేవస్వ
యజనార్థంతుపిష్టికాదశకీర్తితాః ॥ ౧౯ ॥ శైలేశైలమయాండద్యాత్పద్ధివేపాద్ధివీం
తథా । దారుజేదారుజాంపూర్వాత్త్రిశేనుక్రాంతవైవ ॥ ౨౦ ॥ నాస్యయోనిస్తుక
త్తవ్యాసదాశుభభలేపుభిః । అర్చాయామసమంధైర్ద్వ్యంలిక్టాయామసమంత
థా ॥ ౨౧ ॥ యస్యదేవస్వయావత్పీతాంపీలేపరికల్పయేత్ । పతత్సర్వంసమాఖ్యా
తంసమాసాత్పీతలక్షణమ్ ॥ ౨౨ ॥

ఇతిశ్రీమత్సపురాణే పిష్టికాలక్షణంనామ పప్త్యత్తరద్వి

శతతమోధ్యాయః

— శ్రీ లింగలక్షణమ్ ౨ —

సూతః॥ అథాతస్మిన్ వివక్ష్యామి లింగలక్షణము త్రమమ్ సుస్పిగ్ధంచ సువర్ణం
 చ లింగం శుర్యాద్విచక్షణః ॥ ౧ ॥ ప్రాసాదస్య ప్రమాణేన లింగమానం విధీయతే । లింగ
 మానేన వావిద్యాత్పాస్రీసాదం శుభలక్షణమ్ ॥ ౨ ॥ చతురశ్రేన మేగ క్షేత్రప్రసూ
 త్రం నిపాతయేత్ । వామేన బ్రహ్మసూత్రస్య అర్చా వాలింగ మేవ చ ॥ ౩ ॥ ప్రాగుత్త
 రేణ లింగం తు దక్షిణాపరయాశ్రితమ్ । పురస్యాపరదిగ్భాగే పూర్వద్వారం ప్రకల్పయే
 త్ ॥ ౪ ॥ పూర్వేణ చాపరంద్వారం మాహేన్ద్రం దక్షిణోత్తరే । ద్వారం విభజ్య పూర్వం
 తు పకవింశతిభాగి కమ్ ॥ ౫ ॥ తతో మధ్యగతం జ్ఞాత్వా బ్రహ్మసూత్రం ప్రకల్పయేత్ ।
 తస్యాగ్ధం తు త్రిదాకృత్యా భాగం చోత్తరతస్య జేత్ ॥ ౬ ॥ ఏవం దక్షిణతస్య క్షాప్త
 బ్రహ్మస్థానం ప్రకల్పయేత్ । భాగాధేన తు యిలింగం కార్యం తదిహ శస్యతే ॥ ౭ ॥ ప
 జ్ఞాభాగవిభక్తే వా త్రిభాగే జ్యేష్ఠ్యముచ్యతే । భాజితేన వధాగర్భే మధ్యమం పాఞ్చ
 భాగి కమ్ ॥ ౮ ॥ పజ్ఞాభాగవిభక్తేన కనీయానేక భాగి కః । పకస్మిన్నేవ న వధాగర్భే లి
 క్షానికారయేత్ ॥ ౯ ॥ సమసూత్రం విభజ్యా భనవధాగర్భ భాజి నమ్ । జ్యేష్ఠమగ్ధం
 కనీయోర్ధంతథా మధ్యమమధ్యమమ్ ॥ ౧౦ ॥ ఏవం గర్భస్స మాఖ్యాతస్మిన్ భిర్యాగ్
 ర్విభాజయేత్ । జ్యేష్ఠం తు త్రివిధం జ్ఞేయం మధ్యమం త్రివిధం తథా ॥ ౧౧ ॥ కనిష్ఠం త్రి
 విధం తద్వల్లిక భేదాన్నవైవ తు । నాభ్యగ్ధమప్తభాగేన విభజ్యా భనమంబుధైః ॥ ౧౨ ॥
 భాగత్రయం పరిత్యజ్య విమగ్నమ్ చతురశ్రకమ్ । అష్టాశ్రం మధ్యమం జ్ఞేయం వృత్తభాగం
 తదగ్ధతః ॥ ౧౩ ॥ విశిష్టే తే తతో గృహ్యణో నాభ్యాం లాఞ్చయేద్బుధః । అష్టాశ్రం కా
 రయేత్తద్వదూర్ధ్వమప్యేవ మేవ తు ॥ ౧౪ ॥ కిఞ్చిచ్చ పూజనం జ్ఞాత్వా షోడశాశ్రం
 ప్రదర్శయేత్ । షోడశాశ్రం కృతం పశ్చాద్వర్తులం కారయేత్తతః ॥ ౧౫ ॥ ఆయామం
 తస్య దేవస్య నాభ్యాం వెకుణ్డలీకృతమ్ । మాహేశ్వరం త్రిభాగం తు ఉర్ధ్వవృత్తం తు య
 త్నితమ్ ॥ ౧౬ ॥ అథ స్తాద్భ్రష్టా భాగస్తు చతురశ్రో విధీయతే । అష్టాశ్రో వైష్ణవో
 భాగో మధ్యస్తస్య ఉదాహృతః ॥ ౧౭ ॥ ఏవం ప్రమాణయ్య క్తంచ లింగం వృద్ధిప్రదంభ
 వేత్ । అథాన్యదపివక్ష్యామి గర్భమానం ప్రమాణతః ॥ ౧౮ ॥ గర్భమానప్రమాణేన
 లింగం యదుచితం భవేత్ । చతుర్ధాతద్విభజ్యా భవిమగ్నమ్ తు ప్రకల్పయేత్ ॥ ౧౯ ॥
 తదేవ చాయతం సూత్రం భాగత్రయమికిన్వితమ్ । అథ స్తాచ్చతురశ్రం తు అష్టాశ్రం మధ్య
 భాగతః ॥ ౨౦ ॥ పూజాభాగస్తతోర్ధ్వేన నాభిభాగస్తథోచ్యతే । ఆయామేతద్భవే
 త్సుత్రం నాహస్యచతురశ్రకే ॥ ౨౧ ॥ చతురశ్రం పరిత్యజ్య అష్టాశ్రస్య తు యద్భవే
 త్ । తస్యాపగ్ధం పరిత్యజ్య తతో వృత్తం తు కారయేత్ ॥ ౨౨ ॥ శిరః ప్రదక్షిణంతస్య
 సక్ష్మిప్తం వర్ణతోభవేత్ । జ్యేష్ఠం పూజ్యం భవేద్లింగమథ స్తాద్విపులంచయేత్ ॥ ౨౩ ॥
 శిరసా చ సదానిమం మనోజ్ఞం లక్షణాన్వితమ్ । సామ్యం తు దృశ్యతే లింగం లింగంతద్వ

ద్విదంభవేత్ ॥ ౨౪ ॥ అథమూలేవమధ్యేచప్రమాణంసర్వతస్సమమ్ । ఏవంవిధంత-
యన్లిక్తంభవేత్తత్సార్వకామికమ్ ॥ ౨౫ ॥ అన్యథాయద్భవేన్లిక్తంతదసత్యమ్ ॥ ౨౬ ॥
ఏవంతత్తమయంకుర్యాత్సన్ధికంపార్థివంతథా ॥ ౨౭ ॥ శుభందారుమయం
వాపియద్వామనసివర్తతే ॥ ౨౮ ॥ * * * * *

ఇతిశ్రీమత్సృపురాణే లిక్తలక్షణంనామ ఏక

వక్ష్యురద్విశతతమోధ్యాయః

—◆ దేవతాప్రతిష్ఠావిధిః కుణ్డమణ్డపవేదీనాంలక్షణంచ ॥ ◆—

ఋషయః ॥ దేవతానామతైతాసాంప్రతిష్ఠావిధిముత్తమమ్ । కుణ్డమణ్డప
వేదీనాంప్రమాణంచయథాక్రమమ్ ॥ ౧ ॥ వదనూతయథాన్యాయంసర్వేషామప్య-
శేషతః ॥ సూతః ॥ అథాతస్సప్రవక్ష్యామిప్రతిష్ఠావిధిముత్తమమ్ ॥ ౨ ॥ కుణ్డ-
మణ్డపవేదీనాంప్రమాణంచయథావిధిః । మైత్రేవాఫాల్కునేవాపిజ్యేష్ఠేవామాధవేత-
థా ॥ ౩ ॥ మాఘేవాసర్వదేవానాంప్రతిష్ఠాశుభదాభవేత్ । ప్రాప్యవక్షంశుభంశు-
క్షమతీతేదక్షిణాయనే ॥ ౪ ॥ పశ్చిమీచద్వితీయాచతృతీయాసప్రమీతథా । దశ-
మీషార్ణమాసీచతథాశ్రేష్ఠాత్రయోదశీ ॥ ౫ ॥ ఆసుప్రతిష్ఠాంవిధివత్ప్రత్యాబహు-
ఫలంలభేత్ । ఆషాఢేద్వేతథామూలముత్తరాద్వయమేవచ ॥ ౬ ॥ జ్యేష్ఠా-
త్రవణరోహిణ్యంపూర్వాభాద్రపదాతథా । హస్తాశ్వినీరేవతీచపుష్యృగశిరాస్త-
థా ॥ ౭ ॥ అనూరాధాతథాస్వాతీప్రతిష్ఠాదిమతస్యతే । బుధోబృహస్పతిశ్శుక్ర-
స్త్రుయోప్యేతేశుభద్రవః ॥ ౮ ॥ ఏభిర్నిరీక్షితంలగ్నంనక్షత్రంచప్రశస్యతే ।
గ్రహతారాబలంబద్ధాగ్రహపూజాంవిధాయచ ॥ ౯ ॥ కిమిత్తంశకునంలబ్ధా-
వర్జయిత్వాద్భుతాదికమ్ । శుభయోగేశుభస్థానేత్రారగ్రహవివర్జితే ॥ ౧౦ ॥ ల-
గ్నేఋష్యక్షుచకుర్వీతప్రతిష్ఠాదికముత్తమమ్ । అయినేవిషువేతద్వస్తదశీతిముఖేత-
థా ॥ ౧౧ ॥ ఏతేషుస్థాపనంకార్యంవిధిద్వస్తేనకర్తృణా । ప్రాజాపత్యేతుశయనం-
స్త్యేతేతూథాపనంతథా ॥ ౧౨ ॥ ముహూర్తేస్థాపనంకుర్యాత్సునర్భాహ్నివిచ-
క్షుణః । ప్రాసాదస్యోత్తరేవాపిపూర్వేవామణ్డపోభవేత్ ॥ ౧౩ ॥ హస్తాన్తోడశ-
కుర్వీతదశద్వాదశవాపునః । మధ్యేవేదికాయాయుక్తఃపరిక్షిప్తస్సమస్తతః ॥ ౧౪ ॥
పశ్చిమస్తాపితతురఃకరానుర్వీతవేదికామ్ । చతుర్విస్తరశ్చైర్యుక్తోమణ్డపస్సాన్యచ్చ-
తుష్టుః ॥ ౧౫ ॥ ప్లక్షుద్వారంభవేత్పూర్వంయూమ్యేచౌదుష్పూర్వంభవేత్ । పశ్చా-
దశ్చత్యమితితస్యగ్రోధంచతథోత్తరే ॥ ౧౬ ॥ భూమాహస్తప్రవిష్టానిచతుర్వస్తాని-
చోచ్చ్రీయే । సూచలిప్తంతథాశ్శక్త్యంభూతలంస్యాత్సుశోభనమ్ ॥ ౧౭ ॥ వస్త్రై-
ర్నానావిదైస్తద్వత్పవనంశోభితమ్ । కృత్వేవంమణ్డపంపూర్వంచతుర్ద్వారేషు

విస్యసేత్ ॥ ౧౮ ॥ అత్రణాసులశానస్తాజ్వలతాగజ్జనగర్భితాః । చూతపల్లవస
 జ్ఞానాన్నితవస్త్రయుగాన్వితాః ॥ ౧౯ ॥ నానాపుష్పఫలాపేతాన్వస్తవో
 దకపూరితాః । ఏవం నివేశ్యతస్త్వగ్ధధూపార్చనాదిభిః ॥ ౨౦ ॥ ధ్వజాదిరోహ
 ణంకార్యం మణ్డపస్య సమస్తతః । ధ్వజాంశ్చలోకపాలానాం సర్వదిక్షు నివేశయే
 త్ ॥ ౨౧ ॥ పతాకాజలదాకారా మధ్యేస్యాత్పణ్డపస్యతు । గన్ధదూపాదికంకుర్యా
 త్సైన్వయైర్మస్తైర్విర్యభాక్రమమ్ ॥ ౨౨ ॥ బలించలోకపాలేభ్యస్త్వమస్త్రైః ని
 వేదయేత్ । ఊర్ధ్వంతుబ్రహ్మణోదేయంత్యధస్తాచ్ఛేషవాసుకేః ॥ ౨౩ ॥ సంహి
 తాయాంతుయేమస్త్రైశ్చైవత్యాశ్శుక్రితాస్త్రుతాః । త్రైపూజాలోకపాలానాం
 కర్తవ్యాచసమస్తతః ॥ ౨౪ ॥ త్రిరాత్రమేకరాత్రం వాపజ్ఞురాత్రం సభాపివా । అ
 థవాసస్తరాత్రం వాకార్యంస్యాదధివాసనమ్ ॥ ౨౫ ॥ ఏవం సతోరణంకృత్వా ఆధి
 వాసన మణ్డపమ్ । తస్యచోత్తరతఃకుర్యాత్సాగ్రం సమణ్డపమస్త్రమమ్ ॥ ౨౬ ॥ తదధే
 నత్రిభాగేనచతుర్భాగేనవాపునః । ఆనియలిక్ష్మమర్చాంవాశిల్పినంపూజయేచ్ఛ
 థః ॥ ౨౭ ॥ పస్తాభరణరత్నైశ్చయేపితమృచారకాః । తుమధ్వమితాన్బు
 యాద్యజమానోప్యతఃపరమ్ ॥ ౨౮ ॥ దేవంప్రస్తరణేకృత్వానేత్రజ్యోతిప్రకల్పయే

— శ్రి నేత్రోన్మీలనవిధిః ౩ —

త్ । అక్ష్మోరుద్ధరణంవయ్యేలిక్ష్మస్యాపిసమాసతః ॥ ౨౯ ॥ సర్వతస్త్రుబలిందద్యాత్రి
 ధ్ధాధ్యక్షుతపాయస్తైః । శుక్లపుష్పైరలజ్జాత్వపుతగుగ్గులుధూపకైః ॥ ౩౦ ॥
 విపాణాంచార్చనంకుర్యాద్దద్యాచ్ఛత్రావదక్షిణామ్ । గాంఘ్రీంకాఞ్చనంచైవస్థా
 పకాయనివేదయేత్ ॥ ౩౧ ॥ లత్యణంకారయేద్భక్త్యామస్త్రైశ్చానేనవైద్విజః ॥ ౩౨ ॥ నే
 మోభగవతేతుభ్యంశివాయవరమాత్మనే ॥ ౩౩ ॥ హిరణ్యరేతసేవిష్ణోవిశ్వరూపా
 యతేనమః । మస్త్రైయంసర్వదేవానాంనేత్రజ్యోతిష్పతిస్త్రుతః ॥ ౩౪ ॥ ఏవమా
 మస్త్రైతం దేవంకాఞ్చనేనవిలేఖయేత్ । మణ్డలౌనిచవాద్యానిబ్రహ్మఘోషంస
 గీతకమ్ ॥ ౩౫ ॥ సిద్ధ్యర్థంకారయేద్విద్వానమగ్ధశ్యనివారణమ్ । లత్యణోద్ధరణం
 కుర్యాల్లిక్ష్మస్య సమాహితః ॥ ౩౬ ॥ త్రిధావిభజ్యపూజాయాం లత్యణంస్యాద్విభా
 గకమ్ । లేఖాత్రయంతుకర్తవ్యంయవాస్తాస్తరసంయుతమ్ ॥ ౩౭ ॥ నస్థూలంకృ
 శంతద్వచ్ఛేదభేదవివర్జితమ్ । నిమన్యవప్రమాణేనజ్యేష్ఠలిక్ష్మస్యకారయేత్ ॥ ౩౮ ॥
 సూక్ష్మాస్తతస్త్రుకర్తవ్యాసదామధ్యమకేస్యసేత్ । అష్టభక్తంతతఃకృత్వాత్వత్వా
 భాగత్రయంబుధః ॥ ౩౯ ॥ లక్ష్మయేత్సస్త్రైశ్చాస్త్రపార్శ్వయోరుభయోస్సమాః ।
 భాగత్రయంబుధాగార్థంకారయేత్సజ్జమంతతః ॥ ౪౦ ॥ తావత్సైవస్థానాద్విద్వాన్య

వద్భాగవత్ప్రయమ్ । రేఖయోస్సజ్జమంతద్వత్ప్రేభాగద్వయంభవేత్ ॥౮౦॥
ఏవమేతస్సమాఖ్యాతంసమాసాల్లక్షణంమయా ॥౮౧॥ * * *

ఇతిశ్రీమన్మృపురాణేదేవతావ్రతిస్థానుకీర్తనే మణ్డపపర్వణాదికథనం
నామ ద్వివప్యస్తరద్వితీయమోఽధ్యాయః

— ఓమూర్తిపలక్షణమ్—

సూతః ॥ అతఃపరంప్రవక్ష్యామిమూర్తిపానాంతులక్షణమ్ । స్థాపకస్యస
మాసేనలక్షణంశృణుతద్విజ్ఞాః ॥ ౧ ॥ సర్వావయవసంయుక్తోవేదమస్త్రీవిశారదః ।
పురాణవేత్తాతత్త్వజ్ఞోదన్భులోభవివర్జితః ॥ ౨ ॥ కృష్ణసారమయేదేశేయఉత్పన్న
శ్శుభాకృతిః । శౌచాచారపరోనిత్యంపాషణ్ణకులనిష్ఠుః ॥ ౩ ॥ సమశ్శత్రోదమ
త్రేచబ్రహ్మపేన్ద్రహరప్రియః । ఉహాహాహర్థతత్త్వజ్ఞోవాస్త్రశాస్త్రస్యపార
గః ॥ ౪ ॥ ఆచార్యప్రభవేన్నిత్యంసర్వదోషవివర్జితః । మూర్తిపాస్తుద్విజ్ఞాత్సైవ
కులీనాఋజవస్తథా ॥ ౫ ॥ ద్వాత్రింశత్క్షోడనాథాపిలస్తావావేదపారగః । జ్యేష్ఠ
మధ్యకనిష్ఠేషుమూర్తిపాశ్చపక్షీర్తితాః ॥ ౬ ॥ తతోలింగమథార్చాంవానీత్వాస్మపన

— ఇతిధివాసనవిధిః—

మణ్డపమ్ । గీతమజ్జశశబ్దేనస్మపనంతత్రకారయేత్ ॥ ౭ ॥ పశ్చిగవ్యకషాయేణమృ
ద్భిర్భుస్సేదకేనద । శౌచంతత్రప్రహర్షితవేదమస్త్రీవతుప్రయతా ॥౮॥ సముద్రజ్యే
ష్ఠమస్త్రేణిలపాదీవ్యేతిచాపరః । యాసాంరాజేతిమస్త్రీశ్చఆపోహిష్ఠేతిచాప
ర్మ ॥ ౯ ॥ ఏవంస్నాప్యతతోదేవంపూజ్యగద్ధానులేపనైః । ప్రచ్ఛాన్యవస్త్రయ్యుగ్మే
నలిఖివాద్యాధివాసయేత్ ॥ ౧౦ ॥ ఉత్థాపయేత్తతోదేవముత్తిష్ఠబ్రహ్మణస్పతే ।
ఆమూరజేతిచతథారథేతిష్ఠతిచాపరః ॥ ౧౧ ॥ రథేబ్రహ్మరథోవాపిధృతాంశిల్పిగణే
నతు । ఆరోప్యచానయేద్విద్వానాకృష్టేనప్రవేశయేత్ ॥ ౧౨ ॥ తతఃస్త్రిర్యశయా
యాంస్థాపయేచ్ఛనకైర్బుధః । కుశానాస్తీర్యపుష్పాణి స్థాపయేత్పూజిత
తః ॥ ౧౩ ॥ తతస్తునిద్రాకలశంవస్త్రీకాశ్చనసంయుతమ్ । శిరోభాగేతుదేవస్యజ
వస్తేవంధిధావయేత్ ॥ ౧౪ ॥ ఆపోదేపీతిమస్త్రేణిలపాదీస్తాన్వాతరేతిద । తతో
దుకూలపట్టైశ్చఛాద్యనేత్రోపధానకమ్ ॥ ౧౫ ॥ దద్యాద్భిరసిదేవస్యకాశేయంవా
చితక్షణః । మధునాసర్పిషాభజ్యపూజ్యాసిద్ధార్థకైస్తతః ॥ ౧౬ ॥ ఆప్యాయస్వే
తిమస్త్రేణియాతేరుద్రశివేతిద । ఉపవిశ్యార్చయేద్దేవంగద్ధపుష్పైస్సమస్తతః ॥ ౧౭ ॥
సితంవ్రతిసరందద్యాద్బాహుస్సత్యేతిమస్త్రీతః । దుకూలపట్టైఃకార్వాపైర్వానాచి
త్రైగిరథాపివా ॥ ౧౮ ॥ ఆచ్ఛాద్యదేవంసర్వత్రచత్రచామరదర్పణమ్ । పార్శ్వత

స్థాపయేత్తత్రవితానంపుష్పసంయుతమ్ ॥ ౧౯ ॥ రతాన్వోవధయేత్తత్రగృహానా
 పకరణానిచ । భాజనానిచిత్రాణిశయనాన్యాసనానిచ ॥ ౨౦ ॥ అభిత్వాశూరమ
 న్ద్రేగియథావిభవతోన్యసేత్ । క్షీరంతోద్రంఘ్యతంతద్వద్భుక్త్యభోజ్యాన్నపాయ
 సైః ॥ ౨౧ ॥ పద్మిదైశ్చరస్తైస్తద్వస్మనువ్రాప్సురిపూజయేత్ । బలింబద్యాప్రియశ్చే
 నమస్తేగ్రీవానేనభూరిశః ॥ ౨౨ ॥ తస్యిష్టకంయజామహాభిసర్వతశ్శనకైర్భువి ।
 మూర్తిపాఞ్డావయేత్పశ్చాత్సర్వదిటువిచక్షణః ॥ ౨౩ ॥ చతురోద్వారపాలాంశ్చ
 ద్వా రేషువినివేశయేత్ । శ్రీసూక్తంపావమానంచసోమసూక్తంసుమధ్యమ్ ॥ ౨౪ ॥
 తథాచశాన్తికాధ్యాయమింద్రీయాక్తంతైవచ । రతోఘ్నంచతథాసూక్తంపూర్వ
 తోబహ్మ్యపఃపఠేత్ ॥ ౨౫ ॥ రౌద్రంపురుషసూక్తంచక్లీకాధ్యాయంసశుక్రియమ్ ।
 తతైవమణ్డలాధ్యాయమధ్వర్యుద్దక్షిణేజపేత్ ॥ ౨౬ ॥ వామదేవంబృహత్సామజ్యే
 స్థసామరథస్తరమ్ । తథాపురుషసూక్తంచరుద్రసూక్తంసశాన్తికమ్ ॥ ౨౭ ॥ భారు
 ణ్డానిచసామానిచ్చక్షోగఃపశ్చిమేజపేత్ । అథర్వాణ్గిరసంతద్వద్దీలంరౌద్రంతైవ
 చ ॥ ౨౮ ॥ తథాపరాజితాదేవీసుఘసూక్తంసరౌద్రకమ్ । తతైవశాన్తికాధ్యాయ
 మాథర్వశ్చోత్తరేజపేత్ ॥ ౨౯ ॥ శిరస్థానేతుదేవస్యస్థాపకోఽహూతముమాచరేత్ ।
 శాన్తికైఃపాష్టికైస్తద్వస్తస్తైర్విశ్వాహృతిపూర్వకైః ॥ ౩౦ ॥ పలాశోదుష్పరాశ్వ
 థాపామార్గశ్శమితథాహుత్వాసహస్రమేదైకందేవంపాదేతుసంస్పృశేత్ ॥ ౩౧ ॥
 తతోఽహూతమహాసేనంహుత్వాహుత్వాతతస్తతః । నాభిమధ్యంతథాపత్యశ్శిరశ్చా
 ప్యాలభేత్సునః ॥ ౩౨ ॥ హస్తమాత్రేషుకుణ్డేషుమూర్తిపాస్సర్వతోదిశమ్ । సమేఖ
 లేమతేకుర్యుర్యోనిచక్రేషుచాదరాత్ ॥ ౩౩ ॥ వితస్తమాత్రాయోనిస్సాన్విస్తజ్యోష్ఠ
 సదృశీతథా । ఆయతాఞ్చిద్రసంయుక్తాపార్శ్వతఃకలయోద్భిత్తా ॥ ౩౪ ॥ కుణ్డాత్క
 లానుసారేణసర్వతశ్చతురణ్గుళావిస్తారేణోచ్చాయాస్తద్వచ్చతురత్రాసమాభవే
 త్ ॥ ౩౫ ॥ వేదిభిర్దివరిత్యజ్యత్రయోదశభిరణ్గుళైః । ఏవంసమకుణ్డేషులక్షణంచై
 వదృశ్యతే ॥ ౩౬ ॥ ఆగ్నేయశక్రయామ్యేషుఽహూతవ్యమదగాననైః । శాస్త్రయో
 లోకపాలేభ్యోమూర్తిభ్యఃక్రమశస్తథా ॥ ౩౭ ॥ తథామూర్త్యధిదేవానాంఽహూ
 తంకుర్యాత్సునస్తతః । వసుధావసురేతాశ్చయజమానోదివాకరః ॥ ౩౮ ॥ జలంచాయ
 స్తథాసోమ ఆకాశశ్చాప్తమస్త్పృథః । దేవస్యమూర్తయస్త్యస్తావేతాఃకుణ్డేషుసంస్త
 రేత్ ॥ ౩౯ ॥ ఏతాసామధిపాన్వత్యేవవిత్రాన్మూర్తినామతః । పృథివీంపాతశ
 ర్వశ్చపశుపశ్చాగ్నిమేవచ ॥ ౪౦ ॥ యజమానంతతైవోగ్రోరుద్రశ్చాదిత్యమేవచ ।
 భవోజలంసదాపాతియాయమీశానఏవచ ॥ ౪౧ ॥ మహాదేవస్తథాసోమంభీమశ్చాశా
 శమేవచ । సర్వదేవప్రతిష్ఠాసుమూర్తిపాహ్యేతఏవతు ॥ ౪౨ ॥ ఏతేభ్యోవైదికైర్మ
 నైర్విధాన్వంఽహూతముమాచరేత్ । తథాశాన్తిఘటంకుర్యాత్ప్రతికుణ్డేషుసస్పృ

సేత్ ॥ ౪౩ ॥ శతాస్త్రేవాసహస్రాస్త్రేనమ్ముగ్ధాహుతిరివ్యతేనమపాదఃస్మృతివ్యాం
తుప్రశాంతాత్మావినితీపేత్ ॥ ౪౪ ॥ అహుతీనాంతుసమ్మతంపూర్ణమష్టేమశస్యతే
మూలమధ్యేత్తమాక్షేమదేవంతేనావసేవయేత్ ॥ ౪౫ ॥ స్థితంచస్సాపయేత్తేనస
మ్మతాహుతివారితా ॥ ప్రతియామేషుధూపంచనైవేద్యంచస్తనోదకమ్ ॥ ౪౬ ॥ పు
నఃపునఃప్రసూరితహూహఃకార్యఃపునఃపునః ॥ పునఃపునశ్చదాతవ్యాయజమానేనద
క్షితా ॥ ౪౭ ॥ సితవస్త్రైశ్చతేనర్వేపూజనీయాసమస్తతః ॥ విదితైర్వైమకట
కైర్వైమసూత్రాణ్ణలీయతైః ॥ ౪౮ ॥ వాసోభిశ్చయినీయైశ్చపరిధాప్యాస్యశక్తితః
భోజనంచాపిదాతవ్యంయావత్తస్యాధివాసనమ్ ॥ ౪౯ ॥ త్రిసప్త్యంతుబలిదేయోభూ
తేభ్యస్సర్వతోదిశమ్ ॥ బాహ్మణాన్స్థజయేర్ముర్వంశేషాన్వణాంస్త్రైకావతః ॥ ౫౦ ॥
రాత్రౌమహూత్యవఃకార్యేనృత్యగీతకవజ్జలైఃసదాపూజ్యఃప్రయత్నేనదతుష్టి
కర్మయావతా ॥ ౫౧ ॥ త్రూరాత్రమేకరాత్రంచాపిజ్వరాత్రమభావే ॥ సప్తరాత్ర
మధోకుర్యాత్సద్విత్సద్వ్యధివాసనమ్ ॥ ౫౨ ॥ సర్వయజ్ఞఫలయస్సాదధివాసోత్సవ
స్సదా ॥ ౫౩ ॥ * * * * *

ఇతిశ్రీమత్సృపురాణే అధివాసనవిధిర్నామత్రీవ్యోత్తరద్వి

శతతమోధ్యాయః

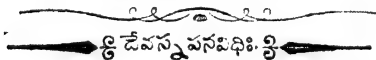
సూతః ॥ కృత్యాధివాసంచేవానాంశుభంశుర్యాగ్నమాహితః ॥ ప్రాసాదస్సా
నురూపేణమానలిగ్నస్యాపునః ॥ ౧ ॥ పుష్పేదశేనప్రాసాదంత్రోక్త్యమస్త్రేణతేనతు
పాతయేత్పక్షసూత్రంతుద్వారసూత్రంతతైవచ ॥ ౨ ॥ ఆశ్రయేతిశబ్దేదీశానీం
మధ్యంజ్ఞాత్వాదిశంబుధః ॥ విశానీమాశ్రితంచేవంపూజయన్దిదాకనః ॥ ౩ ॥ ఆ
యురారోగ్యఫలదమథవాచోత్తరాశ్రితమ్ ॥ శుభంస్యాదశుభంత్రోక్తమన్యథాప్తావ
నంబుధైః ॥ ౪ ॥ అధఃపూర్వశిలాప్రాక్తాసదాబ్రహ్మశిలాధికా ॥ ఉపర్యవస్థితాత
స్యాబ్రహ్మభాగాదికాశిలా ॥ ౫ ॥ తతస్పిణ్డికాకార్యాపూర్వోక్తైర్నాసలక్షణైః
తతఃప్రథ్వాశితాంకృత్యాపిజ్వగవ్యేనపిణ్డికామ్ ॥ ౬ ॥ కషాయతోయేనపునర్నస్త్ర
యైక్తేనసర్వతః ॥ దేవతార్యాత్రయంమస్త్రంపిణ్డికాసునియోజయేత్ ॥ ౭ ॥ తత
ఉత్థాప్యదేవేశముత్ప్రబ్రహ్మణేతిచ ॥ ఆనీయగర్భభవసంపీతాస్తేస్థాపయేద్బుధః ॥ ౮ ॥
అగ్నిపాద్యాదికంత్రమధుపరగ్నప్రయోజయేత్ ॥ తతోముహూర్తంవిశ్రమ్యరత్న
న్యాసంసమాచరేత్ ॥ ౯ ॥ వజ్రమాక్తికవైడూర్యశభస్ఫటికమేవచ ॥ పుష్యరాశే
స్త్రస్థిలంచస్థిలంపూర్వాదిదిక్కామ్రాత్ ॥ ౧౦ ॥ తాలకంచశిలావజ్రంగద్దకంశ్యా
మహజ్జనమ్ ॥ కాక్షికాశీసమాక్షికంశారికంచాదితఃక్రమాత్ ॥ ౧౧ ॥ గోధూమంచ
యవంతద్వత్తిలముద్గంతతైవచ ॥ నీవారమథశ్యామాకంసర్వపంప్రీషామేవచ ॥ ౧౨ ॥

నృసేత్రమేణపూర్వాదివద్దనంరక్తవద్దనమ్ । అగరుంచాజ్ఞానంచైవఉశీరంచతః
 పరమ్ ॥ ౧౩ ॥ వైష్ణవీంసహదేవీంచలక్ష్మణాంచతఃపరమ్ । స్వర్లోకపాలనామ్నా
 తున్యసేత్ప్రణవపూర్వమ్ ॥ ౧౪ ॥ సర్వబీజాఃకాతూంశ్చరత్నాన్యోవధయస్త
 థా । కాఞ్చనంపద్మరాగంచపారదంపద్మమేవచ ॥ ౧౫ ॥ కూర్మంధరాంవృషంత
 త్రస్యసేత్పూర్వాదితఃక్రమత్ । బ్రహ్మస్థానేతుదాతవ్యాసంహతాస్సృజింపరస్పర
 మ్ ॥ ౧౬ ॥ కనకంవిద్రుమంతామ్రంకాంస్యంచైవారకూటకమ్ । బిజతంవిమలంపు
 ష్పంలోహంచైవక్రమేణతు ॥ ౧౭ ॥ కాఞ్చనంహరితాశంచసర్వాభావేనాఘ్రిపే
 త్ । దద్యాద్వీజౌషధీస్థానేనసహదేవీంచవాసవి ॥ ౧౮ ॥ న్యాసమస్తాన్రినతోవత్సే
 లోకపాలాత్మకానీహ । ఇస్త్రప్రసహసాదీప్తస్సర్వదేవాధిపమహా ॥ ౧౯ ॥
 వజ్రహస్తోమహాసత్వస్త్రైనిత్యంమోనమః । అగ్నిర్యఃపురుషోరక్తస్సర్వదేవమ
 యశ్శిఖి ॥ ౨౦ ॥ ధూమకేతురనాభవ్యస్త్రైనిత్యంమోనమః । యమశోత్పల
 వణ్ణభఃకరిటిదణ్డభృకృదా ॥ ౨౧ ॥ ధర్మసాక్షివిశుద్ధాత్మాత్రైనిత్యంమోనమః ।
 నిర్మతిప్రచుమాస్యృష్టస్సర్వరత్నోఽధిపమహా ॥ ౨౨ ॥ ఖడ్గహస్తోమహాసత్వస్త్రై
 నిత్యంమోనమః । వరుణోఽధవలోవిష్ణుఃపురుషోఽమృతగౌఢిమ్ ॥ ౨౩ ॥ పాశహస్తోమ
 హాబాహుస్త్రైనిత్యంమోనమః । వాయుర్హస్తోవర్షపణ్ణోఽవై సర్వగ్రంథహశ్శుభః ॥ ౨౪ ॥
 పురుషోఽధ్వజహస్తశ్చత్రైనిత్యంమోనమః । గౌరీయశ్చపుమాస్త్రైన్యస్సర్వ
 పధిసమన్వితః ॥ ౨౫ ॥ సత్రాధిపతీస్సోమస్త్రైనిత్యంమోనమః । శుశాసంపు
 రుషశ్శుక్లస్సర్వవిద్యాధిపమహా ॥ ౨౬ ॥ శూలహస్తోవిరాపాత్త్రైనిత్యం
 మోనమః । పర్వయోఃశ్చతుర్ముర్తిర్వేదావాసఃపితామహః ॥ ౨౭ ॥ యజ్ఞాధ్య
 తుశ్చతుర్వక్త్రస్త్రైనిత్యంమోనమః । యస్సదానస్తరూపేణబ్రహ్మణ్డంసచరా
 చరమ్ ॥ ౨౮ ॥ పుష్పవధారయేన్ద్రాద్ధిత్త్రైనిత్యంమోనమః । ఓజాగర్భా
 ర్వకాహ్యేతేన్యాసేబలిసేవదనే ॥ ౨౯ ॥ మన్తాస్సృష్టస్సర్వకార్యాణాంపుద్గిపుత్ర
 ఫలప్రదాః । న్యాసంకృత్యాతుమన్తాన్రిణాంపాయసేనానులేఖనమ్ ॥ ౩౦ ॥ పటే
 నాచ్ఛాదయేద్భృభాన్రిశుక్లేవోపరియత్నతః । తతఃకథావ్యదేవేశమిష్టదేశేతుశోభ
 నే ॥ ౩౧ ॥ ధుివాడ్యారితిమస్త్రైన్యశ్చభోగ్రిహిసేవయేత్ । తతస్థిరీకృతస్యాస్య
 హస్తంకృత్వాతుమస్త్రే ॥ ౩౨ ॥ ధ్యాత్వాపరమసద్భావాద్దేవదేవంతునిమగ్నమ్ ।
 దేవద్రతంతథాసామరుద్రసూక్తంతత్రైవచ ॥ ౩౩ ॥ ఆత్మానమీశ్వరంకృత్వానానా

భరణభూషితమ్ । యస్య దేవస్యయాక్రూపం తద్ధ్యానేనంస్తరేత్రథా ॥ ౩౪ ॥ అథ
సీఘ్రస్సనకాశంశక్తివక్రగదాధరమ్ । సంస్థాపయామి దేవేశం దేవోభూత్వాజనా
ద్దనమ్ ॥ ౩౫ ॥ త్ర్యక్షం చ దశబాహుం చ చంద్రాగ్రద్భక్తశేఖరమ్ । గణేశం వృషసంస్థం
చ స్థాపయామి త్రిలోచనమ్ ॥ ౩౬ ॥ ఋషిభిస్సంస్తుతం దేవం చతుర్వక్త్రం జటా
ధరమ్ । పితామహం మహాబాహుం స్థాపయామ్యమృజోన్ముఖమ్ ॥ ౩౭ ॥ సహస్ర
కేరణం శాస్త్రమప్సరోగణసంయుతమ్ । వర్షహస్తం మహాబాహుం స్థాపయామి దివాక
రమ్ ॥ ౩౮ ॥ వేదమన్తాగ్రం ప్రకారాదాసుద్రస్య స్థాపనేజపేత్ । విష్ణోస్తువైష్ణవాం
స్తద్వద్భ్యామ్మతాన్మృగ్మూఢోబుధైః ॥ ౩౯ ॥ సౌరాసుర్యస్య జప్తవ్యాప్తథాన్యే
షుతదాశ్రయాః । వేదమన్తగ్రహణిహతుయస్మాదానందధాయినీ ॥ ౪౦ ॥ స్థాపయేద్ద్యం
తు దేవేశం తం ప్రధానం తు కల్పయేత్ । తస్య పార్శ్వస్థితానాన్యస్తనస్తరేత్పరివారి
తః ॥ ౪౧ ॥ గణం సన్నిమహాకాశం వృషసంభృజ్జీరిటిం గుహమ్ । దేవీం వినియకం చైవ
విష్ణుం బ్రహ్మణమేవ చ ॥ ౪౨ ॥ రుద్రం శక్రం జయస్తం చ లోకపాలాస్తనమస్తతః ।
తతైవాపురసస్సర్వాగర్హగణగుహ్యకాః ॥ ౪౩ ॥ యోయత్ర స్థాప్యతే దేవస్తస్యతా
స్మరితస్మరేత్ । ఆవాహయేత్తథారుద్రం మత్త్రేణావేనయత్నతః ॥ ౪౪ ॥ యస్య
సింహారేఖేయక్తావ్యాఘ్రీభూతాస్తథోరగాః । ఋషయో లోకపాలాశ్చ దేవస్సూ
ర్జస్తథావృషః ॥ ౪౫ ॥ ప్రియోగణోమాతరశ్చ సోమో విష్ణుః పితామహః । ఉరగా
యక్షగర్హస్థాయే చ దివ్యానభశ్చరాః ॥ ౪౬ ॥ తమహంత్ర్యక్షమీశానం శివం రుద్రముమా
పతమ్ । ఆవాహయామి సగణం సప్తక్షికం వృషధ్వజమ్ ॥ ౪౭ ॥ ఓం ॥ ఆగచ్ఛభగవన్తు
ద్రాఽనుగ్రహాయ శివోభవ । శాశ్వతోభగవన్ముజాంగ్యహోణత్వం సమోనమః ॥ ౪౮ ॥
వాక్యాని ॥ ఓం నమః సస్విగతం భగవతే నమః । ఓం నమః సోమాయ సగణాయ స
పరివారాయ వ్రతిగృష్ణోతు భగవన్మన్తగ్రహాతమిదం సర్వమర్ఘ్యపాద్యమాచవనీయ
మాసనం బ్రహ్మణాభిహితం సమో నమః సస్విహమ్ ॥ ౪౯ ॥ తతః పుణ్యాహఘోషేణ బ్రహ్మ
ఘోషైశ్చ పుష్కలైః । స్నాపయీత తతో దేవం దధిక్షీరఘృతేన చ ॥ ౫౦ ॥ మధుశర్క
రయా తిద్వత్పుష్పగంధోదకేన చ । శివధ్యానైకచిత్తస్తు మన్తాగ్రేతానుదీరయేత్ ॥ ౫౧ ॥
వాక్యాని ॥ యజ్ఞాగ్రతో దూరముదేతి । తతో విరాడబాయత ఇతి చ । సహస్రశీర్షా
పురుష ఇతి చ । అభిత్వా శూరనోనుహ ఇతి చ । పురుషపవేదం సర్వమితి । త్రిపాదూర్ధ్వ
మితి యేవేదం భూతమినిసత్వా వాంఛస్య ఇతి ॥ ౫౨ ॥ సర్వాంశ్చైవ తాన్మృగిస్తాను మ
న్తాగ్రేష్ఠాన్మృగసంపునః । చతుఃకృత్వాస్మృశేదద్భిక్తులమేద్యే శిరస్యపి ॥ ౫౩ ॥ స్థా
పితేతు తతో దేవేయజమానోభమూర్తిపమ్ । ఆచార్యం పూజయేద్ధృత్వా వస్త్రాన్
కౌరభూషణైః ॥ ౫౪ ॥ దీనాన్దక్ష్పణాంస్తద్వద్యే చాన్యేన ముపస్థితాః । తతస్తు మ
ధునా దేవం ప్రథమేహాగ్రేవయేత్ ॥ ౫౫ ॥ హరిద్రాయాభసిద్ధాద్ధేన్వీర్యేహాని

తత్త్వతః । చంద్రసేనయైస్తద్వత్త్వతీయేఽహనిలేపయేత్ ॥ ౫౬ ॥ మనశ్శిలాప్రి
యస్సభ్యాం చతుర్థేఽహనిలేపయేత్ । సాభాగ్యశుభదంయస్సానోపనంవాగ్నిసాశ
నమ్ ॥ ౫౭ ॥ పరంప్రీతికరంసౌఖామేతద్వేదవిదోవిదుః । కృష్ణాజ్ఞానంఠిలంతవ్యస్స
ఞ్చమేఽహ్నివిశేషతః ॥ ౫౮ ॥ మహేష్ఠశుభుతందద్యాచ్చస్తనంపద్మకేసరమ్ । రో
చనాగరుపుష్పంచసప్తమేఽహనిదాపయేత్ ॥ ౫౯ ॥ యత్రసద్యోధివాసస్సాస్య
త్రత్రసర్వంనివేదయేత్ । స్థితంసచాలయేద్దేవమస్యథాదోషభాగ్భవేత్ ॥ ౬౦ ॥
పూరయేత్సీతాభిప్రనిచ్చిద్రంసర్వతోభవేత్ । లోకపాలస్యదిగ్భాగేయస్యసఞ్చ
లలేఽభః ॥ ౬౧ ॥ తస్యలోకపతేశ్చాద్దేయాశ్చేమాశ్చదక్షిణాః । ఇంద్రాయా
భరణందద్యాత్కాఞ్చనంచాలవిత్తవాక్ ॥ ౬౨ ॥ అగ్నేస్సవర్ణమేవస్యాద్యమస్య
మహిమంతథా । అన్నంచకాఞ్చనందద్యాన్తైర్వతంరాక్షసంప్రతి ॥ ౬౩ ॥ వరుణం
ప్రతిమత్తానశుక్తీనప్రదాపయేత్ । రీతికాంవాయవేదద్యాద్వస్త్రయ్యగ్నేనసంయ
తమ్ ॥ ౬౪ ॥ సోమాయధేమద్దాతవ్యారజతంసప్యవంశివే । యస్యాంయస్యాంసఞ్చల
వంతాద్విస్సాస్యత్రత్రత్రత్రమ్ ॥ ౬౫ ॥ అన్యథాతుభవేద్దోరంభయంఘటనివాశనమ్ ।
చలంకారయేద్యత్సాత్మికతాదైవ్యసురేశ్వరమ్ ॥ ౬౬ ॥ అన్నంవస్త్రంచదాతవ్యం
పుణ్యాహజయమజ్ఞశమ్ । త్రిపఞ్చదశసప్తైవాదిసాసాన్యాన్తృతూర్వాణ్యవః ॥ ౬౭ ॥ చ
తుర్థేఽహ్నిమహాస్నానంచతుర్ధికర్మకారయేత్ । దక్షిణాచపునస్తద్వద్దేయాఃత్రా
తభిక్తీతః ॥ ౬౮ ॥ దేవప్రతిష్ఠావిధిరేవతుభ్యంనివేదితఃపాపవినాశహేతోః । యస్మా
ద్బుధైఃపూర్వమనస్తముక్తమసేవిద్యాధరదేవజుష్టమ్ ॥ ౬౯ ॥ * *

శ్రితశ్రీమథ్యపురాణే దేవప్రతిష్ఠావిధిర్నామ చతుష్టయః
త్రర ద్విశతతమోధ్యాయః.

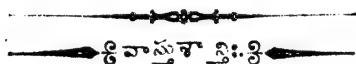
సూతః ॥ అథాతస్మిన్మన్వంత్రాయామిదేవస్మవనముత్తమమ్ । అగ్న్యస్యాపి
సమాసేనశృణుధ్వంవిధిముత్తమమ్ ॥ ౧ ॥ దధ్యక్షతమశాగ్రాణీక్షీరందూర్వాతథా
మధునియవాస్సిద్ధాథకాస్తద్వదప్తాజ్ఞోఽగ్నిఃఫలైస్సహ ॥ ౨ ॥ గాశ్వరథ్యావత్కీకవరా
హువాఞ్ఞాతమణ్డలాత్ । అగ్నిగారాత్తథాతీథాద్వర్జితాద్దోషణ్డలాదపి ॥ ౩ ॥
మహేష్ఠశుభుత్రికాండద్యాదుద్భుతాశీతిమస్త్రీతః । శన్నోదేవీత్యపాంమస్త్రీమా
పోహిషేతివైతథా ॥ ౪ ॥ సావిత్ర్యాదాయగోమూత్రంగద్వారేలిగోమయమ్ ।
ఆప్యాయస్వేతిచక్షీరందధిత్రాణ్డేతివైదధి ॥ ౫ ॥ తేజోసేతిఘృతంతద్వద్దేవస్య
త్యేతిదోదకమ్ । కుశవిశ్రంక్షీపేద్విద్వాన్మఞ్చగవ్యంభవేత్తతః ॥ ౬ ॥ సంసాప్య
పఞ్చగవ్యేనదధికుష్మేనవైతతః । దధిత్రాణ్డేతిమద్రేణికార్యంతస్యాభిమస్త్రీ
మ్ ॥ ౭ ॥ ఆప్యాయస్వేతివయసాతేజోసేతిఘృతేనచ । మధువాతేతిమధునాతతః

పుష్పదేశేనతు ॥ ౮ ॥ సరస్వత్యైవైవజ్యేనకార్యంతస్యాభిమన్తగ్రామ్ । హిరణ్య
 యేతిమస్త్రేణస్నాపయేచ్ఛాపిదైవతమ్ ॥ ౯ ॥ కుశామ్బుసాతతస్సానందేవస్యత్యేతి
 కారయేత్ । కుశోదేశేనపస్నానముగ్ధులయాహికారయేత్ ॥ ౧౦ ॥ తతస్తుగ
 ధతోయేనసావిత్వాస్యాభిమన్తగ్రామ్ । తతోఘటసహస్రేణసహస్రాద్ధేనవాపు
 నః ॥ ౧౧ ॥ తస్యావ్యర్థేనవాకుర్యాదధవాప్తశతేనవాచతుష్టప్తతతోద్ధేనతదగ్ధాద్ధేనవా
 పునః ॥ ౧౨ ॥ చతుర్ధిరథవాకుర్యాన్ముటానామల్పవిద్రవాన్ । సావర్ణైరాజతైర్వాపి
 తామైర్వాపిరీతికోద్భవైః ॥ ౧౩ ॥ కాన్ద్యైర్వాపాధివైర్వాపిస్సపనంశక్తితోభవేత్ ।
 సహదేవనావామ్భిబలాచాతిబలాతథా ॥ ౧౪ ॥ శక్తుపుష్పితథాసింహీహ్యప్తమీచ
 సువర్ణలః । మహావద్యప్తకంహ్యోతత్తహాస్సానేషుయోజయేత్ ॥ ౧౫ ॥ యవగోధూ
 వనీవారతిలశ్యామాకశాలయః । ప్రియశ్శవోద్రీహయశ్చస్సానేషుపరికల్పితాః ॥ ౧౬ ॥
 స్వప్తికంపత్తకంశక్తుముత్ఫలకమలంతథా । శ్రీవత్సంద్యంతద్వన్నద్వావర్తమ
 ధాప్తకమ్ ॥ ౧౭ ॥ ఏతాగోమయైఃకుర్యాత్పుదాచశుభయాతతః । పశ్చివర్ణాదికం
 తద్వత్పశ్చివర్ణంరజస్తథా ॥ ౧౮ ॥ దూర్వాకృష్ణతిలాద్ద్యాన్నీరాజనవిధితతః ।
 వంశీరాజనంకుర్యాద్ద్యాదాచమనంతతః ॥ ౧౯ ॥ మద్రాకిన్యాప్తయద్వాపిసర్వపా
 పాపహంశుభమ్ । తతోవస్త్రీయుగందద్వాత్తస్త్రేణాసేనసువ్రతః ॥ ౨౦ ॥ వేద
 సూత్రసమాయత్రేయజ్ఞదానసమన్వితే । సర్వవర్ణశుభేదేవనాసీతపరిక్తితే ॥ ౨౧ ॥
 తతస్తుచంద్రానందద్వాత్సమంకర్పూరకుటుమైః । ఇమముచ్చారయేత్తస్త్రీందర్భపా
 నిఃప్రయత్నతః ॥ ౨౨ ॥ శరీరంతేనజానామిచేష్టాంనైవచనైవచ । మయానివేదితో
 గర్భఃప్రతిగృహ్యాలిప్యతామ్ ॥ ౨౩ ॥ తతస్త్యేతేనమస్త్రేణధూపందద్వాద్విచతుః ।
 వనస్పతిరసోధివ్యోగధ్వాభ్యస్సుమనోహరః ॥ ౨౪ ॥ మయానివేదితోభక్త్యాధూపోఽయం
 ప్రతిగృహ్యతామ్ । చత్వారింశద్వరాస్త్రీపాన్దద్వాప్యైవప్రదక్షిణాన్ ॥ ౨౫ ॥ త్వం
 సూర్యచంద్రజ్యోతింషివిద్యుదగ్నిస్తథైవచ । త్వమేవసర్వజ్యోతింషిదిపోఽయంప్ర
 తిగృహ్యతామ్ ॥ ౨౬ ॥ తతస్త్యాభరణందద్వాత్తహాఘాసాయతేనమః । అనేనవి
 ధినాకుర్యాత్సప్తరాత్రంమచారాత్సవమ్ ॥ ౨౭ ॥ దేవకుమ్భైస్తతఃకుర్యాద్ద్యజమా
 నోభిషేచనమ్ । చతుర్ధిరప్తభిర్వాపిద్యాభ్యామేకేనవాపునః ॥ ౨౮ ॥ సపశ్చరత్న
 కలత్రైసితవస్త్రాభివేష్టితైః । దేవస్యత్యేతిమస్త్రేణసామ్నాచాధర్వణేనచ ॥ ౨౯ ॥
 అభిషేకేచయేమస్త్రాసవగ్రహమఖేష్టతాః । సితావృధరస్సన్పత్వాదేవాస్తస్మి
 మ్ముజయేత్తతః ॥ ౩౦ ॥ స్థాపకంపూజయేద్భక్త్యావస్త్రాబ్జాగ్రభూషణైః । య
 జ్ఞభాణ్డానిసర్వాణిమణ్డపోషగ్రాదికమ్ ॥ ౩౧ ॥ యచ్చాస్యదయితంగేహేతదా
 చార్యాయదానయేత్ । సుప్రసన్నేగురౌయస్సాత్మప్యస్త్రేసర్వదేవతాః ॥ ౩౨ ॥
 నైతద్విశేసతుదాఖ్యకేనసవిశ్లిసాస్థాపనమత్రకార్యమ్ । ఏప్రేణకార్యంప్రతిపార

గణగృహస్థభర్తాభిరతేనభ్యమ్ ॥ ౩౩ ॥ పాపజ్ఞానంయస్తకరోతిబుద్ధ్యావిహాయవి
ప్రాశ్నాత్రితిగర్హయంతాః । గురుంప్రతిష్ఠాదిమతత్రమానంకులక్షయస్సాన్యనదిరాద
పూజ్యః ॥ ౩౪ ॥ స్థానంపితావైఃపరిగృహ్యతేవాలపూజ్యతాంయాత్యదిరేణలోకే ।
విప్రైఃకృతంయచ్ఛుభదంకులేన్యాప్తప్రపూజ్యతాంయాతిదిరంచకాలమ్ ॥ ౩౫ ॥ *

ఇతిశ్రీమత్సర రాణి దేవతాన్నవనవిధిరూప పశ్చిమపుష్ప

తర ద్విశతతమోధ్యాయః.

ఋషయః ॥ ప్రాసాదాఃకీర్త్యశాస్త్రితక ర్తవ్యాభూతిమిచ్ఛతా । ప్రమాణం
లక్షణంరద్వద్వదవిస్తరతోఽధునా ॥ ౧ ॥ సూరిః ॥ అథాతస్మిన్ప్రతిష్ఠామిప్రాసా
దవిధినిర్ణయమ్ । వాస్తావరీక్షితేసన్యగ్వాస్తదేవావిదక్షణః ॥ ౨ ॥ వాస్తూపశ
మనంకుర్యాత్సమిద్భిర్భుక్తిర్నా । జీర్ణోద్ధారేతిథోద్వానేతథాగృహానివేశనే ॥ ౩ ॥
నవప్రాసాదభవనేప్రాసాదపరివర్తనే । ద్వారాభివర్తనేతద్వత్ప్రాసాదోపవనేషు
చ ॥ ౪ ॥ వాస్తూపశమనంకుర్యాత్పూర్వమేవవిదక్షణః । ఏకాశీతిపదంలిఖ్యవాస్తూమ
ధ్యేతుపిష్టతైః ॥ ౫ ॥ ఆలూమస్త్రీమేఖలేకార్యఃకుక్షేహస్తప్రమాణకే । యవైః
కృష్ణతిలైస్తద్వత్సమిద్భిఃక్షీరవృక్షజైః ॥ ౬ ॥ పాలావైఃఖాదిరేశ్వాపివధుసర్పి
స్సమన్వతైః । కుశదూర్వామయైర్వాపివధుసర్పిస్సమన్వతైః ॥ ౭ ॥ కార్యప్రపశ్చభి
ర్భిలైర్విల్పిల్పబీజైస్తథాపిచ । ఆలూమాస్త్రేభక్త్యభోజ్యైశ్చవాస్తదేశేబలింహ
రేత్ ॥ ౮ ॥ తద్వద్వశేషవైవేద్యమేవందద్యాత్ ॥ మేణతు । హరకోణేఘృతాన్నం
తుశిఖినేవినివేదయేత్ ॥ ౯ ॥ ఓదనంసఫలందద్యాత్సర్వన్యాయఘృతాన్వితమ్ । జ
యంతాయధ్వజాస్త్రీతావైపిష్టంహర్షంచసన్న్యసేత్ ॥ ౧౦ ॥ ఇద్రాయపశ్చరత్నా
నిప్రేక్ష్యంబకులిశంతథా । పితానకంచసూర్యాయధూమ్నంసక్తుంతక్రైవచ ॥ ౧౧ ॥
సత్యాయఘృతగోధూమంమగ్న్యేందద్యాత్సృశాయచ । శమూలీశ్వాస్త్రరితాయ
దత్యాత్సక్తుంచవాయవే ॥ ౧౨ ॥ లాజాఃపూష్టేప్రదాతవ్యావితథేవణకాదనమ్ ।
గంధోదనంచగంధర్వేభృగరాజస్యభృగ్నికామ్ ॥ ౧౩ ॥ గృహక్షతాయమధ్వన్నంయ
మాయపిశితోదనమ్ । వృగాయయావకందద్యాత్పిశ్యభ్యఃకృసరంతథా ॥ ౧౪ ॥ దౌ
వారికేదస్తకాంతంప్రేక్ష్యంకృష్ణబలింతథా । సుగ్రీవేపూరికాందద్యాత్పవదంతాయ
పాయసమ్ ॥ ౧౫ ॥ కుశస్త్రమ్భేనసంయుక్తంతథాపర్శ్యంచవారుణమ్ । పిష్టంహిర
ద్వియందద్యాదసురాయసురామతా ॥ ౧౬ ॥ ఘృతౌదనంచశోహాయయవాన్నం
పావయత్క్షణే । ఘృతలడ్డుకాంస్తురోగాయనాగేపుష్పఫలానితు ॥ ౧౭ ॥ భక్త్యం
ముఖ్యాయదాతవ్యంముగ్ధోదనమతఃపరమ్ । భగ్నాటస్థానకేదద్యాత్సమాయఘృత

పాయసమ్ ॥ ౧౮ ॥ భగవత్కాలికంపిష్టకదిత్యైపురికాస్తథా దిత్యైపురి
కాండద్యావత్యేవంబాహ్యశోబలిః ॥ ౧౯ ॥ క్షీరంయమాయదాతవ్యమాపవత్సయ
వైదధి । సావిత్రితేజస్సుకాండద్యావనగీంవకుశోధనమ్ ॥ ౨౦ ॥ సమీతుస్తుడపూపాం
ప్రజయాయఘృతచర్దనమ్ । వివిస్వతేపునర్దద్యాద్రక్తచన్దనపాయసమ్ ॥ ౨౧ ॥ హ
రితాశౌదనందద్యాదిద్వాయఘృతసంయుతమ్ । ఘృతౌదనంచమిత్రాయరుద్రాయ
ఘృతపాయసమ్ ॥ ౨౨ ॥ ఆమంపక్షింసథానాంసందేయంస్యాద్రాజయత్క్షణే ।
పృథ్వీధరాయమాంసానూశ్చైత్రానిచదాపయేత్ ॥ ౨౩ ॥ శరగరాపాయసంద
ద్యాదర్యస్యేపునరేవహి । పశ్చుగవ్యంయవశ్చైవసతిలాక్షితనయంచరుమ్ ॥ ౨౪ ॥
భక్తింభోజ్యంవవిధంబ్రహ్మణేపివేదయేత్ । ఏవంసమ్నాజితాదేవాశ్చాత్మికు
ర్వన్తితేసదా ॥ ౨౫ ॥ సర్వేభ్యఃకాశ్చనందద్యాద్బ్రహ్మణేగాంపయస్వేమ్ ।
రాక్షసీనాంబలిద్వేయోహ్యపియాద్యక్తథాశృణు ॥ ౨౬ ॥ మాంసౌదనఘృతంప
ద్మకేసరంరుధిరాన్యతమ్ । శుశానభాగమాశ్రిణ్వచరన్తైవినివేదయేత్ ॥ ౨౭ ॥
మత్స్యేదనంసరుధిరంహరిద్రాదనమేవచ । ఆగ్నేయాందిశమాశ్రిణ్వవిదాన్తైవిని
వేదయేత్ ॥ ౨౮ ॥ దధ్యోదనంసరుధిరమస్థిఖణ్డైశ్చసంయుతమ్ । పీతరక్తంబలింద
ద్యాత్పుననాన్యైసరాక్షసే ॥ ౨౯ ॥ వాయువ్యాంపాపరాక్షన్త్యైశ్చత్వయమాంసం
సురాసనమ్ । పాయసంవాపిదాతవ్యంస్యనామ్నాసర్వతఃక్రమాత్ ॥ ౩౦ ॥ నమ
సాగరాస్తయక్తేనప్రణవాద్యేనసంయుగః । తతస్సర్వౌచధీస్సానంయజమానస్య
కారయేత్ ॥ ౩౧ ॥ ద్విజాస్తనమ్నాజయేద్ధత్వాయేచాస్యేశుపమాగతాః । ఏత
ద్వాస్త్రప్రశవసంకృత్యావకర్తృసమారభేత్ ॥ ౩౨ ॥ ప్రాసాదభవనోద్యానప్రారమ్భే
వినిర్తనే । పురవేత్ప్రవేశేషుసర్వదోషాపనస్తయే ॥ ౩౩ ॥ రక్షోఘ్నపావమా
నేనసూక్తేనభవనాదిమ్ । నృత్యనృజ్యవద్యంవకుర్యాద్బ్రహ్మణవాచనమ్ ॥ ౩౪ ॥
అనేనవిధినాయస్త్రప్రతిసంవత్సరంబుధః । కృహేవాయతనేకుర్యాన్నసదుఃఖమవా
పున్యాత్ ॥ ౩౫ ॥ సచవ్యాధిభయంతస్యనచబంధజనక్షయః । జీవేద్వర్షశతంసా
గ్రంస్వర్ణైకల్పంచతిష్ఠతి ॥ ౩౬ ॥ * * * * *

ఇతిశ్రీమత్పుపురాణే వాస్తుశాస్త్రీకథనంనామపట్టప్ర్యుత్తర

ద్వితీయః శతతమోధ్యాయః.

———ఉప్రసాదవిధిర్గ్రంథయః——

సూతః ॥ ఏవంవాస్త్రబలింకృత్యాభిషేక్షోడశభాగమ్ । తస్యమధ్యేచతుర్థి
స్తుభాగైర్గర్భంతుకల్పయేత్ ॥ ౧ ॥ భాగద్వాదశకంసార్ధంతతస్తువరికల్పయేత్ ।
చతుర్థాగేనభిత్రినాముచ్చాయస్యాత్పరిమాణతః ॥ ౨ ॥ ద్విగుణశ్శిఖరోచ్చా

తోబిత్తుచ్చాగ్రియానుమానతః । శిఖరాధస్యచార్ధేనవిధేయాతుప్రదక్షిణా ॥ ౩ ॥
 చతుర్దిక్షుతథాక్షేయంగర్థమంతుతతోబుధైః । గర్భసూత్రద్వయంచాగ్రేవిస్తారోమ
 జ్జవస్యతు ॥ ౪ ॥ ఆయతస్యాస్తిగిభిర్భూతైర్గుద్రయైక్తంసుశోభనమ్ । పశ్చిభాగే
 సుసంభృజ్యగర్భమానంవిచక్షణః ॥ ౫ ॥ భాగమేకంగృహీత్వాతుప్రాగ్గీరంకల్పయేద్భు
 భఃగర్భసూత్రసమాద్యాగాదగ్రతోముఖమణ్డపః ॥ ౬ ॥ పతత్యామాస్యముద్దిష్టంప్రాసా
 దస్యేహలక్షణమ్ । తథాస్యంతుప్రవత్స్యామిప్రాసాదంవిజ్ఞమానతః ॥ ౭ ॥ విజ్ఞపూజాప్ర
 మాణేనకర్తవ్యాపీతికాబుధైః । పీతికార్ధేనభాగస్యాస్తిత్వానేనతుభిత్తయః ॥ ౮ ॥
 బాహ్యభిత్తిప్రమాణేనడత్తేధస్తభవేత్సవః । భిత్తుచ్చాగ్రియాచ్చద్విగుణశ్శిఖర
 స్యసముచ్చయః ॥ ౯ ॥ శిఖరస్యచతుర్భాగాత్కర్తవ్యాతుప్రదక్షిణా । ప్రదక్షిణా
 యాస్తుసమస్తస్వగ్రతోమణ్డపోభవేత్ ॥ ౧౦ ॥ తస్యచార్ధేనకర్తవ్యస్తస్వగ్రతోముఖ
 మణ్డపః । ప్రాసాదాన్నిర్వతాకార్యకపోలాగర్భమానతః ॥ ౧౧ ॥ ఊర్ధ్వంభిత్తు
 చ్చగ్రియాత్తస్యమజ్జరీంతుప్రకల్పయేత్ । మజ్జర్యాత్కర్ధభాగేనశుకనానాంప్రకల్ప
 యేత్ ॥ ౧౨ ॥ ఊర్ధ్వంతథాగర్ధభాగేనవేదీబద్ధోభవేదిహ । వేద్యాశ్చపరియచ్ఛే
 వంకణ్డశ్చమలసారకః ॥ ౧౩ ॥ పవంవిభజ్యప్రాసాదంశోభనంకారయేద్భుభః । త
 థాస్యచ్చప్రవత్స్యామిప్రాసాదస్యేహలక్షణమ్ ॥ ౧౪ ॥ గర్భమానప్రమాణేనప్రాసా
 దంశృణుతద్విజ్ఞాః । విభజ్యనవభాగగర్భంమధ్యేస్యాన్నిగ్దపీతికా ॥ ౧౫ ॥ పాదాష్టకం
 తుదువిరంపార్శ్వతఃపరికల్పయేత్ । మానేనతేనవిస్తారోభిత్తీనాంతువిధీయతే ॥ ౧౬ ॥
 పాదంపశ్చగుణంకృత్వాభిత్తీనాముచ్చయోభవేత్ । సపవశిఖరస్యాపిద్విగు
 ణస్యాస్తిసముచ్చయః ॥ ౧౭ ॥ చతుర్థాశిఖరంభజ్యఅర్ధభాగద్వయస్యతు । శుక
 నాసంప్రకుర్వీతత్పతీయేవేదికామతా ॥ ౧౮ ॥ కణ్డమామలసారంతుచతుర్థేపరిక
 ల్పయేత్ । కపోలయోస్తుసంహారోద్విగుణోస్యవిధీయతే ॥ ౧౯ ॥ శోభనైఃపత్రవ
 వ్తీభిరణ్డకైశ్చవిభూషితః । ప్రాసాదోయంతృతీయస్తుమయాతుభ్యంపవేదితః ॥ ౨౦ ॥
 సామాన్యమపరంతద్వత్ప్రసాదంశృణుతద్విజ్ఞాః । త్రిభేదంకారయేత్త్రైత్రంయత్రతి
 స్థత్తిదేవతాః ॥ ౨౧ ॥ రథాబ్రహ్మేనమానేనబాహ్యభాగవిగర్గతః । నేమిపాదే
 నవిస్తీర్ణాఃప్రాసాదస్యసమస్తతః ॥ ౨౨ ॥ భిత్తిశ్చద్విగుణాకార్యాతస్యమానంభ
 వేదిహ । సపవభిత్తేరుత్తేధోద్విగుణశ్శిఖరోమతః ॥ ౨౩ ॥ ప్రాగ్గీరంపశ్చభాగేనస
 పాగస్తస్యహోవ్యతే । కారయేత్సుషిరంతద్వత్ప్రకారస్యత్రభాగః ॥ ౨౪ ॥ ప్రా
 గ్గీరంపశ్చభాగేనసపాగేనవికేవతః । కుర్యాద్వాపశ్చభాగేనప్రాగ్గీరంకల్పమూ
 లతః ॥ ౨౫ ॥ స్థాపయేత్కానకంతత్రగర్భాదైద్వారములతః । పవంతుత్రవిధంకుర్యా
 త్జ్యేష్ఠమధ్యకనీయనమ్ ॥ ౨౬ ॥ విజ్ఞమానానుభవేనయావభేదేనవాపునః । పతేన
 మానుతఃప్రోక్తైవభాగాశ్చాణుతద్విజ్ఞాః ॥ ౨౭ ॥ మేరుమద్వరైలాసుమపసంహ
 వ్యగాస్తథా । విమానశ్చద్వకస్తద్వచ్చతురత్రస్తతైవచ ॥ ౨౮ ॥ అష్టాత్రక్షోడశాత్ర

శ్చవర్తులస్సర్వభక్షకః । సింహస్థోనన్దనశ్చైవనన్దివర్ధనకస్తథా ॥ ౨౯ ॥ హంసోఽప్య
 పస్సువర్ణేశఃపత్నకోఢనముద్గకః । ప్రాసాదానామతఃప్రాక్తావిభాగాఞ్ఞుజుతద్వ
 జాః ॥ ౩౦ ॥ శతశృంగశ్చతుర్ద్వారోభూమికాషోడశోచ్ఛ్రితాః । నానావిదిత్రశిఖ
 రోమేరుప్రాసాదఉచ్యతే ॥ ౩౧ ॥ మన్దరోద్వాదశఃప్రోక్తఃకైలాసోనవభూమికః ।
 విమానశృంగకస్తద్వదనేకశిఖరాననః ॥ ౩౨ ॥ సోఽప్యప్రభూమికస్తద్వత్సప్తభిర్మ
 ద్వివర్ధనః । విమాణాకసమాయుక్తోనన్దనస్ఫుడదాహృతః ॥ ౩౩ ॥ షోడశాశ్రసమాయు
 క్తోనానారూపసమన్వితః । అనేకశిఖరస్తద్వశృంగతోభద్రఉచ్యతే ॥ ౩౪ ॥ చిత్ర
 శాలాసమోపేతోపజ్ఞేయఃపఞ్చభూమికః । వలభిశృంగకస్తద్వచ్ఛుకనాసత్రయాన్వ
 తః ॥ ౩౫ ॥ పృషత్యోచ్ఛ్వాగ్రియతస్తుల్లోనాన్దలశ్చౌచివర్ధితః । సిరిహస్సింహాసమో
 జ్ఞేయోగజోగజసమస్తథా ॥ ౩౬ ॥ కువభుకుమభకృతిస్తద్వదృఘమికాననకోచ్ఛ్రి
 యః । అజ్ఞుశీవుటసంస్థానపఞ్చాన్దకవిభూషితః ॥ ౩౭ ॥ షోడశాశ్రసమన్తాచ్ఛవి
 జ్ఞేయస్ససమర్ధకః । పార్శ్వయోశ్చన్ద్రశాలేస్ఫుడచ్ఛ్వాగ్రియోభూమికాద్వయ
 మ్ ॥ ౩౮ ॥ తత్రైవవర్ధకఃప్రోక్తోఉచ్ఛ్వాగ్రియోభూమికాత్రయమ్ । షోడశాశ్రస్సవి
 జ్ఞేయోవిదిత్రశిఖరశ్శుభః ॥ ౩౯ ॥ భృగరాజస్తువిభావతశ్చన్ద్రశాలావిభూషితః ।
 ప్రాగ్గ్రివేణవిశాలేనభూమికాసువచున్నతః ॥ ౪౦ ॥ అనేకచన్ద్రశాలస్తుగజప్రా
 సాదఉచ్యతే । పర్యస్తకృపారాజోవైగరుడోనామనామతః ॥ ౪౧ ॥ సప్తభూమ్య
 చ్ఛ్వాగ్రియస్తద్వచ్ఛన్ద్రశాలాత్రయాన్వితః । భూమికాపడశీతిప్రబాహ్యతస్సర్వతో
 భవేత్ ॥ ౪౨ ॥ తథాన్యోగరుడస్తద్వదుచ్ఛ్వాగ్రియదశభూమికః । పత్నకష్టోడశా
 శ్రస్తుభూమిద్వయమథాధికః ॥ ౪౩ ॥ పత్నతుల్యప్రమాణేనశ్రీవృత్తకథితస్తృతః । ప
 ఞ్చాన్దకోద్విభూమిస్తుగర్భేహస్తవతుప్తయమ్ ॥ ౪౪ ॥ వృషోభవతినామ్నాయంప్రా
 సాదస్సర్వకామికః । సప్తకాపఞ్చకాశ్చైవప్రాసాదాయేమయోదితాః ॥ ౪౫ ॥
 సింహాస్యేనసమాజ్ఞేయాయేచాస్యేతస్మిమాణతః । చన్ద్రశాలైస్సమోపేతాస్స
 త్యేప్రాగ్గ్రివసంయుతాః ॥ ౪౬ ॥ ఏప్తకాదారవాశ్చైవశైలావాన్యస్సతోరణాః ।
 మేరుఃపఞ్చాశ్చర్థస్తస్సాస్మిన్దరఃపఞ్చహీనకః ॥ ౪౭ ॥ చత్వారింశస్తుకైలాసశ్చతు
 స్త్రింశద్విమానకః । నన్దివర్ధనకస్తద్వద్వాత్రింశత్సముదాహృతః ॥ ౪౮ ॥ త్రింశతా
 నన్దనఃప్రోక్తస్సర్వతోభద్రకస్తథా । వర్తులఃపత్నకశ్చైవవింశద్దస్తఉదాహృతః ॥ ౪౯ ॥
 సింహూగజశ్చకువభశ్చవలభీశ్చపత్నకస్తథా । ఏతేషోడశహస్తాస్సుశ్చత్వారోజే
 వవల్లభాః ॥ ౫౦ ॥ కైలాసోమృగరాజశ్చవిమానశృంగకమృతః । ఏతేద్వాదశహస్తా
 స్సుశ్చేతేహంవిహితాత్మనామ్ ॥ ౫౧ ॥ గరుడోఽన్యకరోజ్ఞేయోహంసోదశఉదా
 హృతః । ఏవమేతస్మిమాణేనకర్తవ్యాశ్శుభలక్షణః ॥ ౫౨ ॥ యథురాకుసనాగ్నా
 నాంమాతృహస్తాస్త్రిశస్యతే । తథామేర్వాదయస్సప్తజ్యేష్ఠలిజ్యేశుభావహః ॥ ౫౩ ॥
 శ్రీవృత్తకాదయశ్చాష్టామధ్యమస్యప్రకీర్తితాః । తథాహంసాదయఃపఞ్చకస్యసేతు

భిత్తయోగ్యాస్సును స్తతః । గర్భపాదేనవిస్తీర్ణంద్వారంత్రగుణమాయతమ్ ॥ ౧౯ ॥
 తథాద్విగుణవిస్తీర్ణముఖప్రద్యదుదుద్భవః । విస్తారపాదప్రతిమంబాహుశ్యంశా
 ఖయోస్తస్మిత్తమ్ ॥ ౨౦ ॥ త్రవఞ్చనప్రసవభిశ్శాఖాభిద్వారమివ్యతే । కనిష్ఠంమ
 ధ్యమంజ్యేష్ఠంయథాయోగంప్రకల్పయేత్ ॥ ౨౧ ॥ విస్తారాద్విగుణోచ్చాగ్రియా
 చ్చత్వారింశద్భిరున్నతమ్ । అఙ్గుళానాంశతంసార్ధంచత్వారింశత్తథోన్నతమ్ ॥ ౨౨ ॥
 త్రింశద్వింశోత్తరంధన్యముత్తమంపఞ్చమేనతు । శతంచాశీతసహితంవాతనిర్దమనం
 భవేత్ ॥ ౨౩ ॥ అధికందశభిస్తద్వత్తథాపోడశభిశ్శతమ్ । శతమానంతృతీయంతు
 నవత్యాశీతిభిస్తథా ॥ ౨౪ ॥ దశద్వారానిచైతానిక్రమేణోక్తానిసర్వదా । అస్యా
 నివర్జనీయానిమనసోద్వేగదాని ॥ ౨౫ ॥ ద్వారవేధంప్రయత్నేనసర్వవాస్తుమప
 ర్జయేత్ । వృక్షకోణభృమిద్వారస్తస్ఫుటాపధ్వజాదపి ॥ ౨౬ ॥ కుడ్యశ్వభేణవా
 విధంద్వారంసభదంభవేత్ । క్షయశ్చదుర్గఃత్వైవప్రవాళఃకుడ్యయంతథా ॥ ౨౭ ॥
 దౌర్భాగ్యంబద్ధనంరోగోదారిద్ర్యంకలహంతథా । విరోధశ్చాద్ధనాశశ్చసర్వంవేధా
 ర్థవేత్ ॥ ౨౮ ॥ పూర్వేణఫలినోవృక్షాఃక్షీరవృక్షాస్తుదక్షిణే । పశ్చిమే
 నజలంశ్రేష్ఠంపద్మోత్పలవిభూషితమ్ ॥ ౨౯ ॥ ఉత్తరేసరశ్చైస్తానైశ్చభాస్యాత్పుష్ప
 వాటికా । సర్వతప్తజలంశ్రేష్ఠంఘ్రిరమఘ్రిరమేవవా ॥ ౩౦ ॥ పార్శ్వతశ్చాపికర్త
 వ్యంపరివారాలయాదికమ్ । యాస్యేతపోధనస్థానముత్తరేమాతృకాగృహమ్ ॥ ౩౧ ॥
 మహాసంతథాగ్నేయేనైర్వత్యేధవినాయకమ్ । వారుణేశ్రీనివాసస్తువాయవ్యగృ
 హమాలికా ॥ ౩౨ ॥ ఉత్తరేయజ్ఞశౌలాతునిర్మాల్యస్థానముత్తరే । వారుణేసోమ
 దైవత్యేబలినిర్వాపణంస్తృతమ్ ॥ ౩౩ ॥ పురతోవృషభస్థానంశేషేస్యాతుకసు
 మాయుధః । జలంవాపితస్తైవానేవిష్ణోశ్చజలశాయినః ॥ ౩౪ ॥ ఏవమాయతనంకు
 ర్యాతుకణ్డమణ్డపసంయుతమ్ ॥ ఘృతావితానకసతోరణదితయుక్తంబిత్తోత్సవప్రము
 దితేనజనేనసార్ధమ్ ॥ ౩౫ ॥ యఃకారయేత్పురగృహంవివిధద్వజాజగంత్రిస్తంసము
 జ్ఞాతినదాదివిపూజ్యతేవ । ఏవంగృహార్చనవిధావపితక్షిత్సాస్యితనంస్థాపనంసకల
 మస్త్రవిధానయుక్తమ్ ॥ ౩౬ ॥ గోవస్త్రీకాఞ్చనహిరణ్యధరావ్రదానంజేయంగు
 రుద్విజవరేషుతథాన్నదానమ్ ॥ ౩౭ ॥ * * * *

ఇతిశ్రీమత్సృపురాణేమణ్డపలక్షణాదికథనంనామ

అష్టపష్ట్యుత్తరద్విశతతమోధ్యాయః.

— శిభవిష్యద్రాజానుకీర్తనప్రారమ్భః.శ్రి —

ఋషయః ॥ పూరోర్వంశ స్వయాసూతసన్న్యవిష్ణోనివేదితః । సూర్యవం
 శేనృపాయేతుభవిష్యత్ప్రహితాన్నదః ॥ ౧ ॥ తథైవయాదవేవంశేరాజానఃక్రివద్ధనాః ।

కలాయుగేభవిష్యద్వితానపీహవదస్యనః ॥ ౨ ॥ వంశాన్తేజ్జాతయోయాశ్చరాజ్యం
 ప్రాప్యన్తిసుతతాః । బ్రూహిసత్త్వేపతస్తాసాంయథాభావ్యమనుకమాత్ ॥ ౩ ॥
 సూతః ॥ బృహద్బలస్యదాయాదోపీరోరాజాహస్యరుక్షయః । ఉనుక్షయసుతశ్చాపి
 *వతస్సవ్యూహామహాతపాః ॥ ౪ ॥ వస్సవ్యూహస్సక్రితవ్యోమస్తస్యపుత్రోదివా
 కరః । తస్యైవమధ్యదేశేతులయోధ్యానగరీశుభా ॥ ౫ ॥ దివాకరస్యభవితాస
 హదేవోమహాయశాః । సహదేవస్యభవితాధునివాశ్వోవైమహామనాః ॥ ౬ ॥ తస్య
 భావ్యోమహాభాగఃప్రతీపాశ్వత్సవత్సుతః । ప్రతీపాశ్వసుతశ్చాసనుప్రతీపాభవిష్య
 తి ॥ ౭ ॥ మరుదేవసుతస్తస్యసునతుత్రస్తథోభవత్ । కిన్నరాశ్వసునతుత్రాద్భవిష్య
 తివరస్తవః ॥ ౮ ॥ కిన్నరాశ్వద్వద్వరియోభవిష్యతిమహామనాః । సుషేణశ్చాద్వరి
 యోచ్చసుమిత్రస్యాప్యమిత్రజిత్ ॥ ౯ ॥ సుమిత్రజోబృహద్రాజోబృహద్రాజస్యవీర్య
 చాకా ॥ పుత్రఃకృతజ్జయోనామధార్మికశ్చభవిష్యతి ॥ ౧౦ ॥ కృతజ్జయసుతోఽద్వా
 న్భవిష్యతిరణేజయః । భవితాసజ్జయశ్చాపిపీరోరాజారణేజయాత్ ॥ ౧౧ ॥ సజ్జయ
 స్యసుతశ్చాకృతశ్చాకృత్యచ్చుద్ధౌదమోన్మథః । శుద్ధోదనస్యభవితాసిద్ధాధిపుమగలస్స
 తః ॥ ౧౨ ॥ ప్రసేనజిత్రతోభావ్యఃకుండ్రకోభవతాతతః । కుండ్రకామగలకోభా
 వ్యఃకులకాతురభస్మతః ॥ ౧౩ ॥ సుమిత్రసురధాజ్ఞాతోలన్యస్తభవితాన్మథః । ఏ
 తేచైత్యౌకవఃప్రొక్తాభవిష్యద్వికలాయుగే ॥ ౧౪ ॥ బృహద్బలాస్వయేతుభవిష్యాః
 కులవర్ధనాః । నిశ్శేషాఃకథితాస్తైవస్సపోయేవైపురాతనాః ॥ ౧౫ ॥ అత్రానువం
 శశ్లోకోయగీతోవిపైఃపురాతనైః । ఇత్యౌకూతామయంవశస్సుమిత్రాన్తోభవిష్య
 తి ॥ ౧౬ ॥ సుమిత్రంప్రాప్యరాజానంసంస్థాంప్రాప్యన్తివైకలౌ । ఇత్యేవంమానవో
 వంశవిశస్యనముదాహృతః ॥ ౧౭ ॥ అతఃకర్థ్వంప్రవత్యౌమిమాగధాయేబృహద్ర
 థాః । పూర్వేణయేజరాసద్ధాతృహదేవాన్వయేన్మపాః ॥ ౧౮ ॥ అతీతాన్వర్తమా
 నాంశ్చభవిష్యాంశ్చైవోదత । సక్లామేభారతేప్రత్యేసహదేశేనిపాతితే ॥ ౧౯ ॥
 సోమాధిస్తస్యదాయాదోరాజాభాగ్నిగిరివ్రజే । పశ్చాతతంతథాహ్లాచనమారాజ్య
 మకారయత్ ॥ ౨౦ ॥ శ్రుతశక్రివాశ్చతుష్టప్తింసమాప్తస్యాన్వయేభవత్ । అప్రతీపీ
 చపత్త్రింశత్సమారాజ్యమకారయత్ ॥ ౨౧ ॥ చత్వారింశత్సమాప్తస్యాన్విరా
 మిత్రోదివంగతః । పశ్చాతతంసమాప్తస్సురక్షఃప్రాప్తవాన్మహీమ్ ॥ ౨౨ ॥ బృ
 హత్కలరాత్రయోవింశదబ్దంరాజ్యమకారయత్ । శ్యేనజితాన్వన్విరశ్చాయంభో
 క్రౌపశ్చాతంమహీమ్ ॥ ౨౩ ॥ శ్రుతజ్జయశ్చవద్దాణాంచత్వారింశద్భవిష్యతి ।
 అష్టావింశతివద్దాణిమహీంసమ్నాన్విప్యతేవిభుః ॥ ౨౪ ॥ అష్టవశ్చాతంచాబ్జాన్రా
 జ్యేష్ఠాస్యతివైశుదిః । అష్టవింశత్సమారాజాతేమోభోక్తృతిమేదనీమ్ ॥ ౨౫ ॥

అనువ్రతశ్చతుష్టపిరాజ్యంప్రాప్యతివీర్యవాః | పశ్చాత్రింతివద్వాణిసునేత్రోభోక్త్య
తేమహీమ్ || ౨౬ || భోక్త్యతేవిరవృత్తశ్చేమామప్తవజ్ఞాశతంసమాః | అష్టావింశ
తమారాజ్యంతినేత్రోభోక్త్యతేతతః || ౨౭ || చత్వారింశత్తథాష్టావజ్ఞుహాసేనోభ
వివృతి | త్రయస్త్రింశత్తవద్వాణిమహీనేత్రఃప్రకాశ్యతే || ౨౮ || ద్వాత్రింశత్తు
సమారాజాసుబలశ్చేభవివృతిరిపుష్కయస్తువద్వాణివజ్ఞాశతాస్త్రివృతేమహీమ్ || ౨౯ ||
ద్వాత్రింశత్తునృపాహ్యేభవితారోబృహద్రథాః | పూర్ణంవర్షసమాప్రాప్తుతేహంరా
జ్యంభవివృతి || ౩౦ || జయతాంక్షత్రియాణాంచబాలకఃపులకోభవేత్ || ౩౦ ||

ఇతిశ్రీమత్యుపురాణే భవిష్యద్రాజానుకీర్తనంనామషణ్డ
సప్తత్యుత్తరద్విశతతమోధ్యాయః.

సూతః || బృహద్రథేవ్యతీతేమహీతిహంప్రేవ్యవన్తిమ | పులకస్సృమినం
హత్యాస్సపుత్రమభిషేక్యతి || ౧ || మిషతాంక్షత్రియాణాంతుబాలకఃపులకోద్భవః |
సవైప్రణతసామద్రోభవివేచనయవర్జితః || ౨ || త్రయోవింశతమారాజాభవితాస
నరోత్తమః | అష్టావింశతవద్వాణిపాలకోభవితానృపః || ౩ || విశాఖాయూహాభవి
తాత్రివజ్ఞాశతత్తథాసమాః | ఏకవింశతమారాజాసూర్యకస్తభవివృతి || ౪ || భ
వివృతిస్తవస్త్రింశత్తత్తుతోనద్వివర్ధనః | ద్వివజ్ఞాశతృభుక్త్యాప్రణాష్టావజ్ఞాతేనృ
పాః || ౫ || హుత్యాతేహంయశఃకృత్సంశేశునాగోభవివృతి | వారాణస్యాంసు
తంస్థాప్యత్రయవ్యతిగిరవ్రజమ్ || ౬ || శిశునాగస్తువద్వాణిచత్వారింశద్భవివృతి | కా
కవర్ణసుతస్తస్యవద్వింశతాస్త్రివృతేమహీమ్ || ౭ || షడ్వింశతచివద్వాణియేమధన్వో
భవివృతి | చత్వారింశతమారాజాయేమజ్ఞాస్త్రివృతేమహీమ్ || ౮ || అష్టావిం
శతవద్వాణివిద్యసేనోభవివృతి | భవివృతిసమారాజానవకాణ్డాయనోనృపాః || ౯ ||
భూమిమిత్రసుతస్తప్యచతుర్దశభవివృతి | అజాతశత్రుగ్భవితాసప్తవింశతమనృ
పః || ౧౦ || చతుర్వింశతమారాజావంశకస్తభవివృతి | ఉదాసేభవితాతస్మాత్త్ర
యస్త్రింశతమనృపః || ౧౧ || చత్వారింశతమరాజావ్యోరాజావైనద్వివర్ధనః | చత్వ
ారింశత్త్రయశ్చైవమహానద్విగ్భవివృతి || ౧౨ || ఇత్యేతేభవితారోవై ౧౪౦ శేస్త్రాశ్చిశు
నాకేజాః | శతానిత్రిణిపూర్ణానిషష్టివద్వాధికానిచ || ౧౩ || శిశునాకాభవివృతిరా
జానఃక్షత్రవధవః | ఏతేసాన్దంభవివృతీయావతానినృపాఃవరే || ౧౪ || తుల్యకా
లంభవివృతీసర్వేహ్యేతేమహీక్షితః | చతుర్వింశస్తతైత్యైకాఃపాశ్చాల్లాసస్త
వింశతః || ౧౫ || కాశేయాస్తుచతుర్వింశదస్త్రావింశతహైహయః | కరిక్ష్ణాశ్చైవ
ద్వావింశదస్త్రకాఃపశ్చావింశతః || ౧౬ || కురవశ్చపిషడ్వింశదస్త్రావింశతుమైథిలః ||

శ్రీ మన్మథ పురాణే.

శూరసేనాస్త్రయోవింశద్వీతిహేమాత్రాస్త్రవింశతిః ॥ ౧౭ ॥ ఏతేసర్వభవిష్యన్తి
 ఏకకాలంమహీక్షితః । మహానద్దీసుతశ్చపిశూద్రాయాంకలికాంశజః ॥ ౧౮ ॥ ఉ
 న్మన్మథేమహాపద్మసర్వక్షత్రాస్త్రకోనృపః । తతఃప్రభృతిరాజానోభవిష్యత్పూద్ర
 యోనయః ॥ ౧౯ ॥ ఏకరాట్నమహాపద్మఏకచ్ఛత్రోభవిష్యతి । అష్టాశీతిసప్తదాని
 పృథివ్యాంతుభవిష్యతి ॥ ౨౦ ॥ సర్వక్షత్రమథోత్సాద్యభావినాగ్నేనచోదితః । *సు
 మాల్వ్యాదిసుతాహ్యష్టేసమాద్వాదశతేనృపాః ॥ ౨౧ ॥ మహాపద్మస్యపర్యాయభ
 విష్యన్తి నృపాఃక్రమాత్ । ఉద్ధరిష్యతికాటిల్యస్సమైద్వాదశభిన్నుతాః ॥ ౨౨ ॥ కాటి
 ల్యశ్చన్ద్రగుప్తస్యతతోరాష్ట్రేభిషేక్యతి । భుక్త్వామహింపర్వతతంతోమార్యా
 న్దమిష్యతి ॥ ౨౩ ॥ భవితాశతధన్వాతుతస్యపుత్రస్తపట్నమాః । బృహద్రథస్తపద్మా
 నితస్యపుత్రస్తుసప్తతిః ॥ ౨౪ ॥ †పద్వింశత్తుమహారాజాభవితాశకవీరవ । సప్తా
 నాందశవద్దానితస్యసప్తాభవిష్యతి ॥ ౨౫ ॥ రాజాదశరథోష్టేతుతస్యపుత్రోభవిష్య
 తి । భవితానవవద్దానితస్యపుత్రస్తుసప్తతిః ॥ ౨౬ ॥ ఇత్యేతేదశమార్యాస్త్రయేభో
 క్యన్తిపసున్ధరామ్ । సప్తవింశచ్ఛత్రంపూర్ణంలేభ్యశ్శృంగోన్దమిష్యతి ॥ ౨౭ ॥ పు
 వ్యమిత్రస్తుసేనానిస్సమర్థృత్యబృహద్రథాత్ । కారయిష్యతివైరాజ్యం†పద్వింశతి
 సమానృపః ॥ ౨౮ ॥ వసుమిత్రమతోభావ్యోదశవద్దానినైన్ద్రపః । భవితాపివమజ్యే
 స్థస్సప్తవద్దానినైన్ద్రపః ॥ ౨౯ ॥ తతోన్తకస్సమేద్యేతుతస్యపుత్రోభవిష్యతి । భవి
 ష్యతిసమస్తస్మాద్రీక్రేవంసంపులిప్తకః ॥ ౩౦ ॥ భవితావజ్రమిత్రస్తుసమారాజా
 పునర్భవః । ద్వాత్రింశచ్ఛసమాభాగస్సమాభాగాత్తతోనృపః ॥ ౩౧ ॥ భవిష్యతీసుత
 స్తస్యదేవభూమిసమాదశః । దశైతేతుద్రరాజానోభోక్త్యస్త్రీమాంపసున్ధరామ్ ॥ ౩౨ ॥
 శతంపూర్ణంశతేద్యేచతశ్శృంగోన్దమిష్యతి । అమాత్యోవసుదేవస్త్రప్రసవ్యవ్యస
 నీన్ద్రపః ॥ ౩౩ ॥ దేవభూమిమథోత్సాద్యశృంగస్సభవితానృపః । భవిష్యతీసమారాజా
 నవకాణ్డాయనోనృపః ॥ ౩౪ ॥ భూమిమిత్రసుతస్తస్యచతుర్దశభవిష్యతి । నారాయ
 ణసుతస్తస్యభవితాద్వాదశైవతు ॥ ౩౫ ॥ సుతర్కాతత్పుత్రశ్చపిభవిష్యతిదశైవతు ।
 ఇత్యేతేశ్శృంగభృత్యాస్త్రస్త్రుతాఃకాణ్డాయనానృపాః ॥ ౩౬ ॥ చత్వారింశద్ద్విజా
 హ్యేతేకాణ్డాభోక్త్యన్తివైమహీమ్ । చత్వారింశత్పృష్ఠవైవభోక్త్యన్తిమాంపసున్ధ
 రామ్ ॥ ౩౭ ॥ ఏతేదణతసామస్తాభవిష్యాధార్మికాశ్చయే । తేహంపర్యాయకా
 లేతుభూమిరథాన్ధ్రవిష్యతి ॥ ౩౮ ॥ * * * * *

ఇతిశ్రీమన్మథపురాణే భవిష్యద్రాజానుకీర్తనంనా

మ సప్తత్వస్తరద్విశతతమోధ్యాయః.

సూతః ॥ కాణ్వాయనాస్తతోభూపాస్సుకన్దాణంప్రగృహ్యతమ్ । శృక్లా
నాంచైవయచ్చేపంక్షయత్వాబలీయసః ॥ ౧ ॥ శిశుకోధ్వినిజాతీయఃపాప్యతీ
మాంవసుధరామ్ । త్రయోవింశస్సమారాజాశిశుకస్తుభవివ్యతి ॥ ౨ ॥ కృష్ణభాగితా
యవీయాంస్తుహ్యప్తాదశభవివ్యతి । శ్రీవల్లకన్తిగ్భవితాతస్యపుత్రస్తువైదశ ॥ ౩ ॥
పూర్ణోన్మగ్నస్తైరాజావద్వాణ్యప్తాదశైవతుపశ్చాతంసమాష్టత్పుకాస్తకన్తిగ్భవివ్య
తి ॥ ౪ ॥ శోచ్యస్తతిస్తథారాజాసమాహ్యప్తాదశైవతుదశచాప్టోచవద్వాణితస్యలమ్బ
దరస్సుతః ॥ ౫ ॥ అపీతకోదశద్యేతుతస్యపుత్రోభవివ్యతి । దశచాప్టోచవద్వాణిమేధ
స్సాతిగ్భవివ్యతి ॥ ౬ ॥ స్వాతిశ్చభవితారాజాసమాస్త్యప్తాదశైవతు । సకష్టస్వా
తిస్తథారాజాసప్తవైవభవివ్యతి ॥ ౭ ॥ మృగేన్ద్రస్వాతికన్తిగ్భవితాతస్యపుత్రాస్తమా
యః । కున్దలస్సన్వతికన్తిగ్భవితాతాప్టాసమాస్సుతః ॥ ౮ ॥ పుష్పసేనశ్చభవితాతస్మా
తేన్మోభవివ్యతి । ఏకసంవత్సరంరాజాస్వాతికన్తిగ్భవివ్యతి ॥ ౯ ॥ షడ్వింశత్యే
కవద్వాణిపులూమావిర్భవన్యతి । భవితారిష్టకన్తిగ్భవితాతాప్టాసమాస్సుతః ॥ ౧౦ ॥ తత
స్సంవత్సరాన్మగ్నహంసారాజాభవివ్యతి । పశ్చిమస్థులకోరాజాభవివ్యతీసమాస్సు
తః ॥ ౧౧ ॥ పురీష్ట్రసేనోభవితాతాతస్మాతేన్మోభవివ్యతి । సున్దరశ్శాన్తికన్తిగ్భవ
తిష్టమేకంభవివ్యతి ॥ ౧౨ ॥ చకోరస్సన్వతికన్తిగ్భవితాతాప్టాసమాస్వైభవివ్యతి । అష్టవిం
శతివద్వాణిశివస్వాతిగ్భవివ్యతి ॥ ౧౩ ॥ రాజాచగౌతమీపుత్రోఏకవింశత్యేతోస్సుతః ।
అష్టావింశతుతస్యసులోమావైభవివ్యతి ॥ ౧౪ ॥ శివశ్రీరైన్వసులోమాత్సంస్తైవభవి
తాస్సుతః । శివసకష్టశ్శాన్తికన్తిగ్భవితాతాహ్యప్తాదశస్సుతః ॥ ౧౫ ॥ నవవింశతీవద్వాణి
యజ్ఞశ్రీశ్శాన్తికన్తికః । షడేవభవితాతాతస్మాన్త్విజయస్తుసమస్తతః ॥ ౧౬ ॥ చన్ద్ర
శ్రీశాన్తికన్తిగ్భవితాతస్యపుత్రస్సునూదశసులోమాసప్తవద్వాణితస్యప్రేమాంభవివ్యతి ॥ ౧౭ ॥
ఏకోనవింశతిహ్యేతేఅధ్వాగ్భోక్త్యన్తివైమహీమ్ । తేహంవర్షశతాన్మృశ్యత్సత్వారి
ష్టష్టిరేవచ ॥ ౧౮ ॥ అధ్వాగ్భాంసంస్థితారాజ్యేతేహంభృతాన్మృశ్యయేస్సుతః । సప్త
వాధ్వాగ్భవివ్యతిదశశాభీరాస్సుతాస్తథా ॥ ౧౯ ॥ సప్తగర్భానిశ్శాన్తికాన్మృశ్యప్తాదశై
వతు । యవనాష్టభవివ్యతిమహారాశ్చచతుర్దశ ॥ ౨౦ ॥ త్రయోదశగురుణ్ణాశ్చ
హూణాహ్యోకోనవింశతః । యవనాష్టభవివ్యతిసప్తాశీతిమహీమిమామ్ ॥ ౨౧ ॥ స
ప్తగర్భభిలాభూపాభోక్త్యన్తిమాంవసుధరామ్ । సప్తవర్షసహసాగ్రిశిశుమారాణాం
మహీన్మృతా ॥ ౨౨ ॥ * శతాన్తిగ్భవితాతానవచాప్టాదశైవతు । శతాన్త్యధంచతు
మహాణి + భవితవ్యాన్మృతుర్దశ ॥ ౨౩ ॥ గురుణ్ణాప్యవైసాన్త్యధోక్త్యన్తిస్సేద్యసమ్మ
వాఃశతాన్తిగ్భోక్త్యన్తివద్వాణ్యేకాదశైవతు ॥ ౨౪ ॥ ఆధ్వాగ్భీగ్రిపార్వతీయాశ్చతే
ద్యేపశ్చాతంసమాః । సప్తవష్టిసహసాగ్రిదశాభీరాస్తతస్తువై ॥ ౨౫ ॥ తేమాన్మ
స్సేమకాతేమతఃశిలకీలాస్సుతాఃభవివ్యన్తిహయవనాధర్మతఃకామతోర్ధతః ॥ ౨౬ ॥

తైర్విమిత్రాజనపదాచర్యాస్తేచ్ఛాశ్చ సర్వశః । విపర్యయేణ చ ర్తవేక్షయమేవ్యవితై
 ప్రజాః ॥ ౨౭ ॥ బుద్ధాన్యతథుగ్రావైవభవితారోన్యపాస్తతః । కలిగనాతుమానాన్యర్యే
 ఆర్యాస్తేచ్ఛాశ్చ సర్వతః ॥ ౨౮ ॥ అధర్మికాస్త్రయేత్యధంపాపజ్ఞాస్తతతైవచ । ప్రవశ్యే
 న్యవంశేతుసన్దోనష్టకలాయుగే ॥ ౨౯ ॥ కిష్కేచ్ఛిష్టాః ప్రజాస్తావైకప్రకర్మపరిగ్రహః ।
 అసాధనాహ్యసత్వాశ్చ వ్యాధిశోకేనపీడితాః ॥ ౩౦ ॥ అనావృష్టిమాతాశ్చైవప
 రస్పరవధేస్సవః । అశరణ్యాః పరిత్రస్తా స్సజరటంఘోరమాశ్రితాః ॥ ౩౧ ॥
 సరిత్పర్వతవాసినోభవివ్యవ్యభిలాః ప్రజాః । ఏవంస్యపేషునష్టేషుప్రజాస్త్యక్త్యా
 గృహశివ ॥ ౩౨ ॥ సన్దేహోనరాసత్తాస్త్యక్తభాగ్యసుహృద్గణాః । వణ్ణాశ్రమ
 పరిభ్రష్టాహ్యధర్మనిరతాశ్చతాః ॥ ౩౩ ॥ పత్రములఫలాహారాశ్చీరపత్రాజినావృతాః ।
 పుశ్యధమభిలిప్తవ్యశ్చరివ్యవసమన్ధరామ్ ॥ ౩౪ ॥ ఏవంకష్టమనుప్రాప్తాః ప్రజాః
 కలియుగాంతరే । నిశ్చేషాస్త్రభవివ్యవస్థాన్ధంకలియుగేనతు ॥ ౩౫ ॥ క్షీణేకలియు
 గేతస్త్వివ్యవర్షసహస్రశే । ససన్ధ్యాంశేతునిశ్చేషః కృతంతుప్రతిపత్స్యతే ॥ ౩౬ ॥
 ఏవంశత్రవఃకృత్స్నః కీర్తితోయంమయాశ్రమాత్ । అతీతావర్తమానాశ్చేతతైవా
 నాగతాశ్చయే ॥ ౩౭ ॥ మహాపద్మాభిషేకాస్త్రయావజ్జన్మపరిక్షితః । ఏకమేవన
 హస్రంతుజ్ఞేయంపశ్యశతోజ్జరమ్ ॥ ౩౮ ॥ పౌలోమాస్త్రతథాధ్రాస్త్రమహాపద్మాన్త
 రేపునః । అనన్తరంతాన్యష్టాః పద్వింశత్సు సమాస్తథా ॥ ౩౯ ॥ తావత్కాలాన్తరం
 భావ్యమాధ్రాస్త్రాదాపరిక్షితః । భవిష్యేతే ప్రసంఖ్యాతాః పురాణజ్ఞైశ్చ తస్మిన్విభిః ॥ ౪౦ ॥
 సప్తర్షయస్తథాప్రాంతంశుః పదీప్తేనాగ్నినాసమాః । సప్తవింశతిభావ్యానామాధ్రా
 శాంతుయథాపునః ॥ ౪౧ ॥ సప్తర్షయస్త్రచ ర్తవేక్షయత్రసక్షత్రమణ్డలే । సప్తర్షయస్త్ర
 తిత్తవైవర్యాయేణతంతతమ్ ॥ ౪౨ ॥ సప్తర్షిణాంతుపర్యాయేతత్స్పృతందివ్యసంభవ
 యా । సమాదివ్యాస్త్రుతాష్టప్తిర్దివ్యాబ్ధానిచసప్తతః ॥ ౪౩ ॥ ఏభిఃప్రవర్తతేకాలో
 దివ్యాస్త్రుప్తవిభిస్తువై । సప్తర్షిణాంతుయాపూర్వాద్వశ్యేతేహ్యుదితానిశి ॥ ౪౪ ॥
 తియోర్నధ్యేతుసక్షత్రంద్యశ్యేతేయత్సమందివి । తేనసప్తర్షయోజ్ఞేయాముత్రావ్యో
 మ్నిశతంసమాః ॥ ౪౫ ॥ సక్షత్రాణామ్యష్టేణాంతుయోగవ్యైతస్మిన్మదర్శనమ్ । సప్త
 ర్షయోమహాయుక్తాః కాలేపారిక్షితేశతమ్ ॥ ౪౬ ॥ బ్రాహ్మణాస్త్రచతుర్వింశాభవి
 వ్యవితేతంసమాః । తతఃప్రభృత్యయంసర్వలోకోవ్యాపస్యతేభ్యశమ్ ॥ ౪౭ ॥ అ
 న్యతోపమాలుబ్ధాధర్మతఃకామతోఽర్థతః । శ్రౌతేన్నరేప్రతిధిలేనప్రవణ్ణాశ్రమేత
 థా ॥ ౪౮ ॥ సజరంతుర్బలాత్కానఃప్రతిపత్స్యప్తిమోహితాః । బ్రాహ్మణాశ్చ
 త్రయోనిష్ఠాశ్చుద్రావైమన్త్రయోనయః ॥ ౪౯ ॥ ఉపస్థాస్యవిప్రాస్తాస్త్యేదార్థ

మఖిలిస్తుపః క్రమేణైవహిద్యశ్యవేస్సవన్తానరదాయకమ్ ॥ ౫౦ ॥ క్షయమేవగమిష్య
 వైక్షీణశేషాయుగతుయే । యస్తస్కంష్టోదవంయతస్తస్మిన్నేవతదాహని ॥ ౫౧ ॥
 ప్రతపన్నంకలియుగంప్రమాణంతస్యమేశ్వణుః । చతుశ్శతసహస్రంతువద్వాణాయత్స్య
 తంబుధైః ॥ ౫౨ ॥ * చక్ష్విర్నర్మసహస్రాగ్నిసంఖ్యాతంమానుషేణతు । దివ్యంవర్ష
 సహస్రంతుతదాసద్వ్యాప్రవర్తతే ॥ ౫౩ ॥ నిశ్చేషేతుతదాతస్మిన్కూతంవైప్రకప
 స్యతే । విశస్యేత్వోకువంశస్యసహజేవఃప్రకీర్తితాః ॥ ౫౪ ॥ ఇత్వోక్తోస్సంస్మృతం
 క్షతంసుమిత్రాన్తంభవిష్యతి । విశంతుత్రంసమాక్రాన్తంసోమవంశవిదోపదుః ॥ ౫౫ ॥
 ఏతేవివస్వతఃపుత్రాఃకీర్తితాఃకీర్తివర్ధనాః । అతీతావర్తమానాశ్చతథైవానాగతా
 శ్చయే ॥ ౫౬ ॥ బ్రహ్మణాఃకుత్రయైవైశ్వస్తధాశూద్రాశ్చతేస్త్రితాః । వైవ
 స్వతేనైవరేతస్మిన్నితివంశస్సమాప్యతే ॥ ౫౭ ॥ దేవాపిపాఠవోరాజావిత్వోక్తో
 యశ్చతేషఃతః । మహాయోగబలోపేతాకలాపగ్రాహమాశ్రితా ॥ ౫౮ ॥ ఏతాక్షత్ర
 ప్రకృతారానవనిశేచతుర్యగేనువర్తానుపుత్రప్రవిత్యైకాద్యోభవిష్యతి ॥ ౫౯ ॥
 నవహింశేయుగేసోవైవంశస్యాదిగ్భవిష్యతి । దేవాపిపుత్రస్యత్యస్తువిధానాంభవితా
 నృపః ॥ ౬౦ ॥ క్షత్రప్రవర్తకావేతాభవిష్యేచచతుర్యగే । ఏవంసర్వేషువిజ్ఞేయం
 సంతానార్థంతులక్షణమ్ ॥ ౬౧ ॥ క్షీణేకలియుగేవైవత్తిప్తవీరికృతేయుగే । సప్తర్ష
 యస్తుతేసార్ధంమధ్యేతేతాయుగేపునః ॥ ౬౨ ॥ వీజార్థంవైభవిష్యన్తిబ్రహ్మక్షత్ర
 స్తువైస్సపః । ఏవమేవంతుసర్వేషుతస్యావైస్వస్తరేషుచ ॥ ౬౩ ॥ సప్తర్షయోనృ
 వైసార్ధంసంతానార్థంయుగేయుగే । ఏవంక్షత్రస్యచాప్రేధస్సమబ్ధోవైద్విజైస్సృ
 తః ॥ ౬౪ ॥ మన్వస్తరాణాంసంతానేసంతానాశ్చశ్రుతేస్త్రితాః । అతిక్రాన్తయుగా
 వైవబ్రహ్మక్షత్రస్యసంభవాః ॥ ౬౫ ॥ తథాప్రశాన్తిస్తేహంవైప్రకృతీనాయథా
 క్షయః । సప్తర్షయోవిచిన్తేహందీర్ఘాయుష్ట్యంక్షయోదయా ॥ ౬౬ ॥ ఏతేనక్ర
 మయోగేనవిధాఇత్వోక్తోవోన్మపాః । ఉత్పద్యమానాస్త్రేతాయాంక్షీయమాణాః
 కలాయుగే ॥ ౬౭ ॥ అసుయాన్తియుగాభ్యాంతుయావత్సప్తస్తరక్షయమ్ । జామ
 దగ్నేనరామేణక్షత్రేరవశేషితే ॥ ౬౮ ॥ రిక్తేయంవసుధాసర్వాక్షత్రయైర్వసు
 ధాధిపైః । ద్వివంశకరణంసర్వంకీర్తయిష్యేబోధమే ॥ ౬౯ ॥ విశంశేత్వోకువం
 శంచప్రకృతింపరిచక్షతే । రాజానశ్చేగ్నిబద్ధాశ్చతథాశ్చేక్షత్రయాభువి ॥ ౭౦ ॥
 విశవంశాస్తుభూయాంసోనతథేత్వోక్తోవోన్మపాః । ఉత్పద్యమానాతేచాశుక్షీయమా
 ణాకలాయుగే ॥ ౭౧ ॥ తేషామేకశతంపూర్ణంకులానామఖిరోచతే । తావదేవతు
 భోజానాంవిస్తారాద్విగుణంస్మృతమ్ ॥ ౭౨ ॥ భోజానాంద్విగుణంక్షత్రంచతుర్థా
 తద్యథాతథమ్ । తేహ్యతీతాశ్చనామానోబ్రువంతస్తాన్నిబోధమే ॥ ౭౩ ॥ శతంవై

ప్రతివిధ్యానాంశతంనాగాశ్శతంహయాః । శతమేకంధారరాష్ట్రోహ్యశీతిర్జనమేజ
యాః॥ ౭౮ ॥ శతంవైబ్రహ్మదత్తానాంవీరాణాంకురవశ్యతమ్ । తతిశ్యతంచపశ్చాలా
శ్యతంకాశికుశాదయః ॥ ౭౯ ॥ తథాపరేసహస్రేద్వేయోపాశ్యశబిద్దవః । ఇష్టవ
త్తశ్చతేనర్వేసర్వేయతదక్షిణాః ॥ ౮౦ ॥ ఏవంరాజర్షయోఽతీతాశ్యశశోఽథ
సహస్రశః । మనోర్వైవస్వతస్యాసస్వర్తమానేఽస్తరేవిభోః ॥ ౮౧ ॥ తేషాంతుని
ధనోత్పత్త్యాలోకసంస్థితయస్థితాః । నశకోవిస్తరస్తేషాంసవ్తానస్యవరస్సరమ్ ॥ ౮౨ ॥
తత్పూర్వాపరయోగేనవక్తుంవర్షశతైరపి । అష్టావింశసమాఖ్యాతాగతావైవస్వతేఽ
స్తరే ॥ ౮౩ ॥ ఏతేదేవగతైస్సార్ధంశిష్టాపతాన్నిబోధత । చత్వారింశత్త్రయైశ్చై
వభవిష్యాస్తేమహాత్మనః ॥ ౮౪ ॥ అవశిష్టాయుగాఖ్యాస్తేతతోవైవస్వతోహ్యయమ్ ।
ఏతద్భుక్తిర్నితంసర్వంసమాసవ్యాసయోగతః ॥ ౮౫ ॥ పునర్వక్తుంబహుత్వాత్పునశ
శ్యంవిస్తరేణతు । ఉక్తారాజర్షయోయేతుఅతీతాస్తేయగైస్సహ ॥ ౮౬ ॥ ఏతేయ
యాతివంశ్యోనాంయేచవంశవిశామ్నతే । క్రితాద్యుతిమస్తేయపతాన్ధారయేన్న
రః ॥ ౮౭ ॥ లభతేనవరాన్మృచ్చదుర్లభానహతాకికాః । ఆయుఃకీర్తింధనంస్వర్గంపు
త్రవాంశ్చభిజాయతే ॥ ౮౮ ॥ ధారణాచ్చవివణాచ్చైవపరంస్వర్గస్సృధీమతః ॥ ౮౯ ॥*

ఇతిశ్రీమత్స పు రాణే భవిష్యద్రాజానుకీర్తనంనామ

ఏకం ప్రత్యుత్తరద్వి శతతమోధ్యాయః.

— శ్రీమదశమహాదానానుకీర్తనప్రారంభః ౨ —

మువయః ॥ న్యాయోపార్జనమథానాంవర్ధనంచాభిరక్షణమ్ । సత్పాత్రప్ర
తిపత్తిశ్చసర్వశాస్త్రేషువత్సతే ॥ ౧ ॥ కృతకృత్యోభవేతేనమనస్వీధనవాన్బుధః ।
మహాదానేనదత్తేనతన్నోవిస్తరతోవద ॥ ౨ ॥ సూతః ॥ అథాతస్మిన్సత్త్వాయమి
మహాదానానుకీర్తనమ్ । దానధర్మేఽపియన్నోక్తంవిష్ణునాప్రభవిష్ణునా ॥ ౩ ॥
తదహంసస్మిన్సత్త్వాయమిమహాదానమనుత్తమమ్ । సర్వపాపక్షయకరంస్మణాండు
స్సృష్టానాశనమ్ ॥ ౪ ॥ యత్తత్తోడశధాప్రోక్తంవాసుదేవేనభూతలేపుణ్యంపవిత్రమా
యువ్యంసద్యఃపాపహరంపరమ్ ॥ ౫ ॥ పూజితందేవతాభిశ్చబ్రహ్మవిష్ణుశివాదిభిః । ఆ
ద్యస్త్రసర్వదానానాంతులాపురుషసంజ్ఞకమ్ ॥ ౬ ॥ హిరణ్యగర్భదానంచబ్రహ్మణ్ణతద
నస్తరమ్ । కల్పపాదపదానంచగోసహస్రంతుపశ్చమమ్ ॥ ౭ ॥ హిరణ్యకామధేనుశ్చహి
రణ్యాశ్వస్తభైవచ । హిరణ్యాశ్వరథస్తద్వద్ధేమహస్తిరథస్తథా ॥ ౮ ॥ పశ్చులాఙ్గలకం
తద్వద్ధరాదానంచరత్తైవచ । ద్వాదశంవిశ్వచక్రంచతతఃకల్పలతాన్యకమ్ ॥ ౯ ॥ సప్తసా
గరదానంచరత్తైవచ । మహాభూతఘటస్తద్వత్తోడశంపరికీర్తితమ్ ॥ ౧౦ ॥
సర్వాణ్యేతాఃకృతవాన్పురాశచ్ఛరసూదనః । వాసుదేవశ్చభగవానవృషిపశ్చభా

గ్రహః ॥ ౧౧ ॥ కార్యపీఠ్యాన్జనోనామప్రహ్లాదఃపురుషేవచ । కుర్వర శ్యేమహీపా
 లాఃకేవిచ్చభరతాదయః ॥ ౧౨ ॥ యస్మాద్విష్ణు సహస్రేణమహాదానానర్హదా
 రక్ష వైదేవతాస్సర్వాపత్రకమహీభూతలే ॥ ౧౩ ॥ ఏషమన్యతమంకుర్యాద్వాసుడే
 వప్రసాదతః । సతకృష్ణన్యథాకర్తుమపిత్రేణభూతలే ॥ ౧౪ ॥ తస్మాదారాధ్యగో
 విష్ణముమాపతివినాయకా । మహాదానమఖంకుర్యాద్విష్ణైశ్చైవానుమోదితః ॥ ౧౫ ॥
 ఏతావదేవమనునాపరిపుష్టోజనార్దనః । యథావదనువత్సౌమిశృణుధ్యహృషినత్ర
 మాః ॥ ౧౬ ॥ మనుః ॥ మహాదానానియానీహపవిత్రాణిశుభానిచ । రహస్యానిప్రదేయా

— శ్రీతులాపురుష దానవిధానమ్ శ్రీ —

నితానిమేకథయాచ్యుత ॥ ౧౭ ॥ శ్రీమత్స్యః ॥ నోక్తానియానిగుహ్యేనిమహాదానా
 నిషోడశ । తానిలేనప్యన్యైమియథావదనుపూర్వశః ॥ ౧౮ ॥ తులాపురుష
 యోగోయంయేషామాదాపీధీయతే । అయినేవిషువేపుణ్యేవ్యతీపాతేదిగతయే ॥ ౧౯ ॥
 యుగాదిషూపరాగేమతథామన్యస్తరాదిమ । సజ్జాన్యైవైవ్యతిదిసేచతుర్దశ్యప్త
 మీషుచ ॥ ౨౦ ॥ సితవజ్ముదశీపర్వద్వాదశీవ్యప్తకాసుచ । యజ్ఞోత్సవవివాహే
 మదుస్సృష్టాద్భుతదర్శనే ॥ ౨౧ ॥ ద్రవ్యబ్రాహ్మణలభేవాక్రద్దావాయత్రతాయ
 తే । తీర్థేష్వాయతనేగోష్ఠీకూపారావసరిత్సుచ ॥ ౨౨ ॥ గృహేవాయతనేవాప
 తటాకేరుచిరేపివా । మహాదానానిదేయానిసంసారభయభీరుణా ॥ ౨౩ ॥ అని
 త్యంజీవితంయస్మాద్విషుచాతీవచజ్జులమ్ । కేశేష్వివగృహీతస్సత్పుత్యనాథర్థమా
 చరేత్ ॥ ౨౪ ॥ పుణ్యాంతిథిమథాసాద్యకృత్వాబ్రాహ్మణవాచనమ్ । షోడశారత్ని
 మాత్రంతుదశద్వాదశవాకరాకా ॥ ౨౫ ॥ మణ్డపంకారయేద్విద్వాన్పుతుర్భద్రాసనం
 బుధః । సప్తహస్తాభవేద్వేదీమధ్యేవజ్జుకరాథవా ॥ ౨౬ ॥ తప్తధ్యేతోరణంకృత్వా
 సారదారుమయంబుధః । కుర్యాతుగ్రాణానిచత్వారిచతుర్నితమవిచక్షణః ॥ ౨౭ ॥ స
 మేఖలాయోనియతానికుర్యాత్సమూర్ణకమూనిసహసనాని । సుతామ్రపాత్రద్వ
 యసంయుతానిసయజ్ఞపాత్రాణిసువిష్టరాణి ॥ ౨౮ ॥ హస్తప్రమాణానిలిలాజ్యధూప
 పుష్పేపహారానిసుశోభనానిపూర్వోజ్జరేహస్తమితాచవేదిగ్రహాదివేత్సరపూజ
 నాయ ॥ ౨౯ ॥ అథార్చనంబ్రహ్మశివాచ్యుతానాంతతైస్త్రివకార్యంఫలమాల్యవస్త్రైః ।
 లోకేశేవద్వాఃపరితపతాకామధ్యేధ్వజఃకిడిగణికాయుతస్సాన్త ॥ ౩౦ ॥ ద్వారే
 ముకార్యాణిచతోరణానిచత్వారిచతుర్నివసనస్సతీనామ్ । ద్వారేషుకుమ్భద్వయమత్ర
 కార్యంస్రగ్ధృధూపామ్బరరత్నయుక్తమ్ ॥ ౩౧ ॥ శాలేఙ్గుడివస్త్రసదేవదారుశ్రీవర్ణి
 బిలామ్రుకదమ్బకోఢమ్ । ప్రహ్లాద్వయంహస్తయుగాభిఖాతంకృత్వాదృఢంపజ్జు
 కరోద్భితంచ ॥ ౩౨ ॥ తదంతరంహస్తచతుష్టయంస్యాదథోదరజ్జశ్చతదగ్గమే
 వ । సమానజాతిశ్చతులాపలమ్బ్యహేమేనమధ్యేపురుషేణయత్రా ॥ ౩౩ ॥ దైత్యే
 ణసాహస్తచతుష్టయంస్యాత్పురుషుత్వమస్యాశ్చదశాక్షాథాని । సువర్ణపట్టాభరణా

సుకార్యాసలోహపాత్రద్వయశృంఖలాభిః ॥ ౩౪ ॥ యతానువర్ణేనతురత్నమాలా
విభూషితామాల్యవిలేపనైశ్చ । చక్రంలిఖేద్వారిజపత్రయక్తంనానారజోభిర్ఘృవపు
మృకీర్ణమ్ ॥ ౩౫ ॥ వితానకంచోపరిపఞ్చవర్ణంసంస్థాపయేత్పుష్పలోపశోభమ్ ।
అభర్తిజోవేదవిదత్సకార్యాస్సురూపవేషాన్వయశీలయక్తాః ॥ ౩౬ ॥ విధానదత్తాః
పటవోనుకూలాయేచార్యదేశప్రభవాద్విజేష్టాః । గురుశ్చవేదాథవిచారథక్షస్సము
ద్భవశీలకులాభిరూపః ॥ ౩౭ ॥ పురాణశాస్త్రాభిరతోతిదత్తఃప్రసన్నగమ్భిరసరస్వ
తీకః । సితావృంకుణ్డలహేమసూత్రకేయూరకణ్ఠాభరణాభిరూపః ॥ ౩౮ ॥ పూ
ర్వేణఋగ్వేదవిదావధాస్తాయజుర్విదాదక్షిణతత్సశస్త్రా । స్థాప్యాద్విజౌసామవి
దావపశ్చాదాథర్వణావుత్తరతత్సకార్య ॥ ౩౯ ॥ వినాయకాదిగ్రహలోకపాలవ
స్సప్తకాదిత్యమరుద్గణానామ్ । బ్రహ్మమృతేశ్వరంవనస్పతీనాంస్వమన్త్రతోహూ
మచతుష్టయంస్యాత్ ॥ ౪౦ ॥ జప్యానిసూక్తానితథైవవైషామసుక్రమేణైవయథా
స్మరూపమ్ । హూమావసావేకృతచూర్యనాదోగురుగృహీత్యాబలిపుష్పధూ
పాః ॥ ౪౧ ॥ ఆపాహయేల్లంకపతీస్సమేణమన్తైర్మిమిభిర్యజమానయక్తః ।
ఏహ్యేహిసర్వామరసిద్ధసాన్తైర్భిష్టుతోవజ్రధరామరేశః ॥ ౪౨ ॥ సంవీజ్యమానో
వృరసాంగణేనరత్నాద్వరంమేభగవన్నమస్తే ॥ ౪౩ ॥ ఇంద్రాయినమః ॥ ఏహ్యేహి
సర్వామరహవ్యవాహముద్రవీరైర్భితోభిజుష్టః ॥ ౪౪ ॥ తేజోవతాలోకగణేనసా
ర్థంమమాధ్వరంరక్షకవేనమస్తే ॥ ౪౫ ॥ అగ్నయేనమః ॥ ఏహ్యేహివైవస్వతధర్మరా
జసర్వామరైరర్చితదివ్యమూర్తే ॥ ౪౬ ॥ శుభాశుభానాందవతామధీశశివాయనః
పాహిమఖంసమస్తే ॥ ౪౭ ॥ యమాయనమః ॥ ఏహ్యేహిరత్నోగణనాయకస్త్యం
సరైవైస్త్రభేతాశపిశాచపన్థైః ॥ ౪౮ ॥ మమాధ్వరంపాహిశుభాధి నాథలోకేశ్వరత్వం
భగవన్నమస్తే ॥ ౪౯ ॥ వైర్యతాయనమః ॥ ఏహ్యేహియాదోగణవారిధీనాంగణే
నపర్జన్యసహస్పరోభిః ॥ ౫౦ ॥ విద్యాధరేష్టామరగీయమానపాహిత్వమస్యాన్మృగ
వన్నమస్తే ॥ ౫౧ ॥ వరుణాయనమః ॥ ఏహ్యేహియజ్ఞేమమరక్షణాయమృగాధిరూ
థస్సహదేవపన్థైః ॥ ౫౨ ॥ ప్రాణాధిపఃకాలకవేస్సహాయోగృహేణపూజాంభగవన్న
మస్తే ॥ ౫౩ ॥ వాయవేనమః ॥ ఏహ్యేహియజ్ఞేశ్వరయజ్ఞరత్నాంవిధవృన్వనత్రగ
ణేనసార్థమ్ ॥ ౫౪ ॥ సర్వావధిభిఃపితృభిస్సహైవగృహేణపూజాంభగవన్నమస్తే ॥ ౫౫ ॥ ఓం
సోమాయనమః ॥ ఏహ్యేహివిశ్వేశ్వరసప్త్రిశూలకపాలఖట్వాజ్ఞధరేణసార్థమ్ ॥ ౫౬ ॥
లోకేశభూతేశ్వరయజ్ఞసిద్ధైర్గృహేణపూజాంభగవన్నమస్తే ॥ ౫౭ ॥ ఓం శుశానాయ
నమః ॥ ఏహ్యేహిపాతాళధరాధరేష్ట్రినాగార్జునాకిన్నరగీయమాన ॥ ౫౮ ॥ యతో
రగిష్టామరలోకపూజ్యహృదయరత్నాద్వరమస్తదీయమ్ ॥ ౫౯ ॥ అనన్తాయనమః ॥ ఏ
హ్యేహివిశ్వాధిపతేమునీష్ట్రీలోకేనసార్థంపితృదేవతాభిః ॥ ౬౦ ॥ సర్వస్యధాతాస్య

కల్పకోటిశతంసాగ్రంతస్మిన్లోకేమహీయతే || ౭౭ || కర్మక్షయాదిహపునర్జాయ
తేభువిరాజరాట్ | భూపాలమాళిషణిరజ్జితపాదపీతశృద్ధాన్యతోభవతియజ్ఞసహ
స్రయాజీ || ౭౮ || దీప్తప్రతాపజితసర్వమహీపలోకోయోదీయమానమపిపశ్యతిభా
క్తియుక్తః | కాలాంతరేన్ద్రరతివాచయతీహలోకేయానిశృణోతిపితృన్ద్రుమాన
హపః || ౭౯ || సోపిప్రమోదశతసంయుతతత్స్వరూపఃప్రాప్నోతిధామసపురన్దరదే
వజుష్టమ్ || ౮౦ || * * * * *

ఇతిశ్రీమత్స్యపురాణే మహాదానానుకీర్తనే తులాపురుషప్రధానో
నామ ద్విసప్తశ్చురైరద్విశతతమోధ్యాయః.

విహిరణ్యగర్భదానవిధానమ్.౯

శ్రీమత్స్యః || అథాతస్యష్టవిత్త్యామిమహాదానమనుత్తమమ్ | నామా
హిరణ్యగర్భాఃప్రమహాపాతకనాశనమ్ || ౧ || పుణ్యందిసమథాసాద్యతులాపురు
షదానవత్ | ఋత్విజ్ఞుజ్ఞప్రసమ్మారభూషణాచ్ఛాదనానిచ || ౨ || కుర్యాదుపోషి
తస్తద్వల్లోకేశావాహనంబుధః | పుణ్యాహవాచనంకృత్యాతద్వత్ప్రత్యాధివా
సనమ్ || ౩ || బ్రాహ్మణైరానయేతుగ్రన్థంతపనీయమయంశుభమ్ | ద్విసప్తశ్రృణు
లోచ్ఛాయంహేమపజగర్భవత్ || ౪ || త్రిభాగహీనంవిస్తారమాజ్యక్షీరాభి
పూరితమ్ | దశాస్త్రాణిసరత్సానితామ్రసూచీంతకైవచ || ౫ || హేమనాళంసపి
ష్టకంబహిరాదిత్యసంయుతమ్ | తత్రైవావరణంనాభేరుపవీతంతుకాఞ్చనమ్ || ౬ ||
పార్శ్వతస్థాసయే తద్వజ్రేమదణ్డకమణ్డలుమ్ | పద్మాకారవిధానంస్యాత్సమస్తాద్వ్య
జ్ఞాతాధికమ్ || ౭ || ముక్తావళిసమోపేతంపద్మరాగదళాన్వితమ్ | తిలద్రోణోపరి
గతంవేదిమధ్యేవ్యవస్థితమ్ || ౮ || తతోమగ్గళశబ్దేనబ్రహ్మఘోషస్వరేణచ | సర్వా
వధ్యుదకస్నానంస్నానతోద్విజపుణ్యైః || ౯ || శుక్లమాల్యావృరభరస్సర్వాభర
ణభూషితః | ఇనుముచ్ఛారయేత్తస్త్ర్యంగృహీతకుసుమాఞ్జలిః || ౧౦ || నమోహిర
ణ్యగర్భాయహిరణ్యకవచాయచ | సప్తలోకసురాధ్యక్షజగద్ధాత్రేనమోస్తుతే || ౧౧ ||
భూగ్లోకప్రముఖాలోకాస్తవగర్భేవ్యవస్థితాః | బ్రహ్మేదయస్తథాదేవానమస్తేవిశ్వ
ధారిణే || ౧౨ || సమస్తైభవనాధారసమస్తైభవనాశ్రయ | నమోహిరణ్యగర్భా
యపితామహపితామహ || ౧౩ || పరస్త్యమేవభూతాత్మాభూతేభూతేవ్యవస్థితః |
తస్మాన్మమగ్ధరాశేమదుఃఖసంసారసాగరాత్ || ౧౪ || ఏవమామస్త్ర్యతత్సద్వ
మావిశ్యాస్తడదబ్దుఖః | ముష్టిభ్యాంపరిసగృహ్యధర్మరాజవతుర్ముఖా || ౧౫ || జా
నునుధ్యేశిరఃకృత్యాతిష్ఠేమచ్ఛాసపజ్ఞుకమ్ | గర్భాధానంపుంసవసంసేమస్తోన్న
యనంతథా || ౧౬ || కుర్యాద్ధిరణ్యగర్భస్యతతస్తేద్విజపుణ్యవాః | గీతమగ్గళఘోషేణ

గురురుత్థాపయేత్తతః ॥ ౧౭ ॥ జాతకగ్నాదికాకార్యాఃక్రియాక్షోడశశాపరాః ।
 సూచ్యాదికంచగురవేదద్యాస్తత్ప్రమిమంజపేత్ ॥ ౧౮ ॥ ఓం ॥ సమోహిరణ్య
 గర్భాయవిప్రగర్భాయవైసమః । చరాచరస్యజగతోగృహభూతాయవై సమః ॥ ౧౯ ॥
 యథాహంజగతఃపూర్వంమర్త్యధర్మాసురోత్తమ । త్వగ్గర్భసప్తపాదేవిద్యదే
 హివాభవామ్యహమ్ ॥ ౨౦ ॥ చతుర్థిఃకలశైశ్చాయస్తతస్తేద్విజపుర్ణవాః । సా
 పయేయఃప్రసన్నాక్లాస్సర్వాభరణభూషితాః ॥ ౨౧ ॥ దేవస్యత్వేతిమస్తేగ్రీవాస్థి
 తస్యకనకాసనే । అద్యజాతస్యతేఽక్లాసహ్యభిషేత్యౌచహేవయమ్ ॥ ౨౨ ॥ దివ్యే
 నానేనవపుషాచిరంజీవసుభిభవతతోహిరణ్యగర్భంతుతేభ్యోదద్యాద్ద్విచతుః ॥ ౨౩ ॥
 సముజ్జ్యసర్వభావేనబహుభ్యోవాతదాజ్ఞయా । తత్రోపకరణంసర్వంగురవేవిని
 వేదయేత్ ॥ ౨౪ ॥ పాచుకోపానహచ్చత్రచామరాసనభాజనమ్ । గ్రామంవావి
 వయంవాపియదన్యక్షయితంభవేత్ ॥ ౨౫ ॥ అనేనవిధినాయుప్రపుణ్యేఽహనివేద
 యేత్ । హిరణ్యగర్భదాంసబ్రహ్మలోకేమహీయతే ॥ ౨౬ ॥ పురేషులోకపాలా
 నాంప్రతిమన్వస్తరంవసేత్ । కల్పకోటిశతంయూవద్యస్త్రాలోకేమహీయతే ॥ ౨౭ ॥
 కలికలుషవిముక్తఃపూజితసిద్ధసాక్షైర్గమరచమరమాలాబిజ్జమూనోఽపురోభిః । పితృ
 శతమథబన్ధూన్పుత్రపాత్రాననేకానిపినరకనమగ్నాంస్తారయేదేశవ ॥ ౨౮ ॥ ఇతి
 పఠతియశ్శిష్యోయశ్శృణోతీహసమ్యగ్గురురిపురివలోకేపూజ్యతేసర్వసిద్ధైః । మతి
 వపివజనానాంయోదదాతిప్రియార్థంవిబుధవతిజనానాం నాయకస్సాస్యదమోఘ
 మమ్ ॥ ౨౯ ॥ * * * * *

ఇతిశ్రీమత్సప్తపురాణే మహాదానానుకీర్తనే హిరణ్యగర్భప్ర
 దానికోనామ త్రిసత్తత్త్వస్తరద్విశతతమోధ్యాయః

—❧—

శ్రీమత్సప్తః ॥ అథాతస్సమ్ప్రవత్యేమిబ్రహ్మణ్ణవిధిముత్తమమ్ । యచ్ఛే
 వ్యంసర్వదానానాంమహాపాతకనాశనమ్ ॥ ౧ ॥ పుణ్యంధినమథాసాద్యతులాపురు
 షదానవత్ । ఋత్విజ్జ్ఞాపనమ్భారభూషణాచ్చాదనాదికమ్ ॥ ౨ ॥ లోకేశా
 వాహనంతద్వదధివాసనకంతథా । కుర్యాద్వింశతపరాధూర్ధ్వమాసమాస్రాప్యశక్తి
 తః ॥ ౩ ॥ కలశద్వయసంయుక్తంబ్రహ్మణ్ణంకాశ్చానంబుధః । దిగ్జాప్తకసంయుక్తం
 షడ్వేదాజ్ఞసమన్వితమ్ ॥ ౪ ॥ లోకపాలాప్తకోపేతంమధ్యస్థితచతుర్ముఖమ్ । శివా
 చ్యుతారగ్శిఖరముమాలక్ష్మీసమన్వితమ్ ॥ ౫ ॥ వస్వాదిత్యగురుగ్గర్భంమహారత్నస
 మన్వితమ్ । వితస్తేరజ్జుశతంయావదాయానువిస్తరమ్ ॥ ౬ ॥ కాశేయవస్త్రసం
 యుక్తంతిలద్రోణోపరిన్యసేత్ । తథాష్టాదశధాన్యానిసమవ్రాత్పరికల్పయేత్ ॥ ౭ ॥

పూర్వేశానస్తశయనంప్రవృత్తుంపూర్వదక్షిణే | ప్రకృతిందక్షిణేదేశేనజగర్లణమ
తఃపరమ్ || ౮ || పశ్యేమేవతురోవేదాననిరుద్ధమతఃపరమ్ | అగ్నిముత్తరతోహై
మంచాసుదేవమతఃపరమ్ || ౯ || సమన్తాన్మండపీతస్థానర్పయేతాఙ్గనాన్పుభఃస్థా
పయేద్వస్త్రసంవీతాన్పూర్వకుమ్భాన్దక్షిణేవతు || ౧౦ || దక్షిణేవధేనవోదేయాన్సహై
మాన్పూర్వదోహవాః | పాదుకోపానహచ్ఛత్రచామరాసనదర్శనైః || ౧౧ || భక్తి
భోజ్యాన్నదీపేతుఫలమాల్యానులేపనైః | హుమామాధివాసనాస్తేతుస్నాపితోవే
దపుష్కలైః || ౧౨ || ఇమముచ్చారయేన్నస్త్రాంత్రికృత్వాభవదక్షిణమ్ | నమోస్తువి
శ్వేత్వరవిశ్వభామవిశ్వేత్వరాధారజగన్మిత్రే || ౧౩ || సప్తవిల్వాకామరభూతలే
శగర్భేణసాగ్ధంవితరాభిరత్యామ్ | యేచుఃఖితాస్తేసుఖవోభవస్తుప్రయాన్తుపాపాని
చరాచరాణామ్ || ౧౪ || త్వద్దానశస్త్రాగ్రహతపాతకానాంబ్రహ్మణ్డోహఃప్రళ
యంప్రజన్తు | ఏవంప్రణమ్యామరవిశ్వగర్భందద్యాద్విజేభ్యోదశధావిభజ్య || ౧౫ ||
భాగద్వయంత్రతగురోఃప్రకల్ప్యసమంభజేచ్ఛేషమనుక్రమేణ | స్వల్పేతుహుమా
మేగురురేకేవపకుర్యాదక్షైకాగ్నివిధానయుక్త్యా || ౧౬ || సవసమస్పృజ్యతమో
ల్పవిత్తైర్యథోక్తవస్త్రాభరణాదికేన | ఇన్ధ్రంయవతదఖిలంపురుషోత్రకుర్యాద్భ్రష్టజ్ఞదా
నమధిగమ్యనుహద్విమానమ్ || ౧౭ || నిగ్ధాతకల్మషవిశుద్ధతనుమ్మరా రేరానద్వక్తృత్వ
దముపైతిసహాపురోభిః | సన్తారయేత్పితృపితామహపుత్రపాత్రబన్ధప్రియాతిథిక
ళత్రశతాక్షకంసః || ౧౮ || బ్రహ్మజ్ఞదానశకలీకృతపాతకాఘమానస్తయేచ్ఛజనసిం
కులమప్యశేషమ్ | ఇతివరతిశ్యణోతివాయుఇన్ధ్రంసురభవనేషుగృహేషుధార్మికాణా
మ్ || ౧౯ || మతిమపిచదదాతిమోదతేసావమరవతేర్ఘవనేసహాపురోభిః || ౧౯౪ || *

ఇతిశ్రీమత్స్య పురాణే మహాదానాను కీర్తనే బ్రహ్మజ్ఞప్రదానకో

నామ చతుస్సప్తత్యుక్తర ద్విశతతమోధ్యాయః.

— శ్రితల్పపాదపదానావిధానమ్. శ్రి —

శ్రీమత్స్యః || కల్పపాదపదానాఙ్గమహాదానమనుక్రమమ్ | మహాదానంప్రవ
త్సౌమిమహాపాతకనాశనమ్ || ౧ || పుణ్యందినమథాసాద్యతులాపురుషదానవత్ | పు
ణ్యాహవాచనంకృత్వాలోకేశావాహనంతథా || ౨ || ఋత్విజ్ఞుజ్ఞువసమ్మారభూషణా
ఙ్గాదనాదికమ్ | కాఙ్కనంకూరయేద్వృత్తుంనానాఫలసమన్వితమ్ || ౩ || నానావి
హగవస్త్రాగ్రణిభూషణానిచకారయేత్ | శక్తితస్త్రివలూదూర్ధ్వమాసహస్రాత్పృక్తల్ప
యేత్ || ౪ || అర్ధక్షప్తసవర్ణస్యకారయేత్కల్పపాదపదమ్ | గుడప్రస్థోపరిష్టాచ్ఛసితవస్త్రా
యుగాన్వితమ్ || ౫ || బ్రహ్మవిష్ణుశివోపేతంపఞ్చభాషంసభాసూరమ్ | కామదేవమథస్తా
చ్ఛసకళత్రంప్రకల్పయేత్ || ౬ || సన్తానంపూర్వతస్తద్వత్తురీయాంశేనకల్పయేత్ | మ

హారందక్షిణేపార్శ్వశ్రియాసార్థంఘృతోపరి॥ ౭॥ పశ్చిమేపారిజాతంచసావిత్వాగ్ని
సహజీకే । సురభీసంయుతంతద్వత్తిలేమహరివద్దసమ్ ॥ ౮ ॥ తురియాంశేనకు
ర్వీతసామ్యేనఫలసంయుతమ్ । కాశేయవస్త్రసంయుక్తాఽతుమాల్యఫలాన్వితాః॥ ౯॥
తథాష్టాపూర్ణకలశాన్మాదుకాసనభాజనమ్ । దీపకోపాసహచ్ఛత్రచామరాసనసం
యుతమ్ ॥ ౧౦ ॥ ఫలమాల్యయుతంతద్వదుపరిష్టాద్వితానకమ్ । తథాష్టాదశభాన్యా
నిసమవ్రాత్పరికల్పయేత్ ॥ ౧౧ ॥ జూహూమాధివాసనాస్తేతుస్నాపితోవిప్రపుణ్యైః ।
త్రైపదక్షిణమాల్యత్యమస్త్రీమేతదదీరయేత్ ॥ ౧౨ ॥ నమస్తేకల్పవృక్షాయవిద్రితా
ర్థప్రదాయినే । విశ్వస్థురాయదేవాయనమస్త్రీవిశ్వమూర్తయే॥ ౧౩ ॥ యస్త్యత్త్వ
మేవవిశ్వాత్పబ్రహ్మస్థాణుర్నివాకరః । మూర్తోఽమూర్తపరంబీజమతఃపాహిసనా
తన॥ ౧౪ ॥ త్వమేవామృతసర్వస్వమనస్తఃపురుషోవ్యయః । సన్తానాద్యైరుపేతా
స్త్యాన్వాహిసరిసారసాగరాత్ ॥ ౧౫ ॥ పవమామస్త్ర్యతందద్వాన్మరవేకల్పపాద
పమ్ । చతుర్భ్యశ్చాపిఋత్విశ్వసృన్తానాదీన్ప్రకల్పయేత్ ॥ ౧౬ ॥ స్తుతేద్వే
కాగ్నివత్సూర్యాన్మరవేచాభిపుజనమ్ । నవిత్రశాత్యంకుర్వీతసచవిప్రయవాన్మవే
త్ ॥ ౧౭ ॥ అనేకవిధనాయస్త్రుకుహాదానంనివేదయేత్ । సర్వపాపవిగర్భకృత్సోఽ
శ్వమేధఫలంభేత్ ॥ ౧౮ ॥ అపురోభిఃపరిపృతస్సిద్ధచారణకిన్నరైః । భూతాన్భావ్యాం
శ్చమనుజాంస్తారయేద్దోత్రసమ్మితాః ॥ ౧౯ ॥ స్తూయమానోదివఃపుష్పేపుత్రపాత్ర
ప్రపాత్రైః । విమానేనార్యవర్ణేనవిష్ణులోకంసగచ్ఛతి ॥ ౨౦ ॥ దివికల్పతంతిష్ఠే
ద్రాక్షరాజోభవేత్తతః । నారాయణబలోపేతోనారాయణపరాయణః॥ ౨౧ ॥ నారా
యణకథాసక్తోనారాయణపురంప్రజేత్ । యోవాపతేత్సకలకల్పతరుప్రదానంయో
వాశ్మతోతిపురుషోబృథనస్త్రరేద్వా ॥ ౨౨ ॥ సోఽపీన్ద్రీలోకమధిగమ్యసహస్వ
రోభిర్మన్వస్తరంవసతిపాపవిముక్తదేహః॥ ౨౩ ॥ * * *

ఇతిశ్రీమన్యపురాణేమహాదానానుకీర్తనేకల్పపాదప్రధానకోనామ

పల్న ప్రతు స్తర ద్వి త త మో ధ్యాయః.

— శ్రీ గోసహస్రప్రదానవిధానమ్. ౨ —

శ్రీమత్స్వః ॥ అథాతస్సుష్టుపివత్సామిమహాదానమనుజ్ఞమమ్ । గోసహ
స్రప్రదానాఖ్యంసర్వపాపహరంశుభమ్ ॥ ౧ ॥ పుణ్యాంఠిధిసమాసాద్యయుగమ
న్వస్తరాదికమ్ । పయోవ్రతంత్రీరాత్రంస్యాదేకరాత్రమథాపివా ॥ ౨ ॥ లోకేశా
వాహనంకుర్యాత్తులాపురుషదానవత్ । పుణ్యాహవాచసంకృత్వాపూజామంకు
ర్యాత్తతైవచ ॥ ౩ ॥ ఋత్విజ్జుణ్ణవసమ్భూరభూషణాచ్చాదనాదికమ్ । వృక్షంలవణ
సంయుక్తంవేదిమధ్యేధివాసయేత్ ॥ ౪ ॥ గోసహస్రాద్విశ్రుష్టంయద్గవాందశకమే

వచ । గోసహస్రంబహిఃకుర్యాద్వస్త్రమాల్మలలేపనమ్ ॥ ౫ ॥ సువర్ణశృంగాభరణంబాప్యపాదసమన్వితమ్ । అస్త్రఃప్రవేశ్యదశకంపస్త్రమాల్మైఃప్రపూజయేత్ ॥ ౬ ॥ సువర్ణఘట్టికాయుక్తంకాంస్యదోహనకాన్వితమ్ । సువర్ణతిలకోపేతంహేమపద్మైరలబ్యతమ్ ॥ ౭ ॥ కాశేయపస్త్రసంవీతంమాల్మగన్ధైర్విలేపితమ్ । హేమరత్నమయైశ్చక్రైశ్చైవమైరుపశోభితమ్ ॥ ౮ ॥ పాదుకోపానహచ్చత్రభాజనాసనసంయుతమ్ । గవాందశకమధ్యేస్యాత్కాఞ్చనోన్మణికేశ్వరః ॥ ౯ ॥ కాశేయపస్త్రసంవీతోనానాభరణభూషితః । లవణద్రోణశిఖరేమాల్మేక్షుఫలసంయుతః ॥ ౧౦ ॥ కుర్యాత్పలశతాదూర్ధ్వంసర్వమేతదశేషతః । శక్తితఃపలసాహస్రత్రితయంయావదేవతు ॥ ౧౧ ॥ గోశతేపిదశాంశేసంస్యమేతన్నమాచరేత్ । పుణ్యకాలంసమాసాద్యగీతమగ్రశస్పదైః ॥ ౧౨ ॥ సర్వోపధ్యుదకస్నానంస్నాపితోవేదపారగైః । ఇమముచ్చారయేత్తస్త్రంగృహీతకుసుమాజ్జలిః ॥ ౧౩ ॥ నమోస్తువిశ్వమూర్తిభ్యోవిశ్వమాత్మభ్యోవచ । లోకాధివాసినీభ్యశ్చరోహిణీభ్యోనమోనమః ॥ ౧౪ ॥ గవామక్షేమతిష్ఠద్భిశ్చవనాన్యేకమంతః । బ్రహ్మాదయస్తథాదేవారోహిణ్యఃపాస్తుమాతరః ॥ ౧౫ ॥ గావోమమాగ్రతస్తుగ్రావోమేసస్తుపృథతః । గావశ్చిరసిమేనస్తుగవాంమధ్యేవసావ్యహమ్ ॥ ౧౬ ॥ యస్మాత్త్వంవృసరూపేణగర్భపవసనాతనః । అష్టమూర్తేరధిస్థానమతఃపాహిసనాతన ॥ ౧౭ ॥ ఇత్యామస్త్ర్యితతోడద్యాదురవేనన్మికేశ్వరమ్ । సర్వోపకరణోపేతంగోయుతంబవచక్షుణః ॥ ౧౮ ॥ ఋత్విగోభ్యధేనుమేకైకాందశకాద్వినివేదయేత్ । గవాంవశతమేకైకంతదధ్ధంవాభవింశతిమ్ ॥ ౧౯ ॥ దశపశ్చాయవాదద్యాదన్యేభ్యస్తదనుజ్ఞయా । నైకాబహుభ్యోదాతవ్యాయతోదోషకరీభవేత్ ॥ ౨౦ ॥ బహ్వన్యైక్యైశ్చదాతవ్యాశ్రీమదారోగ్యవృద్ధయే । పయోవ్రతస్తతస్త్రిష్టేదేకాహంగోసహస్రదః ॥ ౨౧ ॥ శ్రావయేచ్ఛృణ్వయాద్వాపిమహాదానానుకీర్తనమ్ । తద్దినేబ్రహ్మచారిస్యాద్యపిచ్ఛేద్విపులాంశ్రియమ్ ॥ ౨౨ ॥ అనేనవిధినాయస్తుగోసహస్రప్రదోభవేత్ । సర్వపాపవినిర్ముక్తస్సిద్ధచారణసేవితః ॥ ౨౩ ॥ విమానేనార్య-వర్ణేనకీర్జిణీజాలమాలినా । సర్వేహంలాకపాలానాం లోకేసమూజ్యతేమమైః ॥ ౨౪ ॥ ప్రతిమన్వస్తరంతిష్ఠేత్పుత్రపౌత్రసమన్వితః । సప్తలోకానతిక్రవ్యతతశ్చివపురంవసేత్ ॥ ౨౫ ॥ శతమేకోత్తరంతద్యత్తిశ్యాణాంతారయేద్భుజః । ప్రతిమన్వస్తరంతిష్ఠేత్పుత్రపౌత్రసమన్వితః ॥ ౨౬ ॥ యావత్కల్పశతంసాగ్రంరాజరాజోభవేత్తతః । అశ్వమేధశతంకుర్యాచ్చివధ్యానపరాయణః ॥ ౨౭ ॥ వైష్ణవంలాకమాసాద్యతతోముచ్చేతబద్ధనాత్ । షితరశ్చాభినందన్తిగోసహస్రప్రదంసుతమ్ ॥ ౨౮ ॥ అపిస్యాత్సుకులేస్తాకంపుత్రోదాహిత్రపవచ ।

సోనమాస్రదోభూత్వానరకాదుర్ధరిష్యతి ॥ ౨౯ ॥ తస్యకర్తృకరోవాస్యదపిద్రష్టాత
తైవచ|సంసారసాగరాదస్మాద్యోస్తాప్తస్త్వారయిష్యతి ॥ ౩౦ ॥ ఇతివతతియవతన్తోస
మాస్రదానంహరిభవనముపేయాత్సంస్తరేద్వాళవశ్యేత్ । అనుభవతిముదంవా
ముచ్యమానోనికామంప్రహతకలుషదేవాస్సోపియాత్సన్ద్రిలోకమ్ ॥ ౩౧ ॥ *

ఇతిశ్రీమద్వ్యపురాణే మహాదానానుకీర్తనోపమాసప్రదా
నోనామపట్నప్రశ్నోత్తరద్విశతతమోధ్యాయః.

శ్రీకనకకామధేనుదానవిధానమ్. శ్రి

శ్రీమద్విష్ణుః॥ అథాతత్కృణుభూపాలకామధేనువిధింపరమ్॥ సర్వకామఫలం
 క్షూణాంమహాపాతకనాశనమ్ ॥ ౧॥ లోకేశ్వరావాహనంతద్వద్ధోమఃకార్యోధిచవా
 సనమ్ । తులాపురుషవత్కుర్యాతుకృణ్ణుమణ్ణువేదికమ్ ॥ ౨ ॥ స్వప్నేత్యేకాగ్నివ
 త్కుర్యాద్గురురేకస్సమాహితః । కాఞ్చనస్యశుద్ధస్యధేనుంవత్సంచకారయేత్ ॥ ౩॥
 ఉత్తమాపలసాహసీతదధీనతుమధ్యమా । కనియసీతదధీనకామధేనుః ప్రకీర్తి
 తా॥౪॥రక్షితస్త్రీస్రలామూర్ధ్వమశక్తోఽవీమాకారయేత్ । వేద్యాంకృష్ణజనంస్య
 స్యగుడప్రస్థసమన్వితమ్ ॥ ౫ ॥ స్యసేచపరితాంధేనుంమహారత్నైరలంకృతామ్ ।
 కుమ్భాచ్ఛకసమోపేతాంనానాఫలసమన్వితామ్ ॥ ౬ ॥ తథాష్టదశధాన్యనిస
 మన్తాత్పరికల్పయేత్ । ఇతుమణ్ణాప్తకంతద్వన్నానాఫలసమన్వితమ్ ॥ ౭ ॥ భాజనం
 చాసనంతద్వత్ప్రాప్నోహనకంతథా ॥ కాశేయవస్త్రద్వయసంయుతాంగాంధిపా
 తపత్రాభరణాభిరామామ్ ॥ ౮ ॥ సచామరాంకుణ్ణలిసంసఘట్టాంసువర్ణశృంగీంపరి
 యాప్యపాదామ్ । రసైశ్చసరైఃపరితోఽభిజుష్టాంహరిద్రయాపుష్పఫలైరనేక్షైః॥౯॥
 అజాజిమస్తుమ్బురుశరకరాదిభిర్వితానకంచోపరివఞ్చవర్ణమ్ । స్నాతస్తోమగ్గళ
 వేదఘోషైఃప్రదక్షిణీకృత్యసపుష్పహస్తైః ॥ ౧౦ ॥ ఆచాహయేత్తాంగురుణోక్తమ్
 స్తైర్ద్విజాయదద్యాదధదగ్ధపాణిః ॥ త్వంసర్వదేవగణమర్దిరమగ్ధభూతావిశ్వేశ్వ
 రిప్రపథగోదధివర్జితానామ్ ॥ ౧౧ ॥ త్వద్జానశస్త్రశకలీకృతపాతకాఘఃప్రాప్తోస్తి
 నిర్వృతిమతీపవరాంసమామి । లోకేయధేస్థితఫలాగ్ధవిధాయసీంత్యామాసాద్యకో
 హిభువిదుఃఖిమపైతిమర్త్యం॥౧౨॥ సంసారదుఃఖశమనాయయతస్వకామంత్యాం
 కామధేనుమిదేవగణావదన్తి । ఆమన్త్రితాయగుణజీలగుణాన్వితాయవిప్రాయయః
 కనకధేనుమహంప్రదద్యాత్ ॥ ౧౩ ॥ ప్రాప్తోతిధామనపురస్తరదేవజుష్టకన్యాక
 షైఃపరివృతఃపదమిస్తుమా శీః ॥ ౧౩౪ ॥

ఇతిశ్రీమత్పురాణే మహాదానాసుకీర్తనే కనకకామధేనువ్రదా
నకోనామ సప్తసప్తశ్చతైరద్వితతతమోధ్యాయః.

— శ్రీహరిణ్యాశ్వదానవిధానమ్.౩ —

శ్రీమత్సప్యః॥ అథాతస్సమ్మృషత్సౌమిహరిణ్యాశ్వవిధింపరమ్ । యస్యప్రదానాద్భువనేచానస్త్యంభుమశ్నుతే॥౧॥ పుణ్యాంతిధిమథాసాద్యకృత్వాబ్రాహ్మణవాచనమ్ । లోకేశావాహనంతుర్యాత్తులాపురుషదానవత్ ॥ ౨ ॥ ఋత్విజ్ఞుజ్ఞుపసమ్భారభూషణాచ్చాదనాదికమ్ । స్వప్నేత్వేకాగ్నివతుర్యాధేనువాజిమఖంబుధః॥౩॥ స్థాపయేద్వేదిమధ్యేతుకృష్ణాజినతిలోపరి । కాశేయవస్త్రసంపీతంకారయేధేనువాజినమ్ ॥ ౪ ॥ శక్తితస్త్రివలాదూర్ధ్వమాసహస్రపలాత్తథా । పాదుకోపానహచ్చత్రంచామరాసనభాజనైః॥ ౫॥ పూర్ణకుమ్భాప్తకోపేతంమాత్యేతుమథలసంయుతమ్ । శయ్యాంసోపసగృహంతద్వధేనుమార్తాణ్డసంయుతామ్ ॥ ౬ ॥ తతస్సర్వౌషధిస్సానస్సన్నితోవిప్రపుత్రనైః । ఇమముచ్చారయేన్నస్త్ర్యంగృహీతకుసుమాజ్ఞః॥ ౭ ॥ సమస్తేనర్వదేవేశవేదాహరణలమ్బుట । వాజిరూపేణమామస్త్వాత్పాహిసంసారసాగరాత్ ॥ ౮ ॥ త్వమేవసప్రధాభూత్వాభస్టోరూపేణభాసగర । యస్మాద్భృగీసుయసేలోకానతఃపాహిసనాతస॥ ౯ ॥ ఏవముచ్చార్యగురవేతమశ్వంవినివేదయేత్ । దత్వాపాపక్షయాద్భూనోగ్లోకమభ్యేతిశాశ్వతమ్ ॥ ౧౦ ॥ గోభిర్విభవతస్సర్వాశ్చత్విజశ్చపిపూజయేత్ । సర్వధాన్యోపకరణంగురవేనివేదయేత్ ॥ ౧౧ ॥ సర్వంశయ్యాదికందత్వాభుజ్జీతాత్రైలమేవచ । పురాణశ్రవణంతద్వత్కారయేద్భృజనాదికమ్ ॥ ౧౨ ॥ ఇమంహరిణ్యాశ్వవిధింకరోతియస్సమ్భూజ్యమానోదివిదేవసజ్జైః । విముక్తపాపస్సపదంమురారేప్రాప్నోతిసిద్ధైరభిపూజితస్స॥ ౧౩ ॥ ఇతివ్రతీయఏతద్దేనువాజిప్రదానంసకలకలుషముక్తసోశ్వమేధేనయుక్తః । కనకమయవిమానేనారగ-లోకంప్రయాతిత్రిదశపతివధూభిఃపూజితోయోఽభిషత్యేత్ ॥ ౧౪ ॥ యోవాశ్మణోతిపురుషోల్బధనస్సరేద్వాహేమాశ్వదానమభినందతిచేహలోకే । సోపిప్రయాతిహతకల్మషశుద్ధదేహస్సానంపురన్దరమహేశ్వరదేవజుష్టమ్॥౧౫॥ * *

ఇతిశ్రీమత్సప్యపురాణే మహాదానానుక్రీర్తనే హరిణ్యాశ్వప్రదాన

కోనామ అష్టసప్తత్యుత్తర ద్విశతతమోధ్యాయః.

— శ్రీహరిణ్యాశ్వరథదానవిధానమ్.౩ —

శ్రీమత్సప్యః॥ అథాతస్సమ్మృషత్సౌమిమహాదానమనుత్తమమ్ । పుణ్యమశ్వరథంనామమహాపాతకనాశనమ్ ॥ ౧ ॥ పుణ్యందినమథాసాద్యకృత్వాబ్రాహ్మణవాచనమ్ । లోకేశావాహనంతుర్యాత్తులాపురుషదానవత్ ॥ ౨ ॥ ఋత్విజ్ఞుజ్ఞుపసమ్భారభూషణాచ్చాదనాదికమ్ । స్వప్నేత్వేకాగ్నివతుర్యాధేనువాజిమఖంబుధః॥౩॥ స్థాపయేద్వేదిమధ్యేతుకృష్ణాజినతిలోపరి । కాశేయవస్త్రసంపీతంకారయేధేనువాజినమ్ ॥ ౪ ॥ శక్తితస్త్రివలాదూర్ధ్వమాసహస్రపలాత్తథా । పాదుకోపానహచ్చత్రంచామరాసనభాజనైః॥ ౫॥ పూర్ణకుమ్భాప్తకోపేతంమాత్యేతుమథలసంయుతమ్ । శయ్యాంసోపసగృహంతద్వధేనుమార్తాణ్డసంయుతామ్ ॥ ౬ ॥ తతస్సర్వౌషధిస్సానస్సన్నితోవిప్రపుత్రనైః । ఇమముచ్చారయేన్నస్త్ర్యంగృహీతకుసుమాజ్ఞః॥ ౭ ॥ సమస్తేనర్వదేవేశవేదాహరణలమ్బుట । వాజిరూపేణమామస్త్వాత్పాహిసంసారసాగరాత్ ॥ ౮ ॥ త్వమేవసప్రధాభూత్వాభస్టోరూపేణభాసగర । యస్మాద్భృగీసుయసేలోకానతఃపాహిసనాతస॥ ౯ ॥ ఏవముచ్చార్యగురవేతమశ్వంవినివేదయేత్ । దత్వాపాపక్షయాద్భూనోగ్లోకమభ్యేతిశాశ్వతమ్ ॥ ౧౦ ॥ గోభిర్విభవతస్సర్వాశ్చత్విజశ్చపిపూజయేత్ । సర్వధాన్యోపకరణంగురవేనివేదయేత్ ॥ ౧౧ ॥ సర్వంశయ్యాదికందత్వాభుజ్జీతాత్రైలమేవచ । పురాణశ్రవణంతద్వత్కారయేద్భృజనాదికమ్ ॥ ౧౨ ॥ ఇమంహరిణ్యాశ్వవిధింకరోతియస్సమ్భూజ్యమానోదివిదేవసజ్జైః । విముక్తపాపస్సపదంమురారేప్రాప్నోతిసిద్ధైరభిపూజితస్స॥ ౧౩ ॥ ఇతివ్రతీయఏతద్దేనువాజిప్రదానంసకలకలుషముక్తసోశ్వమేధేనయుక్తః । కనకమయవిమానేనారగ-లోకంప్రయాతిత్రిదశపతివధూభిఃపూజితోయోఽభిషత్యేత్ ॥ ౧౪ ॥ యోవాశ్మణోతిపురుషోల్బధనస్సరేద్వాహేమాశ్వదానమభినందతిచేహలోకే । సోపిప్రయాతిహతకల్మషశుద్ధదేహస్సానంపురన్దరమహేశ్వరదేవజుష్టమ్॥౧౫॥

రభూషణాచ్ఛాదనాదికమ్ । కృష్ణాజినేతిలాన్యత్యాకాఞ్చనంస్థాపయేద్రథమ్॥౩॥
 అష్టాశ్వంఽచతురశ్వంఽవాచతుశ్చక్రంసకూబరమ్ । ఐష్ట్యశీలనకుష్మేనధ్వజరూపేణ
 సంయుతమ్ ॥ ౪ ॥ లోకపాలాష్టకంఽద్యత్పద్మరాగదళాన్వితమ్ । చతురఃపూర్ణ
 కలశాద్ధాన్యాన్యప్రౌదశైవతు ॥ ౫ ॥ కాశేయవస్త్రసంయుక్తముపరిష్టాద్వితా
 నకమ్ । మాత్యేతుఫలసంయుక్తంపురుషేణసమన్వితమ్ ॥ ౬ ॥ యోయధ్వక్తః
 పుమాన్సుర్యాత్పతన్నామ్నాధివాసనమ్ । ఛత్రచామరకాశేయవస్త్రోపాసహసం
 యుతమ్ ॥ ౭ ॥ గోభిర్విభవతస్సార్ధందద్వాచ్ఛయేనాదికమ్ । కుర్యాత్పుత్రిపలా
 దూర్ధ్వశక్తితఃకారయేద్బుధః ॥ ౮ ॥ అశ్వాష్టకేనసంయుక్తంచతుర్భిరథవాజిభిః ।
 ద్వాభ్యామథయుతందద్వాధ్వేమసింహధ్వజాన్వితమ్ ॥ ౯ ॥ చక్రరత్నాపుభౌతస్యతుర
 గ్రస్థావధాశ్వినౌ । పుణ్యకాలమథావాప్యపూర్వవత్సాక్షితోద్విజైః ॥ ౧౦ ॥ త్రిః
 ప్రదక్షిణమావృత్యగృహీతకుసుమాజ్ఞలిః । శుక్లమాల్యాచ్ఛురోదద్వాదిమంఘస్త్రీము
 దీరయేత్ ॥ ౧౧ ॥ సమోనమఃపాపవినాశనాయవిశ్వాత్మనేవేదతురగ్లమాయ । ధా
 మ్నూషధీశాయదివాకరాయపాపాఘదావానలదేహిశాన్తిమ్ ॥ ౧౨ ॥ వస్త్రాష్ట
 కాదిత్యమరుద్గణానాంత్యమేవధాతాపరమంనిధానమ్ । యతస్తతోమేహ్యదయంప్ర
 యాతుధర్మైకతానత్వమఘాఘనాశోత్ ॥ ౧౩ ॥ ఇతితురగరథప్రదానమేకంభవభయ
 సూదనమత్రయఃకరోతి । సకలుషపటలైర్విముక్తదేహఃపరమముపైతిపదంపినాకపా
 ణేః ॥ ౧౪ ॥ దేదీప్యమానవపుషావిజితఃప్రభావమాక్రమ్యమణ్డలమఖిణ్ణితచన్ద్రభానోః ।
 సిద్ధాగ్రానాయనపట్నదపీయమానవత్క్రామ్భజోమ్భజభవేనచిరంసహస్తే ॥ ౧౫ ॥ ఇ
 తిపతతిశృణోతివాయుపతత్తురగరథస్యమహాప్రదానమస్మిన్ ॥ ససనరకపురంప్రదేహ
 దాచిన్నరకరిపోగ్ధవనంప్రయాతిభూయః ॥ ౧౬ ॥ * * *

ఇతిశ్రీమత్యుపురాణే మహాదానామకీర్తనే హిరణ్యాత్వరథప్రదా

నీకోనామ ఏకోనాశీత్యు త్తర ద్వి త త మో ధ్యా యః.

— శ్రీహేమహస్త్రిరథదానవిధానమ్. ౩ —

శ్రీమభ్యుః ॥ అథాతస్సన్మునివత్సామిహేమహస్త్రిరథంశుభమ్ । యస్యప్ర
 దానాద్భువనంవైష్ణవంప్రాప్యతేనరైః ॥ ౧ ॥ పుణ్యాంతిథిమథాసాద్యతులాపురుష
 దానవత్ । విప్రవాచనకంకుర్యాన్లోకేశావాహనంబుధః ॥ ౨ ॥ ఋత్విజ్జన్డవస
 మ్భురభూషణాచ్ఛాదనాచ । అత్రాపుష్పాపీతస్తద్వద్భాస్మాతైస్సహభోజనమ్॥౩॥
 కుర్యాత్సుప్తరథాకారంకాఞ్చనంఽణిమణ్డితమ్ । వలభీభిర్వివిత్రాభిశ్చతుశ్చక్రస
 మన్వితమ్ ॥ ౪ ॥ కృష్ణాజినేతిలద్రోణంకృత్వాసంస్థాపయేద్రథమ్ । లోకపాలాష్టకో

పేతంబ్రహ్మరూపశివసంయుతమ్ ॥ ౫ ॥ మధ్యేనారాయణోపేతంబ్రహ్మసృష్టిసమన్వితమ్ । తథాష్టాదశధాన్యనిభాజనాసనచంద్రవైః ॥ ౬ ॥ దీపకోపానహచ్ఛత్రపాదుకాదర్పణాన్వితమ్ । ధ్వజేతుగరుడంకుర్యామృతబేరాగ్రేవినాయకమ్ ॥ ౭ ॥ నానాఫలసమాయుక్తఉపరిష్టాద్వితానకమ్ । కాశేయంపశ్చుపర్ణంచఅన్తానకుసుమాన్వితమ్ ॥ ౮ ॥ చతుర్భుజకలశైస్సార్ధంగోభిరష్టాభిరన్వితమ్ । చతుర్భువైశుమాత్యైర్ముక్తాదామవిభూషితైః ॥ ౯ ॥ స్వరూపతఃకరిభ్యాంచయుక్తంకృత్యానివేదయేత్ । కుర్యాత్పశ్చుపలాదూర్ధ్వమాభారాదపితృత్తితః ॥ ౧౦ ॥ తథామజ్జశశజ్జేనస్నాపితోవేదభుజ్జవైః । త్రివేదక్షిణమావృత్యగృహీతకుసుమాంజలిః ॥ ౧౧ ॥ ఇసుముచ్చారయేత్తన్త్రైవిద్రాహ్మణోభ్యోనివేదయేత్ ॥ నమోనమశ్శబ్దరసవర్ణజారకలోకేశవిద్యాధరవాసుదేవైః ॥ ౧౨ ॥ త్వంసేవ్యసేవేదపురాణయజ్ఞైస్తేజోమయస్యస్తనపాహితస్సేత్ । యత్తత్పదంపరమగుహ్యతమంమురారేహ్యసన్దేహేతుగుణరూపవిముక్తమస్తః ॥ ౧౩ ॥ యోగైకతానసద్భూతమునయస్సమాధౌపశ్యంతితత్త్వమనినాథపదేధిరూఢ । యస్మాద్ద్వైవేవభవసాగరసముత్తానామానన్దభాగమృగమధ్వరపానపాత్రమ్ ॥ ౧౪ ॥ తస్మాదథామశమనేనకురుప్రసాదంచామీకరేభరయమాధవసస్పృహదానాత్ । ఇన్ధ్రంప్రణవ్యకనకేభరథవ్రాహ్మణసంయుక్తారయేశ్వకలపావవిముక్తదేహః ॥ ౧౫ ॥ విద్యాధరామరమునిర్ద్రగణాధిజుష్టప్రాప్తోన్వసౌపదమనుత్తమమస్తుమాళేః । కృతదురితవితానప్రజ్వలద్యహ్నిజాలవృత్తికరకృతదేహబాద్దేగభాజోపిబన్ధూకా ॥ ౧౬ ॥ నయతివపిత్వపాత్రాన్బాన్ధవానప్యశేషాన్కృతగజరథదానాచ్ఛాశ్వతంసత్ప్రవిష్టోః ॥ ౧౬౪ ॥ * * * * *

ఇతిశ్రీమత్సృష్టరాజే మహాదానానుకీర్తనేహేమహస్తిరథ
ప్రదానికోనామాశీతుస్తోతరద్విశతతమోధ్యాయః.

— శ్రీపశ్చులాగ్గలకదానవిధానమ్. ౨ —

శ్రీమత్సృష్టరాజే ॥ అథాతస్మన్నుగ్రీవత్యౌమిమహాదానమనుత్తమమ్ । పశ్చులాగ్గలకంనామమహాపాతకనాశనమ్ ॥ ౧ ॥ పుణ్యాంతిథినుభాసాద్యయుగాదిగ్రహణాదికమ్ । భూమిదానంసరోదద్యాత్పశ్చులాగ్గలకాన్వితమ్ ॥ ౨ ॥ ఖర్వటంభేటకంవాపిగ్రామంచాసస్యశాలినమ్ । నివర్తనశతంచాపితదర్ధంచాపితృత్తితః ॥ ౩ ॥ సారదారుమయాన్మృత్వాహలాన్మశ్చివితక్షణః । సర్వోపకరణైర్భుక్తానన్యాన్పశ్చుచకాశ్చనాన్ ॥ ౪ ॥ కుర్యాత్పశ్చుపలాదూర్ధ్వమాసహస్రపలావధి । నృపాన్లక్షణసంయుక్తాన్వైవతుధురన్ధరాన్ ॥ ౫ ॥ సువర్ణశృంగోభరణాన్ముక్తాలాన్జ్వాలభూషణాన్ ॥

కూప్యపాదాగ్రతిలకానక్రకాశేయభూషితాః॥౬॥ సగ్రిదామచన్దనయతాఞ్చాలా
యామధిచాసయేత్ । * పర్వన్యదిత్యురద్రేభ్యఃపాయసంనిర్వపేచ్ఛరుమ్॥౭॥ ఏక
స్మిన్నేషుకృతగురుస్తేభ్యోనవేదయేత్ । చాలాశసమిధస్తద్వదాజ్యంకృష్ణతిలాం
స్తథా ॥౮॥ తులాపురుషవతుర్-ర్యాన్లోలేశావాహనంబుధః । తతోవజ్జశశజ్జేన
శున్లమాల్యాన్పురోబుధః ॥౯॥ ఆపచాయద్విజరావప్యన్యం హేమసూత్రాజ్ఞులీ
యతైః । కాశేయవస్త్రకటత్తర్జుణిభిశ్చపిపూజయేత్ ॥ ౧౦ ॥ శయ్యాంసోపసగ్ర
రాందద్యాధేనుమేకాంపయస్ససిమ్ । తథాప్తాదశధాన్యాసనమన్తాదధివాసయే
త్ ॥౧౧॥ తతఃప్రదక్షిణీకృత్యగృహీతకుసుమాఞ్జలిః । ఇనుముచ్చారయేత్తన్తన్మిథ
సర్వంసేవయేత్ ॥ ౧౨ ॥ యస్మాద్దేవగణాస్సర్వేష్టావరాణిచరాణిచ । ధురన్ధరా
క్షేతిన్తన్తస్మాద్భక్తిశ్చివేస్తుమే ॥ ౧౩ ॥ యస్మాద్భువ్వుభూమిదానస్యకలాంసార్వన్ది
పోజశీమ్ । దానాన్యన్యానిమేభక్తిర్ధర్మపవద్యథాభవేత్ ॥ ౧౪ ॥ దక్షిణసప్తహస్తే
నత్రింశద్దణ్డంసర్వన్తమ్ । త్రిభాగహీనంగోచర్తమానమాహవ్రజాపణిః ॥ ౧౫ ॥ మా
నేనానేనయోదద్యాన్నివర్తనశనంబుధః । విధినాతేనతన్యాశుతీయతేపాపసంహ
తిః ॥ ౧౬ ॥ తదర్థమథవాదద్యాదపిగోచర్తమాత్రకమ్ । భవనస్థానమాత్రంవా
సోపిపాపైఃప్రముచ్యతే॥౧౭॥ యావన్తిలాగ్గలకమార్గముఖానిభూమేర్ఘ్నాసాన్పుతే
ర్దుహితుర్జ్జఘరోమకాశి । తావన్తిశఙ్కరపురేససమాహితేష్టద్భూమిప్రదానమిహ
యోమరుతేమసువ్యః ॥ ౧౮ ॥ గన్ధర్వకిన్నరసురాసురసిన్ధస్థైరాధూతచామరము
పేత్యమహద్విమానమ్ । సమూర్జ్యతేపిస్సపితామహబన్ధయన్తశ్చ మౌఘిపురంవ్రజ
తిచామరనాయకస్సృ॥ ౧౯ ॥ ఇస్త్రీత్యహవ్యధికతంక్షయమభ్యుపైతిగోభూమిలా
గ్గలధురన్ధరసమ్ప్రదానాత్ । తస్మాదఘోషుపటలక్షయకారిభూమేద్దానవిధేయమి
తిభూతిభవోద్భవాయ ॥ ౨౦ ॥ * * * * *

ఇతిశ్రీమన్వ్యపురాణే మహాదానానుక్రీతనేపల్నలాగ్గలకప్ర

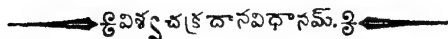
దానికోనామ ఏకాశీత్యు త్త ర ద్వి శ త త మో ధ్యాయః.

—ఉధరాదానవిధానమ్.౩—

శ్రీమన్వ్యః ॥ అథతస్మిన్సగ్రియత్యామిధరాదానమనుత్తమమ్ । పాపక్షయ
కరంన్యాణామమజ్జశ్యవివాశసమ్ ॥ ౧ ॥ కారయేన్మృధిపింహైమింజమ్బూద్విపా
నుకారిణీమ్ । మర్యాదాపర్వతవతీంమధ్యేమేరుసమన్వితామ్ ॥ ౨ ॥ లోకపాలా
ప్రకోపేతాంసవర్షసమన్వితామ్గదినదసమోపేతామస్తేసాగరవేష్టితామ్॥ ౩ ॥ మ
హాత్మనమాకీర్ణాంవసురుద్రార్కసేవితామ్ । హేముఃపలసహసేన్రితదధ్ధేనాపి
శక్తితైః ॥ ౪ ॥ శతత్రయేణచాకుర్యాద్విశతేనశతేనవా । కుర్యాన్మృచ్ఛపలాకూర్ష

మశక్తోపివిచక్షణః ॥ ౫ ॥ తులాపురుషవత్సుర్యాగ్లోచేశావాహనంబుధః । ఋ
త్విజ్ఞుజ్ఞాపసమ్భరభూషణాచ్ఛాదనాదికమ్ ॥ ౬ ॥ వేద్యాంకృష్టజనంకృత్వాతిలా
నాముపరిస్యసేత్ । తథాష్టాదశధాన్యానిరసాంశ్చలవణాదికాః ॥ ౭ ॥ తథాష్టాపూ
ర్ణకలశాన్తస్థమన్తాత్మరికల్పయేత్ । వితానకంచకాశేయంఫలానివివిధానిచ ॥ ౮ ॥
తథాంశుకానిరమ్యాణిశ్రీఃఖణ్డశకలానిచ । ఇత్యేవంచయిత్వాతామధివాసనపూ
ర్వకమ్ ॥ ౯ ॥ శుక్లమాల్యామ్బరధరశ్శుక్లాభరణభూషితః । వ్రదక్షిణంతతఃకృ
త్వాగృహీతకుసుమాజ్ఞలిః ॥ ౧౦ ॥ పుణ్యంకాలమథాసాద్యమన్త్రానేతాసుదీరయే
త్ । నమస్తేసర్వదేవానాంత్యమేవభవనంయతః ॥ ౧౧ ॥ ధాత్రీచసర్వభూతా
నామతఃపాహివసుధరే । వసుధారయతేయస్సాద్వసుచాతీవనిర్మలమ్ ॥ ౧౨ ॥ వసు
ధరాతతోజాతాతస్మాత్పాహిభయాదలమ్ । చతుర్ముఖోపనిగచ్ఛేద్యస్సాదంతత
వాచతే ॥ ౧౩ ॥ అనన్తాయనమస్తస్మాత్పాహిసంసారకర్షమాత్ । త్వమేవలక్ష్మీర్గోవి
దేశివేశారీతిసంస్థితా ॥ ౧౪ ॥ గాయత్రీబ్రహ్మణఃపార్శ్వేజ్యోతిర్నైవచంద్రేరశౌ
వ్రథా । బుద్ధిర్బుహస్సుతౌఖ్యాతామేధామునిఘనంస్థితా ॥ ౧౫ ॥ విశ్వంవ్యావృష్టి
తాయస్సాత్తస్మాద్విశ్వస్ఫురాన్మృతా । ధృతిఃతౌప్రిఃకుమాత్కోణీమృధీవసుమతీర
సా ॥ ౧౬ ॥ ఏతాభిర్ముర్తిభిఃపాహిదేవిసంసారసాగరాత్ । ఏవముచ్ఛార్యతాం
దేవీంబ్రాహ్మణేభ్యోనివేదయేత్ ॥ ౧౭ ॥ ధరాద్ధంవాచతుర్భాగంగురవేవప్రిపాద
యేత్ । శేషంచైవావధిఋత్విశ్వస్యప్రణీపత్యవిసర్జయేత్ ॥ ౧౮ ॥ అనేనవిధినాయస్త
కుర్యాద్దేమధరాంశుభామ్ । పుణ్యకాలేతుసమ్మృప్తేసవదంయాతివైష్ణవమ్ ॥ ౧౯ ॥
విమానేనారగవర్ణేనకిశ్రిణీజాలమాలినా । నారాయణపురంగత్యాకల్పత్రయమథా
విశేత్ ॥ ౨౦ ॥ పితౄణాన్పుత్రాంశ్చపౌత్రాంశ్చతారయేదేకవింశతీమ్ । ఇకపత
రియఇచ్ఛంయశ్శృణోతిసంజ్ఞాదపికలుషవితానైర్ముక్తదేహస్సమన్తాత్ ॥ ౨౧ ॥
దివమమరవధూభిర్యా తిసమ్మృద్ధిమానః । పురమమరసహస్రైస్సే వితంచద్రౌ
మాళైః ॥ ౨౧౪ ॥ * * * * *

ఇతిశ్రీమత్స పు రాణే మహాదానానుక్రీతనేధరావ్రదానికోనామ
ద్వ్యశీతుప్తరద్విశతతమోధ్యాయః.

శ్రీమత్స పు ॥ అథాతస్మిన్పున్యాయామిమహాదానమనుత్తమమ్ । విశ్వచక్ర
మితిఖ్యాతంసర్వపాతకనాశనమ్ ॥ ౧ ॥ తపనీయస్యశుద్ధస్యవిషువాదిషుకారయేత్ ।
జ్యేష్ఠంపలసహస్రేణతదర్థేనతుమధ్యమమ్ ॥ ౨ ॥ తదర్థేనకన్యంసాధ్యద్విశ్వచక్రము
ద్రాహృతమ్ । అన్యద్వింశపలాదూర్ధ్వమశక్తోపినివేదయేత్ ॥ ౩ ॥ యోడశారంతత

శృక్రంభావరైరప్తభావృతమ్ । నాభిమధ్యేస్థితంవిష్టుంయోగారూఢంచతుర్ముఖమ్ ॥ ౮ ॥ శఙ్ఖచక్రేఽస్యపార్శ్వేతుదేవ్యష్టకసమావృతమ్ । ద్వితీయావరణేతద్వత్సూర్వతోజలశాయినమ్ ॥ ౯ ॥ అత్రిగ్భుగుర్వసిష్టశ్చబ్రహ్మకశ్యపవచః । మత్స్యః కూర్మోవరాహశ్చనరసింహవాధవానః ॥ ౧౦ ॥ రామోరామశ్చకృష్ణశ్చబుధః కల్కీతితేదశ । తృతీయావరణేగౌరీమాతృభిర్భవబుభర్తృతా ॥ ౧౧ ॥ చతుర్థేద్వాదశాదిత్యావేదాశ్చత్వారపవచః । పఞ్చమేపఞ్చభూతానిరుద్రాశ్చైకాదశైవతు ॥ ౧౨ ॥ లోకపాలాష్టకంషష్ఠేదిజ్ఞాతజ్ఞాస్తభైవచ । సప్తమేస్త్రాణిసర్వాణిమల్లభ్యాని చకారయేత్ ॥ ౧౩ ॥ అస్తరాస్తరతోదేవాన్విశ్వసేదప్తమేపునః । తులాపురుషవచ్చేషంసమన్తామృతిల్పయేత్ ॥ ౧౪ ॥ ఋత్విజ్ఞబ్రహ్మపనమ్భరభావణాచ్ఛాదనాని చ । విశ్వచక్రంతతఃకుర్యాత్కృష్ణాజినతిలోపరి ॥ ౧౫ ॥ తథాష్టాదశభాన్యానిరసాంశ్చలవణాదికాః । పూర్ణకుమ్భాష్టకంవైవవస్త్రాణివిధానిచ ॥ ౧౬ ॥ శాలీ యుధలరత్నానివితానంచాపికారయేత్ । తతోమల్లశశబ్దేనస్నాతశ్శుక్లావృరోగృహీ ॥ ౧౭ ॥ హిమమాధివాసనాస్తేతుగృహీతకుసుమాజ్ఞలిః । ఇసుముచ్చారయేత్తస్త్రింత్రికృత్వాతుప్రదక్షిణమ్ ॥ ౧౮ ॥ సమోవిశ్వమయాయేతివిశ్వచక్రాత్మనేన మః । పరమానన్దరూపీత్వంపాహిసంసారసాగరాత్ ॥ ౧౯ ॥ తేజోమయమిదంయస్తాన్నదావశ్యన్తియోగినః । హృదిచక్రంగుణాతీతంవిశ్వచక్రంసమావృతమ్ ॥ ౨౦ ॥ వాసుదేవేష్ఠితంచక్రంశక్రమధ్యేతుమాధవః । అన్యోన్యాధారరూపేణప్రణమామిస్థితావిహ ॥ ౨౧ ॥ విశ్వచక్రమిదంయస్తాత్సర్వపాపహరంపరమ్ । ఆయుధంచాధివాసశ్చ భవాదుద్ధరమామతః ॥ ౨౨ ॥ ఇత్యామస్త్ర్యచయోదద్యాద్విశ్వచక్రంవిమత్సరః । విముక్తస్సర్వపాపేభ్యోవిష్టులోకేమహీయతే ॥ ౨౩ ॥ వైకుంఠలోకమాసాద్యచతుర్బాహుస్సనాతనః । సేవ్యతేఽపురసాంసజ్జైస్త్రిష్ఠేతగ్రాశతత్రయమ్ ॥ ౨౪ ॥ ప్రణమేద్వాదశకృత్వావిశ్వచక్రందినేదినే । తస్యాయుర్వర్ధతేసత్యంలక్ష్మీశ్చవిపులాభవేత్ ॥ ౨౫ ॥ ఇతిసకలజగత్పురాధివాసంపితరతియస్తపసియషోడశారమ్ । హరిభవసముపాగతస్ససిద్ధేశ్చిరమధిగమ్యసమస్యతేశిరోభిః ॥ ౨౬ ॥ శుభదర్శనతాంప్రయాతిశత్రోమదనసుదర్శనతాంచకామసిభ్యః । సుసుదర్శనకేశవాసురూపకనకసుదర్శనదానదగ్ధపాపాః ॥ ౨౭ ॥ కృతగురుదురితానిషోడశారఃప్రవితరణేప్రవరాకృతిర్మూరారేః । అభిభవతిభవద్ధృవాతిభీతింభవమభితోభవనేభయాభూయః ॥ ౨౮ ॥ *

ఇతిశ్రీమత్సృపురాణే మహాదానాసుకీర్తనేవిశ్వచక్రప్రదానికో

నామ శ్రీశత్రుత్వ రద్ది శత తమోధ్యాయః.

శ్రికనకకల్పలలికాదానవిధానమ్.శ్రి

శ్రీమత్స్యః || అథాతస్మన్నువత్సౌమిమహాదానమనుత్తమమ్ | మహాకల్పలతానామమహాపాతకనాశనమ్ || ౧ || పుణ్యాంధిధిమథాసాద్యకృత్వాబ్రాహ్మణవాచనమ్ | ఋత్విజ్ఞుజ్ఞువసమ్భారభూషణాచ్చాదనాదికమ్ || ౨ || తులాపురుషపత్నుర్యాణ్లోకేశావాహనంబుధః | చామీకరమయ్యాఃకుర్యాద్దశకల్పలతాశ్శుభాః || ౩ || నానాపుష్పఫలపేతానానాంశుకవిభూషితాః | విద్యాధరసుపజ్ఞానాంమధునైరుపశోభితాః || ౪ || హారానాదిత్సుభిస్సన్ద్వైఫలానిచవిహగ్నమైః | లోకపాలానుకారిణ్యః కర్తవ్యాస్తాసుదేవతాః || ౫ || బ్రహ్మణంచతత్శక్తింలవణస్వోఽరిస్యసేత్ | అథస్తాన్లతయోర్మధ్యేషన్వశ్ఛకరేశుభే || ౬ || ఇభాసనస్థాతుగుడేపూర్వతఃకులిశాయుధా | రజసిసంస్థితాగ్నాయీసువపాణిరథాఽనలే || ౭ || యామ్యేచమహిషారూఢాగ్నితణ్డులోపరి | ఘృతేతునైర్మతీస్థాప్యసఖణ్డాదక్షిణేకరే || ౮ || వారుణ్యాంవారుణీక్షీరేర్దుషస్థానాగపాశినీ | పతాకీనీవవాయువ్యేన్మృగస్థాశరగురోపరి || ౯ || సామ్యాఃపితృమంధాప్యశశ్చిన్ద్రానిసంస్థితాః | మాహేశ్వరీవృషారూఢానవసితేత్రిశూలిన్ || ౧౦ || మాలిన్యోవరదాస్తద్వత్కర్తవ్యాబాలకాన్వితాః | శక్త్యాపజ్ఞుపలాదూర్ధ్వమాసహస్రాత్ప్రీకల్పయేత్ || ౧౧ || సర్వాసాముపరిస్థాప్యంపజ్ఞువర్ణంవివితానఃమ్ | ధేనవోదశకుమ్భాశ్చవప్ర్రీయుగ్మానిచైవహి || ౧౨ || మధ్యమేద్యేతుగురవేయిర్విగ్భ్యోఽన్యస్తతైవచ | తతోవజ్జశశభేనసాంతశ్శుక్లాంబురోమధః || ౧౩ || వ్రదక్షిణమథావృత్యమన్త్రానేతానుదీరయేత్ || సమోసమఃపాపవి నాశనీభ్యోబ్రహ్మణ్డులోకేశ్వరపాలినీభ్యః || ౧౪ || అశంసితాధిక్యఫలవ్రదాభ్యోవిగ్భ్యస్త్రధాకల్పలతావధూభ్యః | ఇతిసకలందిగ్గజావ్రదానంభవభయసూదనయఃకరోతి || ౧౫ || అభిమతఫలదేసనాకలోకేవసతిపితామహవత్సరాణితింశత్ | పితృశతమథతారయేక్షణాద్ధేభవమరితాఘవిఘాతశుద్ధదేహః || ౧౬ || సురపతిపితాసహస్రసక్ష్యైఃపరివృతమమ్బురుహబాద్ధవాభివన్ద్యైః | ఇతివిధానమిదందిగ్గజానాంకనకకల్పలతావిధివేదకమ్ || ౧౭ || పఠతియస్సరతీహతథేక్షుతేసపదమేతిపురస్తరసే

వితమ్ || ౧౭౪ ||

* * * * *

ఇతిశ్రీమత్స్యపురాణే కనకకల్పలలికావ్రదానోనామ చతురశీత్యుత్తర

ద్విశతతమోధ్యాయః.

శ్రిసప్తసాగరదానవిధానమ్.శ్రి

శ్రీమత్స్యః || అథాతస్మన్నువత్సౌమిమహాదానమనుత్తమమ్ | సప్తసాగరకం నామమహాపావప్రణాశనమ్ || ౧ || పుణ్యాంధిధిమథాసాద్యకృత్వాబ్రాహ్మణవాచనమ్ |

తులాపురుషవతుర్భాగ్యోకేశోవాహనంబుధః ॥ ౨ ॥ ఋత్విజ్జ్ఞాపసమ్భ
రభూవణాచ్ఛదనాదికమ్ । కారయేత్సప్తకుణ్డానికాఞ్చనానిచక్షణః ॥ ౩ ॥
ప్రాదేశమాత్రాణితథారత్నిమాత్రాణివాపునః । కుర్యాన్సప్తపలాదూర్ధ్వమాసహ
సాశ్చక్షతః ॥ ౪ ॥ సంఘాప్యానిచసర్వాణిక్యస్థాజినతిలోపరి । ప్రథమంపూర
యేతుర్జ్ఞంలవణేనవిచక్షణః ॥ ౫ ॥ ద్వితీయంపయసాతద్వత్త్వతీయంసర్విషాపునః ।
చతుర్థంతుగుడేనైవదధ్వాపఞ్చమమేవచ ॥ ౬ ॥ షష్ఠంశర్కరయాతద్వత్సప్తమం
తీర్థవారిణా । స్థాపయేల్లవగస్తంతుబ్రహ్మేణంకాఞ్చనంశుభమ్ ॥ ౭ ॥ కేశవంక్షీర
మధ్యేతుఘ్నతమధ్యేమహేశ్వరమ్ । భాస్కరంగుడమధ్యేతుదధిమధ్యేనిశాధిప
మ్ ॥ ౮ ॥ శర్కరాయాంస్యస్థిక్షీంజలమధ్యేతుపార్వతీమ్ । సర్వేషుసర్వరత్నా
నిధాన్యానిచసమస్తతః ॥ ౯ ॥ తులాపురుషవచ్ఛేషమత్రాపిపరికల్పయేత్ । తతో
వారుణహూమాదైస్సాపితోవిప్రపుజ్జవైః ॥ ౧౦ ॥ త్రిప్రదక్షిణమావృత్యమన్త్రా
నేతానుదీరయేత్ । నమోవస్సర్వసిన్ధూనామాధారేభ్యస్సనాతనాః ॥ ౧౧ ॥
జన్తూనాంప్రాణదేభ్యశ్చసమద్రేభ్యోనమోనమః ॥ క్షీరోదకాజ్యదధిమాధురలావ
ణేతుసారామృతేనభవనత్రయజీవసంక్షాత్ ॥ ౧౨ ॥ ఆనన్దయద్వివసుభిశ్చయతోభ
వస్తస్తస్మాత్తమాప్యభవిభూతమలందిశన్తు । యస్మాత్సమస్తభవనేషుభవస్తపవతి
ద్ధామరామరసుబద్ధమణిప్రదానమ్ ॥ ౧౩ ॥ పాపక్షయామృతవిలేపనభూషణాయలోక
స్యభిభ్రాతితదస్తుమమాపిలక్ష్మీః । ఇతిదదాతిరసామృతసంయుతాఞ్చుదిరవిస్తయవా
నిహసాగరాత్ ॥ ౧౪ ॥ అమలకాఞ్చనవర్ణమయానసాపదమమైతిహారేరమరార్చి
తః । సకలపాపవిభౌతవిరాజితకేపితృపితామహపుత్రకళత్రకమ్ ॥ ౧౫ ॥ సరకలోకస
మాకులమప్యయంఝడితిసోపినయేచ్ఛివమద్విరమ్ ॥ ౧౫ ॥ * * *

ఇతిశ్రీమత్సృపురాణే మహాదానానుకీర్తనేసప్తసాగరప్రదానికోనా
మ పఞ్చాశీత్య త్త ర ద్వి శ త త మో ధ్యా యః.

— శ్రీరత్నధేనుదానవిధానమ్. ౬ —

శ్రీమత్సృః ॥ అథాతస్సమ్ప్రవత్యౌమిమహాదానమనుత్తమమ్ । రత్నధేను
రితిభ్యాతంగోలోకఫలదంస్యణామ్ ॥ ౧ ॥ పుణ్యంధినమథాసాద్యతులాపురుషదాన
వత్ । లోకేశోవాహనంక్యత్వారత్నధేనుప్రకల్పయేత్ ॥ ౨ ॥ భూమాకృష్ణాజినం
క్యత్వాలవణద్రోణసంయుతమ్ । ధేనుంరత్నమయీంకుర్యాత్సజ్జల్పవిధిపూర్వక
మ్ ॥ ౩ ॥ స్థాపయేత్సర్కరాగాణామేకాశీతిర్నుభేబుధః । పువ్యరాగశతంతద్వద్భోగా
యాంపరికల్పయేత్ ॥ ౪ ॥ లలాటేహేమతిలకముక్తాఫలశతంద్యోహేః । భూయ
గేవిద్రుమశతంశుక్తీకర్ణద్వయేస్తృతౌ ॥ ౫ ॥ కాఞ్చనానిచశృణ్వాణిశిరోవజ్రశతా

శ్రీ మత్స పురాణే.

త్వక్మమ్ । గ్రీవాయాంనేత్రపటకంగోమేదకతత్వాన్విరమ్ ॥ ౬ ॥ ఇన్ద్రస్థిలశతంపుష్టే
 వైహార్యశతపార్శ్వకే । స్వాటికైరుదరంతద్వత్సాగ్నికశతైకటిమ్ ॥ ౭ ॥ ఖరా
 హేమనయాఃకార్యాఃపుచ్ఛంముక్తావళిమయమ్ । సూర్యకాద్రేష్టుకాన్తైవఘ్రాణే
 కర్పూరచన్ద్రే ॥ ౮ ॥ కుంకుమానిచరోమాణిరూప్యనాభింవకారయేత్ । గారుత్మతశ
 తంతద్వదపానేపరికల్పయేత్ ॥ ౯ ॥ తథాన్యానిచరత్నాస్థాపయేత్సర్వసద్భిషు ।
 కుర్యాచ్ఛరీరయాజిహ్వోంగోమయంచగుడాన్తక్మమ్ ॥ ౧౦ ॥ గోమూత్రమాజ్యే
 సతథాదధిదుగ్ధేస్వరూపతఃపుచ్ఛాగ్రేచామరందద్యాత్సమీపేతామగ్రిదోహనమ్ ॥ ౧౧ ॥
 క్షుణ్ణలానివహైమానిభూషణానిచశక్తితః । కారయేదేవమేవంతుచతుర్థాంశేనవత్స
 ॥ ౧౨ ॥ తథాధాన్యానిసర్వాణిపాదాశ్చేత్యునుయాన్తృతాః । నానాఫలాని
 సర్వాణివజ్ఞవర్ణంబితానక్మమ్ ॥ ౧౩ ॥ ఏవంవిరచనంకృత్వాతద్వడ్డోమాధివాసనమ్ ।
 ఋత్విగ్భ్యోదక్షిణాందద్యాధేనుమామన్తయేత్తతః ॥ ౧౪ ॥ గుడధేనువిదావా
 హ్యశ్విదంచోదాహరేత్తతః ॥ త్వాంసర్వదేవగణధామయతఃపతద్విరుద్రేస్త్రసూర్య
 కమలాసనవాసదేవాః ॥ ౧౫ ॥ తస్మాశ్చమన్తభవనత్రయదేవయంత్రామాంపా
 హిదేవిభవసాగరపీఠ్యమానమ్ । ఆమన్తయేచ్ఛేన్ధనభిరఃపరిపున్యభక్త్యైరద్యాద్వి
 జాయగురవేజలపూర్వికాంతామ్ ॥ ౧౬ ॥ యఃపుణ్యమాప్యదినమత్రకృతోపవాసః
 పాపైర్విముక్తతమరేతిపదంమురారేః । ఇతిసకలవిధిజ్ఞోరత్నధేనుప్రదానంవితరితం
 విమానంప్రాప్యదేదీవ్యమానమ్ ॥ ౧౭ ॥ సకలకలుషముక్తోబద్ధభిఃపుత్రపాత్రైస్సహి
 మదనసహవస్థానమభ్యేతి*విష్టోః ॥ ౧౮ ॥ * * *

ఇతిశ్రీమత్స పురాణే మహాదానానుక్రమే రత్నధేనుప్రదానోనా
 మ వడశీత్యుత్తరద్విశతతమోధ్యాయః.

— శ్రీమహాభూతఘట దానవిధానమ్. ౩ —

శ్రీమత్స : ॥ అథాతస్మిన్ప్రవక్ష్యామిమహాదానమనుత్తమమ్ । మహాభూ
 తఘటంనామమహాపాతకనాశనమ్ ॥ ౧ ॥ పుణ్యాంతిధిమథాపాద్యకృత్వాబ్రాహ్మ
 నవాచనమ్ । ఋత్విజ్ఞాన్తపస్సామర్చనాచాపాదనాదికమ్ ॥ ౨ ॥ తులాపురుష
 వతుర్వ్యాజ్ఞోశేషావాహనాదికమ్ । కారయేత్కాశ్చానంకుశ్శంకుమహారత్నాచితం
 బుధః ॥ ౩ ॥ ప్రాదేశాదజ్ఞుశతతంయావతుర్వ్యాప్రమాణతః । కీరాజ్యపూరితం
 తద్వత్సల్పవృక్షసమన్వితమ్ ॥ ౪ ॥ పద్మాసగతాంస్త్రత్రుష్కావిష్ణుమహేశ్వ
 రాణాం లోకపాలాన్తహేంద్రాద్విత్స్వవాహనమాస్థితా ॥ ౫ ॥ వరాహే

బోధ్యంతద్వత్తుర్యాప్యధీంసపజ్జజామ్ । వరుణంచాసనగతంకాఞ్చనమ్
కరోపరి ॥ ౬ ॥ హుతాశనంమేషగతంచాయుంకృష్టవృగాసనమ్ । తథాకోశా
ధిపంతుర్యాన్మృషకస్థంవినాయకమ్ ॥ ౭ ॥ విన్యస్యఘటమధ్యేతాన్వేదవఞ్చకసంయు
తాః । యుగ్వేదస్యాక్షసూత్రంస్యాద్యజుర్వేదస్యపజ్జజామ్ ॥ ౮ ॥ సామవేదస్య
వీణాస్యాద్యేణుండక్షిణతోన్యసేత్ । అథర్వవేదస్యపునస్సుగ్రీకుగ్రహకమలంక
రే ॥ ౯ ॥ పురాణవేదోవరదస్యాక్షసూత్రకమణ్ణలుః । పరితస్సర్వధాన్యాధిచామరాన
నదర్పణమ్ ॥ ౧౦ ॥ పాదుకోపానహచ్చత్రంపికాఘామణానిచ । శయ్యాంచజలకు
మ్భాంశ్చపఞ్చవర్ణంవితానకమ్ ॥ ౧౧ ॥ స్నాత్యాధివాసనంతుర్యాదిమంమన్త
ముదీరయేత్ । నమోవస్సర్వదేవానామాధారేభ్యశ్చరాచరే ॥ ౧౨ ॥ మహాభూ
తాదిదేవేభ్యశ్చస్మిరస్తుశివంమమ । యస్మాన్నక్షింధిదప్యస్తమహాభూతైర్విసాకృ
తమ్ ॥ ౧౩ ॥ బ్రహ్మజ్ఞేసర్వభూతేషుతస్మాద్భిగ్రీకుయాస్తుమే । ఇత్యుచ్చార్యమ
హాభూతఘటంయోవినివేదయేత్ ॥ ౧౪ ॥ సర్వపాపవినిర్ముక్తస్సయాతివరమాం
గళమ్ । ఏమానేనారగవర్ణేనపితృబంధుసమాన్వితః ॥ ౧౫ ॥ స్త్రాయమానోవరస్త్రీ
భిఃపదమభ్యేతివైష్ణవమ్ । షోడశైతానియఃకుర్యాన్మహాదానానమానవః ॥ ౧౬ ॥ నత
స్యపునరావృత్తిరహలోకేనజాయతే ॥ ఇతిపఠతియశ్శంవాసుదేవస్యపార్వ్యేస
సుతపితృకళత్రస్సంశ్చృణోతీహసమ్యక్ ॥ ౧౭ ॥ మురరిపుభవసేవైమద్దిరేచార్కలత్ప్యై
త్వమరపురవధూభిర్దేవసోఽపినిత్యమ్ ॥ ౧౮ ॥ * * *

ఇతిశ్రీమత్సృపురాణేమహాదానసుకీర్తనమహాభూతఘటప్రదానోనామ

సప్రాశీత్యుడై రద్ది శతతమోధ్యాయః

— శ్రీకల్పనామాసుకీర్తనమ్ శ్రీ —

మనుః ॥ కల్పమానంత్యయాప్రోక్తంమన్వస్తరయ్యుగేషుచ । ఇదానీంకల్పనా
మానిసమాసాతగధయామృత ॥ ౧ ॥ శ్రీమత్సృపుః ॥ కల్పసుకీర్తనంవత్సేసర్వ
పాప్రణాశనమ్ । యస్యాసుకీర్తనాదేవవేదపుణ్యేనయ్యజ్యతే ॥ ౨ ॥ ప్రథమంశ్వే
తకల్పప్రద్వితీయోనీలలోహితః । వాసుదేవస్తృతీయస్తతతోరాధస్తరోఽపరః ॥ ౩ ॥
రౌరవఃపఞ్చమఃప్రోక్తష్టథోదేవఇతిస్తృతః । సప్తమోఽథబృహతోల్బుకస్తర్వోఽ
ష్టమఉచ్యతే ॥ ౪ ॥ సద్యోఽథనవమఃప్రోక్తశ్చశానోదశమస్తృతః । తమప
కాదశఃప్రోక్తస్తథాసారస్యతఃపరః ॥ ౫ ॥ త్రయోదశఉదానస్తుగారుడోఽథచతు
ర్దశఃకార్తవీర్యజ్యోజ్ఞేయఃపార్థమాస్యామణాయత ॥ ౬ ॥ షోడశోనారసింహస్తుస
మానస్తతతోఽపరః । ఆగ్నేయోఽష్టాదశఃప్రోక్తస్సోమకల్పస్తథాపరః ॥ ౭ ॥ మా

నవోవింశతిఃప్రోక్తస్తత్పుమానిచాపరః । వైకుంఠావరస్తర్వల్లక్ష్మీకల్పస్తథాప
రః ॥ ౮ ॥ చతుర్వింశతిమఃప్రోక్తస్సావిత్రీకల్పసంజ్ఞకః । పంచవింశస్తతోఘోరో
వారాహస్తతతోఽపరః ॥ ౯ ॥ సప్తవింశోఽథవైరాజోఽఠికల్పస్తథాపరః । మ
హేశ్వరస్తథాప్రోక్తస్త్రీపురోయత్రసూతితః ॥ ౧౦ ॥ పితృకల్పస్తతైవాస్తే
యాకుపబార్బరీహస్తాస్తృతా ॥ ఇత్యేవంబ్రహ్మణోమాసస్సర్వపాతకనాశ
నః ॥ ౧౧ ॥ ఆదావేవహిమాహాత్మ్యంయస్మిన్నస్యవిభీయతే । తస్యకల్పస్యతస్మా
మవిహితంబ్రహ్మణాపురా ॥ ౧౨ ॥ సజ్జీర్ణాస్తామసాన్వైవగాజసాన్సాత్వకాస్త
థాఽరజస్తమోమయాస్తద్వదేతేతింశదుదాహృతాః ॥ ౧౩ ॥ సజ్జీర్ణేషుసరస్వత్యా
పితృణాంపుష్టిరీచ్యతే । అగ్నేశ్వినస్యమాహాత్మ్యంతత్సర్వరూపేణవర్ణ్యతే ॥ ౧౪ ॥
రాజసేషుచమాహాత్మ్యమధికంబ్రహ్మణస్స్మృతమ్ । యస్మిన్సాత్మేతుయతోవీక్రం
పురాణంబ్రహ్మణాపురా ॥ ౧౫ ॥ తస్యతస్యతుమాహాత్మ్యంతత్సర్వరూపేణవర్ణ్యతే ।
సాత్వికేష్వధికంతద్వద్విష్ణోర్మాహాత్మ్యముచ్యతే ॥ ౧౬ ॥ తేష్యేవయోగసంసి
ద్ధాగమిష్యన్తిపరాంగతమ్ । బ్రహ్మంపార్శ్వమిమంయస్తుపతేత్సర్వణిపర్వణి ॥ ౧౭ ॥
తస్యథత్తేమతింబ్రహ్మకరోతివిపులాంశ్రియమ్ । యస్తుదద్యాదిమాస్మృత్యాహైమా
స్సర్వణిపర్వణి ॥ ౧౮ ॥ బ్రహ్మవిష్ణుపురేకల్పంమునిభిఃపూజ్యతందివి । సర్వపావత
యకరంకల్పదానంయతోభవేత్ ॥ ౧౯ ॥ మునిరూపాంస్తథాకృత్వాదద్యాత
ల్పాన్వితక్షణః । పురాణసంహితాచేయంతవభూషమయోదితా ॥ ౨౦ ॥ సర్వ
పాపహరానిత్యమారోగ్యశ్రీఫలప్రదా । బ్రహ్మసంవత్సరశతాదేకాహంవైవముచ్య
తే ॥ ౨౧ ॥ శివవర్షశతాదేకంనిమేషంవైష్ణవంవిదుః । యదాసవిష్ణుజ్ఞాగర్హితదిదం
చేష్టతేజగత్ ॥ ౨౨ ॥ యదాస్వపితృశాన్తాతదాసర్వంప్రవీయతే ॥ సూతః ॥
ఇత్యుక్త్వాసర్వదేవేశోమన్మయపీజనార్దనః ॥ ౨౩ ॥ పశ్యతాంసర్వభూతానాంత
త్రైవిమాన్తరధీయత । వైవస్వతోపిభగవాన్స్వస్థుజిష్ఠివిభాఃప్రజాః ॥ ౨౪ ॥ సా
న్తరంపాలయామాసమాత్తజ్ఞకులవర్ధనః । యస్యవస్వన్తరంపైతదధునాచానువర్త
తే ॥ ౨౫ ॥ పుణ్యంసవిత్రమేతద్వఃకథితంమత్సృభాషితమ్ । పురాణంసర్వశాస్త్రా
ణాంయదేతన్నాన్ధ్రిసంస్థితమ్ ॥ ౨౬ ॥ * * * *

ఇతిశ్రీమత్స పురాణేమత్సృమనుసంవాదే కల్పనామానుకీర్తనంనామ

అష్టాశీత్యుత్తరద్విశతతమోధ్యాయః.

— శ్రివితత్పురాణవిషయానుక్రమణికాశ్రి —

సూతః ॥ ఏతద్వఃకథితంసర్వంయదుక్తంవిశ్వరూపిణా । మాన్మయంపురాణ
ముఖంధర్మకామార్థసాధనమ్ ॥ ౧ ॥ యత్రాదౌమనుసంవాదోబ్రహ్మజ్ఞకథనంతథా ।

సాక్ష్యంశారీరకంతద్వచ్చతుర్ముఖముఖోద్భవమ్ ॥ ౨ ॥ దేవాసురాణామున్నత్రిగ్వి
రుతోన్నత్తిరేవచ । మదనద్వాదశీతద్వల్లోకపాలాభిషేచనమ్ ॥ ౩ ॥ మన్వస్తరా
ణాముద్దేశోవైస్యరాజాభివర్ణనమ్ । సూర్యవైవస్వతోన్నత్తిర్భుధస్యాగమనంత
థా ॥ ౪ ॥ పితృవంశానుకథనంశ్రాద్ధకల్పస్తభైవచ । పితృతీర్థప్రచారశ్చసోమోత్ప
త్తిస్తభైవచ ॥ ౫ ॥ కీర్తనంసోమవంశస్యయయాతిచరితృతథా । కార్తవీర్యస్యమా
హాత్మ్యంవృష్టివంశానుకీర్తనమ్ ॥ ౬ ॥ భృగుశాపస్తథావిష్ణోద్వైత్యశాపస్తభైవచ ।
కీర్తనంపురువంశస్యవంశోహౌతాశనస్తథా ॥ ౭ ॥ పురాణకీర్తనంతద్వత్క్రియా
యోగస్తభైవచ । వ్రతంసక్షత్రపురుషంమార్తణ్డశయనంతథా ॥ ౮ ॥ కృష్ణాష్టమీప్ర
తంతద్వద్రోహిణీచంద్రసింజ్ఞతమ్ । తటాకవిధిమాహాత్మ్యంపాదపాత్సవవచ ॥ ౯ ॥
సౌభాగ్యశయనంతద్వదగస్త్రప్రతమేవచ । తథానస్తత్పతీయాతురసకల్యాణిశీత
థా ॥ ౧౦ ॥ అగ్రాగ్రస్తక రీతద్వద్వగ్రంసారస్వతంపునఃసప్తమీప్రతకంతద్వద్వశో
కద్వాదశీప్రతమ్ ॥ ౧౧ ॥ ఉపరాగాభిషేకంచసప్తమీన్నవనంపునః । భీమాఖ్యా
ద్వాదశీతద్వదనగ్గశయనంతథా ॥ ౧౨ ॥ అశూన్యశయనంతద్వత్తైవాక్షారకప్ర
తమ్ । మేరుప్రదానందశకరాగ్రహశాన్తిస్తభైవచ ॥ ౧౩ ॥ గ్రహస్యమావకథనంత
థాశివచతుర్దశీ । తథాసర్వఫలత్యాగసూర్యవారప్రతంతథా ॥ ౧౪ ॥ సజాగ్ర
స్త్రిద్యావనంతద్వద్విభూతిద్వాదశీప్రతమ్ । పక్షిప్రతానాం మాహాత్మ్యంతథాస్మ
నపిధిక్రమః ॥ ౧౫ ॥ ప్రయాగస్యవమాహాత్మ్యంభువనస్యతుకీర్తనమ్ । ఐలాశ్రమ
ఫలంతద్వల్లోకేద్విపానుకీర్తనమ్ ॥ ౧౬ ॥ తథావ్రతీతుచారంచభువమాహాత్మ్య
మేవచ । భువనానిసురేంద్రాణాంత్రిపురస్లోకణంతథా ॥ ౧౭ ॥ పితృవిజ్ఞదమాహా
త్మ్యంమన్వస్తరవిగర్ణయః । వక్షాగ్రస్యచసముఖిస్తారకోత్పత్తిరేవచ ॥ ౧౮ ॥
తారకాసురమాహాత్మ్యంబ్రహ్మదేవానుకీర్తనమ్ । పార్వతీసమ్భవస్తద్వత్తథాశివ
తపోవనమ్ ॥ ౧౯ ॥ అనన్యదేహదాహాస్తురతిశోకస్తభైవచ । గౌరీతపోవనంతద్వద్వి
శ్వనాథప్రసాదనమ్ ॥ ౨౦ ॥ పార్వతీయుషిసంవాదంతభైవోద్వాహవగ్గళమ్ ।
కుమారస్యతథోన్నతిఃకుమారవిజయస్తథా ॥ ౨౧ ॥ తారకస్యనభోఘోరారసిం
హహావనర్ణనమ్ । పద్మోద్భవవిసర్గస్తుతభైవాన్ధకఘాతనమ్ ॥ ౨౨ ॥ వారాణస్యా
స్తుమాహాత్మ్యంసర్వదాయాస్తభైవచ । ప్రవరానుక్రమాస్తద్వత్పితృగాథానుకీర్తన
మ్ ॥ ౨౩ ॥ తథోభయముఖినామదానంకృష్ణాజనస్యచ । తత్రసావిత్రీపాఖ్యానం
రాజధర్మస్తభైవచ ॥ ౨౪ ॥ యాత్రాణిమిత్రకథనంస్వప్నమగ్గళ్యకీర్తనమ్ । వామ
నస్యతుమాహాత్మ్యంతభైవాభవరాహజమ్ ॥ ౨౫ ॥ క్షీరోదమథనంతద్వత్కాలకూ
టాభిశాసనమ్ । దేవాసురవిమర్దశ్చవాస్తువిద్యాతభైవచ ॥ ౨౬ ॥ ప్రతిమాలక్షణం
తద్వస్తజ్ఞపానాంచలక్షణమ్ । ప్రాసాదలక్షణంతద్వస్త్రిశిష్టావిధిముత్తమమ్ ॥ ౨౭ ॥

౬౨౨ శ్రీమత్సృపురాణేపకోననవత్పుతరద్విశతతమోధ్యాయః.

—శ్రీపతత్పురాణఫతనఫలశ్రుతిః శ్రి—

భవిష్యరాజ్ఞాముద్దేశోమహాదానానుకీర్తనమ్ । కల్పానుకీర్తనంతద్వద్ధిగ్రానుక్రమ
 ణంతథా ॥ ౨౮ ॥ పతత్పురాణమాయవ్యమేతత్ప్రీతిర్వివర్ధనమ్ । పతస్సర్వగుణోపీ
 తమేతత్కల్పనాశనమ్ ॥ ౨౯ ॥ అస్తాత్పురాణాదపిపాదమేకంవతేత్తుయస్సర్వవి
 ముత్తపాపః । నారాయణాఖ్యంపదమేతినూనమనన్తవద్దివ్యసుఖానిభుజ్జే ॥ ౩౦ ॥
 పురాణమేతత్సకలంరహస్యంశ్రద్ధాన్వితఃపుణ్యమిదంశృణోతి । కృత్వాశ్వమేధావ
 భృథంశ్రీధరాయశృణోతివా ॥ ౩౧ ॥ త్రావయేద్వాపిధర్మజ్ఞస్తస్మిలంశృణుతద్విజాః ।
 బ్రాహ్మణోలభతేవిద్యాంక్షుత్రియోలభతేమహీమ్ ॥ ౩౨ ॥ వైశ్యోధనమవాప్నోతి
 తిశూద్రప్రసూమేధీతే । ఆయుష్మాన్పుత్రవాన్ధన్యోలక్ష్మీవాన్పావనర్జితః ॥ ౩౩ ॥
 శ్రుత్వాపురాణమఖిలంశత్రుభిశ్చపరాజితః ॥ ౩౩౪ ॥ * * *

ఇతిశ్రీమత్సృపురాణే మత్స్యమనుసంవాదే చతుర్దశస్తావసాస్యాం

సంహితాయామేతత్పురాణానుక్రమణికాదికథనంనా

మైకోననవత్పుతరద్విశతతమోధ్యాయః.

సమాప్తమిదంమత్స్యపురాణమ్.

స్తవస్తవ్యుః.

శ్లో॥ త్రైయ్యవ్రతసాధవిలసన్నవముక్తికాంతాసంసర్గకాక్షివిదువఃకృపయాచ
 తారవాగ్దాసఃపురాణదశకేనసహస్త్వకేనసోపానమార్గమతులంపుణులంమునీంద్రః ॥ *

శ్లో॥ శ్రీవత్సవంశవిలసన్నవముక్తికశ్రీఃపువాడవేజ్జటమణిఃపుణుకీర్తిరమ్యః॥
 కాలక్రమేణశిథిలంహిపురాణజాతముద్ధర్తుమైహతయథాహరిత్రధర్మమ్ ॥ *

శ్లో॥ శ్రీమద్వేజ్జటరాయభూసురమణిఃపువాడవంశోద్భవోనానాధర్మక
 థావిచిత్రమతులంమాత్స్యంపురాణంమహత్ । విద్వద్భిఃపరిహార్యలేఖనగతాదోషా
 నకాక్షీత్సుటంముద్రామద్దిరముద్రితంబుధజనానన్దాయధాత్రీతలే ॥ * *

శ్రీరస్తు.

శ్రీమత్స్వపురాణసారసంగ్రహవిషయసూచిక.

విషయసంఖ్య.	పుటసంఖ్య.	విషయసంఖ్య.	పుటసంఖ్య.
౧. మత్స్యవతారకథ.	౧	౨౧. బుధోత్పత్తి.	౨౯
౨. అవాంతరిత్రవయము బ్రహ్మాంధకారము.	౨	౨౨. పురూరవచరిత్రము.	౩౧
౩. బ్రహ్మచేసినస్వప్నియు బ్రహ్మకు నాలుగు మోములుగలుగుట.	౩	౨౩. యయూతిచరిత్రము, శుక్రతనయ యగు కేవల్యానీ వృత్తాంతము.	౩౬
౪. నలువమన్నభుజకుకాపంబిచ్చుట.	౪	౨౪. జేవయూనియయూనివరించుట.	౪౦
౫. దక్షస్వప్నాద్వి వివరణము.	౫	౨౫. ఆస్తికయయూని సుఖవాదము.	౪౧
౬. కశ్యపసంతతి.	౬	౨౬. ఆశ్రమభగ్గుములు.	౪౨
౭. మరుత్తూజననము.	౭	౨౭. మునిమానాది వివరణములు.	౪౩
౮. పృథ్వాదిరాజ్యాధిపైతము.	౮	౨౮. యదుపు మొదలగువారిలవంశవివరణము.	౪౪
౯. భూమికిపుణ్యియను పేటవచ్చుటయు, భూమిగోవగుటయు.	౯	౨౯. కాన్తవీర్యాగ్నివచరిత్రము.	౪౫
౧౦. సూర్యవంశవివరణము.	౧౦	౩౦. శమంతకోపాఖ్యానము.	౪౬
౧౧. సూర్యవంశజాడగుసంసర్గశ్రీరూపముగలుగుట.	౧౧	౩౧. దేవాసురయుద్ధవివరణము.	౪౭
౧౨. ఇంద్రుడుప్రభృతులిసినవెదకుట.	౧౨	౩౨. భృగుపు విష్ణుని సరస్వతి మొదలగువారి.	౪౮
౧౩. పితృవంశవివరణము.	౧౩	౩౩. తుర్వసుడు మొదలగువారిసంతతి వివరణము.	౪౯
౧౪. పితృవంశియూచోదోపాఖ్యానము.	౧౪	౩౪. దీగ్ధతముని జన్మాదికథ.	౫౦
౧౫. దానపురిపితృగణముల వివరము.	౧౫	౩౫. పూరువంశ వివరణము.	౫౧
౧౬. సారథిరాజాధిపానము.	౧౬	౩౬. కౌరవులవంశవివరణము.	౫౨
౧౭. సాధారణశ్రాద్ధకాలసంగ్రహము.	౧౭	౩౭. అగ్నిసంతానజననము, కశ్యపయూగవివరణము.	౫౩
౧౮. ఆశ్వినయంశ శ్రాద్ధవివరణము.	౧౮	౩౮. పురాణములసంఖ్యవివరణము.	౫౪
౧౯. బ్రాహ్మణాదులకాళిచవిధి.	౧౯	౩౯. వ్రతాదులవివరణము.	౫౫
౨౦. పితృత్వప్రీతరణము.	౨౦	౪౦. నక్షత్రపురుషవ్రతము.	౫౬
౨౧. శ్రాద్ధసంబంధ గౌరీపుత్రులచరిత్రము.	౨౧	౪౧. ఆదిత్యునియనవ్రతము.	౫౭
౨౨. చక్రవాకచరుష్పయములకు బ్రాహ్మణత్వము కలుగుట.	౨౨	౪౨. కృష్ణాష్టమివ్రతము.	౫౮
౨౩. శ్రాద్ధకాలసంగ్రహము.	౨౩	౪౩. రోహిణిచరిత్రసేన వ్రతము.	౫౯
౨౪. చంద్రవంశ వివరణము.	౨౪	౪౪. తేటాక్షునియనవ్రతము.	౬౦
౨౫. చంద్రోత్పత్తియ.	౨౫	౪౫. సౌధాగ్యునియనవ్రతము.	౬౧
		౪౬. అగస్త్యుని పూజావ్రతము.	౬౨

విషయసంఖ్య	పుటసంఖ్య	విషయసంఖ్య	పుటసంఖ్య
౫౧. అనంతశ్రీయోచితము. ...	౬౧	౮౯. స్వానందవిధి. ...	20
౫౨. రసతల్యాణ శ్రీయోచితము. ...		౯౦. ప్రయాగమాహాత్మ్యము. ...	2౧
౫౩. ఆధ్యానంద శ్రీయోచితము. ...		౯౧. ధూగోశివగ్రంథము. ...	2౨
౫౪. అక్షయశ్రీయోచితము. ...		౯౨. భారతవర్షవర్ణనము. ...	23
౫౫. సారస్వత వ్రతము. ...		౯౩. పురురపుని పూర్వచరిత్రము. ...	2౪
౫౬. గ్రహగస్మానవ్రతము. ...	౬౨	౬౪. కైలాసాది పర్వతములవివరణము. ...	2౪
౫౭. సప్తమీస్థుపనవ్రతము. ...		౬౫. భుగోశివవరణము. ...	2౬
౫౮. కల్యాణభీషుద్వాదశీవ్రతము. ...		౬౬. సూర్యగమనవివరణము. ...	2౭
౫౯. అపంగళయన వ్రతము. ...		౭౦. కాలవిభాగము. ...	2౮
౬౦. అశుభ్యశయనవ్రతము. ...		౭౧. భువిసంచారవివరణము. ...	2౮
౬౧. అంగారకవ్రతము. ...	౬౩	౭౨. మేఘమండలవివరణము. ...	2౯
౬౨. గురుకుక్షపూజావ్రతము. ...		౧౦౦. సూర్యరథపరీక్షామాణము. ...	౩౦
౬౩. కల్యాణసప్తమీవ్రతము. ...		౧౦౧. వసంతాది ఋతుపులయంబు సూర్యగణభేదము. ...	౩౦
౬౪. విశోకసప్తమీవ్రతము. ...		౧౦౨. చంద్రమండల పరీక్షామాణముల వివరణము. ...	౩౧
౬౫. ఫలసప్తమీవ్రతము. ...		౧౦౩. బుధాదిగ్రహములరథపరీక్షామాణాదులవివరణము. ...	౩౧
౬౬. శర్కరాసప్తమీవ్రతము. ...	౬౪	౧౦౪. అగ్నికిని సూర్యునికిని పరస్పరములేజుంజై కన్యంబగుట. ...	౩౨
౬౭. కేవలసప్తమీవ్రతము. ...		౧౦౫. చంద్రాదిగ్రహములకు సూర్యకిరణములచే గుడ్డికలుగుట. ...	౩౨
౬౮. మందారసప్తమీవ్రతము. ...		౧౦౬. సూర్యాదులజన్మము. ...	౩౩
౬౯. భుభుసప్తమీవ్రతము. ...		౧౦౭. సూర్యాదుల ఘండల ప్రమాణములు. ...	౩౩
౭౦. విశోకద్వాదశీవ్రతము. ...		౧౦౮. త్రిపురోహణ్యానము. ...	౩౩
౭౧. మేరుపర్వతదానము. ...	౬౫	౧౦౯. అమావాస్యపితృత్వ ప్రివరణములు. ...	౩౪
౭౨. లవణపర్వతదానము. ...		౧౧౦. చతుర్ముగములవివరణము. ...	౩౪
౭౩. గుడపర్వతదానము. ...		౧౧౧. త్రేతాయుగమున యజ్ఞప్రవృత్తివిషయము. ...	౩౫
౭౪. సువర్ణపర్వతదానము. ...		౧౧౨. ద్వాపరయుగధర్మము. ...	౩౫
౭౫. తిలపర్వతదానము. ...		౧౧౩. కలియుగధర్మములు. ...	౩౬
౭౬. కార్యాసపర్వతదానము. ...	౬౬	౧౧౪. దేవాసురాదిపరీక్షామాణధర్మము. ...	౩౬
౭౭. శృంగపర్వతదానము. ...		౧౧౫. సాధ్యాచారధర్మములు. ...	౩౭
౭౮. రత్నపర్వతదానము. ...		౧౧౬. ధర్మాదిలక్షణములు. ...	౩౭
౭౯. రావ్యపర్వతదానము. ...		౧౧౭. తారకాసుర వధకథ. ...	౩౮
౮౦. శర్కరాపర్వతదానము. ...		౧౧౮. తారకోత్పత్తి. ...	౩౮
౮౧. గ్రహయజ్ఞాదివిధి. ...	౬౭	౧౧౯. తారకప్రభావము. ...	౩౯
౮౨. నవగ్రహస్వరూపము. ...		౧౨౦. దేవాసురయుద్ధము. ...	౪౦
౮౩. శివచతుర్వీచిత్రము. ...			
౮౪. ఫలత్సాగ్రవ్రతము. ...			
౮౫. ఆదివారనక్షత్రవ్రతము. ...			
౮౬. సంక్రాంత్యుద్వాహనవ్రతము. ...			
౮౭. విభూతిద్వాదశీవ్రతము. ...			
౮౮. దేవవ్రతములును పురుషవియోగవ్రతములు. ...			

విషయసంఖ్య.	పుటసంఖ్య.	విషయసంఖ్య.	పుటసంఖ్య.
౧౨౧. యమగ్రసనాసురయధ్యము.	౧౦౦	౧౪౯. కాశీమాహావ్యము.	౧౨౧
౧౨౨. కుశేరజంభాసురాక్షయధ్యము		౧౫౦. అవిముక్తత్రేత్రమాహావ్యము.	౧౨౨
౧౨౩. గ్రసనాసురవధ...	౧౦౦	౧౫౧. నర్మదామాహావ్యము.....	౧౨౩
౧౨౪. విష్ణుచలాయనము.	౧౦౧	౧౫౨. త్రిపురబాణాసురోపాఖ్యానము	౧౨౪
౧౨౫. తారకాసుకునిజయము.		౧౫౩. గోత్రపవరాచివ్యయము...	౧౨౫
౧౨౬. పార్వతీపరమేశ్వరవివాహకథా	౧౦౩	౧౫౪. శృంగుగోత్రవివరణము.	౧౨౬
ప్రారంభము.		౧౫౪. అంగిరోగోత్రవివరణము....	౧౨౭
౧౨౭. పార్వతీజననము.	౧౦౪	౧౫౫. అత్రిగోత్రవివరణము.	౧౨౮
౧౨౮. ఆదిదానపునికథ.	౧౦౫	౧౫౬. విశ్వమిఅగోత్రవివరణము...	
౧౨౯. పార్వతి బ్రహ్మచలన కాంచనా	౧౦౮	౧౫౭. కశ్యపగోత్రవివరణము.	౧౨౯
కారము పొందుట.		౧౫౮. వసిష్ఠగోత్రవివరణము.	
౧౩౦. కుమారసంభవము.	౧౦౯	౧౫౯. వసిష్ఠనివాసము.	౧౩౦
౧౩౧. తారకవధ.		౧౬౦. అగస్త్యగోత్రవివరణము.	
౧౩౨. హిరణ్యకశిపుచరిత్రము.	౧౧౦	౧౬౧. ధర్మవంశవివరణము.	౧౩౧
౧౩౩. నృసింహమూర్తియగురులజం		౧౬౨. పితృగాథ.	
పుట.	౧౧౧	౧౬౩. ఉభయత్రేత్రముభీగోదానము.	౧౩౨
హిరణ్యకశిపువధ.	౧౧౨	౧౬౪. కృష్ణాజనదానము.	
౧౩౪. విష్ణునాభివద్వ్యధ్యక్షభగవంతు.	౧౧౩	౧౬౫. వృషోత్తర్జనవిధి.	౧౩౩
౧౩౫. యుగపరిమాణము.		౧౬౬. సామిత్వపాఖ్యానము.	
౧౩౬. తైసందీపశ్రవణము.	౧౧౪	౧౬౭. రాజధర్మములు.	౧౩౪
౧౩౭. నారాయణ మార్గందేయ		౧౬౮. విష్ణుర్వరణోపాయము.	
సంవాదము.	౧౧౫	౧౬౯. ఉత్పాతకాంతులు.	౧౩౫
౧౩౮. నారాయణునినాభివద్వ్యవిరాభ	౧౧౬	౧౭౦. గ్రహయజ్ఞాదివిధి.	
వము.		౧౭౧. రాజ్ఞోయాత్రాకాలవిధి.	౧౩౬
౧౩౯. నారాయణునినాభివద్వ్యవిరాభ	౧౧౭	౧౭౨. అవయవస్పందనలక్షణములు.	
చుట్టము.		తత్ఫలములు.	౧౩౭
౧౪౦. హనుమేటభాసురోత్పత్తి.	౧౧౮	౧౭౩. స్వప్నఫలములు.	
౧౪౧. బ్రహ్మ స్థాయంభవ మనువు		౧౭౪. శుభాశుభశకునవిచారము.	౧౩౮
మొదలగు వారినిస్మరించుట.	౧౧౯	౧౭౫. జనచరిత్ర.	౧౩౯
౧౪౨. విష్ణుమహామనువర్ణనము.	౧౧౯	౧౭౬. వరాహవతారచరిత్ర.	౧౪౦
౧౪౩. తైత్తిర్యానపులయధ్యసమ్మగ్ధుల		౧౭౭. అమృతమృగము.	౧౪౧
గుట.	౧౨౦	౧౭౮. వాస్తవాప్రము.	౧౪౨
౧౪౪. దేవదానవయధ్యము.	౧౨౧	౧౭౯. దేవప్రతిమాలుగణములు.	౧౪౩
౧౪౫. కాలగేమి దేవతలతోయధ్యం		౧౮౦. భవిష్యద్రాజానకీర్తనము.	౧౪౪
బాసర్పుట.	౧౨౨	౧౮౧. మోక్షమహాదానములవివరణము...	౧౪౫
౧౪౬. కాలగేమిజయము.	౧౨౩	౧౮౨. తల్పనామానుకీర్తనము.	౧౪౬
౧౪౭. కాలగేమివధ.		౧౮౩. బ్రహ్మరాజానుకీర్తనము.	౧౪౭
౧౪౮. ఈశ్వరుడంభాకాసురుని వధం	౧౨౪	౧౮౪. శ్రీమత్సమస్తరాజసారసంగ్రహ	౧౪౮
చుట్ట.		ముసమాప్తము.	

శ్రీ రస్తు.

శ్రీమత్స్వపురాణసారసంగ్రహము.

మత్స్యవతారకథ - సంస్కృతము - అభ్యాయము - ౧.

శ్రీమద్రమారమణ చరణారవింద మకరంద పానానంద పరిపూర్ణహృదయా
రవింద దేవబృంద నిషేవితంబును, అగణ్య పుణ్యక్షేత్రతీర్థాది భరితంబును, సతత
సద్ధర్మ నిష్ఠాగరిష్ఠ మునిజనశ్రేష్ఠశలయంబును, అగునైమి శారణ్యంబున ప్రవర్తిల్లి
న దీర్ఘసత్రాంతంబున శౌనకాది మునివరులెల్ల పారాణికుండగు సూతునివలనననే
క పుణ్యపురాణాదుల వినియు దనియక యిట్లనిరి - మహాత్మా! అమృతంబెంత గ్రో
లినను దృష్టిగలుగని చందంబున శ్రియఃపతి సతా-ధలువినవినజపులు నికు-చుండు,
కావున సకలవరాచరాత్మకంబగు బ్రహంచంబెట్లుబుట్టె? శ్రీమత్సుండు మత్స్యంబెత్తె
రంగున నయ్యె? శారీపతికి బైరవత్సపురాతిత్వ కపాలిత్వము లెట్లుగలిగె? వీనినిపుడు
దెలియజెప్పునని ప్రార్థించినసూతుండు ప్రీతిచేతనుగండై వారింగనియోమునివరు
లారా! మీరలడిగిన యర్థంబు నెరుంగ గరతలామలకోపమానంబగు మహాభ్యానము
ను మత్స్యరూపియగు విష్ణుండే వక్కాణించియుండె. దానివివరించెదమినుడు.

పూర్వము సూర్యసుతుండగు మనువు మలయ పర్వతంబున నలువంగూర్చికో
టి వత్సరంబు లత్యుగ్రతపం బొనర్చిన నాకమలాసను డాతనికి బ్రత్యక్షుడై నీతపంబు
నకుమెచ్చితి వలయు వరమిచ్చెద వేడుమనిన నతండు ప్రళయకాలంబున సర్వప్రపం
చంబులు నీటమునుంగుతటి సకల భూతంబులును నాచే గాపాడబడునట్లువరంబొ
సంగుమని ప్రార్థించిన బ్రహ్మసమ్మతించి యవ్వరంబొసంగి యంతర్నితుడయ్యె.

అంత నారవిందనుడు పితృ తగ్గుణము సేయుచుండవలసిదోసిట నొకదినచే
పవడిన దానిగని యారవిసూనుడు కరుణించి తనకమండలునందునిచె. అందదియొక
యహూరాత్రంబుండి పదియారంగుళముల పొడవుంగలిగి తనకాకమండలు చా
లదని మొరలిడ దాని కతండు సంతసించి తక్షణంబ దానినెత్తి యొకమణికం
బున (నీళ్ల కాగున) నునిచె. అందది యొకరాతిరియుండి మూడుమూరల పొడువు
గలదై యదిసగా జాలదు జచ్చెద రక్షింపుమని ప్రార్థించిన నతండు దానిగొని
యొక నూతిండ్రోచె. అదిసగా బట్టకుండునటుల మేను బెంచిన దాని నొకసరసి

జేర్చె. అదియును బట్టకున్న మొక నదిని విడిచె. అదిసగాబట్టకపోయిన తుదకు సముద్రమునవిడిచె. అయినసేమి ? అమీనము సముద్రముజొచ్చిన తోడనే జలధికల్లో లంబగునట్లు మేను బెంచిరెండు లక్షల యోజనముల ప్రమాణముగల శరీరముగల దై మరలదన్న గాపాడమని మొరలిడియె. అందునకాతండు తనదెందంబున నాశ్చర్యంబంది యామీనముం గాంచి యిట్లనియె. ఓమత్స్యమా? ఇల నీలీలలు మున్నెన్నడును వినబడినవియును గనబడినవియునుగావు- కావుననాకుంజూడ నీవు అసురుడవో! లేక వాసుదేవుడవో! ఇంతియకానివేరుగాదని నామీనంబున్నునువుంజూచినీవు నన్నెరింగితివని నుడివి యాతని కొక నావంజూపి యిట్లనియె. ప్రళయకాలమాసన్న మవుచున్నయది - అపుడిప్పుడమి యంతయు వనవర్షత సహితంబుగ జలార్థవంబున మునుంగుంగాన నక్కాలంబున నీవు జీవకోటిసంతయు నీనావనెక్కించి కాపాడవలయు. పిదప యుగాదిని నీవుమునువై ప్రజలంబాలించెదవు. ఇంతియ కాదపుడు ప్రళయమారుత మీమహార్థవమును గల్గోలము జేయుగాన నీ యోడ కదులును. విన నీవోడక యియ్యోడను నాశ్యంగంబునకు కట్టి నేమొదట నుడివినటుల భూత సముద్రాయంబు నేలుము.

అనంతరప్రళయము, బ్రహ్మాండసృష్టియు - సం - అ - ౨.

అనిన మను వా మత్స్యంబుం గాంచి ప్రళయ మిక నెంతకాలమునకు సంభవించు ? అట్టి లయకాలంబున నేభూతకోటిని రక్షింప నెట్లు సమర్థుడ నవుడు ? నీ సంబంధంబు నాకెట్లు గలుగు ? చెప్పమని యడిగిన నా మత్స్యుండిట్లనియె. ఇపుడు చాతుష మన్వంతరము నడుచుచున్నయది. దీని యవసాన మిదిమొదలు మొదలిడినది కావున నిక నూరేండ్ల వర్వంతము తొలుత ననావృష్టిదోషంబును దత్కారణంబున తొమంబును సంభవించు. పిదప సముద్రంబునం బుట్టెడు బడబాగ్నియు బాతాళలోకవాసీయు జనార్దన స్వరూపుండునుఅగు ఫణివతి వక్త్రంబునుండి వెడలు నగ్నియు తూలిఫాలనేత్రాగ్నియు, నేకమై భూసారంబునంతం బీర్చి భూమిని గూర్చాకృతివలె ముగ్ధం గావించు. పిమ్మట నగ్నిస్పేదంబునం బుట్టెడు సంవర్తము, భీమనాదము, ద్రోణము, ఇంద్రము, వలాహకము, విద్యుత్పతాకము, శోణము, అను సప్తమేఘములు విభ్రంభించి యధికవృష్టిం గురియునపుడు సప్తసముద్రంబు లేకంబైపైసం జెప్పిమాడిద్రేతాగులచే ముగ్ధగనున్న భూమినంతయు ముంచు. అపుడు నీవితట మత్స్యభావంబుచే నుండుము. అపుడనంతనామక సర్పం పీటలం దేలుచుండు. దానిచే నీ యోడను నాశ్యంగంబునకుగట్టుము. సూర్య చంద్రులు, నేను, సృష్టికారణుడైన బ్రహ్మ, నర్మదానది, మార్కండేయుడు, ఛోవుడు, దేవతలు మొదలగు వారలును, వేదములు, పురాణసంహితాము, విద్యలు, బీజ

శ్రీ మత్సృపు రాణ సార సంగ్రహము

ములు మొదలగునవి యను ఈ నావయందు సీచేరక్షింప బడవలయునని చెప్పి యంతర్ధా నము నొందిన మనువు సంతృప్తాంతరంగుండై భగవద్భావనాయ తదిత్తుడై యుండె.

అంత గొంత కాలంబునకు మత్స్యుండు వచించిన చాడ్చున లయము సంఘ టిల్లిన తదాజ్ఞానుసరణి మనువు అనంతుని రజ్జువుగా గొని దానిచే నన్నావ నా మీన శృంగంబునకుం గట్టి సమస్తంబునఁ జలార్ణవంబున మునిగి యెల్లెడల గా థాంధకారంబు వెల్లిగొని యుండుతటి మత్స్యుని శృంగ నమీపవాసమై యుండి నమ్మత్స్యంబు నడిగిన నతనికి మత్స్యస్వరూపుండగు విష్ణుం డిష్టరాణమును జేవ్వ టం బట్టి యిది మాత్స్యంబని వరంగు. అతైరంగెల్ల వివరించెడి వినుడు.

అటులనాచేపకొమ్ముచెంతజేరి మనువు మత్స్యుంగాంచి 'దేవా! స్థావరజంగ మాత్మకంబగు ప్రపంచం బుత్పన్నం బగుటయు, ప్రళయ వివరణమును, వంశ వివరణ మును, మన్వంతరములను, వంశానుచరితమును, భువన విస్తారమును, దానధర్మముల ను, త్రౌధకల్పమును, వణ్ణాశ్రమవిభాగములను, ఇష్టాపూర్తములను, దేవతా ప్రతిష్ఠల ను, వివరించి నన్నుద్ధరింపుమని ప్రార్థించిన మత్స్యుండు తద్దయనొద్దిక చేసిట్లనియె.

ప్రళయంబున నెల్లెడల నీటివెల్లువలు వెల్లిగొని తమోమయమై యుండుత టి నొక పరమపురుషుండు తనంతట తానే వుట్టె, కావున నతండు స్వయంభువు, ఆదిత్యుండు, బ్రహ్మ అను మొదలగు ననంత నామంబులం బరంగుడు బ్రకృతికిబరు డై యుండు. అతండు జగత్తును సృజించ నిచ్చావరూడై తన వీర్యమును జలంబుల విడిచిన నందు స్వర్ణ కాంతిగల యొకయండంబువుట్టె. అట్టి గ్రుడ్డు వుట్టియు వేయ వత్సరముల పర్యంతమందు తేజోవిహీనమైయుండ నాపరమ పురుషుడు దానింజొ చ్చి తత్సద్యంబునవేడి వెలుంగై పలిగిన నది యగ్రభాగంబునంజీతె. అందావిగ్భవించిన బ్రహ్మభూనదీ పర్వతాదులను సృజించె.

బ్రహ్మచేసినసృష్టియు, బ్రహ్మకునాలుగు మోములుగలుగుటయు- సం - అ - 3.

అనిన మత్స్యుం గాంచి అట్టి బ్రహ్మకు నాలుగు ముఖము లెట్లు గలిగె ? అ త్నకి లోక పితామహుడను నామంబు రాగతం బెద్ది ? చెప్పమన నర్జేవుం డిట్లనియె.

ఆబ్రహ్మ వదనము వలన తొలుత సకల వేదంబులును, తదంగంబులును, పురాణమీమాంసాదివిద్యలునుపుట్టె. పిదప నాబ్రహ్మకు మరీచి, అత్రి, అంగిరస్సు, పులస్త్యుడు, పులహుడు, క్రతువు, ప్రచేతస్సు, వసిష్ఠుడు, భృగువు, నారదుడు అను మానస పుత్రులును. పిమ్మట నాతని దక్షిణాంశ్చక్రమున దత్తుడును వుట్టిరి. పిదప నాభిని ధర్ముడు, హృదయంబున మత్స్యుడు, భూమిధ్యంబున గ్రోధుడు, అధరమున లోభుడు, బుద్ధివలన మోహుడు, ఆహంకారమృవలన మనస్సు, కర్ణముల

నుండి ప్రమోదుడు, నేత్రములనుండి మృత్యువు, అగంబువలన మౌకకన్యయునాన్యవి
హీనసంతానముగా జనించిరి.

అనిచెప్పిన శౌనకాదులు సూతుం జూచి బుద్ధివలనమోహంబుజనించెనను
డివితివి- అహంకారంబున నెద్ది? బుద్ధియన నెద్ది? నెరింగింపుమని యడిగిన నతండు వారల
కిట్లనియె. సత్వరజస్తమంబులను త్రిగుణంబులు గలవు. వీటి సామ్యావస్థ మూలప్రకృ
తీయని చెలంగు; దానిని కొందరు ప్రధానం బనియు అవ్యక్తంబనియు వదించెదరు -
అది మిశ్రంబై యందుండి త్రిమూర్తు లున్మృపిల్లి సత్త్వంబున విష్ణుండనియు, రజంబు
న బ్రహ్మయనియు, దమంబున రుద్రుండనియు పరంగిరి- అయ్యవ్యక్తతత్త్వంబువల
న మహత్తత్త్వంబు, నద్దాన నహంకారంబును బొడమె- అయ్యహంకార మూలం
బున శోత్రత్వత్వము ద్విహ్వహ్నిగుణంబులను జ్ఞానేంద్రియ పంచకంబును, వాక్పాణి
పాదపాయూపస్థలను గత్తేంద్రియపంచకంబును బుట్టె. అందు జ్ఞానేంద్రియములకు
క్రమముగా శబ్దస్పర్శరూప రసగంధములు గుణంబులుగను, కత్తేంద్రియములకు గ్ర
మముగ, ఉత్పర్గము, ఆనందము, ఆదానము, గతి, వాక్కు- అనునవిక్రియలుగను ఉం
డు. నై యింద్రియ దశకంబునకు మనస్సు పదనకొండవదియై యుండు. ఇంద్రియ గు
ణంబున శబ్దంబువలన నాకాశము పుట్టుటంబట్టి యది శబ్దగుణము మాత్రము గలది.
తద్వికారంబు వలన వాయువు జనించె గాన నది శబ్దస్పర్శ గుణంబులంగలిగి
యుండు. ఆస్పర్శ తత్త్వాత్రంబు వలన తేజస్సు గలిగెం గావున నది శబ్దస్పర్శ
రూపంబులం జెలంగు. అత్రేజో వికారంబున నుదక ముదయించుటం జేసి యది
శబ్దస్పర్శ రూప రసంబులంగలిగి వెలయు. ఆరస తత్త్వాత్రంబువలన భూమిప్రభవిం
చి నందున నది శబ్దస్పర్శరూపరసగంధంబులను నైదు గుణంబులం గలిగి తక్కిన
నాలుగు భూతములకన్న నెక్కుడు బలువై యుండు. ఇట్టి చతుర్వింశతి తత్త్వముల
కతీతుండై పంచవింశతి తత్త్వాత్మకంబై యుండువాడు పరమాత్మ. ఇయ్యిరువదేను
తత్త్వంబులంగూడి యిరువది యారవదిగా నుండునదియ శరీరము. అందు బుద్ధి క
ర్మగుణ యుక్తమై యుండు. ఇది యటు లుండనిండు. అప్పునువునకు నమ్మత్సృష్టుడు
ముందు జెప్పిన రీతిం జెప్పెద వినుండని సూతుండు మఱియు నిల్లనియె.

నైనం జెప్పబడినట్టి స్వయంభువునకు బుట్టిన స్వామంభవ మనువే విరా
ట్పురుషుడై వెలసె. అతని వెనుకటి యారుగురు మనువులును ముందురాగల సూ
ర్యసావర్ణి మొదలగు నేడుగురు మనువులును బ్రహ్మ సమానులే. సృష్టిహేతు భూ
తుండగు బ్రహ్మ తన హృదయంబున సావిత్రి నిడికొని సృష్టింజేయ దలంచుతే న
తని తనువు అర్ధ పురుషాకృతిగను అర్ధనారీ రూపంబుగను ఆయి యాయర్ధనారీ
రూపము శతరూపిని యను నతి రూపవతియగు సుత యయ్యె. అది గాయత్రీ సరస్వ

త్యాది నాహంబులచే బరంగు. బ్రహ్మ యమ్ముద్రియ సౌందర్యాతి రేకంబునకు గం
దర్ప శరాహత చేతున్నదై యప్పుడతి నెప్పుడును బాగడ దొడంగిన వసిష్ఠాదులు
దానినెఱింగి మాకు సోదరియని మొరలిడిరి- అయిన నేమి? ఆకమల జనకెడ్దియందో
చకునుండె. అంత నాయువతిబ్రహ్మకు నమస్కరించి ప్రదక్షిణం బొనర్చుటకై దక్షి
ణదిశ కేగిన బ్రహ్మనాయువతిని మోముదిప్పి జూచిన వసిష్ఠాదులు గంధరనులజ్జ
చే దక్షిణపార్శ్వంబుననొక ముఖము గల్పించికొని యాలావణ్యవతి నాలోకింపదొ
డంగె. పిదప వశ్చిహదిశ కేగిన నతండు వశ్చిహంబున వేరొకవదనంబు గల్పించికొని
చూడసాగె. పిదప నానుదతి యుత్తర దిక్కున కేగిన నా బ్రహ్మ యుత్తర ముఖ
ముందాల్చె. ఇట్లుం జతుర్దిక్కులం జతుర్ముఖములు గలవాడై యక్కలువకంటిని
దిలకింప నారంభించిన నాశృంగారవతి గగనంబున కెగసిన యాబ్రహ్మ తన శిరం
బున సగా నొక వదనమును ధరించి యారహణీమణి యెందరిగినను బరికింపుచు
మరీచ్యాదుల సృష్టిం గావించ ననిచి మనసిజబాణ జాలంబున కోర్కె నేరక యా
నారీరత్నంబును వరించి కమలమందరంబున మారు వత్సరంబులు సుఖంబుననుండు
తటి స్వాయంభువ మనువుపుట్టె.

నలువ మన్మథునకు శాపమిచ్చుట - సం - అ - ౪.

అని చెప్పిన మనువు వెగడొంది మత్స్యం గాంచి యోభక్తవత్సలా! ఇది
యేటి విచిత్రంబు, సకల సృష్టికిం గారణభూతుండగు ప్రజాపతయ తన సుతను వ
రించునట్టి యకృత్యంబునకు లోబడందగునా ? అనియడిగిన వనజనాభుం డిట్లనియె.
మహాత్ము లానిరించు కార్యంబులు దోషకృత్యంబులని దూషించిన దోషము వచ్చు.
ఆభాషాయోషాధిపు డొనరించినది దోషము కాదని వేదంబులున్లోపించు చుండు
గాన దక్కువారల కెరుంగ శక్యము గాదు. హలీయ ఎవట భారతి యుండెడినో
యవట వారిజగర్భండును, ఎవట నా పంకజాసను డుండెడినో యవట నా పంక
జేక్షణయు నుండెదరుగాని వారొండొరుల బాసి యేకాకేత్సంబున నుండరని తెలి
యుము. అటు లాతడా కుటిలకుంతలను గూడకున్న నున్నాదియగుచుండెం గాన ద
త్సంసర్తము నిండ్యంబు గాదు. అది యట్లుండనిమ్ము-అటులనా స్రష్ట యాయొప్పల కు
ప్పుంగాడి తన కామంబు దీర్చికొని పిదపదెలివి నొంది కలువ పిల్తుం దిలకించి కడు
నలిగి యిట్లుబలికె. ఓ మీనకేతనా ! నీమత్సకృత్యమువలనగదా నే దెలివిం దప్పి
యాకలికిం గలియవలసె. కావుననీవు ఫాలనేత్రు కోపాగ్నిచే భస్మంబయ్యెదవు,
అని శపించిన మనసిజుడు కడు జడిసి జనకా ! జనులనెల్ల నిండ్రియ వ్యాపారత జి
క్కించి మగలకును మగువలకును దగులుపాటు నేయను నను నీవ పుట్టించి యట్లు
లానర్ప నాజ్ఞ సగానిచ్చితివి. త్వదాజ్ఞానుసరణి నేజేసినందుకు నాయందు నేర

మి లేకయ యూరక నెట్టుల దిట్టం దగునా ? ఐనను నేనటుల నపించిన పిదప మి అల దనువుం దాల్చునటుల నెనుగ్రహింపుమని పలువిధంబులం బ్రార్థించిన నాసర సిజోధ్యపుడు గరుణించి అట్లు నీవు దగ్ధంబై పోయినను వైవస్వత మన్వంతరంబున భరను జనార్దనాంశచే యాదవ కులంబున నవతరించు బలరాముని తమ్ముండగు గృష్ణునకు సుతుడవై పుట్టి ప్రద్యుమ్నాశ్వచే బలంగి వటి కొంతకాలంబునకుభ రతవంశంబున వత్ససుతుడుగా జనించి కీర్తివడసి పిదప విద్యాధిరాధిపతివై తుదకు మఱి నెప్పటి శరీరంబు నొందెదవని చెప్పె.

అచెప్పిన ఋషిమలావత్సభుడు రుద్రుకోపాగ్నిచేభస్మంబగుటయు, భర తవంశంబునంబుట్టెట మొదలగు కథలంజెప్పవని వేడిన సూతుండిట్లెయె.

అట్లు బ్రహ్మసరస్వతింబొంది దానియందు సప్తాపత్యములనుబుట్టించినవారు సర్వజ్ఞానసంపన్నులై నెగడిరి - పిదప నాబ్రహ్మ వామదేవ సనత్కు-మారాది సుతు లంగాంచివామదేవుని సృష్టిగావించనియమించిననతండు బ్రహ్మక్షత్రయవైశ్య తూ ద్రులను, అనేక కోట్లసాధ్య గణములంబుట్టించిన స్రష్టవామదేవులని జరామరణం బులులేని కోట్లకొలది సాధ్యులంబుట్టించియు వ్యక్తంబైన నతండు సృష్టికవి ముఖుండయ్యె.

అంతస్వాయంభవనువునకు బ్రియవ్రత, ఉత్తానపాదులను నిరువురు తన యులు జనించిరి. అందుత్తానపాదునకు, అయంపర్యాది సుతులుగలిగిరి - భూవున కు శిష్టియు, నతకిరీపుచాక్షుషాదులును, చాక్షుషునకు ఊరు పురూరవాదులును, ఊరువునకు అంగుడు వేనుడు మొదలగు వారలును, వేనునకు బృభుచక్రవర్తియు బృ భువునకు హవిర్ధానాదులును హవిర్ధానునకు బ్రాచీనబర్హిస్సు మొదలగువారలును, బ్రాచీన బర్హిస్సునకు బ్రాచేతసులును, ప్రాచేతసదశకంబునకు దక్షుడును, దక్షు నకు అనంత భద్రవతులునుగలిగిరి. మఱియు నాదక్షుడు రెండుమూడు నాలుగు మొదలగు పాదంబులును ఉల్కావ్యాఘ్రశ్వససూకర ఉప్రేము మొదలగు వికార ముఖంబులుంగల దేవదానవమనుష్యాదుల బెక్కండ్రంబుట్టించె.

దక్ష సృష్ట్యాదివివరణము - సం - అ - ౫.

మఱియు దక్షుడు ప్రాచేతసులకుబుట్టక పూర్వము స్మరణమాత్రంబునను, దర్శనమాత్రంబునను, స్పర్శమాత్రంబునను, కోట్లకొలది సంతానము గలుగుచుండెం గాని మిథున సంయోగంబున సంతానాపేక్షయుండనందున దక్షునకుయేబదివేల సుతులు గలిగి జనుల సృజింపబడిన నారదుడు వారల కడకేగి మీరెల్లనీతీరున సృష్టి నేయదొడంగిన మీరు సృజించెడు ప్రజలంబట్టి భూమి చాలెడినో చాలదో,

శ్రీ మత్స్యపురాణసారసంగ్రహము

కావునదొలుత భూప్రమాణము నెఱింగిపెదవ నృజింపుడని చెప్పిన వారలాతని వాక్యవర్ధతి భూప్రమాణ మరయనేగి సముద్రంబుంజొచ్చునది చాడ్చున హరిబిరుగరైరి - అంతదటుడు వేరు సహస్రమతులంగన నారడుడు చారలసగా భూ విస్తీర్ణము దెలిసికొనుటకును దహయన్నల జాడ నెఱుంగుటకును, అనిదినవారలుసగావారియన్నల గారిపోయిరికాని హరిబరైరి. కావుననే యీలోకంబున దేశాంతర్గతులగునన్నలను వెతకుటకు దమ్ములువనన నభుభంబుగలుగునను పద్ధతి యాచరణీయంబైయున్నది. పెదవ దటుడు వైరిణీయందు నటువది కన్యలంగని వారల ధర్ముడు కశ్యపుడు, చంద్రుడు మొదలగువారికిచ్చి బరిణయమొనరించె. అందుధర్ముని సతులలో విశ్వయునుదానికి విశ్వేదేవతలును, సాధ్యకు సాధ్యులును, మరుత్వతీకి మరుత్వంతులును, వసువుకువసువులును, భానుకు భానువులును, ముహూర్తకు ముహూర్తములును, రేవకు ఘోషులును, జామికి నాగవిధ్యులును, బుట్టిరి. అందువసువును శ్రుతే ఆపుడు, ధ్రువుడు, సోముడు, ధరుడు, అనిలుడు, అనలుడు, స్రుత్యూముడు, ప్రభాసుడు, అన, అప్తవసువులు. వీరిలో ప్రభాసునుతుండగు విశ్వకర్మశిల్పవిద్యానిపుణుడై వెలసె. ఆధర్మనిసంతతియందే, అజైకపాదడు, అహిర్బుధ్నుడు, విరూపాక్షుడు, రైవతుడు, హర్యశ్వుడు, బహునూపుడు, ప్రబతుడు, సావిత్రుడు, జయంతుడు, పినాకి, అపరాజితుడు, అనునేనాదశరుద్రులు వుట్టి యెనుబదికోట్ల బలముగలిగి దిక్కులం గాపాడుచుండెదరు.

కశ్యపసంతతి - సం - అ - ౬.

ఇక కశ్యపుభార్యలలో నదితీకి జాత్యుష మన్వంతరమున దేవతలుగానున్న వారలు వైవస్వతమన్వంతరమున, ఇంద్రుడు, ధాత, భగుడు, త్వష్ట, మిత్రుడు, వరుణుడు, యముడు, వివస్వంతుడు, సువిత్, పూషుడు, అంశుమంతుడు, విష్ణువు, అనద్వాదశౌదిత్యులుగలిగిరి - దితికిహిరణ్యకశిపు హిరణ్యాక్షులు జనించిరి. అందుహిరణ్యకశిపునకు బ్రహ్మదాదులును, ప్రస్తోదునకు శీబి, విరోచనాదులును, విరోచనునకు బలియు, బలికి బాణాదిపుత్రశతంబును బొడమిరి. ఈబాణుడు సహస్రకరములంగలవాడై శివునారాధించి తత్సమానపదవినుండె. హిరణ్యాక్షునకు దుర్ధరాదులుగలిగిరి. వారి సంతానంబు డెబ్బదేడుకోట్ల కొలదిగలరై లోకంబంతయు వ్యాపించె - కశ్యపుమూడవభార్యయగు దనువుకు, వివ్రచిత్రి, మరీచి, హయుడు, తారకుడు, స్వర్భానుడు, వృషపర్వుడు మొదలగు నూర్వురు కొమారులున్పువ్విరి. అందు వివ్రచిత్రికి హైంహిరేయుడును, సర్భానునకు శచియు, హయునకు ఉపధ, మందోదరి, కుహువులును, వృషపర్వునకు శర్మిష్ఠ చంద్రులును, మరీచికి బౌలోమకాలకేయులును బ్రభువించిరి. వీరిలో బౌలోమకాలకేయులలువదివేల సంఖ్యగలవారై హిరణ్య గు

ర్భువరప్రభావంబున హిరణ్యపురమున గండమీరియుండ బాండవ మధ్యముండగు గాండివి వీరలనెల్లంజేందాడె. వినతకు అరుణుడును, గరుడుడును సౌదామినియును కన్పియియు గలిగిరి. అందు అరుణునకు సంపాతి జటాయువులు బుట్టిరి. వీరిసంతతి యేగృద్ధ్రీంబులు - కద్రువకును, సురసకును సర్పంబులు జన్మించె. ఈసర్పంబుల జన మేజయుడు సర్పయాగంబున నశింపజేసె. (కాకున్న నీలో కంబంతయు సర్పమయమై యిప్పటికన్న నెక్కుడు బాధవాటిల్లు) ఇక గశ్యపునకు భార్యలకు, కన్నెర గంధర్వ యతురాక్షస వృక్షలతా గుల్మములు జన్మించె. మఱియు గశ్యపు తేజంబునదితికి నలువది తొమ్మిండు మరుత్తులుపుట్టిరి.

మరుత్తులజనము - సం - అ - ౨.

అనినమునులచ్చరువంది సూతుంజూచి దైత్యులమాతయగుదితికిబుట్టినమరుత్తులు దేవతలలో నెట్లుగలిసిరి? దాని వివరింపుమని వేడిన నతండ్రిట్లయె. దితి తన సుతులగు దైత్యులకు దేవతలవలన నవజయంబు గలుగుటకు జింతించి తపంబొనరింపుచుండ వసిష్ఠాదు లవ్వనితను మదన ద్వాదశీవ్రతము సలుపునటులంజేసిరి - అవ్వ్రతము సేయతెలంగెట్లన్న - వైత్రమాన శుక్లవక్షంబున ద్వాదశీనాడు నియతిచేసుండి యొకవృక్షయపాత్ర నలంకరించి, ఫలేక్షుఖండాదుల దానించి విధి పూర్వకముగ బూజించి వివిధభక్త్య నైవేద్యంబుల సమర్పింపవలయు - మఱియు నొక రాగి ప్రాతయందు గుడమునుంచి యావృక్షయకలంబు పైనిడవలయు. ఆ పాత్రాంతర్గతగుడంబుపై కదలీపత్రంబునునిచి కనకాకృతిగల మదనుని దద్వామభాగంబున రతిదేవిని స్థాపించి విధి పూజలంజేయవలయు. అట్లు జేయంజాలరేని మదనకేశవు లనేకాకృతిగ నొనర్చియైన నవ్విష్ణుని మన్మథనామంబులచే బూజింపవలయు. మఱియునావ్రతమాచరించువారా ద్వాదశీదినంబున నిరాహారతనుండి త్రయోదశీదినంబున శక్తికొలది హరిపూజం జేయవలయు. ఇట్లు బదమూడు శుక్ల ద్వాదశులు వ్రతముసలిపి పదమూడవ ద్వాదశిని ఘృతధేను శయ్యాదానంబు లాసంగవలయు. పిదప నొక పత్నీయుక్తుడగు సద్బ్రాహ్మణునకు మన్మథ ప్రీతిగా నాబంగరు ప్రతిమ నిచ్చి తత్ప్రతిమాదక్షిణగా నొక తెల్లయావు నివ్వందగు. పిదప దెల్లను వృషులను ఆపు నెయ్యిక్షీరాన్నము, వీటిని మదన ప్రీతిగా హేమామము సేసి శక్తికొలది బ్రాహ్మణ భోజనాదు లాసంగవలయు. ఇట్లు జేసిన నీలోకంబున జెక్కండు పుత్రులం బడసి సుఖించుటయ గాక యంత్యంబున విష్ణు సాలోక్య పదవిం గను.

ఇట్టివ్రతమును సలిపి దితిధన్యయై యుండ గశ్యపు డామగువ కడకేతిందిన నతనిగాంచి దితి దేవతలం బరిభవింప ననుగ్రుండగు నొక కొడుకు నాకు బుట్టినట్టులనను గ్రహింపు మనిన నతండు నీకోరినట్టుల నిపుడు ఆపస్తంబుడు పుత్రేష్టిని

శ్రీ మ త్సృ పు రా ణ సా ర స ం గ్ర హ ము:

జేయించి నీనునోవాంభితంబుమాడ్కి జేయునని చెప్పి చనియె. అంత నాపస్తంబుడు పుత్రేష్టిని జేయిందో నిండుని జయించునట్టి సుతుని పొందుమని ఘోషించి బొనర్చిన నాఫలంబునను గత్యపు లేజంబునను దితి గర్భము దాల్చె. ఆసమయమున గత్యపుడు దితికడ కరుగుదెంచి యో తరుణీ! నీవు దాల్చిన గర్భమునూతేండ్లు కాపాడితివేని పరాక్రమ వంతుండగు సుతుడు జనించు గావున నీవతి జాగరూకత నీగర్భమును గాపాడవలయు. ఎట్లన్న. సంద్యాకాలంబున భుజించుటయు నొక చోటనే కూర్చుని యుండుటయు చెట్టునీడం జనుటయు, రోలు రోకలి మొదలగు వానిపై కూర్చుండుట యు, నీళ్ల దొంగిచూచుటయు, పాడిండ్ల కేగుటయు, పుట్టలపై కూర్చుండుటయు, చింతాభరితయై యుండుటయు, గోళ్ల చేనేని బూడిద భాగ్యులచేనేని భూమినిగీచుటయు, ఎపుడును శయ్యంజేరి యుండుటయు, అలసటగలుగునటుల సందరించుటయు, ఉముక, బొగ్గులు, బూడిద, ఎముకలు, పుట్టెలు, వీటిపై కూర్చుండుటయు, కలహము సేయుటయు, శరీరమును గదలించుటయు, వెంట్రుకల విరియబోసికొని యుండుటయు, అపరిశుద్ధముగానుండుటయు, పశ్చిమోత్తరముల శిరంబునిడివరుండుటయు, వస్త్రము లేక యుండుటయు, తడికాళ్ల చేనుండుటయు, అశుభ వాక్యల బలుకుటయు, వీటినివర్జించి గురుశుశ్రూష సేయుచు నోషధీమిత్రితోష్ణోదక స్నానం బొనర్చుచు వాస్త్రపూజ సేయుచు గర్భిణి స్త్రీ యుండవలయు. నీ వీరితియ యుండవేని నీగర్భంబు పతనం బగునని చెప్పి నిజేచ్ఛం జనియె.

పిదప దితి పతివాక్యానుసరణి వ్రతమునలుపుచుండ నిండుంతా తర్నిగర్భంబును భేదింప గడంగి శుశ్రూష జేయు నెపంబున దితికడ కేగుదెంచి కడువినయంబునం బ్రవర్తింపుచు నాయమ చురాచారం బొనర్చిన తత్త్వణంబ గర్భంబు భేదింప సమయము నన్వేషించుచుండె. అంత నాదితి కడుపరిశుద్ధత దొంబది తొమ్మిదేండ్లు పడనకొండు మాసములు ఇరువదేడు దినములుండి నాపతిచెప్పిన వ్రతకాలము గడిచెంగదా? ఇక మూడుదినము లున్నవి, నేనిన్నాళ్లు క్రమంబుగ నుంటిని యబ్బిమై మఱది దివాకాలంబుననే పాడకౌచ మొనరింపక శయ్యంజేరి వెంట్రుకల విరియబోసికొని నిద్రించె. అట్టి యశుది సమయాసన్నమున కిండు డెడమెచ్చి దితిగర్భముం జొచ్చి తగ్గర్భస్థుని నేడు ఖండములుగ ఖండించె. అందునంజేసి యయ్యోడు ఖండము లేడ్వసాగిన నిండుండు వారల నెంత వారింపిన వారలేడుపు లుడుగతున్న నతండా యేడుతునియలను మఱల నెక్కొక్కదాని నేడేడు ఖండములం జేసె. ఐన నానలువది తొమ్మిది తునకలు చావక యేడ్వసాగిన నిండుం డదియంతయు మదన ద్వాదశీవ్రతఫల పరిపాకంబని నిజదివ్య దృష్టి నెఱింగి వారిగొని దితి నాదరించి దితిసయితము నాకంబున కేగె. అన్నలువది తొమ్మిండు, (మారుదః అనగా

నేడ్యవద్దు.) అనుకారణంబున మారుతులనియు మరుత్తులనియు బఱంగి దానవమై త్రితేక దేవాలింగూడి నాకవాసులై యజ్ఞ హవిర్యాగ భోక్తలై యున్నారట.

వృథావిరాజ్యాభిషేకము - స - అ - ౮.

అనిచెప్పినసూతుంజూదిమునులు పౌరాణికోత్తమా ! ఆది సర్గ వివరణముం జెప్పితివి. అందు ప్రభువులుగానున్న వారల నెఱుంగింపుమనిన నాతండు వారలకిట్లనియె.

ప్రప్తయట్టుల సృష్టింజేసి భూమికి బృగువక్రవర్తిని, ఓవధీయజ్ఞ వ్రతనక్షత్రాదులకు జంతువు, ఉదకమునకు వరుణిని, ధనమునకును యత్నులకును గుభేరుని, ద్వాదశాదిత్యులకు విష్ణుని, వసువులకగ్నిని, ప్రజాపతులకు దక్షుని, దేవతలకు శక్రుని, దైత్యదానవులకు బ్రహ్మాదిని, పితరులకు యముని, పితృచరణవేదశుభూత యక్షదేతాళములకు శివుని, వర్షతములకు హిమవంతుని, నదులకు సముద్రుని, గంధర్వవిద్యాధరకీర్త్యరులకుజిత్రరథుని, సర్పములకువాసుకిని, దిగ్గజంబులకైరావతంబును, పక్షులకు గరుత్మంతుని, హయములకు సుచైత్రవస్సును, వృక్షములకుసింహంబును, వనవృక్షులకు బ్లక్షంబును, యూర్వుదిక్కులకు సుధర్ముని, దక్షిణదిశకు శంఖవదుని, పశ్చిమమునకు సుకేతుమంతుని, ఉత్తరమునకుహిరణ్యరోముని, అధిపులుగనేర్పఱిచె. వీరలేయపుడయ్యె యధికారంబులంగలిగి యుండరు. అందుగడవటి నలుపురే చాటువమన్వంతరానంతరము వైవస్వతమన్వంతరంబున బృగువక్రవర్తిని భూమీపతిగా నభిషేచన మొనర్చెదరు.

మన్వంతరవివరణము - స - అ - ౯.

అనిచెప్పిన మత్స్యంగాంచి మనువు మన్వంతరముల వివరణమును జెప్పమనివేడిన మత్స్యండు సంగ్రహముగ జెప్పెదమనుమని యిట్లనియె.

స్వాయంభువమన్వంతరంబున యాములను దేవతలును మరీచ్యాదిన పక్షులును, ఆగ్నిక్షుద్రు మొదలగుమనువుత్రులును, స్వారోచిషమన్వంతరంబున దుమితలు దేవతలుగను, దత్తాది సప్తర్షులును, నభస్సు మొదలగుమనువుత్రులును, ఉత్తమమన్వంతరంబున భానవులు దేవతలుగను, కౌకరంధ్యాది సప్తర్షులును, ఇషాదిమనువుత్రులును, తామసమన్వంతరంబున సాధ్యులు దేవతలుగను, కవ్యాదిసప్తర్షులును, అకల్మషాదిమనువుత్రులును, రైవతమన్వంతరంబున భూతరజులు దేవతలుగను దేవబాహ్వదిసప్తర్షులును, అరుణాదిమనువుత్రులును, చాక్షుషమన్వంతరంబున లేఖులు దేవతలుగను, భృగ్వాదిసప్తర్షులును, ఊరువాదిమనువుత్రులును, వెలిసిరి;

ఇంక రాగలవై వస్త్రత మన్వంతరంబున సాధ్యాది దేవగణంబులును, అత్ర్యాదిసప్త
ర్షులును, ఇత్యౌక్యాదిమనువుత్రులును, తక్కుమన్వంతర ములయందు వీరలే వేరు
నామంబుల భాసిల్లెదరు.

భూమికిపృథ్వియను పేరువచ్చుటయుభూమిగోవగుటయు - స - అ - ౧౦.

అని చెప్పినవిని మునులు సూతుంగాంచి యిద్దరరిత్రా! గోరూపంబగు నెద్దర
కు బృథ్వియను నామంబెట్లుగలిగె ? తెలియంబలుకుమని ప్రార్థించిన నతండ్రిట్లుని
యె. తొల్లి స్వాయంభవ వంశంబునంబుట్టిన అంగుడను వానికి దుర్ముఖునునీధయను
రెండుపేళ్లచేతలయు మృత్యువు సుతయందు వేనుడను పుత్రుడుగ్గలిగి కడు దుర్మా
ర్గుడై పరదారల బరిభవింపుచుండ సైరింపక విప్రులెల్ల వానిబట్టికట్టి మఢించినవా
ని నామపార్శ్వంబునుండి ప్లేచ్చులుపుట్టిరి. దక్షిణహస్తంబునుండి పృథురోముడ
ను సుతుడుజనించె- ఆపృథురోమునకు బృథువుగలిగిహరిపూజాపరుడై విష్ణువువల
న సర్వవ్రథుత్వమును వడసి విప్రులచేరాజ్యాభిషేచనముంగొని భూమియందె
చ్చటచూచినను సారములేక ఆచారములుచెడి స్వాధ్యాయాది వశన వర్జితంబ
గు భూమింగాంచి కోపగిల్లిచేతధనువుంబూని భూమిని గాల్చంగమకించిన పుడమి
గడగడవడంకి యొకగోవైపరువు లిడందొడంగె. ఐనను బృథువుదాని వెన్నంటి
యెందు జనను విడువకున్నం దుదకు నాగోవునిలిచి పృథువుంగాంచి నన్నే
ల నలజడపెట్టెదవు? నీకేమి కావలయునో కోరుమిచ్చెదనని బృథువు ధరాగో
వుంజూచి సకలప్రాణులు బ్రతికియుండుట కాధారంబెద్దియో దాని నిమ్మనియ
డిగె. అందునకాయావు నాపాలు పితుకమని చెప్పిన సంతసించి స్వాయం
భవునివత్సంబుగాగొని తనదోసిట పాలుపితికినదాననుండియన్నముపుట్టి సర్వజీవ
కోటికి నాధారభూతమయినయది. ఇదిగని యిమ్మలు తమకాధారములేదనివచ్చిరి.
వారిలోబృహస్పతి, చంద్రునివత్సముగను, వేదములంబాత్రగనుగొని పితకగాదహార
సంబుజనించె. మాకు నేమియులేదని వగచి దేవతలు ఇంద్రునివత్సముగనిడి మైత్రుని
చేస్వర్గ పాత్రయందు బితికించిన బలము గలిగె. దీనిజూచిపితరులకుగాను, అంతకు
డు యముని దూడగాగొని రజితపాత్రంబితికిన స్వధారసముపుట్టె; దానింగాంచిన
ర్షములుప్పొంగి తక్షకుని వత్సగానిడి ప్రవాళ పాత్రయందు ధృతరాష్ట్రుడను సర్ప
ముచే బితికించిన విషముత్సన్నంబయ్యె. పిదపరాక్షునులు విరోచనుని దూడగానిడి
అయస్పత్రును విమూఢునిచే బితికించినమాయజనించె. పిమ్మటయత్ములు కుబేరుని
దూడగానిడి మృణ్మయపాత్రలోబితికిన అంతర్ధానముసంభవించె. ఆవెనుక బ్రేత
ములు సుమాలిని వత్సముగానిడి రౌప్యనాభునిచే బితికించిన రక్తముత్సన్నంబయ్యె.
పిదప గంధర్వులు చిత్రరథునివత్సంబుగాగొని వసురునిచే బితికించిన గానవేదముడ

యింతే. వర్షతములు హిమవంతుని వత్సముగా నిడి మేరువుచే విరికించిన నోషధులు వుట్టె. తుదకు వృక్షములు పితకిన నవి ఛేదించబడి వేలు స్థలంబున నాటంబడె నేని మఱల జిగురించు సారమును పొందె. ఇటుల నాగోవు యెల్లవారల యెల్లంబుల కుల్లాసము కొల్ల గొల్చి మఱల ధరాకృతి బూనె. అట్టి గోమావయసు ధరను బృభువక్రవర్తి వితికెంగాన నది పృథ్వి యనం బటంగె. దానంజేసి దాని నేలువారలెల్లం బార్థివులని చేర్పొందుదు.

సూర్యవంశవివరణము. స - అ - ౧౧.

ఇట్లు వక్కాణించిన సూతుంజూచి యిటులు సూర్యచంద్రుల వంశవివరణమును జెప్పమని యడిగిన నతండు వారల కిట్లనియె. కశ్యపునకు నదితియందు సూర్యుడువుట్టె. ఆసూర్యుని మువ్వురు భార్యలలో రాజ్ఞియనుదానికి రైవతుడును, ప్రభయనుదానికి బ్రథాతుడును, సంజ్ఞయనుదానికి మనుయములనునిరువురు సుతులును, యమునయను సుతయుజనించిరి. పిదపసంజ్ఞ తనశరీరమునుంచి ఛాయయను వసంతను బుట్టించినది సంజ్ఞంజూచినన్నేలబుట్టించితివి? నే జేయందగు ప్రియయ్యది? చెప్పమనియడిగిన సంజ్ఞ దానిం గాంచి నీవు నామాటుగా నాభర్తయొద్ద నీవే నేననుభావము పుట్టించియుండి నాబిడ్డల నందఱ గారాబంబున గాపాడుచుండుమని చెప్పి నిజేచ్ఛంజనియె. అంత నాఛాయకు సూర్యునిలేజంబువలన సావర్ణి మనువుశనియనుకొమరులును, తపతి, విష్ణియను గన్యలును గలిగిరి. కావున నాఛాయ తనబిడ్డల యందుంచిన వాస్సల్యము సంజ్ఞకొమరులయం దుంచకుండిన యముడది తెలిసికొని యాఛాయను దగ యెడనుకాలందన్నె. అందున కాయమ కోపించి యతనిపాదంబున గీటకంబులువడి రక్తముగాలునట్టులం దిట్టె. ఈశౌపంబంది యముడు తండ్రికడకేగి తండ్రి! నాయన్న యెంతవలదని చెప్పినను వినక నాజనని నాకాలంబురుగులు వడునట్లుశపించినది. ఈసతి సుతులయెడ సమాన వాస్సల్యము లేకుండుట జూడ నీయమ మాజనని కాదని తోచుచున్న దనెను. అందునకు సూర్యుడు సేయునది లేక నీకర్మంబుకొలదివచ్చిన శౌపం బనుభవింపకతీరదు. వినను నీపాదంబుననుండు పురుగులు భక్షించుటకై యొక కుక్కుటంబు నిచ్చెదనని యముడు దానింగైకొని గోకర్ణక్షేత్రంబునకేగియందు శివుంగూర్చి కోటివత్సరంబులు నిష్ఠుర తపంబు సలిపి యావశువతిని మెప్పించి తానులోకాధిపతియు పితృదేవాధిపతియు ధర్మపరి శీల కుండును అగునట్లువరంబు వడసె.

అంత సూర్యుడు ఛాయయొక్క చేష్టలచే నది సంజ్ఞకాదని యెఱింగి సంతోషపడుచు త్వష్టచారికేగి తనసతి వృత్రాంతం బడిగిన నతం డిట్లనియె. సంజ్ఞ నీ

లేజంబునకు సహింపనేరక నాయొద్ది కేలేంచిన బెద్దకాలమాడువారు పుట్టినింట నుండం దగదని చెప్పి నేననువగా నదిసీవేడివి కోడి భూమిని మేరువర్వత సమీ పంబున నశ్వోకృతి బూని తపంబు సేయుచున్నది. కావున నీవు నాపై కోపగించకున్న నీలేజము నొరచెదనని చెప్పి యతని సమ్మతిగొని యతని లేజము సెరచి యందు బుట్టిన రజంబుచే విష్ణునకు జక్రంబును శివునకు ద్రిశూలంబును ఇంద్రునకు వజ్రా యుధంబును జేసి యిచ్చె. అంత దివాకరుడు సౌమ్యరూపుడై సంజ్ఞ తప మొన రించు తలంబున కేగి తాను అశ్వోకృతిబూని గోడిగియొయున్న సంజ్ఞముఖము నాఘాణింపిన దాని నాసికారంధ్రములనుండి యశ్వినీ దేవతలు జనించిరి. పిదప సూర్యుడు సంజ్ఞయు నిజరూపములం దాల్చి నిజస్థానంబున కర్గిరి. సూర్యుని సం తానములఁ వైవస్వతుడు వసువయ్యె. యముడు పితృవతి యయ్యె. శని ద్రుహసా మ్యంబు సెందె. యమునాతపతులు నడులైరి. విష్ణు మహాపుణ్య కాలవయ్యె. సావ ర్ణియక మనువు కాగలడు.

సూర్యవంశజుడగు కేళునకు స్త్రీరూపము గలుగుట.

పై వైవస్వతునకు, ఇభుడు, ఇత్వోభుడు, మొదలగు పుత్రులు పుట్టిరి. అం దు జ్యేష్ఠుండగు కేళుని రాజ్యాభిషిక్తుం గావించి తండ్రివనంబున కేగె. ఇభుడు క దుబల పరాక్రమ వంతుడై దిగ్విజయము చేయబూని సమస్త దేశంబులు ద్విపము లు మొదలగువాని నెల్లం దిరిగి వనపర్వతాచులం సంచరింపుచు శరవణమును శం కరుని యుద్ధాన వని కరిగె. అందు సదాశివుడు శౌరియుతుడై క్రీడించుచుం డుటంజేసి యత్రలంబున దశయోజనముల వలయము లోపలికి వచ్చెడు నేవురు ఋజంతపేని స్త్రీరూప మొందునట్లు వచించియుండె. దీని దెలియక యామానవ నాయకు డావనముజొచ్చి తనగుట్టును సయితము స్త్రీత్వము సెంది యసమాన రూపలావణ్యాది విశేషంబులం దేలుచు బూర్వ ప్రరణను వుడిచి తనలో దాను నే నెవ్వనినుతను ? ఇవ్వనంబున కేల వచ్చితి ? నావిభు డెవ్వండు ? అనితలపోయు చు విహరించుతటి జంద్ర సుతుండగు బుధుడా సమీపాశ్రమ వాసి యగుటచే బు వ్వులకైవచ్చి యవ్వనిత నీక్షించి పువ్వువిలుకాని చిక్కులంజిక్కి యక్కరికి జాడల తనదివ్యదృష్టి నెఱింగి దాని డగ్గరి యయ్యిత తనసతియను భావము దాకిడించున ట్లు బిగ్గరెట్లనియె. ఓయించుముఖ ! నీవీచందంబున మందిరంబునువదలి గృహకృ త్యంబులమూని యంత తడవిక్కడ నొక్కరియ యుండందగదు. ఇంతకును, ఇదిసం భ్యాకాలముగాన వనవిహార సమయముకాదు. అనిన నావనజనేత్రియాలని గాంచి యోసుందరాకారా ! భౌనాను, నను నేనాచియుంటిని, వినును నీవెవ్వండవు ? నేనె వ్వతను? చెప్పమనియడిగిన నతండ్రినియె. నీవుయిత నేకాముక నామధేయుండగు బు

ధుడను తేజోవంతునకు బుట్టినవాడను. వజ్రనకుడు ద్విజవతియై వెలయు. కావున నీవింకడవపు సేయ నేల రమ్మనిన నమ్మి ధ్వుగుమ్మ యాతని వెంటనరిగి సర్వాలంకార భూషితమగు నాతనిమందిరంబునుగాంచి తనడెందంబునసానందించి ఆహా ! నాపూర్వ కృతఫల్యమేమందు ? నాకెట్టియత్కృష్టభవనంబుబ్బె ? నేనెంతటియైశ్వర్యవంత నైతి ? ఇవియన్నియు గాక నాసౌందర్యము నతిక్రమించు మగనింగంటినని తలంచి యాబుధుని సతియై యతని గూడివలుగతుల రతిక్రీడలందేలుచుండె.

ఇత్యౌకుప్రభృతులిఖునవెడకుట - స - అ - ౧౧.

అంత నాయుఖుని సోదరులగు నిత్యౌకుప్రభృతులు తమయన్నదిగ్విజయార్థ మేగి పురంబునకు వజుతిరాకుండుటకు గడుదిగులాంచి యాతని నెల్లదిక్కుల నరసి తుడకు శరవణసమీపంబునకేతెంచి యచ్చటనొకగోడిగంగాంచి దాని నలంకరించిన భూషణంబులచే నదితమయగ్రజి హయముగా నెటింగి యది తొలుతఘోటకముగానుండి యిపుడుఘోటియైయుండుటకు గారణము దెలియనేరక తమకులగురుండగు వసిష్ఠనడిగిన నతండు తనదివ్యదృష్టిచేనంతయు నెటింగి యిపుడు శరవణముజొచ్చి పార్వతివాక్యానుసరణి స్త్రీత్వము నుండుట మొదలగు వానింజెప్పె. అప్పుడాయిత్యౌకు ప్రభృతులు గౌరీసమేతుడైయుండు పురారికడకేగి యద్దేవుల హువిధంబుల వినుతించితమయన్నకు వజుల బురువత్వము గలుగనటుల ననుగ్రహింపుమని ప్రార్థించిన నతండుకరుణించి యిత్యౌకుడు మదర్పితంబుగ నొకయశ్వమేధయాగ మొనరించెనేని నిశ్చకింపురుషు డగునని యానతిసొనంగె. తదాజ్ఞానుసరణి నిత్యౌకుడశ్వమేధముంచేసిన దత్ఫలంబుననిశ్చకునొకమాసము పురుషత్వంబును, ఒకమాసము స్త్రీత్వంబును గలుగుచుండె. అట్టిస్త్రీత్వంబున బుధునకు బురూరపుడను సుతుంగగయె. పురుషత్వంబున సుద్యుమ్నుడన బటంగి ఉత్కలుడు, గయుడు, హరితాశ్వుడు, అనమువ్వురు తనయులంగాంచె. వైపురూరపుడు సూర్యచంద్రవంశంబుల రెంటికిని దీవకుడై ప్రతిష్ఠానపురమేలె. ఉత్కలూడులును, ఇత్యౌక్వాదులును తక్కుదేశంబులం బాలించిరి. ఇక్ష్వానర్పి యయ్యిళుడుతపంబునకరిగె. అతనింబట్టియే యతనిరాజ్యము యిథౌవృతవర్ష మనంబులగె. వజుయ్యసీసూర్యాస్వయంబున నిత్యౌకుని సంతతిలో నిరువది రెండవవాడగు మాంధాత, ముప్పదవవాడగు హరిశ్చంద్రుండు, ముప్పది నాలవవాడగు సగరుడు, ముప్పదైమిదవ వాడగు భగీరథుడు, నలువదియవ వాడగు అంబరీషుడు, నలువది తొమ్మిదవవాడగు రఘువు ఏటది నాలవవాడగు దశరథుడు, ఏటదేనవవాడగు శ్రీరాములు, అటువదియవవాడగు నళుడు కడుప్రసిద్ధింగాంచిరి. వారిలోభగీరథుడే గంగనుభూమికి దెచ్చినవాడు. దశరథునకు నారాయణుడు రామలక్ష్మణ భరతశత్రుఘ్నులన నలువురు సుతులుగా

జనించె. అందురాముడు లోకకంటకుడగు రావణుంజంపి లోకోపకారమొనర్చె. ఆదరితము నంతయు వాల్మీకివిస్తరించియుండు.

పితృవంశవివరణము స - అ - ౧౩.

అంతమనువు మత్స్యుంగాంచిదేవా ! పితృవంశమునుసూర్యచంద్రులు శ్రాద్ధదేవతలుగా నుండుటయు వివరింపుమని యడిగిన నతండ్రిట్లయె. పితృదేవతలెల్ల నేడుగణములుగా నుండురు. అందు మూడుగణములు శరీరములు లేకయు నాలుగుగణములు శరీరములతోటి నుండురు. వారిలో శరీరము లేనివారు వైరాజులని పఱుంగుచు దేవపూజ్యులై యోగభ్రష్టులై బ్రహ్మాదినాంశ్యంబునబ్రహ్మవేత్తలుగాజనించి పూర్వస్మృతిమెంది నుత్తమ పదవిబడయుదురు. కానయోగులనే శ్రాద్ధనిమంత్రణ చెప్పవలయు. ఈపితరులకు మేనయను మానస కన్యగలిగి హిమవంతుభార్యయయ్యె. ఆమేనకకు మైనాకుడను సుతుడుజనించె. ఆమయినాకునకు క్రొండుడును తనయుడుగలిగి క్రొంచద్రీవ మాపేరబఱుంగుటకుగారణభూతుడయ్యె. మఱియునామేనకకు ఉమ, ఏకవర్ణ, అవర్ణ, అనమువ్వురు కూతుండ్లుగలిగిరి. వారలగ్రమముగా రుద్రుడు, భృగువు, జైగివపుడు, పరిణయంబుందిరి.

అనిచెప్పిన సూతుంజూచిమునులు రుద్రాణి తొలుత దక్షకన్యగాబుట్టియుండె. ఇప్పుడు హిమవంతునకుగూతు రెట్లయ్యె ? దత్తుడు రుద్రునకేవిద్రోహముచేసె ? తెలియంజెప్పుమనియడిగిన నతండు వారలకీట్లనియె. తొల్లి దత్తుండొక యజ్ఞముసేయుతటి నతనిసతయగు సతీదేవి దత్తుంజూచి యాయాగమునకు సురలు, మునులు మొదలగువారలెల్ల వచ్చియుండ మన్నెతియగు పశువతి రాకుండుటకుగతంబేమనిన నతండు నవ్వి యవ్వనితంగాంచి నీవతి లయంబొనర్చువాడు కావున నిష్టిశుభకార్యంబునకు రానర్హుడుగాడనియె. అందున కాయించీవరాక్షి కోపాదుణనేత్రయై దత్తు నీక్షించి సకలభవనములకధ్యత్తుండగు ఫాలాత్ము నాయేమిచు నీచుండవగుటచే నీవు పదుగురుతండ్రులకు గొడుగుగాబుట్టెదవు. మఱియు నీచేయుజన్మంబు పన్నగ భూషుచే భిన్నంబగుననికడుబెడిదముగానుడివియోగాగ్నిచే దన తమవు విడనాడ గడంగిన నని మిషులు మనంబునం బెదఱుచుండ దత్తుం డట్లేవింజేరి ఓజగన్మాతా! సకలంబునకు హేతుభూతంబగు నీవు నాపుణ్యకతం బున నాకు జనిందితివి. నాపై న్నలుగవలదు. అనుగ్రహింపుమని వేడిన నాగౌరి నేదలంచినదాని ద్రిప్ప నేరికిని దరముగాదు కావున నీవట్లు బదుగురకు సుతుడవై బుట్టినను నాసాన్నిధ్యంబుజేరి నన్నారాధించిన మేలు గలుగు ననియె. అందునకా దత్తుడు డెందంబున దిగులాంచి యోయిండుధరమనోహరీ! నీవెవ్వేస్థలంబుల నెట్టి నామంబులచే బఱుంగుచుండువు? నిన్నారాధించు తెఱుం గెయ్యది ? తెలియం బలుకుమన నాయలివేణి కాశీ మొ

దలగు (౧౦౮) పేర్లచే నుష్పట మొదలగువానిం జెప్పి యోగాగ్నిని దన తనువు విడనాడె.

పితృవంశీయాచోద్ధోపాఖ్యానము - సం - ౨ - ౧౪.

అనిచెప్పి సూతుండు మఱియు నిట్లనెను. మరీది నందనులగు పితృగణములు సోమవధులు అగ్నిష్వాత్తులు, అని పఱంగుచు దేవతలచే పూజింపబడుచు పితృలోకంబున వసించెదరు. మానుషలోకంబున ననేక యజ్ఞంబులం జేసి వృతులైన వారలును సోమవధులు అగ్నిష్వాత్తులతో గలిసి యుండెదరు. వీరికి అచోద్ధదయను మానస కన్యక పుట్టి తనపితలచే నిర్మితంబగు అచోద్ధదంబను సరోవర తీరంబున నహస్ర దివ్యవర్షంబులు తపంబు సలిపి పితరుల మెప్పించినవారలు దివ్యాలంకార భూషితులై పాడనూపిన దనతండ్రులగు వారలలో మావసుడను వాని తనపతిగా గోరె. ఈవృథిచారంబున నదియోగభ్రష్టయై స్వర్గంబునుండి క్రిందికి బడెంగాని భూమినంటక మధ్యంబున నలిచె. అది దుర్మతియై కోరినను ధీరతచే మావసుడుతన మనసుం జలింప నివృత్తుండుటంచేసి యక్కార్యము ప్రవర్తిల్లిన దినంబు అమావాస్యయని పఱంగె. ఇది పితృసంబంధంబగునది గావున నర్జునంబు పితరులకు ముఖ్యంబు. ఆ అమావాస్యను వారలకు జేసెడు స్వల్ప క్రియలైనను అక్షయములుగ వారలు భావించి తృప్తిం జెంచుదురు. అట్లచోద్ధద తలక్రిందుగా బడి పితరులందఱ బలు చందంబుల వినుతించి నావృథిచారమును మన్నించి నాకు మఱల గతులుగలుగునట్లు గరుణింపుడని వేడిన నాపితరులు దానిం జూచి నీవిపుడు దేవతలు చేసెడు కర్మ ఫలంబు లనుభవింపుచుండి యిరువ దెనిమిదవద్వాపరంబున మీనయోనిం బుట్టి సత్యవతియని పేర్కొని తొలుతబరాళర మహాముని తేజంబున వ్యాసమహామునిం గని పదివ శంతను భార్యవై విచిత్రవీర్యుడు, చిత్రాంగదుడను, నిరువురు పుత్రులంగాంచి యంత్యంబున అచోద్ధదయను బుణ్యనది వయ్యెదవని చెప్పి యంతర్నితులైరి.

దానపుల పితృగణములవివరణము- సం - ౨ - ౧౫.

పైన నుడువంబడిన వారలుగాక విభ్రాజిలనయ బర్హిషదులనయ రెండు పేర్లచే వెలయు వేఱు పితృగణములు గలరు. వారలు దర్శవిమానంబు లెక్కి యభ్యుదయస్థలంబుల నాసన్నులగుచుందురు. వీరు పులస్త్య వంశజులై దానవ యక్షరాక్షస గంధర్వాదులచే బూజింప బడుదురు. వీరలకు వీవరియను యోగిని మానస కన్యగా బుట్టి విష్ణుం గూర్చి ఘోరతపంబు చేసిన నతండు ప్రత్యక్షుడై వర మొసంగెద నడుగుమన నాపీవరి తనకు యోగవంతుడును సుందరాకారుండునగు మగడు గలుగునట్లు వేడిన నతండు నీకోరినట్టుల భగవ దంశను వ్యాసులకు

శ్రీ మత్స్యపురాణసారసంగ్రహము.

శుకుడను యోగిబుట్టి నిన్ను వరించు. అతనివలన నీవుకృత్యమును కన్నియను కృష్ణ, గౌర, ప్రభు, శంభులను నలువురు సుతులను బడసెదవు. ఆకృత్తిని బాంచాల దేశాధిపతికిమ్ము. తుడకు నీవు నీవతనయితము మోక్షపదవిం గండువనిచెప్పి యంతర్హితుడయ్యె. వీరలుగాక వసిష్ఠునకు సుమూర్తి మంత్రులను మానస పితృగణములుగలిగి బ్రాహ్మణులచే బూజింపబడుచు ధర్మస్వరూపులై తేజస్సువలన బ్రకాశింపబడు స్వర్ణమున కూర్చుండునట్లుగాకంబున నివసించుదురు. వీరలకు “గౌః” అనుమానస కన్యగలిగి శుక్రభార్యయయ్యె. మఱియు అంగిరస్సునుకులగు మరీచిగర్భులను పితరులు, సూర్యమండలంబున నివసింపుచు శ్మశ్రియులకు బితరులుగానుంచురు. వీరి మానస పుత్రియగు యశోదయను భామిని పంచవనపుత్రుడగు పాశుపతు బెండ్లాడి. దీనిపునకు నల్లియు భగీరథునకు వితామహియు నయ్యె. వీరుగాక కర్ణమపులహప్రజాపతుల సంతానము స్వధులు, ఆజ్యపులు, అను నానుంబులచే వైశ్యులకు బిత్తదేవతలై యుంచురు. వీరి మానసపుత్రియగు పిరజ నహుషుని భార్యయై యయాలియును తనయుం బడసె. మఱియు మానసులన నాలపపితృగణము (శూద్రులకు బితరులై) బ్రహ్మలోకంబున నుంచురు. వీరి మానసకన్య ధర్మదయను భామిని. ఇంతియకాదు సోమపులను వేలు పితృగణములు బ్రహ్మలోకంబున కూర్చుండునమానసలోకంబున నివసింపుచు దదాజ్ఞను వివిధస్పృష్టిం గావింపుచుంచురు. వీరిమానసపుత్రియగు నర్కద కడు బ్రసిద్ధవా హినియైయుండు. కావున బ్రాహ్మణాదులు తమపితరులిట్టి వారనియెటింగి శ్రాద్ధాదు లానర్చి రేని దత్తలపము నెంచెదరు. ప్రథమస్పృష్టియందు బ్రహ్మపితృత్వప్రీతై శ్రాద్ధమును నిర్మించె - మఱియు నెల్లపితరులకు రజతపాత్రప్రీతి నిచ్చుగావునదతిక్రియలయందు రజతపాత్ర సుపయోగింపుచు స్వధాశబ్దోచ్ఛారణ సేయవలయు. అగ్నిష్వాత్తునకును, యముకిరీదృప్తిగా హిమము సేయవలయు. అగ్ని లేమిని బ్రాహ్మణహస్తంబునందేని, జలమనందేని, అజాకర్ణంబుననేని, శివనన్నిధి నేని హిమమును జేయందగు. పితరులకెల్లను దక్షిణదిశ ప్రశస్తంజైయుండు. మఱియు అపసవ్యము, ఉడకము, నువ్వులు, సవాంగము, దగ్ధ, మత్స్యమాంసము, ఆవుపాలు, మధురరసము, ఖడ్గవృగమాంసము, తేనె, చామలు, యవలు, నీవారము (పిత్తకయేపండుభాస్యము) పెసలు, చెఱుకు, బెల్లము, పువ్వులు, నెయ్యి, అనునివి పితృప్రీతికరములు. ఇక, చిలుకనగలు, శనగలు, అనుములు, అలచందలు, ఉలవలు, తామరపువ్వులు, బిల్వదళములు, జిల్లేడుపువ్వులు, మత్తూరము (ఉమ్మైత్తపువ్వులు) పారిజాతములు, గొట్టెపాలు, ఆతికలు, జొన్నలు, దాడిమపండ్లు, వెలగపండ్లు, ఇప్పపండ్లు, అపిస కూర, అనునివి పితృకార్యములయందు వర్జింపదగినయవి. కాబట్టి దీని నెటింగి పితృత్వప్రీతిజేయవలయు. పితరులు తృప్తింజెందిన సకలాభ్యంబులు సమకూడుటయ గాక యుత్తమపదవిసగం గలుగుటంజేసి దేవకార్యమునకన్న బిత్త కార్యమై

కుడుగా నెన్నవలయు. మఱియు నేకార్యంబున నేనిదొలుత దేవపితరుల బూజింపవలయు.

పార్వణత్రాధవిధానము - స - అ - ౧౬.

అనిచెప్పిన మత్స్యంజూచి మనువు వనజనాథా! త్రాధమునకు కాలంబెద్ది? తద్దేగంబులెవ్వి? నిమంత్రణార్హులగు వారెవరు? ఎట్టివారివర్ణింపవలయు? తదారంభకాలమెట్టిది? త్రాధమునందివ్వబడిన ద్రవ్యము పితరులకెట్లు జెందు? త్రాధవిధానంబెట్టిది? అనువాని నెల్లదేటవడం జెప్పమన నప్పురుషోత్తముండిట్లయె.

త్రాధము, నిత్యము, నైమిత్తికము, కావ్యము, అనమూడువిధములుగనుండు. అందు బ్రతిదినమును అన్నోదకఫలాదులచే నర్హ్యవాహన దైవతవర్జితంబై జేయుంబడునది నిత్యత్రాధమనంబడు. పర్వకాలంబులం జేయంబడునది పార్వణమనంబడు. ఈపార్వణ త్రాధనిమంత్రణకు, పంచాగ్ని (గార్హపత్య, ఆహవనీయ, దక్షిణాగ్ని, సభ్య, ఆవసర్యము) అనునైదగులనుపాసించు వాజసనేయుడు, స్నాతకుడు, (వేదవిద్యావ్రతస్నాతకము చేసినవాడు, త్రినువర్ణుడు (ఋగ్వజుస్సులలో నేకదేశమైన మంత్రమువ్రతపూర్వకముగ నధ్యయనము సేసినవాడు) శ్రోత్రియుడు (వేదముచదివినవాడు) శ్రోత్రియునిపుత్రుడు) విధివాక్య విశారదుడు (కర్తృవిధాయక మెరింగినవాడు) నర్వజ్ఞుడు (సర్వకాస్త్రములు దెలిసినవాడు) వేదవిత (ధర్మజ్ఞానవంతుడు) సత్రి (సత్రమనుయాగమును జేసినవాడు) జ్ఞాతవంశ కులార్హతుడు (తెలియం బడ్డకులవశంబులంగలవాడు) పురాణవేత్త (పురాణార్థమెరింగినవాడు) ధర్మజ్ఞుడు (వర్ణాశ్రమాచారముల నెరింగినవాడు) స్వాధ్యాయజవ తత్పరుడు (సదా వేదముబరియించునాకాంక్షుగలవాడు) సూర్యభక్తుడు, విష్ణుభక్తుడు, బ్రహ్మజ్ఞాని, యోగవేత్త, ఇంద్రియనిగ్రహముగలవాడు, యుంజీతాత్మ, (బుద్ధినిస్వాధీనమందుంచు కొన్నవాడు) బలవంతుడు, దౌహిత్రుడు, శ్వశురుడు (పెండ్లాములండ్రి) గురువు, అల్లుడు, మేనమామ, బంధువు, ఋషికుమర (యజ్ఞముచేయించువాడు) ఆచార్యుడు (ధర్మములను పదేశించువాడు,) సోమపానము సేసినవాడు (సోమయాజి) వ్యాకరణవేత్త, మీమాంసవేత్త, సామస్మరవేత్త, సామవేదవేత్త, బ్రహ్మచారి, దేవతాభక్తిగలవాడు, అనువారలు, అర్హులుగానుండురు- ఇక, పతికుడు (బ్రహ్మహత్యాదిపాతకుడు) పతికునిమతుడు, నపుంసకుడు, కొండెగాడు, అంగహీనుడు, రోగి (అచికిత్సితమైన రోగముగలవాడు) పుష్పిగోళ్లవాడు, నల్లపండ్లవాడు, కుండుడు (పతిజీవించియుండగా జారత్వమువలన గలిగినవాడు) గోళుడు (పతిమృతుడైన పిదపజారత్వమువలన బుట్టినవాడు) పాలకుడు (అశ్వాదిపాలకుడు) పరివిత్తి అనగా (అన్నకుబెండ్లి కాక పూర్వమే పెండ్లాడినవాడు) నియుక్తాత్మ (ఒకనియాజ్ఞలోపని జేయువాడు),

శ్రీ మ త్సృ పు రాణ సా ర స ం గ్ర హ ముః

మత్తుడు, (మడిచినవాడు,) ఉన్నత్తుడు, పిచ్చివాడు, దారుణుడు సహశ్రూర కృత్యములజేయువాడు. జైదాలబకవృత్తులగలవాండు (మోసగాండు,) తాంఠి కుడు, దేవలకుడు, (కూలికిదేవతా పూజచేయువాడు,) కృతఘ్నుడు, ఉపకారికి నవ కారముసేయువాడు,) నా స్తికుడు, స్నేహ్యుత్రిశంకుబర్చరాదిదేశవాసులు, లింగులు, వీరునిమంత్రణకర్తులుగారు. నిమంత్రిత బ్రాహ్మణులయందు పితరులవహించియుండు రుగాన శ్రాద్ధకర్తమగుల నమ్రుడై తాజేయబోవు మాతృపితృశ్రాద్ధములకు పూర్వ దినమందుగాని, లేక, తదైనమందుగాని నిమంత్రణార్హ బ్రాహ్మణ గృహంబునకరిగి- వారల కుడిపాదమును స్పృశించి, నేజేయబోవు శ్రాద్ధమునకు క్రోధము లేక బ్రహ్మవాదులై నిమంత్రితులుగ నుండవలయునని బ్రాధ్నింపవలయు. శ్రాద్ధకర్త అహి తాగ్ని యయ్యేనేని దర్శయందు పిండపితృయజ్ఞమును ముందుగా జరిపి పిదపపూర్వణ శ్రాద్ధముసేయవలయు. స్వగృహములోగాని వసలదొడ్డిలోగాని నదీతీరము నగాని దక్షిణపువారుగల భూమిని గోమయాదులచే శుద్ధిజేసి శ్రాద్ధంబొనర్చుట యుత్తమము. శ్రాద్ధోపయోగ చర్వాది సంభారములను శ్రాద్ధమొనర్చెడిస్థలమునకు దక్షిణభాగమునందుంచవలయు. పిదప శ్రాద్ధకర్త గోమయ లిప్తమండలములను తిలాక్షతలచేబూజించి వాటియందు బ్రాహ్మణుల పాదములను సవ్యావసవ్యములతో కడిగి ఆచమనానంతరం వారిని దర్భాసనములయందు కూర్చుండునట్లుల బ్రాధ్నింపవలయు. అందు విశ్వేదేవస్థానమందిరువురిని పితృస్థానమందు మువ్వురిని లేక నెంకొకరినియున శక్త్యనుసారము నియమింపవలయు. భనికుడైనను శ్రాద్ధవిస్తరంబుజేయంజనదు. అట్టినిమంత్రితబ్రాహ్మణులకు విశ్వేదేవపూర్వకముగ అఘ్నిదులనొసంగి యాబ్రాహ్మణుల యనుమతిని స్వనూత్రోక్త విధానముగ కాంస్యపాత్రయందు చర్చునునిచి అగ్ని మోమయముల కాహుతులొసంగి పర్యుత్తణాదికమునుసవ్యముగను తక్కుకార్యముల నవసవ్యముగను జేయవలయు. శ్రాద్ధకర్త సర్వాధానియ్యేనేని దక్షిణాగ్నియం దగ్నాకరణ మొనర్చవలయు. పిదప హవిశ్వేషంబుచేసారు పిండములుజేసి యుల్లేఖనాదులచే భూశుద్ధిగావించి దక్షిణాగ్రములుగ దర్భలనునిచి యెడమ కాలునుడచికొని అవసవ్యముగ పైదర్భలయందారుస్థానములలో కాంస్యపాత్రోదకముచే నవనేజనముగావించి మాతాపిత్రాదుల నామగోత్రములనుజెప్పి గ్రహముగ నారుపిండములనుదర్శితో నెంకొకరిగిరిగినిచి మఱల వాటికవనేజనముసేసిపిండ శేషకణములను లేవభాకులల తృప్తికి దర్భలకు చమిరి గంధపుష్పాదులచే బూజించి నమస్కరించి ప్రతిపిండమున కవనేజనముజేసి నిమంత్రితబ్రాహ్మణుల హస్తమునందు తిలోదకసహితముగ పవిత్రమునునిచి దానియందు పైపిండముల యందొకొకరి యంశమును దీసియుంచి ముందుగా దాని వారిని భుజింపజేయవలయు. పిదపసాని మంత్రితబ్రాహ్మణులకు సవ్యంజనమైనయిష్టాన్నమును సావధానముగ హరిస్తృణజే

యచ భుజింపజేసి తృప్తులైనపిదప వారిసమీపమున ఉదక యుక్తముకి రాన్నమునుంచ వలయు. ఆ బ్రాహ్మణులు హస్తపాదప్రక్షాళనము సేసికొని ఆవహణియముజేసినపిద పజలపుష్పాక్షతాదుల నొసంగవలయు. స్వస్తివాచనము పిండోపరిజేయవలయు. త్రా ధమునాద్యంతరైవికముగ జేయవలయు. ఇట్లుజేయరేని త్రాధనాశంబగు- బ్రాహ్మ ణులకు బ్రదక్షిణ నమస్కారములు సేసి పంపు నెడలకర్త దక్షిణాభిముఖుండైనాదా తలు వృద్ధిబొందవలయు, నాసంతతి వేదసంతతిగావలయు, నాకీకర్తయందు శ్రద్ధ గలుగునటులజేయవలయు, విశేషసంపదను అన్నమును అతిథులను యాచకులను కలుగునట్లు జేయవలయు. ఇవి మొదలగు అర్థముగల “చాతారోనోభివర్ధన్తామ్” అనుమంత్రముచే బ్రాధిందింపవలయు. ఇది పిండాన్వాహార్యక పార్వణత్రాధంబని జెప్పబడు. ఈత్రాధము అమవసనునత్యముగ జరుపవలయు. దీనియందుంచబ డిన పిండములను బ్రాహ్మణులకుగాని గోవులకుగాని అజములకుగాని యివ్వవ లయు, లేక, అగ్నియందుగాని యుడకమునందుగాని యుంచవలయు. పుత్రునిగోరె డు వనిత నియతయై పితృమధ్యపిండమును భుజించిన పుత్రుడుజనించు - పిదపకర్త వైశ్వదేవంబొనర్చి పితృశేషమును స్నేహితులతో భుజింపవలయు. అట్టికర్తృభో క్తులు తక్షినంబునందు పునర్వృజనము, త్రోవనడచుట, అలుపుగల పనులు సేయుట, మైథునము, స్వాధ్యాయము, కలహము, దివాస్యాపము, వీటినివర్జింపవలయు - అ గ్నిమంతుడు, కన్యాకుంభవృషభమాసముల కృష్ణపక్షములందును - జరిపెడిత్రాధ ముల నపిండికరణ త్రాధపరమునందు సలిపెడి గయాత్రాధాదుల నిటులజరుప వలయు.

సాధారణత్రాధకాలగర్హయము - స - అ - ౧౭.

అసూతుండు మత్స్యనిచే జెప్పబడిన భుక్తిముక్తి ఫలంబగు సాధారణ త్రాధమును వక్కాణించెదనని యిట్లయె. దక్షిణోత్తరాయనములు, ఋషతున్య కాలములు, సంక్రమణములు, అమవసలు, అష్టకలు, కృష్ణపక్షవతుర్దశులు- ఆద్రావి మ భారోహిణీ నక్షత్రములు, ద్రవ్యబ్రాహ్మణుల సన్నిధి, గజచ్ఛాయ, వృతీపాత, పిష్టి, వై ధ్రువులు, వైశాఖశుద్ధ తృతీయ, కార్తీకశుద్ధ నవమి, దశమి, పూర్ణిమ, మాఖ శుద్ధ సప్తమి, పూర్ణిమ, శ్రావణశుద్ధ త్రయోదశి, బహుళౌష్ఠమి, ఆశ్వయుజ శుద్ధ నవమి, వైత్రశుద్ధ తృతీయ పూర్ణిమ, భాద్రపదశుద్ధ తృతీయ, ఫాల్గున శుద్ధపూ ర్ణిమ, బహుళ అమావాస్య, పుష్య శుద్ధకాదశి, ఆషాఢ శుద్ధ దశమి, బహు లౌష్ఠమి, జ్యేష్ఠశుద్ధ పూర్ణిమ, గ్రహణము, మహాలయ పక్షము, తీర్థక్షేత్ర ములు, వీటియందు త్రాధమును జేసేరేని యక్షయంబగు. మఱియు మన్వంతరాది యందు సూర్యుడు రథమును పొందుంగాన యది రథసప్తమి యనంబులు. అందు

శ్రీ మత్సృపు గాణ సార సంగ్రహము.

తలయుక్తోపకంపేని పితరులకు నిచ్చిన వేయవత్సరంబులు యథోక్తశ్రాద్ధంబుజేసిన ఫలంబును పితరు లిచ్చెదరు. కర్త శీలాదిగుణ వయస్సంపత్తులుగల బ్రాహ్మణులను ముందు దిసంబునగాని తద్దినంబునగాని నిమంత్రింపవలయు. విశ్వేదేవస్థానంబున గరువురిని పితృస్థానంబున మువ్వరిని, లేక ఉభయస్థలంబుల నెక్కొక్కరి నైననునియ మింపవలయుగాని శ్రాద్ధవిస్తారమును జేయందగదు. అందు విశ్వేదేవతలను యవపుష్పాదులచేతను, “యహోసి, విశ్వేదేవాస, యాదివ్యా” అను నీ మంత్రములచేసే ర్ఘ్యపాత్రపూజావాహనాదు లానగ్నవలయు - పితరుల తిలపుష్పాదులచేత, “శహ్నోదేవి, తిలోసి” అనుమంత్రములచే బూజింపవలయు- ఆపిశృపాత్రలను, దారు, తామ్ర, రజిత, స్వర్ణ, వీటిచే జేయుట యుత్తమము. రజితము శివనేత్రమువలనబుట్టినదిగాన పితరులకు దృష్టికరంబగు. దానిచేనుదకం బిచ్చిన యక్షయపదంబు నిచ్చు. అర్ఘ్యమునకును, పిండప్రదానమునకును రజిత పాత్ర ప్రత్యస్తంబుగ నుండు. ఐనను, యీరజితము దేవకార్యములయందు వర్జింపందగు. ఇట్లు శ్రీకొలది పాత్రలననుర్చికొని వాటిలో విమత్సరుడై దర్భహస్తాడై పితరుల నామగోత్రముల నుచ్చరింపుచు దర్భలనుంచవలయు. “ఉశంతస్త్యా, ఆయంతునః” అనుమంత్రములచే పితరుల నావాహనముజేసి పిదప “యాదివ్యా” యనుమంత్రముచే నర్ఘ్య మొసంగి యాపాత్రలను, “పితృశ్శస్థానససి” యనుమంత్రముచే వారియుత్తర భాగమునందుంచి పరిషేచనముజేసి - బ్రాహ్మణుల గంధపుష్పాదులచే బూజించి దేవపూర్వకముగ వస్త్రీము లాసంగి యగ్ని యందాహుతి సెనర్పగా మిగిలిన యన్నమును భక్ష్యభోజ్యాదులతో బ్రాహ్మణుల పాత్రలయందుంచి దత్త మొనర్పవలయు * వారి భోజన సహాయంబున పితృసంబంధులు మంత్రములను, బ్రాహ్మకీర్ణు రుద్రస్తవములను, ఇంద్రాగ్ని సోమ పవమాన సూక్తములను, బృహద్రథంతర జ్యేష్ఠ రౌహిణిసామములను, శాంతికాధ్యాయము, మహాబ్రాహ్మణము, మండలబ్రాహ్మణము, వీటిని పితృప్రీతిగ పఠింపవలయు - తేనెతో గలసిన క్షీరఘృతి పాయసంబులు పితరుల కక్షయంబగు. కావున శ్రాద్ధమునందు వీటిని ముఖ్యముగ నివ్వవలయు. బ్రాహ్మణ భోజనానంతరము వికిరాన్నమును అగ్నిదగ్ధలయిన వారికిని కాశావారికిని శృప్తికొటకు పిండమును యివ్వవలయు. వారికి యుత్తరాపోశనమిచ్చిన పిదప గోహయాదులచే శుద్ధి జేయబడిన భూమియందు దర్భల దక్షిణాగ్రములుగనునిచి సర్వవక్తశాకాదిమితంబగు నన్నంబుచే జేయబడిన పిండములను పితరుల నామగోత్రంబుల నుచ్చరింపుచు పితృయజ్ఞమువలెనే దర్భలయందునిచి సవ్యావసవ్యముగా బూజా ప్రదక్షిణ నమస్కారములను చేసి పిండోద్వాసన చేయవలయు. పిదప బ్రాహ్మణులను

* శ్రాద్ధమునందు కొన్ని మాంసములు జెప్పియున్నను కలియగమున వర్జింపదగు.

కర్తయు, హస్తప్రత్యూశనాచ మనముల జేసికొనిన పిదప పితరుల నామగోత్రముల నుచ్చరింపుచు పుష్పాక్షతలు అక్షయోదకము వీటిని యివ్వవలయు. అట్టికాలంబున తనకును తన పితరుల కిష్టమైన వస్తువులను శక్తికొలది భోక్తల కొనంగి స్వధావాచనికములను జెప్పి విశ్వేదేవతల కుదక మొనంగి తాను ప్రాబ్ధ్యులుడై బ్రాహ్మణులచే నాశీర్వాదమును పొంది “వాజేవాజే” అను మంత్రమునుచ్చరింపుచు ప్రదక్షిణముజేసి కుశాగ్రముచే విసర్జనము సేసి పాదములను స్పృశించి ఆసీమాంతము వరకు పుత్రకళత్ర బంధుయక్తుడై వారితోకూడ జని మఱిలి గృహంబునకు వచ్చి మంత్రవత్తుగ నగ్నిం బూజించి వైశ్వదేవముజేసి నిర్భటలుల నొనంగి సుతులు సగోత్రులు బంధువులు, వీరితోడ భుజింపవలయు. ఈసాధారణ శ్రాద్ధము ననువసీతుడు, అవతీకుడు, పరవాసము జేయువాడు, వీరలు జేయందగు - శూద్రుడు నిటు లుశ్రాద్ధమును నమంత్రవత్తుగ జేయవలయు.

ఆభ్యుదయికశ్రాద్ధవివరణము.

ఈశ్రాద్ధము-ఉత్సవము, సంతోషసమయము, యజ్ఞము, వినాహము, మొదలగు శుభకర్మలయందు మొదటజేయందగు. అందు ముందు మాతను, పిదపపితరులబూజించి వెనుక పితామహులను, వారికనంతరము విశ్వేదేవతులను బూజింపవలయు- అటులజేయుటలోప్రదక్షిణ నమస్కారంబులూనర్చి ప్రాబ్ధ్యులుడై పెరుగు, అక్షతలు, ఫలోదకము, వీట్లచే బిండములజేసి - గరిక, కుశ, వీట్లయందునిచి - పితరులత్యప్రేబిందవలయునని ప్రార్థింపవలయు- సువర్ణవస్త్రాదులచే భార్యయుక్తులగు బ్రాహ్మణులబూజింపవలయు. ఇక్కార్యమునందు తిలలుపయోగింపంజనదు. ఈనాందియందు విప్రులచే మంగళవచనముల జెప్పింపవలయు. ఇటుల శూద్రులును నమంత్రవత్తుగజేయందగు వారికి దానమేప్రధానము.

బ్రాహ్మణాదులకాశౌచవిధి - సం - అ - ౧౮.

పితమరణమును పొందిన పుత్రులచే నాచరింపతగిన ఏకోద్దిష్టా శౌచములను పివరించెడు బ్రాహ్మణులలో పిత్రాది సపిండులు మృతులై రేసి యాశౌచము పది దినంబులు - క్షత్రియులకు పండ్రెండుదినములు వైశ్యులకు పదునైదుదినములు - శూద్రులకు ముప్పదిదినములు - చూడా కర్మవిహీనులగు శిశువులు మృతిజెందిన యాశౌచమొకదినము-చూడా కర్మసేనర్చినపిదప యాశౌచము మూడుదినములు - పైవర్ణములవారు జాతాశౌచమును కూడ మృతాశౌచంబువలెనే నాచరింపవలయు. మృతుడు యనుపురమునకు నయింపబడెడి పండ్రెండుదినములవరకు ప్రథమదివసము మొదలు పిండప్రదానముసేయవలయు. అది వానికిపాఠేయమగును. అపండ్రెండుదినములవరకు వాడు మృతిబొందిన స్థలమునుండి గృహపుత్రకళత్రాదులను వీక్షిం

పునుండు - అట్టిస్థలంబున నుట్టికట్టి యందువదిదినములవరకు ప్రేతత్వప్రీతైవ్రత్య హముక్షీరముంచవలయు-పమనోకండవదినమునవృషోత్సర్జనముజేసిపదు నెకండుత్రా వ్హ్మణులకు భోజనం విడవలయు. మాతృవిషయగుండును వృషోత్సర్జనము ముఖ్యముగా జేయందగు. త్నత్రియాదులాశౌచాంతంబున పదివేల బ్రాహ్మణులను గాని, లేక, శక్తికొలది వారిని భోజనాదులచే దృష్టింగావింపవలయు - పండ్రెండవదివసం బున ఏకోద్దిష్టము జరుపవలయు. అందావాహనాగ్నోక్తరణములు లేకపోవుటయేగాక వైశ్రాధ్యము దేవహీనముగాజేయవలయు. మఱియు పవిత్రము పిండము అన్యము నె య్కోక్తగ్రాతిగా బ్రాహ్మణుల కొనంగి పిదప తిలోదకములనిచ్చి వికరమును స్పృశింపవల యున్నది. పవలయు. కడపట(“దత్తంత్రాధ్యమభిరహ్యతామ్”) అను మంత్రముచే విస ర్జింపవలయు. ఇటుల పండ్రెండు మాసములవరకు వ్యూత దినంబున ఏకోద్దిష్టవిధాన ముగ త్రాధ్య మొనర్పవలయు. పండ్రెండవదివసంబున శయ్యాదానంబును బురుషాకృ తిగల స్పృర్ణవిగ్రహము వస్త్రాంకారాదులతో బూజించి దానిని భార్యాసహి తులగు బ్రాహ్మణుల బూజించి వారికొనంగ వలయు. కపిలధేను దానంచెచ్చుట యుత్తమము-సంవత్సరాంతమువరకు ప్రతిదినంబున తిలోదక సహిత యుదకుంభదా నము నివ్వవలయు. సంవత్సరాంతమున చేసెడి సపిండి కరణముతో వ్యూతుడు ప్రేత త్వము వదలి పార్వణత్రాధ్యమున కర్హుడగు - ఆసపిండికరణమును దేవాద్యంతపూ ర్వకముగ జేయవలయు. అటులజేయునెడ ప్రేతకును ప్రేత పితరులకును వేర్వేరు గా నర్చనాదు లొనర్పవలయు. మఱుల సుంకల్పం బొనర్చి ప్రేతకొకపాత్ర పిత్రా దులకు మూడు పాత్రలను నిది అర్చనాది పూర్వకముగ ప్రేతపాత్రస్థార్హ్యమును పితరుల మూడు పాత్రలలో సంయోజన మొనర్చి నాలుగు పిండములుసేసి అందు ప్రేతపిండమును “పసమానా” అనుమంత్రముచే మూడుగా విభజించిపిత్రాదిపిం డములతో సంయోజనము సేయవలయు. అది మొదలు వృద్ధప్రపితామహుని పిండ ము వీడిపోవు. వ్యూతుడు ప్రేతత్వమువదలి అగ్నిహ్వితైది పితృమధ్యగతుండగు-అ ది మొదలు సంక్రాంతి గ్రహణాదులయందు పార్వణ విధానముగ త్రాధ్యమొనర్ప వలయు. (వ్రతసాంవత్సరిక వృతాహమునందు ఏకోద్దిష్ట విధానముగత్రాధ్యమును మా త్రము జేయవలయుననియు పార్వణత్రాధ్యముసేసిన యథోలోకంబు గలుగుననియు మిష్కరాణమునందు విధియేర్పడి యున్నది.) సంక్రాంత్యాదులయందు అన్నత్రా ధ్యముజేయుటకుపవ త్తి లేనియడల ఆహత్రాధ్యము సేయవలయు. అటుల జేయునపుడు అగ్నోక్తరణ పిండదానము లామముతోడనే జేయవలయు. పిండము విడిపోయిన వృ ద్ధప్రపితామహుడు లేవభాక్తగుటచే యతని తృప్తికొఱకు పార్వణత్రాధ్యమునందలి పిండలేపములను దగ్గులకు చరమవలయు. లేవభాక్తులనగా ప్రపితామహానితండ్రి అతనితాత యతనిముత్తత ఈముప్పురని దెలిసికొనవలయు. తండ్రితాత ముత్తా

త యిమ్మున్నరు పిండభాక్తులు. ఈపిండభాక్తులును లేవభాక్తులును పిండదాత యను వీరేంద్రురవ్యోన్యము సపిండులనం బటగెదరు.

పితృతృప్తి ప్రకరణము - సం - అ - ౧౮.

అనిచెప్పిన శౌనకాదులు సూతుంగాంచి మహాత్మా ! నీనుమవులు చిత్రంబు లతి పిత్రంబులుగ నున్నయవి - ఈలోకంబున జేసెడి హవ్యకవ్యములు బ్రాహ్మణులకును అగ్నికేని దృష్టియగుంగాని లోకాంతరమునందుండెడి వారలకెల్లు తృప్తి యగునని యడిగిన సూతుండిట్లనియె.

పితృపితృహా ప్రపితృహహలు క్రమముగ వసురుద్రాదిత్యులుగ నుండెదరు. వీరి కగ్నివ్యాత్రాదులు ప్రభువులు - వీరి నాహగోత్రముల నుచ్చరింపుచు నిచ్చెడి హవ్యకవ్యములు మరణాంతమునం దెవనికి యేజన్మము గలుగు సో ఆజంతువు భక్షించెడి యాహారరూపంబై తృప్తిని జెందించు. అదెన్నె - తండ్రి మరణమును జెంది యతని పుణ్య వంశముచే దేవర్షము నొందెనేని యిచట నొసంగెడి యన్నాదులహృతంబై తృప్తిని జెందించు. దైత్యుడయ్యేనేని భోగరూపముగను, పశుపయ్యేనేని తృణరూపముగను సర్పం బయ్యేనేని వాయురూపంబుగను, యక్షులయ్యేరేని మద్యరూపంబుగను, గృధ్రాదులైరేని మాంసాది రూపంబులుగను, తక్కు జన్మంబులందు ఆయాజంతువుకు తగిన యాహారంబగు - విశేషముగ జెప్ప నేల పితరులు సంతసింపిరేని ఆయువును, పుత్రులను, ధనమును, విద్యను, స్వర్గమును, మోక్షమును, సుఖమును, రాజ్యమును, యొసంగెదరు. పూర్వము కౌశిక పుత్రులు గోప భజేసి శ్రౌత్త మొనర్చినందున వారి కయిదవ జన్మంబున మోక్షం బజ్జె.

శ్రౌత్తఫలంబున గౌశికపుత్రులకు విష్ణులోకముగలుగుట సం - అ - ౨౦.

అనిచెప్పిన సూతుంగాంచి యిమ్ములు మహాత్మా ! కౌశికని కొమరులగు నేడు గురు యుత్తమంబగు యోగంబెల్లుజెందిరి? వార లెదుజన్మములెల్లి ధీణకన్తులై ముక్తిని యెల్లుబొందిరి? వివరింపుమన యతండిట్లని వక్కాణింప దొడంగె.

పూర్వము కురుక్షేత్రమున గౌశికుడను బ్రాహ్మణునకు ఖస్తప, కోధన, మిథున, కవి, వాగ్మన్యు, ఏశ్వవర్తులను నేడుగురు కొడుకులు గలిగిరి. వారు తమతండ్రి వృత్తినొందిన పిదప గర్భుడను విప్రుడయొద్ద విద్య నభ్యసించుచుండు తటి ననావృష్టి దోషంబువలన నధిక డ్రోమంబు సంభవించె. అట్లుండ నొకనా డాయేడుగురును దను గురుని హూమధేనువును మేపుటకై యడవికి గొనివని డ్రోమకాల పగుటచే నాకలిత జీకాకుపడి యా యావుంగోసితి న సమకట్టిరి. అట్టి చెడుతనము నకు బిట్టలొక పడి వారిలో గగన్మండగు పిన్ననర్తి వారియొద్ద మీర లావుం జంపి

తిసుట కడు కూర్మకృత్యము. ఐనను మీరలు సేయబూనిన పనిని మానరు గాన నా
గోమాంసము శ్రాద్ధోపయుక్తముగ భక్షించితిరేని దోషము గలుగనేరదనియె. అం
చునకు వారంద రానందించి యా యావుం గోసిన గడపటివాడగు బిత్తువర్తితాను
గర్తయై సేుదటి యిద్దరన్నల విశ్వేదేవస్థానంబునను, మిగిలినవారిలో మువ్వుర
బిత్తుస్థానంబునను, డక్కిన నొక్కని నతిథిగను, ఉత్తర పితృత్వప్రేగ శ్రాద్ధమిడియె.
అంత వాండలును దూడనుమాత్రము గురు మెద్దికి గొనివని యొక పెద్దపులి యా
గోవుం దినెనని చెప్పిరి. యుగోహత్యంజేసి వార లేడుగురును దాశరపురములో నెలు
కలవాండ్లు గా బుట్టినను, ఆ గోమాంసము శ్రాద్ధమున కుపయోగించిన కారణమున
బూర్వజన్మ జ్ఞానము గలిగియుండిరి. కొంతకాలమునకు బిదప వారందఱును గాళం
జరమును గట్టున జింకలై పుట్టి సదాశివుని యెదట సంచరింపుచు దొల్లిటి జ్ఞానము
చే విలసిల్లుచుండి యాజన్మము మాని చక్రవాకపక్షులై మానససరోవర తీరముం
జేరిరి. అట్లు వారువత్తులై మెలంగుకొలంకు మెద్ది కొక నాడు పాంచాలదేశాధిపుం
డగు విభ్రాజుడను రాజేతెంచె. అతనిజూచి యాయేడుజక్కవ పక్షులలో గడపటి
దితాను రాజుగావలయుననికోరె. వానికి పైవారిద్దరు రాజమంత్రుల విభవముంగాం
చి తాము మంత్రులుగావలయునని యపేక్షించిరికాని తొలిసలుపురు సేవయుగోర
కనిష్కాములైయుండిరి. అందునంబట్టి కనిష్కాదావిభ్రాజునకు బ్రహ్మదత్తుడన కొడు
కై పుట్టి సకలయోగవిద్యా ప్రవీణుడై సమస్తజంతువుల భాష నెఱుంగుశక్తి గలిగి
యుండె. అతనిపై యన్నలిద్దరు విభ్రాజునిమంత్రులకు కండరికుడు సువాలకుడు, అన
తనయులుగా జనించిరి. తక్కిన నలువురు నిష్కాములై యుండుటంజేసి బ్రాహ్మణ
కులంబునంబుట్టిరి. అట్టి బ్రహ్మదత్తునికి యుక్తవయస్సురాగానే యతని తండ్రి యత
నికి బట్టముగట్టి వనమునకరిగె. అంతబ్రహ్మదత్తుడు తమగుణాను వర్తనమై భృత్యు
లంబాలించుచుదొల్లి తమయేడుగురన్న దమ్ములచే జంపబడిన యావు దేవలుడను
వానికి గూతులై పుట్టి యుండ దానిజేబట్టి దానింగూడి బలుక్రీడలండేలుచు నొక
నాడు విహారార్థముద్యానపనికేగి యందు, ఆడు మగచీమలు రెండు వాడులాడు
చుండ సకలజంతు భాషాపరిజ్ఞానము గలవాడగుటచే నావాడమునామోదంబున
నాలించె, ఎట్లన్న. ఆరెండు చీమలలో నాడుది మగనిపైయలిగియుండ మగది తన
మగువకోపము దీర్చబుజ్జగింపుచు సనేక విధంబులదాని చక్కదనంబును, ఎక్కుడు
పతిభక్తియునొక్క యొక్కీవక్కాణించి నాపైసీవలుగం గతంజేమి? తెలియ బలుకు
మనియడిగిన నాయాడుచీమతన మగనింగని నిన్నసీవొక కుడుముచూర్ణము నాకివ్వ
క వేలుజవ్వని కిచ్చినాడవు గావున నేనలుగవల సెననియె. అందున కామగడు దిగు
లాండి నేదెలివితేక నీవనియెంచియే వేలుదానికా చూర్ణమిచ్చితిగాని వేలుగాదు.
కావున నానేరమిపైరించినను మన్నింపవని దానికొల్లపై వ్రాలిన నాయాలు

చాలుచాలు తెమ్ము మగల నమ్మవచ్చునా సమయమునకు దగినటుల మగువల వగలం దగిలించికిని వెనుకటి మాటలగలలో నైనను దలంపరు. విసను నీవు దీనతమన్నాడవు గాన సూనశర కేళింగూడుమని యాడిననామగడు సూత్రధారుని చేతిలోని బొమ్మక్రియలేచి యమ్మగువను గూడె.

వక్రవాకచతుష్టయములకు బ్రాహ్మణత్వముగలుగుట- సంగ - అ - ౨౧.

అనిన విని మునులు సూతుంగాంచి యాబ్రహ్మదత్తునకు సకలజంతు జాల భాష నెఱుంగు శక్తియెట్లుగలిగె ? ఇతనిమొదటి నలుపురన్న తెచ్చట బ్రాహ్మణులై పుట్టియెట్టులం బ్రవర్తించిరి ? యెఱుంగింపుమనికోరిన నతండు వారలకిట్లనియె. బ్రహ్మదత్తుని తండ్రియగు విభ్రాజుడు తపంబు పెంపున విష్ణునిమెప్పించిసకల విద్యా ప్రవీణుడును, సకలజంతుజాల భాషాజ్ఞానియగు సుతుడు గలుగునట్లు వరము వడసే యుండుటంజేసి బ్రహ్మదత్తున కంతటి శక్తిగలిగె. ఇకనాతని తొలిసలుపు రన్నలు, బ్రహ్మదత్తుని పట్టణమందే యొకవీధ బ్రాహ్మణునింటబుట్టి కొంతకాలమునకు యోగసిద్ధికై పోవసమకట్టిన వారితండ్రియిట్టులనియె. అన్నలారా ! కన్నదిమొదలుయిన్నాల్లు మిమ్ములనే గాపాడినందునకిప్పుడు నాముసలితనంబున నన్నివీధతనములోదిగగాడి పోవందగునా యనియె. అందునకు వారలు నాయనా ! కివిందునకై యంతసంతాపమొందనేల; మేముకష్టోకమును జెప్పెదము. దానినివు గొని చని యీపురవరుడగు బ్రహ్మదత్తునెదట జదివితినేని నీదారిద్ర్యము తొలిగిపోవునని చెప్పియొక శ్లోకమునువ్రాసియిచ్చి మానససరోవర తీరంబుంజేరి యోగసిద్ధినుండిరి. అదియట్లులుండనిమ్ము - బ్రహ్మదత్తుడు వైనంజెప్పంబడినట్టుల రెండుచీమలసంవాదమును వినినవ్వె. అదిచూచియతని సతీయగు సన్నతి తనపతింగాంచి నీవిపుడని హోరణముగ నేలనవిత్తివని యడిగిన నతండు తానాచీమల సంవాదమును వినిన తెఱంగెల్ల నెఱుంగించిన నాతరుణివానినమ్మక నీవునను జూచినవ్వియుండువు. ఇంతియకాని చీమలవలుకులు నీకుదెలియుట సాధ్యముకాదని కడుబెడిదములగు నుడువులు నుడివిన నాతడు సేయునది లేకయూరకుండి వనివహారంబుచాలించి యూరికిమఱివచ్చితేడేకచింతమండి సుప్తరాత్రవ్రతమును నొకవ్రతమున శతపత్ర నేత్రునారాధించిన సుప్తమరాత్ర ప్రభాతకాలంబున శ్రీశుభాక భూసురరూపంబున బ్రహ్మదత్తునకు గలలోదోచి యుదయకాలంబున నీవునీపురంబెల్లం దిరిగితిజ్జేనొక వృద్ధావనీ సురుండు నీకగుపడి నీ సందియంబెల్ల మాన్పుననిచెప్పి యదృశ్యుడయ్యె. అంత బ్రహ్మదత్తుడు మేల్కొంచి తత్కాలలోచితకృత్యంబులం దీర్చితనమంత్రమిత్రజనసహి తంబుగ రాజవీధిని బోవుచుండ నావృద్ధబ్రాహ్మణుడేతెంచి రాజునుడగరి తనలు పురు పుత్రులుచెప్పిన శ్లోకమిట్లుబదివె. ("యేవిప్ర ముఖ్యాఃకురు జాగ్ర లేషు వ్యాధౌ

స్తథాదాశపురేమృగాశ్చ | కాళజ్వరే సప్తదశక్రవాకాయేమాససే తేవయమశ్రసి
 ధాః || అనగా - కురుజాంగల దేశమందు విప్రముఖులుగను, దాశపురంబున నె
 టుకలుగను, కాళంజరంబున మృగములుగను, మాసససరసే తీరంబున జక్రవాకంబు
 లుగను, ఉండిసమనలో మేమిపుడు యోగసిద్ధులుగ నున్నారము.) అనగా శ్లోకా
 ర్థము గ్రహించిన తత్త్వణంబు బ్రహ్మదత్తుండును, మంత్రులుగనున్న యతనియన్న
 లిరువురును బూర్వజన్మస్మరణంబుగలిగి మూర్ఖుల్లి కొంతతడవునకు దెలివినొందిరి.
 అంతవారలు మువ్వరును మనమిక వృథాభోగాదులం బడిచెడనేల యోగసిద్ధి గం
 దమని యాలోచించుటంజేసి బ్రహ్మదత్తుడా ముసలిబాపని కమితధనంబును, అనే
 కాగ్రహారంబులనిచ్చి తనతనయడగు విష్వక్సేనునిరాజ్యాభిషిక్తుం గావించి మం
 త్రులుగనున్న తనయన్నలంగూడి మాసససరస్సుకరిగియందుండు తక్కుయన్నలతో
 గూడి యోగసిద్ధివొందె. అపుడాతని సతి సన్నతి సగానాతని వెంటనరిగి నరవరా!
 నానిమత్తంబునంగదా నీకీటి యుత్తమమార్గముచే కూరెనయె. అట్లాయన్నదమ్ము
 లు గోహత్యచేసినను, దానిశ్రాద్ధమున కుపయోగించుటంజేసి ఘోరప జన్మంబున
 ముక్తిజేందిరి.

శ్రాద్ధకాలనిర్ణయము - సం - అ - ౨౨.

అని మత్స్యండు మనువునకుజెప్పెనని సూతుండుమునులు విసంబలికి మఱి
 యు నిట్లెయె. అపరాహ్లాంబున నభిజిద్రోహిణముహూర్తంబు లుదయించుకాలము
 శ్రాద్ధయోగ్యమైన యది. అక్కాంబునంజేయు స్వోబ్ధానంబేని నక్షయంబగు. మ
 టియు గయ, కాశీ మొదలగుస్థలంబుల నగణ్యంబులగు తీర్థములుగలవు. దానియందు
 చిత్రదేవతలకు దీర్ఘశ్రాద్ధంబులిడిన నెక్కుడు ఫలమగు. ఇంతకును వస్త్రాశ్రమధర్మం
 బులందప్పక శ్రాద్ధముపెట్టుట యన్నిటికన్న నెన్నందగునదిగా నున్నయది-ఒకవప
 లు గగి ముహూర్తములు గలిగియుండు. రెండుఘడియలైన నెకి ముహూర్తము
 గు. అట్టిముహూర్తములు, ఉదయమున మూడును, సంగమమున మూడును, మధ్యా
 హ్నమున మూడును, అపరాహ్లామునమూడును, వెలయుచుబడునైదగు. అందెనిమిద
 వముహూర్తము గుతపకాలమనంబడు. ఆకుతపకాలము మొదలుకొని నాలుగు ము
 హూర్తములలోపల శ్రాద్ధమునిడందగు, మధ్యాహ్నకాలము, ఖడ్గపాత్రము, నేపాళ
 పుకంబలి, రజతము, దర్భ, నువ్వులు, గోవు, దౌహిత్రుడు, అను నెనిమిదియు కుతపము
 లు (పాపమునకు గుఱితహనిపేరు. కుత్సితమును దపింపజేయునవిగాన నివి కుతప
 ముల నంబడును) అందుదర్భ నల్లనువ్వులు, విష్ణుని దేహమునుండి పుట్టుటంబట్టి
 శ్రాద్ధంబునకు శ్రేష్ఠంబులని దేవతలు వచించిరి. మఱియు దీర్ఘవాసులగు వారలుజ
 లమధ్యంబున నిలిచి తిలమిశ్రితోదకాంజలిని చిత్తతృప్తిగనివ్వ నియతి. శ్రాద్ధకర్తనం
 తయు దర్భహస్తాడై కావింపవలయు.

చంద్రవంశవివరణము - చంద్రోత్పత్తియు. సం - అ - ౨౩.

ఇకజంద్రోత్పత్తియు దద్వంశవివరణమును జెప్పెదవినుడని సూనుండిట్టుల వక్కాణింపదొడంగె. పూర్వము అతిమునిజూచి సృష్టిసేయ ప్రప్తయాజ్ఞ నొసంగిన నతండక్కార్యంబునకై మిక్కుటంబగు తపముసేయుచుండ నెడ హరి హర హిరణ్యగర్భ దివాకరుల కంతరంగుండును, పరమానంద రూపియునగు బ్రహ్మనధిష్ఠించి ఉమావతి యాయత్రినేత్రమునందుండ యతని యష్టమాంశము సోమాఖ్యచే బలంగుచున్నరైకాటందొడంగె. అది చూచి దితలు పుత్రాకాంక్షతో దరుణీహంబుల ధరించి యాలేజంబునువహించిననది వారల గర్భంబున ద్రింశత్సాహస్ర వన్శరంబులు న్నిచిన వారలగర్భభారంబును భరింపనేరక గర్భవతన మొనరించికొరి. దాని బరికించి సరసిజోద్భవుడు దానినంతయుంజేర్చి యొకలావణ్యాతి రేకుండగు యావనపురుషుం గావించి దేవనిర్మితంబును, సహస్రరీత్యంబులం గలదియునగురథంబున నతనినునిచితన లోకంబునకు గొనివనియె. అట్టి యావనపురుషుం గాంచి బ్రహ్మ లోకవాసులగు బ్రహ్మన్దులెల్ల నుల్లంబుల నుల్లాసంబునొంది తమవల్లభుడని భావించిరి. అంతరంగముని గంధర్వాదులతని బలుగతుల వినుతసేయసాగిన నతండుహతియు విశేషతేజోరాశియైయ్యె. ఇంతలో సంధ్యాకాలమా నన్నునుగుట చేన్మణిజ్యోతిస్సులును, నక్షత్రంబులును, వెలుగ నారంభించె. అదికారణంబుగా నారేతేడు ద్విజవతియనియు, ఓషధీశుడనియు, చుక్కల దొరయనియు బలంగుచుండు. అట్టి చంద్రుడు దక్షకన్యల నిరువదేడుగురను బెండ్లాడి విష్ణుగూర్చి దశసహస్రాధిక వస్త్రసహస్ర వత్సరంబులు న్నృతంబగు తపంబునలిపిన నలిననేత్రుడు పొడనూపివలయు వరమిచ్చెదవేడుపనిన నావేడివెలుంగుజోడుకాడు నేజేయు రాజసూయ యాగంబున నీవును దేవతలును బ్రత్యక్షముగ హవిర్భాగంబులం గొనవలయుననియు మహేశుండురక్షఃపాలకుడు గానుండవలయుననియు గోరిన నాశౌరి యారీతియ వరంబొసంగియంతర్ధానమునొండె.

అంతజంద్రుం డారాజసూయమును జేయనారంభించిన విష్ణుడాది దేవతలెల్లవచ్చియుప్రక్షాదులై యజ్ఞము సమాప్తమొందించిరి. పిదప నాతనిగురవమాన విలాసంబుం బలకింపందలంచి, లచ్చి, శిశివాలి, ద్యుతి, తుష్టి, ప్రభ, కుహు, కీర్తి, వసువు, ధృతి, అనుదొమ్మింద్రు జవరాండ్రేతెంచి యాతని గాంచి పంచబాణునివంచనం జిక్కిన నాచుక్కలతోడు వారిందన నారీరత్నంబుల తీరున గారవించె. దీనినెఱింగి యాసారసేతులుల పతులగు నీరజేతులుడుమొదలగు వారలువచ్చి యాతనిండాకి బహువిధంబులం బోరియు నాతని నొంపనేరరైరి. ధూరితి నాసోముడు భీమవరాక్రమత దుర్జయుడై సురలోకపదవి ననుభవించుచు నొకనాడుద్యానవ

నంబున బృహస్పతి సతియగు తారంగాంచి దాని యెక్కుడు చక్కదనమునకు టక్కు-విలుకొని చిక్కులంజిక్కి యాటక్కులాడిని మక్కువ నవహరించె. దానంజేసి యామాణని సూనశరకోటి సన్నిభుండగు జంతువిడువ డెందంబొప్పుక యం దెయుండె. అతండును దారయందుగల ప్రేమాతిరేకంబుచే దాని మావడయ్యె. ఇట్లుదనసలింగోల్పడి బృహస్పతి యతిక్రోధమాననుడై యాచంద్రు సహయింపందన మంత్ర సామర్థ్యంబును, అస్త్రవిద్యా నిపుణత్వంబును జూపియు నాతని జయింప నోవక దీనతందన యాలిచ్చునివేడె. ఐనను దారాచంద్రుల కొండొరుల యందు గలయనుకాగంబుచే జంద్రుండా మందయాన నివ్వకున్న గురుడు గిరిజాధిపున కుదన దీరభావము విన్నవించిన నావన్నగభూషణుడు బ్రహ్మాదిదేవ గణయుక్తుడైవచ్చి యెన్నివిధంబులం జెప్పినను జంద్రుడొప్పుకున్న పన్నగధరుడు మిగులరోషించి సంఖ్యాతీత ప్రమథగణంబులను భూతభేతాఘోది భృత్యులును గుబేరుని నాత నిబలంబునుగూడి చంద్రునితో యుద్ధమొనర్చు సన్నుద్ధడయ్యె. అయ్యిరువురకును బెద్దపోరయ్యెంగాని నాపినాకి యాతని నేపథంబునం బరిభిషింప నేరక క్రూరతరంబగు బ్రహ్మశ్రీహస్త్రమును బ్రయోగించె. దానికెదంబెవరక చంద్రుడు సోమాస్త్రంబును బ్రయోగించె. ఇట్లారెండస్త్రంబు లాంఠొంటిందాకి నుంటలం గ్రక్కెను భూనభ్యంతరాశంబులనిండి సహస్తంబుంగాల్పు దొడంగిన బ్రహ్మదిగు లొంది వారిపోరు తనవమతాగ్రంబున వారించి చంద్రుండగ్గరి నీవు పరదారన పహరించిన యపచార మొనరించియు నీరీతి క్రూరత బోరందగదు. కావున నీవు ప్రజలకు బాపగ్రహమయ్యెదవని బిట్టుగ దిట్టి యావాచస్పతినతి నతనికి మఱిలగమ్మ నన జంద్రుండు తనప్రాణవదంబగు దారను గురునకొప్పుగించె.

బుధోష్ఠ్పత్తి - సం - అ - ౨౪.

ఆ చంద్రవదనకు చంద్రవీర్యముగలిచి ద్వాదశాదిత్యసన్నిభుండును సకలవి ద్యావిశారదుండునగు బుధుడను గుమారుండుగలిగె. అపుడు దేవత లరుగుదెంచి యీకుమారుడెవ్వని తేజంబునంబుడైనని తారనడిగిన నావడతి చంద్రసందనుడగయె. అందునంజేసి చంద్రుడాబుధుని దోడ్కొనిచని జాతకర్తాది కృత్యంబులొనర్చి భూ లోకంబునకు రాజ్యాభిషిక్తుంగావించె. పిదప బ్రహ్మ యాతని సవగ్రహములలో నొకనిగాజేసె.

పురూరవచరిత్రము.

ఆబుధునకు బైజెప్పబడిన మాడిగ నెళయందు బురుహుడను తనయుడు జనించి హిమవద్గిరిని పిష్టుంగార్చి పెద్దకాలము తపంబుసలిపి యవ్వెష్టువరప్రభా వంబున సప్తద్వీపాధిపుడై సేనుపమానబలసమర్థుడై యెల్లెడల సంచరించుకైం గలిగి ధర్మార్థకామంబుల మూటిని సమతననుష్ఠింపుచు సుతకృప్తచరిత్రుండై ధా

శ్రీపాలన మొనరింపుచుండె. అపుడు ధర్మార్థకామంబులు మూడును, ఆతడు తమ
 ను మువ్వరను సమత్వంబునం జూచెడినో న్యూనాధికత్వంబుల భావించెడినో యె
 టుంగుదమని తలంచి స్వస్వరూపంబుల నతడకడకేలేంచిన నతండు వారలమువ్వు
 రను సమానంబుగ నాసనాన్వయములచే సత్కరించెంగాని ధర్మమునుమాత్రము
 కొంత మెక్కువగా బూజించె. అందునంజేసి యర్థము రోపించి నీవులోభము (అ
 త్యాసక్తి) వలన నశించెదవనియు, కామము నీవు ఊర్వశీవియోగంబున నున్నాదవ
 య్యెదవనియు శపించిరి. అంతధర్మమాతనిగుణంబునకు సంతృప్తాంతరంగయై నీవధికై
 శ్వర్వయ్యుక్తుడై యుండుటయగాక సూర్యచంద్రులుండు పర్యంతము నీవంశపరంపర
 లనంతంబుగ వృద్ధిజేంచి ఖ్యాతిగాంచునని నుడిచె. ఇది యులులుండనిమ్ము. ఇంద్రుని
 సగాజయించిన కేశియను దనుజుడొకతటి నూర్వశియను నచ్చరకన్నెనై త్తికొని పో
 వుచుండ బురూరపుడువాని మర్దించి యాముద్రియను విడిపించి యూర్వశిని నింద్రు
 నకొప్పించె. అందునంజేసి యింద్రునకును బురూరపునకును గడుమైత్రిగలిగియ్యవలెన
 వలె యాభూషణికి నిజార్థాసనమిచ్చుచుండె. పురూరపుడు ప్రతిదినమును స్వర్గమున
 కుబోవుమాడ్కి నొక నాడేగియుండ శత్రుడు ఊర్వశి మొదలగువారల లక్ష్మీస్వ
 యంవర నాటకమాడనాజ్ఞాపించె. కావున నూర్వశి లక్ష్మీవేషమునవచ్చి నృత్యము
 సలుపుచు బురూరపుని బరికించి విరులపిల్లనిచారిం జిక్కి నాట్యము సేయందప్పిన
 భరతశాస్త్రాధిపుండగు భరతుడందుండుటంజేసి యూర్వశింజూచి కోపించి నీవుక
 లతనై యేబడేనేండ్లు భూమింబడియుంచువనియు బురూరపుని పిశౌచంబై దానినా
 శ్రయించెదవనియు శపించె. అంత నూర్వశిపురూరపుని వరించి ధరకరుగుడెంచె.
 పిదపశోపాంతంబునంబూర్వశికి పురూరపునివలన ఆయువు మొదలగు నెనమంద్రును
 తులు గలిగిరి. అందు ఆయువునకు నహుషుడు, వృద్ధశర్మ, రజి, రసుడు, విపాప్త,
 అన నైదుగురు కొమరులుగలిగిరి. అందురజియనువాడు నూర్వురుపుత్రులంబడసి
 పెద్దకాలము హరింగూర్చి యుగ్రతపంబొనరించి తద్వరప్రభావంబున దేవ దానవా
 దులక జేయుడైయుండె. అట్టితటి సురాసురులు మున్నూరేండ్లకరితి బోరుచుండనం
 దుశత్ర ప్రహ్లాదులు భయంకరమగుయుద్ధముసలుప నందెవరికిని జయాపజయంబులు
 గలుగనందున వారలు నలువకడకరిగి యెవడుణయించునని యడుగ యాతడు రజిజ
 యించుననిజెప్ప సురాసురులు రజినిదమతమ సేనానిగాగోరినను రజిసురలకు సహా
 యుడై యసురులంబరిభవించె. దానంజేసి శతమఖుడతని సుతుడుగానటించుచుండ,
 రజి, రాగ్నియతని తనరాజ్యమునకంతయు బ్రభువుంగావించి తపోవనికేగె. రజిపు
 త్రులు తమకురాజ్యమేమియులేక శత్రుడంతటినిబలియైయుండ పైరింపక జంభారి
 తోరణమొనర్చి యాతనిదోలి తమపైతృకరాజ్యంబును. స్వర్గపదవియు, యజ్ఞహవి
 ర్భాగంబులును దూసికొనిరి. ఇట్లు నింద్రుండు ప్రభుత్వసంపదచెడి బృహస్పతినాత్ర

యించిన నాతడతనిగ్రహశాంతివిధాన పాక్షిక కర్మలబలవంతుంగావించి యారజను తులం దనవమత్కృతిచే దేవబాహ్యులగు నటులంజేసిన నిండ్రుండు వారలనోడించి తనయాధిపత్యమును వాటిలవహించె.

యయాతిచరిత్రప్రారంభము.

అయాయువు జ్యేష్ఠపుత్రుండగు నహమనకు, యతి, యయాతి, సంయాతి, ఉర్భువుడు, సాంచి, సయాతి, మేఘసంయాతి, అని నేడుగురు సుతులుగలిగిరి. అందు జ్యేష్ఠుండు యతి బాల్యంబుననే వైఘానసుడను యోగియయ్యె. ద్వితీయపుత్రుడగు యాతిరాజ్యమును బూని కడుధర్మమార్గప్రవర్తకుడై త్రిలోకంబులగీర్తివడసె. అతనికి శుక్రపుత్రులుగ దేవయాగయు వృషపర్వుని సుతయుగు శర్మిష్ఠీయు, మానిసులుగ నుండిరి. వారియందాతడు, యదు, తుర్వును, ద్రుహీయ, అను, పూరులను నైదుగురు సుతులంగాంచి శుక్రశాపంబున ముదిమి నెండి తనపుత్రులంజూచి తనకు ప్రసక్తందన వనితాదులయం దాసక్తి వీడనందున దనముదిమి నెవ్వడేనిగొని తనకు వాగయా వనమిచ్చునటులం గోరినవారలెల్ల నూరకున్ననందు గణస్థుండగు బూరువు తనజన కుణస్థంబీడేర్చె. దానంజేసి యయాతి సహస్రవత్సరంబు లన్నిభోగంబు లనుభవించి తనజరంగొన్న పూరువుపై ప్రేమచే నతనిందన దేశాధిపుంజేసి యాతగణవంశం బన్నిటి కన్న నెన్నందగునదియై భరతాన్వయలకాలయమై యెప్పునటుల నుడివి కాలగతినిొందె.

యయాతిచరిత్రము - సం - అ - ౨౫ - మొదలు - ౪౨ - వరకు.

అని చెప్పిన మునులు సూతుంజూచి యిదికడుచిత్రంబు జ్యేష్ఠుడగు యదువుండు గణిండుడగు బూరువువంశంబెట్లు శ్రేష్ఠంబయ్యె ? మఱియు నీయయాతిమహానుభావుడని యనిమిషులునగా గీర్తించెదరు. కావున నాతని చరిత్రంబు సవిస్తరంబుగ జెప్పుచుని ప్రార్థించిన సూతుడువారింగాంచి తొల్లిశౌనకుడను విప్రముఖ్యుడియ్య యాతి పుణ్యచరిత్రమును శతానీకునకు జెప్పియుండు. అక్కరాణి మీకు నేవక్కాణిం చెదవనుడు. బ్రహ్మకు నెనిమిదవ పురుషుండును మద్వ్యంశ కారణుండునగు యయాతి చరిత్రంబును వివరింపుమని శతానీకుడడిగిన నతనికి శౌనకుడిట్లనియె.

శుక్రతనయయగు దేవయానీ వృక్షాంతము.

తొల్లిదేవదానవులెల్ల బల్లిదులై స్వర్గపదవికై పలువిధంబులబోర సమకట్టి బృహస్పతిని దేవగురునిగను శుక్రని దానవాచార్యునిగను గొనిరి. అందునంజేసి గురుశుక్ర లిద్దరును దమబుద్ధినంతయు బ్రసరింపంజేయుచు దమతమ శిష్యులకు దే జంబుగలుగంజేయ దొడంగిరి. ఐనను, శుక్రనందు సంజీవనియును నొకయత్నకృషి

డె అట్టివిద్యగురునందు లేమింజేసి దేవాల్లిదైన్యంబునొంది వాచస్పతి నందనుడగు గురుని కడకేతెంచి యతని బలుగతులం బ్రాధించి నీవు దానవనాయకుండగు వృషవర్షుని పురంబుననున్న శుక్రపాలికేగి యతని శుశ్రూషసేయుచు నాతని కూతురగు దేవయాని నెవ్వోవిధంబుల దృష్టి నొందింపవలయునొ యెవ్వోచందంబుల వర్తించి యాసంజీవనివిద్యను గ్రహించి యీదేవ పదవినుద్ధరింప వలయునని పెద్ద యుగోరినం దద్దయు నెఱ్ఱికచే నాగురునందనుడు దేవకార్య నిర్వాహకాపేక్షచేశుక్ర పాలికేగి సాష్టాంగపండమిడి మోడ్చుకేలు ఫాలభాగంబునం జేర్చియోయా ర్యవర్యా! నేనంగిరస్సుని పౌత్రుడును, సురగురుని పుత్రుడును, యుక్తచిహ్నుడనై సహస్రవర్షంబులు బ్రహ్మచర్య వ్రత వనుష్ఠింపవచ్చుటినైన మెచ్చి శుక్రం డా తనింగాంచి నాకు బూజ్యుండగు గురునకు నీవుతనయుడవగుటచే నీవును బూజ నీయుడవు. నీ కోరినప్రకారముండుహని నియమించి యతనికి బ్రహ్మచర్య వ్రతో పదేశమిచ్చిన నాకచుడు పికచనదనుండై బహుభంగుల శుక్రపదేవయానిని నేవించుచుండ నాతనివ్రతనిష్ఠ శీలాచారసౌందర్యాతి రేకంబులకు దేవయాని భావంబున భావజబాణపీడితయై యతనిపై నత్యనురాగ ముంచియుండె. ఇట్లు నేనాతేంద్లతడు ప్రవర్తించు బ్రతిదినముం బోవునటుల నొకనాడు నిజాచార్యుని గోవులంగొని యడవికేగియుండ దానపు లాతనింగాంచి మనవైరుగురుని విడ్డుడు పీని జంపుట యుక్తమని చిత్తంబులం దలంచి యాతని దునియులుతునియ లుగ ఖండించి యాఖండంబుల శునకంబుల పాలు గావించిన సాయాహ్నం బున గావరిలేక గోవులు మాత్ర మింటి కరిగె. దేవయాని కమనవ యింగలప్రేమ చే బ్రతిదినము నాతని నెమలు చూచెడి పద్ధతి నద్దినంబును జూచి యాతడు మఱల మికి బరితాపమొంది తనతండ్రిజూచి ఖిన్న భావంబునడగ్గఱికితో నిల్లెనియె. తండ్రి! అంగిరస్సుని పౌత్రుడును గురుపుత్రుండును బ్రహ్మచర్యవ్రతనిష్ఠా గరిష్ఠుండును శ్రీ మచ్చిష్యశ్రేష్ఠుండునగు గచుడు సాయంకాల మైనను మందిరంబునకు మఱల డయ్యె. ఆవులు మాత్రమువచ్చి యున్నవి. ఇదిమాడంగుటిల దైత్యులాతని పధించి యందురని తోచుచున్నయది. మత్స్యాణంబు లెల్ల నాతినిపైగలవు. కావున నాతడు వృతినొందియుండ నేనేనాతనిగతి సుందెదననియె. అందునకాయసురగురుడు నిజ తనూజంగాంచి యమ్మా! నీవించునకై యింతచింత జెందనేల? నాయందు సన్ని హితమైయుండు “పహ్యహి” అను సంజీవనీ విద్య నుచ్చరించిన తత్క్షణంబు నాక చుడు వచ్చునని తద్వాక్యము నుచ్చరించి “కచా” అనిపిలచిన తోడనే కచుడు మఱ లశరీరధారియై యాతనికిడ కేతెంచి యాతని చరణముల కెఱిగె. ఇదిగని దేవ యాని యానంద భరితాత్మయై కచునందు దినదినంబునకు ననురాగంబు వృద్ధి నొందింపుచుండి కొంతకాలమునకు బిదప గురుని దనకు వలయు విరులం దెచ్చుటకై

యద్యానపని కనిచిన నతండేగియుండ నతని దైత్యులు మఱలగని మనమితని నేన్ని
మాటులు చంపినను శుక్రుడు మఱల బ్రతికించుంగాన ననూనమగు నుపాయము
నేతమని తలంచి కమనిజంపి చూర్ణముసేసి యాచూర్ణమును మధ్యమునం గలిపి
శుక్రునిొక్కిదెచ్చి యతం డజ్ఞానంబున నామధ్యమును ద్రావునటులంజేసిరి.

అంతదేవయాని కచుడు పువ్వులందేసరిగి మఱలి రానందున జింతాత్రాంత
యై తననందియమును దనజనకున కెటుంగించిన నతండ్రిట్లులడయె. నాముద్దుల పట్టి!
యీవట్టిపిచ్చి నీకేల ? బ్రహ్మాదిసురలకూడ మన్నాహాత్వ్యంబున నినుబెద్దగబుద్ధింద
లంపనేజేసియుండ నీవుకనికై యంతగవంత నొందనేల ? నేనెన్నిమారు లా
చిన్నవాని బ్రతికించినను దానవులు వానింజంపక మానరగయె. అందునకాయందీవ
రాక్షి తనడెందంబున దిగులాంది యిట్లగయె. నాయనా! ఈయకృత్యముదగదు. తొ
ల్లి నేనుడివినటులం గడుడంగిరసవంశజుడును బ్రహ్మచర్య వ్రతస్థాగరిష్ఠుడు నగుట
చేబూజ్యుడు. మఱియునాప్రాణంబు లాతనిపైయెడుతుటంజేసి యాతడు వోయిన
మార్గంబున నేనునుబోయెదనగయె. అపుడుశుక్రుడుతిన్నగ గచా! యనిపించిన నతని
జతరాంతరంబునున్న కచుడుతిన్నగ బ్రత్యుత్తరమిచ్చిన శుక్రుడత్యాశ్చర్యమునొంది
కుమారా ! నీవుమడుదర మెట్లుజొచ్చితివి ? అజ్ఞతరాన్ని మొదలగువాని నెట్లున
హింపుచున్నవాడవు ? అనియడిగిన నడ్డేవగురుసుతుడిట్లగయె. మహాత్మా ! అనురు
లసూయచేసనుసమయించి మచ్చరీరచూర్ణమును సురంగలిపి నీకుద్రాపిరి. ఐనను
భవదుపదివ్ర బ్రహ్మచర్యవ్రతమాహాత్వ్యంబున నేనీజతరనరక సంకటంబులనొందక
జ్ఞానముచే నున్నాడను. అనినవిని దనుజగురుడు తననుతంజూచి నేగచుంబ్రతికించితి
నేని నతండు నాయుదరముంజించుకనచ్చుంగావున నేజచ్చెద. అట్లు జేయకున్నం
గచుడు మఱల బ్రతుకనేరదని పలికిననాకలికి యులికిపడి కడు డోలాయమానమా
నసయైయుండ శుక్రుండుకచునకు సంజీవనీవిద్య నుపదేశించి కడుపు వెడలిరమ్మనిన
నతండాతనియదర దక్షిణపార్శ్వమును భేదించికొని బైలువెడలివచ్చి యుదరభేద
నకారణంబున మరణంబు నొందియుండిన తనగురుని నాసంజీవినీ మహామంత్ర
మూలంబునంబ్రతికించె. అందునంజేసి దేవయాని యమందానందంబునొండె. అం
తశుక్రుడు దానవులయెడ గరంబుకోపించి బ్రహ్మహత్యంగావించిన నీచులు నీచద
శనొందకపోరు. మఱియు మధ్యపానపుమత్తు నాకీ తీరునంజిత్తభ్రమణగలుగంజే
సెగాన నిదిమొదలు పృథ్వీసురుండెవ్వడేని సురాపానము సేసినేని వానికివేద
ములును గర్మలునుశనించుటయగాక యట్టివాడు జాతినిందితుడగునని శపించి దీనిని
దివినుండు సురాదులును భువినుండు నరాదులు నెటుంగుడనిపలికి గురుసుతుండు
తనజతరమునుండి పుట్టుటంబట్టి యతినిం దనసుతుడుగ భావించి యెక్కువమక్కు

పతే బ్రోచుచు దానపులనెల్లరావించి వారిదుర్జయమును వర్జించి యికగచుని జేస కకుండుడని యాజ్ఞ నొనంగె.

ఇట్లాచుడు సహస్రవత్స రంబులందు వ్రతమును ముగించి వలసినవిద్యను బడసి శుక్రనాజ్ఞంగొని స్వర్గంబునకు నేతేర గమకించిన దేవయాని యడ్డపడియో భావజాకారా ! నీపై పెద్ద కాలమునుండి బుద్ధినిడికొనియున్న నన్నుదైన్యము నొం దంజేసి దిగనాడి పోవందగదు. నీవురెండు మారులు మరణము నొందియుండ నేతి తికించిన దైనను మనంబున నెన్నుము. నామాటండ్రోయక నన్ను బెండ్లాడుమని యెన్నివిధంబులం జెప్పినను గచుడొప్పక హరిహరీ ! ఓతరుణీమణీ ! ఇట్టిక్రూర వాక్య ములాడందగునా ? నీవుమధ్యురు పుత్రివి. అదియుంగాక నీవేయదరము నుండి యుద యించితివో యాగర్భము నుండియ నేనిపుడుద్భవమొందితి. ఇట్టుల నీవు నాతోబు ట్టువగుచు నీతగనివగలందగులం దగదనియె. అందునకు దేవయాని కోపించి నేనెన్ని విధంబులం బ్రార్థించినను గనికరములేదు, కావున నీవిపుడు బడసిన సంచీవనీవిద్య నీకు ఫలించకుండుగాకని శపించె. అందున కాతండు నవ్వి యోజవ్వని! నీవిబ్విధిం దిట్టుటంబట్టి యవిద్య నాకు ఫలించకున్న నాచేనుపదేశము గొనువారలైనందన్లు లముగందురుకదా? నీవుమధ్యురుపుత్రివగుటచే బ్రతికాపంబివ్వనేర నైన నీవెద్దానిం గోరియుండెదవో యదిసీకు గలుగదనిచెప్పి స్వర్గమునకరిగి తానేర్చిన విద్యనుదేవ తలకుపదేశించిన వారలుబ్బి జంభారికడకేగి యతనికావార్తంబెలిపి యిక దడపు నేయందగదు పగతుల నొగులంజేతమని యాలోచించిరి.

అంతసేకనాడు దానవనాయకుండగు వృషపర్వుని కూతురగు శర్మిష్ఠయు, శుక్రసుతయుని దేవయానియు ననేకసఖులంగూడి జలక్రీడార్థము పురివెలికరిగియ వటనొక సరసీతీరంబునం దమయందట వస్త్రంబులవిప్పి వేల్పు వేలుగా నిడి జ లక్రీడలాడుతటి నిండ్రుండందరిగి మారుతమైయాన్ని చీరలు గలియునటులంజే సె. పిదప నాకన్నయలు నీల్లాటంజాలించి తమతమ పుట్టంబులంగట్టికొనిన శర్మిష్ఠ దేవయానివస్త్రంబు ధరించిన నదిగని దేవయానికోపించిశర్మిష్ఠను దూరుటంజేసి వారొండొరులతో వాదులాడిరి. అపుడు శర్మిష్ఠనే రాజసుతను నీవట్టిపట్టభద్రునా శ్రయించిన విప్రకన్యపు. ఈభేదమెటుంగక నీవు నన్నవమానించితివనపలికె నాయడని ని నొకపాడుబావియొండ దానిలో దానిండ్రోచి యదిమృతి నొందినదని మతినుబ్బి తనచెలిక త్రియలతో నిజపురికరిగె.

అదేశముయయాతిపార్థివోత్తమ పాలితంబగునది కావున నయ్యయాతిమృ గయావినోదార్థ మయ్యడవికేగి డప్పిగొని నీరునరయుచు దేవయానిపడియుండు శిథి లకూపంబుజేరజని యందు నగ్నిశిఖింబోలి దగద్దగాయమానంబై సర్వాభరణభూ

పితయైయుండు నొకమీనాక్షి నీక్షించియిట్లయె. ఓనారీరత్నమా! నీవీరితి నీనూ
తినిబడియుండ గారణమెద్ది? నీవెవ్వనినుతవు? తెలియంబలుకుమనిన నకులకుల
కుప్ప యస్పరువవుంగవుంగాంచి యోపంచబాణనిస్సభా! ఎవ్వాడు నిజసంజీవనీ
మంత్రమాహాత్మ్యంబున దానవులకు నాశములేకుండ జోకతో బ్రోచెడినో యట్టిశు
క్రసకేను బుత్రిక; నీవునన్నెరుంగకున్నను నీగీర్తిని నేవిన్నానుగాన నీవు నను నీదక్షి
ణహస్తంబిచ్చి నూతిగట్టు కెక్కించుము. నీవునను వరింపగలవనిచెప్పిన నప్పొగ్గివుం
డవ్వగిదిగావించి తనపురంబునకేగె.

అంతదేవయాని తనపురంబునకరుగ నిష్టములేక తనసఖయగు జూర్జికతో
దనతండ్రికి దనవార్తం దెలుపబంపిన నదియేగి యారీతియగావంప శుక్రుడు తన
తనయకడకేతెంచి యెవ్వారెంతెంత జేసికొయెదరో యంత ననుభవించెదర
నియె. అందున కాతనినందన చింతాక్రాంతయై శర్మిష్ఠ పలికినపగిది నేనాశ్రయం
చువానికిని దానముగొనువానికిని గూతురైనది నిజమేకదా య్యయె? అపుడు శుక్రు
డు తనతనయంజూచి నీవివ్వడువున నివ్వగలనొందనేల? ఆశ్రయంపబడువాడును దా
తయునేనైనది యింద్రునకును, వృషపర్వునకును, యయాతికిని దెలియుగాని తక్కి
నవారికెటుంగ శక్యముగాదు. నాకునచ్చిదానందాత్మ స్వరూపుడగు పరబ్రహ్మం
బేబలము. మఱియు బాల్యావస్థను మీదెటుంగక క్రోధమునుబూని జనులుబాధ
జెందుదురు. నరులున్యాయాన్యాయ పరిజ్ఞానములేక వృధాక్రోధమునెండిలేని వా
రిని పశుప్రాయులుగ నెన్నవలయు. ఎన్నిటంజూచిన దన్నుజంపుక్రోధమును శాంత
ముచేజంపి శాంతప్రధానుడై నిలిచెనేని నాశాంతమువలనం క్రోధము తనవినాశ
కారణమని తెలియబడుటయగాక యట్టిశాంతమతికి నివ్వనుమతి నెవ్వరు వైరులు
లేక యతండ్రి లోకంబులన్నిటిం జయించినవాడగు. అట్లు గోపమునడంచి శాంత
మునుపహించు మానవోత్తమునకు సముడిబుట్టుచి గలుగనేరడు. మఱియు శతవత్స
రంబు లేకతీరునం బ్రతిమానంబునం దప్పక యశ్వమేధయాగము నేయువానిక
న్నను సతతము బ్రాహ్మణులకు భోజనమిడువానికన్నను శాంతపరుడు పుణ్యుడ
ని ధన్యదరిత్రులండురు. అట్లుగాక క్రోధముచే సాధువులనుప్పించిన నరకబాధగల
గకపోదు. దుస్సంగతిచేగలుగు నీకోప మిహపరలోకంబుల రెంటును గీడునాపాదిం
చు. ఇంతియకాదు. ధరను నరునకు ధనమెచ్చెనేని మదమెచ్చును, మదమెచ్చెనేని దు
రభిమాన మెచ్చును, దురభిమానంబునం గ్రోధమెచ్చును, క్రోధంబున సకలపాపం
బులెచ్చును. మఱియు దనమది కపటముగలిగెనేని నొరునియందు గపటమున్నట్లు
నూహగలుగు. తనకు గపటము లేకున్నందనకెవ్వడును గపటిలేడు. కావున నీవు న
తులలమండు బుట్టియు నీచందమున నీచులక్రియ నలుగండగదని యెంతచెప్పినను
“రోగికి బుడ్డాహారంబుగంటకించువగిదియు, నాస్తికునకు దేవతాత్మరణయన్న శిరో

భారముగలుగు విధంబున" దేవయానికది ప్రియంబుగాక నేనాశర్మిస్తవట్టణంబునకు రాననియె. అంతశుక్రుడు పుత్రివ్యామోహత దానివిడనాడనేరక వృషపర్వురావిం చిరకర్క-సులుకుగ-మిగిలి కచుని రెండుమారులు వధించినవిధంబును శర్మిస్తదేవయా నినవమానించిన తెలుగును దెలిపి నేనిక నీపురంబున నుండవనిన నతండు భీతిల్లి యాతనిపాదంబులపై వ్రాలి నాసాంబ్రాజ్యంబంతయు నీయది నీయాజ్ఞానుసరణి నేనటించెదననిన నశ్లైన దేవయానియిష్టముంబట్టి చరింపుమనియె. అంతవృషప ర్వుడు దేవయాని ననునయించి నీయిష్టంబుం దెలుపుమన నావగత శర్మిస్తవేపురు దాసీజనంబులతోడ దనదాసిగ నిపుడుండుటయిగాక నేబెండ్లాడినపిదపసగా నా దాసిగా నుండవలయుననియె. అప్పుడా వృషపర్వుడు శర్మిస్తనురావించి అమ్మా! నీవిమ్మెయింజేయవైతివేని మాకులమెల్లనశించుననిన నాసుగుణాలవాల యామోదిం చిసహస్రదాసీజన సహితయై దేవయానికి దాసియయ్యె. అపుడుదేవయాని దా నింజూచి యాశ్రయింపంబడునట్టియు యాచింపంబడునట్టియనీవు నాకిపుడు దాసి వైట్లయ్యెదవని యవహసించిన నాగుణశ్రేష్ఠయగుశర్మిస్త కోపమునొందక యెశ్లైన నేమి; మతుగ-లగ్నశాధమై యీవేపుర(స్త్రీ)లతో నీకునేదాసీనై యిపుడును నీవు మగనింటికింబోయిన పిదపసగా నినుసేవించెదననియె.

దేవయానియయాతినివరించుట.

ఇట్లుశర్మిస్త సహస్రసఖీజన సహితయై తనుసేవింపుచుండ దేవయాని కొంతకాలము సుఖించి యొకనాడు తనదాసీజనంబులుగొలువ తొల్లి తానేనూతి నుండియయాతీచే గట్టుకీడ్వంబడెనో యానుయ్యి యుండువనంబునకు విహారార్థ మేగి యందుసంచరింపుచుండ దైవయోగంబున యయాతియు నద్దినంబు వేటకై కానలకేగి పిపాసాపీడుతుడై దేవయానియుండు నావసంబునకువచ్చి యప్పట నె చ్చగురూపాదివిభవంబులందెలుచు వేపురుదాసీ వనితలుసేవింపగ దేవయానయు వేటు వేపురు దాసీజనులు తనుసేవింప దేవయాని దాసత్వమొనర్చు శర్మిస్తయు నుండంజూచి వారిచరిత్రసరయంగోరి వారిండగ్గరి దేవయానితో మీరలెవ్వరివ్వ నంబునకు రాగతంబేమి ? అనియడిగిన నాయుడురాజముఖియైట్టులనియె. ఓపురు షశ్రేష్ఠా ! నీయుత్కృష్టవాక్యవి జ్యంభణయు స్వరూపకాంతులునుజూడ నీవు బా డబుడని తెలియవచ్చుచున్నయది - నీవెవ్వండవు ? వాక్రువ్వుమన నవ్వసుదేశుడు నేబ్రహ్మచర్యకాలంబున వేదముల బోధించికొనియుండటంబేసి విప్రునిగదోచెననిం తియశాని నేరాజవంశజుడను, నహుషునందనుడను, ననుయయాతియందురనియె. అందునకాదేవయాని సంతసిల్లి యత్యంత ప్రియవాక్యంబులనిట్లనియె. నేశుక్రనందను.

మదీయదాసీయగు నియ్యందుముఖ దానవేంద్రుండైన వృషపర్వుని పుత్రియగు శర్మిష్ఠ. ధన్యాత్ముండగు నినుగంటి. నేధన్యనైతి. నినుతప్ప వేటుపురుషునీశరీరంబుతో వరింపనుగావున ననుజేబ్బిమనిన నాజనపతి యవ్వనజగంధింజూచి విపుడు త్నాత్రయకన్యం బరిగ్రహింపనగుంగాని త్నాత్రయడవనీనురాంగనను బెండ్లాడుట ధర్మపరీధమనియె. అందునకామందయాన మందహాస ముఖారవిందయై బ్రాహ్మణులును త్నాత్రయులును బ్రహ్మశరీరోద్భవులై సహధికార వేదాభ్యాస వైదికకర్తాదులంగలిగియుండ రాజులు ద్విజకాంతలం బరిగ్రహించుట యకృత్యంబుగాదు. మతియుదొల్లి నే నీకూపంబునం బడియుండ నీవునను జేబ్బిమీదికెల్లివి. అట్టి శుద్ధమగు నాపాణినొరున కివ్వనని పలువిధంబులం జెప్పిన నప్పడప్పితోడుదాని నీక్షించి చతుర్వర్ణములవారును వారిజగర్భ శరీరోద్భవులే. ఐనను వారువారు వేటువేతాచారంబుల విధానవిధేయులై ప్రవర్తింపకున్న దోషముంజెందుట సిద్ధంబు. ఐనను నీవిన్నివిధంబులంజెప్పెదవు కావున నీజనకుడు నిను నాకెచ్చెనేని నిను నేబరిగ్రహించెదను. అట్లుగాదేని వినుము తెలియంబలికెద. సర్వంబొక్కని గణదిచంపనోపు. శరంబొక్కపురుషుం బొరిగొనగలదు. బ్రాహ్మణకోపంబు కార్పిచ్చు కాననంబుంగాల్పుచందంబున రాష్ట్రకోశ వంశౌదులన్నిటి నున్నగజేయనోపుంగావున నేశుక్రకోపంబునకు వెరచెదననియె. దానికామానిని నేనే నిను వరించెదగాన నీయందు దోషములేమింజేసి మజ్జనకుడు రోషింపడైనను నీకోరినతిరిం జేసెదననిచెప్పి తనజనకునిరావించిన శుక్రంజేతెంప యయాతినమనుగరించిన నతనిసత్కరించి దేవయానివలన నంతయువిని యయాతింగాంచి మత్తనయ నిను వరించెంగాన దీనిం బరిగ్రహింపుమనిన నతండాతనిజూచి నాకు ధర్మపరీధంబును సుంకరదోషంబును గలుగకుండ ననుగ్రహింపుమనిన నద్దనుజగురు డవ్వరంబునిచ్చి యాశర్మిష్ఠ మత్సుతదాసీయైయుండు నిదిసర్వవిషయంబులం బూజ్యురాలే. ఐననుదీనికి నీశయ్యమాత్రమివ్వకుండుము. (పొందవద్దు) అనిచెప్పి తనస్థానంబునకరిగె. అంతయయాతి ద్విసహస్రదాసీయుతులగు దేవయాని శర్మిష్ఠలంగాడి తనపురికేగి దేవయానిం దన పట్టపురాణింగావించి తదాజ్ఞను శర్మిష్ఠ నొకయశోకవనియం దొక భవనము ననునిచె.

అంతగొంతకాలమునకు దేవయానికి యదువులను తనయుడుజనించె. పిదప శర్మిష్ఠసంప్రాప్త యౌవనయై యుతుకాలం బాసన్నమైన విన్నంబోయి నన్నిపుడు వరించువారెవ్వరు ! నేదేవయానకు దాసీగాన దావరదుడే నావరుడుగాని పెజపురుషుడే ! ఐననిసమయమున నానుమశరస ముడిటకేకతంబవచ్చినగాని మదిప్పితము తీరనేరదని భావించుచుండ దైవయోగంబున యయాతియొక్కడవ్వనంబున కేగిన నప్పవ్వుబోణియుప్పొంగుచు నప్పార్థివుంజేరి ప్రణమిల్లి

యంజలినిడి యోపుడని యేడా! కడుదీనత ఋతుకాలంబున బుత్రాకాంక్షతను న్ననాకు బుత్రదానమొసంగుమని ప్రార్థించిన యతండు శుక్రము తనుశర్మిస్తదోడం గూడకుమని నియమించిన దానినంతయు జెప్పిన నొప్పుక యప్పుడతి స్త్రీనివాహ ప్రాణధనాదుల విషయంబుననన్యతంబాడినను దోషములేదని యాద్యులు వచించెద రని నుడివి బహుప్రకారంబులవేడిన యయాతి యాచకమనోరథ పరిపూరణవ్రత నిష్ఠుడగుటచే దాని మనోరథంబీడేర్చె. అందునంజేసి శర్మిస్తకు ద్రుహ్యుడనుసుతుడు గలిగె. శర్మిస్తకొక పట్టిపుట్టుటపని దేవయాణభావమున ఘేదముమొందుచు శర్మిస్తక డకేలేంచి తత్పుత్రజన్మకారణభూతుని నెఱుంగ నెన్నియుత్తలం బన్నినను అన్ని టికన్ని సుమరుకంబులు నెప్పి శర్మిస్త తనకొకఋషి యనుగ్రహంబున నాసు తుడు పుట్టినట్లులదేవయాని నమ్మంజేసి పంపె.

పిదపదేవయానికి యయాతిలేజంబున మొదటియదువుగాక తుర్వసుడను సుతుడుపుట్టె. అతనివలననే శర్మిస్తకు మొదటికొడుకుగాక అనువు, పూరువు, అ నునిర్దురుసుతులు జనించిరి. పిదపనెకనాడు దేవయాని యయాతింగూడి శర్మిస్తా వాసంబునకువచ్చి యందు దివ్యవిలాసవంతులగు మువ్వురుబాలురంగాంచి వారి యందు యయాతిరూపాది నిశేషంబుల బరికించి వారిచరిత్రంబుంగూర్చి యయా తినడిగి యతనివలన నెఱుంగనేరక యాబాలుంబుజ్జిరించి వారివలన యయాతివా రితండ్రియనియు శర్మిస్త వారితల్లియనియు నెఱింగి రోషాదుగనేత్రయై శర్మిస్తపాలి కేగి యోడుడుకుపడతి! నీకీచెడుగుబుద్ధి యేలకలిగె? నాదాసిగనుండి ననువంచిం చితివిగదా? అనినశర్మిస్త నేనాడినది యన్యతంబుగాదు. మఱియు నేమెన్నైనది య కృత్యంబుగాదు. ఎఱ్ఱన్న, రాజుని యయాతివలన నీపుత్రులంగన్నది నిజంబు. నీవరుడే నావరుడగుటం జేసియు నేమనీదాసిగనుండుటంజేసియు దోషమునేసి ప రుని పరింపక మనవల్ల భరి పరించితిననయె. ఆమాటలువిని దేవయానిదీనాననయై య యాతింజూచి నీవునాకధర్మమునేసీతివి. కావున నీయొద్దనేనుండనని చెప్పి తనపుట్టి నింటిదారింబట్టె. యయాతియుదాని బోవలదని వేడికొనుచుదాని వెంటనేగె. ఇట్లా దేవయాని తనజనకునొద్దకేగి యయాతియధర్మమునకుం జొచ్చి రహస్యవృత్తి శ ర్మిస్తంగూడి దానికిమువ్వురు తనయులంజనింపజేసి నాకిరువుర కొమరులమాత్రమి చ్చినాడనిన శుక్రుడు కడుకోపించి తనకూతురితోడ వచ్చియుండు యయాతింగాంచి నీవునుదాజ్ఞనుల్లంఘించి యాపల్ల వాధరిని పరించితవి కావుననీకు కడుచుఃఖాస్పద మగు ముదిమిగలుగు గాకని శపించిన యయాతియాతనింగాంచి భార్గవా! నేజేసి నదితప్పెన్నటికిని గానేరదు. ఎవ్వరెద్దాని యాదించిననద్దానినివ్వనే వ్రతముపట్టి యుండుటంబట్టియు ఋతుకాలంబునం గామశరపీడితయై వేడు నాడుదానింగూడ కున్న భూగ్రహత్యాఘముసంభవించుటంజేసి యట్టి భూగ్రహము డిందునందునిది

తుడగుననియు, వృద్ధజనంబులువచించుటంజేసియు నేనట్లానర్చితి. నాకుదేవయానియందుగల కాసుంబీడేరలేదు. కావుననీవు నన్ననుగ్రహించి యీముదిమిపోవంబ్రసాదించుమనిన శుక్రండుసాదరవృత్తి నతనిజూచి నీవొనర్చినది యకృత్యంబుగాదుకాని మదాజ్ఞ నుల్లంఘించినాకుదెలుపక రహస్యంబున నాకలికిం గలియుటచే నేనట్టులం దిట్టితి. అతిట్టునుద్రిష్టగానేరదు. కాననీమాసులం దెవ్వనికేని నీముదిమినొకవేయిసంవత్సరములిచ్చి యాతనియావనమునుగొని భోగంబులనుభవించుమని న నామనుజుపతి దనుజగురుం దిలకించి నామాసులందు జ్యేష్ఠక్రమాధికత్వముంజూడక యెవ్వడు నాముదిమింగొనునో వానికివారాజ్యమంతయు నేనొసంగునటుల ననుగ్రహించుమనిన నతం డట్లుజేయ వరంబిచ్చి యట్టిజనకవాక్య పరిపాలకుడు కులదీపకుడై ప్రఖ్యాతిగాంచునని నుడిచి నీవునీముదిమిని నీసుతునకెచ్చుతటి ననుష్ఠరించుమని యొకమంత్రంబువదేశించి యతని దేవయాని సయితమనిచె.

అంత యయాతి కడువృద్ధుడై తనపురికేతెంచి తనతనయులలో యదువు, తుర్వసుడు, ద్రుహ్యుడు, అనువు, అనువారల గ్రమంబుగలివిది తనకు శుక్రశాపంబున ముదిమిగలుగుటయు, స్రోక్షందన వనితాదులయందుగలయాసక్తి దీరకుండుటయుజెప్పి యొకసూసోవర్ణంబులు తనముదిమిగొని వారియావనమును దగికిమ్మని వారిని వేటువేతనడిగిన వారలుముదిమి పడతులకు గడురోతంగలుగజేసు, బలాహరణిద్రల దగ్గించి, తనువికారము గలుగజేయు, హఠియుముదిమిచే బలువిధాసహ్యములు సంభవించుంగాన నీముదిమి మేమొల్లమనిన యయాతికోపించి యదువుంజూచి నీవంశజులకు రాజ్యసంపద లేకుండెడుననియె - తుర్వసుంగాంచి నీసంతతి వారలు వేటువేత్తెతురకలుచండాలురు మొదలగు నీచజాతికిం బ్రభవులయ్యెదరనియు- ద్రుహ్యునీక్షించి నీయన్వయులు పల్లెవారికి (ఓడలునడుపువారు) దొరలయ్యెదరనియు - అనువుంగని నీవరంపరవారు స్లేచ్ఛాధిపతులయ్యెదరనియు శపించి శర్మి వ్రకనిష్ఠపుత్రుండగు బూరువుని వారియన్నులనడిగినపగిది నడిగిన నాతడుసంతసించి దానికొప్పిన నుప్పొంగి యయాతిశుక్రందలంచి తదుపదిష్టమత్రంబు నుచ్చరించి తనముదిమిని బూరువునకిచ్చి యాతనివయసుంగొని సహస్రవత్సరంబులు సకలసుఖంబులనుభవించి యనేకయాగంబులూనర్చి కడుధర్మమార్గ ప్రవర్తకుడై యుండి తుదకు బూరువునవలన దనముదిమింగొని యాతని యావనమతెగిచ్చి యతనికిబట్టముగట్టి సమకట్టిన నవృట్టణవాసులెల్లనతని పాలికేతెంచి రాజా ! నీవీజగత్తున మిగులధర్మజ్ఞుడవని పేరొకనియిపుడు నీజ్యేష్ఠపుత్రుడగు యదువును, వారివెనుకటి మువ్వూరు సుతులును, ఉండ నీకన్యసంకెట్లు బట్టముగట్టెదవనియడిగిన నాపుడమితేడు వారటంజూచి యోషకృతిజనులారా ! వినుడు. జననీజనకుల వాక్యానుసరణి నటించెడికొడుకే కొడుకుకాని జడమతిచే జనకునుల్లంఘించిన కొడుకు కొడుకుగాడు. కావున

మీ చెప్పిన నలుపురును మద్యానుష్ఠించుటంజేసి వారురాజ్యాన్తులుగారు. హతి యుశుక్రుండు మద్యాక్యాను సరణి నెవ్వండు నాముదిమింగొనెడినో వాడేనారా జ్యాధిపుడగునటుల వరంచిచ్చి యుండుననియె. దానిని పౌరజనులు నస్తుతించి పూరునకు బట్టముంగట్టు వేడుకంజూచి తమతమయిండ్లకరిగిరి. అంతయంతా బ్రహ్మణసహితంబుగ వసంబునకేగి యందు గొంతకాలము నిరాహారత, కొంతకాలము పానీయాహారత, కొంతకాలము వాయుభక్షణంబున, కొంతకాలము జలహార్యంబున నిలిచి, కొంతకాలమేకపాదంబుననిలిచి, కొంతకాలము పంచాగ్ని మధ్యముననుండి మతీయుననేక విధంబులంబెద్దకాలము నుగ్రతపముసేసి యంత్యంబున స్వర్గమునకేగి బ్రహ్మలోకాదుల నివసించుచునొకనాడు నాకమునకరిగిన నింద్రుండాతనిసత్కారిం చి నీవువసంబునకేగుతటి బూరువునకు బట్టముగట్టుచో నేమి చెప్పితివనియడిగిన యయాతితాను బూరువునకు గంగాయమునల మధ్యరాష్ట్రంబేలునటులను, అతనియన్నలుదాని చుట్టునున్న రాజ్యంబులం బాలించునటులను, హతీయురాజ్యము నెయ్యే ధర్మమార్గంబునం బాలింపవలయునొ యత్రైఱంగును జెప్పితిని చెప్పిన నింద్రుండట్టులైన నీవుదేవాదులలో గడుధన్యాత్ముడవనయె. అందునకు యయాతి మైహతిది యహంకారముబూని బ్రహ్మదినురమునిమానవాదులలో మత్స్యములెవ్వరును లేరనియె. అయ్యహంకారంబున నాతనిపుణ్యంబంతయు క్షీణించిన నింద్రుండాతనింగాంచి నీవుమహాత్ముడవైననుదేవ తాదుల నల్పంబుగదలంచితివి కావున నీపుణ్యముక్షీణం చెందిక భూమి కేసుమనిన యయాతి స్వర్గమునుండి భూమికివడుచు నోదేవనాయకా! నాపైదయనుంచి నే భూమింబడ్డను సత్పురుషుల మధ్యంబునంబడునటులననుగ్రహింపుమనివేడిన నాతడవ్వరం బొసంగుటంజేసి యయాతి, వసుమతుడు, అష్టకుడు, ప్రతర్దనుడు, శిబి యనురాజున్లు నివసించుతలంబునకు నీటుగాబడుచుండ నాతని నష్టకుడుదృష్టించి ప్రచండమార్తాండసన్నిభ తేజా! నీవెవ్వండవైనదియునునీ వివిధంబున స్వర్గమునుండి భూమికివడుటకు గారణంబును నెఱుంగను. సత్పురుషులమధ్యనున్న నిన్నుజెనక నింద్రాదులైన వెఱచెదరుకావున నీవువెఱువక భూమింబడక మద్వచన ప్రభావంబున సంతరితుంబుననుండి నీచరిత్రమును జెప్పమనయె.

అష్టకయయాతిసంవాదము.

అతనివాక్యప్రభావంబున యయాతిభూమింబడక యంతరిక్షంబున నిలిచి యుట్లినయె. నేమీయందఱకన్న వృద్ధుండనగుటచే మీకునమస్కృతి నెనర్పనైతి. నేను నహుషుని సుతుండనగు యయాతిని. పూరువునకు జనకుని. ఇట్టి నేను స్వర్గమునకేగి యందుకొంతకాలముండి నాపుణ్యముక్షీణంబుటచే భూమికివడనయ్యెనన నష్టకుడతనింగాంచి నీవుమన్మాతామహుడవు, గుణవృద్ధుడవు, వయోవృద్ధుడవు, మహాపుణ్యపురుషుండవు. ఇట్టి నీవేయేలోకంబు లనుభవించితివి, నీపుణ్యంబెట్టుల క్షీణించె.

జెప్పుమన యయాతియిట్లనియె. నేనహస్రవత్సరంబులు దివ్యతపంబొనర్చి స్వర్గంబునకరిగి యందువేయవర్షములుండి వేయవత్సరములు బ్రహ్మలోకమనుభవించి యంతియ కాలమెన్ని పుణ్యలోకంబులు గలవో వానినెల్ల ననుభవించి తుదకు దత్త సహస్రహోయనంబు లింద్రునినందనవనంబున నచ్చరమచ్చకంబులంగూడి సుఖించితి. నాపుణ్యంబంతయు ఊణించుటంజేసియ కాబోలు నొకదేవదూతవచ్చి కంక్షెట్లుచేసి నన్నదలించినది నాకుజ్ఞాపకమున్నయది. తన్న ఇంబునస్వర్గంబునుండి క్రిందికింబడితి. అపుడు దేవవిభుంజూచి నను సజ్జనులమధ్యంబున వైపుమనివేడినటుల నాకుజ్ఞాపకమున్నది. ఆరీతియ మీఁకూమనుగంధ మాయించ్రలోకంబుం జేరుచుండుటంజేసి వాని నన్నించుటడంజేసిరి. నుతీయు నరుడొనరించిన పుణ్యమెంత యుండెడినో యంతకాలమువాడు పుణ్యలోకము లనుభవించి పుణ్యముఊణించినతోడనే భూమియను నరకమునంబడి రాక్షసపక్షి వృగాదులచే బీడింపబడి భక్షింపబడు. కావుననేను సుఖదుఃఖముల సమతంజూచెద. మతగ్రానుసరణి విధివిధించిన విధంబున రాగక్షేతంబుమొందక దప్పదని తత్ప్రసంగంబుగా బహువిధంబుల బోధించిన విని యట్లకుడు పుణ్యక్షీణాంతరము నరుడుధరానరకంబున జలించుతెఱంగును, గర్భోత్పత్తిక్రమంబును ఆశ్రమముని మానాదివివరణమును వివరింపుమని ప్రార్థించిన యయాతియిట్లనియె.

స్త్రీకిబ్బుతుకాలంబున రక్తముతోటిరేతముగలిసి పిండమైయదిక్రమక్రమంబునవృద్ధి నొంది సర్వాంగములంగలిగి ప్రాణమువచ్చినతోడనే జ్ఞానమునొంది దత్త మమాసంబునంజనింను. మఱల మరణమునొంది పుణ్యపాపానుసరణి మఱలంజనించుచుండు. పాపకారణంబునం గ్రిమికీటాదియోమలంబుట్టు. ఇక బుణ్యకర్మలనగా, తపస్సు, దానము, శమము, దమము, లజ్జ, మృదుత్వము, సర్వభూత దయాళుత్వము అనునేడును స్వర్గమునకేగ మార్గములైయుండు. దురభిమానంబును, అజ్ఞానము, నిజపాండిత్య గర్వంబునంబుండితుల నవమానించుట, ఇవిమూడును నరునకు వినాశము గలుగజేయుంగావున మానవుడుతానెంతటి ధనికుడైనను, ఎంతటివిద్యాంసుడైనను, సాధువుల నవమానింపక నిజాశ్రమధర్మముందప్పక చరింపవలయు. అయ్యాశ్రమధర్మంబులెవ్వియన్న.

ఆశ్రమధర్మములు.

లోకంబున బ్రహ్మచర్యము, గార్హస్థ్యము, వానప్రస్థము, సన్న్యాసము, అసనాలుగాశ్రమములువలయు. అందుబిలువంబడినతోడనే గురుమొదైనధ్యయనము సేయుట, గురుకార్యంబులం జెప్పించికొనకయేయొనర్చుట, గురుకిన్నము న్నెనిద్ర నుండిమేలొగ్గచుట, గురుడు నిద్రించినపిదప నిద్రించుట, మృదుత్వమును శాంతిని

చైతన్యమునుగలిగియుండుట, బహుజాగరూకతస్వాభావ పతనంబొనర్చుట, అనునవిబ్రహ్మచర్యధర్మములు. ధనమునాన్నించి యజ్ఞదానాదులొనర్చుట, ఆతిథిపూజంజేయుట, ఆశింపందగని వస్తువనాశింపకుండుట, అనునవి గృహస్థధర్మములు. నిజశక్తిచేజీవించుట, పాపకర్మకూరుడైయుండుట, దానమిచ్చుట, పరహింసనొనర్చుకుండుట, అడవినిదగిన యాహారవేషములంగలిగి తపముసేయుట, అనునవివానప్రస్థధర్మములు. నిజకృషిఫలంబున జీవించుకుండుట, తత్త్వవేత్తయు, జితేంద్రియుడును, నిస్సంగుండును, లభ్యాహారభక్షకుండును, అయి యొకచోనదానివసించక సంచరింపుచుండుట, మొదలగునవి యతిధర్మములు. మఱియుజనులకు సృష్టించనాదిభోగంబుల కర్హంబగురాత్రికాలంబున యతి యరణ్యవాసియైయుండవలయు.

మునిమానాది వివరణము.

ఇక గ్రామము పృథ్విభాగంబునంగలిగి యరణ్యంబుననుండు వాడును, అరణ్యంబును బృథ్విభాగంబునంగలిగి గ్రామమందుండువాడును, మునినామంబునం బఱుగుదురు. ఎన్నిన్న గ్రామసంబంధ పదార్థముల నపేక్షింపక యడవినుండువానికి గ్రామమువెనుకైయుండు - ఊరనున్నను, అగ్నియు, గృహమును, గోత్రమును లేక కాపీనమును నాటచీరలంగట్టికొని పొట్టనిండగూడుగుడువక ప్రాణమునిలుచుటకు వలయునంతం దినుచునుండువానికి వనమువెనుకనగు. ఎవ్వాడు కామముంద్యంచి యింద్రియంబులజయించి కర్మలగర్భాలముచేసి మానముచేనుండునో యష్టివానికి సిద్ధి కరస్థమైయుండు. మఱియు సదాదంతశుద్ధింగలిగి నశుకృంతన మొనరించికొని స్నాతుడై యలంకృతుడై బ్రహ్మవిషయక జ్ఞానాయత్తచిత్తుండైయుండు నుత్తము నెవ్వారై నంబూజింపుదురు. నిరంతరము శరీరమును దవంబుచేగృశింపజేయుచు బశువుమాడినాహారాదులం గొనుచు దనబరమాత్మయందు లీనమొనరించుచుండు మానిసత్తముడు, సర్వలోకములం జయించినవాడని గ్రహింపవలయు.

ఇక బైనంజెప్పబడిన గ్రామారణ్యవాసు లిరువురలో గ్రామమందుండియు విషయాదుల నిగ్రహించుముగదా తొలుతము క్రింగను. కానమానవుడు తనకాలము వ్యర్థముసేయక బాల్యంబుననే మనస్సును నిగ్రహించి దుర్మార్గాదులవర్జించి సన్మార్గంబునం బ్రవర్తించెనేని శ్రేయమునొందు.

అనిచెప్పినవిని యప్రకుడు యయాతింజూచి నీవిపుడిటకెవ్వని పంపునవచ్చితివి? ఎచ్చటికేగెదవు? ఐప్రమన సప్పార్థివుండిట్లనియె. నాపుణ్యకర్మంబుకొలదిపెద్దకాలము పుణ్యలోకములనుభవించి పుణ్యమంతయుక్షీణించుటచే దేవపతియాజ్ఞను ఖానరకంబునంబడియెద - నాయట్లులే నే బ్రహ్మలోకాది పుణ్యలోకవాసులెల్లం

దమపుణ్యము క్షీణించినతోడనే భూమింబడియెదరు. అననవినియష్టకుడు తనమనఁబున వగచి యయాతింజూచి మాతామహా! నీతోటిసమానులగు బుణ్యవంతులును, యశోధనులును ధరంగననరుదు. అగుటచే నస్వర్గమునుండి ధరానరకంబునంబడని వ్వను నాపుణ్యంబుకొలది బహుకాల మనుభవించునందగిన యనేకపుణ్యలోకములుండు. కాననాణలో దేని నేని వాని నెల్ల నేని నీకిచ్చెదను, వానిగొని నీవంతరితుంబున నేని స్వర్గంబుననేనినుండుము, అనిబహుభంగుల బ్రార్థించెను. అత్యయట్టులనే తక్కినరాజులగు బ్రతర్తనుడును, వసుమంతుడును, శిబియుననేకరీతులం దనుతమ పుణ్యానుసరణింగల శాశ్వత పుణ్యలోకంబులనుభవింపుమనిరి. అందువసుమంతుడును శిబియుడుదకు నాతనికి (యయాతికి) గలకంచిత్పుణ్యమునకైనం దమతమపుణ్య లోకముల విక్రయమునకైనం గొనుమనిచెప్పిరి. వారలెన్నివిధంబులం జెప్పినను యయాతి యొప్పుక మీతోసమానుండనగు నే మీవలనంబుణ్యలోకములు దానము గొనఁజాలను, విక్రయమునకు మొదలేయొప్పును. నాకర్హానుసరణి నాపుణ్యమున శించుటంజేసి భూనరకమనుభవించెదంగాని తొల్లిమీయట్టులనే యనేకులకునే బుణ్య లోకదానములిచ్చి యిప్పుడు ప్రతిగ్రహీతనుగా నేరని పలుచందంబులంజెప్పె. అప్పుడు వారునలుపురును దిగ్ధనలేదిరాజా! నీవుమేమిచ్చులోకము లాల్లనంటివేదమా పుణ్యలోకములన్నియు గొఱలేక యిదెనీకుదత్తమునీస మేమునరకమునకు బోయెదమని పలికి యట్టులంజేయ సమకట్టుతటి స్వర్గమునుండి యైదుదివ్యవిమానంబుల చటికివచ్చినవానిని వారుయయాతీకిజూపి యీవిమానంబులు మనలనేవురను స్వర్గమునకుగొనిచన నేతెంచెంగావున నీవు మాప్రార్థనంబంగీకరించి యందొకవిమానం బెక్కిరమ్ము. కాదేనిమేము మొదటనుడిచినట్టుల మాపుణ్యము నీకర్పించి నరకమున కేగెదమనిరి. అందునకుయయాతీసేయునదిలేక వారింగూడి స్వర్గమునకేగి శాశ్వతమగు పుణ్యలోకంబులననుభవించె. అట్టియగణ్య పుణ్యచరిత్రుని యన్వజులేనీతా తలగు గౌరవులు, కాననిప్పుణ్య కథావ్రణపతనాదులతో సకలాభీష్టంబులు సమకూడునని శౌనకుడుశతానీకునకుం జెప్పెనని సూతుడు ముసులకుంజెప్పె.

యదువు మొదలగు వారలవంశవివరణము. సం-అ-౪౩-మొదలు-౫-వరకు.

అంతమునులు యయాతిప్రభావంబున కద్భుతాంతకరణులై యాతనిసతులగు యదువు మొదలగు వారి వంశవరంపరను వివరింపుమని యడిగిన సూతుం డిట్లనియె.

యయాతి జ్యేష్ఠపుత్రుండగు యదువుకు సహస్రజిత్రాదిపుత్ర పంచకంబుగలిగె. ఇయ్యిదువంశంబునం బండ్రెండవ పురుషుండగు గృతవీర్యునకు గార్తవీర్యార్జునుడను తనయుడుజనించి వదివేలేండ్లుతప మొనరించి అతనికి వనజనాథునంశము, ఉద్భవు

విల్లిన దత్తాత్రేయయోగిశిరోవణి నాశ్రయించి తద్వరప్రభావంబున సహస్రకరంబులంగలిగి యతి పరాక్రమవంతుడును ధర్మపరిపాలకుండునై యనేక యజ్ఞంబులంజేసి నారదగుచే నిరుపమాన యజ్ఞదానాదికృతధురీణుండని పొగడంబడి వాటియు నెన్నజాలని యెన్నియో పరాక్రమకృత్యంబులొనర్చి మాహిష్మతీయనుపురము నిజనివాసతలంబుగజేసికొని యెనుబడెనువేలేండ్లు సప్తద్వీపముల నేకఛత్రాధిపుడై పాలించె. అయ్యపూర్వబలుండొకతటి నిజసహస్రకరంబులనే సముద్రమునంత యుండొల్లి మందరగిరిచేదటచిన చందంబున గల్గిలంబుగావించె. ఒకతటి నిజప్రియ సఖజనసహితక్రీడార్థమై నర్మదానది నద్వకట్టి దాని యురువడినటసేసె. మఱియొకతటి దశగ్రీవుండగు రావణు నొకకోలసోలంజేసి తనపురంబున గారాగృహంబున నునిచిన పులస్త్యప్రజాపతివచ్చి తన్నువేడిన నప్పుడారావణు విడిచె. ఇట్టియంత్రప్రపరాక్రము డొకసమయమున భార్గవుని బంగరుతాటివనముం గాల్చిన నతండు కోపించి యతనివేయుచేతులా చెల్లయట్లొక బ్రాహ్మణునిచే ఖండింపబడునని శపించెంగావున నొకకారణమున మృత్యుశాప నిమిత్తంబున భార్గవునకు సుతుడుగాబుట్టిన పరశురాముడు కాత్మవీర్యాన్యునుని వేయహస్తముల ఖండించి వానిసమయించె. ఆకాత్మవీర్యునిసంతతి యనంతంబైవర్ధిల్లె. దత్తాత్రేయదత్తవరప్రభావ చోరమారణుండగు నికాత్మవీర్యాన్యున స్మరణచే నప్తద్రవ్యము వాటలంజిమ్మె.

కాత్మవీర్యాన్యునచరిత్రము.

అనినవినిమునులు సూతుంజూచి ప్రజలపాలించువాడయ్యునా కాత్మవీర్యుడు కనకతాళవనమేలగాల్చె ? చెప్పుమాన సూతుండిక్లియె. అకాత్మవీర్యాన్యునుడు ధరంబరిపాలింపుచుండ నొకతటి సూర్యుడు బ్రాహ్మణవేవంబున నతని కడకేతెంచి యోవదాన్యోత్తమా ! నాకు దృప్తిగలుంగజేయుమని వేడిన నతండాతని గాంచి నీకెద్దివలయునదాని నెసంగెద గోరుమన నినుడు తనకు స్థావరంబులూహారంబు గనివ్వుమనియె. అందున కవ్వసుధాధిపుడు నప్పి స్థావరంబులనే నెట్లుగవ్వనోవుదు ? నీకువానిచే దృప్తియెట్లుగలుగు ? తెలియంబలుకుమన నారవిసంతసించి నీకు నేనక్షయతూణీరంబులిచ్చెద వానిచే స్థావరంబులెల్లదగ్ధంబగు. మజ్జేజంబుననవి దగ్ధంబయ్యెనేని నాకుదృప్తిగలుగుననిచెప్పి యప్పుడయక్షయతూణీరంబు లొసంగె. తక్షణంబయ్యాతీపతి పట్టణగ్రామవనాది స్థావరంబులనెల్లంగాల్చె. ఆసమయమున భార్గవుని తాళవనమునగా ననలుపాలయ్యెంగావున భార్గవుడు పైసంజెప్పబడినట్టుల నాతని వేయచేతులు నటకబడునటులందిట్టె.

ఇందువు రెండవకొడుకును క్రోష్టుని సంతతని నలువదిరెండవపురుషుండును సాత్త్వికునికి భాగినుడు, భజమానుడు, వృష్టి, యదువు, మొదలగు తనయులు జనించిరి. అందు భజమానునసంతతిని నైడవపురుషునకు దేవకుడు, ఉగ్రసేనుడు, అననిరువును సుతులు జనించిరి. అందు దేవకుని సుతలగు దేవకి మొదలగు నేడుగురుకన్యల శూరునిసుతుడగు వసుదేవుడువరించె. ఉగ్రసేనునకు గంసాదులువుట్టిరి. పైభజమానుని యన్వజుడే కృతవర్క. పైసాత్త్వికుని యేడవసుతుడగు వృష్టికి నైదుగురుకొడుకులు గలిగిరి. అందుగడపటివాడగు శిష్యునువానికి సత్యవంతుడు, సతనికి సాత్త్వికియుబుట్టిరి.

శవంతకోపాఖ్యానము.

వృష్టిమూడవకొడుకును బ్రసేనుడు, సుత్రాజిత్తులన న్దరుపుత్రులు గలిగిరి. అందుబ్రసేను డొకదివ్యమణినిబడసే తనయురస్థలిధరించి రవివకాశుడై యుండె. కృష్ణుడు దానింగొనజాలియుండియు బలవంతంబునం దీసికొనకయుండె. ఆబ్రసేనుడొకతటి వృగయావిసేదముగలవాడై యడవికిరిగి యందొక పర్వత చిలంబున జయధ్వనిని దాణొచ్చి యచ్చటిభట్లొక నాథుండగు జాంబవంతునితోబోరిన సతండు వానిజంపి యామణిని గ్రహించె. ఇట్లు బ్రసేనుడుమృతనొంది పురమునకు విజయమున హరి వానింబరిమార్చి యన్వరమాణి సపహరించి నాడని యజ్ఞానులు నిందించిన గోపాలుడు లోకానవాదముబోగొట్టికొన బ్రసేనునరయుచు నేగి జాంబవంతునిగుహంజొచ్చి యోయెలుగు ట్టేతోబోరిన నాపరమభాగవతోత్తము డతండు హరియని యెరింగి తనుజక్రముచే దృంపహరియు దాబ్రసేనుజంపికొన్న మణిని, జాంబవతి యను నిజకన్యకామణిని గ్రహింపుమనియు బ్రార్థించిన నాపురుషోత్తముడు గరుణించి యమ్మణి కన్యామణుల గ్రహించి ఋతునాథు నపేక్షితంబువాడొక జక్రముచే సతని తలద్రుంచి నిజపురమునకిరిగి యమ్మణిని సుత్రాజిత్తునకిచ్చె. అపుడు మణిం గూర్చిహరించూరిన పౌరజనులెల్ల సుల్లంబుల సంతాపము నెందిరి. సుత్రాజిత్తుకొరిని దూరిన యపరాధమునకై యమ్మణిని సత్యభామాది కన్యలనుదెచ్చి కృష్ణునకిచ్చె.

పైశూరునకు వసుదేవాదిపుత్ర దశకంబును, శ్రుతకీర్తి పృథ్వీశ్రుతవతాది పుత్రికాపంచకంబును గలిగె. అందువసుదేవుని ప్రథమభాగ్యయగు రోహిణికి రాముడును దేవకికి గృష్ణ సుభద్రులునుగలిగిరి. కృష్ణునకు బూర్వముదేవకి గన్న యేడుగుర కొడుకులం గంనుడువనించె. వసుదేవుని సంతానమునంతము. అందువీరు ముఖ్యులు. అవ్వసుదేవునితోబుట్టువులగు శ్రుతకీర్తికి గేతయులును, శ్రుతవ్రతకు జైద్యుడును గలిగిరి. పృథకుదాని తండ్రి సేహముపెంపునంగుంజిభోజనకు పాలనకిచ్చియుండ నా పృథకుంతియనంబులగి పాండురాజ మహిషియై ధర్మనిలేంద్రుల

తేజంబుల గ్రమంబుగ ధర్మజభీమాన్యునులంగనియె పొందుని రెండవసత్యుగు మా
 ద్రికి నశ్వినీదేవతల తేజంబున నకులసహదేవులు పుట్టిరి. ఆకారవంశమునుమందు
 వర్ణించెదంగావున నదియట్లులుండనిండు. వైవస్వతినుశాన్వయంబుననే యత్రూరు
 డువుట్టె. ముందు చెప్పబడిన దేవతనుతుడగు గృష్ణుడు ఆదివిష్ణుండు. అతనికి రుక్మిణి,
 సత్యభామ, జాంబవత్పాది పోడశసహస్రాంగనలు వెలసిరి. అందురుక్మిణికి బ్రహ్మ
 మ్నాదులును, జాంబవతికి సాంబాదులు ఈరితియ కృష్ణుభార్యలకెల్లంజేరి లక్షయె
 నుబదివేల తనయులు జనించిరి. ఈతనయులకెల్లనుజేరి మూడుకోట్ల నరువదివేపు
 గునుతులు గలిగిరి. కావున నీయాదవకులమంతయు నూలున్నొక భేదములంగలిగి
 కృష్ణుచే బ్రహ్మాతిగించె. ఆకృష్ణుండు దొలుత జతుర్భుజుడై చక్రాదిహస్తాడై శ్రీ
 వత్సవత్సుడై యవతరించిన వసుదేవుడు కంసుడాతని జంపుననివెలది తత్రేజంబుప
 సంహరింప బ్రార్థించి యాతనిరహస్యవృత్తిని గొప్పని రేవలైమనందు నింటనుచిన
 యశోద నబ్బాలు బాలించె. ఆగోపాలుడు కంసాదుల విధ్వంసనంబొనర్చె. మఱి
 యు నడ్డేవుండుపుట్టి నెట్టి తపంబొనర్చినను సామాన్యమానవుల యుదరంబుననుద
 యించడు. బ్రహ్మాంశాసంభూతుండగు గత్యపుడును బృగ్నీయంశనుబుట్టినయదితి
 యుదేవహితార్థమై ధర్మను వసుదేవదేవకులన నరులుగాబుట్టిరి. కావున నాదినా
 రాయణుండు భృగుకావ్యమి త్తంబున ధర్మను గులాచార ధర్మములుచెడి నరులు
 పలుకెలంగుల బోవుకాలంబులను, దేవాసురులయద్ధంబున మృతులైన దానవులు
 భూమిని రక్కసులై పుట్టి యుక్రమిగిలి యెక్రడుబాధ సేయుసమయంబులను,
 నరాదిజన్మంబులెత్తుచుండుంగాన నాదానవారిని సూసునిగాగన వసుదేవదేవతలకు
 బుణ్యమిచ్చె.

దేవాసురయుద్ధవివరణము.

అగ్నిమునులు సూతుంజూచి దేవాసురులనిమిత్తంబున విష్ణుండేలనవతరించె?
 దేవాసురులకెత్తెలంగునదురముదొరక్కొయె ! వివరింపుమనిన నతండిట్లనియె. కశ్య
 పునిభార్యలగు నదితికి దేవతలును, దితికి దైత్యులును, సుతులుగానవారలు దాయా
 ది మచ్చరంబున దాయభాగనిమిత్తమై పోరాడిరి. అట్లువారు పండ్రెండుమారులు
 పోరిరి. ఆయుధము లెప్పియన్న. (౧) నారసింహము(౨)వామనము(౩) వారాహము
 (౪)అమృతమంథనము (౫) తారకామయము(౬)బకము (౭)తైత్తిరము (౮) అంధ
 కారము(౯)వృత్రఘాతకము (౧౦) ఛాత్రము (౧౧) హాహలము (౧౨)కోలాహల
 ము—అందు నారసింహంబున సురలం బరిపరివిధముల బరిభించుచున్న హిరణ్య
 కశిపుని హరినరహరియై పరిమార్చె - వామనమున నసమాన్యడై ముజ్జగములకొజ్జ
 యైన బలిని నలిగినేతుడు వామనుడై బద్ధునిగావించె. - వారాహంబున నాదిత్య

లవాధించు హిరణ్యాయుని వారిజనాభుడు వారాహమై ధారుణి నొరుగంజేసె. అమృతమంథనంబున దానవులకెల్ల వల్లభుడైన ప్రహ్లాదుడు శతముఖునిచే విముఖుడయ్యె - తారకామయంబున విరోచనుడనేకమారులు దేవద్రవ్యమునపహరించి దేవపతిచే న్మృతినెండె. ఛూరితియ తక్కినయుద్ధంబుల సగా రక్కసు లణగద్రొక్కంబడిరి.

భృగువువిష్ణునిసరజన్నమెత్తశపించుట.

ఇట్లుదానవులు పదిదేవయుగములు ప్రభుత్వసంపదం గలిగియుండి తుదకుప్రభుత్వసంపదంగోల్పడిరి. వీరిలో హిరణ్యకశిపుడు, అర్జునసంఖ్యాతీత వశ్రరంబులు బలిషష్టిసహస్రవర్షంబులు సంతియకాలము ప్రహ్లాదుడును బాలనమొనర్చిరి. దానవులలో వీరుమువ్వురే దానవేంద్రులని పఱంగినవారలు. అట్లుసురలచే బరాభవము నొంది యసురులెల్ల బ్రహ్లాదుం బురస్కరించికొని శుక్రునొద్దకేతెంచి తమకుజయముగలుగు నుపాయమువేడిన సతండు వారలంగాంచి మీరలు పదియుగంబు లేకతీరున బ్రభుత్వసంపదననుభవించితిరి. మీయందు గడుపరాక్రమవంతులగు విరోచనాదులు సహయింపబడిరి. బలిభక్తుడై రసాతలంబునకేగ గావునదొల్లిబ్రహ్మనాతో జెప్పినచొప్పున మీకుగొంతకాలము దీనదశయు దేవతలకువిజయంబునుండు. కావున మనము మనజయకాలము సరిక్షింపవలయు. ఐనను మీరువెరువవలచు. నేగోరీపతి నారాధించి మీకువిజయమూల మంత్రాదుల బడసెననిచెప్పి తానురజతగిరికిరిగి హరుం బలుగతులవినుతించి సురగురుడెఱుంగని కొన్నిమంత్రాదులదనకొని వాని మూలంబున దానవులకు దేజంబుగలుగునట్లునుగ్రహింపునని ప్రార్థించిన నామహేశుడు గరుణించి శుక్రుంజూచి నీవునీశిరంబున జ్వాలాధూమంబులువెడలు నొకకుండంబునిడికొని దానింబూడక సహస్రవశ్రరంబులు వ్రతముసలిపితివేని నీతలదినకోరికలు చేమారునని యానతిచ్చియనిపె. శుక్రుండు నిజాశ్రమంబునకేతెంచి యాతీరున నిష్ఠురవ్రతము సలుపుచుండె.

అంతదేవతలు దీనిసంతయువిని దనుజగురుడావ్రతము సంపూర్తిసేయులోపల దనుజుల దునుమాడసమకట్టి వారివెదకివెదకికొట్టసాగిన వారలు ప్రాణభీతి భృగువుసతి మరగుచొచ్చిన నమ్మచ్చకంటి వారలకు సభయదానంబొసంగి ననుజేందిన మిముజైనక నేరికినిదరముగా నేరదని నుడివి యారక్కసుల వెన్నంటివచ్చిన సురలం గుపితారుణలోదనంబుల నాలోకించి మీరలుధరసు సరపతులుగ బుట్టెదరని శాపమివ్వగ వారలు పరువులిడిన దేవేంద్రుని నిజవ్రథాపంబునస్తంభించె. అపుడువిష్ణుండుటకేతెంచి యింద్రుంజూచి యికదడవునేయవలచు. నీవునాశరీరమున జొచ్చితివేని నేనీమానిని దునిమెదననిన సురపతి సరసిజపతి శరీరంబునం బ్రవేశించె. ఐనను

భృగుపత్నియేకరూపముననున్న యింద్రోపేంద్రుల నిరువురను భస్మము సేయవలంబిన నుపేంద్రుండు స్త్రీవధగావింపనేరక కొంతతడవు సందేహించి తడసిననాపడతి తము బూడిదచేసునను భీతిచే నాతనికలను నిజచక్రంబునంద్రుంచె. దీనినాలకించి భృగువుకోపించి విష్ణుండులకించి నీవుస్త్రీని వధించితివి కావున నేడుమారులు నర యోనిం బుట్టెదవనతిట్టె. ఇట్టి కారణంబున హరి సప్తవర్యాయంబులు ధరనునరజన్మమెత్తి ధర్మస్థాపనంబును దుష్టనాశంబునుగావించు. అంతభృగువు తనసతి శిరంబును మొండెమునకుజేర్చి నేసత్యవ్రతుడనైతి నేని నీమానిని పునర్జీవితయగునని నుచ్చరించిన నచ్చవలాక్షి నిమరనుండి మేలొకంచులీలం మాటలం బ్రతికె.

ఇట్లులసగోదన పట్టుగొనమట్టకున్న నాగట్టులవగతుడు తనముద్దులపట్టి యగుజయంతింజేరి తనదీనభావము దానికెఱుగఁజెప్పి యదిశుక్రుకడకేగి యతనికెట్లు లిప్తంబోయట్టులం బ్రవర్తించితనకు మేలుగలుగజేయుమని ప్రార్థించిన నా ముద్దుగుమ్మ జనకవాక్యపరిపాలన చిత్తమై శుక్రుడుగ్రతపంబొనరించు తలంబునకేగి యతనికి బలురీతుల శుశ్రూష సేయుచుండె. శుక్రుడట్లు కేయువత్సరంబులు సదాశి వోపదిష్టప్రకారంబున ప్రతమునలిపిన నానీలలోహితుడాతనికి బూడసూపిన నతం దునిహుప్రకారంబుల నాగోరీవతిని వినుతించిన నపుశువప్రసన్నపదనుండైవలయు వరమువేడుమనియడిగి యతనియూహ్నిశ మెఱింగియుతండెవ్వరి చేతను వధ్యండుగా కుండవరంబిచ్చి కొన్నిదివ్యకుంత్రంబుల నుపదేశించి తోరధానమునొండె. అంతశుక్రుండు జయంతింగాంచి నీవెవ్వనిసుతవు ? నీకెట్టియిష్టంబు ? నీభక్తిశుశ్రూషలకు నేమిచ్చితి నెద్దికోరిన నిచ్చెననన నావనిత నీవ మదాకాంతింబు నెఱుంగుమన నాయసురగురుడు తనతపోదృష్టిచే దానికిబడెండ్లు, ఎవ్వరికిని గోచరంబుగాకుండం దనతో గ్రీడింపవేడుక గలిగియుండుటం దెలిసికొని దాని గొనితనమందిరంబునకరిగి పెండ్లాడి తనకుంత్రశక్తిచే దానునదియు నెవ్వారికిని గోచరముగాకుండ గ్రీడించుచుండె. ఇట్లుండదానవులు శుక్రుమందిరంబునకువచ్చి యందుశుక్రుగాన నేరక మాటలిపోయిరి. ఇట్టిసమయానన్నమున కెదమెచ్చి సురలీలార్తదెలిపి సురగురుడు శుక్రుని వేషంబున ననురులకడకేగి నేనుహరువరంబున దివ్యకుంత్రంబులంబడసితి. ఇకమనకుజయకొలము సమీపించుచున్నయది యనివలుచండంబుల కపటంబునవారిమోసపుచ్చి తనశిష్యులుగాజేసికొని తనయం దలిభక్తిగలుగునట్లుజేసె. శుక్రుం డట్లుజయంతింగాడి దశవర్షంబులుండ జయంతికి దేవయానియను తనయజనించె. పిదపశుక్రుడు జయంతితో నాశిష్యులజూచి వచ్చెదననజెప్పితన శిష్యులగుననురులం బూడవచ్చి తనరూపంబుననున్న బృహస్పతింజూచి దానవులంగాంచి యోయసురులారా ! ఈతడంటిరనునినందనుండును బృందారక గురుండునగు బృహస్పతి.

భృగుసుకుడును మీనజగురుండునైనశుక్రుండనునేను. ఐననీగురుడు దేవకార్యాధమై ముముక్షుసము నేయంగవట శుక్రుడైవచ్చినాడనియె. అందునకు దానవులందఱు నిరువురు శుక్రులంజూచి యందునిజమును శుక్రుండట్టివాడని తెలియనేరక విభాగిం తింజేందియుండ బృహస్పతివారింజూచి మీకేలనీభ్రమగలిగె. భృగునందనుడగు శుక్రుండనునేను. ఇతడుదేవగురుడు మిమువంచింపవచ్చినాడనిన దనుజులు పదివత్సరములుగ బృహస్పతినే తమగురుడనెన్నియుండుటంజేసి యాతనిమాటలనమ్మి శుక్రుంజూచి యితడుదేవగురుడుగాని నిజముగుశుక్రుడుగాని పదివత్సరంబులనుండి యుండుటంబట్టి యితడేశుక్రుడనమాకు నిశ్చయముగదెలియవచ్చుచున్నయది. నీవుకవట శుక్రుడుగానున్నావు. కాననీవునచ్చిన దారింబట్టిపొమ్మనిరి. అందునకుశుక్రుండుకోపించి మిమువంచింపువాని నెటుంగక నన్నవమానించిరి. కావునమీబుద్ధులునెడి మీకవజయముగలుగునని బిట్టగదిట్టి తనగృహంబునకరిగె. ఇట్టులండనచ్చిన కార్యముదీర్చి కొని బృహస్పతి యున్నవాడున్నట్టులనే మాయమయ్యె.

అంతరక్కసులు తాముమోసపోయినందునకు బలువందంబులవిలపించుచు బ్రహ్మాదుందోహాని శుక్రునొడ్డికేగి తద్దయుదీనత దమ యపచారంబుల విన్నవించి మన్నించి తమను మనుష బ్రాధ్రించిన నతండు కరుణించి యిట్లనియె. విధివిధానవిధంబున సుఖదుఃఖంబు లనుభవించకతప్పదు. మీరలు పదియుగంబులు సాంబ్రాజ్యంబునుభవించితిరి.శివుడు నాకువరమునిచ్చునపుడునగా మీకు జయకాలమురాను కొంతతడవుగలదనియె. విష్ణుండు బలిని రసాతలంబునకు బనుచునపుడు నాతడు సావర్ణిమన్వంతరంబున నిండ్రుండగునని యానతిచ్చెంగాన నక్కాలవర్యంతము మీరలు రసాతలంబుననుండుడని చెప్పి తనశిష్యులగు శండామరుగలవారికి బాపి వీరలుబృహస్పతితోసమానులుగావున దేవతలు మిము బాధింపకుండ జేసెదరని యానతిచ్చె. ఐనను దానవులు బాతాశంబునకుబోక దేవతలపై సంగ్రామంబునకేగి వారింబరిభవించినవారు శండామరుగల దమలోగలిపికొని యొకయజ్ఞమునేసి తత్ఫలంబున నసురులందొలిన వారలు రసాతలంబునకేగిరి. ఇదియదేవాసురయుద్ధవివరణము. దీనిని యాదవవంశదీపకుడగు గోవిందుప్రభావవర్ణనగ వివరింపవలసి.

ఇంతకుపూర్వము చాక్షుషమన్వంతరమున విష్ణుండు ధర్ముడన నవతరించె. వైవస్వతమన్వంతరంబున సురలు బ్రహ్మనుబురోహితునిగాగొని యసురవిజయము కొఱకొక యజ్ఞ మొనరించిరి. ఈరితిగనే నరసింహ వామనావతారంబుల యందు గూడ సురలు రుద్రుని ధర్ముని, బురోహితులుగాగొని జన్నంబులొనరించిరి. ఇవి మూడు దివ్యావతారములు. ఇక భృగుశాపగమిత్రంబున దుష్టుల శిక్షింపనా పక్షి వాహనుడైత్రంగల యేడు నరావతారము లెవ్వియన్న. ౧ ప్రథమత్రేతాయ

గంబున దత్తాత్రేయుడు, ఇతని కులగురువు మార్గంఁడేయుడు; పదునేవత్రేతా యుగంబున మాంధాతవక్రవర్తి, కులగురువు నైభ్యుడు; పదితొమ్మిదవ త్రేతాయు గంబున బరశురాముడు, కులగురువు పిశ్వామిత్రుడు - ఇరువది నాలుగవ త్రేతాయు గంబున దశరథరాముడు, కులగురువువసిష్ఠు; ఇరువదెనిమిదవ ద్వాపరంబున వేద వ్యాసుడు; కులగురువు జాతూకర్ణి; అయ్యుగంబుననే కృష్ణులు; కులగురువు ద్వై పాయసుడు; కలియుగాంత్యమునంగలిగి, కులగురువు; యాజ్ఞపిల్వగ్రులు ఇక్కిలి యుగంబున సరులు కుటుబశేరీరులై స్వల్పాయువుంగలిగి బలహీనులై యొకరితో నొకరుపోరుచు వర్ణాశ్రమధర్మంబులందప్పి సంకరులైపట్టణ గ్రామాదులులేక పర్వ తవనాదుల నివసింపుచు పత్రంబులను వృక్షచర్మంబులను వస్త్రంబులుగధరించి యాకు అలములచేబొట్టలగిరి కొనుచు జెడుగు తెరువుంజరించెదరు. అపుడువిష్ణుం డు కలిగిగా నవతరించి దుష్టులనెల్లందండించి భూమిధర్మమును స్థాపించు.

తుర్వసుడు మొదలగు వారిసంతతివివరణము.

ఇకయయాళిరెండవసుతుడగు దుర్వసుని సంతతిక్రమమెట్లన్ను తుర్వసునిసం తతియేడుతరముల వరకువర్తిల్లి తండ్రిశాపని త్తంబున నకగడినుండిభిన్నంబయ్యె. ఇతనివంశంబుననేడవస్త్రీజారుని వంశజుడు పెండ్లాడి దువ్యంతునిగాంచె- య యాతిమాడవకొడుకును శర్మిష్ఠప్రథమపుత్రుండునగు ద్రుహ్యునిసంతతి తొమ్మం డ్రుపురుషుల పర్యంతమువృద్ధి నొందె. వారెల్ల స్త్రీచ్ఛప్రభువులైరి - నాలవసుతుడగు ననువుసంతతిని నాలవపురుషునకు, ఉశీనరుడు, తిత్తియుడు, అననిర్దురుపుత్రులుగలిగి రి. అందుఉశీనరునకు శిబి మొదలగు వారలుదయించిరి. వారిసంతానంబనంతంబయ్యె. తిత్తియునివరంపరను మూడవపురుషునకు దానవేంద్రుండగు బలిచక్రవర్తి తనవంశం బంతయు నశించుటచే మనుష్యయోనిని బలియనబమ్మించి తొల్లిబల్లిదుడై విలసిల్లిన చందంబున నిపుడునగా బ్రభుత్వమువహించి తనపూర్వపు భార్యయగు సుధేష్ఠం గూడి కడుప్రసిద్ధింజెంది, అంగ, వంగ, సుంహక, పుండ్ర, కళింగులన నేవుర బ్రాహ్మ ణపుత్రులంబడసె. బలి యిలాధిపుడై యుండ నతఁకి బ్రాహ్మణసుతులుగలుగుట కడు చిత్రముగాన నచ్చరిత్రము జెప్పెదనినుడనిసూతుండిట్లగయె.

దీర్ఘతమునిజన్మాదికథ.

అంగిరసునకు ఉచధ్యుడు, బృహస్పతి, అననిరువురుతనయులుగలరు. అందు ఉచధ్యునకు మమతయను భార్యవెలయు. ఆసుందరాంగింజూచి బృహస్పతిమోహిం చి దానిబొందం గమకించిననాచంచలేక్షణయాలనింగాంచి మీయన్నవీర్యంబున నే నిపుడు సంపూర్ణగర్భముతోడనుండెదను. మగ్గర్భస్థుండగు సర్భకుడు దివ్యప్రభావుం

డగుటచే నెల్ల పుడు వేదములనుచ్చరించుచుండు. నీవీర్వంబమోఘంబైనయదియ
ఇపుడునేదాని ధరింపగా నేరదు. కావునయూశిశు పుదయించినపిదప నీయిష్టానుసర
ణి నటింపుమనియె. ఐననుదేవగురుడు, తనకామముంబట్టిజాలక బలాత్కారంబున
నామనుతసురమించె. దాని నెఱింగి తగ్గర్థుఁడగు నిను వాతనిమద్యేసింది నీవనుమం
తైన ఇక్కాంత గర్భిణిగానుండుట చింతింపక బలోన్వమనము సేయుట తగదనిన గు
రుడురోపించి సర్వభూతములకును జేతోమోదకరంబగు గార్యము నేనొనర్చియుం
డనివునన్నుండించుటంజేసి దీర్ఘతముడవు(పుట్టులంఘడవు)అయ్యెదవనిశపించె. దా
నంజేసి యీశుశువుపుట్టి యంఘడై దీర్ఘతముడని పేరొని తనయగ్రజు నాత్ర
మంబుననే పెలుగుచుండె. మమతగర్భంబునట్లు వేరుశిశువుండుటచే గురుడుమమ
తనుబొందుటంజేసి వెడలిగ యాతనిరేతస్సు భూమిపైవడి తగ్గఁగంట యొకశిశువై
భరద్వాజుడకవటంగె. ఆశిశువును గురుడును మమతయు నిరాకరించి పుట్టినచోట
నే డించిపోయిన సప్తమరుత్తులు వానింగొనిచని పాలించిరి.

ఇట్లుండనుక నాదాయాశ్రమమునందుండెనురభిపుత్రుండగునొక వృషభము
యజ్ఞోపయ క్తదర్శులంచినచుండ దీర్ఘతముడెఱింగిదానికొమ్ములు గట్టిగబట్టిసీపిట్టిదు
ష్టకృత్యము సేయందగునా?నినువిడువననియె. అందునకాయెద్దుదీర్ఘతమునిలూచి యిట్లు
నియె. ఋషిశ్రేష్ఠా!నీవుకడుబలిష్ఠుడవగుటచే నీకునేనెట్లు సీడౌదు. ఇదియునుంగాక
తినరాకవదార్థంబులంచినరాదనియు, చేయరానికార్యంబుల జేయరాదనియు, పొంద
రానిదానిబొందరాదనియు, గలనిబంధనలు జ్ఞానవంతులగు నెరులకేకాని జ్ఞానశూ
న్యులునుజతుష్పాదజంతిపులునగు మాకుకాదనియెఇట్లూవృషభంబాడిన గోధర్మము
లదనమనంబున నిడికొని యావృషభమునువిడిచి యూరకుండి కొంతకాలమునకు
విదవ దనకుగోడలుకాగల స్త్రీనిబొందుచుండ యాయను యీషడ్విగ్రుడ్డివాడు ఎ
డైతనమునం జెడ్డవనులం జేయుచుండుగాన వీనినిందుంచరాదనియెంచి కొన్నికొయ్య
లుగట్టి వానిపైవీసెనునిచి గంగానదిని విడిచె. ఇట్లులనాదీర్ఘతముడు ప్రవాహము
వెంటగొట్టికొనిపోవుచు నయ్యయో! నేనచ్చెద ననుగావుడని నోరుగొట్టికొనుచు
నొకగట్టుంజేతె. ఆగట్టుబలిరాజపాలిత పట్టణమగుటంబట్టి బలి దీర్ఘతముని దనమం
దిరంబునకుగొనిచని బహుకాలము బహుప్రకారంబులండగిన నాయంఘండు సంత
తుస్తాంతరంగుడై బలింజూచి నీయాదరణకు నేమోదమందితి. గోరినదాని నిచ్చెద
జెచ్చరంజెప్పునున నప్పుడప్పుడమితేడు తనకు దనభార్యయందు బుత్రులనివుమని
యె. అందునకాయంఘం డానందించి వల్లెయనిన నాజనవల్లభుడు తనవల్లభయగు
నుధేష్ఠును దీర్ఘతమునిగూడబొమ్మని యాజ్ఞ చేసిన నానుకుమారి యంఘండును వృ
ద్ధుండునగు దీర్ఘతమునిబొందుటకేచ్ఛలేక తనదాసినాతనియొద్దికినిచిన నదియతనికే
జంబునకక్షి, కాండి,అననిద్దరుసుతులంగాంచె. అంత కొంతకాలమునకు బలివారిద్దరు

చిన్నవాండ్రుతనభార్యకుబుట్టినవారుగారనియు దానియగు శూద్రస్త్రీకిబుట్టినవారనియు దీర్ఘతమువలన నెరింగి తనపత్నికడకేగి దానికవలకృత్యంబునకుగినిసివలయునొకనాడలంకరించిదాని నమ్మునిపాలికనిచె. ఇమ్మాడిగవచ్చిననుధేన్ద్రదిక్కుముఖంబుచేసి యమ్మునియట్లయెనీవుదొలుత ననుదాకనసహ్యాపడితివి కాన నిపుడునునే స్పృశించను. నీవుదధిమిశ్రీతలవణమును నామేనంతయుబూసి దానిపై వధువుసగాబూసి నాకీతివేసి నీకుపుత్రలాభంబుగలుగుననియె. దానికామానిని సేయునదిలేక దీర్ఘతముడుచెప్పిన పెరుగువ్వుతేనెలనాతనివంటికంటింటింది యాతనిమేనెల్ల నాకెనుగాని యసహ్యమున నపానస్థలంబునాకదయ్యె. అంచునకాబుష్టి దానికీట్లయె. నీవుగుడపానమునాకనంచున నీకుగుడములేని పుత్రలాభముగలుగు. అనిన నావనిత వనంబునదిగులాండి యమ్మునిపాదంబులపైవ్రాలి యట్టిపట్టిపుట్టియు నిష్ప్రియోజనము, నాయవరాధమునుబున్నంది ననుగావువన నాముని నీచేసివత్సప్తితమును నీవనుభవించకతప్పదు. అనినడివి దానిశరీరవంతయుం దడవించి యపానస్థానములులేకున్న నేమి నాస్వర్కచేసేకు దివ్యద్రభావులగు సుతులుగలిగెదరనిచెప్పె. ఈచోష్టనబలిదని తేత్రమగు సుధేన్ద్రయంచు నంధునివీర్యంబున సంగాది బ్రాహ్మణపుత్రులబడసె. అంతసురభి దీర్ఘతమునిపాలికేతేంది నీవుమాగోధర్మంబు ప్రమాణంబుగ నైకొని యనుష్ఠించితివి. కావున బృహస్పతిశాపమిత్తంబునం బావకూపంబగు నీయంధత్వమునుమాపెదననిచెప్పి యతనిశరీరమునాఘ్రాణింబి కావపాపంబుంబీల్చిన నతండు దివ్యయావనవంతుడై తనయంధత్వమునుబాసి గోతముడను నాఖ్యచే దేజరిల్లి గిరివ్రజవర్చితమునకు దపముసేయనరిగె. అతనికి దానియందుబుట్టిన కక్షీనగా నతనివెంట నగ్గరికరి యంచుఘోరతపముసేసి తనశూద్రత్వమునుబాసి బ్రాహ్మణుడయ్యె. కావున గోతముదాతని దనసుతుడుగాగొనిన నతనికి గూర్కొండలు, గోతములు, అనవేవురుసుతులుగలిగిరి. ఇకజైనంజెన్నబడిన బలిపుత్రులలో నంగునివంశంబున భారతయుద్ధములో బ్రసిద్ధుండగు గర్జుడు ముప్పదానపురుషుడయ్యె. ఆవంశంబున ముప్పదేనవవాడగు సూతుడనువా డాతనిబాలించుటంచేసి యాతడు సూత సంజాతుడని పేర్కొనియె. ఆకర్ణునకు వృషసేనుడను కొడుకుగలిగె. ఆవృషసేనునకు వృషసేనియను సుతుడుగలిగె. ఇకబూరువంశమునువీనుడు.

పూరుసంతవివరణము.

యయాతి నాలవసుతుండును, యయాతికి యావనమిచ్చినవాడునగు బూరువుని సంతతినిబడు నాలవపురుషుండగుదువ్యంతుడు శకుంతలయనుగాంత నేకాంతంబునబొంది దానికిబుట్టినసుతుని దనసుతుడుగాడనివాడింప నశరీరవాణి యెల్లరుసెన నోరాజా! పుత్రునకు జననితోలుసంచి చందంబుననుండు. పతివీర్యమే సతిగర్భము

చొచ్చి సుతుడగుంగాన జతియేసుతుడయ్యెనని భావించెనను. అట్టిసుతుభరించుట జనకునకు దప్పదనిజెప్పటంబట్టి యావట్టిభరతుడనిపేరొని దువ్యంతుడు వనమున కేగినపిదప ప్రభువయ్యె. ఆభరతుడు పుత్రాకాంక్షచే నొకయజ్ఞముసేసి దానమూ నులంగానేరక మరుత్తోసముచేసి మరుత్తుల మెప్పించినవారు తొల్లితనయన్నభార్యయగు బృహస్పతిమహతను బలాత్కారంబున బొందినపుడు వెడలిన వీర్యము వలనబట్టి దమచేబోషింపబడుచున్న భరద్వాజుని భరతునికిచ్చిన భరతుడు వానికి బట్టముగట్టిననునకరిగె. ఆభరద్వాజుడు అవతథమహారాజుని పటంగిద్వ్యము మ్యాయణులను బ్రాహ్మణులకును, కాలీనులను తుత్రియులకును దండ్రీయయ్యె. కావుననితని వంశంబులెల్లనితని ప్రభావంబున బ్రాహ్మణాధికారంబును తుత్రాధికారంబునుగలిగివెలసిరి. ఈభరద్వాజునకు నేడవపురుషుండగు శివికితైబ్బులను రాజులును గర్భులను బ్రాహ్మణులునుగలిగిరి. పండ్రెండవవాడగు హస్తీయనువాడు ప్రసిద్ధి నొంది హస్తినాపురమునునిర్మించె. ఆహస్తీకి అజామీశౌది పుత్రులుపుట్టిరి. అయ్యజామీశుని భార్యలలోగేశిని యనుదానికి గణ్ధమాహర్షి జన్మించె. అష్టహస్తీనకు మేఘాతిధిగలిగె. అతనియన్వయజులెల్ల గాణ్ధాయనులనిపటంగుడు బ్రహ్మతుత్రియాధికారంబులరెంటింగలిగియుంచురు - అయ్యజామీశునిరెండవ భార్యయగు ధూమిని కొడుకు సంతతిలోనిరువ దెగమిదవవాడగు జనమేజయుడనువాడు సంతానము లేక స్థాణుత్వంబున వేయువశ్రీరములుతపము సేయుచున్న ఉగ్రాయుధుడను మార్కవంశజుని పుత్రునిగాగొని దాయాదులును దుష్కర్మలునగు నీనులదొలి ధర్మనికృత్యచేజ్ఞానమునుబడసె - అజామీశునిమూడవ భార్యసంతానసంతతిని ముప్పది తొమ్మిదవపురుషుండగు గృతుడనువాడు కోసలదేశవాసియగు హిరణ్యనాభుని యనుగ్రహంబున నిరువటనాలుగుఖండములం గలసామవేదమునుబరించె - అజామీశునినాల వసతియగు నీలినియనుదానికి నీరుడుగలిగె. అతనిసంతతినినాలవ వానికివైదుగుగు కొడుకులుపుట్టి యెదుదేశంబులనేలిరి. కావునవారికి బాంచాలదేశాధిపులయు నాదేశంబులకు బాంచాల దేశంబులయు నాహములుగలిగె. ఆపాంచాలరలో నెక్కొండగు ముగ్ధులనకు మౌగ్యల్బులుపుట్టిరి. ఈయన్వయజులగు మౌగ్యల్బులందఱును గాణ్ధాయనులచందంబున బ్రహ్మతుత్రియాధికారంబుల రెంటింగలిగియుంచురు. ఆముగ్ధులనకు బ్రహ్మిష్ఠీయు, నత్యక్షివంధ్యాశ్వుడు, నత్యక్షివోదాసుడను సుతుడును, అహల్యయును గన్నియయుగలిగిరి. అందుదివోదాసునకు మిత్రాయతి, మైత్రాయనుడు అనుతనయులుజనించిరి. అందుమైత్రాయనునకు మైత్రేయుడుగలిగె. ఆయహల్య గౌతముని భార్యయైశతానందునిగణయె. శతానందునకు సత్యధృతియను కొడుకుగలిగె. ఈసత్యధృతియొకనాడు జలచక్రంబున నెక్కుయచ్చునికి న్నెంగని మోహించిననతని యమోఘవీర్యమువెడలిభూమిపయింబడి యొకపుత్రుడునునొకపుత్రియు

నయ్యె. అట్టివిన్నవాండా కొలనుగట్టుననుండ శంతనుడుగని తనపురికిగొరచనివా రింబెంచె - అజామీకునిప్రథమ భార్యయగు ధూమిని సంతానస్థిప్తిలేకతపంబునన జామీకు మెప్పించిన నతండు దానికిక్షత్రుడను బుత్రుడుగలుగఁజేసె. ఆక్షత్రునకు సంవరణమునియ్య, నతనికికురువును గలిగిరి. ఆకురువుప్రయాగాది దేశంబుల నేలుచు బెద్దతపంబుజేసెంగాన నత్తలంబుకురుక్షేత్రమణివలంగె. అతనివంశజులేకారవులు.

కారవులవంశవివరణము.

ఆకురువుకు నాజవపురుషుడగు జైచ్యుడను వానికిబృహద్రథుడు, యజువుమొ దలగు నేడుగురుసుతులుగలిగిరి. అందుబృహద్రథునిసంతకని దొచ్చిదవవాడగు బృహ ద్రథునకు నొకకొడుకు రెండువీరి కెలుగవుట్టినజరయను రక్షసిచేనా రెండుఖండంబు లాడొంటితో జేర్చబడుటఁజేసియతడుజరాసంధుడని పఱంగె. అతనికిసహదేవుడను సుతుడుగలిగె - వీరులుమగధదేశాధీశులు. అచైచ్యుని ద్రౌదవసుతుడగు యజుఁ నం శములోబడు నాలనవాడగు బ్రదీపునకుదేవాపి శంతనుడు, బాస్లికుడు, అనమువ్వు రుసుతులు జనించిరి. వారిలోదేవాపి కుష్ఠురోగముచే ముగియై తపంబునకేగె. బా స్లికునకు బాస్లిశ్వరులననేడుగురు పుత్రులుగలిగిరి. శంతనుడు రాజ్యముబూనియ థికధార్మికుడైపరిపాలనముసేసె. ఎట్టిరోగియైనను, ఎట్టివృద్ధుడైనను, శంతనుడుతా కుటచే రోగము నేని ముదిమి నేని బాయుచుండుటంబట్టి యతండుశంతనుడు(శంసుఖ మును, తనేతి—యిచ్చువాడు-అనగాశరీరమునకు సుఖమిచ్చువాడు)అనిపేర్కొనె. ఆశంతనుడు గంగనువరించిదానియందుభీష్మునిగాంచె. మఱియునాశంతను సుతుడగు విచిత్రవీర్యుని భార్యయందు వ్యాసులుదృతరాష్ట్రుని, పాండురాజును, దాసియందువి దురునిగాంచె. అందుదృతరాష్ట్రునికు నూఱుగురుసుతులుగలిగిరి. వారిలోజ్యేష్ఠుడ గు దుర్యోధనుడు గాజాధిగాజైవెలసె. పాండురాజుకుగల భార్యలలోబృథయను దానికి ధర్మనివలన యుధిష్ఠిరుండును, వాయువువలన భీముండును, ఇంద్రునివలననర్మ నుండును, మాదియనుదానికి నశ్వినీదేవతలవలన నకులసహదేవులును గలిగిరి. వీరై దుగురును ద్రౌపదినివరించిన నాద్రౌపదికియుధిష్ఠిరువీర్యంబున బ్రతివింధ్యుడు, భీముని వలన శ్రుతసేనుడు, అర్జునునివలనశ్రుతకేత్తి, నకులునివలనశ్రుతవర్మ, సహదేవునివలన నీకుడు, అన నైదుగురు ఉపపాండవులుపుట్టిరి. వీరుకాక పాండవులకు వేతాగ్ధురు కొమరులుగలిగిరి. వారలెవ్వరన్న, యుధిష్ఠిరునకు దేవకియనుభార్యయందు యా ధేయుడనువాడును, భీమునకు హిడింబయందు ఘటోత్క-జుడు, జలధరయందు స ర్వగుడు, అర్జునునకు సుభద్రయందు అభిమన్యుడు, నకులునకు గరేణుమతియందు నిరమిత్రుడు, సహదేవునకు మాదియందు సుహృత్తుడు, శుభ్రకారముపుట్టిరి. వీరిలో నభిమన్యునకు బరీక్షిత్తును, పరీక్షిత్తునకు జనమేజయుడునుగలిగిరి. ఆజనమే జయుడు యోగముసేసియందు యాజ్ఞవల్క్యుల బ్రహ్మగానియమించె. అదిచూచి

వైశంపాయనుడు సైరింపక జనమేజయునిమాట చెల్లకుండునట్లును, అతనికియజ్ఞాధికారముండకుండునట్లులనుశపించె. అయిన నతండు ధీరతమెయి పౌన్ద్రమాసేష్టిని గావించి కెండవ్వమేధములనుజేసి వాజసనేయులలో శ్రేష్ఠుడై వెలసె. ఆజనమేజయునిసతుడు శతానీకుడు. ఆశతానీకుని పుత్రుడగుఅధిసీమకృష్ణుడు, ఇపుడు(అనగా సూతుండు. మునులకీపురాణమును చెప్పసమయమున) వభువుగానుండు. అనిసూతుండుచెప్పి హతీయునిట్లనియె. చంద్రవంశమున నేనిష్ఠరాణమును జెప్పనికాలమువరకు వభువులవివరించితి. ఇకరాగలరాజు లెవ్వరన్న. ఈయధిసీమకృష్ణునకు విచక్షణుడుగలుగు. అతడుహస్తినాపురముగంగనుమనింగిన తోడనే కానుంబియను పురమును నిజరాజధాని గావించికొనును. అతనికి భూరిశ్రేష్ఠుడు, వానికి చిత్రరథుడు, వాని శుచిద్రథుడు, వానికి వృష్టిసంతుడు, వానికి సుషేణుడు, వానికి సునీధువు, వానికి నృచతుడు, వానికి సుఖిలవుడు, ఈరీతి యేనుటకునువాని పర్యంతంబీచంద్రవంశము వర్ధిల్లు. ఈవంశముబ్రహ్మక్షత్రియుల కీరువురకును గారణభూతంబైయుండు.

అగ్నిసంతానవివరణము. సం - అ - ౫౦.

అంతమునులుసూతుంజూచి అగ్నిదేవునంతానము వివరింపుమనియడిగిన నతండు వారికి నగ్నిసంతానమంతయు నలువదితోమ్మిదివిధములై యెయ్యేనామంబుల నేయ్యేఫలంబుల నెయ్యేకార్యంబుల కుపయోగింపబడుట మొదలగువాని వివరముగవివరించి యికవినవలయువాని నడుగుమన వారలు కర్తవ్యయోగమును వివరింపుమన నతండ్రిట్లనియె.

కర్తవ్యయోగవివరణము. సం - అ - ౫౧.

లోకంబుననరుడు కర్తవ్యయోగముననుసరించినగాని జ్ఞానయోగము సాధింప నేరడు. కర్తవ్యయోగమువలన జ్ఞానయోగము, దానివలనబ్రహ్మప్రాప్తియుగలుగు - ఎల్ల న్ననున శరీరము కూపసమానము. అందు బరమాత్మజలంబు పగిదినుండు. ఇట్లుండుటంబట్టిగట్టున నూరకుండి యంత్రాది సాధనంబుల నీరునీడ్చుకున్న నీరునుబడ నేర్చిరీతి గర్తవ్యుత్సంబులనెరింగి కష్టించకయే కర్తవ్యహితుడై శుద్ధజ్ఞానయోగినని పేరుపెట్టుకొన్న మాత్రంబుననేయెన్నిజన్మములకైనను బొందదగినవస్తువును బొందజాలడు. కావున గర్తవ్యసమస్థింతుట యత్యవశ్యకము. అట్లుగర్తమార్గప్రవర్తకుడు సర్వభూతదయాళుత్వము, శాంతి, క్రోధములేకుండుట, అంతర్బహిశ్శేచము (అత్మశుద్ధియు, దేహవస్త్రాదిశుచిత్వము,) శరీరమును విశేషముగ గష్టపెట్టుకుండుట, సదాచారము, ధనమార్జించినను విశేషాశలేకుండుట, పరదారపరధనములనపేక్షించకుండుట, అను సెనిమిది గుణముల ముఖ్యముగగలిగి యుండవలయు. ఈగుణములుగలిగెనేని సర్వకర్తవ్యములు సమకూడు. గృహస్థుండగువాడు ఋషుల

ను స్వాధ్యాయముచేతను, దేవతల యజ్ఞముచేతను, పితరులశ్రాద్ధము చేతను, భూతములబలులచేతను, అతిథులబూజలచేతను, అనుదినమును ధనసవలయు. ఇదియై దేవంచయజ్ఞంబులనంబడునది. హాటియునరునకు నిరతమతడు సేయుకార్యంబుల ఖండిని, పేషిణి, చుల్లి, జలకుంభి, ప్రమార్దని, యను బంచసూనములుగలుగు. ఎట్లన్న, ఖండిని. (దేనినైననరుకుటచే నందులో క్రీమికిటకాదులుచచ్చు.) పేషిణి. (దేనినైన రాత్రినూరితే కొంతజంతుబాధకలుగు.) చుల్లి. (పొయ్యియందగ్నియంచునపుడు చేరియుండుజంతు హింసయగు.) జలకుంభి. (కడవలో జలముతీసుకవచ్చి యదిభూమి యంచుచునపుడు భూమియందలికొంతజంతు హింసయగు.) ప్రమార్దని. (కనువుచి మ్మునపుడు కొన్నిపివీలికాదులునశించు.) శూరిని నరునకు నిత్యము దురితముపొసగు చుండుగాన మానవు డీపంచసూనములు తనుబొరయకుండ నిరతమును బంచయజ్ఞంబులూనన్మనాయు. ఇట్లుగర్వాచరణుండై యెగులకు జెనుపుగలుగజేయక నిష్కాముండైనదావలెబ్రహ్మంబును స్మరించు నరోక్షమునకీధరాతలంబున బొందరాకెద్ది యనుండను. అట్టివాడుజ్ఞానయోగమును సగాబొంది కొద్దికాలంబున ముక్తింగను. అట్లుగాక కర్మరహితుడగుపాపం డిందునందును నిందితుడగు.

పురాణములసంఖ్యవివరణము. సం - అ - ౫౩.

అనిచెప్పినవిని మునులు మనంబుల ననుమోదంబునొంది సూతుంజూచి య నభూత్వా! పురాణములసంఖ్యను వివరింపువానియడిగిన మనువునకుమత్స్యడుచెప్పి నమాడ్కి నతండ్రిట్లు నుడువదొడంగె. మొట్టమొదట స్రష్టముఖమునుండి సకలశాస్త్ర సారపూరితములగు బురాణసంహిత శతకోటిగ్రంథ సంఖ్యగల్గవైపుట్టె. పిదప ముఖములవలన గ్రహక్రమంబున నాగులుగ వేదంబులువెడలె. అట్లుల మొట్టమొదటధర్మాధికామ సాధకమైపుట్టిన పురాణసంహిత యొక్కటిగనుండె. ప్రళయకాలంబున లోకింబులెల్ల దగ్ధంబులైనతటి నేను (పిష్టుడు) హయగ్రీవావతారమెత్తి వేదంబులను దదంగంబులను, పురాణసంహితను, న్యాయశాస్త్రమును, మీమాంసమును, ధర్మశాస్త్రమును, నాయందుబూనితి. పిచ్చుటకల్పాదిని నేనుదకమధ్యంబున మత్స్యముగానుండి వానెల్లం బమ్మకుజెప్పినతండు వానిగ్రహించి మునులకువదేశించె. అప్పుటినుండి పురాణప్రవర్తనమటలంగలిగె. నేనుబ్రతిద్వావరంబున వ్యాసుడుగా నవతరించి యష్టపూర్ణసంహిత నాలుగుపక్షల గ్రంథసంఖ్యగలదిగా సంగ్రహమొనర్చితిగాని యదియిప్పటికిని దేవలోకమున శతకోటిప్రవిస్తరముగానే యున్నది. అట్లులశతకోటిప్రవిస్తరంబగుదాని యర్థమంతయు నీనాలుగుపక్షల సంహితను సంగ్రహముగానుండును. పురాణసంహితయంతయు బదు నెనిమిదిభాగములుగ విభజింపబడినయది. ఎట్లన్న.

సంఖ్య.	పురాణముల నామములు.	గ్రంథసంఖ్య.	ఆయాపురాణమును దానమిచ్చు విధానము తత్ఫలము.	మతా.
౧	బ్రాహ్మము ...	౧౦౦౦౦	దీనిని జలధేనువుతోటి నైశాఖపూర్ణిమయందు దానమిచ్చిన బ్రహ్మలోకప్రాప్తియగు.	ఈపురాణము నందు ఆష్టాదశ పురాణముల సంఖ్య ౪౦౧౭౦౦ గ్రంథసంఖ్యవివరించియున్నది.
౨	సాత్త్వము. ...	౫౫౦౦౦	దీనిని స్వర్ణలేఖనతోటి శైవ్యమాసపూర్ణిమయందు దానమిచ్చిన ఆశ్వమేధఫలప్రాప్తి.	విస భవిష్యత్పురాణ సంఖ్యలో ౫౦౦ గ్రంథము స్కాందపురాణ సంఖ్యలో ౧౦౦౦ గ్రంథములు బ్రహ్మాండపురాణ సంఖ్యలో ౨౦౦ గ్రంథములు భయము ౭౦౦ గ్రంథ మధికమని నేయాహించెద పురాణములన్నిటిని సమగ్రముగ కఠాచునలులగలిగెడి శుభోదయంబున వైయధిక సంఖ్యయొక్క వివరము తేటపడు.
౩	శైవ్యము ...	౨౩౦౦౦	దీనిని ఘృతధేనువుతోటి ఆషాఢపూర్ణిమయందు దానమిచ్చిన విష్ణులోకముకలుగు.	
౪	శైవ్యము, ఇంద్రేయము, బాయవీయము	౧౨౦౦౦	దీనిని గుడధేనువుతోటి శ్రావణ పూర్ణిమయందు దానమిచ్చిన శివలోకవాసియగు. ...	
౫	భాగవతము ...	౧౮౦౦౦	దీనిని బంగరుసింఘముతోటి భాద్రపదపూర్ణిమయందు దానమిచ్చిన పరమపదంబుగలుగు.	
౬	నారదీయము.	౨౫౦౦౦	దీనిని ప్రత్యక్షధేనువుతోటి తిష్యయజుషపూర్ణిమయందు దానమిచ్చిన ఇష్టలోకప్రాప్తి...	
౭	మార్కండేయము.	౯౦౦౦	దీనిని స్వర్ణ గజంబుతోటి కాన్తీకపూర్ణిమయందు దానమిచ్చిన పాండరీక ఫలము.	
౮	ఆగ్నేయము.	౧౬౦౦౦	దీనిని హేమపద్మ సహితములగు రెండులిలధేనువులను మార్గశీర్ష పూర్ణిమయందు దానమిచ్చిన సర్వక్షతు ఫలంబుకెందు...	
౯	భవిష్యము....	౧౪౫౦౦	దీనిని గుడధేనువుతోటి పాషమాసపూర్ణిమయందు దానమిచ్చిన ఆగ్నిప్రభుఫలంబువాటిల్లు.	
౧౦	బ్రహ్మవైవర్తము	౧౮౦౦౦	దీనిని గృహముతోటి మాఘపూర్ణిమయందు దానమిచ్చిన బ్రహ్మలోకంబు సంఘటిల్లు.	
౧౧	వైంగము. ...	౧౧౦౦౦	దీనిని లిలధేనువుతోటి ఫాల్గుణపూర్ణిమయందు దానమిచ్చిన శివలోకంబుగలుగు. ...	
౧౨	వారాహము.	౨౪౦౦౦	దీనిని హేమగరుడ సహితముగు లిలధేనువుతోటి వైశాఖపూర్ణిమయందు దానమిచ్చిన విష్ణులోకంబునవసించు...	
౧౩	స్కాందము.	౧౦౦౦౦౦	దీనిని బంగరుఫలముతోటి దానమిచ్చిన శివలోకమును పొందు...	పు. వెం.
౧౪	వామనము ...	౧౪౦౦౦	దీనిని విమలవత్స ద్వాకాలమున దానమిచ్చిన విష్ణులోకమున వసించు...	
౧౫	కౌర్వము ...	౬౦౦౦	దీనిని యుక్తరాయణపుణ్యకాలమున బంగరు తాబేటితోటి దానమిచ్చిన గోసహస్రదాన ఫలంబుబు...	
౧౬	మాత్స్యము.	౧౪౦౦౦	దీనిని యుగాదిని గోసహితము దానమిచ్చిన సకల శ్రుత్విదాన ఫలంబునధివిను.	
౧౭	గారుడము...	౧౯౦౦౦	దీనిని బంగరుహంసతోటి దానమిచ్చిన శివలోకమునజేరు...	
౧౮	బ్రహ్మాండము.	౧౨౨౦౦	దీనిని స్వర్ణసహితరంబుతోటి వ్యతిహితమున దానమిచ్చిన సహస్రరాజసూయ	
౧౯	వెరశి...	౪౦౧౭౦౦	యూగఫలంబునీధించు...	

ఇటుల మత్స్యుడు మనువుకు జెప్పెనని సూతుడు మనులకు జెప్పినట్టి యుక్తిగనియె. ఇప్పురాణంబుల నెల్ల దొల్లి వ్యాసుడు నాతండ్రికు పడేశించె. అతండు నాకేటుంగించె. ఈపడు నెఱమిది మహాపురాణంబులుగాక అద్వైతపురాణకర్తచేసినరింపబడిన యుపపురాణములు పదునెఱమిదిసగాగలవు - సప్తము(సృష్టి) ప్రతిస్థగము(సృజయము) వంశములు, మన్వంతరములు, వంశానుచరితము, అనునైదంగంబులంగలదియే పురాణమనబడు. పంచలక్షణ లక్ష్మితంబులగు నప్పురాణంబుల హరిహర హిరణ్యగర్భ దివాకరభువనమాహాత్మ్యంబులు చెప్పబడు. అందుసార్వత్రికకల్పంబు లవిష్ణుమాహాత్మ్యంబును, రాజసకల్పంబుల బ్రహ్మమాహాత్మ్యంబును, తామసకల్పంబుల రుద్రాగ్నుల మాహాత్మ్యంబును, సంకీర్ణకల్పంబుల సరస్వతీపితరుల మాహాత్మ్యంబును వెలయుచుండు. వ్యాసు డీపురాణముల నెల్లంగావించి లక్షగ్రంథమును గల భారతమునుజేసె. నారదునిచే నుపడేశింపబడి బాల్మీకి యిరువది నాలుగువేల గ్రంథసంఖ్యగల రామాయణమునుజేసె. ఈరెండును బురాణంబులును జేరిఅయిదు లక్షల యిరువది నాలుగువేల గ్రంథసంఖ్యగలవిగా జెప్పినగు. పురాణమనగా పూర్వముజరిగిన చరిత్రము - కానవాణిన్నశ్రేయముగలుగు.

వ్రతాదుల వివరణము.

ఇకమనువుకు మత్స్యుడు చెప్పినచొప్పన వ్రతదానాదుల వివరించెదమనుడు.

నక్షత్రపురుషవ్రతము నారదునకు గౌరివతిచెప్పట - సం - అ - ౫౪.

(౧) వైత్రమాన సోమవారయుక్తంబగు మూలానక్షత్రంబున నెక్కిలశ మందు కనకమయంబగు లక్ష్మీనారాయణవ్రతిమలను స్థాపించి కల్వాక్షత్రవ్రకారము పూజా దానాదులంజేసినవారలకు సకలభీష్టంబులు సమకూడి విష్ణులోకము ప్రాప్తించు.

ఆదిత్యశయనవ్రతము నారదునకు శివుడుచెప్పట - సం - అ - ౫౫.

(౨) హస్తానక్షత్రయుక్త సప్తమిదినమునగాని, ఆదివారము హస్తానక్షత్రము లంగాడిన సంక్రిమణముననైనను, ఉమామహేశ్వరవ్రతిమను సూర్యనామములతో కల్వాక్షత్రవ్రకారముపూజించి తత్ప్రకారము దానాదులొసంగిన సకలదురితంబులం బాసి తమపితరులసయిరము శివలోకమునకేగుదురు. ఇదిశివభక్తులకు ముఖ్యవ్రతము.

కృష్ణాష్టమీవ్రతము నారదునకుమావతిచెప్పట - సం - అ - ౫౬.

(౩) మార్గశీర్షమాసము మొదలు పండ్రెండు మాసములయందలిపండ్రెండు కృష్ణాష్టమిలయందు శంకరాదులను కల్వాక్షత్రవ్రకారముపూజించి దానాదులిచ్చిన ముక్తిగలుగు. కృష్ణాష్టమిలనగా కృష్ణపక్షఅష్టమి.

రోహిణీచంద్రసేనవ్రతము నారదునకీశ్వరుడు చెప్పట - సం - ౨ - ౫౭.

(౪) సోమవారమైనను వ్యగతీర్థానక్షత్రమైనను వచ్చిన పూర్ణిమయందు విష్ణుని జంద్రనావములతో బూజించి కల్పాక్షతవిధి ప్రకారము దానాదులిచ్చిన కోరికలు నెరవేరి మఱలకన్ములేని ముక్తిగలుగు.

తటాకప్రతిష్ఠ - మత్స్య పురాణము వుకు జెప్పట - సం - ౨ - ౫౮.

(౫) తటాకములు నూతులు మొదలగువాని ప్రతిష్ఠసేయు విధానము మాత్రము దెలియబడుచున్నది.

వనప్రతిష్ఠ నూతుడు శౌనకాదులకు జెప్పట - సం - ౨ - ౫౯.

(౬) తటాకప్రతిష్ఠకు వలె విధానము మాత్రమున్నది.

సౌభాగ్యశయనవ్రతము మత్స్య పురాణము వుకు జెప్పట - సం - ౨ - ౬౦.

(౭) వైశ్రవంత్యతీయ పూర్వాష్టమినందు ఉమామహేశ్వరప్రతిమలకు వివాహము సేసి కల్పాక్షతప్రకారము పూజాదానాదులంజేసిన శివలోకము సంఘటిల్లు.

అగస్త్యోష్ఠి పూజావ్రతము నారదునకీశ్వరుడు చెప్పట - సం - ౨ - ౬౧.

(౮) తొల్లి భూమిని తొరకుడు మొదలగు రక్కసులు పుకామిగిలి జనులకు బెక్కు బాధలం గలుగజేయుచుండ వారింబరిమార్చ నింద్రు డగ్నిని వాయువున హితముగ మహితలమునకనిచిన నాదనుజులు బెదరి సముద్రమధ్యంబున డాగి శత్రువులపాధింప నుపాయంబులు చింతింపుచుండ నగ్ని వారిదురాలోచనల నెఱుంగక వారు ప్రాణ భీతినిబట్టి శరణిండాగినవారి కోగు సేయరాదనియు నూరకుండె. అంత నాదుష్టరాక్షసు లప్పుడప్పుడు భూమి కేతెంచి దేవసరోరగాదుల పాధింపుచు మనులహింసించుచు యజ్ఞంబుల పిఘ్నుము సేయుచు హరియు నెన్నయో దుష్టకార్యంబుల నాచరింపుచుండ బురందరుడు మరుశ్శాపితుండగు నగ్నింబూచి నీపూరకుండుటంజేసి యాదానవులిట్టి దుష్కార్యంబులొనర్చెదరు. కావున వారికి డాగి కొన నాలయ మగు సముద్రంబులోని నీరెల్ల నింకంజేసిన నారక్కసులు మనచేజిక్కి నృక్కీపోయెదరనిన నగ్ని సురవతిం గాంచి దేవేంద్రా! కొందలను మనవగుతులై సముద్రములోని నీరునింకంజేసిన నందుండు సంఖ్యాతీత జలచరంబులన్నియు నశించుగాన దీని నాచరింపదగదనిన ననిమిషవతి మనంబునగినుకంబూని నీవు నాచెప్పినచొప్పున జేయవై వికావున నీవు వాయువు సహితము భూమిని పుంభవండువుట్టి యాసముద్రము నీరెల్లంద్రావెదవు. అట్లులంద్రావినపిదప నీకుమఱు దేవశరీరముగలుగునని వచించిన తత్త్వంబు యగ్నిమరుశ్శాపితుడై భూమింబడి యగస్త్యుడుగా జనించె. ఎట్లన్న.

పూర్వము విష్ణుపుధర్ముడనువానికి కొడుకై గంధమాదన పర్వమును సుగ్రతపము
సేయుచుండ దద్దిష్టుంబొనగ్న మన్నథాదుల సపురసలతోడ సంప్రదించువంపిన వా
రేతెంచి యెట్టిప్రయత్నంబులంజేసినను, ఆతపోధన్యునిహనను చలించదయ్యెంగాని
యతడు మాహాత్మ్యమెల్లరకు డెల్లంబగునట్లు దననూరుప్రదేశమునుండి యసమాన
దూపలావణ్యాతిరేకంబుల నోలలాడు బాలాహణినిబుట్టించి దానికి నూర్వశియను
నామంబిడియె. అయ్యార్వశిని మిత్రుడనువాడు వరించిన వానితోడనది యరుగు
చుండ వరుణుడనువాడు సగాధానివరించె. అందునకామందయాన మందహాస
ముఖారవిందయై నన్నెకడువరించెంగాననేనతనికి నతివైతివెలుపురుషు వరింపగానే
రదనిన నతండ్లైనిచుదకు నిన్నామిత్రుడు వదనసంగరంబునం గూడినపుడు నీచి తం
బుమాత్రము నాయందుంచుమనిననామ త్రేభయాన యందునకొప్పికిని యారతియ
గావించిన మిత్రుడుతన దివ్యదృష్టిచే దీని నెఱింగి యూర్వశిఁజూచి నీవువెలయారి
వలెనటించితివికావున భూమిని నరయోనినిబుట్టి పురూరపుని సతివయ్యెదవని శపిం
చె. అట్లా యూర్వశివయింగలమోహముచే మిత్రావరుణుల కిరువురకును వెడలిస
రేతన్ను ఒకజలకుంభమందుంచబడిన నాకుంభమునుండి తొలుత నిమియనుమహా
త్ముడుదయించి పెక్కుయవతులంగూడి క్రీడించుతటి నచ్చటికిబ్రహ్మపుత్రుండగు వసి
ష్ఠుడు విచ్చేసిన నతని నిమిసత్కరింపదయ్యె. అందునంజేసి వసిష్ఠుడు నిమిదేహము
లేనివాడగునట్లులందిట్టిన నిమిసహింపక తన్నుదిట్టినట్టుంవలెవసిష్ఠునిదిట్టె- ఇట్లు
వారలాండొరులచే దిట్టంబడి సప్తపాలికేతెంచి యదియంతయునాతనికి విన్నవిం
చిన నాబమ్మ నిమిని దననేత్రాంతరవాసింజేసె. అదికారణముగానిమేషము (రెప్ప
పాటుకాలము) వెలయుచుండు. అంతవసిష్ఠుడుఃపిత్తిట్టుంబట్టి మిత్రావరుణుల వీర్య
ముగల కుంభమునుండి పూర్వమువలెజనించె - పిదపనందుండి యగస్త్యుడు చతు
ర్భుజకమండలు యుక్తుడై యుదయించి మలయాచలమున జెర్రకాలముతపము
సేసె. నరులంబాధించు దార కాద్యసురులునశింప సముద్రోదకమునెల్లం బానము
సేసె. అత్యున్నతంజై దినదినమునకు వృద్ధిసెంచుచుండు పింధ్యవర్వతమును బరుం
డంజేసె. రెండవ మృత్యువునునిర్మించె. కాలకూటమును (సముద్రవక్షసమువలన
బుట్టినదివము) వృద్ధముగావించె, శ్వేతకేతువుంబరిమార్చె. మఱియు నెన్నియోయె
న్నజాలని ప్రభావత్యశ్యంబు లానర్చిన మెద్ది త్రిమూర్తులును దేవగణములతోడనాత
నికిబాడహుపిక్షికువలయువరములగోరువనిన నతండుతనకు ౨౫౦౦౦౦౦౦౦౦౦౦
సంఖ్యాకసృష్టికర్తలుమాటుపర్వంతము దక్షిణాపథంబున నాకాశపీఠిని శాశ్వతస్థా
నంబుండునట్లును, తనయుత్పత్తి (అగస్త్యనడుత్రోత్పత్తి) కాలంబుల దనకర్ణవృజి
చ్చుచు దనయుత్పత్తివ్రతము సేయువారలకు నేడుపుణ్యలోకములు గలుగుక
ట్లును, వరంబిచ్చుడనివేడిన వారలవ్వరంబొసంగి తిరోధానమునొందిరి. కావున

నెవ్వడేని నీయగస్త్యోన్నతి న్రతమును గల్గొనక ప్రకార మేడువత్సరములు చేసినే నేని నష్టివాడు సకలదురితములను బాసి సకలాభీష్టసిద్ధి నొంది సప్తపుణ్యలోకముల ననుభవించు.

ఆనంతశృతీయావ్రతము పార్వతీకీర్తనముచెప్పట. సం - ౨ - ౬౧.

(౯) ఇది స్త్రీలకు ముఖ్యవ్రతము. విధవలుగాని సువాసనులుగాని దీనిబూనవచ్చు. శ్రావణ శుద్ధతదియమొదలు పంచదశతదియలు ఈవ్రతమునుబట్టి యిందు గౌరిని గల్గొనక ప్రకారముగ పూజించి దానాదులుచే వ్రతము సంపూర్తి చేయువారికి శివలోకము గలుగు.

రసల్యాణశృతీయావ్రతము - పార్వతీకీర్తనముచెప్పట. సం - ౨ - ౬౩.

(౧౦) ఇది మాఘశుద్ధశృతీయ మొదలారంభించి గౌరీపూజాదానాదులు గల్గొనక ప్రకారముచేసిన పార్వతీలోక మును జెందెదరు.

ఆర్ద్రానంద శృతీయావ్రతము - పార్వతీకీర్తనము చెప్పట. సం - ౨ - ౬౪.

(౧౧) ఈవ్రతము ఉత్తరాషాఢ, పూర్వాషాఢ, మృగశీర్ష, హస్త, కుంభ, మీన లోనేదిగాని ఏచెప్పుడు శుక్లపక్షశృతీయను ఈవ్రతము నారంభించి ఉమామహేశ్వరుల కల్గొనక ప్రకారము పూజించిన దేవీలోకముగలుగు.

అశ్వియశృతీయావ్రతము - పార్వతీకీర్తనముచెప్పట. సం - ౨ - ౬౫.

(౧౨) దీనిని వైశాఖ శుద్ధ తదియనుండి ప్రారంభింపవలయు. ఇదియుపవాస వ్రతము దీనినాచరించెడివారు రాజనూయ ఫలమునొంది కోరినపుణ్యలోకంబుల నొందెదరు.

సారస్వతవ్రతము - మనువుకు మత్స్యము చెప్పట - సం - ౨ - ౬౬.

(౧౩) ఈవ్రతమును తారాబల చంద్రబలయుక్తమైన అదివారమునగాని తానేదైనవ్రతమును జేయబూసిన శుభదినమందుగాని ప్రారంభింప వలయు. దీనిని పదమూడుమాసములు చేయవలయు. ఇందు సరస్వతి బూజింపబడుంగాన దీనినాచరించువారికి విద్యాభివృద్ధియు బ్రహ్మలోక ప్రాప్తియు గలుగు.

గ్రహణస్నానవ్రతము - మత్స్యము మనువుచెప్పట. సం - ౨ - ౬౭.

(౧౪) ఎవ్వజన్మ రాశియందు గ్రహణముపట్టునో అట్టివా డాగ్రహణకాలంబున నీవ్రతమును విధానప్రకారము సేయవలయు. అట్టులంజేసిన నాగ్రహణవిడవా నిసంటును.

శ్రీ మత్స్య పురాణ సాగర సంగ్రహము.

సప్తమీ స్సవనవ్రతము - స - అ - ౬౮.

(౧౫) ఇది స్రస్య పానము సేయు శిశువును వచ్చెడి ప్రాణాపాయ రోగముల పక్షి హరము కొరతై చేయదగినయది. (దీని నాచరింపగడు రోగకామునిచ్చును.) ఇందునూ ర్యునిరుద్రుని గల్పవృక్షప్రకారము పూజింపవలయు.

కల్యాణభీను ద్వాదశీవ్రతము—బ్రహ్మకేశ్వరుడు చెప్పట - సం - అ - ౬౯.

(౧౬) దీని గృహస్థుని యపదేశమువలన భీముడు సేసెంగాననిది భీనుద్వాద శీవ్రతమనంబు. దీనిమాఖశుద్ధ ౧౦ ప్రారంభించి యేకాదశిని ఉపవాసజాగరణలు సేసి కల్పవృక్షప్రకారము విష్ణుజూపించి ద్వాదశిని శక్తికొలది విష్ణుపూజయు బ్రాహ్మణులకు దానభోజనము లిచ్చువారలకు విష్ణులోకము ప్రాప్తిండు.

అనంగశయనవ్రతము—బ్రహ్మకేశ్వరుడు చెప్పట - సం - అ - ౭౦.

(౧౭) ఇది వేశ్యాంగనలే చేయదగినది. దీని హస్తాపునద్విను పువ్యమీనక్షత్రములలో నేతైనవచ్చిన ఆదివారమున ప్రారంభించి కల్పవృక్షప్రకారము పద మూడు మాసములు సేయవలయు. పూర్వము శ్రీగృహస్థుడు పదియాయు వేల స్త్రీలంగల సి జలక్రీడాధ్వమేగియుండ నటలేతెంచిన వాడననుచు రాకారుండును గృహస్థునిపుత్రుల డునగు సాంబుజబాది, వారెల్ల వ్యామోహము నొందిరి. దీనించెలిసికొని కృష్ణుడు కోపించివారింగాంచి మీరు నాసన్నిధిని వేలుపురుషుని గోరితిరికావున మీరలుచోరుల పాలయ్యెదరని శపించివారిప్రార్థనంబున వజ్రలగరుణించి యిట్లుచోరుల పాలై నను దాల్చుకడనుముగియనుగ్రహంబున దరించును పాయముగండురనిచెప్పి పిద పగృహస్థుడి యాదవసంశక్తికానంతరము అర్జునుడీపదియాయువేల స్త్రీలనుగోపొవుచుండ గొండలుచోరులువచ్చి యర్జును జయించియాస్త్రీలు వేశ్యవృత్తిచే దనుభామలుగనుండునట్లు జేసికొనిరి. అంతనొకనాడు దాల్చుకడవారికడకేగిన వారలనిని బ్రాధించి కృష్ణుడు తమకు జెప్పినవాక్యమును సగాజెప్పితమనుష్ఠరింప వేడిన నతడిట్లనియె. మీరలు పూర్వజన్మమునగవునిసలు. మీరొకదిగంటున క్రీడించుస్థలమునకు నారదుడువచ్చిననాతడనే కుమారాదులొకప్పుడ మాకునాదాయణుడు భర్తయెట్లు గుననియడిగిననారదుడు మీరిట్టుల భరింబుట్టి కృష్ణునతలయ్యెదరని జెప్పినను మీరు సత్యునింప కుండుటంజేసితుదకుచోరులపాలయ్యెదరనియు శపించె. ఆతిట్టుంబట్టియే సాంబుజబాది మీకట్టిమచ్చబుద్ధులుటైన గృహస్థుడు మీకీటికట్టదశగలుగునట్టులందిట్టె. అనిచెప్పి వేశ్యలకు శ్రేయస్కరమగు అనంగశయనవ్రతము సేయవిధానమువారికుపదేశించి వారిచే నావ్రతము సేయించినిజేచ్ఛంజునియె.

అశూన్యశయనవ్రతము—బ్రహ్మకేశ్వరుడు చెప్పట - సం - అ - ౭౧.

(౧౮) శ్రావణశుద్ధపదియను విష్ణుమూర్తిని బూజింపవలయు. దీనిగల్పప్రకారముచేసిన విష్ణులోకసాక్షిగలుగు.

అంగారకవ్రతము—బ్రహ్మకీర్త్యరుడుచెప్పుట - సం - ౨ - ౨౧.

(౧౯) పూర్వముకొరవులచే గపటన్యాయమునసంపదగోల్పడి యుధిష్ఠిరుడు పనమున నివసించుతటి పిన్నులుడునుముని యశకి సకలభీష్టంబులు సహకూడుట యాత్రమునుజెప్పె. ఎల్లున్న. తొల్లిబ్రహ్మోదని కుమారుడును, అతిరూపనంతు డును, పటయాతేండ్లవయసు గలవాడునగు విరోచనుజూచి శుక్రజ్ఞుడొకసమయమున బాగుబాగు నవ్వె. అందునకావిరోచనుడు నివ్వెఱుపడి శుక్రంజూచి నీవుననుగని ని మోగరణముగ బాగుబాగుని యేలనప్పినివని యడిగిన శుక్ర డతనింగాంచి అంగారక ప్రతమాహాత్యంబునరుగవ్వితి. దానిదెలియంబలికెడపనుము.పూర్వకాలమున దక్షుని శిష్యుండు చుట్టకై యతిక్రొధము నొందిన ఫాలాక్షు ఘలమునుండి యొకచమ టబింపువు భూమింజొచ్చి యథోలోకింబు లన్నిటింగాల్చి ప్రళయకాలరుద్రుని బోలు పీఠభద్రుడయ్యె, అవీరభద్రుడు రుద్రునాజ్ఞచేదస్త్రణంబున నక్షునియజ్ఞము నావముసేసి దానిచే దృష్టిసెలవక ముజ్జగంబుల గాల్పియొడంగిన శౌరీవలివారిం చి నీవుపుట్టినవనితీరె. ఇకనీకురున లోకములసేవజేయవలదు. నీవుసౌమ్యువగువేలు రూపముగలిగి అంగారకుడని పిలువబడి గ్రహహధ్యనర్తివై యుండుము. ననుబూ జించువారలకు నాలోకము సిద్ధించుననిచెప్పిన పీఠభద్రుడు సౌమ్యరూపముచేసంగా రకుడై వెలసె. ఆ యంగారకవ్రతము నొకతొమ్రుడు సేయుచుండగ నీవునీపూర్వజ స్మమునబూచుటచే కిక్కిరిచేషకాంతిగల యాకారముగలిగి తత్కారణమున విరోచ నుడున పటంబిలిపి. వానియ దాని వేండ్లుని సుతుడవైతివి, కావున నావ్రతమాచరిం చినవారి కెంతటిఫలముగలుగునో నీవతెలుసుకొన్నవని విరోచనుడు తనకావ్రతము సేయువిధానము చెప్పువానియడిగిన శుక్రండు దానిసంతయువివరించి విరోచను డా యంగారకవ్రతము సేయునట్లుజేసె. కావుననోయుధిష్ఠిరుడా ! నీవునీవ్రతంబును గావించి సకలభోగంబుల ననుభవించువాని యంగారకవ్రత విధానంబు దెలి యుంటేసె.

గురుశుక్రపూజావ్రతము—బ్రహ్మకీర్త్యరుడుచెప్పుట సం - ౨ - ౨౩.

(౨౦) ఇందుశుక్రపూజావ్రతయాణాదికాలంబుల నెఱుఁగుశుక్రని పీఠగలుగ కుండ జేయదగినయది. గురుపూజ కల్పాక్షత్రకారముగజేసిన సమస్తగ్రహపీఠ ని వృత్తియను.

కల్యాణసప్తమీవ్రతము—బ్రహ్మకీర్త్యరుడుచెప్పుట. సం - ౨ - ౨౪.

(౨౧) శుక్లసప్తమీవ్రతమని ఆదివారమువచ్చెనేని నది కల్యాణసప్తమీయనంబు. ఇదిసప్తమాడుమాసములు సేయదగినయది. ఇందుసూర్యుడు పూజింపబడు.

శ్రీ మత్స్య పురాణ సార సంగ్రహము.

సప్తమీ స్సవనవ్రతము - స - అ - ౬౮.

(౧౫) ఇది ప్రత్యపానము సేయునెనుపుకువచ్చెడి ప్రాణాపాయరోగముల పరిహారము కొరకై చేయదగినయది. (దీనినాచరింపగడు రోక్తముబట్టును.) ఇందుసూర్యునిరుద్రుని గలాప్సీక్షప్రకారము పూజింపవలయు.

కల్యాణభీనుద్వాదశీవ్రతము—బ్రహ్మకేశ్వరుడుచెప్పట - స - అ - ౬౯.

(౧౬) దీనిగృహ్మణి యుపదేశమువలన భీముడు సేసెంగాననిది భీనుద్వాదశీవ్రతమనంబడె. దీనిమాఖశుద్ధ ౧౦ ప్రారంభించి యేకాదశిని ఉపవాసజాగరణలు సేసి కల్యాప్సీక్షప్రకారము విష్ణుబూజించి ద్వాదశిని శక్తికొలదివిష్ణుపూజయు బ్రాహ్మణులకు దానభోజనాదు లిచ్చువారలకువిష్ణులోకము ప్రాప్తించు.

అనంగశయనవ్రతము—బ్రహ్మకేశ్వరుడుచెప్పట - స - అ - ౭౦.

(౧౭) ఇది వేశ్యాంగనలేచేయదగినది. దీనినిహస్తాపునర్వసు పువ్యమీనత్వ శ్రమలలో నేదైనవచ్చిన ఆదివారమున ప్రారంభించి కల్యాప్సీక్షప్రకారము పదమూడుమాసములు సేయవలయు. పూర్వమశ్రీకృష్ణుడు పదియాలువేలస్త్రీలంగలసి జలక్రీడాద్ధమేగియుండ నటలేతెంచిన వాడననుందరాకారండును గృహ్మణపుత్రుండునగు సాంబుజాచి, వారెల్ల వ్యామోహము నొందరి. దీనించెలిసికొని కృష్ణుడు కోపించివారింగాంచి మీరునాసన్నిధిని వేటుపురుషుని గోరితిరికావున మీరులుచోరుల పాలయ్యెదరని శసించివారిప్రార్థనంబున వజ్రలగరుణించి యట్లుచోరుల పాలైనను దాల్చుకడనుముగియనుగ్రహంబున దరించునుపాయముగండురనిచెప్పె. పిదపగృహ్మణి యాదవవంశక్షీణానంతరము అర్జునుడీపదియాలువేల స్త్రీలనుగొఱపోవుచుండ గొండలుచోరులువచ్చి యర్జును జయించియాస్త్రీలు వేశ్యవృత్తిచే దమభామలుగనుండునట్లు జేసికొరి. అంతనొకనాడు దాల్చుకడవారికడలేగిన వారలతని బ్రార్థించికృష్ణుడు తమకుజెప్పినవాక్యమును సగాజెప్పితమనుద్ధరింప వేడెన నతండిష్టనియె. మీరులుపూర్వజన్మమునగవునగు. మీరొకదినంబున క్రీడించుస్థలమునకు నారదుడువచ్చిననాతనికి నమస్కారములూహనముక మాకునారాయణుడు భగ్గయెట్లుగుననియడిగిననారదుడు మీరిట్టల ధరంబుట్టి కృష్ణునితలయొద్దరని జెప్పినన్ను మీరుసత్కరింప కుండుటంజేసెతుదకుచోరులపాలయ్యెదరనియె శసించె. అతిట్టుంబి ట్టియెసాంబుజాచి మీకట్టిమత్తబుద్ధిపుట్టిన గృహ్మణమీకీట్టికత్తదశగలుగునట్టులందిట్టె. అనిచెప్పివేశ్యలకు శ్రేయస్కరమగు సనంగశయనవ్రతము సేయవిధానమువారికువదేశించి వారిచేనావ్రతము సేయించిజేచ్చంజనియె.

అశూన్యశయనవ్రతము—బ్రహ్మకేశ్వరుడుచెప్పట - స - అ - ౭౧.

(౧౮) శ్రావణశుద్ధవిదియను విష్ణుమూర్తిని బూజింపవలయు. దీనిగల్పప్రకారముచేసిన విష్ణులోకప్రాప్తిగలుగు.

శ్రీ మత్సరసాగరసంగ్రహము.

అంగారకవ్రతము—బ్రహ్మకీర్త్యరుడుచెప్పుట - సం - అ - ౨౧.

(౧౯) పూర్వముకారవులచే గవటద్యూతంబునసంపదగోల్పడి యుధిష్ఠిరుడు వనమున నెనసించుతటి సెప్పులుడునుముని యశకి సకలాభీష్టంబులు సహకూడుట వై యావ్రతమునుజెప్పె. ఎన్నిన్న. తొల్లిబ్రహ్మదుని కుమారుండును, అతిరూపవంతు డును, పదియాతేండ్లవయసు గలవాడనగు విరోచనుజూచి శుక్రడొకసమయమున బాగుబాగుని నవ్వె. అందునకావిరోచనుడునివ్వెఱుపడి శుక్రంజూచి నీవుననుగని ని పోగరణముగ బాగుబాగుని యేలనప్పితివని యడిగిన శుక్రుడతనింగాంచి అంగారక వ్రతమాహాత్మ్యంబునకునప్పితి. దానిజెలియంబలికెదవనుము.పూర్వకాలమున దక్షుని శిశిం చుటకై యతిక్రొధము నొందిన ఫాలాయు ఫాలమునుండి యొకచమ టబిందువు భూమింజొచ్చి యథోలోకంబు లన్నిటింగాల్చి వ్రతయకాలరుద్రుని బోలు వీరభద్రుడయ్యె, అవ్వీరభద్రుడు రుద్రునాజ్ఞ చేదత్తణంబున దక్షునియజ్ఞము నాశముసేసి దానిచే దృష్టిసెలదక ముజ్జగంబుల గాల్చుదొడంగిన శారీపతివారిం చి నీవుపుట్టినపనితీరె. ఇకనీటిరున లోకములనశింపజేయవలదు. నీవుసౌహృదుగువేటు రూపముంగలిగి అంగారకుడని పిలువంబడి గ్రహపథ్యనర్తివైయుండుము. ననుబూ జించువారలకు నాలోకము సిద్ధించుననిచెప్పిన వీరభద్రుడు సౌహృదుపముచేసంగా రకుడై వెలసె. అయంగారకవ్రతము నొకతూద్రుడు సేయుచుండగ నీవునీపూర్వజ శ్మమునజూచుటచే నీకిట్టివిశేషకాంతిగల యాకారముగలిగి తత్కారణమున విరోచ నుడని పఱంగితివి. వాటియ దానవేంద్రుని సుతుడవైతివి, కావున నావ్రతమాచరిం చినవారి కెంతటిఫలముగలుగునో నీవతెలుసుకొమ్మనెన విరోచనుడు తనకావ్రతము సేయువిధానము చెప్పుననియడిగిన శుక్రండు దానినంతయువివరించి విరోచను డా యంగారకవ్రతము సేయునట్లుజేసె. కావుననోయుధిష్ఠిరుడా ! నీవునీవ్రతంబును గావించి సకలభోగంబుల ననుభవింపుమని యంగారకవ్రత విధానంబు జెలి యంజేసె.

గురుశుక్రపూజావ్రతము—బ్రహ్మకీర్త్యరుడుచెప్పుట సం - అ - ౨౩.

(౨౦) ఇందుశుక్రపూజా వ్రతయాగొదికాలంబుల నెడులుశుక్రుని వీడగలుగ కుండ జేయదగినయది. గురుపూజ కల్పాత్తప్రకారముగజేసిన సమస్తగ్రహవీడ ని వృత్తియగు.

కల్యాణసప్తమివ్రతము—బ్రహ్మకీర్త్యరుడుచెప్పుట. సం - అ - ౨౪.

(౨౧) శుక్లసక్షసప్తమిని ఆదివారమువచ్చెనేని నది కల్యాణసప్తమియనంబు డు.ఇదిపదమూడుమాసములు సేయనిగినయది. ఇందుసూర్యుడు పూజింపబడు.

విశోకసప్తమీవ్రతము—బ్రహ్మకీర్తనరుడుచెప్పట. సం - అ - ౭౫.

(౨౨) మాఘశుద్ధ పంచమి మొదలు ఆశుద్ధసప్తమివర కీవ్రతముసేయవలయు. అది మొదలు పదమూడుమాసములకు వ్రతముసంపూర్తియగు - ఇందు సూర్యుడు పూజింపబడు.

ఫలసప్తమీవ్రతము—బ్రహ్మకీర్తనరుడుచెప్పట. సం - అ - ౭౬.

(౨౩) మార్గశీర్షశుద్ధపంచమి మొదలు ఆశుద్ధసప్తమివర కీవ్రతనియమము. దీనిని పదమూడుమాసములు సేయవలయు. ఇందు సూర్యుడు పూజింపబడు.

శరణరాసప్తమీవ్రతము—బ్రహ్మకీర్తనరుడుచెప్పట. సం - అ - ౭౭.

(౨౪) ఇది మాఘశుద్ధసప్తమి జేయబడునది. అది మొదలు పదమూడుమాసములకుదిరును. అధిదేవత సూర్యుండు.

కమలసప్తమీవ్రతము—బ్రహ్మకీర్తనరుడుచెప్పట. సం - అ - ౭౮.

(౨౫) చైత్రశుద్ధసప్తమి మొదలు పదమూడుమాసములు దీని జేయవలయు. సూర్యుని నించుబూజింపవలయు.

మందారసప్తమీవ్రతము—బ్రహ్మకీర్తనరుడుచెప్పట. సం - అ - ౭౯.

(౨౬) మాఘశుద్ధపంచమి మొదలు ఆశుద్ధసప్తమివరకు నియమము. పదమూడు నెలలు దీనిచే సూర్యునిబూజింపవలయు.

శుభసప్తమీవ్రతము—బ్రహ్మకీర్తనరుడుచెప్పట. సం - అ - ౮౦.

(౨౭) ఆశ్వయుజ శుద్ధసప్తమి మొదలు పదమూడుమాసము వీవ్రతమున సూర్యునిబూజింపవలయు.

విశోకద్వాదశీవ్రతము—బ్రహ్మకీర్తనరుడుచెప్పట. సం - అ - ౮౧.

(౨౮) ఆశ్వయుజశుద్ధ దశమి మొదలు ఆశుద్ధద్వాదశివర కీవ్రతనియమము. ఇది పదమూడుమాసముల కు ద్వాదశివరయగు. ఇందులక్ష్మీనారాయణులు బూజింపబడుదురు, కావున నిది లక్ష్మీకరమైనది.

ఇందొక పేరేపంబుగలదు. మానవులు, గుడధేనువు, ఘృతధేనువు, తిలధేనువు, జలధేనువు, రసధేనువు, ఛాన్ద్రధేనువు, శరణధేనువు, లవణధేనువు, రత్నధేనువు, ప్రత్యక్షధేనువు, వీటిని అయినాదివు ణ్యకాలములయందు కల్పక్షత్రారముదానముసేసలేని నహంబున సకలసౌఖ్యంబులనుభవించివరంబునవిష్ణులోకంబునెందెదరు.

మేరుపర్వతదానము—నారదునకీశ్వరుడుచెప్పట. సం - అ - ౮౨.

300 ద్రోణములుమొదలు ౧000 ద్రోణములవరకు శక్త్యనుసారము ధాన్యముచేమేరుపర్వతమును, దీనికి తూర్పున నాలవభాగముధాన్యముచే మందరమును, దక్షిణంబునగోధూమములచే గంధమాదనమును, పశ్చిమంబున తిలలచే తిలపర్వతమును, ఉత్తరంబున మాషములచే సుపార్వపర్వతమును, నిర్మించి కల్పోక్తప్రకారము దానముసేసిన సురపూజితంబగు లోకంబులను పొందెదరు.

లవణపర్వతదానము—నారదునకీశ్వరుడుచెప్పట. సం - అ - ౮౩.

లవణము నాలుగుద్రోణములుమొదలు పదియాలు ద్రోణములవరకు కల్పోక్తప్రకారము దానముచేసిన పార్వతీసాన్నిధ్యమున వసించెదరు.

గుడపర్వతదానము—నారదునకీశ్వరుడుచెప్పట. సం - అ - ౮౪.

గుడము మూడుబారువలు మొదలు పదిబారువులవరకు కల్పోక్తప్రకారము దానముచేసిన పశుపతిసతీ సాన్నిధ్యమున వసించెదరు.

స్వర్ణపర్వతదానము—నారదునకీశ్వరుడుచెప్పట. సం - అ - ౮౫.

ఇన్నూటయేబది పలములుమొదలు వేయిపలముల సువర్ణమును దానముచేసిన బ్రహ్మవదప్రాప్తిగలుగు.

తిలపర్వతదానము—నారదునకీశ్వరుడుచెప్పట. సం - అ - ౮౬.

తిలలుమూడుద్రోణములుమొదలు పదిద్రోణములవరకు దానముచేసిన స్వర్ణప్రాప్తియగు.

కారాపసపర్వతదానము—నారదునకీశ్వరుడుచెప్పట. సం - అ - ౮౭.

కారాపసమనగా (ప్రత్తి.) విచుబారువలుమొదల లిలువది బారువులవరకు దానముచేసిన రుద్రలోకప్రాప్తియగు.

ఘృతపర్వతదానము—నారదునకీశ్వరుడుచెప్పట. సం - అ - ౮౮.

విచుకుంభములుమొదల లిలువదికుంభములవరకు ఘృతపర్వతదానముచేసిన శివలోకప్రాప్తియగు.

రత్నపర్వతదానము—నారదునకీశ్వరుడుచెప్పట. సం - అ - ౮౯.

మన్నూరుపలములుమొదలు వేయిపలములవరకు రత్నపర్వతదానముచేసిన బ్రహ్మహత్యాది పాతకంబులు నశించి విష్ణులోకముగలుగు.

రౌఢ్యపర్వతదానము—నారదునకీశ్వరుడుచెప్పట. సం - అ - ౯౦.

౨౫౦౦ వలములుమొదలు ౧౦౦౦౦ వలములవరకు రౌఢ్యపర్వతదానముచేసిన శివలోకము గలుగు.

శర్కరాపర్వతదానము—నారదునకీశ్వరుడుచెప్పట. సం - అ - ౯౧.

రెండుబారువలుమొదల లెనిమిదిబారువలవరకు శర్కరాపర్వతదానముచేసిన గౌరీవతిలోకముప్రాప్తియగు.

ఇటులజేయు పర్వతదానములయందు ప్రతిపర్వతమునకు నాలవ భాగమునొక్కొక్క విష్ణుభక్త పర్వతమును నాలుగుదిక్కుల నన్నిచి దానము చేయవలయు. ఇందొక యితిహాసంబుగలదు వివరించెదమినుడు. గతబృహత్సాల్వమున ధర్మమూర్తియను నొకరాజుగలడు. ఆరాజేంద్రుడనేక రక్కసులనుక్కుమాపుటంజేసి యాతనికింద్రుడుమిత్రుడయ్యె. అతనికి భానుమతియను భార్యకలదు. ఆతేడొకదివసంబున సింహాసనాసీనుడై తనపురోహితుడగు వసిష్ఠునిగాంచి మహాత్మా! నేనే పుణ్యవ్రతంబుజేసితి? నాకీర్తి సంపదయు, సౌందర్యంబెటుల గలిగె? వివరింపుమన వసిష్ఠునిడిట్లునె. ఓరాజా! పూర్వంబున శివభక్తిగల వీలావతియను నొకవేశ్యకలదు. అదిచతుర్దశి దివసంబున హేమవృక్షసురయుక్తంబగు లవణపర్వతంబును విధిపూర్వకముగ తనగురువుకు దానంబొసంగె. నీవుపూర్వజన్మమున బంగరుపనులజేయుసాండుడని పేరొనెంబడి యాలీలావతి దానముచేయుటకుస్వర్ణవృక్షములను దేవవిగ్రహములను భక్తిపూర్వముగ జేసియచ్చి దానికి భృతకముగైకొనకుండుటంజేసి మిగులసంపదయు సౌందర్యముగలవాడవై సప్తద్విపాధిపత్యమును వహించితివి. అక్కాలంబున నీభార్య నీకుసహకారిగ నుండుటంబట్టి ఇపుడాయమనీకు కళత్రంబై రూపలావణ్యాది సుగుణములచే నొప్పుచు స్త్రీలకధిపతిగా నున్నయది - కావున నీవిపుడు ధాన్యాదిపర్వత దశకంబును దానంబొసంగుమనిన రాజుతనగురువునకు నమస్కరించి అద్దానంబులాసంగి శివలోకంబుంజేరె. గాన నీపర్వత దాన దర్శనంబున సకలైశ్వర్యంబులుగలుగు. జానిజేసిన వాని ఫలంబు వచింప నేరికిశక్యముగాదు.

గ్రహయజ్ఞ విధి, అయితహోమాసుము, లక్షహోమాసుము, వీనిని శౌనకునకు వైశంపాయనుడు చెప్పట. సం - అ - ౯౨.

వీనినిజేయుటవలన శశ్రునాశము గలుగుటయగాక ఆయురారోగ్యయుక్తుడై పుణ్యలోకములనొందు. సంస్కృతమునుచూడు.

నవగ్రహస్వరూపము—నారదునకుశ్వరుడుచెప్పట - సం - అ - ౯౩.

వీటిస్వరూపములను సంస్కృతముచూచిన తేటపడును.

శివచతుర్దశీవ్రతము- నారదునకునందీశ్వరుడుచెప్పట - సం - అ - ౯౪.

మార్గశీర్ష శుక్లత్రయోదశిని నేకభక్తముజేసి చతుర్దశిని రాహురూపై శివుని పూజించి స్వర్ణవృక్షభమును దానముసేసి పూర్ణిమాయందు భుజింపవలయు - ఇటు లపండ్రెండు మార్గశీర్ష మాసములలో ప్రతిచతుర్దశిని గోమూత్రము - గోమయము - గోక్షీరము-గోదధి- గోఘృతము - ఉశోదకము - పంచగవ్యము - బిల్వము- కర్పూరము- అగరు- యవలు - నల్లనువ్వులు - వీనినిమాసక్రమముగ భక్షించికల్పిత్త ప్రకారము వ్రతసంపూర్ణముసేసిన తనపితరులునోదరులు చేసినపాపమునశించుటయ గాక వేయు యశ్యమేధఫలము శివలోక ప్రాప్తియుం గలుగు - ఈవ్రతమునుస్త్రీలుసగా యాచరింపదగు.

ఫలత్యాగవ్రతము- నారదునకునందీశ్వరుడుచెప్పట - సం - అ - ౯౫.

మార్గశీర్ష శుక్లతదియ-అష్టమి-ద్వాదశి-చతుర్దశి-యాతిథులలోనేతిథియందైన ననివ్రతముచేయుటయుక్తము - అదిగాక పుణ్యకరములగు మాసములయందును ప్రారంభింపవచ్చును. కల్పిత్తప్రకారమీవ్రతము చేసినశివలోక వాసుడగు.

అదివారనక్తవ్రతము- నారదునకునందీశ్వరుడు చెప్పట - సం - అ - ౯౬.

శనివారముననేక భక్తుడై హస్తానక్షత్రయుక్త అదివారమున కల్పిత్తప్రకారము సూర్యనారాధించి రాతిరిభోజనముచేయవలయు- ఇటులాకవత్సరంబు సలిపినమనుజుడు దురితదూరుడై సూర్యలోక వాసియగు.

సంక్రాత్యుద్వాపనవ్రతము - నారదునకునందీశ్వరుడుచెప్పట - సం - అ - ౯౭.

దీని విషువత్పుణ్యకాలమందైన ఉత్తరాయణపుణ్యకాలమందైన యాచరింపవలయు- ఒకసంవత్సరము సూర్యనారాధించిన సప్తద్విపయుక్త భూదానఫలము గలుగు.

విభూతిద్వాదశీవ్రతము - నారదునకునందీశ్వరుడుచెప్పట - సం - అ - ౯౮.

చైత్రవైశాఖకార్తిక మార్గశీర్ష ఫాల్గునాషాఢమాసముల శుక్లదశిమిని యేకభక్తముచేసిమరుదినమునిరాహురూపై ద్వాదశిని బ్రాహ్మణులతోడ భోజనముచేసెదని ప్రతిజ్ఞ చేసి యొకవత్సరంబటులనలిపి కల్పిత్తప్రకారము విష్ణునిపూజించికడవట

శ్రీ మత్స్య పురాణ సార సంగ్రహము.

లవణవర్షతయ క్తమైన శయ్యాదానము సేసిన సహస్రయుగవర్షంతము స్వర్గలో
 కమునసంపించు. ఇంద్రాక యితహాసముకలదు. తొల్లి రాధంతరకల్పమున పుష్పవా
 హనుడను పార్థివుడు బ్రహ్మంగూర్చి తపంబుసలిపె. యాతని తపంబునకు కమలజా
 తుమెచ్చి స్వేచ్ఛాసంచార శక్తిగల నొక కనక కమలము నొసంగె. పిదపనారా
 జు తనపురవాసులు పరిజనులసయితము సప్తద్వీపములను దేవలోకములను తన
 యిచ్చకొలది సంచరింపుచు కల్పాదియందు నేడవద్వీపమునుజేరిన నాద్వీపవాసు
 లాపుష్పమును పూజించుటచే దానికి పుష్కరద్వీపమని పేరువాటిలై. అతని కాపు
 ష్పము లభించుటచే పుష్పవాహనుడనంబటగె. అపుష్పవాహనుని కనేకవనితలుసే
 వింపబడు సౌందర్యాకరణములుగల లావణ్యవతియను భార్యగలదు. అప్పుని
 తకు పుష్పవాహనునివలన మిగుల బలవరాక్రమముగల పదివేపురుసుతులు జనించి
 రి. ఇట్టిభార్యాపుత్రుల నాలోకించి మిగుల యాశ్చర్యముగలవాడై అభ్యాగతుడుగ
 వచ్చిన ప్రచేతస్సుండను మునివర్యునిగాంచి యోషహత్తై! నాకీటిసంపదకులుగు
 టకు కారణంబెద్ది ? ఇది యెవరిపుణ్యఫలంబో వివరింపుమనిన ప్రచేతస్సుండిట్లడయె.
 ఓరాజా ! పూర్వమునీవు బోయకులంబునజన్మించి విముఖియనుభార్యంగూడి అతి
 భయంకరుడవై పాపంబు లొనరింపుచుండుతటి అనావృష్టి సంభవించె. అట్టి
 తామకాలంబున యుత్పిపాసచే యాహారంబుజయును దారి నొక తామరకొలనుం
 గాంచియందరిగి యాపువ్వులంగోసి వానివిక్రయించి వాని మూల్యముచే జీవించు
 కొఱకు వైదిశపురంబుజేరితిమిగాని యచట నాపువ్వులుగొనువారు లేమింజేసివేసరి
 సూర్యుడస్తమించినపిదప నొకస్థలంబున విశ్రమించియుండ సమీపంబునజరిగెడిమం
 గళభవనులవిని భార్యతోడ నవటికేగి యందు అనంగవతియను వేశ్యవిభూతిద్వాద
 శీవ్రతముసలిపి యందు విష్ణుపూజం గావించుచుండ నీవాపూజంగాంచి యిట్టి
 సత్కార్యముల కుపయోగించని యాపువ్వులు మనచేనుండి ననేమి ప్రయోజనంబని
 దలంచి పువ్వులన్నియు యావేశ్యచేబూజింపబడు విష్ణువుకొసంగి నిద్రాహారంబు
 లు వర్జించియుండితిరి. మరుదినముదయమున యావేశ్య లవణవర్షతశయ్యా దానా
 దుల గురునకొసంగి బంధుమిత్ర సహితముగ భుజించి మిమ్మునుసగా భోజనాదు
 లచే దృష్టింగావించె. కావున కమలములచే విష్ణుపూజాదులను నీవుచేసినందున
 యాఫలంబున నీపిట్టి రాజకులంబునజగించి పుష్పవాహనుడను భూతి నొందితివి. అప్పు
 టిభార్యే యిపుడునగా నీకుకళత్రంబుగానున్నయది. ఆవ్రతపూజా మహిమచేకా
 మగమంబగు బంగరు తామరపువ్వును బ్రహ్మ సీకొసంగె. ఆయనంగవతి మన్నుభు
 నకి భార్యయై రతీదేవీ సవతిగానున్నయది. కావున నోరాజోత్తమా ! నీవుగంగాతీ
 రంబుజేరి విభూతి ద్వాదశీవ్రతము జేయుమని యానతిచ్చి మునిపుంగవుం డంతర్ధా
 నమునొందె. తొడనేపుష్పవాహనుడు నీవ్రతమునుసలిపి యఖండఫలంబునొందె.

శ్రీ మత్స్యపురాణసారసంగ్రహము.

దేవవ్రతము మొదలలువదియొకవ్రతములను సారదునకు

సందీశ్వరుడు చెప్పెట. సం - అ - ౯౯.

దేవవ్రతము - ౧ - రుద్రవ్రతము - ౨ - వీరవ్రతము - ౩ - ప్రీతివ్రతము - ౪ - శౌరీవ్రతము - ౫ - కామవ్రతము - ౬ - శివవ్రతము - ౭ - సౌమ్యవ్రతము - ౮ - సౌభాగ్యవ్రతము - ౯ - సారస్వతవ్రతము - ౧౦ - సంపద్వ్రతము - ౧౧ - శుద్ధివ్రతము - ౧౨ - కీర్తివ్రతము - ౧౩ - కామధుగ్యవ్రతము - ౧౪ - వీరవ్రతము - ౧౫ - పితృవ్రతము - ౧౬ - ఆనందవ్రతము - ౧౭ - రాజ్యవ్రతము - ౧౮ - అహింసావ్రతము - ౧౯ - సూర్యవ్రతము - ౨౦ - విష్ణువ్రతము - ౨౧ - శీలవ్రతము - ౨౨ - దీపవ్రతము - ౨౩ - శౌరీవ్రతము - ౨౪ - దీప్యవ్రతము - ౨౫ - కాంతివ్రతము - ౨౬ - బ్రహ్మవ్రతము - ౨౭ - సువ్రతము - ౨౮ - కల్పవ్రతము - ౨౯ - భీషువ్రతము - ౩౦ - ధరావ్రతము - ౩౧ - మహావ్రతము - ౩౨ - ప్రభావ్రతము - ౩౩ - ప్రాప్తివ్రతము - ౩౪ - సుగతివ్రతము - ౩౫ - వైశ్వానరవ్రతము - ౩౬ - కృష్ణవ్రతము - ౩౭ - దేవీవ్రతము - ౩౮ - భానువ్రతము - ౩౯ - వినాయకవ్రతము - ౪౦ - కాలవ్రతము - ౪౧ - సౌరవ్రతము - ౪౨ - నారాయణవ్రతము - ౪౩ - వృషవ్రతము - ౪౪ - ప్రాజాపత్యవ్రతము - ౪౫ - త్రియంబకవ్రతము - ౪౬ - ఘృతవ్రతము - ౪౭ - ఇంద్రవ్రతము - ౪౮ - సదాశివవ్రతము - ౪౯ - అశ్వవ్రతము - ౫౦ - గజవ్రతము - ౫౧ - నిర్దుఃఖవ్రతము - ౫౨ - వరుణవ్రతము - ౫౩ - చంద్రవ్రతము - ౫౪ - రుద్రవ్రతము - ౫౫ - భవానీవ్రతము - ౫౬ - స్నాపకవ్రతము - ౫౭ - ధామవ్రతము - ౫౮ - సోమవ్రతము - ౫౯ - శిఖవ్రతము - ౬౦ - వివ్రతము - ౬౧ - ఈవ్రతములన్నియు మిగులనుష్ఠనములు. వీటిలోదేవవ్రతము మొదలు పదునెనిమిదివ్రతములు శివలోకప్రదములు. వీరవ్రతము మొదలు ౧౦ వ్రతములు విష్ణులోకప్రదంబులు - శౌరీవ్రతము మొదలైదువ్రతములు శౌరీలోకప్రదంబులు - సౌమ్య, పితృవ్రతములు, రెండు శివవిష్ణులోకప్రదంబులు - ఆనందవ్రతము మొదలు తొమ్మిదివ్రతములు బ్రహ్మలోక ప్రదంబులు - సూర్య, భాను, సౌర, ధామవ్రతములు నాలుగు సూర్యలోకప్రదంబులు - ఇంద్రవ్రతము మొదలైదువ్రతంబు లింద్రలోకప్రదంబులు - దీప్య, వరుణవ్రతములు రెండు వరుణలోకప్రదంబులు - శిఖవ్రత మగ్నిలోకప్రాప్తికరమగు - చంద్రవ్రతము చంద్రలోకప్రాప్తికరమగు, నిర్దుఃఖవ్రతము చేయఁజూఁగివర్తంబొనగూడు - సారస్వతవ్రతము సరస్వతీలోకంబునచ్చు. దేవీవ్రతము లక్ష్మీలోకంబునొనంగు - కీర్తివ్రతము, భూతికీర్తులనచ్చు. కావుననీవ్రతముల నేమానవుడైనకల్పవృక్షప్రకారంబుగ జేసినవానికిహంబున సకలైశ్వర్య సంపదలుగలుగుటయఁగాక పరంబున నాయాదేవతలోకంబు సమకూడు.

స్నానవిధి - నారదునకునందీశ్వరుడుచెప్పట - సంగ - అ - ౧౦౦.

మానవుడు నదీతటాకాదులయందును అందుండిగొనివచ్చినజలమునందును స్నానముచేయునపుడు "నమోనారాయణాయ" అనుమూలమంత్రమును స్మరించిదర్శన పొనియై మూడుమారులూ చక్షునముచేసి "విష్ణుపాదప్రసూతాసి" అనుపురాణముం త్రముల నేడువర్యాయములు జపించిదోసిలియం దుదకమునునిదికొని యైదువర్యాయములుగిరమునప్రోక్షించుకొని "అశ్వక్రాంతే, వృత్తికహర, ఉద్భృతాసి" అనుముం త్రములజెప్పుచు వృత్తికను శరీరమునకలచుకొని స్నానముచేయవలయు - పిదపథో తపస్త్రిమునుధరించి దేవాదులతృప్తికి సవ్యముగాను సనకాదులతృప్తికి ఉపవీతముగాను అగ్నిష్వాత్తాదులు, పితరులు, వీరితృప్తికి గోత్రనామంబులతోడ యపసవ్యముగాను తృణము సేయవలయు - పిదపసూర్యుని పూజించి బ్రాహ్మణుగోవును బంగరును స్పృశించివిష్ణుపూజచేయవలయు.

ప్రయాగమాహాత్మ్యము.

ధర్మరాజునకుమార్కండేయుడుచెప్పట - సంగ - ౧౦౧ - మొ - ౧౧౦ - వ.

భారతయుద్ధంబు కడచినపిదప ధర్మరాజు రాజ్యమునుపొంది భార్యపియోగసంతప్తుడై. అయ్యయో, పరునొకొండకోహిణీలకు పతియగుదుర్యోధనుడువడిసె. వాసుదేవుని కృపచేబాండవులనుగు మేముయిదుగురము జీవించితిమి - గురువులగు భీష్మద్రోణాదులను జంపితిమి - కావునగట్టిరాజభోగంబు నాకేలనిని వచించి దుఃఖింపుచు నాపాపము బోవుట కుపాయంబెన్నియని చింతింపుచుండుతటి మార్కండేయుడేతెంచిననర్మపాద్యాది పూజలొనర్చి యోమునివర్యా! నాపాపంబు బోవునుపాయంబు దెలుపుచునివేడిన నమ్మునియిట్లనియె. తుత్రియుండవగునీవు సంగరమొనర్చుటచే బాపముసోకదు - విసప్రయాగగమనంబుసేయుము నీమనంబు పరిశుద్ధమగునని జెప్పినధర్మజుం డది నాకెరుగింపుచున నయాతడిల్లనియె. ప్రయాగమొదలు ప్రతిష్ఠానపురమువరకును వాసుకీద్రావణముమొదలు కంబళాశ్వతర బహుమూలసర్పములవరకును, మధ్యనందునది ప్రజాపతిక్షేత్రమనబడు. అచటస్నానముజేసిన వారికిస్వర్గముగలుగుటయగాక మరణమునొందిన వారికిపునర్జన్మములేదు - బ్రహ్మాదిదేవతలక్షేత్రమును నెల్లప్పుడు రక్షణచేయుచుండెదరు. అస్థలంబునగలతీర్థముల లెక్కింపశక్యముగాదు - (౬౦౦౦౦) ధనుస్సుల పరిమాణముగల జాహ్నువియమునానదులను సూర్యుడురక్షింపుచుండు - ప్రయాగను దానిమండలమును వటపుక్షమును శివుడును - స్నానఫలంబును దేవతలను రక్షించెదరు - ప్రయాగను స్మరించి సమాత్రంబున సకలదురితంబులుబాయు - పాపులకు ప్రయాగగమనంబు వాటిల్లదు - ప్రయాగదర్శనస్పర్శన వృత్తికలేవనంబులచే బాపహరంబగు - అందైదుపర్వతం

బులుగలవు. మధ్యగంగానదియన్నయది. సహస్రయోజనంబుల దూరమునుండి గంగాను స్వరించెడి వానిపాపంబులునశించు. అందు గ్రుంకిన సప్తపూరుష పర్యంతము ముక్తిగను, గంగా యమునాసంగమంబున నొకమాసంబువసించి పితృతర్పణంబొసంగినే యిష్టకామంబులు సమకూరు. అచట శివుడు వాసము సేయుచుండు. దేవదానవులందరుదాని స్మృశించి స్వర్గలోక వాసులైరి-అట్టితీర్థంబునగ్రుంకిన వారలుయినే కపుగ్యలోకఫలంబు లనుభవించిపిదప జంబూద్వీపాధి పతులగుదురు-అవటకపిలధేనుదానంబుజేసెడివాడు తద్దోరోమ సుఖ్యాక సహస్రవత్సరంబులు స్వర్గఫలంబును భవించి పిదప నుత్తరకురుదేశంబుల జన్మించు. కావున లక్షగోదానంబులు చేయుట కంటే ప్రయాగంబున నొకదానంబు చేయుటచే నెక్కుడుఫలంబుగలుగు - ఈయాత్రనపీక్షించెడివాడు వాహనాదుల వర్జింపవలయు - వాహనారోహణముజేసిన తాజేయుక్రియలు పితరులకు దృష్టికరంబులుగావు - అచటకన్యాదానముచేయు వారు పాపంబులనుబాసి యుత్తరకురుదేశంబుల జన్మించెదరు - దానఫలంబుచే తీర్థఫలంబుతోయిల్లు - వటమూలంబున మరణంబునొందిన శివలోకప్రాప్తియగు - ద్వాదశాదిత్యులు ప్రపంచమునుదహించునెడ వటమూలమునశించుచు - మహావ్రత యంబున విష్ణువు యావృక్షంబున కైదిండు - గంగా యమునలపర్యవకర మాసంబున స్నానముసేయువానికి రాజసూయాశ్వ మేధఫలంబులు సమకూరు - ఈప్రయాగంబున (౧౬౦) కోట్లసహస్రతీర్థంబులుగలవు. బ్రహ్మవేత్త కెట్టిఫలముగలదో అట్టిఫలము ప్రయాగయందు మరణమునొందెడివానికికలదు - యమునాదక్షిణతటంబుననుండు కంబళాశ్వతరక్షేత్రంబున స్నానముచేసిన పాపవిముక్తుడగు - అందు నమీపవర్తియగుమహాదేవస్థానంబున వృత్తిజెందిన ముందు వెనుకటి యిరువదితరముల పితరులు తరించెదరు-గంగా పూర్వభాగంబున సముద్రోదకయుక్తంబగు కూపంబుగలదు-అందుమాడురాత్రులువసించినను అందుత్తరభాగంబునహంసప్రవతనంబును తీర్థంబుగలదందు స్నానముచేసినను - అశ్వమేధఫలంబుగలుగుటయొక సూర్యచంద్రులుండువరకు స్వర్గభోగంబులనుభవించురు - ఇటులపుణ్యఫలంబులనిచ్చెడి యనేకమహాస్థలంబు లున్నయవి. వాటినిజెప్పటకు శక్యంబుగాదు. సూర్యపుత్రయిగు యమునయందు స్నానముచేసినవాని పితరులేడు పురుషులవరకు తరించురు - వాటి యునానదికి దక్షిణోత్తరములయందు అగ్నితీర్థము ధర్మరాజతీర్థమును రెండుతీర్థములున్నయవి - ఉత్తరముననిరంజనాది తీర్థములనేకములుకలవు - అవియును మిగులపుణ్యతమంబులు. కావుననచటికేగి యాతీర్థములగ్రంథము. గంగపెద్దదియగుటచే ముందుదాని పూజింపుము - అని చెప్పినధర్మజుడు మహాత్మా! వై మిశరణ్యంబున ననేకతీర్థములుండగ ప్రయాగతీర్థంబు నెక్కుడుస్తోత్రముచేసెదవు. దానిమాహాస్వ్యమునుమఱల దెలుపుమనిన ధర్మజునకుమార్కండేయుండిట్లునియె. ఓయుధిష్ఠిరుడా!

దేయజన్మముల కొకజన్మనుమాత్రము మనుజుడు యోగమునుపొందు - ఇట్లులవేయు మారులు యోగాభ్యాసముచేసెనేనియో యోగముసిద్ధించు - అట్టిధర్మము ప్రయాగయందు స్నానముచేయుటచే సులభముగగలుగు - సీవచటికేగి స్నానముచేయు ము పుణ్యలోకంబులు నీకులభించు. ఈప్రయాగకును తర్రంబుననుండు ప్రతిష్ఠానమే బ్రహ్మస్వరూపము. వలపుతము శివస్వరూపము - దేవతలందరచటనే వసించువుం దెవరు - అనిచెప్పినధర్మనందనుండు ద్రౌపదీసహితుడై తమ్ములతోడప్రయాగకు జనిస్తానముసేసి జవతప మెఱామాదికములనుదీర్చి బ్రాహ్మణులకును గురు దేవా దులకును శృప్తినొసర్చియుండు సవసరంబున కృష్ణుండవటికేగి భీమాదులతోడన భిషేకంబుగావించి సంతమార్గం దేయుం డాశీర్వాదించి తనయాశ్రమంబునకేగి- పిదపధర్మరాజు మోడశమహాదానంబు లొసంగిసుఖంబుననుండె - అంతనందీశ్వరుడు సారదుండాంచి నీవుప్రయాగదర్శనంబు జేయుననిచెప్పియంతర్ధానంబునొందె. సారదుండును ప్రయాగగమనంబుసేసి - ఈప్రయాగమాహాత్మ్యంబును ప్రాతః కాలంబుననేమానవుడైన పఠించినను వినినను స్వర్గవాసియగు.

భూగోళవర్ణనము-సం-అ- ౧౧౧-మొదలు-౧౨౨-వరకు.

అనిచెప్పినమునులు సూతుండాంచి మనువుకు మత్స్యకుచెప్పిన భూవిస్తార తెలుం గెరింగింపుమని యడిగిన సూతుండిట్లనియె. ఈభూమండలం బేబిదికో ట్లవిస్తీర్ణంబుగలిగి - లవణ, ఇత్తు, సురా, సర్పి, దళి, క్షీర, జలసముద్రములచేతను జంబు, ప్లత, శాల్మలి, కుశ, క్రౌంచ, శాక, పుమరదీప్తిపములచేతను వెలయుచున్న దన మునులుసూతుండాంచి మహాత్మా! ద్విపంబులు, సముద్రంబులు, వర్షతంబు లు, వర్షంబులు, నదులు, మహాభూతప్రమాణంబు, లోకాలోకపర్వతము సూర్యచంద్ర గమనంబులు వీక్షించెలుపుననివేడిన సూతుండిట్లుల వక్కాణించె. పంచాశతోగ్రా టివిస్తీర్ణంబగు నీభూమండలంబున ననేకద్విపంబులునుననేకఖండంబులునుగలవు అయినసూర్యచంద్రగ్రహ యుక్తమలగు నేడుద్విపములవివరించెద-అట్టిద్విపములలో సప్తవర్షంబునందు నీజంబూద్విపమునుమున్న వక్కాణించెదవనిడు-ఈజంబూద్వి పమునూరువేలయోజనముల విస్తీర్ణముగలది-ఇది దేవతలు, సిద్ధులు, చారణులు, పర్వ తములు, నదులు మొదలగువానిచే బ్రకాశింపుచుండు - మఱియునీద్విపములకును వర్ష ములకును హద్దులుగ హిమవంతము హేమకూటము సుముఖము నిషధము చాతుర్వ ర్ణము మేరువు అనుపర్వతములు పూర్వపశ్చిమ సముద్రములయందు మునిగియున్నవి- అందుమేరువుయిరువది నాలుగువేల యోజనముల విస్తీర్ణము గలిగియుండు- ఇది యి లావృతవర్షంబునకు మధ్యను దక్షిణదిక్కుకు హద్దుగానుండు - ఇట్లులనే తక్కిన పర్వతంబులతోడను ద్విపంబులునుకలిసి మెరయుచుండుననిచెప్పిన సూతుండాంచి భారతవర్ష వివరణమును వివరింపుమని మునులువేడిన సూతుండిట్లనియె.

భారతవర్ష వర్ణనము.

భారతవర్షము భూమధ్యప్రదేశంబున నున్నయది - ఈవర్షము ప్రజలకు రిండుటచే నిది భారతవర్షమని పేర్కొనబడియె-ఇందు ధన్వంతరీ కామమోక్షములు జేసారు - ఇదియకర్తృభూమి - మఱియుద్గయందు ఇంద్రము, కశేరువు, తామ్రవర్ణము, గభస్త్రిశుక్ర, నాగము, సౌమ్యము, గంధర్వము, వారుణము, భారతము, అమృతొమ్మిదిదీప్తిపములుగలవు - ఈదీప్తిములకు కన్యాకుమారి గంగానది యుత్పత్తిస్థానము హద్దులుగానున్నయవి. ఇది తొమ్మిదివేలయోజనముల పరిమాణముకలిగి వాని యాద్యంతములయందు యవన కిరాతకక్షేపములచేతను మధ్యప్రదేశంబున బ్రహ్మక్షత్రవైశ్యశూద్రాదులచేతను మహేంద్రాది సప్తవర్షతంబులచేతను మేరయునుండు. ఆర్యక్షేపాధిదేశవాసులు గంగాది పుణ్యనదులజలంబును పానంబుజేసి మిగుల సుఖంబుగనుండెదరు. కింపురువవర్షంబున జనులుజంబూఫలంబులను భక్షించి స్వర్ణఛాయంగలిగి (౧౦౦౦) వేలవత్సరంబులు జీవించెదరు. భారతవర్షంబునకుపరి హరివర్షముగలదు. స్వర్ణంబున క్షీణపుణ్యులై భూమిని జనించెడివారందరు హరివర్షంబునబుట్టి రౌప్యఛాయగలవారై ఇత్యురసంబుగ్రోలుచు ముదిమి లేక పక్షనౌకవేల వత్సరంబులు జీవించెదరు. వీణకిమధ్య నిలావృత వర్షంబుగలదు. అది సూర్యచంద్ర పవనానలంబులు లేకయుండును- అచటజనించెడివారు తామరపువ్వులవన్నెగలవారై పదియైదువేలవత్సరంబులు రోగవృద్ధితులై జీవించెదరు - అచటజంబూఫలరసముచే నుత్పన్నంబైన జంబూనది మేరువుకు ప్రదక్షిణంబుగ ప్రవహింపుచుండుగావున నారసమును గ్రోలి స్వర్ణఛాయచే నొప్పుచు తుమ్మిపాసావర్ణితులై సుఖంబుగనుండెదరు - అచటజంబూనదంబున స్వర్ణముఫలించు. మేరువర్షతంబున నింద్రాది సకలదేవతలు వసించెదరు.

పురూరపునపూర్వచరిత్రము.

అనిననునువు మత్స్యంగాంచి పురూరపున చరిత్రమును వివరింపుమని వేడినయిట్లువకాణింపెనని సూతుండు మునులకువివరింపవొడంగె. పూర్వము చాతుషవాన్యంతరమున మద్రపత్యుని పురూరపుండు సమస్తరాజ లక్షణలక్షితండునుకేత్రపురజేతయయిననురూపవర్ణితుండుగానుండెనని మునులతని కేపుణ్యకతంబునరూపంబుగలిగె? మొదటవిరూపియగుటకు కారణంబెన్ది? వివరింపుమనిన వారింజూచి సూతుండిట్లనియె - అతనుపూర్వంబున బ్రహ్మకులజనితుడై యాజన్మమునువహించి మఱిలక్షత్రయకులంబునజనించి మద్రదేశకాధిపత్యమును వహించె, అయినతడు తనపూర్వజన్మంబున ప్రతియేకాదశులయం దుపవాసముసలిపి ద్వాదశిని విష్ణుపూజలం జేయుచుండె, ఇట్లువర్తింపుచు ద్వాదశులయం దభ్యంగనస్నానము సలుపుచువచ్చినం

దున వైరూప్యము, విష్ణుపూజచే మద్రదేశాధిపత్యము, లభించెంగావున జనులువ్ర
తొవవాసముసేసి పారణదివసంబున యభ్యంగనముజేయంజనదు. తురూపియగు
తనయందు ప్రజలకునురాగంబులేమిందేసి తపంబుచే రూపంబువడయుటకు సమక
ట్టి తనరాజ్యంబును మంత్రికొప్పించి పాదచారినై హిమవంతంబునకేగి యతివని
త్రంబగు అత్రమహాముని యాశ్రమంబుజేరి యందొకచో స్వర్ణరజితరత్నాదులచే
తను, అనేకవృక్షలరాదులచేతను, నిబిడికృతంబై మెరయుచున్న యొకసరోవరంబుం
గాంచి దానిసమీపంబునందుగల బిలంబుజొచ్చి దానికావలనొండొక సరసి మధ్య
ప్రదేశంబున నవరత్ననిర్మితంబై ప్రకాశింపుచుండెడి యుష్పరిగెంజూచి యచటికేగి
శేషతల్పంబున పవ్వళించియున్న విష్ణుంగని నమస్కరించి సహస్రనామంబులంబొ
గడి దానిసమీపవర్తియగు నెకవిజనస్థలంబునవిష్ణుంగూర్చి తపంబుసలుపుచుండె-
అచటవసించెడి గంధర్వాదు లతనిగాంచి రాజోత్తమా! స్వర్గసదృశంబగు నీప్రదే
శంబున కెటులవచ్చితివి? నీకీర్తనంబు వరంబువేడుము! మేమిచ్చెనమాని సుడివిరి. అం
దుకుపురూరవుండు విష్ణుదేవునియనుగ్రహంబు నాకుగలుగునటుల జేయుడనివేడిన
యటులనొసంగిరి. పిదపనారాజు ముప్పదిదినములు విష్ణువు నారాధింపుచుండిన నొక
రేయి విష్ణువు స్వప్నంబున ప్రసన్నుడై అత్రిమునిరేపకడనీకడ కరుగుడెంచి నీకోరిక
సఫలంబుజేయునని చెప్పి తిరోధానంబునొందె - మరుదినముడయమున స్నానవం
ధ్యాది కృత్యంబులందీర్చికొని విష్ణుని పూజింపుచుండుతటి యత్రమహాముని యే
తెంచి దివ్యరూపంబొసంగె. కావున విష్ణుపూజచే బురూరవచక్రవర్తి సమస్తకోరిక
లనువడసి సుఖంబుననుండె.

కైలాసాదిపర్వతములపరణము

ఈయాశ్రమంబున కుత్తరంబున ప్రభురారివసంపుచుండు. హిమవత్పర్వ
తపృథ్వాగంబున కైలాసపర్వతముగలదు - అందనేక గుహ్యకులతోడ కుబేరుడువ
సించు - అందుగలసరోవరంబునుండి మందాకియనునదంబు ప్రవహింపుచున్న
యది - దానిదరిని చందనవనము సువేలపర్వతంబున కెదురుగా చంద్రప్రభలను
పర్వతములుగలవు - దానిసమీపంబున నెచ్చోడంబునుసరస్సు దానియందుద్భవ
ల్లిన యెచ్చోడయనునది దానితీరంబున వైత్రధవనమువెలయు. చంద్రప్రభయను
పర్వతంబున యక్షసేనాధిపతియగు మాణిభద్రుండు వసంపుచుండు - శబలః
ర్వతమునకెదుట సూర్యప్రభయను వనంబుగలదు. దానియందు లోహితంబున
కమలాకరంబున్నయది - అందుండి లోహిత్యంబును నదంబువొడమె - ఆతీరంబు
న దేవారణ్యంబుగలదు - అందుమాణిధరుండను యతుడుగుహ్యక పరివేష్టిత
డై వసంపుచుండెడిని - కైలాసంబునకు పశ్చిమంబున కకుత్స్థతమసుపర్వతము

లదు. అదియ శివునిస్థానము. అందలిసరోవరంబునుండి బొడమిన నదియేసర
యూనదియని బేర్కొనఁబడియె - దానీతీరంబున వైభ్రాజంబును వనంబుగలదు -
అది కుబేరానుచరుడగు ప్రహేతి సుతుడగుబ్రహ్మ ధానునికి నవాసంబైయున్న
ది - దానికి వెనుక అరుణము, ముంజవంతము, అనురెండుపర్వతంబులుగలవు - ముంజ
పర్వతము శివునివాసస్థానము - అందలి శైలోదంబను సరోవరమునుండి వెడలిస
నది శైలోదకమను నామముచే దక్షసీతనదుల మధ్యప్రవహించి సముద్రగామిని
యయ్యె - తైలాసమున కుత్తిరమున గౌరమనుపర్వతముగలదు - అందుకాంచన
వాలుకమను పుష్కరణియుండు - అదియబిందు సరోవరంబనఁబడు - ఇచటనే
భగీరథు డనేకవత్సరంబులు తపంబునలిపె - అచటగంగ సోమపాదంబునంబుట్టి
సప్తవాహినులుగప్రవహించె-అదియ యంతరిక్షమును పవిత్రముచేసి భూమింబడసె.
యోగమాయ చేయాగంగ కట్టబడినందున గంగకోపించి శివునిగ్రహించిపాతాళంబు
నకేగననుకట్టిన ఈశ్వరుడు దానియాశయము దెలిసికొని బ్రహ్మవాక్యమునుస్మరించవ
దినినందున నాగంగ యేడుప్రవాహములుగవెడలినల్లిస, స్తోదిని, స్థావనియనుమూడుప్ర
వాహములు రూర్పుదిక్కునకును-సీత, చతు, సింధు, అనుమూడుప్రవాహములుపశ్చి
మాదిక్కునకును ఏడవది భగీరథుని వెంబడించి దక్షిణదిక్కునకును ప్రవహించె-వీరియం
దనేక యువనదులు పుట్టినవి- వసోద్ధిపారంబను నదీతీరంబున సురభియను వనంబుగల
దు- అందు కుబేరానుచరుడగు హిరణ్యశృంగుడు బ్రహ్మరాక్షసవిద్యదృష్టుండమటతో
డవసింపుచుండు - హేమకూటపర్వత జనితయగు సస్పనరన్నునుండి సరస్వతీనది
యు, నిషధపర్వతంబున విష్ణుపదంబును సరసియువుట్టె-దానియందుండి జనించినదు
లకుగాంధారి, కులయను నామంబులుగలిగె - మేరుపార్శ్వంబునచంద్రప్రభయను
హృదంబుగలదు-అందుండియున్మృగ్నిననది జాంబూనదియనంబఱగె- మఱియునచట
పుండరీకపర్యోదంబును హృదంబుగలదు - దానియందు మేఘంబులుజనించు-హి
మవత్పర్వతంబున కుత్తిరంబునమాససరోవరంబుగలదు-అసరోవరంబునజ్యోత్స్న,
అమృతకాంతఅనునదులుపుట్టె - మఱియునురుదేశములయందు వైజయంబులను
పేరుగలపడెండు హృదంబులుగలవు. వానియందు శాంతిసంధ్యలను రెండునదులు
ప్రవహింపుచుండు- కింపురుషాద్వ్యవ వర్షంబులమేఘములు వర్షించుటలేదు- భూమి
యందుగల యుదకముచేతనే యచటవసించెడివారికి దృప్తికలుగుచున్నయది- యి
వభమైనాకబాలక పత్రచంద్రకాంత ద్రోణసుమహత్తు చక్రరుధికరనారద జీమూత
ద్రావణమొదలగు పర్వతంబులు రూర్పు దక్షిణ పశ్చిమోత్తరసముద్రములయందు
ముగియున్నవి - వజ్రమైనాకపర్వతంబులకు మధ్యసంచరకంబును నగ్నిపర్వతము
గలదు అదియుదకపానము చేయుచుండునని చెప్పినూతుండు శ్రాకద్వీప విస్తరం
బునువివరింపందొడంగె.

శాకద్వీపంబు జంబూద్వీపద్విగుణవిస్తరంబును క్షీరోదధిపరివేష్టితంబును మేరువుమొదలగు సప్తపర్వతయుతంబును ఉదయాదిసప్తవర్షసహితంబును సుకుమారాదిసప్తనదీయుక్తంబై నానావృక్షరంజితమన శోభిల్లుచుండు-అంచుత్రేతాయగధర్మంబులువెలయు - కుశద్వీపము శాకద్వీపద్విగుణవిస్తరంబై సురాంబోధిపరివేష్టితంబై కుముదాదిసప్తపర్వతయుక్తంబై కామాదిసప్తవర్ష పరివృతంబై ధూతపూపాదిసప్తనదీయుతంబై యొప్పు - క్రాంచద్వీపము కుశద్వీపద్విగుణవిస్తరంబై ఘృతసముద్రపరివేష్టితంబై క్రాంచాదిసప్తపర్వతయుతంబై కుశాదిసప్తపర్వతయుక్తంబై కుశలాదిసప్తవర్ష పరివృతంబై గౌర్యాదిసప్తనదీయుక్తంబై దధిసముద్రపరివేష్టితంబై మనునాదిపర్వతయుక్తంబై యుండు - ముందు జెప్పినద్వీపములందువసించెడివారు రోగములులేక ముప్పుదివేలవత్సరంబులుజీవించియుండెదరు. గోమేధద్వీపము సురాసముద్రవేష్టితంబై శాల్మలద్వీప ద్విగుణవిశాలంబై సుమన కుముదయనుపర్వతములతోడనుసామక కుముదంబులను వర్షంబులతోడ నొప్పుచుండు - పుష్కరద్వీపము శుద్ధోదకసముద్రయుతంబై గోమేధద్వీప ద్విగుణవిశాలంబై యుండు - దాక్షిణ్యార్పణభాగంబున చిత్రసాను పనుపర్వతముకలదు - దాక్షిణ్యమాణ మిరువదియైదువేల యోజనములుకలిగియుండు - దాక్షిణ్యచిరంబుననుండెడి మానసంజను పర్వత మిరువదినాలుగువేల యోజనముల పరిమాణముగలిగియున్నది - అచటవసించెడిజనులు పదివేలవత్సరంబులు జీవించెదరు - శాకద్వీపంబున శాకపర్వతంబును కుశద్వీపమున కుశస్తంభమును క్రాంచద్వీపంబున క్రాంచపర్వతంబును శాల్మలద్వీపంబున శాల్మలవృక్షంబును గోమేధద్వీపంబున గోమేధపర్వతంబును పుష్కరద్వీపంబున పుష్కరవృక్షంబును ఇక్ష్వాకుంబులచేత్రకాశంపుచుండు - శుద్ధోదకసముద్రంబున కావలలోకాలోకపర్వతంబుగలదు.

ఉదకము భూమికంటే పదిభాగములధికముగలదై యాభూమిలో నర్ధభాగము నావరించుకొని దానికాధారముగనున్నయది. తేజస్సు యుద్దకముకంటే పదిభాగములధికముగలదై యది యాయుద్దకమున కాధారంబుగనున్నయది. వాయువే తేజస్సుకు పదిభాగములధికముగదలదై యాతేజస్సు కాధారముగనున్నయది. ఆకాశమువాయువుకు పదిభాగములధికముగలదై యావాయువుకాధారముగనున్నయది. అని సూక్తుండిట్లు వక్కాణించి సూర్యచంద్రగణన విశేషంబుల జెప్పబొడం.

భుగోళవివరణము - స - అ - ౧౨ - మొదలు - ౧౨౬ - వరకు.

సూర్యమండల వివరంభము ౯౦౦౦ యోజనములు - దాక్షిణ్యంబు ౨౭౦౦౦ యోజనములు - చంద్రమండలము సూర్యమండలమునకు ద్విగుణముగ నున్నయది. భూమి గల కోట్లయోజనముల విస్తీర్ణముగలదని తెలిపబడియె.

భూమధ్యంబుననుండు జంబూద్వీపంబునంగల యితౌవృతవర్షంబున మేరునగంబు గలదు. ఇమ్మేరునగంబునకు తూర్పు మానసపర్వతంబున యింద్రపట్టణము దక్షిణమానసంబున యమపట్టణము పశ్చిమామానసంబున మేరుగపట్టణము ఉత్తరమానసంబున సోమపట్టణము ఇటుల నాలుగుపట్టణంబులుగలవు. ఇప్పట్టణములయందు లోకసంరక్షణంబునకై యింద్రాదులు వసించెదరు. ఇప్పట్టణంబుల కూర్వభాగంబున సుంభరించెడిసూర్యగమన వివరణమును జెప్పెదవినుడు.

సూర్యగమనవివరణము.

సూర్యునికి దక్షిణాయనంబున శీఘ్రగతిగలదు - సూర్యుడు మధ్యాహ్నంబున యింద్రపట్టణము లో నుండునపుడు యమపట్టణములో నుదయము వరుణపట్టణము లో నర్ధరాత్రి సోమపట్టణములో నస్తమానంబగు. మధ్యాహ్నంబున యమపట్టణము లో నుండునపుడు వరుణపట్టణములో నుదయము సోమపట్టణములో నర్ధరాత్రి ఇంద్రపట్టణములో నస్తమానంబగు. మధ్యాహ్నంబున వరుణపట్టణములో నుండునపుడు సోమపట్టణములో నుదయము ఇంద్రపట్టణములో నర్ధరాత్రి యమపట్టణములో నస్తమానంబగును. మధ్యాహ్నము సోమపట్టణములో నుండునపుడు ఇంద్రపట్టణములో నుదయము యమపట్టణములో నర్ధరాత్రి వరుణపట్టణములో నస్తమానంబగును. దక్షిణాయనంబున సూర్యుడు సూర్యుడేవిడునబడినచోణమువలె శీఘ్రముగ సంచరించుచుండునక్షత్రములును సూర్యునితోడనే తిరుగుచుండు వృద్ధిపొందెడి కిరణములతోడ నుదయించి మధ్యాహ్నంబున నాకిరణములచే దపించుచు సాయాహ్నంబున శాంతముగల కిరణములతోడ నస్తమించు-మరియు సూర్యుడు పుష్కర మధ్యముననుండునపుడు భూమియందు ముష్పడినుపూర్ణములకాలము సంచరించును. ధౌర్వభాగంబున సంచరించునపుడు సూర్యునికి గలిపి శేషంబులు పెక్కులుగలవు - దక్షిణదిశనుండు సూర్యుడు ప్రతిదినము ౯౦౦౮౪౦౦౦ వేలయొజనముల దూరము సంచరించు - దక్షిణదిశనుండి మఱి ౩౦౦౨౦౦౦౦ యొజనముల దూరమునందుడు త్తరదిశకు శ్రావణంబున బ్రవేశించు - ఈ దక్షిణోత్తర దిశల మధ్యప్రదేశము విషువవండులక్షాని పేర్కొనబడియున్నది - అట్టి సమయంబున గోమేధిక ద్వీపమునకు దగ్భాగంబున సంచరించు- దక్షిణోత్తరదిశల మధ్యంబునంగల మండలమునకు జరభ్రువి విరావత వైశ్యానరస్థానములను గురుతులుగ నెంచవలయు - అజవీధికి దక్షిణంబున నాగవీధికలదు - ఈరెండు నాషాధవీధికి కారణములైయున్నవి. అశ్వని భరణి కృత్తిక రోహిణి వృశ్చిగర్జ్విర్జా ఈయాలునక్షత్రములు నాగ వీధియనంబులు. పునర్వసు పుష్యమి ఆశ్లేష ఈమూడునక్షత్రములు విరావతవీధియని బులుగు. ఈవీధులు త్తర

మార్గముని జెప్పబడు. పూర్వపల్లవి ఉత్తరాభాద్రాచ్యవీధి. పూర్వాభాద్రాచ్య ఉత్తరాభాద్రాచ్య ఉరెండు గోవీధి - శ్రవణ ౪. ములు ఈమూడు జరగవలసివి - ఈమూడువీధులు వధ్యమూర్త్యుని జెప్పబడు - హస్తవిశ్వాతి ఈమూడు నాగవీధి - విశాఖజ్యేష్ఠ అనూరాధ ఈమూడు వ్యగవీధి - మూలపూర్వాషాఢ ఉత్తరాషాఢ ఈమూడు వైశ్యానరవీధి - ఈవీధులుమూడు దక్షిణమార్గముని జెప్పబడు - దక్షిణోత్తరమార్గములకు వధ్య ౧౦౦౩౭౧ యోజనములపిశాలముగలదు. ఉత్తరాయణంబున సూర్యుండు వండలమధ్య వర్తిగసంచరింపుచుండు - దక్షిణాయణంబున ముందుజెప్పిన వీధులకు వెలపటతిరుగును - దక్షిణదిశను దిరుగునపుడు సూర్యుండలము ౧౦౦౫౮ యోజనముల విశాలముగలదైయుండు. రవిచంద్రులు కులాలవక్రమువలె తిరుగుచుండురు. దక్షిణాయణంబున సూర్యునికి శీఘ్రగతిగలదుగాన వగలు - ౧౨ - ముహూర్తములకాలము ఉత్తరాయణంబున వగలు ౧౮ - ముహూర్తముల కాలము సంచరించును. ధృతిపుడు వ్యాప్తిండుమువలె ఉత్తరదక్షిణ వధ్య ప్రదేశములందుండి రాత్రింబగళ్లు ముప్పదిముహూర్తములకాలమునకు లోపల వండలముగాదిరుగుచుండు, లోకాలోకపర్వతమునకు స్రవముఅగ్నిమార్గమునకు వెలపటనుండు పుష్కరదేశములకు, దక్షిణవీధియందుండు సూర్యునికాంతివ్యాపించును - ఆదేశములకొక భాగమునందు పదివేలయోజనముల యాన్నత్యముగల లోకాలోకపర్వతముగలదు - దానికిలోభాగంబున సూర్యచంద్రనక్షత్రతారాగణములు వర్తింపుచుండెదరు. ఇదియేగోచరంబగునది - గోచరాగోచరంబగునదియే లోకాలోకపర్వతము - ఈలోకాలోకమును సూర్యుడుచేరునట్టి కాలమే సంధ్యయనిపఱుగు - అదియైరాత్రి పవర్ణసంధి కాలము.

కాలవిభాగము.

ముప్పదిగడియలు పదియైదు ముహూర్తములుగల కాలము పవలనంబడు - సూర్యునిజ్ఞేదమువలన కాలముమారుచుండును - ప్రాతఃకాలము మూడుముహూర్తములు, సంగమకాలముమూడుముహూర్తములు, వధ్యాహ్నము మూడు ముహూర్తములు అపరాహ్ణముమూడుముహూర్తములు సాయాహ్నము మూడు ముహూర్తములు ఇటుల పదునైదు ముహూర్తములయ్యె గావున ముహూర్తమునకు కాలము రెండుగడియలగు - సుధాముడు హిరణ్యరోముడు, పర్జన్యుడు, కేతువంటుడు, అనువారు లోకరక్షకులై లోకాలోకపర్వతమునకు వధ్య ప్రదేశంబున ప్రళయ పర్యంతము వసించుచుండెదరు. అగస్త్యునికి ఉత్తరము అగ్నిమార్గమునకు వెలుపల పితృమార్గముగలదు - అతడు నగ్నిహూతపరులగు ఋషులు లోకసంతానవృద్ధికి

హేతుభూతులై వసించెదరు - భువిష్ఠానము విష్ణువదంబుని పేరొకనబడియున్నది - అచట దుఃఖంబెరుంగనివారేవనించుచుండెదరు.

భువివసంచారవివరణము.

ఉత్తానపాదపుత్రుడగు భువుడాకసంబున పదునాలుగు నక్షత్రములయందు శింశుమారచక్రంబునమేధీభూతుడై గ్రహయుక్తులగు సూర్యచంద్రులను వాత రూపమగుపాశములచేద్రిష్టచు తానునుతిరుగుచుండు. చక్రమువలె నొక చోతిరుగు నట్టి భువునితోడనేనక్షత్రములు సహితముతిరుగుచుండు.

మేఘవండలవివరము.

జీమూతంబులను మేఘంబులుగలవు - అవియావహంబను వాయువునాశ్రయించి యుదకంబులగుచు - అవి భూమికావడదూరంబుననుండి సదావర్షింపుచుండు - పూర్వము ఇంద్రుడు వర్షత్రముల తోకలు నరుకునపుడు వానిలోనుండి వెడలిన పుష్కలా వర్తకములను మేఘములు వాయ్వాధారములై కల్పాంతమున వర్షించు. బ్రహ్మజనించునపుడు బ్రహ్మాండము భిన్నమై యంచుస్పన్నంబులైన శకలంబులు మేఘంబులయ్యె. ఈమేఘంబులు భూమముచే వృద్ధియగు - వీటిలో వర్షస్యుడు న్నముడు, ఇతనువద్దాకాలంబున వర్షమును హేమంతముతువున మంచునుకురిపించును. ఇవి పరివహంబను నారవ వాయువుచే రక్షింపబడుచుండు. ఆకాశగంగను దిగ్గజములతమతుండుములచే గ్రహించి భూమియందు విడుచుటచే యది మంచువలె వర్షింపుచుండు - హిమవత్పర్వతమునకు దక్షిణభాగమునందుండు హేమకూటపర్వతమున పుర్ణాతను పట్టణంబుకలదు. అందు మంచుకురియుచుండు. హిమగిరియందు కురిసెడిమంచే ఇచటికినివచ్చు - వర్షము, మంచు, ఎండ, పగలు, రాత్రి, సంధ్యశుభాశుభఫలములు ఇవి యన్నియు భువునివలన ప్రవర్తిల్లు - సూర్యుడు భువుని యాజ్ఞాబద్ధుడై సకలజీవులకు ప్రాణాధారమగు నుదకమునిచ్చు. ప్లావరణంగమాదులనుండి భూమరూపంబుగ వెడలెడియుదకమును సూర్యుడుతనకిరణములచే గ్రహించి మేఘము వాయువు వీనిద్వారముగ ఆటమాసములుభూమియందు వర్షించునట్లులజేయు. మేఘములయందుండి యుదకములు కదలకుండునపుడు వాయు ప్రేరణముచే పైమూడును కలుగును.

సూర్యరథపరిమాణము.

ఏకచక్రముగల రథమునెక్కి సూర్యుడు భువివవాధారముచే ౮౦౦౦మండలములుతిరుగుచుండు. ఈరథమునొకయావము ౧౦౦౦౦ల యోజనములుకలవు

౨౦౦౦౦ యోజనములపొడవుగల ఈ దండంబొకటికలదు - ఛందోరూపంబులగు నేమగుట్టుయలచేసిద్ధులగుచున్నయది - మున్నీరథమును నలునస్థుజిలుచు.

వసంతాదియుతువులయందు సూర్యగణభేదములు.

జైత్రవైశాఖములయందు - ధాత అగ్రములను ఆదిత్యులును - పులస్త్యపులహులను ప్రజాపతులును, వాసుకీకణాదులను సర్పములును, తుంబురునారదులను గంధర్వులును, కృతస్థల, పుంజికస్థలలను అచ్చరలును - రక్షగృత్స, రథౌజస్సులను గ్రాహణులును - హేతి ప్రహేతులను రక్కసులును - జ్యేష్ఠాషాఢములయందు మిత్రావరుణులను ఆదిత్యులును - అత్రి. వసిష్ఠులను మహర్షులును - తక్షకరంభకులను సర్పములును, మేనకసహజన్యులను అచ్చరలును, హాహాహూహువులను గంధర్వులును, రక్షంతరరక్షకృత్తులను గ్రాహణులును, పారువయోధులను, రక్కసులును, క్రౌంచగణాద్రవములయందు, ఇంద్రవనస్వంతులను, ఆదిత్యులును - అంగిరోభ్యగువులను, మహర్షులును, ఏలాపుత్రశంఖపాలులను, సర్పములును, విశ్వావసూక్రసేనులను, గంధర్వులును, ప్రయోచాను ధ్లోచలను అచ్చరలును, హేతివ్యాఘ్రులను రక్కసులును - ఆశ్వయుజాక్షాక్షిములయందు వజ్రవృక్షాహులను ఆదిత్యులును, భరవాజగౌతములను మహర్షులును, విశ్రసేనసురుచులను, గంధర్వులును, లక్ష్మవీఘృతాచులను అచ్చరలును, విరావత్తదనంజయులను సర్పములును, సేనజిత్సుషేణులను గ్రాహణులును, పారుడు అపారుడను రక్కసులును, మార్గశీర్షపుష్యములయందు హంసభిగలను ఆదిత్యులును, కశ్యపకృతువులను ఋషులును, సుహృషత్కరోగ్రాటకులను సర్పములును, చిత్రసేనఘోర్ణాయువులను గంధర్వులును, పూర్వచిత్రోర్వసులను అచ్చరలును, తార్క్ష్యాక్షిప్తసేములను గ్రాహణులును, విద్యత్సర్పరులును రక్కసులును, మాఘఘృణములయందు త్వష్టాపిష్యపులను ఆదిత్యులును, జహదగ్నికాశికులను మహర్షులును, కంబశౌశ్వతరులను సర్పములును, భృతరాష్ట్రసూర్యవశ్యస్సులను గంధర్వులును, తిలోత్తమరంధ్రులను, అచ్చరలును ఋతబిస్సృజిత్తులను గ్రాహణులును బ్రహ్మాక్షాక్షిప్తయోగోపేతులను రక్కసులును, ఈగణములు ఆయా ఋతువులయందు తపతమ - తపతార్జునులను సలుపుచుసూర్యుంబరిచేష్టింది యుండెదరు - ఇట్టిపరివారంబుతోడ సూర్యుడులోకాలోకంబునంజుట్టుచు మనుజుల పాపంబులంబోకడచి తనకీరణములలో నొకటియగు సుషుక్ముమువలన వృద్ధిబొందిన చంద్రునియవృత్తమును పితరులు దేవతలకును వర్షముచేపుంపజేసెడి ధాన్యాదులును మనుజులకును జీవనాధారముగనునిచి రక్షింపుచుండు.

చంద్రసంకలపరిమాణాదుల వివరణము.

సూర్యుని పీఠిక నుపరిభాగంబున చంద్రుడు చంద్రునికి నుపరిభాగంబున నక్షత్రములు సూర్యుని పురుషుడు. ఉదకమునుండి జనించిన చంద్రుని రథము మూడుచక్రములు పదిగుట్టలుల చే నెప్పుడుండు. యుగత్రయవ్యంతము చంద్రుని రథము నీడ్యేడియై యిర్వంబులకు అజ, శత, సూక్తి, వృష, వాజినర, అశ్వ, సప్తధాతు, హంస, వాహ, న్యుగములను నానంబులు గలిగియున్నవి. చంద్రుడు చేవతల చేతను పితరుల చేతను పరివేష్టించబడియుండు. సూర్యుని సహస్ర కరణము చే శుక్లవక్షంబున చంద్రుడు స్వధీబొంబి పూర్ణి కాయందు సంపూర్ణ సుండలము చే బ్రకాశించు. కృష్ణవక్ష ద్వితీయమువల చతుర్వేదివరకు చేవతలును అవసరియందు పితరులును చంద్రకరణములను పానము చే సెదరు.

బుధాదిగ్రహముల రథపరిమాణాదుల వివరణములు.

బుధుని రథము రాహురథంబున కెదురుగా నడుచుచుండు. ఆరథంబునకు వాయువేగంబును పచ్చనివర్ణంబునుగల యోమిదిగుట్టములుగలవు. అంగారకుని రథమును అగ్ని సంభవముగల ఎరుపువర్ణముగల యోమిదిగుట్టము లీడ్చుచుండు. ఈయంగారకుడు యుజుష్మాతపక్రములచే నడుచు. బృహస్పతి గౌరవర్ణముగల యోమిదిగుట్టములు కట్టినరథంబునెక్కి సంవత్సరమున కొకరాశివంతున మందగతితో నడుచు శుక్రనిరథమును అగ్ని సంభవములగు ఎరిమిదిగుట్టము లీడ్చుచున్నయవి శనై శ్చరుడు నీలిరంగుల యోమిదిగుట్టములు కట్టినయి నవరథమునెక్కి మందగతితో సంచరించుచుండు. రాహువునెక్కిన వర్ణముగల యోమిదిగుట్టములం బూన్చిన తమోహయంబున రథంబునెక్కి వర్ణములయందు సూర్యచంద్రులమీదికి నడుచుచుండు. కేతువునూ విష్ణుముగల యోమిదిగుట్టములం బూన్చిన రథంబునెక్కి చరింపుచుండు. ఈగ్రహంబులన్నియు భ్రమింపబడుటై వాయుసంవర్ణముల చే గట్టబడియుండు. ఉదకములో నావయెటుల నడుచునో ఆటువలె వాయునంబున సూర్యచంద్రగ్రహదినక్షత్రములు సంచరింపుచుండు. ఇట్టిగ్రహనక్షత్రములు లభింపుడు శింశుమారచక్రరూపంబున యాకినములో దిరుగుచుండు. లోకిమునందలి జనులు ప్రతిదినము భ్రమింపమాచుచుండి లేని భ్రమనండలములో నెన్నినక్షత్రములుండునో అన్నిహయనంబులుబడించెదరు. ఈభ్రమింపకేంద్రరథపుహనువున ఉత్తానపాచుండును, ఉదరంబున పయన్జుండును, శిరంబున భర్తుడును, హృదయంబున నారాయణుండును, పూర్వపాదంబులయందు సాధ్యులు యన్వనీదేవతలును, ఉపపులయందు సుతార్యములును, మేధునిబున సంస్కరించును, మిత్రపానంబునను, పుష్పంబున అగ్నిమ

హేంద్రవారీచ కాశ్యపులును, నివసించి ప్రవక్షిణముగ తిరుగుచుండెదరు. ధృవు డభోముఖుడై మేరుప్రవక్షిణముచేయుచుండు.

అగ్నిక్షిపూర్వక్షిణపరస్పరము తేజంబై కృంబగుట.

పూర్వముననవ్యక్తజాతుండగు నలువకమిరముచే నావరింపబడిన లోకమును గాంచితాను మెలుపురూపమును ఎహించియున్నట్టిని చింతింపుచు నగ్నిస్థానంబు తెలింగెఱింగి తనతేజమునగాచి యగ్నితేజమును మూడురూపములుగ విభజించి పచనముచేయు నగ్నికీపావకుడనియు, తపింపచేయుసూర్యుడు శువ్యగ్నియ్యయు, జరగగ్నికీవైద్యుత్తుడనియు నాహంబులిడియె. సూర్యునితేజస్సురాక్షుల యందగ్నింబ్రవేశించియుండు. సూర్యుడు(౧౦౦౦)కిరణములచే నుష్ణుచుండు గాననందుచందనమేధ్యకాంతకచోతస అస్మతములు మొదలగు నన్నూరుకిరణములు వర్షమును గురిపించును. ముప్పుకిరణములుహిమమును గురిపించును. చంద్రతారలగ్నియు సూర్యునికిరణములేయవి శీతలముగనుండును. అంచుహిమాంబువులను గురిపించు కిరణములు మిగుల పవిత్రములైనయవి. అవియసంతోషంబున కాస్పకంబులుగనుండు. హరియుశుక్లములు కకుభములు గోవులు పశ్వభృత్తులు మొదలగు నాహములుగల ౩౦౦ సూర్యకిరణములు ఆతపమునుగలుగజేయు. సూర్యుడాయాఝితువులయందు బ్రవేశించనపుడు సూర్యకిరణములనేక భేదములుగలవియై యుండు.

చంద్రాదిగ్రహములకు సూర్యకిరణములచేవృప్తిగలుగుట.

సంఘన్నయను సూర్యకిరణముక్షీణించెడి చంద్రునివృద్ధిపొందించును. హారేశహను సూర్యకిరణము నక్షత్రములకు దృష్టిగలుగజేయు. దక్షిణదిశనుండువిశ్వకర్మయను కిరణము బుధునిపోషించును. విశ్వావసువను కిరణముశుక్రుని పోషించు. సంవర్ధనయను కిరణముఅంగారకునినాదరించు ఆటవికిరణము బృహస్పతిని ధారంబైయుండు. స్వరాట్టను కిరణము శనైశ్చరునికి తృప్తిగలుగజేయు.

సూర్యాదులజననము.

భగవంతుడగు సూర్యుడు అదితికి యోమిదవసుతుడు. తేజోవంతుడగు చంద్రుడు వసువు. భృగుముని పుత్రుడు శుక్రుడు. దేవాచార్యుడగు బృహస్పతి అంశస్సుకపుత్రుడు. బుధుడు ఝిషిపుత్రుడు. శనైశ్చరుడు సంజ్ఞాపుత్రుడు. శేతు అగ్నికీపాశీయందు జనించినవాడు. రాసువు సింహికాపుత్రుడు. నక్షత్రములుదక్షుత్రులు.

సూర్యాదులమండల ప్రమాణములు.

సూర్యవిష్కంభము(౯౦౦౦) యోజనములు.మండలప్రమాణము ౨౭౦౦ యోజనములు. చంద్రమండలము సూర్యమండలమునకు ద్విగుణముగానుండు.

సూర్యచంద్రసంక్షలముల కుపరిభాగంబున తక్కినగ్రహసంక్షలంబు లున్నయవి.రా హువువీరికి సమానుడుగ తమోహయుండగుచు వృద్ధిచ్చాయనవలంబించియుండు. ఇతను చంద్రవర్తములయందు సూర్యునివదిలి చంద్రుని- సూర్యవర్తములయందు చంద్రునివదిలి సూర్యునిమింగుచుండు. చంద్రసంక్షలములో వదనాటవభాగము శుక్రమండలము. శుక్రమండలములో నాలవభాగము గురుమండలము. శుక్రమండలములో నాలవభాగము-అంగారకశనిమండలములు. వీరిమండలములలో నాలవభాగముబుధమండలము. తక్కినగ్రహములుబుధానికి సమానముగనుండు. శనిబృహస్పత్యంగారకులకు మందగమనము. వీరికిదిగుడుగానుండు రాహుకేతు చంద్ర శుక్రబుధులకు శీఘ్రగమనము కలిగియుండు - రాహుకేతువులు-తప్పతక్కిన గ్రహములకన్నిటికి సూర్యుడుక్రిందుగానుండు. సూర్యునికుపరిచంద్రుడు చంద్రునికుపరిబుధుడు బుధునికుపరిశుక్రుడు శుక్రుకుపరియంగారకుడు అంగారకుకుపరిబృహస్పతి బృహస్పతికుపరి శని యితనికిపరి సప్తని మండలముగలదు. దీనికిపైనుండునది యేభుక్రమండలము.

త్రిపురోపాఖ్యానము - సం - అ - ౧౨౭ - మొదలు - ౧౩౯ - వరకు.

అని చెప్పిన యిటులు సూతుఁగాంచి హహాత్వా ! మహేశ్వరుండు పురారిత్వంబు నెట్లుజేసె ? త్రిపురంబుల నెట్లుదహించె ? దెలియంబలుకుమని వేడిన వారికతండ్రిట్లీయె. హయండు ననుగుడు యుద్ధంబుననురలచేసోడి ఘోరతపంబు చేయవనుకట్టిన పిచ్చున్నాలితారకాయులను నిలుపురు దానవులతని తపోవృద్ధికై తపంబుచేయుటకు సహకట్టిరి. పిదపవీరుమువ్వురును త్రేతాగ్నులవలె ముల్లోకములను తపోగ్నిచే దహింపచేయుచు హేమంతంబున నుదకమునందును గ్రీష్మంబున పంచాగ్నినుధ్వంబునను వర్షంబున నిరావరణస్థలములయందును నిలచితపంబు నల్పుడులోకములు చీకాకున మనటులంజేసిన నలువయాయసురులకడకేతెంచి వారి తపంబులకు మెచ్చివీరు కోరెడివరంబుల నిచ్చెదవేమన నయారక్క-సులునలువకు న్రొక్కియొండనందుహయండ్రిట్లీయె. తొరికయుద్ధంబున దానవులోడిరి దేవకులుజయించిరి మాకు రక్షకులులేమింజేసి తపంబుసలిపితిమి. కావుననొక బాణముచే దప్పయితరోపాయంబుల నాశముకాని దుర్గమువలయునని కోరినయటులవరంబొసంగియంతర్నిక్షుదయ్యె. అంతనద్రానవులు నరప్రభావంబునకుచ్చి బాణముచేగురితగలకుండునటుల యోచించి మూడుపట్టణంబుల కట్టుటకునిశ్చయించి యొక్కొక దానికి నూలుయోజనములదూరముగల ప్రతిపట్టణము నూలుయోజనముల నిడుపువెడల్పుగలిగియుండునటుల పువ్యమింతత్రంబువలె భూమినియనుముచేతను ఆకసంబున రజతముచేతను దానికిపైనబంగరుచేతను నిర్మించి భూమియందుగల యినపపట్టణమునకు తారకాయుడును, రజతపట్టణమునకు పిచ్చున్నాలియు, బంగరుపట్టణము

నకు మాయమను అధిపులగుండెరి. పిదపనేవైష్ణవములకు శ్రీరాజసారముగ రానవులు
ప్రవేశించివరస్థుర క్రోధంబులు మానశీవునింబూజింపుచు అనేకపునంబులుగడిపిరి.
ఇట్లుండనొకసమయంబున కానుక్రోధలాభ మోహంబులునాలుగును సంధికాలము
నందు పురత్రయంబునం బ్రవేశించియివలనుండు దానవులబాధింపఁబడెను. దా
నికదానవులు భీతిల్లుచుండు నపుడుమాయమ సభకుంబవేశించి ననజాతీవానిని గూ
వింది అయ్యలారా ! కడచినలేయనేనొక స్వప్నంబు గాంచితిమిడఁచెప్పుడు. ఈ
పురత్రయంబున బలిష్ఠులను ముచ్చునుపురుషులు ననుసతులతోడం బ్రవేశించి వార
నేకశరీరులుగావ్రజఫలింపుచుండిరి, అదిశీనైష్ణవము నకుఁబాచేసెద్యుడియ్యె. దిని
ములతో నొకయ్యవతి గుడ్లగూజవలె జూచుచు గాన్తగ్గమునెక్కిన ప్రపునంబులను
జుట్టుచు తనుబోలిన యనేకయువకులను గూడి నుకనెనుచుముద్దిహుచుండెను. అట్లే
తోడనాలుగుపాదములుగల పురుషుని నేలుగొడిచి, నీయరుదులం గా! మనకుఁజేయమనం
భవింపును. మీరుకానుక్రోధంబులుమానశీవునిపూజింపుడు. ననభానని అందులోనొప్పు
పితమానసులై నర్త్యధర్మములను వదలి లోకంబులను బాధించుటకు ప్రకటించిరి. అం
తదేవతలు పరమేశ్వరకడకేతెంచి పునఁబడెను. అందుగల పాదములు నేర్పఁబడిరి. అం
తనాబ్రహ్మ పితౄబాణంబున ప్రపునంబులను గూర్చుకొని యుగాననర్తకత్వమున శీవునికడ
కుంబోదమని సురలంబులను-రించుకొనివచ్చి శీవులంగాఁజే పలుకుదులం బొగడన
మహాదేవుండానందభరితాంతరమునై ములంగూడ మనలేకకొనింబంబులపెట్టి
యన మహాత్మా ! నీకునులుపుమిగిలి లోకంబుల బాధించెదరు, నాయుండ
ను రక్కసుడుకొనించిన ప్రపునంబులంబ్రవేశించుట మింజునొప్పును. నీవీయనా
రక్కసులు మాచేబుగొనుచున్నాడు. ఇ ప్రపునంబులను గొని పాదములను నెత్తుర
లను చంద్రునియశ్వంబులను హరించిరి. అనచెప్పినశీవుని పోని భయంబందినను
నేత్రపురంబులదహించెక, దిగ్గంబులదహించెక, భూమినికూడాంబులను దేరున
ను స్థానంబుగను హందిమనిననుగను సూర్యునింబ్రలం దహించుటగనుచు మొన
లగు ననేకసాధనంబులచేపరీక్షమను కర్మించిశీవునికడకుఁబెట్టివదానిశీవుండు పడిం
చిముదమంది బ్రహ్మనుసారధిగా యైకొని రక్షణజేకొని శిష్టభాషాగ్రామనానామకొని
యద్ధంబునకువెడలినదేవతలు సింహనాదంబులుచేసిరి, నటించునంద్యంబు భిక్షునిభ
రద్వాజవస్థిగౌతమాదులును హంగళకన్యనులునుజేసిరి. నారదులకప్రపురంబుల కేగి
మయునింగాంచిశీవుడుపులగు రక్కసులంగూడి యధర్మములు చేసెనెఱిగి పుర
ణంబులకునాశంబుగలుగుగానశీవుని శరణంబుదేవునిచెప్పి స్వగ్ధంబునకేగి చేల్పు
లంజేరి. మయుండు దానవులంగాంచి మనకుసురలతోడ యద్ధంబు తొరసిల్లె. మీరు భ
యంబుమాని దేవతలతోడ యద్ధంబునల్పుడని యాననిచ్చిగాను తనపురంబుచేరి శి
వునిపూజించిపలుగుతులపనుతీసేయుచుండె. అంతశీవుండు ఇంద్రుంబూదిశీవునురులం

శ్రీ మత్స్య పురాణ సార సంగ్రహము.

గూడి రక్కసులతోడ భండనము సలుపుము. శుక్లమీనక్షత్రము క్షదినంబున నొక బాణంబుచే త్రిపురంబులగాఁ జేర్చిననైన నిలఁద్రుండు సురసమాహంబుతోడ సంగరంబునకు వెడలి సింహ నాదంబులు చేలగునటులం జేసె. అట్టి నాదమును శ్రీపురవాసులగు రక్కసులు విని రోషించి మేఘంబులవలె నార్చుచు భండనంబునకుఁ బడవడిన సురలు మేఘంబులు బలద్రుంకప్పుచు నంబున త్రిపురంబులంబాట్టుకొని హస్త్యప్రాసాదములను నాశము చేయుటను దానవులీడ్చించి వర్షకమునుండి సర్పములు వెలువడరీతిని తారకారోమగ్రంథంబునుండి వెలువడినదానవులు సింహనాదంబులు చేయుచు యుద్ధతలంబునం జేరి మాన్వారవృక్షాదు ముఖములుగల ప్రహర్షణంబుల నొలోగించి తనతమ ప్రగల్భములం బ్రకటింపుకొనుటను సహభగంబులు బాణ రోషించుగండై లంబులం జెరికి వారిపై దైవియ నానవులు సార్వాయ తలఁపఁగి సందహతను చాపంబులకన్ద్రాంతమునీడ్చి భనుష్టంకారంబులొనర్చి బాణంబులంబులు పించి శివగంబుల గ్రహించి వారిని నృత్యశిలాపైలఁపఁగల విశ్వదేవతల చేష్టల నాధానంబులు గావించుచు, ఉగ్రయన్త్రస్త్రియ నాలు తెచ్చి గులం బొంగించి దేవతలు నానవుల నోడించిన హతశేషులను దానవులు నశనంబులయింబుల నొజేరిరి. అంత నయివిద్యన్తాలు లీచార్త నాలించి సకలంబులతోడ సాగి నెలలంబుల నీతెంచి దేవసంఘంబుల బాణ విద్యన్తాలి నెలచి విశ్వదేవతలవలె మొత్తిన నెలను విద్యన్తాలివైకనలి యీశ్వరదత్తంబును విజ్రాయంతి యెడగొట్టిన యాదిక్య సేవకు విశ్వదేవతలవైక నేలంగూతె. అంత నయిదానకాతములు ముఖమునకుఁ బలపడి దేవతలంబుల మీద బాణవర్షంబులు గురిపించిన యవమణి తేగ నూర్చుచు ద్రుంకప్పుఁ ఇంద్రాదులు శత్రుబలంబులం బ్రవేశించి ఇంద్రాదాగ్నేయాస్త్రమును విట్కిలుచు శత్రు యముడు చండంబును పరుణుడు సాశంబును ఇటుల సహభగంబులు తనతమ యుచి నొంబులచే శత్రువులతోడంబోరిరి. సూర్యావంత్రువాస్త్రులు పరిరము పోకడవీరి. ఇటుల నమోరయుద్ధంబు జరుగుతేటి వయఁతారకాతములు తనబలంబుల సహసిన పురంబులకుంబరువు లిడిరి. తుయుండు దానవ వధ్యునితోడ విద్యన్తాలి వారణంబునకుఁ బింఱించి మృతులగు రక్కసులనుట్టికల జేయుటక వ్యాస వాసికర్పించెననె సహకర్తవినయాయాబలంబు చే రెండుయోజనముల పొడవు ఒక యోజనము వెడల్పుగల అవృతభరితంబును నడ బావిసృజించి నీపులగు రక్కసులనందులో ముంచునటులం జేసె. కావున సంగరంబున సహసినరక్కసులందుల పున్నవీతులై వజ్రలయ్యుద్ధంబునకు తారసిల్లిరి. అంతనం దీశ్వరునిగూడి ప్రహరులును తారకాతమునిగూడి నైతేయులును సహరంబుచేసి మృతులగుచుండెడి రక్కసుల నృతపానము చే జీవించు న్నారన వార్తను శంకుకన్దు డాలించి శుశ్వరుచేరింబని జగదీశా ! ప్రహరుల చేసినైన ననురులు జలసేవనంబున సస్యంబులంబోలి జీవించు న్నారన. త్రిపురంబున సుక యమృత వాసికర్పింపబడినది.

అందున్నంతే శేఖరంబులు వైచిత్రములు జీవితగురువగు చెప్పుటను శరార్థవా
సియగుపిష్టంబునొంది వృషభాపంబునొంది దానవపురంబునొంది యన్యుతాపం
బీన్యుతల శరార్థంబునొంది. అంతెనురప్రసాదగణంబులు యన్యుతశరద్విద్యనంబు
గావించినదానవులు వేరుపాయంబుగానక సంగరంబున పరాజితులై నీనపట్టణంబులం
జేరిరి. అంతయుండు దానవులంగాంచి ఓదానవులారా! మీకమితమగు చెడు
గువాటిల్లె, ప్రథమంబుననురలంధికగ రించివలలువారిచే జిక్కిరిపలు తెలుగులగు
మపాయంబులయొందించి కట్టెనయ్యాత్రిపురంబునకు నాశమును ఘటిల్లెనని వాయం
డువించిపుడుండ వాపీపాలకులరుదెంచి నాయుంగాంచి దేవరా! ఎన్నడో వృషభనా
వంబుంబూని మనయన్యుతవాపి కడకే తెంచి దానవులయ్యగ్రోలివరుగి డెన్న జేప్పిన
నాపలుకులుకూములుకులవలె మాయని కర్ణంబులకుసోకిన మాత్రంబున యినికి
పడి దీర్ఘనిశ్వాసంబులంచెలి దానవులంగాంచి నేర్పించినయన్యుతవాపి జేరి
యందుండు అన్యుతమును గ్రోలినవాడు పిష్టంబుగాని మోయొక్కకట్టి శక్తిగలు
గంజాలదు. ఇకమనకపడయంబుచేసారు. కావునననము సముద్రంబున నేరితిమేని
నురులుజయింప జాలకని నుడిసినదానవులొడంబడి తనపురంబులతోడ వడలింపేరిరి.
ముక్కంటినలువగ్గింది దానవులునుగంబుననోడి తనపురంబులతోడ నరుణాల
యంబుజొచ్చిరి. కావుననచటియరదంబును పోవచ్చున కనుగగర్భుండలులంజేసి.
నురలంధను శేపునింబిదేష్టించి పడమటికడలికరిగి సింహనాదంబులచేసి యనురుల
యనురులంబాపసనకట్టి దేవేంద్రుడును లోకపాలురును ప్రహళగణంబులు మొద
లగు దండిమగలుభంజనంబుసేయ యండజచార్థంబున నిలిచి శంఖపటహధికారాకా
హళభేరి భాంకారంబులు చెల్లించిపుడుండ త్రిపురవాసులార్థమలనాలించిహరుం
డు దురంబునకువచ్చెననతలంచియనురులురౌద్రాకారులై బ్రహ్మాండంబు భేదిల్లునటుల
నార్చుచు సమరంబునకరుదెంచిన నరుదెరంకులవారును దలపడి పరస్పరజయేచ్ఛ
లంబోరుచు కొండలు కర్ణంబులచేతను కొండలు వగర్వధంబులచేతను కొండలు ఇ
నువగదియఘట్టనంబుచేతను కొండలు పిడికెటిహములచేతను కొండలు శూలంబుల
చేతను నీలిరి - సముద్రంబునకెను తిమింగిలనకరాదిజల చరంబులుతిరుగుచందంబు
న పిశిములచే ఖండింపబడిన క శేఖరములొండొంటిందాకుచుండె. అంతశేఖరము
డగుకుమారస్వామి త్రిపురక్షణద్యారంబునను యముకు కుపేరుకుపశ్చిమద్వారంబు
ననుశేవుండు త్తిరద్వారంబునను నిలచియుండ ప్రహళగణంబులు రూర్పుద్వారంబున
త్రిపురంబులొకేం బ్రవేశించి గృహంబులంబెరికనముద్రంబునబడవై చుటంబూచియం
దలిస్త్రీబాలాదివృద్ధులనేకభంగుల విలపించుచుండిరి. అంతతారకాయుండలిగర్వం
బున సందికేశ్వరు నెదిర్చి యశక్తచేమాతుండయ్యె. ప్రహళగణములు సింహనాదంబులు
చేసిరి. మయుకు తారకాయుడు సమరంబున సమ సేనని తూరులవలనెని విద్యున్నానిని

రావించి యుద్ధంబునకరుగుమనఁజెప్పి తానును వెడలి దానవులంగంచి యీత్రపురంబును పువ్వమీసంబంధమున దహింపజేయవలయుగాన నటులజేయుట కెవరికిని సాధ్యంబుగాదు. ప్రాణంబులుండువరకు యుద్ధంబుజేయుడన వారుసంతసించి యుద్ధసన్నద్ధులైరి. అంతట సూర్యుడస్తమించె. చంద్రుడుదయించినను త్రిపురంబున తిమిరముండుప్పుకొని యరిష్టసూచకంబులు కనుపట్టె. నరునాడుదయంబున ముక్కంటి త్రిపురంబుల మీదికిఁగిరిన దానవులు కోపోద్దీప్తితమానములై ప్రాసాద్యాయుధంబులంబూని వర్షర్తు మేఘంబులంబోలి యుద్ధసన్నద్ధులై ప్రహళగణంబులంజేరివజ్రంబులచే బొడుచుచుచక్రంబులచేఁబండింపుచు బాణంబులచే భేదింపుచు దేవదానవులు బోరుచుండుతటి వృతములగు గజాశ్వపదాదులు సముద్రంబునబడుచుండ నీటియకాండ ప్రళయము విద్యున్నాలిచూచి నందీశ్వరునిమీదికిరికి ఓరి ప్రహళాధమా! ఇపుడు నిన్నునే యనపురంబునకడ పెడ నిలుగునని ధిక్కరింపుచుండ నందీశ్వరుడు వానింగంచి నీ జాతిధర్మంబున నటులాడెనపు, నీవయనపురంబునకరిగెదవన నావిద్యున్నాలి ఓరి మొన్నయెద్రా ! సూర్యునివడత్రోసెడి వాడైన, ఆకసంబును బట్టెడివాడైన నాయెచుట నిలువంజాలదని హుంకరించి నందీశ్వరుని హృదయంబున నొకబాణంబు నాటనేసిన నందీశ్వరుండొక్క సాలవృక్షంబుం బెరికి వానిపై వైచినదాని తనబాణంబులకుండుములుగావించె. అంతనందీశ్వరుడు రోషించి వానిపైకిరిసిన నాడనుజుండొక శక్తినివైచె. నాశక్తింగొని యాడనుజుపై వైచినవాడు వజ్రహాణంబుచే గూలెడివర్షణంబు కరణినేలంగూలె. అంతసద్దులు పొగడిరి, దేవవాన్యంబులు ఘూర్జితై విద్యున్నాలిసంగరంబున సమసెననువాత్తను నయిండుపిని దందవ్యాహానమానమయ్యై దేవసంఘంబులతోడ సమరముచేయవలసడి శూలంబులచే భేదింపుచు గదలచే మొత్తుచుబాణంబులచే తూలనేయుచుండ దేవవృక్షహంబులు బెదరిచెనరి చీకాకుపడుటసీతీంచి, ఇంద్రయమకుమార్తనందీశ ప్రహళగణంబులతోడై ఎదిర్చిన వీరిబాణజాలంబులకు నయిండు మొదలగు దానవులు దిక్కి-సొక్కి-ఊర్క-చెడి హాహాకారములు చేయుచునటలిక్రిపురంబులంజేరిరి. అంత త్రిపుర నాశంబునకైచైవ యోగంబునపువ్వమి నక్షత్రసంబంధకాలముసంఘటిల్లె. అక్కాలంబును తప్పనీక ముక్కంటితనబాణంబునుత్రిపురంబుల మీదికి ప్రయోగించె. అంతనందీశుండు శివునియాజ్ఞచే దిపురంబులొగిమయ్యునికడకుంజేరి, ఓనయి డా ! ఈత్రపురంబుదగ్ధంబగునట్టి కాలమానన్నమైనది. త్వరితగతిచేదీని డివివి వెడలుననియె, నయిండు వెడలిన తక్షణంబున శివునిచేమిడువబడిన బాణంబూపురంబులంబ్రవేశించి హర్షవృప్రాసాదాగోగోప వనాదులదహించు నెడయందలి జనులగ్నిదగ్ధులై కొండలు ఓతాత ! తల్లి ! పుత్రుడా ! మామా ! యరయ, కొండలుస్త్రీలుధర్మానింగనలై ప్రెండ్రులు విడనాడనేరక యనేకవిధంబుల చింతింపుచుండుతటి

యింతోపాటు తాళనంగాంచి తేలుమోడ్చి ఓపావసరం! నేనమృతభార్యను, వజ్రనాథుని, కాపున నీవు పరిభ్రమింపజేపు నన్నున్నప్పుడేవరకదని వేడుకొనినను, మతియొక శతపత్రనేతి ఓ అనలుడా! యీనాళిపువ్వున నేకతపంబులజేసి జగంపజేసితినిగాన దహించుమని ప్రార్థించినను, ఇట్లు నేకలనేకరీతులవలంపించినను యాయగ్నివృద్ధియై నాళిని యావృత్తించులనుపించె. విడిసదేవతలు సరజేశ్వరుని యనేకవిధంబులంబోడి వారి వారిస్థానంబులకేగి సుఖంబుగనుండిరి. కాపున యీత్రపురోహిష్యానెమను వినెను చదివినను అట్టివారికి నతలాభిష్టంబులు సమహూరునని సూతుండుమునులకు నక్కాణించె.

అమావాస్యపిన్దశ్చ త్రిః పరణమాలున - అ - ౧౪౦.

అనమునులు సూతుంగాంచి ప్రణమాసంబున అనవసవిలులసంఘటిల్లు? పురూరపుడువిరులకు శృప్తినెబుల గావించె? దీక్షింపనిపింపుకొనన నుపుకువత్సవ్యడుచెప్పిన చాడ్పునజెప్పెడినుండన సూతుండిట్లనెయి - సూర్యులు, బర్హిషదులు, కావ్యులు, అగ్నిహ్వయ్యలు, చంద్రుడు, నక్షత్రములు, వీరెల్లయమవనయందు సూర్యమండలమున ననించెదరు - అట్టితతినైతుడు (అనగాపురూరపుడు) సూర్యమండలమునకేగి తనమారామహాపితామహులగు సూర్యచంద్రులకును తనపిత్రాదులకునుననస్కరించి సనీవాళీకంఠువుల సంధికాలమున దర్శిత్రాధాబాసర్వపు యుత్తమంబనదలంచి అర్తవాదులబంబంగెడి తనపితరులస్మృతికొఱకు చంద్రమండలమునందుత్పన్నంబయ్యెడి యన్యగెంబును ప్రతీక్షింపుచుండె. సూర్యుడు తనసుహమ్ననాడి వలన శుక్లపక్షప్రకాశవ మొదలంబునదిగడియల కాలముగలయొక్కోక శిథిలతనను పున్ననాడిచే యన్యతమును పూర్తిచేయుచుపడునైదవదియగు పూర్ణిమాయందు చంద్రునిపూర్ణాక్షశలుగల వానిగాజేయు కాపునచంద్రునిక పదునైదుకళలనే బ్రసర్థంబగు- కృష్ణపక్షవీరవ మొదలాయన్యతమును తిథికమానుసారముగ అగ్నిహ్వదిదేవతలుపాసలంబున దర్శింపదరుగాన నట్టియన్యతమును పురూరపుడుజెంది తనపిత్రాదుల తృప్తిజేసెనని సూతుండువదించి మఱలవర్తసంధులం జెప్పందొడంగె.

వేణువయందు పర్వంబులు కూర్చుంబడియుండు మాడ్చి సంవత్సరాదులయందు ఋతువులు మాసములు పర్వములయందు ప్రణవదాదిభులు కూడియుండుటంబట్టి పూర్ణిమాదూపాస్యా పర్వసంధ్యదులయం దన్యాధానముమొదలగు దర్శపూర్ణమాసములు, పిక్వరియాగములు, పిండపిన్దయజ్ఞమా, దర్శిత్రాధాదు లాసర్వపలయు, పూర్ణిమాయనగా చంద్రునిశలుసంపూర్ణమగుదినము, సూర్యుడు చంద్రుడు కూడినదిమమవస యని జెప్పినమునులు సూతుంగాంచి యీలాంకంబున

శ్రాద్ధంజేదేవతల కొసంగవలయు? వారిగమనాగమనంబులెట్టివి? వరింపుమనివేదిన
వారికాతండిట్లయె. ఈలోకంబుననరుదు తుమ్మిపాసాదియైత్రులైన తనపితృమా
త్రాదుల నామగోత్రంబులతోడ శ్రాద్ధంబిడిన వారేలోకంబునం దేహపంబుగమండి
నను నదివారింజెందు. మఱియుబ్రహ్మచర్యము, కృచ్ఛ్రవాండ్రాయణాదితపస్సు
జ్యోతిష్తోమాదియజ్ఞములు, సంతానోత్పత్తి, శ్రాద్ధము, విద్యాదానము, అన్నదాన
ము, వీటిజయొనర్చినపితరుల కత్యంతతృప్తిగలుగుగాన మనుజుడుమరణము జెందువ
రకుపైసత్కార్యములను సలిపినపితరులాయురారోగ్యాది సంపత్తు లొసంగుదు
రు. వెత్యార్ధంబులాగునైది మనుజులుస్వర్గాది భోగంబులంజెందెదరు. వత్సాశ్రమ
ధర్మంబులను వాచ్యకవ్యామలను వదలిభ్రష్టులై మృతిజెందిన యమలోకంబున నా
నావిధవికార యాతనాదేహంబులంబొంది తుమ్మిపాసలుగలవారై యమభటుల
చే గొట్టబడుచు తమతమవంశీయులలో నెవ్వరేని శ్రాద్ధాదులచే దృష్టింగలుగజే
యదురా; యిదివించింపుచు తమతమపాపకర్మానుసారముగ అసిపత్రవనాది భయం
కరనానావిధపరకంబులం ద్రోయబడిదుఃఖంపుచుండెదరు - కావున మానవులు
మిగులశ్రద్ధాభక్తిగలవారై తమమాతాపితరుల శ్రాద్ధముజేసిన మిగులశ్రేయం
బువాటిల్లు.

చతుర్ద్యగములవివరణము స-అ-౧౪౧.

అజనుడివిసమునులు సూతుంగాంధి మహాత్మా ! చతుర్ద్యగవంశాంబుల
జెప్పవలయుననివేదిన సూతుండిట్లయె. లోకికప్రమాణముచేత మానుషమానమును
చతుర్ద్యగసరిమాణమును జెప్పెననినుడు. (౧౫) కమిషములొకకాష్ఠ (౩౦) కాష్ఠలా
కకళ (౩౦) కళలొకముహూర్తము (౩౦) ముహూర్తములొకయశువారాత్రం
బనిజెప్పబడు. అట్టియశువారాత్రములను మానుషలోకమునందు సూర్యుడుతన
యందయా స్థనుయములచే విభజింపుచుండు. పవలుకర్మాదులు జేయుటకును రా
తిరోధిమీరకుమనుషుల కమహాలంబైయున్నయది - ఇట్టియశువారాత్రంబులు
ముప్పదియైన సొకమాసంబగు - పితరులకదియొకయశువారాత్రంబగు - అం
దుకృష్టపక్షమువలన శుక్లపక్షమురాత్రియనంబగు - అట్టిమానుషమాసంబులు
(౩౦) యైన పితరులకొకమాసంబగు - అట్టిమాసంబులు (౧౨) అయ్యెనేనివా
రికికవత్సరంబగు. లోకికప్రమాణవత్సరంబు జేవతలకొకదినంబగు - అందుత్తతా,
యజుమండలు యజునాననా రాత్రియనంబడు లోకికప్రమాణవత్సరంబులు
(౩౦) అయ్యెనేనిదేవతలకొకమాసంబగు - అట్టిమాసంబులు (౧౨) అయ్యెనేనిదే
వతలకొకవత్సరంబగు. లోకికప్రమాణవత్సరంబులు (౩౦౩౦) అయ్యెనేనిదేవ
తలకొకవత్సరంబగు - అట్టివత్సరంబులు (౩) అయ్యెనేనిదేవులకొకసంవత్సరంబగు. లోకి

కప్రమాణవత్సరంబులు (౩౬౦౦౦) లయ్యెనేనిదేవతలకు నూలువత్సరంబులగు- ఈ భారతవర్షంబున కృతత్రేతాద్వాపరకలియుగములు దివ్యమానముచేసాప్పియున్నవి- అందు - (౧) కృతయుగము (౨) త్రేతాయుగము (౩) ద్వాపరయుగము (౪) కలియుగము- దివ్యమానముచే గృతయుగవత్సరములు (౪౦౦౦) సందికాలవత్సరములు (౪౦౦) సంద్యంతకాలవత్సరములు (౪౦౦) త్రేతాయుగదివ్యవత్సరములు (౩౦౦౦) సందికాలవత్సరములు (౩౦౦) సంద్యంతకాలవత్సరములు (౩౦౦) ద్వాపరయుగదివ్యమానవత్సరములు (౨౦౦౦) సందికాలవత్సరములు (౨౦౦) సంద్యంతకాలవత్సరములు (౨౦౦) కలియుగప్రమాణదివ్యవత్సరములు (౧౦౦౦) సందికాలవత్సరములు (౧౦౦) సంద్యంతకాలవత్సరములు (౧౦౦) చతుర్యుగదివ్యవత్సరములు (౧౨౦౦౦) ఈచతుర్యుగములకు మానుషమానంబుచే వక్కాణింపదదనిడు - కృతయుగము (౧౭౨౦౦౦) త్రేతాయుగము (౧౨౯౬౦౦౦) ద్వాపరయుగము (౮౬౪౦౦౦) కలియుగము (౪౩౨౦౦౦) చతుర్యుగప్రమాణము (౪౩౨౦౦౦౦) యగుచున్నయవి. మన్వంతరప్రమాణము (౩౦౬౭౨౦౦౦౦) ఇట్టిమన్వంతరములు పదునాలుగయ్యెనేని బ్రహ్మకొకవలగు - పవలెంతకాల మయ్యెడిసో రాత్రీసంతయయగు - అదియ ప్రళయమనంబడు. అనమునులు సూతుంగాంచి యుగధర్మశేషమును జెప్పుకొనివేడిన యిట్లు వక్కాణింపదొడంగె. త్రేతాయుగాదియందు మనువు, సప్తర్షులు, దాదాగ్నిశూక్రాత్ర ఋగ్యజుస్సాను సందంధములగు శ్రోతస్సార్థధర్మములను విశేషముగజెప్పిరి. అప్పటి ఋషులు తపోబలముచే నెకయశూరారాత్రంబున వేదములను సాంగముగ నధ్యయనముజేయుచుండిరి. అవేదము లనాదిసిద్ధకని బ్రహ్మచేనుడవబడియె. అక్కాలంబున బ్రాహ్మణునికి జపయజ్ఞము, తుల్యియనికారంధయజ్ఞము, వైశ్యునికి హవిర్యజ్ఞము, శూద్రునికి పరిచారయజ్ఞము విధివోదితంబులైయుండె. అప్పటి వ్రభువులు ప్రజలకునుకూలముగ ధర్మములు జరుపుచుండిరి. అయ్యుగంబున ఆయువు రూపము బలము బుద్ధి ఆధోగ్యము ధర్మచింత ఇవి సర్వసాధారణములుగ నుండెనను యనేకధర్మములను జెప్పిరి.

త్రేతాయుగమనయజ్ఞప్రవృత్తివిషయము సం - అ - ౧౪౨.

అనవక్కాణించిన మునులు సూతుంగాంచి త్రేతాయుగంబున నెట్లుయజ్ఞంబుప్రవర్తిల్లె ననియడిగిన సూతుండిట్లనినుడువదొడంగె. కృతయుగసంధికడదినపిదప త్రేతాయుగాదియందు ఇంద్రుడు యిహపరసాధనంబగు యజ్ఞమనందువయుక్తంబగు మంత్రములచే నశ్వమేధయాగమును ప్రారంభించె. ఆయజ్ఞంబునకు కొందఱు మహర్షులు ఋగ్యజుస్సానుగానుండిరి. అందులగ్నిశూక్రాత్రమునందు హవిస్సులు జేయుచుండగను, ఉద్ధాతసామగానముచేయుచుండగను, హవిర్యోక్త

లగునిద్రాదిదేవతలు, లువబడుచుండగను, తక్కిన అధ్వర్యులు మొదలగువారు తమతమస్థానములందు యుచుండగను, అధ్వర్యులపేరకాలము. అందు యిప్పుడు లేచి పశువులనువీక్షించియుండుగాంచి ఓయింద్రుడా! ఈయజ్ఞంబున నీవొనర్చెడి పశుహింస ధర్మనాశనంబునకు మూలముగనున్నది. అహింస పరమధర్మముగదా; శాస్త్రానుసరణి నీవుధర్మమునుచేయుము, విధిచోదితములగు ధర్మములచేతనే యజ్ఞముజేయవలయు ధర్మార్థకామములనిచ్చెడి యజ్ఞవిధులువేటగానున్నవి - అట్టియజ్ఞములు బ్రహ్మచే నిర్మింపబడిన వనియుిప్పులు నుడివిన మానమోహ యుక్తుడగు నింద్రుడు వారివచనంబులను ధిక్కరించె - అంత వివాదంబునంఘటిల్లె - మఱినిండు యిప్పుడు యిప్పుడేర్పింపబడినయజ్ఞము స్థావరజంగమములలో దేదేదేయవలయునని యడిగిన యిప్పుడు ప్రత్యుత్తరముజెప్పుట కోడి ఖిన్నులై ఖచరుడగు వసువునుమధ్యస్థముగోరి యతనిగాంచి మహాత్మా! యజ్ఞవిధానంబెట్టిది! మాకుగలసంశయమును బోగొట్టుమనిప్రార్థించినవసువు నానావిధములగు ధర్మసూక్ష్మములగ్రహింపక వేదశాస్త్రములననుసరించి మంత్రలింగాదులను యోచించిమోక్షాంతమైన యిహపరలోకసాధనము యజ్ఞమేయ్యయ్య, నాయజ్ఞమును, వవిత్రములగు పశువులు, కందమూలఫలాదులు - వీటిచేజేయవలెననియు నుడివిన ఋషులగ్రహించి వసువునుకూమింపడునటుల శపించిన మార్గస్వీంచారియగు నావసువు భూమింపటి పాతాళంబునంజేరి మఱలభూమిం జరింపుమండె - కావున ధర్మంబున కనేకమార్గంబులుగలవు - వానిం దెలియనేరికిని శక్యముగాదు - యజ్ఞమునందు హింసకూర్మమని పూర్వము యిప్పుడువచించిరి. వారందరనేక తపములునలిపి స్వర్గమును బొందిరి - వారుహింసాయుక్తులుగు యజ్ఞమును సమ్మతించకపోయిరి. యజ్ఞము ద్రవ్యసంత్రములచేతను, తపస్సు మనస్సుచేతను, పాధింపనగు-యజ్ఞముచే దేవపదము, తపముచే వైరాజపదము, కర్మసన్నాసముచే బ్రహ్మపదము, వైరాగ్యముచేతకృతలయము, జ్ఞానముచే నైవల్యమును, పొందెదరు-గానని యైదుగతులుగనున్నయవి-పూర్వము యిప్పుడు వసువుచెప్పిన యజ్ఞ విధిని తెలిసికొనియు దాని నాదరింపకబోయిరి- ఋషులవలెనే ప్రియవ్రతుడు మొదలగు రాజులుగూడ తపముచే స్వర్గమునుబొందిరి. బ్రహ్మతపము సేసిజగత్తును సృజియించె. కావున యజ్ఞమునకన్న తపమధికఫలదంబగు.

ద్వాపరయుగ ధర్మము - సం - అ - ౧౪౩.

అనినుడివి ద్వాపరయుగ ధర్మముల మునులకు సూతుండిట్లని వక్కాణింప దొడంగె- ద్వాపరాదియందు శ్రేతాయుగ ధర్మములుమారి ద్వాపరయుగ ధర్మము

లువాటియై, అదియొప్పుయనన లోభము, అప్పుటి, వాణిజ్యము, యుద్ధము, తత్త్వానిశ్చయము, వర్ణసంకరము, కర్మవ్యత్యయము, రసస్తమోగుణవాప్తి, అధర్మము, వర్ణాశ్రమధర్మములకువైపరీత్యము, వేదములయం దవిశ్వసము, బుద్ధిభ్రంశము, స్వల్పాయువు, ఇట్టియధర్మములు ప్రభలుటయగాక-ఏకరూపమగు వేదము ఋషులచే నాలుగువిధములుగ జేయఁబడియె. వానియు నట్టివేదసూత్రాదులకు జనులు తమ తమ మతానుసారముగ యర్థములనుజెసెదరు. ఇటుల విపరీతధర్మములు వ్యాపించుటచే బాపఁబడితయిల్లు. ద్వాపరయుగ సంధిసంధ్యంశములయందెట్టి యధర్మములు వృద్ధిజెంది నాయుగాంతమున కలియుగధర్మములు ప్రారంభించు.

కలియుగధర్మములు.

ఇక్కలియుగమునందు, హింసాచార్యాశ్చతమాయాదులు వృద్ధియై తపంబులుక్షీణించి ధర్మస్వరూపంబునశించు. మనుజులవచనంబులుసిద్ధించుటలేదు- వారెల్ల పురుష మోహసాగరమగున్నలైయుండెదరు. తమిత్తిపాసానావృష్టి దేశవివర్ణయములు సదాకలుగుచుండు. కాస్త్రప్రమాణంబులులోపించు. మనుజులు కొందఱు శర్భము నందును, కొందఱు బాల్యయాపన కామారములయందును, అల్పతేజస్సుగలైవృత్తి జేందెదరు. అన్యశము, అధార్మికత్వము, కోపము, మ్రతలోపము, ఇవిమొకలగువాటిచే మిగులపాపిష్టులుగనుండెదరు. బ్రాహ్మణులు వేదాధ్యయనమును యజ్ఞాదులనున్యజించి శూద్రులచే ముత్రయోనాసంబంధులుగనుండెదరు- పాపండులు వృద్ధిజేందెదరు. కొందఱు కాషాయస్త్రిధారులై కాపాలికాదివేషములనుధరించి ధర్మదూషకులయ్యెదరు. బ్రాహ్మణులు తమయచరపోషణలై వేదవిక్రియనా, జపతపశూహూమాదులను జేసెదరు. శూద్రులు వేదాధ్యయనము సేయుట కపేక్షించుటయగాక ధర్మనిరూపణముచేయుటకు దలపడియెదరు. శూద్రయోనుల జనించెడి క్షుత్రయులశ్వమేధాదికలుపులొనర్చెదరు, భ్రూణహత్యానిమహాసాహికంబులు జేయుటకు శంకింపకుండెదరు. ఇటుల కలియుగసంధికాలమువరకు జరుగుచుండు. సంధిసంధ్యంశకాలములలో బ్రహ్మక్షత్ర వైశ్యశూద్రవర్ణములుచెడి నంకిత బగు, శూద్రులమేచ్ఛప్రాయులుగ నుండు రాజులను సుహరించుటకు భృగుకులమునందు ప్రవృత్తియను నొకపురుషుడుజనించి యీశూమండలమున (30) వత్సరంబులు సంచరింపుడు నానావిధాయుధోపేతులగు విప్రులచే బరివేష్టించబడి గజతురగగర్భదాతులతోడంగూడి నానాదేశీయులగు దుష్టరాజులంబరిమార్చి పాపండులం బొరిగొని గంగాయమునకు మధ్యప్రదేశంబువనమున - పిదపలోకరక్షకుడు లేమింజేసివ్రజలు తమతపసుర్యాదలందప్పి లోభమోహాదిదూషితులై అన్యోన్యకలహంబుచే వృత్తి నొందెదరు. ఇటుల జరిగినపిదప కృతయుగసంధియందు హతశేషులగు స్త్రీపురుషు

అకు జనించినవారు రాగల కృతముగఁబలిమిచే శూద్రముల నాచరింపుమండ
సత్తులువట్టా శ్రమాదినానావిధధర్మముల ప్రవర్తిల్లి జేసి లోకమునభివృద్ధిజేసెద
ర్యయ-ఇటుల నేప్రతియుగంబునం దాయాయుగధర్మములు జరుగుననివచించె.

దేవాసురాదిపరిమాణకథనము-సం-అ-౧౮౪.

అనినమునులు నూతుం గాంచి మన్వంతరములు, దేవాసురయక్షగంధర్వమ
నుష్యాదుల వృత్తిప్రమాణంబులజెప్పెనునిజేసిన వారలకిటుల జెప్పందొడంగె.

ఒక బ్రహ్మకల్పమునకతీతానాకత మన్వంతరములు పడునాలుగు - వీటియం
తరములింతకుముందే విశేషవరవియున్నయవి. కలయగమునందు మనుష్యులకుపర
మాయువు (౧౦౦) వత్సరంబులు. కృతాదియుగములయందు దేవాసురమనుష్య
యక్షగంధర్వరాక్షసు లేకరితగనుండెదరు. వీరపాదపు వానివాణ్యంగుళములచే
దొంబదియాలు యంగుళముల యాన్నత్యముగలిగియుందురు. మనుష్య పశు పక్షి
వృగాదులకు యుగానుసారముగ ప్రాసవ్యుద్ధులు గలిగియుండు. పశువులకు డెబ్బ
దియాలు, గజముల కెనవన్నాలు, వృక్షములకు (౪౪౦౦౦) యంగుళములపరమా
విధిగల యాన్నత్యముగలిగియుండు. మనుష్యులకెట్టి ముఖాద్యవయవములుగలిగి
యుండునో దేవతలకటులనుండినను బుద్ధియందు వారెక్కుడుగనుండెదరు. పశు
పక్షి వృగాదులు మనుష్యుల కుపయుక్తిముగనుండునగడెప్పి పిదప సాధ్యాచారా
దిధర్మముల జెప్పందొరకొడె.

సాధ్యాచారికన్యములు.

శ్రుగులు, దేవగలు, పశువులు, ఇవియ సన్తలు. బ్రహ్మ క్షత్రవైశ్య శూద్రులు
ధర్మానుష్ఠానముల జేయుటచే సన్తులయ్యెదరు. బ్రాహ్మణాదులలో బ్రహ్మచారి
గురుసేవాదులచేతను, గృహస్థుజ్ఞానసాధకమగు శ్రౌతస్మాన్తర్కర్మానుష్ఠానముల
చేతను, వానప్రస్థుడుతపో విద్యాచరణముచేతను, యతిబ్రహ్మజ్ఞానయోగాభ్యాస
ములచేతను, సాధువులగుమరణి వదిలించి ధర్మములజెప్ప నుపక్రమించె.

ధర్మచిక్షణములు.

దేవతలు, పితరులు, ఋషులు, శిష్యులగు మనుజులు, వీరలచేదెలుపబడునవి
య ధర్మాధర్మములు - అందు స్వగ్రావిప్రావకజ్యోతిష్టోమాదులు ధర్మములు - అని
ప్రమగు నరికాదిసాధనకలంజభక్షణాదు లధర్మములు - వృద్ధులయ్యు చవలులుగాక
డంభాదివృద్ధులగు వాగు శిష్యులని బలుకెను. వృద్ధులు శ్రౌతవాణ్యం స్మార్తమ
నియు వృద్ధిగంబుగనున్నయవి. కాలాంతశ్రేయస్సాధనమగు నగ్నిహోమత్రాదులే
శ్రౌతధర్మము - బ్రాహ్మణాదివర్ణములకును బ్రహ్మచర్యాద్యాశ్రమంబులకును విధిం

వలదిన సదాచారములు, ఇంద్రుని పుత్రులు, సూర్యుని శిష్యులు, ఇంద్రుని పుత్రులు, దైత్యములు, ఆచారములును. అయిన భువనమున, భృగూది సప్తర్షులు, కురుక్షేత్రాదులయందుండెడి ధర్మవర్తకులు, వీరలాయుగంబున ధర్మవ్యవస్థాపకులుగనుండెదరు. దానము, సత్యము, తపము, అలోభము, ఇజ్య, దేవపూజ, దమము, ఇవి శిష్టలక్షణములని చెప్పి సూతుండు ఋషిలక్షణములవరించె. అవియె విద్యయనిన ప్రతిమన్వంతరమున ఋగ్యజుస్సమరూపములగు వేదములవలనని వెవ్వేరుగనుండు - అవ్వేదములు - పిఠిస్తుతి, ద్రవ్యస్తుతి, గుణస్తుతి, కర్మస్తుతి, జనస్తుతి, బ్రహ్మస్తుతి, ఇటుల ననేకవిధములుగ నున్నయవి. ప్రతిమన్వంతరమున భృగు వసిష్ఠాది ఋషులుగతమన్వంతరౌంఠములయందు లుప్తమైన వేదభాగములను తమ తపోమహిమచే బూర్ణముగ జేయుటవలననే ఋషులని పేర్కొనబడియెదరు. వీరిలో బ్రహ్మపుత్రులగు భృగూదులుముఖ్యులు - శుక్రబృహస్పతి మొదలగువారు ప్రవరాధ్యాయమునందు బ్రసిద్ధులుగనుండెదరు. వీరును బ్రహ్మగ్నులే - వైవస్వతమనువు మొదలగువారు క్షత్రియుఋషులు - బలంధుడు మొదలగువారు వైశ్యఋషులు, ఇటుల ఋషిసంతతివివరించబడియె.

తారకాసురవధకథ - సూ - ఆ - ౧౪౫.

అనిన మనులుసూతుంగాంచి తారకాసురవధకథ వివరింపుమని ప్రార్థించిన సూతుండు ప్రీతమనస్కుడై మనువుకు మన్వేదము చెప్పిన చాడ్యునిట్లనియె.

తొల్లివక్రాంగుడను దైత్యుడుకలడు-అతనికి తారకుండనునుతుడుద్భవించి కడు బలవంతుడై ఇంద్రునిదేవాలినెల్ల బారదోలినవారుభీతాత్ములై కమలజుకడకరిగిన నతండు పిటికి వేల్పులంబొడగాంచి యోదేవతలారా! మీరులుభయంబు దెగడుదు - శంకరునిసతుండును హిమవంతునిపాత్రుడునునగు మన్మథుండువధించెడిని అని చెప్పి వారలంబనిచె - అంతకొంతకాలంబునకు ముక్కంటి, గట్టిరాయునిపట్టిని పరిణయంబొంది కారణాంతరమున తననీర్యమునగ్నిముఖమున వదలిననతడు దాని దేవతలకొసంగె-వారలకుఁతులందది జీర్ణముకాక వారిగర్భములు ప్రకటించుకొని శరవణవనముందుండు సరోవరంబుజేరె. అందుండి సూర్యసమానోపేతుడగు కుమారుండుద్భవిల్లి యేడవదివసంబున తారకునివధించెనని సూతుండుచెప్పిన మనులు వెగదొంది మహాత్మా! నీవుచెప్పెనయుపాఖ్యానము మిగులచిత్రముగను పరమాపచిత్రముగనున్నయది - కావునవక్రాంగుండెవడు? వానివరంబెట్టిది? వానికి తారకుండెటులనుద్భవించె? నవిస్తరముగ నానతిచ్చుని మునులువేదిన మఱలసూతుండిట్లనియె- బ్రహ్మహాసపుత్రుండగు దక్షుండనుప్రజాపతికలడు-అతను వైరినియనుభార్యయందలునదికూతుండనుపుట్టించె. అందుపదునొకరిని ధర్మనకునుపదమువ్వురినికాశ్యపున

ను ఇరువదియేడ్లగురు చంద్రునికిని నలుపురిని నరిష్టవేదికిని ఒకతెను బాహుళపు
 కినికి ఇరువురిని అంగిరస్సుకును ఇలుపురిని కృతశ్వునకును సమర్పించె కశ్యపు
 పుత్రుని పదమువ్వురిలో ఇంద్రోపేంద్రాదులు దితికివధవించిరి. దితికి హిరణ్యకశి
 ప్రభృతులున్నవిల్లిరి-సురభికిగోవులును వినతకు గరుడాదిపతులును, కద్రువకు శే
 నుడు మొదలగు సర్పములునుజనించె- అందుహిరణ్యకశిపుడు త్రైలోక్యనాగుండ
 సురపతితోడిచిరాజ్యంబుగైకొని మత్తుడై యుండుతటికొంతకాలంబునకు విష్ణువు
 హిరణ్యకశిపుప్రభృతి దైతేయులను బూరిగొయె-తక్కినదానవులను ఇంద్రుండు
 హపుమాపె - అంతదితికశ్యపుజేరంబని తనపుత్రనాశమును దేలువడంజెప్పి సంగ
 మంబున కింద్రుని జయించునట్టి పుత్రుంగోరిన నతడమగ్రహించి సహస్రవత్సరంబు
 ను పరిశుద్ధతమండుమనివాక్తుచ్చె - అంతదితియును గర్భంబుదాల్చి కయితయైయుం
 దినింద్రుండు తమ్మవధించెడి శత్రువుజనించునతలంచిన హస్రవత్సరంబుల మధ్యవి
 స్మంబుననుకూడ నేని యానిసువునుపట్టి వధించెదనయెంచి దితిసమీపంబునంజేరి
 మత్నూష చేయుచు యంతరప్రేచ్ఛుడై యుండ తొమ్మన్నూట తొంబదితొమ్మి
 కవత్సరంబులుగతించె- అంతదితి కృతార్థురాలనని మదినెంచి నింద్రుం గాంచిపుత్రా!
 నేవ్రతము సమగ్రముగ నాచరించితి నీకనుజుడున్నంబుకావున వాతోకూడ నీవు
 రాజ్యసంపదను సుఖంబుగ ననుభవంపుమనిజెప్పి మఱదియశుచియై శిఖముడిపడ
 నిద్రించుట నింద్రుండుగాంచి యతరయంబున నుదరంబుజొచ్చి గర్భస్థపిండము నేడు
 ఖండములుచేసి అందొక్కొకదాని నేడేడుశకలములుగావించిన నంతదితిమేలొగించి
 ఓరియింద్రా! నానంతానమును వధింపకుమన నయింద్రుడుదితిగవీక్షించుటతల్లి! నీవుకు
 రులముడివిడిపగలు నిద్రించితివిగావున నీగర్భంబునంజొరబడిఅండలిపిండమునునలువ
 దితిమ్మిదిశకలములుగావించితికావున వారికిస్థానంబులనొసంగెదనయె. అంతదితి
 మారుమాటాడక కశ్యపుం గాంచి మహాత్మా! ఇంద్రుంజయించునట్టిపుత్రునివ్వున మఱ
 లంత్రాధిందినయతమవజ్రకవచయుక్తుడగు పుత్రునిగాంచెదవనివరంబొసంగె. అంత
 నాదితితపంబునకు వనంబునకరిగి (౧౦౦౦౦)వత్సరంబు లత్యుగ్రతపం బొనర్చిన శ
 త్రుదుర్జయుండగు వజ్రాంగుడు శస్త్రాస్త్రయుక్తుడైజనించి తల్లిం గాంచి ఓతల్లి! నే
 నేమిజేయవలయునన వానింజూచి నాకుజనించిన ననేకసుతులనుగంద్రుడు వధించె
 గావున నీవతనివధింపుమనిజెప్పె-అత్తటిబ్రహ్మ యును కశ్యపుడును నేతెంచి వజ్రాం
 గునింగాంచి స్వాధీనుడగు దేవేంద్రుని జంపుటచే బ్రయోజనంబెద్ది అతమబ్రతకియు
 చచ్చినవాడే- అనిన వజ్రాంగుడు కమలజం గాంచి నేతపంబునకేగెద- విఘ్నంబు
 లేకుండు నట్లునుగ్రహింపుమనివేడిన కమలజుడు సంతెనల్లి వజ్రాంగియును నొక
 కన్నియంబుట్టించి యతనికికొసంగి యంతర్ధానంబునెంచె. పిదపనావజ్రాంగుడు వ
 జ్రాంగిం గూడి వనంబునకరిగి యూర్ధ్వబాహుండై (౮౦౦౦)ల వత్సరంబులు తపః

బుసలిపి నుతిల యథోముఖుడై (౮౦౦౦) వత్సరంబులును పంగాన్ని మధ్యంబున (౮౦౦౦) వత్సరంబులును జలమధ్యంబున (౧౦౦౦) వత్సరంబులును తపంబునలిపె-జలనాధ్యంబున తపంబుజేయునపుడు అతనిభార్యయును వజ్రాంగి యాతీరంబుననే మానంబున తపంబుజేయుచుండ ఇంద్రుండు వానర కూపంబున వజ్రాంగికడ కే తెంచి యచటి సాహస్రంబు బడచ్రోది సర్వయాపంబున పాదంబులకుం జుట్టుకొని కొంతదూరంబీడ్చి జంబుకనూప బున యాశ్రమం బవవిశ్రంబుగావించి మేఘనూపంబున నాయాశ్రమంబు నీటండేలించి మఱియు ననేకధంకుల పీడించిన వజ్రాంగి తానుతపంజేసెడి యాశ్రమంబును వర్వతంబునకు కాపంచి ముట్టుకును గవించిన నా వర్వతరాజు ప్రశ్నయుడై నేనేమిచేయుచు-ఇంద్రుండిట్టివకారంబులు చేయుచున్నాడనిచెప్పె - అదల్లుండ - వజ్రాంగునికడకు పన్నజుండే తెంచి నీవునపంబుచాలించి జలంబునుండి బయలు వెడలుము- నీతపంబునకు మెచ్చితి కోరినవరంబులిచ్చెద వేడు మన వజ్రాంగుడు నీటనుండి వెడలివచ్చి కహలజునకు మ్రొక్కి- నాకాసుర భావంబున యక్షయలోకంబులును తపంబునం దానక్తియుగలుగునటుల వరంబొసంగుమాని వేడిన యటులయొసంగి యంగన్పితుడయ్యె - అంతవజ్రాంగుడు నాహారముకోరి తనయాశ్రమంబునకు జనుడెంచి భార్యంగానక ఫలానులై వర్వతంబున సంచరింపుచుండ నొకయెడ రోడ్గంబుజేసెడి తనభార్యంగాంచి యోదాద్వీ ఓసుందరీ ! నీకిట్టియాపదను గలుగజేసిన నాడెవడు? చెప్పుము వానినిపుడె యనుపురికనిపెద ననిన వజ్రాంగియట్లునయె.

తారకోత్పత్తి - సం - అ - ౧౪౬

ఓదైశ్యశ్రేష్ఠా! దుష్కర్మదగు ఇంద్రునిచే నేవనేకకష్టముల జెందితి-గాన ప్రాణత్యాగంబుజేసెద - అట్లు నీకష్టములేదేని చుఃఖాన్యవశారకుండగు పుత్రుని యొసంగుమనిన వజ్రాంగుడు భ్రమికుటికుటిలాననుండై ఇంద్రునిజంబున బలముగ ల సుతుంగోరి క్రూరంబును తపంబుజేయసమకట్టిన నది కహలజుడరసి వజ్రాంగుని కడగరుగుడెంచి యతనింగాంచి నీవునాటల తపంబుజేయుటలేల పనిగొంటివనిన న తండు ఇంద్రునివలన నాభార్యకమితంబును ఆపదసంఘటిల్లినది - అతనిజయించెడి పుత్రునొసంగుమాని వేడిన యటులవరంబొసంగి కమలజుండు తనపురంబునకుం బోయె. వజ్రాంగుడును ముదమంది గృహంబునకుంజని యావృత్తాతంబంతయు తన యువతికెదుంగించి భార్యభర్త లిరువురును సుఖంబునుభవించుచుండ వజ్రాంగి గర్భముదాల్చి (౧౦౦౦) వత్సరంబులకు సుకుంఠనియె - అంతవజ్రాంగుడు ముదమందె-భూమివడంకె- పర్వతంబులుకదలె - సుడిగాడ్పులు చెలరేగె - సింగంపుకొడనులు ధ్వనులొనర్చె- సోమారులతేజంబు మందంబయ్యె - దిగంబులుమంచుచే

శ్రీ మత్సృపురాణసారసంగ్రహము

గప్పబడియె - బుధులు భయనివారణార్థము జవంబులుచేయుటకుతలపడిరి - అనురులుగవయంగనలంగూడి యానందభరితులైరి - దానవులుప్పొంగిరి - సురలుభయంబుచే వివర్ణునననులైరి - వజ్రాంగి మహాదానందపరవశయయ్యె - దానవులందరు గుమిగూడి యాననువును పట్టణాభిషిక్తుంగాపించిన యతనుమహారాజ్యసంపన్నుండై దానవులంగాంచి యుక్తియుక్తంబుగ నిల్లనియె.

తారకప్రభావము - సం - ౨ - ౧౪౭.

ఓయసురులారా ! నేజెప్పెడి వాక్యమునువినుడు-దేవతలు మనసంశయమునాశముజేయ జ్ఞాతిచైరమును పలువూరులు స్రవకటింపెదగుగాన వారినిజయించుటకు నేకవంబునకుబోయెదవని పారియాశ్రవర్వతంబునకరిగి యనేకవత్సరంబులు తపంబుజేయుచునూలువన్సరంబుల కొకచూరి యొకనిచ్చి పరిమితిగల తనశరీరమాంసముంగోసి హిమానముచేయటనుదేవతలు దెలిసికొనివెరగొంచుచుండ కమలజుండగని కిడకతేలిచి నీకపంబునకు మెచ్చివరంబువేడుచున నతండుతనజూరీయులుతనచే రక్షింపబడునటులను తాగెరులచే నవధ్యుండగునటులను వరంబువేడినకమలజుండు యెవ్వరిచే నవధ్యుండగునటులడిగినవరంబునకు సమ్మతంపక నప్రవాసరంబులుగల నినువుచేసికొరివల్ల మరణంబుగలుగుగాక యనవరంబొనంగి యంతర్నితుడయ్యె-అంతతారకుండు నిజనివాసంబునకరిగిన దైత్యులత్యుత్సంతత గొలిచియుండ తారకుండు వారలంగాంచి ఇంద్రునిజయింపవలయుగాన యుద్ధోపేతసన్నద్ధులై శ్రీఘ్రింబుగ రథంబుండెడని నియతంజేసి- దైత్యసేనాగ్రేసరుడగు గ్రసనుడు బలంబులంగూర్చి నాలుగు యోజనములాయావమును, ఎనిమిది చక్రములుంగలిగి గరుడపర్వతచేనలంకరింపబడినరిభమును పదికోట్లసేనాధిపతులను తోడగొని తెచ్చిన తారకుండెరియంబున రథంబునెక్కి కయ్యంబునకుం జనుచేర శతశోర్ణులంబులంబూర్చిన రథంబును గ్రసనుడు, నూలు సింగంబులంబూర్చిన రథంబును జంభుడు, పిశాచముఖంబులుగల నూలుగాగ్ధభంబులంబూర్చిన రథంబును కుజంభుడు, నూలు ఉష్ణంబులం బూర్చిన రథంబునుమహిషుడు, నూలుఘోటకంబులం బూర్చిన రథంబును గజుడు నెక్కివెడలిరి. ఇటులవెడలిన దాననబలంబును వాయువుజూచి, ఇంద్రునికెరింగింప నావేల్పులవొర కించిన్నాశ్రంబుగమీలితలోచనుండై బృహస్పతినిపాదగణి, దుష్టయులగునసురులనే యుపాయంబునజయింపవచ్చునన నతండుకాలోచితకృత్యములను యోచించి ఇంద్రునిగాంచి దంహపాయంబులందప్ప సామాన్యపాయంబుల నసురులజయింపజాలముగాన సంగరంబునకు వెడలువనవల్లెయని దానవులబలంబులకెదుట దేవబలంబుజేరె - సేనాధిపతియగు యముండుమహిషాయాభుడై సేనాముఖంబుననిలిచి- అగ్నితగరు వాహనమును, వరుణుడు భుజగరూ

పంబగు రథంబును, నిర్వృతినరవాహాయుక్తరథంబును, కుబేరుడు సింహాయుక్త రథంబును, చంద్రుడశ్వయుక్తరథంబును, గంధర్వాదులనేకులనేకవాహనంబుల నెక్కి సంగరస్థలమునందలి యింద్రుడరథంబును జుట్టిమట్టియుండిరి. అంతరక్కసులు యెట్టివిష్ట్రంబులను ఇనసతొడవులనుధరించి ముసలాద్యాయుధంబులంబూని వికృతరూపములతోడనే తెంచిరి.

దేవాసురయుద్ధము - సం - అ - ౧౮౫.

ఇట్లు దేవదానవులు పరస్పరజయోచ్ఛలచే వీరావేశంబులు పహించి గజంబులు గజంబులతోడను, తురగంబులు తురగంబులతోడను, అరదంబులరదంబులతోడను, పదాతులు పదాతులతోడను, బహుభంగుల పెనంగుచుండిరి.

యక్షగ్రసనాసురయుద్ధము - సం - అ - ౧౮౬.

ఇట్లుండయముండు గ్రసనాసురు నాలోకించి క్రోధమానమందై వాని యుద్ధరంబున యనేకబాణంబులనాటనేసి - గ్రసనుండుగ్రుడై బాణసరింపరలచే యమునింగప్పిన యతండు వానినిండించిగ్రసనునిపై ప్రాసాయుధంబు బ్రయోగించి ననతండు కడుమాన్యుడైతె - అంత జంభుడును రక్కసుండుకుగ మిగిలియమునిపై భిండివాలంబు బ్రయోగించిన నతండురక్తంబు గ్రక్కుచునేలంబడియె. అంతగ్రసనుండు మూగ్ధుండెలిసి యమునింగని యరిహస్యన గదంబ్రయోగించె - అంతయముండుసింహనాదంబు చేయుచుదండాయుధంబుం బ్రయోగించె - ఇవిరెండును మింటికెగసి పోరుచుండుతతే నరయంబునంఘటిల్లునని లోకింబులుభీష్మ - అంతయమునిదండంబరిమగ్దన గదంబడగొట్టి గ్రసనునిపైబడిమొద్దిన నతండు నిశ్శైష్ట్యై భూమిందెల్ల రక్కసులూహా కారంబులుచేసిరి - వజ్రులనొకమహూర్తంబునకు గ్రసనుండు తెలివినొందిపండ్లు పెటపెటకొరుకుచునొడలుజువ్వాడింపుచు యనభటులంగాంచి ముగ్ధరంబుచే గొట్టిన యముండు దుర్గహ్యమాన మానసుండై కొండటశూలంబులచేతను, కొండటబాణంబులచేతను నాటికొండటగదలచేతను, కొండటముగ్ధరంబులచేతను ఇట్లనేకులననేకభంగుల నిశ్చీవితులంగావించె - గ్రసనుండు కింకరులతోడంబోరి యలసిసయముండు గ్రసనునిరథంబునబూన్చిన యశ్వంబులను తనదండముచేబడగొట్టె - అంతగ్రసనుండు రథంబుడిగ్గియమునికడంజేరి యతనిపిడిగుడ్డులనెప్పించి తనకటిపస్త్రంబునజుట్టిగిరిగిరిండ్రిప్పి నేలంగొట్టినరక్తంబుగ్రక్కుచు మూర్ఛిల్లె - అంతగ్రసనుండు తనసేనంజేరి పర్యుతంబుభంగిమెలయుచుండె.

కుబేరజంభాసురాదులయుద్ధము.

అంతకుచేరజంభులు బహుభంగులపోరు నవసరంబున కుబేరుండొకగదంబ్ర

యోగించినదానిచే జంభుడు హతుడయ్యెనని కుజంభుడుదలంచి కుబేరుని తనబాణములచేగప్పిన నాబాణంబుల విఫలంబుగావించి కుజంభునిపై నెకశక్తీబంపినయదియతనినకుంబుంజేల్చి నేలంబొచ్చె-అద్దానవుండు ముహూర్తకాలంబున మూర్ఛం దేరి కుబేరుండాంచి తనవట్టసాయుధం బిత్యయుదరంబుననాటనేసిన సామసి రథంబుపైబడియ-అదినిర్మతిగాంచి కుజంభునిపైచరంబునకరిగిదానవసేన రూపడంచె - కుబేరుండును మజలందలివొంది గరుడాస్త్రమునుబ్రయోగించిన యదియనేకరూపంబులహండుడు పెడలిరక్క-సులబలంబును దగ్ధంబుగావించిన కుజంభుడుగనలి కుబేరునిపైగదిన య తనువిహ్వలమానసుండై నకిరీటంబును నేలంబడివైచి మకుట విహీనుడై ఇంద్రునికిదేశతెంచె యతఁడులారత్నహతులంబు బాఘుచుండ కుజంభుడు భుసుండిచే వారలనొడిచి దానిగొనిచనియె-అంతనిర్మతి కుజంభునితో బోరు తటి తిమిరంబుగప్పి దానవులను దుర్బలులంగావించిన దానినరసి మహిమసురుడు సూర్యాస్త్రముచే దిమిరముంబాపె- అంతదానవులుచుట్టుపై నిర్మతితోబోర నమ కట్టిరి- అంతనిర్మతి ప్రళయకాలంబునద్రుక్షంబోలి యొకభాణంబున కుజంభుని పారధిని, నాలుగస్త్రంబుల యశ్వములనుద్రెళ్లనేసిన కుజంభుడు హుంకరి వి నిర్మతింబట్టి ఖడ్గంబుచే నతనిశిరంబు దెగవేయఁబూన పరుణుండు పాశాయుధంబున వాని హస్తంబులగట్టి గదచేవానితలంగొట్టిన రక్తంబుగ్రక్కుచు నేలంబడిన మహిషుడాయపద్మనుజునినిర్మతిపరుణులమ్రొంగగవడించిన వారిలుపురు మహిషుమార్గముం దొలిగి నిర్మతియింద్రునికిదేశతెంచె- చంద్రుడు చంద్రాస్త్రమును వాయువ్యాస్త్రమునుబ్రయోగించిన దానవులశిశుబాధవీడితులై నిశ్చేష్టులై సంగరంబునను పరాజ్ఞులులైరి ఇట్లుండ కాలనేమి వారలంగాంచి ఓయసురులారా! మీలోనెక్కొకడు బ్రహ్మాంబులమ్రొంగుటకును డోలవలెనాడించుటకును జాలుదురు - మీకిట్టిపిరికితనం బేలబొడమె- సంగరమునుండి తొలగెడివారి ప్రాణములను ప్రభువను మనతారకుండు పొరిగొనుననివించితనమాయచే (౧౦౦౦౦) సూర్యులను అందరన్నులను గల్పించి లోకత్రయంబునకు తేడంబుగావించిన చంద్రుండువేడిమికోడి సంగరస్థలంబుపిడిచిచనియె-అంతసూర్యుండు కాలనేమి మాయంగాంచి రోషించి శంఖరాస్త్రంబును ఇంద్రజాలాస్త్రంబును బ్రయోగించిన శంఖరాస్త్రతాడితులగు దానవులు దేవతలైరి- దేవతలుదానవులైరి- దానవులుపరస్పరము ఖడ్గంబులచేతను శిలలచేతను గదలచేతను ఇనపనుదయలచేతను కొట్టికొని యనుపురంబునకరిగిరి- నిమియసురిక్క-సుండు కాలనేమింజూదినీచే నసురులకట్టి చెడుగు వాటిలై- పదిలక్షలదానవులుహతులైరి- సర్వాస్త్రసంహారకరంబగు బ్రహ్మాస్త్రంబు బ్రయోగింపుమనిన కాలనేమి అటులానర్చె- దానిచే శంఖరాస్త్రంబు పెంపడంగె-అంతసూర్యుండు గ్రువై మహేంద్రజాలంబునం బ్రవేశించి యనేకసూర్యులంగల్పించిన లోకంబులు

తపించి యగ్నివర్షంబువాటిని దానవులు నృత్యులైరి - కాలనేమి ఇట్టి మహిమార్పితంబునుగాంచి తాను మేఘసూపముదాల్చి సూర్యబహుత్వమువారిని మిక్కిల-టముగవర్షించి యనుగులబోకించి బలముగమించి సురలను బాణవర్షంబుననోడించిన సురలుగతించెడి శీతపాదపీడితులుగనుండిరి - అంతయశ్వినీదేవతలుసంగరంబునకేగి యనేకబాణంబులచే గాలనేమింగివ్విరి-అతను చలించక యశ్వినీదేవతల సర్వసదృశంబులగు బాణమాలచే నొప్పించె - అశ్వినులబాణంబులనువృంచి యటువదిబాణంబుల చనుజుల నుదరంబుంబీగ్నిన దనుజులు రోహదేశుడైనుది యలచేమొత్తిరి - వాటిండప్పించుకొని యశ్వినులూకసంబునకెగసిరి - ఆగదాపాతముచే వారిఘోటకంబులును రథంబులునునశించె-అంతనశ్విను లూకసంబుననుండి వజ్రాయుధవర్షంబుచే గాలనేమిఘోబోరిరి-కాలనేమిచాగునొస్త్రముం బ్రయోగించి వజ్రాయుధంబుల చూర్ణంబులుగావించిన అశ్వినులుకాలనేమితో కయ్యంబునలుపనోపక బెగడొంది ఇంద్రుకడకుఁజేరిరి - స్రవయకాలగురుక్షణంబోలు కాలనేమిబొడగాంచి వేల్పుల కపడయంబు రక్కసులపి జయంబు ఘోషిల్లునని సకలభూతంబులు భీతిఁజె - దిగ్దశంబులువలించె - పర్వతంబులువడంతె - మింటనుండి నిప్పులురాలె- గరుడవృజం దీయగ్నాతంబుం గాంచి సవరింబునకేతెంచిన కాలనేమి మొదలగు దానవులుపీడించి యిగ్గెయోత్రయించి యింద్రాదులు యజ్ఞంబులహవి ధౌగంబులంగొడయెనరు-కాపున నితనిజయించితమేని వేల్పుల నిగ్గులంబుగాఁచి పసనునని కయ్యంబుననుదలపడి కాలనేమి అటువదిబాణంబులను, నిమిదితీజుడు నూలుబాణంబులను, మధనుడు ఎనుబదిబాణంబులను, శంభునీడు దెబ్బదిబాణంబులను, శుంభుమపదిబాణంబులను, ఇంకననేకు లనేక బాణంబులను సరిపిన విష్ణువువాని చూర్ణంబుగావించి మాతల ఆతని బాణంబులచే చనుజులనునొప్పించివడిచే గాలనేమి తలంగొట్టిన యగ్గెరీతింబు చూర్ణంబయ్యె- వాడు నశ్చేష్టవై రిక్షంబునంబడియె- విష్ణువుకాలనేమిం గాంచి ఓరిదనుజా! నిష్కర్షణబలకేమి- విష్ణుయుడివై యుండము- కొద్దికాలమున ననుబొరిగొడయెదనని నుడిగిన నేకకాలనేమి సారథి వాగైరథంబును దూరముగ గొనిచరయె.

గ్రహసామరదధ - సం. అ. ౧౨౦.

దానవులుగురుల ప్రహ్లాదయమిత బలంబులంబుగాడి సంగగనృతీకేతెంచి విష్ణుం గాంచి (౧౨౦౦౦)ల కీటిభారులును వారివారిజజాత్వపదాను లూకగమొగిందాకి భిండివాలపట్టన ముగ్ధరశూలా ద్యనేకాయుధంబులం బ్రయోగించిన విష్ణుండుకోపోద్దీపిత మానసుండై వానినన్నిటిని శునియులు గావించినిమిదిబాణంబులచేతను మధనుని పదిబాణంబులచేతను శుంభుని వైదుబాణంబులచేతను

శ్రీ మత్సృపు గాణసారసంగ్రహము.

మహిషు నొకబాణంబుచేతను జంభుని పండ్రెండు బాణంబులచేతను తక్కినవారిని మూడుమూడుబాణంబులచేతను మూర్ఛితులం గావించె. అంతఃకు మూర్ఛితులెరిసి భల్లమునుచేబూని పిష్టువునిగదనువునుబండించె. అందు సుధిండియున్న బాణమును మహిషుండును గరుడని జంభుండును ప్రహరించిరి. ఇట్లు పరస్పర జయోచ్ఛలం బ్రయోగించెడి బాణసరంపరలు ముల్లోకంబులంగడియుండె. దైత్యసేనాగృహు గ్రసనుండు బ్రహ్మస్త్రిమను ప్రయోగించిన పిష్టువున బాణంబుల చేదానివారింజె. అంతవిష్టువు దండాస్త్రిమను ప్రయోగించిననుడి గాడ్పులుపీచుటచేహను గడగడపడంతె-సముద్రంబులుకలంగె. దానవుల నేకులు హతులైరి. గ్రసనుడు ప్రయోగించిన నారాయణాస్త్రముచే దండాస్త్రమున కుపశాంతివాటియై. పిదప పిష్టువు సుదర్శనచక్రముంబ్రయోగించిననది గ్రసనునితలద్రుంచి వాతల పిష్టువుంజేరె.

పిష్టువలాయనము - సరి - అ - ౧౫౧.

ఇట్లు దానవులు గ్రసనుని మరణంబుచకుమిలెంపుచుండ విష్ణుని మధనుడు భండివాలంబుచేగొట్టిన పడుదైదు బాణంబుల పిష్టువు వానిరూపడంది మహిషును రుక్షకయ్యబుగన గివకించిన ననేక బాణంబుల వానింబడిగొట్టి నాలవజన్మంబున స్త్రీచేమృతినొందెదవుగాని సహరంబుసేయవలదన వాడిలులంజేసె - అంతకుంభుండు క్రోధగక్తిబోధనుండై హరిండాకిన నెదిడువానింగాంచి యొరిదానవాధమా ! కుమారస్వామిచే క్షిరసరణంబుసంఘటిలుగానై రెండుమానుషుని హితవుండెరిపె. ఇట్టిమాటలుపిని నిమిగదను జంభుడు పరిఘంబునుంబూని హరిండాకిన హరిమూర్తియై నిమిషమాత్రంబున మూర్ఛితులెరిసి సుగరంబునుపదలి వాతలె.

తారకాసునిజయము - సరి - అ - ౧౫౨.

ఇట్లు వాతనిపిష్టుంగాంచి నురలు చింతిల్లిరి. అనుగులు సింహనాదంబులు చేసిరి. నురలుపిష్టుకడకేగి బలక్షీకాంతా ! దుష్టననుగులు దానవులబారిగొన వేని లోకంబులనుబాధించెదవర - అల్పులకువకారిముసేసిన వ్యర్థమగు సోదరునిమరణంబునకాగ్రహించి మిమ్మెదిర్చిన హరిణ్యకళిభుమి మృతినొందె - అతనిసేనలు క్షితోబోరి యగ్నింబడుమిడతలచందంబునహతులైరి - యుద్ధంబునదైత్యదానవుల వృత్తువుపాలుగావించితిరి. అటులయిపుడేలజేయని నురలునుడిచిన పిష్టువును రేండుంగాంచి దైతేయులనుపాయంబున బారిగొనవలయుగాన బలముచేజంపుట కలవికాదు. అదెల్లన్న, తారకాసుగుడు యేడుదినముల శిశువుచేమృతినొందు. జంభాసురుగనీవ వధింపవలయు ననిచెప్పిన పత్తనాభునవాక్కి బులగైకొని యింద్రుడు చేవతలంగాంచినురలారా ! మీరుయన్ధ బుగన పడిలుడగయాజ్ఞ నొసంగి ఏకాదశిరుద్రుల ముంచిడుకొనితానై రావతుంబునెక్కి చురంబునకువెడలె. విష్ణుం

దు స్వప్తరక్షకుండుగానుండె - ఇటులనే నాపరివృత్తుడై వచ్చెడిదేవపరింగాంచి గ
జానుగుండెదిర్చి బ్రహ్మాండంబు ప్రక్కలగునటుల పెడబొబ్బలిడుచు కొందఱపా
డఘటనంబుచేతను కొండఱుండంబుచేతను వాటికొండఱ పర శ్వధాద్యాయుధం
బులచేతను ఇట్టలనిక్షురముగావింపుచుండెడి గజానుగుంగాంచి యక్షగంగార్వకిం
పురుషాదులనే కాయుధంబులుజోపిన నేమియన్నియుగ్రసింధిశీలకారమునేయుచు
నిర్భయుడై సంగరితలంబునచరించుచుండె అట్టనెడనేకాదశరుద్రులుపశుస్వరాలోక
నంబులచేయుచు వీణజయించుచునని పలుకుచుండనందు కపాలియును రుద్రుండావా
క్యంబుల నాలించితీక్ష్ణంబగునొక సూలాయుధంబుం బ్రయోగించిరి తటి తక్కినరుద్రు
లును తనతమాయుధంబులం బ్రయోగించిరి. అంతనాగి జానురుడు బలంబుచెడి
రక్షింబుగ్రక్కుచు ప్రాణావశేషుడై యుండ కపాలిగ్రక్తయుక్తహగు వానిచర్మము
ను వస్త్రంబుగాపించికొనియె. ఇట్టలగజానురుని పాటుగాంచి నిమిదానపుడు గ
జంబునెక్కి దురంబున నిలదినలద్రునిగిరియు వానిగజముం గాంచి నలాయనంబు
నొంది - విసనిండుండు తలక్రిచ్చచక్రాయుధంబుచే వానిపక్షంబునడిచిగదాయు
ధంబుచే గజంబునునరణము నొంది చిన నిమిదానపుండవితక్కింపక ముగ్ధరం
బుచేనై రావతంబుంగొల్పిన నాపెయినకవిట్టాచెడి భూమింబడిహఱల దిట్టలనమున
య్యగ్ధరంగమునుండి పలాయనంబయ్య - అంశంబేనుచు సుక్రోధుడై గదచే నిమి
దానపుని వాని గజంబును మొత్తినెత్తినంబ వానిగజమునరణంబునొంది- పిదప
నిమియబరాజతడయ్యె - అదివీక్షించిదేవతలు సింహనాదంబులజేసిరి - ఇట్టిను
రనాదంబులాలించి జంభుండాశ్వాసీక్తంబైన సన్నింబోలి ప్రజ్వలింపుచురథంబు
నెక్కి సురలగులుగువుడని యడలింపుచుబ్రోలనిలచిన నిండుండుపిల్లుచేబూనియగ్ధ
చంద్రాకారబాణము సంధించిజంభునచేనున్న పిల్లుండునమె - అంతవాడువేరొక
పిల్లండికొని నిండునభో ఘోగయ్యగ్ధంబుజేసె - వాటియువాడనేకదానవమాయచే
య్యగ్ధంబునసురల మోహింపజేసిన నిండుడుసుక్రయేమియుం దోచకతడబడుచువి
ష్టుప్రేరితుడై బ్రహ్మాస్త్రంబుబ్రయోగించివాని శరీరంబుండునిమె. అవ్వాత్తనుతార
కుదాలించి కోపాత్పీతహసముడై గరుడపక్షులచేనలంకిరింపబడిన జయశీలంబ
గు రథమునెక్కి సంగరంబుచరే తెంచిన నిండుండు రావతమువడలి మాతలిగుప్తను
గురథంబునెక్కి- దురంబునకరుగతక్కి సలోకపాలాది సురలుయిండుంబరివేష్టించి
యగ్ధముననిలచిరి - అంతతారకుడింద్రాదుల ననేకబాణంబులనెప్పించిన వారలు
సుడిపడియుధీరతను తనతనముఖ్యాయుధములం బ్రయోగించిరి - తారకుడువాటి
నన్నియుశూన్యలుగాపించి తనయస్త్రములచే వారలంగట్టి కాలనేమిమొదలగు
వారలకొప్పగించి దానపులు జయ జయధ్వనులు జేయుచుండ తనపురిం జేరిసుఖం
బుననుండె.

పార్వతీవరమేశ్వరవివాహము - సం - అ. ౧౫౩.

ఇటులుండు తారకునికడుగు ద్వారపాలకుడేతెంచి సమస్కరించేదేవతా! కాలనేమి దేవతలంగట్టిదెచ్చి వాటిలఱున్నవాడు- వారి నెవలనుంచవలయునోనాన తిమ్మలవేదిన తారకుండాలింది త్రిలోకంబులు నాకు గృహంబులుగనున్నయవి. కావున వారికిష్టంబగు ప్రదేశంబుననుండ నివృద్ధుడనవాడనైనట్టె-పిదపన్ద్రాదులుపని దుఃఖంపుడు బ్రహ్మకడలేరి యశ్వతి సాష్టాంగనమస్కారంబులునర్చి యనేకభంగులపినుతించిన బ్రహ్మదేవతలంగాంచి హస్తస్థైర్యంబునన్లులయె. ఓయిండుదా! నీమేనున భర్తృకవలెఁగూడనణమైయున్నదదేల? ఓహుతాతనుదా! నీవేమిధూమముచేగవృబడి ప్రకాశించుటలేదదేల? ఇటులనే తక్కినవారినిడిగిన సురలునలుపంగాంచి తారకుచే దనుకుగల యవజయంబునుదెలిపిన కనులజాడు దేవతలనూరా ర్చితారకుడు వధ్యుడగు. వాణివధించెడి శిశువుజనంబు. తొల్లి తారకుడు తపంబొనర్చి ఈశ్వరునికిజగంబున యేడుదినముల శిశువుచే వరణమునుకోరి వరంబుజేకొనె. ఇటుదేశ్వరు డవర్షితుడుగ తపంబునెయుచున్నవాడు - యశ్వతి హిమవంతునిపుత్రుడగు పార్వతిభాగ్యకా బోవుచున్నయది. అపార్వతీయందు భగవత్స్వరూపుడగు హిమవంతునున్ను జగంబుజేయు. అటులజగంచెడి శిశువు తారకుని వధించునని జెప్పిన దేవతలు కనులజాడ ననుస్కరించి తనతమ కలయంబులకుంజగరి. అంతబ్రహ్మ తపపూర్వ శరీరముగ విభావరిని స్మరించిన యది ప్రత్యక్షమైన దానివీక్షించి దేవతలకొఱకు నీప్రసన్నవలసిన మహతాగ్రంభాకటికలను. తారకుడునుదానవుడు దేవతలపాదించుటంచేసె యశ్వతి నంపుటకీర్త్యుహాక పుత్రునిపుట్టించు - దక్షపుత్రుడగు సుబేషిశివుడే భాగ్యగానుండి కారణాంతరంబుచేదం. ప్రియందు కోపించిహిమవంతునికి సుతిగాజులంచు - గౌరీవియోగమున గౌరీజన్మని రీతుకుపై తపంబుసలుపుచుండెడిని - అయిగౌరీశివులకు స్వల్పకలహముజగంచు. దానివారింపున్న తారకుడు వధ్యుడగునేరడు. కావుననీవాకలహమును వారింపవలయు. అదియెటులనిన, మేనకగర్భమును సేవించిననందుండు పిండమునల్లదియై జగించినదానిశివుడువరించి పరిణయంబునెందిన పిదప నెకానొకసమయంబున భర్తృచేవరిహసింపబడి పార్వతిసక్రోధయై తపంబుసలిపిగౌరత్వమును జేందితేజోవంతుడగు పుత్రునిగను- ఆపుత్రుడేతారకుని జంపు- నీవుకాళీయంశమునుగొని దుర్జయులగుదానవులనుక్కడంగింపుము - మఱియునిన్నెవ్వాడు పూజించునో వాణికోర్కెలు నెరవేరును - గాయత్ర్యాద్యనేకనామంబుల బ్రాహ్మణులచే బొగడబడియెదవు - అనిజెప్పినవిభావరి బ్రహ్మకు సమస్కరించి హిమగిరి కరిగి మేనకగర్భమునంబ్రవేశించె.

పార్వతీజననము.

పిదపహిమవంతుడు మేనకయందొకకన్దియంగాంచె - అట్టియెడనఖిలలో
కములయందలి స్థావరశంగమాదులకు సుఖంబువాటిల్లె - నరకవాసులునుచక్లనిగా
డ్పులచే నానందించిరి. దేవవాద్యములు ఘోషిల్లె - అచ్చరలాడిరి - గంధర్వులు
పాడిరి - దేవతలుపుష్పవృష్టిని గావించిరి - ఇటుల జన్మించిన పుత్రక సౌందర్యా
దినుగుణములచే వృద్ధినొందుచు ముగ్ధోకములకానందంబు వాటిల్లించేయుచుండె -
అంతశవీపితకార్యసాధనాయత్నవిస్తూడై దేవర్షియగు నాగరుని స్మరించినయాత
డేతెంచె- ఇంద్రుడాతడంగాంచి ఋషిశ్రేష్ఠా! నీవుసర్వజ్ఞుడవుగానలోక బాధ
లనువారింతుటకు ధ్వేషజన్మించియున్నది. కావున నాయహకుశివుని సంబంధముకలుగున
టులంజేయుననిన నారదుండు హిమవర్గిరికిరిగి హిమవంతునిచే సర్వపాద్యాది
పూజలంకైకొని కనకవీరమునందా నీమంత్రైక్తిలంబడిగి, ఓహిమవంతుడా! నీ
యందుశివుడు తపంబు చేయుటంబట్టి నీవుకృతాంధుడవైతివని ననేకవిధములం బొగ
డుచుండ హిమవంతుని భార్యయగు మేనకనారదాగమనంబునని మామతోడనేతెం
చిమునివరుంగాంచి నహస్సురించి వారియాశీ గ్నానంబు లైకొనెయె- అంతపార్వ
తని తాపమందుపీడించి తననకటంబున కురావించి హిమవంతుని యూరువులయం
దాసీనతగావించె. అత్తపోగ్నితనయంగాంచి పుత్ర! నీవుముగివరునికినహస్సురింపు
ము- భగవత్సహృదగువలెని బొందెదవనిచెప్పిన నాబాలికతలవంచుకొని మా
తాడకయుండ రెన్నుచిలంబగుబంతి నీకొనంగెద - ముగ్ధకెమ్మిగూహని తల్లిచెప్పిన
నాబాలిక తత్త్వంబులేది యట్లుగావించె నంతమేనక యొనఁచెలియంజూచి హస్త
లక్షణంబుజూచునటుల ముగ్ధకపిన్నపింపుననిన యదియటులవెన్నవించె - అంతమూని
యాబాలిక హస్తంబున్నట్టింది జననమరణవిజృంభణకు పరమేశ్వరునకు కళత్రమై
నిఖిలదేవతలచే నహస్సారంబులల గొనుచుండ - కావుననీక నెన్ను శివునకొసంగు
వని హిమవంతునికేఁజెప్పి దేవలోకంబుననేగి సురపాలెఱంగించి నేజేయుకార్యం
బు నెరవేర్చితి- ఇకహత్తభుని కార్యంబునవదింపిన దేవసహస్రభుని స్మరించె - త
త్త్వంబు నతండగుడెంచిన గాంచి ఓహతాంకురాస్త్రా! నీవు దేవకార్యార్థము
రతివసంతులతోడ శంకరునికడకేగి యతనిభార్యతో గూడునటులజేయు ననిచెప్పిన
హత్తభుడు హిమవంతుంబునకుబోయి తపంబుసలిపెడిశంకరుని సమీపస్థలంబునం
జేరి భగ్నినయ్య క్షమగు నారిమ్రోయించిన నాధ్యని శంకరుని కర్ణగంధ్రంబులకు
సోకిన మాత్రంబున హదనవికారమనన్ముడై హత్తభునిపీడించి దహనాత్మకమగు ద
నఫలనేత్రముం దెరచినందుండి వెడలిని మెరియగ్నికణము హత్తభుని భస్మంబు
జేసినదియగాక లోకంబునునగా గాల్చుంగనకించిన యాకణమునువిభజించి, తియ్య
మామిడి, వనశ్రుతుతువు, చంద్రుడు, పుష్పములు, తుమ్మెదలు, కోయిలలు, వీటి

యందుండునటుల నియోగించె- పిదప రతీదేవి తనమగని పాటుగాంచి దుఃఖసాగ రమగ్నయై వసంతునిచే నోదార్పబడి నుదనుని భస్మంబునుమేన నలదికొని శంక రుక్మీనమనుగించి పలువిధంబులంబొగడిన యతడుసంతసింది రతీదేవికి బ్రత్యక్షుడై నీమనోరథంబీడేరు నీమగడనంగుడనంబేర్పొని ఖ్యాతినొందుననిచెప్పిన సంత నారతీదేవి హిమవంతమునందలి యొకయుద్ధావనంబుజేరి మరణవ్యవసాయం బునువదలి పతిరాక కిరీటీంపుచు రోదనంబుజేయుచుండె.

ఇట్లుండ నారదునివాక్యానువగిది హిమవంతులడు శుభలగ్నంబున చెరిక త్రియలతోడ బార్వతిని శంకరునికడకు గొంపోవుటకువెడలి యనేకయడవులుకడది మార్గమధ్యంబున నేడ్చుచున్నరతింగాంచి యూరార్చి నీవెవరు? ఎందుకేడ్చెదవు? తెలియంబలుకుమన రతియిట్లనెయె- నేనుమదనునతి, యీపర్వతంబున శంకరుం డు తపంబుసేయుచుండ యత్నేతపంబును నాభర్తవిఘ్నం బొనర్చుటకు సమకట్టి న శంకరుడు సత్కోధుడై తనఫలనేత్రాగ్నికణముచే భస్మముగావించె. పిదపనేశం కరునికడంజేరి పతిభిక్షయొసంగుననివేడిన నామనోరథం బీడేరునట్లుశంకరుండువ రంబొసంగె. కావున భర్తరాక కిరీటీంపుచు శరీరమును కాపాడుకొనుచున్నదాన ననన హిమవంతుండుశంకరునికృత్యంబునకు భీతిగ్ని తనకూతునిమఱలగృహంబునకుం గొనిచన నెత్తించిన పార్వతి తల్లిడింగాంచినేతపంబొనర్చి శంకరుని కటాక్షం బువడసెద. తపంబువలన సాధింపతగనిదేమియును లేదనన హిమవంతుడు- వలదు, వలదు, నీశరీరముతపంబున కోర్వంజాలమే- కాగలకార్యం బెటులనైన సమకూ రకపోదని హితంబుజెప్పిన నెప్పక వాడులాడుచుండుతేలి యంతరిక్షంబున తపం బుజేయుము నీకుసిద్ధియగునని దివ్యవాక్కు వినిబడియె. అట్టివాక్కును హిమవంతు డువిని తపంబుసేయ కూతునివిడిది గృహంబునకరిగె. అంత బార్వతి శంకరునిగూర్చి తపంబుసేయుచుండ నిండుండు సప్తస్థుల స్మరించిన వారు తత్త్వ గంబ నేగుడెంచిన వారింగాంచి మహర్షులారా! హిమవంతంబున సహస్రవర్షంబులుగతిందియు బార్వతి తపంబుసేయుచున్నయది. కావున నాయను యిష్టంబు సమకూర్చుడని చె ప్పిన వల్లెయని పార్వతికడకుంబోయి నీకోరెగయెద్ది! పరితపంబుసలిపెదవు? తెలియంబలుకుమన నాబాలామణి వారిని నర్హ్యపాద్యాదులచే దృష్టులంగాంచి త పోమానంబునువదలియు లజ్జనువదలకుండిన మానులు మఱలం బార్వతింగాంచి నీ యాశయంబు దెలుపుమన - పార్వతి వారింగాంచి యోమానులారా! తమకు ప్రాణుల మనోభీష్టంబులు దెలియనవిగావు- లోకంబున గొండలునియతులు తపం బులునలిపి దేవసమానులయ్యెదరు-ఇటుల ననేకులనేకభంగులతపంబుచేసెదరు-నే శంకరుని భర్తగాగోరి తపంబొనర్చెదననియె - అందునకామానులు శంకరుడు స్వ భావముచే దిక్కులే వస్త్రముగగలవాడు- (అనగా దిగంబుడు) శ్మశానవాస,

భయంకరుడు, మఱియు నట్టియనేక దుర్గుణములుకలవాడు కావున నిందుడు - సకలదేవప్రాజ్ఞుడగు విష్ణువుకలడు- అఖలదేవతయగు నిందుడుగలడు - దేవతల కాధారుడగు యిగ్నికలడు- ఇట్టిప్రాజ్ఞులగువా రనేకులుండగ వీరిలో నీకీష్టమగు వారిని వేడుమనిన కోపాద్వీపితమానసయై శంకరుని మీరెఱుంగరు- యాదేవుని మహిమను హరిహరణ్యగర్భాది దేవతలుసగా గనజాలరని వదించిన యామానులు సంతసించి పార్వతింగాంచి మఱిలెట్లనరి, ఓదేవీ! మేము నీమనోభీష్టము దెలియఁటకువచ్చిందనిమి గాన నీకోర్కె- శీఘ్రంబుననీడెరు- తేజస్సు సూర్యుని వదలకుండు నటుల నీమనంబు శంకరునియందే లయించియుండుకావున నాశంకరుడు నీమనోభీష్టంబునెరవేర్చునని నుడిచి శంకరుకడకుబోయి యతనిననేకభంగుల పనుతించిపాస్వ మీ! మీరు జగదుపద్రవ నివారణార్థము పరిణయంబు జేసికొనవలయునని వేడిన యందుకుశంకరు డనుమతించి హిమవంతుడుతన పుత్రికనునాకిచ్చి వివాహంబుజేయు నటుల మీరతనిపద్వికేగి నాయాశయమును దెలుపుడనిన యాఝియులు హిమవంతుకడకేగి యీశ్వరుని యాశయము దెలిపిన నతడు పరమానందభరితుడై యుండ యతనిందోడ్కొని తపంబునలిపెడి పార్వతికడకేగి నీవుశరీరమును బోషించుకొనుము-రేపటిపాతఃకాలంబునశంకరుడు నీపాణిని గ్రహించును-గానతండ్రితోడనీవు గృహంబునకరుగుమన జెప్పి ఝియులుతమతమ నలయంబులకరిగిరి. అంతపార్వతియు దండ్రితోడ గృహంబునకేగె- మరుదిన మువ్వకాలంబున పార్వతి చెలులచే నలంకరింపబడియె- మఱియుహిమవంతుని గృహదులునలంకరింపబడియె- రూర్యధ్వనులు మోసె-బుతువులన్నియు శరీరములనుధరించి సేవింపుచుండె- వాయుమేఘములు నగరసమ్మర్దనాలంకారాదుల జేయుచుండిరి- శ్రీదేవీ యనేకసాధనంబులతోడ నగరంబుశోభిల్లంజేసె- మఱియు చింతావనీ మొదలగురత్నములును, పర్యేతములును, కల్పవృక్షములును శరీరధారులై వెలసియుండిరి - ఇట్లుండ గంధమాదనపర్వతంబున హరిహరణ్యగర్భాది నఖలదేవతలు సకలాలంకరణ సంఘార సంభృతులై యేతెంచి పితామహుడు చంద్రఖండముచేతను, యముడు సర్వసరములచేతను, తిక్కుదేవతలు నానావిధ భూవణములచేత శంకరునిలంకరించి బరివేష్టించియుండిరి. అంతదేవప్రార్థనచేరతీదేవీకి మఱిభర్తగలుగునట్లునుగ్రహించి వృషభారాధుడై దేవతాగణంబులతోడ హిమగిరికిరిగె - అట్టిసమయంబున విష్ణుండు దేవసమూహంబునకు ముందు పరుగులిడుచు, జోహారులుగాంపుచు జనసమ్మర్దము లేకుండునటుల భూపరాగతలిత దేహుడైయుండె. ఇట్లుఖలదేవతలతోడ శంకరుడు విశ్వకర్మ నివేదితంబగు హిమవంతుని గృహంబునంజేరదేవవార్యంబులు ఘూర్ణిల్లె - పుష్పవర్షంబులుపర్షిం చె- అంత హిమవర్షూజితుడగు నలువ పార్వతీశంకరుల కిరువురికి వివాహంబొనరె- ఇందుడుభద్రంబువచ్చె, గంధర్వులుపాడిరి, అచ్చరలాడిరి, కుబేరుడురత్న

మయంబులగు ఆభరణముల నొసంగె - ఇట్లు దేవతాబృందముతోడ నారాధితుల
చటనుండి హిమవంతుని వదలి మరునాడుదయమున పార్వతీసహితుడై శంకరుడు
మందరికిరిగిరి యచట నుద్ధానవనములయందును, రహస్యప్రదేశములయందును,
మన్నభద్రపీఠముడై క్రీడింపుచుండె. ఇటులకొంతకాలము గడచినపిదప పార్వతిమత
కామయై చెలికత్తియలతోడ దారుమయంబులగు బొమ్మలచే నాడుకొనుచు నొ
కతటి గంధయుక్తలమును మేనపూసికొని చూర్ణముచే నలుగిడుకొని నాచూర్ణ
ముచే గజాననము నరాకారముగలబొమ్మనుజేసి పుత్రుడని నుడువుచు గంగలో
వదిలిన నాబొమ్మ కొంతకాలమునకు గురుశరీరముగలదై లోకమంతయు వ్యాపిం
చె. వానిని గంగయును పార్వతియు పుత్రుడనిబిలదిరి-అతనే దేవతలచేగాంగేయుడని
ఋజింపబడియె- అంతవత్తుగ్గులుడేలెంచి వినాయకాధిపత్యము నొసంగె- ఇటుల
నే పార్వతి చెలికత్తియలతోడంగూడి నొకయశోకాంకురమును పుత్రుడని వదింపుచు
జెంచుచుండె- బృహస్పతిమొదలగు ఋషులును, యింద్రుడుమొదలగు దేవతలును
దేవింగాంచి దారుమయ పుత్రులతోడ ఫలంబులేదుగాన నిజపుత్రులడయుమని
బ్రాధ్రించిరి - అంతశంకరుడు పార్వతితోడ క్రీడాగృహంబునకుంబోయి పాచికల
నాడుచుండ సూర్యుడస్తమించె - రాత్రియగుటచే పార్వతి మిక్కిలి తనో
రూపంబునొండె.

పార్వతీతనమేని నలుపుబోవుటకు దపంబునీయుట - సం - అ - ౧౫౪.

అంతపార్వతి తనమేని నలుపుకు శివునిచే బరిహసించబడి యానలుపు బోవు
టకు తపంబుజేయ సమకట్టి తనయంతఃపురంబున నితరస్త్రీలు ప్రవేశింపకుండ వీర
కుని నియోగించె.

ఆడిదానపునవధ - సం - అ - ౧౫౫.

అంతకునుమామోదినియను పర్వతాభిమానదేవతంజూచి నేతపంబునకేగెద
మనిలినేవచ్చువర కేచటికితరస్త్రీలెవ్వరు రాకుండునటులయొనర్చుకని నియోగించి
పార్వతితపంబునకరిగె. అట్టియెడ సంధకపుత్రుడగుఆడిదానపుడు స్వస్వరూపంబున
నాజిలోమరణముజెందకుండునటులను వేరురూపంబుజేచిన మరణముగలుగునటుల
ను నలువంగూర్చి తపంబునలిపి వరంబువడసి తనపితృవధికుడగు శంకరునిండెగటా
ర్పంబూని ద్వారరక్షకుడగు వీరకున కగోచరుండై సగ్గురూపంబుగొని బిలద్వారం
బున శంకరుని యంతఃపురంబుజొచ్చి పార్వతీరూపధారియై చరింపుచుండ శంకరు
డువానింగాంచి యాలింగనంబుజేసికొనిన పార్వతీవామభాగంబునంగల పద్మాకార
వాగు లోమావస్థములేమింజేసి యిది రాక్షసమాయయని దలంచి దానిభాగంబున
వద్రదంతముగలవనియెఱింగి తనమేహనముచే వజ్రాయుధమును బ్రయోగించి మా

యానాపీయగు నద్దానపుం దెగటార్చె- ద్వాదశరక్షకుడగు వీరకున కీవృత్తాంతమేమి
యు దెలియదయ్యె - ఐనకునుమామోదిని యావృత్తాంతంబంతయు వాయువుచే
దెలిసికొని పార్వతికి నెఱింగించిన యాయవకోపాద్వీపితమననురాల్లె వీరకునిశిల
యగునటుల శపించె.

పార్వతిబ్రహ్మవలన కాంచనాకారముపొందుట - సం - ౨ - ౧౫౬.

వీరకుని శిలయగునట్లు శపించిన నవ్వీరకుడు అడిదానపుణ్ణమాయ నెఱింగిం
చుటంజేసిదేవి పుత్రవాగ్నీల్యతచే చానిననుగ్రహించె- అంత నాదేవికి బొడమిన శ్రో
థము సింహరూపంబుగ దెడలి దేవిసమీపంబున వర్తింపుచుండె- అంతతపంబొనర్చు
పార్వతికడకుగగ్గలబడెతెంచి కాంచనచ్చాయ గలుగునట్లును శంకరునిదేవార్ధభా
రియగునట్లును వరంబొసంగిన నంతపార్వతితన శరీరస్థగు నిందీవర కాంతగల త్వ
క్కునువదిలె- అది స్త్రీరూపంబువడసి ఘంటాహస్తయై యెదుటగలువంబడిన నలు
వ శ్రోతోత్పన్నమగు సింగమును ఖాళికి వాహనంబగునటుల నియోగించి మాయావి
యగు పంచాలుండను యత్యోధిపుని భటునిగాఁజెల్పి ంధ్యాచలంబునకురిగి దేవకా
ర్యంబులను సభలంబుగావింపుమని యాజ్ఞాపించె-నంతపార్వతి సంపూర్ణమనోరథ
యగుచు శంకరుని సమీపంబున కరుగుటకు ద్వాదశవేళంబు జేయననుకట్టిన వీర
కుండాయవంజూచి మున్నొకదైత్యుడు మాయావియై నాకును శంకరునికిని గోచ
రుండుగాక స్త్రీరూపంబున యంతఃపురంబునం బ్రవేశించిన శంకరుడు వానిమాయ
నెఱింగివానిందెగటార్చి ననుగాంచి యంతఃపురంబులో నెవ్వరిం జొరగవ్వకుండు
మని యాజ్ఞాపించెగావున నీవుబోవలెదని వదించె.

కుమారసంభవము - సం - ౨ - ౧౫౭ - ౧౫౮.

అంత వీరకుడనరపరాధియైయున్న శపింపబడెనని గుండుచు వాయు
దేవుని వాత్సల్యే నటులజేసితిగదా యేదలందీ వీరకుంఁగాంచి ఓరి వీరకా! నే
పార్వతిని, ప్రేమాతను, నీమనంబును చలించజేయకుము, హిమవత్పుత్రకనగు నే
శంకరునిభార్యను - కాంచనచ్చాయగల నాశరీరమును జూచిభ్రమింపకుము - క
మలాసనుడు నాతపంబునకు మెచ్చికాళిమనుపోకడచి యిట్టికాంచనచ్చాయనాకో
సంగె-మున్నుదానవమాయ నెటుంగకనీకు నేశావంబిచ్చితి- ఐన ననునీవుస్త్రీత్రంబొ
నర్చుటచే నీమనోభీష్టంబుజేమూరునని పలికినవీరకుండు పార్వతింఁగాంచి పలువిధం
బులంబొగడినవాని ప్రోత్రంబునకాదేవిసంతసించి భర్త్యసమీపముంజేరి క్రీడావినో
దంబులందేలుచుండె- అంతశివదర్శనార్థము సురలేగుడెంచిని వీరకుడువారింఁగాంచి
ఓదేవతలారా! శివుడుపార్వతితోడంగూడి క్రీడింపుచుండుటంజేసి యిది సమయం
బుగా దనివదించిన వారుముదనుంది తమతమనిలయంబులకుం బోయికొంతతడవు
చింతించి శివునిచేక్షలనటయుట కగ్నింబనిచిన నతండుశుకరూపంబునొంది జాలరం

ధీమతేనంతః పురంబుజొచ్చిన శివుండుశుకరూపియగు నగ్నింగాంచి క్రోధరక్షకుణుడై యిట్టకయె. నీకాకనుపార్వతినరిసిసిగ్గుచే దొలంగె - కావునవిష్ణుకరుడవగు నీవు పార్వతిగర్భమునందు వరసమైమిగిలినయర్ధరేతస్సును పానముజేయునాన శుకరూపియగు నాయగ్నిదానింగ్రహించి భరింపనొనక భాగక్రమంబున దేవతలకొనంగిన యది వారియుదరంబులం జెండుకొని శరవణమునం బడి బహుయోజనవిస్త్రీగ్ధంబుగు యొకకొలంకుంజేరె - ఆకొలకునకి నాయకవలాదుల చేతను, ననోహరంబగు యుదకంబుచేతను బ్రకాశింపుచున్నదను వార్తనుపార్వతియాలించి దానిసొబగుపీక్షింపనమకట్టి చెలికల్లియలంగూడి యందరిగి జలక్రీడాదలూనర్చి యాతీరంబున విశ్రమించియుండ కృత్తికలాగ్ని ర్భాకొలమంజేరి క్రీడలునలిపి కమలప్రంబులతోడ జలంబునుగొని పోవుటనుపార్వతీగాంచి చిలచి వారిహస్తంబులందిడికొని యున్నజలంబులరంగోరిన, నాకృత్తికలటుల జేసెదముగాని నీకుద్భవితైడి కొమరుడుమానామంబులం ప్రసద్ధియగు నట్లుజేయుమనకోరిరి. అంతపార్వతి యొడంబడి యాకృత్తికలచేమన్న యుదకంబును క్రమముగపుచ్చుకొని పానంబుజేసిన తర్వాతంబపార్వతి దక్షిణకుక్షినుండి లోకశోకనాశకుండును, రస్తకాంచనవ్రథాకరుండును, శక్త్యాద్యాయుధోపేతుండు నగుబాలుండుద్భవితై - ను అలబార్వతికి యశ్వరేతోద్భవన్న సురోవరజలపానముచే నామకుక్షినుండి వడి యొకబాలుండుబొడమ - అంతదేవేంద్రుండేతెంచి దేవకార్గ్యమునూహించి బార్వతి కిటువక్రలంబుట్టిన శిశువుల నటువురిని మెకనగాజేసి మరుదినమగు చైత్రశుద్ధపక్షిని నిఖిలదేవతులతోడంగూడి. తనకుసేనాధిపతిగ వాననభిషిక్తుంగావించి, గంధమాల్యాద్యలంకారంబులంజేసి తనసుతయుగు దేవసేనను భార్యగా నొసంగె - అంతవిష్ణువు ఆయుధములను, కుబేరుడుయత్ములను, అగ్ని తేజంబును, వాయువువాహనంబును, నలువక్రమృగభృగ్భద్రజమీను, ఇటులతమకదేవతలు పరివారంబులనిచ్చి పలుతెఱంగులనాబ్జబుర్రోగడిన నతండుసంతసన్ని దేవతులస్త్రిక్షించిమీయ భీష్టంబులెవ్వి! తెలుపుమన నంతదేవతలతల్లింగాంచి మహాత్మా! తారకుండునుదానవుడుమముబాధింపుచున్నాడుకానవాని వధింపుమనివేడ నతండుట్లునర్యేదనన తారకుని యుద్ధంబునకురమ్మని నిండుండొకదూతంబనిచె. అంతతారకుండు సేనాసమన్వతుడై నానావిధాయుధంబులంబూని సంగరస్థలంబునకేతెంచి దేవసేననుపీక్షించి యందలి కుమారస్వామిని జేయుస్తోత్రంబులనాలించె.

తారకవధ - సం - అ - ౧౫౯.

ఇట్లుతారకుడు కుమారస్వామినిజేయుస్తోత్రంబుల నాలించిపూర్వముబ్రహ్మచేదానువదసిన వరంబునుదలంచిదుఃఖంపుచు కాలనేమి మొదలగు ప్రముఖులనురాచి

చినంగరంబునకు వెడలుడని నాజ్ఞాపించితానుమయ్యధరంగమునంబ్రవేశించె-అంతతా
రకుడు వణ్ణుఁబుంజూచి నీవుబాలుడవు ఇదిచెందాలగాదు - నీవుయ్యధమర్లయ్యలగు
దానవుల నెప్పుడును వీక్షించినవాడవు గాన బలువిధముల బరిహసించిన తారకునివా
క్యంబులనువిని ఓరి తారకా ! నన్ను బాలుడనియెంచకుము- శాస్త్రార్థమును దెలిపె
దనినుము-బాల్యమునకాలస్మయమునకు విషములేకంబోవునా! బాలసూర్యునివీక్షించు
టకు శక్యముగలదా? అల్పాక్షరముగల మంత్రమునకు మాహావ్యముకొఱవడునా?
నేబాలుడనైనను ననుజయింపుమన తారకుండు నతనిమీద నెకనాయుధంబు వై
చినదాని వ్యర్థంబుగావించె-అంతవాడుదండవ్యామాన మనస్కుండై భిండివాలము
వైచిన కుమారుండు దానినొక చేబట్టి తనగదచేవాణింగొట్టిన నాపెట్టుకుతారకుడు
వడవడవడంకును తనకుకాలమాసన్నమైనదని నెన్నుచుండకాలనేమి మొదలగుదా
నవులుమిగులరోపించి యంపసోనలంగురిపించిరి - దానిచేదేవతలకు ప్రాణాంతక
ముగనుండిననుపవణ్ణుఁబుడు వానిశిథిలములుగావించి కాలనేమి మొదలగుదానవులను
విముఖులంజేసె- మఱలతారకుడు కిసి భగ్గుభగ్గుని మండెడిగదనుకుమారుని పైవై
చినదాని వేడిమికి కుమారునివాహనంబునుక్రిక్కుటం బట్టియాకుమారుండు రౌద్రా
నలభీషణుండై శత్రుయ్యాధముచే దారకునిహృదయంబు ప్రక్కలగునటులంగొట్టిన
తారకుడు ప్రళయకాలంబున పర్యతంబులుగూతెడి కైవడి నేలంగూతె-అంతదేవత
లుముదనుంచి వణ్ణుఁబుని పలుగతులంబొగడి తమతమ నిలయంబులకరిగిరి. ఈవణ్ణు
ఁబునిజయమును వినిననుజదివినును ఆయురారోగ్యాభివృద్ధి యగుటయగాకియం
త్యంబునస్కందుని సాయుజ్యంబుజేకూరు.

హిరణ్యకశిపువరిత్రము- సంగ - ఆ - ౧౬౦.

అయ్యునులు సూతుంగాంచి కుహాత్మా ! నృసింహవతారమును హిరణ్య
కశిపువృక్షును వివరింపుమనివేడిన సూతుండిట్లనియె - తొల్లికృతయుగమున హిర
ణ్యకశిపుడను దైత్యుడుగలడు - అతను (౧౧౦౦౦) వత్సరంబులు జలవాసమై త్ర
హ్మాంగురొప్పి యుగ్రతపంబొసరించిన యౌతండునంతనిల్లి సురసంఘంబులతోడం
బ్రత్యయుడై వరంబు వేడుమన హిరణ్యకశిపు కనులజొంగించి దేవతలు, య
సురులు, గంధర్వులు, యక్షరాక్షసులు, మనుష్యులు, పితృచములు, శస్త్రాస్త్రగ్ని
రిపాదపములు, శుషార్యములు, వీటిచే దివారాత్రములయం దెప్పుడు మరణం
బుగలుగకుండునటులను ఋషులశాపంబులు సోకకుండునటులను సూర్యసోమవా
య్యుగ్ని సరిలాంతరితు నక్షత్రదశదిశ కామక్రోధ పరుణ వానవ యను కుజేరయ
తు కింపురుషాధిపుల యాధిపత్యముతనకే జెందునటులను వరంబొసంగుమన
కనులజొండవ్వరంబిచ్చి యంతర్హతుడయ్యె.

శ్రీ మత్సరపురాణ సాకశ సంప్రదానము

అంతదేవతలవర్గప్రదానమునువిని నలువకడకేలేంచి నీవుహిరణ్యశివుని
 సేవరంబిచ్చుటంబట్టి యతమమమ్మువధించుకావున ననుగ్రహించువుని వినుతించిన
 బ్రహ్మసురులనూరార్చి హిరణ్యశివుని తపంబునకు మెచ్చి సేవరంబిచ్చుతి - వినుబిష్ణు
 పు వానివధించునని చెప్పిన దేవతలుముదమంది తమనిలయంబులకుం జనిరి - అంత
 హిరణ్యశివుని తనవరప్రభావముచే సంగరంబున సురులనోడించి ముల్లోకంబులంగై
 కొని యజ్ఞభాగంబులు తమవారిం జేందునటులంజేసె - అంతనాదిత్యులు, సాధ్యులు,
 విశ్వేదేవతలు, వసువులు, రుద్రులు, దేవతలు, యక్షులు, మహర్షులు, కడుభీతులై
 విష్ణువుంజేరి పలుతెలుగులం బొగడిన వారికివిష్ణువు ప్రసన్నుడై హిరణ్యశివుని
 వధియించెద - వెరువకుడని వాక్కుచెప్పి అర్ధసరాకారంబును, సర్పసింహాకారంబు
 నొంది (నృసింహాకారము.) హిరణ్యశివుని పేరొలగంబుజేరి జాబ్బల్వమాన మాణి
 గగఃఖచిత మకరకుండల కేయూర కేరీటాది నానాభరణ భూషితుండును, అనర్థ
 చిత్రరత్న చిత్రితకనకమయ సింహాసనాసీనుండును, అనేకదేవదానవ యక్షరాక్షస
 కేన్నరకింపురుషాది సేవ్యమానుండును, అండ్లకృతసురసుందరీ కరకమలసంపీజ్యమాన
 చామర మరుల్లలితోడైరి యుండునునగు హిరణ్యశివుం గాంచె.

నృసింహమూర్తి యసురులజంపుట - సం - ఆ - ౧౬౧.

అంతప్రహ్లాదుండు తండ్రింజూచి జనకా ! ఘోరాకారంబగు నీటిన్మసింహ
 రూపంబు లోకింబున నెప్పుడు కన్నది చిన్నదిలేదు - ఈస్వరూపంబున బ్రహ్మాండ్రా
 ది నానావిధదేవతలు, మానవులు, సర్పములు, సముద్రములు, సరస్సులు, వర్షతములు
 వీటితోగూడిన చతుర్దశభువనంబులు, సమస్తదానవులతో కూడియుండెడి నీవును
 నాకుగోచరమగుచున్నది గావున దైత్యుల కంతమువాటిల్లినదని నుడిచిన హిరణ్య
 శివుని రోషించి తమబలంబుంజూచి నృసింహుని పట్టుండని యాజ్ఞాపించె - అంతవాని
 సేనయేకంబై సింహనాదంబులంజేయుచు ఘోరాకారంబగు నృసింహుని జొట్టుము
 ట్టిననామూర్తి రోషించి సింహనాదంబులంజేయుచు హిరణ్యశివుని సభమంగూ
 ట్టె - అట్టిచెడుగును హిరణ్యశివుండువీక్షించి నృసింహునిపరి ప్రయోగించిన దం
 డాస్త్రము మొదలగునవి యగ్నికీ యాహుతింబోలి నృసింహమూర్తి కోపంబును బ్ర
 జ్వలింపంజేసె - తక్కుదానవులు ప్రయోగించిన అస్త్రంబులును వ్యర్థంబులయ్యె -
 అట్టిచిత్రంబునకు దానవులు భయంబుందిరి.

హిరణ్యశివువధ - సం - ఆ - ౧౬౨.

ఇట్లుదానవులువైచిన బాణజాలంబులు వ్యర్థంబులైన హిరణ్యశివుడు మ
 లల హుంకరించి రౌద్రాకారంబుగ బ్రజ్వలింపుచుండెడి శక్త్యాయుధమును నృసింహ

మూర్తిపై వైచిన దాని నృసింహమూర్తి హుంకరించినమాత్రంబున నాకసమునుం
డిపతనంబైన యుల్లంబుంబోలి ఐక్యతలై నేలంబునాతె-అర్చన హిరణ్యకశిపున కనేకయ
రిష్టసూచకంబులు దృశ్యంబులయ్యె- అంత నృసింహమూర్తి హిరణ్యకశిపుం గదిసి
వాదవత్తుంబును నఖంబులచే జేల్చి యమాలయంబునకిదిపె- వీని మరణంబునకు చ
తుర్దశభువనంబులు సంహరిల్లె- ఇంద్రాదులు తమ తమాధిపత్యంబులం జెందిరి- నృ
సింహమూర్తి స్వస్వకూపంబుతో వైకుంఠమునకేగె.

విష్ణునాథి పవోన్మృత కథనము - సం - అ - ౧౬౩.

అగ్రచెప్పిన మనులు సూతుం గాంచి పాత్మనహాకల్పంబున జలాన్తవశాయి
యగు విష్ణు నాథియందీజగత్తు హేమమయ పద్మాకాంబుగ నెటులయత్తు
న్నంబయ్యె ! అట్టిపద్మంబున దేవర్షిగణాదు లెట్లువసించిరి ! అచటవిష్ణుం డెంత
కాలంబు శయనింపుచుండె ! వాతం నెపుడు మేల్కొని యీజగంబు నెటులస్ప
౪ించె ! ఇటకుమున్న జగత్తు నష్టమై తమోమయంబై యుండెగాదా ! అగ్రయదిగిన
మనువుకు వత్స్యుడును, చరాశరి నుతుడగు, వేదవ్యాసుడును చెప్పినచాడ్పున ము
నులకు సూతుండిగని వక్కాణించె - విష్ణుతత్వమును బ్రహ్మకూడ డెలిసికొనజా
లదు- అట్టివిష్ణువే చరాచరాత్మకమగు ప్రపంచరూపిగనుండు- భగవంతుడగు విష్ణు
వే సృష్టిస్థితిలయములకు కారణభూతుండుగ నుండునని వివరించె.

యగపరిమాణము - సం - అ - ౧౬౪.

కృతయుగపరిమాణము సంధిసంధ్యంశములతోడదివ్యవగ్నరములు (౪౦౦౦)
ఇందుధర్మమునాలుగు పాదములుగ నధర్మమొకపాదముగ చరింపుటచే మనుజులు
స్వధర్మనిరతులైయుండెదరు - సత్యధర్మములువృద్ధి బొందుచుండు - శ్రేతాయుగ
ప్రమాణము సంధిసంధ్యంశములతోడదివ్యవగ్నరములు (౩౬౦౦) ధర్మముమూడు
పాదములుగ నధర్మమురెండు పాదములుగచరించు - చాతుర్వర్ణములవారు సంక
రముచేమర్మములుగనుండెదరు - ద్వాపరయుగప్రమాణముసంధి సంధ్యంశములతో
డదివ్యవత్సరములు (౨౪౦౦) అందుధర్మమురెండు పాదములుగనధర్మముమూడు
పాదములుగవర్తించుండు - మనుజులధ్వాపక్తులైరజోగుణ వ్యాప్తులైనవీమాగ్ధప్ర
వర్తకులుగనుండెదరు - కలియుగప్రమాణము సంధిసంధ్యంశములతోడ దివ్యవత్సర
ములు (౧౨౦౦) ధర్మమొకపాదముగ నధర్మమునాలుగు పాదములుగనటంపుచుం
డు- అందుమనుజులు కామకులై సాత్వికమునువర్జించి యన్యతములాడుచు నాస్తి
కులుగను సాహంకారులుగను - స్నేహారహితులుగ నుండుటయగాక బ్రాహ్మ
ణులుశూద్రప్రాములుగ విలసిల్లెదరు. యుగాంతమునవర్ణసంకరులయ్యెదరు- ఈ
నాలుగుయుగములదివ్య వత్సరసంఖ్య (౧౨౦౦౦) ఇట్టియుగములునాలుగు జేరెనేని

యొకమహాయుగంబగు - ఇట్టి వేయమహాయుగంబులయ్యెనేని బ్రహ్మకొక మవలగు - ఇట్టిపవలుకడచినపిదప నీశ్వరుడుపంప భూతాత్మకంబగు లోకంబుల సుమారిండు.

దైవంబనప్రళయము - సుం - అ - ౧౬౫.

అంతనారాయణుండు సూర్యస్వరూపుడై తనకీరణములచే సముద్రములు మొగలగువాఁలోని యువకములను బీల్చి జగత్తును నీరసముగావించు - అట్టినారాయణుడే వాయురూపధర్ముడై జగత్తునుకంపింపంజేయుచు నందలిజీవకోటి ప్రాణాపానాదులను చతురురాద్రియగత గుణంబులను, వంచమహా భూతాంతర్గత గంధరసాదిగుణంబులను, వనోబుద్ధులను నాకర్షించి తనకీరణ వ్యాప్తీచేతను, వాయువసంఘన్నణచేతను నుత్పన్నంబైన యగ్నిజ్వలించి బ్రహ్మాండమును భస్మంబుగావించి పినిపమేఘరూపియై లోకంబును జలార్ణవముగావించి పురాణరూపంబుజేంది యోగనిద్రాతత్పరుడై యనేకదివ్యవత్సరంబు లందు శయనించు - ఇట్లు యోగనిద్రయందుండు విష్ణుత్వస్థుండు నెవరుంగనజాలరు.

నారాయణ మార్కండేయసంవాదము - సుం - అ - ౧౬౬.

ఇట్లు యోగమాయాతత్పరుడై శయనించియుండు విష్ణుదేవుని కుక్షియందలి నానావిధ తీర్థాయతనములతోగూడిన భూమియందు చిరాయువుగల మార్కండేయుండు తీర్థయాత్రావ్యాజముచే సంఘరింపుచు నారాయణుని ముఖమునుండి బయలుపడలి సప్తచంద్రారాగధులుగలిగి జలహయమై యంధకారంబై యుండే జగత్తయందు మేఘంబునుంబోలి బ్రహ్మాంధా కారంబుగల మొకపురుషుం గాంచి భీనుడై వజ్రుల యుదరములజొచ్చి యందలి యనేకతీర్థయాత్రలంగావించి జగత్తత్త్వంబుగానంగీరి వజ్రలయలు వెడలిజలార్ణవమునందు కోటిసూర్యప్రకాశ దేదీప్యమానుండును, వలసత్రశౌయియనగు మొకబాలుంగాంచి భీతచేతసుగ్రంధైయుండుతటియబ్బలుండాతనింగాంచి ఓమార్కండేయా! నీపుభయంబందక నాచెంతంజేరుమన సతిండా వలపత్రశౌయింగాంచి, అనేకదివ్యవత్సరంబులు తపంబునలిపిన సమబ్రహ్మాదులుసగా నామంబుచేబిలువ జడియుచుండ నీసన్న్యాసర్చితవిగాన నీవయమపురికేగిదవన నాభగవంతు డిట్లనియె- ఎత్సా! నేనునీజనకుడును, భగవంతుడునునగువిష్ణుండను,తోల్లి నీతండ్రియగు నంగిరస్సుచిరాయువుగల సుతుడున్యవిల్లుటవై ననుంగూర్చి తపంబుసలువ నటులనేవరంబొసంగితినిన నతండు సంతసించి నేలుమోడ్చి నమసుగరించి జగదీశా! బాలరూపియై వలపత్రశౌయియగు నీమాయాత్వమును నెటుంగం గోరెదనననబ్బగవంతుండిట్లనియె - మార్కండేయా!

నేను కీకగువడెడి సముద్రప్రపంచస్వరూపియు, సకలజగత్సృష్టికర్తయునగు నారాయణుడను; నామక్షియందే సకలబ్రహ్మాండంబు లున్నయవి- వాటియు క్షాంతిచే వతాపరివృత్తుడగు బ్రహ్మాయునసించు - అందేనీవును సంచరించెదవను మొదలగు ననేకతత్త్వములం దెలివిన మార్కండేయుండు సంతసించి వాటిల యుదరిం బుంచొచ్చె.

నారాయణునినాభి పద్మావిర్భావము - సు - అ - ౧౬౭.

అంత లోకవిభుడగు నారాయణుడు ప్రపంచమును సృష్టిజేయందలంచి ప్రళయకాలమునందలి యాకారమును వదలి నిరాకారమును వాయు శూన్యంబునగు బలాన్లవమును చతింపజేసిననందొక ఛిద్రంబగుబడియె- అందుండి శబ్దంబును, వాయువు జగింపివచ్చియె- ఆవాయువునెలన నగ్నివుట్టి జలమునంతయు శోషింపంచేసిన నాకారం బుత్పన్నంబయ్యె- పిదప భగవంతుడు రాజేయుసృష్టి కాధారంబగు వాయ్వాదిభూతంబులంగాంచి సంతసించి సృష్టికారణుడగుబ్రహ్మనెటుల సృజింపన గునని నింతింపుచు తననాభియందుండి సహస్ర దళంబులుగలిగి కోటిసూర్యప్రకాశమానంబగు నొకకమలంబును వుట్టించె.

నారాయణుని నాభికమలమునందు బ్రహ్మేశ్వరముడు - సు - అ - ౧౬౮.

ఇట్లుగలచి న కమలమును పహస్పలు జగదాకారంబగు నుడిపెదరు - అందుండి యోగవేత్తలలో శ్రేష్ఠుడగు, చతుర్ముఖుడగు, సృష్టికర్తయునగు బ్రహ్మజగించె.

మైథునైటభా సురోత్పత్తి - సు - అ - ౧౬౯.

అక్షి-మలమునుండి, సంచరించెడిపర్వతంబులంబోలిన యాకారంబులుగల వారును, రిక్తాంబరధరులును, కిరీటపండల రేయూరాద్యనేక భూపశాలకృతులును, కడబలివృంతులునగు మధునైటభులను గలుపురు ననురులు బొడమరి- వారాకమలమునందు సంచరింపుచు జగత్సృష్టి యొనర్చుట కాజ్ఞాప్తుడైన బ్రహ్మాడకేతెంచి ఓరికమలోశ్శవా! నీవెన్నండవు? ఇచటనివసించుట నేమికారణము? నీనామంబెట్టి? మాతోసంగరం బొనర్చుచున చతుర్ముఖుండెట్లనియె- మీరెవ్వరు? మీరే లిచటయుండెదరు? మీనామంబులెవ్వ? యనననను లతనింగాంచి మేముస్వయముగనే యుష్మిల్లికమి; మాము రక్షింపువాడును, సృజించువాడునెడడును లేడు; ప్రళయగమునగను నుమేమురజస్తమోగుణములచే లోకముల నావరింపజేసెదము, ధర్మాధర్మకాణములు మొదలగునవి మాయాభిసంబుగనున్నవైన బ్రహ్మయిట్లనియె- నేబ్రహ్మను, పరమయోగము నాశ్రయించి ప్రపంచమును సృష్టిజేసెదను - మీరువానుడేవునిచే మడిసెదరు

సుమండ యోగమాయచే నిద్రింను వాసుదేవుడు మహాదాకారమైన శరీరముబూ
తన ప్రభావంబుచే వారినాకొందిన యాయనరుల తపకడంచేరి ఓజగత్సృష్టి
కారణభూతుడగు పురుషోద్దమా! నీదగ్గనంబమోఘంబుగాన మేము నీచేసమసున
ముల జేయవలయునన భగవంతుడు వారల తనతొడలచే వధించె.

బ్రహ్మస్వయంభవహనువు మొదలగు వారిని సృజించుట - సం - అ - ౧౭౦.

పిదపహిరణ్యగర్భుడు తపంబొనర్చి, స్వయంభవహనువు మొదలగు మువ్వు
రినిసృజింప వారు శక్తివేత్తలై సృష్టికిముఖులై తపంబునకరిగిన బ్రహ్మతనశరీ
రార్థమును (స్త్రీ) హంబుగ సృజించికోబలిమిచే నాయమనుసృష్టికర్తృరాలుగగా
పించియామనతింగూడి, వరీచ్యామలను, సప్తసాగరాదులను, సృజించి, పిదప నృగు
రంబగుతపంబునలిపి చతుర్వేదములను, ధన్యుడు మొదలగు వారిని సృజించె- అందుద
తొడు, అదిత మొదలగు (౧౨) కన్యలను సృజించి వరీచిపుత్రుడగు కశ్యపునకు, రో
హిణ్యుని (౨౭) నక్షత్రములను చంద్రునికి సోమంగె- బ్రహ్మతాను సృజించినట్లై
ది (౫) కన్యలను ధన్యునికిచ్చె- అంతసదస్యతి సురభియావమును ధరించి బ్రహ్మకడ
తలించి నశంకు దాంబూలది నిర్మత్యాది ఏకాదశరూపులు, గోవులు, అశములు,
హంసలు, ఓకధులు, మొదలగువాటిని సృజించె. అందు కశ్యపునికి నదితీయందు,
ద్వాదశాదిత్యులు, అశ్వినీ దేవతలు, గలిగిరి. దివిక దైత్యులును, దనువుకు దానవులు
ను, కాలకు కాలదేయులును, అనాదువుకు వ్యాధులును, క్రోధుని భూతపితృదయ
క్షురాతనులును, పిసితపి గరుర్దేవతలు మొదలగు నయిదులును, కర్తవకు సర్పము
లును, గలిగి జగద్వర్ధివొందెనని వ్యాసులుచెప్పిన చాడ్పున మీకు నేనెరింగించితి
గాన నీపుష్కర ప్రాదుర్భావోపాఖ్యానము భక్తియుక్తతై వరనాదు లానర్చువా
రు నకిలపాపవిముక్తులై స్వర్గోదయముల జేందెదరిని యివులకు సూతుండు వ
క్కరించె.

విష్ణుహవామానుషస్థనము. - సం - అ - ౧౭౧.

అనినమునులు సూతుంగాంచి శ్రీమన్నారాయణునికి విష్ణుత్వము, కృతయుగ
మునందు హరిత్వము, దేవతలలో వైకుంఠత్వము, మనుష్యులలో కృష్ణత్వము, నె
డు ప్రాప్తించెనని నశంకింపకయె. భగవంతునిచరిత్ర కనుగొనుట కెవ్వరికి శక్యం
బుగాదైన నుడివెనడినుడు- అవ్యక్తినింపియగు వరమాత్మిస్వమాయచే వ్యక్తినిం
గియె నారాయణస్వరూపియై హరిత్వరూపమునుజెందె ఇట్టిభగవంతుడు చతుర్ముఖ
బ్రహ్మగను, వాయువుగను, సంద్రుడుగను, బృహస్పతి మొదలగు నానానాపంబులు
గనుండి అదిలి గగ్గంబున వాచానుడుగాజనించి విష్ణుత్వమునుజెందె- ఇతడేపూర్వ
కల్పమున బ్రహ్మను, నెవప్రజామూలను, మానవులను, వీరలచే సకలబలవంతుడను

జనింపజేసె- ఇట్టిభగవంతుని మహిమందెలిసికొనుట బ్రహ్మాదులకైన నలవి గాదు-
మఱియు నాతని చరిత్రంబు జెప్పెనవినుడు.

తొల్లికృతయుగమున వృక్షాస్రవధ జరుగుచుండ మల్లోకములయందు బ్ర
సిద్ధుడగు తారకావయ్యుడు తానవులతోడ సంగరంబున నింద్రాదిదేవతలం బరిభవిం
సవారుభీతులై విష్ణువే మనకు శరణుడని దలంచుచుండ- అలిగాఢాంధ కారంబగు
మేఘంబులుసూర్యచంద్రాదులంగప్పి యెల్లెడల తమోహయమై గగనంబున భ
యంకరమగు వురుములు, మెరుమలతోడంగూడి మేఘంబులు ఘర్షింప సప్త
మరుత్తులుద్భవించి- అందుండి ఉల్కంబులు భూమింబడ దొడంగె - అట్టినుకొనూ
త్పాతకాలంబునశృష్టమూర్తి తనబాహువులచే నామేఘంబుల పైకెత్తిన నందం
జనాచలాకారుండును, కిరీటమకుటకుండల పీతాంబరధారుండును, కనికరధారూ
ఢుండునునగు భగవంతుని నింద్రాదిదేవతలుగాంచి కేలుమోడ్చి జయశబ్దంబులచే
బలుగతులబొగడ నతండువారింగాంచి ఓదేవతలారా ! మీరుభయంబందితుడు నే
ననురుల బరిమార్చెదనని ప్రతీక్షయొనర్పి యుత్పాతంబులవృత్త్యంబులయ్యె- వుష్ప
వృష్టివర్షించె - దేవతలుముదంబందిరి.

దైత్యదానవులు యుద్ధసన్నుద్ధులగుట - సంగ - అ - ౧౭౨.

అంతదైత్యదానవు లిట్టిభగవంతునివాక్యంబులాలించి దేవతలంద్రంప సమ
కట్టి, త్రిసప్తప్రమాణంబును, నాలుగు చక్రంబులును, కింకిణీజాలాలంకృతంబును, వేయి
భిన్నాకములు గట్టినదియునునగు కనకరథంబును నానాః ధాయాధోపేనుండును తార
కావయ్యుండును, సహస్రఖర యుక్తంబునగు ఆయోవానూరిభంబును పరోచసుల
డును, విప్రచిత్రి, అరిష్టుడు, కిశోరుడు, మొదలగు ననురులుతనతనవిధాదుల నెక్కి-
తకుసేనలు అశ్వగజ వ్యాఘ్రాద్యధిపతులై సంగరతలంబునకేతలది కొండలు
సింహనాదంబులగాడిచిరి - కొండలు భిజాప్పాలనముచేసిరి - కొండలు శం
ఖంబులంబూరించిరి - ఇటుల బ్రహ్మాండంబు తల్లడిల్లించెయ్యుచు పరిశ్వధాద్యాయు
ధంబులంబూని యుద్ధసన్నుద్ధులుగనుండిరి.

దేవదానవయుద్ధము- సంగ - అ - ౧౭౩ - ౧౭౪.

అంతదేవతలిదిగాంచి విరావతంబును నింద్రుండును, కుబేరుడు విమానంబు
ను, శుశ్వరుడు వృషభంబును, శ్వేతాశ్వంబులంబూర్చిన రథంబును చంద్రుడును,
సప్తాశ్వంబులుగలరథంబును సూర్యుడు తపస్విదేవతలు వారివారి రథాదులనె
క్కి యుద్ధంబునకుబయలుపెడచి రెండుసలుపురు లోకపాలురు చతుర్దిదిక్కులంగా
పాడ శౌభాద్యాధిపతులంబూని యుద్ధసన్నుద్ధులై సంగరతలమున కేతేర దేవతల

బలమున బృహస్పతియు, యనురుల బలమున శుక్రుండును, జయశబ్దంబులం బలు
కుచుండిరి. ఇట్లుండొరులు సంగరతలంబునంచేరి పరస్పర జయేచ్ఛలుగలవాడై ప
ర్యతముల పర్యతములు డీకొనుమాడిరి - ప్రాసపరిఘ శూలాద్యాయుధంబులతో
బోర నందు దానవులు భుసుండిభిండిమాల తోపరిఘం త గదాద్యాయుధంబుల
దేవసేనలపై బ్రయోగించిన వారిలో గొందరిశిరంబులుదెగి నేలంగూలె - కొంద
రివక్షంబులు ప్రక్కలయ్యె - కొందరు రక్తంబులుగ్రహుచు జీవచ్ఛవంబులుగనుండిరి.
ఇట్టిపొరంబగు దురంబుంగాంచి సంక్రం డనురులపై తాహసాస్త్రముం బ్రయో
గించిన నదైత్యులు తమోమయలగుచు తమవాహనంబులను తమవారికిగానక ని
శ్చేష్టితులై యుండుతటి తహుదేవత లాయుధములంబూని పడిబిడ్డలై పర్యతంబుల
మాడిరి - నదైత్యుల భూమింద్రెల్లనలులం జేసిరి. ఇట్లుతమోమయంబగు సంగరత
లంబును తారకావాయుండుగాంచి ప్రళయకాలమునం బ్రకాశించెడి యగ్నింబోలి
నొకబడబాగ్నిం బుట్టించిన నావ్రహ్మలంబుగాంచి యనురులు తనంతట తామే
ఉక్కిరిచెరి. అంతనాయగ్ని జాబ్బుల్యుడై భగభగవండుచు దేవతలనావరించిన
దాని చేడిమి కోడి సీతామధుడు చుట్టుకొనివేరిరి. అట్టితటి దేవేంద్రుడు వరు
లుం గాంచి ఓవరులుడా! ఈబోర్నాగ్నింబూడ బహుదైత్యంబుగనున్నయది; దేవ
తలసగా గాల్చు దొడంగె గాన దీక్షితంబుగెడిగింపుమన నతలదీక్షియె.

తొల్లి సకలవిద్యాసంపూర్ణుడగు ఉన్నుడను వహషి ఘోరకాగు తపమున
లుపుచుండ, నారదాది దేవస్థులు, బ్రహ్మస్థులు, హిరణ్యకశిపు, మువలగు ననురు లగ్గక
డకోతంచి యిట్లనరి. ఓఝిషిశ్రేష్ఠా! యిషివలంబులు భిన్నమూలంబులుగ నున్న
యివి. ఒక్కొక్కతైన సంతానం బొడవనయ్యె. కావున కొవారవయస్సుగల నీవు
తిపంబొనర్చి కాయక్షేత్రము జేయుట యుక్తంబుగాదు. వశోద్ధారంబునపై పరిణ
యంబొందువన నతిండికన్గికొరంబులగు వార్తలనాలించివారింగాంచి బ్రహ్మర్షు
లారా! బ్రాహ్మణులకుఁయశోయగు తపంబునేజేసెద - దీక్షచేబ్రహ్మను సగాజయిం
పనగు - ఇట్టిబ్రహ్మచర్యవ్రతంబుచే బ్రాహ్మణునికి బ్రాహ్మణత్వము సంఘటిల్లుచు
న్నయది - దారాదిపుత్రులచే సిద్ధింపుగార్హస్థ్యంబునకును బ్రహ్మచర్యంబునకును
మహాదైవమయ్యంబుగాన బ్రహ్మమానసపుత్రులగు మీరుసపోషహిషచే బ్రహ్మ
మాడిరిమానస పుత్రుల గలుగజేయుడు - సశ్శలంబోలి మీర సన్యాస్యంబులను
పదేశించెదరు గాననాతపోషహిషచే నాశరీరమునుండి బుత్రులపుట్టించెదజూ
డుడని నొకరెల్లునుచేతంబూనితనయూగువును నగ్నియందునిది వధించినందుండి
జ్వాలామాలియు, గరింధనుండును, నగ్నియానను నొకసురుండుఁడ్యవిల్లి లోకంబుల
దహింపంగవకింది తండ్రింగాంచి జనకా! నేతువృద్ధితుహగనుండుటంచేసి లోకం

నందున వీడేగదా; యనేకదానవుల బారిగొనె, హిరణ్యకశిపుని వీడేగదా; వధిం
చు-కావున వీడతిదయావిహీనుం డిట్టివా డింతకాలమునకు గోచరంబయ్యె- వీని
సేలం ద్రెళ్లునటులంజేసిన దేవతలజయింపగునని పలుతెలుంగుల బరుషవాక్యములా
డుచు-విష్ణువుం గవియసమకట్టిన నవ్విష్ణుమూర్తి చిరునగవుతో వానింగాంచి
ఓయిరుదుడా! నీపూర్వీకులేగిన మార్గంబున నిను నేనతిరయంబున జూచెడనన నా
కాలనేమి భీషణారుణ వీక్షణుండై నందుండి విస్ఫులింగంబులువెడల సింహనాదం
బుల దిక్పటంబులవరంచేయుచు దన నూటు బాహువులచే విష్ణుని వక్షస్థలమునం
గొట్టుచుండఁచుతారకాద్యసురులు తమతమాయుధములం బ్రయోగించినను పరస్ప
రములమాడ్కి- చలించుకొండుటంజేసి కాలనేమి తనగదం గిరిగిరిఁద్రొప్పి గరు
త్తుంతుని శిరమున బ్రహరించిన విష్ణువుకోపించి చక్రాయుధముంబూని గరు
త్తుంతుతోడ బ్రహ్మాండాకారుడై తనపాదముల భూమియందిడి, కొటినూర్వ
ప్రకాశమానంబును, శత్రుభయంకరంబునునగు సుదర్శనచక్రము బ్రయోగించిన నది
నకాకాలనేమి బాహువులనెరికి శిరమును ద్రెళ్లి నేనె- అంతనామొండె వారెరయం
బున బరుగిడినవ్వి గరుత్తుంతుని భూమింబడుద్రోసి విష్ణునమీపంబున సంచరింపుచు
తక్షణమున నేలంగాతె- ఆచక్రంబును తిక్కలై త్యుల నుక్కడంగింది వారిని యమ
పురీకాపి విష్ణువుంచేరె - సిద్ధచారిణ గంధర్వాదులు పుష్పవద్నము కురిపించిరి-
బ్రహ్మదేవతలతోడ విష్ణుకడలేలేంచి పలుగతులబొగడ విష్ణువువారింబూది వారి
వారియధికారములజెంది సుఖముగనుండడనయిలంచేసి వైకుంఠనకేతెంచె.

ఈశ్వరు డంధకాసురుని వధించుట - సం - అ - ౧౭౮.

అనిచెప్పిన ఋషులు సూతుంగాంచి మహాత్మా! పద్మోద్భవప్రసాదుర్భావ
కథనము చేలపడలజెప్పితివి. శివుని మాహాత్మ్యమును వదిలపునని ప్రార్థించిన నతం
డిట్లనెయె - తొల్లి యంధకుడనుడై తువుడు నీశ్వరంబగు తపంబునలిపి దేవతలచే నవ
ధ్యుండగునటుల పరంబువడసి పృథగితి మహాకాళివనంబున పార్వతీపరమేశ్వరులు
కేళీవిసోదంబులం చేలుచుండ నాయంధకాసురుడటలేంచి పార్వతిం గొనిచన నె
ఱ్ఱించిన నీశ్వరునికిని వానికిని దురంబుదొరకొనెయె- అట్టిసంగరమున నీశుండు వా
నిపెట్టిన కోడిపాశుపతాస్త్రముం బ్రయోగించిన నదివాని తనువును భేదింప నం
చుండి రక్తంబుప్రవహింప దొడంగె - అందువలన ననేకసంధకాసురు లుద్భవిల్లిన
వారిని నీశ్వరుండు శరములచే నెప్పింప వారిరక్తమునుండియు, ననేక కోట్లంధకు
లుద్భవిల్లుటంచేసి వారిచేబ్రహ్మాండంబంతయు నావరింపబడియె. అంతనా గౌరీపతి
భీతుడై యారక్తపానంబు జేయుటకు మాహేశ్వర్యాద్యనేక మాతృకల సృజిం
చిన వారారక్తపానం బొనర్చినను యంధకు లుద్భవిల్లుచుండ నీశుండు భీతచే

తనుగొండై వాసుదేవుని శరణుజొచ్చి అంతనరేందు శుభురేవతయను నొకమాతృ కనుస్మజించిన నదియార క్తంబు నెల్లంగ్రోలిన నీలకంఠుం డంధకుల నెల్లబొరిగొనిమూ లాంధకుని తనశూలాయుధంబునం గ్రుచ్చి గగనంబునకెత్తిన నద్వైత్యుడు పలుగతు లంపినుటించుటంజేసి శంకరుడుముదముది గణేశాధికారమునొసంగె-పిదప మాతృక లాకలిగొని నీశుంఘాంచి లోకంబుల భక్షించెదమన నతండ్లొనర్పంజనదు-లోకం బుల రక్షింపవలయుననను, నపిశివవాక్యోల్లంఘనంబు గావించి లోకంబులభక్షిం పందొడంగె-అంత కా ర్తియేగురుండు కడుభీతుండైననీహునిధ్యానింప విదారిత హిరణ్యకశిపునకు స్థసింపనిస్ఫుత రక్షార్తీ కృతనఖుండును, కనకాచలసన్నభుండును నగు నృసింహుండు బొడనూపిన శివుం డతనింగాంచి కేలుమోడ్చి యోలక్ష్మీ కాం తా! నేనంధక రక్త పానార్థంబు నృజించిన మాతృకలు నన్నాదరించి లోకంబు లభక్షింపుమన్నయిది- నేనృజించినవాటిని నేనేనశివజేయుటయధర్మంబుగాన సం హరింపవైతనన నృసింహమూర్తి తనయంగములనుండి ఘంటాకణ్డాది (౩౨) మాతృ కల నృజించిన నవిక్రోధావేశమై ఈశ్వరస్వప్త మాతృకలం దనుమ నపిభీతులై నృసిం హుని శరణుజొచ్చిన నతండువారిలంగాంచి ఓమాతృకలారా! ముల్లోకములయం దు మీకు బలిపూజాదు లొసంగెడివారిని రక్షింపుడనడివి వారితోడ నృసింహు డంతర్ధానంబునొండె- శివుండును తనగలయంబునకరిగె.

కాశీమాహాత్మ్యము - సం - అ - ౧౭౯ మొదలు - ౧౮౪ - వరకు.

అనినుడువ యింపులు సూతుంగాంచి వారాణసీ మాహాత్మ్యంబును నుడు వుము - పింగళుండుననెంచుడు? అతనికి గణేశత్వ, ఆన్నదత్వ, త్రైతపాలకత్వాదు లెల్లుగలిగె? వీనిని సువిస్తరంబుగ వినుపి పుడన నతం డిట్లనియె- పూర్వము పూర్ణ భద్రుండును యిటుడుగలడు అతనికిహరి శేకుండును సుతుడున్భవితై - అతం డనిము సదాశివపదారవింద ముకరించపానానందుండై యుండ పూర్ణ భద్రుం డతనింగాంచి కుమారా! నిను నే సుతునిగా పిలవచదగదు; మనయత్తుకులంబునంబుట్టి యిట్టియకృ త్యంబు లొనర్పనగునా; ఈశ్వరుండు మనకువిధించియుండు జీవహింసయు మాంస భక్షణంబునువదలి మనుష్యాదులొనిండు శివపూజాధ్యానాదు లొనర్పంగూడదని నుడివి అతకినింబుగగృహంబునుండి వెలువడినీకిచ్చవచ్చి నెచ్చోటనైన నుండుమని వదింప తత్త్వణంబు నతండు వారాణసీకేతెంచి యిందియ నిగ్రహుండై వేయవ త్తరంబులు నిష్ఠారంబగు తపంబునలుప నతనిపై నత్మికంబుజనించిన క్రిమికీటాదుల చే భక్షింపబడి శత్రుప్రాయుడైయుండె - అంత పార్వతీవరమేశ్వరు లుద్వాసవనం బునరేగి కల్వార కేదార కరవీర జాజి విరుజాజి మొదలగు ననేకపుష్పవృక్షంబుల తోడను, సాలరసాలాది తరువులతోడను, హంసకారండవాది పక్షులతోడను, నిర్మ

అదక రమణీయ సరోవరంబులతోడంగూడిన వనంబును పార్వతిగాంచి సంతసిల్లి యీశుంగని కాశీమాహాత్మ్యంబుడుగ నతండుకాశికేగి యందువసించువారికి గలిగెడి ఫలంబును నందు దానధర్మంబులొనర్చిన లభ్యంబగు ఫలంబును మొదలగు మాహాత్మ్యంబుల దెలియంజేయుచు తపంబొనర్చెడి యిత్తుండగు హరికేశుకడంజేర దేవిదేవదేవుం గాంచి ఇట్టి నీభక్తుండు శత్రుమాత్రావ శేషితుడగువరకు వరంబొసంగవైతివిగాన నీవపుగ్రుండవగుట నిజంజేయని యనేకవిధంబులనుడువ నీలకంఠుం డతనింగాంచి ఓతపశ్రేష్ఠా! నీతపంబుచాలించి వలయువరంబు వేడుమన నతండ్రిశ్వరునకు ననుసూరించి, మీయందవిచ్చిన్నభక్తియు, అన్నదత్తమును, గణేశత్వమును, ష్రేత్రపాలకత్వము మొదలగువరంబులొసంగుమన నీశ్వరుం డట్లాసంగి దేవితోడ యంతర్ధానంబునొండె.

నందికేశ్వరుడు సనత్కుమారుని కవిముక్త ష్రేత్ర
మాహాత్మ్యంబు దెలియంజేయుట.

అని సూతుండునుడిచి నందికేశ్వరుడు సనత్కుమారునికి చెప్పిన చాడ్పున నవిముక్త ష్రేత్రమాహాత్మ్యంబు జెప్పందొడంగె - తొల్లి మేరువగంబున ఉమామహేశ్వరులు సింహాసనమునం దాసీనులైయుండ శారిసీలలోహితుం గాంచి దేవా! లోకంబున జను లేష్రేత్రంబున నవసించిన పాపంబులుదొలంగు? యెవ్వట వ్రతాచార తపాదులొనర్చిన నక్షయంబగు? ష్రేత్రంబులలో నెయ్యది యెక్కుడు ఫలంబొసంగు? పీఠని దేటపడం దెలియబలుకుమన నతండ్రిక్షయె- ఓపంకజాతీ! వినుము; మున్ను నేవక్కాణించిన (౬౮) ష్రేత్రములలో కాశినాకత్యంత ప్రియకరంబు- నేనందు నిరంతరము వసించుటచే నది యవిముక్త ష్రేత్రమనంబడు - అందెవ్వఁడైన సింపుచు సర్వేశ్వరుడగునన్ను నారాధించినవాంతుర దురితంబులంబాసి ముక్తుండుగు- అందువ్రత తపాదులొనర్చిన నక్షయంబగు. మఱియు మనుజులు, దేవతలు, పశుపక్షి వృక్షాదులు, యవిముక్త ష్రేత్రంబుజొచ్చి మరణంబుజెందిన నాసాయాప్యంబు జెందెదరు- మఱియు మదీయష్రేత్రంబగు నవిముక్తంబునందలి గంగయందు స్నానంబొనర్చి యాప్యఖుర సహితము గోవును వేదపారగుడగు బ్రాహ్మణునికి దానంబొసంగిన వానియేడుకులంబు లభివచిత్రంబులగు- అందు కాంచనరజత వస్త్రాన్ను దానాదులొసంగిన యక్షయంబగుటయగాక మదీయపదంబుగలుగు. మఱియునాగంగయందు స్నానంబొనర్చిన దశాశ్వమేధఫలంబువాటిల్లునను మొదల గనేకవిధంబులుగ నాయవిముక్త ష్రేత్ర మాహాత్మ్యంబు దెలియంబలుక శైలజ జటాజూటుంగాంచి మస్తథాంతకా! ష్రుష్రేత్రంబును నెక్కుడు స్త్రోత్రంబొనర్చెదవు? నీవాస్థానంబునే లవదలకుండెదవన నతండుదేసింగాంచి ఓసుందరి! తొల్లి చతుర్ముఖునకుత వ్రతాంచన

ప్రభాభామరంబగు నైదవశిరంబుండె. అతండాకతటిననుంగాంచి ఓశుశా! నీవుట్టక
 నేనెఱుంగుదునన నేనుక్రోధరక్తక్షుణ్ణుడనై నావామాంగుష్ఠముచే నతని పంచమ
 శిరంబును ద్రెళ్ల నేనిన నంత హిరణ్యగర్భుండు కడురోషించి ననుంగాంచి నిరప
 రాధియగు నాశిరంబును ద్రుంచితివిగాన నీవు కపాలిత్వమునుజేసి భిక్షుటనంబొన
 ర్పుచు బ్రహ్మహత్యా వ్యాకులడవై తీర్థయాత్రల గావింపుదువని శాపంబొసంగ నం
 తనేనందుండి బయలుపెడలి తీర్థయాత్రలగావింపుచు హిమవద్ధికిరిగి నందునివసిం
 చు నారాయణునిగాంచి భిక్షయొసంగుమనిన నతండు తపనభాగ్రముచే నిజపా
 ర్శ్వంబునుంజీల్చునందుండి (౫౦)యోజనముల విస్తీర్ణముగల రక్తధారవెడలిననతం
 దు దానింభిక్షగొమ్మనె. అంతనేను ధీరతకపాలంబునొడ్డిన నాకారసహస్రముహావ
 స్సరంబు లేకరితింబరినను కపాలమునిండదాయె- అంత విష్ణుండు విస్త్రయంబంది
 ననుగాంచి గరళకంఠా! మిక్కిలి ఆశ్చర్యకరంబగు నిక్కపాలం బెక్కడిది? దీని
 వివరము దెలియంబలుకుమన నేనతనింగాంచి శ్రీపతీ! ఏనుము; పితామహుండు
 నూలుదివ్య సహస్రవర్షములు ఘోరంబగు తపమునలిపి కనకాకారమును, పంచమ
 శీర్షమునుజేందె- అట్టిశిరంబు నేద్రుంచుటంజేసి నాకపాలము నే నెక్కడికివెల్లిన
 కూడ వెంటించుననన నను విష్ణుగాంచి నీవుపరమేష్ఠి కష్టంబొనర్చిన నాతనిలేజో
 మహిమచే నిదినిను వదలుననన నేనందుండివెడలి యనేక తీర్థ యాత్రలగావింపుచు
 నవిముక్తయైత్రమునం బ్రవేశింప విష్ణ్వనుగ్రహముచే స్వప్నలబ్ధధనంబురితి నాకపా
 లము సహస్రవ్రక్కలై నేలంగాలె. అగుటంజేసి యాత్మైత్రము బ్రహ్మహత్యాపహం
 బని బేర్కొనె - కావున నోయిందుముఖి! యాత్మైత్రము నా యనిష్టమునుబో
 గొట్టుటంబట్టి నాకిష్టమగు - అంచునాభక్తులుగాని విష్ణుభక్తులుగాని బ్రవేశించి
 మరణముజేరిన వారికి నా సాయుజ్యంబు సిద్ధించు- మఱియు యెల్లయైత్రములలో
 నవిముక్తయైత్రము శ్రేష్ఠముగాన, సిద్ధులు, సాధ్యులు, బ్రహ్మర్షు, లందుసదావసించె
 దరు. లోకమున మానవులకు యోగంబులేకున్న మోక్షంబుసిద్ధింపదు - అట్లుసి
 ద్ధించిననులనేక సహస్రజన్మములకు యోగసిద్ధియు పిదప వేయుజన్మములకు
 మోక్షసిద్ధియు కలుగుగాన ఈయవిముక్తమున నెవసించిన నరుల కొక జన్మమున
 యోగమును, మోక్షమును, జేకూరు. ఈమహిమ నెఱింగి మున్ను వ్యాసు లిందేవ
 సియింపుచుండి శాపంబివ్వ సమకట్టెననన దేవి నతనిగాంచి చంద్రమాలీ! వ్యాసు
 డు శాపంబిచ్చుటలేల నుచ్యుక్తుడయ్యెనన నతండిట్లనెయె - తొల్లి వ్యాసులనేకస
 హస్ర హోయనము లుగ్రంబగు తపంబొనర్చియొకలిగొని భిక్షుటనముజేయుచు నా
 లుమాసము లవృట్టిణమంతయు దిరిగి దిరిగి వేసరి యొకరైన భిక్షునిడకున్న సక్రో
 ధుడై నాకాశీవాసులకు శాపంబివ్వ యత్నించుచుండ మనము భీతులమై- నరా
 కారములంబూని కాశికేగి యొకచో గృహస్థులమై వ్యాసరాక నిరీక్షింపుచుండ

నతం దేగుదెంచిన మహాత్మా ! నేటిదినము మాగృహమున భిక్షుగొమ్మన నతండు వల్లెయన వుడ్రసే సహిత భిక్షునిడ యాలిడుభుజించి సుగ్రుత్తుడై మనల నెటింగి పలువిధముల బొగడ నేవ్యాసుం గాంచి కటకటా కట్టి తనమున యిట్టి క్రూరకృత్యమునలప సమకట్టందగునా ? ఇదిమహాపుణ్యక్షేత్రం బించువసించునరులు పాప దూరు లట్టివారల శపింపం బూననగునా ? నీవు కుటిలకునస్కుడవుగానిందుం డందగదు వెడలియెటకేసిం బొమ్మన నతండుచరిపడి చతుర్దశ్యష్టములయందు దా నుగానిబ్రవేచించునటుల వరమడుగ మనహట్లొసంగి యంతెగ్గానము నొందితిమి. పిదప వ్యాసుడాపట్టణమును విడనాడనేరక తత్పాస్వ్యమున నొకస్థానంబు గల్పించి కొని నందు వాసము జేయుచుండు. (అదియే వ్యాసకౌశలీయసంబంధం.) తావున వారాణసియందునునెంచి మరణముజెందువారిక దశాశ్వమేధఫలమును సర్వత్ర తుఫలముగలిగి నాసాయజ్యముజెందుదును. మణియనందు విశ్వేశానందకౌశాననంబున, దశాశ్వమేధము, లోలారగ్రము, కేశవము, బిందుమాధవము, హణికర్ణిక, యను నైదుతీర్థములు వరమపవిత్రములై వెలయునని నేక తీర్థములుగ నామాహాత్మ్యమును దేవికి దేవదేవుండువదించె.

నర్మదామాహాత్మ్యము - సం - అ - ౧౮౧ - మొదలు - ౧౯౩ - వరకు.

అనిచెప్పిన ఋషులు సూతుం గాంచి నర్మదామాహాత్మ్యము, ఓంకారమాహాత్మ్యముల వినుపింపుడనిన నతండు వారలం గాంచి యిట్లనియె. తొల్లి యుధిష్ఠిరుడు మార్కండేయుంజూచి మాహాత్మా ? నర్మదామాహాత్మ్యమునుడువునని నతం డిట్లనియె - ఓయుధిష్ఠిరుడా ! కనఖలముగంగయ, తిరుక్షేత్రమున సరిస్సరియు జనించుటంజేసి యందేయివశ్రేష్ఠంబగు - నీనర్మద గ్రామమునందుండినను నరణ్యమున నుండిననుసర్వత్రశ్రేష్ఠంబై వెలయు - సరస్వతీనదిని మామలనంబులును యమునానది నియేడుదినములును స్నానముసేసిన పుణ్యంబబ్బు - (౧౦౦) యోజనములపొడవు (౨) యోజనములవెడల్పుగలిగి అరువదికోల్లయలనదివేల తీర్థములచే వెలయుచుం డెడి ఈ నర్మదానదియందు దేవాసుర యక్షగంధర్వ విద్యాధరులు తపంబొనర్చి సిద్ధిజెందరి. గానదాని గాంచినమాత్రంబున పవిత్రుండగు - అందలి తీర్థములయందు స్నానదానాడుంజేసిన వారికి స్వర్గముజేకూరు. అందుముగ్లోకిములయందు బ్రసిద్ధి జైందిన జ్ఞానేశ్వరమను తీర్థముగలదు. దానియన్నప్రతిపవరించెన పినుము.

త్రిపుర బాణాసురోపాఖ్యానము.

తొల్లి బాణుండను నసురుడు త్రిపురముల న్నిందికొని గగనంబున సంచరింపుచు నింద్రాదిదేవతల బాధింపుచుండ వారుభీరింజెంటి శివునికడకేగి యతనిగాంచి త్రాలకంధరా ! బాణాసురుడను నసురుడు మూడుపట్టణంబు లాశిసంబునగల్పించి

కొని మముబాధింపుచున్నాడని నుడివిన శివుండు వారింగాంచి మీరు భయంబువ
దలుడు, నే మీదుఁఖంబును బాపెదనని వారింబనిచి నారదుని స్తురించె. అతండే
నుడెంచి నమస్కరించి ననుస్మరించిని కారణంబేవనిన శివుండననింగాంచి నారదా!
త్రిపురాధికారియగు బాణునిపురంబులకరిగినదలి మారకామిక్షింపందరాకారసమా
నులగు (స్త్రీ)లపాత్రవ్రత్య మాహాత్యులుచే నానగరులుగగనంబునందిరుచుండుటం
జేసి నీవు వారల బుద్ధులుజెడునటులం జేయుమనిన నతండండుంపివెడలి (౧౦౦)
యోజనములదెడల్పు (౧౦౦) యోజనముల పొడవుగల బాణునిపురంబు జొచ్చె.
అంత మకరమండలాధ్యక్షక భూషణాలంకృతులై సింహాసనాసీనుడగు బాణుండునా
రదుంగాంచి యగ్నిపాద్యాది విధులచేబూజించి నతడచే సకలలోక సంగతులనె
లుంగుచుండ బాణుని నెలఱియగు ననౌషధ్య నారదుకడ తేతెంచిననుగూరించి
నతడచే నాశీర్వాదంబుగైకొని యిట్లయె. నారదా! ఏకాదశమఁజేస జేవతలుముద
మంచుచును? అందుచే నేనుఫలంబుబ్బు? ఏనుపింపుమనిన నాసిచుం డిట్లయె. ఓ
యిందివరాక్షి! వేదపారగుడగు బ్రాహ్మణునికే తలఁచేనుదానంబొసంగిన సప్తద్వి
పసహిత ధర్మదానఫల బుడెంచి స్వర్గ భాగ్యవసించు. ఏక న్యాలలాహాత్రాదివృ
క్ష దానంబొసంగు నోనాయమకు భర్తవశ్యులైయుండు. హోయ, అష్టమి, చతు
ర్దశి, పంచమి, ద్వాదశి, సంత్రాంతలు విషవతివృణ్యకాలము, కీటియంచుపవనిం
చునారిమనికి స్వర్గంబుగలుగు. అనినుడివిన నారదుంగాంచివహాత్మా! నాపూర్వ
జన్మ పుణ్యఫలంబునకో, నీచ్చిపుణ్యఫలంబునకో భగవదాగమనంబు జూడంగంటి
నైన నొక రహస్య తెలుగుపెన్నుపెంచెడినుడు. నాకు వింధ్యవళియను నొక అస్త
గారుగలదు-ఆయన యొకప్పుడునుననుబాచి సంతోషించుట లేదు-శ్వశురుండునున
ట్లనేయుండు. వాటియునతివ్రూరుకాలగుకుభీననయను భర్త్యుసోదరిగల దదిసనుజూ
చినపుడెల్ల యంగుళీభంగము (మెటికలుపిరుచుట)నొనర్పుచుండు. కావునవీరలు స్వా
ధీనమగు వ్రతమునుపదేశింపుడని బ్రార్థించిన నాతెండిట్లయె. మున్నునేజెప్పిన వ్రత
ము అరుంధతి, లక్ష్మీ, సరస్వతి, మొదలగు వారలనుష్టించి సౌఖ్యంబుం జెందిరిగా
న నీవునుదానిని సలిపిన నుఖంబువాటిల్లునని నుడువ నానుందరాంగి యతనింగాం
చివప్రాదిమణులదానంబొసంగెద స్వీకరింపుడనిన నారదుండు నాకువలదు. చీదల
గు ద్విజులకొసంగుమని నచటనుండు వర్షివతిలహనంబులకు చలనంబుగావించి
నీశ్వరాజ్ఞాంతకార్యం బొనర్చికొని సంతృప్తానంబుమొందె. అంత నప్పట్టణవనితలు
యనేకభంగుల వర్తింపుచుండ నానావిధకలహములు వాటిల్లె - అంతనర్మదాత
టనుండలి మహేశ్వరస్థానమునను పరమేశ్వరుడేతెంచి బాణాసురుని త్రిపురంబులద
హింప సమకట్టి చతుర్వేదంబుల గుఱ్ఱములుగను, సర్వదేవమయంబగు రథంబును
గ్రావించి, బ్రహ్మను సారథిగాగొని మందరమును గాండీవముగను, వాసుకిని వింటి

సారిగను, విష్ణువును బాణంబుగను, అగ్నివాయువుల బాణాగ్రముగను, జేకొని ర
థంబునెక్కి బాణమును బ్రయోగించుటకు వేయవత్సరములు బ్రతీక్షింపుచుండి త్రి
పురంబు లేకంబగు నయమును బాణమును బ్రయోగింప నంత సప్తష్టిగస్త్రీలు
భ్రష్టచేతనుగలై శైథిల్యమునుజెందిరి- చిత్రప్రతిమలు గనులుడెరది జూడదొడంగె-
దారుమయగుట్టములు పకపకనవ్వసాగె- అందలిస్త్రీపురుషులు స్వప్నమున తాము
దిగంబరులుగనుండుటను గనుగొనిరి- వృక్షములు భగ్నంబులయ్యె - ఇట్టి యుత్పా
తంబులనేకములుగ్భవిలై - అంతట నీశ్వర విస్తృతబాణాగ్ని పట్టణములవ్యాపించి
హర్షప్రాసాద గృహదుల దహింపుచుండుతటి నానావిధానేక భూషణాలం
కృతులగు సారిమణులు నన్నిచే గాల్చుంబడుచు నావేదనను సహింపనేపక నన్నిం
గాంచి నయ్యయో నిర్దయడగు పాపకా ! క్రూరులగు పురుషులయందుగదా నీ
శౌర్యమును జూపవలయు, గృహములనుపంజరములయందు వసించు కోయిలలంబో
లిస స్త్రీలు నీకే మవరాధంబొనర్చిరని యేమేలనేకభంగుల నన్నిదూషించినను
సాబాణాగ్ని దయావిహీనుడై దహించె- అంతబాణం దిది యీశ్వరకృత్యంబనిద
లంచి తనకత్యంతపియమగు శివలింగమును శిరముననిడికొని పుత్రకళత్రాదుల విడనా
డిగగనంబునుచేరి నను దహించిన నీలింగమును దహింపకుమని జగద్రతుకుడగు శంక
రుని తోటకవృక్షములతో పలువిధముల బొగడిన మమాపతి సంతసన్గి ఓబాణుడా!
నీవు భయము దెగడుము, దేవతలచే నవధ్యుండవై నీమాడవ స్వర్గపురమును జేకొని
బ్రహ్మదిలోకముల సంచరింపుచు సుఖంబుగనుండుమని వరంబొసంగె- అంతనారెం
డుపట్టణములుదహింపబడి యొకటిశీతైలంబునను, రెండవది జ్వలింపుచు యమరకం
టక నగ సమీపమున బడుటంజేసి యది జ్వాలేశ్వరంబని జేకొనె - పిదపనా
యన్ని లోకముల గాల్చుదొడంగిన నీశ్వరుండుపసంహరించె- అగుటంజేసి జ్వాలేశ్వరమున
స్నానంబొనర్చి సకలదేవతాపరివృతుడగు నీశ్వరుని దర్శించిస్నానదా
నాదుల గావించిన నరుడు దురితకూరుడై స్వగ్ధాదిలోకముల జెంచు- మఱియుకా
వేరిసంగమము, నర్మదాసంగమము, యంత్రేశ్వరము, ధారాతీర్థము, బ్రహ్మవర్తము,
అను మొదలగుతీర్థంబులయందు స్నానము, పితృత్రాధ్దాదులు, గోదానాదిదానము
లు, గావించిన మానవులకు శివలోక విష్ణులోకాదులులభించు. అందుదశౌశ్వమే
థంబును తీర్థంబుగలదది మిక్కిలిపుణ్యకరంబు, దాక్షిణ్యమంబున భృగువను మ
హర్షిశివుంగూర్చి (౧౦౦౦) దివ్యవత్సరంబులు తపంబొనర్చు నతనిపైపన్నీకముద్దు
విల్లి అందుపై వృక్షంబులు పెరిగి పక్షులకాధారంబుగనుండె. ఉమామహేశ్వరు
లొకతటి యచటికేతించిన గౌరిశివుంగాంచి దేవా ! శ్రుతపంబుసలుపు నతడుడైత్యు
డా! దానవుడా! యనినడుగ నాయమకతనితెలుంగెటింగించిన పార్వతిపశుప
తింగాంచి నీవు నిర్దయండవు, ఇతనిశిరంబున తపోగ్నివలన ధూమంబు వెడలుచున్న

దిజాదుము; నీవేల వరంబొసంగవైతివన నాగంగాధరుడు చిరునగవుతో నిట్లనియె. ఇతండు నిష్ఠురంబగు తపంబొనర్చుచుండినను క్రోధమును విడవడయ్యె యిది నీకెఱింగించెద జూడకుని తనవృషభమునున్నరించిన నదియేతించి శివునికి నమస్కరించి నిలువంబడిననతండు దానింగాంచి యీనవ్రీకమును పెకలించి విప్రుల భూమింబడద్రోయుమన నావృషభమట్లొనర్చు భృగువు “పాదతాడిత భుజంగంబుమాడి” క్రోధవరీతాత్ముడై నిజబాహువులంబై కెత్తిపృషభమానీవెలకేగెద నిలుగులువుము, నిను నాశంబొనర్చెదనని నుడువుచుండ నదిగగనంబునకెగసె. అంత శివగౌరులతరి కడకేతెంచిన నతండు వారింగని నమస్కరించి వలువిధముల స్తుతింప శివుడు సంతుష్టుడై వలయు వరమువేడుమన నతండుమీరిష్ఠలంబునని వసింపవలయుననివరంబువేడ శివుడట్లొసంగె. కావుననాతీర్థముభృగుతీర్థమని పేరొనంబడె. అందు సదా సదా శివుండువసింపు. అంచు ప్పానదానాదులొనర్చెడి నరులు స్వర్గవాసులగుదురు ఓధర్మరాజా ! ఇట్లనేక తీర్థంబులుగలదంచుగ్రంథిని వారిఫలంబులంజెచ్చ నలవిగాదు కావున నీవందరిగి నీకోరుగులుబడయుమన నతండట్లొనర్చె. మార్గంజేయుండు తననిలయంబునకరిగె.

గోత్రప్రవరాదినిర్ణయము - భృగుగోత్రవివరము - సం - ౨ - ౧౯౪.

అనినుడివనమనువు మత్స్యంగాంచి మహాత్మా ! ఋషులనామగోత్రవంశ ప్రవరాచులవినుపింపుమనిన మత్స్యంగాడిట్లనియె. తొల్లినప్రవృత్తీశ్వరుని శాపంబుచే దనువులవిడదిమఱులజగింపిరి, అదెట్లన్న, మున్నుబ్రహ్మ అశ్వమేధక్రతువునొనర్చుతటి దేవపత్నులను, దేవమతలనువీక్షించుటచే నాహంసవాహనునకు రేతస్సుప్రసించి ధరణింబడె. అంతనావీర్యమును నగ్నియందు హోమామంబుజేయ నాయగ్నినుండి భృగువు, అంగారములవలన నంగిరస్సు, అర్చిస్సులవలనవత్రి, కిరణములవలన మరీచి, వ్రేలుకేశములనుండిపులస్త్యుడు, కేశములవలన పులహుడు, వసుమధ్యంబువలన వసిష్ఠ, జగింపిరి. అందుభృగువు పులోమునిసుతనుబరిణయమంది దానివలనభువనాది పుత్రద్వాదశకంబును వడసె. వీరలే భృగువులనిపెరొనంబడి దేవతలుగనెగడిరి.

ఈభృగుగోత్రము (౬) గణములుగవిలసిల్లు.

(౧) ఔర్వాది (౯౦) గోత్రకారులు - వీరు పంచాక్షేయులు- ప్రవరఋషులు- భార్గవచ్యవన ఆప్నవానఔర్వకామదగ్న్యులు.

(౨) కామదగ్న్యాది (౮) గో. త్రాక్షేయులు - ప్ర. భార్గవచ్యవన ఆప్నవానలు.

(౩) భృగుదాపాది (౧౩) గో. పంచాక్షే - ప్ర. భార్గవ, చ్యవన ఆప్నవాన, ఆప్త్వి

మేణ అనూపులు.

(౪) యస్యాది (౧౬) గో. త్రాక్ష - ప్ర. భార్గవ, వైతహవ్య, సావేదులు.

(౫) శాలాయనాది (౧౦) గో. పంచాక్షే - ప్ర. భాగ్యవ, వాక్త్యశ్వ - దైవోదాస, ఆర్జిషేణ, అనూపులు,

(౬) ఏకాయనాది (౯) గో. వీరుముందుజెప్పిన ప్రవరాదులతోగూడియుందురు. ఆయాగణములవారు ఆయాగణములతో పుష్కరము వివాహముజేసికొనందగదు. వీరినామము లుచ్చరించిన పాపములుదొలంగు.

అంగిరంగోత్రవివరము - సం - ౨ - ౧౯౫.

అంగిరస్సు వరీచ సుతయగు సురూపను పరిణయించి ఆత్మాయ్యాది దశసుతులుపడెను. వీరు సోమపురిని చేవతులుగ బజగిరి. పిదప బృహస్పత్యాది (౭) గురుజ్ఞులచిరి. వీరుగోత్రప్రవర్తకులు ఇందు (౧౩) గణములుగలను.

(౧) ఉచక్త్యాది (౩౦) గో. త్ర్యాక్షే - ప్ర. అంగిరస్సు, సువచ, ఉచక్త్యలు.

(౨) అశ్రేయాది (౫౪) గో. త్ర్యాక్షే - ప్ర. అంగిర, బృహస్పతి, భారద్వాజులు.

(౩) కాశ్వానాది (౩౩) గో. పంచాక్షే - ప్ర. అంగిర, బృహస్పతి, భారద్వాజు, గర్గ, శిశులు,

(౪) కపీతరాది (౨౫) గో. త్ర్యాక్షే - ప్ర. అంగిర, కమబాహ్య, ఉరుక్షయులు.

(౫) వరస్పరాయణ్యాది (౫) గో. త్ర్యాక్షే - ప్ర. అంగిర, సంకృతి, శారవీతులు.

(౬) బృహదుక్థాది (౨) గో. పంచాక్షే - ప్ర. అంగిర, బృహదుక్థ, వామదేవ, కుత్సాశుతులు.

(౭) రథీతరులు — గో. త్ర్యాక్షే - ప్ర. అంగిర, విరూప, రథీతరులు.

(౮) విష్ణ్వృథాది (౬) గో. త్ర్యాక్షే - ప్ర. అంగిర, మన్యవదగ్ధ, ముగ్ధలు.

(౯) హంసజిహ్వదులు (౮) గో. త్ర్యాక్షే - ప్ర. అంగిర, తాండ, ముగ్ధలు,

(౧౦) ఆపాంధ్యాది (౧౨) గో. త్ర్యాక్షే - ప్ర. అంగిర, అజమీధ, కణ్వులు,

(౧౧) తిత్తిర్యాదులు (౩) గో. త్ర్యాక్షే - ప్ర. అంగిర, తిత్తిర, కవిభూలు.

(౧౨) ముతూదులు (౫) గో. పంచాక్షే - ప్ర. అంగిర, భరద్వాజ, బృహస్పతి, మిత్రవర, మానవులు.

(౧౩) భరద్వాజాది (౪) గో. పంచాక్షే - ప్ర. అంగిర, బృహస్పతి, భరద్వాజ, మాగ్ధలతైశిరుమ వీరుద్వాగ్ముష్యాయగగోత్రజులు.

ఆయాగణములవారు ఆయాగణములవారితో వివాహమొనర్పం జనదు.

వీరినామము లుచ్చరించిన పాపములుదొలంగు.

అత్రిగోత్రవివరము. సం - అ - ౧౯౬.

ఈ అత్రిగోత్రము (౩) గణములు గలిగియుండు.

- (౧) కర్ణమాయ నాది (౨౬) గో - త్ర్యాష్టే - ప్ర. అత్రి, అర్చనానస, శ్యావాశ్వులు,
 (౨) దాత్యూది (౧౧) గో - త్ర్యాష్టే - ప్ర. అత్రి, గవిష్ఠర, పూర్వాతిథులు,
 (౩) అత్రేయపుత్రికాపుత్రులుకాలేయాదులు (౫) గో - త్ర్యాష్టే - ప్ర. అత్రి, వామ
 రథ్య, సైత్రులు - ఆయాగణములవారితో ఆయాగణములవారు వివాహము
 చేసికొనగూడదు. వీరినామములచ్చరించిన సకలపాపములునశించు.

విశ్వామిత్రగోత్రము - సం - అ - ౧౯౭.

ఈ విశ్వామిత్రగోత్రము (౭) గణములుగలిగియుండు.

- (౧) విశ్వామిత్రాది (౨౫) గో - త్ర్యాష్టే - ప్ర. విశ్వామిత్ర, దేవరాత, ఉద్దాలకులు.
 (౨) దేవశ్రవాది (౭) గో - త్ర్యాష్టే - ప్ర. విశ్వామిత్ర, దేవశ్రవ, దేవరావులు.
 (౩) ధనంజయాది (౧౦) గో - త్ర్యాష్టే - ప్ర. విశ్వామిత్ర, ఆద్య, మాధుచ్ఛందనులు.
 (౪) కమలాయజినాది (౩) గో - త్ర్యాష్టే - ప్ర. విశ్వామిత్ర, అశ్వరథ్య - వంశజులు.
 (౫) విశ్వామిత్రాది (౪) గో - ద్వాష్టే - ప్ర. విశ్వామిత్ర, పూరణుడు.
 (౬) లోహితాది (౨) గో - త్ర్యాష్టే - ప్ర. విశ్వామిత్ర, లోహిత, అష్టకులు.
 (౭) ఉదరేణ్యాది (౯) గో - త్ర్యాష్టే - ప్ర. విశ్వామిత్ర, ఖలిఖలి, విద్యులు.

ఆయాగణములవారాయాగణములవారిలో కన్యల బరిగ్రహింపంజనదు - వీరి
 నామములుచ్చరించిన సకలపాపహరంబగు.

కశ్యపగోత్రవివరము - సం - అ - ౧౯౮.

ఈ కశ్యపగోత్రజులు (౩) గణములుగనంతురు.

- (౧) ఆశ్రయణ్యాది (౪౮) గో - త్ర్యాష్టే - ప్ర. కశ్యప, వత్సార, నిధిపులు.
 (౨) అనసూయాది (౧౨) గో - త్ర్యాష్టే - ప్ర. కశ్యప, వత్సార, వసిష్ఠులు, వీరు
 ద్వాప్యముష్యాయణగోత్రజులు.

- (౩) సంయాత్యాది (౨౩) గో - త్ర్యాష్టే - ప్ర. కశ్యప, అసిత, దేవలులు.

ఆయాగణములవారాయాగణములతో వివాహముచేసికొనంజనదు. వీరినా
 మములుచ్చరించిన సకలపాపభంజనమగు.

వసిష్ఠగోత్రవివరము - సం - అ - ౧౯౯.

ఈ వసిష్ఠగోత్రజులు (౪) గణములుగనంతురు.

- (౧) వ్యాఘ్రపాదాది (౩౩) గో - పశ్చాష్టే - వసిష్ఠుడు.
 (౨) కైలాసయాది (౪౦) గో - త్ర్యాష్టే - ప్ర. వసిష్ఠ, ప్రమద, భరద్వాసులు.
 (౩) బౌవస్థలాది (౧౮) గో - త్ర్యాష్టే - ప్ర. వసిష్ఠ, మిత్రావరుణ, కుండినలు.
 (౪) శివశ్లాది (౩) గో - త్ర్యాష్టే - ప్ర. వసిష్ఠ, జామూకన్ఠ, అత్రి.

అయాగణములవారాయాగణములతో వివాహంబొనర్పఁగూడదు. వీరినా మములుచ్చరించిన సకలపాపములువలాయనంబగు.

వసిష్ఠనిమిచరిత్రము - సం - అ - ౨౦౦.

తొల్లి నిమియను చక్రవర్తి వసిష్ఠుని పురోహితునిగఁగొని ననేకత్రుతులొనర్చె. అంత వసిష్ఠుండు మిక్కిలియలసి యొకచోవిశ్రమించియుండునెడ నంతలో నిమియతనికడకేగి మునివర్యా! మఱలజన్మంబొనర్పవలంచియున్నాడ-కావున జరిపింపవలయునని వేడ వసిష్ఠుడిట్లనియె. నృపాలా! ఇపుడేగదా యనేకయజ్ఞంబులజేయించి బడలియున్నాడను- అలసట తీరనిపిదప జేయించెదననిననిమియట్లనియె. మహాత్మా! ధర్మకార్యంబులకాలస్యముజేయంజగమ- నరునకు “జాతస్యమరణం ధృవమ్” బను శాస్త్రగ్రీవిదేహమనిత్యంబుగానధర్మమతరయంబునమెనర్పవలయు. నరుడు మృత్యుచెందినను ధర్మముపాఠేయంబుగనుండి ముఖముగలుగఁజేయు. మఱియు “శ్వఃకార్యమద్యకర్తవ్యమ్” “శుభశ్యశీఘ్రిమ్” బనియు శాస్త్రంబులువిధించుటంజేసి యజ్ఞాథమైన హడబెట్టిన సంభారంబులు వృద్ధునిగుంగాన తామేగుదెంచి జరుపవలయు - అట్లుగావింపరేని, నమ్యునిచే జేయించికొని యెదననిన నమ్మునిక్రోధావిష్టుడై భీషణారుణవీక్షణంబులవాని వీక్షించి ఓరికన్పాల్చా! యాజపదగునన్ననాదరించియన్యునిచేజేయించికొనియెదనని నుడివితపిగాన నీవు శరీరరహితుడవుగమ్మని శపించె. అంతగమికోపగిల్లి వసిష్ఠా! నీవునుజేయించక, నమ్యునిచే జేయించుకొనక ధర్మకార్యముజేయంబునినను నీవిష్టులందిట్టితిమిగాన నీవును విదేహుండవయ్యెదవనిశపించె. ఇట్లాండారులుశపింపబడి విదేహులై కమలాసమనకడకేగిన నతండు వీరితెఱంగెటింగి నిమిని సకలప్రాణులనేత్రవత్సములందు వసించునటులను, వసిష్ఠుని మిత్రావరుణులకు సుతుడుగ జనించునటుల ననుగ్రహించిబంపె. అంతగమిత్రాణులనేత్రములయందువసించె. మిత్రావరుణులొకతటి తపంబు సలుపుచుండ నవ్వనంబున కూర్వశి వుత్తులంగోయనెతెంచిన మిత్రావరుణులుదానింగాంచి మోహపరవశులైయుండకృష్ణాబ్జంబున వారివీర్యముస్రవించె. అంతవారావీర్యము మొకకడవయంచుచినందుండి పుష్పాడునుఅగస్త్యుడునుజనించిరి. పిదపవసిష్ఠుడు నారదునకు తోబుట్టువగు నరుంధతిని బరిణయమాడి శక్తియను పుత్రునిబుట్టించె. వారెవ్వరిననకాండర్పణాది(౨౫) గో-త్రాస్త్రాయలు-ప్ర. పరాశరశక్తివసిష్ఠులు వీరు పరస్పరమవై వ్రాహ్మణులు - వీరినామములుచ్చరించిన పాపములు నశించు.

అగస్త్యగోత్రవివరము - సం - అ - ౨౦౦.

శుగోత్రంబున (౨)గణముగలవు.

(౧) అగస్త్యుడి (౧౫) గో-త్రాస్త్ర - ప్ర - అగస్త్య - మహేంద్ర - మయోభావులు.

(౨) పాణ్డమాసాది (౨) గో-త్రాస్త్ర - ప్ర - అగస్త్య - పాణ్డమాస - పార్శ్వములు.

ధర్మవంశవివరమునం - అ - ౨౦౦

ఈనైవస్యతమస్వంతరమున దక్షపుత్రికలగు అరుంధతి మొదలగువారివలన భర్తగారి భ్రాతృహావస్థప్రకంబును, ఘోషాదులును జనంబిరి - ఓసూర్యకులతిలకా! యీధర్మవంశమును వివరించుటకు దేదవ్యాసునందైన నలవిగాదు.

పితృగాథ - సం - అ - ౨౦౨

పితృగాథయనగా, పితరులువడించు వచనంబులెవ్వియనన, మనవంశస్థులలో నెవ్వరేని, నడిపిరంబున నిలోదకమును, నిత్యశ్రాద్ధమును, కాలశాకాదులచే శ్రాద్ధాదులును, ఉభయతోముఖిగోదానము, కృష్ణాజినదానము, వృషోత్సర్జనము, పృథివీసువస్థ గోదానములు, వాపీకూపతటాకారామప్రతిష్ఠలు, మొదలగునవి జేయుచురా; అందు చేమనము దృప్తిజెందుదుమా; యని పలుగతులచింతించుచుండెదరుగాన ముందుజేప్పినవానికి మానవులొనర్పవలయు.

ఉభయతోముఖిగోదానము-మనువుకు మత్స్యధుజెప్పట - సం-అ-౨౦౩.

గ్రహణాదిపుణ్యకాలములయందు ఉభయతోముఖి (వశుప్రసూతికాలంబున వస్సము అర్థముదరంబునను నర్థముబయలుపెడలియుండునది) గోవును స్వర్ణరజతము క్తాఫలములతో నలంకరించి దక్షిణసహితముగ బ్రాహ్మణునికి దానంబొసంగిన సప్తసాగరసహితధరాశీదానఫలంబు గలుగుటయగాక పితరులును దృప్తిజెండెదరు.

కృష్ణాజినదానము - మత్స్యధుమనువుకు జెప్పట - సం - అ - ౨౦౪.

మాఘషాఢకార్తికలయందును, పూర్ణిమ చందసూర్యగ్రహణ ఉత్తరాయణద్వాదశీపుణ్యకాలములయందును, ఆహితాగ్నియగు ద్విజాగ్ని కల్పితప్రకారము కృష్ణాజినదానంబొసంగిన శివసాయుజ్యాదులుగలుగు.

వృషోత్సర్జనవిధి - సం - అ - ౨౦౫.

పురాణోక్తసర్వలక్షణ సహితమగు గోవుదరమునందుద యించియున్నత సోంధతామ్రాదివర్ణము మొదలగు లక్షణములుగలవృషభమును కల్పితప్రకారము వదిలినమోక్షంబుజేహారు.

సావిత్రిపాఖ్యానము - సం - అ - ౨౦౬-మొ-౨౧౨వరకు.

మనువు మత్స్యంగాంచిమహాత్మా! పతివ్రతలలోను ప్రముఖుగుస్త్రీఎవ్వరే! ఏస్త్రీన్యూత్నవునుజయించె! ఏస్త్రీనామంబును చ్ఛరించిన పాపభంజనంబగు? నుడువుమనప్రాధిందిన నతండ్రిగియె. ఓదినకరసమానలేజా! తొన్నిమద్రదేశంబున తోకలుడను పార్థివుడు మాలతియను యువతింగూడి రాజ్యపాలనంబొనర్చుచుండ పుత్రులులేమింజేసి సావిత్రీదేవతనునారాధింప నాదేవివ్రత్యతుంటై యిట్లనెయి. ఓ

శృంగార! నన్ననిశము నీవారాధించుటంజేసి సర్వగుణయుక్తరాలగు సుతజనంబు ననివించి యంతర్ధానంబునొండె. పిదప నతని నెలతయగు మాలతిగర్భంబుదాల్చి సావిత్రియమపుత్రికంగనెను. అంతనచ్చాలికకు యావనంబాసన్నంబైనది జనకుం డెఱింగి సత్యవంతుడను రాజసమానుని కివ్వదలంచియుండ నాశాకలునికడను నార మడతెంచి నృపపుంగవుంగాంచి ఓతేడా! నీవిపుడు కన్యనివ్వందలంచియుండు సత్యవంతు డొకవత్సరంబులోమరణంబుజెయ్యనగుడివి యన్యశ్శుండయ్యె. అంతన ప్పొద్దివుండు విగత చైర్యుండుగాక “సకృత్యన్యావ్రదాతవ్యా” అను శాస్త్రగీతి నాసత్యవంతునికి తనసుతనొసంగె. పిదపసావిత్రినారమ వాక్యంబులదలంచి జింతిం పుచు భర్తతోడంగూడి రాజ్యభక్తిప్రసాదయంభుడై కిశత్రవుగ్రామలతో వనంబున వసింపుతనశ్యమగుచు మొదలగువారికి శుశ్రూషజేయుచు నొకవత్సరంబు గతించం జేసె. అనంతర మా యువలితన భర్తశృంగారపుపాలగు దినమునకు నాలుగుదినములు మొదలుకొని ఫలాద్యాహారంబులచే ప్రతాపారాదు లానర్చుచుండె. అంతసత్య వంతు డాదతుర్థదినమున పుష్పఫలేంధనాదులందెచ్చుటకు దండ్రుచే నాజ్ఞప్తుడై యడవికివెడలె. సావిత్రియమన్నురాలై మామచేనాజ్ఞంబైకొని సతనితోడ వనంబు నకేగి కొంతమూరంబరిగినపిదప సత్యవంతుడు బడలిసతనభార్యంగని తరణి కిరణ ములుచొరని తరుచ్చాయయందు నిలచి నాగపున్నాగ మన్ని కామతల్లికావ్యనేకకుసు మతరు రాజవిరాజమానంబును, కలాపికలహంసకోకిలాద్యనేక పక్షిరచితమనోజ్ఞ కిలకిల నినద విసోదంబును, సింహవ్యాఘ్రముత్తగజాదులు తమతమరహసులంగూడి కేళిపి మోదంబులందేలుసాగనుల నాసత్యవంతుడు తనసుందరాంగికి దెలియంజే యుచు బడలికందీర్చి ఓ చంద్రవరనా! మనయొద్ద పుష్పఫలాదు లుండుటంజేసి నే కాష్ఠంబుల నఱికితెచ్చెద. నీప్రీతుమచ్చాయ నాశ్రయించిక్షణంబుండుమన నా యొప్పులకుప్ప సతనింగాంచి వన్నెకాడా! నిన్నెడబాసి నేనొకనిమిషంబైన నుం డజాల- యారంబరుగవలనన సతండుండుమగ్నిసుల నఱకచొరకొనె.

ఇట్లారాజనందనుడు వృక్షంబును దనకుతారంబుచే గొట్టిగా నది తలయందు దగిలిన శిరోవేదన గలవాడై భార్యంగాంచి నాకు శిరోవేదన గలిగియున్నదనినుడి వినాయువతితోడయందు శయనించె. తమకరకుండల పీఠాంబరాద్యలంకృతుడ గుకాలుండేతెంచి సత్యవంతుని పరంబుననుండు యంగుష్ఠమాత్ర పురుషు డగు జీవుని తనకాలపాశముచేగట్టి నతిసత్వరంబుగ దక్షిణదిక్కునను గొనిపోవుచుం డ సావిత్రి తనవని గతజీవుండగుటనెఱింగి యమునివెంబడించి యాతనిగాంచి కృ తాంజలురాలై ఓకృతాంతా! స్త్రీలు మాన్యశుశ్రూషచే మధ్యమలోకంబును, పితృశుశ్రూషచే స్వర్గలోకంబును, భర్తృశుశ్రూషచే బ్రహ్మలోకంబును జేందెద ర్థుగాన నేనట్టివ్రతంబులు సలిపి నాభర్తనుపిడుపుమన యముండుసావిత్రింగాంచి

ఓవనితారత్నమా! నీవట్టి శుశ్రూషులజేసినదానవైనను నను వెంటిడింపకుము, నీవుబడలియుండుటంజేసిమందిరంబున లేగుమన నాయుండివరాక్షి యిట్లనియె - ఓఅంతకుదా! చుట్టి దైవతం(స్త్రీ)కాంపతిరేవవరాగతి! అనుకాస్త్రుతీతి మానసులకుపయోదయేవంబును ప్రాప్యస్థానంబును నగుటంజేసి పతినే(స్త్రీ)లునుపర్తింపందగు - అట్టియమితలోకాదుల నిచ్చునా ప్రాణధనేకుని నీవెచటికి గొనిచగయెదవో నేనచటికేతం చెదననన యముండా కన్యాలలాహుంగాంచి ఓమత్రకాశిని! నీవునహాపతివ్రతపునీ పలుకులకు నేసంతసిల్లితి, సత్యపంతుని ప్రాణంబులందపు వలయువరంబువేడుమన సావిత్రియిట్లనియె - ఓదండధరా! నాశ్వశురుండంధకుడు, చ్యుతరాజ్యంబు కావున నాతనికి నయనంబులుగలిగి రాజ్యంబుజెందునటుల వరంబొనింపుమన నతండట్లొసంగి నీవుజ్జేశంబు జెందితివి గృహంబునకేగుమన నాయవతి వతియునిట్లనియె.

ఓవైచస్పతా! వినుము; సత్పురుషుల సహవాసంబున జ్ఞేశంబేలగలుగు జ్ఞేశంబు ఇదివజేయు దుష్టుల శిక్షించుటకు ఓతీశుండుగలడు - అట్లు నృపుని చేశిక్షింపబడని వారిని నీవు దండించెదవు. కావున నింద్రాది దేవతలలో నధికుడగు నీసమీపంబుననుండునాకు శ్రహంబేలగలుగునని యనేకధర్మచచనంబులంబలికినయమాండెట్లనియె - ఓరాబోనీ! నీవిపుడువచించిన ధర్మచచనంబులవలన నేసంతుష్టుడవైతి - నీభర్తప్రాణంబులు వినా వలయువరంబువేడుమన నాకలికితన సమేవాదరులకు పుత్రులుబొడము నటులవరంచివుమన నతండట్లొసంగి సావిత్రింగాంచి ఓతోయజాక్షి! నీవుననువదలిసితి కాన్యదేహక్రియ లానర్చి గురు శ్వశురులకు శుశ్రూషజేయుచుండిన సన్మతగలుగు - నీవునుశ్రహంబు జెందితివిగాన నాశ్రహంబున కేగుమననావతివ్రతాశిరోహణి వెండియునిట్లనియె. ఓశహనుదా! ఛాత్తికులకుశ్రమం చెక్కడిది? లోకంబునజనులు ధర్మముగదా నాచరింపవలయు - పరలోకంబునను ధర్మమేగదానుఖంబును గలుగంజేయుగాన నీపాదసేవేనాకు మహాధర్మంబని యనేకధర్మంబులదెలియంబలికిన నతండెట్లనియె. ఓపర్వగంధీ! నీధర్మచచనంబులవలన కరంబుసంతోషంబుజెందితి - సత్యసంతుని ప్రాణంబులం దప్పువేడొందువరంబుదుగుమన నాకరభోరుయముంగాంచిఓకృతాంత! అనవత్కులకు గొలుకలగవుగాన నాకుమాల్లురుసుతులుగ్భవిల్లునటుల వరంబొసంగుమన నతండట్లుగాతయిన నావరారోహణఅలయమని బలుగతుల బొగడిమిక్కిలి జిన్నురానై ఓధర్మరాజా! ననునేతరనుజొచ్చితి - పతిభక్తియొసంగిరక్షింపుమని ప్రార్థించిన నతండుసంతసిల్లి నీభర్తవాసంగితి - ఇతమనన్నాటవస్మరంబులు రాజ్యంబేలి సుఖంబుగనుండునని వరంబొసంగి యంతద్ధానముమొందె. విదవసావిత్రి తనభర్త శరీరంబుండు స్థానంబునకేతంచిన నతండు నిదురమేలూగించినరీతి నుద్ధితుడై తననెలతంగాంచి ఓప్రాణేశ్వరీ! నేనేపురుషునిచే నీడ్వంబడితిన్ నతండెక్కడ? నేనిదురించినందున మొక దినంబు

గడదినదిగాబోలు - జనసేజనకులు గృహంబున దుఃఖంపుచుందురని సావిత్రిభర్తం గాంచి మనోహరాదివాకరు డస్తగిరి జేంచుటంబట్టి ఆశ్రమంబునకు బోదమురండు- పిదప సర్వవృత్తాంతంబు విన్నవించెదనని సావిత్రి సత్యవంతునితోడ వసంబునువదలి మందిరంబునకేగ లబ్ధవస్తువులై మాతాపితలు సత్యవంతునిగని సంతోషభారి తాంతరంగులై కోడలింగాంచి నింతతడవుండుట కేమి కారణంబన సావిత్రియు సర్వ వృత్తాంతంబంతయు నివేదించెపిదప ద్యమజ్ఞేనుడు రాజ్యంబుజేందె- సావిత్రియు నూలుగురు కొమరులంబడసి సుఖంబుగనుండె. ఈసావిత్రి పాఖ్యానము శ్రవణవ తనాచలానర్పువారికి పాపంబులుదొలంగి స్వర్గంబుజేకూరు.

రాజధర్మంబులు - సం - అ - ౧౩ - మొదలు - ౨౨౫ వరకు.

పట్టాభిషిక్తుడైనరాజుజేయందగిన కార్యంబులెవ్వి? జెప్పవలసినదెననువుకు మత్స్యవంశినియె. ఓసూర్యకులార్జునా! ఓనుము; పట్టాభిషిక్తుడగురాజుతానెంతశక్తియుక్తుడైనను మెరులసహాయంబు లేక సత్యవలననొకకార్యంబైన నెరవేరదుగాన కార్యంబుల యుత్తమమధ్యమాధమంబు లెటింగి తత్తత్కార్యములయందు సమర్థులగువారినియనింపవలయు. ప్రభువుకుహితముగోరువాని చూతకన్యంబునను, శౌర్య ధైర్యాదిగుణయుక్తుని సంగరక్షకునిగను, సౌందర్యాది గుణసంపన్నురాలగు యువ తిథితాంబులంబొసంగుటకును, సంధివిగ్రహములు దెలిసినవానిని దేశరక్షకుడగు, శత్రుమిత్రులయందు సమబుద్ధిగలిగి ధర్మశాస్త్రజ్ఞుడగు వాని ధర్మకార్యంబునను, సర్వభాషాలిపిజ్ఞానముగల వాని లేఖకునిగను, నాడిపుష్పర్యాకృష్టస్థానాదిపరీక్షలుదెలిసి చికిత్సలుచేయువానివై ద్యుడుగను, ఇటులతత్తత్కార్యములయందు సమర్థులగువారిని నియోగింపవలయు. మఱియు రాజ యొకకార్యం బాలించునెడ మంత్రులు మొదలగు సభాధ్యక్షులతో యోచించుండగు. రాజు ప్రైకియించును నమ్మకముంచుజ నదు. వినయరహితుడగు పాపాలుడు రాజ్యచ్యుతుండగుగాన వేదవేదాంతసదాచారసంపన్నులగు బ్రాహ్మణులను సతతము సేవింపుచు వారివలన వినయాదిగుణముల సభ్యసించి దండనీతి, విజ్ఞానకీ, వాత్సరంభాదివిధ్యల గ్రహింపవలయు. అసచ్ఛాస్త్ర కులసంగమత్యజించి యింద్రియగ్రహణాపాయంబునునహర్నిశము సభ్యసంపవల యు. మఱియు రాజసూయాశ్వమేధాదిక్రతువు లానర్పుచు సువర్ణ, ధరణీదానాదు ల సదాగావింపుచుండవలయు. తానుపరిపాలించు జనులయెడ సువత్సరోపయక్త హనుద్రవ్యము నేకప్పుచుగాగొనుచు బ్రాహ్మణాదులను వేదాధ్యయ నాదులందుప్రవ ర్తిల్లించేయవలయు. రాజయధికాలంబున తనక్షత్రియధర్మమునున్నరించి సంగరతల మునుండిహఱంజనదు-అట్లుహఱంజకుండుట, ప్రజాపరిపాలనంబొనర్చుట, బ్రాహ్మణ శుశ్రూషజేయుట, రాజుజుశ్రేయస్కు లంబగు. తనరహస్యకార్యం బున్యసికి దెలియం జేయకపరుని ఖిద్రంబుంగనవలయు. మఱియురాజుమదిందినయశ్వంబును, జాలగజం

బును, నెక్కొంజనరు. తా నెటుంగనియవతితోడ కేళీవిసోదంబులంజేలందగదు. “రాజానశ్చారచతుషః” అనునీతి రాజుచారులవలన సర్వము నెటుంగవలయు. సేవకులు సదాచారసంపన్నులై తమతమకార్యశక్తినతిక్రమింపక రాజాజ్ఞానుసరణినటించు రాజకుప్రియంబులగు వాక్యంబుల రహస్యంబున నెఱింగించుచు రాజవేషభాషాదుల ననువర్తించక, ద్యౌతాదులయందుతమతమ చాతుర్యంబుల దెలియజేయవలయు. ఇటుల సేవకులు రాజును సేవింపవలయు. పట్టాభిషిక్తుడైన పార్థివుడు తృణకాస్తాది సమృద్ధిగల నదీతీరదేశమధ్యంబున బ్రహ్మశత్రుయవై శ్యాదులతోగూడి ననగరంబు నిర్మింపవలయు. అందు పరిఘ ప్రాకారాట్టాలకములు, నానావిధాయుధములు, వీటితోగూడి, ధ్వజపతాకాదులచే నలకరింపంబడి నాలుగు తెరువులుగలదుర్గము నిర్మింపవలయు. అందొక వీధ్యగ్రభాగంబున దేవాయతనము, (౨) వీధ్యగ్రభాగంబున రాజగృహము (౩) వీధిని ధర్మాధికారిమందిరము, (౪) వీధ్యగ్రభాగంబున ప్రాకారములుగలిగి యుండవలయు. రాజగృహ దక్షిణభాగంబున కోశగృహము, అందుకుదక్షిణంబున ప్రాఙ్ముఖంబుగగజస్థానము, ఆయుధాగారము, నిర్మింపవలయు. రాజగృహ వామభాగంబున, పురోహితుడు, మంత్రి, వైద్యుడు, వీరినిలయంబులు, అశ్వాదిశాలలు, నిర్మింపవలయు. సేనాపతి మొదలగువారికి వారివారికి యవితమగు స్థానములు నియమింపవలయు. రాజు దుర్గమునం దనేకయంత్రములనిర్మించి నానావిధ విషంబులును, శాల కాకోలాద్యౌషధోపయోగ వృక్షంబులును సేకరింపవలయు. ఇట్టిదుర్గమును రాజుపరిపాలింపవలయు.

విషనిర్మలనోపాయము.

బిల్వాటరీ, యవంతారము, పాదిరి, ఇంగువ, పిప్పలి, లేక మిరియాలు, గుమ్మను, లేక మారినెల్లి, అందుగఁజెట్టు, వీటివేల్లుక పాయముపెట్టి విషముమీదప్రాక్షించిన నది నిర్విషంబగు- పిరిగిచెట్టు, చేదుపొట్టి, అతివన, మునుగ, మూర్చ, గరిజేరు, మంజిష్ఠ, అడ్డనరపుచెట్టు, వెలగ, సహదేవి, పసపు, వీటివేల్లువిషమునుబోగొట్టును- లక్క, ప్రేంకణపువేరు, మంజిష్ఠవేరు, ఏలకులు, హరేణు, యష్టివఘకము, ఇవి, తేనె, బభ్రుపిత్తమువీటితోజేర్చి గోవిషాణంబున నడిచాని భూమియందుయోడు దినములు పూడ్చిపడవ నాగొట్టమునందుండు ద్రవ్యమునుమాత్రజేసి తాయితనం దుంచి రెట్టునుగట్టుకొనిన విషమునమీపంబునం జేరవెరచు-వఱియువిషంబుంచినవాడు, భయపడుచు స్తంభకుడ్యాదులంజూచుచు, భూమినిగోటితోగీచుచు, శిరః కంఠాయనంబొనర్చుచుండు, కావున నిట్టిలక్షణములుగలవాని విషముపెట్టిన వాని గానెన్నందగు- ఓరదినందనా! ఇటులననేకక్రియలుగలపు ఇంకవిషదధ్ధాన్నాది పరీక్షనోపాయంబు నుడివెద యాకర్ణించుము. విషదధ్ధాన్నమును నెగ్గియంచుంచిన చిత్తవర్ణముగలిగి చిట్టచిటమనుశబ్దం బున్నెన్నలై దుర్గంధముగిలుగును. ఆధూమ

శేవనవలన శిరోరోగంబు న్భవిల్లుటయగాక నాయోదనమును ముక్తికలుసగా స్పృశించును. విషదిద్ధాన్నమును చకోరపక్షి సమీపమందుంచిన దానికన్నులెఱ్ఱనగు, కోయిలవికారస్వరముగినాయు, హంసకుగతిస్థలనంబుగలుగు, చిలుకబొట బొటకన్ను గువిడిచి పెయ్యాయనలూపింపకొడంగు, కారిండ్లవము మరణంబుజేందు, వానరము మూత్రోన్మర్జనంబుగావించు, వ్యంజనంబులు ద్రవములేకయెండును, కావున నిటుల పరీక్షించి భుజింపవలయు. ఇక రాజపుత్ర శిక్షాక్రమమును వివరించెదవనుము. రాజు తనపుత్రునికి వేదవేదాంగాది విద్యలంగరవలయు. ధనుర్వేదము అశ్వగజారోహణము ఇవి మొదలగువాటియందు శిక్షింపంజేయవలయు. మఱియు రాజు ద్యౌతము, నుద్యుతము, దివాస్యము, కామక్రోధాదులు, వీటినివర్జింపవలయు-స్వామి, అమాత్యుడు, స్నేహితుడు, కోశము, దుర్గము, సేన, ఇవిసప్తాంగములుగానరాజు వీటినివృద్ధిజేయుచు వైవమేసర్వంబునొనర్చునని వైవకారంబును నమ్మిపురుషకారమునందు పేక్షజేయక నానావిధోపాయములచే రాజ్యపరిపాలనంబొనర్చిన లక్ష్మీప్రసన్నుడు. మఱియు రాజు సామ దాన భేద దండంబుల నెఱింగి ప్రవర్తించవలయు. అందు దండోపాయమావశ్యకము. ధర్మశాస్త్రము ననుసరించి బాలవృద్ధాతుర వానప్రస్థ యత్యాదుల వర్జింపదండంపవలయు. దండార్హులను శిక్షించకను, దండింపదగనివారిని దండించినను, యిహలోకమున రాజ్యభ్రష్టుడై నరకంబుజేందు. ఇంద్రాదిలోకపాలురు, సకలదేవతలు, లోకోపకారంబునకై దండాదులయందు నియమింపబడి యుండెదరు. కావున సకల దేవతాస్వరూపుడగు నీశ్వగుంబోలి సకలాధికారంబుల జేయుటచే రాజు దేవతలకన్న నెక్కుడు. రాజుదండవిధి నావశ్యకముగ జేయవలయు. అపయెప్పియైన ఒకడు సంఖ్యయుంచి బరుకొయ్యె ద్రవ్యంబిడినదానిసతడవహరించి నను, మఱియొకడు ధన మొకకొయ్యెనుంచక నుంచినని కిల్లలాడినను, వీరిరువురును చోరుని శిక్షకుబాధ్యులు, మఱియు కిప్పము మొదలగురాజాన్వ ద్రవ్యమును నవహరించిన వానియటుంబముతోడ విధింపవలయు. ఒకంజొకని యాదించినవాడు ద్రవ్యంబిచ్చి మఱలకైకొని అవహరించిన, వానిశిక్షించి ద్విగుణధనంబును యాచకునికొనించవలయు-బ్రాహ్మణులయ వైశ్యశూద్రాదులలో నెవడైన అకార్యంబు లొనర్చిన నరక ధర్మశాస్త్ర ప్రాయశ్చిత్తాదుల జేయింపవలయు - ఇటుల సృష్టపుంగవుండు ప్రజల తొరతవ్యంబులంగని దండనకులచే శిక్షింపవలయు.

ఉత్పాతశాంతులు - సం - అ - ౨౨౬ - మొదలు - ౨౩౬ వరకు.

అంతమనువు మత్స్యుంగాంచి దేవా! దివ్యాంతరిక్ష భూమోత్పాతాదులకు శాంతుల దెలియంబలుచును నతండ్రిట్లయె. దివ్యాంతరిక్ష భూమోత్పాతము, అఘ్నిశోత్పాతము, దేవతార్పా వికారోత్పాతము, అగ్నివైకృతోత్పాతము, పృథ్వీత్పాతము, అతివృష్ట్య ద్యుత్పాతము, నద్యాదివైకృతము, ప్రసవోత్పాతము, ఉప

సూరవైకృతము, హృగపక్షివైకృతము, ప్రాసాదపతనాది దుర్నిమిత్రము, వీటికిపు
రాణోక్తప్రకారము శాంతులుగావించిన నవిమానును.

గ్రహయజ్ఞాదివిధి - సం - ౨ - ౨౩౭.

రవిసందనుండు జనార్దనుని గ్రహయజ్ఞాదివిధుల మధువుమన నతండ్రిట్లయె.
లోకమునకు దైవకృతముగనైనను, మనుష్యకృతముగనైనను, కోటివాటిల్లిన గ్ర
హయజ్ఞము, లక్ష హోమాము, కోటి హోమాము, వీటిని పురాణోక్తప్రకారంబొ
నర్చిన యెల్ల యధిష్ఠంబులుదొంగి సర్వక్రతుఫలంబు జేకూరు.

రాజ్ఞోయాత్రాకాలవిధి - సం - ౨ - ౨౩౮.

నరపాలుండు ధర్మయాత్రం జేయుకాలం బెద్దియని పృథ్విజేసిన మనువుకు
మత్స్యండ్రిట్లయె. అతిభయంకరమగు యుద్ధముజరుగునపుడును, తనవృత్తదేశము
నందలి శత్రుం డెదుర్చునపుడును, వరుడిపట్టణంబున మత్పాతంబు లుద్భవిల్లునపు
డును, అతని వ్యసనకాలంబునను, యాత్రంజేయవలయు. అదియును పార్థివరాహుని
జయించియైనను, అత్యజయించుసేనను నగరంబునం దుండియైనను, యుద్ధంబునకు
వెడలవలయు. అయాత్ర మంత్రిమొదలగువారి సహాయంబుతో చైత్రమార్గశీర్ష
మాసంబులలో గావించిన శుభంబువాటిల్లు.

అవయవస్పందన లక్షణములు తన్మలంబులు - సం - ౨ - ౨౩౯.

మనువుమత్స్యంగాంచి అవయవస్పందన లక్షణములు తన్మలంబులు జెప్పు
మనిప్రాధ్నించినతండ్రిట్లయె. పురుషులకు నాహభాగంబున, పృథ్వుమున, హృదయ
మున స్పందనముగలిగిన నప్రశస్తము, శిరస్సుయందైన భూలాభము, లలాటమున
స్థానవృద్ధి, కనుబొమలందు తానుకోరిన వనితాసంగమము, నేత్రంబున భృన్యలాభ
ము, దృగుపాంతమున ధనలాభము, తొవ్వలయందుశత్రుజయము, కడకంటియందు
వనితలాభము, శ్రవణాంతమున యేమ సమాచారంబాకన్గించుట, నాసికయందు
సౌఖ్యము, అధరోష్ఠమునందు యిష్టస్త్రీలాభము, కంఠమునందుభోగము, భుజంబు
న భోగవృద్ధి, బాహువులందు మిత్రపాప్తి, హస్తమున ధనప్రాప్తి, వృన్యమునందు
వరాజయము, టొమ్మనందుజయము, కుడియందుప్రీతి ఇచ్చురుషులకు డక్షిణభా
గంబున గలిగిన శుభము. స్త్రీలకు స్తనము చలించిన పుత్రలాభము, బొడ్డు
యందు స్థానభృంగింశము, జఘనంబున ధనాగమము, జానుసంఘలయందు వరుల
సంధి, పాదంబున లాభయ్యక్తత్రోవనడుచుట, ఇవి స్త్రీలకు నామభాగమునందు
కిలిగినశుభము. అగ్రస్పందనములు గలిగిన స్వర్ణదానంబొనర్చవలయు.

స్వప్నఫలములు - సం - ౨ - ౨౪౦.

మనువుమత్యుంగని పురుషోద్దమానుస్వప్నమనుస్వప్నఫలంబుల నెఱింగింపుచునంతరిక్షనియో నాభినిద్రవృశరీరంబెల్ల తృణవృక్షచూర్ణంబునలదికొనినట్టును, మలినవస్త్రము ధరించినట్టును, అభ్యంగనం బొనర్చినట్టును, అడుగుపూసికొనినట్టును, ఉన్నతస్థానంబులనుండి భూమినిబడినట్టును, ఉయ్యాలలూగినట్టును, స్వగౌదిలోహముల నాడ్చించినట్టును, అశ్వమును వధించినట్టును, రక్త పుష్పద్రుమముల చుంబనం బొనర్చినట్టును, వారాహ ఖరోష్ట్రములయం దెక్కినట్టును, పక్షమాంసము, పులగము, ఇదిభక్షించినట్టును, నర్తనము సేసినట్టును, నవ్విినట్టును, వివాహము జూచినట్టును, గానముచేసినట్టును, తంత్రీవాద్యరహిత వాద్యము వాయిం చినట్టును, ప్రవాహమున ముణిగినట్టును, గోమయవారి, పంకోదకము, వీటితోన్నావము సేసినట్టును, జనని యుదరమున బ్రవేశించినట్టును, చితారోహణము సేసినట్టును, ఇంద్రధ్వజముపడినట్టును, సూర్య చంద్రులు క్రింద పడినట్టును, దివ్యాంబరితృభౌమోత్సారంబులం గాంచినట్టును, దేవద్విజ భూపాల గురువులు కోపించినట్టును, కుమారీల నాలింగనము సేసినట్టును, పురుషులమైథునం బొనర్చినట్టును, భూవయవములు నష్టమైనట్టును, విరేకవనసములు గావించినట్టును, దక్షిణముగ ప్రయాణమై పోయినట్టును, వ్యాధిపీడితుడైనట్టును, ఫలపుష్పంబుల దొంగిలినట్టును, మందీరములు మగ్గుములైనట్టును, సమ్మార్జనం బొనర్చినట్టును, పిశాచ, రాక్షస, వానర, మనుష్యులతో క్రీడించినట్టును, ఐదులచే తిరస్కృతుడై దుఃఖించినట్టును, కాషాయ వస్త్రధారియైనట్టును, కాషాయవస్త్రము ధరించిన స్త్రీతో సంభోగంబొనర్చినట్టును, నూనెలో ముణిగినట్టును, రక్తపుష్పమాలికల ధరించినట్టును, ఇదిమొదలగునవిగలిగిన దుస్వప్నంబులని నెఱుంగవలయు.

ఇట్టిమస్వప్నంబులు జరిగిన మఱువయనించి దాని సేరునతోవదిలవక శుచియైస్నానంబొనర్చి బ్రాహ్మణపూజ, భగవద్వామమైరణ, కజేంద్రమోక్షోపాయనివృత్తనము, పీఠినిగావించిన దుస్వప్నదోషమునశించు - ఓమార్తంధనందనాశుభవస్వప్నంబుల వాక్కుగ్రచ్చేదనాశ్చింపుము - గిరిప్రాసాదహస్త్యశ్వప్రపథంబులు, శ్వేతకుసుమవృక్షంబులు, వీటిపైయెక్కినట్టును, తనకుబహుశరంబులనేక బాహువులుగలిగినట్టును, భౌతపుష్పమాలికలధరించినట్టును, తాను శుక్లవస్త్రధారియైనట్టును, సూర్యచంద్రులక్షత్రంబులకు గ్రహణముపట్టినట్టును, వెదకినట్టును, శక్తిధ్వజాలింగనంబొనర్చినట్టును, దాక్షిణ్యగంబునకెత్తినట్టును, ధరణీరత్నాకరంబును మ్రంగినట్టును, శత్రువధించినట్టును, కలహము, బూదము, యుద్ధము, పీడియందు ప్రవేశించినట్టును, పద్మినీసంపద, మధ్య మాంసము

హయసము, వీటిని భక్షించినట్లును, రక్తముం గాంచినట్లును, అందున్న నము సేసి
పట్టును, సురా, రక్తము, మద్యము, క్షీరము, వీటిని పావంబు సేసినట్లును, శేను
చేకట్టంబడి భూమిని పొన్నట్లును, ఆకసంబును గాంచినట్లును, మహిషములు, వ
శువులు, స్త్రీసంహంబులు, స్త్రీనాగంబులు, వీటిని ముఖముతో దోహనము సేసి
పట్టును, దేవత్రాహ్మణగురువుల బూజించినట్లును, గోశ్యంగోదకము, శుద్ధోదకము,
పిటితోన్న నము సేసినట్లును, స్వప్నంబులు గలిగిన శుభంబువాటిల్లును-చంద్రుడువలె
పంజైనట్లు స్వప్నంబైన రాశ్యలాభంబుగలుగు-తానుపట్టాభిషిక్తుడైనట్లును, తన
దరంబు తెలిసట్లును, మరణము సంప్రదింపినట్లును, తానగ్నియందు దహింపబడిన
ట్లును, గృహంబులగ్నిచే నాశము జెందినట్లును, ఛత్రరామరంబులు జెందినట్లును,
తంత్రీవాద్యదుల వాయింపినట్లును, నద్యాదియుద్ధకంబుల తరించినట్లును, నిమ్నా
న్నతథరణిని దాటినట్లును, హస్త్యశ్వపశువులు గృహంబున ప్రసవించినట్లును,
తానుపలాపించినట్లును, ఉత్తమస్త్రీలాభము గలిగినట్లును, నాయుపతివారింగ
పంబొనర్చినట్లును, తానుశృంఖలములచే గట్టుబడ్డట్లును, పురిషంబును మేననరిది
నినట్లును, తత్కాలంబున జీవించియుండునృపులను, స్నేహితులను, దేవతా
గ్రహంబులను, నిర్మలాదకంబులను బూడగాంచినట్లును, స్వప్నంబైన శుభంబు
గలుగు. ఇట్టినుస్వప్నంబులుగలిగిన ఎవ్వనికరింపందలదు. ఈస్వప్నంబుల గన్న
వారికి అర్థలాభాదులుకలుగు-రోగికిరోగమునవర్తించు-మరియువ్రథమయామం
బున స్వప్నంబైన ఫలము సంపన్నరంబునకును, ద్విరీయంబున ఆటమాసంబులకును,
వృత్తియంబున మూడుమాసంబులకును, చత్విర్థయామంబున నొకమాసంబునకును,
సరుగోదయవేళమైన పదిదివసంబులలోను గలుగు.

శుభాశుభశకునవిచారము-సం-అ-౨౦౮౧.

మనువును శ్మశ్రుంగాంచి దేవా! తామకంబున పాంగావలోకనంబునాపయిం
గలుగంజేసి శుభాశుభశకునంబుల దెలియంబులుకుమన నతండ్రిష్టనియె-ఓదిశకరకు
లోత్రమా! ప్రథమంబున నశుభశకునంబులనుడివెడ వినుము-కృష్ణధాన్యంబులు, వ్రత్తి,
కసువు, కరీషము, కాఠములు, అగ్ని, గుడము, తైలము, తలంట్లుకొన్నవారు, మలి
నులు, శిరోముండనంబొనర్చి కొనినవారు, రోగి, బంటిపిచ్చిడు, కాషాయవస్త్రధారి,
ఉవ్రత్తుడు, బలహీనుడు, దీనుడు, నపుంసకుడు, ఇమము, అడుసు, చత్తము, కేశ
పంథనము, తెలికపిండి మొదలగునవియు, చందాలుడు శ్వపచుడు, రాజుపంథనచాల
కుడు, వధకుడు, సావకర్తచేయువాడు, గర్భిణిస్త్రీలు, పాక్షా, భిక్షుము, ఎముకలు,
పుట్టెలు, వగిరినకుండలు, ఎఱ్ఱకుండలు, విషాణంబులచే జేయబడినపాత్రలు, ఇవి
తానువ్రయాణంబైన పోవునెడ యెదురుగా నెచ్చిననశుభము- భిన్నవాద్యము, భయం

కరవాద్యము వీటినాలించినను నశుభము - తానుబయలువెడలి పోవునపుడు పుష్ప
 పార్శ్వంబునుండి పిలుచుట, తనయెదురుపార్శ్వమున పో అనుశబ్దము, ఎక్కడికిబో
 యెదవనుట, పోవువాని కూర్పుండుమని చెప్పట, పోవువాని రమ్మనిపిలుచుట, ఏమిప
 నిగాజనియెదవు? నేనునువచ్చెదననుట ఇవి మొదలగునవియు, భ్వజాదులయందు గృ
 భము మొదలగు పక్షులుకూర్చుండుట. వాహనములుజరిగిపడుట, తనపైవస్త్రము
 త్రిందపడుట, గృహమునుండి బయలువెడలునెడ ద్వారబంధనము తలతాకుట, ఛత్ర
 భ్వజంబులు భూమింబడుట, ఇవి మొదలగు నవశకునంబులు గలిగిన నరులు భగవ
 ద్వామస్తరణంజేసి జనవలయు. ద్విరావృత్తిగలిగిన గృహంబునకేగవలయు. ఓరవి
 కులరత్నమా! ఇకశుభశకునంబులు బేర్కొనియెద నాకర్ణింపుము. శ్వేతపుష్పంబు
 లు, ఉదకుంభములు, హంసాదిపక్షులు, మాంసము, మత్స్యములు, నాగాశ్వపశు
 వులు, బంటిబొడ్డుడు, మేక, మిత్రులు, దేవతలు, అనేకవ్రాహ్మణులు, భగభగవం
 దెడగ్గి, బోగముచాస, గరిక, అర్చ్యగోమయము, స్వర్ణరాశ్యతాగ్రంబులు, పడ
 వైడూర్యాదిరత్నంబులు, బేషధంబులు, యవలు, తైలాలు, పల్లకి, సింహాసనము,
 ఖడ్గాద్యాయుధములు, రాజవిహ్నంబులగు ఛత్రచామరాదులు, దధిశ్రీరఘుతంబు
 లు, నానావిధఫలములు, మంగళశ్రదవ్యంబులు, భూషణములు, నంద్యావర్తము, ఇవి
 యెదుర్కొనుట, మనోహరవాద్యశబ్దంబులు వినుట, సుఖస్పృశ్యాదు నిణయుక్తముగు
 వాయువు, తటిత్తనీతయుక్తంబై గర్జించు మేఘము, అనులోమగ్రహములు, ఇవిప్ర
 యాణమై పోవునెడ గలిగినశుభము, మఱియు తానుబయలువెడలు సమయమున, ఆ
 ప్తికృయము, శ్రద్ధకులుగుట, పెద్దలనుబూజించుట, జయశబ్దములంబులుకుట, బేషకృ
 ముగలుగుట, ఇవియును ప్రశస్తంబులు, ఇంకు మనస్సంతుష్టియే శ్రేష్ఠముగాన ప్ర
 యాణమైపోవునెడ సంతృప్తంబై జనవలయు.

వామనచరిత్ర - సం - అ - ౨౪౨-మొదలు - ౨౪౪-వరకు.

ఇటులరాజధర్మాదుల వినుపించినమునులాప్వంగి సూతుండాంచి పుణ్యపు
 రుషా! విష్ణువువామనావతారంబైతి బలిచక్రవర్తి నెటులబంధించె? ముట్లోకం
 బుల నెటులావరించె? వీనినెట్టింపున నతండ్రిగియె - మునులారా! తొ
 వ్విఅన్బనుదురీధయాత్రంజేయున కరుయేత్రంబున కేతెంచి యందలి వామనాయ
 తనమున శ్రీవామనమూర్తిని దర్శించియహ్వోనసించు శౌనకుంగ్రాముపివర్యా! జ
 నార్దనుండు వామనావతారంచేలయెత్తె? ఈయేత్రంబువామనుని కిష్టంబగుటకెద్ది
 కారణము? వరాహావతారియైయెటులపూజంపబడె? ననియడిగిన నతనికి శౌనకుం
 డిట్లెయె - పూర్వముదేవాసుర యుద్ధంబుననసురులచే తాడితులైయింద్రాదిదేవ
 తల్కొడిగిన వారిహతయగు నదిలియాకర్ణింక బిన్నురాలైఅయ్యయో, మిక్కిలిబలి

స్థులును, అజేయులును వైన నాపుత్రులనురులచేసోడిరిగదా, యనియనేకవిధంబుల విలపించిచుకొని సాగర మగ్నయై శ్రీయశస్థిని శరణుజొచ్చి పలుగతుల బొగడ నతండు ప్రశ్నయుడై వలయు వరంబు వేడువాన నదిశయిల్లనయె - ఓయిందిరావమాతా! అనురులు త్రిలోకాధిపతియు, నాపుత్రుడునునగు దేవేంద్రుని రాజ్యంబవహరించి యజ్ఞ భాగంబులు సగా లేకుండంచేసిరి - భవదీయప్రసాదంబుచే నతనికి రాజ్యాదులు లభించినను నాసవశ్శినుతు లవహరించిననుచుకొము ననుబాధింపుచున్నయది - దాని నవత్రింపువాన రమావతియిల్లనయె - ఓదేవమాతా! నీకోరినయట్లుల కశ్యపునవలసినే నీయుదరమునం దుదయించియనురుల బరిమాణ్యైదనయె - అంతనదివరాచరాక్షక స్వరూపివగునిను నేనెటులభరింపవోపుచునని నుడువ మురారి యిల్లనియె ఓదాత్రాయణీ! చతుర్దశ భువనంబులను, సకలదేవతలను, కశ్యపప్రజాపతిని, నిన్నును నేధరించెద నీవుభీతం జెందవలదననుడివి యంతర్నిగుడయ్యె. పితవ నదితిగర్భంబున పిష్టపు బ్రహ్మేశంభ భూమికంపించె, నముద్రములు కలంగె, అదితి తనపాదంబుల పుడమినినిదిన నదినిమ్నంబగుచుండె వైత్యులునిద్రజనురైరి, ఇటుల ననేకంబులను నుత్పాతంబులుద్భవించె. అంతబలిచక్రవర్తి లేజోంపితులను ననురులంగాంచి తనపితావహూదను ప్రహ్లాదునతో కట్టనయె - ఓపితావహా! ఈ వైత్యులంజూచిన వహ్నిదగ్ధులుగను, శాపగిస్తలుగను, నుండుట కెత్తికారణం జెరింగింపువాన నతండు ఓవైత్యనాయకా! ఈచేమనుగాండని దేవతలను జయంబుగలుగునటుల కానంబుచున్నయది, యానుడివి కిందిన్నిమీలిరిలోచనుండై అదితిగర్భంబున భగవంతుడు వామనాకృతింబూని ప్రవీణుడై యుండుటను, యత్యయంతుసూర్యచంద్రగ్రహనక్షత్రాదులు, బ్రహ్మదేవతలు, కుశంభదుంభా ద్యసుదులు. బలి, తాను, మణియు జంగమస్థానరాదు లుండుటంగనుంగొని పన్నయాపిష్టుడై యుష్మిలితలోచనుండై బలింగాంచి వత్సా! పరాశ్వరుడగు సనాతనుడు ముగ్ధాకముల కంద్రుని కివ్వంబూని స్వాంశంబుతో నదితిగర్భయిన బ్రహ్మేశందియుండుటచే నప్రీయత్పాతంబు లుద్భవించెనయె. అంత బలి పితావహా! మనకభీరింగలుగజేయు హరియనుతాదేవడు! మహాశౌర్యపీఠ్య వైర్యాదులతోగూడి నోకరింబుతో రియంబున బృద్ధిని సగా గగనమున కెత్తునట్టి శక్తిగల విప్రచక్ర, శివు, శంఖ, అశ్వశివుడు మొదలగు ననురులుండ వారియంశమున నోకరి దానినైన నాహరిబోలునా యనివలుపిధంబుల నిందించిన ప్రహ్లాదుడు నిజకరంబులచే గడ్డాచ్చాననం బొనర్చికొని హరిహరి యనిక్రోధావేశుడై యిల్లనయె - ఓరిపాపాత్మా! నానుండును, జగద్రక్షకుండును నగులక్ష్మీపతిని నిందించుటగావున రాజ్యధిస్త్రివైకుంఠాన్నిని శపించె. అంత బలి దీనమనసుడై బ్రహ్లాదునకుననుగురించి బలిజోర్తిమా! మోహవృక్షుడై మదోత్పత్తతచే నేవదించినవాక్యంబుల కాగ్రహింపవలదని ననేకభింగులవేదిన

నైష్ఠికమందు బలింగించి నీవికమీదు హరించూరకుమని నియతించేసె. ఓ అర్జునా! యిది యిట్లుండనిమ్ము, అంతటిలామానుష విగ్రహుండు వామనాకృతింబూని నదితిగర్భమునుండి వెడలిని దేవతలముదముంది పుష్పవర్షము గురిపించిరి. శైత్యసౌరభ్యాదియుక్తమగు వాయువువీచె. దేవవాద్యంబులుఘోషిల్లె, అంత విరించి యేగుదెంచి వామనునికి జాతకర్మాదిక్రియలొనర్చి పలుగతులబొగడ నతండును నిండునికి శైత్యోత్సాహిత్యమునొసంగి దేవతల కిష్టార్థగములు గలుగునటులం జేసెదననిన హిరణ్యగర్భుడు కృష్ణాజనమును, బృహస్పతి యజ్ఞోపవీతమును, మరియు పాలాశదండమును, వసిష్ఠుడు కమండలమును, అంగిరస్సు వేదమును, పులహుండు కుసుమమును, పులస్త్యుడు శుభ్రవస్త్రమును, కిష్కీంసంగిన వానింనైకొని వేదములచే బొగడంబడుచు వామనమూర్తి జటాదండ ఛత్రకమండులలతో గూడి బలియజ్ఞవాటంబున కేతెంచుచుండ నెడ యనేకవిద్యత సముద్రసహితంబగు నీధరణిచలించె. అంతబలిచక్రవర్తి తనకులగురుడగు శుక్రింగారిచితాచార్యా! నకలదీపిపాదియుక్తమగు నీభూమి కీకంఠంబేలగలిగె? అనుకులకిష్టార్థగములొసంగిన పీతామహాత్ముండు బ్రీరిచే నేలగ్రహింపడయ్యె? ఎఱంగింపుమన ననుకగురుడం బలింజూచి హరివామనుడైన యజ్ఞశాల కేతెంచుచున్నవాడు, అతనిపాదపీఠ్యాసముచే బుడమింజుల చలింపదొడంగె, అతండుగదెంచుటంబట్టియే ననుభాగంబు లీయగ్నులు గొనెనయ్యె ననిన బలివిస్త్రయోత్ఫుల్లలోవనుడై నేధన్యండనైతి యజ్ఞకర్తయను కేతవుడే నాయుజ్ఞశాల కేతెంచుటంజేసి నాసములెవ్వరు లేరుగాన నతండుకేతెంచిన నేజేయుసత్కార్యములెవ్వియనిన శుక్రండుఁవిరించననందనా! వేదప్రామాణ్యముచే దేవతలకిష్టార్థగములు గలిగియుండ వాటింబడగొట్టియనురులకుకల్పించితివి, అట్లువిష్టార్థగంబనురులకులే మందంజేయుట కైయతడగుదెంచు-కావుననతని కెట్టి స్వల్పవస్తువునైన నిచ్చెదనని ప్రతిజ్ఞయొనర్చకుమనయె - అంతబలిశుక్రంగారి, దానముచేమానవుండు స్తోఘింపబడు, దానమేగదా కీర్తిగలుగజేయు-మఱియుశ్రీమదైవ కుంతవాసుడగు హరియే “దేహీ” అనియడిగిన దానంబివ్వని వానిజన్మంబేల- అట్లాసంగనివానికి పలుచెడుగులు వాటిల్లునని యనేకవిధంబులుగ బలిశుక్రలాంఛారులు వాదించుచుండవామనమూర్తియజ్ఞశాల కేతెంచియజ్ఞకర్తను, నందుండు వజ్రవైడూర్యాదిమణులను, నాజస్వలయంబును స్తోఘింపుచుండు తటి బిగ్గెనర్చుపాద్యాదిపిఠులచేనతని బూజించి ఓజగద్రక్షకా! సర్వపాపరవనవర్జిత సహితంబగుభూమియు, గోపురప్రాకారార్ధనేక పితృవంబులుగల పట్టణంబులు, పురంబులు, వనంబులుగలవు, మఱియుమరకతమాణిక్యపుష్పరాగాద్యనేకమణిగణపదితభూషణాలంకృతులగుసుందరులునుయున్నవారలుకావున మీకెట్టంబగుదాని నిచ్చెదవేడుడని బ్రాధింపనావామనమూర్తి మందహాసముభారించుడై పృథ్వీశ! నేనగ్నిమహాలాంటులొనర్చుకొనుటకు మూడడు

గులపుడమినివ్రుచుని నడుగబలి పీతాంబరధరా! ఇంతకొద్దిభూమితోనేమిప్రయోజనంబు - లక్షపడతలంబుగావలసిన మెసంగెడనని నుడువుచు నమృతనిచ్చుచోష్పన మూడడుగుల భూమిని నుదకధారాసహితముగ దానంబొసంగె - తత్క్షణంబు వామనుడు సర్వదేవసుయస్వరూపుండును, బ్రహ్మాండాకారుండునునై ముగ్ధులకంబులనావరించి నసురులయుక్కునుగ్గడంగించి శ్రీలోకంబులను దేవపతివశంబుజేసి బలింగాంచి దానవేంద్రా! నీవునాకుదానంబొసంగుటచే నైవస్వతమన్వంతరానంతరము సావస్థికమన్వంతరంబున నిండుండవయ్యెదవు - మఱియునాయాజ్ఞా ప్రకారము దేవద్విజులకు పిరిధంబొనర్చక సుతలంబునుపాతాళ లోకంబధిష్ఠించి దానినిపాలింపుచుండుమని నుడివి దేవతలతోడనంతర్ధానమునొండె - ఓలబ్ధునా! ఇచటపుండరీకాయుండు వామనావతారంబైతి బలినిబంధించుటచే నదివామనాయతనంబగుబటంగె - ఈవిష్ణువేద్యార్కయందు కృష్ణుడైయవతరించి నీకుసారధ్యంబొసర్చునని ఎక్కాణించెనని సూతుండు తావసోత్తములంగాంచి యీవామని చరిత్రపఠనాదు లాగర్భ్యువారు సకలపాప విముక్తులగుదురు - రాష్ట్రభ్రష్టులు రాజ్యముజెందుదురు.

సర్గాష్టవతారచరిత్ర-సం-అ-౨౪౫-౨౪౬.

శౌనకుడస్తునుంగాంచి సర్గాష్టవతారవివరంబు నుడువదొడంగె - ఓభారత కులతలకా! యుగసహస్రాంతంబున భగవంతుడు తనజ్ఞానలతచే బ్రహ్మాండంబును దహింపవచ్చేయి బ్రహ్మాదిస్తంబ పర్యంతమైన నీజగత్తు, సాంగవేద పురాణేలిహాసాదిసమస్తవిద్యలు, ఇంద్రాదిదేవతలు, వీరెల్లవివస్థలై బ్రహ్మనుముందిమకొని భగవంతునిశరీరంబునం బ్రవిష్టులైరి - అంతనతోడను దెలిసికొనిమకరకుండలకే యూరాద్యలంకృతుడై శ్రీవశ్యులనుపైపీతాంబర ధరుడైస్తుప్తియోగంబు నారంభించె- అంతవేయుదివ్యయుగంబులు గడచినపిదప జగత్సృష్టి గావించందలంచి తొల్లి తనయుదరమునందు బ్రవేశించిన బ్రహ్మాండమును మఱలలక్షకాశింపవచ్చేసి సహస్రీహాయనంబులు గడచినపిదప కనకవయసుగు దానిని ఊర్ధ్వాఘోముఖములగునట్లురెండుగ ఇండించి మఱలయోనిమిదిగ భేదించి యందు పదునాలుగు లోకంబులసృజించె - అంతయధోభాగాండ చిద్రంబునుండి యుకయుల్బము భూమింబడి ననదిమేరుపర్వతంబయ్యె - పిదపనానావిధానేక పర్వతతరుగుల్పవన తీర్జ్యము మౌక్యమలభారము వహింపనేరక పృథ్వీదేవి పాతాళంబునకేగి ఖన్నురాలైనమ్మద్ధరింపుమని యిందిరాధీశునిశరణు జొచ్చిపలుగతుల బొగడనందు సంతసిల్లిపంకంబునదిగబడినన శక్తమగు గోవువలెనుండెడి ధరణింగాంచి నీవుభయంబందకుమున్నుద్ధరించెదనని వచ్చింది నూతామడ వెడల్పు యిన్నూతామడ పాదపుగలిగి

నిలజీమూత సుకాశంబును, యజ్ఞస్వరూపంబునునగు వరాహరూపంబు దాల్చి ర సాశలంబునకేగి నిజవంష్ప్రగ్రముచే భూమింబై కెత్తిన నదిస్వస్థానంబునంజేరి విష్ణుపలువిధంబుల స్తుతించెననిపిచినపాథ్యండు శౌనకునకు సమస్కరించినతనచే ననుజ్ఞవడసి గంగాద్వారంబునకేగె- శౌనకుండునైమిశంబునకుడనె.

అమృతమథనము-సం-అ-౨౪౭-మొ-౨౪౯-వరకు.

మానుల్నినారాయణ కథామృతపానం బొనర్చియు తగవిదిరకసూతుం గాంది వ్యాసోపదేశజ్ఞానాయ త్తదితా! దేవతలుతపోకర్మలచేతనా, లేక, యెవరియ నుగ్రహంబుననమరులైరి తెలియంబలుకువన నశండ్రిల్లయె - తొల్లిదేవాసురసం గరంబునదేవతలచే దానపులు మృతులగుటను శుక్తుండుగాంది వీరినెఱులనైనపు నర్జీవతులగావించవలయునని హనంబున నెన్ని యంబికానాథుండుగార్చి నష్టంబగు తపంబునలిపినతనిచే బ్రహ్మదిదేవతలకును నశక్యంబగు మృతసంజీవిని యనువిద్యం జెంది యుద్ధంబునహతులైన వైశ్యదానవుల నుజ్జీవింపవారమరులై సంప్రదాదిదేవత లంబరిభింప నాకవాసులు మరణ భావముజెంది విషణ్ణుడవలై మేరుపుష్పంబున నివసించు పరమేష్ఠిచెంతజేర సరసి జోధ్యపుడు వారింగాంది ఓదేవతలారా! మీరుబలిమొదలగు దానపులతో సఖ్యంబొనర్చి యమృతోద్యోగం బొనర్చుడు- అడల్లన, క్షీరాద్ధిని తరించుటలై మందరనగంబును హంధానంబగునటులను, మేరువను హంధండంబుగను, కూర్మంబును దీనికాధారంబగునటుల బ్రాహ్మింది యమృతము జగంచునటుల జేయుడన వారును బలిచక్రవర్త్యావృ సురులతో స్నేహంబొనర్చికొని క్షీరవారిధిని హఠిఃపదొడంగిరి. అంత నామృతము చలింపకుం డుటంజేసి ఖిన్నులై దేవతలు బలిమొదలగున సురులతోడ నారాయణునిలయం బునకేగి విషపీతాంబుగ స్రగ్ధ్వంసనాశ్వలం కృతుడును, హేహవర్యకశౌయియు నైయుండు దైత్యాదింగాంది నమస్కరించి పలువిధంబుల స్తుతింప నతండు వారినిమీరేతేందిన కార్యంజెచ్చియనవారల మృతోత్పన్నంబునలై మీరుసహాయం బుగనుండవలయునని వేడ నతండు దేవతలతోడ నందుండి వెడలి పాలకడలికేతెం చిన దేవాసురులు వాసుకిని హంధరాచలంబునకుజుట్టి విషభీతులై దేవతలు పుచ్చ భాగంబునబట్టికొన నసురులు శిరోభాగంబునుబట్టికొనిరి - పిదప నారాయణుడు తనరెండుబాహువులచే నారెండు కాగిలులంబట్టికొనె - అంత వారిహింసంబున లై సహస్రాతులు మేఘరూపంబుదాల్చి అంబుశీకరములవర్షింప, వాయుపువల్లి గాపీప నందలు జయశబ్దములచే కలకలమని కోలాహలముల చేయుచు నాక్షీరసా గరమును దివ్యవర్షశతములు హఠింపుచుండ నామందరగిరి గిరిగిరదరుగుటచే నం దలి పశుపక్షి మృగాదితరువులు కడలింబడుటయగాక వోపధులును పతనంబగుట చే నందుఘనీభూతరుగు ఘృతంబుద్భవిల్లె, పిదపనందుండి వారుణియను మద్యము

జనింప దేవాసురులు దానిపానంబొసర్చి మిక్కిలిబలివృత్తులై మఱియు సంతోషిత
వర్షములు తరించినను యవ్యుతము పుట్టనందున మిక్కిలి దస్సి మధింప నేరక
బ్రహ్మకేలింగించిన నతండు భగవదనుగ్రహముచే వారికిబలముగలుగజేసి మ
ధింపుడనివారును జలధికిల్లోలం బగునటులమధించిరి. అనంతరమా ధీరసముద్ర
మునుండి శీతాంశుడగు చంద్రుండు, భౌతవసనధారియగు లక్ష్మీ, సురాదేవి, ఉ
చ్చైత్రవము, కాస్తూభమణి, పారిజాతము, కామధేనువు, విరావతము, ఇది మొదల
గునవి పుట్టెకట్టకడ జగత్సంతాపకారణియగు సౌకభావస్తోమంబువెడలి భూమి
ని నాకసమును నావరించిన నందుగొందఱు దాని నాహ్వానించి మూర్ధ్నితులైరి-కొం
దఱుశిరోస్యస్త్ర హస్తంబులుగలవారైరి-మఱికొందఱు డుర్బు-దిక్కులకు బరుగులిడిరి.
అంతనాధానము భీషణజ్వాలా మాలంతోగూడి భగభగమండుచు కాలాగ్నియై
యెల్లరిని దహింపుచుండె. వెండియు నారత్నాకరమునుండి డుండుభంబులు, నుత్తే
కంబులు, కృష్ణసర్పములు, జ్వలించినపిదప నందంజనాచలాకారంబును కిరీటకుండ
లాద్యలంకృతంబునునై విగ్రహాకృతింబుగాని మేఘంబువలె గర్జింపుచు కాలకూట
విహగ్నివెడలె-నంతనాగనిత్వానాగ్ని కోర్వంజాలకన నేవలుసముద్రతటమునం గూ
లిరి-విష్ణ్వంద్రాదాదేవదానవులుదగ్ధాంగారములవలె యుండనందుగోపించుడుదానిం
గాంచి నీవెవ్వను! క్షిరోకేయ్యుని! నీకేమియొనర్చిన కష్టంబువాటిల్లి? ననిన నదిభీ
షణారుణవీరుణంబులవారి క్షిప్తించి నేనీదేవాదులచే మధింపబడిన సముద్రంబునుం
డివెడలిన కాలకూటవిషంబును, కదిగోబాడుంజీతగుణమాత్రంబున దేవదాన వుల
నశించుజేసెన, లేకనన్నెనను మీరుభక్షింపుడననుడిపినవిష్ణ్వాదిదేవతలు భీతులై
శంకరునిలయంబున దేవియశక్తివనసుగూరించి పలువిధంబులస్తులింపనతండు సంత
ప్తులై మీరేతెంచిన కార్యపెట్టెయని వారిల్లనిరి. ఓచంద్రశేఖరా! మేమవృతేచ్ఛ
గలవారమై ధీరసాగరమునుగరింపనందొక విషంబున్మిట్లినన్నెనను మీరుభక్షింపు
డు, లేక మిమ్మెల్లని నేదహించెదనని నుడివె- కావునచోయినా! దానిజ్వాలల
చేదహింపబడి విష్ణుండు కృష్ణసంబుడారై, యముడువిమనసు-దయ్యె - ననిమొ
ఱపెట్టుకొన నతండువారికిభయంబొసంగి నావిషంబునేభక్షించెదనని నుడివివృష
భారూఢుడై బ్రహ్మబిదేవతలుచామరంబులు వీవ జయజయతల్లంబులతో పరమేశ్వ
రుడు పాలకడలి కేతెందితన వామపాణిచేనావిషంబునా కర్షించి భక్షింప నదికం
తగతసుగుచుండ దేవదానవులలోనిగని ఇంచుభరా! ధీరవర్ణమగు మీరీరకాంతికి
యొకభూవణంబుగనుండుటచే దాననందేలుపుడన నతండగ్గొనర్చి తననిలయం
బునకిరి - (అందులన నీలకంఠుడనబఱుగె) పిదప దేవాసురులు మఱల
పాలకడలిని మధింపదొడంగిననందుండి అయుర్వేదకర్తయగు భగవంతురి అవృ
తకలక హస్తయైయుద్భవితై - పిదప లక్ష్మ్యుడులుచ్ఛవ్విని అందులక్ష్మిని కాస్తూ

భమును విష్ణువు, విరావతమును కుండలములను నిండ్రుడు, ఉచ్చైశ్రవంబును సూర్యుడు, ఛత్రంబును వరుణుడు, పారిజాతమును వాయువు, నిఖిలదేవతలుగ మమగు వదాన్ధంబుల గ్రహించిరి - అంతథన్వంతరి యమృత కలశహస్తుడై దేవాసురమధ్యంబున నిలవ అమృతముమనది అమృతముమనదియని యెండ్పొరులకు కలహంబువాటిల్లిన నసురులమృత కలశమును గ్రహించిరి - అంతవిష్ణువు జగన్తో మానాకారంబగు స్త్రీరూపంబుదాల్చి రక్కసులవ్రక్కనిలవ వారాకామిని నుండరాకారంబునకు భావజుభాణంబులం జిక్కిమోహవరవశులై యమృతకలశ మారమణికోసంగి నిశ్చేష్టితులుగ నుండుటయగాక వానిలవేణిని నిరేరులుగ్రహించుకుండునటుల నసురులు నానావిధాయుధంబులచే దేవతలందరిమిరి - అంత నారీమణి గూఢధారియగు నారాయణుడమృతకలశంబును దేవతలకోసంగి న వారుదానింగ్రోలుచుండుతటి రాహువుదేవరూప ధారియై నాకవాసులతోడంగూడి యమృతపానముజేయుచుండె - అంతతార్క్ష్యవాహనుడు సూర్యవంశులచే దేవరూపధారియగు రాహువసురుడని నెరింగి తనవక్త్రంబుచే వాశిరంబునుద్రుంచిన వాడుసూర్యవంశులను బాధింపుచుండు పిదపశ్రీపత్మస్త్రీరూపమును వదలి నిజాకారముజెంది ప్రాసపట్ట సాధ్యనేకాయుధంబులచే దైత్యదానవులం బ్రహరించినవారు రక్తంబులంగ్రుక్కచు భూమిందెల్లరి-హతశేషులు సక్రోధులై హుంకార భయంకరాట్టహాసంబులెనంగ కోలాహల శబ్దంబులం గాచింపుచు దేవతలతో బోరుచుండ నాసంగరతలంబునకు నరవారాయణు లేతెందిరి - అంత నారాయణుడు తనసుదర్శనచక్రంబును స్వరింప నదికోటిసూర్య ప్రకాశమానంబుగ ను, శక్రభయంకరంబుగను, నగ్నింబోలి జ్వలింపుచు నేతెందిన విష్ణువుదాని నసురుల ప్రైప్రయోగింపనందుచే ననేకులు మడిసిరి - తక్కు రక్కసులుకుగ చెడి తల్లిడిట్లుచు లవణసాగరంబునంజొచ్చిరి - పిదప దేవతలముదహంది మందరమును స్వస్థానంబుననునిది నమృతరత్నకుళగ దేవవత్సరి నియతించేసి తమతమ నెలవుల కుంజరిరి.

వాస్తుశాస్త్రము - సం - ౨ - ౨౫ - మొ - ౨౫౫ - వ.

ప్రాసాదాదిగృహ నిర్మాత్రమంబును, వాస్తువిధానంబును, వాస్తుపురుష స్వరూపంబును, వివరింపుచు మునులువేడ సూనుండిట్లెయె. ఓతాపనో ద్రుమలారా! భృగ్వత్రిమొదలగు పదు నెనమంద్రుగురు మహర్షులచే విస్తరింపబడియొండనీ వాస్తుశాస్త్రమును మనువుకు మన్వ్యమూర్తిచెప్పిన కాద్యన నుడివెడలెనుడు-తొల్లి నిటిలాత్ముడు యంధకాసురుని వధింపక్రోధమాననుండగుటచే నతని నిటిలంబునుండి స్వేదబిందువుగూమింబడియె - అంతనా స్వేదబిందువునుండి భయంకరమగు నెక భూతమువెడలియంధకుల రక్తంబునెల్లెండ్రావెయితగ్గి నొండక ముక్కంటింగూర్చి

తపంబుసలిపి తుమ్మిదాదే ముల్లోకంబులనెల్ల భక్షింపగనుకొంపుచుండ విరూపా
తమిందు నాభూతంబుంగాంచి నీకువలయు వరంబువేడుమన నదిసాకిమ్మాడులో
కంబుల భక్షింపందగిన గొప్పతనువునివ్వుమననతండట్లాసంగె - అంతనా భూతము
బ్రహ్మాండకారితై ముల్లోకంబుల నావరింప బ్రహ్మాదిదేవతలు, సర్వలోకవాసులు,
భీతింజెంది నాభూతంబావరించిన స్థలంబుననే దానినణచినదియగాక మఱలనది వె
డలకుండయందేవొందిరి (అందుచేవాస్తువనంబటిగె) పిదప నాభూతంబుతోముఖము
గలనై నేనెట్లు నేయుండెద నాకాహారంబొసంగుడని బ్రహ్మాదిదేవతలం బ్రార్థింపవా
రిట్లనిరి - ఓభూతమా ! వైశ్వదేవాంతంబున నివ్వంబడు బలియును, అజ్ఞానం
బుచేయునర్హు యజ్ఞహవిర్భాగంబులును, యజ్ఞోత్సవాదులయందివ్వంబడు బలి
యును, నిన్నపూజింపక గృహరంభముజేసెడి యజమానుడును నీకాహారంబగునని
నవాస్తువుసంతసలై - అదిమొదలుగా నెల్లెడలవాస్తుశాంతివాటిలై.

మానులారా ! గృహ నిర్మాణక్రమంబు వచించెదమినుడు - వైత్రమానంబున
గృహనిర్మాణంబొనర్చుట కారంభించిన వ్యాధియు, వైశాఖంబున ధనరత్న ప్రా
ప్తియు, జ్యేష్ఠంబున మృత్యువు, ఆషాఢంబున భృత్యరత్నవశుప్రాప్తియు, శ్రావణం
బున భృత్యలాభంబు, భాద్రపదంబున వ్యధియు, ఆశ్వయుజంబున భార్యవాశం
బు, కార్తికంబున ధనధాన్యలాభంబు, పుష్యంబున చోరభయంబు, మా
ఘంబున ధనాద్యాగమంబు, ఫాల్గుణంబున సువర్ణ పుత్రలాభంబులునుగలుగు
అశ్వినీ, రోహిణి, మూల, ఉత్తర, ఉత్తరాషాఢ, ఉత్తరాభాద్ర, మృగశీర్ష, స్వాతి,
హస్త, అనూరాధ, శునశ్శ్రుంబులయందును, ఆది, మంగళ, వారంబులందప్ప తక్కి
నవారంబులయందును, విషాంభ, గండ, పరిషు, వజ్ర ములయందును, శ్వేత,
మైత్ర, మాహేంద్ర, గాంధర్వ, అభిజిద్రోహిణి, రాజస, శుమువచార్తముల
యందును, సూర్యచంద్రగ్రహబలంబులయందును, శుభలగ్నంబులయందును, గృహ
నిర్మాణప్రారంభము, స్తంభోచ్ఛాయము, ప్రాసాద, వాపీ, కూపంబులొనర్పందగు
మఱియు భూపరీక్ష జేయవలయు, ఎట్టులనన; భూమి, బ్రాహ్మణాదివర్ణ వతు
స్త్రయంబునకు క్రమముగా, శ్వేత, రక్త, పీత, కృష్ణవర్ణంబులుగను, నందలి మృ
త్తిక - మధుర, కషాయ, కఠుకంబులుగను నుండవలయు - వెండియు నాభూమి
యందు మూరెడుచదరముగను లోతుగను త్రవ్వినొక పచ్చిమూకుడుయందు శ్మ
తంబునుంచి నాలుగువర్తులువేసి దీపమువెలిగించి ప్రవ్వలింపంచేసిన నదిప్రాగాది
దిక్కులయందు క్రమముగావ్వలించినను, లేక, సర్వత్రవ్వలించినను బ్రాహ్మణాదు
లకు శుభకరంబగు. మఱియు నాభూమియందే వైజేష్ఠిన ప్రమాణముగత్రవ్వినందలి
మృత్తికనుబైటవెడలంచేసి మఱల నావల్లమును పూరించిన మృత్తికయిదిక మైన
సుఖముగలుగు - తక్కువైనవోగలుగు. లేక నావాస్తుభూమిని దున్నినవధాన్యం

మలందు విత్తిననవి, ౩, ౫, ౭, దినములలో మొలిచినశుభము, లేకున్ననశుభము ఇటులభూమిని పరీక్షించి పిదప గోమయంబుచేసరికి స్వర్ణశలాకుచేసెదేశశీలిన దస్తానంబులమర్చి దానిపై తండులపిష్టంబునుజల్లి ఈశానాదికోణస్థానములయందు శిఖాదిదేవతల పురాణోక్తప్రకారము బూజించి గృహనిర్మాణంబుజేయవలయు. మఱియు, చతుశ్శాలనిర్మాణక్రమము - నలుప్రక్కలద్వార బంధనంబులనునిదిగిర్మింపంబడిన గృహదులు చతుశ్శాలనియు సర్వతోభద్రంబులనియుబలుగు. ఇందు పశ్చిమద్వారంబులేకున్న నంద్యావర్తమణ్యము, దక్షిణద్వారరహితంబైన వర్ధమానంబునయు, పూర్వద్వారవిహీనంబైన స్వస్తికంబణ్యము, ఉత్తరద్వారములేదని రుచకంబునయు జెప్పంబడు - ఓమునులారా ! ఇకరాజభవన నిర్మాణక్రమంబువదించెద నాకర్ణింపుడు - ఆభవనంబైనచువిధంబులు గనుండు అందుమొదటిది - నిడుపు (౧౩౫) మూరలు, వెడల్పు (౧౦౮) మూరలుగలిగి యుండిన నుత్తమము - నిడుపు (౧౦౫) మూరలు, వెడల్పు (౧౦౦) మూరలు, గలిగియుండినమధ్యమము - నిడుపు (౧౦౫) మూరలు, వెడల్పు (౯౭) మూరలుగలిగియుండిన నధమము - నిడుపు (౧౦౩) మూరలు - వెడల్పు (౮౪) మూరలు గలిగియుండిన నధమాధమము నిడుపు (౯౫) మూరలు, వెడల్పు (౭౬) మూరలు గలిగియుండినహీనము, యువరాజగృహం బైనచువిధములు. నిడుపు మూరలు (౧౦౬) అంగుళములు (౧౬) వెడల్పు మూరలు (౮౦) గలిగియుండిన నుత్తమము. తక్కిన నాలుగువిధ గృహములకు వెడల్పులో క్రమముగా నాతేసిమూరలు వర్గించి నాయామొత్తములో మూడవభాగమును నిడుపులో హెచ్చింపుచువచ్చిన మధ్యమాధమాధ మహీనములగు గృహగృహము లేర్పడును. సేనాపతిగృహం బైనచువిధములు - నిడుపు మూరలు (౭౪) అంగుళములు (౧౬) వెడల్పు మూరలు (౬౪) గలిగియుండిన నుత్తమము రక్తి-న నాలుగువిధగృహములకు వెడల్పులో క్రమముగా నాతేసిమూరలు వర్గించి నాయామొత్తములో నారింట నొకభాగము నిడులో హెచ్చింపుచువచ్చిన మధ్యమాధ గృహగృహము లేర్పడును. (మంత్రసాహితా మాత్యశిల్పి కించుక పేశ్య వైపశ్య గురుభివక్తృభావన మాత్ర బ్రహ్మక్షత్ర వైశ్యసూత్రాదు గృహనిర్మాణక్రమంబులుపురాణోక్తప్రకారం నర్వలయు.) ఓమునిమర్మలారా ! ఇటులవాస్తవిధాన క్రమమునగట్టినతో గృహముగర్మింపవలయు-మఱియు స్తంభమానంబులబేరొగ్గఁజొదలనుడు - స్తంభంబులు (౪) పద్మలుతీర్చినరుచకంబణ్యము, (౮) పద్మలుతీర్చిన పశ్చింబణ్యము, (౧౬) పద్మలుగావించిన ద్విపశ్చింబణ్యము, (౩౨) పద్మలుండిన ప్రతీనకంబణ్యము, పృథ్వీబుగనుండిన పృథ్వీంబణ్యము జెప్పంబడు - ఈయెరువిధంబులగు స్తంభంబులనువర్చి పట్టిలతాది చిత్రంబులుగలవిగ నిర్మించినర్వవాస్తవుల యలడుంచందగు - ఆ స్తంభక్రిభాగంబుచేనైనను, చతుర్భాగంబుచేనైనను, బోడపీటలంచేయవలయు.

శ్రీ మత్స్య పురాణ సార సంగ్రహము.

రూర్పుననిండ జయంతిస్థానములయందును, దక్షిణంబున యావ్యవితథంబులయం
దును, పశ్చిమంబున, పుష్పనంతవారుణములయందును, ఉత్తరంబున బాల్కాట సావ్యస్థా
నంబులయందును ద్వారబంధనం బొనర్చవలయు - ఇక ద్వారవేధలను తత్ఫలం
బులను దెలిపెదనుడు- రాజమార్గ నిరోధంబైన కులత్తుయంబును- బురద, వల్లము,
నిరోధంబైన శోకము - కూషనిరోధంబైన నవస్సారోగము, స్తంభంబుండిన నగ్ని
భయము, దేవాలయంబుండిన గృహపనాశంబు, గృహంబునకు గృహ నిరోధం
బైన గృహస్వామికి మరణంబునుగలుగుగాన నిమిషంబులకు వేధలవర్జించి ద్వారబం
ధంబుగావించి ప్రత్యేకము దానిబూడింపవలయు. ఇట్టివేధలు తనయింటి పొడవు
నకుద్విగుణప్రమాణంబుగల దూరంబుననుండిన దోషంబుజేతకారకు - గృహపూ
ర్వాది దిక్కులయందు, పున్నాగాశోకవకుళ శేమి ఫలక చంపకదాడిమాది వృక్షం
బులనుంచవలయు. ఓఝిషులారా! శిల్పి, ఉత్తరదిశయందైన, రూర్పుదిశయందైన
భూమిని నిన్నంబుగావించి స్తంభశిఖరాదుల సహముగనుంచి స్తంభోచ్ఛా
యము సేయవలయు- దేవాలయము, చుక్కనుక, మంత్రి, నదివుడు, ఓరి గృహసమీ
పంబున నిలయమునిర్మించిన దుఃఖిశోకభయంబులగును. రావున నిలువనకితించి
గృహము నిర్మింపవలయు. ఇట్లు స్తంభోచ్ఛాయము సేయుటనును, గృహంబునిర్మిం
చుటకును నుపయుక్తంబైన దార్వాహుతి ప్రహంబుదెలి పెడవలయు. ధర్మశాసన
కాదిశిష్ట నక్షత్రంబులన్నది శుభనక్షత్రయొక్క శుభలగ్నంబున వసంబుననుండెడి
శ్చక్రాసంబునందలి వృక్షంబులను, పిడుగులు, ఆగ్ని, వాయువు, ఇదిమొదలగువాటి
చేబీడివంటిదైన వృక్షంబులను, క్షీరకంటకాది వృక్షంబులనువర్జించి రాసంగ్రహిం
పంబోయెడివృక్షంబులకు బలిపూజాదులొసంగి కాస్త్రప్రహిత, అశోక, మధుక,
చందన, పనస, హరిద్రకాది వృక్షంబుల గ్రహింపవలయు. ఇట్టివృక్షంబులనుచేచిం
చునెడ నవియీశాసనభాగంబునంబడిన శుభము, దక్షిణదిశయందు బడిన సశుభ
ము, మఱియువాటి మధ్యంబున పీతవర్ణంబుగనుండిన గోధికయు, మాండివుచర్ణం
బుగనుండిన కప్పయు, నీలంబుగనుండిన సర్పము, రిక్తంబుగనుండిన తొండ
యు, శ్వేతంబుగనుండిన చిలుకయు, కపిలవర్ణంబుగనుండిన నెలుకయు, వజ్ర
కాంతిగనుండిన జలంబునుండునుగాన నిట్టివర్ణంబులు గగ్గయంబునగల వృక్షంబు
లవర్జించి పురాణోక్తవృక్షంబుల సంగ్రహించి దధ్యక్షరాదులచే పూజించి
పుష్పంబులచే నలంకరించి కలశంబును ముంచిపొసి బ్రాహ్మణులతోడ
స్వస్తికాచన పూర్వకంబుగ దారువులను గృహంబునను గొడవద్ద వాస్త్రపూ
జాదులొనర్చి బ్రాహ్మణసంతర్కణగావించి శుభలగ్న ముహూర్తంబున స్తంభో
చ్ఛాయము సేయవలయు. అట్లు సేయుకలంబున నవసర్వంబులను వివేచించుచు
పూజాంబులనునిది వస్త్రాలంకారాదులచే నలువురు బ్రాహ్మణులతోడ పురా

లోక్తప్రకారము నాస్తంభంబును బూజించి ద్విజులతోడశిల్పి శుభాశుభశకునంబులంజూచి స్తంభోచ్ఛ్వాసము సేయవలయుత్పలులద్వారబంధనంబును సేసర్పండుగు. స్తంభోచ్ఛ్వాసయాదికాలంబున నీశానదిశయందు వాయవ్యమునుదురభిజ్జంబులంగావించిన సచలభగవంతుడు - సూత్రంబుపట్టునెడ నది భిన్నంబైన యజమానునికి వృత్త్యవుతులుగు. బోదెపీటలుక్రిందబడిన యజమానునికి శిరోరోగముస్థిరముగనుండుననియు నెటుంగవలయు. వణియు నితర స్తంభంబుల దిక్పూర్ణంబులుగాకుండునటుల ప్రదక్షిణంబుగ నిడవలయు- పిదప గృహంబును నెల్ల దిక్కులయందు సమముగ వృద్ధిజేయవలయు. అట్లుగావింపక నెక్కొక దిక్కుయందు వృద్ధిజేసిన సశుభముగలుగు. నీశానంబున దేవపూజాగృహము- ఆగ్నేయంబున పాకశాలయు, దాశువైరంబున జలస్థానంబు, నిర్భశిదిక్కున సంతారగృహము, వాయవ్యంబునధనధాన్యాగారము, గృహమునకుజైట కర్మశాల వధస్థానము పూనముజేసెడి స్థలము నిర్మించి పురాలోక్తప్రకారము వాస్తుపూజ, బలిపూజ, బ్రాహ్మణ సంతర్పణగాపించి యాగృహంబుననివసించిన గృహపతిక్షేమంబుజేంది సుఖంబుగనుండు.

దేవప్రతిమాలక్షణములు-సం-అ-౨౫౬-మొ-౨౬౮-వ.

శౌనకాదులుసూతుంగాంచి పుణ్యపురుషా ! జ్ఞానయోగంబుకన్న సహస్రగుణంబులధికంబగు కర్మయోగంబు జెప్పుడనివేడ సతండు వారింగని ఋషిశ్రేష్ఠలారా ! దేవతావ్రతిస్త, దేవతార్చానుకీర్తనము, దేవయజ్ఞము, దేవోన్మేషము, యజుషంబులుగ నుండెడి క్రియాయోగంబునందు ప్రథమంబునవిష్ణు ప్రతిమాలక్షణము జెప్పెదవినుడు- అప్పటిను శంఖచక్రగదాపద్మధారిగనుండు హస్తంబులును, చక్రాకారంబునుంబోలిన శిరమును, శంఖమువంటి కంఠమును, పద్మదళాయతాతులును, తుంగనాసికమును, శుక్తికీర్ణములును, ప్రశాంతోరుభుజంబులును గలదిగ నిర్మింపవలయు (౨) వణియునీశ్వర ప్రతిమాలక్షణంబును నుడివెదవినుడు - బలిసినతోడలు, భుజంబులు, సగంధంబులు, చంద్రరేఖగల యూర్ధ్వ జటలు తప్త కాంచనచ్ఛాయ పదియారేణు వియస్సగలవర్మస్సు మకుటవ్యాఘ్ర చర్మహారకేయూర భుజగాభరణాల కారంబు వామహస్తంబున కపాల ఖడ్వాంగము దక్షిణంబున ఖడ్గ బ్రశూలంబులు వామభాగంబున పార్వతి ఇష్టి విష్ణుములతో నీశ్వరప్రతిమ యొనర్పవలయు - వణియు నృత్యేశ్వర త్రిపుర సహారేశ్వర దక్షిణామూర్తి చైరవ శంకర అర్ధనారీశ్వర ఉమామహేశ్వర శివనారాయణ మహావరాహ నారసింహ త్రివిక్రమ బ్రహ్మ కార్తికేయ వినాయకకాత్యాయనీ ఇంద్ర సూర్య వహ్ని యమ నిర్భతి వరుణ వాయు కుబేరీశాన సప్తమాతృ

కలక్ష్మీయక్షిణి యేత్రపాలక మన్మథప్రతిమాదులను, పిండికలను, శివలింగములను, వీటి మానోన్మాదముల నెఱింగి పురాణోక్త లక్షణములుగలవిగ నిర్మింపవలయు, అధికావయవములు గలవిగాఁగాని, విహివాంగములు గలవిగాని నొనర్పించును - అట్లానర్చిన శిర్షినివృత్త్యుపాలుగావించు. స్థూలంబుగను కరాళవదనము గలవిగను నిర్మించిన యజమానుని జంపును, కృశంబుగనుండిన నర్థనాశంబును, నాసిక కుటిలంబై హీనవక్త్రంబుగ నుండిన దుఃఖంబును, సంతృప్తాంగంబులు గనుండిన భీతిని, కృశోదరము గలవిగనుండిన దుర్బుధుంబును, హీనవత్సరలయైన పుత్రమిత్రనాశంబును, మాంసహీనంబుగనుండిన ధననాశంబును, గలుగజేయు, శుభ్రవక్త్రయైన రాజునువధించు - కావునఁబిల్చి మానోన్మాద ప్రమాణంబు లెఱింగిప్రతిఫల నిర్మింపవలయు - పిదప వాస్తుపూజబలియజ్ఞాదులను గావించి కుండ మండపంబుల పిధిప్రకారముజేసి వైశ్రేఘ్నాబ్జనాది శుభమాసంబులయందును పంచమ్యాది తిథులయందును శుభముపూర్వ లగ్నంబులయందును ప్రతిష్ఠను, నేత్రోష్ఠీలనంబును, అధివాసనదేవస్థులన ధూపవీపాదిపూజలను పురాణోక్తప్రకారముగావించి గోవత్సృకాంచన హిరణ్య ధరాదానంబులంజేసిన మానవు నివాలోకంబున లక్ష్మీకిరులై సుఖంబుగనుండి అన్యంబున స్వర్గంబునంజేరి దేవతలచే పూజింపబడియెదరు.

భవిష్యద్రాజానుకీర్తనము-సం. అ- ౨౬౯-మొ-౨౭౧-వ.

ఋషులు సూనుంగని సూర్యచంద్ర వంశాంతంబున రాగలరాజులెవ్వరు? నామంబులంజెప్పవలెన నతండిట్లనియె- ఓఋషులారా! కలియుగముందు యిత్వోక్తవంశంబున బృహస్పతుడు, అశ్వకేడురుగోయము, వానకీవర్మవృషాముడు, వీణకీడివాకరుడు నిలులక్రమశ్రమంబుగ (౨౪) జనించెదరు- పిదపసుమిత్రునితో నిత్వోక్త వంశంబునమాప్తించెదరు - తదనంతరము మగధదేశస్థులు, జగనంధునివంశజులగు సుమాదేవాదులు రాజ్యముపాలించెదరు - పిదపహైహయములు, (౨౫) కలింగదేశస్థులు, (౨౬) అశ్వపులు, (౨౭) కురువులు (౨౮) వైధిలులు (౨౯) సూరసేనలు (౩౦) వీతిశూరములు (౩౧) ఇటులవీరివంశస్థులుకలియుగంబున జన్మించి రాజ్యపాలనంబుగావించు బోయెదరు- వీరివంశాంతంబునకిలిపురుషాంత నంజానిందగు సుమానందియనువాడు సర్వక్షత్రాంతమైశూద్ర యోనియందుజన్మించి రాజ్యంచేలు- అది మొదలెడలదు శూద్రులు రాజ్యపరిపాలనం బొనర్చెదరు - పిదప హిమాలులు, యవనులు, కిలకిలులు, బుద్ధులు, కిరాతకులు, వీరివంశస్థులు వృద్ధిచేలుచుచే బ్రజలుదుఃఖంబులంజేరి నశించెదరు - మఱియువస్తాశ్రమధర్మంబులుచేడి పాపములు, మిగులవృద్ధిజెందెదరు - శూద్రులుమంత్రాధికారంబులనుజేరి బ్రాహ్మణుల కుపదేశించెదరు- తక్కువను లనావృద్ధిపాధులచే వీడితులై సర్వము విధించినింపుదు

గృహంబులలేక పుత్రమిత్రకళత్రాదుల విడనాడి దుఃఖంబులంజేంచి పర్వతంబుల
యందు వసింపుచు ఘోరంబగుసంకటంబులజేందెదరు - పిదపన్యాపరయగధర్మం
బులు వాటిల్లిన న్రజులు సుఖంబుగనుండెదరు - కావున సీభవిష్యద్రాజుల నామం
బులశ్రవణపఠనాదులు గావించిన నహలోకంబున నాయువు నంత్యంబున స్వర్గం
బునుజేహారు.

బోడకమహానానంబులవివరము- సం - ౨ - ౨౭౨ - మొ - ౨౨౭-వ.

ఋషులు సూర్యులగని లోకంబున మానవులు భక్త్యాది శుభిష్టయంబును
జేయునట్టి మహాదానంబులం దెప్పినన నెవరికిన్మిథ్యము. ఏ సోత్తములాగా ! భూత
లంబున వాసుదేవుడే మహాదానంబులు పంపింపంగ భాగింపబడియె-వాటికివివ
రించెన-యిలాపురుషము, హిరిణ్యగర్భము, వ్రహ్మచర్యము, కల్పపాపము, గోసహ
స్రము, కనక కానుకేనువు, హిరణ్యోర్వము, హిరణ్యోర్వరత్నము, హేమహస్తీరథము,
పంచలాంగుళికము, ధర్మదానము, విశ్వదత్తము, కల్పలతము, సప్తసాగరము, రత్న
ధేనువు, మహాశూరిపుటము, అను నీదానంబులను పొనువున మున్నప్పుడువదిలిన
చామృతముడిపెర నాటిల్లెపును.

(౧) తులాపురుషదానము—ఈదానంబులు, ఉత్తగాయణము, విషువగ్ని
ణ్యకాలము, వృషసారము, దినరాయము, యుగాదులు, మన్వంతర రాదులు, యజ్ఞము,
ఉత్సవము, వివాహము, పీఠియందును, ప్రవ్యము దొరుకఁగల్గెనును, సత్త్వాత్రవౌష్ణాదు
లులభించినపుడును, పుణ్యస్థలంబులయందును, నెవనిచ్చి చిగుఃకన్యకాంబునవ్రేసెను,
దేవాలయము, తటాకతీరములయందైనను జేయవలయు. దానాధికారిస్నానంబొ
నర్చి పరిశుద్ధుడై బ్రాహ్మణులతోడ పుణ్యాపావాచనాదులంజేసి పదియాదిమూర
లకు కొఱవడని పంటపముగచ్చించి నందు సప్తహస్తప్రమాణముగల వేదిక నేర్పబ
చి దానికి నాలుగుపక్కల నాలుగుకుడింబులొనర్చి పురాలోక్తిప్రకారము కలక
స్థాపనములజేసి యందు బ్రహ్మ, విష్ణు, శివుల పుష్పాక్షతలచేబూజించి యేడుమూ
రలుగల దేవదారు మొదలగు తరువులలో నేర్పనరెండు స్తంభంబులుదెచ్చి యొకంత
నూరంబున నిరుచక్రలరెండు మూరలుఘటాలోపాతలందుమై సునస్థిపట్టాధ్వలం
కృతనగు తులాబండంబునుగది లోహ సయనగు తల్లిగడలను గొలుసులతోడ
సంధించిదాని పితృనభ్యజాదులతో నలంకరించియాచార్యుల వేదసంపన్నులగు
నెనమండుగురు బ్రాహ్మణులను, పరించి వేదికయందు నలుదిక్కులయందెద్దరిద్దరినిని
చిత్తప్రక్షిదేవతలకు మోహమాదులంజేసి యజమానుడాచార్యులతోడ బలిపూజా
దులాసంగి నదైనంబున వారందఱుపవసించి వేషకదస్నానాదులొనర్చిపరిశుద్ధుడైయ
జమానుడునానావిధ భూషణంబులంధరించి యాచార్యులతోడ తులకనమసారం

బాసర్పిపురాణోక్తప్రకారము ప్రోత్రపుష్పంబులాడులంజేసి ఖడ్గంబుచేబూని తులారోహణముసేయవలయు - అందొకప్రక్కయజమానుండు కూర్చుండిరెండవ ప్రక్కనువర్ణమునుంచి సహముగారూగి తుణుంబునుండి దానివదలి యందలిద్రవ్యంబర్థము నాచాన్యకీని శేషంబును ఋత్విక్కులకు నిచ్చుటయగాక గ్రామాదు లాసంగవలయు - పిదప వారియనుజ్ఞచే దివ్య-వారలకు బూరిదానంబు లివ్వవలయు- ఓము నిపుంగవులారా ! నీటులూసర్పిని మానవుం డిహలోకంబున నాయువును కీర్తినిజేంచి యంత్యంబునవిమానాచార్యుడై కిన్నరాంగనలచే బొగడంబడుచు విష్ణుపదంబు జేంచు- నాటియు పోడశమహాదానంబులకు ఋత్విక్కుండపాదులుతులపురుషదానంబువలె గావించవలయు.

(౨) హిరణ్యగర్భదానము—స్వర్ణంబుచే దెబ్బదిరెండంగులముల పొడవును దాని మూడనాంశమువెడల్పును గలిగి కమలంబుంబోలిన సౌకకుంభంబొనర్పి అభ్యవధితో పూరించి నీటికయందలిద్రోణవరిమిత తిలలయందుదాని మనచి కల్పిత్తప్రకారము పూజా ప్రదక్షిణాదులగావించి యజమానుడా హిరణ్యకలశ గర్భంబున నొకయుద్భాస్వసకాలంబుండవలయు- పిదప నాచాన్యకు నాహిరణ్యగర్భునికి గర్భాధానపుంసవన సేవంతవాతకర్మాదితీయ లాసగ్నవలయు. అనంతరము యజమానుండంచుండి వెడలి నాకలశంబును, గ్రామాదులతోడ దానంబుసేయవలయు. అట్లొసంగిన నరుడు కల్పకోటిశతము బ్రహ్మలోకంబున వసింపుచు- తనపితృపితృమహాదులను నరకంబునుండి నరికింపజేయు.

(౩) బ్రహ్మాండదానము—౧౦ - పలములుమొదలు - ౧౦౦౦ - పలములవరకు శక్తికొలది శతాంగులౌయానము, రెండుకలశంబులు, దిగ్గజాష్టకములు, అష్టదిక్పాలకులు గల సౌకబ్రహ్మాండమునుగావించి నందు బ్రహ్మవిష్ణు మహేశ్వర ప్రతిమలనుంచి పట్టువస్త్రాదులచే నలంకరించి నాబ్రహ్మాండమును ద్రోణవరిమిత తిలలపైనునిది పురాణోక్తప్రకారము పూజానమసాగరాదులంగావించి దానంబొసంగిన మానవుడు, సకలపాపంబులపెడనాడి కోటిసూర్యప్రకాశముగల విమానంబు నెక్కి అపురస్సులచే బొగడంబడుచు మురారిపదంబునెంచు.

(౪) కల్పపాదపదానము—౩ - పలములుమొదలు - ౧౦౦౦ - పలములవరకు శక్తికొలది స్వర్ణంబుచేబ్రహ్మవిష్ణు శివసైనికులతోనైదుశోభలు నానావిధ పయలు ఫలములుపీటితోగూడిన కల్పవృక్షంబొనర్పవలయు. పూర్వవిశేయందు సక శత్రుకామదేవ యుక్తంబగు సంతానవృక్షంబును, దక్షిణంబునలక్ష్మీ సహితమందారంబును, పశ్చిమమున సావిత్రీయుక్తపారిజాతంబును, ఉత్తరమున సురభితోగూడి నహారిదందన వృక్షంబును, నిర్మించిపురాణోక్తప్రకారము హోమయాదులు, పూ

జాప్రదక్షిణ నమస్కారంబులను గావించి దానంబొనంగిన మనుజుడు సిద్ధచారణ కిన్నరాపురస్సులచే సేవింపబడుచు నర్కవర్ణవిమానంబెక్కి విష్ణులోకంబు జేరియ చట నూతుకల్పంబులు వసించు.

(౫) గోసహస్రదానము—౩-పలములు మొదలు ౧౦౦౦ - పలములవర కుశక్త్యను సారము స్వర్ణంబుచే బదిగోవుల నిర్మించి వాటినుభ్యంబున నొకస్వర్ణ నిర్మితవృషభంబును నిచి-పిదప(౧౦౦౦)నిజగోవులను స్వర్ణరజితాదులచే నలంకరించి కల్పాస్త్రప్రకారము పూజాదానాదులం జేసిన మనుజుడు, నర్వపాపవిముక్తుడై కింజీకాలమాలలతో గూడిన విమానంబెక్కి సిద్ధచారణులచే సేవింపబడుచు నీలకంఠు నిలయంబున నివసించుటయ గాక తన (౧౦౧) గోత్రజులను తరింపజేయు.

(౬) కనకకామధేనుదానము— శక్తినతిక్రమింపక ౧౦౦౦ - ౫౦౦ - లేక ౨౫౦ - సంఖ్యగలపలంబుల స్వర్ణంబుచే వత్ససహితగోవును నిర్మించి వస్త్రాభరణాదులచే నలంకరించి పురాణోక్తప్రకారము పూజాదానాదుల గావించినమాన వుడు, పురందరాదిదేవతలచే సేవింపబడుచు గంధమాలిపదంబున నివసించు.

(౭) హిరణ్యాశ్వదానము—౩- పలములు మొదలు ౧౦౦౦ - పలములవర కు శక్తికొలది హిరణ్యంబుచే నశ్వంబు నొనర్చినానాపథోపకరణ సహితమగు నె కశయ్యను, ఎనిమిదిస్వర్ణకలశంబులను, వేదికయందు స్థాపించి కల్పాస్త్రప్రకారము పూజాదానాదులంజేసిన మనుజుడు, దేవసంఘంబులచే బూజింపబడుచు నిందిరా క్షిశునవదంబుజెందు.

(౮) హిరణ్యాశ్వరథదానము—౩-పలములు మొదలు ౧౦౦౦ - పలముల వరకు శక్త్యను సారము స్వర్ణంబుచే నొకరథంబు గావించినందు బంగరుచే నెకది వృషగుస్వాభీష్టదేవతావ్రతిమనునిచి దానికి-౮-లేక, ౪-కనకాశ్వంబులంగట్టి వస్త్రాదులచే నలంకరించి తయ్యాది సహితముగ పురాణోక్తప్రకారము పూజాదానాదులం జేసిన నరుడు, సకలపాప విముక్తుడై ప్రచండమూర్తాండ ప్రకాశమానమగు శరీర కాంతిగలవాడై పినాకపాణి వదంబుజెందు.

(౯) హేమహస్తిరథదానము—౫ - పలములు మొదలొక ఖారువరకు శక్తికొలది బంగరుచే నొక పుష్పరథంబును గావించి - ౪ - కనకగజములను రెం డుసజీవగజములనుగట్టి నారథమధ్యంబున లక్ష్మీనారాయణులను గురుప్రక్కల బ్ర హ్మను హేశ్వరాదిదేవ ప్రతిమలనుండి కల్పాస్త్రప్రకారము పూజాదానాదులంజేసి న మనుజుడు, సకలపాపరహితుడై విద్యాభరులచే బొగడంబడుచు పరమేశ్వరుని పట్టణంబున వసించు.

(౧౦) పంచలాంగలకదానము—సారముగల ౧౦౦౦ గ్రామములు లేక శక్తికొలది గ్రామమును దారువులతోజేయబడిన వైదులాంగలములను, స్వర్ణశృంగాలచే నలంకరింపబడిన పదివృషభములను, విడువలములు మొదలు చేయువలములవరకు శక్తికొలది విడువలములను, వత్ససహిత గోవును, ఓటిని పురాణోక్తప్రకారము దానంబొసంగిన మానవుడు దివ్యవిమానాదుడుడై శంభుపురంబున నివసించు.

(౧౧) ధరాదానము—౧౦౦౦ పలములు మొదలు ౧౦౦౦౦ పలములవరకు శక్తిగల సారము హిరణ్యముచే జంబూద్వీపంబుంపల నానావిధానేక పర్వతసాగర సగరగ్రామములు భారతాదినవవర్తంబులతోగూడిన భూమిని నిర్మించి దానిచుట్టును సముద్రమునుగావించి - పురాణోక్తప్రకారము దానంబొసంగిన నరుడు, తననేక శత్రులతోత్రజుల తరింపజేసి మూడుకల్పములు నారాయణ సగరంబున నివసించు.

(౧౨) విశ్వచక్రదానము—శక్తినతిక్రమింపక ౧౦౦౦-౫౦౦ - లేక ౫౦౦౦-౧౦౦౦౦లములకన్నకముచే బదియారు అరములుగల విశ్వచక్రమును నేడావరణములగలదిగా గావించి దానిమధ్యంబున శంఖచక్రాది ధరుడును దేవ్యష్టకసమన్వితులనునగు విష్ణువ్రతిమను, వ్రథమాద్యావరణములయందు దశావతారాది వ్రతిమలను నిర్మించి పురాణోక్త ప్రకారము పూజాదానాదులను జేసిననుజుడు, హరిపంబుడైందు.

(౧౩) కనకకల్పలలికాదానము—౫ - పలములు మొదలు ౧౦౦౦ - పలములవరకు శక్తికొలది స్వర్ణంబుచే హంసకారంజవాది పక్షులు, విద్యాధరవ్రతిమలులతోగూడిన పదికల్పలతలంజేసి కల్పాక్షిప్తవిధిప్రకారము పూజాదానాదులంజేసిన నరుడు, సత్యలోకంబున వసించు.

(౧౪) సప్తసాగరదానము—౫ - పలములు మొదలు ౧౦౦౦౦ పలములవరకు శక్తికొలది బంగరుచే జానెడు-లేక, మూరెడు ప్రమాణముగల నేడుకుంభంబులను నిర్మించి వ్రథమసాగర కుంభమును లవణముచేబూరించి యందు సరస్వతీయుక్తపానమేష్ఠిని, ద్వితీయసాగరకుంభమును క్షీరముచేబూరించి యందు విష్ణువును, తృతీయసాగరకుంభమును ఘృతముచే నిండించుచు శివుని, చతుర్థసాగరకుంభమును గుడముచేబూరించి యందు సూర్యుని, పంచమసాగర కుంభమును దధిచే బూరించియుందు చంద్రుని, పప్తసాగరకుంభమును శర్మిరచేబూరించి యందు లక్ష్మీని, సప్తమ సాగర కుంభమును శుద్ధోదకముచే బూరించి యందు బార్వతిని, నిలులవ్రతిమలనునిది పురాణోక్తప్రకారము పూజాదానాదులంగావించిన మానవుడు,

దివ్యకాంతిగల విమానంబునెక్కి- ముల్లోకంబుల సంచరింపుచుండుటయ గాక విష్ణు పదంబును జెంచు.

(౧౫) రత్నధేనుదానము—వజ్రవిద్రుమవై డూర్య గోమేధిక పువ్యరాగమ రకత మాణిక్యమలచేతను, శర్కరగుడాదిద్రవ్యములచేతను, పురాణోక్త ప్రకార ము రత్నధేనువునొనర్చి పూజాదానముల గావించినమనుజుడు, దేదీప్య మానంబు గువిమానంబునెక్కి- మదనసమానకాంతిగలవాడై వైకుంఠనిలయంబునకవసించును.

(౧౬) మహాభూతఘటదానము—౧౦౦ - అంగుళములపొడవుగలిగి నానా విధమణిరణభుజితకుంభంబును శ్రీరాజ్యంబులతోపూరించియంచొక స్వస్థశబ్దపు డంబునునిది బ్రహ్మ పిష్టాదిదేవతలతోడ పురాణోక్తప్రకారము పూజాదానా దులంజేసిననరుడు, కోటిపూర్వ ప్రకాశమానంబగు పిమానంబెక్కి వరస్థిలిచే బొగ డంబుడును విష్ణుపదంబుజెంచు- కావున యిషిశ్రేష్ఠులారా! నీరోడవ మహాదానంబు లంజేసిన మానవులు పునర్జన్మంబుజెందక సదాన్వర్తంబుల కవసంపు చుండెదరు.

కల్పనామానుకీర్తనము - పం - అ - ౨౮౮.

మాత్రాండనందనుండు మత్స్యింగాంచి కల్పనామంబులంజెప్పుకన సతండ్రి స్త్రీనయో శ్వేతకల్పము, ౧ - కిలలోహితము, ౨ - వాసుదేనము, ౩ - రాధం తరము, ౪ - రౌరవము, ౫ - దేవకల్పము, ౬ - బృహత్కల్పము, ౭ - కందర్పము, ౮ - సద్యము, ౯ - ధృశానము, ౧౦ - తపము, ౧౧ - సారస్వతము, ౧౨ - ఉదా నము, ౧౩ - గారుడము, ౧౪ - తార్క్షము, ౧౫ - వారసింహము, ౧౬ - సమానము, ౧౭ - ఆగ్నేయము, ౧౮ - సోమము, ౧౯ - మానవము, ౨౦ - పుషము, ౨౧ - వైవీంతము, ౨౨ - లక్ష్మీకల్పము, ౨౩ - సావిత్రీకల్పము, ౨౪ - ఘోరము, ౨౫ - నారాహము, ౨౬ - వైరాజము, ౨౭ - శౌరీకల్పము, ౨౮ - మహేశ్వరము, ౨౯ - పృథ్వీకల్పము, ౩౦ - ఇట్లు యీమృషుడికల్పంబులయ్యెనేని బ్రహ్మకొకమానంబగు. ఇట్టి మానంబులుపం డ్రెండయ్యెనేని బ్రహ్మకొకవత్సరంబగు. ఇట్టి వత్సరంబులు - ౧౦౦ - అయ్యెనేని శివు నకొక దినమగు-ఇట్టి దినములుగల శివవర్షంబులు(౧౦౦) అయ్యెనేని పిష్టపుకొకనిమి పంబగు. అతండు జాగ్రదవస్థయందుండునపుడు జగత్తుచేపులుగలిగియుండు. పిష్టపు శౌంతిజెంది నిద్రావస్థయందుండునపుడు నీజగత్తు నిశ్శేష్టితమైయుండు. ముందుద హరించిన కల్పంబులు సాత్విక రాజస తామస సంకీర్ణంబులను నామంబులచేవెల యుచుండు. సాత్వికకల్పంబున పిష్టమాహాత్మ్యము, రాజసంబునబ్రహ్మమాహాత్మ్య ము, తామసంబున అగ్ని శివమాహాత్మ్యంబులును, సంకీర్ణంబున సరస్వతీ పితృమా హాత్మ్యంబులును, ప్రకాశింపుచుండునని చెప్పిందిమత్స్య స్వరూపుండగు నారా

యలుండు సప్తంగ శ్రీ రాణసంహితసకల పాపంబుల బోక
డది యారోగ్యసంపదలక్షి. వ్రున సీమసాంగంబుగ వినుపించితినిని
జెప్పి సకలదేవతలు జూచుచు. శ్రితుండయ్య - పిదప మనువుసృష్టినిగా
వింది రాజ్యపరిపాలనం బొనర్చుచుండె - ఆవైసస్వతమన్వంతరమేళపుడును
జరుగుచున్నయది.

ఇప్పురాణానుక్రమణిక - సం - అ - ౨౮.

సూతుండు శౌనకాదులంగాంచి ఋషులారా ! మత్స్యరూపియగు
జనార్దనుడు రక్షింపదనునగు నచించిన చాడ్పునమీరు మత్స్యజనుసంవాదము, బ్ర
హ్మాండవివరణము, చతుర్ముఖముభోగ్యునము, సాంఖ్యతారీరకింబులు, దేవాసురమా
రుతోత్పత్తియు, మదనద్వాదశీవ్రతంబు, లోకపాలాభిషేచనము, వస్వంతరవివ
రము, వైస్యరాజవర్తిత్రము, సూర్యవైవస్వతోత్పత్తి, బుధాగవంతులు, పితృవం
శవివరణము, శ్రౌద్ధకల్పము, పితృతీర్థవనారము, సోమోత్పత్తి, చంద్రవంశవివరణ
ము, యయాతిచరితము, కార్తవీర్యుని కథనము, నృష్టివంశవివరణము భృగు విష్ణు
దైత్య శౌపంబులు, పురువంశంబు, హుతాశనునివంశంబు, పురాణముల సం
ఖ్యయు, శ్రీయాయోగంబు, నక్షత్రపురుష మార్తండుతయన కృష్ణాస్తమీ రోహిణీ
చంద్ర వ్రతంబులు, మణియు, తటాకివిధిపాద పోషనములు, సౌభాగ్యకయన,
అగస్త్య, అనంతశృతీయ, రసకల్యాణిని, ఆద్వానందకరీ, సారస్వతము, సప్తమిస్సు
వనము, పితృకద్వాదశీ, భీమద్వాదశీ, అనంగశయన, అశూన్యతయన, అంగారక,
వ్రతంబులు, గ్రహస్వరూపంబులు, శివచతుర్దశీ ఫలర్యాగ సూర్యవారసంత్రాంత్య
ద్యావన విభూతిద్వాదశీవ్రతంబులు, అలునదివ్రతంబుల మాహాత్మ్యంబులు, స్నాన
ము సేయువిధియు, వ్రయాగమాహాత్మ్యము, భువన కీర్తనము, ఇళుని ఆశ్రమధర్మ
ము, ద్విపవన్తనములు, అంగరిక్షభృని భువనమాహాత్మ్యంబులు, త్రిపురదహనము,
పితృపిండమాహాత్మ్యము, మన్వంతర నిర్ణయములు, విశ్రాంగరాజకోత్పత్తియు, తా
ంకాసురుని మాహాత్మ్యము, బ్రహ్మదేవుని కీర్తనము, పార్వతీనననము, శివుండు
పంబొనర్చుటయు, మదనుని దేవాదహనము, రతిశోకము, గౌరతిపంబొనర్చుటయు,
పార్వతీ సప్తమి సంవాదము, పార్వతీపరమేశ్వరి వివాహము, కుమారస్వా
యత్పత్తియు, కుమారవిజయము, తార కాసురవిధయ, నృసింహప్రాదుర్భావము
పద్మోద్భవమాహాత్మ్యము, అంధకాసురవిధయ, వారాణసీనర్మదామాహాత్మ్యంబు
లు, ప్రవరలవివరణము, పితరులువచించు వచనంబులు, ఉభయతోముఖిగోదానము,
ప్రస్తాబినదానము, సావిత్రిపాఖ్యానము, రాజధర్మములు, యాత్రావివరణము,
ప్రపాను కీర్తనము, బాహునవారాహ మాహాత్మ్యములు, క్షీరసాగరమథనము,

౧౫౫ శ్రీమద్భ్యుపాసారము.

కాలకూటభక్షణము, దేవాసుర యుద్ధము, వాస్తువిద్యయు, ప్రతిమాదిలక్షణములు, ప్రతిష్ఠావిధియు, భవిష్యద్రాజాను కీర్తనము, షోడశమహాదానములు, కల్పాను కీర్తనము, క్రంథానుక్రమణికయు, ఇవి మొదలగునవి వచించితి కావున నెవ్వరాణంబున నొకపాదశ్లోకంబు పఠించినవానికి నకలపాపంబులు దొలంగి నారాయణుని పదంబు జేకూరు- మఱియు నెవ్వరాణంబు శ్రవణమును గావించిన బ్రాహ్మణుడు విద్యను, త్పత్రియుడు రాజ్యంబును, వైశ్యుడు ధనంబును, శూద్రుడు సుఖంబును జెందును.

శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు.

ఓం నమః.

